

מערכת נאו כלל א) והתנו דרך הש"ס בכל מקום שמקשה מאיזו משנה אומר והתנו ויש ג"כ מקומות הרבה שאומר וקא אנו תנו וכו' ולא ראיתי בדברי המפרשים טעם לשינוי זה זולת זה חזיתי ואספרה דאיהיא דיבמות ד' ע"ח ע"ב דאמרנו אלמא קסבר ממזרא לא חיי ופריה בש"ס והאנו תנו ממזרים אסורים ואיסורן איסור עולם והקשה הרב ישרש יעקב דהו"ל להש"ס להקשות ממקרא מלא גם דור עשירי לא יבא לו בקהל ה' תירץ לזה הרב מוהרי"ף בהגהות עפר יעקב שבס' דעת זקנים (מבעלי התוספות ומנחת יהודה עה"ת) בפרשת פי תצא עפ"י מ"ש בילקוט שהביא הרב שער המלך בהלכות טומאת מת דף ס"ח ע"ג דקא דממזרא לא חיי אינו אלא מימות הנביאים ואילך שהתפללו ע"ז ומש"ה מקשה הש"ס ממתני' ולא מקרא משום דכשנתנה תורה הנה חיי ולכן לא אמרו בש"ס והתנו פדרך הש"ס אלא אמרו והאנו תנו פלומר דאנו בתר צלותא דנביאי תנו נמי איסורן איסור עולם אלו תוד"ק.

ועם פי התירוצ' לקושית הרב יש"י הוא נכון מ"מ דיוקא דמר לאו דיוקא הוא דאנכי הרואה בדוכתי טובא פן דרך הש"ס לומר והאנו תנו ובהנהו לא שייכי הני מילי דרב. וארשום קצת דוכתי אשר ראיתי בעניי בזה ואלו הן.

א) באותו פרק באותו מקום (יבמות ד' ע"ח ע"ב) מקמי שהיא דממזרא לא חיי אמר ר"ל ממזרת לאסר עשרה דורות מותרת וקא אנו תנו ממזרים וכו' אחד זכרים ואחד נקבות. ב) שבת ד' כ"ט ע"ב והאנו יוצר תנו.

ג) שם ד' ג"ק רע"ב וקא אנו תנו ולא בקמיע שאינו מומחה. ד) שם ר"פ האורג ד' ק"ה ע"א והאנו תנו שלש.

ה) שם ד' ק"ו ע"א והאנו תנו כל המלקלין פטורין. ו) שם ד' ככ"ז סוף ע"א והאנו תנו אלו דברים שאדם אוכל פירותיהם בעוה"ז.

ז) שם ד' ק"מ ע"א והאנו תנו אין שורין את החילתית בפושרין. ח) שם ד' קמ"ז סוע"ב והאנו תנו אין מעצבין.

ט) שם ד' קמ"ח סוע"ב והאנו תנו אין נמנין על הבהמה בתחלה ביו"ט. יוד) שם ד' דק"ן ע"ב והאנו תנו נוטל את הפלים הנגיטלים.

יא) שם ד' זק"ן ע"א והאנו תנו הפרת נדרים כל היום. יב) יומא ד' ג' ע"ב והאנו תנו ז' ימים קנדם יוה"כ.

יג) ביצה ד' כ"ה סוע"א והאנו תנו מתניתין פדרב הונא. יד) שם ד' ל"א ע"א והאנו תנו מן הקרפף טו) מ"ק סופ"ק ד' י"א והאנו פבשים שיכול לאכלן תנו.

טז) סנפה ד' כ"ו ע"א והאנו תנו חולין ומשמשיהן פטורין מן הסנפה. יז) יבמות ד' ע"ו ע"ב א"ל רבינא לרב אשי והאנו תנו פצוע דכא וכו'.

יח) גטין ד' ה"ן סוע"א והאנו מפני תקון המזבח תנו. יט) שם ד' ט"ו ע"א והאנו תנו דיני ממונות וכו' (עיין בסנהדרין ד' ל"ו) ושם והאנו במטלטלין תנו.

כ) סוטה ד' כ' ע"ב והאנו תנו חרדה מסלקת דמים. כא) בבא בתרא ד' י"א ע"א והאנו תנו ד' אמות לזה וד' אמות לזה.

כב) שם ד' י"ט ע"א וְהָאֵנן תַּנּוּ ג' טַפְחִים. כג) שם ע"ב וְהָאֵנן תַּנּוּ וְאֵת מִי רַגְלִים מִן הַפּוֹתָל כד) שם ד' כ"ב ע"ב וְהָאֵנן תַּנּוּ ד' אַמּוֹת.

כה) שם ד' כ"ו ע"א וְהָאֵנן תַּנּוּ אֶחָד גַּפְנִים וְאֶחָד כָּל אֵילָן. כו) שם ד' ע"ז ע"ב וְהָאֵנן לֹא מְכַר תַּנּוּ.

זד) שם ד' ע"ח ע"ב וְהָאֵנן לֹא מְכַר תַּנּוּ. כח) שם ד' ק"ז ע"ב וְהָאֵנן מְשַׁמְנִין בֵּינֵיהֶם תַּנּוּ.

כט) שם ד' לק"ט ע"א וְהָאֵנן תַּנּוּ אֵין הַגְּדוּלִים מִתְּפַרְנְסִים עַל הַקְּטַנִּים. ל) סְנֵהֲדָרִין ד' ס"א ע"א וְהָאֵנן תַּנּוּ הָאוֹמֵר אֶעֱבֹד אֱלֹהִי וְאֶעֱבֹד.

לא) שם ד' ס"ח סוע"א וְהָאֵנן תַּנּוּ הָעוֹשֶׂה מַעֲשֶׂה חַיִּיב. לב) שם ד' ס"ט ע"א וְהָאֵנן תַּנּוּ מְשִׁיבֵי אֶשְׁתֵּי שְׁעָרוֹת ג) בַּמַּס' ע"ז ד' מ"א ע"א וְהָאֵנן תַּנּוּ שְׁבָרֵי צְלָמִים.

לד) מְנַחֲת ד' ו' ע"ב וְהָאֵנן פְּסוּל תַּנּוּ. לה) שם ד' מ"א ע"א וְהָאֵנן תַּנּוּ אֵין עֲרָאֵי לְכֹלָאִים.

לו) חֲוָלִין ד' ק"ט סוע"ב וְהָאֵנן תַּנּוּ קוֹרְעוּ. לז) שם ד' קל"ז ע"ב וְהָאֵנן תַּנּוּ תְּרוּמָה עֵין יָפָה אֶחָד מְאַרְבָּעִים עֵינֵיהֶ הָרוֹאוֹת וְשֶׁכֶן אֲרַחֲתוֹ צְדִיקִים בְּעַלֵּי הַש"ס לְהַקְשׁוֹת בְּלִשׁוֹן זֶה וְלֹא כִּינּוּ לְדַקְדָּק שׁוּם דְּבָר כִּי קָשָׁה לְהֵאמִין שְׁיִמְצָא טַעַם עַל הַשְּׁנוֹת הַלִּשׁוֹן בְּכָל הַמְּקוֹמוֹת הַלְלוּ לֹא אַחַת וְלֹא שְׁתֵּים כִּי בְּרַבִּים הָיוּ כַּמָּה עֲשָׂרוֹת מְלַבֵּד אֲשֶׁר הִבְקִי בְּחֻדְרֵי הַש"ס יִמְצָא עוֹד כַּהֲנָה וְכַהֲנָה וְלָכֵן אֵין לָנוּ אֵלָא לֹמַר דְּהִכִּי אֲרַחֲיָה דַש"ס זְמַנִּין מִקְשָׁה בְּלִשׁוֹן וְהִתְנָן וְזְמַנִּין וְהָאֵנן תַּנּוּ וְלֹא דִּיִּיקִינָן מִיָּה מִיָּדֵי דְלֹא כְּדַמְשָׁמַע לִיהָ לְהֵרַב עֲפַר יַעֲקֹב דְּדָרָף הַש"ס רַק לֹמַר וְהִתְנָן וְעֵינֵין עוֹד.

לח) בְּקִדּוּשֵׁין ד' י"ב ע"א וְהָאֵנן אֵנן תַּנּוּ בְּפְרוּטָה וּבְשִׁנְיָה פְּרוּטָה. לט) וּבְסוּטָה ד' מ"ג ע"ב וְהָאֵנן אֵנן תַּנּוּ אֶחָד הַנוֹטֵעַ וְאֶחָד הַמְּבַרֵּיף וְכו' וּבְרֵאשׁ הַשְּׁנָה בַּד' ל"א ע"ב אָמַר לִיהָ רַב אֲשִׁי לְאִמִּימָר וְהָאֵנן תַּנּוּ וְכו' וּבְסוּפָה ד' ל"א ע"ב וְהָאֵנן תַּנּוּ הִירוֹק כְּכַרְתִּי וְכו': וְהִנֵּה הַמְעֵינִין בְּכָל הַנֶּהָר דְּוֹכְתֵי יִשְׂרָאֵל יַחְזִיחַ דְּאִיכָּא דְּוֹכְתֵי דְּהוּהָ אֵנן תַּנּוּ כְּתוּב בְּתִיבָה אַחַת וְאִיכָּא דְּוֹכְתֵי דְּכְתוּב בְּשְׁתֵּי תִיבּוֹת וְהָאֵנן תַּנּוּ וְכו' בְּדוּכְתֵי דְּאִמְרִינָן בַּש"ס וְהִתְנָן לְבַד אִיכָּא בְּתִיבָה אַחַת וְאִיכָּא בְּשְׁתֵּי תִיבּוֹת וְהָאֵנן תַּנּוּ וְהָאֵנן תַּנּוּ עֵינֵין לְקַמְן בְּאוֹת י"ז מַה שְּׁהִבְאִתִּי בְּזֶה: כָּלָל ב) וּרְמִינְהִי כְּתוּב הֵרַב יָד מְלֹאכֵי בְּאוֹת ר"ן בְּשֵׁם מְרִן בְּכָלְלִין דְּכִשְׁמַקְשָׁה עַל אֲמוּרָא מִמְשַׁנְהָ אוּ בְּרִייתָא אֵינוּ אוֹמֵר וּרְמִינְהִי מִפְּנֵי שְׁהָאֲמוּרָא הוּא הַמְּוֹקְשָׁה וְכו"כ בְּשֵׁם חֵי הַרִיטְב"א לַב"ב עַל ד' מ"ב ע"א אַמ"ש בַּש"ס לְמִימְרָא דְּלוֹקַח אֵית לִיהָ קְלָא.

וּרְמִינְהִי וְכו' שְׁכַתְּבַת לְחַד טַעְמָא דְּהָרַף פִּירְכָּא לֹא שְׁיִיכָּא אֲדַרְבַּ מְשׁוּם דְּלִשׁוֹן וּרְמִינְהִי לְעוֹלָם אֵינוּ נֶאֱמַר אֵלָא עַל רוּמְיָא דְּקִרְאֵי אֶהְדְּדִי אוּ דְּמַתְּנִיתִין אֶהְדְּדִי עַכ"ל. וּמְלַבֵּד הַמְּקוֹמוֹת אֲשֶׁר הִבִּיא בְּיָדוֹ זֶה הִי"מ גְּדוּל דְּמַצִּינוּ דְּמַקְשָׁה עַל הָאֲמוּרָא בְּלִשׁוֹן וּרְמִינְהִי אַף אֲנִי אֲבִיא סוּגְיָא עֲרוּכָה בַּמַּס' בְּתָרָא ד' קמ"ז ע"א דְּפִרְיָה אֲדַרְבַּ יִצְחָק בַּר אֲבָדִימִי מְבַרֵּייתָא בְּלִשׁוֹן וּרְמִינְהִי וּבּוּדָאֵי דְּוֹחַק לֹמַר דְּלִדְדִּיהוּ אֵית לָן לְמִיגְרַס בְּהִנֵּי דְּוֹכְתֵי מְתִיבֵי תַחַת וּרְמִינְהִי וצ"ע: כָּלָל ג) וְאֵלוּ כִּי קִתְּנִי לִשׁוֹן זֶה הוּא לְרִיבּוּתָא פְּלוּמֵר לֹא מְבַעֲיָא דְּבָרִים אַחֲרִים אֵלָא אֲפִילוּ אֵלוּ כֵּן מְתַבָּאָר מַמ"ש הֵרַב יָד הַמְּלָף (סְפָרְדִי) בְּהִלְכוֹת יו"ט פ"ז דִּין י"ז אַמְתַּנִּי דְּנֹאֲלוּ מְגַלְחִין בְּמוֹעֵד דְּלִדְעַת ר"ת דְּמִי שְׁגַלַּח בְּעֶרְבַּ הַרְגֵּל מוֹתֵר לְגַלַּח כַּחוּ"מ אֲתִי שְׁפִיר דְּתַנִּי תַנָּא וְאֵלוּ שַׁר"ל ל"מ אִם גְּלַחוּ בְּעֶרְבַּ מוֹעֵד שְׁמוֹתֵרִין לְגַלַּח

במועד אלא אפילו אלו שלא גלחו בע"מ מותרים לגלח ונראה נדאי דלא אמר הרב פן אלא בכגון ההיא דנאלו מגלחין שהוא תחלת דבר ונהנה שינה למיתני בלא נ"ו אלו מגלחין אבל כי תני תנא דבר וחילופו ותני אלו ונהדר תני בחילופו ואלו כגון בההיא דפ"ג דכתובות אלו נערות שיש להן קנס וכו' ונהדר תני ואלו שאין להם וכו' לא שינה לומר שהוא בדרה לא מבעיא ומ"מ כלל מחודש הוא ואגב ריהטאי לדידי חזי דלא תכן לפרש מתני דרפ"ב דפאה ואלו מפסקין לפאה וברפ"ב דדמאי ואלו דברים מתעשרים ובגדרים פ"ב ואלו מותרין ושם פרק י"א ואלו נדרים ובסנהדרין פ"ו ואלו הן הנשרפין.

ובמפות פ"ג ואלו הן הלוקין כל אלה קשה לפרשם בדרה לא מבעיא וגם לא הווי דבר וחילופו כאשר יראה הרוואה: (כלל ד) ולא היא פשאומר פן בש"ס משמע ליה להג' מחנה אפרים בהלכות טובת הנאה סי' א' ד' ז"ך ע"ב וג' דלאו בעל המימרא הוא דאמר הכי אלא סתמא דש"ס הוא דדחי מילתיה ואמר ולא היא ועפי"ז הכריח דרבא בפ"ק דב"מ ד' י"א ע"ב דאמר שפיר עבד ר' אבא דלא קבלה וכו' ס"ל דטובת הנאה אינה ממון ומ"ש בתר הכי ולא היא וכו' הם דברי הש"ם דדחי למילתיה ועמד על סברת ר"ח והר"אש והר"ן דסברי דטובת הנאה ממון דלדעתם צ"ל דמ"ש בתר הכי ולא א וכו' רבא גופיה הוא דנהדר ביה ואמר ולא היא וכו' וזה נדאי דחוק דאין זה פשט הש"ס וכו' אתוד"ק עיש"ב.

ועיין להרב זבא הלוי בחי' על הש"ע ח"מ סי' קצ"ה ד' ז"ן ע"ג ונראה דר"ת ודעמיה סברי כמ"ש הרשב"א בחי' לברכות ד' ל"ח ע"ב בשם רה"ג וז"ל כ' ר' האי דאיכא מאן דגריס ולא היא בנא"ו ולמאן דגריס הכי ר"ן גופיה הוא דאמר אני אומר שבמחלוקת שנויה ואלא מיהא לא היא ואיכא מאן דגריס בלא נא"ו וש"ס הוא דדחי וכו' עי"ש ועיין מ"ש במכתב לחזקיהו דף כ"ג ע"א איברא די"ל על רה"ג ממ"ש בברכות ד' ז"ן ע"א ולא היא רב ששת הוא דחזא חזיא בחלמיה וכו' והתם סתמא דש"ס קאמר לה ועיין פסחים ק"ג ע"ב ולא היא התם עקר דעתיה ממשתיא וברשב"ם שם וכינצא לזה איתא בב"מ ד' ק"ט ע"א ואלו מילתא עי"ש בתוס' ודחוק לומר דלרה"ג גרסי' בכל הגי' דוכתי בלא נא"ו.

ולפום ריהטא נראה דלא נוכל לתת כלל מוחלט בזה דאיכא דוכתי דאמר ולא היא בנא"ו וסתמא דש"ס הוא דאמרה וכההיא דברכות ה"ל ואיכא דוכתי בנא"ו ובעל המימרא הוא דאמר הכי עיין רש"י במסכת שבת ד' קכ"ה ע"ב ד"ה ולא היא לא ק"ל דהתם וכו' פן נראה לומר לדעת רש"י.

ועיין רש"י קידושין ד' ס"ג סוף ע"ב. ורש"י ותוס' שם ד' ע"ב ע"א ועיין בברכות ד' ל"ו ע"א א"ל שמואל לר"י שיננא וכו' ולא היא וכו' ואע"ג דקלסיה שמואל וכו' מוכח דאע"ג דאמרינן ולא היא לאו שמואל הוא דאמר הכי אלא סתמא דש"ס דאל"כ היכי אמרינן אע"ג דקלסיה הא הוי קול ושוברו עמו דהא קאמר ולא היא.

ובברכות ד' מ"ג ע"ב ולא היא לאישתמוטי נפשיה הוא דעביד עי"ש בפירש"י דהש"ס הוא דאמר הכי דאי ר"פ גופיה אמר הכי הול"ל לאישתמוטי נפשאי עבידנא. וכן ראיתי במעדני יו"ט שכ' דאין לומר שהוא עצמו חזר ואמר ולא היא שאין הלשון משמע פן אלא דכ' התוס' דהרי"ף לא גריס האי ולא היא עי"ש ועיין שבת פרק מפנין ד' קכ"ט סוף

ע"א אבלט אשפחיה לשמואל דגני בשומשא וכו' אמר ליה יומא דהקנה הוא ולא היא
אלא וכו' וסבר לא איגלי ליה משמעות הלשון הוא דסתמא דש"ס הוא דאמר ולא היא
אלא מה שאמר לו שמואל פן הוא משום שלא רצה לגלות לו רז זה: פלל ה) ופליגא
דפלוני מצינו דאמר בש"ס הכי אע"ג דלא פליגי עיין להרב בית אהרן קריספין א"ח ד'
ג' ע"ד (ד"ה ואחרי) בשם הרב של"ה ח"א ד' ל"ו ע"א עמ"ש בברכות ד' ל"ד ופליגא
דר' אבהו דאמר במקום שבעלי תשובה עומדים וכו' עי"ש והוא חידוש בעיני: פלל ו)
וא"ו לחלק או להוסיף פליגי בה ר' יונתן ור' יאשיה לרי"ו וא"ו לחלק ולרי"א להוסיף
כתב הרב נאות יעקב בקונטרס מענה לשון ד' י"ו ע"א בשם הרב מוהר"י הלוי דלא
נתברר הלכה פמי והקשה הרב מדברי התוס' במס' קמא ד' ד"ן ע"א שכתבו דהלכה
כרי"ו ואנכי הרוואה דלא זו בלבד רבותינו התוס' הוא דסברי הכי אלא פן היא דעת פמה
וכמה מגדולי ישראל עיין תוס' זבחים ק"ז ע"א ד"ה מאי ותוס' חולין ע"ט ע"א ד"ה עייל
ליה וקרא"ש שם ריש פירק אותו ואת בנו סי' ב' ובהלק"ט הל' פלאים סי' ה' גם הרב
נמק"י ר"פ השואל כתב בשם הרנב"ר והרשב"א דקי"ל כרי"ו והרב עצמו בשארית
יעקב ר"פ כי תשא (ד"ה אכן) העד העיד בשם הרשב"א בכמה מתשובותיו שכתב דקי"ל
כרי"ו דנא"ו לחלק ועיין תשו' הרשב"א ופסקה מרן ביו"ד סי' רכ"ח ס"מ דקי"ל כרי"ו
ומרן חיד"א בדברים אחרים ד' לק"ט ע"ג כתב בשם הא"ז לב"מ דר"ח והרשב"א
והריטב"א והר"ן ס"ל כרי"ו והרב משה אשר ד' מ"ז ע"ג הכריח דהרמב"ם פוסק כרי"ו.

ועיין עוד שם ד' נו"ן ע"ד בשם תשו' מוהר"י בי רב סי' ד' ועיין עוד רש"ל ב"ם של
שלמה פירק אותו וא"ב סי' ב' וסי' ג' ותמיה לי על הרב תה"ד בפסקים וכתבים סי' ע"ג
שכתב דלקאורה נראה דהלכה כרי"ו ואמאי לא פשיטא ליה הכי פנין דרבא ס"ל הכי
וקי"ל פרבא לגבי אב"י וכמ"ש בענין זה הראשונים הנז"ל.

ואף דאין פלל זה פשוט ואיכא רבנאותא טובא דס"ל לחלק בין היכא דפליגי אליבא
דנפשייהו להיכא דפליגי אליבא דאחרני (עיין מה שרשמתי בשדי חמד ח"א במערכת
הה"א אות כ"ה) מכל מקום מאחר דבדין זה עצמו כבר כתבו התוספות וקרא"ש
והרשב"א והר"ן שהביא הרב הנמק"י דקימ"ל כרי"ו כנז"ל מה מקום להסתפק עוד.

וע"ע להרב עבודת ישראל ד' קכ"ה ע"ב וקל"א ע"א ותימא הוא בעיני מה שמצדד בדרך
קכ"ז ע"א אי ס"ל להרא"ש כרי"א או כרי"ו דנאו לחלק ולא זכר שר דמדברי הרא"ש
בשמים זו (בפ' אותו ואת בנו ובהלק"ט הנז"ל) שמענו דפוסק כרי"ו ודברי הרב מוהר"ח
הפהן שהביא שם בד' קכ"ט ע"ג שכתב דהרא"ש ס"ל דלא פסקינן כרי"ו דנא"ו לחלק
אלא דוקא גבי מקלל אב ואם עי"ש מדעתי כי קשים אחרי המחזיר דמלבד דחזינו בש"ס
בדוכתי טובא דאשאר מילתי מיייתי פלוגתא דר"י ורי"ו ומדמין שאר מילי למקלל ואם
יש סברא לחלק אימור דרי"ו גופי' לא אמר אלא במקלל ומנ"ל לדמות שאר מילי למקלל
אף גם זאת אפי' יאמר הרב דהש"ס קי"ל דבכל מילי פליגי אלא מיהא אנו הוא דלא
קי"ל פנתיה אלא במקלל אפתי קשה דלא נוכל לומר פן בדעת הרא"ש ז"ל פמבואר
מדברי הרא"ש שבהלק"ט הלכות פלאים ושפירק אותו וא"ב הנז"ל ושו"ת הרבנים
מוהריב"ל ופרי הארץ שציין שם אמצ"א לראות ד"ק וע"ע להג' מחנה אפרים הלכות
גזרים סי' ל' ותמיה לי על מאריה דכולי' תלמודא רבינו מוהרימ"ט בח"א סי' דק"ל

שְׁהַכְרִיחַ דְּנִקִּיטִינָן כְּרִי"ו מִמ"ש בְּפֶרֶק שְׁבוּעוֹת שְׁתִּים עִי"ש וְלֹא זָכַר שָׁר מְפֹל דְּבָרֵי הָרֵאשׁוֹנִים הַנּוֹז"ל וְעַל הַפֶּל צ"ע וְאַחַר זמ"ר רְאִיתִי לְהֶרֶב כְּמוֹהֶר"א לְאַנְיָאָדוּ הוֹבָא בְּשׁו"ת בְּרַף מִשָּׁה ס' כ"ב מ"ש בְּעֵינָיו זֶה עִי"ש דב"ק וּבְדָבְרֵי הָרֶב הַמְחַבֵּר בְּס' כ"ג.

אִף גַּם רְאִיתִי לְרַבֵּינוּ עֶקִיבָא אֵיגֵר בְּשׁו"ת ס' קכ"ט ד' קכ"ה ע"ג וד' שְׁפֹתַב שְׁדִין זֶה הוּא סְפִיקָא דְּדִינָא אֵי קי"ל כְּרִי"ו דְּנִי"ו לְחֻלְקָא אוֹ כְּרִי"א וְאַגַּב רִיקֶטָאֵי לֹא רְאִיתִי שְׁהַזְכִּיר מְדָבְרֵי הָרֵאשׁוֹנִים הַנּוֹז"ל זוֹלַת תְּשׁוּ' הַרְשָׁב"א וְלֹא אוֹכַל לְעֵינָיו הֵיטֵב בד"ק וְאַתָּה תַּחֲנוּה גַּם עֵינָיו לְהַג' מְהֵר"ש לְאַנְדָּא בְּשׁו"ת נו"ב ח"ב אור"ח ס' קי"ט הֵגַם הַלּוּם רְאִיתִי בְּס' נְחֻמָּד לְמֵרְאָה ח"ב (שְׁהַגִּיעַ עֵתָה לְיָדִי) מ"ש הָרֶב בְּזֶה עִי"ש בד' י"ד ע"ד וְאֵילָף וּבְשׁו"ת בֵּית שְׁלֵמָה א"ח סְס' ע"ג פֶּתַח דְּהוּא סְפִיקָא דְּדִינָא וּבְחֻמָּץ שְׁעֵבֶר עֲלֵיו הַפֶּסַח אֲזַלִּינוּ לְקוֹלָא עִי"ש הֵנָּה לְעֵינָיו חֻמָּץ שְׁעֵבֶר פ' הַדָּבָר נֶכּוֹן לְפִסְטוֹק לְהַקְלֵל פְּאָחַד מְהַצְדָּדִים אֲבָל בְּעֵלְמָא נִרְאָה דְּאִית לָן לְמִינְקֻט כְּרִי"ו וְרַע"ק אֵיגֵר בְּס' מ"ו ג"כ פֶּתַח דְּהַדָּבָר סְפִיקָא וְשְׁפִיר י"ל דְּהַלְכָה כְּר' יוֹנְתָן דְּמִשְׁמַע כָּל אֶחָד בְּפָנָיו עֲצָמוּ וְכִמוּ שְׁנִסְתַּפֵּק מְאוּר עֵינָיו הַרְשָׁב"א הַלְכָה פְּדָבְרֵי מִי עכ"ל וְלֹא צִיָּין מְקוֹם דְּבָרֵי הַרְשָׁב"א וּמִמָּה שְׁפֹתַבְתִּי לְמַעַלָּה מִתְבָּאָר דְּדַעַת הַרְשָׁב"א הִיא דְּנִקִּיטִינָן כְּרִי"ו וּבְעֵיקָר מְחֻלְקָת זֹו רְאִיתִי בְּשׁו"ת רמ"ץ יו"ד ס' ב' שְׁהַאַרְיָו הַגָּאוֹן הַמְחַבֵּר בְּכַמָּה חִילּוּקִים לְךָ נָא רְאָה: פֶּלֶל ז) נִי"ו לְחֻלְקָא וְכו' לְרִי"ו דְּאָמַר מִשְׁמַע שְׁנֵיהֶם פְּאָחַד וּמִשְׁמַע אֶחָד לְבַדּוֹ נְחֻלְקוּ הַרְבָּנִים ט"ז יו"ד ס' רכ"ח ס"ק מ"ט וּח"ץ בְּשׁו"ת ס' ד' דְּלֵהֲרַט"ז אֵין בְּדָבָר הַכָּרַע דְּמִשְׁמַע הֵכִי וּמִשְׁמַע הֵכִי.

וְלֵהֲרַט"ץ עֵיקָר פִּירוּשׁוֹ הוּא כָּל אֶחָד בְּפ"ע עַד שְׁיִפְרוֹט יַחְדָּיו עִי"ש וְלְכַאוּרָה מְדָבְרֵי הַתּוֹס' בְּמַס' יוֹמָא ח"ן ע"א ד"ה רי"ו מִתְבָּאָר פְּדַעַת הַרַט"ז דְּאֵי לָאו דְּאֵיכָא לְמִימַר יִלְמַד סְתוּם וְכו' לֹא הֵנָּה לָן הַכָּרַע דְּמִזָּה בְּפ"ע וּמִזָּה בְּפ"ע עִי"ש וְכֵן מִתְבָּאָר מְדָבְרֵי הַרִיטְב"א בְּח'י שְׁם דְּאֵי לָאו דְּאֵיכָא סְבָרָא שְׁדָם הַשְׁעִיר מוּעֵט וְכו' עִי"ש לֹא הִי לְנוּ הַכָּרַח דְּמִזָּה בְּפ"ע וְכו' וְכִינּוּן דְּמְדָבְרֵי הַתּוֹס' וְהַרִיטְב"א מִתְבָּאָר דְּשְׁקוּלִים הֵם וּבְדָבְרֵי הַרְשָׁב"א אֵינוּ מְפֹרָשׁ הַהִיפּוֹף לֹא נֶכּוֹן לְמִיָּשׁוּי פְּלֻגְתָּא וְתִימָה עַל הָרֶב צָבִי שְׁלֵא זָכַר ד"ק אָף לְפִי מ"ש הָרֶב שִׁיחַ יִצְחָק שְׁם בְּכּוֹנֵת דְּבָרֵי הַתּוֹס' אֵין שׁוּם סְתִירָה מְדָבְרֵיהֶם לְמוֹהֲרַר"ץ כִּיעִי"ש.

שׁוּב בִּינוּתִי בְּס' וְרְאִיתִי לְהָרֶב יָד שְׁאוּל ס' רכ"ח ס"ק ט"ל שְׁדַחָה דְּבָרֵי הָרֶב מֵהֲרַט"ץ מְפֹחַ דְּבָרֵי הַתּוֹס' יוֹמָא כִּיעִי"ש אָף בְּאַמַּת נִרְאָה דְּאֵין מְדָבְרֵיהֶם סְתִירָה לְפִי מ"ש הָרֶב שִׁיחַ יִצְחָק בְּכּוֹנֵתָם כִּיעִי"ש. וְלִשְׁיטַת הַרַט"ז אֲתִי שְׁפִיר סְוִגְיָא דְּפ"ק דְּמַגִּילָה אֵי פֶתַח אֶת יוֹם אַרְבָּעָה עָשָׂר נְחֻמָּשָׁה עָשָׂר כְּדָקְאָמְרַת וְכו' שְׁהַזְכִּיר בְּיָד שְׁאוּל שְׁם וְאֲתִי שְׁפִיר נְמִי הִיא דְּמַחְצָה לְאַהֲרֹן וּמַחְצָה לְבִנָיו שְׁנִתְקַשׁוּ בָּהּ הַמַּפ' לְמֵאֵי דְּקִי"ל כְּרִי"ו אֲמַאי לֹא נִימָא אוֹ פְּוֹלָה לְאַהֲרֹן אוֹ פְּוֹלָה לְבִנָיו וְלֵהֲרַט"ז נִיחָא דְּכִינּוּן דְּשְׁקוּלִים הֵם מִשְׁמַע הֵכִי וּמִשְׁמַע הֵכִי אִית לָן לְמִימַר דְּמַחְצָה לְאַהֲרֹן וּמַחְצָה לְבִנָיו וּק"ל.

וְהִנֵּה נִלְע"ד לְהַכְרִיחַ כְּהַרַט"ז מִמ"ש בְּב"ק ד' ד"ן ע"א דְּלֵר"י לְחֻלְקָא מְוֹנָפֵל נְפִיקָא וְלָמָּה לִי מְוֹנָפֵל הָרִי ר"י ס"ל כְּרִי"ו נִי"ו לְחֻלְקָא עֵינָיו תּוֹס' יוֹמָא ז"ן ע"ב וְלֵהֲרַט"ז נִיחָא פִּינוּן דְּשְׁקוּלִים הֵם וְאֵיכָא לְמִימַר הֵכִי וְהֵכִי צָרִיף קָרָא פְּדִי לְחֵיבּוּ בְּאֶחָד דְּמִסְבָּרָא לֹא הֵנָּה מְחִיבִינָן לִיָּה אֲבָל לְשִׁיטַת הָרֶב ח"ץ קָשָׁה פִּינוּן דְּעֵיקָר מִשְׁמַעוֹת הַפְּתוּב כָּל אֶחָד בְּפ"ע לָמָּה לִי טַעְמָא דְּוֹנָפֵל לְשׁוֹן יַחֲדִיד וּבְדוּחָק י"ל דְּר"י נִיחָא לִיָּה בְּהֵכִי לְדַחּוֹת אֲפִילוּ לְרַבָּנָן דְּמַצְרָכֵי אוֹ לְחֻלְקָא וּק"ל וְעכ"פ לְשִׁיטַת הַרַט"ז מְרֻנּוּחַ טְפִי אֵלָא דְּמְדָבְרֵי הַתּוֹס' שְׁם ד"ה

או מוכח קצת דכל השקו"ט שפ"ש"ס בין אליבא דרבנן בין אליבא דר"י הפל הוא כרי"א כיעי"ש וקצ"ע: ולפי דברי הרט"ז י"ל מה שהקשו המפרשים דלמאי דקי"ל כרי"ו הנה לן למיפסק כר"י לחייב על נזקי כלים בבור מיתורא דאו דכונן דשקולים הם ואיפא למימר הכי והכי צריף קרא לחלק פדי לחייב על אהד מהם דמסברא לא הנה מפיקינן ממונא אלא דלר"י דונפל שמעינן לחלק אייתר או לרבות ולרבנן דונפל כה טובא משמע איצטריף או לחלק ובהא נקיטינן פרבנן זו היא דעת הפוסקים פרבנן שו"ר דאצטריף שפיר ונפל לר"י דשמא אין הלכה פתנניא ואין חוששין לזרע האב ומשו"ה הוצרך לומר הטעם משום דונפל משמע לחלק עיין תוס' חולין ד' פ"ו ד"ה לחלק ודוק ומה מאד תמיה לי על רבינו מוהרימ"ט בח"א רס"י דק"ל שכתב דאין בדברהכרע וסתם נדרים להחמיר וכדעת הרט"ז הג"ל ולא זכר שר תשו' הרשב"א דס"ל בהיפוף ועיין בענין זה להרבנים מטה אשר ד' נו"ן ע"ד.

אשדות הפסגה ד' קי"ו ע"ד ברה משה סי' כ"ב: פלל ח) וי"ו לחלק או להוסיף פתב הרב נאות יעקב במענה לשון ד' י"ו ע"א בשם הרב הליכות אלי שכתב בשם רש"י מנחות ד' צ"א דעד כאן לא אמר רי"ו וי"ו לחלק אלא היכא דהני"ו צריכה דבלא נא"ו הנה מקום לטעות פגון במקלל אי הנה פתיב מקלל אביו אמו הנה אמניא דאביו קלל את אמו אבל היכא דבלא וי"ו אין לטעות לכ"ע וי"ו להוסיף עי"ש ולענ"ד מדברי התוס' קמא ד' ד"ן ע"א שהזכיר שם מוכח דלא סברי הכי דהרי בההיא דונפל שמה שור אי הנה פתיב שור חמור בלא וי"ו לא הי' מקום לטעות ואפילו הכי פתבו דתליא בפלוגתא כיעי"ש וגם בעיקר הפלל קלע"ד ממ"ש ביומא ד' ז"ן ע"ב ושבועות ד' כ"ח שהזכיר הרב שם דאם פדברי רש"י היכי אמרינן דרי"ו ס"ל אין מערבין לקרנות משום דס"ל בעלמא וי"ו לחלק הלא אי הנה פתיב ולקח מדם הפך מדם השעיר בלא וי"ו לא הנה מקום לטעות וכן בההיא דלהרע או להטיב היכי אמרינן דלר"י צריף או משום דני"ו להוסיף ולרי"ו לא צריף משום דני"ו לחלק דהא לא הנה ס"ד למטעי אי הנה פתיב להרע להטיב ובכה"ג לכ"ע הני להוסיף וס' הליכות אלי אין מצוי אצלי לראות דב"ק וצ"ע.

ועתה ראיתי להרב אשדות הפסגה ד' קט"ו ע"ד שהכריח מתוס' קמא הג"ל שלא פדברי רש"י עי"ש: פלל ט) וי"ו לחלק פתב עוד במענה לשון הג"ל בשם הרב תה"ד בפסקים סי' ע"ג דהיכא דכנילינהו לתרנונייהו בתיבה אחת פגון ותפסו בו אביו ואמו לכ"ע וי"ו להוסיף עי"ש ועיין להרב מוהראנ"ח במים עמוקים סוסי' ל"ד שכתב דהמענין בתוס' בקמא ימצא שלא פדברי הרב ולא גילה איה מקום פבוד דברי התוס' הנה הרב מטה אשר ד' מ"ח ע"ד פתב בשם הרב שכנה"ג יו"ד סי' רכ"ח הגב"א אות שי"ח דכוננתו על תוס' דב"ק ד"ן ע"א ועי"ש מ"ש בנה הרב מט"א שם והרב אשדות הפסגה ד' קי"ו ע"ב.

והרב מט"א ד' נ"א ע"ג צידד לומר דלא אמר הרב תה"ד אלא בלישנא דקרא ולא בלשון חז"ל, ומ"ש שם בשם תשו' מוהראנ"ח כתי' דהרשב"א בחידושו לקמא לא ס"ל פמוהראי הנה ודאי פוננתו על שו"ת מים עמוקים הג"ל ועין רואה דשם לא הזכיר את הרשב"א אלא דלפי האמת פיון דהרשב"א פתב בחי' כמ"ש התוס' שם עכ"ל דגם הרשב"א לא ס"ל פנוותיה עפ"י מדותיו של הרב מוהראנ"ח וק"ל וכתב הרב שבט פנימן סי' רל"ה דלא אמר פן התה"ד אלא פשנכללו בלשון ציווי אכל מפירין מקבלין שאינו

צוויי אינו מאותו המין ע"כ וקצת תימה שלא זכר תשו' מוהראנ"ח הנז"ל דעומד לנגדו דא"כ י"ל שפיר דלא פליגי התוס' והרשב"א על הרב תה"ד וכמוכן ועיין להרב כמוהר"א לאננידו הו"ד בס' ברך משה סי' כ"ב ובדברי הרב המחבר בסי' כ"ג מאי דשקלו וטרו בענין זה: פלל יוד) ני"ו לחלק פתב עוד הרב מענה לשון שם בשם הריטב"א דדוקא בדבר שאין בו מעשה לא תקלל לא תחרוש אבל בדבר התלוי במעשה לכ"ע ני"ו להוסיף ועיין במכתב לחזקתו בחלק השיטה ד' צ"ח ע"ג שכתבתי ליישב בזה סוגיא דפ"ק דמגילה אי פתיב את יום י"ד וט"ו פדקאמרת ויכר קדם בזה הרב יד שאול סי' רכ"ח ס"ק ט"ל.

ומ"ש הרב מע"ל שם מש"ס דיומא ז"ן ע"ב ומנחות צ"א עיין להרבנים אשדות הפסגה ד' קי"ד ע"ג ומטה אשר ד' מ"ט ע"ד ונ"א ע"ד (ד"ה עוד) ומ"ש מרן חיד"א בס' יעיר און במערך זו אות ז ע"ד הרב נאמן שמואל עי"ש כ"כ ג"כ הרב מט"א שם ועיין להרב עבודת ישראל ד' קל"א ע"א והרב מקנה אברהם במ"ב אות נק"ב (ד"ה וראיתי) ייחס להרשב"א דס"ל פהריטב"א הנז"ל ליישב בזה שתי תשו' הרשב"א דסתרין ונתקשה בהם הרב שע"א עי"ש ולפי הנראה לא ראה הרב דברי הרשב"א בחי' לקידושין ד' ט' ע"ב אמ"ש בש"ס אי מההיא הנה אמינא דקדיש והדר בעיל עי"ש שגראה להדיא דלא ס"ל פי האי פלגא והאף אמנם גם הריטב"א בחי' לק"י כ"כ וכבר הוק' להרב מקנה אברהם שם דברי הריטב"א אהדדי מ"מ דיינו זה הצער על הריטב"א שדבריו מפורשים ותקשי לן אהדדי לא כן הרשב"א שלא מצינו לו שכ"כ בפירוש מה בצע לייחס אליו פלל זה ליישב דברי התשובות אהדדי ולהצמיח קושיא על דבריו מחידושו לתשובה פיון דסוף סוף דבריו מוקשים ולא יבאו אל עמק שנה וכיוצא לזה יש להשיב על דברי הרב מטה אהרן ד' נ"א ע"א במה שכתב ליישב קושיות הרב משפט צדק ח"א סי' מ"ב עי"ש וק"ל.

ויש ליישב דמאחר דהתשובות והחידושים לא נאמרו בזמן אחד מסתבר טפי להשוות דברים שבהבור אחד שלא יהיו סותרים והיו לאחדים: ואחרי מופלג ראיתי להרב מקנה אברהם במע' העין אות דש"ס שהעתיק לשון הא"ז למציעא שאחר שכתב פלל הריטב"א הנ"ל סיים שכ"כ הרשב"א במ"ש ונתן לפהו הזרוע והלחיים והקיבה דלא מיפטר בחד מינייהו ואין ס' הא"ז ולא חי' הרשב"א מצויים אצלי ומדברי הרבנים הנז"ל מוכח דלא מצינו להרשב"א דס"ל פהריטב"א אלא דהם כ"כ ליישב דברי הרשב"א וממ"ש הרב אשדות הפסגה ד' קי"ד ע"ג מתבאר דהרב אש דת מדנפשיה מיישב ההיא דזרוע ולחיים ולדברי הרב מקנ"א הן דברי הרשב"א ועיין להרב יד דוד סי' ס"א אות ה' וכתב הרב דרכי שלום ד' צ"ו ע"ב בשם מרן מוהריט"א בס' שמחת יו"ט סי' ח"ן ד' ר"ה שדחה דברי הרב מח"א בהלכות נדרים סוסי' ל' עפי"ד הריטב"א והוא פתב דדברי הריטב"א מוקשים ודחויים מהלכה וכו' עי"ש ולע"ד חלילה לדחות דברי הראשונים משום איזה קושיא ושערי תשובה לא נגעלו וכבר פתבתי דהרבנים הנז"ל ליישבו בכלל זה פמה עניינים וגם פתבו ליישב מאי דקשה מסוגיא דיומא ודמנחות ואין ספק דנעלם דבר זה לשעתו מהג' מח"א ז"ל וע"ע שם בד"ש שהביא דברי הרב לשון צרומים שהקשה על פלג' דהריטב"א ממ"ש הריטב"א בחי' לק"י ד' ט' ע"ב וכתב הוא ז"ל לתרץ משום דגמרינו קיחה קיחה משדה עפרון והוא בכסף לחודי' ול"ז להבין דנהי דגמרי' קיחה קיחה היינו לגלות דקיחה היינו כסף ואי פשיטא לן בעלמא דבמידי דעשייה הוי ני"ו

להוסיף אית לן למימר דכי יקח ובעלה היינו דמקדש בכסף וקדש בעיל וק"ל ועיין טל אורות בקונטרס חזקת קרקעות ד' י"ז ע"ד: פלל י"א) וי"ו לחלק אי אמרינן פן בלשון קז"ל ובלשון בני אדם עיין להרבנים מטה אשר נ"א ע"ב ונ"ב ע"ב ונ"ג ע"ב יעיר און מערכה זו מוהרימ"ט ח"א רס"י קל"ד מתנה אפרים הלכות נדרים סי' ל' קהלת יעקב בקונטרס מענה לשון ח"ב אות ר' וח"ג לשון בני אדם אות ז"ן עבודת ישראל ד' קכ"ז ע"ב וקל"א ע"א דברים אחרים ד' לק"ט ורנבא דרנבא ס"ל דאין לחלק ולדעת הרב מוהרשד"ם אה"ע סי' מ"ח דס"ל לחלק עיין להרב עבודת ישראל ד' ק"ל ע"א אם דברי קבלה כד"ל דמו או לא.

והרב דרכי שלום ד' צ"ו ע"ד פשיטא ליה דדברי קבלה פדברי תורה דמו לענין זה עי"ש ומה שנגראה מדבריו דתפס בפשיטות שיטת הרב מוהרשד"ם אינו נכון בעיני דלפי הנראה דעת רבנו בתראי ז"ל דאין לחלק וק"ל ועיין להרבנים טל אורות בקונטרס חזקת קרקעות ד' י"ז ע"ד נחמד למראה ח"ב ד' ט"ו ע"א שמע יעקב סוף ויגש (ד"ה וראיתי) והרב בית שלמה בשו"ת א"ח סס"י ע"ג על שטר שכתוב שכירות המקום בכסף ובשטר כתב דבאנו למחלוקת הפוסקים אי וי"ו לחלק וכו' ולא זכר מה שנתחלקו האחרונים הנ"ל בלשון בני אדם ורעק"א בתשו"י סי' מ"ו פתב דיש להוכיח דבלשון בני אדם משמע שניהם פאחד ממ"ש בתענית ד' ג' ע"ב וכי מאחר דלא מעצר למה לי לאישתבועי וכו' ודחה ראיתו וגם דחה ראית רבינו מוהרשד"ם בזה וסיים דאף דהש"ך ג"כ הביאו אין לסמוך להקל אחר דהרשב"א והריטב"א סברי דדמו אהדדי מי יכניס ראשו לחלוק על אריות אלו: פלל י"ב) וי"ו לחלק כתב הרב עבודת ישראל ד' קכ"ח סוע"א בשם הרב מוהרא"ש סי' ב"ן דאף אם בלשון בני אדם נמי אמרי' וי"ו לחלק היינו דוקא פשאומר בלה"ק ולא בלשון לע"ז דהוא לשון חיבור וכו' עי"ש שנגראה דמודה לו בעיקרהחילוק אף הרב ה"סיד בקהלת יעקב במע"ל ח"ג סי' ז"ן פתב דנגראה דהרבנים מוהר"י אדריבי סי' קצ"א ורצ"ז ומוהרש"ך רש"ך ח"ג סי' ח' ולקחם ר"ב סי' ל"ב ומ"ץ סי' מ"ב פליגי עליה בהא ומפל ספרי דבי רב הנ"ל אין גם אחד מצוי אצלי לראות ד"ק וגם ס' קצות החושן (סי' ר"צ סק"א) שהזכיר בספר פלילת המנורה לידידי הגאון משה נתן הלוי יצ"ו אין אצלי ועיין בספר שמע יעקב שהזכרתי באות י"א: וכתב ידידי הרב הג' מוהר"ח ד' בס' לב שומע יצ"ו במערכה זו אות ה' בשם הרב מוהרי"ט בס' נוי העמודים סי' ח"ן דלדעת ר' יונתן דני"ו לחלק אינו אלא פשמדבר על העתיד אבל על העבר פגון פלוני ופלוני עשו הוא לשון תוספת וכתב פן בשם הרבנים משפט צדק ובני אודה ליישב קושיות הרב ט"ז על מה שכתב רש"י וה' הפה פל בכור לשון תוספת הוא פמו פ' ופ': פלל י"ג) וי"ו לחלק כתב בס' בשמים ראש סי' שע"ד מה ששאלת בהא דאמר ר' יאשיה ומקלל אביו ואמו אין לי אלא אביו ואמו וכו' אם פן לר' יאשיה מביא אתנן זונה ומחיר פלב אינו עובר עד שביא שנים והרבה לאנן נאמרו פן.

תשובה לא אמרו ר' יאשי' אלא בתנאי המאמר אבל לא בעיקר האזהרה וטעם הדבר שבעיקר המאמר הני"ו המתחלקת היא מוספת באמת שניהם לא תעשה והלשון הפשוט יותר לאמרו בנא"ו מבאו דאו משמע כבירה לא תעשה זה או לא תעשה זה ברור לך ועיקר לשונו בנא"ו והיינו דצריף יחדיו אבל תנאיה שעיקר המאמר בסופו רצונו הודעת

הגזרה פֿאותו שְׁהביא וּמְקַלֵּל אָביו וְאִמּוֹ מוֹת יוֹמֵת הִנֵּה הֵי"ו הַמְּפָרֶדֶת אֵינָה מוֹסֶפֶת בְּעֲצָמוּתָהּ אֲבָל בְּהַצְטָרְפוֹת אֵל הַמְשַׁפֵּט הָאָמור.

וְהִנֵּה הוּא בְּרִירָה מִמֶּשׁ בְּעֲשׂוֹתוֹ זֶה אוֹ זֶה תְּמִיתוּהוּ הִנֵּה עֵיקַר מְשַׁפְטוֹ בָּאוּ וּבָהָא הוּא דְאָמַר דְּהֵי"ו בְּסֵתָם לְחִבְרָא אֲתִי וּר' יוֹנְתָן פְּלִיג וְסִבֵּר דְּתַנַּאי הַצִּיּוּי שָׁנָה אֵל הַצִּיּוּי עֲצָמוֹ וּמִתּוֹךְ מָה שְׁפַתְבִּיתִי יִתְבָּאָר דְּאָף ר' יוֹנְתָן לֹא אָמַר דְּסֵתָם וַי"ו מְחַלְקֵת אֲלֵא פְּשֵׁהֲחִילוּק הוּא הוֹסְפָה כְּגוֹן בְּתַנַּאי הַחַיּוּב אוֹ בְּשִׁלְיָה אֲבָל בְּחַיּוּב עֲצָמוֹ שְׁנוּתוֹ בְּרִירָה וְאֵינָה הוֹסְפָה אֲלֵא גְרַעוֹן הַחַיּוּב לֹא דֹאלֵת"ה הַעֲנֵק תַּעֲנִיק לוֹ מִגְרָנָה אוֹ מִיִּקְבָּה נִתְמַת בְּאֲזָנוֹ וּבְדִלְתָא אוֹ בְּדִלְתָא אֲלֵא כְּדָאֲמִינָא וְהַדְבָרִים פְּשׁוּטִים וְאִין לְהֶאָרִיף אַבְהֵר"י עַכ"ל וְהֶאָרִיף בְּכֹסֶא דְהַרְסָנָא שָׁם לְבָאָר וּלְיִשָּׁב מָה שְׁנִרְאָה סְתִירָה לְזֶה מְאִיזָה מְקוֹמוֹת בְּש"ס עי"ש וְהֵרַב זָרַע אַבְרָהָם (פִּירוּשׁ עַל הַסְּפָרִי בַח"ב פִּיִּסְקָא ל' בַּד"ה פִּי תוֹלִיד) הַקְּשָׁה לְרַב יֵאֲשִׁיָּה מְדַכְתִּיב לֹא תִקְיֹפוּ פֶּאֶת רֵאשִׁיכֶם וְלֹא תִשְׁחִית פֶּאֶת זַקְנֵהּ וְחַיִּיב אַהֲקֵפָה לְחוּד וְאַהֲשִׁחֲתָהּ לְחוּד כְּדַכְתִּיב בְּפִרְשֵׁת אָמור וּפֶאֶת זַקְנָם לֹא יִגְלַחוּ וְשָׁם לֹא כְּתִיבָא הַקְּפָה.

וְתִירֵץ דְּלִר' יֵאֲשִׁיָּה הֵכִי נָמִי דְלֹא מִיִּחְיִיב אֲלֵא בְּדַעְבִּיד תַּרְנוּןֵיהוּ וּמִפֶּאֶת זַקְנָם לֹא יִגְלַחוּ אִין רֵאזִיָּה דְשִׁאֲנִי פְהֵנִים דְּרַבָּה עֲלֵיהֶם מְצוֹת אֲבָל יִשְׂרָאֵל לִר' יֵאֲשִׁיָּה אֵינּוּ עוֹבְרֵי עַד שִׁיעֲשִׂיָּה שְׁתִּיָּהֶם עי"ש דב"ק וְאִילוּ שְׁמִיעָא לִיהָ הָאִי כְּלָלָא שְׁבִישׁוֹ"ת בְּשָׂמִים רֵאשׁ לֹא הִנֵּה חוֹלֵק עֲלֵינוּ אֵת הַשְּׁנוּיִן דְּבִלְאֻנוֹן כְּלוּי עֲלֵמָא מוֹדוֹ דְּהַפְּנָה אוֹ זֶה אוֹ זֶה וְעֵינֵן שָׁם גְּבִי וְהַשְׁחַתְּמָם וְעֲשִׂיתֶם פְּסָל דְשָׁקִיל וְטָרִי אֲלִיבָא דִר' יֵאֲשִׁיָּה אִם הַפְּנָה עַל שְׁתִּיָּהֶן אוֹ עַל אַחַת: כְּלָל י"ד) וְלַעֲרַב אֵל תַּנַּח יְדָה דְדַרְשִׁינָן בְּמִסְכַּת יְבָמוֹת ד' ס"ב הֵי לֹא בְּנִים בְּיִלְדוּתוֹ יְהִי לֹא בְּנִים בְּזַקְנוֹתוֹ אֵינּוּ אֲלֵא מְדַרְבְּנֵן וְלִכֵּן שְׁבוּעָה חֲלָה עֲלֵיו כֵּן כְּתִיב הֲרַדְב"ז בְּתַשׁוּבוֹת הַחֲדָשׁוֹת ס' כ"ו וְכֵן מִתְבָּאָר יָפָה בְּדַבְרֵי הָרֵאשׁוֹנִים הָרִי"ף וְהָרַז"ה וְהַרְמַב"ן וְנִמְקִי יוֹסֵף וְהָרֵא"ש בְּפֶרֶק שְׁשִׁי דִיבְמוֹת ס' ט' וְכֵן כְּתִיבוּ הָרַב הַמַּגִּיד וְהָרַב לְחַם מְשֻׁנָּה בְּפֶרֶק ט"ו מִהֲלָכוֹת אִישׁוֹת דִּין ז (עַל מָה שְׁפַתְבִּי הַרְמַב"ם בְּדִין ט"ז וּמְדַבְרֵי סוֹפְרִים וְכו') וְכֵן נִקְטִי רַבְּנֵן בְּתַרְאֵי עֵינֵן לְהַרְבֵּנִים בֵּית שְׁמוּאֵל רִישׁ ס' א' וְס"ק י"ד וַיִּשׁוּעוֹת יַעֲקֹב ס"ה וּבָאָר מִים חַיִּים בְּשׁוֹ"ת אַה"עז ד' ט"ל ע"ג וּבְדַרְשׁוֹת הָרַב מוֹהֲרָאנ"ח בְּדַבְרֵי הָרַב בְּנוֹ בְּסוֹף פֶּרֶשֶׁת חַיִּי שָׁרָה וּבֵית חֲדָשׁ אַה"עז ס' א' ס"ק ו' וּבְשׁוֹ"ת הָרַב מוֹהֲר"י קַצָּבִי ס' ג' וּבִיד שְׁלֵמָה ד' ס"ד וְעֵינֵיהָ תַּחֲזוּנָה מִיִּשְׁרָיִם דְּנִקְטִי בְּפִשְׁטוֹת דְּאֵינּוּ אֲלֵא מְדַרְבְּנֵן.

וַיֵּשׁ לְתַמּוּהָ עַל מָה שְׁפַתְבִּי הָרַב בֵּית חֲדָשׁ בִּי"ד סוֹף ס' רכ"ח דְּאָף שְׁקִיָּים מְצַנֵּת פו"ר מְצוּנָה מִן הַתּוֹרָה לִישָׂא אִשָּׁה מִשׁוּם בְּבִקְרָה זָרַע זָרְעִיהָ וְלַעֲרַב אֵל תַּנַּח יְדָה עי"ש. וְאָף שְׁפַתְבִּי כֵּן לְפָרֵשׁ דְּבָרֵי הָאוֹר זָרַע שְׁהִבִּיא שָׁם מִכָּל מְקוֹם מְשַׁמְעוֹת דְּבָרֵי הוּא דְלִקוּשְׁטָא דְמִילְתָא קָאֲמַר שְׁהִדִּין כֵּן וְאָף אִי אֲלִיבָא דְרִיא"ז הוּא דְאָמַר וְלִיָּה לֹא סְבִירָא לִיָּה הֵכִי מִכָּל מְקוֹם הִנֵּה לוֹ לְהַעִיר שְׁסַבְרָא זֹה הִיא נִגְדָּה כָּל הָרֵאשׁוֹנִים הַנּוֹז"ל וּמִנָּה לִיָּה לְהַא"ז שְׁדָבֵר זֶה הוּא מִן הַתּוֹרָה.

וְכֵן יֵשׁ לְתַמּוּהָ עַל הָרַב שְׁ"ף בִּי"ד ס' רל"ט ס"ק כ"ג שְׁלֵא הַעִיר בְּזֶה כִּיעִי"ש גַּם הָרִיב"ש בְּס' ט"ו כְּתִיב וְאִפְּלוּ מִי שְׁיֵשׁ לוֹ בְּנִים וּבְכָרִים קִיָּים מְצַנֵּת פו"ר אָף שְׁאֵינּוּ חַיִּיב מִן הַתּוֹרָה לִישׁ אִשָּׁה בֵּת בְּנִים מְמַצְנֵת חֲכָמִים לִישָׂא בֵּת בְּנִים כִּר' יְהוֹשֻׁעַ דְּאָמַר נִשָּׂא אִשָּׁה בְּיִלְדוּתוֹ וְכו' וְלִזֶּה כְּתִיב הַרְמַב"ם מְצוּנָה מְדַבְרֵי סוֹפְרִים וְכו' עַכ"ל.

וכן פתב הרב קרן אורה בסוף פרק הבא על יבמתו (בד"ה ולא מפקדא) דאינו אלא מדרבנן ועיין במה שרשמתי בקונטרס פללי הפוסקים סי' ה' אות ח' ובקונטרס אסיפת דינים במערכת אישות סי' ב' אות כ"ה סק"ז (בשדי חמד ת"א) הבאתי שמצאתי שפבר השיגו על הרב ב"ח בזה עי"ש.

וכן פתב הסמ"ג בעשין ריש סי' מ"ט דמדרבנן הוא דאמר ר' יהושע היו לו בנים וכו' וכדברי הריב"ש: והנה עיקר דין זה למדנו מדברי קבלה ונקיטינו בעלמא דברי קבלה כדברי תורה דמו ויש הרבה פוסקים שפוסקים דאזלינן בספקו לחומרא כדין ספיקא דאורייתא כמו שרשמתי בקונטרס הפללים במערכת הסמ"ג אות ל"ח ומפל מקום אין נראה לומר שיהא לו דין תורה ממש להקל שלא תהי' שבועה חלה עליו (כמו שפתוב הרב ב"ח לדברי הא"ז הנ"ל) אמנם יש מקום ליישב קצת על פי דברי הרשב"ם במסכת בבא בתרא ד' צ"א ע"א (בד"ה כדרכה בר רב הונא) ונ"ל ואעפ"י שהיה לו עדין בנים הרבה אשמועינו שאם נשא אדם אשה בבחירתו ישא אשה בזקנותו כמו שעשה אבא דהיינו בועז לפי שהיה נרא שפא ימותו בניו מאשתו ראשונה בחייו ולא יהיה לו זכר וכתוב בבבא בתרא זרע זרעיה ולערב אל תנח ידך דמהכא נמי דרשינן ליה פדמפרש קרא טעמא פי אינה יודע אינה יכשר וכו' עכ"ל ונמצא דעיקר חיוב זה הוא משום חשש ביטול מצות פו"ר ואם כן יש לומר דחשיב ספקא דאורייתא משום מצות פריה ורביה ולכן לדעת הסוברים דחומר הספקות מדאורייתא חשיב זה חיוב דאורייתא מספק וכיון דהוא מדאורייתא יתכן לומר דאין שבועה חלה עליו כן נראה לצדד בדוחק והייתי נבוך בזה זמן רב פי לפי הנראה אין זה בסוג ספיקא דאורייתא ומה גם שלא ראיתי בדברי הראשונים הנ"ל מי שכתב בדברי הרשב"ם שהוא משום ספק שפא ימותו בניו ח"ו שוב האיר ה' את עיני ואראה מראות נגהי"ם שמקור דברי הרשב"ם הם מדברי רבינו בעל השאלות בפרשת הברכה שאלתא קס"ה שאחר שכתב דמחייבי דבית ישראל למינסב נשי ואולודי בני וכו' פתב ברם צריף אילו מאן דאית ליה בגין ידע בנפש דבר אולודי הוא מי מחייב בפו"ר או לא מי אמרינן כיון דאית ליה בני הא קנים פו"ר או דילמא אף דאית ליה מחייב למיעסק בפו"ר ואולודי בני דלא ידע אי בני דינקותיה מצליחים או בני דסיבותיה מצליחים וכו' עי"ש כל דב"ק ופירש פונתו מאור עינינו הגאון העמק שאלה יצ"ו.

דהיכא דידע בנפשיה חייב משום דספיקא דאורייתא לחומרא הוא פלל גדול כדין בין במצות לא תעשה ובין במצות עשה כדמוכח בחולין ד' פ"ו ע"א לענין שחיטת חרש שוטה וקטן ורבנן מאי שנא רישא דלא פליגי ומאי שנא סיפא דפליגי אלמא דלא תעשה דאותו ואת בנו ועשה דכסוי הדם שונים אבל אי לא ידע בנפש דבר אולודי הוא איפא ספק ספיקא שפא בניו הראשונים יצליחו ושפא לאו בר אולודי הוא וכו' ובאר עוד שם בסק"ג דהיכא דידע דבר אולודי הוא דחייב מחמת ספיקא דאורייתא לחומרא הוא מדאורייתא שכן דעת רבינו השאלות דחומר הספקות מדאורייתא עי"ש ואין ספק שטעם שכתב הרשב"ם משום שפא ימותו בניו הראשונים וכו' מאיש לקח מדברי רבינו בעל השאלות.

שפירש שהוא מחשש פנה והבין בכונתו שמה שכתב ולא ידע אי בני דינקותיה מצליחים וכו' פנתו שלא יצליחו להתקיים בעולם ושמה ימותו בחייו פן נראה לי הדל והגאון העמק שאלה יצ"ו אם הנה רואה דברי הרשב"ם הנ"ל הנה מאיר עינינו בבואור הדברים פדרפו בקדש ולפי דרכנו למדנו שליש ישוב לדברי הרב בית קדש דיתכן לומר שהוא מן התורה ומכל מקום אינו מתנישב יפה יפה דעל כל פנים דעת כל הראשונים הנ"ל דהוא רק מדרבנן וכן כתב בהעמק שאלה שם לדעת הרמב"ם והרי"ף וכו' עיי"ש ומה שכתב הגאון יצ"ו דכלל דספיקא דאורייתא לחומרא הוא במצנות עשה נמי הנה כלל זה שרירוקיים מפי כל הפוסקים דספיקא דאורייתא דאזלינן לחומרא הוא גם במצנות עשה ואדרבא יש סוברים דאפילו לדעת הרמב"ם דחומר הספקות הוא מדרבנן היינו דוקא בלא תעשה אבל במצנות עשה לכולי עלמא ספקן לחומרא אלא דיש סוברים לאידך גיסא דבמצנות עשה גם להרשב"א חומר הספקות הוא מדרבנן כמו שמתבאר ממה שרשמתי לקמן במערכת הסמ"ף אות מ"א הצד השונה שבהם דבספק מצנות עשה דאורייתא אזלינן לחומרא וכדברי הגאון יצ"ו.

ובעיקר האי דינא דנשא אשה ביולדותו וכו'. משום לערב אל תנח ידיך.

עיין פלפלת נאה להגאון מוהרי"ץ בלאזר יצ"ו בספרי פרי יצחק בסי' מ"ג: ובמכתב רב גדול מוהר"ר נחום פפערמאן ריש מתיבתא דעיר דויניסק יצ"ו כתב לי בענין זה ולא איסתייעא לי לעיין בדב"ק ובכל זאת נתתי להעתיק דבריו ככתבו וזה לשונו בעברי על שדותיו והמודות פעני המחזר על השדות בגרנות ללקט איזה שפולת להביא אוכל לנפשי והנה מצאתי ראיתי שפולת אחת אשר לא אוכל להביאה בנפשי וזהו כתב ר"ר דהרשב"ם יחיד בדבר שכתב על ר"י שאמר נשא אשה ביולדותו ישא בזקנותו הטעם שמה ימות ע"כ.

ואני מצאתי שגם רש"י יבמות כתב פן להדיא ויע"ש ולפע"ד נראה דהראשונים ומכללם הרי"ף דלא גרסי בגמרא מתניתין דלא כר' יהושע אלא גרסי מתניתין כר"י גם פן סוברים פן דהטעם שמה ימות ואם פן קשה אמאי אתותב ר"א דאמר דאם מתו קנים פריה ורביה ממתניתין דבני בנים דילמא ר"א אית ליה פמתנית' דפליג על ר"י ואם קנים פריה ורביה לא ישא בזקנותו דאף אם ימותו גם פן קנים אבל מתניתין דבני בנים דמוכח מינה דלא קנים סברה כר' יהושע דישא בזקנותו דחייש שמה ימות ואם ימות לא קנים לכן גרסי שפיר דמתניתין כר"י ס"ל ואם פן פולי עלמא סברי דישא ואם מתו לא קנים לכן שפיר אתותב אבל אי לא סברי הטעם של רש"י מחשש מיתה קשה מי הכריחו למחוק כל הגרסאות של כל הספרים ואין לומר דפליג מתניתין על ר' יהושע אלא דבהא פליגי דר' יהושע חייש למיתה ומתניתין לא חייש דהרי מתניתין סתמא וסתם מתניתין ר' מאיר ור' מאיר חייש לשמה ימות בכמה דוכתא ולפי זה יצא לנו דין קדש דאם פבר היו לו הרבה בנים יותר מזכר ונקבה אין צריך לישא בזקנותו לפי מאי דנקיטינן דלא חיישינן למיתה דתרי ואבצן שנשא לעת זקנותו אף דהיה לו הרבה בנים מדת חסידות הוא וכיון דכל הטעם דצריך לישא בזקנותו משום חששא הוא והאי חששא דרבנן הוא לכולי עלמא כמבואר להדיא בגמרא בכמה דוכתא ואם פן מאי האי דכתב פבודו משמיה דהנצי"ב מ"ך דהאי דצריך לישא בזקנותו הוא משום ספק דאורייתא וכבודו שתק ליה

אלמא אנדוויי אודי ליה נאיה ארפיב אתרי רכשי התוס' בשבת ק"י ע"ב פתבו דאתא דר' תיאי אי הנת מיפקדת אפילו הוא הנה אסור לה לסרוסי נפשה משום לערב אף דכבר היו לה ארבעה בנים אלמא דאף שפבר היו הרבה בנים לה אפי"ה מחייב לישא בזקנותו.

וקשה הא קימא לן למיתה דתרי לא חישינו פנ"ל ונראה לתרץ הדבר בטוב טעם ודעת דביבמות דטעמא דבית הלל דאמרי זכר ונקבה דילפי מבריתו של עולם ובית שמאי ילפי ממשא ופריה מאי טעמא דב"ה ומשני דב"ה סברי דמשה מדעתיה הוא דעבד וכו' וקשה הא גם ב"ש סברי פן דמשה מדעתיה הוא דעבד ואם פן איה ילפי ממשא דשני זכרים סגי ויש לתרץ דב"ש סברי כר"י ב"ב דעל שניהם הוא אומר פרו ורבו ואם פן גם צפורה הוזהרה על פריה ורביה ואם הם לא קיימו פריה ורביה בשני זכרים קשה אמאי לא גרשה משה בכדי שתקיים פריה ורביה אלא ודאי בשני זכרים סגי ולכן לא גרשה וחילי דידי מהא דלקמן ביבמות איתא אמר ראב"י וכבשה פתיב ויש אם למסורת ולריב"ב דגם היא מוזהרת על פריה ורביה דרשינו דיש אם למקרא וכבשה פתיב פלומר דגם היא נצטויה דגם היא בת כפוש היא ובסנהדרין דף ד' איתא דבית שמאי אית להו דיש אם למקרא ואם פן כר"י ב"ב סבירא להו דגם היא מיפקדת אפריה ורביה ולכן סברי בית שמאי דבשני זכרים סגי דאי לא קיימו עדיין פריה ורביה קשה אמאי לא גירשה בכדי שתנשא לאחר ותלד עוד נקבה אלא ודאי דבשני זכרים סגי אבל בית הלל סברי דיש אם למסורת ולכן סברי דהיא לא מיפקדה דוכבשה פתיב ולכן אית להו דזכר ונקבה סגי דילפי מבריתו של עולם אבל ממשא ליכא למילף דהוא עבר מדעתיה ומדלא גירשה לצפורה ליכא למילף דהיא אינה מוזהרת אפריה ורביה ומעתה יבאו דברי התוס' כפתור נפרח דהא דביתהו דר"ח היא מפקדת אפריה ורביה ואם פן קשה אמאי לא גירש משה לצפורה אלא ודאי דבשני זכרים סגי ואם פן אף דהיה לו ארבעה בנים מפל מקום לא הנה לה יותר מפדי הצורה דצורה פריה ורביה הוא לפי שטתה זו שני זכרים פנ"ל ולכן מחוייבת היתה בלעזב דחישי שפא ומות אחד מבניה הזכרים.

ות"ל אמרתי דבר זה לפני אחד מגדולי הדור וקלסו יהי נא מחסדו וכו' ואשים קנצי למילי נחום פעפערמאן רש מתיבתא פה דוינסק. שוב פתב במכתב שני אשלים מה שחסרתי במכתבו הקודם בענין נשא אשה ביולדותו דאף דכתב הרשב"ם ורש"י דהטעם דצריה לישא בזקנות מחשש מיתה הוא לחד תירוץא בב"מ דהיכא דמפורש טעמא דרשינו טעמא דקרא אבל לאידך תירוץא לא דרשינו נמי בכי האי גוונא עכ"ד יצ"ו: גם הרה"ג מוהר"ר יוסף הלוי אבד"ק פערעיאסאוו יצ"ו פתב לי בענין זה וז"ל פתב כת"ר בספרו הבהיר לתרץ דברי הרב בית חדש ביו"ד סי' רכ"ח דאף שקיום מצות פריה ורביה מצוה מדין תורה לישא אשה משום לערב אל תנח ידך ומשום הכי לא חיילא עליו שבועה ופירש מר על פי דברי הרשב"ם בבבא בתרא ד' צ"א דיש חשש שפא ומותו פניו בחייו ואם פן הוי ספק תורה ולחומרא מן התורה דבמצות עשה אף להרמב"ם אזלינו לחומרא מן התורה ומשום הכי לא חלה השבועה זהו תנחן דבריו בקיצור לענ"ד תמוה הא מבואר בש"ס יבמות ד' כ"ו ע"ב למיתה דתרי לא חישינו ואם פן מי שיש לו הרבה בנים שפא אם ומות אחד ישאר לו פדי קיום מצות פריה ורביה תו ליכא ספק תורה שפא ומותו תרי דלא שכיח ולא הוי ספק השקול ומוכרח דמה שכתב הרשב"ם באבצן שהיה ירא שפא ומותו פניו הוא רק מדברין מדברי קבלה כדעת כל הפוסקים ולא מטעם ספק תורה דלא

הוּי סֶפֶק פֶּלֶל פִּנ"ל דְּלִמִּיתָה דְתַרִי לָא חִיְיִשִּׁינֵן רַק מִדְּבַרִי קַבְּלָה חִיְיִשִּׁינֵן אַף בְּמִיַּדִּי דְלָא שְׂכִיחַ פִּינֵן דְקִיּוּם הַעוֹלָם תְּלוּי בְּזָה גִיחוּשׁ אֲפִילוּ לְמִיתָה דְתַרִי וּתְלַת וְכִי הָאִי גִוּוֹנָא פְתַבּוּ הַתּוֹסֵ' יוֹמָא ד' ב' ע"א ד"ה וחכ"א פִּינֵן דְכַפְּרַת כָּל יִשְׂרָאֵל תְּלוּי בְּזָה חִיְיִשִּׁינֵן עֵי"ש הִכִּי גַמִּי יֵשׁ לְפָרֵשׁ פְּנוּנַת הַרְשָׁב"ם אֲבָל מִצַּד סֶפֶק תּוֹרָה בְּוֹדָאִי לִיפָּא סֶפֶק פֶּלֶל דְהוּי מִקְלָתָא דְלָא שְׂכִיחַ הִיכָא דִּישׁ לוֹ הַרְבֵּה בְּנִים וְהב"ח מִיַּרְי בְּכָל גִּוּוֹנָא אִם פִּן אִי אֲפָשָׁר לִיְיָשֵׁב דְבָרֵיו פְּדַכְתַּב כַּת"ר: וּבְעֵיקַר קְוָשְׁיָתוּ עַל הַבֵּית חֲדָשׁ יֵשׁ לִיְיָשֵׁב בְּפִשְׁיטוֹת פְּדַכְתַּב מַר דְּנִקְיִטִינֵן דְּדְבַרִי קַבְּלָה פְּדַבְּרִי תּוֹרָה דְמוּ וּמָה שְׂכַתְּב שְׁלָא נִרְאָה לֹאמַר שְׂיֵהָא לוֹ דִּין תּוֹרָה מִמֶּשׁ לְהַקְל שְׁלָא תְהִיָּה שְׁבוּעָה חֲלָה עָלְיוּ נִרְאָה לַענ"ד לִיְיָשֵׁב עַל פִּי דְבַרִי הַשְׁ"ף בִּיז"ד ס' רט"ו ס' קי"א עַל מָה שְׂכַתְּב הַרְמַב"ם וְהַשּׁו"ע סְעִיף ד' בְּנִדָּר לְצוּם יוֹם רֵאשׁוֹן אוֹ שְׁנֵי פֶל יָמָיו וּפְגַע בְּהֶם חֲנֻכָּה וּפּוּרִים גְּדוּרָה בְּטַל וְהַקְשָׁה מֶרֶן הַבֵּית יוֹסֵף בְּאו"ח ס' תי"ח עַל הַרְמַב"ם הִיאָף יֵשׁ כַּח בְּיַד חֲכָמִים לַעֲקוּר דְבַר מִן הַתּוֹרָה בְּקוּם וְעֵשָׂה שְׁאָנוּ אוֹמְרִים אֲכֹל.

לְזָה תִּירֵץ מֶרֶן הַב"י מִשׁוּם מְגַדֵּר מְלָתָא כּו' יֵשׁ כַּח בְּיַדִּים לְקִיָּים דְבַרְיָהֶם וּפִירֵשׁ הַק"ךְ דְּדוּקָא הִיכָא דְנִדָּר לְצוּם פֶּל יָמָיו יוֹם רֵאשׁוֹן אוֹ שְׁנֵי אִם פִּן יִצְטַרְף זֶה לְהַתְעַנּוֹת פֶּל יָמָיו בְּחֻנּוּכָה וּפּוּרִים אִם פִּן מִיְעַקֵּר מְלָתָא דְרַבְּנָן וּבְזָה יֵשׁ כַּח בְּיַד חו"ל לַעֲקוּר דְבַר מִן הַתּוֹרָה אֲפִילוּ בְּקוּם וְעֵשָׂה יַעו"ש בַּשְׁ"ף וּלְפִי זֶה יֵשׁ לֹאמַר גַּם בְּנִדָּוֵן הַב"ח מִיַּרְו שְׁנִשְׁבַּע שְׁלָא יִשָּׂא אִשָּׁה פֶּל יָמָיו אִם פִּן מִיְעַקֵּר מְלָתָא דְרַבְּנָן לְגַמְרֵי דְחִיְיָבוּ חו"ל לִיְיָשָׂא אִשָּׁה מִדְּבַרִי קַבְּלָה מִשׁוּם בְּבִינְיָה זָרַע זָרַע וְכו' וּבְכִי הָאִי גִוּוֹנָא לָא חֲלָה הַשְׁבוּעָה מִשׁוּם מִיְגַדֵּר מְלָתָא יֵשׁ כַּח בְּיַדִּים לַעֲקוּר דְבַר מִן הַתּוֹרָה אַף בְּקוּם וְעֵשָׂה וּכְדַעַת הַרְמַב"ם אֲבָל אִם נִשְׁבַּע שְׁלָא לִיְיָשָׂא אִשָּׁה עַד זְמַן פְּלוּגֵי יֵשׁ לֹאמַר דְמוּדָה הַב"ח דְחֲלָה הַשְׁבוּעָה דְהָא אֲפָשָׁר לְקִיָּים הַמְצָנָה אַחַר הַזְמַן וּכְדַכְתַּב הַשְׁ"ף שְׁמִי וּמִשׁוּם הִכִּי הַשְׁ"ף בְּסִי רל"ט סִי"ק כ"ג לָא הִעִיר פֶּלֶל עַל דְּבַרִי הַבֵּית חֲדָשׁ מִשׁוּם דִּישׁ לְתַרִץ דְבָרֵיו עַל פִּי מָה שְׂכַתְּב בַּשְׁ"ף הַנְּ"ל (אֲמַר הַמְחַבֵּר עֲדִינֵן לְחִלּוּחִית הַדִּין קִיָּיִמַת שְׂכַתְּב הַרַב יַצ"ו דְהַבֵּית חֲדָשׁ מִיַּרְי בְּכָל גִּוּוֹנָא וּמִפְּנֵי זֶה לָא נִתְקַרְרָה דְעַתּוֹ בְּמָה שְׂכַתְּבִי אֲנִי הַדָּל דְנִצְטַרְף לֹאמַר דְמִיַּרְי בְּאִנְפֵּן כְּזָה וְלֹא בְּאִנְפֵּן כְּזָה וְזֶה דוּחַק דְסִתְמָא דְמִקְלָתָא בְּכָל גִּוּוֹנָא מִיַּרְי וְאִמָּאִי לָא לִימָא מַר לְדִידָה גַמִּי הִכִּי וְאִיף תְּנוּחַ דְעַתּוֹ לֹאמַר דְהַבֵּית חֲדָשׁ אִיַּרְי בְּנִשְׁבַּע שְׁלָא יִשָּׂא פֶל יָמָיו וְכו') וּמִעַנְיָן לַענְיָן בְּאוֹתוֹ עֲנִין קִשָּׁה לִי לְפִי מָה שְׂפִירֵשׁ מַר בְּכּוּוּנַת הַבֵּית חֲדָשׁ דְמִשׁוּם הִכִּי לָא חֲלָה הַשְׁבוּעָה מִשׁוּם סֶפֶק בְּמַצְנַת עֵשָׂה דְהַרִי סֶפֶק דְבַר תּוֹרָה לְחוּמְרָא מְדְאוּרִיָּתָא וְחִיְיִשִּׁינֵן שְׁמָא יְמוֹתוֹ הַבְּנִים אִם פִּן הָא שְׁבוּעָה הִיא גַם פִּן דְבַר תּוֹרָה וְנִימָא לְהִקְפָּה לְחוּמְרָא לַענְיָן אִיֶּסֶר שְׁבוּעָה דְוּוֹדָאִי לָא יְמוֹתוֹ וְחֲלָה הַשְׁבוּעָה דְהָא אַף בְּסֶפֶק דְרַבְּנָן הִיכָא דְסִתְרִי אֶהְדְּדִי אֲזַלִּינֵן לְחוּמְרָא בְּתַרְוּיָהּ וּכְדַכְתַּבוּ הַתּוֹסֵפֶת בְּבִבְא קַמָּא ד' י"א ד"ה דְהָא וּבְמַסְכַּת גְּדָה ד' כ"ז ע"א ד"ה חוֹמֵר וּכְדַכְתַּב הַשְׁעַר הַמְּלָךְ בְּפֶרֶק יו"ד מִהֲלָכוֹת מְקַנְאוֹת וְכַת"ר בְּעֵצְמוֹ בְּסִפְרוֹ דְבַרִי חֲכָמִים בְּסִי ס"ז הָאִרְיָ בְּזָה וְכָל שְׁפֵן בְּסֶפֶק תּוֹרָה הִיכָא דְסִתְרִי אֶהְדְּדִי אֲזַלִּינֵן לְחוּמְרָא בְּתַרְוּיָהּ וְאִם פִּן בְּנִדָּוֵן דִּינֵן דְהַסְפֵּק סוּמַר דְלַענְיָן מַצְנַת פְּרִיָּה וּרְבִיָּה יֵשׁ לֹאמַר לְחוּמְרָא שְׁמָא יְמוֹתוֹ הַבְּנִים וּלְעַנְיָן הַשְׁבוּעָה יֵשׁ לֹאמַר לְהִקְפָּה לְחוּמְרָא דְלָא יְמוֹתוֹ וְהַשְׁבוּעָה חֲלָה וְחִיְיָב קַרְבָּן הֵן אֲמַת דְלַענְיָן קַרְבָּן יֵשׁ לֹאמַר דְלָא אֲמַרִּינֵן סֶפֶק תּוֹרָה לְחוּמְרָא דִּישׁ חֲשַׁשׁ דְמַבִּיא חוֹלִין לַעֲזָרָה וּכְדַכְתַּב רי"ט אֶלְגָּזִי בְּהֲלָכוֹת בְּכוּרוֹת פֶּרֶק ג' דְאָף לְדַעַת הַרְמַב"ם דְסוּבֵר בְּסֶפֶק מַצְנַת עֵשָׂה אֲזַלִּינֵן לְחוּמְרָא מִן הַתּוֹרָה מְכָל מְקוּם

לעננו קרפן לא אַזלינו לחומרא משום חולין לעזרה עיי"ש מפל מקום יאה חלה השבועה לעננו לעבור על כל יחל וקמה פתב הב"ח דלא חלה השבועה כלל ואין לומר פיון דלא חלה השבועה לעננו קרפן ממילא לא חלה גם לעננו כל יחל זה אינו דהא פתב הר"ן בנדדים ד' ח' ד"ה וקלא מושבע דאף היכא דלא חלה השבועה לקרפן חלה השבועה לעננו כל יחל יעו"ש וכינון דחלה השבועה לעננו כל יחל מחמת ספק תורה לחומרא יש לנו לומר דאסור לישא אשה אף דלעננו מצות עשה דפריה ורביה יש ספק תורה להיפך לחומרא מן התורה ואין שבועה חלה לבטל מצוה מפל מקום אם לא ישא אשה עדיין אינו מבטל מצות עשה דפריה ורביה דהא לעת עתה יש לו בנים רק דחיישינו שפא ימותו אבל אם ישא אשה הוא עובר תיכף השבועה דהא השבועה חלה מספק תורה לחומרא שפא לא ימותו ומוטב שלא ישא פיון דלעת עתה יש בו בנים ואינו מבטל פעת המצות עשה לזאת ל נראה לענ"ד לפרש פוננת הב"ח מטעם ספק דבר תורה והנכון כמו שפכתתי עכ"ד יצ"ו: (כלל ט"ו) והגית בו יומם ולילה דאיתא במסכת מנחות ד' צ"ט ע"ב דאמר ר' שמעון בן יוחאי אפילו לא קרא אלא קריאת שמע שחרית וערבית קיים לא ימוש ספר התורה הזה מפיה וכו' הקשה הרב דרכי שלום ד' כ"ד דרשב"י אדרשב"י דהא תניא בפרק פצד מברכין ד' ל"ה ע"ב ר' שמעון ק יוחאי אומר אפטר אדם חורש בשעת חרישה וכו' תורה מה תהא עליה ונעלם מעיני דמר דקושניא זו של פת הקודמין היא וגם לא ראה דהרב ש"ף ביו"ד סי' רמ"ו גריס במנחות ר' שמעון בן יהוודק וכתב מרן חיד"א בברכי יוסף שם שפן היא הגירסא בשאלתות עיי"ש והנה הרבנים מערכי לב ד' קמ"ו ע"ב ושנות ימין ח"א ד' ע"ט ע"ג נקטי בפשיטות הא דאם קרא קריאת שמע שחרית וערבית וכו' עיי"ש אמנם המעיין בדברי הפוסקים בסי' רמ"ו יראה שאינו פשוט דנקיטינו הכי ועיין להרב לחם משנה בפרק ראשון מהלכות תלמוד תורה וראיתי להרב מוהרי"ץ בסוף הספר בחידושו לפרק איזהו נשף שהקשה במאי דקימא לן דאבל אסור בדברי תורה איה יבא אבלות דרבנו וידחה עשה דלימוד תורה דאורייתא וכתב ויש לתרץ בדוחק פיון שקורא קריאת שמע ומתפלל ושאר פסוקי דזמרה עולין לדברי תורה שהרי מקיים והגית בו יומם ולילה עכ"ל ומשמע דסובר דנקיטינו פמאן דאמר דאם קרא ק"ש שחרית וערבית קיים והגית בו יומם ולילה ומלבד דאינו פשוט לומר פן כמו שפכתתי עיקר קושיתו איני מבין בעניינותי דאם אבל פטור מתלמוד תורה הרי אמרו דלומד בדברים הרעים ומי פטר אותו מעסוק בתורה בדברים הרעים ואולי פוננתו להקשות דאסרו בתלמוד תורה לכל אדם אחד חכם ואחד שאינו יודע ומי שאינו יודע לתלמוד בדברים הרעים ולומד בשאר הימים תהלים וכיוצא מדברים ששגור בהם פשאסרו לו לתלמוד חוץ מדברים הרעים נמצא בימי אבלו יושב ובטל וניחא ליה דלאיש פנה סגי ליה בק"ש וכו' פן נראה לי בכוננתו בדוחק ולעיקר קושיתו יש לומר דיש פח פיד חכמים לבטל מצות עשה בשב ואל תעשה וכינון שיש טעם נכון פקודי ה' משמחי לב ואינו ראוי לשמח בימי אבלו יכלו לבטל ממנו תלמוד תורה בימי אבלו ישב וידום ומקבל שפר על הפרישה: ובעיקר מילתין עיין בספר נחמד למראה במסכת פאה פרק ב' ד' כ"ו ע"ג מה שכתב בשם הרב חקרי לב א"ח סי' י"ב שפראה קצת מדבריו שסובר דנקיטינו פמאן דאמר דסגי בקריאת שמע שחרית וערבית ואינו מצוי אצלי לראות גוף דב"ק ועיין פמכתב לחזקיהו פחלק השיטה ד' ע"ג ע"ג וע"ד ומה שפנרשם שם דברי הזה"ק בפרישת

פנקס ד' רכ"ה הוא טעות סופר וצריף להיות דף רכ"ח ע"א ומאחר דבתקוני הזהר וגם בהזה"ק איתא להא דכיון שקרא ק"ש שחרית וערבית קנים לא ימושו מפיה קרוב לשמנע דגירסת הש"ס במנחות היא ר' יוחנן משום ר' שמעון בן יוחאי וזאת היתה פננת מרן חיד"א בשיורי ברכה סי' רמ"ו עי"ש והרב צפחת בדבש בסי' ס' האריף בענין זה על מה שנשאל הלכה למעשה בצורבא מרבנן דאית ליה ארעא נחלת שדה וקרם מאחוזת אבותיו אם מותר לו להתבטל מלימודו בזמן זריעה ותרשישה וכל עבודה בשדה לעמוד על הפועלים ובשאר ימות השנה יעסוק בתורה תדיר אי נקיטינן כר' ישמעאל דאמר הנהג בהם מנהג דרף ארץ או הלכה כרשב"י דאמר אפשר אדם חורש וכו' תורה מה תהא עליה ובתשובתו האריף בסתירת דברי ר' שמעון ודברי ר' ישמעאל והעלה על פי דברי הסיפרי שהביא הרב מנורת המאור בנר ג' פרק ששי דמי שהוא עני ואינו יכול לעסוק בתורה מחמת עניותו אף רשב"י מודה דסגי ליה בק"ש שחרית וערבית שאין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו ומי שאפשר לו לעסוק בתורה ועוסק בעסקי חול שלא לצורך פרנסתו לכולי עלמא אין פוטר אותו בקריאת שמע שחרית וערבית וענוש יענש פי פליגי במי שאינו עני באותה שעה רק רוצה לעמוד על הפועלים כדי שלא לאבד מעותיו אם ישפור פועלים ולא יעמוד עליהם ויבא לידי עוני ובזה ר' ישמעאל מתיר ורשב"י אוסר וקמא לן כר' ישמעאל אלו תוד"ק בדרף קנ"ד ע"ד ואף שאחרי זה הוא הצד צדדין לבנות ולסתור.

במסקנתו מסיק בד' קנ"ו ע"א כמו שכתב בתחלה ובשם הרב גור הקנדש ד' ס"ח ע"ד כתב בישוב דברי רשב"י אהדדי חילק ידע בין ת"ח לשאינו יודע עי"ש. והרב יד שאול (בס' ידות נדרים) בסי' רמ"ו עמד גם כן בענין זה (ולא זכר שר את יוסף צדיקא מה שכתב בברכי יוסף ובשיורי ברכה) ומני"ר יישוב דלא אמר רשב"י דבק"ש שחרית וערבית סגי אלא למי שאי אפשר לו לעסוק יותר שאין לו פנאי אז יוצא בזה ויישב מה שכתב הר"ן בנדרים ד' ח' דלא מסתבר שיהא נפטר בזה וכו' שהקשה הרב בית הלל שדבריו הם היפוך ש"ס דמנחות וכו' דנדאי מצוה איכא כל היום וכמו בצדקה שכל מה שנותן הוא צדקה אף שהמרבך משנפח וגדולה מזו כתב ר"י מאורלינא"ש הביא דבריו רבינו יונה בפרק תפלת השחר גבי רב צלי של שבת בערב שבת גבי תוספת שבת דאף דבכל שנה סגי מפל מקום כל מה שמרבך נקרא תוספת שבת ותייבם עליו וכמו בתרומה שאף שחטה פוטרת כל הפרי כל מה שנותן לשם תרומה הוי תרומה ועיין תשובת שאגת ארנה סי' א' ובחו"ד הביא דבתשובת הרדב"ז ח"ג סי' תט"ז הביא מחלוקת הקדמונים אי מצי פטר בפשיה בק"ש שחרית וערבית ולימוד כל היום אינו אלא רשות עי"ש דב"ק: ועל פ' דברי הרדב"ז הללו יש ליישב דברי הרשב"א בתשובה שהביא מרן הב"י בא"ח סי' מ"ז (בד"ה פתוב בתשובת הרשב"א) שמה שאין מברכין על התורה לאחריה הוא משום דקריאת התורה מצוה ואין מברכין על המצות לאחריהם ואל תשיבנו מקריאת התורה בבית הפנסת שמברכין לאחריה דהתם תקנת משה ועזרא ועל התקנות מברכין לפניהם ולאחריהם כבהלל ומגלה.

וכתב על זה מרן הב"י ולי נראה דאפילו אם מברכין לאחר המצוה לא קשיא דכיון דמצות הגיית התורה ביום ובלילה ואין שעה שאינו חייב לעסוק בה לא שייף לברך לאחריה עכ"ל ואמנם דעת הרשב"א לפי הנראה היא פדעת הקדמונים שהביא הרדב"ז

דבק"ש שחרית וערבית יוצא ידי חובתו ושאר לימוד כל היום אינו אלא רשות ואם פן אם הנה הדין נותן לברך על המצות לאחריהן הנה צריכה לברך אחר לימוד התורה ומרן הב"י משמע ליה מסבא דנפשיה דלימוד כל היום חובה ולא זכר שר שהוא מחלוקת הקדמונים שאם פן בקל הנה לו לנישב דהרשב"א סובר דאינו אלא רשות או שהוצרכו לטעמו לנישב גם להסוברים שהוא רשות כמוכן.

וראיתי להרב יפה ללב נר"ו בח"ב בקונטרס יפה תלמוד ד' כ' ע"ב שכתב וז"ל עיין בס' פתח עינים ואישתמיטתיה מה שאמרו בתקוני הזהר תקון כ"א ד' ס' ע"א וכו' ושמעת מינה דבמנחות נמי רשב"י קאמר לה עכ"ד נאני אומר דברי תורה וכו' ועשירים במקום אחר ומנה דמר הוא דאישתמיט דברי מרן חיד"א שבשיורי ברכה יו"ד סי' רמ"ו אות א' שאחר שכתב דברי הש"ך דהגרסא במנחות ר"ש פן יהוצדק ושגם בשאלתות גריס פן סיים אמנם נהירנא דבתקוני הזה"ק שם נאמר דאפילו לא קרא אלא ק"ש קנים לא ימוש עכ"ל.

ובשאלתות שלפנינו בשאלתא קמ"ב גרסין ר"י משום ר' יהושע פן יהוצדק וכתב שם הגאון העמק שאלה יצ"ו שגראה שצריכה להיות ר' שמעון פן יהוצדק דר' יהושע פן יהוצדק לא נמצא בתלמוד וכתב שבש"ת המצורף ח"ב סי' ר"א החזיק להגיה בדברי השאלתות על פי מה שנמצא מאמר זה בתקוני הזהר שתי פעמים ועי"ש לענין חיבור לילה ביום ויום בלילה בתורה שכתב הש"ך והובא במג"א ריש סי' א' שהוא דוקא לחוש לדעת הירושלמי בפרק א' דיומא: וראיתי למרן החבי"ף בס' ברפת מועדיה לחיים ד' ק"א ע"ג שכתב בשם הרב שמן רוקח ח"ב בחא"ח סי' יו"ד דאף דאמרינן דאפילו לא קרא ק"ש שחרית וערבית קנים לא ימוש ספר התורה הנה מפיה.

מכל מקום להר"ן בנדרים ד' ח' אפתי רמי עליה עשה דושננתם לבניה דדרשינן שיהיו מחודדים בפיה ולפירש"י דבק"ש מקנים דברי תורה עשה דושננתם איכא חיובא. מדכתיב והגית בו יומם ולילה שהוא מדברי קבלה עכ"ל.

ונאני הדל לא ראיתי בעניוטי שום רמז בדברי רש"י בנדרים דלמאן דאמר דקריאת קריאת שמע שחרית וערבית מהני מכל מקום מידי והגית בו יומם ולילה לא נפיק. וסתמא דמילתא משמע דגם מידי והגית נפיק וכך הם דברי הרב מוהריט"ץ הנז"ל וס' שמן רוקח אין בידי לעיין בדב"ק וצ"ע וראיתי עוד בברפת מועדיה לחיים שם בד' ק"ב ע"א שחקר שאם נאמר דבק"ש שחרית וערבית מקנים מצות תלמוד תורה היכי שרי ללמוד יותר וזה איכא משום כל תוסף ואמר מר באחד מן הישובים על פי דברי מרן הב"י בסי' מ"ח דבקריאה בעלמא ליכא כל תוסף ובמחכתה"ר לא דמי כלל.

דהתם דעיקר המצוה היא הקרבת הקרבן והקריאה זכרון בעלמא היא לכן לית בה משום כל תוסף מה שאין פן בלימוד תורה דהלימוד עצמו הוא גוף המצוה אי הנה שייך ביה משום כל תוסף לא הנה מהני מה שהוא קריאה בעלמא אלא דלא שייך בלימוד התורה משום כל תוסף כמו שכתב שם בשאר הישובים.

והעיקר דאינו שייך בזה כל תוסף כמו בנתינת צדקה דרשאי אדם לבזבז נכסיו לולא תקנת אושא שלא יעני וכמו בתרומה אף דחטה אחת פוטרת וכמו שכתב הרב יד שאול:

והנה כל הנה"ל הנה פתוב מזמן רב גם בשדדי חמד ח"א בחלק אסיפת דינים במערכת בין המצרים סי' ב' אות י"ג הבאתי מה שחקר הרב שלחן גבוה דאבלות ישנה היא מדרבנן ואיך יכלו לפטרו בתשעה באב מתלמוד תורה וכלל הוא לא אתי דרבנן ודחי לשל תורה וניחא ליה דמקנים מצות תלמוד תורה בקריאת שמע וכו' ואני הדל פתבתי על דבריו דמעיקרא לא קשיא דודאי גם בתשעה באב אין פוטר אותו ממצנה זו אלא שאסרו לעסוק בדברים המשמחי לב והוא ברי בחיובא לתלמוד בדברים הרעים וכמו שפתבתי למעלה על דברי הרב מוהריט"ץ בתקירתו איך יכלו חכמים לפטור את האבל מתלמוד תורה ונמצא מבטל מצות והגית וכו' והרב שלחן גבוה לא ראה דברי הרב מוהריט"ץ הנה"ל: ועל מה שהבאתי למעלה שהרב דרכי שלום הקשה סתירת דברי רשב"י וכתבתי שנגעלם ממנו שקושיא זו של פת הקודמין היא ראיתי עתה למרן החבי"ף בס' עיני כל חי בננימוקיו למנחות שהשיג פן על דבריו שבספרו עושה שלום (אינו מצוי אצלי) וציין בזה ספרים רבים עי"ש.

גם ראיתי שהגאון קרן אורה בחידושיו למנחות עמד גם הוא בסתירת דברי רשב"י ויישב דרף דרש עי"ש דב"ק וכל מה שנדחקו רבני האחרונים בזה הא גרמא להו שלא ראו הנגלות לנו מתורתן של ראשונים שהיו בכתיבת יד ונדפסו בימינו כי בס' ברכה המשלשת בתוספי רבינו יהודה החסיד כתב למר וז"ל רשב"י אומר אפשר אדם חורש וכו' לאו משום דסובר שר' שמעון שהוא חובה דהא במנחות איהו קאמר דאפילו לא קרא אלא ק"ש שחרית וערבית קנים לא ימושו מפיה אלא מצנה בעלמא הוא דקאמר מפני ביטול תורה עכ"ל.

גם בתוספי הרא"ש שבס' הנה"ל כתב וז"ל רש"מ אומר אפשר אדם חורש וכו' לאו משום דסובר ר' שמעון שהוא חייב כל היום דהא איהו אומר במנחות דאפילו לא קרא אלא ק"ש שחרית וערבית קנים מצות לא ימוש ספר התורה הנה מפיה עכ"ל ולא סיים למילתיה וכונתו ודאי למה שכתב רבינו יהודה החסיד הנה"ל שאינו אלא למצנה בעלמא וסברת רבינו יהודה החסיד בזה היא פדעת הקדמונים שכתב הרדב"ז בח"ג סי' תט"ז שיש מחלוקת הקדמונים אי מצי פטר נפשיה בק"ש שחרית וערבית ולמוד כל היום אינו אלא רשות כמו שהבאתי למעלה (בסוף ד"ה ובעיקר) ובדאי דמה שכתבו דלמוד כל היום אינו אלא רשות אינו מדוקדק והפונה דאינו אלא מצנה בעלמא וכסברת רבינו יהודה החסיד ולגבי חובה דקריאת שמע שחרית וערבית קרו ליה רשות: ולי הדל לולא דב"ק הנה"ל (רבינו יהודה החסיד והרא"ש) הנה נראה לי דקושטא דמילתא הוא דמה שאמר רשב"י בברכות אפשר אדם חורש וכו' תורה מה תהא עליה דברים כפשטן הם דסובר דמן הדין אינו יוצא ידי חובתו בק"ש שחרית וערבית ולא קשיא דידיה אדידיה דהא מקמי בת קול והא לבתר בת קול ואפרש שיחתי קלה דהנה פשיצא עם בנו מהמערה ונחו אינשי דקא פרכי וזרעי אמר מניחין חיי עולם ועוסקים בחיי שעה כל מקום שנתנו עיניהם מיד נשרף (עיין במסכת שבת ד' ל"ג ע"ב) ומשמע ודאי שפוסק ששורת הדין מחייבת פן שאם לא כן מה חורי האף הגדול הנה ליתן עיניהם ולשרוף המקומות אטו מפני שאין עושים המצנה בעלמא ראויים הם לקנס גדול כזה לכלות ממונם עד שיצאתה בת קול ואמרה להם להחריב עולמי יצאתם חזרו למערתכם וכו' ואז נתקרה דעתם וחרו מסברתם ואם פן לא נפלאות לומר דהא דת"ר בברכות נשנית קודם בת קול ומאי

דאָמער רש"ב"י במנחות דיןצא בק"ש שחריית וערבית אמרה אחר בת קול פן נראה לדעתיה
הענינה נכון אף מה אעשה שרבותינו הנ"ל לא פתבו פן והמענין יבחר.

ולפי דברינו הנ"ל נוכל ליישב מה ששמע מקשים הרב מוהר"ץ הירש חיות בהגהותיו
למסכת נדרים ד' מ"ט ע"ב על מה שאמרו שם ר' שמעון פי אגיל לבי מדרשא שקל צנא
על פתפיה אמר גדולה מלאכה שמכבדת את בעליה דמשמע מזה שמחבב את המלאכה
ואילו בפרכות הנ"ל מרחיק ושווא את המלאכה והרב פתב דאין התחלה לקושיא זו
שקרי עשה זאת לכבוד התורה לישוב עליה בבית המדרש ולא יצטרף ליישוב על הקרקע
עי"ש ולפי דרכנו יש לומר דאמר פן ר' שמעון אחר הבת קול וק"ל: וראיתי להרב
מוהר"ץ הירש חיות בהגהותיו לפרכות שם שהקשה דר' ישמעאל דידיה אדידיה.

דבפרכות אמר הנהג בהן מנהג דרף ארץ ואילו במנחות ד' צ"ט ע"ב אמר לכו דמה צא
ובדוק שעה שאינה לא יום ולא לילה וכו' והצ"ע עי"ש ולא ידעתי למה לא הקשה גם
דרש"ב"י אדרש"ב"י דלפום ריהטא שיטת שניהם מןחלפת בשתי המקומות הנ"ל הן אמת
דגם על, רבינו יהודה החסיד והרא"ש בתוספותיהם הנ"ל יש להרגיש פן למה לא הוקשה
להם גם דר' ישמעאל אדרבי ישמעאל ועם שעל פי דבריהם (דאינו אלא למצוה בעלמא)
תכן ליישב גם דר' ישמעאל דבמנחות לא אמר לכו דמה צא ובדוק וכו' אלא לקניי
מצוה בעלמא מפל מקום הנה להם לכלול קושיותם ותירוץם על שניהם ועל הרב
מוהרצ"ח הנ"ל אולי יש ליישב בדוחק שמפני שעינו ראה שגירסת הרב ש"ף
והשאלות היא במנחות ר' שמעון פן יהוצדק כנז"ל משום הכי לא הוקשה לו דרש"ב"י
אדרש"ב"י: ובענין זה אמה תחזוה בס' היקר דרכי נועם לידדי הגאון שלום דוב אבד"ק
קאלעצק יצ"ו בדרף ב' ע"ד והלאה (בדרוש ראשון) מה שכ' בזה בסתירת דברי רש"ב"י
מפרכות ומנחות הנ"ל ופסקי הרמב"ם בהלכות תמידין ובהלכות תלמוד תורה ושהדבר
תמוה שרש"ב"י יחלוק עם פמה תנאים שסוברים יפה תלמוד תורה עם דרף ארץ וחיוב
אדם ללמד את בנו אומנות וכמה תנאים היו בעלי אומנות וכו' וגם דר' ישמעאל אדרבי
ישמעאל קשיא ליה והאריף בדברים נחמדים בחריפות ובקיאיות ובטוב טעם ודעת
וקרובים דבריו למה שהבאתי למעלה בשם הרבנים צפוחת בדבש ונד שאול עי"ש דב"ק
גם הוא יצ"ו לא ראה דברי תוספי רבינו יהודה החסיד והרא"ש הנז"ל.

ולפי הנראה לא זכר שר ש"ס דנדרים ד' מ"ט ע"ב דאמר רש"ב"י גדולה מלאכה שמכבדת
את בעליה והנה מגדיל התימה על רש"ב"י דידיה אדידיה ולא הנה צריף להקשות ממה
שהתנאים אחרים אין מרחיקים המלאכה (ושדבר זר הוא לומר שחולק עם פולם וכו')
ועי"ש בגוף ספר הנחמד הנ"ל שמתוך פלפולו הנעים העלה הרב המחבר יצ"ו דבר חדש
דמי שרואה בחברו שהוא חריף ממונו ונריז וממלא ויוכל להיות חכם גדול יותר
מכשילמוד הוא עצמו מותר לו לעסוק במלאכה ובפרקמטיא לפרנס את חבירו שיעסוק
בתורה והנה שכתרו אתו כאילו הוא עצמו עוסק בתורה דאף דרמי עליה מצנת לא ימוש
ספר התורה הנה מפיה והגית בו יומם ולילה ושננתם שיהיו דברי תורה שנונים בפיה
ואמרין ודברת בם ולא בדברים אחרים וכו' בכל זאת ראוי לדחות את כל אלה כדי
להחזיק ביד מי שיהנה גדול ממונו והביא מ"ש בש"ס (קידושין כ"ט) הוא ללמוד ובנו
ללמוד הוא קודם לבנו וכו' עי"ש דבריו הנחמדים: ועל הקושיא דר' ישמעאל דידיה

אדידיה ממה שאמרו בברכות הנהג בהם מנהג דרף ארץ ואילו במנחות אמר לכן דמה צא ובדוק שעה שאינה לא יום ולא לילה הנה ראיתי עתה במדרש שוחר טוב על תהלים בסי' א' על פסוק כי אם בתורת ה' חפצו וז"ל שאלו את ר' יהושע מהו שילמוד אדם חכמת יוגית אמר להם צאו וראו שעה שאינה לא מן היום ולא מן הלילה ומותרים אתם חזר ואמר להם לא ילמד אדם את בנו חכמה יוגית ואפילו אומנות שלא יבטל מדברי תורה אפילו שעה אחת שנגאמר ובחרת בחיים עכ"ל והלשון מסוחרס כמו שכתב בבבאורי הרא"ם שם דצינרפו סברת ר' יאושע עם סברת ר' ישמעאל ביחד וצריך להגיה הלשון כמו שהוא בירושלמי פרק א' דפיאה הלכה א'.

דר' ישמעאל אמר ללמד אומנות שנגאמר ובחרת בחיים וחולק על ר' יהושע שאינו מתיר לבטל לימוד תורה אפילו שעה אחת והקשה שם דר' ישמעאל אמר לכן דמה צא ובדוק שעה שאינה לא יום ולא לילה כמ"ש בתלמודין במנחות ד' צ"ט ע"ב והצע"ג עי"ש ולפי מה שכתבתי למעלה בשם הרב צפחת בדבש דלא אסר ר' ישמעאל ללמד חכמה יוגית אלא שלא לצורך פרנסתו עי"ש אתי שפיר דברי רבי ישמעאל שבירושלמי שמתיר להתלמד אומנות להתפרנס בו כמובן: אמנם על מה שאמרו במדרש הנ"ל בשם ר' יהושע שאמר שאפילו אומנות לא ילמד אדם את בנו שלא יבטל מתלמוד תורה אפילו שעה אחת דמשמע שסובר ר"י דקרא דנהגית בו יומם וליקה הוא כפשוטו תמיה לי דמקמי הכי איתא במדרש הנ"ל אמר לו רבי אליעזר ומה את מקיים ובתורתו יגה יומם וליקה אמר לו ר' יהושע זו קריאת שמע שאם אדם קורא אותה שחרית וערבית מעלה עליו הפתוב פאילו יגע בתורה יומם וליקה ע"כ דמשמע מזה דסובר ר' יהושע דבק"ש שחרית וערבית יוצא ידי חובת והגית בו יומם וליקה היפך ממה שאמר אחריו כן צאו וראו שעה שאינה לא מן היום וכו' ואין במשמעות סגנון דברי המדרש שמה שאמר צאו וראו הוא שחזר מסברתו הראשונה ודחק להגיה ר' ישמעאל במקום ר' יאושע וכן צ"ל שאלו את ר' ישמעאל וכו' וכדאמרין בש"ס דמנחות הנ"ל דר' ישמעאל הוא אומר כן דקשה להגיה כן מדעתנו ובפרט שגם בירושלמי כן היא הגירסא שאלו את ר' יהושע (אלא שצ"ע דאם כן מאי מקשי בירושלמי והתני ר' ישמעאל ובחרת בחיים זו אומנות דגברא אגברא מי רמינן על כל פנים הרי הגירסא בירושלמי היא שאלו לר' יהושע) וכן גרס הרב רע"ב בפירוש המשנה בפרק ה' דאבות אמתניתין דהפוך בה והפוך בה וכן רבינו שמשון בפירוש המשנה ריש מסכת פיאה (אמתני' דאלו דברים שאין להם שיעור וכו' ותלמוד תורה) מביא הירושלמי שאלו את ר' יהושע וכו' ושם ראיתי דדרשת ובחרת בחיים זו אומנות מייתי ליה בשם ר' שמעון (לא כגירסתינו ר' ישמעאל) וא"כ לא קשיא קושית ביאורי הרא"ם הנ"ל דר' ישמעאל אדר' ישמעאל אף קשה עלינו דר' שמעון אדר' שמעון דסתם ר' שמעון הוא ר' שמעון בן יוחאי ומר הוא דאמר אפשר אדם חורש וכו' וצריך ליישב כמו שכתבנו למעלה ואין להאריך: וראיתי בספר פנסת הגדולה החדש בחלק רביעי צד פ"ג במאמר הפל בחזקת סומין מה שתמה על הג' מוהרי"ב שהגיה בדברי הרע"ב בפ"ה דאבות הנ"ל שצ"ל שאלו את ר' ישמעאל וכונת הרע"ב למ"ש בתלמודין במנחות ד' צ"ט שאל כן דמה את ר' ישמעאל וכו' וכתב על דבריו שפעלם ממנו שדברי הרע"ב נובעים מהירושלמי דפאה הנ"ל וכו' עי"ש ולדעתי יתכן שלא נעלם מעיני הגאון דבר זה אלא שמפני שקשה לו מה לו להרע"ב להגות דברי הש"ס דילן ולתפוס לשון

הירושלמי והמדרש (דהרש"מ ניקח ליה להביא מ"ש בירושלמי באותו פרק באותו מקום דעסיק ביה הרש"מ לא כן הרע"ב ששהביא ממקום אחר יותר נכון להביא מש"ס דילן) לכן ניקח ליה להגיה ר' ישמעאל במקום ר' יהושע ועיין בס' עמודי אש בחדושי על הירושלמי בפרק א' דפיאה ששהביא דברי רבינו יהודה הקסיד והרא"ש בתוספותיהם (שפספס ברכה המשלשת הנז"ל) וכתב ליישב בזה מה שהקשה בזית רענן על מה שאמר ר' שמעון בן יוחאי במכילתא פרשת בשלח לא נתנה תורה אלא לאוכלי המן שבזמן הזה צריף לעסוק במלאכה להתפרנס שהוא היפה ממה שאמר בברכות אפשר אדם חורש וכו' והביא שהרב יפה מראה הקשה דרשב"י אדרשב"י מברכות ומנחות הנ"ל ואין מצוי אצלי לראות דב"ק אם לא הוקשה לו גם דברי ר' ישמעאל אהדדי: ובמכתב אחד מידידי הלא הוא הרב הנכבד מוהר"ר שמואל אבא הארדעצקי מעי"ת הרנשקע יצ"ו פתב לי ונ"ל ביישוב דברי רשב"י בברכות ובמנחות ואנחנו לא נדע מה נעשה ליישב דברי ר' ישמעאל דברכות מוציא את הפתוב לא ישוב (צ"ל לא ימוש) מפשטו ובמנחות במה שאמר לבן דמה משמע ששפרשו כפשוטו ובדברי רשב"י נמי יש להעיר דברכות מרחיק את המלאכה ובגדרים ד' מ"ט ע"ב אמר גדולה מלאכה שמכבדת את בעליה עכ"ד יצ"ו וידידי הרב הגדול מוהר"ר אברהם מתתניא חלפון מעי"ת יאלסווס יצ"ו פתב לי שהשיבו על זה ונ"ל ר' ישמעאל בברכות במנהג כ"ע ובמנחות ליישב אהל ורשב"י בגדרים לבתר עובדא דשבת ל"ג ב' וגם על הפנה ללימוד קאי עכ"ד יצ"ו ואני ההדיוט פבר פתבתי למעלה (בד"ה ובקרקר) דהרב צפיתח בדבש עמד גם על סתירת דברי ר' ישמעאל (ויש שם ט"ס שפתוב ר"ש וצ"ל רי"ש והוא ר' ישמעאל) ויישב דבריהם וגם אהיה דגדרים פבר פתבתי למעלה ומה שיישב הרב המגן אחד היה אברהם יצ"ו תיתי לי שפונתי לדעתו עתה נדפס ספר פעלים לתורה לידידי הרב מגן אברהם הנ"ל יצ"ו וראיתי בקונטרס אור צדיקים סי' ב' אות ג' הובאו שם דברי ידידי הגאון שלמה פריידעש יצ"ו בהיה דר' ישמעאל קרא והטה וכתב על פנקסו פשיבנה בהמ"ק אביא חטאת (שבת יב) שהקשה הגאון מצפה איתן דהא הוי טעה בדבר מצנה דרבנן לפי מ"ש הרא"ש בגדרים ד' ח' דבק"ש פטר נפשיה גם ממצנות והגית ותלמוד תורה כל היום הוא מדרבנן וטעה בדבר מצנה דרבנן אינו פטור כמ"ש בטעם המלה בהלכות שופר ובהלכות לולב וביותר י"ל דר' ישמעאל לשיטתו דאמר בברכות ד' ל"ה הנהג בהם מנהג דרף ארץ ולא הוי טעה בדבר מצנה אלו דבריו יצ"ו ולי ההדיוט במחכתה"ר יש לפקפק חדא דיש לומר דלא אמר רי"ש אלא לעמא דארעא העוסקים במלאכה ולא ליישבי אהלים וכמ"ש ידידי הרב מגן אברהם יצ"ו ועוד דגם לעמא דארעא יש לומר דמודה ר' ישמעאל לרשב"י בשבתות וימים טובים שאין בהם מלאכה ולא נתנו אלא לעסוק בתורה וגם בתירוצו הראשון יש לפקפק לפי מה שהבאתי למעלה בשם הרדב"ז שהקדמונים נחלקו אם מצנות לימוד הוא כל היום וכבר הבאתי דברי מרן הב"י בא"ח סי' מ"ו שנגראה שפובר דלימוד כל היום הוא חובה משום והגית בו יומם ולילה ואם פן אינו פשוט לומר דלימוד כל היום אינו אלא מדרבנן: ועל מה שהבאתי למעלה חקירת הרב ברפת מועדיה לחיים דכיון שיוצא ידי חובת קריאת שמע שחרית וערבית אם פן לא יהא רשאי ללמוד יותר שלא לעבור על בל תוסיף וכתבתי שברפת מועדיה לחיים הנ"ל פתב ישובים על זה הנה האחד מהם הוא על פי דברי התוס' בראש השנה ד' י"ו (ד"ה ותוקעים) דדוקא

במוסיף על המצוה עצמה כגון חמש טוטפות חמשה מינים בלולב אבל אם רוצה לקיים המצוה הרבה פעמים ביום ליטול לולב אין בכך פלוס עכ"ל וידידי הנכבד מעי"ת טעלו יצ"ו שאין בידו ספר ברפת מועדיה לחיים הנ"ל יפה העיר בזה ונ"ל ראיתי שהביא אשר חקר באם קרא יותר יעבור בכל תוסיף ונפלאתי הלא בגוף מצוה אחת לא שיהיה כל תוסיף ואף במצוה תמידית האם בנטילת לולב כל היום נאמר כל תוסיף אחרי אשר מדאגב' יצא או בתפילין עכ"ד והוא אחד מהישובים שבברפת מועדיה לחיים: עתה סמוך להדפסה קבלתי מכתב מהרה"ג מוהר"ר יוסף הלוי אבד"ק פערעיאסלאוו יצ"ו שקיל וטרי בענין זה.

ולא יכלתי לעיין בדב"ק ולאהבת פבודו נתתי להעתיק דבריו ככתבו וכלשונו וזהו בסי' ג' כתב מר בשם מוהריט"ץ שהקשה במה דקיי"ל אבל אסור בת"ת איך יבא אבילות דרבנן ודוחה עשה דלימוד תורה דאורייתא.

ותירץ כת"ר דיש פח ביד חז"ל לבטל מצות עשה בשב ואל תעשה ודפח"ח אמנם אי קשיא הא קשיא לפי דברי הט"ז בא"ח סי' תקפ"ח ובי"ד סי' קי"ז דבדבר המפורש בתורה להיתר אין פח ביד חז"ל לאסור אפילו בשב ואל תעשה אם פן פיון דהתורה התיירה ללמוד דאפילו בימי אב"ד ר"ל דהא כתיב והגית בו יומם ולילה משמע דלא מיפטר מלימוד התורה אלא בשעה שאינו לא יום ולא לילה והא אי אפשר שלא יפגע אבילות על אב ואם אפילו הכי לא מיפטר מלימוד התורה הרי דהתורה התיירה מפורש ללמוד בימי אב"ד וילדעת הט"ז קשה איך יש פח ביד חז"ל לאסור דבר המפורש בתורה להיתר ואין לומר דוקא היכא דמיתעקר המצוה לגמרי וכדכתב הט"ז בסי' תקפ"ח דבשבת לא מתעקר לגמרי פיון שבלא שבת תוקעין ביו"ט הוא הדין הקא בלימוד באב"ד לא מתעקר לגמרי דכולל ללמוד אחר כך זה אינו דהא הט"ז שם כתב זה הטעם על מילה דדחיא שבת ולא גזרינן משום דלא רצו לעקור דבר תורה בפירוש משום גזירה והא במילה בשבת אם נאסור לא מתעקר לגמרי דהא אפשר לומר באחד בשבת אם פן דברי הט"ז סותרים עצמם אלא על פרחין פונת הט"ז פיון דבתקיעות שופר אינו מפורש בתורה להתיר אפילו בשבת משום הכי בעונין דוקא היכא דמתעקר לגמרי לא גזרו חז"ל אבל במילה דרבתה התורה בפירוש להתיר לומר בשבת מביום השמיני בזה אפילו היכא דלא מתעקר לגמרי לא גזרו חז"ל לאסור אם פן הוא הדין בלימוד תורה למ"ד דחובה כל היום מפסוק והגית בה יומם ולילה הני מפורש בתורה להתיר בימי אב"ד וא"כ קשה פנ"ל ולפי זה מוכח דהט"ז סובר פדעת הפוסקים דלימוד אינו חובה כל היום ומצי פטר נפשו בקריאת שמע שחרית וערבית.

ובספר דרכי החיים בהקדמה הערותו בזה קצת והבאתי דברי הש"ע מהגאון רש"ז בהלכות תלמוד תורה פרק ג' דדוקא באקראי יכול לפטור עצמו בק"ש שו"ע היינו דלפעמים יקרה לו שהוא טרוד בפרנסתו והביא ראיה מדברי תיקוני זוהר הק' ד' ס' שכתב וכי יכול בר נש לאתעסקא באורייתא יומם ולילה כל ימיו כו' הרי דיקדק בלשונו הק' לכתוב כ"ל ימיו משמע דוקא כל ימיו א"א לעסוק באורייתא יומם ולילה דלפעמים יקרה לו מקרה שיהיה מוטרד אז בקריאת שמע שחרית וערבית אבל מי שאינו טרוד לא יצא בק"ש ומחוייב לקיום והגית בו יומם ולילה כפשוטו.

יה"ר שְׁנֹזְפָה לְזֶה וּמַעֲתָה יִקְבַּל הַחַיִּים וְהַשְּׁלוֹם מֵאֲדוֹן הַשְּׁלוֹם ד' הַצְּעִיר יוֹסֵף עַכ"ל יצ"ו:
גם קבלתי אחר כִּף מִכְתָּב מִיְדֵידי הַג' מִשֶּׁה קֵאצְנִילְבוּגִין דוּמ"ץ מְעַזְרִיטְשׁ מַח"ס אֶהֱל
מִשֶּׁה יצ"ו וְכַתֵּב לִי בְּעֵינֵי זֶה וְנ"ל עוֹד חֲזִיתִי בְּסִפְרוֹ הַבְּהִיר סִי' ג' שֶׁהֵבִיא בְּשֵׁם מַהֲרִיט"ץ
בְּחִדוּשָׁיו לְפָרֵק אֵיזֶהוּ נִשְׁפָּה שֶׁהִקְשָׁה עַל מֵאֵי דְקִינְיָמָא לֵן אָבֵל אָסוּר בְּדַבְרֵי תוֹרָה אִיף
יבֵא אֲבִילוֹת דְּרַבְּנָן וְיִדְחָה עֲשֵׂה דְלִימוּד תוֹרָה וְתִירֵץ בְּדוֹחֵק וּמֵר נִיהוּ רַבָּה פְּתַב דְּאִינוּ
מִבֵּין עֵינֵי קוֹשְׁיָתוֹ דְּהָרִי לֹמֵד הוּא בְּדַבְרֵים רַעִים וּמְסִינִים וְלַעֲיָקָר קוֹשְׁיָתוֹ יֵשׁ לֹמֵר
דִּישׁ פֶּח בְּיַד חו"ל לְבַטֵּל מִצְוֹת עֲשֵׂה בְּשֵׁב וְאֵל תַּעֲשֵׂה בְּמָקוֹם שִׁישׁ טַעַם נִכּוֹן זֶהוּ תוֹרָה
דְּבָרָיו וּבְעֵינֵי תִי אֵינִי מִבֵּין דְּבָרֵי מַהֲרִיט"ץ וְגַם דְּבָרָיו הֵנָּה מֵה שֶׁהִקְשָׁה מַהֲרִיט"ץ לְכַאוֹרָה
אִין זֹו קוֹשְׁיָא דְהֵלָא הַש"ס לְמַד זֹאת מִן הַפְּסוּק בְּדִאֲמַרִּינָן בְּפָרֵק א"מ (ד' ט"ו) אָבֵל אָסוּר
בְּדַבְרֵי תוֹרָה מְדַקְאָמֵר רַחֲמֵנָא לִיחֲזַקָאל דוּם וְאֵם תֹּאמֵר עַד דְּאֲתִי יִחֲזַקָאל מֵאֵן אֲגַמְרִיהָ
כְּדַפְרֵיהּ הַש"ס בְּדִנְכֻתָא טוֹבָא זְבָחִים (י"א) וּבְמַסְכַּת תַּעֲנִית אֲפֻשֶׁר לִישֵׁב כְּדַמְשֵׁי הַש"ס
דְּגִימָרָא גְּמִירָא אָבֵל לְעוֹלָם הוּא מְדַאוּרִינְיָתָא הֵכִי אֲגַמְרִינְהוּ דְּאָבֵל אָסוּר בְּדַבְרֵי תוֹרָה
וּלְפִי זֶה אֲדַרְבָּא יֵשׁ לְהַקְשׁוֹת אִיף הַתִּירוּ בְּדַבְרֵים הֲרַעִים הֵלָא בְּפִסּוּק פְּתִיב דוּם שְׁלֵא
יְדַבֵּר כָּלֵל בְּדַבְרֵי תוֹרָה וְנִיחָא לִי דְּאֲפֻשֶׁר דְּהַפְּסוּק שְׁאָמֵר רַחֲמֵנָא דוּם הוּא אִינוּ אֵלָא בְּיוֹם
הָרֵאשׁוֹן וְחַז"ל הַתִּירוּ בְּשִׁאָר הַיָּמִים אָבֵל לְפִי זֶה דִּין מְחַוְדֵשׁ הוּא וְעוֹד יֵשׁ לְעֵינֵי בְּזֵה
עַכ"ל יצ"ו וְעַם כִּי לְפּוֹם רִיחֵטָא אִין דְּבָרָיו נִרְאִין לִי הַדֵּל וּפְשִׁיטָא לִי דְּאִין אָבֵל אָסוּר
בְּדַבְרֵי תוֹרָה מִן הַתוֹרָה אִף בְּיוֹם הָרֵאשׁוֹן וְלִכְשֶׁתִּמְצָא לֹמֵר שֶׁהוּא מִן הַתוֹרָה כְּדַמְשַׁמַּע
לִיָּה לְהַרְבֵּי יצ"ו לֹא קִשְׁיָא אִיף הַתִּירוּ דְּבָרִים הֲרַעִים דִּישׁ לֹמֵר דְּהֵכִי אֲגַמְרִיהָ רַחֲמֵנָא
דְּהֵאִיסוּר מִשׁוּם שְׂמָחָה וּבְדַבְרֵים הֲרַעִים אִין בְּהֵם מִשׁוּם שְׂמָחָה וְאִין הַפְּנֵאִי אֲתִי פְּעַת
לְעֵינֵי בְּזֵה בְּכָל זֹאת הַעֲמַקְתִּי דַּב"ק וְהַמְעֵינֵי יַבְחָר וְיִקְרַב: כָּלֵל ט"ז) וְאִזְדוּ לְטַעֲמֵינֵיהוּ
דְּאֲמַרִּינָן בְּש"ס בְּדוֹכְתֵי טוֹבָא וְלֹא מְקַשִּׁי וְהָא אִיפְלִיגוּ בַּה חֲדָא זִימְנָא וְאִיכָּא נְמִי דְּמַקְשִׁי
וְהָא אִיפְלִיגוּ בַּה חֲדָא זִימְנָא פְּיִיל לֵן הֲרַב גּוֹפִי הַלְכוֹת הַב"ד הֲרַב יַד מְלֹאכִי בְּאוֹת רַמ"ג
דְּכִי פְּלִיגִי בְּסַבְרָא דְּנַפְשֵׁינֵיהוּ פְּרִיף וְהָא אִיפְלִיגוּ חֲדָא זִימְנָא וְכִי פְּלִיגִי בְּפִירוּשָׁא דְּמַתְנִי'
אוּ בְּרִיטָא אֲמַרִּינָן וְאִזְדוּ לְטַעֲמֵינֵיהוּ וּכְבָר הַשִּׁיב ע"ז הֲרַב יַד מְלֹאכִי מְדוֹכְתֵי טוֹבָא עִי"ש
גַּם הֲרַב מוֹהֲר"ץ הִירֵשׁ חִיּוֹת בְּהַגְהוֹתֵיו לְמַס' גִּטִּין ד' כ"ה וּבְהַגְהוֹתֵיו לְמַס' יוֹמָא ד' מ'
הַשִּׁיג לְשֵׁנֵי הַצְּדָדִים עִי"ש: כָּלֵל י"ז) וְהַתְּנָא אוֹמֵר בְּש"ס כְּשֶׁמַּקְשָׁה מְבַרִּינְיָתָא דְּלֹא אִיִּירִי
בַּה אָבֵל כְּשֶׁמַּקְשָׁה מְבַרִּינְיָתָא דְּאִיִּירִי בַּה אוֹמֵר וְהָא קְתַנִּי כ"כ הַתּוֹס' בְּרַכּוֹת כ"ד ע"א
וּבְיוֹמָא נו"ן ע"א ד"ה וְהַתְּנָא וְכ"כ רַבִּינוּ יְהוּדָה הַחֲסִיד וְהֵרָא"ש בְּתוֹסְפוֹתֵיהֶם לְבְּרַכּוֹת
בַּס' בְּרַכָּה הַמְשׁוֹנְלִשֶׁת בְּסוּגִיָּא הַנָּ"ל וּלְפִי דְּבַרְיָהֶם צ"ל דְּבִשְׁבַת ק"ג ע"ב וְהַתְּנָא ר"ש
אוֹמֵר וְעֲשֵׂה אַחַת וְכו' ל"ג וְהַתְּנָא אֵלָא וְהַקְתַּנִּי דְּהָא אַבְרִינְיָתָא דְּאִיִּירִי בַּה וּמִיִּיתִי לָהּ
הַש"ס מְקַמֵּי הֵכִי קָאִי וְתַמִּיָּה לִי שְׁלֵא רְאִיתִי מִי שֶׁהִעִיר בְּזֵה וְהַקְשָׁה הֲרַב יְבִין שְׁמוּעָה
בְּכָלֵל תצ"ו דְּבַפְּרָק קָמָא דְּעַבּוּדָה זָרָה ד' יו"ד ד"ה וְהַתְּנָא יוֹם גְּנוּסִיָּא כְּתַבּוּ הַתּוֹס'
מִהַשְׁתָּא בְּעִי לְאֲתוּיִי בְּרִינְיָתָא דְּמִיִּיתִי בְּסַמוּךְ פְּלוּקָה אֵלָא הַשְׁתָּא מִיִּיתִי מִיָּנָה בְּקִיצוֹר אִם כֵּן
הִיכִי אֲמַרִּינָן בְּתַר הֵכִי וְהַתְּנָא הֵנָּה לִיָּה לְמִימֵר וְהָא קְתַנִּי אֵלָא (קְבַעוּ לְכָלֵל תצ"ז)
שְׁפוּבְרִים הַתּוֹס' כִּי כְּשֶׁמַּקְשָׁה הַקְשָׁה מְבַרִּינְיָתָא אַחַת מְקַצֵּר אוֹתָהּ כִּי הֵדֵר פְּרִיף מִהֵיָּא
בְּרִינְיָתָא עֲצָמָה שְׂמִבִּיאָה בְּאוֹרְהָ אוֹמֵר בְּלִשׁוֹן וְהַתְּנָא וְאִינוּ אוֹמֵר וְהָא קְתַנִּי כְּדִי שְׁלֵא יְבִין
הַתְּרַצוֹן דְּהֵיָּא בְּרִינְיָתָא אַחַת וְהוּא קִיצֵר אוֹתָהּ אֲמַנְם בְּבְרַכּוֹת דְּאִינוּ מְקַצֵּר וְאִינוּ מְאַרְיָף
אֵלָא כְּמוֹ שֶׁהֵבִיא אוֹתָהּ קוֹנָם מְבִיאָה אַחַר כִּף אִם כֵּן אִם הַבְּרִינְיָתָא גּוֹפָה הִיא הֵנָּה לִיָּה

למימר וְהָא קַתְנִי וְלֹא וְהַתְנִיָּא עכ"ל ובמחכתה"ר דְּבָרָיו דְּחֻקִּים לְדַעְתִּי הָעֲנִיָּה דְמֵאֵי אִיכְפַת לִיה אִם יְבִין הַתְרַצֵּן שְׁהִיא הַבְּרִיתָא שְׁהִבִיא בְּתַחֲלָה בְּקִיצוֹר וְיוֹתֵר נִכּוֹן הוּא מַה שְׁתִּירָץ הָרַב לְשׁוֹן לְמוֹדִים בְּחֶלֶק א"ח סי' ט"ל דְּדוֹקָא כְּשֶׁכָּבַר הִבִּיא הַש"ס לְשׁוֹן הַבְּרִיתָא עֲצָמָה וְשׁוֹב בָּא לְהַקְשׁוֹת מְמַנָּה וְלִסְתוֹר דְּבָרֵי הָאוֹמֵר בְּהִיפּוּף שְׁיִיף לֹמֵר וְהָא קַתְנִי אֲבָל כְּשֶׁלֹּא הִבִּיא עֲדִין אוֹתוֹ הַלְשׁוֹן שְׁבַבְרִיתָא שְׁמַמְנוּ מִקְשָׁה אִין שְׁיִיף לֹמֵר וְהָא קַתְנִי דְמִשְׁמַע דְּבַלְשׁוֹן הַבְּרִיתָא דְאַיִתִּינוּ קַתְנִי הָכִי וְאִין זֶה אֲמַת דְּאַפְתִּי לֹא אִיִּתִּינוּ הִהוּא לִישְׁנָא וְשְׁיִיף לֹמֵר וְהַתְנִיָּא כִּינֹן דְּהַשְׁתָּא הוּא דְמִיִּתִּינוּ לְהֵאִי לִישְׁנָא דְבְּרִיתָא אֲלֵא שְׁגַם בְּזָה יֵשׁ לְפַקְפַק שְׁפַמְדֻנְמָה לִי יֵשׁ בְּאִיזָה מְקוֹמוֹת שְׁמַקְשֵׁי מְסִיפָא דְבְּרִיתָא דְלֹא אִיִּתִי לְהַ עַד הַשְׁתָּא וְאוֹמֵר וְהַקְתְּנִי סִיפָא וְכו' וְהָכֵא נְמִי בְּהִיָּא דְעֵבֻדָּה זָרָה הָוָה מְצִי לְמִימֵר וְהָא קַתְנִי בְּהַ יוֹם גְּנוּסִיָּא שְׁלוֹ וְיוֹם גְּנוּסִיָּא שְׁל בְּנוֹ וְעִינֵן בְּנֻדְרִים ד' ד' ע"ב וְהַתְנִיָּא אִיפְכָּא שְׁאֲנִי אוֹכֵל לָהּ וְכו' וְכַתְּבוּ הָר"ן וְהָר"א ש' דְּבְּרִיתָא אַחְרִיתִי הִיא מְדָלָא קְאָמֵר וְהָא קַתְנִי סִיפָא וְעִי"ש בְּתוֹס': וּבְחִילוּק שְׁבִין וְהַתְנִיָּא תִּיבָה אַחַת לְוְהָא תְּנִיָּא בְּשִׁתִּי תִּיבוֹת כְּתַב הָרַב"א בַּאס"ז לְמַס' בִּיצָה ד' כ"ה ע"א אַמ"ש בְּש"ס הָתָם לֹא קְעֻבֵיד מְעַשָּׂה הָכֵא קְעֻבֵיד מְעַשָּׂה וְהָא תְּנִיָּא בְּנִיחוּתָא דְחִטָּה שְׁקִינְנָה בְּפֻרְדָּס צְרִיכָה זִמְמוֹן וְהָא תְּנִיָּא גְרָסִינוּ וְכֵן הוּא בְּסַפְרִים וְל"ג וְהַתְנִיָּא מְשׁוּם דְּאִין קְוֹשָׁא אֲלֵא סִיּוּע הוּא וְכו' עִי"ש מְבֹאָר דְּהַחִילּוּק שְׁבִין קְוֹשָׁא לְסִיּוּע הוּא בֵּין תִּיבָה אַחַת וְהַתְנִיָּא לְשִׁתִּי תִּיבוֹת וְהָא תְּנִיָּא וְהָא תְּנִיָּא וְלְמַדְנֵי ג"כ מְדַבְּרֵי דְבְּמְקוֹם שְׁהוּא סִיּוּע צְרִיכִים אָנוּ לְגְרוֹס כֵּן דְּאָרְף אִם אִין כְּתוּב כֵּן בְּסַפְרִים אִם הַדְּבָר מְוַכְרַח שְׁהוּא סִיּוּע וְכַתּוּב וְהַתְנִיָּא תְּלִינֵן בְּטַעוֹת וְאִמְרִינוּ דְצ"ל וְהָא תְּנִיָּא נְזָה סִיּוּע גְדוֹל לְמ"ש בְּמַכְתָּב לְחֻזְקִיהוּ ד' ע' ע"ד הָרַב צְמַח דָּוִד בְּכָלְלִים שְׁבַח"ב בְּמַעְרְכָה זו ד' ח"י ע"ג (שְׁכַתְּב חִילּוּק זֶה בְּשֵׁם הָרַב בְּנִימָן זָאב סִי' רַכ"ה וְהַצ"ע דְּבַמ"ק ד' י"ט ע"ב אִיִּתָּא וְהַתְנִיָּא וְהוּא סִיּוּע) דְּכֻנְתָּ בְּעֲלֵי כָלָל זֶה הִיא לֹמֵר דְּכִי תִמְצָא בְּהִיפּוּף צְרִיף לְתַמְנֵן וְהַרְבְּנִים בְּס' מְשַׁק בֵּיתִי סִי' קַע"א הָאֲרִיכּוּ לְהַשִּׁיב עַל כָּלָל זֶה מְמַקְוֹמוֹת רַבִּים וְגַם אֲנִי הִדַּל בְּחִי לְמַס' קְמָא הַבְּאִתִּי עוֹד אִיזָה מְקוֹמוֹת בְּש"ס הִיפּוּף כָּלָל זֶה וְגַם בְּגִלּוֹן ס' מְשַׁק בֵּיתִי רְשָׁמְתִי מְאִז ע"ז אֲבָל הָאֲמַת נ"ל הַהֲדִיּוֹט שְׁפַנְנָתָם כְּמוֹ שְׁכַתְּבִיתִי וְהַמְעַיִן בְּדְבָרֵי הַרְבְּנִים הַנּוֹז"ל יִרְאֶה שְׁכָלָל זֶה נִקְטוּ לִיה שְׁרִים רַבִּים הִלִּיכּוֹת עוֹלָם וּב"ז וְגוֹפֵי הִלְכוֹת וְשָׁל"ה וְגַם אֲנִי הִדַּל הַבְּאִתִּי דְבָרֵי הָרַב"א בַּאס"ז דְּבִיצָה הַנּוֹז"ל וְחִלְלִיה לֹמֵר עַל כָּוֶלָם וְנַעֲלָם אַחְרֵי שְׁהַסְתִּירָה מְפֹרְשֵׁת בְּמְקוֹמוֹת הָרַבָּה וּבְהַכְרַח לֹמֵר שְׁזוֹ הִיא כְּוַנְתָּם.

וְהָרַב הַמְּגִיָּה בְּס' מַש"ב תְּמָה דְּבַה"ע כְּתַב וְכֵן אוֹמֵר רַש"י בַּפ"ק דְּב"ק וְהָא תְּנִיָּא בְּנִיחוּתָא גְרָסִינוּ לִיה וְחֻזֵר עַל כָּל הַפְּרָק וְלֹא מְצָא שְׁכ' רַש"י בְּזָה אֲלֵא בְּד' י"א ע"א וְשֵׁם תּוֹפְס רַש"י וְהַתְנִיָּא בְּנִיחוּתָא וְהִיא רְאִיָּה לְהִיפּוּף כְּמוֹ שְׁהַקְשׁוּ מֶרֶן בְּכָלְלִיו וְדַעַמְיָה וּבְהַכְרַח צ"ל שְׁכֵן הָיוּ גוֹרְסִים בְּדְבָרֵי רַש"י וְאוֹמֵר אֲנִי דְלִפִּי זֶה יֵשׁ לְלַמּוֹד מְדְבָרֵי רַש"י שְׁכַנְתּוֹ לְתַמְנֵן הַגְּיָרָסָא וְלְגְרוֹס וְהָא תְּנִיָּא שְׁאָם אִין חִילּוּק בְּהַגְיָרָסָא כִּי אִם בְּהַקְרִיאָה הָיָה צ"ל בְּנִיחוּתָא קְרִינֵן וּק"ל.

עַתָּה הַגִּיעַ לְיַדֵּי ס' אֲזַן אַהֲרֹן וְרֵאִיתִי לְהָרַב בְּד' כ"ט ע"ב שְׁהִבִיא בְּשֵׁם הַשְׁל"ה הַחִילּוּק שְׁבִין וְהַתְנִיָּא (שְׁהוּא קְוֹשָׁא) לְוְהָא תְּנִיָּא (שְׁהוּא סִיעֲתָא) וְכַתְּב ע"ז וּבְדַפּוּסִים שְׁבִינֵינוּ בְּרַב הַתְּלַמוֹד לִיתָא לְכָלְלִי זֶה וְאֲדַרְבָּא רַש"י וְתוֹס' בְּרַב הַמְּקוֹמוֹת כּוֹתְבִים וְהַתְנִיָּא בְּנִיחוּתָא וְאִם כְּדְבָרֵי הָרַב אִין צְרִיף לְפָרֵשׁ כִּי עֵין רוֹאֶה שְׁהוּא שְׁתִּי תִּיבוֹת עכ"ל הִנֵּה לֹא

רָאָה הָרַב שְׁכָבָר עֲמָדוֹ בְּזֶה רַבָּנָן קַמְאֵי וְגַם לֹא רָאָה שְׁיֵישׁ עוֹד כְּמָה רַבָּנִים גְּדוֹלִים שְׁפָתָבוּ
כְּלָלִיָּה דְרַב שְׁל"ה פְּאָמּוֹר לְמַעְלָה וּבַעֲנִיּוּתִי נִכּוֹן הַדְּבָר כְּמוֹ שְׁפָתָבְתִּי שְׁפֹנְנַת בְּעַלִּי הַכָּלֵל
הַזֶּה הוּא שְׁפֹן צָרִיף לְגֵרוֹס וְהַתְּנִיָּא עַל קוֹשְׁיָא וְהָא תְּנִיָּא לְסִיעֵתָא.

עֵתָה נְדַפְסֵס 'ס' פְּדָה אֶת אַבְרָהָם לְהָרַב הַגְּדוֹל מוֹהֲרֵי א פְּלֹאגִי יצ"ו וּבַמְעַרְכָּה זֶה אוֹת א'
כְּתַב רְאִיתִי בְּכָלִי ר' יִשְׁעִיָּה סג"ל דְּבַחְלָקוֹת תְּשִׁית לְמוֹ מִבְּתַמִּיָּה לְנַחֲוֹתָא דְבַתְּיָבָה אַחַת
וְהַתְּנָן וְהַתְּנִיָּא הוּא בְּתַמִּיָּה וּבִשְׁתֵּי תִיבּוֹת וְהָא תְּנָן וְהָא תְּנִיָּא בְּנִיחֻוֹתָא עַכ"ד וְכַמָּה דְּפוֹסִי
מִהַתְּלַמוֹד עֲבַרְתִּי וְלֹא חֲזִיתִיָּה פִי הָאִי סִימְנָא וְהַדְּפוֹס מִהַתְּלַמוֹד שְׁהִיָּה בִּידֵי הַקְּדָשׁ לֹא
יִדְעֵתִי מֵאִין תְּמַצָּא וּמֵאוֹר הַגּוֹלָה רְש"י עַל הַש"ס שְׁכּוֹתָב בְּנִיחֻוֹתָא אִין סָפֵק דְּלֹא הִיָּה לוֹ
אוֹתוֹ דְּפוֹס דָּאִי לֹא הָא מוֹכֵן מֵאֲלִיו לְפִי הַכָּלֵל וְעֵתָה רְאִיתִי בִּס' אֲזֵן שְׁמוּאֵל מ"ש
בְּזֶה וְכַנְרָאָה דְּלֹא רָאָה לְהָרַב פְּחַד יִצְחָק מְעַרְכָּה זֶה דָּף ב"ן ע"א אֱלוֹ דְּבַרִּי הָרַב יצ"ו וְלְפִי
הַנְּרָאָה בְּטַעוֹת נִכְתַּב אֲזֵן שְׁמוּאֵל וְצָרִיף לְהִיּוֹת אֲזֵן אַהֲרֹן וְכָלִי ר' יִשְׁעִיָּה וּס' פְּחַד יִצְחָק
מְעַרְכָּה זֶה אִין אֲצִלִי וְהַעֲתַקְתִּי דַב"ק לְהוֹעִיל לְמִי שְׁנַמְצָאִים בְּיָדוֹ: כָּלֵל ח"י) וְאַמְרַתְּ
רִיבּוּיָא הוּא עֵינָן מ"ש בְּאוֹר לִי ד' ע"ד ע"ג וּבְהַשְׁמָטוֹת ד' קמ"א ע"ג וּבִשְׁדֵי חֲמַד ח"א
בְּחֻלְק הַכָּלֵלִים בְּמְעַרְכַּת הַבִּי"ת אוֹת ד' וְאוֹת צ"ד: כָּלֵל י"ט) וְעוֹד כְּתָבוּ הַתּוֹסְפוֹת
בְּכַתְּוֹבוֹת ד' פ"ה דְּהַנְּדָף תְּרִי טַעְמֵי אִין מוֹעִילִים זֶה בְּלֹא זֶה עֵינָן מַה שְׁרַשְׁמַתִּי בְּזֶה בִּס"ד
בְּקוֹנְטְרִיס כָּלִי הַפּוֹסְקִים ס' ט"ז אוֹת ט': כָּלֵל ד' וּפְלִיגָא כְּתַב מְרֵן חֵיד"א בִּס' יַעִיר אֲזֵן
דְּאֵמַר רַב הוֹנָא הַשּׁוּאֵל קַרְדָּן וְכו' וּפְלִיגָא דר"א וְכו' תַּדַּע בְּזֶה דְּאִין הֶלְכָה כַר"ה עַכ"ל
וְנִרְאָה שְׁדַקְדָּק לְכַתּוֹב עַל הָרוֹב לְהוֹרוֹת דְּאִיפָּא נְמִי אִיפְּכָא דְקִי"ל כְּהַנְּפִלַג עֵינָן בִּמְס'
שְׁבַת י"ג ע"א וּפְלִיגָא דר' פְּדָת וְלֹא קִי"ל כַר"פ וְהָרַב מִקְנָה אַבְרָהָם בְּמַהֲדוּרָא בְּתַרָּא
אוֹת ק"ס בְּשֵׁם הָרַב שְׁם יוֹסֵף ד' ח' ע"ד כְּתַב פִּי כְּלָלִיָּה דַרְס"ע גְּאוֹן הַנְּ"ל וְעֵינִיָּתִי בִּס'
הַנְּ"ל וְהוּא בַד' ט' ע"ד וְשֵׁם הַזְּפִיר לְהָרַב הַמַּגִּיד פ"ח מִהַלְכוֹת יו"ט הִי"ד וּט"ס הוּא וצ"ל
פ"א כִּיעִי"ש וְעֵינָן לְהָרַב פְּתַח הַדְּבִיר ח"א ד' קַע"ה ע"ב וּבְמֵאִי דְאֵמַר חֲזַקִּיָּה בְּפָרֵק כָּל
שְׁעָה מִנִּין לְחַמֵּץ בְּפֹסַח שְׁאֵסוֹר בְּהַנְּאָה שְׁנֹאֲמַר לֹא יֵאָכַל אֲמַרִּינָן בְּש"ס וּפְלִיגָא דר' אַבְהוֹ
דְּאֵמַר כָּל מְקוֹם שְׁנֹאֲמַר לֹא תֹאכַל וְכו' אֲחַד אִיסוֹר אֲכִילָה וְאֲחַד אִיסוֹר הַנְּאָה בְּמַשְׁמַע
וְנִחְלָקוּ הַרְאִשׁוֹנִים אִי קִי"ל כַר' אַבְהוֹ אוֹ פְּחֻזְקִיָּה עֵינָן בְּדַבְּרֵי הָרֵא"ש בַּפ' גִּיד הַנְּשָׂה ס'י
י"ז וּבְמַה שְׁרַשְׁמַתִּי בְּעֵינָן זֶה לְקַמְן בְּמְעַרְכַּת הַכָּ"ף אוֹת קִי"ט בִּס"ד וְאִין גַּם אֲחַד שְׁיִזְכִּיר
לְהַכְרִיחַ הַהֶלְכָה עַפ"י כְּלָלִיָּה דְרַבִּינוּ סְעֻדָּא גְּאוֹן מוֹכַח דְּאִין מְזָה הַכְּרַח גְּמוֹר דִּישׁ
מְקוֹמוֹת יוֹצְאִים מִן הַכָּלֵל עֵתָה הַשְּׁגָתִי ס' יְקַר לֵב שׁוֹמַע לִידִידֵי הָרַב מוֹהֲרַח"ך יצ"ו
וְרְאִיתִי שְׁהֶאֱרִיף בְּכָלֵל זֶה בְּמְעַרְכָּה זֶה אוֹת י"ד וְעוֹד רְאִיתִי שְׁם בְּאוֹת ט"ז שְׁהַכְרִיחַ דְּלֹא
שְׁיִיף לֹמַר בְּלִשׁוֹן זֶה אֱלֹא כְּשִׁשְׁנִיָּהֶם אֲמוֹרָאִים אוֹ שְׁאֲחַד מֵהֶם עַל כָּל פְּנִיָּם הוּא אֲמוֹרָא
אַבְל לֹא כְּשִׁשְׁנִיָּהֶם תְּנָאִים שְׁבָזָה אִין שְׁיִיף לֹמַר לִשׁוֹן וּפְלִיגָא אֲדַתְנָא פְּלוּנִי וְהַסְבִּיר
וְהַכְרִיחַ הַדְּבָר וְהַשִּׁיג עַל אֵיזָה מְחַבְּרִים שְׁפוּבְרִים שְׁגַם כְּשִׁשְׁנִיָּהֶם (הַחֻלְק וְהַנְּחָלֵק)
תְּנָאִים מְשִׁתְּמָשִׁים בְּש"ס בְּלִשׁוֹן וּפְלִיגָא אֲדַפְּלוּנִי עִי"ש: כָּלֵל א"ך) וּפְלִיגָא לְפַעְמִים לֹא
קָאִי אַמְאִי דְסָלִיק מִנִּיָּה אֱלֹא אֲדַבְּרֵי הָאֲמוֹרָא שְׁבִרָאֵשׁ הַשְּׁמוּעָה מ"מ פ"א מַהֲל' שְׁבִיתַת
יו"ט כ"כ ר"ב ז"ל בְּכָלִיָּו כ"י ה"ד מְרֵן חֵיד"א בִּס' יַעִיר אֲזֵן אוֹת ב"ך וְלְפִי הַנְּרָאָה
כְּוֹנְתוֹ לְדַבְּרֵי הָרַב הַמַּגִּיד שְׁם בְּדִין י"ד עִי"ש וְעֵין רוּאָה דְּזוֹ שִׁיטַת רְש"י וְהַרִי"ף וְהָרֵא"ש
בְּסוֹנְגִיָּא הִיא אַף ה"ה כְּתַב לְזַעַת הַרְמַב"ם בְּהַפְּסָד דְּנְפִלִיגָא לֹא קָאִי אֱלֹא אֲדַסְמִיף וְכו'

עי"ש אלא דגם מדברי ה"ה יש ללמוד פלליה דר"ב ו"ל דמשמע מדברי דמשום דלא דמיין אהדי הוא דלא ניחא ליה להרמב"ם לפרש ופליגא אמירא דרב הא לא"ה הנה מצינו לפרש דקאי אדרב אע"ג דלא סמיך ליה ולכן פתבו רבינו בצלאל בסתם דמשמע דהפל מודים בו: פלל ב"ד) ופליגא פילוי לן רבנו בתראי דכל היכא דאמר ופליגא הנה ס"ד דלא פליגא כ"כ מרן חיד"א בברכ"י יו"ד סי' ר"ו"ם ועיין בשה"ב יעיר און מער' זו אות ח' מקנה אברהם במהדורא בתרא אות ק"ס: פלל כ"ג) וכן פשאומר וכן משמע דלא זו אף זו קאמר כ"כ הרב חשק שלמה בכלליו אות ח"י בשם הרב"ח בח"מ סי' ל' אות ט' והביא דבריו גם מרן חיד"א בס' יעיר און במערכה זו אות י"ט ומה שהביא מדברי רשב"ם בפרק חזקת הבתים ד' ב"ן ע"ב בפירוש מ"ש שם בש"ס מאי וכן דמשמע דבדרב לא זו אף זו קתני כ"כ גם הרב הנמק"י שם דוכן משמע דאיכא רבותא וכבר הרב ב"ח בח"מ ריש סי' ס"ב הביא תלמוד ערוך דהכי אמרינו בפרק הגוזל בתרא ד' קי"ד ע"ב גבי וכן נחיל של דבורים דהוא רבותא דאפילו שאינו אלא קנין דרבנן וכו' עי"ש ואתה תחזה למרן מוהרד"ף בס' שושנים לדוד בפרק שלשה שאכלו אמתניתין דוכן ארבעה וכו' שפתב דמוכח בש"ס בכמה דוכתי דכל היכא דתנו וכן קמ"ל רבותא ושצריף לעיין להבין הרבותא בכל היכא דתנו פי האי גוונא וטרח וכתב וישב על הבאר בכל מקום שישנו חכמים בלשון המשנה בכל הש"ס משנה אינה דין או דבר בלשון וכן הרבותא שיש בו כמו שיראה הרואה בספרו הקדוש בכל מקום שישנו וכן גם הרב קהלת יעקב במענה לשון ח"ב במערכה זו אות רי"ב פתב בשם הרמ"ז בשם הרשב"ם ונמק"י דלשון וכן מורה שהחלוקה היא חידוש יותר מהחלוקה הראשונה וסיים ואם ימצא לשון זה בחלוקה שהיא יותר פשוטה צריף לפרש שהוא טעם לדבר הקדום והכי קאמר הדין כד הוא שפך הדין בפ"א וכו' ועי"ש מה שהק' ע"ז ממ"ש ביבמות ד' מ"א גבי מאי דתנו וכן האשה שנתגרשה וכו' הנה הרב נחמד למראה בח"א ד' פ"ט ע"ד פתב ליישב קושיותו עי"ש וק"ל: והנה מדברי הרב ב"ח בשתים זו (בסי' ל' וסי' ס"ב) שמענו דגם בלשונות הפוסקים (הרמב"ם והטור) הוא פן דלשון וכן מורה רבותא על הדין האמור בתחילה ולכאורה איכא למידק ממ"ש הרמב"ם בהלכות איסורי מזבח פרק ה' הלכה ז' וכן העולה וכו' והרי עולה אתיא בכ"ש מחטאת וקאמר וכן והוי זו ואצ"ל זו וכן קשה ממ"ש בהלכות גרושין פרק י"ג וכן מי שנשתתק וכו' והרי דין מי שנשתתק הוא פשוט יותר ממצאו פתוב מת פ' עי"ש להרב לח"מ ודו"ק: וכתב עוד הרב חשק שלמה בכלליו אות ל"ח דלשון וכן הוא להשוות הדבר שנשנה בלשון וכן להדבר הקודם פן הוא בפ"ק דסוטה עמ"ש וכן לענין הטובה תורת חסד סי' רל"ז עכ"ד ואני עני בחי' למ"ס יבמות ד' מ"א ע"א הבאתי מ"ש רבינו מוהרימ"ט באה"ע סי' מ"ד (ד"ה ואיברא) דכששונה דבר בלשון וכן הוא השואה גמורה לדבר הקודם ושהוקשה לו מההיא דסופ"ק דסוטה דמשמע דלא בעינו שיהא שנה השואה גמורה (וצריף לעיין בגוף דברי התורת חסד הנ"ל וק"ל) וכן בפרק אעפ"י המורדת על בעלה וכו' וכן המורד על אשתו וכו' ותירץ דשאני הנהו שהפרש מפרש בהם במתני' מצינו לתרוצי וכן פדמפרש לה מתני' גופא אבל אי לא מפרש ההפרש לא מצי למיתני בסתם וכן דבכל ענין משמע והבאתי דברי הרב אהל יעקב במערכה זו שהאריף בזה ושהגאון חק"ל בחא"ח ד' ג"ן ע"ג והלאה האריף להוכיח מפמה דוכתי דלשון וכן שייף אף פשאינו השואה גמורה מכל צד רק בדדמי במה הצד

סגי וְשָׁכַן הוֹכִיחַ הָרַב מִשָּׂאת מִשָּׂה בְּרֵאשׁוֹנוֹת חֵאָה"ע ס"י ז"ך וְעֲלִימוֹ חֲטוּף מִלְּתֵי לְבָנוֹת וְלִסְתוֹר דְּרָף שְׁקו"ט בְּאַרְיכוֹת וְעֵתָה אֵין מְצוּיִים אֲצֵלֵי ס' חק"ל ומ"מ הַנְּ"ל וְרֵאִיתִי לְהֵרַב בְּאֵר מִים חַיִּים בְּשׁוֹ"ת אה"ע ס"י א' ד' ל"ז ע"ד דְּמִקְסָמִידָּה וְאֲזִיל בְּתַר כְּלָלֶיהָ דְּרַבֵּינוּ מוהרי"מ ט כיעי"ש דנפ"מ לענין דינא.

שוב גַּדְפֵס ס' יִשְׁרֵי לֵב וְרֵאִיתִי שָׁם בַּד' ח"ן ע"ג אוֹת ט' שְׁצִינן בְּזָה לְהַחֲקֵל א"ח סְסִי כ"ח ועי"ש בק"א ד' ק"ד ע"ד אוֹת ג' וּמִתְבָּאָר מִתּוֹךְ מ"ש בְּנִחְמָד לְמַרְאֵה ח"א ד' י"ט ע"ב דְּהֵיאָה דְּסְסִי כ"ח הֵינּוּ הָךְ דְּרָף ג"ן ע"ג הַנְּ"ל וְכֹתֵב שָׁם בְּשֵׁם הַחֲקֵל בְּמִסְקָנָתוֹ דַּעכ"פ בְּעֵינָיו דְּיִהְיֶה תִּיבַת וְכֵן מוֹסֵב לְמֵאֵי דְסָלִיק מִנִּיהָ אוֹ לְכֻלָּם אֲבָל דְקָאֵי לְמֵאֵי דְתַנִּי לְעֵיל וְלֹא לְדִסְמִידָּה לֹא זֶה הַדְּרָף וְעֵינָיו יַעֲרִי אֲזַן בְּמַעְרְכָּה זֶה.

וְהֵרַב פִּתַח הַדְּבִיר בְּסִי ב' אוֹת ג' כְּתֵב בְּשֵׁם הָרַב מוהרי"ן בִּס' שְׁמַחַת יְהוּדָה שְׁהַקְשָׁה אִמ"ש בִּמְס' דָּא' פ"ט וְכֵן לְעֵנָן תְּפִלִּין וְכו' דְּהָא אֵינּוּ שְׁנָה לְגַמְרֵי לְמַנְעָלִים וְכֹתֵב ע"ז דְּאִיפָּא בְּש"ס טוֹבָא וְכֵן דְּאֵינּוּ שְׁנָה לְגַמְרֵי וְצִינן קֶצֶת מְקוֹמוֹת וּשְׁבַמ"א כְּתֵב בְּזָה וּמִסְתְּמָא שָׁם הַזְּכִיר דְּבָרֵי כָּל רַבְּנֵי הָאֲחֵרוֹנִים הַנְּ"ל הַמְדַבְּרִים בְּזָה וְלֹא זְכִינוּ לְאֹרֹ: וְכֹתֵב הָרַב גַּחְמָד לְמַרְאֵה שָׁם דְּלִפִּי מ"ש הָרַב מוהרי"מ ט דְּכָשָׁה הַפְּרֵשׁ מְפֹנְרֵשׁ אַף דְּאֵינּוּ שְׁנָה אֲלֵא מְצַד אֲחַד שְׁיִידָּה לְשׁוֹן וְכו'.

הוא הדין דגם בלשונות הפוסקים אמרינן פן פמו שפכתבו בעלי הפללים להשוות בכמה מקומות לשון הפוסקים ללשון הש"ס עי"ש: פלל כ"ד) והאמר ר' פלוני וכו' ולא ידעין דנכתא דאתאמרה מילתיה היכא היא עיין מה שרשמתי במערכת הפ"ף אות ע"ז: פלל כ"ה) וחי בהם וכו' אמרי' אף באיסורי תורה פמבואר בסוגיא דיומא ד' פ"ה ועיין הרדב"ז ס"י ס"ז ולהרב חיי עולם בדרוש ב' לוישלח ד' כ"ה פן כתב מוהרי" אלקים בקונטרס כת"י: פלל כ"ו) ולפני עור לא תתן מכשול בדין זה פתבתי בס"ד מזה זמן רב כמה חילוקי דינים אשר בדברי הפוסקים נזכרים והביאותים במערכת הלמ"ד במקומות מפוזרים אחת הגה ואחת הגה שלא פסדורים וכן אתה מוצא לרבני האחרונים בעלי הפללים אשר בכלל זה הם המדברים ובמערכת הלמ"ד קבעו אלה הדברים וגם אנכי ההדיוט נמשכתי אחריהם מאריות גברו הללו בעלי אסופות המצוינים בשערים ועתה מפני סבה נכון בעיני להביאם במערכה זו על הסדר זה אחר זה בדבור אחד אמורים ולחלקם לסעיפים קטנים הד"ר הד"ר לבדו ואתנם להמעיטיק הי"ו להעתיק פה באות זו פכתבן וכלשונו פכתוב בקונטרסי והנני מקדים לציין פה ראשי פרקים מפל הדברים הפלולים באות זו להיות כמפתח להקל על הקורא למצוא דברי חפץ בס"ד והילך: ס"ק א) המושיט דבר איסור לחבירו וחסור בו חבירו ולא עשה האיסור אם עובר הלה משום ולפני עור: ס"ק ב) במאי דמסקינן בש"ס דאינו עובר בלפני עור וכו' אלא בדקאי בתרי עברי דנהרא קושיא על זה ממ"ש נדרים ד' ס"א: ס"ק ג) היכא דלא קאי בתרי עברי דנהרא דליפא משום לפני עור אסור מיהא מדרבנן ושיש חולקים בזה.

ואם איסור זה הוא גם במושיט דבר האסור לנכרי בדלא קאי בתרי עברי וכן למומר ואם אסרו בדלא קאי בתרי עברי באיסורין דרבנן משום מסייע ידי עוברי עברה או חשיב גזרה לגזרה: ס"ק ד) בדלא קאי בתרי עברי דנהרא דאינו עובר בל"ע לא תתן מכשול אם הוא דוקא כשיודע הנשט שדבר זה אסור לו: ס"ק ה) בדלא קאי בתרי עברי

דְּנֵהְרָא דְאִינוּ עוֹבֵר בְּלִפְנֵי עוֹר אִם הוּא דְּוָקָא פְּשְׁאִינוּ מְאָכִילוּ בְּיָדֵימָּ: ס"ק ו') בְּדָלָא קָאֵי בְּתַרֵי עֲבָרֵי דְּנֵהְרָא וְהָאִסוּר הוּא וְשֶׁל הַמוֹשֵׁיט אִם עוֹבֵר בְּלִפְנֵי עוֹר: ס"ק ז') בְּדָלָא קָאֵי בְּתַרֵי עֲבָרֵי דְּנֵהְרָא וְהָעוֹבֵר לֹא בִקְשׁ דְּבַר זֶה מִמֶּנּוּ אֲלֵא הוּא מַעְצָמוּ מוֹשִׁיטוּ לוֹ אִם עוֹבֵר בְּלִפְנֵי: ס"ק ח') בְּדָלָא קָאֵי בְּתַרֵי עֲבָרֵי דְּנֵהְרָא וְהָמוֹשֵׁיט הוּא אָדָם חָשׁוּב אִם עוֹבֵר בְּלִפְנֵי: ס"ק ט') הַמוֹכֵר דְּבַר שְׂיָכוֹל הַקּוֹנֶה לְקִנּוּת מְאַחֲרִים אֵי חָשִׁיב בְּלֵא קָאֵי בְּתַרֵי עֲבָרֵי.

וְאִם יֵשׁ לְחֵלֶק בֵּין יָכוֹל לְקִנּוּת מְאַחֲרִים נִכְרִים לְבֵין יָכוֹל לְקִנּוּת מְאַחֲרִים אֲבָל הֵם יִשְׂרָאֵלִים. בְּמַחְלֻקַת הַרְבָּנִים פְּנֵי מוֹשֶׁה וּמִשְׁנֵה לְמַלְךְ בְּלוֹה שְׂרָאָה שְׁהַמְלִיחָה הִנֵּה רוֹצֵה לְהַלּוֹת מְעוֹת אֵלּוּ לְיִשְׂרָאֵל אַחַר וְקָדָם הוּא וְלוֹה מִמֶּנּוּ אִם עוֹבֵר לוֹה זֶה בְּלִפְנֵי עוֹר אִו חָשִׁיב פְּלֵא קָאֵי בְּתַרֵי עֲבָרֵי דְּנֵהְרָא: ס"ק יוֹד) סֶפֶק לְפָנֵי עוֹר אִם הוֹלְכִין בּוֹ לְהַקֵּל: ס"ק י"א) לֹא דְלִפְנֵי עוֹר אִם הוּא דְּוָקָא בְּאֲנָשִׁים אִו נוֹהֵג גַּם בְּנָשִׁים: ס"ק י"ב) אִם הַמוֹשֵׁיט שׁוֹגֵג אִם עוֹבֵר בְּלִפְנֵי עוֹר וְהָיוּ מְנַדִּין אוֹתוֹ בְּמִקּוֹמוֹת שְׂיֵשׁ רְשׁוּת עַל זֶה מִצַּד הַשְּׂרָרָה יר"ה: ס"ק י"ג) הַמוֹשֵׁיט לְחֻבְרוֹ דְּבַר אִסוּר וְהַנְּיָשֵׁט לוֹ הוּא שׁוֹגֵג אִם עוֹבֵר הַמוֹשֵׁיט בְּלִפְנֵי עוֹר וְאִם יֵשׁ חִילּוּק בְּזֶה בֵּין יִשְׂרָאֵל לְנִכְרֵי: ס"ק י"ד) מִפֶּה לְבָנוּ גְדוֹל אִו מְקַלְלוֹ וְכֵן רַב לְתַלְמִידוֹ חִילּוּקֵי דִינִים בְּזֶה: ס"ק ט"ו) בְּסִבְרַת הָרַב אֲמוּנַת שְׂמוּאֵל שְׂדֵבַר הַמְּוֹתֵר לְיִשְׂרָאֵל וְאִסוּר לְכֵן נָח אֵין הַיִּשְׂרָאֵל הַמוֹשֵׁיט לוֹ עוֹבֵר אֲלִפְנֵי עוֹר חִילּוּקִים בְּזֶה וְאֵי נִקְיִטִינִין הֵכִי: ס"ק ט"ז) צְרִיכוֹתָא בְּדַבְרֵי ר' נִתָּן שְׁלֵא יוֹשִׁיט כּוֹס יֵין לְנִזִּיר וְאֲבַר מִן הַחַי וְדַקְדוּק לְשׁוֹן כּוֹס יֵין וְלֹא אָמַר יֵין וְכֵן אֲבַר מֵה"ח וְלֹא אָמַר בְּשׁוֹר מִן הַחַי: ס"ק י"ז) אִם הַשְּׂמִיט הַרְבֵּב"ם דִּין דְּלִפְנֵי עוֹר.

וּמִדּוּעַ הַשְּׂמִיט מֵהַ שְׂאֲמָרוֹ בִּשְׁ"ס לְחֵלֶק בְּזֶה בֵּין הֵיכָא דְּקָאֵי בְּתַרֵי עֲבָרֵי דְּנֵהְרָא לְהֵיכָא דְּלֵא קָאֵי בְּתַרֵי עֲבָרֵי: ס"ק ח"י) מֵאִיזָה טַעַם אֵין לוֹקִין עַל לֹא דְלִפְנֵי עוֹר: ס"ק י"ט) בְּמֵאֲכִיל לְמֵי שְׁלֵא נָטַל יָדּוֹ אִם עוֹבֵר בְּלִפְנֵי עוֹר: ס"ק כ') דְּבַר שְׂאֲסוּר מְדַרְבָּנָן אִם מְוֹתֵר לְהוֹשִׁיטוֹ לְכֵן נָח.

וְכֵן דְּבַר שְׂאֲסוּר מִן הַתּוֹרָה אֲלֵא שְׂאִין בּוֹ מְלַקּוֹת: ס"ק כ"א) אִם בְּאִסוּרֵין דְּרַבָּנָן אֵיכָא לְפָנֵי עוֹר מְדַרְבָּנָן אֵלִיכָא דְּכּוֹלֵי עֲלָמָא אִו יֵשׁ בְּזֶה חוֹלְקִים וְאִם יֵשׁ חִילּוּק בֵּין מוֹשִׁיט בְּעֲלָמָא לְמֵאֲכִיל.

וְאִם עוֹבֵר מְדַאֲוֵרֵייתָא בְּלִפְנֵי עוֹר עֲלֵאִסוּרֵין דְּרַבָּנָן דְּגַם אִסוּר דְּרַבָּנָן נִקְרָא מְכָשׁוּל דְּלֵא גָרַע מִמִּשְׂאֵי לְחֻבְרֵי עֲצָה שְׂאִינָה הוֹגְנַת: ס"ק כ"ב) אִם בְּזִמְן הַזֶּה אַחַר מִתַּן תּוֹרָה נוֹהֵג מִן הַתּוֹרָה לְפָנֵי עוֹר לְת"מ בְּמוֹשִׁיט אֲבַר מִן הַחַי לְכֵן נָח.

אִו אֵינוּ בְּזִמְן הַזֶּה אֲלֵא מְדַרְבָּנָן: ס"ק כ"ג) אִם הַנִּכְרֵי מְצַנּוּה שְׁלֵא לִיתָן מְכָשׁוּל לְפָנֵי הָעוֹר: ס"ק כ"ד) בְּדִין אֲלִפְנֵי דְלִפְנֵי לֹא מְפַקְדִינָן: ס"ק כ"ה) מֵי שְׂיֵשׁ בְּיָדוֹ לְסַלֵּק הָאִסוּר מִלְּפָנֵי הָעוֹר וְאֵינוּ מְסַלְקוֹ אִם עוֹבֵר אֲלִפְנֵי עוֹר: ס"ק כ"ו) בְּחֻקֵי הָרַב לְמוֹדֵי ה' אִם הַמוֹנֵעַ חֻבְרֵי מְמַצּוֹת עֲשֵׂה עוֹבֵר בְּלִפְנֵי עוֹר: ס"ק ז"ד) הָרוֹאֵה חֻבְרֵי שְׁעוֹשֵׂה אִסוּר מְחַסְרוֹן דִּיעָה שְׁחֵיב לְהַפְרִישׁוֹ גַּם בְּאִסוּרֵין דְּרַבָּנָן אִם הוּא מְשׁוּם לְתַא דְּתוֹכְחָה אִו מְשׁוּם לְתַא דְּלִפְנֵי עוֹר.

ואם יש חילוק בין איסור גמור דרבנן לאיסור דרבנן שהוא רק משום גזרה וקנס. וברואה חבירו שעובר בדבר שאיסורו רק לכתחילה: ס"ק כ"ח) דבר שמותר לכ"ע ולאדם אחד אסור משום דשנייה אנפשיה חתיכה דאיסורא אם יש בו לפני עור וכו'.

וכן אם שני חכמים חלוקים בדבר אחד זה אוסר וזה מתיר אם יכול המתיר להאכיל אותו דבר להאוסר או איפא משום לפני עור. ומי שאסור באיזה דבר משום דשנייה חתיכה דאיסורא אם מותר הוא למכרו לאחרים שמותרים בו או אסור משום לפני עור פנין שלדידיה אסור: ס"ק כ"ט) במה שחייב רק בדיני שמים אי איפא לפני עור: ס"ק ל') המשביע למי שיודע בו שישבע לשקר אם יש לו עונש ולמה יהיה מותר להשביעו ולא נחוש משום ולפני עור לא תתן מכשול: ס"ק ל"א) אם מותר ליתן שחד לשופט עכומ"ז בן נח או איפא משום לפני עור לא תתן מכשול: ס"ק ל"ב) אם אינו עושה שום מעשה רק דבור בעלמא אם יש בזה משום ולפני עור: ס"ק ל"ג) מה שנוהגים איזה אנשים בעיר קדשנו וירושלים תוב"ב שמצווים להנפרים שואבי מים להביא להם מים מן הבור שבעזרת בית המקדש אם יש למחות בידם שגורמים לו ליכנס במקדש והוא טמא ואיפא משום לפני עור: ס"ק ל"ד) אם התיר לאו דלפני עור משום איבה: ס"ק ל"ה) אם בקטן איפא משום ולפני עור לא תתן מכשול: א) נסתפק הרב יד מלאכי באות שס"ז בלימוד הישיבה במושיט כוס יין לנזיר והנזיר לא שתה אותו הפוס וכן באבר מן החי לכן נח עכומ"ז אם עובר המושיט משום ולפני עור וכו' מי נימא פנין דלא נכשל באיסור ע"י ההושטה הריא לא מקרי תו מכשיל או דלמא אהושטה גופא עבר אלפני עור וכתב דהכי מסתברא דאנתינה קפיד רחמנא ונהרי עבר אמירא דרחמנא וגם הוכיח פן ממ"ש בפרק ואלו מגלחין ד' י"ז ע"א דאמתא דבי רבי חזייתה לההוא גברא דהנה מחי לבנו גדול אמרה ליהוי בש"מ דקעבר משום ולפ"ע לא תתן מכשול ופירש"י פנין דגדול הוא שמא יבעט באביו והוי איהו מכשילו הרי דמיד שהפיהו ונתן המכשול לפניו עובר משום לפ"ע לת"מ והוכיח פסברתו מדברי הרב זקן אהרן בתשו' (ויש לי לפקפק בראייתו אף לפי שאין ס' זק"א מצוי אצלי לראות סגנון דב"ק לא אוכל לדבר הגות לבי) ומתשו' הר"ן ומדברי הרבנים כנה"ג ומוהר"א ששון יעי"ש ומזה י"ל על הרב קרבן אליצור ד' ק"מ ע"ג שכתב עפ"י דברי הריטב"א דאפילו אם ספק יעשה איסור עבר אלפני עור אם נכשל ועשה האיסור עי"ש דמשמע דזוקא אם עשה איסור הוא דעבר אלפני עור ואינו פן לדברי הרבנים הנז"ל אלא שיש לו תנא דמסייע ליה שפן נראה מדקדוק דברי הרמב"ם בפירוש המשנה בפ"ו דמס' תרומות מ"ג שכתב המתעה אותו וכו' אבל הוא עובר על הפתוב שאמר ולפני עור ל"ת מכשול אם הנה הוא סבה לעבור עבירה עכ"ל דמשמע דאם לא נעשתה התועבה אין המתעה אותו עובר על לפ"ע לת"מ וכמו שהוכיח הרב שנות ימין בח"ב ד' ו' מדברי הרמב"ם הללו עיי"ש והיינו פדמשמע מדברי הרב קרבן אליצור עפ"י דברי הריטב"א וצ"ע מה יענו הרמב"ם והריטב"א למאי דמוכח מסוגיא דמו"ק הנ"ל דגם בלא העברת העבירה עובר משום ולפ"ע שהרי כשראתה שהפיהו אמרה ליהוי ההוא גברא וכו' דקעבר אלפני עור ואם המעשה הנה שראתה שהבן בעט באביו לא היו רבותינו בעלי הש"ס משמיטים הדבר פנין שבו תלוי עיקר הדין אלא ודאי מוכח דגם אם לא יעבור זה העבירה עובר הלה משום ולפ"ע לא תתן מכשול וכמ"ש הרב יד מלאכי אף דמשמעות דברי הרב יד מלאכי הוא שהוכחתו היא רק עפ"י דברי

רש"י ואילו פן אין מנה סתירה למאי דמשמע מדברי הרמב"ם והריטב"א דלא רמינן
גברא אגברא מ"מ האמת יורה דרכו דמגוף דברי הש"ס יש להוכיח פן מדקפצה ושמתתו
אף שלא ראתה שבעט באביו וכמו שפתיבתי: והנה הרב יד מלאכי הוקשה לו לפי דרכו
הא דאמרינן בפ"ק דקידושין ד' ל"ב ע"א דרב הונא קרע שיראי באפיה רבה ברין דפריד
הש"ס ודילמא רתח וקעבר אלפני עור לת"מ דמשמע דדוקא אי רתח הוא דעבר רב הונא
ונדחק ליישב דהכי קאמר ודילמא רתח ומשום האי חששא שמא יבא לידי מכשול עבר
אביו השתא בעת קריעה אלפני עור פנין שנותן המכשול לפניו עי"ש ולפי מאי דמשמע
מדברי הרמב"ם והריטב"א הנז"ל הדברים כפשטן דדוקא אי רתח הוא דעבר אלפני עור
ואפשר שמשם למדו פן הרמב"ם והריטב"א ולא ניחא להו במ"ש הרב יד מלאכי שבאמת
הוא דנחק בפשט דברי הש"ס והרב יד דוד בחי' למס' מו"ק הביא מה שהוכיח הרב יד
מלאכי מסוגיא הנ"ל ומה שהוקשה לו מההיא דקידושין וכתב שמה שיישב לנה ביד
מלאכי הוא דנחק וכתב הוא ליישב דאף דבונדאי הא דתניא ולפ"ע לא תתן מכשול במפה
לבנו גדול הכתוב מדבר היינו אף אם אין הבן בועט באביו דאם בועט פשיטא דמאי שנא
משאר גורם לחברו לעבור עבירה ומיהו אינו אלא מדרבנן ואסמכתא בעלמא אבל
מדאורייתא אינו חייב עד שיעשה בהם חבורה אבל מדרבנן חייב לאלתר ולכן בההיא
דקידושין דקעביד דרף תוכחה לראות אם ירתח בכה"ג ליכא איסורא דרבנן ולכן קאמר
ודילמא רתח וקעבר וכו' דאי לא רתח ליכא איסורא וכו' עי"ש דב"ק שגראה שלא בא
לסתור הוכחת הרב יד מלאכי רק ליישב מה שהוקשה לו לפי דרכו (לפי שלא נתקרה
דעתו במה שיישב זה הי"מ גדול) אבל באמת נראה דלפי דבריו אנדא לה הוכחת הרב
יד מלאכי שהרב יד מלאכי בא להוכיח מסוגיא זו דאף אם הנכשל לא עבר שום עבירה
עובר המכשיל מדאורייתא משום ולפ"ע ומשמע ליה דמאי דשמתה אמתיה דר' ליהוא
גברא הוא משום דעבר אדאורייתא וכדתניא דבמפה לבנו גדול הכתוב מדבר דמשמע
דעיקר אזהרת הכתוב ולפ"ע וכו' אהכי הוא דאתא והוא מדאורייתא ממש ואילו לדברי
הרב יד דוד דמאי דתני בבבביתא הוא אסמכתא מדרבנן צריד לומר דמאי דשמת' ליהוא
גברא הוא משום דקעבר אדרבנן אבל מדאורייתא ודאי לא עבר כל דלא עביד אידך
איסורא ואם פנים אנו בזה תנוח דעתנו דלא תקשי לן מדברי הש"ס הללו למה שגראה
מדברי הרמב"ם הנז"ל דהכא מדרבנן הוא דאיכא ומ"ש הרמב"ם אם הנה הוא סבה
לעבור עבירה דמוכח דאם לא עבר עבירה ליכא משום ול"ע היינו מדאורייתא ומדברי
הרב פרי חדש בסי' תצ"ו סעיף א' ובסוף ד"ה ולכן מתבאר דההיא דמפה לבנו גדול היא
מדאורייתא שאחר שהאריד שבאיסורין דרבנן מנדין או מפין מפת מרדות סגים דכ"ש
לעובר על איסור תורה שמפין או מנדין והביא קצת מקומות שמצינו שמנדין על איסורי
תורה ובכללם הביא הא דמפה לבנו גדול עי"ש: והרב ארעא דישאל במערכת הלמד
אות ה' הביא דבריו הרב שנות ימין בח"ב ד' ו' ע"ב החזיק בסברת הרב יד מלאכי והביא
עוד ראיה לזה מדאמרינן בסוף פרק אינהו נשף ד' ע"ה ע"ב אמר רב יהודא אמר רב כל
מי שיש לו מעות ומלנה אותן שלא בעדים עובר משום לפני עור ופירש"י שעולה על
רוחו לכפור ומשמע אע"ג דאינו ברור בנדאי שיקפור כדאיתא התם דרב אשי בעי
מריבא יו"ד זווי ובעי מניה סהדי ושטרא עליה וא"ל אפילו אנא א"ל כ"ש מר וכו' עי"ש
והנה מאי דמתבאר מדבריו דבעובדא דרבינא ורב אשי איכא משום ולפני עור ומנה

הכרית דאף אם אינו ברור שיכפור עובר משום ולפני עור וכו' לפי הנראה לא ראה הרב מ"ש הרב ב"ח בח"מ ריש סי' ע' במ"ש הריב"ה אסור לאדם להלוות מעות לחברו בלא עדים אפילו לתלמיד חכם שרוצה לומר לא מבעיא לעם הארץ דאיכא נמי משום ולפני עור אלא אפילו לת"ח דאע"ג דליכא למיחש שמא יעלה על רוחו לכפור מ"מ איכא למיחש דכיון דטריד בגירסה ישפח וגורם קללה לעצמו עכ"ל דמשמע מפשט דבריו דבעונדא דרב אשי ורבינא ליכא משום לפני עור רק משום קללה לעצמו וא"כ כיון דכל הוכחתו תליא במאי דמוכח מעונדא דרב אשי דאע"ג דאינו ברור שיכפור עובר הרי לדברי הרב ב"ח בת"ח ליכא משום לפני עור לא תתן מכשול אלא שדברי הרב ב"ח לפי פשוטן קשים לי הדל דלמא לא יהיה בת"ח משום ולפ"ע דאף אם אין לחוש שיכחיש בדרך פפירה הרי יש לחוש שיכחיש מחמת שכחה ונהרי הוא עושה איסור בשוגג והגורם לו למה לא יעבור אלפני עור.

והרב ב"ח סיים שפן פתב הרמב"ם בסוף פ"ק ב' מהלכות מלוה. ולי ההדיוט נלע"ד מדברי הרמב"ם בהיפך שהרי פתב אסור לאדם להלוות מעותיו בלא עדים ואפילו לת"ח וכל המלוה בלא עדים עובר משום ולפני עור לא תתן מכשול וגורם קללה לעצמו עכ"ל הלשון הזה מורה באצבע דגם במלוה לת"ח איכא משום ולפני עור שאחר שפ"ל גם לת"ח בכלל האיסור פתב וכל המלוה וכו' (ועיין לקמן בס"ק י"ג בדין לפני עור לעובר בשוגג) ומ"מ למאי דאמאן עלה נלע"ד דאין להכריח מסוגיא זו סברת הרב יד מלאכי דאם באנו להוכיח מגוף דברי רב המלוה מעותיו בלא עדים עובר וכו' הרי שפיר נוכל לומר דעובר דקאמר היינו אם כפר וכמו שפירש פ"ן בכל מקום שאמרו עובר בלפני עור לפי צד האחד שצדד הרב יד מלאכי ומ"מ אף אם לא יכפור הא ודאי אסור לכתחילה להלוות לו בלא עדים מחשש שמא יכפור וזהו שכתב רש"י שעולה על רוחו וכו' וכלומר דמשעם זה אסור וכדרך שפירש הרב יד מלאכי בכונת דברי הש"ס דקידושין הנ"ל וא"כ גם מעונדא דרב אשי אין הקרח דעובר בלפני עור דאף אם אינו עובר בלאו מ"מ איסורא איכא לכתחילה.

והרב מקנה אברהם במהדורא ב' סי' רל"ד הביא מסקנת הרב יד מלאכי וכתב ונ"ל פדמות ראיה מההיא דמלוה בלא עדים וכו' עי"ש פתב פדמות ראיה לפי שאינה ראיה ברורה שי"ל כמו שכתבתי והיה נראה לענ"ד לדחות עוד עפ"י מ"ש מ"ן חיד"א בס' יעיר א"ן במערכת האלף אות ק"ג שכתב הריטב"א בחי' למגלה בשם מר רבו דמ"ש אסור להלוות מעותיו בלא עדים אינו אלא מדת חסידות.

שפן פתב ונ"ל והנכון דהוא לאו איסורא ממש דאורייתא או דרבנן אלא מדת חסידות בעלמא פענין שאמרו אסור לאדם שילוה מעותיו בלא עדים עכ"ל אלא דמשמע דברי הפוסקים בח"מ רס"י ע' הוא דאסור מן הדין ומשמע נמי דמפרשים כפשט הלשון דעובר מדאורייתא בלפני עור לת"מ ועיין מה שרשמתי בזה בשדי חמד ח"א במערכת הה"א אות פ"ח אלא דא"כ לן דברי הריטב"א ליישב שיטתו לפי מ"ש בשמו הרב קרבן אליצור הנז"ל דמשמע דס"ל דאם לא עבר העבירה לא עבר אינך אלפני עור דאין להקשות עליו מההיא דמלוה בלא עדים אף אם נאמר דגם פשידוע שלא יכפור אמר רב דעובר משום ולפני עור דרב לא אמר דעובר ממש אלא מדת חסידות ומאי דמשמע מדקדוק דברי

הריטב"א היינו לעבור עליו מדאורייתא כמוכּוּן: ועל פי מה שפּתבתי למעלה נלע"ד דיש להשיב עמ"ש הרב שנות ימין מדנפשיה ונ"ל ונ"ל ג"כ להביא ראיה לדברייהם (יד מלאכי וארעא דישראל) מהסוגיא בעצמה דהושיט פוס יין לגזיר דקעבר על לפני עור שפירש"י שם לא יושיט פוס יין לגזיר שמה יבא לשותו ומשמע דאף דאינו ברור בנדאי שיבא לשותו אעפ"כ עובר אלפני עור דאנתינה קפיד רחמנא ונהרי נתן ותמיהני על הרבנים הללו אף לא הביאו ראיה מסוגיא זאת והוא פלא עכ"ל ונהנה בהא דמושיט פוס יין וכו' לא נאמר בש"ס לשון עובר בלפני עור אלא הכי תני ר' נתן מנין שלא יושיט אדם פוס יין לגזיר ואבר מן החי לבני נח ת"ל ולפני עור לא תתן מכשול וכלומר שאסור להושיט לו מחשש שמה יבא לשותו אבל אם באמת לא שטה הגזיר ולא אכל הבן נח לא שמענו מדר' נתן שעובר משום לפני עור וגם הרב יד מלאכי מודה דלכל השני צדדים שצדד בזה איסורא מיהא איפא להושיט לו דאין סברא שיהא מותר להושיט לו שיהי יש לחוש שיעבור ונהרי הוא מכשילו רק שפונתו לצדד ולומר דאפשר דאף דאיסורא עבד כמה שהושיט לו מ"מ אם לא עבר הלה את העבירה לא עבר זה אלפני עור דלעבור על הלאו תלוי ועומד בעבירת הנכשל אם יפשל בה יעבור ואם לאו לא יעבור זהו מה שצדד הרב יד מלאכי ופשיט ליה מסברא דעובר משום דאנתינה קפיד קרא ונהרי ארעא דישראל לפי מאי דמשמע ליה דרב דאמר במלוגה בלא עדים עובר משום לפני עור היינו אפילו היכא דברור לו שלא יכפור הלנה חשב להוכיח סברת הרב יד מלאכי מזה והיא ראיה נכונה לפי דרכו אבל מגוף הסוגיא דע"ז הנ"ל אין מקום להוכיח פן פיון שלא נאמר שם לשון זה (עובר אלפני עור) ולא כתב רש"י פירושו הנ"ל אלא איסור ההושה פאמור.

וכן יש להשיב על מה שהוכיח הרב מקנה אברהם במהדורא ב' אות רל"ו פסברת הרב יד מלאכי מדברי התו"ס בפ"ק דע"ז ד' ו' ע"א ד"ה או דילמא במאי דבעי הש"ס בדין אסור לשאת ולתת לפני אידיהן אי טעמא משום הרנחה או משום ולפני עור דלפירש"י דלשאת ולתת היינו למפור ולקנות יש מקשים דתינח מקר דאיפא משום לפ"ע דמזבין ליה בהמה ומקריבה לע"ז אבל לקנות מהם מאי לפ"ע איפא.

ותירצו ששמציא לו מעות לקנות בהם צרכי ע"ז הרי דאע"ג דאינו ברור שיקנה צרכי ע"ז דאפשר שיקנה בהמעות דברים המותרים אפילו הכי עובר משום לפני עור עי"ש ולפי מה שפּתבתי למעלה אין מזה הכרח משום דאף דאם לא יקנה צרכי ע"ז לא יעבור הישראל אלפני עור מ"מ לכתחלה אסור למפור לו משום חשש שיקנה בהם צרכי ע"ז ויבנה יש לדחות מה שהנה נראה להכריח פסברת הרב יד מלאכי מההוא אפא (יער) דרב אשי בגדרים ד' ס"ב ע"ב דובגיה לבי נורא וא"ל רבינא לר"א האיקא לפני עור לא ת"מ וא"ל רוב עצים להסקה נינהו ונהרי התם נמי אינו ברור שיתנם לצרכי ע"ז וכן פירש הרא"ש והאיפא לפני עור דשמה יעשו מהם צלמים ונויי ע"ז ומוכח דאף שאינו ברור שיעבור הנכרי עבירה איפא לפ"ע והיא פדרה הוכחת הרבנים הנז"ל אבל לפי מה שפּתבתי למעלה אין מזה הכרח וק"ל ומצאתי אחר זמן רב שהרב תפארת אדם בחיו"ד סי' כ"ה (בסוף ד"ה עמדת) הביא סברת הרב יד מלאכי וכתב שאין ראיותיו מקריעות לעיקר ספקו שהוא בהיקא דנודע הדבר שלא עבר העור ואין ראיה מהש"ס ורש"י וכו' דאה"ן דבשעת גתינה הוא בלאו זה מספק שמה יפשל אבל הוא תלוי ועומד ואם לא נכשל אין פאן לאו וכו' מיהו מעובדא דאמתיה דרבי משמע הכי דהא לא המתנה עד

שְׁבַעט הַבֵּן בְּאָביו וכו' עי"ש דב"ק וְשִׁמְחָתִי שְׂכִינּוֹתַי לְדַעְתּוֹ (עם שֵׁישׁ קֶצֶת הַפָּרֶשׁ הַמוּבָן) בס"ד: ומְפַל מְקוֹם אֶף שֵׁישׁ לְדַחֲוֹת הֶרְאִיּוֹת כְּנֹז"ל הֵנִי מִיְלִי דְמַר זֶה הִי"מ גְּדוֹל מִיְלִי דְסִבְרָא נִיגְהוּ דְלִשְׁנָא דְקָרָא לֹא תַתֵּן מִשְׁמַע דְּאֲנָתִינָה קְפִיד רַחֲמֵנָא וְרוּאָה אֲנִי הַקְדִּיּוֹט דְרַבְּנָן בְּתַרְאֵי נְקֻטֵי בְּשִׁפּוּלֵי גְלִימָה דְרַב יֵד מְלָאכִי וּמְלַבֵּד הַרְבָּנִים הַנּוֹז"ל הֵן עוֹד נְבִיא רַבְּנָן דְקִיָּמִי בְּשִׁטְתִּיהָ הֲלֵא הִמָּה הָרַב תַּפְאָרַת אָדָם שָׁם אֶף שְׁפַתְבּ שֵׁישׁ לְדַחֲוֹת רְאִיּוֹת הָרַב יֵד מְלָאכִי בְּכָל זֹאת פְּתַב שְׁהַדִּין אֲמַת פְּדַבְרֵיו וְיֵישׁ לְלַמּוֹד פֶּן מִדִּין מְסִית אַת חֲבִירוֹ דְאַף אִם לֹא הוֹעִילוֹ מַעֲשָׂיו לְגַבֵּי הַנְּיִסָּת לֹא אָבָה לוֹ וְלֹא שְׁמַע בְּקוּלוֹ חֲיִיב וְהַה"ד נְמִי בְּלֹא דְלַפְנֵי עוֹר אֶף אִם לֹא עֵבֶר הָעוֹר מ"מ הַמּוֹשִׁיט עוֹבֵר אֶלְפִנֵי עוֹר דְּאֲנָתִינָה קְפִיד רַחֲמֵנָא וְהָרִי נָתַן.

גַּם הָרַב פְּתַח הַדְּבִיר בַּח"ג ס' ש"ז אוֹת ג' הִבִּיא סְבַרַת הָרַב יֵד מְלָאכִי הַנְּ"ל לְעַנְנָן לַפְנֵי עוֹר וְכַתֵּב עוֹד בְּשֵׁם הָרַב מוֹהַר"א שְׁשׁוֹן ס' קס"ב דְּאִיסוֹר הָרַבִּית הוּא בְּתַחֲלַת הַהִלְוָאָה אַעפ"י שְׁהִלְוָה לֹא יִתֵּן הָרַבִּית דְּאֲשַׁעַת נְתִינָה קְפִיד רַחֲמֵנָא וְהִינּוּ שְׁעַת הַהִלְוָאָה וְעַל שְׁנֵיהֶם הוּא אוֹמֵר שֵׁישׁ רְאִיָּה לְסִבְרָתָם מִש"ס סְנֵהֲרִין ד' ס"ד ע"ב יְכוּל מְסַר וְלֹא הֶעֱבִיר יְהִיָּה חֲיִיב ת"ל לְהַעֲבִיר דְּמַתְבָּאָר דְּאִי לֹא דְכַתִּיב לְהַעֲבִיר אֲלֵא לֹא תַתֵּן לְמַלְוָה הִנּוּ אֲמִינָא דְחֲיִיב אֲנָתִינָה לְחוּד וּמִינָה ל"ת מְכָשׁוּל וְהִבִּיא דְבָרֵי הָרַב חֲקָרֵי לֵב דְנִרְאָה דְמִסְפִּים לְסִבְרַת הָרַב יֵד מְלָאכִי דְאַף לֹא עָשָׂה הִלָּה אֶת הָאִיסוֹר עוֹבֵר זֶה אֶלְפ"ע וְשְׂכִיּוּצָא לְזֶה כַּתֵּב הָרַב דְבָרֵי יוֹסֵף בְּס' ל"ו בְּדִין לֹא תַתְּגוֹדְדוּ דְהַמְשִׁנָּה מִמִּנְהַג הַמְדִינָה אֶף שְׁלֵא נְתַקוּטְטוּ בּוּ נְקָרָא עֲבָרִין וְכִיּוּצָא לְזֶה הִבִּיא שָׁם בְּשֵׁם הָרַב שָׁם חֲדַשׁ לְעַנְנָן אֲמִירָה לְעַכּוּמ"ז וְלֹא עָשָׂה הַעַכּוּמ"ז וְצַדֵּד בְּזֶה עִי"ש הָא לְמַדָּת דְשִׁלְמִים וְכֵן רַבִּים נְקֻטֵי פְדַעַת הָרַב יֵד מְלָאכִי דְאַף שְׁלֵא עָשָׂה הִלָּה אֶת הָאִיסוֹר עוֹבֵר הַגּוֹרֵם מִשׁוּם וּלְפַנ"ע ל"ת מְכָשׁוּל וְכֵן דַּעַת מְרֵן הַחֲבִי"ף בְּס' חֲיִים וּמְלָךְ ד' ט' ע"ג עִי"ש גַּם הָרַב חֲתַן סוֹפֵר בַּד' חַל"ק אוֹת ב' הִבִּיא סְפָקוֹ שֶׁל הָרַב יֵד מְלָאכִי הַנְּ"ל וְלִמַר פְּשִׁטָּא לִיה מִמְשַׁמְעוֹת הַמְשַׁף הַפְּתוּב דְעוֹבֵר אֶלְפִנֵי עוֹר מְדַאֲוִרִיָּתָא עִי"ש: אֶף פְּעַת נְדַפְס קוֹנְטְרִיס ח' מְקוּבָץ יְגִדִיל תוֹרָה וְרִאִיתִי בְּס' ק"א ד' קס"ט ע"ד שְׁפַתְבּ רַב גְּדוֹל בְּדוֹרְנוּ יצ"ו וְיֵישׁ לְהַסְתַּפֵּק בְּמִי שְׁהוֹשִׁיט פּוֹס יֵין לְנִזִּיר וְנִמְנַע הַנְּזִיר וְלֹא שְׁתָּה אִי פִקַּע אִיסוֹר דְלַפְנֵי עוֹר וְכַתֵּב דְכֵן נ"ל דְפִקַּע דְהוּי פְּמַתְפּוֹיִן לְבִשָׁר חֲזִיר וְעֵלָה בְּיָדוֹ טְלָה וְכו' וְסִיִּים דְצַל"ע עוֹד וּבְמַחֲכ"ת דְבָרֵיו תְּמוּהִים לְקוּע"ד דְמִשְׁמַע דַּר"ל דְנִתְפּוֹנֵן לְחֲזִיר וְעֵלָה בְּיָדוֹ טְלָה לֹא יַחְשׁוּב ה' לוֹ עוֹן הָא בְּהַדְיָא אֲמַרִי בְּקִידוּשֵׁין (פ"א ע"ב) דְבַעֲי סְלִיחָה וְכַפָּרָה בְּזֶה וְכֵן בְּאִשָּׁה שְׁנִדְרָה בְּנִזִּיר וְכו' מֵאִשָּׁה הַפָּרֶם וְאַף אִם הָיָה פְּדַבְרֵיו אֵין דוּמָה לוֹ לֹא דַל"ע דְשָׁם בְּבִשָׁר חֲזִיר לֹא נֶאֱסַר אֲלֵא אֲכִילַת אִיסוֹר וְזֶה שְׁעֵלָה בְּיָדוֹ טְלָה הָרִי לֹא אֲכַל אִיסוֹר כָּלֵל מִשָּׂא"כ בְּלֹא דַלְפ"ע דְהַנְתִּינָה עֲצָמָה הִיא גּוּף הָאִיסוֹר דְּאֲנָתִינָה קְפִיד רַחֲמֵנָא וּלְפִי הַנְּרָאָה לֹא נִמְצָא בְּיַד הָרַב יצ"ו ס' יֵד מְלָאכִי וְכָבֵר כְּתַבְתִּי דְרַבְּנָן קְדִישֵׁי הַנּוֹז"ל מְסַפְּמִים לְסִבְרָתוֹ וְדְבָרֵיהֶם נִרְאִים נְכוֹנִים לְקוּע"ד אִיבְרָא דְמַדְבָּרֵי הַרְמַב"ם בְּפִיָּה מ"ב פ"ו דְתַרוּמוֹת מ"ג הַנְּ"ל שְׁפַתְבּ אָבֵל עוֹבֵר עַל הַפְּתוּב וְלַפְנֵי עוֹר לַת"מ אִם הָיָה הוּא סָבָה לְעַבּוֹר עֲבִירָה ע"כ מִשְׁמַע דְדוֹקָא אִם נַעֲשָׂתָה הַתּוֹעֵבָה הוּא דְעוֹבֵר וְכִמוֹ שְׁהַקְשָׁה הָרַב שְׁנוֹת יָמִין שָׁם וְהַיִּתִּים בַּצַּע"ג.

וְנִרְאָה לִיִּישׁב בְּדוֹחֵק דָּאִין פְּנוֹת הַרְמַב"ם לוֹמֵר דְדוֹקָא אִם עָשָׂה עֲבִירָה הוּא דְעוֹבֵר אֲלֵא פְּנוֹתוֹ לְהַטִּיל תְּנַאי שְׁאִינוּ עוֹבֵר אֲלֵא בְּאֹפֶן שְׂאִם לֹא הָיָה הַמְכָשִׁיל לֹא הָיָה אֲפֻשָׁר לוֹ לְעַשׂוֹת הַעֲבִירָה וְכַדְאֲמַרִי בְּש"ס דְדוֹקָא בְּדַקָּאֵי בְּתַרִי עֲבָרֵי דְנִתְרָא לְאִפּוּקֵי בְּאִם בְּלֹא

המושיט יכול לעשות העבירה דאז אינו עובר שוב נדפס קובץ שמעתתא דרבנן ובקונטרס א' סי' ט"ו אות ד' (ד"ה וכו') פלפל רב גדול בדורנו יצ"ו בענין זה ונראה פנים לכאן ולכאן ומסיק דמ"מ נראה ברור דאינו עובר אלא מדרבנן ולא יכלתי לעיין בדב"ק לך נא ראה ונראה הגדול שבקובץ יגדיל תורה הנ"ל מר ניהו ידידי הגאון מרדכי ראבינאוויץ אבד"ק שיקלאו יצ"ו ונדפס עתה ספרו נר למאור ועי"ש בס"מ"ב שהאריף בענינים אלו בחריפות ובקיאות: ומצאתי שהגאון שואל ומשיב במהדורה ב' ח"ב סי' ס"ז (בד"ה אחר שנים) שדבר בקדשו בספקו של הרב יד מלאכי אף לא ראה בגוף דבריו פי אם מה שהגידו לו בשמו ולפי הנראה טעה המגיד ההוא בדברי זה הי"ם גדול שכתב בשו"מ שהגידו לו שהרב י"מ הביא ראיה לספקו מההיא דקידושין ד' ל"ב בעובדא דקרע שיראי באפיה בריה דפריה הש"ס ודילמא רתח ועבר אלפ"ע ונהרי שם אינו דבר ברור ודילמא לא יאמר לאבוה מידי וא"כ לא עבר אלפ"ע אבל אינו ראיה דעכ"פ חיישינן שמה תכף בשעה שיקרע רתח ונמצא שיעבור על לפ"ע עכ"ל המובן מדבריו הוא דהגד לו שהרב יד מלאכי הוכיח מסוגיא זו דאף אם לא יעשה הלה האיסור עובר ועל זה דחה דלעולם אימא לך דאם לא עשה הלה את האיסור אינו עובר זה משום ולפ"ע אלא דמפל מקום אסור לעשות פן מחשש שמה יבא לידי מכשול ואם עשה פן ולא עשה הלה שום איסור אימא דלא עבר זה אלפני עור פן נראה מדבריו ובאמת אינו פן אלא אדרבא פונתו הייתה להוכיח מזה דדוקא אם עושה הלה את האיסור הוא דעובר זה אלפ"ע שפן משמע מדאמרינן ודילמא רתח ועבר אלפ"ע דמשמע דדוקא אם רתח הבן הוא שעובר האב ולזה דחה הרב יד מלאכי כמו שכתבתי בשמו למעלה (בד"ה והנה הרב יד) וראיתי שם עוד שכתב להוכיח מהתוס' דחגיגה ד' י"ג ומדברי התוספתא דדמאי פ"ב לעיקר ספק הרב יד מלאכי ועוד מאיזה בקיאות בש"ס ופוסקים ובחפזי לא יכלתי להבין דב"ק פי נראה שהבין שספקו של הרב יד מלאכי הוא אם דוקא כשברור הוא שיעשה הלה את האיסור הוא דעובר המושיט או אף אם אינו ברור איכא לפ"ע ולזה הביא ראיות לכאן ולכאן כיעי"ש.

ולענ"ד ענין זה הוא מקצוע אחר ויתבאר להלן איה"ש (עיין לקמן בס"ק יו"ד) ולקמן בס"ק ח"י פתבתי מדברי המפרשים דטעם שאין לוקין אלפני עור הוא משום שאין בו מעשה משמע כדעת הסוברים דאינו עובר על לפ"ע אם לא עשה הלה את האיסור עי"ש ולכן הדבר הזה צ"ע פאיזו סברא אית לן למינקט: והנה עתה השגתי ס' יקר לידידי הרב הגדול מוהר"ר חיים הפהן אבד"ק טראבלוס המערב יצ"ו הכי קרא שמו לב שומע והוא ס' נחמד בכללי הש"ס וראיתי במערכת הלמ"ד הפליא עצה הגדיל תושיה בדיני לפני עור בחריפות ובקיאות בדברי הראשונים ואחרונים ואין בכחי עתה לעיין בדב"ק אשר בא לו בארנפה בכל פרט וכלל ולא אוכל ללקט מהם פנינים וחיידושי דינים כאשר אהבתי אף לזכות את הרבים אציין דב"ק בענינים אשר כתוב בקונטרסי ונראה יצ"ו דבר בהם וראיתי שם באות ע"ד שהביא ספקו של הרב יד מלאכי וכתב שבספרו מצות המלך בלאו זה ל"ת צ"א פלל א"י הוכיח שאינו עובר עד שיפשל ולא פניתי כעת לעיין שם אם הביא מדברי הרבנים שהבאתי למעלה: ב) מסקינן בפ"ק דע"ג ד' ז' דדוקא בדקאי בתרי עבר דנהרא הוא דאיכא משום ולפני עור לא תת מכשול ומזה הקשה הרב יד מלאכי באות שס"א אמ"ש בנדרים ד' ס"ב ע"ב דרב אשי הנה ליה ההוא אבא (יער של עצים) דזבני

מניח לבי נורא ואמר ליה רבינא והאיפא לפני עור לא ת"מ ומאי פריה הרי שכיחי עצים לקנות.

ותירץ דמדרבנן קאמר דאסור וכו' עי"ש ותמיה לי דהנה הרב שלטי הגבורים מספקא ליה בפ"ק דמס' ע"ג בהיכא דשכיח לקנות מאחרים אי חשיב לא קאי בתרי עברי דנהרא ונהיחו בצ"ע וקא ודאי מאי דמספק"ל להשה"ג הוא אי עובר מדאורייתא דאילו איסור דרבנן פשיטא דאיפא אף בדלא קאי בתרי עברי וכמ"ש הראשונים בסוגיא דריש מס' שבת ובפ"ק דע"ג וכמ"ש זה הי"מ גדול שם אלא ודאי מספקא ליה דאפשר חשיב קאי בתרי עברי פיון דתלוי בדעת אחרים ושמה לא ימכרו לו וא"כ איך פשיטא ליה להרב דמן התורה חשיב לא קאי בתרי עברי ורק מדרבנן הוא דאסור ולמאי דמסתפק השה"ג בהכרח לומר דלא הווי יער ועצים אחרים שכיחי לקנות בר מההוא אפא דר"א והרב קרבן אליצור ד' קמ"א ע"ב והלאה עמד בחקירה זו והביא שם שנהלקו בזה הראשונים לרש"י פי שכיח לקנות נמי חשיב פקאי בתרי עברי (פיון שאינו מצוי בידו) ולהתוס' בקידושין ד' נ"ו בד"ה אבל ובחגיגה ד' י"ג ד"ה אין מוסרין ולהפך דכי בפ"ק דע"ז חשיב לא קאי בתרי עברי דנהרא ונמצא דמאי דלרב יד מלאכי פשיטא ליה דכל דשכיחי לקנות מאחרים הוי פלא קאי בתרי עברי ואינו אסור אלא מדרבנן נחלקו בזה אבות העולם והיותר תימה בעיני דראיתי להרב יד מלאכי בסי' שס"ג שכתב וז"ל לפני עור דלא אמרינן רק בדקאי בתרי עברי לאו דוקא כשאינו יכול ליטלו מעצמו בשום אופן פלל אלא כל שאין האיסור מזוןמן לפניו והוא מביאו לביתו ומזמין לפניו האיסור פקאי בתרי עברי חשבינן ליה כ"כ הפר"ח בא"ח סי' תצ"ו בכללי מנהגי איסור פלל כ"ג והרב משפטי שמואל סי' קל"ג וכן מצאתי בס' דרך הקודש ד' יו"ד ע"א וע"ע חזת יאיר סי' קפ"ה עכ"ל הרי הרב עצמו מביא דעת הרבנים הנ"ל דאף דאפשר לו למצוא האיסור פל שאין האיסור מזוןמן לפני העובר וזה מזמינו לפניו הוי פקאי בתרי עברי ועובר אלפני עור מדאורייתא (דאילו מדרבנן פי לא קאי בתרי עברי נמי אסור כמש"ל) ובדאי אין סברא לומר דלא אמרו הרבנים הנ"ל דחשיב פקאי בתרי עברי אלא דוקא כשהוא מזמינו לביתו ונותן לפניו את האיסור אבל אם הוא לא הזמינו אלא העובר בא מעצמו לביתו והוא מזמין לו האיסור לפניו לא חשיב פקאי בתרי עברי דלא מסתבר פלל לחלק בהכי אלא פונתם דכל שאין האיסור עתה מוכן ביד העובר והוא מזמינו לו חשיב פקאי בתרי עברי ועובר משום ולפני עור וא"כ מאי קשיא ליה מההיא דנדדרים דאפילו נאמר דהווי שכיחי עצים לקנותמפל מקום פיון שאינם בידם מה שהוא מזמינם להם חשיב פקאי בתרי עברי ושפיר קאמר ליה רבינא וקא איפא לפני עור.

ועיין לקמן בסק"ט: גם מה שכתב הרב יד מלאכי ליישב קושיותו דאף דלא קאי בתרי עברי מפל מקום אסור מדרבנן אין דבר זה פשוט דלהפך דכי בפ"ק דע"ג והרמב"ן שיהביא הר"ן שם גבי איסור שותפות עם העכומ"ז היכא דלא קאי בתרי עברי ליפא איסור דרבנן בישראל ועכומ"ז עיין בזה לקמן סק"ג ואם פן לדידהו ודאי לא מציינו למימר אלא דלא הנה יער אחד והרב ארעא דרבנן באות של"ט הביא מ"ש הראשונים דבדלא קאי בתרי עברי דליפא משום לפני עור מפל מקום איסורא דרבנן מיהא איפא וכתב דהכי מוכח ממ"ש בנדדרים דף ס"ב ע"ב וסיים ועיין ש"ף סי' קנ"א מחשבתו נקפרת שפונתו להוכיח פן מפני קושיות הרב יד מלאכי וניחא ליה דאיפא מיהא איסור דרבנן

ומה שציינו להש"ף לפי הנראה פונתו לומר דלהש"ך קשה מהא דנדרים והוא שערב
ש"ף שם בסק"ו עמ"ש הרמ"א דיש סוכרים דהא דאסור למפור להם דברים האסורים
היינו דנקא אם אין להם אחרים פניצא להם או שלא יוכלו לקנות במקום אחר ושיש
מחמירים וכו' חולק ע"ז ואמר דהמחמירים הם הראשונים שכתבו דאף דלא קאי בתרי
עברי איכא איסורא מדרבנן אבל באמת אינם חולקים עם סברא קמיינתא שהם לא אמרו
להחמיר אלא לגבי ישראל שהוא מחוייב להפרישו מאיסור אבל לעכומ"ז וישראל עוזב
דת שאינו חייב להפרישו מודו דמותר זע"ז רומז להקשות עליו מסוגיניא דנדרים
דמתבאר דאף בישראל לעכומ"ז איכא איסורא מדרבנן דהא התם חשיב לא קאי בתרי
עברי דנהרא ואמרינן דאיכא משום לפני עור לולא דרוב עצים להסקה נתנו.

ולפי מה שכתבתי ניקח או דנימא כדעת הסוכרים דמאי דשכיח לקנות מאחרים לא מהני
למחשביה כדלא קאי בתרי עברי דנהרא. או דנימא דבעובדא דרב אשי קים להו דלא
הוו יער ולא הוו עצים שכיחי לקנות במקום אחר.

גם ראיתי להרב טל אורות בד' ט"ו ע"א שהקשה על הרב ש"ף מסוגיא דנדרים דאיירי
בישראל לעכומ"ז ולא קאי בתרי עברי ואסור. ולי ההדיוט לק"מ פאמור שוב ראיתי
שפרן חיד"א בס' יעיר און במערכת הלמ"ד אות י"א אף הוא הנה מתפנין להוכיח מסוגיא
דנדרים דלא כדעת הרב ש"ף אף הטיב אשר דבר שנהרא לו קצת ראיה מסוגיא דנדרים
וכו' וכן כתב בשו"ת ברכה יו"ד סי' קנ"א עי"ש: עוד ראיתי להרב טל אורות שכתב
דיש להכריח פסברת הרב ש"ף דישאל לעכומ"ז בדלא קאי בתרי עברי דנהרא מותר
מהיא דפ"ק דחולין ד' ז' ע"ב בעובדא דר' פנחס בן יאיר כשבא לסעוד אצל רבי ואתרמי
דעל בפתיחא דהו קיימין כוונתיא חנוורתא ולא רצה ליפנס ואמר מלאך הפנת בביתו
של זה ואמר לו רבי מזבנינא להו אמר ליה ולפני עור לא תתן מכשול ופירש"י דכי היכי
דאסירי לה אסור לאחריני והא ליכא למימר דמזבנין להו לעכומ"ז דהא תנן אין מוכרין
בהמה גסה לעכומ"ז דמוכח דאי לאו משום דאין מוכרין להם בהמה גסה הנה שרו למזבן
לעכומ"ז ולא הנה חיישינן משום ולפני עור ותינו כדעת הש"ף דישאל לעכומ"ז שפיר
דמי אלא דקשו הסוגיאות אהדדי הך דנדרים בהא דחולין וכו' והצ"ע והנה לפי מה
שהוכיח הרב קרבן אליצור דדעת רש"י דאף דמצי לקנות מאחרים פל שאינו מצוי בינד
העופר העבירה חשיב קאי בתרי עברי ועובר על לפני עור תגדל התימה למאי דמוכח
מדברי רש"י דחולין ה"ל דאי לאו דאסרו למפור להם בהמה גסה הנה שרי למזבן להו
כוונתיא חנוורתא כמו שהוכיח הרב טל אורות ואמאי הא לדידיה אף דשכיח לקנות
מאחרים חשיב פקאי בתרי עברי דנהרא וכן קשה למה שהביא הרב קרבן אליצור שם
ע"ג בשם הרב חזקוני יאיר סי' קע"ה שאחר שהזכיר סברת האומרים דכל שיכול לקנות
מאחרים מותר כתב היינו דנקא כשיכול להשיגו לרוב ומבלי טורח אבל פשצריה לטרוח
ולחפש אחר הדבר חשיב קאי בתרי עברי דנהרא א"כ בההיא כוונתיא חנוורתא
דהספנה הוא בדחורון ריש פרעיהו כדמסקינן התם משמע ודאי דפרדות לבנות פאלו
לא שכיחי לקנות לרוב ובלא טורח וחשיב קאי בתרי עברי ואיכא לפ"ע היפך מאי דמוכח
מדברי רש"י דרק משום איסור מכירת בהמה גסה להם הוא דאיכא איכא דלזה י"ל
דאותם הפוסקים מצו למימר דזו היא פונת ר"פ בן יאיר דאיכא לפני עור אף אי בעי
למזבן להו לעכומ"ז ולא משום איסור מכירת בהמה גסה בלבד אלא מדין לפ"ע אסור.

אָמַנְם לְרַשׁ"י וְנִדְאֵי קָשָׁה לְפִי שִׁיטְתּוֹ כְּנֹז"ל: וְנִרְאָה לַעֲנִ"ד לְיִישׁב דְּאָף דְּקִי"ל אָסוּר לְמַפְּוֹר לְהֵם כֹּל דְּבָר הַמְזִיק לְרַבִּים כְּדַמְנֵיָא בְּפ"ק דַּע"ג ד' ט"ו ע"ב אֵין מוֹכְרִין לְהֵם לֹא זַיִן וְלֹא כְּלֵי זַיִן וְכוּ' וְטַעַמָּא מִשּׁוּם דְּחַשְׁוּדִים עַל הַרְצִיחָה וְאִיכָּא לְפָנֵי עוֹר הַיַּיִנוּ דְּנֻקָּא כְּדָבָר שֵׁישׁ לְחֹושׁ שְׁהֵם בְּעַצְמָם יָבֹאוּ לְהַרְגַּע ע"י פְּלִים הִלְלוּ וְעוֹבְרִים אֲלֵא תַרְצַח וְהֵם מְצוּנִים אֲשֶׁפִּיכוֹת דְּמִים אֲבָל דְּבָר שְׁאִין לְחֹושׁ שְׁמָא יְהַרְגַּע בּוּ בְּעַצְמוֹ רַק שְׁהוּא דְּבָר שַׁע"י קִיּוּם הַדְּבָר הַהוּא יוֹכְלוּ רַבִּים לְבֹא לִידֵי הַיָּזָק יִשְׂרָאֵל הוּא דְּמִן־הַר עָלְיוּ מִשּׁוּם לֹא תְּשִׁים דְּמִים בְּבֵיתֵיהּ אֲבָל הַעֲכוּמ"ז לֹא נִצְטָנָה אֲלֵא שְׁלֵא לְהַרְגַּע בְּעַצְמוֹ אֲבָל הֵיכֵן מְצִינוּ שְׁנִצְטָנָה הַעֲכוּמ"ז שְׁלֵא לְהַעֲמִיד בְּרִשְׁוֹתוֹ שֵׁישׁ דְּבָר לְחֹושׁ שְׁיָבֹאוּ רַבִּים לִידֵי סַפְּנָה כֹּל שְׁהוּא בְּעַצְמוֹ אֵינוּ עוֹשֶׂה מַעֲשֶׂה רְצִיחָה וְלָכֵן בְּהֵי כּוּדְנֵייתָא חֲנוּרְתָא שְׁלֵא יָבֹא הַעֲכוּמ"ז לְהַרְגַּע בְּהֵם שְׁאֵינֵם לֹא זַיִן וְלֹא כְּלֵי זַיִן וְלֹא דְמוֹ לְדַנְבִּין וְאֲרִיּוֹת שְׁעוֹמְדִים רַק לְהַזִּיק וְאֵלוּ עוֹמְדוֹת לְמִלְאַכְתָּן רַק שֵׁישׁ לְחֹושׁ שִׁתְּקַלְקְלוּ אַחֲרֵים בְּהֵם וְעוֹבְרִין אֲלֵא תְּשִׁים דְּמִים וְזֶה שֵׁינֵיהּ דְּנֻקָּא בְּיִשְׂרָאֵל וְלֹא בַּעֲכוּמ"ז וְלָכֵן אֵי לֹא דְאַסְרוּ לְמַפְּוֹר לְהֵם בְּהַמָּה גָּסָה הֵיךְ מוֹתֵר לְמַכְרָם לַעֲכוּמ"ז וּבְכַרְט לְפִי מֵאֵי דְמַסְקִינֵן בְּש"ס הֵתֵם דְּאֵין בְּמַכַּת פְּרָדָה לְכַנָּה סַפְּנַת מֵיתָה רַק סַפְּנַת מַכָּה בְּעַלְמָא שְׁאֵינָה מְתַרְפָּאת א"כ לִיכָּא אָף גְּרָמָא דְּרַצִּיחָה נִרְאָה וְנִדְאֵי דְּאֵין הַעֲכוּמ"ז מְנוּזָהר שְׁלֵא לְקַיִם דְּבָר כְּזֶה בְּבֵיתוֹ וְלָכֵן מוֹתֵר לְמַכְרוֹ לוֹ וְאִפְּשֵׁר דְּגַם לְיִשְׂרָאֵל מוֹתֵר לְקַיִם פְּרָדָה כְּזֹאת שְׁאֵין הַיָּזָקָה בְּרִיא וּר"פ כּוּן יָאִיר מִמְּשַׁנַּת חֲסִידִים הוּא דְּאָמַר דְּעֵבֵר אֲלֵפְנֵי עוֹר דְּלֹא חֲשִׂיד רַבִּינוּ הַקְּדוּשׁ בְּמֵאֵי דְּהֵנּוּהּ בְּעֵי לְמִיזְבִּינָהוּ לְיִשְׂרָאֵל) לְמִיעֵבֵר אֲלֵפְנֵי עוֹר וְכ"ש שְׁהוּא בְּעַצְמוֹ לֹא הֵיךְ מְקַיִימֵן וְכִיּוֹן דְּמַדַּת חֲסִידוֹת הוּא לִיכָּא לְמִיחַשׁ גְּבִי עֲכוּמ"ז וְנִרְאִיתִי לְהַרְבֵּי הַגְּדוֹל יְדִידֵי רַב כְּהֵנָּא בַּס' הַבְּהִיר לַב שׁוּמַע יצ"ו בְּמַעֲרָכָה זֹאת ל"ה שֵׁיִישׁב קוֹשְׁיֵית הַרְבֵּי יָד מְלֶאכֶי עַפ"י מ"ש הוּא עַצְמוֹ בַּס' ש"ס ג' כְּמוֹ שְׁפַתְבֵּיתִי לְמַעֲלָה וְגַם כְּמוֹ שְׁפַתְבֵּיתִי ע"ד הַרְבֵּי טַל אוֹרוֹת רֵאִיתִי שְׁם בְּאוֹת ל"ו ד' ל"ו ע"ג שְׁפַתְבֵּיתִי כַּמ"ש בְּעַנְוִיתִין אֵהֵיָא דַּפ"ק דְּחֻלִּין עִי"ש גַּם מְצַאֲתִי בַּס' יְקַר שׁו"ת פְּרִי יִצְחָק לְגְדוֹל בְּדוֹרְנוּ הַגָּאוֹן מוהר"ץ בְּלֹאזְעַר יצ"ו בַּס' כ"ד דְּשִׁקוּט בְּעוֹבְדָא דְּרַבִּינוּ הַקְּדוּשׁ וּר"פ כּוּן יָאִיר בְּחֻלִּין הַנְּ"ל וְהַכְּרִיחַ דְּהֵנּוּהוּ כּוּדְנֵייתָא מִן הַדִּין מוֹתֵר לְהַחְזִיקוֹן בְּבֵיתוֹ וְרַק מִשּׁוּם מְשַׁנַּת חֲסִידִים הוּא דְּאָמַר דְּאִיכָּא לְפָנֵי עוֹר וְכַמְעַט שְׁעַבְרֵיתִי בַּדב"ק רֵאִיתִי שְׁפִיּוֹנְתִי בְּאֵיזָה דְּבָרִים לְדַעְתּוֹ הַעֲלִיּוֹנָה עִי"ש דב"ק בְּנוֹעַם שִׁיח: ג) כְּתָבוּ הַתּוֹס' בְּרִישׁ מַס' שְׁפַת (ד' ג' ד"ה בְּבָא) דְּכִי לֹא קָאֵי בְּתַרֵּי עֵבְרֵי דְּנִהְרָא אִיכָּא מִיָּהָ אִיסוּרָא דְּרַבְּנָן וְכ"כ הָרֵא"ש וְיִתֵּר מְגִדוּלֵי הַמְּפָרְשִׁים כְּפִדוּעַ וְהַרְבֵּי מוהר"ץ הִירַשׁ חֵיּוֹת בְּהַגְּהוֹתֵיו לְמַס' שְׁפַת הַמְּצִיא מְחַלְקֵת בֵּין כֹּל גְּדוּלֵי הַמְּפָרְשִׁים וְהַרְמַב"ם שְׁפַתְבֵּיתִי וְנ"ל (ע"ד הַתּוֹס' וְהָרֵא"ש הַנְּ"ל) וְאֵלֶם בְּרַמְב"ם פ' הַמְּצוֹת מְצוֹת עֲשֶׂה ר"ה מְצַאֲתִי שְׁפַתְבֵּיתִי דְּבַטְלַת מ"ע דְּהוֹכַח תּוֹכִיחַ הוּא שְׁאֵנְחָנוּ מְצוּנִין שְׁלֵא גַחְטָא וְלֹא נַעֲזוּב זוּלְתֵינוּ מְאֻמְתֵינוּ שְׁיִחְטָא הָרֵי דְּאִיסוּר ג"כ יֵשׁ בְּזֶה עַכ"ל וְנִלְע"ד דִּיִּתְכֵן לוֹמַר דְּלֹא פְּלִיגֵי דְּנִדְאֵי גַם הַמְּפָרְשִׁים הַנְּ"ל מוֹדוּ בְּחֵיּוֹב תּוֹכְחָה מִן הַתּוֹרָה אֲלֵא דְּאֵינְהוּ דְּאָמְרֵי דְּאָסוּר מְדַרְבְּנָן מִיָּרוּ בְּאֵין בְּיָדוֹ לְמַחֹת וּמִשּׁוּם הֵכִי כְּתָבוּ דְּאָסוּר מְדַרְבְּנָן וְחֵיּיב לְהַפְּרִישׁוֹ דְּקָאֲמְרֵי ר"ל כִּיּוֹן דְּכִי יֵשׁ בְּיָדוֹ לְמַחֹת חֵיּיב לְהַפְּרִישׁוֹ כְּשֵׁאֵין בְּיָדוֹ לְמַחֹת אָסוּר מִיָּהָ מְדַרְבְּנָן לְסִייעוֹ וְק"ל וְנִלְע"ד דְּלְדַבְּרֵי הָרֵאשׁוֹנִים הַנּוֹז"ל אָף אִם הוּא מְחַזֵּיר אַחַר הָאִיסוּר לְעֲשׂוֹתוֹ וְגַם לֹא קָאֵי בְּתַרֵּי אִיסוּרָא דְּרַבְּנָן מִיָּהָ אִיכָּא דְּלֹא כְּמוֹ שְׁנִרְאָה מְדַבְּרֵי הַרְבֵּי מְשַׁפְּטֵי שְׁמוּאֵל ס' קי"ד שְׁהִבִּיא הַרְבֵּי מְקַנָּה אַבְרָהָם בַּמ"ב אוֹת רַל"ב דְּמוֹתֵר גְּמוּר הוּא שְׁפַתְבֵּיתִי וְנ"ל לְפָנֵי

עור דָּקָל דָּלָא קָאֵי בְּתַרֵי דְנִהָרָא מִןתַּר כְּשֶׁהָאָדָם מְבַקֵּשׁ הָאִיסוּר וּבָא אָדָם אַחַר וְנוֹתֵן לוֹ הָאִיסוּר כֹּל דָּלָא קָאֵי בְּתַרֵי עֲבָרֵי דְנִהָרָא מִןתַּר מֵאֲחַר דְּאִין אָדָם מְעוֹרֵר אוֹתוֹ לַעֲשׂוֹת הָאִיסוּר אֲמַנְמֵן כְּשֶׁהוּא מְעוֹרֵרוֹ וְנוֹתֵן לוֹ הָאִיסוּר בְּלִיתֵי שְׂאֵלָה אַף דָּלָא קָאֵי בְּתַרֵי עֲבָרֵי אָסוּר עַכ"ל וְכִיּוֹצֵא לְזֶה רְאִיתִילְהֶרֶב יָד מְלֹאכֵי בְּסִי' שִׁס"ה שְׂכַתְב בְּשֵׁם הֶרֶב מְשֻׁפְטֵי שְׁמוּאֵל סִי' קל"ד וְנ"ל ע"כ לֹא שְׂרִינֵן בְּדָלָא קָאֵי בְּתַרֵי עֲבָרֵי אֲלֵא דְוָקֵא כְּשֶׁבְּאוֹתָהּ עֲשִׂיהָ אֵינּוּ עוֹשֶׂה גוּף הָאִיסוּר כְּהוֹשְׁטָת כּוֹס יָיִן לְנִזִיר וְאֲבָר מִן הַחֵי ב"נ לַעֲכוּמ"ז דְּאִין הִהוֹשְׁטָה גוּפָא הִיא הָאִיסוּר רַק מַה שְׂיִמְשׁוּף מְמַנְה וְכו' עי"ש מְמַרוּצַת דְּבָרֵיו נִרְאֶה דְּקָל דָּלָא קָאֵי בְּתַרֵי עֲבָרֵי וְהַעוֹבֵר מְבַקֵּשׁ הָאִיסוּר מוֹתֵר גְּמוּר וְאִין נִלְע"ד כֹּן בְּדַעַת הֶרֶאשׁוּנֵימ הַנּוֹ"ל אֲלֵא בְּכָל גְּוֹנָא אֲסָרֵי מְדַרְבְּנֵן וְאוּלֵי מַה שְׂכַתְוֵב בְּדְבָרֵיהֶם אָסוּר וּמִןתַּר לֹא דְוָקֵא וּר"ל עוֹבֵר אוֹ אֵינּוּ עוֹבֵר וְצָרִיף לַעֲיִין בְּגוּף הַסְּפָרִים וְאֵינִם אֲצִלֵי לְרֵאוֹת דְּב"ק וּבְעֵיקָר כְּלָלֵי מְצֵאוֹתֵי בְּשׁוֹ"ת דֵּי הַשֵּׁיב ד' ח"י ע"א שְׂהִבִּיאוּ הֶרֶבְנִים שְׁם תַּש"ו הֶרְדָּב"ז דְּפוֹס פִּיּוֹרְדָא סִי' תַּקל"ה דְּכִי לֹא קָאֵי בְּתַרֵי עֲבָרֵי מִןתַּר אֲפִילוּ מְדַרְבְּנֵן וְהֵמָּה רְאוּ כֹן תְּמָהוּ שְׂהוּא הִיפָּךְ דְּבָרֵי הֶרֶאשׁוּנֵימ וְהוּא עֲצָמוּ כְּתֵב בְּדְבָרֵיהֶם בְּתַשׁוֹ אַחֲרַת וְנִדְחָקוּ לִיִּישֵׁב דְּדוֹקֵא בְּהֵיָא דְּסִי' תַּקל"ה דְּלֶהֱמוֹשִׁיט הוּא הִיתֵר הוּא דְּכַתְב כֹּן עי"ש: אַחַר זְמַן רַב הַשְּׁגָתֵי ס' עָרְף הַשְּׁלַחַן חִיו"ד וְרְאִיתֵי בְּסִי' קנ"א אוֹת ה' שְׂאֲחַר שְׂהִבִּיא דַעַת הֶרֶאשׁוּנֵימ הַנּוֹ"ל דְּסְבָרֵי דְּבְדָלָא קָאֵי בְּתַרֵי עֲבָרֵי דְנִהָרָא אַף דָּלָא עֲבַר אֲלַפְנֵי עוֹר מ"מ אָסוּר מְדַרְבְּנֵן כְּתֵב אֲבָל רַבִּינוּ יְרוּחֵם נְתִיב י"ד רִישׁ חֵלֶק ז' כְּתֵב דָּאם יָכוֹל לִיִּטְלֵן בְּלֵא הוּא מִןתַּר מְשֻׁמַּע דְּס"ל דְּאֵף מְדַרְבְּנֵן מִןתַּר וְכוּן מְשֻׁמַּע מ"ש הַסְּמ"ג לְאִינֵן קִס"ח וְנ"ל וּמַעֲמִידָה דְּקָאֵי בְּתַרֵי עֲבָרֵי דְנִהָרָא וְה"ה שְׂאֲסוּר לְהוֹשִׁיט לְמִשְׁוֹמְדִים בְּעִנְיָן זֶה מְשֻׁמַּע דְּבָלֵאוּ הִכִּי לֹא אָסוּר אַף מְדַרְבְּנֵן לְמִשְׁוֹמְדִים וְהוּא דְּלִישְׂרָאֵל וְכוּן מוֹכַח מְדַרְבְּנֵי הֶרְדָּב"ז בְּלִשׁוֹנוֹת הֶרֶמְבָּ"ם סִי' רט"ו וּבַח"ג סִי' תַּקל"ה דְּאֲפִילוּ לִישְׂרָאֵל לִיכָּא אִיסוּרָא אֵי מְצִי שְׂקִיל הִיפָּךְ מ"ש הַתּוֹס' וְהָרָא"ש וְכו' וְהִיפָּךְ מ"ש הוּא עֲצָמוּ בְּסִפֵּר יָקָר תַּפְאָרַת בְּפָרֶק ה' מִהִלְכוֹת נְזִירוֹת דְּאִיכָּא מְשׁוּם מְסִייעַ יְדֵי עוֹבְרֵי עֲבִירָה וְכוּן כְּתֵב הֶרֶשֶׁב"ץ בַּח"א סִי' קל"ה דְּמַצְוִיִּים לְהַפְרִישׁוּ וְכָל שְׂפָן שְׂלֵא לְסִייעוֹ וְהִבִּיא לְשׁוֹן הֶרִיטְב"א בַּח' לַפ"ק דַּע"ז וְהוֹכִיחַ מְדַרְבְּרֵיו דְּס"ל דְּאֲפִילוּ יִשְׂרָאֵל אִין חֲתִיבִים לְהַפְרִישׁוּ וְכָל שְׂפָן שְׂלֵא לְסִייעוֹ אֲלֵא בְּאִיסוּר וְדֵאֵי אֲבָל בְּסִתָּם אֲפִילוּ כְּעִין יָיִן לְנִזִיר דְּמַסְתָּמָא לְשִׁתְּיָה בְּעֵי לִיָּה אֵינּוּ אָסוּר אֲלֵא אִם אֵי אֲפָשֵׁר לוֹ לַעֲשׂוֹת בְּלֵא סִיּוּעַ וְכַתְב שְׂמִדְבָרֵי הֶרֶמְבָּ"ן שְׂהִבִּיא הֶר"ן בְּסוּפ"ק דַּע"ג נִרְאֶה דְּאֵף בְּמוֹשִׁיט כּוֹס יָיִן לְנִזִיר אֵי לֹא קָאֵי בְּתַרֵי עֲבָרֵי דְנִהָרָא מִןתַּר אַף מְדַרְבְּנֵן וְכַדַּעַת הַסְּמ"ג וְרַבִּינוּ יְרוּחֵם אֲבָל בְּאִיסוּר וְדֵאֵי כְּגוֹן דְּתַבַּע לִיָּה בְּפִירוּשׁ לְאִיסוּר אַף הִיכָּא דְּלִיכָּא מְשׁוּם לְפָנֵי עוֹר צָרִיף לְהַפְרִישׁ אֵת יִשְׂרָאֵל וְכ"ש שְׂלֵא לְסִייעוֹ אֵלוּ תוּד"ק.

וְצִינֵן לַעֲיִין בְּס' בֵּית שְׁלֵמָה סִי' י"ז וְדָרְף הַקּוּדֵשׁ ד' י"ד וּלְפִי הַנִּרְאָה רַבְּנֵי הָאֲחֵרוֹנִים תּוֹפְסִים כְּדַעַת הַתּוֹס' וְהָרָא"ש וְדַעַמִּיָּהוּ דְּאֵף בְּדָלָא קָאֵי בְּתַרֵי עֲבָרֵי דְנִהָרָא אָסוּר מְדַרְבְּנֵן לְהוֹשִׁיט לְחִבְרוֹ דְּבַר אִיסוּר וְכַנְרָאָה שְׂפָן עֵיקָר לְדִינָא: וּבְעֵיקָר דִּין זֶה (דְּאָסוּר מְדַרְבְּנֵן גַּם בְּדָלָא קָאֵי בְּתַרֵי עֲבָרֵי דְנִהָרָא) נְחַלְקוּ הַפּוֹסְקִים אִם הוּא דְוָקֵא בְּמוֹשִׁיט דְּבַר אִיסוּר לִישְׂרָאֵל אוֹ אַף בְּמוֹשִׁיט לַעֲכוּמ"ז דְּבַר הָאָסוּר לוֹ וְלֹא קָאֵי בְּתַרֵי עֲבָרֵי אָסוּרוֹ מְדַרְבְּנֵן עֲיִין בְּמַה שְׂרַשְׁמֵתֵי לַעֲיִל בְּסִק"ב דְּבָרֵי הֶרֶמְבָּ"א וְהֶרֶב שְׂ"ף בִּיּוֹ"ד סִי' קנ"א סִק"ו.

וְהַבֵּאתֵי דְבָרֵי הֶרֶב טַל אוֹרוֹת בְּזֶה וְהַשְׁבֵּתֵי עַל דְּבָרֵיו עי"ש וְהֶרֶב בֵּית יְהוּדָה בִּיּוֹ"ד סִי' י"ז תּוֹפְס כְּדַעַת הֶרֶב שְׂ"ף דְּלַגְבֵי עַכּוּמ"ז לִיכָּא אִיסוּרָא מְדַרְבְּנֵן דְּדוֹקֵא בִּישְׂרָאֵל שְׂמַחֲוִיב

הוא להפרישו מאיסור אסרו להושיט לו בדלא קאי בתרי עברי אבל לעכומ"ז דאי חזינה דעביד איסורא לא מחייב לאפרושי שרי נמי להושיט לו בדמצי שקיל ליה אמנם מיחלפא שיטתיה דשם בחיו"ד סי' ה' שקיל נטרי בדברי התוס' בסנהדרין ד' ס"ג ע"א בדין שנתפוח עם עכומ"ז דאיכא משום לא ישמע על פיה וקוששה לו מה שכתבו ומשום לפני עור ליכא דב"נ עכומ"ז לא הוזהרו על כן דמשמע דאם הוזהרו הנה בזה משום לפני עור ואמאי הא הוי פלא קאי בתרי עברי וכו' וניחא ליה ליישב דברייהם עפ"י מ"ש התוס' והרא"ש ריש שבת דמדרבנן אסור אפילו לא קאי בתרי עברי עי"ש וצ"ל דבסי' ט"ו ב חזר בו ונקיט פסברת הרב ש"ך והרב תפארת אדם בחיו"ד סי' ס"ה כתב דהרב מהרימ"ט בח"א סי' צ"ז וסי' צ"ט ששהתיר לרופא ישראל ליתן סמים למצרית להפיל עוברא אם יש רופאים אחרים משום דאע"ג דב"נ עכומ"ז מוזהר על הנפלים ואיכא לפני עור מ"מ פינון שיש רופא אחר הוי לא קאי בתרי עברי ושרי צ"ל שסובר פדעת הרב ש"ך דבישראל לעכומ"ז ליכא איסורא דרבנן בדלא קאי בתרי עברי (שם בד' ק"פ ע"א אות א' ציין לעיין בענין זה בשו"ת בית יהודה חיו"ד סי' מ"א ונרע אמת סי' י"ד וסי' י"ט ידי אליהו סי' מ"ח פי שנים ד' ע"ה גר מצוה ד' נ"ה תשב"ץ ח"ג סי' קל"ג ועיניתי בבית יהודה וזר"א במקומות הנ"ל ולא ראיתי שדברו בזה ושאר הספרים אין מצויים אצלי) והגאון מהר"ם בנעט בשו"ת הר המור בסוסי' ח' כתב (על מה שכתב הרמ"א דיש מחמירים אף פשיש לעכומ"ז לקנות במקום אחר) כפר פקפק הש"ך שם בסק"ו דליתא עכ"ל גם בתפארת ישראל (פי' המשניות) בחידושים שאחר פרק א' דמס' שבת סי' א' נראה דמוזהר לסברת הרב ש"ך דבישראל לעכומ"ז ליכא איסורא דרבנן בדלא קאי בתרי עברי דרק על מה שהפריז הרב ש"ך דגם בישראל למומר ליכא איסורא קשיא ליה שיהי מומר דינו בישראל גמור וחייב להפרישו וכתב לחלק בין מומר להכעיס וכו' (ועיין בזה בדגול מרבקה על דברי הש"ך הנ"ל ובחזן סופר ד' קמ"א ובמה שכתבתי במערכת הפ"ם אות מ"א בס"ד) וכן דעת הרב חת"ס ביו"ד סי' י"ט שאביא דבריו בסמוך והרב מג"א בסי' שמ"ז סק"ד כתב כן דבישראל לעכומ"ז אין איסור מדרבנן ויש לפקפק על דבריו עיין לקמן וגם הרב שמן המשחה המובא לקמן סק"ט נמשך אחר דברי הרב ש"ך: ודעת מרן חיד"א בשו"ת ברכה סי' קנ"א נוטה לדעת הרמ"א דגם בישראל לעכומ"ז אסור מדרבנן ושיש קצת ראיה מדברי הרמב"ם בהלכות שמיטה פרק ח' דין ח' מחזיקין ידי עכומ"ז בשביעית בדברים בלבד מפני שאין מצווין על שביטת הארץ דמשמע דאם היו מצווין הנה אסור להחזיקם אפילו בדברים וא"כ להפוסקים דסברי דאף דלא קאי בתרי עברי אסור לסייע ידי עוברי עבירה ה"ה נמי לעכומ"ז פינון דאשכחן דלעכומ"ז נמי פשהוא מצוה אסור להחזיקו אף בדברים וגם מלשון הר"ן בפ"ק דע"ג משמע קצת פדעת הרמ"א דהרי הר"ן קאי עמ"ש פוס לנזיר ואבר מן החי לב"נ עכומ"ז ואמר דאף דלא קאי בתרי עברי אסור מדרבנן ומסתמיות דבריו משמע דעל שניהם קאמר עי"ש ובחידושי הריטב"א פ"ק דע"ג וילשון פסקי תוס' בפ"ק דשבת שכתבו צריך להפריש חברו מעבירה וכו' משמע קצת דברי הש"ך והרב בית יהודה בסי' ה' פירש דברי התוס' סנהדרין פדעת הרמ"א ואין דבריו מוכרחים וכו' אלו תוד"ק ודברים אלו נאמרו ונשנו בשה"ב יעיר און מערכת הלמ"ד אות י"א עי"ש וחי' הריטב"א לע"ג אין אצלי.

ומה שדקדק מלשון חברו שפסקי תוס' עיין במה שכתבתי במערכת החי"ת אות ס"ו ומ"ש בשם הרב בית יהודה לא ראה דבריו שפסי' טו"ב הנ"ל ומה שהוכיח קצת מדברי הר"ן דקאי אכוס יין לנזיר ואאכר מן החי לכן נח ומשמע דעל שניהם הוא אומר דבדלא קאי בתרי עברי אסור מיהא מדרבנן בהורגנותיה דמין אמיןא לולא דמסתפינא דלא יתכן להבין פו בדברי הר"ן שזה לשונו ומיהו משמע דהני מזלי לענין איסורא דאורייתא אבל מ"מ מדרבנן מיהא אסור שהרי מחנניב הוא להפרישו והיאך יסייע ידי עוברי עבירה עכ"ל הרי דקאמר מילתא בטעמא דאסור מדרבנן מאחר שחניב להפרישו אינו בדין שיהיה מסייעו וזה לא שייך אלא בישראל ולא בעכומ"ז שהרי אינו מחנניב להפרישו ועפ"י זה הוא מה שכתב הרב ש"ך לחלק בין ישראל לעכומ"ז דלישראל מחנניב להפרישו ולא לעכומ"ז עי"ש ולכן אם באנו להוכיח מדברי הר"ן אלו להיכן דעתו נוטה אדרבא איפכא מסתברא דמוכח מדבריו אלו פדעת הרב ש"ך וכן נראה שהבין הרב מג"א בסי' שמ"ז סק"ד בדברי הר"ן ולכן פשטת דישראל לעכומ"ז אין איסור מדרבנן סיים וכתב וכ"כ הר"ן ברפ"ק דע"ג וכו' עי"ש: אמנם במחכתה"ר נעלם ממנו דברי הר"ן בפסק ד' דע"ג אמתני' (בד' נ"ה סוף ע"א) דורכין עם העכומ"ז בגת שכתב ומשום מסייע ידי עוברי עבירה ליפא דהעכומ"ז לא נצטוה על פה עכ"ל דמוכח דבדבר שנוצטוה העכומ"ז אסור לסייעו כמו בישראל שאסור לסייע ידי עוברי עבירה דאע"ג דאינו מחנניב להפרישו מ"מ לסייעו אסור וכן ראיתי להרב קרבן אליצור בחי' למס' ע"ג ד' ס"ג ע"א (בדפי הספר ד' קמ"א ע"ד) שכתב להוכיח פדעת הרמ"א דגם בישראל לעכומ"ז איפא איסור מדרבנן משום מסייע ידי עוברי עבירה מדברי הר"ן הללו ושכן דעת רש"י שם שכתב כמ"ש הר"ן והוקשה לו מ"ש הר"ן בפ"ק דע"ג (שהרי מחנניב להפרישו) וכתב דמשום דבפרייתא איתא נמי פוס יין לנזיר ולגבי נזיר קאמר דחניב להפרישו (ובאמת הוא דוחק ואם לא הנה פותבו בדרה טעם להאיסור החרשתי אבל לעשותו טעם להאיסור אינו מן הראוי פינן שבעכומ"ז נמי אסור לפי דעתו) וכן יש לדייק דאפולא מילתא קאי שהרי בתחילה כתב ודוקא דקאי בתרי עברי עכומ"ז מצד זה וישראל מצד זה וכו' ועלה קאמר והני מזלי לענין איסורא דאורייתא וכו' ע"כ תוד"ק ואף אם נאמר דאין החרת מדברי הר"ן שבפ"ק פדמשמע להרב קרבן אליצור על כל פנים מדבריו שפסק ד' הנ"ל מתבאר דגם לב"ן עכומ"ז אסור מדרבנן לסייעו בדבר שאסור בו וגם מהרב מג"א סי' שמ"ז סק"ד נעלמו דברי הר"ן הללו שהוא מייחס שדעת הר"ן בפ"ק דע"ג דישראל לעכומ"ז אינו אסור מדרבנן בדלא קאי בתרי עברי ושוב כתב דמדברי רש"י בד' ה"ן משמע דאסור לסייע לעכומ"ז בדבר שנוצטוה בו ואילו ראה דברי הר"ן לא הנה מחליט בדעתו דאין איסור מדרבנן פמוכן איברא שכתב הרב מג"א שכ"כ הר"ן בסופ"ק דע"ג והאמת שכן מתבאר ממ"ש שם בשם הרמב"ן גבי שותפות עם העכומ"ז דלא מיתסר אפילו מדרבנן דמשום לפני עור ליפא אלא במה שאי אפשר לו לעשות אלא ע"י ישראל פמושית פוס לנזיר בדקאי בתרי עברי ועוד דאפשר שאין ב"ן עכומ"ז מוזהרים וכו' דמשמע דאפילו אם היו מוזהרים ליפא איסורא אף מדרבנן אם אפשר לו לעשות בלא ישראל וכ"כ הרב ערף השלחן בסי' קנ"א אות ה' עי"ש ודוחק לומר שהביא דברי הרמב"ן בשתיקה ואיהו לא סבירא ליה הכי: ולפי דרבנו למדנו שדעת הרב קרבן אליצור מסכמת לסברת הרמ"א דבלא קאי בתע"ד יש אוסרים גם

בְּיִשְׂרָאֵל עִם עֲכוּמ"ז וְאִם שָׁפְתָב שָׁם לִיִּשְׁב לְדַעַת הָרַב שִׁי דְדוֹקָא לְסִיִּעוּ בְּגוּפוּ הוּא
דְּסַבְרֵי רַש"י וְהָר"ן דְּאָסוּר בְּיִשְׂרָאֵל עִם עֲכוּמ"ז אַבְל לִיתְנָן לְפָנָיו דְּבַר אִסוּר בְּדָלָא קָאֵי
בְּתַרֵּי עֲבָרֵי דְנִהָרָא זֶה אֵינוֹ אָסוּר אֱלָא לְיִשְׂרָאֵל וְלֹא לְעֲכוּמ"ז (וְהָרַב מַג"א וְדָאֵי לֹא
סְבִירָא לִיהֵ הָכִי דָא"כ גַּם מִדְּבָרֵי רַש"י לֹא הֵיזָה לוֹ לְהִבְיָא) מְפָל מְקוּם פְּתַב שְׁנָה דְוַחַק
א"כ דַּעַתוֹ פְּמוֹ שְׁפְתַב בְּתַחֲלִילָה דְמוֹכַח מִדְּבָרֵי הָר"ן וְרַש"י בְּד' ה"ן הַנ"ל דְּגַם בְּיִשְׂרָאֵל
לְעֲכוּמ"ז אִיפָא מְשׁוּם מְסִיִּיעַ יְדֵי עוֹבְרֵי עֲבִירָה וְכַבֵּר פְּתַבְתִּי בְּסִק"ב דְּהָרַב יַד מְלֹאכֵי בְּסִי
ש"ס"א נְקִיט נְמִי דְּגַם בְּיִשְׂרָאֵל לְעֲכוּמ"ז אִיפָא אִסוּר מִדְּרַבְנָן וְכַתְבְּתִי שְׁפָה נִרְאָה דַּעַת
הָרַב אַרְעָא דְרַבְנָן עִי"ש גַּם הָרַב פִּר"ח בְּנִימְוִקִיו עַל הַש"ס (בְּס' מִיָּם חַיִּים) עַל דְּבָרֵי
הַתּוֹס' בְּרִישׁ מ"ס שְׁבַת ד"ה בְּבָא דְרִישָׁא (שְׁפְתַבו דְּאִיפָא אִסוּרָא מִדְּרַבְנָן) שְׁפְתַב עֵינָן
נְדָרִים ד' ס"ב דְּמוֹכַח הָכִי עַכ"ל מִתְבָּאָר דְּס"ל דְּגַם בְּיִשְׂרָאֵל לְעֲכוּמ"ז אָסוּר מִדְּרַבְנָן
וְהָרַב יַד דְּוֹד עַל דְּבָרֵי הַתּוֹס' הַנ"ל פְּתַב אִסוּרָא דְרַבְנָן מִיָּהָא אִיפָא עֵינָן נְדָרִים ד' ס"ב
דְּמוֹכַח הָכִי פְּרִי חֲדָשׁ לִימּוּדֵי ה' ב' ע"ד נִרְאָה שְׁגַם הָרַב לִימּוּדֵי ה' פְּתַב בְּדְבָרֵי הָרַב פִּר"ח
וּא"כ גַּם דַּעַתוֹ הִיא פְּהוֹסְקִים הַנ"ל וְאִין סִפֵּר זֶה מְצוּי אֲצֵלֵי וְשָׁם בְּחִידוּשָׁיו לְחִגִּיגָה עַל
דְּבָרֵי הַתּוֹס' בְּד' י"ג ד"ה אִין מוֹסְרִין הִבְיָא מִתְלֹקְתָּ זֹו וְכַתַּב שְׁמִדְּבָרֵי הַתּוֹס' שָׁם מוֹכַח
דְּלִיפָא אִסוּרָא וְשַׁרְבִים מִהֶאֱחָרוּנִים סוֹבְרִים פְּהָרְמ"א עִי"ש וְאִנִּי הִקְדִּישׁ מְצַאֲתִי בְּס'
שׁו"ת מְנַחֵת שֵׁי לְרַב גְּאוֹן בְּדוּרֵינוּ יצ"ו (שְׁנַדְפֵּס בְּשַׁנַּת תַּרנ"א) שְׁפְסִי כ"א ד' י"ז ע"ג
פְּתַב בְּשָׁם שׁו"ת יְהוּדָה יַעֲלָה בַחֲא"ח סִי' ד' שְׁפְתַב שְׁדְּבָרֵי הַתּוֹס' דְּחִגִּיגָה סוֹתְרִים
דְּבַרְיָהֶם שְׁפָרִישׁ מ"ס שְׁבַת וְהָרַב הַמְחַבֵּר יצ"ו פְּתַב דְּלֹא קִשְׂיָא מִיָּדֵי דְּהַתּוֹס' בְּחִגִּיגָה
הַקְּשׁוּ דְלָמָּה לִיהֵ לְש"ס לְמִילָף אִסוּרָא מִדְּבָרֵי קַבְלָה וְהִלָּא אָסוּר מִן הַתּוֹרָה מְשׁוּם לְפָנֵי
עוּר וְתִירְצוּ דְלִיפָא אִסוּר תּוֹרָה דְּאִפְשָׁר לְלַמֵּד מִעֲכוּמ"ז אַחַר וְאִם דְּאִפְתִּי אִיפָא אִסוּר
דְּרַבְנָן מְפָל מְקוּם גִּיחָא לִיהֵ לְש"ס לְלַמֵּד מִדְּבָרֵי קַבְלָה עַכ"ד יצ"ו וְדְבָרֵינוּ נְכוּנִים: הַמּוֹרֵם
מְפָל הַרְשׁוּם דְּבְדָלָא קָאֵי בְּתַרֵּי עֲבָרֵי דְנִהָרָא דְאָסוּר מִדְּרַבְנָן אִם הוּא דוֹקָא בְּיִשְׂרָאֵל
לְיִשְׂרָאֵל אוֹ אִם בְּיִשְׂרָאֵל לְעֲכוּמ"ז בְּמִתְלֹקְתָּ הוּא שְׁנוּי וּמָה מְאֹד תְּמַיָּה לִי עַל הַגְּאוֹן
חַת"ם בַּחֲיו"ד סִי' י"ט (ד"ה וּמַעֲתָה) שְׁפְתַב דְּבִמִּידֵי דְשָׁכִיחַ לְהוּ לְקַנּוּת שְׁרִי לְמַפְנֹר לְהֵם
דְּדוֹקָא בְּדָקָאֵי בְּתַרֵּי עֲבָרֵי דְנִהָרָא אָסוּר לְהוֹשִׁיט לְהֵם פְּמִבְּנֹאָר בְּמ"ס ע"א ד' נִי"ו ע"ב
וּמְבֹאָר שָׁם דְּאִם אִסוּר דְרַבְנָן לִיפָא דְלֹא כְּדִמְשַׁמַּע מִתּוֹס' שְׁבַת ד' ג' ד"ה בְּבָא דְרִישָׁא
וְצָרִיכִים לְחַלֵּק דְּדוֹקָא לְיִשְׂרָאֵל מְצֻנּוּהָ לְהַפְרִישׁוּ מֵאִסוּרָא דְכָל יִשְׂרָאֵל עֲרַבִים זֶה לְזֶה
מָה שְׁאִין כֵּן לְעֲכוּמ"ז אִם מִה דְאָסוּר נְמִי לְדִידְהוּ מ"מ אִין כָּאִן עֲרַבּוּת וְהִכִּי דְלֹא שְׁיִיָּד
לְפָנֵי עוּר אִין מְצֻנּוּהָ לְהַפְרִישָׁם עַכ"ל וְהוּא פְּלֹא שְׁכּוֹתַב כֵּן בְּפִשְׁטוּת וְלֹא זָכַר שָׁר דְּבְדָבָר
זֶה עֲמָדוּ אַבּוֹת הָעוֹלָם קִמְאֵי וּבְתַרְאֵי וְלְכָל הַפְּחוֹת הֵיזָה לוֹ לְהַזְפִּיר דְּבָרֵי הַרְמ"א וְהָרַב
שִׁי הַנּוֹז"ל וְצ"ע וְכֵן י"ל עַל הָרַב פִּר"ח בְּסִפְרוֹ גִּנַּת נְרָדִים הַמּוֹבָא לְקַמְן בְּס"ק ט' אִם
לֹא הַזְפִּיר מִתְלֹקְתָּ זֹו (וְחַפְשִׁתִּי הַס' גו"ר לְעֵינָן בּוֹ וְהוּא אַבּוּד פְּעַת מִבֵּית מִדְרָשִׁי): וּמָה
שְׁפְתַב הָרַב חַת"ס שְׁכֵן מְבֹאָר בַּע"א ד' ו' כֵּן פְּתַב הָרַב מַג"א בְּסִי' שְׁמ"ז וְכַתַּב הָרַב עֲרָף
הַשּׁוֹלְחָן בִּי"ד סִי' קנ"א אוֹת ה' דִּישׁ לּוֹמַר כִּינּוּ דְאִסוּר יוֹם אִידָם מִדְּרַבְנָן לֹא חֲשָׁשׁוּ
לְסִיּוּעַ וְהָאֲרִיף קִצַּת בְּעֵנָן זֶה עִי"ש וְעֵינָן לְקַמְן ס"ק כ"ב: וְדַע דְּבַעֲיָקָר פְּלִלִין הָאֲרִיף
יְדִידֵי הָרַב לֵב שׁוֹמַע יצ"ו בְּמַעֲרַכַת הַלְמ"ד אוֹת ל"ו לְפִלְפֵל בְּדְבָרֵי רַבְנֵי הָאֲחָרוּנִים בְּזֶה
וְכַתַּב דְּהַרְשֵׁב"ץ בְּסִי' תל"ג הוֹבָא בְּלִימּוּדֵי ה' סִי' נ"ב וְכַנֵּה"ג יו"ד סִי' ס"ב אוֹת ט'
וְהַרְבָּנִים תְּפָאֲרַת שְׁמוּאֵל בְּרִישׁ ע"א וּפִר"ח בְּס' מ"ח הוֹבָא בְּאֵהָל יִשְׂרָאֵל אוֹת יו"ד

וְאַרְעָא דְרַבְּנָן אֹת שֶׁל"ט וְיָד מִלְּאָכִי אֹת שֶׁס"א וּבֵית יְהוּדָה סִי' ה' סְבָרֵי דְגַם בְּיִשְׂרָאֵל
 לַעֲכֹמ"ז אָסוּר מְדַרְבְּנָן עִי"ש וְסְפָרִים אֱלוֹ (הַרְשָׁב"ץ וְלַמּוֹדֵי ה' וְכִנֵּה"ג לְטַרְפֵּיּוֹת) אֵין
 מְצוּיִים אֲצִלֵי אַמְנָם רְאִיתִי בִּס' מְנַחַת שִׁי הַנּוֹז"ל בִּסִי' כ' שְׁפַתְבּ בְּשֵׁם שׁו"ת הַרְשָׁב"ץ ח"ג
 סִי' קל"ג לְעֵנִן הַפֶּסֶח שְׁעוֹשִׂים הַיִּשְׁמַעְאֵלִים שְׁנִשְׂאֵל אִם רִשְׁאֵי הַיִּשְׂרָאֵל לְשַׁחֲט לָהֶם
 וְהַשִּׁיב וְז"ל נִרְאֶה שְׁאָסוּר לְיִשְׂרָאֵל לְשַׁחֲט לָהֶם לְפִי שְׁשִׁבַע מִצְוֹת קְבוּעַ לָהֶם וְאֵין
 מְנִיחִים לִב"נ לַעֲכֹמ"ז לְהוֹסִיף עַל ז' מִצְוֹת שְׁהָרֵי אֶמְרוּ ב"נ עֲכֹמ"ז שְׁשִׁבַת חֲזִיב מִיָּתָה
 וְהוּא הַדִּין לְשַׁאֵר מִצְוֹת וּא"כ אֵיךְ בֵּן יִשְׂרָאֵל רִשְׁאֵי לְשַׁחֲט לָהֶם וְהוּא חֲזִיב לְמִנְעָם וְהָרֵי
 אֶמְרוּ אָסוּר לְהוֹשִׁיט אֶבֶר מִן הַחֵי לִב"נ לַעֲכֹמ"ז וְאֵף שְׁאֵינוּ עוֹבְרֵי בְּלַפְנֵי עוֹר אֱלָא בְּדִקְאֵי
 בְּתָרֵי עֲבָרֵי דְנִהְרָא מְקַל מְקוּם אָסוּר לְסִייעָם שְׁהָרֵי חֲזִיב לְהַפְרִישָׁם וְכֵן פְּתָבוּ הַתּוֹס'
 בְּרִישׁ מִס' שְׁבַת עַכ"ד הַרְשָׁב"ץ (וְקָרוּב לְשִׁמּוּעַ שִׁישׁ ט"ס אוֹ בִּס' לִב שׁוֹמֵעַ וְצָרִיךְ לְהִיּוֹת
 הַרְשָׁב"ץ סִי' קל"ג אוֹ בְּמִנְחַת שִׁי וְצ"ל סִי' תל"ג וְטוֹבִים הַשְּׁנַיִם יִחִיו פְּנוּנְתָם לְתִשׁוּבַת
 הַרְשָׁב"ץ הַלְזוֹ) וּמִזֶּה עֵמֶד מִתְמִיָּה הֵרֵב מְנַחַת שִׁי יצ"ו עַל הֵרֵב שְׁ"ף הַנּוֹז"ל עִי"ש מֵה
 שְׁפִלְפֵל עוֹד בְּדַבְרֵי הֵרֵב מְגוֹן אֲבָרָהֶם בִּסִי' קס"ג וְסִי' שִׁמ"ז וְלֹא יִכְלָתִי פַעַת לְהַתְבַּשֵּׁם
 בְּדַב"ק וְלִפִּי דְרַבְּנָנוּ דְמָה שְׁפַתְבְּתִי לְמַעְלָה (בְּד"ה וְדַעַת מְרֵן חִיד"א) דְּמָמָה שְׁתָּלָה
 הָר"ן אִיסוּר הַסִּיעוּעַ יְדֵי עוֹבְרֵי עֲבִירָה בְּמָה שְׁחֲזִיב לְהַפְרִישׁוּ מוּכַח דְּקֵאֵי בְּיִשְׂרָאֵל עוֹבְרֵי
 עֲבִירָה שְׁהָרֵי אֵינוּ מְחֻנְיָיב לְהַפְרִישׁ אֶת הַעֲכֹמ"ז עִי"ש אֵינוּ פְּשוּט לֹאמַר בֵּן וְיוּכַל לְהִיּוֹת
 דַּעַת הָר"ן פְּסֻכְרַת הַרְשָׁב"ץ הַנּוֹז"ל דְּגַם לְיִשְׁמַעְאֵל מְחֻנְיָיב לְהַפְרִישׁ: וְהָא דְאָסוּר מְדַרְבְּנָן
 בְּדִלָא קֵאֵי בְּתָרֵי עֲבָרֵי דְנִהְרָא הֵינּוּ דְנוֹקָא בְּמִיּוֹדֵי דְגוּרְף הָאִיסוּר אֵי הָוָה קֵאֵי בְּתָרֵי עֲבָרֵי
 דְנִהְרָא הֵיזֵה עוֹבְרֵי אֶלְפִנֵי עוֹר וְהַתּוֹרָה גְּזָרוּ רַבְּנָן וְאָסְרוּ בְּדִלָא קֵאֵי נְמִי אֲבָל בְּאִיסוּר
 דְרַבְּנָן לֹא אָסְרוּ כִּי לֹא קֵאֵי בְּתָרֵי עֲבָרֵי דְהוּי פְּעִין גְּזָרָה לְגְזָרָה בֵּן דַּעַת הֵרֵב בֵּית יְהוּדָה
 בְּחֻלְק יו"ד סִי' טו"ב וְהוֹכִיחַ בֵּן עִי"ש וְהֵרֵב עֲרָף הַשְּׁלַחֲן בִּא"ח סִי' קס"ג הִבִּיא מֵה שְׁפַתְבּ
 הֵרֵב מִג"א דְמָה שְׁפַתְבּ הֵרֵב"א דְאָסוּר לְהַאֲכִיל לְמִי שְׁלֹא נָטַל יְדָיו מִשׁוּם וְלַפְנֵי עוֹר לִת"מ
 הֵינּוּ דְנוֹקָא כְּשִׁנּוֹתָן לֹא מִשְׁלֹו אֲבָל אִם הַפְּרוּסָה שֶׁל הָאוֹכֵל רַק שְׁמוּשִׁיטוֹ לֹא שָׁרִי דָאִם לֹא
 הֵיזֵה מוֹשִׁיט לֹא נוֹטְלוֹ מִמִּילָא אֱלָא א"כ קֵאֵי בְּתָרֵי עֲבָרֵי דְנִהְרָא פְּדֵאִיתָא בִּפ"ק דַּע"א וְעֵינִן
 מ"ש סִי' שִׁמ"ז וְאֶפְשָׁר דִּמ"מ אֵיכָא מְסִיעַע יְדֵי עוֹבְרֵי עֲבִירָה וְהוֹקְשָׁה לֹא דְהָרֵי בִּסִי' שִׁמ"ז
 שְׁפַתְבּ בֵּן בְּפִשְׁטוֹת בְּשֵׁם הָרֵא"ש דְאֶפִּילוֹ לֹא קֵאֵי בְּתָרֵי עֲבָרֵי דְנִהְרָא אֵיכָא אִיסוּרָא
 דְרַבְּנָן לְסִיעַע יִשְׂרָאֵל וְנִיחָא לִיה דְמָה שְׁפַתְבּ כָּאֵן בְּלִשׁוֹן וְאֶפְשָׁר הוּא מִשׁוּם דִּי"ל דְנוֹקָא
 בְּאִיסוּרֵי תוֹרָה הַחֲמִירוּ אֲבָל בְּאִיסוּר דְרַבְּנָן לֹא אָסְרוּ לְסִיעַע אֱלָא אִם קֵאֵי בְּתָרֵי עֲבָרֵי
 וְכ"כ הֵרֵב בֵּית יְהוּדָה בִּסִי' טו"ב לְזֶה פְּתַב וְאֶפְשָׁר מְסִיעַע יְדֵי עוֹבְרֵי עֲבִירָה וְאֵף בְּאִיסוּרָא
 דְרַבְּנָן אָסוּר לְסִיעַע כְּמוֹ גְּבִי דְמֵאֵי דְלֹא כִמ"ש עֲלִיו הֵרֵב אֲלִיָּהוּ רַבָּה וְכֵן מְבֹאָר בְּש"ף
 יו"ד סִי' קנ"א עַכ"ל נְמַצִּינוּ לְמַדִּין דְּבִמְחֻלְוֹקָתָהּ הוּא שְׁנוּי דְהֵרֵב בֵּית יְהוּדָה ס"ל דְלֹא אָסְרוּ
 בְּאִיסוּרֵי דְרַבְּנָן בְּדִלָא קֵאֵי בְּתָרֵי עֲבָרֵי וְהֵרֵב מִג"א מְסַפְקָא לִיה וּמְדַבְרֵי הֵרֵב עֲרָף הַשְּׁלַחֲן
 נִרְאֶה קֶצֶת דְּדַעַתוֹ נוֹטָה לְסְבָרַת הֵרֵב מִג"א.

וְלִי הַהֲדִיּוֹט דְבָרֵי הֵרֵב בֵּית יְהוּדָה נְכוּנִים בְּטַעֲמָם דְּמִקְסָתֵינִן דְאָסְרִינוּ בְּדִלָא קֵאֵי בְּתָרֵי
 עֲבָרֵי בְּאִיסוּרֵי תוֹרָה וְלֹא לוֹסִיף גַּם בְּאִיסוּרֵי דְרַבְּנָן וְכֵן דַּעַת הֵרֵב פְּרִי מְגָדִים בְּאֶשֶׁל
 אֲבָרָהֶם סִי' קס"ג דְהִיכָא דְלֹא קֵאֵי בְּתָרֵי עֲבָרֵי דְנִהְרָא דְלִיכָא אֱלָא מִשׁוּם מְסִיעַע יְדֵי עוֹבְרֵי
 עֲבִירָה דְאָסוּר מְדַרְבְּנָן לֹא אָסְרוּ בְּאִיסוּרֵי דְרַבְּנָן דְהוּי גְּזָרָה לְגְזָרָה עִי"ש וְכֵן רְאִיתִי בִּס'
 שׁו"ת מְנַחַת שִׁי לְגֵאוֹן בְּדוּרְנוּ יצ"ו (שְׁנַדְפֶּס בְּשַׁנַּת תְּרַנ"א) בִּסִי' כ"א ד' י"ז ע"ג שְׁפַתְבּ

היתר בנדונו עפ"י הסכמת הרב פרמ"ג דבאסורין דרבנן לא גזרו משום מסייע י"ע
עבירה וכתב שגם בס' יהודה יעלה בחלק א"ח סי' ד' פתב דבדרבנן לא גזרו דהוי תרי
דרבנן (ושקיל וטרי בדבריו עי"ש ואין ס' זה מצוי אצלי) והוקשה לו מתשו' הרשב"א
סי' תתקל"ח באחד שנשבע ליתן לחבירו אבק רבית שכתב שאין זה כמבטל אף מצוה
דרבנן שאין הלנה עובר אף שהמקבל עובר וזה הנותן מושיט לו אסור דרבנן מוטב
שיעשה אסורא זוטא משיעשה אסורא רבה.

ובתשו' מוהרי"ט בשניות חיו"ד סי' מ' פירש דברי הרשב"א דאין בו לאו דלפ"ע אפילו
מדרבנן רק אסורא זוטא היינו משום מסייע ידי עוברי עבירה הרי דגם בדרבנן גזרו
משום מסייע וכתב לחלק דאף דבאסור דרבנן לא גזרו משום מסייע יע"ע מפל מקום
להאכילו בידים אסור וכיון שנותן בידו הרבית הוי פנותן לתוך פיו וזה אסור לכ"ע וכל
אפיא שוין דכל שאינו מאכילו בידים ליפא משום מסייע בדרבנן אלו תוד"ק יצ"ו: גם
אשור לידדי הרב הפהן הגדול בספרו היקר לב שומע יצ"ו במערכת הלמ"ד אות ט"ל
שכתב בשם הרב ערף השלחן בחלק חו"מ (אינו מצוי אצלי) סי' ל"ד אות י"ב דבאסורין
דרבנן דאיפא לפני עור היינו דוקא בקאי בתרי עברי אבל היכא דלא קאי בתרי עברי
גם אסור דרבנן ליפא והביא גם דברי הרב בית יהודה הנ"ל שכתב פדברי הרב ערף
השלחן והוסיף הרב יצ"ו להוכיח שכן דעת הרדב"ז בתשו' ללשונות הרמב"ם סי' רט"ו
שהוקשה לו בההיא דרב עיליש הא איפא לפני עור וניחא ליה דלא הוי קאי בתרי עברי
(כל דברי הרדב"ז בתשו' זו הלא הם פתובים לפנינו בס"ק כ"א עי"ש) ואפתי תקשי
דבדלא קאי בתרי עברי נמי האיפא אסורא דרבנן כמ"ש הראשונים והרדב"ז עצמו פתב
פן בתשו' הנדשות סי' תשצ"ו אלא נדאי מוכח דס"ל דבאבק רבית היכא דלא קאי בתרי
עברי דנהרא גם אסור דרבנן ליפא אלו דבריו יצ"ו והיא הוכחה נכונה אפריון נמטייה:
והנה לעיל (בד"ה ובעיקר דין זה) הבאתי דעת הרב ש"ף דלגבי מומר דאין מצווין
להפרישו מותר להושיט לו אם הוא ענין דלא קאי בתרי עברי דנהרא דמה שאסרו
מדרבנן גם בדלא קאי בתרי עברי דנהרא הוא דוקא לישראל ולא לעכומ"ז ולמומר.

וציינתי דברי הרבנים אשר היו תמהים על מה שהפריז הרב ש"ף לומר פן גם במומר
וציינתי לענין לקמן במערכת המ"ם אות מ"א ולפי שראיתי בס' משיב דבר להגאון נצי"ב
שנדפס עתה שדבר בקדשו בענין זה אמרתי להקדים מה שפתוב שם ואחר זה אכתוב
תורף דב"ק איה"ש וזהו אשר כתבתי שם (אחר שכתבתי בדין מסייע ידי עוברי עבירה
דאסור אם הוא דוקא לישראל או גם לעכומ"ז אסור לסייע) בזה הלשון ואם מומר חשיב
כעכומ"ז לענין זה ולמאן דאמר דבעכומ"ז אין בו משום מסייע יהא מותר גם במומר או
חשיב פישראל ואסור לסייעו הנה מדברי הרב ש"ף בס' קנ"א סק"ו נראה דמומר דינו
כעכומ"ז לענין זה אף הרב דגול מרבה שם פירש בכונתו דלא אסרו מסייע אלא בבא
לעבור בשוגג אבל אם בא לעבור במזיד אין אסור לפי דעת הרב ש"ף ואין חילוק בזה
בין ישראל למומר.

ולי הדל אין נראה לחלק בזה בין שוגג למזיד כולל דאף אם הוא מזיד פשיטא דאסור
לסייעו ופשטות משמעות עוברי עבירה בשאט בנפש משמע ואסור מסייע ידי עוברי
עבירה עיקרו מדאורייתא משום ולפני עור לא תתן מכשול וכי, היכי דאסור לפני עור

איתיה בין כְּשֶׁהַעֲוֹנָתוֹ שׁוֹגֵג וּבֵין אִם הוּא מְזִיד (עֵינֵינוּ לְקַמֵּן בְּאוֹת זֶה בַּסּ"ק י"ג שֵׁישׁ סוֹבְרִים דָּאֵם הַעֲוֹנָתוֹ שׁוֹגֵג לִיפָּא מְשׁוּם לְפָנֵי עוֹר אֲמַנָּם לֹא קִיָּמָא לֹו הִכִּי עַל כָּל פְּנִים בְּמִזִּיד פְּוֹלִי עֲלֵמָא מוֹדוֹ דְּאִיפָּא לְפָנֵי עוֹר וּמָה שְׁמֶרֶן מוֹהֲרַד"ף בַּס' מִשְׁפִּיל לְדוֹד פְּתַב דָּאֵם הוּא רוֹצֵה לְעַבְוֹר בְּשֵׁאֵט בְּנַפְשׁ אִין זֶה נִקְרָא עוֹר כְּבָר תְּמָהוּ עֲלֵיו בְּזָה) הִכִּי נָמִי מָה שְׁאָסְרוּ מְדַרְבְּנֵן בְּדִלָּא קָאִי בְּתַרֵּי עֲבָרֵי דְנִהָרָא מְשׁוּם מְסִייעַ יְדֵי עוֹבְרֵי עֲבִירָה כְּעִין דְּאוֹרִיתָא תְּקוּן בֵּין בְּשׁוֹגֵג בֵּין בְּמִזִּיד וְרֵאִיתִי לְהַרְבּ חֲתַן סוֹפֵר ד' קמ"א אוֹת ל"ד שְׁפַתְבַּ עַל דְּבָרֵי הַדְּגוּל מְרַבְּבָה הַנ"ל שֵׁישׁ לְהַעִיר הַרְבֵּה אֵלָּא שְׁאִין לְהַאֲרִיף גַּם הִבִּיא שְׁהַרְב חוֹת יָאִיר בַּסִּי קפ"ה וּבְהַשְׁמָטוֹת ד' ע"ח וּד' רס"ז הַרְבֵּה לְהַשִּׁיב עַל מָה שְׁפַתְבַּ בְּש"ף דְּבַמּוּמָר לִיפָּא מְשׁוּם מְסִייעַ יַעֲי"ש: גַּם מְצַאֲתִי בְּשׁו"ת כְּתַב סוֹפֵר חֲלֵק יו"ד ס' פ"ג (בד"ה וְהִנֵּה הַש"ף) שְׁתַּמָּה הָרַב עַל מָה שְׁפַתְבַּ בְּדְגוּל מְרַבְּבָה לְחֲלֵק בְּזָה בֵּין שׁוֹגֵג דְּצָרִיף לְהַפְרִישׁוּ וּבֵין מִזִּיד מְלַבַּד כִּי מְעִייל פִּילֵי וְכו' בְּדְבָרֵי הַש"ף (עֵינֵינוּ עוֹד בְּכַתְבַּ סוֹפֵר חֲלֵק אַהֲע"ז ס' מ"ז מָה שְׁפַתְבַּ עַל דְּבָרֵי הָרָא"ש וְעַל דְּבָרֵי הַדְּגוּל מְרַבְּבָה) וְגַם בְּכֹנֶת הָרָא"ש אִי אֶפְשָׁר לוֹמַר דְּבְשׁוֹגֵג קָאִי כְּמוֹ שְׁפַתְבַּתִּי לְעִיל וְגַם סְבָרָא לֹא יִדְעָנָא לְמָה בְּאַמַּת אִין צָרִיף לְהַפְרִישׁוּ אֲדַרְבָּא מְצָוָה לְעַנְשׁוֹ וּלְעַכְבּוֹ כָּל הָאֶפְשָׁר בְּמִזִּיד יוֹתֵר הַרְבֵּה מִבְּשׁוֹגֵג וְגַם בְּגוּף דְּבָרֵי הַש"ף שְׁפַתְבַּ דְּלְמוּמָר אִין מְצָוָה לְהַפְרִישׁוּ תְּמָה דְּהָרִי הוּא פִּישְׁרָאֵל לְכָל דְּבָר וְשְׁכַבְרָתְמָה בְּזָה חַסוּת יָאִיר וְכו' וּמָה שְׁהִבִּיאוּ לְהַש"ף לְחֲלֵק כֵּן הוּא סְתִירַת דְּבָרֵי הַתּוֹס' וְהָרָא"ש דְּבָרִישׁ מַס' שְׁבַת כְּתַבוּ דְּאֶפְּלוּ בְּדִלָּא קָאִי בְּתַרֵּי עֲבָרֵי דְנִהָרָא אֲסוּר מְדַרְבְּנֵן וּבְפֶרֶק קַמָּא דְעַבְדוֹת אֱלִילִים מְשַׁמַּע מְדַבְרֵיהֶם דְּבְדִלָּא קָאִי בְּתַרֵּי עֲבָרֵי דְנִהָרָא מוֹתֵר וְהִיא קוֹשְׁיָא עֲצוּמָה וְכַתְבַּ לִּישְׁבַּב דִּישׁ לְחֲלֵק דְּבַפ"ק דְּשְׁבַת הָעֲנִי הַמוֹצֵיא אוֹ מַנִּיחַ לִידוֹ שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת אֲזִי הוּא אֲתַחֲלָתָא דְעֲבִירָה כְּשׁוֹמְצֵיא מִידוֹ אוֹ גְּמַר הַעֲבִירָה כְּשֶׁמַּנִּיחַ בִּידוֹ וְהוּא מְסִייעַ קִצַּת בְּשַׁעַת עֲבִירָה אִף שְׁאִין בְּסִיעַ צוֹרֵף שְׁאֶפְשָׁר בְּלֹאוֹ הִכִּי מְכַל מְקוּם אֲסוּר מְדַרְבְּנֵן וְזֵן וְלַמַּד זֶה מְדַמְצָוּוּן לְקַטֵּן לְהַפְרִישׁוּ כְּשֶׁרוֹאִים שְׁעוֹשֶׂה אִיסוּר כָּל שְׁכֵן שְׁאִין לְסִייעַ בְּסוֹף קִצַּת כְּשֶׁמַּתְחִיל אוֹ גּוֹמֵר הָאִיסוּר עַל יְדוֹ אֲבָל בְּנוֹתֵן אִיסוּר שְׁלוֹ לְמוּמָר הֵגַם שְׁיָדוּעַ שְׁיֵאֲכַל מְכַל מְקוּם בְּשַׁעַת נְתִינָה עֲדִינֵן לִיפָּא שׁוּם אֲתַחֲלָתָא דְאִיסוּר וְאִינוּ מְסִייעַ כְּלוּם בְּשַׁעַת שְׁעוֹשֶׂה אִיסוּר וְהוּא חִילוּק נְכוּן וְסִיעַ לְחִילוּק זֶה דְּגֵרַע סִיעַ בְּשַׁעַת שְׁעוֹשֶׂה אִיסוּר מִמְסִייעַ שְׁלֹא בְּשַׁעַת שְׁעוֹבֵר מִמֵּתְנִי גִיטִין ס"א מְשַׁאֲלַת אִשָּׁה לְחֲבִירָתָהּ הַחֲשׂוּדָה עַל הַשְּׁבִיעִית וְכו' וְהָאִרִיף קִצַּת בְּחִילוּק זֶה דִּישׁ לְחֲלֵק דְּהָא דְסִיעַ שְׁלֹא בְשַׁעַת עֲבִירָה מוֹתֵר הֵינְנוּ דְנוֹקָא בְּסִיעַ כָּל דְּהוּ אֲבָל בְּסִיעַ שֵׁישׁ בּוֹ מְמַשׁ כְּהַשְׁאֲלַת פְּלִים נִפְהָ וּכְבָרָה שְׁצָרִיכוֹת לְאֲכִילָה וְאִי אֶפְשָׁר בְּלַעֲדוֹ הִכָּא שְׁאֶפְשָׁר לְשַׁאוֹל מְמָקוּם אַחַר (דְּאִי לֹאוֹ הִכִּי הָנִי לְפָנֵי עוֹר) אֲסוּר מְשׁוּם סִיעַ לֹאֵל מְשׁוּם דְרָכֵי שְׁלוּם אֲבָל סִיעַ בְּשַׁעַת אִיסוּר דְחָמִיר לֹא הִתִּירוּ אֲבָל בְּנוֹתֵן לְמוּמָר אֵת שְׁלוֹ וְלוֹקְחוּ בְּלֹאוֹ הִכִּי אִין בְּסִיעַ זֶה צוֹרֵף תִּיקוּן וְתוֹעֵלַת לְאֲכִילָה עֲצוּמָה סִיעַ כְּזֶה מוֹתֵר וּבְשַׁעַת שְׁעוֹשֶׂה הָאִיסוּר סְבָרִי הָרָא"ש וְהַתּוֹס' דְּגַם סִיעַ כְּזֶה אֲסוּר מְקַל וְחוּמָר דְּחִיב לְהַפְרִישׁוּ כְּשֶׁרוֹאֵה שְׁעוֹשֶׂה אִיסוּר כָּל שְׁכֵן שְׁאָסוּר לְסִייעַ בְּשַׁעַת עֲבִירָה אִפִּי סִיעַ כָּל דְּהוּ וְכָל זֶה לִישְׁרָאֵל דְּאִיפָּא מְצָוָה לְהַפְרִישׁוּ כָּל שְׁכֵן דְּאֲסוּר לְסִייעַ סִיעַ כְּזוֹ הֵגַם שְׁאִין בּוֹ צוֹרֵף וְתוֹעֵלַת אֲבָל בַּעֲכוּמ"ז שְׁרִי לְתַת לִידוֹ שְׁלוֹ דְלִיפָּא מְצָוַת פְּרִישָׁה לְגַבֵּי עַכוּמ"ז וְאֶפְשָׁר לְתַת אֲבָר מִן חַסִּי שְׁלוֹ לְתוֹף פִּיו מוֹתֵר וְעֵינֵינוּ רַש"י בַּע"א ד' נ"ה דְנִרְאָה דְאֶפִּי בַּעֲכוּמ"ז אִיסוּר לְסִייעַ וַיֵּשׁ לּוֹמַר דְּנוֹקָא הֵתֵם שְׁמִסִּיעוּ בְּשַׁעַת שְׁדוֹרֵף כְּשֶׁעוֹבֵר עֲבִירָה וְסִיעַ שֵׁישׁ בּוֹ מְמַשׁ הוּא בְּזָה סוֹבֵר רַש"י

אם הִיָּה העכומ"ז עוֹשֶׂה אִסוּר אִסוּר לְסִייעַ לוֹ אָבֵל הִיָּכָא דְלִיכָא בְּסִייעַ תּוֹעֵלַת הַנִּיפֵר וְכָל שְׁפָן בְּשַׁעֲהַ שְׂאִינוּ עוֹשֶׂה עֲבִירָה גַם רַש"י סוֹבֵר דְלִיכָא מִשּׁוּם מְסִייעַ אפ"י בְּיִשְׂרָאֵל כָּל שְׁפָן בַּעְכוּמ"ז.

וּבְחִילוּק זֶה יִישָׁב מֵה שְׁקֻשָּׁה עַל דְּבָרֵי הָרָא"ש בַּפ"ק דְּשַׁבַּת שְׁלֵמָד וְדָן קַל וְחֹמֶר מַעֲצָמוּ וְהֵלָא כּוּ מְפֹרָשׁ בְּמַתְנִיתִין דְּגִיטִין דְּאִסוּר לְסִייעַ יָדֵי עוֹבְרֵי עֲבִירָה וְכוּ' וּמְסִיק. א' דְּשִׁיטַת הַתּוֹס' וְהָרָא"ש וְהַגַּמ"י דְּסִייעַ בְּשַׁעֲהַ שְׁעוֹשֶׂה עֲבִירָה בְּהַתְחַלְתָּהּ אוֹ בְּסוּפָהּ אפ"י בְּשׂוֹא"ת אִסוּר לְסִייעַ לְיִשְׂרָאֵל דְּאִיכָּא מַצָּנָה לְהַפְרִישׁוּ וּבַעְכוּמ"ז דְּלִיכָּא מַצָּנָה לְהַפְרִישׁוּ מִתַּר אפ"י לְסִייעַ אפ"י בְּשַׁעֲהַ שְׁעוֹשֶׂה עֲבִירָה וְלַרַש"י בַּע"א ד' ה"ן כְּשִׁמוּשֵׁיט לַעְכוּמ"ז בְּשַׁעֲהַ שְׁעוֹשֶׂה עֲבִירָה וּבְסִייעַ שְׂיֵשׁ בָּהּ תּוֹעֵלַת בְּגוּף הַדְּבָר אִסוּר גַּם לַעְכוּמ"ז וְאֶפְשָׁר כֹּלֵי עֲלָמָא מוֹדִים לַרַש"י בְּזֶה.

ב' סִייעַ שְׂלֵא בְּשַׁעֲתָ עֲבִירָה וְאִין בָּהּ תּוֹעֵלַת אפ"י לְיִשְׂרָאֵל וּמוּמָר שְׂרִי כְּמוֹ לְתַת לִידוֹ דְּבַר אִסוּר וּבִידוּעַ שְׂיֵאכֵל וְכַדוּמָה וְכִיּוּצָא בּוֹ אָבֵל סִייעַ שְׂיֵשׁ בָּהּ עֵיקָר לְגוּף הַדְּבָר אֶפְיָלוּ שְׂלֵא בְּשַׁעֲתָ עֲבִירָה אִסוּר אִם לֹא הִיָּכָא דְּאִיכָּא מְפָנֵי דְּרַכֵּי שְׁלוּם כְּבַמַּתְנִיתִין דְּגִיטִין.

ג' שִׁיטַת הָר"ן דְּאִסוּר לְתַת אִסוּר לְיִשְׂרָאֵל וְה"ה לְמוּמָר מִשּׁוּם דְּמַצָּנָה לְהַפְרִישׁוּ אָבֵל לַעְכוּמ"ז וְדָאֵי שְׂרִי וְכוּן נִרְאֶה שְׁהִיא דַּעַת הַמְרָדְכֵי בַּע"א שֵׁם דְּמִתַּר לְהַלּוֹת אוֹ לְמַפְנֵר לַעְכוּמ"ז כָּל מַה שְׂיֵשׁ לוֹ בְּלֹא הֶכִי נִרְמ"א (בִּיּו"ד ס' קנ"א) מוֹסִיף אֶפְיָלוּ אִין לוֹ רַק שְׂיֵוּכַל לְקַנּוֹת בְּמַקּוֹם אַחַר עֵינֵין תְּשׁוּבַת חוֹת יָאִיר ס' פ"ה חִילּוּקֵי דִינִים דְּנֻקָּא כְּשִׁמְצוּנֵין לוֹ וְאִם קוֹנָה בְּהַקְפָּה דְּנֻקָּא כְּשִׁאֲחַר יִתֵּן לוֹ גַּם כֵּן בְּהַקְפָּה עֵי"ש בְּאִנְרָה פְּרֻטֵי דִינִים אֵלוּ תוֹרָף דְּבָרֵי הַגָּאוֹן כְּתַב סוּפֵר שֵׁם וְעוֹד בִּיָּאָר דְּמַה שְׁכַתְּבֵי הַרְמ"א בְּס' קנ"א הַג"ל דְּנוֹהֲגִים לְהַקְלֵי וּבַעַל נֶפֶשׁ יַחְמִיר לַעֲצָמוּ הֵינּוּ מִשּׁוּם דְּלַדַּעַתוֹ פְּלִיגֵי בָּהּ רַבְּנוֹתָא וְרַבּוֹ הָאוֹסְרִין אֵלָא שְׁנֵהֲגוּ לְהַקְלֵי לְכוּן כְּתַב דְּבַעַל נֶפֶשׁ יַחְמִיר אָבֵל לַדַּעַת הַש"ף דַּכ"ע מוֹדוֹ בַּעְכוּמ"ז דְּלִיכָּא מִשּׁוּם מְסִייעַ וְכוּן לְמַה שְׁכַתְּבֵנוּ דְּבַמְסִייעַ פִּי הָאִי דְּהֵינּוּ בְּיֵשׁ לוֹ מִשְׁלוֹ כ"ע שְׁוִיִּם דְּלִיכָּא מִשּׁוּם מְסִייעַ יָדֵי עוֹבְרֵי עֲבִירָה נִרְאֶה דְּאֶפְיָלוּ בַּעַל נֶפֶשׁ א"צ לְהַחְמִיר דָּאִין טַעַם לְהַחְמִיר בְּמַקּוֹם שְׁפָל הַדַּעַת שְׁוֹת אָבֵל בְּאִין לוֹ מִשְׁלוֹ רַק שְׂיֵוּכַל לְקַנּוֹת מְמַקּוֹם אַחַר וְיֵשׁ בּוֹ טוֹרַח לְקַנּוֹת מְמַקּוֹם אַחַר אוֹ שְׂרָגִיל כְּבָר לְקַנּוֹת אֶצֶל זֶה יִקְשָׁה כַּעַת לְקַנּוֹת מְמַקּוֹם אַחַר וְדָאֵי בַּעַל נֶפֶשׁ יַחְמִיר לַעֲצָמוּ וְאִם יֵשׁ לְחַוֵּשׁ לְאִיבָה שְׁקוֹנָה מְזֵה תְּדִיר וְיֵשׁ לְחַוֵּשׁ לְאִיבָה וּמַצְעֵרוֹ לְאַחֲרִים עֵינֵין בְּחוֹת יָאִיר הַג"ל דִּישׁ לְהַקְלֵי דְּהַרְבֵּה הִיקְלוּ מִשּׁוּם אִיבָה וְשִׁאֲפָשֵׁר דְּמִשּׁוּם הֶכִי נִהְגוּ לְהַקְלֵי.

וְהַשְּׂגָתֵי עֵתָה סִפְרָ שׁו"ת מְנַחֵת שֵׁי לְגָאוֹן בְּדוֹרְנוּ יצ"ו (שְׁנַדְפֵס בְּשַׁנַּת תַּרנ"א) וְרָאִיתִי בְּס' כ' שְׁהִבִּיא דְּבָרֵי הַרְבָּנִים ש"ף וְדָגוּל מְרַבְּבָה וְתַמָּה עֲלֵיהֶם דְּבְדָבְרֵי הַרְשֵׁב"ץ בַּח"ג ס' קל"ג וּבְהַרְדָּב"ז ח"ב ס' תשצ"ו בְּתַשׁוּבַת הַקְּרָאִים מְבֹאָר דְּגַם בַּעְכוּמ"ז וּבְמִזִּיד אִיכָּא אִסוּר מְסִייעַ וְכָל שְׁפָן לְמוּמָר עֵי"ש.

אֵלֶּה הַדְּבָרִים שְׁבָקוֹנוּטְרִיסי בְּמַעֲרַכַת הַמ"ם: וְדָבְרֵי הַגָּאוֹן נְצִי"ב הֵם בְּסִפְרוֹ מְשִׁיב דְּבָר בַּח"ב ס' ל"א שְׁנִשְׂאֵל עַל דְּבַר טַבַּח שְׁזָה דְּרַכּוֹ לְמַפְנֵר בְּשַׁר טְרִיפָה לְבַתֵּי הַשְּׂרִים וְאֶחָד מֵהַשְּׂרִים הוּא יִשְׂרָאֵל פּוֹשַׁע אִם רַשָּׁאֵי לְהִבִּיא לְבֵיתוֹ גַּם כֵּן בְּשַׁר טְרִיפָה וְהוּא בְּעַנְיָן שְׂאִינוּ בְּתָרֵי עֲבָרֵי דְּנִהְרָא שְׂאִם לֹא יְבִיא הוּא יְבִיא לוֹ טַבַּח עַכּוּמ"ז אִם אֶפְשָׁר לְסַמְּוֵה אִמָּה שְׁכַתְּבוּ הַתּוֹס' וְהָרָא"ש בְּפֶרֶק קָמָא דַּע"א ד' ו' ע"ב דְּלְמוּמָר אִינוּ אִסוּר לְהוֹשִׁיט לוֹ

דבר איסור אלא בדקאי בתרי עברי דנהרא שנהרא שדבריהם סותרים למה שפיתבו
בריש מסכת שבת דמדרבנן אסור אף בדלא קאי בתרי עברי משום שתייב להפרישו
מאיסור וכל שפן שלא יסייע לו וכתב שהגאון טורי אבן באבני מילואים לתגיגה ד' י"ג
הכריח מסוגיא ההיא ומסוגיא דע"א ד' ו' כסברת התוס' וקרא"ש בפרק קמא דע"א דבלא
קאי בתרי עברי דנהרא מותר ודחה דבריו דהסוגיא אותה הן מיירו בעכומ"ז דאין אדם
מצווה להפרישם ואין מזה ראיה להתיר לישראל וכן למומר ושוב פתב דבבבאורי הגר"א
יו"ד סי' קנ"א סק"ח לא פתב פן אלא גם בעכומ"ז אסור מדרבנן ורק בדאית ליה
לעכומ"ז שאני וכן לענין סיוע לעכומ"ז במקום דליכא לפני עור ודאי שרי מה שאין פן
לישראל.

וליישב סתירת דברי התוס' וקרא"ש פתב בשם הרב השואל לחלק בין מסייע בשעת
עבירה למסייע לפני מעשה העבירה וכתב שחילוק זה אמת וברור לדעת התוס' וקרא"ש
וכן פתב בשו"ת בנין ציון סי' ט"ו אמנם אין דבר זה מוסכם והביא סוגיא דגטין ד' ס"א
(משאלת אשה לתרתה וכו') ודברי רש"י ומה שפיתבו התוס' בשם הירושלמי ושקיל
וטרי אם הש"ם דילן פליג אירושלמי ומסיק דאם נאמר דתלמודין אינו חולק על
הירושלמי וכל היתר דדרכי שלום הוא ע"י תליה אף בדבר שהוא רחוק כמו נפה לספור
בה מעות וכו' מוכרח דלפני שעת עבירה אין שום איסור במקום דליכא לפני עור ממש
ואם נאמר דתלמודין חולק ומפרש אפילו בפירוש פירות שביעית שרי וע"כ משום שהוא
לפני שעת עבירה ובלי דרכי שלום אסור ואם פן במכירה שפיתבו התוספות בגיטין דלא
שייך דרכי שלום אסור והתוס' בע"א דסברי דשרי להושיט למומר בלא קאי בתרי עברי
אזלי לשיטתיהו בגיטין ולרש"י אסור מיהו י"ל דאפ"ל לשיטת רש"י לא אסור במסייע
לפני שעת עבירה אלא באופן דהמסייע גורם הקדמה כל שהו כמו להושיט מאכל איסור
להמומר וזה מיקרי מסייע שאין בו ממש בשפת ד' צ"ג דיכול בעצמו אכל מ"מ עזרו
וממהר לעשות בעזרו משא"כ בנ"ד שהמשרת של הש"ר קונה בש"ר ואם לא ימכור לו
ישגי ממכר עכומ"ז ולא יהיה עיכוב כ"ש במומר האדון עצמו דהמשרת יתאמץ בנדאי
להשיג בשעתו א"כ לא מיקרי סיוע פלל ושרי לכ"ע זאת סברה פשוטה דלא מיקרי
מסייע פלל: ובשיטה זו אזיל גם בסי' ל"ב במה שנשאל אם מותר לזווג אשה לאיש אשר
ידועים הנה לעוברי עבירה ויעברו על איסור נדה והוא בענין דלא קאי בתרי עברי
דנהרא דליכא משום לפני עור רק דמכל מקום אסור מיהא מדרבנן כמו שפיתבו
הראשונים ועמד בסתירת דברי התוס' וקרא"ש בריש מס' שבת למה שפיתבו בפרק קמא
דע"א דמתבאר מדבריהם דבדלא קאי בתרי עברי דנהרא מותר אפילו מדרבנן וכתב
ליישוב על פי חילוקו דבין מסייע בשעת העבירה למסייע שלא בשעת העבירה ונדון זה
מיקרי מסייע לפני שעת העבירה וביאר שדעת הרמב"ם פדעת רש"י שגם לפני שעת
העבירה אסור לסייע פשאין לחוש מפני דרכי שלום ועוד ביאר דמי שדרכו ופרנסתו
בכף לזנוג זיווגים דינו כמפני דרכי שלום ולכן בנדון הנ"ל אם אין פרנסתו בזה אסור
לזנוגם אף שהוא סיוע לפני העבירה מכל מקום אסור לדעת רש"י וקרא"ש אכל מי
שפרנסתו בכף מותר לכולי עלמא אלו תנורף דב"ק.

ואין דעתי העניה נוחה בהיתר זה אלא דמלבד שאיני כדאי לחלוק על רב גדול וצדיק
שבמותו אף אין לי פנאי עתה לעיין היטב בזה וכתבתי דב"ק לזכרון ומי שדעתו רחבה

יבא ויכריע: ד) בדלא קאי בתרי עברי דנהרא דליפא ולפני עור פתב הרב יד מלאכי בסי' שס"ו בשם הרדב"ז שבתשו' רבינו בצלאל סי' ג' דהיינו דוקא פשהנישט לו הוא יודע שאותו דבר אסור לו פכוס יין לנזיר ואבר מן החי לב"נ עכומ"ז דכיון שישודע שאסור לו דילמא לא עביד איסורא אבל אם מושיט לו דבר שהוא סבור שהיה גמור הוא נדאי אכיל ליה ואית ביה משום ולפני עור.

וציין לעיין שו"ת משפטי שמואל סי' קל"ד גם הרב ערף השלחן בחלק א"ח סי' שמ"ז פתב בשם הרדב"ז בתשובה סי' תשצ"ו דאם חבירו אינו יודע האיסור והוא מושיט לו בקל גנונא איפא משום ולפני עור.

ולי ההדיוט קשה דמדברי התוספות במס' חגיגה ד' י"ג ע"א ד"ה אין מוסרין מוכח בהיפך שעל מ"ש ר' אמי אין מוסרין דברי תורה לעכומ"ז שנאמר מגיד דבריו לייעקב וכו' הקשו תפוק ליה דעכומ"ז העוסק בתורה חייב מיתה והמלמדו עובר אלפני עור לא תתן מכשול ומירצו דהא מייירי אפילו היכא דאיפא עכומ"ז אחר שרוצה ללמדו דליפא משום לפני עור כיון דלא הוי פקאי בתרי עברי דנהרא ומפל מקום אסור משום מגיד דבריו לייעקב והרי העכומ"ז אינו יודע שאסור לו ללמדו וכן פתב הרב טל אורות בד' י"ד ע"ג ואפילו הכי פתבו התוס' דאי שכיח מלמד אחר עכומ"ז חשיב פלא קאי בתרי עברי דנהרא וליפא משום ולפני עור.

ואולי יש לומר דכשם שהעכומ"ז יודע שאסור באבר מן החי פן מסתמא יודע שאסור לו לעסוק בתורה גם ממה שפתב הרב מוהרל"ח ברסי' קכ"א דאורח המתאכסן אסור ליתן לו דבר האסור לו בין ניפר בין שאינו ניפר דאע"ג דלא קאי בתרי עברי דנהרא איסורא דרפנו מיהא איפא מתבאר דבדלא קאי בתרי עברי אף דאין חבירו יודע מהאיסור (שהרי אינו ניפר) ליפא לאו דלפני עור רק דאסור מדרבנו.

וכן מתבאר מדברי הרב זרע אמת בח"ב ריש סי' י"ט שנשאל בדין גיסטרא להולך ממקום שנוהגים בו איסור למקום שנוהגים בו היתר אם מותר להתאכסן בבית בעל הבית או יש לחוש שפא יניחנו לאכול הגיסטרא והשיב דאין לחוש לכך דנדאי לא חשיד סתם ישראל להניח לחברו לאכול דבר דלחברו הוא אסור דאם פן עובר אלפני עור לא תתן מכשול וסתם ישראל אינו חשוד לזה ואע"ג דלא עבר אלא בדקאי בתרי עברי דנהרא כדמסקינן בפ"ק דע"א הרי הכא נמי נדאי חשוב פקאי בתרי עברי דנהרא כיון דהאורח אוכל משל בעל הבית שאם לא יתן לו אינו יכול לאכול ועוד אף דלא קאי בתרי עברי איסורא דרבנו מיהא איפא וכו' ושוב שקו"ט בדבר שאינו אסור אלא מדרבנו וכו' עי"ש דב"ק דמוכח דאם הוא באפשרות שיכול האורח לאכול בעצמו אף אם לא יתן לו הבעל הבית פגון שהוא קרובו ולבו גס בו אין הבעל הבית עובר אלפני עור דהוי לא קאי בתרי עברי דנהרא אע"ג דאין האורח יודע שזה הוא גיסטרא האסורה לו ורק דאסור מדרבנו אבל משום לפני עור לא עבר ומרן החבי"ף בס' נשמת פל חי ח"א ד' ל"ו ע"א (בד"ה איברא) פתב להוכיח מהתוספתא סוף פירק שני דמאי הנה נדור מן הפפר ואמר לו תן לי ואוכלנו לא יתן לו שאין מאכילים לאדם דבר האסור לו ומדלא תנא לא יושיט לו מוכח דלא קאי בתרי עברי דנהרא ואפילו הכי אסור והיינו משום לפני עור וכמו בסיפא גבי מושיט פוס לנזיר וכו' ואילו בסיפא דתני לא יושיט מייירי פקאי בתרי עברי

כַּדְדֵי־קִינּוֹן בִּשְׁׁסִי מְדַקְתָּנִי לֹא יוֹשִׁיט וְלֹא תִנִּי לֹא יִתֵּן וְאִי"כ צ"ל דְּטַעַמָּא דְרִישָׁא פִּינּוֹן שְׁהוּא תוֹבַע לְאַכּוֹל דְּבַר הָאִסוּר וּבּוֹדַאי יֵאָכְלֵנוּ לְכּוֹן עוֹבֵר וְהֵינּוּ פְסֻבֵּרַת הֶרְדֵּב"ז דְּכִינּוֹן שְׁהוּא וּבַדַּאי שְׁיֵאָכְלֵנוּ עוֹבֵר הֵלֵךְ אֶלְפָנֵי עוֹר וְכוּ' (פֶּן נ"ל פְּנִנְתּוֹ עֵינָן בַּדַּב"ק) וְשׁוֹב דְּחָה דְאִוּלֵי רִישָׁא דְתוֹסְפָתָא לֹא מִיָּרִי אֶלָּא לְאִסוּר בְּעֵלְמָא מְדַרְבָּנּוֹ וְלֹא לְעַבּוֹר אֶלְפָנֵי עוֹר עִי"ש שְׁלֹא הַזְפִּיר שׁוֹם חוֹלֵק עַל סְבֵרַת הֶרְדֵּב"ז וְלִקְוֵעֵנָּה זֵין הַפֵּל מוֹדִים בְּזֵה פְאָמוֹר וְעֵינָן לְהֶרֶב לֵב שׁוֹמֵעַ יצ"ו מַה שְׁפִלְפֵּל בְּחֻמְתּוֹ בְּמַעֲרָכָה זֹו סוֹף אוֹת ל"ה עִפ"י סְבֵרַת הֶרְדֵּב"ז הִלְזוּ שְׁהִבִּיאָה הֶרֶב כִּנְה"ג יו"ד סי' ס"ב אוֹת יו"ד: ה) הָא דְאֶמְרִינּוּ דְבַדְלָא קָאֵי בְתַרֵי עֵבְרֵי דְנִהָרָא אֵינּוּ עוֹבֵר הֵינּוּ דְוָקָא בְּמוֹשִׁיט פּוֹס יֵינּוּ לְנִזִּיר וְכִינְיָצָא דְלָא סְפִי לִיָּה בְיַדִּים דְהוּי גֵרְמָא בְּעֵלְמָא אֶבֶל הֵיכָא דְסְפִי לִיָּה בְיַדִּים לֹא מְפִלְגִינּוּ בֵּין קָאֵי בְתַרֵי עֵבְרֵי לְלֹא קָאֵי אֶלָּא בְּכָל גּוֹנוֹנָא עוֹבֵר כֹּן פִּתְבַּר הֶרֶב מְכַתֵּם לְדוֹד חֵאסֵאן בְּחִידוֹשֵׁי עַל הֶרְמַב"ם הִלְכוֹת גִּזְרִיּוֹת לִיִּישֵׁב מַה שְׁהִנְקִשָּׁה לוֹ עַל הֶרְמַב"ם בְּפָרָק ה' הִלְכָה ב' לְמַה לֹא פִתְבַּר דִּישׁ חִילּוּק בֵּין קָאֵי בְתַרֵי עֵבְרֵי וְכוּ' וְכֹן בְּסוֹף הִלְכוֹת פְּלָאִים עִי"ש וְעֵינָן לְקַמּוֹן בַּס"ק ט"ו: ו) עוֹד פִּתְבַּר הֶרֶב מְכַתֵּם לְדוֹד (הַגָּ'ל בַּסְק"ה) דְוָוָקָא אִם מַה שְׁמוֹשִׁיט הוּא דְבַר שְׁל הַנִּישֵׁט שְׁמַבְקֵשׁ מִהַמוֹשִׁיט שְׁיִוִּשִׁיט לוֹ כּוֹס שְׁל יֵינּוּ שְׁלוֹ וְכִינְיָצָא הוּא דְאֵינּוּ עוֹבֵר אֶלָּא בְּקָאֵי בְתַרֵי עֵבְרֵי אֶבֶל הֵיכָא דְהַמוֹשִׁיט יִהִיב לִיָּה מְדִילָיָה לְהַנִּישֵׁט לֹא בְּעֵינָן דְקָאֵי בְתַרֵי עֵבְרֵי וְהוֹכִיחַ כֹּן מִהַש"ס וּמִהַתוֹסְפוֹת וְיִישֵׁב בְּזֵה דְבַרֵי הֶרְמַב"ם שְׁבִהִלְכוֹת גִּזְרִיּוֹת וְהִלְכוֹת פְּלָאִים הַנּו"ל עִי"ש וְהֶרֶב זָרַע אֶמֶת בַּח"ב סי' י"ט נִרְאָה דְלָא סְבִירָא לִיָּה הֵכִי שְׁפִתְבַּר דְבַנֵי עִיר אַחַת הַנּוֹהֲגִים אִסוּר בְּגִיטְרָא וְהוֹלְכִים לְעִיר אַחֶרֶת שְׁנוֹהֲגִים שְׁם הַיִּתֵר מִן־תֵּרִים לְהַתְאָכְסֵן בְּבֵית הַבַּעַל הַבֵּית וְלֹא חִיִּישִׁינּוּ שְׁמָא יֵאָכְלֵנוּ גִיטְרָא לְהַדְיָא דְסִתְּמֵם יִשְׂרָאֵל אֵינּוּ חֲשׂוֹד לְהַכְשִׁיל חֲבָרוֹ וְלְעַבּוֹר בְּלִפְנֵי עוֹר וְאִם דְאֵינּוּ עוֹבֵר אֶלָּא בְּדְקָאֵי בְתַרֵי עֵבְרֵי דְנִהָרָא דְאֵי אֶפְשָׁר לוֹ לְקַחַת אִם לֹא יוֹשִׁיט לוֹ הָרִי הֵכָא נְמִי חֲשִׁיב כְּמוֹ קָאֵי בְתַרֵי עֵבְרֵי פִינּוֹן דְהַאֹרֶחַ אוֹכֵל מִשְׁל בַּעַה"ב דָּאִם לֹא יִתֵּן לוֹ אֵינּוּ יָכוֹל לְאַכּוֹל וְעוֹד אִם בְּדְלָא קָאֵי בְתַרֵי עֵבְרֵי מ"מ אִסוּר מְדַרְבָּנּוֹ וְכוּ' אִלוֹ תוֹד"ק וּמִשְׁמַע דְלִטְעַם הֶרְאִשׁוֹן עוֹבֵר מְדַאֹרְיָתָא מְפָנֵי שְׁאִין הַאֹרֶחַ יָכוֹל לְאַכּוֹל בְּלִתֵי שְׁיִתֵּן לוֹ הַבַּעַה"ב וּמִשְׁמַע דָּאִם הַאֹרֶחַ גִּיִּיס בַּבַּעַה"ב וְיִוְצָא וְנִכְנָס תָּמִיד בְּבֵית הַבַּעַה"ב עַד שְׁאִם יִרְצֵה לְאַכּוֹל אֵיזָה דְבַר מְבֵית הַבַּעַה"ב אוֹכֵל וְהוֹלֵךְ כְּכֹן בֵּית בְּלִתֵי רְשׁוֹת הַבַּעַה"ב אִם הַבַּעַה"ב נוֹתֵן לוֹ גִיטְרָא אֵינּוּ עוֹבֵר בְּלִפְנֵי עוֹר וְאִילוֹ לְפִי טַעַמוֹ שְׁל הֶרֶב מְכַתֵּם לְדוֹד נִרְאָה דְגַם בְּזֵה עוֹבֵר אֶלְפָנֵי עוֹר מִשׁוֹם דְבְמוֹשִׁיט מִשְׁלוֹ לְחֲבָרוֹ לֹא בְּעֵינָן דְקָאֵי בְתַרֵי עֵבְרֵי פֶלֶל וְהִבִּיא שְׁם בְּשֵׁם רַבֵּינוּ מוֹהֲרַלְנ"ח סי' קכ"א בְּעֵינָן דּוֹמָה לְזֵה דָּאִם הַבַּעַה"ב מְאָכִיל לְחֲבָרוֹ מִיַּד דְלֵאֲנֹרַח אִסוּר עֵבֵר אֶלְפָנֵי עוֹר וְאֶפְיָלוֹ אִם יִהְיֶה בְּאֹפֶן שְׁהַאֹרֶחַ יָכוֹל לְיַקַּח מַעֲצָמוֹ עַכ"ז הֵיָה אִסוּר מְדַרְבָּנּוֹ מִהַטְעָמִים הַגָּ'ל עִי"ש עַכ"ל הָרִי דְכְשֶׁהַאֲנֹרַח יָכוֹל לְיַקַּח מַעֲצָמוֹ אֵינּוּ עוֹבֵר הַבַּעַה"ב הַמוֹשִׁיט לְפָנָיו אֶלָּא אִסוּר דְרַבָּנּוֹ וְלְדְבַרֵי הֶרֶב מְכַתֵּם לְדוֹד נִרְאָה דְעוֹבֵר אֶלְפָנֵי עוֹר מְדַאֹרְיָתָא פִינּוֹן דְמוֹשִׁיט מִשְׁלוֹ לְחֲבָרוֹ: וְרַבֵּינוּ מוֹהֲרִימ"ט בַּח"א סי' צ"ז וְסִי' צ"ט בְּרוֹפָא יִשְׂרָאֵל שְׁבִקְשָׁתוֹ עַכּוּמ"ז אַחַת שְׁיִתֵּן לָהּ רְפוּאָה לְהַפִּיל עוֹבְרָה פִּתְבַּר דָּאִם אֵין רוֹפָא אַחַר אִסוּר לִיתֵּן לָהּ לְפִי שַׁב"נ עַכּוּמ"ז מְנֻזָּהָר עַל הַנְּפִלִים וְכְשִׁאֵין רוֹפָא אַחַר הוּי פְּקָאֵי בְתַרֵי עֵבְרֵי דְנִהָרָא וְעוֹבֵר אֶלְפָנֵי עוֹר וְאִם יֵשׁ רוֹפָאִים אַחֲרֵימֵם לֹא עֵבֵר מִשׁוֹם דְלָא קָאֵי בְתַרֵי עֵבְרֵי עִי"ש וְהִבִּיאֵו דְבַרְיוֹ מֶרֶן הַחֲבִי"ב בַּכִּנְה"ג יו"ד סי' קנ"ד אוֹת ו' וְהֶרֶב תְּפָאֶרֶת אָדָם בִּיּו"ד סי' ס"ה וְלְפִי דְבַרֵי הֶרֶב מְכַתֵּם לְדוֹד הָרִי פִינּוֹן שְׁהַרוֹפָא נוֹתֵן לָהּ סֵם מִשְׁלוֹ אֶפְיָלוֹ אִם יֵשׁ

רופאים אחרים עובר זה אלפני עור דבנותן משלו לא בעינו דקאי בתרי עברי וכבר ידוע מחלוקת הקדמונים והובא ב"ד סי' קנ"א בדברי הרמ"א אם מותר למפוך דבר שאפשר לו לקנות מאחרים דיש מתירים דהוי פלא קאי בתרי עברי דנהרא ויש מחמירין מדרבנן משום מסייע ידי עוברי עבירה אלמא אף בדבר של המושיט אי לא קאי בתרי עברי לא עבר אלפני עור וצ"ע: ז) עוד חלק הרב מכתם לדוד (הנ"ל בסק"ה) דדוקא פשהגזיר שואל מהמושיט שיושיט לו פוס של יין וכן בשאר איסורין הוא דבדלא קאי בתרי עברי לא עבר אלפני עור מה שאין פן בהיא דהלכות גזירות והלכות פלאים דהוא מעצמו טימא אותו והלבישו פלאים לא בעינו תרי עברי ותייב בכל אופן ע"כ תוד"ק עי"ש ותיבת ותייב אינה בדקדוק אלא פונתו שעובר בכל אופן וגם בזה נראה דהרב זרע אמת בח"ב סי' י"ט שהבאתי בסק"ו אינו סובר פן שהרי בגדונו אין האורח מבקש מהבעה"ב שיושיט לו גיטסטרוא וא"כ אף אי לא הוה חשיב פקאי בתרי עברי הוה עובר הבעה"ב: ח) הא דמחלקינו בין היכא דקאי בתרי עברי דנהרא ללא קאי בתרי עברי לענין לעבור על ולפני עור וכו' היינו לאדם דעלמא אבל לגבי אדם חשוב אין חילוק בין קאי בתרי עברי ללא קאי בתרי עברי פן כתב הרב יד מלאכי בס"א פ"שם אהד קדוש מדבר ליישב קושיותו אהיה דנדרים ד' ס"ב גבי ההוא אבא דרב אשי שהבאתי לעיל בסק"ב והרב יד מלאכי לא נתקרה דעתו בישוב זה דא"כ מאי מהדר ליה רוב עצים להסקה גינהו דבאדם חשוב גם בזה יש לאסור והוצרך לתרץ קושיותו דמדרבנן הוא דקאמר והא איפא לפני עור כמ"ש הראשונים דבדלא קאי בתרי עברי נמי אסור מדרבנן עי"ש מפלל הדברים נראה דהאחד קדוש דאמר מר דבאדם חשוב אין חילוק וכו' פונתו דמדאורייתא נמי עובר אדם חשוב בלפני עור אף בדלא קאי בתרי עברי (דאי מדרבנן הא לכולי עלמא נמי אסור בדלא קאי בתרי עברי נמי) והדבר תמוה בעיני שיהא חילוק דין מדאורייתא בין איניש דעלמא לאדם חשוב.

ובמיעוט ידיעתי אני בער ולא אדע דוגמא לזה וכמו זר נחשב בעיני לומר דנותן התורה כפיכול בחלקות ישית למו בין איניש דעלמא לאדם חשוב וראיתי למרן חיד"א בס' יעיר און במערכת הלמ"ד סוף אות י"א שהביא מה שתיירץ הרב יד מלאכי דמדרבנן הוא דאמר רבינא ומהי עליה דהתינח לדעת הסוברים דאסור מדרבנן אבל מה נענה לדעת הסוברים שכל שיכול ליטלו בעצמו אין בו איסור דרבנן לכן בחר בתירוץ האחד קדוש דבאדם חשוב אין חילוק בין קאי בתרי עברי וכו' ומאי דמהדר ליה רוב עצים להסקה גינהו וכו' פלומר דבכי האי גוונא דאיפא תרתי לטיבותא חדא דשכיחי עצים ועוד דרוב עצים להסקה גינהו גם באדם חשוב שרי עי"ש ולפי זה מציינן למימר שפיר דבאדם חשוב דאסור ר"ל מדרבנן בעלמא דאע"ג דלגבי שאר אינישי לא אסור אפילו מדרבנן בדקאי בתרי עברי באדם חשוב אסור אבל הרב יד מלאכי לפי הנראה מדבריו לא הבין פן אלא דעובר מדאורייתא קאמר האחד קדוש והוא תמוה לענ"ד ומרן החבי"ף בס' חיים ב"ד סי' י"ט ד' ז"ך ע"ג כתב בגדונו דאף דלא קאי בתרי עברי מ"מ איפא איסור דרבנן כמ"ש הראשונים וכו' ועוד יש חילוק אחר דאדם חשוב יש ליתנהר כמ"ש ב"ד מלאכי וכו' יע"ש נראה שהבין בדעת האחד קדוש דאינו מן הדין אלא סילסול בעלמא לגבי אדם חשוב ולכן כתב יש ליתנהר וכו' והכי מסתברא אלא שהרב יד מלאכי נראה שלא הבין פן בדעתו פאמור ויש להעיר עמ"ש פחיים ב"ד הנ"ל עפ"י דברי האחד קדוש והרי הרב יד

מלאכי חולק עליו וְהָיָה לוֹ לְהַבִּיא דְמָרְן חֵיד"א קִינִים סְבָרְתוּ וּמִשְׁמַע שְׁפוּבֵר כְּמוֹתוֹ: ט)
נִסְתַּפֵּק הָרַב פְּרִשְׁת הַפְּסָף הַבִּיא דְבָרְיוּ הָרַב טַל אֹרוֹת בַּד' י"ד ע"א אִם מְוֹתֵר לְמַפְנֵי
לְבוֹנָה וְכִיּוּצָא מִדְּבָרִים הַשְּׂיִיכִים לַע"א בְּמַקּוֹם שְׁאִין עֲכוּמ"ז מוֹכְרִים דְּבָרִים אֱלוֹ פְּלָל כִּי
לֹא נִמְצָא רַק אֶצֶל יִשְׂרָאֵלִים וַיֵּשׁ יִשְׂרָאֵל אֶחָד פְּרוּיץ מְרַנְּבָה וְנַעֲשֶׂה לוֹ פְּהִיִּתֵר וּמוֹכֵר
דְּבָרִים אֱלוֹ לַעֲכוּמ"ז אִם הַוְתֵּרָה הֶרְצוּעָה לְכָל הַיִּשְׂרָאֵלִים שְׂיִוְכְלוּ לְמַפְנֵי דְהָוִי פְּדֵלָא קֵאִי
בְּתָרֵי עֲבָרֵי דְנִהְרָא דְלִיפָא מְשׁוּם לְפָנֵי עוֹר אוֹ לֹא וְכַתְּבָ שְׁלֵא מְצָא רְאָיָה בְּרוּרָה וְדַעְתּוֹ
נוֹטָה דְשָׂרֵי עִי"ש וְהָרַב טַל אֹרוֹת הַבִּיא תִּשׁוּ' הָרַב פ"מ בַּח"ב ס' ק"ה דָּאִם רְאָה הַלְוָה
דְּהַמְלִינָה הָיָה מְלִינָה אֱלוֹ הַדְּמִים לְאִישׁ אַחַר בְּרַבִּית וְקַדָּם הוּא וְלוֹנָה מְמַנּוּ בְּרַבִּית אִינוּ
עוֹבֵר אֶלְפָנֵי עוֹר וְתַמָּה ע"ד דְּלֹא דְמִי לְנִזִּיר דְּבִשְׁעַת הוֹשְׁטָה לִיפָא אִיסוּרָא דְאֶפְשֵׁר שְׁלֵא
יִשְׁתָּה מִשָּׂא"כ בְּרַבִּית דְּבִשְׁעַת הַלְוָאָה אִיפָא אִיסוּרָא כַּמ"ש הָרַב כְּנַה"ג בְּסִי' ק"ס הַגְּהֵט"ו
אוֹת ז וְכו' וְכו"כ מוֹהֵר"א שְׁשׁוֹן אִיסוּר הָרַבִּית הוּא בְּתַחֲזִילַת הַלְוָאָה אֶפְיִלוּ לֹא יִתֵּן הָרַבִּית
וְדִיִּיק לִיָּה מְדַכְתִּיב אֶת פְּסָפָה לֹא תִתֵּן לוֹ בְּנִשְׁפָּה בְּשַׁעַת נְתִינָה הָוִי אִיסוּר וְכו"כ הָר"ן בְּתִשׁוּ'
ס' ע"ג וּמִשׁוּ"ה סְבָרָא הִיא דְאֶפְיִלוּ לֹא קֵאִי בְּתָרֵי עֲבָרֵי כְּגוֹן שְׂיֵשׁ אַחַר יְהִיָּה עוֹבֵר אֶלְפָנֵי
עוֹר וְהַצ"ע וְהִנֵּה תְּמִיָּה זֹו אִינָה כ"כ עַל הָרַב פ"מ דְּנוֹכַל לֹמֵר דַּס"ל שְׁלֵא פְּדַעַת הָרַבִּינִים
הַנְּ"ל אֶלָּא כְּשֵׁם שְׁעִשְׂיִית הָאִיסוּר בְּנִזִּיר הוּא שְׁתִּינְתּוּ פֶּן בְּרַבִּית נְתִינְתּוּ הָרַבִּית הוּא
הָאִיסוּר וְא"כ שְׁוִיִים הֵם וְכִשְׁם שְׁאִין בְּנִזִּיר לַפ"ע בְּדֵלָא קֵאִי בְּתָרֵי עֲבָרֵי הֵכִי נְמִי בְּרַבִּית
אִף לְפִי הַנְּרָאָה לֹא רְאָה הָרַב טַל אֹרוֹת דְּהָרַב כְּנַה"ג בְּסִי' קט"ן ס"ל ג"כ כְּמוֹ שְׁנִרְאָה
מִדְּבָרֵי הָרַב פ"מ דְּהִיכָא דְבִלְאוּ הֵכִי הוּא מְלִינָה לְאַחַר לִיפָא מְשׁוּם לְפָנֵי עוֹר וּמְדַמִּי לִיָּה
לְנִזִּיר בְּדֵלָא קֵאִי בְּתָרֵי עֲבָרֵי וְכֵן דַּעַת הָרַב מוֹהֵר"א שְׁשׁוֹן בְּתִשׁוּ' כ"י שְׁהַבִּיא הָרַב כְּנַה"ג
בַּח"מ ס' ל"ד הַגְּהֵט"ו אוֹת ל"ו וְכַמ"ש מְר"ן חֵיד"א בְּבָרְכֵי יוֹסֵף שֵׁם (בַּד"ה וּמ"מ
לְמַדְנּוּ) וְעַל שְׁנִיָּהֶם הָיָה לוֹ לְתַמְנֵה דְּלֹא דְמִי רַבִּית לְנִזִּיר אַחֲרֵי שְׁהֵם סוֹבְרִים דְּבִשְׁעַת
הַלְוָאָה עֲבִיד אִיסוּרָא אִף אִם לֹא יִתֵּן הָרַבִּית וְאִיף שְׂיִהִיָּה נְרָאָה מִדְּבָרֵי הָרַב טַל אֹרוֹת
דְּבִסְפָקוֹ שֶׁל הָרַב פְּרִשְׁת הַפְּסָף דַּעְתּוֹ נוֹטָה לְאִיסוּר כִּינּוֹן שְׁלֵא נְתַקְרָרָה דַּעְתּוֹ בְּסְבָרַת הָרַב
פ"מ.

וְלִי הַצְּעִיר פְּשׁוּט דְאִיסוּר דְּמַלְבַּד דְּהָרַב מִשְׁל"מ בַּפ"ד מִהַלְכוֹת מְלִינָה וְלוֹנָה ה"ב כְּתַב דְּגַם
הָרַב פ"מ מוֹדָה דְּעוֹבֵר אֶלְפָנֵי עוֹר וְלֹא קֵאֲמַר אֶלָּא דְּלֹא מְפָסִיל לְעַדוֹת מִן הַתּוֹרָה לְפִי
שְׁעֵבֵר אֶלְפָנֵי עוֹר דִּי"ל דְּטַעֲי דְּבַכָּה"ג לִיפָא לַפ"ע וְלַעוֹלָם דְּקוֹשְׁטָא דְּמַלְתָּא הוּא דְּעוֹבֵר
וְכֵן דַּעַת גְּדוּלֵי הָאֶחָרוּנִים דְאִיסוּר מִן הַתּוֹרָה בַּכָּה"ג וְכַמ"ש מְרָן חֵיד"א בְּבָרְכֵי יוֹסֵף ח"מ
ס' ט' אוֹת ג' וְכֵן הוּא דַּעְתּוֹ דַּעַת עֲלִיּוֹן וְכֵן כְּתַב בְּסְפָרוֹ יַעֲרִיר אֲזַן בְּמַעְרַכַת הַלְמ"ד אוֹת
י"ג אַחַר שְׁהִזְפִּיר מ"ש הָרַבִּינִים פְּנִי מְשָׁה וּמִשְׁל"מ בְּזָה וְשָׁגַם הָרַבִּינִים מוֹהֵר"א רוֹזָאנִים
וּבְנֵי חֵי סְבָרֵי פְּדַעַת הָרַב מִשְׁל"מ סִיִּים וְאֲמַר וְהִגַּם שְׁמוֹרִינוּ הָרַב זָרַע אֲבָרְהָם בַּחֲוִי"ד
ס' א' מְסִיק פְּדַבְרֵי הָרַבִּינִים כְּנַה"ג וּפ"מ הַעֲיָקֵר פְּדַבְרֵי הָרַבִּינִים הַנּוֹז' וְגַם דְּבָרֵי הָרַב פ"מ
בְּיָאָרֵם הָרַב מִשְׁל"מ כְּמוֹ שְׁכַתְּבִיתִי בְּבָרְכֵי יוֹסֵף ח"מ ס' ט' עִיש"ב עַכ"ל, וְכֵן הוּא הַסְּפָמַת
הָרַב הַגְּדוּל קָרְבַן אֶלִיצוּר בַּד' קַמ"ב עִיש"ב וְא"כ פְּשִׁיטָא דְאִיפָא בְּנִדּוֹן זֶה אִיסוּר תּוֹרָה.

וּלְפִי רִיָּהֲטָא לְדִידֵי חֲזִי דְּהַרְמַב"ן וְהַרְשָׁפ"א וְהָרַב הַמְאִירֵי וְהַרִיטְב"א בַּח' לִיבְמוֹת עַל ד'
פ"ד ע"ב עַכ"ל דְּסְבָרֵי דְּגַם בַּכָּה"ג עוֹבֵר אֶלְפָנֵי עוֹר לֹא ת"מ וְהוּא מְמָה שְׁהַקְשׁוּ אֲמָאי
אִינְצִטְרִיף לֹא יִקְחוּ לְנָשִׁים ת"ל דְאִיפָא לַפ"ע וְתִמְרָצוּ מְשׁוּם דְּהָוִי לֹאוּ שְׁאִינוּ שְׁוִיָּה בְּכָל
וְעוֹד דְאִינְצִטְרִיף לְמַלְקוֹת עֵינִין בְּיַעֲרִיר אֲזַן מַעְרַכָּה זֹו אוֹת י"ג וּבְס' רְאָה חֲיִים ח"א ד' ד'

ע"ג ובס' פרי העץ (שבוסוף ספר תורת נזיר) ד' ע"ב ואם איתא דכל כה"ג לא עבר אלפני עור מאי קושיא הא איצטריף לא יקחו דנפ"מ, היכא דאשה אחרת באה לינשא לכהן זה דמשום לפ"ע ליכא ואפי"ה אסורה משום לא יקחו (דהא נדאי אין סברא לומר דבכה"ג גם משום לא יקחו ליכא) אלא נדאי דבכל גוונא איכא משום לפני עור לא תתן מכשול והרב ערף השלחן בחלק ח"מ סי' ל"ד אות י"ב הובאו דבריו בשו"ת די השיב חיו"ד סי' י"ג על עיר אחת שיש בה שתי קהלות והתרימו בני קהלה אחת שלא יוכלו לקנות בשור מבני קהלה השנית (מפני סבות שהיו לתמן זאת) ובני אדם מקהלה זו מולזלין וקונים בשור מקהלה השנית פתב דהמוכר להם עובר אלפני עור מדאורייתא דחרם (בזמן שהיה מותר להחרים) הוא מן התורה ואל תטעה לומר דאין המוכר עובר אלפני עור משום דבלאו הכי יכול זה הקונה לקנות בשור ע"י אחר מבני קהלה השנית והוי פלא קאי בתרי עברי וכמ"ש הכנה"ג גבי לנה ברבית דלא עבר אלפני עור אם ימצא המלנה להלות לישראל אחר דכבר דחו האחרונים סברא זו והביאו ראיה לדבר וכו' עכ"ד והרבנים בשו"ת די השיב הנ"ל השיבו על זה די"ל דאין המוכר עובר מדאורייתא שהרי יכול הקונה לקנות ע"י קטן מבני קהלה השנית או ע"י עכומ"ז (בשמירה שלא תהיה בשור שנעלם מן העין) והוי פלא קאי בתרי עברי וכו' ע"י"ש הגוף רואה דכל הרבנים הנז"ל סוברים דגם בענין פזה איכא משום ולפני עור מדאורייתא וא"כ אי אפשר לומר דהמוכר להם דבר איסור אינו עובר אלפני עור מפני שיש ישראלים אחרים שמוכרים להם דאין זו דרף מוציאתו מידי עבירה.

(עוד פתב הרב ערף השלחן דאף למה שנראה מדברי הרב פני משה בההיא דרבית היינו דוקא אם יש לזה אחר שרוצה ללוות אבל כל דלא חזינו מן הסתם עובר זה אלפני עור אליכא דכ"ע דכל ישראל בחזקת פשרים ולא ימצא אחר שמכשילו): ועוד דאף למה שנראה מפשט דברי הרב פ"מ וכן נראה דעת מרן החבי"ב בכנה"ג יו"ד סי' קט"ן דלא לענין פיסול לעדות אמרו אלא להיתר הרבית כמ"ש בברכי יוסף שם.

מ"מ היינו לענין איסור תורה אבל איסור דרבנן מיהא איכא אליכא דכ"ע וכמ"ש בברכי יוסף שם עפ"י מ"ש הראשונים בסוגיא דרפ"ק דשבת ופ"ק דע"א דגם בדלא קאי בתרי עברי דנהרא איכא איסור דרבנן וגם מדברי הרב תפארת שמואל מתבאר דאיסור מיהא מדרבנן אף שנראה מדבריו דקאי בשיטת הרבנים הנ"ל דאם האיסור היה נעשה בלא זה ע"י אחר אין זה עובר אלפני עור מ"מ איסורא דרבנן מיהא איכא והוא שע"ד הרא"ש בפ' איזהו נשף סי' מ"ב (שפתב דרבית דרבנן אין על הלנה איסור מדרבנן אלא משום לפ"ע לת"מ הוא דאיכא) פתב ומ"מ היכא שידוע שבלאו הכי מלנה ברבית ויש בני אדם שמוכנים ללוות הימנו ברבית שרי ליקח ממנו למחצית שקר שהרי יכול ליתן כוס יין לנזיר היכא שיכול ליקח בעצמו ואף שאסור לסייע ידי עוברי עבירה מדרבנן כמ"ש בפ"ק דע"א אפשר יש להתיר הקא דאדרבא מצילו מרבית דאורייתא ומביאו לרבית דרבנן ומציל אף הלנה דאולי לא יכול ללוות במקום אחר ברבית ע"י ישראל עכ"ל.

ומדמדמי לה לכוס יין לנזיר בדלא קאי בתרי עברי דנהרא מוכח דס"ל דליכא בכה"ג משום לפ"ע (ולא שמיעא ליה מה שדחה רבינו המשל"מ דשאני התם דלא היה נעשה איסור דלפ"ע פלל אבל בכה"ג לא מפני שישראל אחר היה עובר אלפני עור נפטר זה

וכו' עי"ש) בְּכָל זֹאת ס"ל דְּהִיָּה אֲסוּר מְדַרְבְּנָן לִוְלֵא הַטְּעָמִים שֶׁפָּתַח לְהַצִּילוֹ מִרְבִּית דְּאוֹרִיָּתָא וכו' וא"כ הֵיכָא דְלֵא שְׂיִיכִי הֵנִי טַעְמֵי פְּשִׁיטָא דְלִדְעָתוֹ אֲסוּר מִיָּהָא מְדַרְבְּנָן וכו"כ בְּשׁו"ת דֵּי הַשֵּׁיב בַּחיו"ד ס' י"ג ד' י"ז ע"ד וְדָף ח"י בְּשֵׁם הָרַב עֲרָף הַשְּׁלֶחֶן בַּח"מ ס' ל"ד אוֹת י"ב שְׂאִין לְחַלֵּק כַּמ"ש הַכְּנֵה"ג ופ"מ גַּבֵּי רַבִּית אִם יִמָּצֵא הַמְּלִיָּה לְהַלוּוֹת בְּרַבִּית וכו' דְּכַבֵּר דְּחֻוּ הָאֲחֻרוּנִים סְבָרָא זֶה דְּשִׂאנֵי נִזִּיר דְּלֵא הִיָּה נַעֲשֶׂה אִסוּר פְּלִל פְּשִׁיכּוֹל לִיטְלוֹ בְּעֶצְמוֹ הִיָּה נוֹטְלוֹ בְּלֵא עֲבִירַת לִפְנֵי עוֹר אָבֵל פֶּאֶן מַה לִּי אִם יִשְׂרָאֵל זֶה עוֹבֵר אוֹ יִשְׂרָאֵל אַחֵר וְעוֹד אַע"ג דְּלֵא עֵבֶר מְדֹאֹרִיָּתָא אִסוּר דְּרַבְּנָן מִיָּהָא אִיכָּא וכו' וְכַתְּבוּ שְׁגַם הַרְדְּב"ז (דְּפוּס וְוִינְצִיָּא) ס' תַּשְׁמ"ו פָּתַח בְּדִלָּא קֵאֵי בְּתַרֵּי עֲבָרֵי דְנִהָרָא דְאֲסוּר מְדַרְבְּנָן מִיָּהָא.

וְאַף דְּהָרַב שְׂ"ף יו"ד ס' קנ"א כ' דלכ"ע גַּבֵּי עַכּוּמ"ז לֵא אֲסֻרִינָן בְּדִלָּא קֵאֵי בְּתַרֵּי עֲבָרֵי דְנִהָרָא מְדַרְבְּנָן מ"מ הָרַב אָמוּנַת שְׁמוּאֵל ס' י"ד הוּבָא בְּפִתְחֵי תְּשׁוּבָה מְסִיק דְּהֶעֱיָקָר פְּדַעַת הַסּוֹבְרִים דְּגַם בְּדֹאִיכָּא מוֹכְרִים עַכּוּמ"ז עוֹבֵר מְשׁוּם לִפְנֵי עוֹר וְהַרְבֵּה פּוֹסְקִים סוֹבְרִים דְּהֶעֱיָקָר פְּדַעַת הַרְמ"א דְּגַם בַּעַכּוּמ"ז אִיכָּא מְשׁוּם מְסִייעַ יְדֵי עוֹבְרֵי עֲבִירָה כְּמוֹ שְׂרַשְׁמֵתִי בַּסֵּק"ג פִּי ע"כ הַדְּבָר פְּשׁוּט בְּסִפְקוֹ שֶׁל הָרַב פְּרִשְׁתַּת הַפְּסָף דְּאֲסוּר לִישְׂרָאֵל לְמַפְּוֹר וְלֵא הַנּוֹתַר בְּעֵבֹר שְׂיִשְׂרָאֵל חֲשׂוֹד הוּא מוֹכֵר גַּם הָרַב פ"ת בְּרַס"י ק"ס פָּתַח דְּאֲסוּר מְדַרְבְּנָן כַּמ"ש הָרֵאשׁוֹנִים הַנְּ"ל וְהוֹסִיף לֹמַר דְּגַם בְּרַבִּית דְּרַבְּנָן אֲסוּר וְלֵא אֲמַרִּינָן דְּהֵנִי כַּגֵּלְג"ז פִּינּוֹן דְּתִלוֹ הַטְּעַם מְשׁוּם שְׁחִיב לְהַפְּרִישׁוֹ וכו' עי"ש (וּלְפִי הַנִּרְאֶה לֵא רֵאָה הָרַב דְּבַרֵּי הָרַב תְּפָאֶרֶת שְׁמוּאֵל הַנּוֹ"ל) וס' פְּרִשְׁתַּת הַפְּסָף אֵין אֲצִלֵּי וּבַס' זְכַרְנוּ לְחַיִּים ד' כ"ה אוֹת ג' פָּתַח בְּשִׁמּוֹ דְּלֵא מָצָא רֵאָה לְסִפְקוֹ טְהוֹר וְהַנִּיחוֹ בְּסִפְקוֹ וְלֵא פָּתַח שְׁנוּטָה דְּעָתוֹ לְהִתֵּיר (כַּמ"ש בְּטַל אוֹרוֹת בְּשִׁמּוֹ) וּמַהוּל"ח נַעֲלָמוֹ דְּבַרֵּי הָרַב טַל אוֹרוֹת וְכָל מ"ש הַרְבָּנִים הַנּוֹ"ל בְּכִיּוּצָא לְזֶה וְאֵין לְהַאֲרִיף: וְאַף בְּמַה שֶׁהִתִּיר הָרַב בֵּית הַמְּלֶךְ בְּשׁו"ת יו"ד ס' ג' לְתַקֵּן סְפָרִים פְּסוּלִים שֶׁל עַכּוּמ"ז שְׁבָלוֹ אֵף אִם יָדוּעַ שֶׁהֵם סְפָרִים שְׁמוֹזְמָרִים מִתּוֹכָם לַע"א מְטַעַם דְּאִיכָּא אֲנָמְנִים אַחֲרֵים עַכּוּמ"ז עי"ש וְכֵן הִתִּיר הָרַב יֵד יְמִין בְּשׁו"ת יו"ד ס' א' לְמַפְּוֹר מְסֻמְרִים לְבָנוֹת־בֵּית ע"א שְׁלֶהֶם מֵהֵאֵי טַעְמָא עי"ש.

אֵין דְּעָתִי הַעֲנִיָּה נוֹחָה בְּזֶה מֵאַחַר שֶׁכַּפֵּה פּוֹסְקִים סוֹבְרִים דַּמ"ש הָרֵאשׁוֹנִים דְּאַף דְּלֵא קֵאֵי בְּתַרֵּי עֲבָרֵי דְנִהָרָא אֲסוּר מְדַרְבְּנָן לֵא דוֹקָא לִישְׂרָאֵל אֵלָּא הַה"ד לַב"נ עַכּוּמ"ז אֲסוּר לְמַפְּוֹר מְדַרְבְּנָן וְכֵן נוֹטָה דַּעַת מְרֵן חֵיד"א בְּשִׁיּוּרֵי בְּרַכָּה ס' קנ"א וְכַתְּבֵנּוּ שֶׁכֵּן פֶּסֶק הָרַב בְּאַר שְׁבַע בְּעֶצְמֵם שְׁנוֹתָנִים הַעַכּוּמ"ז בְּיוֹם חֲגָם וְנוֹטְלִים גַּם מִישְׂרָאֵל שְׂאֲסֹר לִיתָן לָהֶם בְּיָדֵים עי"ש.

וְאַף שֶׁפָּתַח שֶׁהָרַב מְשַׂאת בְּנִימָן הִתִּיר לִיתָן לָהֶם בְּיָדֵים אֲפֹשֶׁר דְּהֵינּוּ לְפִי מ"ש הַרְמ"א בַּסִּי קנ"א דְנִהָגוּ לְהַקְּל כְּסְבָרָא רֵאשׁוֹנָה לְהִתִּיר לְמַפְּוֹר לָהֶם דְּבָר שְׂיִוְכְלוּ לְקַנּוֹת מֵאַחֲרֵים וּמִנְהֵג זֶה לֵא נִתְּפָשֵׁט אֲצִלְיָנוּ וּמְרֵן לֵא הַזְּכִיר הִתִּיר זֶה לְכֵן נִלְע"ד דְּאֵין רֵאוּי לְהִתִּיר וּמְצִאתִי הוֹכְחָה לְמַה שֶׁכַּתְּבִּיתִי (דְּלֵא נִתְּפָשֵׁט מְנַהֵג זֶה בֵּינֵינוּ) מְדַבְּרֵי הָרַב שְׁמֹן הַמְּשֻׁחָה בַּד' ו' ג' שֶׁעַל מַה שֶׁנִּשְׁאַל אִם מְוִתֵּר לְמַפְּוֹר לָהֶם דְּבָר שֶׁהוּא תְּקוּרְבַת ע"א (עי"ש נִדּוֹן הַשְּׂאֵלָה) פָּתַח שֶׁנִּרְאֶה לְהִתִּיר פִּינּוֹן דִּיכּוּלִּים לְקַנּוֹת מֵאַחֲרֵים וְכַמ"ש הַמְּרַדְּכֵי סוּפ"ק דַּע"א וְאַף שֶׁכ' הַרְמ"א בַּסִּי קנ"א וַיֵּשׁ מְחַמִּירִין כְּבָר כָּתַב הַשְּׂ"ף בַּסֵּק"ו דְּלֵא פְּלִיגֵי וְכ"ע מוֹדוֹ דְּמִוִּתֵּר ע"כ לְעַנְיָנוּ וְאִם מְנַהֵג זֶה שֶׁהַזְּכִיר הַרְמ"א נִתְּפָשֵׁט גַּם בֵּינֵינוּ הִיָּה רֵאוּי לוֹ לְכַתּוֹב וְאַף שֶׁכַּתְּבֵנּוּ הַרְמ"א דִּישׁ מְחַמִּירִין כְּבָר פִּשְׁט הַמְּנַהֵג לְהַקְּל כְּסְבָרָא הָרֵאשׁוֹנָה אֵלָּא

נדאי מוכח דלא פינון הרמ"א להעיד על פל העולם שנתפשט המנהג להקל אלא על מדינותיו ולכן לא מצא הרב שמו המשחה ידיו להקל אלא עפ"י מה שכתב הרב ש"ף דליכא מחמירין וכ"ע מודו להתיר בשניבולים לקנות מאחרים ובאמת כבר פתבתי למעלה (בסק"ג) דהרבה פוסקים סוברים כמ"ש הרמ"א דיש מחמירין והרמ"א פתב דבעל גפוש יחוש ולכן נדאי אין לנו להתיר וחידיוש הוא שיהרב שמו המשחה נקיט בפשיטות פדברי הרב ש"ף ולא זכר כמה דיות נשתפכו בזה: ויש עוד צד להחמיר ולאסור למפור לעכומ"ז דבר האסור לו ולא נוכל לסמוך על מה שעכומ"ז אחרים מוכרים דבר זה והוא עפ"י מה שראיתי להרב פרי מגדים בספרו גנות ורדים פלל מ"ג שהביא מ"ש הרב המשנה למלך בפסק ד' מהלכות מלנה הנז"ל (לחלוק על מ"ש הרב פני משה דאם רואה הלנה שמלנה הנה רוצה להלוות מעות אלו לאחר ליכא משום לפני עור דמדמי לה למושיט כוס לגזיר בדלא קאי בתרי עברי דנהרא) דדוקא בכוס לגזיר וכיוצא פשיכול הוא בעצמו ליטלו אין המושיט לו עובר בלפני עור פינון שהיה יכול ליטלו בעצמו בלא העברת הלואו דלפני עור פלל אבל פאן מה לי אם ישראל זה עובר בלפני עור או אם ישראל אחר וכו' וכתב שיפה אמר וסיים ויש נפקא מינה גם לדין פשיש לישראל אבר מן החי ויש גם אצל עכומ"ז ובא עכומ"ז לקנות מהישראל מותר למפור לו שהרי אם ימפור לו העכומ"ז לא יהיה עבירת לפני עור שהרי אינו מונהר על זה ושוב פתב ויש לעיין בזה דכפי הנראה עכומ"ז נמי מצווה אלפני עור ועיין ביו"ד ושם אבאר עכ"ד.

וכעת לא ידעתי איה מקום פבוד דב"ק בזה וא"כ אם נאמר כפי מה שנראה נטיית דעתו דגם עכומ"ז עובר בלפני עור הרי זה דומה לדין לנה ברבית כשהיה המלנה רוצה ליתן מעות אלו ברבית ללנה אחר שדברו בזה הרבנים פ"מ ומשל"מ הנז"ל וכבר נתבאר למעלה דנקיטינו דגם בכי האי גוונא עובר אלפני עור מדאורייתא וא"כ אסור למפור להם אלא שאין דברי הרב גו"ר מוכרחים וכבר פתבתי בשדי חמד מערכת הגימ"ל אות ה"ן ס"ק מ"ב שהושג בזה עי"ש ועתה ראיתי שגם מדברי הרב חת"ס בחיו"ד סי' י"ט מתבאר דסובר דעכומ"ז אינו מצווה אלפני עור והוא שיצא לידון בדבר חדש דבצים חשיבי אבר מן החי והתפלא איך מוכרים בצים לעכומ"ז שהם אסורים באבר מן החי וישראל המוכר לו עובר אלפני עור וניחא ליה דכיון דשכיחי בצים טובא בעלמא ויכולים לקנות מעכומ"ז הוי כדלא קאי בתרי עברי דנהרא דמותר גם מדרבנן בישראל לעכומ"ז (עיין לעיל סק"ג מה שכתבתי ע"ד בזה) אלו תוד"ק עי"ש.

ואם היה סובר פהרב פרמ"ג דגם העכומ"ז מצווה אלפני עור א"כ הרי זה דומה לנדון שבמשל"מ וכיון שגם אם יקנו מעכומ"ז איכא עבירת הלפני עור הרי לא הותר לישראל לעבור עליו ואסור מן התורה אלא נדאי מוכרח דס"ל דליכא לאו דלפ"ע גבי עכומ"ז (ויש לדחות דאולי סובר פשיטת הרב פ"מ וק"ל) וכן פתב בפשיטות הגאון מנחת חינוך במצנה רל"ב אות ב' דאין העכומ"ז מונהר אלפני עור וכן פתב הרב קרבן אליצור ד' ק"מ ע"ד דאין העכומ"ז מונהר אלפני עור כמ"ש התוס' בע"א ד' ט"ו ע"ב ד"ה לעכומ"ז עי"ש ולקמן בס"ק כ"ג וראיתי שבשו"ת ירד אברהם בחיו"ד ד' כ"ד ע"ב נסתפק הרב השואל בנדונו דאף אי נימא דשרי לישראל ליהנות מאותם הנרות אפשר דאינו אלא להתיף אותם אבל לא למכרם לעכומ"ז פמות שהם או דלמא פינון דאיכא אומנים אחרים העושים אותם ש"ד והרב המחבר ז"ל בתשו' פתב דפשוט דאסור עי"ש ועם שקיצר

מאד ולא עמד בענינו זה פלל נקוט מיהא דעת הרב ג"כ לאסור: אחר שנים רבות נדפס שו"ת פתב סופר חיו"ד ומצאתי בסי' פ"ג שנסתפק הרב השואל במ"ש הרמ"א בסי' קנ"א בכשיכול לקנות ממקום אחר אם מותר למפור לו שנתלקו הפוסקים ושנוהגים להקל וכו' דאפשר דנא פשאפשר לקנות מעכומ"ז אחר אבל היכא דליפא אלא מוכרים ישראלים הגם שהם מוכרים ביודעים ובלא יודעים דיש חשש איסור בזה אפשר כה"ג אסור והרב המחבר (בד"ה ונשיבה נא ונתקורה) הביא ע"ז דברי הרב פ"מ ומה שהשיגו הרב משל"מ כנז"ל וכתב ליישב דעת הרב פ"מ ומסיק פנותיה דליפא בכה"ג משום לפני עור מדאורייתא וכתב עוד צד היתר בשם הרב השואל משום שיש עוד זמן ליום חגם ויוכל העכומ"ז להביא ולקנות מעכומ"ז שבעיר אחרת ובאנו למ"ש הרמ"א דהיכא שמוצא לקנות מעכומ"ז מותר (שהמנהג כסברא ראשונה להקל בזה) והרב המחבר השיבו דלא אמר הרמ"א להקל כשמוצא לקנות בעירו שדר בה אבל כשצריך לטרונח לילה לעיר אחרת לא וא"כ בנדון זה שיש ישראלים בעירו שהם מוכרים ביודעים ובלא יודעים לדעת הרב משל"מ איפא לפ"ע מדאורייתא אף העיקר פדעת הרב פ"מ וליפא לפ"ע מדאורייתא.

ושוב נשא ונתן אם יש לאסור מדרבנן מיהא (כמ"ש הראשונים גבי בדלא קאי בתרי עברי דעכ"פ אסור מדרבנן) ומסקנתו דמצד הדין מותר אלא שיש לבעל נפש להחמיר מ"ש לחלק בעניינים אלו: ודע דכל הפתוב בענינו זה הנה טרם שראיתי תשובת הגאון פתב סופר הנז"ל שישם מפקפק על דברי הרב משל"מ במה שחולק על הרב פני משה בהיכא דהמלנה הנה מעות אלו לנה אחר ונקיט פדעת הרב פ"מ דאינו עובר הלנה הזה בלפני עור ולא ראה הרב פתב סופר דברי מרן חיד"א בברכ"י שכתב שגדולי האחרונים סוברים פהרב משל"מ דעובר גם בזה בלפ"ע ופשיטא דכנותייהו אית לן למינקט ומה שדחה ראית הרב משל"מ מדברי התוס' דחגיגה ד' י"ג ד"ה אין מוסרין (שכתבו דהתם ליפא משום לפני עור דמייירי דאיפא עכומ"ז אחר שרוצה ללמדו תורה ומדלא כתבו דאיפא ישראל אחר שרוצה ללמדו מוכיח דאין זה מוציא מידי לפ"ע פיון שגם האחר הנה עובר אלפני עור) ואמר שבקל יש לדחות ראיה זו דהתוס' נקטי דרף קרוב שעכומ"ז אחר מלמדו מלומר דישאל אחר מלמדו באיסור ועובר אלפני עור וזה לא שכיח לענ"ד אין זו דחיה דאפתי קשה דלא הנה להם להזכיר עכומ"ז פלל רק הנה להם לומר דמייירי שיש אחר שרוצה ללמדו ונהנה מישתמע שפיר כל שיש מי שרוצה ללמדו בין עכומ"ז בין ישראל אינו עובר זה בלפני עור וממה שדקדקו לכתוב שיש עכומ"ז שרוצה ללמדו מוכח שאם הנה ישראל שרוצה ללמדו לא הנה מציל את זה מלפני עור והוא דקדוק נכון לענ"ד.

ועתה ראיתי להרב לב שומע יצ"ו במערכת הלמ"ד אות מ"ג שהאריך במחלוקת הרבנים פ"מ ומשל"מ וכתב דהתוספות והרמב"ן והרשב"א והמרדכי וריא"ז סברי פדעת הרב משל"מ שעובר בכי האי גוונא בלפני עור מדאורייתא ורק מדברי הריטב"א בחידושו לכתבא מציעא ד' יו"ד אהיה דאמרינו איפא בניהו פהו שאמר לישראל קדש לי אשה גרושה הוכיח דקאי כסברת הרב פ"מ ומ"מ נקיטינו פהרב משל"מ וכו' עי"ש דב"ק.

גם ראיתי להרב מנחת חינוך במצנה רל"ב אות ג' שהביא דברי הרב משל"מ וכתב שהדברים ברורים וכו' עיי"ש. גם הרב יד אליעזר בסי' ח' (בד"ה וא"ש) כתב שעיניך דינו של הרב פני משה ליתא וכמ"ש המשל"מ בפרק ד' דלא דמי למושיט פוס לנזיר וכו' ודברי המשל"מ ברורים עכ"ל והעסקתי תוך דברי בס"ק י"א (בד"ה ולפי הנראה) וגם בסי' ט' הביא שרב אהרן הוכיח דברי התוס' פסקת הרב משל"מ ודחה ראיתו.

ומ"מ מודה דהעיקר כהמשל"מ עיי"ש:יו"ד) כתב הריטב"א בחידושי למס' ע"א על מ"ש בד' ס"ג ע"א אומר אדם לחמרו ולפועליו לכו ואכלו בדינר זה לכו ושתו בדינר זה ואינו חושש לא משום שביעית ולא משום מעשר וכו' ונ"ל וא"ת למה אינו חושש בעה"ב משום ולפני עור לא תתן מכשול וי"ל דמהכא שמעינן דכל שאין אנו נותנים לו האיסור עצמו והדבר ספק אם יקח האיסור אם לאו אין בו משום ולפ"ע לא ת"מ אפילו לגבי ישראל עכ"ל הביא דבריו הרב קרבן אליצור בד' ק"מ ע"ג ודקדק מדבריו ונ"ל הנה למדנו מדבריו דאם אנו נותנים לו האיסור עצמו אפילו שיהיה ספק אם יעשה האיסור בשעה שנותנים לו עבר בלפני עור אם עשה הלא האיסור ושמעינן מדבריו נמי דאפילו אם אין נותנים לו האיסור עצמו אם אינו ספק לנו שיעשה האיסור ועובר אלפני עור וכו' עכ"ל נמצא דדעת הריטב"א דאפילו אם הוא ספק אם יעבור העבירה כל שנותן לו גוף האיסור עובר אלפני עור.

ויקצת נראה פן מדברי רש"י בד' ו' בההיא דתני ר' נתן שלא יושיט פוס של יין לנזיר וכו' שמא יבא לשתותו אלמא דגם בספק אם ישתה איכא לפ"ע אלא שאינו מוכרח שהרי לא אמר ר"ן שהמושיט פוס יין עובר בלפ"ע רק אמר שלא יושיט ונוכל לומר דאף דלעבור בלפני עור בעינן שיהיה ודאי שישתה מכל מקום בספק אם ישתה איכא מיהא איסורא ולכן פירש שמא ישתה אבל לעבור אלאו איכא לה דאינו עובר אלא בנדאי ישתה ובשוי"ת די השיב חיו"ד סוף סי' י"ג הובא מ"ש הרב פנסת הגדולה בחלק א"ח בהגהות כ"מ פרק י"ב מהלכות רוצח בשם תשו' הרדב"ז דאספק דלפני עור לא מפקידנן וכתבו הרבנים בס' די השיב שם שפן נראה מדברי התוס' במס' ע"א ד' ו' ע"ב ד"ה מנין שכתבו דנקט פוס יין לנזיר דמסתמא למיפתי בעי ליה ושמא ישפח נזירותו אבל ישראל האומר הושיט לי נבלה או שום איסור אין לחשדו מלהושיט לו אבל אם ידוע לו שרוצה לאכלו אסור להושיט לו אפילו הוא שלו וכו' עיי"ש דמשמע דוקא כשידוע לו שרוצה לאכלו אבל לא בספק ונמצא לפי זה דפליגי רבנןאתא בהא דספק אם יעשה איסור דלהתוס' והרדב"ז אף בנותן איסור עצמו אינו אסור אלא בידוע שיעשה האיסור (שהרי התוס' במושיט האיסור עצמו מירי) ולהריטב"א בנותן איסור עצמו אפילו אם ספק יעשה האיסור עובר בלפני עור פן משמע לי מתוך מה שהביאו הרבנים הנז"ל בשם הריטב"א והרדב"ז שהביא הרב כנה"ג (פי גוף הספרים אינם בידי) וממה שכתב הרב תרומת הדשן בסי' רצ"ט וגם ממה שהביא בשם תשובת ריצב"א מתבאר דס"ל כהרדב"ז דבספק ליכא לפני עור שכתב בלשון זה פדאייתא בכמה דוכתי דאסור למפור לעכומ"ז דבר שהעכומ"ז קונה אותו כדי לעשות בו דבר שהישראל מונהר על כף ואף על גב דאינו אומר בפירוש שקונה לשם כף אלא שאנו יודעים דלהכי הוא מכונן וכן כתב להדיא בתשו' ריצב"א דלמ"ד ב"נ עכומ"ז מצננה על הסירוס אסור למפור לו בהמה אם ידוע בודאי שירסנו עכ"ל הרי שכתבו דדוקא אם ידוע בודאי שיעשה הלא את האיסור הוא

דעובר אלפני עור והוא היקף סברת הריטב"א הנו"ל דכשנותן גוף האיסור אף אם ספק יעבור איפא לפ"ע: אף ראיתי להרב פתח הדביר בח"ג סי' ש"ו אות ג' שהבין שהריטב"א והתוס' והרדב"ז פלגם אמרו דבר אחד דנוקא בידוע שבנדאי יעשה איסור הוא דעובר אלפני עור והוא ששם הביא שהרב חקרי לב בחלק ח"מ ח"א ד' י"ט ע"ד הקשה על מה שהספיק הרב יד מלאכי דאף אם לא עשה הנישט האיסור עובר המושיט בלפני עור (עיין בזה לעיל בס"ק א') ממה שמוכח מדברי הרשב"א והר"ן בריש נדרים דמי שאכל ספק איסור ושוב נתברר שהוא היתר גמור אינו נענש מן השמים ומאי שנא מדין לפני עור דאף אם לא נכשל עובר עליו משום שנקנס בספק וינישב בשני אופנים א) דהתם קרוב לנדאי שנקשל מה שאין פו בספק שקול.

ב) דשאני התם דכתיב ולפ"ע לא ת"מ דמשמע דאסור גם הנתינה אעפ"י שלא נכשל וכתב ע"ז הרב פתח הדביר דתירוצו הראשון יש לו סמוכות ממ"ש הריטב"א בחי' לע"א בפ"ק השוכר דאפילו באיסור פ"ע כל דהוי בספק שאפשר שלא יכשל מותר עיי"ש הרי שיש חילוק בין נדאי נכשל דאסור לכשהדבר בספק וכ"כ הרדב"ז הביאו מרן החבי"ב בכנה"ג פי"ב מהלכות רוצח דאספק לפ"ע לא מפקידנן וכתב הרב המגיה בס' אהל ישרים במערכת הל"מ ד אות ט"ו שפן נראה מדברי התוס' בע"א ד' ו' (הביא דברי התוס' שהביאו בשו"ת די השיב הנ"ל וסיים בפתח הדביר) ולהכי מאי דמחייב אנתינה (אין הלשון מדוקדק וכוננתו מה שעובר) היינו היכא דהוי קרוב לנדאי שהוא נכשל וכדברי הרב חק"ל בתירוץ א' עכ"ד הרב פתח הדביר ומי שנמצא אצלו סה"ק הנ"ל ישפיל וידע איזה יכשר: והגאון חתם סופר בחיו"ד סי' י"ט בתמיהתו על היתר מכירת בצים לעכומ"ז דהאיפא משום לפ"ע לת"מ אבר מן החי ועיין בגוף דב"ק) פתב בזה הלשון מיהו בצים שלמות פשיטא לי דשרי לתת אותם במתנה פינו דאיפא למיתלי דלהושיב עליהם תרנגולים לגדל אפרוחים קבעי לה שרי דבכל שהו דאיפא למיתלי תלינו פמבואר במשנה במס' שביעית פ"ק ה' משנה ח' ומבואר מאד במס' ע"א ט"ו ע"א ובסוף פ"ק ה' דגטין ס"א ע"א תוס' ד"ה משאלת ע"כ לעניינינו (עי"ש בד"ה ומיהו בצים) מתבאר דכל שהוא ספק אם יעשה איסור אינו עובר אלפני עור ורבינו ט"ז ביו"ד ריש סימן קנ"א דקדק מדכתב מרן הדברים המיוחדים לע"א אסור למכור לעכומ"ז משמע דוקא המיוחדים לע"א אבל אם הוא ספק דשמה לדבר המותר הוא קונה אזלינו לקולא והכי אמרינו במכירת בהמה גסה בטור עכ"ל ובחידושי ס' מקור מים חיים שהעתיקו באשלי רב"ב החידושים (דפוס ראם) תמה על הרב ט"ז דבגדרים ד' ס"ב גבי ההוא אבא (יער של עצים) דרב אשי דזבני מניה עצים לבי נורא ואמר ליה רבינא והאיפא לפני עור ושאני ליה רוב עצים להסקה נתנו מוכח דדוקא בדאיפא רובא להיתרא הוא דשרי ובלא רובא לא תלינו להקל ואין ראיה ממכירת בהמה גסה דתלינו דלשחיטה בעי דהתם הוא איסור דרבנן ולכן תולין להקל אף בלא רובא אבל במידי דאיסורו מדאורייתא אין לתלות להקל אלא בדאיפא רובא.

שוב הביא דברי הרא"ש בגדרים שמתבאר פדברי הרב ט"ז וכתב דצ"ל דמ"ש בש"ס רוב עצים להסקה ניהו לאו דוקא משום דאיפא רובא והצ"ע: והרב שמן המשחה בד' ו' ע"ג (בד"ה וראיתי) עמד בחקירה זו אי בעינו רובא להיתרא ולא ראה דברי הרב ט"ז הנ"ל והביא מ"ש בפסקים וכתבים סי' ז"ך באיסור מכירת ספרים לכופרים דאם אין

ידוע מה הוא יש להתיר דתלינו ברוך שיהם ספרי רפואות וכו' דמשמע דבעינו רנבא
וכדמשמע ג"כ מההיא דנדריים דאמרין רוב עצים להסקה גינהו ושוב כתב די"ל דרוב
עצים לאו דוקא וכו' ושכ"כ הרא"ש ונשכו נראה מדברי הר"ן והתוס' וכו' והביא מ"ש
שם הרב הנמק"י עי"ש גם הגאון פני יהושע בק"א בחיו"ד סי' ג' האריה בזה ודעתו דלאו
דלפני עור קל משאר לאוין ואזלינו בספקו לקולא עי"ש גם הגאון מוהר"ם בנעט בשו"ת
הר המור סוף סי' ח' (בד"ה ועל ארבעה) פתב ובלאו הכי ע"כ לא פליגי רבנאמא אם
מוטר למפור לעכומ"ז דבר שיוכל לקנות מאחר אלא בלפני אידיהן דאיכא ודאי הקרבה
לע"א אבל פאן בספק אם יאכלנו בעצמו י"ל דלכ"ע לא חיישינו אלפני עור וכ"כ המג"א
בסי' ת"ן גבי אומר אדם לפועליו צא ואכול ואני פורע דמיירי דוקא בידוע בנדאי שיהאכל
חמץ משמע דבספק ליכא לפני עור עכ"ל והרב תבואת שור בנימוקיו לפסחים ד' כ"ב
עביד צריכותא למאי דנקיט ר' נתן פוס יין לנזיר ואבר מן החי לב"ן עכומ"ז ואמר דאי
תנא פוס הנה אמינא דוקא בישאאל איכא משום לפ"ע אבל לא בב"ן עכומ"ז ואי תנא
אבר מן החי הנה אמינא דוקא כשידוע שיעשה איסור אסור אהכי תני פוס לנזיר שאעפ"י
שהוא ספק אם ישתה כמ"ש רש"י ותוס' עי"ש עכ"ל מתבאר דס"ל דגם אספק איסור
יש לפ"ע אלא דלפום ריהטא נראה שזה סותר למ"ש בפנים (בתבואת שור) בסי' ט"ז
ס"ק כ"ג וז"ל וי"ל דמתני' לא איירי כי אם בהודעת המוכר שלא יעבור אלפני עור ובהא
אמרין להדיא בע"א ד' ט"ו דכל היכא דאיכא למיתלי תלינו משמע דאין אזהרא דלפ"ע
כי אם דאיכא מכשול נדאי וכו' עכ"ל וקצ"ע: ובספר היקר ונחמד חתן סופר להרב הג'
נכד הגאון חת"ס (בשער המקנה והקנין) בד' חל"ק עמד לבאר הלכות מרובות בדין לפני
עור ובאות ד' נסתפק אי בעינו מכשול נדאי או רובאו עובר גם בספק אם יפשל ויבביאורו
כתב להסביר מנא להו לרז"ל ללול בלאו זה המכשיל את חברו בעבירה וכתב דמלבד
דשם מכשול אחד ומה לי אבן לפני העור שנסמה העין גשמי שלו ומה לי מכשול עבירה
שהוא אבן נגף לנשמה למי שנסמה עין שכלו ועוד דרישיה דקרא לא תקלל חרש הפונה
לא מבעיא שומע אלא אפילו חרש וסיפיה דומיה דרישיה נדרש בלא מבעיא ואי כפשטיה
דוקא שלא ליתן אבן לפני העור לא יתכן לפרשו אפילו לפני עור אבל אם הוא עור
בעבירה הוי שפיר דומיה דרישיה והכי קאמר לא מבעיא לפני מי שעובר בנדון שהוא
עון גדול אלא אפילו לפני עור פלומר שהוא שוגג דלפני עור אבן אבן אסור ליתן לו
דבר האסור לו והיינו מכשול פלומר שוגג כדרשת רז"ל ע"פ פי פשלת בעונה (עין יומא
ד' פ"ו ע"ב) וכתב להמשיך שני לאוין אלו דשייכי אהדדי עפ"י מ"ש הפוסקים דאסור
להכות לבנו גדול שמא יבעט בו ועובר אלפני עור וא"כ בתרתי הנהירה תורה שלא יקלל
לשום אדם פי יכעוס חברו עליו ויקללנו או יפנו ויעבור אלאו דלא תקלל או על פן יוסיף
להכותו ועובר על לפני עור מלבד הלאו דלא תקלל ושני הלאוין שייכי אהדדי (אלו
תו"ד בקיצור).

ועפ"י הדברים האלה פשיטא ליה שם בע"א באות ד' דגם כשיש ספק אם יעבור העבירה
עובר אלפני עור שהרי המתקלל נהי שעל פי הרוב חוזר ומשיבו דברים קשים אבל אין
זה הכרח או עכ"פ רוב דגם יקללנו ומה גם בשם או יפנו באופן שיעבור על לאו דשמא
יחרפנו או יאמר לו דברים קשים בלי קללה באופן שלא יפשל ועם כל זה אמרה תורה
שעובר בלפני עור הרי דגם בספק עובר בלפ"ע וכן נראה דעת רש"י שכתב שמא יבא

לשמותו אבל ראיתי בתוס' בע"א ד' ט"ו ובגטין ס"א דכל דאיפא למיתלי בהיתר תלינו ומה"ט פתב רש"י בע"א ט"ו ע"א דהא דאין מוכרין בהמה לעכומ"ז הוא דוקא בטמאה דליפא למיתלי בשחיטה וכ"כ הריטב"א בחי' לע"א ד' ט"ו ע"ב (אמ"ש בש"ס מי דמי התי' אין אדם מצונה על שביטת בהמתו בשביעית) אע"ג דהכא איפא עבירה בגופו שעובר אלפני עור משא"כ שביטת בהמתו יש לומר דבכי האי גוונא ליפא לפ"ע גמור דלא ידעינו דלעבירה בעי לה רק במקום רגלים לדבר אסור מדרבנן ואי איפא למיתלי דלהיתר בעי לה אוקמא אדין תורה וכ"כ התבואת שור בסי' ט"ז דבספק ליפא לפ"ע וכ"כ השה"ג בפ"ק דע"א ולפי זה צ"ל דעל פי רוב יבא לדבר עבירה או לקללה או להפאה או להלבנת פנים שנאה נקימה ונטירה כי בני עליה הנעלבים ואינם עולבים מעטים אלו תנן דבריו עי"ש בנזעם שיח ויש להעיר עליו איזה הערות פאשר יבין הקורא בכל מה שפתי למעלה והרב לב שומע יצ"ו במערכת הלמ"ד אות ה"ן הביא מ"ש הגאון פנ"י בחי"ד סי' ג' הג"ל דספק לפני עור מותר ושפן פתח הדביר הג"ל בשם הריטב"א והרדב"ז והצ"ע דמהש"ס בע"א ד' י"ד ע"א גבי מאי דתנא ומפולן מוכרין להם תבילה דפרכינן וליחוש דילמא מזבין לאחריני ומקטרי ומשני אבני אלפני דלפני לא מפקידנן מוכח דגם בספק איפא לפ"ע וכן ממ"ש שם בד' ט"ו ע"ב דישאל הקשוד למפור לישאל אסור למפור לו אף דאינו נדאי שימפור לישאל וכתב שפן מתבאר מדברי הרא"ש שם אות י"ד ומדברי הסמ"ג לאנן קס"ח ובכנה"ג הביא בשם הרדב"ז דלגבי ישאל איפא לפני דלפני וראיתו מההיא ארבא דטבעא וכו' שהביא הרא"ש שם.

אלו תוד"ק ולפום ריהטא נראה דיש ליישב הערותיו ואין לי פנאי פעת להתיישב בזה: אחר זמן רב ראיתי בשו"ת עין יצחק להגאון מוהרי"ץ אלחנן יצ"ו בחלק א"ח סי' י"ג שעמד בעיקר פללין ותנן דב"ק הוא הביא דברי הרב ט"ז דהיכא דהוי ספק אם לאיסור או שקנאו לדבר היתר אזלינן לקולא וכו' דיש להעיר דהא קניא לן שם בסי' קנ"א ס"ד דדוקא ביזע שקונה לשחיטה מותר למפור לו אבל מספק אם לשחיטה או לא אסור למפור לו ויישב דכוננת הט"ז דכיון דחזינו דכמה פוסקים סברי להתיר אף בספק לשחיטה אף דאנו קניא לן לאסור יש לומר דשאני בספק לשחיטה דיש שם רוב דרובא לרדא זבני פדאימא בבבא בתרא ד' צ"ב לכן החמירו שם אבל היכא דליפא רובא אין לנו להחמיר מספק דאפוי פלוגתא לא מפישינו וזהו שפתי הט"ז והכי אמרינן לקמן במכירת בהמה גסה בטור פונתו דהטור הביא שם שיטת רש"י דבטהורין תולין דקנאו לשחיטה לכן אין לנו להרבות במחלוקת ויש לומר דכולי עלמא סברי בגדון דידן להקל והא דאמרינן בקידושין ד' ל"ב ע"א דילמא רתח ועבר על לפני עור דמשמע דאף על ספק לפני עור מותר יש לומר דהתי' הוי קרוב לנדאי דרתח וזהו ודילמא הוא פועל המבואר בגטין ד' מ' בתוס' ד"ה חיישינו (אמר המחבר במחילת כתי"ר געלם ממנו לפי שעה דברי כמה ראשונים שהבאתי בשדי חמ"ד ח"א בחלק הפללים במערכת הדל"ת אות מ"ז שפתבו לפרש מה שאמרו בש"ס בלשון דילמא דאינו לשון ספק אלא נדאי עי"ש ואם פן לא היה צריך ללמוד מלשון חיישינו ללשון דילמא ובלשון חיישינו עיין מה שרשמתי בס"ד במערכת החי"ת אות ס"ה ובהאי עובדא דרב הונא עיין בבב"ב יוסף יו"ד סי' ר"מ אות י"ד והבאתי דב"ק לקמן בס"ק י"ד ודו"ק): אף בראית הט"ז יש

להעיר דשאני מכירת בהמה גסה דעיקרו אינו אלא איסור דרבנן ומנא לן לדון פן בדאורייתא אכן יש ראיה מרבנות דאף בדאורייתא תלינן פל היכא דמצינו למיתלי מפרק ה' דשביעית משנה ח' דבית הלל מתירין למכור פרה חורשת בשביעית דתלינן שקנאה לשחיטה ומבואר בירושלמי שהביא הרא"ש בע"א פ"ק קמ"א סי' ט"ז דבמוכרה לטבח אף בית שמאי מודו ובמוכרה לאריס דברי הפל לחרישה פי פליגי במוכרה לסרסור הרי דגם בחשש לפני עור דאורייתא ג"כ תלינן בהיתרא ואף דיש שם רובא לרדיא המגדלת עם פל זה תלינן בהיתרא (ולא זכר שר שפכר קדמו בראיה זו הגאון חתם סופר שהבאתי למעלה) והקשה לו מההיא דגדרים ס"ב רוב עצים להסקה ניהו ויישב דכיון דרבנן דבבבית לבי נורא יש הוכחה להקפד דקנו לאיסורא משום הכי הוצרכו לומר רוב עצים להסקה וכן נראה מלשון הרא"ש והתוס' ושיטה מקובצת שם דאף היכא דליכא רובא תלינן מספקא להיתרא: וכתב שם בשם הריטב"א בחידושו למסכת ע"א על דף ט"ו (בד"ה לעכומ"ז מזבין) גבי רבה דזבין חמרא לישראל החשוד למכור לעכומ"ז ואמר ליה אבני מאי טעמא עבד מר הכי אמר ליה אנא לישראל זבני.

והא אזיל ומזבין לעכומ"ז לעכומ"ז מזבין לישראל לא מזבין הקשה הריטב"א דהא אמרינן התם דרב הונא זבין פרה לעכומ"ז משום דאימור לשחיטה זבנה ותיגרין דלהכי תלינן דקנאו לשחיטה דכיון דאפשר דאית ליה הנאה בשחיטה טפי לכו תלינן בזה אבל הכא דלא שני ליה בין ישראל לעכומ"ז אמאי מזבין לה לישראל טפי מעכומ"ז כיון דלית הנאה במילתא וגם התוס' שם בד"ה רהיט שפכתו אף על גב דלעיל תלינן אימור לשחיטה זבנה הכא לא תלינן דלישראל מזבין לה שפך ימכור לזה כמו לזה פוננתם לחילוקו של הריטב"א ועל פי זה פלפל בתשובתו על מה שנשאל באיש אחד ירא שמים שרוצה להשתתף עם ישראל אחר החשוד לעסוק במסחרו גם בשבת ויתנה עמו שלא יעשה העסק בשבת אם יוכל לסמוך בזה או יש לו לחוש משום לפני עור כיון שחשוד בדבר וצדד כמה צדדים ובמסקנתו כתב דאם מתנה עמו שלא יעשה בשבת ושם יעשה בשבת לא יטול שטר ממה שיעשה בשבת וכיון שאין לו מזה הנאה סמכין שלא יעשה בשבת דאין לנו לחוש שיעשה ויטול שטר היפך ממה שהתנה הבעל הבית עמו דאם פן הוי גזלן וזה לא נחשד על הגזל שהרי כתב הגאון חתם סופר בחלק ששי סי' פ"ג דאף דמי שהוה מומר לחלל שבת הוא מומר לכל התורה מפל מקום אינו חשוד לכל התורה אלו תנורף דב"ק: י"א) נשים נמי הוזהרו בלאו דלפ"ע כמו שכתב מפורש הרב החינוך בפירוש קדושים סי' רל"ב וכן מתבאר מדברי הרב הדרישה ביו"ד סי' א' במה שהביא מרן הב"י בריש הסי' בשם הפל בו דרבנינו יצחק כתב דנשים שוחטות לעצמן אבל לא לאחרים ותמה מרן מה טעם לחלק בין לעצמן לאחרים וכתב הרב הדרישה דלעצמן מותרות דאינן חשודות לאכול נבלה אבל לאחרים דאינו אלא לאו דלפני עור קל בעיניהן וחשודות להכשיל אחרים עי"ש שמעת מינה דמזירות הן אלא שחשודות להקל בלאו זה: וכתב הרמב"ן בחידושו ליבמות ד' פ"ד ע"ב דבלאו שאינו שונה בכל נשים ליתנהו בכלל זה והביא דבריו מרן חיד"א במתנין ברכה יו"ד סי' ס"ב ומוכח מדבריו דאפילו איסור דרבנן ליכא שהרי כתב ליישב בזה דברי רבינו הטור שם שכתב דאבר מן החי אינו נוהג בטמאים ועמדו המפרשים להבין מאי נפקא אם אסור משום אבר מן החי הלא בלאו הכי אסור משום פטר טמא וניחא ליה דנפקא מינה לאשה דיכולה להושיט אבר

מן החי טמא לעכומ"ז דאיהי לא מיפקדה אלפני עור בכי האי גוונא דאבר מן החי טמא אינו שונה בכל דלישראל שרי עיי"ש ואי איפא איסורא דרבנן אפתי קשו דברי רבינו הטור פמוכן וכן הוא משמעות דב"ק דנפ"מ דאשה יכולה להושיט וכו' ואע"ג דבלא קאי בתרי עברי אף דליפא לפ"ע איפא איסורא דרבנן מיהא.

צ"ל דבמידי דשיניף לפ"ע היכא דקאי בתרי עברי דנהרא הוא דאסרו היכא דלא קאי משא"כ במידי דלית בי' לפ"ע איסורא נמי לא גזור. ולפי מ"ש מ"ן החבי"ף בס' ראה חיים ד' ה' ע"א דמסייע ידי עוברי עבירה הוא מטעם ערבות ניחא בלאו הכי אף לקמן במערכת המ"ם אות מ"ב פתבתי על דבריו דקשה לומר כן שהרי כמה פוסקים סוברים דבדלא קאי בתרי אסור להושיט גם לעכומ"ז (כמו שרשמתי למעלה בס"ק ג'): ולפי הנראה דבר זה נעלם מרבינו עקיבא איגר בגימיקיו ליו"ד סי' קפ"א כמה שנתחלקו הפוסקים באשה שאינה מצננה אהקפת הראש (דכל שאינו בלא תשחית אינו בכל תקיף) אם מותרת להקיף ראש האיש ויש סוברים שפושם שמוותרת בהקפת ראשה כן מותרת להקיף ראש האיש ויש סוברים דאף שמוותרת בעצמה אסורה להקיף ראש האיש דהוי כמאכילתו אסור בינדים וע"ז הקשה הרעק"א על המתירים דאמאי לא תהא אסורה משום לפני עור דאף דהוא עצמו יכול להקיף ראשו והוי כלא קאי בתרי עברי דנהרא מפל מקום אים מיהא איסור דרבנן כמ"ש התוס' בריש שבת (עיינן מה שרשמתי בזה לעיל ס"ק ג) וכתב ליישב דאולי בזה אין איסור מדין מצנה להפרישו דאדרבא בזה שיהא מגלחת אותו בזה מפרישתו דאם לא היתה מגלחת אותו היתה מגלחת בעצמו והיה עובר שני לאונן דניקף ומקיף ועל ידי שיהא מגלחתו מפרישתו מלאו דמקיף עכ"ל והתירוץ דחוק בעיני דאיה נתיר לה לעשות איסור דרבנן מפני זה דמלבד דיש לומר אין אומרים לאדם חטא בשביל שיזפה חבירו (אלא שיש לדחות דלא דמי לבעלמא שהחטא שחוטא זה הוא איסור בעצמו ורק כדי שיזפה חבירו אתה רוצה להתירו בזה שייף לומר אין אומרים וכו' אבל הכא בדלא קאי בתרי עברי אין שום איסור אלא משום להפרישו ונהרי בזה מפרישתו יותר וצריף להתנייב בזה והוא מקצוע גדול) והאמת שאם היינו יודעים בבירור שאם היא לא תגלחנו גלח בעצמו אפשר הנה לומר דמוטב שתעשה היא איסור דרבנן ולא יעשה הוא איסור תורה וצריף לעיין בזה בגוף הפלל אף מי יימר דאם לא תגלח אותו הוא גלח בעצמו דילמא יתגלח ע"י עכומ"ז ולא יסייע בעצמו ואף דמפל מקום איפא איסורא דרבנן הא נדאי אין להתיר לה לעשות איסור דרבנן כדי שלא יעשה הוא איסור דרבנן ואף לעשות איסור דרבנן כדי שלא יעבור חבירו אאיסור תורה נראה מדברי הרב תפארת שמואל על דברי הרא"ש בפרק איזהו נשף סי' מ"ב דלא ברירא ליה דשרי שפכת בלשון זה ונפ"מ היכא שיודע שבלאו הכי מלנה ברבית ויש בני אדם מוכנים ללות ממנו ברבית דשרי ליקח ממנו למחצית שכר שהרי יכול ליתן יין לגזיר היכא שיכול ליקח בעצמו ואף שאסור מדרבנן אפשר יש להתיר להבא דאדרבא מצילו מרבית דאורייתא ומביאו לרבית דרבנן ומציל אף הלנה דאולי לא יוכל ללות במקום אחר ברבית ע"י ישראל עכ"ל הרי שלא כתב דמותר בענין זה בפשיטות רק כתב בלשון אפשר שמשמעותו על הרוך הוא לשון ספק ואף אם נאמר דפשיטא ליה בכי האי גוונא דשרי ואין הכרח מלשון אפשר (עיינן מה שרשמתי בזה בקונטרס פללי הפוסקים ריש סי' ט"ז) וכן מצאתי שנסתמש בסברא זו בשו"ת יד אלעזר בסי' ח' (בד"ה ואשר) ליישב

מה שְׁנֵרָא סְתִירָה בְּדַבְרֵי הָרַב מְשִׁנָּה לְמַלְךְ בְּפֶרֶק ה' מֵהַלְכוֹת מְלִנְה דִּין ב' (בד"ה עוד פֶּתַח הַטּוֹר) דְּנִקִּיט כְּסִבְרַת הָרַב פְּנֵי מְשִׁנָּה דְּהֵיכָא דְּהַמְלִיחָה הֵנָּה מוֹזִיף הֵנִי זוּזֵי בְּרַבִּית לְאִינִישׁ אַחֲרֵינָא וְאַתָּא הָאֵי וְלִנְה הֵימְנוּ אֵינּוּ עוֹבֵר בַּלֵּפ"ע.

וְאֵילוּ בְּפֶרֶק ד' דִּין ב' נִחְלַק עַל הָרַב פ"מ וְכַתְּבַת הָרַב יֵד אֶלְעָזָר לִינְשֵׁב דִּישׁ לֹמֵר דְּמִינְרֵי בְּאַנְפֹן זֶה דִּישְׁרָאֵל רוּצָה לְלוֹת מִמוּמָר בְּרַבִּית דְּרַבְּנָן דְּעוֹבֵר רַק מְשׁוּם לְפָנֵי עוֹר וְנָחִי דְּהַמְלִיחָה הַמּוּמָר הֵנִי מוֹזִיף בְּרַבִּית דְּאֹרִינְתָא הֵנִי דְּמִים גּוֹפִינְהוּ לִישְׁרָאֵל אַחֲרֵינָא וְא"כ יַעֲבֹר אוֹתוֹ הַיִּשְׂרָאֵל אֶלְאוּ דַּלְפ"ע וְאַלְאוּ דְּלֵא תְּשִׁיף פִּינָן דְּנוֹתָן לֹו רַבִּית דְּאֹרִינְתָא וְלָכוּ מוּטָב שְׂיִלְנָה הַיִּשְׂרָאֵל הֵרָאשׁוֹן מִמְּנוּ בְּרַבִּית דְּרַבְּנָן וְיַעֲבֹר עַל אִסּוּר דְּרַבְּנָן קְלִילָא כְּדִי שְׂלֵא יַעֲבֹר חֲבִירוֹ יִשְׂרָאֵל עַל אִסּוּר דְּאֹרִינְתָא הַחֲמוּר וְכַמ"ש הַתּוֹס' בְּשַׁבַּת ד' ע"א ד"ה וְכִי דְּהֵיכָא דְּלֵא פֶּשַׁע לֹא אֶמְרִינָן וְכִי אֹמְרִים לְאֶדָם חֲטָא וְכו' וְהֵכָא נְמִי פָּאן אוֹתוֹ יִשְׂרָאֵל אַחַר מְשׁוּם דְּלֵא יַדַּע הָאִסּוּר לְלוֹת מִמוּמָר בְּרַבִּית אוּ דְּלֵא יַדַּע שְׂהוּא מוּמָר אוּ דְּאֹמְרֵי מוֹתֵר וְלִבְיָה אֲנָסִיָּה וְלֹא פֶּשַׁע כָּלֵל שְׂפִיר גִּיחָא לִיָּה לְחַבְרֵי יִשְׂרָאֵל זֶה לְמִיַּעֲבֹד אִסּוּר קְלִילָא וְלֹא לִיַּעֲבִיד ע"ה חֲבִירוֹ אִסּוּרָא רַבָּה וְכו' אֲבָל עֵינְקֵר דִּינָא דַּהֲפ"מ לִיתָא וְכַמ"ש הַמְשַׁל"מ בַּפ"ד דְּלֵא דְּמִי כָּלֵל לְמוֹשִׁיט לְנָזִיר ע"כ תוֹד"ק הֵרִי שְׂכַתְּבַת דְּמוּטָב יַעֲבֹר זֶה אִסּוּר דְּרַבְּנָן קְלִילָא כְּדִי שְׂלֵא יַעֲבֹר חֲבִירוֹ אִסּוּרָא רַבָּה אֶלְא דְּגַם זֶה לֹא הִתִּיר אֶלְא שְׂאִין חֲבִירוֹ פּוֹשַׁע וְכו' וּבְגִדּוֹן דִּידָן נִקְרָא פּוֹשַׁע דְּהַפְּל יוֹדְעִים אִסּוּר זֶה וְאַף אִם אֵינּוּ פּוֹשַׁע מְכַל מְקוּם לְהִתִּיר שְׂיַעֲשֶׂה זֶה אִסּוּר דְּרַבְּנָן כְּדִי שְׂלֵא יַעֲשֶׂה חֲבִירוֹ אִסּוּר דְּרַבְּנָן זֹו לֹא שְׂמַעְנוּ וּמֵהֵיכָא תִּיתִי לְהִתִּיר לְזֶה אִסּוּר קַל כְּדִי שְׂלֵא יַעֲשֶׂה הַלָּה אִסּוּר קַל כְּמוֹהוּ וְאַנְכִי הֵרוּצָה לְמָרְן חִיד"א בַּס' בְּרַבִּי יוֹסֵף חֶלֶק ח"מ ס' ט' אוֹת ג' שְׂנִשְׂאֵל בְּרַאוּבֵן וְשָׁמְעוֹן שְׂהִלְכוּ לְדִין לְפָנֵי דִּינָן הַמְּמוֹנָה בְּכַח אֵלֵי הָאֶרֶץ וְהַדִּינָן הֵלִין דִּינָם לְמַחְרָתוֹ וְרַאוּבֵן יַדַּע בְּבִירוֹר שְׂשָׁמְעוֹן יַשְׁחַדְנוּ בְּמָמוֹן לְהַטּוֹת הַדִּין וְשָׂאֵל אִם מוֹתֵר הוּא לְהַקְדִּים לְשַׁחְדוֹ כְּדִי שְׂיִדּוֹן מְשַׁפֵּט צָדֵק פִּינָן שְׂאִם לֹא יִתֵּן לֹו יִקְבַּל שַׁחַד מְשַׁמְעוֹן וְיַעֲזוֹת מְשַׁפֵּט וְאַחַר שְׂהָאֶרִיף לִישָׂא וְלִיתָן אִם יֵשׁ בְּכַגּוֹן זֶה מְשׁוּם וּלְפ"ע לֹא ת"מ פֶּתַח בְּסוּף הָאוֹת (בד"ה וְאִין) דְּאִין לְהִתִּיר לְרַאוּבֵן לִיתָן שַׁחַד לְדִינָן לְזַכּוֹת אֶת הַזְּכָאֵי מְטַעַם דְּבִזְזָה יַצִּיל אֶת שְׁמַעוֹן מִגְּזֵל וְלְדִינָן מִלְּהַטּוֹת מְשַׁפֵּט וּמוּטָב דְּלִיַּעֲבֹד רַאוּבֵן אִסּוּרָא זוּטָא וְלֹא לִיַּעֲבֹדוֹ הֵנָּה כְּמָה אִסּוּרֵי דְּחִמְרֵי דְּהֵרוּצָה וְרָאָה דְּלִפִּי חִילּוּקֵי הַתּוֹס' בְּפֶרֶק קַמָּא דְּשַׁבַּת ד' ד' וּבְעִירוּבֵין ד' ל"ב אִין מְקוּם פֶּטוּר לְרַאוּבֵן וּבְכִי הָא דְּנִדּוֹן דִּידָן אִין אֹמְרִים לְרַאוּבֵן חֲטָא בְּשִׁבִיל שְׂיִזְכּוּ שְׁמַעוֹן וְהַדִּינָן כְּאַשֶׁר עֵינֵי הֵרוּצָה תְּחַזְּנָה מִיִּשְׂרָאֵל וְאִין לְהָאֶרִיף עַכ"ל וּמְדַבְּרֵי לְעַנְיָן אִסּוּר תוֹרָה נְלִמּוּד לְמֵאֵי דְּקָמֵן בְּאִסּוּר דְּרַבְּנָן כְּמוּבָן: וְכֵן יֵשׁ לְלִמּוּד מְדַבְּרֵי הָרַב אַבְנֵי מִילּוּאִים בְּתוֹשֻׁבָה ס' ח"י שְׂעַל מַה שְׂהַקְשָׁה הָרַב פְּרָשַׁת דְּרָכִים בְּדְרוּשׁ י"ט אֵהֵיָא דְּאֶמְרִינָן בְּיוֹמָא ד' פ"ג מִי שְׂאַחְזוּ בְּוִלְמוֹס מְאַכִּילִין אוֹתוֹ הַקַּל קַל תַּחֲלָה וּפְלִיגֵי תַּנְּאֵי בְּטָבָל וְתַרּוּמָה דְּבִמְאֵי פְּלִיגֵי הָא יְכוּל לְהַפְרִישׁ תְּרוּמָה מֵהַטָּבָל וְיַחְזוֹר וְיַעֲרְבָנוּ וּמוּטָב שְׂנַעֲבֹר אֲנַחְנוּ עַל אִסּוּר קַל דְּעִירוּבֵי אִסּוּר לְכַתְּחִלָּה מִמָּה שְׂיַעֲבֹר הַחֻלָּה אִסּוּר חֲמוּר דְּבִמִּיתָה וְלִזְזָה תִּגְרִץ הָרַב אַבְנֵי מִילּוּאִים דְּאִין אֹמְרִים מוּטָב שְׂנַעֲבֹר אִסּוּר קַל אֶלְא בְּאִסּוּר דְּרַבְּנָן כְּדִי שְׂלֵא יַעֲבֹר חֲבִירוֹ אִסּוּר דְּאֹרִינְתָא אֲבָל בְּאִסּוּרֵי תוֹרָה עֲצָמָן אֶף בְּאַנְפֹן דְּלִיכָא לֹאוּ נַעֲשֶׂה רַק אִסּוּר דְּאֹרִינְתָא בְּעֵלְמָא כְּהָא דְּאִין מְבַטְלִין אִסּוּר לְכַתְּחִלָּה לְמֵאֵן דְּאֶמְרֵי דְּאֹרִינְתָא בְּזֶה אֶמְרִינָן אִין אֹמְרִים לְאֶדָם חֲטוּא בְּאִסּוּר דְּאֹרִינְתָא הַקַּל בְּשִׁבִיל שְׂיִזְכּוּ חֲבִירוֹ בְּאִסּוּר דְּאֹרִינְתָא הַחֲמוּר דְּבִמִּיתָה פִּינָן דְּשִׁנֵּי הָאִסּוּרִים דְּאֹרִינְתָא

עי"ש ואם פן הוא הדין פשטני האיסורים דרבנן יש לומר דאין אומרים לזה חטא באיסור דרבנן אף אם הוא קל פדי שיזכה חבירה באיסור דרבנן החמור והן אמת שזכרני שראיתי מקשים על דברי הרב דמבואר בדברי הראשונים דבאיסורי תורה נמי אמרינן מוטב שיעשה איהו איסורא זוטא וכו' פל שאין חבירו פושע כמו בחולה שאחזו בןלמוס וכינצא וכן יש לומר באיסורין דרבנן מוטב שיעשה איהו איסורא דרבנן זוטא פדי שלא יעשה חבירו איסורא דרבנן רבא ואם פן אם האיסור שתעשה היא הנה קל מהאיסור דרבנן שיעשה הוא עצמו יש לומר פסברת רבינו עקיב"א דמוטב שתגלחחו היא ולא יתגלח הוא על ידי עכומ"ז אמנם לפי הנראה איסורא דידיה קיל דאינו אלא אמירה לעכומ"ז ואינו עושה מעשה איסור בגופו אבל היא עושה מעשה איסור דרבנן בידיה והא ודאי חמיר טפי כמו שפתי בשדי חמד בחלק הפללים מערכת האל"ף אות עק"ב (וכן פתי בכוונת פאת השדי בחלק הפללים מערכת האל"ף אות ט"ז) באופן דלדעתי העניה יש לפקפק בישובו של רבינו עקיבא איגר הנ"ל: אמנם לפי מה שהשריש לנו הרמב"ן דאשה בכל אלה הלאוין שאין שנים בכל אינה עוברת עליהן משום ולפ"ע אחי שפיר דמשום הכי מותרת להקיף ראש האיש משום דהוי איסור שאינו שנה בכל שנשים לא הונתו על זה ולכן אין לה איסור לפ"ע וגם האוסרים מודים לכלל זה אלא שאוסרים מדרבנן משום דהוי פמאכילתו בידיהם כמ"ש הרב הלבוש ועיין לקמן בס"ק ט"ו (בד"ה ואנכי חזון) שהבאתי דברי רב בדורנו יצ"ו שנעלם ממנו דנשים בלאו שאינו שנה בכל אינו בלפ"ע ובמה שפתי בס"ק כ"ו (בד"ה שוב נדפס) ובס"ק כ"ח (בד"ה ובעיקר): ודע דמה שפתי בשם חידושי הרמב"ן ליבמות דנשים ליתנהו בלפני עור באיסור שאינו שנה בכל דמשמע דדוקא בנשים הוא דיש לחלק בין שנה בכל לאינו שנה בכל לא שפתי מפורש פן בדברי הרמב"ן ואדרבא מרוצת דב"ק מורה קצת דכונתו לומר דבלאו שאינו שנה בכל לא נאמר הלאו דלפני עור פלל אלא שפרן חיד"א במחזיק ברכה סי' ס"ב הנ"ל פתי דהא ודאי בורכא היא דכל לגבי אנשים אין חילוק בין שנה בכל ולא פתי הרמב"ן לחלק בזה אלא לגבי נשים דלולא היקשה דהשנה הפתיב לאיש לכל עונשין היו נשים פטורות ולא הנה לאו דלפני עור נוהג בהן והשתיא נמי דאתרבו מהיקשא לא אתרבו בלאו דלפני עור אלא בלאו השנה בכל אבל בלאו שאינו שנה סובר הרמב"ן דנשי ליתנהו ביה אבל באנשים בין בשנה בכל בין באינו שנה בכל איכא לפני עור עי"ש ומצאתי שרב אחד הובא בשו"ת חתם סופר בחלק ח"מ סי' ר"ב הבין מדברי הרמב"ן הנ"ל שפתי לומר דלפני עור אינו נוהג אף באנשים אלא בלאו השנה בכל והגאון המחבר פתי דהסברא תמוהה מאד ועוד הא קרא לא נאמר אלא מי שהוא עור בשום דבר לא יתן מכשול לפניו ליעצו בעצה רעה ובכלל זה יועצו לעבירה וא"כ וכי היועץ לכהן לטמא למתים ומכשילו בדבר לא (מי) גרע מעצה רעה במילי דעלמא ואין מקום בראש לסבול זה אבל המעיין ברמב"ן וביותר ביאור בחידושי הריטב"א שם יראה דהכי קאמר שהרי פל לאוין שבתורה ומכללם לפני עור לא הנה נוהג בנשים לולא היקשא דהשנה הפתיב אשה לאיש ומפל מקום בלפני עור לא מיפקדא אתתא אלא במצוה שגם היא מיפקדא אבל מצוה שאינה אלא באנשים לא הטילה התורה עליה שום עונש (פתיב איסור) על זה אבל אנשים ישראל פשיטא שמתחייבים לקדש פהנים בע"כ וקדשתו דפנו אפילו קטניהם וכ"ש שלא יתן מכשול לפניהם וברש"י פרשת אמור פ"י להדיא דאב"ד ישראל

קאי שיכריחו לפהנים להתקדש בכל קדושתם עכ"ל הרב חת"ס ולפי דרכנו למדנו דגם הריטב"א סובר פדעת הרמב"ן דאשה לחלק יצאתה בלאו זה בין איסור השנה בכל לאיסור שאינו שנה בכל ובעיקר פללין אם נשים איתנהו בלאו דלפני עור ראיתי להרב חתן סופר בד' לק"ט אות כ"ד שעמד בתקירה זו והביא דברי הרמב"ן ומ"ש בחת"ס הנ"ל בכונתו וצדד קצת וחידיוש הוא שלא ראה דברי הרב החינוך בפירוש קדושים שכתב מפני דנוהג גם בנקבות.

ובמה שכתבתי בשם מרן חיד"א דנשים אינן מצוות אלפני עור באבר מן החי מבהמה טמאה השגתי עתה ס' ערך השלחן יו"ד וראיתי בסי' ס"ב אות ב' שחולק עליו דאפשר דחשיב שנה בכל פניו דלישראל אסור ולא דמי לאיסורי פהונה שאינם בישראל כלל וכתב שפן עיקר דגם אשה אסורה להושיט לב"ן עכומ"ז אבר מן החי מטמאה וכן דעת מרן החבי"ף בס' נשמת כל חי ח"א סי' ל"ד (ועי"ש בסי' ל"ג מה שכתב לענין מסייע ידי עובדי עבירה אם הוא משום ערבות) ועיין להרב לב שומע יצ"ו במערכת הלמ"ד אות נ"א: ובמה שכתבתי בראש ס"ק זה בשם הרב הדר"ש דנשים חשודות לעבור אלפני עור ראיתי לידידי הגאון מוהר"ר יצחק שמעליקש יצ"ו בשו"ת בית יצחק חיו"ד סי' ו' שכתב (על דברי הרב הדר"ש הנ"ל) ונ"ל וכבר הביאו האחרונים דברי הר"ן ביומא פרק יום הכיפורים גבי אין עושין דבר זה ע"י נשים שכתב שהנשים סוכרות שמכשילין אותן דעכומ"ז לית להו לפני עור וכן הנשים מתוך שדעתן קלה טועות בכך ומשמע דחשידי אלפני עור עכ"ל ואינו מבין בענייני היכי מוכח מדברי הר"ן דנשים חשודות אלפני עור דלא אמר הר"ן אלא דלפי קלות דעתן סוכרות שהנשים מכשילים אותן כי הנשים עצמן חשודים לעבור על לפני עור בכי האי גוונא כדי שלא יצטרכו לחלל בעצמם דניחא להו לעבור איסור קל דלפני עור מלעבור איסור חמור בעצמם אבל בלא זה אחד הנשים ואחד הנשים יש לומר שאין חשודים אלפני עור ואין מדברי הר"ן הוכחה בהקדמה: ושם במפתחות הספר (בית יצחק הנ"ל) כתב לצדד דנשים ליתנהו בלאו דלפני עור לפי מה שכתב הרב מוהרימ"ט בחידיושו לקידושיין על דברי התוס' בד' ל"ד בד"ה מעקה דבלאו שאין בו מלקות אין נשים מוזהרות ושוב דחה זה שבמקום אחר הוכיח דלא פהרב מוהרימ"ט וגם י"ל דבלאו שבפלות כמו לפ"ע גם מוהרימ"ט מודה אלו תוד"ק ותמיה לי שלא זכר שר דברי הרב החינוך בסי' רל"ב שהבאתי למעלה שכתב מפני דנשים מוזהרות אלפני עור: (יב) הרב שנות ימין בח"ב ד' ה' ע"ד נסתפק במושיט פוס יין לנזיר בשוגג דלא ידע דנין אסור לנזיר אם עובר אלפני עור דשמא דוקא במושיט במזיד שיודע שדבר זה אסור לחברו ומושיטו הוא דעובר ונפקא מינה למ"ש הפוסקים ביו"ד סי' של"ד דהמכשיל את העור הנה חייב נידוי במקום שיש רשות לזה מהשררה אם מנדין למי שהכשיל בשוגג או לא ורצה להוכיח מעובדא דאמתיה דרבי בפרק ואלו מגלחין ד' זו' בההוא גברא דהנה מכה לבנו גדול ושמתו משום דעבר אלפני עור ומדלא אמרו בש"ס דידעה דההוא גברא מזיד הנה שידע שאסור להכות בנו גדול מוכח דגם בשוגג מנדין ושוב הביא דברי הרמב"ם בפ"ב מהלכות שבועות דהשומע שחברו נשבע לשקר או הזכיר ה' לבטלה אם הנה מזיד מנדה אותו ואם שוגג אסור לנדותו ומזה למד בק"ו למכשיל עור דאם הוא בשוגג לאו בר נידוי הוא וצ"ע לעיין בברכי יוסף ח"מ סי' ל"ד אות י"ד (ושם אתה מוצא שהאריף מרן חיד"א בזה והביא מדברי הפוסקים בדרך

כָּלֵל עַל כָּל כ"ד דְּבָרִים שֶׁהָיוּ מְנַדִּין עֲלֵיהֶם שֶׁבְּכָלֵלָם הוּא מְכַשֵּׁיל הָעוֹר שֶׁאֵינוֹ אֵלָא לְמִי שֶׁעוֹבֵר בְּמִזִּיד) וּבְעוֹבְדָא דְאַמְתִּיהָ דְרַבִּי צ"ל דִּינְדָעָה שֶׁהָיָה בְּמִזִּיד וְעַל פִּי הַצָּעָה זֶה עִמָּד מִתְמַיָּה עַל מָרְן מוֹהֲרִיט"א בִּס' הַלְכוֹת יו"ט ד' קנ"ג ע"ד שֶׁפֶתַח דְּמִתְנִי' דְּפָרָק ו' דִּתְרוּמוֹת מ"ג הַמְּאָכִיל אֵת פּוֹעֲלָיו וְאֵת אוֹרְחָיו תְּרוּמָה וְכו' וְחכ"א הֵם מְשַׁלְּמִין קָרָן וְחֻנְמֵשׁ וְהוּא מְשַׁלֵּם לָהֶם דְּמֵי סְעוּדָתָן מִיָּרֵי פְּשֵׁהָאֲכִילָם בְּשׁוּגַג שֶׁטָּעָה וְנָתַן לָהֶם תְּרוּמָה בְּמָקוֹם חֻלְיִין וְכו' וְע"ז תְּמָה הָרַב הַנֶּ"ל דְּמַדְבְּרֵי הַרְמַב"ם בְּפִירוּשׁ הַמְּשַׁנָּה שֶׁם מוֹכַח שֶׁהָאֲכִילָם בְּמִזִּיד שֶׁהָיָה פֶתַח הָעֵינָקֵר אֲצִלְנוּ וְכו' הָעוֹשֶׂה עֲבִירָה בְּעֶצְמוֹ מְלַקֵּין אוֹתוֹ וְהַמְּתַעֶה אוֹתוֹ אוֹ מְכַשֵּׁילוֹ אוֹ מְצַנֵּה עָלָיו אוֹ הַמְּסַיְעוֹ לְדָבָר עֲבִירָה בְּשׁוּם פְּנִים מִמֵּינֵי הַסִּיּוּעַ וְאֶפְיָלוּ בְּדַבּוּרוֹ הַקָּל הוּא נֶעְנֵשׁ מִהַשִּׁי"ת כְּפִי מָה שֶׁעָשָׂה בְּאוֹתוֹ הַסִּיּוּעַ אוֹ הַכְּנָה וְכו' אֲבָל עוֹבֵר עַל הַפֶּתַח וְלִפְנֵי עוֹר לֹא תִתֵּן מְכַשׁוֹל וְכו' וּמַדְבְּרֵי הַרְמַב"ם דְּעוֹבֵר עַל וְלִפְנֵי עוֹר מְוַכְרַח דְּמִפְרָשׁ מִתְנִי' דְּהָאֲכִילָם מִזִּיד דְּאִי בְּשׁוּגַג אֵינוֹ בְּסוּג לִפ"ע וְדִלָּא כְּהָרַב מוֹהֲרִיט"א וְהַצ"ע אֵלוֹ תוֹד"ק.

וְהִנֵּה מָה שֶׁפֶתַח דְּהַמְּכַשֵּׁיל בְּשׁוּגַג אֵין מְנַדִּין אוֹתוֹ הִנֵּה אֲמַת נֶכוֹן וּמְכַל מְקוֹם נִרְאָה לַעֲנִיד דִּלָּא מְפָנֵי זֶה נֶאֱמַר לֹא יִחְשׁוּב ה' לֹא עוֹן כָּלֵל דְּהָא מְהִיכָא תִּיתִי וּמָה נִשְׁתַּנָּה לָאו זֶה מְכַל לְאוּנָן שֶׁבִּתּוֹרָה שֶׁהָעוֹבֵר עֲלֵיהֶם בֵּין בְּמִזִּיד בֵּין בְּשׁוּגַג נִקְרָא עוֹבֵר עַל הַלָּאוֹ אֵלָא דְלַעֲנִין הָעוֹנֵשׁ יֵשׁ חִילּוּק בֵּין עוֹבֵר מִזִּיד לְעוֹבֵר בְּשׁוּגַג וְכֵן נִמִּי בְּעוֹבֵר בְּלָאוֹ דְלִפְנֵי עוֹר יֵשׁ בּוֹ חִילּוּק לַעֲנִין הָעוֹנֵשׁ דְּבִידֵי שְׁמִים בֵּין עוֹשֶׂה בְּמִזִּיד יוֹדֵעַ אֵת רַבּוֹנוֹ וּמְכַוֵּן לְמַרְוֵד לְעוֹשֶׂה שׁוּגַג וּבִידֵי אָדָם אֵין לוֹ עוֹנֵשׁ מִיָּתָה אוֹ מְלַקוֹת רַק מְנַדִּין אוֹתוֹ כְּשֶׁהוּא מִזִּיד וְאִם הוּא שׁוּגַג אֵין ב"ד מְנַדִּין אוֹתוֹ אֲבָל בִּידֵי שְׁמִים וְדִאִי יֵשׁ לוֹ עוֹנֵשׁ כְּפִי הַמְּעַשֶׂה וְא"כ שֶׁפִּיר מְצִינָן לְפָרֵשׁ מִתְנִיתִין שֶׁהָאֲכִילָם בְּשׁוּגַג וְשֶׁפִּיר פֶּתַח הַרְמַב"ם דְּעוֹבֵר עַל לִפְנֵי עוֹר דָּגַם אִם הוּא שׁוּגַג נִקְרָא עוֹבֵר עַל לִפְנֵי עוֹר בְּשׁוּגַג: וְנִרְאָה דִּישׁ לְהוֹכִיחַ מַדְבְּרֵי הַרְמַב"ם בְּהַלְכוֹת גְּזִירוֹת פָּרָק ה' דִּין כ' דָּגַם הַמְּכַשֵּׁיל בְּשׁוּגַג עוֹבֵר אֶלְפָּנֵי עוֹר שֶׁהָיָה פֶתַח וְנ"ל הַמְּטַמֵּא אֵת הַנְּזִיר אִם הָיָה הַנְּזִיר מִזִּיד הַנְּזִיר לוֹקָה וְזֶה שֶׁטְּמָאוֹ עוֹבֵר מִשׁוּם וְלִפְנֵי עוֹר לֹא תִתֵּן מְכַשׁוֹל וְאִם הָיָה הַנְּזִיר שׁוּגַג וְזֶה שֶׁטְּמָאוֹ מִזִּיד אֵין אֶחָד מֵהֶם לוֹקָה וְלָמָּה לֹא יִלְקָה הַמְּטַמֵּא עַל הַנְּזִיר לִפְנֵי שֶׁנֶּאֱמַר וְטָמֵא אֵת רֹאשׁ נְזִירוֹ אֵינוֹ לוֹקָה עַד שֶׁיִּטְמָא עֲצָמוֹ מִדְּעִתּוֹ עַכ"ל וּבְהַלְכוֹת פְּלָאִים פָּרָק עֲשִׂירֵי דִין ל"א פֶתַח וְנ"ל הַמְּלַבֵּישׁ אֵת חֲבֵרוֹ פְּלָאִים אִם הָיָה הַלּוֹבֵשׁ מִזִּיד הַלּוֹבֵשׁ לוֹקָה וְהַמְּלַבֵּישׁ עוֹבֵר מִשׁוּם וְלִפְנֵי עוֹר לֹא תִתֵּן מְכַשׁוֹל וְאִם לֹא יָדַע הַלּוֹבֵשׁ שֶׁהַבְּגָד הוּא פְּלָאִים וְהָיָה הַמְּלַבֵּישׁ מִזִּיד הַמְּלַבֵּישׁ לוֹקָה וְהַלּוֹבֵשׁ פְּטוֹר עַכ"ל מִדְּקָדוּק לְשׁוֹנוֹ הַטְּהוֹר שֶׁלְּגַבֵּי נְזִיר לְלַקוֹת אָמַר אִם הָיָה מִזִּיד וְלִגְבֵי הַמְּטַמֵּא לֹא הִזְפִּיר שֶׁהָיָה מִזִּיד וְאָמַר סֵתֵם וְזֶה שֶׁטְּמָאוֹ עוֹבֵר בְּלִפְנֵי עוֹר נִרְאָה דְּרַצוֹנוֹ לֹאֲמַר דְּלִגְבֵי הַמְּטַמֵּא אֵין חִילּוּק בֵּין אִם הוּא מִזִּיד אוֹ אִם שׁוּגַג שֶׁבְּכָל עֲנִין עוֹבֵר בְּלִפְנֵי עוֹר וְכֵן הוּא דְקָדוּק לְשׁוֹנוֹ שֶׁבְּהַלְכוֹת פְּלָאִים הַנֶּ"ל וּמַדְבְּרֵי מָרְן כ"מ שֶׁם נִרְאָה קֶצֶת דְּמִפְרָשׁ דְּבָרֵי הַרְמַב"ם דְּבְמַלְבִּישׁ בְּמִזִּיד קָאֲמַר דְּעוֹבֵר אֶלְפָּנֵי עוֹר אֵינוֹ מְוַכְרַח דְּאִי אִם מִפְרָשׁ דְּבָרֵי הַרְמַב"ם כְּמוֹ שֶׁכְּתַבְתִּי דְּלִגְבֵי מְלַבֵּישׁ דְּקָאֲמַר דְּעוֹבֵר אֶלְפָּנֵי עוֹר הֵינֵינוּ בֵּין אִם הוּא שׁוּגַג אוֹ מִזִּיד שֶׁפִּי קִשְׂיָא לִיהִי דְּבָרִישָׁא פֶתַח עוֹבֵר (וְהֵינֵינוּ בֵּין שׁוּגַג בֵּין מִזִּיד) וּבְסִיפָא פֶתַח דְּבְמִזִּיד לוֹקָה וְא"כ שֶׁפִּיר מוֹכַח מְלִשׁוֹן הַרְמַב"ם דָּגַם בְּמוֹשֵׁיט בְּשׁוּגַג עוֹבֵר בְּלִפְנֵי עוֹר: (ג) הַמוֹשֵׁיט דְּבָר לְחֲבֵרוֹ וְאֵין חֲבִירוֹ יוֹדֵעַ שֶׁהַדְּבָר הַזֶּה אֶסוּר לוֹ אִם עוֹבֵר אֶלְפָּנֵי עוֹר הִנֵּה רְאִיתִי לְהָרַב הַפְּרִיָּשָׁה בַח"מ רִישׁ ס' ע' שֶׁדְּקָדַק מַדְבְּרֵי רַש"י בַּב"מ סוּף פָּרָק אֵיזֶהוּ נְשִׁיךְ

ד' ע"ה ע"ב (בההיא דמלנה מעות בלא עדים שעובר אלפני עור) שאינו עובר אלא אם יכפור במזיד וקרפנים בית קדש וסמ"ע שם סק"ב פתבו דגבי ת"ח אף דמסתמא לא יכפור מדעתו ולית ביה משום ולפני עור מכל מקום יש לחוש שישפח ויגרם המלנה קללה לעצמו מוכח דסברי דכל שהעובר יעבור בשוגג ליפא משום לפני עור ובאמת מצד הסברא נראה דגם אם יעבור חבירו בשוגג עובר המושט אלפני עור שהרי גם עבירה בשוגג עבירה היא והגורם לו הרי הוא נותן לפניו מכשול ועובר אמירא דרחמנא מיקרי וכן פתבתי למעלה בפשיטות בס"ק א' (בד"ה והרב ארעא דישראל) ועתה רואה אני ההדיוט שפן מתבאר מדברי הרמב"ם בפירוש המשנה בפ"ו דמס' תרומות משנה ג' המאכיל את פועליו תרומה הם משלמים קרן וחנמש וכו' שפתב שהמתעב את חבירו עובר על הפתוב לפני עור לא תתן מכשול ולעיל בס"ק י"ב הבאתי מחלוקת בפירוש משנה זו לגבי המאכיל אם הוא שוגג או מזיד עי"ש אבל לגבי הפועלים ליפא מאן דפליג דמייירי פשהם שוגגים מדמשלמין חנמש אלמא דגם בעבירה דשוגג איפא להמושט לאו דלפני עור וקצת יש להוכיח פן מדברי הרמב"ם בחבורו בפרק ה' מהלכות נזירות דין כ' שהבאתי בס"ק י"ב שפתב ואם הנה הנזיר שוגג ונה שטמא מזיד אין אחד מהם לוקה דמשמע דמלקות הוא דליפא אבל איסור לאו דלפני עור איפא (ונה אינו כל פה החרח עיין מה שפתבתי בשדי חמד ח"א בחלק הפללים במערכת האל"ף אות ל"ת בלשון אין לוקיו) וז"ל הסמ"ג לאונן קס"ח פתוב בפרשת קדושים ולפני עור לא תתן מכשול בכלל אזהרה זו כל דבר שאדם מוזהר והוא עור באותו דבר שאינו יודע או אפילו יודע ואינו יכול לעשות איסור זה ובא חבירו והמציא לו וכו' ע"כ לענייננו הרי דכשהוא שוגג פשוט יותר שנקלל בלפני עור וכו': ועל מה שנראה מדברי הרב ב"ח שהבאתי בסק"ט א' שסובר דאם הנישט שוגג אין המושט עובר משום ולפני עור תמיה לי דממה שפתב בחלק יו"ד סי' ש"ג מתבאר בהיפך שפתב דמה שכתבו הפוסקים דהרואה חבירו שהוא לבוש פלאים בשוגג שלא ידע שהוא פלאים שצריך להודיעו להפרישו מאיסור הוא מדרבנן דאסמכוהו אלפני עור לא תתן מכשול עי"ש ומה שאין בזה לפני עור ממש היינו מפני שהוא אינו עושה שום דבר רק שחברו עושה מעצמו בשוגג ובזה אינו עובר לפני עור כיון שאינו נותן מכשול לפניו רק משום אפרישי מאיסורא הוא דאיפא ועל כל פנים מוכח דלאו דלפני עור איתיה גם פשהנישט שוגג שאם לא פן לא הנה שניף להסמיה הא דאפרישי מאיסורא פשהעובר שוגג אלפני עור כיון שבנותן מכשול ממש אינו עובר אלפני עור פשהנישט שוגג אלא ודאי דגם פשהנישט שוגג איפא לפני עור וצ"ע: גם ראיתי להרב יד שלמה בד' פ"ב ע"א (בד"ה ונקדים) שהביא דברי הרב מוהר"ש הלוי בסי' ז"ך שפתב בזה הלשין אח"כ דנתי לעצמי דלא הוי זה לפני עור כיון דכשאינו יודע ליפא מכשול (מר קעסיק באשה שמת לה מת ואינה יודעת מזה אם מותר בעלה לשמש עמה) לא כן בעלמא אם אינו יודע איפא איסור שוגג ואיפא נמי לפני עור עכ"ל הרי מפני דבשאר איסורין דאיפא איסור שוגג איפא נמי לפני עור ושם הביא תשו' הרב מוהר"ם מרוטרונבורק הארנפות סי' קכ"ט פתוב בהלכות פסוקות דמי שמת לו מת והוא לא ידע מותר להזמינו בסעודה דהא קי"ל דלא חל עליו האבלות עד שיידע אבל רבינו ברוך אסר ליתן לו דבר האסור עכ"ל מדבריהם למדנו דאם הנה הדין נותן דהאבלות חל עליו אף אם לא ידע כולי עלמא היו מודים דאסור ליתן לו דבר האסור לו אף שהוא לא

ידע וכן כתב הרב בית יהודה בחיו"ד סי' י"ז דאחר שהוכיח דגם באיסורין דרבנן איפא משום לפני עור מדרבנן הוקשה לו מ"ש הפוסקים ביו"ד סי' ת"ב דמי שמת לו מת ולא נודע לו אין חובה להודיעו ומותר להזמין לכל שמחה וכן הוקשה לו על מ"ש הרב ב"י ח"י בשם הרב מוהר"ש הלוי דמותר לשמש עם אשתו כל זמן שלא נודע לה מאבלותה ואמאי הא איפא לפ"ע ובפרט אם הוא יום מיתה וקבורה דהוי מדאורייתא וכיון שעל ידו נגמר האיסור עדיף ממושיט פוס לנזיר ולנישב קושיתו פתב בטעם השני דבעלמא בין אם ה"ה העובר יודע או שוגג שלא ידע מהאיסור מ"מ אם לא מפרשינן ליה עביד איסורא ואיפא עונש עילוויה דאפילו שוגג צריף כפרה דאיבעי ליה לעיוני אבל מי שמת לו מת מהיכן ה"ה עולה על דעתו שמת לו מת שיהיה מהאיסור הא נדאי אנוס הוא ואנוס אין צריף כפרה כדמוכח בשבועות ד' י"ז וד' י"ח במשמש שלא בשעת וסתה ופירשה נדה וכו' ואין לו שום איסור בזה וליפא משום אפרושי מאיסורא וכו' אלו תוד"ק הרי דס"ל דדוקא אם העובר אנוס דליפא משום לפ"ע אבל בשוגג שייף ביה לאו דלפני עור כמו במזיד.

וכתב הרב מקנה אברהם במהדורא בתרא אות רל"ח שאם הרב בית יהודה ה"ה רואה גוף תשובת הרב מוהר"ש הלוי לא ה"ה מקשה עליו ששם כתב כדבריו אין חסר: וכבר כתבתי למעלה בסק"ד דיש סוברים דכשהעובר הוא שוגג יש חומר להמושיט דאף דלא קאי בתרי עברי דנהרא וה"ה יכול בעצמו ליקח את האיסור המושיט לו עובר אלפני עור ועל כל פנים לומר דאם העובר הוא שוגג אין על המושיט לאו דלפ"ע לפי הנראה לא יתכן לומר כן: וכן מתבאר מדברי הרב לחם משנה בפרק ב' מהלכות מלנה לנה שהקשה בעיקר הדין דהמלנה שלא בעדים משום לפ"ע וכתב רש"י שעולה על רוחו לכפור וא"כ מאי מהני לזה שמלנה בעדים אפתי יוכל לכפור ולטעון פרעתי דהמלנה בעדים אין צריף לפורעו בעדים ותירץ דמה שכתוב רש"י שעולה על רוחו לכפור אינו ר"ל דברשע יעשה כן דאטו ברשיעי עסיקין אלא יש לומר דחיישינן שאם לא ילנהו בעדים ישפח שהלנהו וישבע אבל כשיש עדים אעפ"י שלא יזפור על פרחו ישלם עי"ש הנ"ה רואה שהרב לח"מ גותן טעם פנגד היסוד שייסודו הרבנים הנז"ל דמשמע להו מדברי רש"י שהחשש הוא שפא יכפור במזיד ועל יסוד זה בנו בניינם לחלק בדין זה בין עם הארץ לת"ח ולהרב לח"מ פשיטא ליה בכונת רש"י שפא יעלה על רוחו לכפור מחמת שכחה (איברא שאין כן משמעות לשון רש"י) ונמצא דגם אם יעבור בשוגג איפא לפ"ע וממילא דגם בת"ח איתיה להאי דינא וכבר כתבתי למעלה בסק"א דהרב ב"ח סיים שכן כתב הרמב"ם ואני הדין פתבתי דאדרבא מדברי הרמב"ם מתבאר בהיקף עי"ש ועוד כתבתי למעלה בס"ק יו"ד (בד"ה ובספר) דברי הרב חתן סופר דפשיטא ליה דאיפא לפני עור לא תתן מכשול אם מושיט לפני מי שהוא שוגג ושכן הוא משמעות לשון מכשול היינו שוגג כמ"ש רז"ל על פסוק פי כשלת בעונה גם מרן מוהרז"ף בס' משפיל לדוד בפרשת קדושים הובאו דבריו בס' נשמת כל חי ח"ב סי' ט' (בד"ה וזה) כתב דמכשיל את חברו בדבר שהוא שוגג עובר בלפני עור: ומצאתי לרב גאון בדורנו מוהר"ר צחק בלאזער יצ"ו הובאו דב"ק בשו"ת פן יהודה להרב הגאון מוהר"ר אברהם ראזענבוים יצ"ו בס' קנ"ג שהביא דברי הרבנים ב"ח ופירשה וסמ"ע הנז"ל ועוד רבנים אחרים שפתבו כדבריהם דבת"ח לא חיישינן משום אלפני עור לפי פירש"י דהחשש הוא שפא יכפור

והיינו במזיד וכו' וכתב דצע"ג למה לא יעבור בלפ"ע אם ישפח הת"ח ולגבי לפני עור
אין חילוק אם יעבור חברו על ידו במזיד או בשוגג והביא ראיה ברורה מדברי התוס'
בע"א ד' ו' ע"ב ד"ה מנין שפכתו ונ"ל נראה דה"ה בכל האיסורין אלא להכי נקט כוס
זין לנזיר דמסתמא למישתי בעי ליה ושמא ישפח נזירותו אלקמא דלפ"ע שניף אפילו
היכא שיעשה חברו על ידו איסור בשוגג וא"כ גם בת"ח למה לא נחוש שמא ישפח
ההלואה ויכפור בשוגג והמלנה עובר בלפ"ע (פדברי התוס' פתב גם הרא"ש שם עי"ש)
וכתב חילוק נכון דנדאי להכשיל לחברו בדבר איסור היכא שידוע שחברו שוגג בדבר
פי נעלם ממנו ויעבור על זה בשגגה עובר משום לפני עור לא ת"מ ומה נפ"מ אם חברו
יעשה בזדון אן בשגגה אף במלנה מעות לת"ח שפודאי לא יכפור ברצונו רק דחיישינן
דישפח ההלואה ויכפור בשוגג זה אינו ענין להמלנה שיהיה מחוייב לעשות טעדי שאלא
ישפח הלנה ולא יבא לידי עבירה בשוגג ואף הדבר מוטל על הלנה בעצמו שיזהר בזה
שלא יבא לידי שכתה ואם הלנה לא נזהר ויבא לידי שכתה זה אינו ענין כלל להמלנה.

אף דיש לחוש שהלנה יכפור בשאט נפשו על זה פודאי עובר המלנה בלפ"ע פיון דהלנה
חשוד לכפור ממון חברו במזיד חייב המלנה שלא להיות גורם בדבר וזהו הענין דלפ"ע
לת"מ שעל ידו לא יעבור חברו על מצות ה' ולכן המלנה לחברו שאינו ת"ח שלא בעדים
דחיישינן שיכפור הלנה במזיד עובר משום לפ"ע אלה דברי פח"ח יצ"ו ושם ראיתי
שהביא דברי הרב לח"מ הנ"ל ואין רוח חקמתו נוחה במה שפירש בכונת רש"י שרצונו
שיבא לכפור בשוגג וגם על מה שחלקו הרבנים הנז"ל בדין הלואה שלא בעדים בין עם
הארץ לת"ח שדי נרא דהנה ליה לרב יהודה לפרש דבריו המלנה מעותיו לע"ה וגם
מדלא חלקו הרי"ף והרא"ש בין ע"ה לת"ח מוכח דגם בת"ח עובר והאריף עוד בעניינים
אלו וגם הגאון המחבר האריף ג"כ בעניינים עי"ש דברי המאורות הגדולים טובים
השנים נפלאות תורתם חריפותם ובקיאותם הי"ו וכמדומה לי שגם מה שכתבתי אני
הדל לדקדק מדברי הרמב"ם דסובר דגם בת"ח איכא לפ"ע הוא אמת ונכון: ודאמתאן
עלה (במושט איסור לפני מי שיעבור בשוגג אם יש בו לפני עור) הנה השגתי עתה ס'
מנחת חינוך וראיתי שם בהשמטות למצנה רל"ב שכתב שאם ישראל שוגג אסור ליתן
לו דבר איסור משום לא תאכילום אף שהוא שוגג ואיני מבין למה לא אמר הגאון שאסור
ליתן לו משום לפני עור וכתב שם דהא דאסור ליתן לו משום לפני עור וכתב שם דהא
דאסור ליתן אבר מן החי לב"ן עכומ"ז היינו דוקא אם יודע הב"ן עכומ"ז שהוא דבר
האסור לו אבל אם אינו יודע שהוא אבר מן החי והוא שוגג גמור א"כ אין הב"ן עכומ"ז
עושה שום איסור בזה כמבואר ברמב"ם בהלכות מלכים ולכן אין על הישראל לפני עור
בזה עי"ש: והנה בחדוש זה שחדש בעכומ"ז נראה דאין הפל מודים דממה שכתב הרב
ערך השלחן ביו"ד סי' ס"ב אות ו' לענין ספק אבר מן החי דלמ"ד דחוקר הספקות דרבנן
מותר להושיטו לב"ן עכומ"ז וכו' נראה קצת דלא ס"ל פדעת הרב מנחת חינוך שהרי
אף למ"ד דחוקר הספקות מן התורה מסתמא העכומ"ז אינו יודע שזה אסור לו ולמה
אסור להושיט לו וכן נראה מלשון הרדב"ז שבתשו' רבינו בצלאל סי' ג' שהביא דבריו
הרב ארעא דרבנן בסי' של"ט (במ"ש התוס' והרא"ש דהיכא דלא קאי בתרי עברי אסור
מדרבנן) ונ"ל וכתב שם בשם הרדב"ז דהא דלא אסור אלא מדרבנן היינו דוקא שהנזיר
או העכומ"ז יודע שהדבר אסור דליכא אלא משום מסייע ידי עוברי עבירה וכיון שידוע

שהוא אסור דילמא הדר ביה וְלֹא עֲבִיד אֲבָל הֵיכָא דְסְבוּר שְׁהוּא מוֹתֵר גְּמוּר וְדַאי לָא הִדֵּר בֵּיהּ וְאֵכִיל וְלִדְיֵן הוּא אֲסוּר וְדַאי וְכִינֵן שְׁכֵן אֲסוּר מְדַאֲרִיתָא מְשוּם וְלִפְנֵי עוֹר לַת"מ עכ"ל מְדַנְקֵט בְּתַחֲלָה נָזִיר אוֹ עֲכוּמ"ז מוּכַח דְעַל שְׁנֵיהֶם הוּא אוֹמֵר דְכֻשְׁאִין יְדוּעַ לַהֲעֲכוּמ"ז אוֹ לְנָזִיר שְׁהִדְבָר אֲסוּר לֹא אִז אַף בְּדִלָא קָאִי בְתַרֵי עֲבָרֵי דְנִהָרָא אֲסוּר מִן הַתּוֹרָה וְשֵׁלָא כְּדָבְרֵי הָרַב מְנַחֵת חִינּוּף דְאַפִּילוּ בְּדִקְאֵי בְתַרֵי עֲבָרֵי דְנִהָרָא אִין שְׁיִיף לְגַבֵי עֲכוּמ"ז בְּכִי הָאִי גְנוּנָא לְפָנֵי עוֹר כְּלָל וּמִדְבָרֵי הֶרְדָּב"ז מוּכַח מִן הַקְּצָה אֵל הַקְּצָה.

וְהָרַב אֲבָנֵי מִלּוּאִים בַּאֲה"ע סוֹף סִי' ה' פְּתַב גַּבֵי סִירוּס דְלְדַעַת הַתּוֹס' וְהֶמְרָדְכִי בְּפָרֵק מְרֻבָּה דְהֵיכָא דְהַשְׁלִיחַ לֹא יָדַע מְהַעֲבִירָה לֹא שְׁיִיף אִי בְעֵי עֲבִיד וְיֵשׁ שְׁלִיחַ לְדָבָר עֲבִירָה א"כ הַעֲכוּמ"ז דְלֹא יָדְעֵי כְּלָל מְעַבְרָה זֹו (סִירוּס) אִיתֵיהּ בְּתוֹרַת שְׁלִיחוֹת וְיֵשׁ שְׁלִיחַ לַד"ע עִי"ש וְשֵׁם פְּתַב הֶרְמ"א שְׁתֵי דַעוֹת אִם מוֹתֵר לְמַכּוֹר תְּרַנְגוּל זְכָר לַעֲכוּמ"ז מְשוּם לְפָנֵי עוֹר לַת"מ שְׁהַעֲכוּמ"ז יְסָרס אוֹתוֹ הָרִי דְאַף שְׁאִין הַעֲכוּמ"ז יוֹדַע שְׁדָבָר זֶה אֲסוּר לֹא עוֹבֵר הַיְשָׁרְאֵל אֲלֵפ"ע לֹא ת"מ לְדַעַת הָרַב אֲבָנֵי מִלּוּאִים שְׁלֹא כְּדַעַת הָרַב מְנַחֵת חִינּוּף.

וּמְכָל מְקוּם מְדַבְרֵי לְמַדְנֹו דְגַם בְּעוֹבֵר בְּשׁוּגַג אֵיכָא לַפ"ע לְגַבֵי יְשָׁרְאֵל וְכַדַּעַת הָרַבְנִים הַנּוֹז"ל: גַּם אֲשׁוּר לִידִידֵי הָרַב לֵב שׁוּמַע יצ"ו בְּמַעֲרַכַת הַלְמ"ד אוֹת מ"ט שְׁהִבִיא מ"ש הָרַבְנִים הַנּוֹז"ל כְּדִין מְלִנְה מְעוֹת בְּלֹא עֵדִים שְׁפָתְבוּ עַפ"י דְבָרֵי רַש"י דָּאִם לֹא יִכְפֹּר בְּמַזִּיד אִינוּ עוֹבֵר הַמְלִנְה בַלפ"ע דְמוּכַח דְסָבְרֵי דָאִין אִיְסוּר לַפ"ע אֲלֵא אִם יַעֲבֹר בְּמַזִּיד וְגַם הִבִיא מַה שְׁפָתְבוּ לְחֶלֶק בֵּין עַם הָאָרֶץ לַת"ח וְהִבִיא שְׁגַם הָרַבְנִים מוֹהַר"ש יוֹנָה וְשְׂרֵשֵׁי הֵיךְ סוֹף הַלְכוֹת מְלָכִים בְּהַשְׁמָטוֹת סוֹבְרִים לְחֶלֶק כְּדִין לְפָנֵי עוֹר בֵּין אִם יַעֲבֹר בְּמַזִּיד לֹאִם יַעֲבֹר בְּשׁוּגַג וְהָרַבָּה לְהַשִּׁיב עֲלֵיהֶם דְמַבְרִיתָא שְׁבַתוֹרַת כְּהֵנִים בָּא וְאָמַר לָךְ בַּת פ' מַה הִיא לְכַהֲנָה אֵל תֹּאמַר לֹא בְשִׁדָּה וְהִיא פְּסוּלָה (וְדַרְיֵשׁ הֵכִי ע"פ וְלִפְנֵי עוֹר) מְתַבָּאֵר דְגַם אִם עוֹבֵר בְּשׁוּגַג אֵיכָא לַפ"ע וְשְׁכֵן מוּכַח מְהַש"ס בְּסוֹף פָּרֵק דָּם הַנְּדָה גַבֵי מַה שְׁשִׁנְנוּ נְאֻמִּים לֹאִם קְבַרְנוּ אֵת הַנְּפָלִים וְכו' וְשַׁכ"כ הַסְמ"ג בְּלֹאֲוִין קַס"ח וְכ"כ הַתּוֹס' וְהָרַא"ש בַּפ"ק דַּע"א שְׁמָא יִשְׁכַּח נְזִירוֹתוֹ וְכו' וְגַם תְּמָה עַל מ"ש לְחֶלֶק בֵּין עַם הָאָרֶץ לַת"ח עִיש"ב נְפִלְאוֹת מְתוֹרַתוֹ בְּחִרְפוֹת וּבְקִיאוֹת: יד) כְּתַבוּ הַפּוֹסְקִים בִּי"ד סִי' ר"מ וּבְסִי' שַׁל"ד סְמ"ג דְמַפָּה בְּנוּ גְדוּל עוֹבֵר אֲלֵפ"ע וְהִיוּ מְנַדִּין אוֹתוֹ וּמַצְאֵתִי כְּתוּב דְלְכַאוּרָה קִשָּׁה מְעוֹבְדָא דְשִׁאוּל וְיַהוֹנָתָן וְיִטָּל עֲלֵיו חֲנִית וְכו' (שְׁמוּאֵל א' סִי' ב) וְאִיף יִתְכֵן שְׁשִׁאוּל בְּחִיר ה' יִכְשַׁל בְּזָה וְהִנֵּה אִף אִם נָנִיחַ דְשִׁאוּל הַטִּיל עֲלֵיו הַחֲנִית לְהַכּוֹתוֹ כְּדָרָךְ אֵב הַמַּפָּה אֵת בְּנוֹ שְׁעֵשָׂה שְׁלֹא כְּרָצוֹנוֹ יֵשׁ לִיִּישָׁב עַל פִּי מַה שְׁפָתְבוּ הַרִיטְב"א בַּח' לַמַּס' מוֹעֵד קָטָן בְּעִיקָר דִּין זֶה דְנִקְטוּ בַּש"ס מַפָּה בְּנוּ גְדוּל דְלֹא גְדוּל גְדוּל מְמַשׁ אֲלֵא הַפֵּל לְפִי טַבְעוֹ שְׁיֵשׁ לְחוּשׁ שְׁיִתְרִיס כְּנִגְדוֹ וְכו' (הָרַב פְּלֵא יוֹעֵץ לֹא רָאָה דְבָרֵי הַרִיטְבַּא הַלְלוּ עֵינֵן לְקַמֵּן בַּד"ה וְנִרְאָה) וְכַתְּבֵן מִן חִיד"א בְּבַרְכֵי יוֹסֵף יו"ד סִי' ר"מ אוֹת י"ד בְּעוֹבְדָא דַר"ה קָרַע שִׁירָאִי בְּאַפִּיָה בְּרִיָה וְכו' דְלֹא חָשׂ מְשוּם לַפ"ע דְהִנֵּה קִי"ל בְּרַבָּה בְּרִיָה דְלֹא אֲתִי לְבַזוּיָהּ וִי"ל כְּמוֹ כֵּן גַּבֵי שִׁאוּל וְכֵן לְדַעַת הַסּוֹבְרִים דְלֹא נִחְשָׁב גְדוּל לְעַנְיָן זֶה עַד שְׁיִהְיֶה בֵּן כ"ב אוֹ כ"ד שְׁנָה עֵינֵן בִּי"ד סִי' ר"מ סְעִיף כ' יֵשׁ לֹאִם שְׁיַהוֹנָתָן לֹא הָיָה עֲדִין בֵּן כ"ב שְׁנָה וְכָל זֶה עַפ"י הַנְּחָה הַנְּז"ל אִף אוּלַי י"ל עוֹד דְלֹא הַטִּיל עֲלֵיו חֲנִית לְהַכּוֹתוֹ אֲלֵא לְהַמִּיתוֹ מְשוּם דְנִחְשָׁב בְּעֵינָיו כְּמוֹרַד בְּמַלְכוּת דְחִיָּיב מִיָּתָהּ וְאִם נְאֻמֵר דְהָא דְמַפָּה לְבָנוּ גְדוּל עוֹבֵר בַּלפ"ע הוּא רַק מְדַרְבְּנָן נִיחָא בְּלֹא הֵכִי עֵינֵן בְּמַה שְׁפָתְבוּתִי לְעֵיל בַּס"ק א' (בַּד"ה וְהִנֵּה הָרַב יד מְלֹאכִי): וְאִי מְהֵי שְׁיִמְחֹל הָאֵב מְקוֹדֵם הָרַב נִחְמַד

למראה ח"א ד' כ"ב ע"ד פתב דלא מהני מחילה ובשם הרב מר אביו פתב שהביא ראיה מאמתה דרבי מ"ק י"ז דשמתני' לההוא גברא דהפה בנו הגדול ואם איתא דמהני מחילה אימור מחל ליה ואמאי שמתני' ולענ"ד הגם דהדין אמת דלא מהני מחילה וכמ"ש מרן חיד"א בס' ברפי יוסף שם מיהו ראיתו י"ל דכשם דמנכרחים אנו לומר דכבר תקרה ונדעה שהיה אותו האיש מזיד וכמ"ש הרב שנות ימין ח"ב ד' ו' ע"א דהא קי"ל דאין מנדין למי שעובר בשוגג עי"ש הכי נמי נימא דכבר תקרה ונדעה דלא מחל ואמטו להכי שמתיה וק"ל: ונראה דאף דנקטו הפוס' בדין זה הפאה לאו דוקא הפאה דה"ה קללה ונזיפה פל שיש לחוש שיתריס כנגדו הרי הוא בכלל איסור זה אלא משום דעונבדא דבש"ס הוה בהפאה נקטי אינהו נמי הכי וסמכו על המוכן לפי טעמו של דבר דה"ה בקללה פן נראה פשוט מסברא וידידי הרב הגדול מוהרי"ף יצ"ו בספרו יפה ללב ח"ב בקונטרס יפה תלמוד בחי' למ"ק ד' י"ז נסתפק בזה ולא פשיט לה ולענ"ד נראה פשוט כמו שפתבתי ואין לומר דליכא לפני עור אלא בעושה מעשה במושיט פוס יין לנזיר וכיוצא אבל אם אינו עושה מעשה בהכשילו לא עבר אלפני עור שהרי בדברי הרמב"ם בפירוש המשנה בפרק ו' דמס' תרומות מ"ג שהבאתי למעלה בס"ק י"ב פתב מפורש דאפילו בדבור הקל עובר אלפני עור ונפקא ליה הכי דהא בכלל לפ"ע הוא המשיא לחבירו עצה שאינה הוגנת ולכן נראה ודאי דלאו דוקא מפה בנו אלא דה"ה דמקללו ועיין בתשו' הרדב"ז המובא לקמן (בד"ה וכתב) שוב נדפס ס' יפה ללב ח"ג וראיתי שפסי' ר"מ אות ל"ה פשיט פן מדברי סה"ח ס' תקס"ו וכתב בשם הרב צפיחת בדבש ס' ג"ן שכ"כ גבי מנדה בנו.

וכ"ז פשוט דודאי פל מה שיש לחוש שפא יבא לבעוט באביו אסור ולאו דוקא מפה ועיין במרן כ"מ פ"ו מהל' ת"ת הי"ד (ד"ה המכשיל) וק"ל ודבר זה היה פשוט מאד בעיני הרב חתן סופר דהפאה וקללה שונים מזה עד שפירש המשך הפתוב לא תקלל חרש ולפני עור וכו' עפ"י זה כמו שפתבתי בשמו לעיל בסק"י (בד"ה ובספר עי"ש) גם הרב פלא יועץ במערכת הפאה פתב וז"ל אמרו רז"ל המפה בנו גדול חייב ולפנס טעמא אף אנו נלמוד דלאו דוקא מפה בנו גדול שהרי הטעם הוא לפי שגורם לבנו שהיה בועט בו ויהיה מקלה אביו ונמצא עובר על ולפני עור לא תתן מכשול הגה כי כן לא גדול גדול ממש אלא אפילו קטן פל שיודע בו שאינו מקבל מרות כגון בדורות הללו דחוצפא יסגא וכן בועט באביו לא על ידי הפאה אלא אפילו אם גוער בו בכעס גם הוא יכעס ואינו מקבל גערה וכו' עי"ש ומתבאר דגם בגערה פל שיש לחוש שהבן יבעוט בו אסור ומה שכתב מסברא דנפשיה דלא גדול גדול ממש וכו' פיונה דעתו לדעת הריטב"א שהבאתי בר"ש ס"ק זה: עוד פתב הרב יפה ללב נר"ו בשם הרב עיון יעקב דלאו דוקא בנו אלא ה"ה בתו והוא פשוט.

וכתב עוד בשמו דאפילו ללמדו תורה ואומנות אינו רשאי להפותו ותמה הרב מחבר ע"ז דבס' נוה צדק ד' קי"ז ע"ד ובשלחן המלך בחי' על הרמב"ם ד' ב' ע"ב פתבו בשם הרמב"ם והסמ"ג והיראים והריטב"א דמותר להפותו פדי ללמדו תורה ואומנות ואין בידי ספרים הנ"ל לעיין בפקיאות הנ"ל (וביפה ללב לא ציין איה מקום כבוד דב"ק) כי אפשר לא כ"כ אלא פשאין לחוש שיעט באביו ובדברי הרמב"ם בפ"א ופ"ו מהלכות

ת"ת ופ"ו מהלכות ממרים לא ראיתי שפתיב דמותר להפכותו והסבא נותנת דאם יש לחוש שייבעט באביו אינו רשאי להפכותו אף ללמדו תורה ואומנות.

שוב ראיתי דמ"ש בשם הריטב"א פננתו לפי הנראה למ"ש בקידושין ד' ל"ב ע"א אענבדא דרב הונא דקרע שיראי באפיה רבה בריה דלאו דלפ"ע שהוא לאו שפפלות לא חמיר ושרי פדי לנסותו ולהקריכו בדרה ישרה וא"כ צ"ל דמ"ש בש"ס דמפה בנו גדול עובר אינו אלא במפה למילי דעלמא.

וההיא אמתא דשמתייה לההוא גברא היינו אחר חקירה ודרישה שינדעה שהיה למילי דעלמא. ומאמת מסתמיות הפוס' בס' ר"מ ושל"ד לא משמע פן ועיין במ"ש לקמן בשם הרב שני אליהו שוב ראיתי שפרן החבי"ף בס' חקקי לב א"ח סי' י"ט ד' כ"ג ע"ב פתיב דאם מפה אותו פדי להוכיחו ליפא משום מפה בנו הגדול דמשום תוכחה ליפא איסורא עי"ש והביא דבריו מר בריה הרב יפה ללב בד' קמ"ז ע"ד והנה בחקקי לב לא פתיב שום ראיה לזה רק פתיב שגרא לזו ברור ופשוט דמשום תוכחה ליפא איסורא ודברי הרב שני אליהו שציין שם בזה לא ראיתי ולפום ריהטא נראה שפן מתבאר מדתניא בתורת פהנים ובתלמודין בערכין ד' ט"ז ע"ב יכול לא יפנו ולא יסטרנו ולא יקלנו (פירש"י על דבר תוכחה) תלמוד לומר לא תשנא את אחיך בלבבך בשנאה שבלב הפתוב מדבר ומדלא תני יכול אם הפהו או סטרו או קללו עובר בל"ת ת"ל ל"ת את אחיך בלבבך בשנאה שבלב הפתוב מדבר (דאז הנה משתמע דנהי דהפאה לאו שנאה שבלב היא ולא עבר על לא תשנא מכל מקום איפא איסורא) מוכח דמותר להפכות חבירו משום מצות תוכחה.

ואף שהרמב"ם בפרק ו' מהלכות דעות דין ה' פתיב בזה הלשון כל השונא אחד מישראל בלבבו עובר בלא תעשה שנאמר לא תשנא את אחיך בלבבך ואין לוקין על לאו זה לפי שאין בו מעשה ולא הנהירה תורה אלא על שנאה שבלב אבל המפה את חבירו והמחרפו אעפ"י שאינו רשאי אינו עובר בלא תעשה עכ"ל הרי פתיב מפרש שאינו רשאי להפכותו נראה דהרמב"ם לא מיירי במפה את חבירו דרה תוכחה ומפני זה פתיב שאינו רשאי אבל במפה דרה תוכחה מודה דרשאי ולא חיישינו שפא יבעט בו חבירו ויפנו או יקלנו (ואם יעשה פן שפנגדו הוא עובר עבירה וזה המפה עובר אלפני עור ועיין לעיל בס"ק י"ד מה שהבאתי בשם הרב חתן סופר [בד"ה ובספר היקר] שהסכים שאיסור מפה משום חשש לפני עור לאו דוקא בבנו אלא גם לכל אדם) אמנם זה הוא אם נאמר דמה שאסור להפכות לבנו משום ולפני עור אבל אם נאמר שהוא רק מדרבנן (כמו שהבאתי בסק"א בד"ה והנה הרב נעוד במקומות אחרים בענין זה שיש סוברים פן) אין ראיה מהא דלא יפנו וכו' פמוכן: וידידי הרב לב שומע יצ"ו במערכת הלמ"ד אות נ"ו הביא דברי הרב שלחן המלך דהא דמפה לבנו גדול עובר אלפני עור אינו אלא פשמפה אותו במילי דברי שרואה שעושה איזה דברים שלא פרצונו אבל אם מפהו על קיום התורה והמצות ליפא לפ"ע והרפה להשיב ע"ד ודחה ראיתו וכתב דבס' האגודה בפ"ק דקידושין ד' ל' עמ"ש בש"ס אדידה על צוארי דברה וכו' פתיב דלייסרו ללמוד צריה לינהר שלא להפכות לבנו הגדול וס' האגודה אין מצוי אצלי לראות דב"ק למה פתיב צריה לינהר ולא פתיב אסור כמ"ש בפוסקים בדין זה ולפי הנראה הספרים שרשמתי בזה אין נמצאים בידי הרב הנ"ל יצ"ו ולא ראה שיש לו עזר פנגדו בזה: וכתב הרב נחמד למראה שם בד' קכ"ג ע"ד בשם

הָרַב שְׁנֵי אֵלֵיהוּ בְּדְרוּשׁ י"ז לְשִׁבְתַּת תְּשׁוּבָה דְדוֹקָא בְּאָב הַמֶּכָּה אֶת בְּנוֹ גְדוֹל הוּא דְאִיפָא מְשׁוּם וּלפ"ע לֹא ת"מ אָבֵל רַב לְתַלְמִיד שְׁרֵי דְאָם לֹא פִן אִיף ב"ד מִפִּין וְעוֹנְשִׁין לְכָל הָעוֹבֵר עַל ד"ת נִיחוּשׁ שְׁמָא יִבְעוּט וַיִּקְלַל הַדְּיָן וְעוֹבֵר עַל אֱלֻקִּים לֹא תִקְלַל וְעוֹבְרִים ב"ד עַל לפ"ע וְאֵת"ל דְּשָׂאֲנֵי הֵנִי דְכּוֹן גְּזֵרַת הַפְּתוּב קִשָּׁה אִיף מִפִּין מִפְּת מְרָדוֹת אֲמִידֵי דְרַבְּנָן.

וְעוֹד קי"ל דב"ד מִפִּין וְעוֹנְשִׁין שְׁלֹא מִן הַדִּין אֱלָא וְדַאי לֹא אֲמָרוּ אֱלָא בְּאָב אֶת בְּנוֹ (דְּגִיטֵי בְּאָבִיו וְקָרוֹב הַדְּבָר) וְהָרַב נִחְמַד לְמַרְאָה פְּתַב עַל דְּבָרָיו דְּלֹא קִשָּׁא מְעוֹבֵר עַל דְּרַבְּנָן דְּמִפִּין מ"מ דְּכִינּוֹן דְּכָל מִקְלֵי דְרַבְּנָן אֲסַמְכִינְהוּ אֱלָאוּ דְּלֹא תְסוּר הָרִי הֵם בְּכָלֵל ד"ת כַּמ"ש הָרַמְבַּ"ם בַּפ"ו מֵהַל' מְמָרִים וְעֵינָן רַמְבַּ"ן בְּשֵׁרֵשׁ רֵאשׁוֹן וּמַגַּא"ס שָׁם עכ"ד הֵנָּה מֵה שְׁתַּפְּס דְּבָרֵי הָרַמְבַּ"ם כְּפִשְׁטוֹן וְעַפִּי"ז דְּחָה רֵאשִׁית הָרַב ש"א מְדַמְכִין מ"מ לְעוֹבֵר אֲדַרְבָּנָן עֵינָן בְּמָה שְׁרֵשְׁמֵתִי בְּשֵׁדֵי חֲמָד ח"א בְּמַעְרַכַת הָאֱל"ף אוֹת שַׁצ"ט וְעכ"פ הָרִי אִיפָא רַבְּנוֹתָא דְּלֹא סָבְרֵי כְּהָרַמְבַּ"ם וְהַשִּׁיגוּ עָלָיו (כְּפִי מֵה שְׁהִבִינוּ בְּפִשְׁט דְּבָרָיו) וְלִשְׁטָתָם אֲתִי שְׁפִיר הוֹכַחַת הָרַב שְׁנֵי אֵלֵיהוּ וְגַם הָרַב נַח"ל לְפִי מְרוּצַת דְּבָרָיו נִרְאָה דְּבַעֲיָקָר הַדִּין מוֹרָה לוֹ דְּלֹא נֶאֱמַר הַדִּין כִּי אִם בְּבְנוֹ גְדוֹל וְלֹא בְּתַלְמִיד אִף לַעֲנִיד הֵגַם דְּהַפּוֹסְקִים לֹא פְתָבוּ דִין זֶה בְּרַב לְתַלְמִיד מְסַתְבָּרָא דְּדָא וְדָא אֲמַת וְאֲדַרְבָּא יֵשׁ צַד לֹמַר דְּבַתְלִמִּיד יֵשׁ לְחוּשׁ יוֹתֵר מִבְּנוֹ וְאַחַר הַחִיפּוּשׁ רֵאשִׁיתִי בַּס' זָכַר דְּבָר דִּי"ג ע"ב שְׁהִבִיא סְפָקוֹ שְׁל הַש"א וְצִינָן לְעֵינָן בְּשׁו"ת הַרְדְּב"ז ח"א ס' שַׁע"ח וְשָׁם פְּתַב עַל הָרַב שְׁנֵי דְּלִי לְתַלְמִידוֹ (עַל אֲשֶׁר הַתַּלְמִיד עָשָׂה דְּבָר שְׁנֵי מַרְאָה לְרַבּוֹ שְׁמוֹזְלוֹל בְּכַבּוּדוֹ) שְׁלֹא כְּדִין עָשָׂה בְּמָה שְׁהִכְרִיז הַנִּיגְדוּי כַּב"כ וּבְשׁוֹנְקִים וְהִזָּה לוֹ לְחוּשׁ לְכַבּוּד תַּלְמִידוֹ וְכו' וְלִנְדוּתוֹ בִּינוֹ לְבִין עֲצָמוֹ וְלֹא לְבַזּוּתוֹ וְכו' וְעַבְרָא אֲלִפְנֵי עוֹר לֹא ת"מ כִּהְיָא דְּמַכָּה בְּנוֹ גְדוֹל דְּלֹאוּ פְלֵהוּ אִינְשֵׁי יְכוֹלִים לְסַבּוֹל בְּדִין פְּזָה וְכו' עי"ש הֵנָּה מְתַבָּרָא דְּלֹא שְׂאֲנֵי לִיהָ בִין אָב לְבִין רַב וְאִידֵי וְאִידֵי כָּל הֵיכָא דְּאִיפָא לְמִיחַשׁ שְׁיִתְרִיס כְּנִגְדוֹ אֲסוּר הַפֵּל לְפִי הָאָדָם וְהַעֲנִין וְתוֹרָף דְּבָרֵי הַרְדְּב"ז הִבִּיא בְּקִיצוֹר מְאֹד הָרַב יְשָׁרֵי לַב בַּד' י"ט ע"ד וְרֵאשִׁיתִי מֵה שְׁפִטְפֵט בְּזָה הָרַב הַמַּגִּיבָה נַר"ו ע"ד הָרַב זָכַר דְּבָר לְדַחוּת רֵאשִׁיתוֹ מִתְּשׁוּ' הַרְדְּב"ז וְלֹא נִרְאוּ דְּבָרָיו לַעֲנִיד וְס' גְּנָה צְדָק וְשִׁלְחוֹן הַמְּלָךְ שְׁצִינּוּ שָׁם אִין אֲתִי לְעֵינָן בַּדב"ק.

שׁוֹב הַשְּׁגָתִי שׁו"ת צְפִיחַת בְּדַבְּשׁ וְרֵאשִׁיתִי לְהָרַב בַּס' ג"ן שְׁנֵי שְׁאֵל אִם בְּרַב לְתַלְמִיד אִיפָא מְשׁוּם לַפ"ע וְהִבִּיא מֵה שְׁהַעֲלָה הָרַב ש"א לְהַתִּיר בְּרַב לְתַלְמִיד וְהַשִּׁיגוּ מִתְּשׁוּ' הַרְדְּב"ז דְּמַתְבָּרָא בְּהִיפּוּס וּמִסִּיק לְדִינָא דְּגַם בְּרַב לְתַלְמִיד אִיפָא מְשׁוּם לַפ"ע עי"ש: טו) דְּבָר שְׁמוֹתָר לְיִשְׂרָאֵל וְאֲסוּר לַב"נ עַכּוּמ"ז אִם יֵשׁ בְּזָה לְפָנֵי עוֹר לְהוֹשִׁיטוֹ לַב"נ עַכּוּמ"ז הֵנָּה פְתָבוּ הַפּוֹסְקִים בִּי"ד ס' ס"ב בְּשֵׁם הָרַב אֲמוּנַת שְׁמוּאֵל דְּכִינּוֹן דְּלִי שְׁרֵי אִין בְּזָה מְשׁוּם לְפָנֵי עוֹר אִם מוֹשִׁיטוֹ לַב"נ עַכּוּמ"ז וְכַתֵּב כֵּן לִיִּישׁב מֵה שְׁמַקְשִׁים עַל מֵה שְׁפַתְב רַבִּינוֹ הַטּוֹר שָׁם דְּאָבָר מִן הַחֵי אִינוּ נוֹהֵג בְּטַמְאָה דְּמֵאֵי נִפְקָא מִינְהָ הָרִי לְיִשְׂרָאֵל בְּלֹאוּ הַכִּי אֲסוּר מְשׁוּם טַמְאָה וְלַגְבִּי ב"נ עַכּוּמ"ז אִין חִילּוּק בִּין טַמְאָה לְטַהוֹרָה וּמִיִּישׁב דַּנְפ"מ שְׁיָכוֹל לְהוֹשִׁיטוֹ לַב"נ עַכּוּמ"ז שְׁפִינּוֹן שְׁמוֹתָר לְיִשְׂרָאֵל אִף דְּאֲסוּר לַב"נ עַכּוּמ"ז אִין בּוֹ מְשׁוּם וְלַפְנֵי עוֹר וְהָרַב פַּר"ח נִחְלַק עָלָיו דְּהָא בְּיִשְׂרָאֵל נְמִי אִיפָא אִיסוּר הוֹשְׁטָה מְשׁוּם טַמָּא וְכו' וְעוֹד כִּינּוֹן דַּב"נ עַכּוּמ"ז מוֹנְזָהר עָלָיו מֵה טַעַם יֵשׁ בְּזָה לֹמַר דְּלִיפָא אִיסוּר הוֹשְׁטָה הָרִי הַתּוֹרָה אֲמָרָה וּלַפ"ע לֹא תַתֵּן מְכַשׁוֹל וְזֶה נוֹתֵן מְכַשׁוֹל שְׁמוֹשִׁיט לוֹ מֵה שְׁמוֹנְזָהר עָלָיו וּמֵה שְׁהִבִּיא רֵאשִׁיתִי מֵהִיכָא דְּחַס לִיהָ לְזַרְעִיָה דְּאָבָא וְכו' שְׁפַלְפְּלוּ הַפּוֹסְקִים אִי צְרִיף לְהַגִּיד

לו מה שהוא היתר לדידיה ולחברו אסור אינו ענין לזה דהתם לפי דעת המושיט אף לחברו מותר אלא שנוהג בו אסור מחמת טעות עכ"ל וילפום ריהטא נראה מדקדוק דברי רבינו התה"ד בסי' רצ"ט דקאי בסברת הרב אמונת שמואל שפתיב וז"ל פדאימא בפ"ק דע"א בכמה זוכתי דאסור למפנר לעכומ"ז פל דבר שהעכומ"ז קונה אותו פדי לעשות בו דבר שהישראל מונהר עליו עכ"ד מדכתב דבר שהישראל מונהר עליו משמע דאם אין הישראלי מונהר עליו אף שלעכומ"ז אסור מותר למפנר לו ואין בזה משום ולפ"ע אלא דבאמת דברי הרב פר"ח נכונים בטעמן ועל פרחין למשכונני אנפשיין דמשום דרוב פכל הדברים האסורים לעכומ"ז אסורים נמי לישראלי אהכי קאמר שהישראל מונהר וכו' והוא דוחק וצ"ע: ומרן חיד"א במחזיק ברכה סי' ס"ב פתיב דיש ראיה לסברת הרב פר"ח ממ"ש מוהר"ם בתשו' הארנכות סי' ע"ו במי שעושה שני ימים יום הפיפורים וחקל יום שני בערב שבת דמותר לאכול בשבת מה שבשלו אחרים לצורך עצמן אפילו מפירו דהא דאסרינו במפירו הגי' מילי בעכומ"ז דלא קפיד אלפני עור אכל בישראלי המבשיל ליכא למיחש שפא ירבה בשבילו ויאכילנו דאלפני עור לא עבר עכ"ד עין רואה שפתיב דבישראלי דקפיד אלפני עור לא חיישינו שירבה בשבילו ובלא לישראלי אחר מותר גמור פכל המון ישראל דלא עבדי יוה"כ אלא חד יומא ויום שני שהוא ע"ש חול גמור הוא וזה שעושה שני ימים חומרא גדולה ובטל במיעוטו ואפילו הכי שרי במפירו ישראל דאינו מרבה בשבילו דעבר אלפני עור וזה פדברי הרב פרי חדש דכל דלאחר אסור אף דלהמושיט שרי יש בו לפני עור וכן יש לדקדק ממ"ש מוהר"ם דמה שאסרו בעכומ"ז המפירו היינו משום דלא קפיד אלפני עור ומוכח דאי העכומ"ז הנה קפיד אף דעכומ"ז ליתיה באיסור שבת ולא עוד אלא דעכומ"ז ששבת חייב מיתה אפילו הכי להרבות בשביל ישראל יש בו משום ולפ"ע אלא דעכומ"ז לא קפיד עכ"ל ולענ"ד כמה שדקדק מדברי מוהר"ם במ"ש דעכומ"ז לא קפיד אלפני עור דרוצה לומר דאינו מדקדק לקיים מצות ולפ"ע המוטלת עליו יש לפקפק שפראה פשוט שאין העכומ"ז מצווה אלפני עור פלל כמו שהבאתי בשדי חמד ח"א במערכת הגימ"ל אות א ס"ק מ"ב עי"ש וא"כ צריך לומר דמה שפתיב מוהר"ם דעכומ"ז לא קפיד פונתו פאילו אמר דעכומ"ז לא מיקד אלפני עור ועיין בזה לקמן בס"ק כ"ג ועל פל פנים מה שהכריח שלא פדעת הרב אמונת שמואל הוא נכון דאף למי מה שפירשתי דכונת רבינו מוהר"ם לומר דעכומ"ז אינו מצווה אלפני עור מפל מקום מוכח שאם היה מצווה בלאו דלפ"ע אף דבשמירת שבת אינו מונהר אם היה מכשיל את ישראל היה בו משום ולפ"ע ועיין לקמן בסמוך: עוד פתיב במחזיק ברכה להוכיח פסברת הרב פר"ח מדברי הרמב"ן והרשב"א ביבמות כמה שאמרו בש"ס ב"ד דלא יקחו תרי זמני פתיב להזהיר לנשים פסולות שלא ישאו לפניהם דאי מדהשוה הכתוב אשה לאיש לכל עונשין היינו דוקא בלאו השנה פכל והקשו הרמב"ן והרשב"א אפתי למה לי לא יקחו תרי אף דאינו מונהרות אסורות לינשא להם משום ולפ"ע לא תתן מכשול ותירצו דאיצטריך לא יקחו דליקו נשים דאי מלפני עור הוי לאו שבבכללות ואין לוקין עליו ואם איתא לסברת הרב אמונת שמואל מאי קשיא ליה הא פינו דלדידהו שרי אף דלגבי בעליהן אסור ליכא משום ולפ"ע אלא נדאי מוכח פסברת הרב פר"ח ולזה נראה לענ"ד דאפשר ליישב לדעת הרב אמונת שמואל על פי מה שהבאתי למעלה בס"ק ה' בשם הרב מכתם לדוד דהא דמחלקינו בדין לפ"ע בין קאי

בתרי עברי דנהרא ללא קאי אינו אלא במושיט לפניו דהוי גרמא בעלמא אבל היכא דספי ליה בינדים לא מפלגינן בהכי ובכל גוונא עובר אלפני עור עי"ש וכמו כן יש לומר דמה שכתב הרב אמ"ש לחלק בזה אינו אלא במושיט אבל למקספי ליה בינדים מודה דגם מידי דשרי להמושיט אסור להאכילו למי שאסור לו וגבי נשים הפסולות נמי הוי פספו לגברייהו בינדים ועברי אלפני עור.

שוב ראיתי שם (כד"ה וחתומיה) שהרב עץ החיים הקשה לסברת הרב אמ"ש ממה שכתבו התוס' בתגיגה ד' י"ג דהמלמד תורה לעכומ"ז עובר בלפני עור אע"ג דלישראל שרי וחי בהם פיון דלעכומ"ז אסור וח"מ עובר בלפני עור ותיגרץ הרב בני חיי דתרי גוונא לפ"ע איפא מושיט לפניו ומאכילו בינדים וגבי מאכילו בינדים מודה הרב אמ"ש וכו' עי"ש ואם פן גם הראיה מדברי הרמב"ן והרשב"א ביבמות יש לדחות כמו שכתבתי אלא דמין חיד"א כתב דחילוק זה צריך סעד לתמכו דהא פיון דמושיט לפניו הוי כמאכילו וכו' עי"ש וגם הקשה דממה שכתבו התוס' בפרק קמא דבבא מציעא ד' יו"ד דאם ישראל מקדש גרושה לכהן עובר משום ולפני עור וכן כתבו מהראשונים הובא בשו"ע מקובצת שם מתבאר דלא פהרב אמ"ש עי"ש והרב פרי מגדים בספרו גנות ורדים פלל מ"ג רצה לחדש פי כלליה דרב אמונת שמואל (ובסוף דבריו ציין לעיין בס' אמונת שמואל) וסיים ומיהו התוס' בב"מ ד' יו"ד וכו' הרי אף שהישראל אי אפשר בשום אופן לבא לידי איסור גרושה אפילו הכי עובר אלפני עור עכ"ל: שוב השגתי ס' ערוך השלחן חיו"ד וראיתי בס"ב אות ב' שדחה הראיה מדברי הרמב"ן והרשב"א על פי דברי הרב בני חיי דיש חילוק בין מושיט למספי בינדים ועל הראיה מדברי מוהר"ם בעושה ב' ימים יום הפפורים כתב לדחות פיון דכל ישראל שייכים בחומרא זו הוי במושיט פוס יין לנזיר דאף שהוא אינו נזיר עובר משום דשייף ביה נזירות כמו שכתבו האחרונים ובלאו הכי התם ליכא לפ"ע מן התורה דאין התבשיל אסור במפירו אלא משום קנס וכו' עי"ש ובאמת תמיה לי על מין חיד"א דאיהו גופיה מייתי מאי דמקשי הרב עץ החיים אסברת האמ"ש במושיט פוס יין לנזיר דמשמע דאף אם המושיט אינו נזיר עובר וכתב שפבר תרגמה הרב אמונת שמואל כמ"ש הרב בית יהודה בס"י י"ז דשאני נזירות דישאל המושיט נמי בר איסור נזירות הוא וכו' ולא אמר הרב אמ"ש אלא בדבר שאין איסור לישראל בשום זמן וא"כ היכי מייתי ראיה מדברי רבינו מוהר"ם הלא גם חומרת יוה"כ דומה לנזיר ואין דעתה הענינה נוחה לומר דחומרא דיו"כ לא שכיחא ולא חשיבא שייף בגוה: ועל מה שמקשים על סברת הרב אמ"ש מההיא דמלמד תורה לעכומ"ז שכתבו התוס' דאיפא משום לפ"ע כתב הרב בית יהודה שם די"ל דלא אמר הרב אמ"ש פן אלא בדבר דלב"ן עכומ"ז אסור ולישראל שרי דשייף לומר סברא דמי איפא מידי דלישראל שרי ולב"ן עכומ"ז אסור ולכן מיגרע גרע ולא חשיב זה מכשול אבל בדבר דלישראל מצוה ולעכומ"ז אסור דבזה לא שייף הסברא דמי איפא מידי וכו' כמ"ש התוספות בסנהדרין ד' ט"ו גבי שבת דלישראל מצוה ועכומ"ז ששבת ח"מ והוא הדין בת"ת ג"כ דכותא א"כ לאו משום קולא אתינן עלה בישראל לכך איפא לפ"ע במלמד תורה לעכומ"ז עכ"ד והוא ישוב נכון והרב טל אורות בד' י"ד ע"ג הביא מ"ש הרב פר"ח בשם הרב אמ"ש ומה שהקשו ע"ז מההיא דמלמד תורה לעכומ"ז וממושיט פוס לנזיר אעפ"י שהוא אינו נזיר ולא ראה דברי האמ"ש בגופו שלקחן וגם לא ראה דברי הרב בית יהודה ותיגרץ

מדנפשיה דשאני נזירות דשייך ביה אף מי שאינו נזיר (כמו שתירצו האמ"ש והב"י
כעדותו של מרן חיד"א) ומההיא דללמד תורה לעכומ"ז פתב לישב עפ"י מ"ש הרשב"א
(צ"ל הריטב"א) בפ"ק דסנפ"ה ד' יו"ד אמ"ש בפ"ס רב חסדא ורבה בר רב הונא איקלעו
לבי ריש גלותא אנגינהו רב אלא בסנפ"ה שנויה מןפלגין ממנה ד' טפחים וכו' והקשה
הריטב"א דכיון דרב נחמן לא ידע דהדרו משמעתינהו היכי אנגינהו ולא חש דהוי חתיכה
דאיסורא לדידהודיתבי בסנפ"ה פסולה ומברכי ברכה שאינה צריכה וקוי פנותן מכשול
לפני עור ותירץ דמהכא שמעינן דהמאכיל את חברו דבר שמוטר לו לפי דעתו ליפא
משום לפ"ע ואף שיודע שחברו אסור לו דבר זה וחברו הוא בעל ההוראה ונ"ל דזה
דוקא פשהאסור ניקר דאי לא ס"ל לא ליכול אבל פשאינו ניקר לחברו לא פדאמרין
בחולין ד' קי"א חס ליה לזרעיה דאבא דליספי לי מידי דלא ס"ל וכן הורה לי מורי הרב
עכ"ל וא"כ י"ל דלא פתב הרב אמ"ש אלא באבר מן החי לב"נ עכומ"ז דהוא איסור ניקר
ולדידה שרי אם לא ירצה לא יאכל משום הכי ליפא משום לפ"ע אמןם במלמד תורה
לעכומ"ז דאין האיסור ניקר שאין העכומ"ז יודע שאסור לו ללמוד תורה אף דלישראל
שרי איפא לפ"ע עכ"ד הרב והנה מ"ש דאבר מן החי חשיב איסור ניקר פנותו דהרב
אמונת שמואל רצונו לומר דכיון דמוטר לישראל מותר לו להושיטו לב"נ עכומ"ז
ולהודיעו שהוא אבר מן החי דבאיסור ניקר פלומר שמודיעו מן האיסור שרי (דאם לא
כן היכי קאמר דאבר מן החי איסור ניקר הוא דמי דמי לנויי סנפ"ה המןפלגין התם נראה
לעין פל ושייך לומר דאי לא סברי להכשיר לא ליתבו בה אבל אבר מה"ח אטו סימנא
אית בגניה דמן החי הוא) אלא דלפי זה איני מבין מה שכתב דלימוד תורה הוי איסור
שאינו ניקר שאין העכומ"ז יודע שאסור לו ללמוד הרי גם בלמוד אפשר שיודיענו שאסור
לו ללמוד והוי בזה איסור ניקר ואז מותר ללמדו וליפא לפני עור וא"כ נימא דלהכי
איצטריך הא דמגיד דבריו דאע"ג דליפא משום ולפני עור אסור משום מגיד דבריו
ליעקב ומאי מקשו התוס' (ועיין לעיל בסק"ד שצדדתי די"ל דכמו שיודע העכומ"ז
שאסור באבר מן החי פן מסתמא יודע שאסור לו ללמוד תורה) ועוד תמיה לי שאחר
שראה דברי הרב פר"ח אין נחה דעתו בזה שהרי פתב דלא דמי למה שפלפלו הפוסקים
אם צריך להגיד לחברו מה שלדידה שרי ולחברו אסור דהתם לדעת המושית גם לחברו
מותר והוא טועה ואוסר וא"כ באבר מן החי דטמאה דגם המושית מודה דלב"נ עכומ"ז
אסור שייך ודאי לפ"ע: וממה שכתב מרן חיד"א בשם הרב בני חיי שתירץ קושיות הרב
עץ החיים הנה משמע לי דהרב ב"ח נקיט כדעת הרב אמונת שמואל דמידי דשרי
לישראל שרי להושיט לעכומ"ז אף ראיתי להרב יד דוד שכתב מה שחילק הרב אמ"ש
וכתב והובאו דבריו בס' בני חיי ובס' עה"ח בפרשת וישב וישני נביאים מחו לה על האי
חילוקא והרב מוהר"י נ' גוי"א הובאו דבריו בס' פי שנים ד' ס"ג ע"א תירץ תירוץ נחמד
עכ"ד מוכן דהרב ב"ח עם שכתב לישב מה שקשה על סברת הרב אמ"ש מפל מקום
אינו מסכים לסברתו וכן נראה דעת הרב אנוח מישור שהביא במחזיק ברכה וכן נראה
הסקמת מרן חיד"א במחזיק ברכה שם שלא לחלק בזה וקצת נראה פן גם דעת הרב בית
ההנהגה וכן דעת הרב זרע אמת בח"ב סי' י"ט וקצת נראה פן דעת הרב פרמ"ג במשבצות
רסי' ס"ב.

ובקונטרסי פתוב בשם הרב פרמ"ג בס' גנות נרדים כלל מ"ג שבפתחילה רצה לומר שדבר שמותר לאחר לעולם ואי אפשר כלל שיהיה אסור לו ולחברו אסור אין בזה משום ולפ"ע ושאני נזירות וכו' ושוב הביא דברי התוס' בב"מ ד' יו"ד ד"ה פהן דאף שאי אפשר לישאל לבא לידי אסור גרושה עובר בלפ"ע וציין שו"ת אמונת שמואל פן מצאתי בקונטרסי.

ועתה ס' גו"ר אין אתי לראות דב"ק גם ס' פי שנים שציין הרב יד דוד אין מצוי אצלי לראות אם מה שכתב בשם הרב מוהר"י נ' גוי"א (מר ניהו המח"ס טל אורות) הוא מ"ש בס' טל אורות או תירוץ אחר: ומרן החב"י"ף בספר ראה חיים פרשת בראשית ד' ד' הביא סברת הרב אמ"ש וכתב שהרב לימודי ה' לימוד ל"ד הקשה ממ"ש התוס' דב"מ ד' יו"ד דישאל המקדש גרושה לכהן עובר בלפ"ע וכתב דהרב דת ודין בפרשת שלח לה קאי בסברת הרב אמ"ש ופירש בכונתם דמאי דקרי לכהן בר חיובא הוא משום לפ"ע אבל ישראל אע"ג דעבר אלפני עור פיון דאי מקדשה לעצמו אינו חייב לא מקרי בר חיובא ולהתחייב אלפני עור פיון שאינו שייך באותו (אסור) כשקדשה לעצמו גם אלפני עור לא עבר דהא בהא תלי דכל המחוייב בדבר עובר אלפני עור וכל שאינו מחוייב אינו עובר וכתב שדבריו דחוקים בכונת התוס' ושעמד ע"ד הרב המגיה לס' עין יהוסף בחי' לב"מ.

שוב עמד מתמיה על כל הרבנים המיימינים ומשמאלים בסברת הרב אמ"ש שלא זכרו בריתא דתורת פהנים בפרשת קדושים שדרשו ול"ע לא תתן מכשול לפני סומא בדבר בא ואמר לה בת איש פ' מה היא לכהונה אל תאמר לו כשדה והיא פסולה הרי דעיקר אסור זה נקטו רז"ל בפסולי כהונה ופסוק זה נאמר לכל ישראל ומדלא נקטו דמיון אחר מבואר דאין הישראל מונהר אפסולי כהונה עובר אלפני עור והצע"ג ועוד האריף לשאת ולתת בראיותיו של הרב אמ"ש ומסיק דבריו בצ"ע והאמת שהוא תימה רבתי שנעלם מכל הרבנים דברי הברייתא דת"כ ה"ל ונדמקפי אדדי להקשות מדברי התוס' וכיוצא הנה להם להקשות מהברייתא: אמנם עיקר הקושיא מתיישבת שפיר על פי דברי הרב חתן סופר בד' לק"ט אות י"ד שהביא מ"ש הרב גנות נרדים להוכיח שלא בסברת הרב אמונת שמואל מדברי התוס' בפ"ק דב"מ דישאל המקדש גרושה לכהן עובר בלפני עור וכתב דאין משם ראיה משום דכהן שאני דצוהה התורה לישאל וקדשתו דפנו בעל פרחו להפרישו מאסור וכ"ש שלא יכשילנו בעבירה אבל ישראל מישאל אפתי אין ראיה דאיכא לפ"ע במה שאינו מצנוה המושיט ומישאל הלומד תורה עם עכומ"ז שגראה מדברי התוס' בהגיגה דאיכא לפ"ע לא קשיא משום דכיון דאסור הלימוד יש בו או משום גזל או משום נערה המאונסה ושם גזל או נערה המאונסה איכא בישראל מקרי שייך באותו דבר אלו דברי הרב ה"ל וילפי דבריו גם מהברייתא דת"כ ה"ל אין סתירה לסברת הרב אמונת שמואל פמוכן וקצת נראה מדבריו שמסכים לסברתו וגם כתב בשם הרב אור חדש בפתיחתו לקידושיין שהביא ראיה לדעת הרב אמ"ש דעפ"י סברתו מתיישבות שתי קושיות וכו' עי"ש אלא דבמה שכתב ליישב ההיא דמלמד תורה לעכומ"ז יש לפקפק לענ"ד דאי שמא גרים הרי שם אבר מן החי ישנו בישראל ובכל זאת אמר מר שמואל כיון דאבר מן החי הטמאה מותר לישאל שרי להושיטו לב"ן עכומ"ז כיון דלגבי המושיט אין זה אבר מה"ח שאסרה תורה הכי נמי נימא במלמד תורה

לעכומ"ז דאע"ג די ישראל ישנו באיסור גזל ונערה המאורסה מ"מ מותר ללמדו פיון דלגבי הישראל אין זה גזל ולא נערה המאורסה שאסרה תורה: ונראה דאפשר ליישב דלא תקשי לסברת הרב אמ"ש מפרישתא דתורת פהנים על פי מה שכתבתי בס"ק ז' בשם הרב מכתם לדוד דהא דמחליקין בין קאי בתרי עברי דנהרא להיכא דלא קאי היינו דוקא פשהנזיר או הב"ן עכומ"ז שואל מהמושיט שיושיט לו אבל אם מושיט לו מעצמו גם בדלא קאי בתרי עברי דנהרא עובר המושיט בלפ"ע וא"כ יש לומר גם לסברת הרב אמונת שמואל דלא אמר אלא כשהב"ן עכומ"ז מבקש מהישראל שייתן לו אבר מן החי דבשר טמאה דהרי לפי מה שכתבתי למעלה בס"ק י"ג בשם הגאון מנחת חינוך דדוקא אם הב"ן עכומ"ז יודע שהדבר אסור לו הוא דהישראל עובר אלפני עור אבל אם הוא שוגג גמור אין על הב"ן עכומ"ז שום איסור וגם הישראל אינו עובר בלפ"ע עי"ש (בד"ה ודאמאן עלה) א"כ מוכרח דדברי הרב אמונת הם בכשהב"ן עכומ"ז יודע שאסור לו ושואל מהישראל שיושיט לו (שאם לא פן גם בטוהרה אין פאן משום ולפ"ע) ומשום הכי קאמר פיון דלישראל שרי מותר להושיט לו מה שאין פן בהיא דהת"כ שהפכה מלבד שאינו מחזר אחר דבר האסור לו אלא אדברא הוא שואל וחוזר לקחת אשה הראויה לו וא"כ זה שמטעהו ואומר להם על אשה הפסולה שהיא פשרה לו הוי מכשילו מעצמו ובזה מודה הרב אמונת שמואל דעובר בלפ"ע פן נראה ליישב בזה וגם אפשר דחשיב ענין בזה פספי ליה בידיים שכתב הרב בני חיי דמודה הרב אמ"ש דעובר בלפני עור: ומפל מקום דעת רבנו בתראי לפי הנראה היא פסברת הרב פר"ח פמו שרשמתי למעלה וכן ראיתי למרן החבי"ף בס' נשמת כל חי ח"א סי' ל"ג ד' ל"ד ע"ד (בד"ה פי) שכתב שהגאון חקרי לב בחא"ח סי' ס"ה ד' קי"ד ע"ג הקריע שלא פדעת הרב אמ"ש וגם הוא האריף בסגנון דבריו שבס' ראה חיים להוכיח שלא פדעת הרב אמ"ש וכתב דרובא דרבנאותא חולקים על סברתו ושגם מדברי הסמ"ק סי' ק"ט ובס' מאה שערים שאר ס"ט נראה שלא פדעתו והפל תלוי במקבל אם אסור לו אסור להושיט לו אף אם להמושיט מותר וכן ראיתי להרב מנחת חינוך במצנה רל"ב סק"ג שכתב דמדברי התוס' בחגיגה מפורש שלא פסברת הרב אמ"ש דאף שלדידיה מותר מפל מקום עובר על מה שלומד עם העכומ"ז וזוגא דרבנן קדישי בס' די השיב חיו"ד סי' י"ג נקטי ואולי בשפולי גלומא דהרב אמונת שמואל להתיר בנדונם בשתי קהלות שהחרימו בני קהלה אחת שלא יורשה שום אדם מקהלתם לקנות בשר מבני הקהלה השנית ובני הקהלה ההיא פורצים גדר החרם ובאים לקנות מבני הקהלה השנית דמותרים למפור להם ואין עוברים על לפני עור פיון דלדידהו שרי אף דלבני הקהלה האחת אסור מותר להושיט להם כמ"ש הרב אמונת שמואל ואף שבמושיט כוס לנזיר איכא לפ"ע גם לדעתו ומשום דכל ישראל שייכי בנזירות כמ"ש הרב אמ"ש עצמו וא"כ פמו כן יש לומר גם בחרם הגז דאיתיה באיסור זה מקרי אם המוכר עצמו יקבל בחרם שלא יאכל בשר זה הא ודאי ליתא דשאני נזירות דהויא מ"מ (אולי צ"ל מ"ע והוא ר"ת מצנת עשה) דאורייתא שפיר יש לומר פן דאיתיה נמי בנזיר אבל הקא מהי תיתי להחרים שלא יאכל בשר זה דמה הנאה יש לו בזה אטו בשופטני עסיקין לצער עצמו שלא יאכל בשר זה בריוח ונדחיק עצמו לאכול בשר במקום אחר בלחוק ובצער וכו' ושוב פתבו לדחות ראיות מרן חיד"א לסברת הרב פר"ח מההיא דמוהר"ם ומהרמב"ן והרשבא בחי' ליבמות (פמו שדחה הרב ערף השלחן)

עי"ש מפל מקום נראה דהעיקר פדעת הרב פר"ח לפי מ"ש מרן החבי"ף דרנבא דרבנותא סברי הכי וגם הרבנים בדי השיב לא סמכו על סברת הרב אמ"ש בלבד פי בנדונים יש עוד כמה טעמים להתיר כיעי"ש: הן אמת ופראיתי להגאון שואל ומשיב במהדורא ב' ח"ב סי' ס"ז שיקאריה מאד בענגן זה וכתב להסביר סברת הרב אמונת שמואל והביא מה שרבני האחרונים מקשים עליו ומני"ר קשות מנישב בחריפות ופלפול עצום על כל קוץ וקוץ תילי תילין של הלכות פדרפו בקונדש ומתאמץ בכל פחו להחזיק בסברת הרב אמונת שמואל ועם שפכל זה אין הפך מקריע נגד דעת רנבא דרבנותא דנקטי שלא פדעת הרב אמונת שמואל אמנם ראיתי שם בסוף הסי' דבר המכריע לקיים סברת הרב אמ"ש והוא שהביא שם (בד"ה אחר שנים רבות) דהרמ"ך הובא בפשיטה מקובצת לב"מ ד' ס"א פתב בסברת הרב אמונת שמואל וזה נעלם מפל רבני האחרונים דשקלו וטרו בזה וא"כ פינון שלא ראו האחרונים דברי הרמ"ך נראה דלדינא מכריע הוא את כולם וכמו שפון נראה באמת דעת הגאון שואל ומשיב עי"ש בדב"ק: אלא דלי ההדיוט במחכתה"ר אין ראיה מדברי הרמ"ך לסברת הרב אמונת שמואל ומוכרחני להעתיק דברי הגאון שו"מ בזה וז"ל מצאתי בשטמ"ק ב"מ ד' ס"א גפי תולה מעותיו בעכומ"ז שפכת בפשם הרמ"ך ז"ל אסור לישראל להפקיד מעותיו לעכומ"ז פדי שילנה לישראל ברבית נראה לומר שאין איסור זה אלא משום ולפני עור לת"מ פינון שלא העמידו העכומ"ז הנפקד אצל ישראל המפקיד וצ"ע פינון דאינהו לא מפקדי דהא כתיב לעכומ"ז תשיה משום לפני עור גמי ליפא דהא שרי ליה לאונפי לישראל ברבית ומשום שליחות גמי ליפא דאין שליחות לעכומ"ז וצ"ע הנה מבואר דלא שייך לפני עור כל דלא מונהר על הרבית שיתן לישראל גם לפני עור לא שייך בזה וכסברת האמונת שמואל ומ"ש דלא מפקדי דכתיב לעכומ"ז תשיה צריה ביאור דמה ראיה (מדמותר להלות לו ברבית) שמוטר העכומ"ז להלות לישראל ברבית וצ"ל כמו שלא הונהר לישראל על העכומ"ז משום דלא אחיה כמו כן להיפך וכו' ועל כל פנים מבואר כהא"ש וצ"ע עכ"ל ובענייני איני מבין שום הוכחה מדברי הרמ"ך לזה דסברת הרב אמונת שמואל היא דדבר שמוטר להמושיט ואסור לחברו אין בזה לפ"ע פינון של המושיט מותר ובה נחלקו עליו רבני האחרונים פינון דלחברו הוא אסור וזה גורם לו עובר אלפני עור אבל מושיט לחברו דבר שאין בו שום איסור על ידי הושטה זו לא להמושיט ולא להמקבל גם החולקים מודים דליפא לפ"ע שיהי אין פאן מכשול ולכן שפיר קשיא ליה להרמ"ך דכינון דהעכומ"ז מותר לו להלות לישראל ברבית וגם הישראל מותר לו ליקח מעות ברבית מן התורה א"כ אין פאן שום מכשול במה שמופקיד הישראל מעותיו לעכומ"ז שילנום לישראל דהנותן והמקבל מותרים בזה ואין פאן איסור אלא משום שהנפקד הוא שלוחו של ישראל ולזה אין לחוש משום דאין שליחות לעכומ"ז וא"כ אין פאן שום עבירה ומה שייך לפ"ע לת"מ במקום שאין מכשול ואינו דומה לסברת הרב אמונת שמואל להתיר להושיט לעכומ"ז דבר האסור לו ודברי הגאון הנ"ל צ"ע: והנה נדפס עתה קונטרס עשירי מקובץ יגדיל תורה וראיתי להרב הפופלא חו"ב יצ"ו בס' קט"ן אות ט' ד' רצ"ד שפכת שבשו"ת מנחת עני שהקשה לסברת ר"ת בכתובות ד' ט"ל ע"א דאשה אינה מונהרת בהשחתת זרע לפי שאינה מצווה אפריה ורביה ולכן מותרת לשמש במוף (היינו ליתן מוה אחר התשמיש) דנהי דהיא לא מיפקדא אפ"ר מפל מקום היא עוברת אלפני עור במה שמונעת את בעלה

מפּו"ר וּנִיחָא לִיה דס"ל לר"ת פּסְכַרְת הֶרֶב אַמוּנַת שְׁמוּאֵל דְּכַל שְׁלֵה־מוֹשִׁיט מְוֹתָר אַף דְּלֵה־נִשְׁט אַסּוּר אִינוּ עוֹבֵר אֶלְפֵי עוֹר וְשֶׁהִבִּיא (בְּשׁו"ת מ"ע הַג"ל) שְׁהֶרַמְב"ן סוֹבֵר ג"כ פֶּהֶרֶב אִמ"ש וּס' מְנַחַת עֲנִי אִין מְצוּי אֶצְלֵי לְרֵאוֹת דב"ק וּלְפִי מַה שְׁפַתְבְּתִי לְמַעַלָּה בְּשֵׁם הֶרֶבְנִים בְּנֵי חַי וְעַרְף הַשְּׁלֶחֶן דְּלִמְסַפֵּי בְּיָדִים גַּם הֶרֶב אַמוּנַת שְׁמוּאֵל מוֹדָה דְּאִסּוּר נִרְאָה דְּאִין מְתִינְשַׁבֵּת בְּזָה קוֹשְׁיָתוֹ עַל ר"ת דְּהָא נְמִי פְּמַסְפֵּי בְּיָדִים דְּמִי וְאִף אִם יָשׁוּב זֶה נֶכּוֹן לָא חֲשַׁחִין אֲנַחְנָא לְהַכְרִיחַ מְזָה פְּדַעַת הֶרֶב אַמוּנַת שְׁמוּאֵל מְאַחַר שְׁלֵא מְצִינוּ מְפּוֹרְשׁ יוֹצֵא מִפֶּה קְדוּשׁ ר"ת שְׁסוֹבֵר פֶּן וְרַק מְפִנֵי קוֹשְׁיָא אָנוּ מְיַחְסִים לוֹ פֶּן וְשַׁעְרֵי דְחִיּוּת לֹא נִנְעָלָה אִף מַה שְׁפַתְב שְׁפֵן מְצֵא לְהֶרַמְב"ן שְׁסוֹבֵר פֶּן זֶה וְדָאִי מְכָרִיעַ לְמִינְקַט פֶּהֶרֶב אִמ"ש אַחֲרֵי שְׂרַבְנֵי הָאֲחֵרוֹנִים לֹא רָאוּ דְבָרָיו יֵשׁ לָנוּ לֹמַר שְׁאִם רָאוּ דְבָרָיו בְּטָלוּ דַעְתָּם וְחִזְרוּ מִסְּבָרְתָם שְׁכֹן רָאוּי לְהִיּוֹת חוֹזֵר לְפָנֵי מִי שְׁגָדוּל חַד מִן קְאָמְיָא רַבִּינוּ הֶרַמְב"ן רַק אִם מְפּוֹרְשׁ פֶּן בְּדַבְרֵי הֶרַמְב"ן אָמְנָם לְבִי אוֹמֵר לִי דְאוּלֵי פְּנִנְתּוֹ לְדַבְרֵי הֶרַמְב"ן בְּחִידוּשֵׁי לִיבְמוֹת ד' פ"ד שְׁהִבִּיא מְרֵן חִיד"א בְּמַחְזִיק בְּרַכָּה יו"ד ס' ס"ב דְּעַל מַה שְׁאַמְרוּ בְּש"ס דְּאִשָּׁה פְּסוּלָה מְוִזְהַרְת לִינְשָׂא לְכַהֵן מְדַכְתִּיב לֹא יִקְחוּ תְּרֵי זְמַנֵי הַקְּשָׁה הֶרַמְב"ן דְּתִיפּוּק לִי מִשׁוּם לָאו דְּלִפְנֵי עוֹר וְתִרְצֵן דְּאִיֶּצְטְרִיף לְמַלְקוֹת וּבְתִירוּץ שְׁנֵי פְתַב דְּלִפְנֵי עוֹר הִיָּינוּ בְּלָאוּ הַשְּׁנָה בְּכַל וְכַתְב מְרֵן חִיד"א דְּמִשְׁמַעוֹת תִּירוּץ זֶה הוּא דְקָרוּבִים דְּבָרָיו לְסְבָרַת הֶרֶב אַמוּנַת שְׁמוּאֵל אִף מְנִי"ר פְּתַב דְּהָא בְּרַכָּא הִיא דְכּוֹנֵת שְׁיִנּוּיָא בְּתָרָא דְהֶרַמְב"ן הִיא עַל הַנִּי נְשִׁי דְבְדִידָהּ לֹא שְׁיָיָהּ וּלְפ"ע בְּלָאוּ שְׁאִינוּ שְׁנָה בְּכַל וְעִיָּין לְעִיל בְּס"ק י"א (בד"ה וְדַע) שְׁהִבִּאתִי דְבָרֵי הַגָּאוֹן חַת"ס בַּח"מ ס' ר"ב שְׁפִירֵשׁ דְּבָרֵי הֶרַמְב"ן פְּדַמְתַּרְגֵּם לְהוּ מְרֵן חִיד"א שְׁלֵא כְּמוֹ שְׁהִבִּין הֶרֶב הַשְׁוֹאֵל שֵׁם וְאִם הֶרֶב מְנַחַת עֲנִי נִתְפַּוּן לְדַבְרֵי הֶרַמְב"ן הִלְלוּ הֵרִי אִין מְדַבְּרֵי הַכְּרַח וְהֶרֶב הַפּוֹתֵב (בְּקוֹבֵץ יַגְדִּיל תּוֹרָה הַג"ל) יצ"ו פְּתַב שְׁעִפִּי"ד הֶרֶב מ"ע נִרְאָה לוֹ לְהִבִּין דְּבָרֵי הַתּו"י שְׁבַגְלִיוֹן הַתּו"ס בְּנִדְהָ ד' י"ג ד"ה נְשִׁים שְׁהַקְּשׁוּ דְהָא הַשְּׁנָה לְאִישׁ לְכָל, עוֹנֶשִׁין וְתַמָּה בְּס' עַרְוָה לְנֵר הָא פִּינּוֹן דְּלִר"ת הַעוֹנֶשׁ לֹא בָּא אֶלָּא מִפְּחַ מ"ע דְּפו"ר א"כ פִּינּוֹן דְּלִיכָּא אֶצְלָה עֲשָׂה עוֹנֶשׁ מְנִין וּבְזָה נְכוֹנִים דְּבָרֵי הַתּו"י דְּכּוֹנְתָם הִיא מִפְּחַ לְפ"ע פִּינּוֹן דְּאִשָּׁה שְׁנָה לְאִישׁ לְכָל עוֹנֶשִׁין א"כ עכ"פ אִיכָּא הַעוֹנֶשׁ דְּל"ע לְת"מ גַּם דְּלִיכָּא אֶצְלָה הַמ"ע דְּפו"ר וְעַל זֶה תִּירְצוּ הַחִילּוּק בֵּין אִשָּׁה לְאִישׁ וְא"כ פִּינּוֹן דְּאֶצְלָה לֹא שְׁיָיָהּ הַמ"ע לִיכָּא נְמִי לְפ"ע וְכִינּוֹנוֹ לְסְבָרַת הֶרַמְב"ן וְאַמוּנַת שְׁמוּאֵל הַג"ל עכ"ד יצ"ו.

וְלִי הַהֲדִיּוֹט רְחוּק מְאֹד לְהַעֲמִיס פְּנוּנָה זֹו בְּדַבְרֵי הַתּו"י הַג"ל וְגַם לְפִי הַנִּרְאָה לֹא יִתְכּוֹן לְפָרֵשׁ פֶּן שְׁהֵרִי הַתּו"ס בִּיבְמוֹת פְּתַבוּ בְּשֵׁם ר"ת דְּלִיתָן מוֹף אַחַר תְּשֻׁמִּישׁ אִין נִרְאָה לְאַסּוֹר דְּהָאִי גְבָרָא פִי אוֹרְחִיָּה מְשַׁמֵּשׁ וְכו' וְא"כ מְאִי מְקַשׁוּ עַל ר"ת דְּהָאִיכָּא מִשׁוּם לְפ"ע וְכְלוּמַר שְׁהַבְּעַל עוֹבֵר מִשׁוּם הַשְּׁחַתַּת זָרַע הֵרִי לְדַבְרֵי ר"ת אִין הַבְּעַל עוֹבֵר מִשׁוּם הַשְּׁחַתַּת זָרַע דְּכִי אוֹרְחִיָּה הוּא מְשַׁמֵּשׁ וְאִף אִם נִיחַת שְׁפִנְתָּם קוֹשְׁיָתָם כְּמ"ש הֶרֶב הַג"ל יצ"ו וְתִירְצוּ דְּכִינּוֹן דְּאֶצְלָה לֹא שְׁיָיָהּ הַמ"ע לִיכָּא לְפ"ע מ"מ אִין מְזָה הַכְּרַח לְסְבָרַת הֶרֶב אַמוּנַת שְׁמוּאֵל דְּבַנְשִׁים פְּוִלֵי עֲלִמְאָמוֹדוֹ דְּלִיתְנָהּ בְּלִפְנֵי עוֹר בְּלָאוּ שְׁאִינוּ שְׁנָה בְּכַל כְּמ"ש מְרֵן חִיד"א בְּמַחְזִיק בְּרַכָּה שֵׁם בְּשֵׁם הֶרַמְב"ן וְכֹן פְּתַב הַגָּאוֹן חַת"ס בְּחֶלֶק ח"מ ס' ר"ב בְּשִׁמוֹ וְכַתְב בְּמַחְב"ר שֵׁם דְּאִשָּׁה מְוִתֵּרַת לְהוֹשִׁיט אֶבֶר מִן הַחַי דְּטַמְאָה לְב"ן עֲכוּמ"ז מִשׁוּם דְּהוּי אִיסּוּר שְׁאִינוּ שְׁנָה בְּכָל דְּאִין הַיִּשְׂרָאֵל מְוִזְהַר עַל זֶה וְאִם פֶּן גַּם בְּהַשְּׁחַתַּת זָרַע דְּאִינוּ שְׁנָה בְּכָל דְּאִשָּׁה מְוִתֵּרַת מִשׁוּם הַכִּי לִיכָּא בָּהּ מִשׁוּם לְפ"ע אֶבֶל בְּאַנְשִׁים אִין חִילּוּק בֵּין שְׁנָה בְּכָל

לאינו שנה בכל ואף שמונת בדבר זה אסור לו להושיטו למי שאסור בו ואין מזה הכרח לסברת הרב אמ"ש.

אחר זמן נדפס קובץ שמעתתא דרבנן וראיתי באגרת בקורת שבקונטרס א' בד' כ"ד ע"ב (בד"ה ומה שהביא) שכתב שבתשו' הראה שסברת האמונת שמואל הרמב"ן אמרה בחידושי ליבמות ד' פ"ה וציין תשו' חת"ס חלק ח"מ סי' ר"ב ולפי האמור הוא קול ושוכרו עמו כי שם מבואר דכונת הרמב"ן לומר דאין על אשה לאו דלפני עור בלאו שאינו שנה בפל פאמור: ואנכי חזון הרביתי בשמעתיא דרבנן הנז"ל בקונטרס דבי רבנן ד' כ' אות י"ב שכתב ונ"ל אף בעיקר דברי האמונת שמואל דכל היכא דהוא אינו מצווה על האיסור מותר ליתן האיסור למי שמצווה עליו נלע"ד דתלי באשלי רב רבי במחלוקת רבותינו הראשונים הובא בטו"ד סי' קפ"א אם אשה דאינה במצות הקפה מותרת להקיף פאת ראש האיש ובשו"ע שם הוקבע לאיסור ועיין בחי' רעק"א שם עכ"ב יצ"ו פונתו דהמתירים לאשה להקיף ראש האיש סוברים פהרב אמ"ש ולכן פינון שיהא אינה מונהרת על זה מותרת להקיף ראש האיש ואין לה איסור משום ולפ"ע והאוסרים סוברים פדעת הרב פר"ח ודעמיה דגם בזה יש משום לפ"ע פינון שהניקף מונהר בזה וכינון שבשו"ע הוקבע לאיסור אם כן להלכה נקיטנו דלא פדעת הרב אמ"ש ומה שציין לחידושי רעק"א נראה שפונתו לבטל דבריו הראשונים (דתלי בפלוגתם) מפני דברי הגאון רעק"א שמתבאר מדבריו דהמתירים להקיף פאת הראש היינו משום דחשיב לא קאי בתרי עברי דנהרא שיכול להקיף בעצמו ובדלא קאי בתרי עברי ליכא לפ"ע וא"כ בעלמא גם הם סוברים דלא כהאמ"ש ונהיה נכון לו לכתוב בלשון הנה נראה לי דתלי באשלי רב רבי וכו' שלא ליתן מקום לטעות למי שאין בידו חי' רעק"א ובגוף דברי הג' רעק"א הנז"ל פתבתי בס"ק י"א (בד"ה ולפי הנראה) עי"ש: וראיתי להרב יד שלמה בד' פ"ב ע"א שכתב שבמחלוקת זו נחלקו בתשו' הרב מוהר"ם מרוטנבורק הארנכות סי' קכ"ט שכתב ונ"ל פתוב בהלכות פסוקות דמי שמת לו מת מותר להזמין בסעודה דהא קי"ל דלא חל עליו אבלות עד שיידע אבל רבינו ברוך אסר ליתן לו דבר האסור לאבל עכ"ל וטעם מחלוקתם נלע"ד דפליגי בדעת הרבנים אמונת שמואל ופר"ח שלדעת האמ"ש פל שלנותן שרי ליכא לפ"ע ולדעת הפר"ח שתמה עליו מההיא דמושיט פוס יין לנזיר דאע"ג דלנותן שרי איכא לפ"ע אלא דהתם איכא למימר פינון דנזירות שייקף ביה דאי בעי אסר נפשיה בנזירות אבל הכא אין בידו לאסור עצמו באבלות אם לא יהיה לו מת וא"כ יכולים להזמין לסעודת אירוסין ונשואין עכ"ל ונהנה מ"ש דהרב פר"ח תמה עליו מההיא דנזיר במחכתה"ר הוא שלא בהשגחה דהרואה יראה שלא הנפיר הרב פר"ח מההיא דנזיר ואסדהותיה דמרו חיד"א סמיכנא שהרב אמונת שמואל עצמו הוקשה לעצמו הדין דמושיט פוס לנזיר ותיגרין דשאני נזירות דכל ישראל שייכי ביה כמו שכתבתי למעלה בשמו וגם בעיקר המצאתו קשה לענ"ד דמשמע שפונתו לומר דההלכות פסוקות סברי פהרב אמ"ש ורבינו ברוך סבר פהרב פר"ח והוא תמוה שהרי בהלכות פסוקות כתבו הטעם משום דחלות האבלות תלוי בידיעתו וכל שלא ידע אין כאן אבלות פלל ומשום הכי שרי ומה ענין זה לדבר שאסור להנישט דאע"ג דלהמושיט שרי אפשר דמודו להרב פר"ח דאסור להושיט לו ואדרבא לפי שיטתו דאבלות לא דמי לנזיר משום שאין בידו להביא עצמו בחיוב אבלות יש להוכיח ממ"ש בהלכות פסוקות הנז"ל פדעת

הרב פר"ח שְׁהַרִי מִשְׁמַע דְּאֵם הָיָה הַדִּין נוֹתֵן דְּחַל עָלָיו אֲבָלוֹת אַף דְּלֹא יָדַע הָיָה אֲסוּר לְהַזְמִינוּ אַע"ג דְּלִמְזַמֵּין שְׂרִי וְאִין בְּיָדוֹ לְחַיֵּיב אֶת עֲצָמוֹ בְּאֲבָלוֹת אֲלֵא דְלַעֲנָ"ד נִרְאָה דְאִין הַדְּבָר תְּלוּי בְּמָה שְׂפִידוֹ לְהִבְיָא עֲצָמוֹ לִיְדֵי חַיִּיב אוֹ לֹא אֲלֵא כֹּל שְׁגָם הוּא נִצְטוּה בְּזָה אֲסוּר הוּא לְהוֹשִׁיט לְחַבְרוֹ אַף שְׂלִדִידִיָּה שְׂרִי עֵתָה וְאִין בְּיָדוֹ לְהִבְיָא עֲצָמוֹ לִיְדֵי חַיִּיב מִכָּל מְקוֹם בַּר חַיִּיבָא מִיְקָרִי וְלֹא דְמִי לְאֲבָר מִן חַזִּי דְטַמְאָה וְאֲסוּר לְהוֹשִׁיט לְחַבְרוֹ הָאֲסוּר לֹא עֵתָה גַם לְדַעַת הָרַב אַמ"ש גַם מַה שְׁנִרְאָה שְׂפִנְתוֹ לֹמַר דְרַבֵּינוּ בְּרוּךְ קָאִי פְסֻכְרַת הָרַב פֿר"ח דְּלֹא פְהָרַב אַמ"ש הֵנָּה לְפִי מַה שְׂפִתְבַּתִּי לְמַעְלָה מִשְׁשׁ הָרַב בְּגִי חַיִּי דְגַם הָרַב אֲמוּנַת שְׂמוּאֵל מוֹדָה דְלִסְפּוֹתוֹ בְּיָדִים אֲסוּר יֵשׁ לֹמַר דְלִהְזַמֵּינוּ לְסַעוּדָה וְהוּא אִינוּ יוֹדַע מְאֲבָלוֹתוֹ הָיָה כְּמוֹ מְסַפֵּי בְּיָדִים דְגַם לְהָרַב אַמ"ש אֲסוּר: וְהָרַב מְקַנָּה אֲבָרָהֶם בְּמַהְדוּרָא בְּתָרָא סִי' ר"ז הִבְיָא מ"ש הָרַב אַמ"ש וְכַתֵּב דְמוֹכַח מִתְּשׁוֹ מוֹהַרִימ"ט סִי' מ' דְסוֹבֵר כֹּן וְהִבְיָא שְׁהָרַב פֿר"ח חֲלַק עָלָיו וְכֵן הָרַב מוֹהַרְרַח"א וְכַתֵּב שְׁהָרַב בֵּית יְהוּדָה הַחֲזוּיִק דְבָרֵי הָרַב אַמ"ש בְּטוֹב טַעַם וְשְׂמֵדְבָרֵי הָרָא"ש בְּפָרְק אֵיזְהוּ נִשְׁפָּה גִבִּי רַב עֵילִישׁ מוֹכַח דְסוֹבֵר פְּהָרַב פֿר"ח וְהַרְשָׁב"א בְּסִי' תְקַל"ח ס"ל פְּהָרָא"ש וְשְׁהָרַב טַל אוֹרוֹת ד' י"ד ע"ג הִבְיָא דְבָרֵי הָרַב אֲמוּנַת שְׂמוּאֵל וְכַתֵּב שְׁפִן פֶּתֵב הַרְשָׁב"א בְּחִידוּשָׁיו לְסַנְפָּה וְהָאֲרַחֲחוֹת חַיִּים שְׂבִתְשׁוֹ מוֹהַרְלִנ"ח סִי' קכ"א וְשְׁהָרַב פֿר"ח בְּמִנְהֵגִי אֲסוּר סִי' כ"ג הֶעֱלָה בְּשִׁנֵּי ת"ח אֲחַד אוֹסֵר וְאֲחַד מִתִּיר אִם הַמִּתִּיר מֵאֲכִיל לְאוֹסֵר אַף בְּאֲסוּר שְׂאִינוּ נִיְכָר לֹא קָאִי בְּלַפְנֵי עוֹר הַפֶּה סְבֵרַת הָרָא"ה דְבְּאֲסוּר שְׂאִינוּ נִיְכָר קָאִי בְּלַפ"ע וְצִיֵּין חֲק"ל יו"ד סִי' ז' ד' ט' ע"ב מְשַׁנָּה לְמַלְכָּה בְּפ"ד מְהַלְכוֹת מְלִנְה דִּין ד' וְדִין ב' אֲתוּד"ק בְּזָה וְהֵנָּה מַה שְׂפִתְבַּת בְּשֵׁם הָרַב מוֹהַרִימ"ט (וְלֹא צִיֵּין בְּאֵיזְהוּ חֲלַק) לְפִי הַנִּרְאָה פְּנִינְתוֹ לַמ"ש בַּח"ב חִיו"ד סִי' מ' וְאִם לְכַף נִתְפַּוּוֹן עִמּוֹ הַסְּלִיחָה דְלִפִּי הַנִּרְאָה אִינוּ עֲנִין לְסְבֵרַת הָרַב אַמ"ש דְּהִתָּם מֵרַקְעִסִיק בְּסַפֵּק רַבִּית דְרַבְּנָן וְקֵאֲמַר פִּינּוֹן דְהַמְלִינְה מְוִתֵּר לֹא לְקַבֵּל סַפֵּק רַבִּית דְרַבְּנָן מִשּׁוּם דְסַפֵּק דְרַבְּנָן לְקוּלָא מְמִילָא הַלְוָה חַיִּיב לִיתֵּן לֹא עֵבֵר אֲלַפְנֵי עוֹר פִּינּוֹן דְלַגְבֵי מְלִנְה לִיכָּא אֲסוּרָא כֹּלֵל אֲבָל אִם הָיָה בְּסוּג שְׂהַמְלִינְה עוֹבֵר אֲלָאוּ דְרַבִּית אַף אִם הַלְוָה לֹא הָיָה אֲסוּר בּוֹ מ"מ הָיָה אֲסוּר לֹא לִיתֵּן לְהַמְלִינְה שְׂלֵא לְעֵבֵר בְּלַפ"ע וּבְלָאוּ הִכִּי בְּלָאוּ דְרַבִּית לֹא יִתְכֹּן סְבֵרַת הָרַב אֲמוּנַת שְׂמוּאֵל מִשּׁוּם דְאַף אִם יִהְיֶה אֵיזְהוּ מְצִיאוֹת שְׂלַמְלִנְה אֲסוּר מִשּׁוּם רַבִּית וְלֹא לְהַלְוָה מִכָּל מְקוֹם עוֹבֵר בְּלַפ"ע מִשּׁוּם אֲסוּר הַמְלִינְה פִּינּוֹן שְׁגָם הַלְוָה מְוִזְהַר בְּרַבִּית וְהָרִי זֶה כְּמִי שְׂאִינוּ נָזִיר וּמוֹשִׁיט פּוֹס יֵין לְנָזִיר דְעוֹבֵר בְּלַפְנֵי עוֹר וְזֶה פְּשׁוּט לְפִי עַנ"ד: וּמַה שְׂהִבְיָא מִדְּבָרֵי הָרָא"ש בְּפָרְק אֵיזְהוּ נִשְׁפָּה סִי' מ"ב (שְׂפִתְבַּת כֹּל זֶה רַב עֵילִישׁ גַּב"ר וְאֲסוּרָא לֹא יִנְשִׂי לֹא הָיָה סְפִי מְדָלָא קֵאֲמַר וְלֹא עֵבִיד אֲסוּרָא יֵשׁ לְדַקְדַּק דְאַבָּק רַבִּית כִּי הָיָה אִין אֲסוּר לְלִנְה מְדָלָא יְהִיב מְדִידִיָּה טְפִי לֹא קְרִינָא בֵּיה לֹא תִשְׁיֵד וְאֲפִילוּ אֲסוּרָא דְרַבְּנָן לִיכָּא אֲלֵא דוֹקָא גִבִּי מְלִנְה אִיכָּא אֲסוּרָא הִילְכָּה לִיכָּא אֲסוּרָא לְלִנְה אֲלֵא מִשּׁוּם וּלְפ"ע לֹא תִתֵּן מְכַשְׁוֹל) וְכַתֵּב דְסוֹבֵר פְּהָרַב פֿר"ח בְּמַחְתָּה"ר אִין הַדְּבָר כֹּן דְבָזָה גַם הָרַב אֲמוּנַת שְׂמוּאֵל מוֹדָה דְאֲסוּר מִשּׁוּם לְפ"ע שְׁהָרִי אִם הַלְוָה יִרְצָה לְהַלּוֹת לְאַחַר בְּעֲנִין שְׂלִנְה הוּא עֲצָמוֹ הָרִי הוּא אֲסוּר לְקַבֵּל הָרַבִּית דְרַבְּנָן וְכִינּוֹן שְׂהוּא אֲסוּר הָרִי א"כ מְצַנּוּה בְּלָאוּ זֶה מִדְּרַבְּנָן וְשִׁפִּיר עוֹבֵר בְּלַפ"ע אִם יִתֵּן לְהַמְלִינְה וּלְפִי מַה שְׂפִתְבַּת דְהַרְשָׁב"א סוֹבֵר פְּהָרָא"ש וְהָרָא"ש סוֹבֵר פְּהָרַב פֿר"ח יִהְיֶה דְבָרֵי הַרְשָׁב"א סוֹתֵרִים מ"ש בְּתִשׁוֹ עִם מ"ש בְּחִידוּשָׁיו לְסַנְפָּה אֲבָל הָאֲמַת הוּא דְחִדוּשֵׁי סוֹפָה הֵם לְהַרִיטְב"א כְּמוֹ שְׂפִתְבַּתִּי בְּקוֹנְטְרִיס כְּלָלִי הַפּוֹסְקִים סִי' יו"ד אוֹת ו' גַם מַה שְׂפִתְבַּת דְהַרְשָׁב"א בְּסִי' תְקַל"ח סוֹבֵר פְּהָרָא"ש

עייננתי בתשובה הראשונה הנ"ל וליתנהו להני מילי כמו שיראה הרוצה ונראה דט"ס הוא במקנה אברהם וצ"ל סי' תתקל"ח, דשם בסוף הסימן כתב דאם נשבע ליתן לו האבק רבית צריף ליתן לו ואינו פנושבע לבטל מצוה דרבנו (לפי שהוכיח מדאמר רבא איסורא לאינשי לא הנה ספי ולא אמר לא הנה עביד דאין איסור על הלנה ליתן אבק רבית) וסינים ואעפ"י שזה המקבל עובר והנותן מושיט לו איסור דרבנו מוטב שיעשה איסורא זוטא משיעשה איסורא רבה עכ"ל דמוכח דסובר דגם הלנה עביד איסורא מחמת הושטתו למלנה אלא דחשיב זוטא נגד ביטול שבועתו ומפל מקום אין מזה סתירה לסברת הרב אמונת שמואל כמו שכתבתי וגם יש לתמוה דלפי דעתו דהרא"ש סובר פסברת הרב פר"ח א"כ בואו ונצווה על הרב אמונת שמואל שמיניחס לרבנו הטור דכל שלהמושיט מותר אף דלחברו אסורמותר להושיט לו היפה סברת הרא"ש שסובר פדעת הרב פר"ח (לפי דעתו) ולא זו דרף הריב"ה דמסתמא נמשך אחר סברת אביו הרא"ש אבל האמת לדעתי הענייה דבההיא דהרא"ש גם לדעת הרב אמ"ש שייך לפ"ע פאמור: וראיתי להרב קובץ על יד בפרק א' מהלכות תלמוד תורה דין י"א שייחס להרמב"ם שסובר פהרב אמונת שמואל והונקק לזה ליישב קושית הרב יד אליאו סי' מ"ח למה השמיט הרמב"ם דאסור ללמד תורה לעכומ"ז משום שפאמר מגיד דבריו ליעקב וכו' ולא נחה דעתו במה שתיירץ שפמך על מה שפסק דהמלמד לתלמיד שאינו הגון פזורק אכן למרקוליס וכל שפן לעכומ"ז משום דסוף סוף פינון דבמלמד לעכומ"ז איפא לפני עור הנה לו להביא דין זה מפורש ולכן בחר לו ליישב שסובר הרמב"ם פהרב אמ"ש דכינון דלהמלמד מותר ליפא לפ"ע עי"ש ובנדאי דאין מזה הכרח לעשות עיקר פסברת הרב אמ"ש פינון שלא נמצא מפורש פן בדברי הרמב"ם פי אם ע"י הכרח מחמת קושיא שערי תירוצים ודחיות לא ננעלו וכבר כתבתי למעלה בשם פמה מחברים דגם להרב אמונת שמואל לא שרי בכי האי גוונא אלא להושיט לפניו אבל לספותו בינים אסור וילמדו תורה בנדאי חשיב ספי ליה בינים ואסור גם לדעת הרב אמ"ש ואם פן לדעתם אין מקום לישוב ועיין במה שכתבתי אני הדל בקונטרס פאת השדי בחלק הפללים במערכת האל"ף אות ק"ב בישוב מה שהרמב"ם השמיט דין הנ"ל ובעיקר פלליו האריף ידידי הרב לב שומע יצ"ו במערכת הלמ"ד אות נו"ן ואות נ"א ולא יכלתי פעת להתבשם בדב"ק ובשו"ת יד אלעזר סי' ע"ו נמשך אחר סברת הרב אמונת שמואל דדבר המותר להמושיט אין בו לפני עור והבאתי דב"ק בקונטרס פאת השדי בחלק דברי חכמים בסי' ח"י (בד"ה שוב הביא) גם בשו"ת מנחת שי לגאון בדורנו יצ"ו ראיתי בסי' פ"ב שקלא וטרקא באריכות במה שחידש הרב אמונת שמואל הנז"ל ולא עמדתי על דבריו מאפס פנאי בהיותי עסוק בעניינים אחרים עי"ש (מד"ה נאשר הקשה עוד): ט"ז) במאי דנקיט ר' נתן בברייתא (בפ"ק דע"א ד' ו' ע"ב) שלא יושיט פוס יין לנזיר ואבר מן החי לב"נ עכומ"ז הוקשה להרב שמה חידשה בנימוקיו לפסחים ד' כ"ב למה ליה למינקט תרניהו וניחא ליה דאי תנא נזיר הנה אמינא דוקא בישראל הוא דאיפא משום ולפני עור אבל לא בב"נ עכומ"ז.

ואי תנא אבר מן החי לב"נ עכומ"ז ולא תנא נזיר הנה אמינא דדוקא אם יודע שבנדאי יעשה האיסור קמ"ל פוס יין לנזיר דבנזיר אפילו בספק אסור שפא יבא לשותו כמ"ש רש"י ותוס' וכו' עי"ש וחדוש הוא שפנעלם מעיני דמר דהר"ן בהלכות בפ"ק דע"א נרגש מזה ועביד צריכותא דביין לנזיר רבותא קמ"ל דאף דלדין לא אסור איפא משום ולפני

עור ולא מבעיא פוס יין לנזיר דבר ישראל היא אלא אפילו אבר מן החי לב"נ עכומ"ז דלאו ישראל הוא איכא משום ולפני עור ומה שקשה דמנא ליה לר' נתן דקרא קאי נמי לב"נ עכומ"ז עיין להרב שמ"ח שם ישוב נכון בדרך פלפול אבל הפשט לענ"ד הוא דר' נתן הכי שמיע ליה מרביה ורביה מרביה עד הלכה למשה מסיני שגם לב"נ עכומ"ז אסור להושיט פמו שצריכים אנו לומר שעפ"י הקבלה הוא שיזענו שזהו בכלל פירוש הפתוב ולפ"ע לא תתן מכשול ולא פפשטיה דקרא בלבד ומאי דנקיט פוס יין ולא אמר סתם יין לנזיר וכן מ"ש אבר מן החי ולא אמר בשר מן החי והוא דקדוק נכון מצאתי להרב חתן סופר בד' ק"מ אות כ"ה שרצה ליישב זה עפ"י מה שחקר במושיט חצי שיעור אסור אליבא דר"ל דס"ל דחצי שיעור מותר מן התורה וכן לר' יוחנן לדעת הסוברים דבגיד הנשה ושרצים דחידוש הוא גם לר' יוחנן חצי שיעור מותר מן התורה והנכשל יש לו פבר חצי שיעור וזה מושיט לו חצי שיעור השני אם עובר המושיט בלפני עור או לא פנין דאין במה שמושיט שם אסור ואם נאמר כן אתי שפיר דנקט פוס דמסתמא יש בו שיעור וכן באבר וכו' ולא מצא פשיטות לספקו טהור והדקדוק קם וניצב ומאי דלא תני אין מושיטין בני מעיים עיין להרב חתם סופר בחיו"ד סי' י"ט (בד"ה ועוד): י"ז הגאון שואל ומשיב במהדורא ב' ח"ב סי' ס"ב (בד"ה אחר שנים) כתב דהרמב"ם השמיט הדין דלא יושיט וציין לעיין בהיגוה סי' רל"ב עי"ש פשט דבריו מורים דהרמב"ם השמיט כל עיקר דין זה דאסור להושיט דבר אסור לחברו משום ולפ"ע לא תתן מכשול ולא יתכן לומר כן שהרי בהלכות רוצח פ"ק י"ב דין י"ד כתב פל שאסור למפוך לעכומ"ז אסור למפוך לישראל ליסטים מפני שנמצא מחזיק ידי עוברי עבירה ומכשילו וכן כל המכשיל עור בדבר והשיאו עצה שאינה הוגנת או שהחזיק ידי עוברי עבירה שהוא עור ואינו רואה דרך האמת מפני תאנות לבו הרי זה עובר בלא תעשה שנאמר ולפני עור וכו' הבא ליטול ממה עצה תן לו עצה ההוגנת לו עכ"ל ושם בשואל ומשיב הזכיר מ"ש בש"ס בע"א ד' ט"ז שאסור למפוך פלי מלחמה וכל דבר שיש בו נזק לרבים משום לפ"ע שהוא מקור הדין שבהרמב"ם ה"ל וגם בפ"ק ה' מהלכות נזירות דין כ' כתב המטמא את הנזיר עובר משום ולפ"ע לא תתן מכשול וכן בהלכות פלאים פ"ק עשירי דין ל"א כתב המלביש את חברו פלאים עובר משום ולפ"ע לא ת"מ ועיין עוד בפ"ק ד' מהלכות מלנה דין ב' גבי לנה ומלנה וסרסור שביניהם גם בפ"ק ו' מהלכות מקרים דין ט' כתב המפה בנו גדול מנדין אותו שהרי עובר אלפני עור לא ת"מ ואין לומר דכונת הרב שו"מ שהשמיט הרמב"ם הדין הזה לגבי עכומ"ז דבכל המקומות הנ"ל הוא במכשיל את ישראל אבל במושיט לעכומ"ז דבר האסור לו כאבר מן החי לב"נ עכומ"ז זה השמיט הרמב"ם שהרי גם זה מבואר בדברי הרמב"ם בהלכות איסורי ביאה פ"ק כ"ב דין ו' ואין מוסרים בהמה לעכומ"ז וכו' וכבר ביארנו שהם אסורים בזכור ובבהמה ונאמר ולפני עור לא תתן מכשול ואם פונתו שהשמיט מאי דנקיט ר' נתן פוס יין לנזיר ואבר מן החי לב"נ עכומ"ז נראה שאין זה קרוי השמטה פנין שעיקר הדין הזכירו בכל המקומות הנ"ל: ומצאתי שהרב פ"רם שלמה (חא"ס) על יו"ד בסי' של"ד נשאל למה השמיט הרמב"ם הך דלא יושיט פוס יין לנזיר וכו' והביא שפ"ק כתב הרמב"ם דין זה בהלכות רוצח הנז"ל ותמה על מסורת הש"ס שציין רק סמ"ג ולא ידע כי גם הרמב"ם מביא דין זה והביא דברי הר"ן בפ"ק דע"א דעביד צריכותא לכוס יין ואבר מן החי וכתב שנעלמו

דברי ה' מהכרו"ף סי' נ"ז (בד"ה ונהיה נדפס) והן מהרב בעל ת"מ בח"ג סי' ס"ב אלו תוד"ק ונהיה גם רבינו החינוך בסי' רל"ב השמיט הא דאסור להושיט אבר ו החי לב"ן עכומ"ז וכתב הגאון מנחת חינוך שם בסק"ב דסמך על מה שכתב קודם לכן דמתבאר דגם לעכומ"ז אסור להכשיל וכן הרמב"ם השמיט פל דברי הפריתא משום דסמך על מה שכתב בהלכות רוצח הנ"ל ולפי הנראה נעלם ממנו לשעתו דלא במקום אחד (בהלכות רוצח הנ"ל) בלבד פתב דין זה הרמב"ם פי בכמה מקומות פתבו כנז"ל ומה גם שהיה צריך להביא שפתב הרמב"ם דין זה גם בעכומ"ז בהלכות איסורי ביאה הנז"ל: ומה שיש לדעת ולהבין הוא מה שהשמיטו הרמב"ם והרב החינוך מ"ש בפ"ס בפ"ק דע"א לחלק בדין זה בין היכא דקאי בתרי עברי דנהרא דאז הוא דעובר אלפני עור להיכא דלא קאי בתרי עברי דנהרא וכבר עמד בזה הרב מנחת חינוך שם והצ"ע עי"ש ומזה זמן רב פתבתי ליישב דכיון דבלאו זה אין בו מלקות למר משום שאין בו מעשה ולמר מפני שהוא לאו שפבללות (עיין לקמן בס"ק ח"י) ואין נפקא מינה אלא לענין איסור וא"כ לפי מה שפתבו הראשונים דבדלא קאי בתרי עברי דנהרא דאינו עובר אלפני עור מפל מקום אסור מדרבנן ונמצא לפי זה דבכל ענין אסור לכן לא פתבו לחלק בזה דסוף סוף אסור מדרבנן ועתה לא הונח לי ישוב זה מכמה טעמים ובפרט לדעת הסוברים דאף דמדרבנן אסור בדלא קאי בתרי עברי אינו אלא להושיט לישראל אבל להושיט לב"נ עכומ"ז דבר האסור לו בדלא קאי בתרי עברי לא אסרו רבנן עיין במה שפתבתי בזה לעיל בסק"ג ושם הבאתי דיש סוברים דבדלא קאי בתרי עברי גם בישראל ליכא איסורא אף מדרבנן עי"ש ולכן הדבר צ"ע ומצאתי להרב פרי העץ (שפסוף ספר תורת נזיר) בדרף ע"ב שנסאל מרב אחד ומצא שכן הקשה הרב ריח שדה עלהרמב"ם בהלכות נזירות ובהלכות פלאים במטמא את הנזיר ובמלביש את חברו פלאים הנז"ל אמאי לא חלק הרמב"ם בין היכא דקאי בתרי עברי להיכא דלא קאי בתרי עברי והרב המספר פתב ליישב דבגדונים הנ"ל אין שייך לחלק בין קאי ללא קאי בתרי עפ"י החילוקים שחלק הרב משפטי שמואל עי"ש ודבריו דחוקים ויש לפקפק בהם כמו שיראה הרואה וע"כ פנים אין זה מן הישוב אלא למה שלא חלק פן בנזירות ובכלאים אבל מה נענה למה שלא חלק פן גם בשאר ההלכות הנז"ל וצ"ע.

עתה השגתי סי' יקר ברית יעקב להגאון ברוך מרדכי ליבשיץ וראיתי בחלק א"ח סי' כ' ד' ל"ב סוף ע"ב שכתב שרב אחד מקראקא תמה על מה שהשמיט הרמב"ם האי דינא דלא יושיט כוס יין לנזיר וכו' והרב המספר השיבו שכבר פסק הרמב"ם דין זה דולפני עור בכמה מקומות והם.

א) בהלכות רוצח פ"ק י"ב הלכה י"ד. ב) בהלכות גזלה פ"ק ה' הלכה א'.

ג) בפ"ק ד' מהלכות מלוה הלכה ב'. ד) בהלכות נזירות פ"ק ה' דין כ'.

ה) בפ"ק ו' מהלכות פלאים הלכה ל"א. וי"ו) בפ"ק ג' מהלכות אבל הלכה ה'.

זי"ן) בפ"ק כ"ב מהלכות איסורי ביאה הלכה וי"ו ושוב חקר למה לא הזכיר הרמב"ם דאינו עובר בלפני עור היכא דלא קאי בתרי עברי דנהרא והאריף בזה עי"ש גם ידידי הגאון עמודי אש יצ"ו בסי' ד' פ"ל ג' דף כ"ו ע"ד שכתב שהיד המלך בפ"ט מהלכות ע"א תמה על הרמב"ם שהשמיט הא דלפני עור והשיב על דבריו שכבר הביא הרמב"ם

דין זה בכמה מקומות עי"ש: ח"י) אם היו מלקין בזמן שבית המקדש קיים על לאו דלפני עור הנה הרב משנה למלה בפירק ד' מהלכות מלוה הלכה ו' (בד"ה פתב הרב פנסת) פתב דלכ"ע אין לוקין על לאו זה לפי שאין בו מעשה כמו שכתב הרב החינוך (דבריו הם בפירשת קדושים מצוה רל"ב) וכן פתבו הרבנים ארעא דרבנן בסי' שמ"א ומכתם לדוד (למין מוהרד"ף) בחיו"ד סי' ל"ג (בד"ה ודע): והנה מבואר בדברי הרב החינוך דבלאו זה שני דברים פלולים.

א) שלא להשיא לחברו עצה רעה. ב) שלא להושיט כוס יין לגזיר ואחר שסיים פרטי לאו זה פתב שאין לוקין על לאו זה מפני שאין בו מעשה ומשמע ודאי דעל שניהם הוא אומר דאין לוקין וצריך להבין דתינוח גבי משיא עצה שאינה הוגנת שאינו אלא בדבור בעלמא אבל מושיט כוס לגזיר הרי מעשה עביד דקאי בתרי עברי דנהרא וזה מושיטו אליו ולמה לא ילקה וסבור הייתי לומר דהרב החינוך אגיל לשיטתיה דס"ל דכל שאפשר לעבור על הלאו בלא מעשה אף אם עושה מעשה יש לו דין לאו שאין בו מעשה וא"כ פיון שאפשר עבירת הלאו ע"י השאת עצה אף אם עובר עליו ע"י מעשה פמושיט כוס יין לגזיר אינו לוקה אלא דלא נתקרה דעתי העניה בזה לפי מה שבאר הרב שרשי הי"ם והביא דבריו הרב שער המלה בהלכות חמץ פירק א' הלכה ג' ד' ל"ב ע"ד (מדפוס לבוב) וד' ל"ג דדוקא פשיש מציאות בכל זמן לעבור בלא מעשה אז הוא דאמרינן דאף אם עושה מעשה אין לוקין עליו אבל אם הוא דבר שיש זמן שאין שום מציאות בעולם לעבור עליו בלא מעשה חשיב יש בו מעשה ולוקין עליו והכריח פן מדברי הרב החינוך שכתב דמי שקנה חמץ בפסח או חמצו לוקה ומדקי"ל דאם נשבע שלא לאכול ואכל לוקה ולא אמרינן פיון שאם שקה חמץ מערב פסח אין בו מלקות לפי שאין בו מעשה וכן אם נשבע לאכול ולא אינו לוקה כי חמצו או קנאו בפסח וכן בנשבע שלא לאכול ואכל לא לילקי עי"ש א"כ כמו כן במושיט כוס יין וכו' דלעולם אינו אלא על ידי מעשה הושטה מעבר אל עבר למה לא ילקה ובשלמא לדעת הסוברים דהמושיט דבר איסור לחברו ולא עשה הלה את האיסור אינו עובר בלפ"ע יש לומר דמעשה ההושטה לא חשיב מעשה של איסור פיון דהדבר תלוי בחברו דאם לא יעשה הוא האיסור מה שהושיט לו חברו מעשה קוף בעלמא הוא.

אף לדעת הסוברים דאנתינה קפיד רחמנא ונהרי נתן ואף אם לא יעשה זה האיסור עובר המושיט וכמו שכתבתי בס"ק א' שבאות זו קשה דא"כ יש בו מעשה וצ"ע ועיין לקמן די"ש טעם אחר משום דהני לאו שבפלות וק"ל.

אחר זמ"ר ראיתי בקונטרס אגרת בקורת שפקנחץ שמעתתא דרבנן קונטרס א' ד' כ"ד סוף ע"א שכתב (בד"ה ובזה) ואיני רואה מקום פלל לחקירה השלישית (שפקנחץ יגדיל תורה קונטרס ח' סי' ק"א ד' קס"ט ע"ד) אם יש לפ"ע גם אם חזר בו הגזיר ולא שטה פיון דלא אהני מעשיו וכן מורה לשון מונקק של הרמב"ם דמונה (בהלכות תשובה) בכלל קכ"ד דברים שמנדין עליהם הפכשיל את העור ולא אמר הנותן מכשול פלשון הפתוב דכ"ז שלא הועילו מעשיו אינו עובר פלל ובחינוך מצוה דל"ה פתב דאין לוקין אלפ"ע דאין בו מעשה וזה פלא דהא מושיט הכוס וע"כ דההושטה לאו פלום היא ועד שלא יועילו מעשיו הני פנותן מכשול לפני מי שאינו עור דבדאי ל"ע אמרימרא דרחמנא

וז"ב ונכון עכ"ל ושוב הביא דהרב יד מלאכי נסתפק בזה והביא ראיותיו ושקו"ט בדבריו והראיה פנים לסברת הרב יד מלאכי דעכ"פ המושיט נתפונן להכשיל וכוונה זו תועבה היא וכו' והביא ההיא דמלנה מעות בלא עדים וכו' ודברי רש"י בע"א ד' ו' שםא יבא לשותותו ומסיק ומכ"מ הדבר ברור דגם בזה לא הוי רק איסורא דרבנן עכ"ל וכבר פתבתי למעלה בס"ק א' באריכות בענין זה והבאתי דברי רבני האחרונים בזה והיתה דעתי העניה נוטה לסברת הרב יד מלאכי וכמדומה לי שפן פתבתי לעיקר במקום אחר וכעת נראה שיש לנטות לאידך גיסא וצריף ישוב ומכל מקום מה שדקדק הרב הנ"ל יצ"ו מדכתב הרמב"ם המכשיל את העור ולא פתב הנותן מכשול פלישנא דקרא שפונתו לומר דנוקא אם נכשל בעבירה איני יודע אם יתכן לפרש פן בדעתו שהרי דבר זה למדנו משפחתו של רבי גביי שהוא גברא דהנה מחי לבנו וכו' ושמתיה וכו' והרי שם לא ראינו שבעט הבן באביו וצריף לעינין בדברי הס' כל חיים על מו"ק שהביא הגאון בית יואל יצ"ו הוא הערות והערות על הס' פחד יצחק שנדפס מקרוב (בנוארשא תרמ"ד) באות אב המפה בנו גדול ד' י"ג אות ס"א אם פונתו לומר שהרמב"ם והראב"ד חלוקים בדין זה (דל הרמב"ם דוקא אם הכשיל אותו ולהראב"ד אף אם לא נכשל) או שפונתו לומר דהראב"ד בא לפרש דברי הרמב"ם דלא תיסק אדעתין לפרש כפשט משמעות דבריו וס' זה אינו מצוי אצלי: ומצאתי שהרב חשק שלמה בסי' ל"ד הגהט"ו אות כ"ח הביא מה שכתב הרב משל"מ הנז"ל דלמ"ד דאין העד פסול מן התורה עד שיעבור בלאו שיש בו מלקות העובר בלאו דלפני עור אינו פסול אלא מדרבנן דהא אין בו מלקות משום דהוי לאו שאין בו מעשה ותמה על זה דכיון דיש בלאו זה משאיא עצה שאינה הוגנת ומושיט כוס לגזיר א"כ בשלמא לסברת הרב החינוך דכל שאפשר בלי מעשה אף כשעושה מעשה נקרא לאו שאין בו מעשה ניחא אבל לדעת הרב המגיד בפרק י"ג מהלכות שכירות דאזיל בתר איפקא מסברת הרב החינוך וסובר שכל שאפשר לעבור הלאו כמעשה אף כשעובר בלא מעשה חייב א"כ עובר אלפני עור לילקי ופסול מן התורה עי"ש ולענ"ד גם לדעת הרב החינוך קשה כמו שכתבתי למעלה וצ"ע: והרב טל אורות בד' י"ד ע"א פתב ליישב קושיות הרב חש"ש דלאו דלפ"ע אין לוקין עליו משום דהוי לאו שבפלות והאמת שפן פתבו הרמב"ן והראב"א בחדושיהם למס' יבמות על דף פ"ד והביא דבריהם מרן חיד"א במחזיק ברכה יו"ד סי' ס"ב וכן פתב מרן פסוף משנה בהלכות פלאים פרק יו"ד הלכה ל"א שציין בטל אורות (בטל אורות יש ט"ס שכתב בשם מרן כ"מ הטעם משום שאין בו מעשה וצ"ל משום דהוי לאו שבפלות כמו שכתב הוא עצמו אח"כ עי"ש) וכן נראה מדברי הריטב"א בחי' לקידושין ד' ל"ב שהביא הרב מקנה אברהם במהדורא ב' אות רל"ד (בד"ה פתב) וכן מצאתי לרבינו בספר המצות שרש ט' שכתב דאין לוקין משום דהוי לאו שבפלות וכן פתבו שני המאורות הרבנים השואל והמשיב שבשו"ת נודע ביהודה בחלק אה"ע במ"ק סי' פ"א אות ב' וסי' פ"ב אות א' עי"ש מכל מקום קושיות הרב חשק שלמה היא על מה שכתב הרב משל"מ בטעם שאין מלקות אלפני עור משום דהוי לאו שאין בו מעשה ועתה השגתי ספר יקר מנחת חינוך וראיתי שכתב (על דברי הרב החינוך במצוה רל"ב) ונ"ל והנה מדברי הרב המחבר וכן מדברי הרמב"ם נראה דפסוק זה יצא לגמרי מפשוטו דאם נתן מכשול ממש אבן לפני עור אינו עובר בנראה מתחילת דברי הרב וכן ממה שכתב שאין בו מעשה ואם זה ג"כ

נְכַלל בְּלֹא הָרִי יֵשׁ בּוֹ מַעֲשֵׂה וְאֵי דְהוּא סוֹבֵר דְכִינּוֹן דִּיכּוֹל לְעֵבֹר בְּלֹא מַעֲשֵׂה אֵין לּוֹקִין
בְּכַר פְּתִיבְתִּי כַּמָּה פְּעָמִים בְּשֵׁם הַשַּׁעַר הַמְּלָךְ דְּאֵם דְּבַר זֶה אֵי אֶפְשָׁר לְעֵבֹר בְּלִי מַעֲשֵׂה
הָוֵי מַעֲשֵׂה לּוֹקִין עכ"ל (לְעֵנִינְגוֹ).

וְשׁוֹב שְׁקו"ט דְּהָא קו"ל בְּכָל הַתּוֹרָה אֵין מְקַרָּא יוֹצֵא מִדֵּי פְּשׁוּטוֹ וְכו' עי"ש) הֵנָּה מִתְבָּאָר
מִדְּבַרֵי הַגָּאוֹן דְּאֵם נֶאֱמַר דְּאֵין מְקַרָּא יוֹצֵא מִדֵּי פְּשׁוּטוֹ הַנּוֹתֵן מְכַשְׁוֹל מִמֶּשׁ אַבְּן לְפָנֵי עוֹר
לוֹקָה מִשׁוּם שְׂיֵשׁ בּוֹ מַעֲשֵׂה וְהוּא פְּלֵא שְׂלֵא זָכַר שִׁיטַת הָרֵאשׁוֹנִים הַנּוֹ"ל דְּטַעַם פִּיטוֹר
מִמְלָקוֹת זֶה הוּא מִשׁוּם דְּהָוֵי לָאוּ שְׂבִפְלָלוֹת וְלִפִּי טַעַם זֶה גַּם בְּנוֹתֵן מְכַשְׁוֹל מִמֶּשׁ יֵשׁ
לוֹמַר דְּאֵינוּ לוֹקָה וְאֵם שְׂיֵשׁ לוֹמַר דְּכָל הַשְּׂקָלָא וְטָרְיָא שְׂלוֹ לְפִי טַעַמוֹ שְׂל הָרַב הַחִינוּף
מ"מ הֵיָה לּוֹ לְהַזְכִּיר טַעַם זֶה שְׂכַתְבוּהוּ הָרֵאשׁוֹנִים כְּנוֹ"ל וְרֵאִיתִי בְּשׁו"ת מְנַחֵת שִׁי לְגֵאוֹן
בְּדוֹרְנוּ יצ"ו (שְׁנַדְפֵס בְּשַׁנַּת תַּרנ"א) בְּסוֹף ס' כ' שְׂפַתְב שְׂהָרַב הַשׁוֹאֵל הַקְּשָׁה עַל הָרַב
הַחִינוּף (שְׂפַתְב טַעַם פִּיטוֹר מִמְלָקוֹת בְּלֹא דְלִפְנֵי עוֹר שְׂאֵין בּוֹ מַעֲשֵׂה) הָרִי מִשְׂפַחַת גַּם
עַל יְדֵי מַעֲשֵׂה וְהַשִּׁיבּוֹ דְּלֹא קִשְׂיָא שְׂהָרִי פְּתַב בְּמִשְׁל"מ בְּשֵׁם הָרַב הַחִינוּף בְּס' שִׁמ"ז
דְּכָל שְׂאֶפְשָׁר לְעֵבֹר בְּלִי מַעֲשֵׂה אַף דְּמִשְׂפַחַת ע"י מַעֲשֵׂה הָוֵי לָאוּ שְׂאֵין בּוֹ מַעֲשֵׂה וְלֹא
רָאָה הַגָּאוֹן יצ"ו דְּבַרֵי הָרַב שַׁעַר הַמְּלָךְ דְּמִתְבָּאָר מִדְּבַרֵי דְּאֵין זֶה מִן הַיְשׁוּב בְּמַחֲכַתָּה"ר
וְכַתְּב עוֹד בְּמְנַחֵת שִׁי דְּבַפְרָמ"ג ס' תמ"ג בְּמִשְׂבָּצוֹת פְּתַב טַעַם שְׂאֵין מְלָקוֹת בְּלֹא זֶה
מִשׁוּם דְּהָוֵי לָאוּ שְׂבִפְלָלוֹת וְחַפְשִׁתִּי בְּפִרְמ"ג לְרֵאוֹת אֵם הַזְכִּיר דְּבַרֵי הָרֵאשׁוֹנִים הַנּוֹ"ל
שְׂפַתְבוֹ טַעַם זֶה אוֹ אֵם נְעַלְמוּ מִמֶּנּוּ וּמִהָרַב מְנַחֵת שִׁי יצ"ו וְאֶצֵּא לְחַפְשִׁי חֲנָם כִּי לֹא
מְצָאתִי מִזֶּה בְּס' תמ"ג וְאֵינִי יוֹדַע אֵיזָה ט"ס יֵשׁ וְרֵאִיתִי עֲתָה בְּס' עֲמוּדֵי אֲשׁ ד' ד' אוֹת
יו"ד שְׂגַם הוּא הַקְּשָׁה עַל טַעַם הָרַב הַחִינוּף שְׂהָרִי הוּא עוֹשֵׂה מַעֲשֵׂה שְׂמוֹשִׁיט לּוֹ הָאִיסוֹר
וְהַזְכִּיר שְׂהוּא לָאוּ שְׂבִפְלָלוֹת עי"ש: פִּיּוּצָא לְזֶה רֵאִיתִי בְּסִפְר מְנַחֵת חִינוּף עַל דְּבַרֵי הָרַב
הַחִינוּף (בְּמִלְוָה י"ג אוֹת קָטָן ב' ד' כ"ה ע"ב) דְּהַמְּאָכִיל מִן הַפִּסַּח לְיִשְׂרָאֵל מוֹמַר לְעַבּוֹדַת
אֱלִילִים עוֹבֵר עַל לָאוּ וְאֵין בּוֹ מְלָקוֹת לְפִי שְׂאֵין בּוֹ מַעֲשֵׂה הַקְּשָׁה אֲמַאי לֹא הָוֵי מַעֲשֵׂה
אֵם מְאָכִילוּ בְּיָדִים שְׂתַחֲב לּוֹ בְּבֵית הַבְּלִיעָה וּבְלֹא זֶה לֹא הֵיָה אוֹכֵל לְמָה לֹא נַחֲשָׁב מַעֲשֵׂה
וְאֶפְּלוּ רַק אֵם נוֹתֵן לּוֹ לְאָכּוֹל חֲשִׁיב מַעֲשֵׂה וְאֶפְשָׁר בְּנוֹתֵן פִּיּוֹן דְּעוֹד הַבְּרִירָה בְּיָדוֹ שְׂלֵא
לְאָכּוֹל עֲדִין לֹא הָוֵי מַעֲשֵׂה כְּשִׁנְתָן לּוֹ כִּי אֵז לֹא עֵבֵר עַל הַלָּאוּ וְאַחַר זְמַן כְּשִׂאוֹכֵל אוֹכֵל
עַל דַּעַת עֲצָמוֹ אַבְּל אֵם תַּחֲב לּוֹ לְמָה לֹא נַחֲשָׁב מַעֲשֵׂה וְכו' וְאֵין לוֹמַר פִּיּוֹן דְּמִשְׂפַחַת בְּלֹא
מַעֲשֵׂה גַּם אֵם עֲשֵׂה מַעֲשֵׂה אֵין לּוֹקִין וְכו'.

וְעוֹד פְּתִיבְתִּי כַּמָּה פְּעָמִים בְּשֵׁם הַשַּׁעַר הַמְּלָךְ דְּאֵם עוֹשֵׂה מַעֲשֵׂה בְּעֵנִין שְׂאֵי אֶפְשָׁר בְּעֵנִין
אַחַר הָוֵי מַעֲשֵׂה וְהַצ"ע: י"ט) פְּתַב הַרְמ"א בְּס' קס"ג אִיסוֹר לְהַאָכִיל לְיִשְׂרָאֵל לְמִי שְׂלֵא
נְטִל יְדִיו מִשׁוּם וְלִפְנֵי עוֹר לֹא תַתֵּן מְכַשְׁוֹל וְכַתְּב עַל זֶה הָרַב עֲטָרַת זְקֻנִים וְז"ל אִיסוֹר
לְהַאָכִיל פִּירוּשׁ בְּיָדִים מ"ו ונ"ל אֶפְּלוּ לְהַנִּיחַ לְפָנָיו אִיסוֹר עֵינֵין בִּיּו"ד ס' קנ"א עכ"ל
וּבְעֵנִיּוֹתֵי אֵינִי מִבִּין דְּב"ק דְּוֹדָאֵי הַדִּין אֲמַת שְׂכַשְׂאָמְרוּ שְׂאִיסוֹר לְהַכְשִׁיל חֲבָרוּ בְּדַבְר
אִיסוֹר לָאוּ דְּוָקָא לְהַאָכִילוֹ וְלְהַשְׂקוֹתוֹ בְּיָדִים דְּאֶפְּלוּ לִיתָן לְפָנָיו אִיסוֹר וְכַדְתָּנִי ר' נְתָן
מִזִּין שְׂלֵא יוֹשִׁיט אָדָם כּוֹס יֵין לְנִזְיָר וְאַבְּר מִן הַחִי לְב"ן עְכוּמ"ז וְכו' וְלֹא תִנִּי שְׂלֵא יֶאָכִיל
וְשְׂלֵא יִשְׂקָה אֲמָנָם זֶהוּ בְּמוֹשִׁיט דְּבַר הָאִיסוֹר לְחֲבָרוּ אַבְּל לְהוֹשִׁיט לְחֲבָרוּ אוֹכֵל הַמְּוֹתֵר
לּוֹ מִהִיכָא תִיַּתִּי לְאִיסוֹר מִשׁוּם שְׂלֵא נְטִל יְדִיו שְׂמָא יֶאָכֵל בְּלֹא נְטִילָה וְאֶפְּלוּ לְהוֹשִׁיט דְּבַר
הָאִיסוֹר לּוֹ נְבִלָה אוֹ חֲזִיר וְכִיּוֹצֵא כְּתָבוּ הָרֵאשׁוֹנִים שְׂאֵינוּ אִיסוֹר אֶלָּא אֵם יוֹדַע שְׂרוּצָה
לְאָכּוֹל עֵינֵין בְּתוֹס' בְּפִרְק קָמָא דַּע"א ד' ו' ד"ה מִזִּין וְכָל שְׂכָן שְׂאֵין לְחוּשׁ מְלֵהוֹשִׁיט לּוֹ

אֲנֹכֶל הַמִּוֹתֵר לֹא מִפְּנֵי שְׂלֵא נִטְל יָדָיו וְלָכֵן לֹא פָתַח הַרְמֵ"א אֶלָּא דְלִהְיָאֲכִילוּ בְּיָדָיו אֲסוּר
וְנִמְשָׁךְ מִדִּין שְׂפִסְקָא מִרְן שְׁחִיב הַנְּטִילָה הִיא עַל הָאוֹכֵל וְלֹא עַל הַמְּאָכִיל שְׁהָאוֹכֵל אַעפ"י
שְׂאִינוּ נֹגַע בְּאַוֹכְלִין אֲסוּר לֹא לְאֹכֹל וְזֶה הַמְּאָכִילוּ עוֹבֵר בַּלֵּפ"ע לֹא תִתֵּן מְכַשְׁוֹל כֵּן נִלְע"ד
בְּרוּר וְדַבְרֵי, הֶרֶב עַט"ז צ"ע וְהֶרֶב הַלְבוּשׁ בְּסִי' קס"ג פְּתַח בְּסִיגְנוֹן דְּבַרֵי הַרְמֵ"א אָף
בְּסִי' קס"ט סְעִיף ב' פְּתַח אֲסוּר לִיתֵּן פְּרוּסָה לְשֹׁמֵשׁ אוֹ לְכָל אָדָם אֶלָּא א"כ יוֹדַע שְׂהוּא
נִטְל יָדָיו וְאִם נִתֵּן עוֹבֵר מְשׁוּם וּלִפ"ע לֹא תִתֵּן מְכַשְׁוֹל מְשֻׁמְעוֹת לְשׁוֹנוֹ הוּא דְכָל שְׂאִינוּ
יוֹדַע שְׂנִטְל יָדָיו אֲסוּר לִיתֵּן לוֹ פְּרוּסָה וְאִין לוֹ לְסִמּוּךְ שְׂיִטְוֹל אֶבֶל נִרְאָה שְׂאִין זֶה כְּוִנְתּוֹ
אֶלָּא כָּל שְׂיִוְדַע שְׂדַרְכּוֹ לִיטְוֹל וְהִינּוּ סִתָּם אָדָם מְוֹתֵר לִיתֵּן לוֹ וְיִגִּיד עָלָיו רַעוּ מַה שְׂפִסְיִים
וְכֵן לֹא יִתֵּן לְאֹכֹל אֶלָּא לְמִי שְׂיִוְדַע בּוֹ שְׂיִבְרַךְ בַּה"מ שְׂלֵא לְהַכְשִׁיל וְיִתְכּוֹן שְׂמָה שְׂפִתּוֹב
אֶלָּא א"כ יוֹדַע שְׂהוּא נִטְל צָרִיךְ לְהִיּוֹת שְׂהוּא נִטְל וְכֵן הוּא דְקָדוּק הַלְשׁוֹן (שְׂאִם לֹא כֵן
הִיָּה דִי לְכַתּוֹב יוֹדַע שְׂנִטְל) דְּפִשְׂטָא וְדָאִי כְּשְׂיִוְדַע שְׂדַרְכּוֹ לִיטְוֹל מְוֹתֵר לִיתֵּן לוֹ אָף שְׂלֵא
נִטְל עֲדִין: אַחַר זְמַן רַב הַשְּׂגָתִי ס' תוֹרַת חֶסֶד חֶלֶק או"ח לְגָאוֹן בְּדוֹרְנוּ יצ"ו וְרִאִיתִי בְּסִי'
ה' שְׂנִשְׂאֵל עַל הַבְּתִי מְשַׁקְאוֹת שְׂמוֹכְרִים מְאָכֵל וּמְשַׁתָּה לְכָל הַבָּא אֲלֵיהֶם וּבָאִים כְּמָה
שְׂאוֹכְלִים בְּלִי נְטִילַת יָדָיו וּבְלִי בְּרַכַּת הַמוֹצֵאִי אִם יֵשׁ עַל הַבְּעַל הַבֵּית חֲשֵׁשׁ לְפָנָי עוֹר
לֹא תִתֵּן מְכַשְׁוֹל כְּשִׁנּוֹתָן לָהֶם וְיוֹדַע שְׂיִאֲכִלוּ בְּלֹא נְטִילָה וּבְלֹא בְּרַכָּה וּבְתִשׁוּבָתוֹ הָאֲרִיךְ
מְאֹד בְּפִרְטִים אֵלָיו וְלֹא יִכְלִיתִי לְהַתְּבַסֵּם בַּדב"ק עֲתָה רַק אֵת זֶה אֶגִּיד שְׂדַעְתּוֹ שְׂאִין אִיסוּר
בְּזֶה עַל הַמוֹכֵר וְאֶעֱתִיק דְּבַרֵי מְסַקְנָתוֹ וְז"ל וּמַעֲתָה מְבֹאָר דַּמ"ש הַרְמֵ"א דְאֲסוּר לְהִאֲכִיל
לְמִי שְׂלֵא נִטְל יָדָיו מְשׁוּם לִפ"ע הִינּוּ רַק כְּשִׁנּוֹתָן לוֹ מְשֻׁלוֹ בְּמַתְנָה דְאָז הָיִי כְּמוֹ תַרִי
עֲבָרִי דְנִהְרָא דְאִינוּ יָכוֹל לִיטְוֹל מְעַצְמוֹ וְעִינֵין בְּתוֹס' פְּסָחִים (ד' כ"ב רע"ב) וּבְמַהְרֵש"א
שָׁם אֶבֶל כְּשִׁקוּנָה מְמַנּוּ בְּמַחִיר כְּסָף שְׂפִיזוֹ לְקִנּוֹת לוֹ פֶת בְּכָל מְקוֹם א"כ לִיכָא אִיסוּרָא
כָּלל דְּבִאִיסוּר דְּרַבְּנֵן הִיכָא דְלֹא קָאִי בְּתַרִי עֲבָרִי דְנִהְרָא י"ל דְּלִיכָא אִיסוּרָא כָּלל כְּנ"ל
וְאָף אַת"ל דְאֶפ"י בְּכַה"ג אִיכָא אִיסוּרָא בְּשַׁאָר אִיסוּר דְּרַבְּנֵן מ"מ כְּבָר כְּתַבְנוּ לְעִיל (אוֹת
ד) דִּישׁ לְחֶלֶק בֵּין אִיסוּר דְּרַבְּנֵן שְׂאֲסָרוּ בְּהַחֲלֵט וְיֵשׁ תוֹרַת אִיסוּר עַל אוֹתוֹ דְּבָר וּבֵין
הִיכָא שְׂחַכְמִים גְּזָרוּ רַק חִיּוֹב עַל הָאָדָם כְּמוֹ נט"י לְאֲכִילָה וְאִין עַל הַפֶּת שָׁם אִיסוּר כָּלל
וּבְכַה"ג וְדָאִי שְׂרִי וְגַם מַחֲמַת שְׂלֵא יְבָרַךְ בְּרַה"מ ז' דְהָיִי מְדַאוּרִייתָא מ"מ אִין בְּזֶה אִיסוּר
מְשׁוּם לִפ"ע מְטַעַם שְׂפִתּוֹב הֶכָא וְהַמְג"א בְּסִי' קס"ט פִּינּוֹן דְּבִשְׂעָה שְׂאוֹכֵל עֲדִינּוֹ אִינוּ
עוֹבֵר כְּלוּם רַק אַח"כ אִינוּ מְקַיִים חוֹבּוֹ וְל"ד לְאוֹכֵל בְּלֹא נט"י שְׂעוֹבֵר בְּשַׁעַת אֲכִילָה נְעוּד
יֵשׁ לְהָאֲרִיךְ הַרְבֵּה וּלְצָרִף טְעַמִּים לְהִתֵּר וּכְבָר מְבֹאָר שְׂאִין אִיסוּר בְּזֶה עַל בַּע"ב
הַמוֹכֵר לָהֶם וְכַנ"ל עכ"ל גַּם בְּס' בֵּית יִצְחָק לִידִידֵי הַגָּאוֹן מְפָרַעְמִישְׂלֵא יצ"ו בְּחֶלֶק א"ח
סִי' כ"ט נִשְׂאֵל בְּנִדּוֹן בְּתִי מְשַׁקְאוֹת וְהָאֲרִיךְ מְאֹד בְּחַרִיכּוֹת וּבְקִיאוֹת כְּדַרְכּוֹ בְּקוּדֵשׁ גַּם
בְּקוּנְטְרִיס מְנַחַת אַהֲרֹן שְׂבִסוּף סְפָרוֹ בְּדָף ו' סוּף ע"ב הָאֲרִיךְ כְּמָה שְׂנִשְׂאֵל בְּכִינְצָא לְזֶה
בְּמוֹכֵר מְשַׁקְאוֹת אִם יֵשׁ אִיסוּר לְמַפְּוֹר בְּבֵית הַמְּרַחֵץ בְּבִתִּי גְּוָאִי שְׂאִין מְבָרְכִים שָׁם וְעוֹבֵר
מְשׁוּם לִפ"ע עי"ש: כ) דְּבָר שְׂאֲסוּר לְיִשְׂרָאֵל רַק מְדַרְבְּנֵן אִם אֲסוּר לְהוֹשִׁיטוֹ לְב"נ עֲכוּמ"ז
הִנֵּה הֶרֶב שְׂ"ף בִּיּוֹ"ד סִי' ה"ן ס"ק י"א גְּבִי נִשְׂבֵּר עֲצָם בְּמְקוֹם שְׂאִינוּ נְטָרָף וְכו' דְהָאֲבָר
אֲסוּר מְדַרְבְּנֵן מְשׁוּם אֲבָר מִן הַחֲזִי פְתַח בְּשֵׁם סְמ"ק וְרש"ל וְכ"ח דְאֲסוּר לְהוֹשִׁיטוֹ לְב"נ
עֲכוּמ"ז וְשְׁהַרְשֵׁב"א וְהַר"ן בְּפָרֶק אֵלּוֹ טְרִיפּוֹת גְּבִי נִשְׂתַּבְּרוּ אֲגַפְיָה כְּתַבּוּ דְכִינּוֹן דְּלִישְׂרָאֵל
אִין בּוֹ אֶלָּא מְצוֹת פְּרִישָׁה בְּלִבְד שְׂרִי לְעֲכוּמ"ז אֶפִּילוֹ לְכַתְּחִלָּה וְאִין בּוֹ מְשׁוּם וְלִפְנֵי עוֹר
עי"ש וּמְשַׁמַּע דָּאִם הוּא אִיסוּר גְּמוּר מְדַרְבְּנֵן כְּוִלִי עֲלֵמָא מוּדוֹ דְאֲסוּר לְהוֹשִׁיטוֹ לְב"נ

עכומ"ז משום ולפ"ע וכו' והרב פרי חדש נשם בס"ק ט"ז על מ"ש הסמ"ק הג"ל תמה דאטו רבנן מי גזרי גזרה לעכומ"ז ואינהו גופיהו מי ציייתי להו ועם שפכת ליישב דכיון דכולי עלמא ידעי דאבר מן החי אסור להושיט לב"נ עכומ"ז אם נתיר להושיט את זה לב"נ עכומ"ז יפשל בו גם ישראל וכו' מפל מקום פתב דהעיקר פהרשב"א והר"ן ואין לנו לגזור אחר חתימת התלמוד עי"ש ולפי זה משמע דאף בדבר שאסור גמור מדרבנן הוא לישראל אם לא נמצא מפנרש בש"ס שאסור גם לעכומ"ז מותר להושיטו לו וכן פתבתי בשדי חמד ח"א בחלק הפללים במערכת הגימ"ל אות ז"ן בשם הרב ערף השלחן ביו"ד סי' ה"ן אות ח' בדין אבר אות ז"ן דאם אסורו מדרבנן מותר להושיטו לעכומ"ז כמ"ש הרשב"א והר"ן וכו' וגם בסי' ס"ב אות ו' פתב לעגנן ספק אבר מן החי דאם חומר הספקות הוא מדרבנן מותר להושיטו לעכומ"ז: והיה נראה לי פשוט דכולי עלמא בדבר שאסור מן התורה מיהא בין אם יש בו מלקות או אין בו מלקות אסור להושיטו לעכומ"ז אמנם ראיתי להרב זרע אמת בח"ב בקיצור הלכות טריפות ד' יו"ד ע"א אות רס"ה שהקשה דברי הרב פר"ח אהדדי דבס"ק י"ו הג"ל פסק דמותר להושיטו לב"נ עכומ"ז ואילו בס"ק י"ז חש לדעת הרמב"ם דאבר ובשר המדולדלים אסורים מן התורה וכן בסי' ס"ב סק"ז וא"כ פינו דלדידיה אסור מן התורה משום אבר מן החי נראה דאסור להושיטו לב"נ עכומ"ז וכתב ליישב דמ"ש בס"ק ט"ז הוא לדעת הסוברים דאינו אסור אלא מדרבנן (והוא דוחק) שוב פתב דאפשר עוד לומר דס"ל להרב פר"ח דאף אם תמצא לחוש לסברת הרמב"ם דאסור מן התורה עם כל זה פינו דאין לוקין עליו אינו אסור לב"נ עכומ"ז עכ"ל נראה מדבריו דכל שאין לוקין עליו אף דאסור מן התורה אינו אסור לב"נ עכומ"ז ובעיני יפלא דכיון שאסור מן התורה וב"נ עכומ"ז מונהר אאבר מן החי מן התורה מי גילה רז זה דכל שאין בו מלקות לא אסרתו תורה לב"נ לעכומ"ז ולכן נראה שפונתו דאף דנדאי לדעת הרמב"ם שאסור מן התורה אסור גם לב"נ עכומ"ז אעפ"י שאין לוקין עליו מפל מקום אנו בדין אף אם נחוש לסברת הרמב"ם לגבי ישראל מפל מקום לגבי ב"נ עכומ"ז אין לנו לחוש לסברתו פן נלע"ד בכונתו והרב מסגרת השלחן בד' נ"א ע"א הביא מ"ש הרב ש"ף בשם הרשב"א והר"ן ומ"ש הרב פר"ח בס"ק ט"ז וכתב וע"ע בפר"ח ס"ק י"ז דחייש לדעת הרמב"ם דאבר המדולדל אסור מן התורה וא"כ נראה דהיה לנו להחמיר לב"נ עכומ"ז ואפשר לומר דכיון דאין לוקין עליו אינו אסור לב"נ עכומ"ז ולכן אין להחמיר שלא ליתנו או למכרו לעכומ"ז עכ"ל וצריך לדחוק שפונתו כמו שכתבתי לפרש דברי הרב זרע אמת אף שאין פן משמעות לשונו ומ"ש שם (פשתב ואפשר לומר) כמו שתירץ הש"ף לפי הנראה הוא ט"ס וצ"ל כמו שתירץ הרב זרע אמת (שהזכיר שם קודם לכן עי"ש) ובמה שכתבתי למעלה בשם הרב ערף השלחן דספק אבר מן החי מותר להושיטו לב"נ עכומ"ז למ"ד דחומר הספקות מדרבנן ראיתי עתה להרב לב שומע יצ"ו במערכת הלמ"ד אות מ שכתב בשם הרב נוי העמודים דאפילו למ"ד דחומר הספקות מדרבנן מפל מקום חומר מאסור ודאי דרבנן וא"כ אפשר דאסור להושיטו לעכומ"ז והנה ס' זה אין אצלי ולא ידעתי אם אמר פן מסבא או הביא ראיה לדבריו ולפום ריהטא נראה דאף דהאמת הוא דספק דאורייתא חומר מנדאי דרבנן כמו שהוכיח הרב ארעא דרבנן בסי' תח"ל מדאמרינן בסוף ראש השנה שמי עיירות באחת תוקעין ובאחת מברכין ילף למקום שתוקעין ופרכין פשיטא הא דאורייתא וברכות

דַּרְבָּנוּ וּמִשְׁנֵינוּ לֹא צָרִיכָא אַע"ג דְּהָא וּדְאִי וְהָא סַפְק וְכֵן פְּסָקוּ הַפּוֹסְקִים מִכָּל מְקוֹם לְפִי
מַה שְּׁהִסְפִיר הָרַב פּר"ח דַּרְבָּנוּ לֹא יִגְזְרוּ גְזֵרְתָם עַל הַעֲכוּמ"ז וְאִינְהוּ נָמִי לֹא צְיִינְתִי יֵשׁ
לוֹמֵר דְּנֵהי דְלַגְבֵי יִשְׂרָאֵל יֵשׁ חִילּוּק בֵּין אִיסוּר דַּרְבָּנוּ שְׁהוּא מְחַמַּת סַפְק אִיסוּר תּוֹרָה
לְאִיסוּר דַּרְבָּנוּ בְּעֵלְמָא מִכָּל מְקוֹם לַגְבֵי עֲכוּמ"ז מְסַתְבְּרָא דְלֹא פְּלוּג רַבָּנוּ וְלֹא אָסְרוּ
עֲלֵיהֶם לֹא זֶה וְלֹא זֶה כֵּן נִרְאֶה לִי בְּדַעַת הָרַב עֲרָף הַשְּׁלַחַן וְהָכִי מְסַתְבְּרָא לַעֲנ"ד: כֹּא)
כְּתַב הָרַב יָד מְלֶאכֶי בְּסִי' שֵׁס"ד דְּלַפְנֵי עוֹר וְכו' שְׁיִינְךָ לְאוֹמְרוּ אִף בְּמִידֵי דְלִית בֵּינָה
אִיסוּרָא אֲלֵא מְדַרְבָּנוּ כַּמ"ש הַתּוֹס' בְּמַס' ע"א ד' כ"ב ד"ה תִּיפּוּק לִיָּה וּבְכַנְה"ג יו"ד סִי'
ה"ן הַגְבֵי' אוֹת פ"ט לְדַעַת הַרְשֵׁב"א וְהַר"ן וּמִשְׁפָּטֵי שְׁמוּאֵל סוֹף סִי' קל"ד וְדַרְבָּן הַקְּוֹדֶשׁ
ד' יו"ד וְדִין גְּרָמָא לִי תְּמִיָּה עַל הַרְדָּב"ז שְׁכַתְּבַח"ב קוֹבֵץ ג' סִי' רט"ו מְלִשׁוֹנוֹת הַרְמַב"ם
דְּלֹא אָמְרִינוּ כֵּן אֲלֵא בְּאִיסוּרֵי תּוֹרָה אִף בְּאִיסוּרֵי דַּרְבָּנוּ דְּנֹקָא רַב עֵילִישׁ דַּגְבְּרָא רַבָּה
הוּא מִיְזְדַּהֵר בְּהָכִי דְלִיתָא עַכ"ל.

וְרֵאִיתִי לְהַעֲתִיק תְּשׁו' הַרְדָּב"ז שְׁאִין סָפְרוּ בְּיַד כָּל אָדָם וְהוּא שְׁנַשְׂאֵל עַל מַה שְּׁנִרְאֶה
מְדַבְּרֵי הַרְמַב"ם בְּפָרְק יו"ד מִהִלְכוֹת עֲדוֹת דְּהַלְוָה אָסוּר לִיתָן אֲבָק רַבִּית וְאִילוּ מִמַּה
שְׁאָמַר רַבָּא בְּמַס' בְּבֹא מְצִיעָא ד' ס"ח ע"ב רַב עֵילִישׁ גְּבָרָא רַבָּה הוּא וְאִיסוּרָא לְאִינְשֵׁי
לֹא הָוֵה סָפִי מוֹכַח דְּאִין הַלְוָה אָסוּר לִיתָן אֲבָק רַבִּית מְדָלָא אָמַר וְאִיסוּרָא לֹא הָוֵה עֲבִיד
וְהַשִּׁיב אִיבְרָא דְהָכִי מִשְׁמַע מַהִּיָּא וְכֵן כְּתִיבוּ כָּל הָאֲחֵרוּנִים דְּאִין הַלְוָה אָסוּר לִיתָן אֲבָק
רַבִּית וְלַדְּבָרֵיהֶם כְּשֶׁר לַעֲדוֹת וְז"ל הַרְשֵׁב"א מְדַאֲמְרִינוּ רַב עֵילִישׁ גְּבָרָא רַבָּה וְלֹא סָפִי
אִיסוּרָא לְאִינְשֵׁי וְלֹא אָמְרִינוּ וְלֹא עֲבִיד אִיסוּרָא ש"מ דְּאִין אִיסוּר אֲבָק רַבִּית אֲצֵל הַלְוָה
לְפִי שְׁאִיסוּר הַלְוָה חֲדוּשׁ הוּא וְדִי בְּמַה שְּׁחֲדָשָׁה וְאָסְרָה עֲלֵיו תּוֹרָה ע"כ וְכֵן הַעֲלִיתִי
בְּתִשׁו' אַחֲרַת אֲלֵא דְאִפְתִּי קָשָׁה מֵאִי אִרְיָא מִשׁוּם דְּרַב עֵילִישׁ גְּבָרָא רַבָּה הָוֵה אֲפִילוּ
אִינְשֵׁי דְעֵלְמָא נָמִי אִיכָּא מִשׁוּם וְלַפְנֵי עוֹר וְכו' וִי"ל דְּלֹא אָמְרִינוּ הָכִי אֲלֵא בְּאִיסוּרֵי תּוֹרָה
אֲבָל בְּאִיסוּרֵי דַּרְבָּנוּ דְּנֹקָא רַב עֵילִישׁ דַּגְבְּרָא רַבָּה הוּא מְזַדְּהֵר בְּהָכִי אִי נָמִי דְלֹא עֲבַר
מִשׁוּם וְלַפְנֵי עוֹר אֲלֵא בְּקֹאֵי בְּתַרֵי עֲבָרֵי דְאִי לֹא מוֹשִׁיט לִיָּה לֹא מוֹצִי שְׁקִיל אֲבָל הָכֹא אִי
לֹא שְׁקִיל (הַמְלֻוָּה) מְרַב עֵילִישׁ הָוֵה שְׁקִיל מְאֻחְרֵינִי וְהֵרָא"ש כְּתַב דְּעֲבַר אֲלַפְנֵי עוֹר
וְלִדְיָדִיָּה נָמִי קָשָׁה אֲמַאי לֹא אָמַר רַב עֵילִישׁ לֹא עֲבִיד אִיסוּרָא וְלִיכָּא לְתַרוּצֵי דַּרְבָּא הוּא
דְּאָמַר הָכִי אֲבָל אֲנִי לֹא קִי"ל הָכִי אֲלֵא הַמְלֻוָּה וְהַלְוָה שְׁוִין בֵּין בְּרַבִּית קְצוּצָה בֵּין בְּאֲבָק
רַבִּית דְּכִינוּ דְלֹא אֲשַׁכְּחֵן מֵאֵן דְּפָלִיג עֲלֵיהָ לִית לָן לְחֲדוּתֵי פְּלוּגְתָא מְדַעַתִּין וְנִרְאֶה לְתַרְזַן
דַּרְבָּא הָכִי קָאֵמַר רַב עֵילִישׁ גַּב"ר הָוֵה וּפְשִׁיטָא דְלֹא עֲבִיד אִיסוּרָא דְבִזְמַן דְּאִתִּי לְפִלוּגֵי
פְּלָגֵי בְּדִינָא אוֹ תְּלַתָּא בְּאֲגָרָא וּפְלָגָא בְּהַפְסָד אוֹ תְּרֵי תְּלַתִּי בְּהַפְסָד וּפְלָגָא בְּאֲגָרָא וְזֶה
פְּשִׁיטָא דְּוֹדָאֵי לֹא עֲבִיד אִיסוּרָא אֲלֵא בִּינוּ דַּגְבְּרָא רַבָּה הָוֵה לֹא כְּתַב שְׁטָרָא דְּאִתִּי לְמַטְעֵי
בֵּינָה וְסָפִי אִיסוּרָא לְאִינְשֵׁי אֲלֵא וְדָאֵי שְׁטָר בְּהַכְשֵׁר נִכְתַּב וְהָכִי פִּירוּשׁוֹ אִי פְּלָגָא בְּאֲגָרָא
תְּרֵי תְּלַתִּי בְּהַפְסָד אִי פְּלָגָא בְּהַפְסָד תְּרֵי תְּלַתִּי בְּאֲגָרָא וְהַשְׁתָּא נִיחָא נָמִי דְלֹא עֲבַר אֲלַפְנֵי
עוֹר וְסוּמָף הַנּוֹתָן עַל חֲסִידוֹתוֹ שָׁל רַב עֵילִישׁ שְׁפִינוּ שְׁבַחַר כְּלָבוּ בְּאֲחַד מִן הַדְּרָכִים שׁוֹב
לֹא יִחְזוֹר בּוֹ דְּכַתִּיב וְדוּבַר אֲמַת בְּלָכְבוּ וְהַשְׁתָּא נִיחָא מִמַּה שְּׁהַקְשׁוּ הַתּוֹסְפוֹת וְכִי שׁוֹטָה
הָיָה הַנּוֹתָן לַעֲשׂוֹת כְּזֶה וְכו' כִּי לֹא הָיָה שׁוֹטָה אֲלֵא מֵאֲמִין בְּחֲסִידוֹתוֹ שָׁל רַב עֵילִישׁ עַכ"ל
וַיֵּשׁ לְדַקְדֹק לְמַה תְּלָה קוֹשְׁתוֹ בְּמַאי אִרְיָא דְּרַב עֵילִישׁ גַּב"ר וְכו' בְּפְשִׁיטוֹת הָיָה לוֹ
לְהַקְשׁוֹת (עַל מַה שְּׁהוֹכִיחַ מְלִישְׁנָא דַּרְבָּא דְּאִין הַלְוָה אָסוּר לִיתָן אֲבָק רַבִּית מְדָלָא אָמַר
וְאִיסוּרָא לֹא הָוֵה עֲבִיד) דְּאֲמַאי לֹא אָמְרִינוּ דְּאִיכָּא מִיָּהָא עַל הַלְוָה אִיסוּר דַּלְפ"ע וַא"כ

הנה ליה למימר ואיסורא לא הנה עביד וגם איני מבין מה שפכת בתירוצו הראשון דבאיסור דרבנן דווקא רב עיליש דגברא רבה הוא הנה מזדהר בהכי דמנא לן דרב עיליש הנה מזדהר בהכי דהא רבא לא אמר אלא דאיסורא לאינשי לא הנה ספי ואין במשמעות לשון זה שהיה חושש על עצמו שום גידוד איסור רק המשמעות הוא פי היה חושש שלא לגרום איסור להמלנה ומה שהקשה על דברי הרא"ש אמאי לא אמרין איסורא לא עביד הנה גם הרב פלפלא חריפא נרגש מזה וכתב דמ"ש הרא"ש דעובר הלנה משום ולפ"ע זהו מ"ש בפ"ס איסורא לא הנה ספי עי"ש: והנה מה שכתב בשמו הרב יד מלאכי דבאיסור דרבנן ליכא משום לפני עור וכתב על דבריו דליתא כנז"ל הנה לפי מה שהעסקתי דב"ק מתבאר דגם הרדב"ז סובר פן לקושטא דדינא דאף שבתירוצו הראשון לחלק יצא בין איסורי תורה לאיסורין דרבנן מפל מקום בתירוץ השני שכתב אי נמי וכו' נדאי פוננתו לומר דאף דאיסור דלפ"ע איתיה באיסורין דרבנן נמי מ"מ רב עיליש לא עבר אלפני עור משום דהוי פלא קאי בתרי עברי דנהרא ומוכו דאי לאו הכי הנה איהו עבר על לפני עור וגם הביא מה שכתב הרא"ש דעובר על לפ"ע ומשמע ליה שפוננת הרא"ש שגם רב עיליש היה עובר על לפ"ע לולא שפוננתו או תלתא באגרא וכו' (דלא כמו שתיירץ דרב עיליש הוי פלא קאי בתרי עברי) והוקשה לו על סברתו ותירץ יתיב דהכי קאמר וכו' וכלומר דמ"ש הרא"ש דעובר על לפ"ע לאו אדרב עיליש קאמר אלא אלוה דעלמא הרי מתבאר יפה מדב"ק דגם הוא מודה דבאיסורין דרבנן נמי איכא לפ"ע והוא מספיק לדעת כל הפוסקים שהביא הרב יד מלאכי ואין מקום לתוב על דבריו דליתא: ומה שכתב הרב יד מלאכי בשם הרב כנה"ג שכתב לדעת הרשב"א ונה"ר"ן דאיכא לפ"ע באיסור דרבנן הנה ס' כנה"ג לטרפיות אין אצלי ולפי הנראה פוננתו לדברי הרשב"א ונה"ר"ן שהביא הרב ש"ך בסימן ה"ן ס"ק י"א גבי נשתברו אגפיה דכיון דלישראל אין בו אלא מצנת פרישה בלבד שרי להושיטו לעכומ"ז ואין בו משום ולפני עור דמתבאר דלישראל מיהא אסור להושיטו אף דאינו איסור גמור דרבנן בכל זאת איכא משום לפ"ע ואיני יודע אם הזכיר הרב כנה"ג דעת הסמ"ק ורש"ל וב"ח שהביא הרב ש"ך שם שכתבו דאסור להושיטו אף לעכומ"ז אף שאינו איסור גמור דרבנן דמתבאר דגם באיסור דרבנן סברי דאיכא לפני עור והנה בענין זה היה כתוב אצלי משנים קדמוניות ולא היה בידי אז שו"ת הרדב"ז הנ"ל (היא בדפוס ווארשא תרמ"ב בחלק ה' ס' אלה תקע"ט) ולכן תמהתי על מ"ש בשמו הרב יד מלאכי דבאיסור דרבנן ליכא משום ולפ"ע דמדברי הרשב"א בדין אבק רבית שכתב בס' תתקל"ח (אחר שדקדק מדלא אמרו דרב עיליש איסורא לא עביד דאין איסור על הלנה ליתן אבק רבית כמ"ש בתשו' שהביא הרדב"ז בשמו) דאם נשבע ליתן לו צריף לקיים שבועתו פיון שאין עליו איסור אבק רבית אין זה פגשבע לבטל מצנה דרבנן ואעפ"י שהמקבל עובר וזה הנותן מושיט לו איסור דרבנן מוטב שיעשה איסורא זוטא משיעשה איסורא רבה עכ"ל דמוכח דגם על הלנה איכא מיהא איסורא משום לפ"ע אלא דאיסורא זוטא הוא נגד לעבור על השבועה ונדפסה הערה זו בשדי חמד ח"א בחלק דברי חכמים ס' ל"ו ושם לא הבאתי דברי הרשב"א רק כתבתי דמוכח מדברי הרשב"א דאיכא לפ"ע באיסור דרבנן (לפי שדברי הרשב"א היו פתובים בקונטרסי באות ב"ן וצינתי לעינין שם) ועתה אשר ראיתי שהרדב"ז עצמו הביא דברי הרשב"א שדקדק שאין איסור אבק רבית אצל

הלנה מדלא אמרו איסורא לא הנה עביד איני יודע אם פונתו לדברי הרשב"א שבתשו' ס' תתקל"ח ה"ל וקיתה כתובה לפניו בסגנון אחר ממה שפתובה לפנינו (פי מה שסיים הרדב"ז בשמו שאיסור הלנה חדוש הוא וכו' ליתנהו להני מלי בתשובה שלפנינו) ועל כל פנים כבר כתבתי שגם דעת הרדב"ז פו היא דגם באיסורין דרבנן איכא לפ"ע: הן אמת דראיתי עתה להרב מוהר"י באסאן בתשובתו שבתשו"ת הרב מוהרימ"ט בח"ב ביו"ד סי' מ' שפירש מה שכתב הרשב"א דאיכא איסורא זוטא ללנה ליתן אבק רבית למלנה אלא דשרי ליה פי הכי דלא ליעביד איסורא רבה דהאי איסורא זוטא לאו איסור לפני עור מדרבנן קאמר אלא איסורא זוטא בעלמא מכל מקום שמענו מיהא דלא שרי להושיט לחברו איסור דרבנן ועוד דמתבאר בדבריו דבשאר איסורין דרבנן גם הרשב"א ס"ל דהטילו חכמים לאו דלפני עור באיסורין של דבריהם אלא דבאבק רבית ס"ל דכשם שלא הטילו חכמים לאו דלא תשיך לגבי לנה הכי נמי לא הטילו עליו לאו דלפני עור עי"ש אבל בעלמא מודה.

דגם באיסורין דרבנן איכא לפ"ע ומתוך השקלא וטריא שפין רבני האחרונים במושיט אבר מן החי דטמאה לב"נ עכומ"ז אי איכא לפ"ע כמו שרשמתי למעלה בס"ק ט"ו נראה לכאורה דצריך לומר דנקטי דגם באיסורין דרבנן יש לפני עור לפי מה שכתב הרב פני יאושע בח"א חיו"ד סי' ג' דאחר מתן תורה אין איסור מן התורה בלפני עור לעכומ"ז אלא מדרבנן אף באמת אין סבתו מוסקמת עיין לקמן בס"ק כ"ב וק"ל: ושם (בהנדפס בדברי חכמים) הבאתי מ"ש הרב פי שנים דגם הרדב"ז מודה דאיכא באיסור דרבנן משום לפ"ע ולא קאמר אלא דשאר אינשי לא זהירי בזה זולת רב עיליש דגב"ר הוא ועתה אין בידי ס' פי שנים לראות דב"ק (וכמדומה לי שגם פשכתבתי פן בשמו לא שראיתי גוף דבריו בספרו רק שראיתי שהביאו פן בשמו ולא אזכור באיזה ס' כתב פן בשמו) ולפי הנראה הרב מפרש שפונת הרדב"ז להקשות דהא הלנה עביד איסורא שנותן מכשול למלנה וא"כ גם בשאר אינשי אי נפיק עליהו שטרא פדנפיק על בני דרב עיליש דכתיב ביה פלגא באגר פלגא בהפסד נימא דהכי קאמר אי פלגא באגר תרי תלתא בהפסד פדמתרגמינן לשטרא דרב עיליש דהא מסתמא אחזקי אינשי ברשיעי לא מחזקינן ונימא דמסתמא לא היתה פונת הלנה לעבור אלפ"ע וכו' ואהא משני דכולי עלמא לא משמע להו דאיכא איסור לפ"ע אלא באיסורין דאורייתא זולת רב עיליש ולכן לא סמכינן לפרש שטרא דשאר אנשי פדמפרשינן לדרב עיליש דשאר אינשי לא זהירי בהכי משום דלא משמע להו דאיכא לפ"ע באיסורין דרבנן ואפתי לא נחית הרדב"ז להקשות דהנה ליה למימר דאיסורא לא הנה עביד עד לבתר דאייתי דברי הרא"ש ובהו מתניישב מה שדקדקתי למה תלה קושיתו במאי איריא וכו' וק"ל: ואני ההדיוט הבאתי מה שמצאתי בתשובות הרדב"ז בחלק ד' סי' אלף שכ"ט שכתב דנער פן ארץ ישראל משורת אצל בעל הבית בחוזה לארץ אסור הבעה"ב לומר לו ביו"ט שני לעשות מלאכה ועובר משום ולפני עור לא ת"מ עי"ש דמתבאר דגם באיסור דרבנן ביו"ט שני ס"ל דאיכא לפ"ע ועיין במה שציין הרב קהלת יעקב בתוספת דרבנן אות קס"ט ובארעא דרבנן אות ש"ם כתב דהתוס' בסוף פ"ק דמס' ע"א כתבו דלדעת ר"ת דלפני עור איתנה גם באיסור דרבנן וציין חות יאיר סי' קפ"ה הנה משמעות לשונו הוא דרק לדעת ר"ת הדין פן אבל יש סוברים דבאיסור דרבנן ליכא לפני עור ולדעתי הענינה איני רואה בדברי

התוס' שום רמז שיש מי שחולק על ר"ת בזה שדברי התוס' הם בד' כ"ב ע"א ד"ה תיפוק ליה עי"ש ומה שהביאו לחולק על ר"ת הוא במה שסובר דמלאכת חול המועד דרבנן ורבניו אלקנן סובר שהוא איסור תורה אבל במה שסובר ר"ת דגם באיסור דרבנן איפא לפ"ע אין רמז בדברי התוס' דיש מי שחולק כמו שיראה הרואה והיה נכון לכתוב שפתבו התוס' בשם ר"ת דאיתיה גם באיסור דרבנן וכעת לא ידעתי מי שיספור דבאיסורין דרבנן ליפא לפ"ע זולת לתרוץ הראשון של הרדב"ז לפי הנראה מפשט דבריו ומלבד שפירש דבריו הרבי פי שנים באופן שמסכים לדעת כל הפוסקים הנ"ל אף גם לפי מה שנראה מפשט דבריו אינו מוכרח שתופס פן לדינא כמו שפתבתי למעלה ובפרט שכן מתבאר מתשו' שבחלק ד' סי' אלף שכ"ט כנז"ל: ומלבד כל הרבנים הנז"ל דסוברים גם באיסור דרבנן איפא לפני עור מצאתי שכן ייחס הרב משנה למלך לדעת הרמב"ם והוא שבהלכות מלנה פרק ד' הלכה ב' (בד"ה אף קשה) הביא מ"ש הרב מוהראנ"ח דהרמב"ם והרשב"א חלוקים בדין אבק רבית אם אסרו רבנן גם ללנה דהרשב"א ס"ל דלא אסרו אלא למלנה והרמב"ם מדכתב בפרק יו"ד מהלכות עדות דלנה ומלנה ברבית דרבנן פסולים מוכח דסובר דגם על הלנה אסרו ולכן פסול לעדות מדרבנן והרב משל"מ כתב דאינו מוכרח פן דיש לומר דאף דסובר הרמב"ם דאין איסור רבית על הלנה מכל מקום הוא פסול לעדות משום שעבר אלפני עור דגם משום לפ"ע מיפסיל עי"ש והמעניין בדברי הרב משל"מ יראה שהדבר פשוט בעיניו דאיפא לפני עור בדרבנן וכמו שכן דעת התוס' ור"ת והרשב"א והר"ן כנז"ל וייחס שכן דעת הרמב"ם ועיין בדברי הרמ"א בא"ח סי' קס"ג שכתב בדין אכילה בלא נטילת ידים דאיפא לפני עור והוא מדברי רבינו יונה ולא ראיתי מי שפרפר בזה אלא אם הוא בענין שאין שייך בו לפני עור כגון בדלא קאי בתרי עברי שאין האיסור משום לפ"ע אלא משום מסייע ידי עוברי עבירה עי"ש בדברי הרב פרמ"ג על דברי הרב מגן אברהם אבל אם הוא בענין ששייך בו לפ"ע (דקאי בתרי עברי) הפל מודים דגם באיסור דרבנן הטילו לאו דלפ"ע וכן כתב מפניו שפרמ"ג באשל אברהם הנ"ל אף ראיתי להרב מקנה אברהם במהדורא ב' סי' רל"ב שגמשה אחר דברי הרב יד מלאכי שדעת הרדב"ז דליפא לפ"ע באיסור דרבנן וכתב שכן דעת הרמב"ן בחידושי למס' ע"א ד' כ"ב שעל מה שאמרו בש"ס ותיפוק ליה משום לפני עור כתב דמלאכה בחוה"מ משמע דאסור מדאורייתא דאי מדרבנן מי איפא לת"מ עכ"ל ואין בידי חידושי הרמב"ן הנ"ל ונעלם מעיני כל הרבנים הנז"ל דב"ק שלא היו חידושים הנ"ל בדפוס ונדפסו חידושים מקרוב וכן פתבתי בדברי חכמים שם בשם ס' תורת חסד החידוש בסי' ה' שכתב דבחידושי הרמב"ן סוף פרק קמא דע"א ובלקוטות הרמב"ן ריש מס' מועד קטן ובחידושי הריטב"א שם סברי דבאיסורין דרבנן ליפא משום לפני עור אם רק מזמן האיסור לפניו אבל כשמאכילו בידיים פתב שם באות ג' דלכולי עלמא אסור עי"ש שכתב לדחות בזה דאין הכרח ממ"ש הרא"ש בפרק איזהו נשך סי' מ"ב (הנז"ל גבי אבק רבית שעובר הלנה אלפ"ע) שסובר פן בכל איסור דרבנן דנתינת הרבית הוי כמאכיל בידיים וגם הרמב"ן והריטב"א מודו בזה והכריח פן מסתירת דברי הרא"ש הנ"ל למה שכתב בריש מועד קטן שהוקשה לפי דרכו דמלאכה בחוה"מ אינה אסורה אלא מדרבנן מאי מקשה הש"ס בע"א ד' כ"ב ותיפוק ליה משום לפני עור ונדחק לתרץ משום דדרשהפשוטה שהצדוקין מודים בה היא מקשי הכי ואי ס"ל להרא"ש

דאיכא לפ"ע בכל איסור דרבנן מעיקרא לא קשיא כלל וכו' יש לדחות כמה ראיות שהביאו רבנן בתראי בענין זה אף פשוטן של דברים מורים דסברי מרנן דגם באיסור דרבנן איכא לפני עור ומה שהכריח מדברי הרא"ש כבר עמד בסתירת דברי הרא"ש הרב פתחי תשובה בסי' ק"ס בנחלת צבי ויישב דב"ק וגם אני ההדיוט פתבתי בדברי חכמים ישוב לזה אבל יותר נכון ומזוקק תירוצו של הרב פ"ת ואיך שיהיה אין מזה הכרח והדבר תמוה בעיני למה לא יתקנו רבנן באיסורין של דבריהם לפני עור מדבריהם וכל דתקון רבנן מעין דאורייתא תקון ואם פן לכל הפחות באיסורין דרבנן שיש להם עיקר בתורה דאמרינן בהו בעלמא כל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון יש לומר בפשיטות דעובר בהם בלפני עור מדרבנן: והשגתי ס' שאילת שלום מהדורא תננינא וראיתי בסי' פ"ט שפתיב הגאון המחבר בשם הרב מר בריה שדעת התוספות בעבודת אלילים ד' כ"ב הנז"ל בראש סעיף זה לחלק בין איסור דרבנן שיש לו עיקר מדאורייתא לאין לו עיקר מדאורייתא ושפיה דחה דברי הגאון המחבר שם בסי' פ"ח והוא ששם הביא מה שהקשה מר בריה על מה שפתיבו התוספות בסוף פרק קמא דע"א ד' כ"ב ע"א בד"ה תיפוק ליה משום לפני עור דלר' שמעון בן אלעזר פריף דשמעינן ליה בפרק קמא דחולין ד' ו' גבי הא דרבי מאיר שדריה לר' שמעון למזבן חמרא מבי פותאי דסבירא ליה גרי אמת הם דמנא לן דר' שמעון סובר כר' מאיר דגרי אמת הם אימור דהלה להביא לר' מאיר והוא לא ישטה ואי משום לפני עור דילמא לא היה בתרי עברי ואין פאן איסור דלפני עור והשיבו הגאון אביו דכיון דר' מאיר רבו היה מדשדריה לאתווי ליה חמרא ולילא היה תלמידו לא היה מזולזל בו אם פן ודאי דגם רשפ"א סובר כרבו דגרי אמת הם ומה שפתיב דדילמא לא הנה בתרי עיברי אינו נכון ונדאי ר' מאיר בעצמו לא היה מזולזל בכבוד לילה ואם פן הוי שפיר תרי עיברי ואיכא איסור ולפני עור ואף אי לא קאי בתרי עברי איכא מיהא איסור דרבנן אלא דבאמת אין לומר דהוכחת הש"ס (והתוספות) הוא משום דעבר אלפני עור שאם פן היה להתוספות להוכיח מזה דבאיסור דרבנן איכא לפני עור דהא סתם יינם אינו אלא מדרבנן ובפרט דכות' אף אם הם גרי אריות מפל מקום פרושים הם מעכומ"ז ובנדאי אין ביינם יותר מאיסור דרבנן אלא ודאי הוכחת התוספות היא כיון דתלמיד ר' מאיר היה ודאי כר' מאיר סבירא ליה דגרי אמת הם: ולזה פתיב מר בריה שכוונת התוספות לחלק בין איסור דרבנן שיש לו עיקר מן התורה לאין לו עיקר וסתם יינם חשיב יש לו עיקר מן התורה ומר אביו השיבו בסי' פ"ט דמלבד דאין דברי התוספות מוכיחים פן וגם דאם פן לא הנה ליהו לסתום החילוק בזה שהרי אין החילוק פשוט ומוכרח דהרי לענין ספיקא דרבנן לקולא אין חילוק בזה ואף ביש לו עיקר אזלינן לקולא ובאמת לכאורה חשבתי ליתן טעם לחילוק זה על פי מה שפתיבתי בספרי (לפי הנראה פונתו על המהדורא קמא שלו שאין נמצא אצלי) לחלק ובאין לו עיקר מן התורה לא גזרו על החפץ כי אם איסור גבירא מה שאין פן ביש לו עיקר מן התורה כעין דאורייתא תקון וגזרו האיסור על החפץ כמו באיסור דאורייתא ואם פן שפיר יש מקום לחלק בזה דבייש לו עיקר מן התורה דהאיסור על החפץ שייך לפני עור שלא להושיט לו החפץ האסור ולמכשול לפניו מה שאין פן באין לו עיקר מן התורה דאין על החפץ שום איסור כי אם אקרבתא דגבירא לא גזרו איסור כי אם על האיש העושה ולא על זולתו המושיט לו וחילוק זה היה נראה אבל אפתי לא הועלנו בזה דאם פן במלאכת

חול המועד דאף אם הוא דאורייתא אין בה פי אם איסור גברא ולא איסור חפצא דהמלאכה אין בה ממש ועל מה חול האיסור ומה גם אם הוא דרבנן אף אי חשיב יש לו עיקר מכל מקום אינו אלא איסור גברא ואם באיסור דרבנן שאין לו עיקר מן התורה לא שייך לפני עור גם בזה לא שייך אף דיש לו עיקר ואם פן לא אתו שפיר דברי התוספות ועוד אף להרשב"א דסתם יינם חשיב יש לו עיקר היינו בעכומ"ז אבל לא בכות' וכו' ולכן פשוט שפונת התוספות לא משום לפני עור אלא משום דמסתמא סובר כר' מאיר רבו דגרי אמת הם אלו תנרף דב"ק עינייה הרואות דפשיטא ליה שאין לחלק בזה בין יש לו עיקר לאין לו עיקר ובכל איסור דרבנן איכא משום לפני עור לדעת התוספות והראשונים דקיימי בפשיטה זו: עוד פתבתי בדין זה בדברי חכמים סי' ל"ו הנז"ל וציינתי ספרים רבים המדברים בזה ע"ש ועתה חזון הרבתי שהגאון מנחת חינוך בהשקטות למצנה רל"ב לא זו בלבד דפשיטא ליה מדברי הראשונים שהביא שם ובהשקטות לסי' רל"ח דגם באיסורין דרבנן איכא לפ"ע אלא שדעתו שמושיט איסור דרבנן לחברו עובר על לפני עור מדאורייתא דמי גרע מכשיל חברו באיסור דרבנן ממשאיאו עצה שאינה הוגנת שעובר על לפני עור מדאורייתא והצ"ע שמדברי הפוסקים שהביא שם מוכח דסברי דעובר רק מדרבנן ע"ש ובמה שפתבתי בזה בדברי חכמים שם גם אשור לידידי הרב לב שומע יצ"ו במערכת הלמ"ד אות ל"ח שאחר שקמב דהתוס' בע"א ד' כ"ב ד"ה תיפוק ליה סברי דגם באיסור דרבנן שייך לפ"ע וישן מתבאר מדבריהם בפ"ק דחגיגה ד' י"ח ע"א (גבי מלאכה בחול המועד) ומדברי הרא"ש ריש פ"ק קמא דמועד קטן ובפרק איזהו נשך סי' מ"ב ומתשו' הרשב"א סי' תתקל"ח וכן פתב הרב בית יהודה יו"ד סי' טו"ב ושהרב פנסת הגדולה ביו"ד סי' ה"ן אות פ"ט וסי' ק"ס אות ו' פתב שפן דעת הרמב"ם והרשב"א והר"ן וריב"ה וציינו ערך השלחן ח"מ סי' ל"ב אות י"ב (אין מצוי אצל) הנה אחר כל זה פתב ונ"ל אבל הרדב"ז בלשונות הרמב"ם סי' רט"ו צדד לומר דדוקא באיסור דאורייתא אבל לא באיסור דרבנן והרב נוה שלום בחי' פוסקים אות ה' פתב שפן דעת הרמב"ן עכ"ל וציינו יד מלאכי ומנחת חינוך הנז"ל ולא הראה לנו איה מקום פבוד דברי הרמב"ן בזה ולא ידעתי אם הן הן הדברים שפחידושויו לע"א שקמב הרב מקנה אברהם בשמו או במקום אחר פתב פן והדבר תמוה לדעתי וספר נוה שלום אין בידי ונראה דאף דבעלמא פשהאחרונים לא ראו דברי הראשונים נקיטין פקמאי בזה יש לנו לתפוס שלא כסברת הרמב"ן והריטב"א משום דהדבר פשוט שאף אם היו רואים רבני האחרונים דבריהם היו תופסים עיקר סברת התוס' והרא"ש והרשב"א והר"ן והרמב"ם הנז"ל שסוברים דגם באיסור דרבנן שייך לפ"ע וע' בס' תורת חסד לגאון בדורנו יצ"ו בחלק א"ח סי' ה' ובאר שם שגם לדעת הרמב"ן והריטב"א דבאיסורין דרבנן ליכא לפני עור מכל מקום היינו דוקא בנותן לפניו אבל במאכילו (שתוחב לתוף פיו) או שמניחו לפניו ואין המקבל יודע שהוא איסור ולוקחו בחזקת היתר גם הם מודים דאסור ועי"ש באם אינו מניחו לפניו אלא נותנו בידו ממש אי הוי פמאכילו: ועל מה שקמב הרב מנחת חינוך דבאיסורין דרבנן איכא לפני עור מדאורייתא ראיתי עתה לידידי הגאון אבד"ק פרעמישל אלא יצ"ו בס' בית יצחק חלק א"ח סי' ס"ה פתב דיש ראיה נכונה לסברתו דהנה בתשו' ברית אברהם סי' י"ג הקשה להסוברים דברבנן אדם משים עצמו רשע מדברי הראב"ד שהקשה בכתובות ד' ע"ב דשאלו בגמרא גבי

מאכילתו שאינו מעושר מנא ידע דילמא דהיא מודה ומירין דאין אדם מע"ר ונהרי מעשר בזמן הזה דרבנן אלמא דגם בדרבנן אין אדם מע"ר אף לדברי המנחת חינוך אתי שפיר דנהי דמעשר בזמה"ז דרבנן מקל מקום היא עוברת מדאורייתא משום לפני עור עי"ש ואני ההדיוט אומר דאם היתה ההלכה בדרבנן משים עצמו רשע ויהי קשה עלינו מדברי הראב"ד הנ"ל והוא ראש הקדמונים והיינו צריכים לישוב זה ממילא היתה ראיה נכונה לסברת הרב מנחת חינוך הנ"ל אמנם המעיין במה שכתבתי בשדי חמד ח"א במע"ר האלף אות ל"ג ישר יחזה דדעת כל הראשונים ורנבא דרנבא מהאחרונים היא דגם בדרבנן אין אדם משים עצמו רשע ודעת רש"י בכתובות ד' ח"י דלא אמרינן בדרבנן אין אדם מע"ר יחידאה היא ואם פן דברי הראב"ד כפשטן דאף דאינו אלא איסור דרבנן אמרינן שפיר אין אדם מע"ר וממילא אין ראיה לסברת הרב מנחת חינוך כמובן ועיין בספרפנסת חכמי ישראל (הנדפס באודיסא) בקונטרס שלישי בסי' ס"ב ד' ט"ן ע"ב: ובמה שנתלקו הפוסקים אם באבק רבית עובר הלנה אלפני עור האריף הרב פנסת הגדולה בסי' ק"ס אות ז וכבר רשמתי למעלה דברי הרב משנה למלה בהלכות מלנה פ"ק ד' דין ב' ועיין להרבנים קהלת יעקב אית קס"ט מקנה אברהם במהדורא ב' אות רל"ג זרע אמת יו"ד סי' צ"ז ד' ק"ג ע"א ובשו"ת הרב מוהרלנ"ח סי' ל"ח (בד"ה אמנם) ולהרב מוהר"י באסאן בתשו' ש"בשו"ת הרב מוהרי"ט חיו"ד סי' מ': ומכל מקום אף למאי דנראה הספמת הפוסקים דגם באיסורין דרבנן הטיילו לאו דלפני עור דתקון פ"עין דאורייתא תקון היינו דוקא בנדקאי בתרי עברי דנהרא דבכי האי גוונא איפא לפני עור מדאורייתא באיסורין דאורייתא אבל בדלא קאי בתרי עברי ואין איסור אלא מדרבנן משום מסייע ידי עוברי עבירה באיסורין דרבנן לא גזרו דהוי גזרה לגזרה פן כתבו רבני האחרונים שהבאתי בס"ק ג' (בד"ה והא דאסור): ודע דבעיקר פללין ראיתי עתה לידדי הגאון המופלא מוהרי"ז ש"י צ"ו בספרו זכר יהוסף בד' ל"ג ע"ב (מהספר) על דברי רש"י בעירובין דף ל"ב ע"ב ד"ה מתחת ידו שפתב וז"ל נ"ל להביא ראיה מזה למ"ש התוס' בע"א כ"ב א' דבאיסור דרבנן לא חיישינן משום לפני עור ועי' תוס' חגיגה י"ח א' סוד"ה חש"מ ומדרש"י מוכח פן להדיא דהרי הכא במעשר פירות הוי מדרבנן ואף דעיקר שם מעשר מן התורה וכמ"ש התוס' דחשיב ליה כנשל תורה מ"מ הא גם מלאכת חוה"מ יש לו עיקר מן התורה וכמבואר שם ועי' תשו' הרשב"א סי' תתקל"ח ובמל"מ בפ"ד מהלכות מלנה ועיין ברא"ש ב"מ ד' ס"ט בעובדא דרב עיליש ועי' ש"ך יו"ד סי' ה"ן סק"א ועי' חו"י סי' קפ"ה ובשו"ת ברית אברהם חיו"ד סי' ג' אות ב' שהעיר ע"ד המל"מ ביו"ד סי' ק"ף דגם בדרבנן שייך לפ"ע מהר"ן פא"ט ד' נ"ז ע"א באבר הפרוש ועי' ט"ז סנ"ה סק"ז וש"ך סק"א וסי' ס"ב ססק"ג ומהתוס' ב"מ יו"ד ע"ב אף דהוי רק אסדר בתוס' יבמות יו"ד ע"א ועי' ב"א חיו"ד סכ"ד אות כ"ב ועי' שו"ת פי' ח"מ סי' י"ג בא"ר דאם יכשיל בזה עובר בלאו של תורה ועוד פ"ן דיעבור בלפני עור דרבנן וכו' יעש"ב ולא זכר מקל הנ"ל ועיין במל"מ דתרומות בענין תרומה טמאה מדרבנן ומיקרי לא חזיא מדאורייתא עכ"ד יצ"ו ועם פי לא פניתי עתה לעיין בבקיאותו הנפלא כתבתי דב"ק להועיל להאיר עיני העוסק במקצוע זה: כ"ב) הרב פני יהושע בח"א בחלק יו"ד סי' ג' חדש דהא דאסור להושיט אבר מן החי לב"ן לעכומ"ז וכן שאר דבר האסור לו משום לפני עור אינו מן התורה אלא לפני מת"ת אבל בזמן הזה אינו אלא מדרבנן והוכיח פן ממאי דאבעיא לן

אי טעמא דאסור לשאת ולתת עמהם לפני אידיהן משום הרנוחה הוא לא משום ולפני עור ולא איפשיטא וקשה דאי משום לפני עור א"כ הוי איסורא דאורייתא ואנן קי"ל דאינו אסור אלא מדרבנן כמ"ש בד' י"ב לא קשו חכמים ליום אידם וכתב רש"י שהיא איסור דרבנן רבה בר שילה אמר לא קשו אלפ"ע וכתב רש"י דאיסור קל הוא ואפילו גימא דספיקא הוי מפל מקום הוי ספק דאורייתא והוי איסור דאורייתא אלא ודאי מוכח דאיסור לפ"ע בעכומ"ז בזה"ז אינו אלא מדרבנן והטעם לפי שעמד הקב"ה והתירן כמו שדרשו על פסוק ראה ויתר גוים וכו' ועל פי זה יצא לידון להקל במקום צורך קצת למפור תרנגולים לעכומ"ז שיודע שהוא מסרסן שפכת הרמ"א באה"ע סי' ה' שתי דעות בזה אלו תוד"ק והעתיק דבריו בקיצור הרב יד אפרים ביו"ד ריש סי' קנ"א עי"ש ולפי דבריו צריך לומר דמה שאמרו שלא יושיט אבר מן החי לב"ן לעכומ"ז משום ולפ"ע לת"מ הוא מדרבנן בעלמא וכמה מהדוחק דר' נתן פריה ותני שלא יושיט כוס יין לגזיר ואבמה"ח לב"ן לעכומ"ז ולא שוו אהדדי דזה מן התורה וזה מדרבנן ועוד קשה שאם פונת הרב לומר דלאחר שהתירן אין עוד על הב"ן העכומ"ז איסור מדאורייתא בכל אשר נצטוו ולכן גם על הישראל אין לו איסור לפני עור מדאורייתא א"כ צריך לומר דכל דינים שצאמרו בתלמוד במקומות מפוררים על ב"ן עכומ"ז כולם הם מדרבנן וקבצם רבינו הגדול בהלכות מלכים בפרק ט' וזה לא יתכן שהמענין בהם בפרשן ובדברי הרמב"ם יתבאר לו לפי ענ"ד דמן התורה ממש הם ואם דעת הרב לומר דאף דהב"ן דהעכומ"ז עצמם אסורים (בכל אלה אשר נצטוו) גם עכשיו מן התורה מ"מ לא נצטוינו עליהם משום לפני עור מן התורה לאחר שראה ויתר וכן נראה באמת שזו היא פונתו תמוה בעיני דאחר שצונו יתברך שלא נהיה גורמים לעבור על מצותיו מה לי אם העובר ישראל או ב"ן עכומ"ז ופלא בעיני על הרב יד אפרים שראה דברי הרב פנ"י ועבר עליהם בשתיקה ולא יעיד על דבריו פלל עם שבעיקר מה שהביא דבריו אין לפקפק שהרי פתב גם טעמים אחרים לענין הדין כיעי"ש מ"מ הנה לו להעיר על דבריו בזה ומצאתי להרב חתם סופר בחלק ח"מ ריש סי' קפ"ה התפלא מאד על הרב פני יהושע דהא מסקינן בש"ס דהא דעמד והתירן היינו דלא מקבלי שחר עליהו אבל גענשים הם על מה שהוזכרו וא"כ הנותן מכשול לפניו עובר מדאורייתא וכתב דפשוט דאלקבא דר' חזקא דב"ן עכומ"ז מצונוה על הסקרוס איכא לפני עור מדאורייתא גם הרב בית יהודה בחיו"ד סי' י"ז פתב דלא דק בקמה שפכת דלפני עור בעכומ"ז אינו אלא מדרבנן דליתא הנה רואה שני גביאים מתנבאים בסגנון אחד שבמחכ"ת הגאון פני יאושע אין דבריו נכונים בזה: וראיתי לידידי הרב יפה ללב גר"ו בח"ב בקונטרס יפה תלמוד בד' נו"ן ע"ד שפכת שהרב בירך משה (שיטה ואינו מצוי אצלי) הקשה במאי דאמר להו רב הונא להנהו אנונפרי (בסופה ד' ל' ע"א) כי זבניתו אסא מעכומ"ז לא תגזו אתון אלא ליגזו אינהו וכו' דאף אם עכומ"ז יגזו איכא איסורא משום שהזנה על הגזל וכשאומר לו תגזו ותמן לי וע"י זה עושה עבירת הגזל והוי פאלו בא הגזל ע"י ישראל והרב המחבר תירץ על פי דברי הרב פני יאושע דאיסור לפ"ע בעכומ"ז אחר מתן תורה אינו אלא מדרבנן ומפני זה פתב הרב פנ"י דבספקו אזלינן קולא כיעי"ש וכונתו לפי הנראה דכמו שפכת הרב פנ"י בשתי הדעות שהביא הרמ"א הנ"ל להקל במקום צורך הקא נמי לא חיישינן ללפ"ע משום צורך ההדס ומלבד שיש לפקפק על תירוץ זה דהרב פנ"י לא אמר

להקל אלא בדבר שיש פוסקים שמותר בזה הוא דסמך על סברתם במקום צורך אבל
הכא אם שינה לפ"ע אף אם הוא מדרבנן מי זה אמר להתיר במקום צורך ועוד נעלם
ממנו דאין סברת הרב פנ"י מוסכמת ואדרבא העיקר נראה פדעת החולקים עליו וחדוש
זה שחדש הרב פנ"י תורה דיליה לא שיערוהו הפוסקים ראשונים ואחרונים וראיתי
תמוהה דהתם בין לטעם הרנחה ובין לטעם לפני עור (גבי לשאת ולתת עמהם) אינו אלא
מדרבנן כמו שהוכיח הרב בית יהודה דמן התורה לא הנה לן למיחש פולי האי והיכי
גילף מינה למושיט אבר מן החי שהוא איסור תורה שיהא מותר לעכומ"ז מן התורה
בזמן הזה וגם כמה שתייר עוד לקושית הרב ברוך משה דכינון דהקרקע כבר הוא בידי
העכומ"ז ובלאו הכי היה רגיל באיסור ובכדו לעשות האיסור בלתי עזר וסיוע הישראל
אעפ"י שהישראל מקריחו בדבר ומסייעו עתה בעשיית האיסור כל שבידו לעשותו בלתי
אחר ליכא משום לפ"ע כמבואר בפוסקים עיין קרבן אליצור ד' קמ"ב ובס' פי שנים
ובארעא דישראל ד' ע"ה ע"ד עכ"ל והני ספרי (פי שנים וארעא דישראל) לא שכיחי
גבאי ודברי הרב קרבן אליצור שם הם שכתב שדעת רוב הפוסקים דלא עבר הישראל
אלפני עור אלא דוקא אם אין האיסור הנה נעשה אם לא ע"י ישראל זה פהאי דקאי
בתרי עברי דנהרא אבל אם האיסור נעשה בלא ישראל זה לא עבר משום לפני עור
וכונתו ליישב בזה קושית הרב ברוך משה דכינון שהאיסור יתכן להעשות בלא ישראל
זה לא עבר אלפ"ע אבל במחכתה"ר אין זה מן הישוב שהרי הרב קרבן אליצור לא אמר
אלא שכן דעת רוב הפוסקים אבל מודה למה שכתב הרמ"א ביו"ד סי' קנ"א דבדלא קאי
בתרי עברי דנהרא אסור מדרבנן אף בישראל לעכומ"ז בדבר האסור לו והסכים לדעתו
שכן הוא האמת שיש פוסקים שאוסרים לישראל להושיט לעכומ"ז מדרבנן בדלא קאי
בתרי עברי דנהרא (שלא כמו שכתב הרב ש"ך לחלוק על הרמ"א דכ"ע מודו דבדלא
קאי בת"ע מותר לישראל להושיט לעכומ"ז ולא אסרו אלא בישראל לישראל) וכבר
הארכת בי בס"ד בדין זה לעיל בסק"ג והבאתי שפמה מרבנן בתראי סברי הכי עי"ש וא"כ
לדידהו אינו מתנייב בזה כמובן ומה גם כמה שהוסיף לומר דאעפ"י שהישראל מקריחו
לעשות האיסור ומסייע לו אין כאן חשש יש לומר שפזה כ"ע מודו דאסור באופן שבשני
התירוצים יש לפקפק ולא ליטול אחת מבינתיים ומה שנלע"ד ליישב הוא דמאי דאמר
רב הונא לאוננברי ליגזיזינהו אינהו וכו' לא שהאוננברי יאמרו לעכומ"ז לגזזם אלא
הפנונה שמתינו האוננברי עד שיראו שהעכומ"ז גזזום ואז יקחו מהם דאחר שגזזום כבר
נגמר מעשה הגזלה בלתי גרמת הישראל כי מעצמו עשה וליכא משום לפ"ע: והנה עתה
מצאתי בענין זה בשני ספרים חדשים מקרוב באו לי משני רבנים גדולים ידידי נפשי
יצ"ו ספר לב שומע וס' פלילת שאול וראיתי שדברו בעיקר פללין וארשום פה דב"ק
בקיצור בס' לב שומע במערכת הלמ"ד אות ד"ן הביא תנרף דברי הרב פני יאושע וכתב
על דבריו דמדברי התוס' בחגיגה ד' י"ג (גבי מ"ש בש"ס דאסור ללמוד תורה עם
העכומ"ז משום מגיד דבריו ליעקב) שהקשו תיפוק ליה משום לפני עור מוכח דסברי
דלפני עור גם בעכומ"ז הוא מדאורייתא דאי מדרבנן מאי קושיא הא ניחא ליה לר' אמי
למינקט איסוריה מקרא דדברי קבלה דחמיר וכן הוכיח כמה שהקשו בע"א ד' ט"ו בד"ה
לעכומ"ז וא"ת מאי שנא מלפני דלפני וכו' ומאי קושיא והא התם מירי בעכומ"ז דאלפני
גופיה הוא מדרבנן להכי שרי מה שאין פן בישראל דהני דאורייתא גם אלפני דלפני אסור

אֵלָא וְדַאי דְסַבְרֵי דְגַם לַעֲכוּמִ"ז הַלִּפְ"ע הוּא מְדַאֲרֵיתָא וְצִיִּין לְתַשׁוּ' הָרַב בֵּית יְהוּדָה הַנַּז"ל עַכ"ד יצ"ו וְשִׁתִּי רְאִיּוֹתֵי טוֹבוֹת וְנִכּוּחוֹת: וּבְסִפְרָא פְּלִילֵת שְׂאוּל בְּסוּגְיָא רַאשׁוֹנָה (אֵין אִיסוּר חַל עַל אִיסוּר) אוֹת ג' רְאִיתִי שְׂמָה שְׂצַדְדֵּתִי בְּדַבְרֵי הָרַב פְּנִי יְאוּשַׁע שְׂפּוֹנְתוֹ דְּלֵאחַר שְׂעֻמַּד וְהַתִּיר לָהֶם אֵין עַל הַב"ן עַכּוּמִ"ז אִיסוּר מְדַאֲרֵיתָא עַל פֶּל אֲשֶׁר נִצְטוּוּ לֹא נִפְלֵאת הִיא וְזוּ דַעַת הָרַב בְּשׁו"ת מְנַחֵם עֶזְרָיָה שְׂפֵתַב גַּבֵּי אִיסוּר גִּיד הַנְּשָׂה וְאִיסוּר אֶבֶר מִן הַחֵי בְּטַמְאָה דְּלֹא מִיקְרוּ אִיסוּר מוֹסִיף מְשׁוּם דְּהַשְׁתָּא לֹא נִיתְנַסַּף אִיסוּר לְשׁוּם גְּבָרָא דְּהָא הַשְׁתָּא אֵינוּ אִיסוּר לַעֲכוּמִ"ז מְשׁוּם דְּרָאָה וְיִתֵּר עַכּוּמִ"ז הַתִּיר לָהֶם שְׂבַע מִצְוֹת וְלָזָה גְּפִיק מְגָדֵר אִיסוּר מוֹסִיף מִחֻמַּת ב"ן עַכּוּמִ"ז פִּינּוּ דְּהַשְׁתָּא אֵינוּ נֶאֱסֵר לָהֶם וְהוּי רַק אִיסוּר חֲמוּר וְהַתּוֹס' פְּתַבּוּ דְּאִיסוּר אֶבֶר מִן הַחֵי הַחֵי אִיסוּר מוֹסִיף עַל טַמְאָה דְּאִתּוּסַּף אִיסוּר אֶבֶר מִן הַחֵי עַל ב"ן עַכּוּמִ"ז אֶבֶר גִּיד לֹא נֶאֱסֵר אֵלָא לְכַנֵּי יַעֲקֹב וְלֹא הַחֵי אֵלָא אִיסוּר חֲמוּר וּלְפִי מַש"כ הַחֵי אֶבֶר מִן הַחֵי נִמִּי אִיסוּר חֲמוּר וְלֹא מוֹסִיף מְטַעַם דְּהַתִּיר לָהֶם כְּמַבְנוֹאֵר ע"כ לַעֲנִינְיָנוּ (עֵי"ש בְּהַשְׁמָטוֹת הַסִּפְרָא בַּד' ע"ג ע"א שְׂדֵבְרִים אֵלוּ הֵם דְּבַרֵּי הָרַב מְנַחֵם עֶזְרָיָה בְּתַשׁוּ') הַרִי מְבַנְּאֵר בְּדַבְרֵי שְׁנַיִם וּמְשַׁנְּלֵשׁ שְׂסוּבֵר בְּאַמַּת שְׂאֵין אִיסוּר מִן הַתּוֹרָה עַל הַב"ן עַכּוּמִ"ז מֵאַחַר שְׂרָאָה וְהַתִּיר לָהֶם שְׂבַע מִצְוֹת וְעֲלִיו אֵין לְהַקְשׁוֹת מִדְּבַרֵּי אֵיזָה רַאשׁוֹנִים (הַתּוֹס' וְהַרְמַב"ם וְכִיּוֹצֵא) פִּי רַב חֵילִיָּה וְגוֹבְרֵיָּה וְכַבֵּר רָאָה סְבֵרַת הַתּוֹס' וְחֵלֵק עֲלֵיהֶם וְרַק מְסוּגְיּוֹת הַש"ס יֵשׁ לְתַמְנוּהָ עֲלֵיו וְכַמוּ שְׂתַמָּה עֲלֵיו יְדִידֵי הָרַב הַמְחַבֵּר יצ"ו מִדְּתַנִּי ר' נָתַן שְׂלֵא יוֹשִׁיט אֶבֶר מֵה"ח לְב"ן עַכּוּמִ"ז וְכו' וּמַמ"ש בְּחֻלִּין ד' ק"כ (צ"ל ק"ב) דְּב"ן עַכּוּמִ"ז מְוַזְקֵר עַל אֶבֶר מִן הַחֵי דְּטַמְאָה וְהִבִּיא עוֹד שְׂפֵן פְּסָקוּ הַפּוֹסְקִים הַרְמַב"ם בְּפֶרֶק ח' מֵהַלְכוֹת סְנֵהֲדֵרִין (עֵינִינְתִי שֵׁם וְאֵין מְזָה שׁוּם רְמִז וְאוּלַי טְעוֹת הוּא בְּדַפּוּס וְכּוֹנְתוֹ לְדַבְרֵי הַרְמַב"ם בְּפֶרֶק ט' מֵהַלְכוֹת מְלָכִים שְׂהִבְאֵתִי לְמַעֲלָה וְכַבֵּר פְּתַבְתִּי שְׂהַמְעִינִין בְּשִׁרְשֵׁי הַדֵּינִים שְׂבִאוֹתוֹ הַפֶּרֶק יֵשׁ יַחְזָה שְׂפּוֹלָם הֵם מִן הַתּוֹרָה גַּם בְּזַמַּן הַזֶּה אַחַר מִתַּן תּוֹרָה) וּבַס' הִירָאִים סִי קל"ו (מְשֵׁם הִבִּיא מ"ש בַּש"ס דְּחֻלִּין ד' ק"ב לַעֲנִין אֶבֶר מֵה"ח דְּטַמְאָה לְב"ן עַכּוּמִ"ז שְׂפִסְקָה הַרְמַב"ם בְּפֶרֶק ט' מֵהַלְכוֹת מְלָכִים דִּין י"ג) וְהַרְשֵׁב"א בְּתוֹרַת הַבֵּית הָאֲרוּךְ וְהָרֵא"ה בַּס' הַחֲיִינוּף (כּוֹנְתוֹ לְמָה שְׂפֵתַב בַּמְצָוָה רַל"ב וּבַמְצָוָה תַּנ"ב בְּפֶרֶשֶׁת רָאָה עֵי"ש) וּבָבִים שְׁל שְׂלֵמָה פֶּרֶק גִּיד הַנְּשָׂה סִי ס"ג (שְׂשֵׁם הִבִּיא הַסּוּגְיָא דְּפֶרֶק גִּיד הַנְּשָׂה ד' ק"ב הַנַּז"ל) וְכֵן פְּסָק הַטּוֹר וְשׁו"ע בִּיּוֹ"ד סִי ס"ב וּמַש"כ הַדְרִישָׁה שֵׁם דְּב"ן עַכּוּמִ"ז אֵינוּ עוֹבֵר עַל אֶבֶר מִן הַחֵי דְּטַמְאָה כְּבֵר דְּחָה הַש"ף שֵׁם וְעִינִין בַּט"ז וּבַפְּרָמ"ג שֵׁם (מָה שְׂפֵתַב שְׂפֵן פְּסָק בַּטּוֹר וְש"ע בַּמַּחֲכָתָה"ר הִיא שְׂלֵא בְּדַקְדּוּק דְּהַמְעִינִין בְּדַבְרֵי קְדָשִׁים יֵשׁ יַחְזָה דְּאֵין שׁוּם רְמִז בְּדַבְרֵיהֶם לַעֲנִין ב"ן עַכּוּמִ"ז רַק הָרַב הַפְּרִישָׁה הוּא שְׂהַזְפִּיר ב"ן עַכּוּמִ"ז פְּדִין אֶבֶר מֵה"ח דְּטַמְאָה עֵי"ש) וְהִיא דְּרָאָה וְיִתֵּר וְכו' הָא אֲמַרִינּוּ וְכִי אֲתַגּוֹרֵי אֲתַגּוֹר אֵלָא שְׂאֵין מְקַבְּלִים שְׂכָר כְּמַצָּוָה וְעוֹשָׂה וּמָה שְׂפִירַש"י שְׂאֵין מְצוּוִין לְקַיָּיֵן כּוֹנְתוֹ שְׂאֵם יְקַיָּיֵמוּ לֹא יְקַבְּלוּ שְׂכָר כְּמַצָּוָה אֶבֶל אִם יַעֲבְרוּ עֲנִשׁ יַעֲנִשׁוּ כִּי ב"ן עַכּוּמִ"ז מְצוּוָה אֲשַׁבַּע מִצְוֹת כְּמַבְנוֹאֵר בְּסֵנְהֲדֵרִין ד' נ"ו וּלְפִי זֶה דְּבַרֵּי הָרַב מְנַחֵם עֶזְרָיָה צַע"ג עַכ"ד יצ"ו וְהִנֵּה הִבְאֵתִי דְּבַרֵּי טוֹבִים הַשְּׁנַיִם מְרַבְּנִי גְּדוּלֵי דוֹרְנוּ יצ"ו לְהַעֲזֹר מַדְב"ק לְמָה שְׂפֵתַבְתִּי אֲנִכִּי הַהַדְיוּט וּמָה שְׂמֻןִסְגֵר בְּחֻצָּאֵי לְבָנָה הֵן הֵן הַדְּבַרִּים אֲשֶׁר הוֹסַפְתִּי מִשְׁלֵי וּמְנַהוֹן וּמִנְאֵי תַסְתִּינִים שְׂמַעְתָּתָא בַּס"ד וְעַתָּה הַשְּׁגַתִּי ס' יְקָר אֶבֶן שְׂתִיָּה לִידִידֵי הַגָּאוֹן אַבְד"ק לּוֹצִין יצ"ו וְרְאִיתִי שְׂבָסִי ל"ד הָאֲרִיף מְאֹד כְּעִנְיָן זֶה וְלֹא יְכַלֵּתִי לְהַתְבַּשֵּׁם בְּתוֹרַתוֹ כְּעַת לָךְ נָא רָאָה דְּב"ק בְּחֵרִיפוֹת וּבְקִיאוֹת גְּדוּלָּה וּבְשׁו"ת מְנַחֵת

שי לגאון בדורנו יצ"ו בסי' פ"ב (בד"ה אף דבלא"ה) ראיתי שכתב שפראה מדברי רש"י
דבזמן הזה איסור דלפני עור בעכומ"ז היא מדרבנן דהא עמד והתירן וכן פתב הפני
יהושע וכו' עי"ש דלא נזכר בדב"ק מפל הפתוב למעלה בענין זה כמו שפראה הרוואה
ועיין עוד במנחת שי הג"ל בסי' פ"ה (בד"ה אמן) ובשו"ת עין יצחק להגאון מוהרי"ץ
אלקנן יצ"ו בא"ח סי' י"ג סוף אות ב' הביא סברת הפני יהושע הג"ל וכתב שעיקר דבריו
אינם מוכרחים: כג) פתבו התוס' בפרק קמא דע"א ד' ט"ו ע"ב בד"ה לעכומ"ז אמאי
דמסקינן דדבר האסור למפור לעכומ"ז אסור למכרו לישראל הקשוד למכרו לעכומ"ז
דקשה דהא הוי פלפני דלפני דלא מפקדינן ומירצו דהתם מירי בעכומ"ז שאינו מונהר
אלפני עור לפיכך אין אנו חוששים אם העכומ"ז ימפור לחברו אבל הכא דמירי בישראל
הקשוד אנו מונהרין שלא יבא שום ישראל לידי תקלה על ידינו הר"ר אלקנן ועוד וכו'
עי"ש מבואר בדבריהם שאין על העכומ"ז אזהרת לפני עור לת"מ וכן פתב הרב קרבן
אליצור ד' ק"מ ע"ד שאין העכומ"ז מונהר אלפני עור והביא דברי התוס' הג"ל וכתב
שפן דעת הריטב"א בחידושי (והרב מנחת חינוך במצנה רל"ב סק"ב הביא דברי התוס'
בחילוק זה וכתב שדבריהם מתוקים מדב"ש) וכן פתב בפשיטות הרב מלא הרועים
במערכת שליח לדבר עבירה באות י"ג (בד"ה איברא) דאין ב"נ עכומ"ז מונהר משום
ולפני עור ובשדי חמד ח"א במערכת הגימ"ל אות ה"ן ס"ק מ"ב הבאתי דהרב פרמ"ג
בספרו גינת ורדים פל"מ"ג נסתפק בזה ודעתו נוטה שגם העכומ"ז מונהר אלפני עור
ושקרב חתן סופר בד' ל"ט ע"ד חולק עליו מסברא דהיכן מצינו שהנהנהר העכומ"ז על
זה עי"ש והוא פלא שנעלם מהם דברי התוס' הללו דלמר הוי סיעתא ולמר תיובתא וכל
זה נעלם מהרב פרם שלמה (חאאס) בחלק יו"ד סי' של"ד שכתב באות ה' דמה שכתבו
הפוסקים ביו"ד סוף סי' ז"ן דאסור למפור דרוסה או ספק דרוסה לעכומ"ז שפא יחזור
וימכרו לישראל דהטעם הוא משום שיעבור אלפני עור וכו' וכן בכל הדברים האסורים
למפור לעכומ"ז מגזרה זו שפא יחזור וימכרו לישראל ומשמע שפונתו לומר שיעבור
העכומ"ז אלפני עור וזה לא יתכן לפי דברי התוס' והריטב"א הנז"ל שאין על העכומ"ז
אזהרת ולפני עור וטעם איסור המכירה הג"ל פתב הרב תפארת אדם בחלק יו"ד סי'
ס"ה בשם הריטב"א וז"ל הא דאמרי' שלא ימפור לעכומ"ז גזרה שפא יחזור וימכור
לישראל היינו לגבי ישראל מפני שאנו מונהרים שלא לגרום על ידינו שום תקלת עבירה
ושלא יצא מתחת ידינו דבר שאפשר שיעבור ישראל עבירה אבל משום לפני עור לת"מ
ממש ליכא אלא כשאנו נותנים אותו למי שיעבור בו עבירה עכ"ל הרי דאין בזה משום
לפני עור כיון שאין אנחנו נותנים למי שיעבור בו עבירה אלא הרחקה מדרבנן שלא
לגרום בסבתינו שיבא ישראל לידי עבירה אבל אין בזה לפני עור ממש כמו שפראה
מדברי הרב פרם שלמה.

שוב ראיתי שהרב ט"ז בסי' קנ"א סק"ג פתב (על מה שכתב מרן דדברים המיוחסים
לע"א אסור למפור לעכומ"ז ואם קונה הרבה ביחד שניכר הדבר שקונה לסחורה מותר)
ולא חיישינן שימפור לאחרים דלא קפדינן אלא אלפני עור ולא אלפני דלפני ואם יש
חשש שישראל יהיה נכשל אמרינן לפני דלפני כדאשכחן בחטין שנפלו למים שאסור
למפור לעכומ"ז בפסח שפא יחזור וימכור לישראל כן פתב הרא"ש עכ"ל וא"כ ישלייטב
דברי הרב פרם שלמה ומה שכתב שעובר אלפני עור ר"ל שהמוכר לעכומ"ז עובר אלפני

דלפני פשיש לחוש שימפוך לישראל דלגבי ישראל לא שאני לן בין לפני דלפני דלפני כן נראה ליישב בכונתו.

וכן מתבאר מדברי הר' חות יאיר שהביא הרב פתחי תשובה בסי' קנ"א סק"ג שצדד להקל למפוך בשר טרפה לעכומ"ז שאשתו מומרת דאע"ג שהעכומ"ז מאכיל את אשתו המומרת הרי אלפני דלפני לא מפקדינן וכו' עי"ש ואם העכומ"ז מצננה אלפני עור א"כ הנה לו לאסור למפוך לו מפני שאשתו מומרת והוא עובר אלפני עור ויש לדחות דאולי ס"ל פדעת הסוברים דכל שאין הדבר הזה אסור להמושיט אינו עובר בלפני עור כשמושיטו למי שאסור בו עיין לעיל בס"ק ט"ו: עתה ראיתי להרב מנחת חינוך בהשקפות למצוה רל"ב שכתב שמה שמבואר בכמה מקומות דלא ימפוך לעכומ"ז שמה יחזור ומפוך לישראל משום דמצוה להפריש ישראל מאיסור והוא מדרבנן משום לא תאכילום אבל לא משום לפני עור וראיתי בהרא"ש ע"א ד' י"ד שהביא דוקא בעכומ"ז שימפוך לעכומ"ז לא חיישינן אבל בעכומ"ז שימפוך לישראל חיישינן אלפני דלפני וצ"ע מנ"ל הא דהא קאמרי אלפני דלפני לא קפדינן והט"ז ביו"ד סי' קי"א (צ"ל קנ"א) סק"ג הביא דברי הרא"ש וילדעתי הוא תמוה וכן מדברי התוס' ד' כ"א ע"א ד"ה אלפני משמע גמי היפוך דברי הרא"ש וצ"ע עכ"ל: כד) אלפני עור מפקדינן אלפני דלפני לא מפקדינן הכי אמר אב"י בע"א ד' י"ד ע"א אמאי דאמרינן דכל הדברים שאסור למפוך לעכומ"ז שמה יקטיר לאיל מותר למפוך ו חבילה ביחד דמוכח דלסחורה קא בעי לה ומקשינן וליחוש דלמא מזבין לאחריני ומקטרי ומשגי אב"י אלפני מפקדינן וכו' וכתב הרב ערף השלחן בחיו"ד סי' קנ"א אות ב' דמשמע מדברי רבינו הא"י בס' המקח שער עשירי דלאו דוקא כשהוא ספק אם ימפוך לעכומ"ז אחר אלא אפילו אם הוא נדאי שימפוך לעכומ"ז מותר וכן כתב הריטב"א בהידושי דליפא לפני עור אלא כשנותנים אותו למי שיעבור בו עבירה עכ"ל הרב עה"ש (וצי"ן למ"ש בס' לק"ט ולא ראיתי שדבר שם מזה) וחדוש הוא שנעלם ממנו דברי הרב תרומת הדשן בסי' רצ"ט דמפוך פן בדבריו דגם בנדאי תעשה העבירה ע"י עכומ"ז אחר פל שאין הישראל נותנו למי שיעבור העבירה הני לפני דלפני דלא מפקדינן שנשאל אם מותר למפוך תרנגולים לעכומ"ז שידע שקונה לסרסם והשיב ותלי בפלוגתא דרבנן ותאם ב"ן עכומ"ז מןזה על הסירוס דהסמ"ג פסק כר' חידקא דמזנה ובתשו' הריצב"א והרא"ש בפרק הפועלים פסקו דלא כר' חידקא ולדידהו שרי למפוך תרנגולים זכרים לעכומ"ז אף שידוע בנדאי שסרסם פיון שאינו מןזה עליו ואפילו להסמ"ג יש לצדד קצת להתיר אם העכומ"ז הקונה אותו אינו מסרסו בעצמו אלא מוסרו לעבדו או לשפחתו לסרסן כדאיתא בע"א גבי לבונה זכה דאלפני דלפני לא מפקדינן ונדון דידן גמי לפני דלפני הוא דהעכומ"ז הקונה מישראל לא קעביד איהו מידי אעפ"י שמוסרו לשלוחו לסרס אין שליח לדבר עבירה אפשר גם כן לגבי עכומ"ז מעכומ"ז.

ונוכל לומר דכל שפן הוא דהא קיימא לן בעלמא דאין שליחות לעכומ"ז אמנם יש לחלק דלא דמי להיא דלבונה זכה עכ"ל הרי מפניש יוצא מדב"ק דכשאמרו דאלפני דלפני לא מפקדינן היינו אפילו ידוע בנדאי שהעכומ"ז האחר יעשה האיסור ומה שכתב שיש לחלק דלא דמי ללבונה נראה שפונתו דבהיא דלבונה אין המוכר אומר לו בפירוש שיקטיר ממנה לע"א ולכן אף שידוע שהקונה יקטיר מותר אבל זה שנותן לעבדו או

לשלוחו שלא יהיה בדעתם לסרס והוא אומר ומצוה להם לסרס אין ללמוד מזה היתר
מהיה דלבונה וא"כ במוכר לעכומ"ז והעכומ"ז השני נדאי יקטיר מותר משום דאלפני
דלפני לא מפקדינו וכן נראה מלשון הרמ"א באבן העזר סוף סי' ה' ומותר למכור
לעכומ"ז בהמה ותרנגולים אף דבנדאי העכומ"ז קונה אותם לסרסם ויש אוסרים ומיהו
אם אין הקונה מסרסם רק נותנו לעכומ"ז אחר לסרס לכולי עלמא שרי עכ"ל וטעם
ההיתר משום דאלפני דלפני לא מפקדינו אע"ג דהעכומ"ז האחר יסרס פל שאין הישראל
נותן ביד מי שעובר העבירה לית לן בה (אלא דמה שכתב הרמ"א דככי האי גוונא שרי
לכ"ע צ"ע ששרי הרב תה"ד לא החליט לומר פן נכתב שיש לחלק דלא דמי להיהיא
דלבונה ואחר זמן מצאתי שהעיר בזה הרב פתב סופר בחלק יו"ד סי' פ"ג עי"ש): וכן
כתב בשו"ת הר המור (להרב מוהר"ם בנעט) בסוף סי' ח' דאם קונה העכומ"ז דבר
האסור לו ולא יאכילנו הוא בעצמו רק יאכילנו לעכומ"ז אחר הוי לפני דלפני עי"ש וכן
מתבאר מדברי הרב פתחי תשובה ביו"ד ריש סי' קנ"א שהביא מ"ש הרב חות יאיר שיש
קלי הדעת פשיש לו משפט עם אחר לפני השופט עכומ"ז נותן לו מתנה ויש בזה איסור
לפ"ע שבנ"ן עכומ"ז מונהרין על הדינין ולמד מדבריו שאם אינו נותן המתנה ביד השופט
ממש אלא ביד עבדו שיתן לאדוניו שרי (אם הוא באופן שאין בדבר משום גזל) דהוי
לפני דלפני (אלא שכתב דיש משום שליחות לעכומ"ז לחומרא עי"ש) הרי דאף שהעבד
יתן לאדוניו ויטה משפט מקל מקום חשיב לפני דלפני פיון שאינו נותן ביד העובר
העבירה בעצמו אמנם בזה יש לפקפק דלא חשיב לפני דלפני כמו שבאר הרב חת"ס
בחלק הששי סי' י"ד ועיין לקמן בס"ק ל"א: ומצאתי שהרב תפארת אדם בחיו"ד סי'
ס"ה נשאל בעכומ"ז שמבקש מרופא ליתן לו סם להפיל העובר מעכומ"ז שזנתה והשיב
שהרב מוהרימ"ט בח"א סי' צ"ז וסי' צ"ט כתב דאסור משום לפני עור דב"ן עכומ"ז
מונהר על הנפלים ואם יש רופאים אחרים לא עבר משום דהוי פלא קאי בתרי עברי
דנהרא וכתב ע"ז הרב ת"א די"ל דהרב מוהרימ"ט מייירי שהישראל עצמו נותן הסם ביד
המעונבת עצמו ולכן אסר פשאין רופא אחר אבל בזה שהישראל נותן ביד עכומ"ז אחר
והוא הנותן לה הוי לפני דלפני דלא מפקדינו אלא דיש לומר בספק אם עכומ"ז זה ימכור
לעכומ"ז אחר הוי לפני דלפני אבל היכא דהוא נדאי פנדון דידן לא וכן נראה קצת
מפירש"י שבהרי"ף וכן ראיתי להרב כנה"ג ביו"ד סי' קנ"א אות ח' שכתב שפן דעת
הרבה מהראשונים אמנם לישנא משמע שאין אנו מצווים אלפני דלפני וכיון שאין אנו
מצווים מה לי ספק מה לי נדאי ולמלשון רש"י אין ראיה דרש"י קושטא קאמר דבהכי
מייירי ושורר להריטב"א שכתב עלה דהא דאמרינו בעלמא שלא ימכור שפא יחזור
וימכרו לישראל התם היינו לגבי ישר' מפני שאנו מונהרים שלא לגרום ע"י שום תקלת
עבירה ושא לא יצא מתחת ידינו דבר שאפשר שיעבור ישראל עבירה אבל משום לפ"ע
לא תתן מכשול ממש ליכא אלא פשאנו נותנים אותו למי שיעבור בו עבירה עכ"ל הרי
דליכא לפ"ע מעיקרא ולא משום דלא חיישי' וע"ש בהרא"ש ובתוס' ונהריטב"א דט"ו
ע"ב גבי לעכומ"ז מובין.

ומ"ש הכנה"ג מדברי הראשונים י"ל דס"ל דכל עכומ"ז יודע לקרות והוי לפני עור
ממש. ומיהו עדין י"ל בהיכא דהוי נדאי חד לפני חשיב ויש לכונן דברי הריטב"א ו"ל
הנז' שלא יסתור לזה ועיין משפטי שמואל בתשו' הקראים ולא ע"ט האסוף עכ"ל העתקתי

פֶּל דְּבָרָיו לְפִי וְשָׁאִין סֶפֶר זֶה מְצוּי בְּיַד הַפֶּל וְהַסְפָּרִים הַגָּ'ל הַמּוֹבָאִים בְּדְבָרָיו (כְּנֵהוּ"ג וְחִי הָרִיטָב"א וּמְשֻׁפְטֵי שְׁמוֹ) אֵין מְצוּיִם בְּיַדֵי לְרֵאוֹת אִם הַזְּפִירוֹ דְּבָרֵי הָרַמְ"א וְהַתְהו"ד הַגָּ'ל וְמִי שֶׁנִּמְצְאִים בְּיָדוֹ יַעֲיִין בָּהֶם וּלְבָבוֹ יָבִין אִם פְּלִיגִי וּבִמְאִי קַמְפִּלְגִי וְדְבָרֵי רִש"י שְׁבֵהרִי"ף הֵם אֵהֵיא דְּאַלְפָּנִי דְּלָפְנִי לֹא מְפַקְדִּינוּ שְׁפֹתָב וְנ"ל אֶלְפָּנִי דְּלָפְנִי פְּגוֹן הֶכָא דְּנִיחּוּשׁ שְׁמָא יִמְפּוֹר לְאַחֲרִים וּמְקַטְרִי לֹא מְפַקְדִּינוּ לְמִסַּר עַכ"ל וּמ"ש הָרַב דִּישׁ לְדַחֹת דְּקוּשְׁטָא קְאָמַר כְּנִתְּו דְּאַבְיִי קְאִי אֲמַאי דְּמַקְשִׁינוּ וְלִיחּוּשׁ דִּילְמָא וְכו' אֵהֵכִי פְּרִישׁ בְּשִׁנּוּיָא דִּינִדְיָה דְּנִיחּוּשׁ שְׁמָא יִמְפּוֹר וְכו' וְהוּא דִּוְחַק לַעֲנִ"ד דְּאִם סוֹבֵר דְּגַם בְּנִדְאִי מוֹתֵר הָיָה לוֹ לְכָל הַפְּחֹת לְכַתְּבָב סְתָם בְּסִיגְנוֹן דְּבָרֵי הָרַ"ן שְׁם: וְנִדַע שֶׁהָרַב מוֹהֲרַח"א הוֹבָאוּ דְּבָרָיו בַּס' מַעֲשֵׂה רוֹקַח בְּפָרְק ט' מֵהַלְכוֹת ע"א דִּין ד' (בְּסוֹף ד"ה דְּבָרִים) סוֹבֵר בְּדַעַת הָרַמְבַּ"ם דְּלֹא קִי"ל כִּי הָאִי שְׁנוּיָא דְּאַלְפָּנִי דְּלָפְנִי לֹא מְפַקְדִּינוּ לְפִי שְׁסוֹבֵר שְׁסוֹגְיָאוֹת חֲלוּקוֹת בְּזֵה וְדַחַה סוֹגְיָא זֹו מְפִנִי סוֹגְיָאוֹת אַחֲרוֹת.

וְהָרַב הַמְחַבֵּר חוֹלַק עָלָיו וְכַתְּבַב לִינְיָשׁב הַסּוֹגְיָאוֹת שְׁלֹא יִסְתְּרוּ פֶּלֶל זֶה וְהַפֶּלֶל שְׁרִיר וְקִיָּים: וְאִם הִישָׁרְאֵל מְמַצִּיא מַעוֹת לַעֲכוּמ"ז וְהַעֲכוּמ"ז קוֹנָה בְּהֵן צָרְכִי אֶלִיל אִי חֲשִׁיב זֶה לָפְנִי דְּלָפְנִי הִנֵּה הָרִיטָב"א בַּחִי' לַע"א בְּרִישׁ פָּרְק קְמָא הִבִּיא דְּבָרָיו הָרַב קָרְבַּן אֶלִיצוֹר בַּד' ק"מ ע"ג הוֹכִיחַ דְּסִיפָא דְּמַתְנִיתִין קַמְיִיתָא הָוִי מְשׁוּם דְּאַזְיֵל וּמוֹדָה וְלֹא מְשׁוּם לַפ"ע וְנ"ל וְכוּ בְּדִין דְּהָא סְתָם הַלְוָאָה בְּמַעוֹת דְּלֹא חֲזוּ לְתַקְרוּבָת וְלֹא שְׁכִיחַ שְׁיַעֲשׂוּ מֵהֵן נוֹי לַע"א וְאִי מְשׁוּם דְּזַבְנִי מְנִיָּהוּ בְּהֵמָה לַע"א הָא לָפְנִי דְּלָפְנִי הוּא וְלֹא מְפַקְדִּינוּ וַא"כ הוּא הַדִּין דְּלַקְנוֹת מֵהֵם דְּיִהְיִינוּ לְהוּ זוּזִי דְּחַד טַעְמָא הוּא וְהֵכִי נְקִיטִינוּ עַכ"ל.

וְכוּ פֹתֵב הָרַב הַחִינוּף בְּפָרְשַׁת קְדוּשִׁים סִי' ר"מ (רַל"ב) וְנ"ל וְזוּזִי לֹא חֲזוּ לְתַקְרוּבָת מְאִי אֲמַרְתָּ דִּילְמָא אֲזִיֵּל וּמְזַבְּיָן בְּהוּ בְּהֵמָה לַע"א הִנֵּה לִיָּה לָפְנִי דְּלָפְנִי וְכו"ג לֹא מְפַקְדִּינוּ עַכ"ל וְהָרַב הַמְחַבֵּר תָּמָה עָלֵיהֶם דְּלֹא דְּמִי לַמ"ש בְּש"ס דְּמוֹתֵר לְמִפּוֹר לוֹ חֲבִילָה מְשׁוּם דְּאַלְפָּנִי דְּלָפְנִי לֹא מְפַקְדִּינוּ דְּהֵתָם אֵין הַקּוֹנָה עוֹשֵׂה שׁוּם אִיסוּר בְּזֵה דְּאִיְהוּ לֹאוּ לְאַקְטוּרִי זַבִּין וּבִמְאִי דְּמְזַבְּיָן לְחַבְרָיָה דְּמַקְטִיר לְאַלִיל לֹאוּ עֵבִיד אִיסוּרָא דַעֲכוּמ"ז אֵינוּ מְצַנְוָה אֶלְפָּנִי עוֹר אֲבָל בְּמַמְצִיא לוֹ מַעוֹת וּבְאַלוּ הַמַּעוֹת קוֹנָה בְּהֵמָה וּשְׁאַר צָרְכִי אֶלִיל הָרִי הַקּוֹנָה עֲצָמוּ עוֹשֵׂה אִיסוּר בְּמַעוֹת אֵלוּ וְלִיפָא לְמִימַר פְּהֵאִי גּוֹנָא דְּאַלְפָּנִי דְּלָפְנִי לֹא מְפַקְדִּינוּ וְהִבִּיא שְׁכַן פְּתַבוּ הַתּוֹס' בַּע"א ד' ו' ע"א בַּד"ה אוּ דִּילְמָא מְשׁוּם וְלָפְנִי עוֹר יֵשׁ מְקַשִׁים מְכָאֵן לְפִירִש"י בְּמַתְנִיתִין דְּלִשְׁאֵת וְלַתַּת הֵינּוּ מְקַח וּמְמַכֵּר תִּינַח מְכָר אֲבָל מְקַח מְאִי לָפְנִי עוֹר אִיפָא וְשְׁמָא י"ל דְּמַמְצִיא לוֹ מַעוֹת לַקְנוֹת צָרְכִי אֶלִיל דְּמוֹכַח דְּסַבְרִי דְּלֹא דְּמִי זֶה לַמ"ש אַבְיִי דְּאַלְפָּנִי דְּלָפְנִי לֹא מְפַקְדִּינוּ מְשׁוּם שְׁיֵשׁ לְחַלְק כְּנֵז"ל: וּבְהָא דְּאַמְרִינוּ דְּלֹא קְפָדִינוּ אֶלְפָּנִי דְּלָפְנִי אִם הוּא דְּוִקָא כְּשֵׁהַעֲכוּמ"ז הַקּוֹנָה הִנֵּה יִתֵּן לַעֲכוּמ"ז אַחַר אוּ אַף אִם הַקּוֹנָה יִתֵּן לְיִשְׂרָאֵל לִיפָא מְשׁוּם לַפ"ע הוּא מְחַלְקָת שְׁמַדְבָּרִי הַתּוֹס' בַּע"א ד' ט"ו ע"ב ד"ה לַעֲכוּמ"ז מוֹכַח דְּאַף אִם יִתֵּן לְיִשְׂרָאֵל לִיפָא מְשׁוּם לַפ"ע וּכְמוֹ שְׁפֹתֵב הָרַב מְנַחַת חִינוּף בְּהַשְׁמָטָה לַמְצוּה רַל"ב וְנ"ל וְלָפְנִי דְּבָרֵי הַתּוֹס' אֵלוּ מְשַׁמַּע דְּאִם הִישָׁרְאֵל מוֹכֵר לַעֲכוּמ"ז אַעפ"י שֶׁהַעֲכוּמ"ז יִמְכְּרוּ לְיִשְׂרָאֵל הָוִי לָפְנִי דְּלָפְנִי וְלֹא מוֹזְהָר ע"ז הִישָׁרְאֵל פִּינֵן דֵּהַעֲכוּמ"ז אֵינוּ מוֹזְהָר אֶלְפָּנִי עוֹר וְלֹא יַעֲשֵׂה הַעֲכוּמ"ז שׁוּם עֵבִירָה הָוִי לָפְנִי דְּלָפְנִי מַה לִּי אִם הַעֲכוּמ"ז מוֹכֵר לַעֲכוּמ"ז אַחַר אוּ לְיִשְׂרָאֵל בֵּין פָּךְ וּבֵין פָּךְ לֹא יַעֲשֵׂה הַעֲכוּמ"ז הַקּוֹנָה מִיִּשְׂרָאֵל שׁוּם עֵבִירָה וַא"כ הָוִי לָפְנִי דְּלָפְנִי דְּלֹא מְפַקְדִּינוּ ע"כ אֲמַנְם הָרַא"ש שְׁם וְהִבִּיאֵוּ הָרַב ט"ז בַּסִּי' קַנ"א סַק"ב סוֹבֵר דְּוִקָא כְּשֵׁהַעֲכוּמ"ז הַקּוֹנָה יִמְפּוֹר לַעֲכוּמ"ז הוּא

דאלפני דלפני לא מפקדינו אבל אם העכומ"ז ימפור לישראל מפקדינו והרב מנחת חינוך שם תמה עליו והבאתי דב"ק לעיל בס"ק כ"ג ומפל מקום גם לדברי הרב מנ"ח בדעת התוס' אם העכומ"ז ימפור לישראל אסור למפור להעכומ"ז שלא ימפור לישראל כדקי"ל בעלמא דדברים האסורים אסור למפור לעכומ"ז שמא ימפור לישראל והוא מדרבנן כמ"ש הרב מנחת חינוך שם וגם להריטב"א שהבאתי בס"ק כ"ג אף שאין בענין זה לפני עור ממש על כל פנים אסור למפור לעכומ"ז מפני שאנו מוזהרים שלא יצא מתחת ידינו דבר שאפשר שיעבור הישראל עבירה: וראיתי להרב פתחי תשובה בס"י קנ"א סק"ג בשם הרב חות יאיר סי' קפ"ה שכתב לצדד היתר למפור בשר טרפה לעכומ"ז הנשוי מותר אעפ"י שהעכומ"ז הקונה מאכיל המותרת הרי אלפני דלפני לא מפקדינו ומצד זה אם היה הוא מומר לע"א אסור אפילו הוא ודאי שאינו אוכל ממנו רק מאכיל לאשתו המותרת גם כן אסור אחרי שהמומר ג"כ מצווה בלפני וזה שנותן לו עובר ג"כ בלפני עכ"ל והוא תימה איך נעלם מהם דברי הפוסקים הנ"ל דלא מפעיא לדעת הרא"ש דכשהעכומ"ז מוכר לישראל מפקדינו אלפני דלפני דודאי אסור ליתן ביד עכומ"ז הנה שיאכיל לאשתו מותרת אלא אף למה שמוכח מדברי התוס' דגם אם העכומ"ז ימפור לישראל ליכא לפני עור דחשיב לפני דלפני מ"מ איסורא מיהא איכא כדקי"ל בעלמא שאסור למפור לעכומ"ז שמא יחזור וימכרו לישראל וכל שכן בזה שהוא ודאי שיאכיל את המותרת וכשם שפשהוא מומר אסור למפור לו כן נמי אסור למפור פשהוא עכומ"ז מצד אשתו והיותר תימה על הרב פתחי תשובה דמר קעסיק בס"י קנ"א ומסתמא ודאי ראה דברי הרב ט"ז באותו פרק בסק"ג שהביא דברי הרא"ש דלגבי ישראל לא אמרינו לפני דלפני לא מפקדינו ולא יעיר על דברי הרב חות יאיר הללו שיש להם סתירה מדברי הרא"ש וצ"ע: עתה מצאתי ראיתי לידידי הרב לב שומע יצ"ו בסה"ב מצות המלך בד' צ"ד ע"ב שהביא דברי הרא"ש הנ"ל.

ושפן פתב בכנסת הגדולה בלשונות הרמב"ם בפרק י"ב מהלכות רוצח בשם הרדב"ז ח"ב סי' קמ"ד בדברי הרא"ש דלמפור להעכומ"ז פשיש לחוש שימפור לישראל עובר אלפני עור דדוקא מעכומ"ז לעכומ"ז הוא דלא מפקדינו ושפן פתב הסמ"ג לאווינו קס"ח אהא דתנן שולח אדם ירף לעכומ"ז וגיד הנשה בתוכה מפני שמקומו ניכר הא אין מקומו ניכר אסור משום שמא ימכרו לישראל ומשמע דהוא משום לפ"ע ומזה תמה על הרב חות יאיר הנ"ל שפעלם ממנו דברי הרא"ש וסמ"ג והרדב"ז וניחא ליה עפ"י מה שמצא להרב חידושי אנשי שם שסביב הרי"ף שכתב בהא דאמרינו דאלפני דלפני לא מפקדינו דהא דאמרינו למיזבן בגד שאבד בו פלאים וכן בההיא רבא דטבעא בחישתא היינו משום דכל ישראל ערבים זה לזה ומשום שלא תבא תקלה ע"י לישראל אחר ולא משום ולפ"ע ולגבי עכומ"ז לא החמירו דמבואר דס"ל דגם אם העכומ"ז יתן לישראל ליכא לתא דלפ"ע דגם בזה אמרינו דאלפני דלפני לא מפקדינו ורק משום ערבות הוא דאיכא ולכן במומרת דליכא משום ערבות יש להתיר ועל זה סמך הרב חו"י אלו תוד"ק יצ"ו אפריון נמטייה משיב דברים נכוחים ויתכן לפרש כן גם בדברי הריטב"א שהבאתי שפונתו מטעם ערבות ודברי הרדב"ז לא מצאתי פעת (שו"ת הרדב"ז שפנדי הוא הנדפס שנת תרמ"ב בנאראשא ומסדורות תשובותיו בסדר אחר) ומ"מ לגבי דידי לא נתקרה דעתי הענייה בזה דמנא ליה להרב חות יאיר לעשות עיקר פסברת הרב חידושי אנשי שם נגד

סִבְרַת הָרָא"שׁ וְהַסֵּמ"ג שֶׁהֵם פּוֹסְקִים מְפֹרְסָמִים וּבִפְרָט לְפִי מַה שֶׁנִּרְאָה מִדְּבַרֵי הָרֵב יצ"ו דָּגַם בְּדְבַרֵי הָרֵב"ז מִתְבָּאָר דְּמִשּׁוּם לִפְנֵי עוֹר הוּא דְקָאָמַר וּלְכָל הַפְּחוֹת הֵיזָה לֹו לְכַתּוּב בְּפִירוּשׁ שְׂאָף שְׂלֵדְבַרֵי הָרָא"שׁ וְסֵמ"ג יֵשׁ לְאַסּוֹר לְמַפּוֹר לְהַעֲכוּמ"ז הֵזָה שֶׁיֵּאָכִיל לְאַשְׁתּוֹ מוֹמְרִית מִכָּל מְקוֹם אֲפֹשֶׁר לְסַמּוֹךְ עַל סִבְרַת הָרֵב חִידוּשֵׁי אֲנָשֵׁי שָׁם וְכו' וּמָה גַם הָרֵב פִּת"שׁ בְּתֵרָאָה שְׁלִים וְדָרְכוֹ לְפָרֵשׁ וְלָכֵן נִרְאָה דְנִעְלַם מֵהֵם כָּל זֶה וְעֵדִין צ"ע: כה) אִף דְּמִשְׁמַעוֹת הַפְּתוּב לֹא תִתֵּן מְכַשׁוּל הוּא דְדוֹקָא לִיתֵּן הַמְּכַשׁוּל לְכַתְחֻלָּה לִפְנֵי הָעוֹר הוּא דְאָסוּר אֲבָל אִם הַמְּכַשׁוּל כָּבֵר נִתּוֹן לִפְנֵי הָעוֹר וְיַעֲבֹר עָלָיו וְחִבְרוּ יֵשׁ בְּיָדוֹ לְסַלְקוֹ מִלְּפָנָיו וְאִז לֹא יַעֲבֹר אִין בְּמִשְׁמַע הַפְּתוּב שְׁחֵיב לְסַלְקוֹ מִלְּפָנָיו מִכָּל מְקוֹם מְדַאֲמָרִינֵן בְּמוֹעֵד קָטָן ד' ה' רְמֵז לְצִיּוֹן קְבֵרוֹת מִן הַתּוֹרָה מִנֵּן אָמַר אַבְיִי וּלְפ"ע לֹא תִתֵּן מְכַשׁוּל וּפִירֵשׁ"י כְּלוּמַר עֲשׂו דְבַר עַל הַטְּוִמָאָה שְׂלֹא יִהְיוּ נִכְשָׁלִים בָּהּ נוֹשְׂאֵי תְרוּמָה וּטְהוּרוֹת מִתְבָּאָר דָּגַם לְסַלֵּק הַמְּכַשׁוּל הוּא בְּכָלל לֹא זֶה דְכָל שְׂאֲפֹשֶׁר לְסַלְקוֹ וְלֹא יַעֲשֶׂה חִבְרֵי אִיסוּר אִם אִינוּ מְסַלְקוֹ עוֹבֵר מִשּׁוּם וּלְפ"ע לְת"מ וְאִף דְּצִיּוֹן קְבֵרוֹת מְדַרְבְּנֵן וּקְרָא אֶסְמַכְתָּא מ"מ מְדִילִיף מִינֵיהּ אַבְיִי שְׁמַעִינֵן דָּגַם סְלוּק מְכַשׁוּל הוּא בְּכָלל זֶה וְאוּלַי שְׂאָר הָאֲמוּרָאִים דִּילְפִי לְצִיּוֹן קְבֵרוֹת מְקַרְאֵי אַחֲרֵינֵי חוֹלְקִים עַל אַבְיִי בְּזַה אֵלוֹ תִנְרַף דְּבַרֵי יְדִידֵי הַגָּאוֹן יְהוֹנָתָן עֲלֵיאֶסְבוּרָג יצ"ו בְּסֵה"ב דְּרָכֵי הוֹרָאָה בְּח"ב פֶּרֶק ה"ן מִשְׁמַעוֹת דְּבַרֵי הוּא דְכּוֹנְנָתוֹ לְהוֹכִיחַ מִזָּה דְבְּאִיסוּרֵי תּוֹרָה עוֹבֵר עַל לֹא זֶה מְדַאֲוִרִיתָא וּלְפּוֹם רִיקְטָא נִרְאָה דְלֹא יִתְכּוֹן לִזְמַר כֵּן דְהָא פְּשִׁיטָא לֹו בְּפֶרֶק קָמָא דַע"א דְדוֹקָא בְּדְקָאֵי בְּתַרֵי עֲבָרֵי דְנִהָרָא הוּא דְעוֹבֵר הַמוֹשִׁיט אֶלְפָנֵי עוֹר אֲבָל בְּדְלָא קָאֵי בְּתַרֵי עֲבָרֵי אִם זֶה מוֹשִׁיט לִפְנֵי הָאִיסוּר אִינוּ עוֹבֵר הַמוֹשִׁיט אֶלְפָנֵי עוֹר מְדַאֲוִרִיתָא אֲלֵא דְמְדַרְבְּנֵן אִסוּר גַּם בְּדְלָא קָאֵי בְּתַרֵי עֲבָרֵי לְדַעַת הַרְבֵּה מִהֲרַאֲשׁוּנִים כְּמוֹ שְׂרַשְׁמַתִּי לְמַעֲלָה בְּסֵק"ג אֲבָל שְׂיִהְיֶה עוֹבֵר עַל לֹא מִן הַתּוֹרָה בְּדְלָא קָאֵי בְּתַרֵי עֲבָרֵי זֹו לֹא שְׁמַעֲנוּ וְלֹא רָאִינוּ מִי שְׁסוּבֵר כֵּן וַא"כ כְּשֶׁהָאִיסוּר מְזוּמָן בְּיָדוֹ וְחִבְרוּ אִינוּ מְסַלְקוֹ מִלְּפָנָיו נִרְאָה וְדַאי דַאינֹו עוֹבֵר בְּזַה עַל לֹא דְלְפָנֵי עוֹר רַק שְׁבִטֵל מַה שְׁמֹוּטֵל עַל כָּל יִשְׂרָאֵל לְהַפְרִישׁ חִבְרֵי מְאִיסוּר וְאִם יֹאמַר הָרֵב יצ"ו דְלְאַבְיִי וְדַאי גַם כְּשֶׁאִינוּ מְסַלְקֵי הָאִיסוּר עוֹבֵר אֶלְפָנֵי עוֹר אֲלֵא דְלָא קִי"ל כְּוִנְתִּיהּ וְלָכֵן פְּתַב וְאוּלַי שְׂאָר הָאֲמוּרָאִים וְכו' מְלַבֵּד שְׂאִין לָנוּ לְהַמְצִיא מַחְלֻקָת בֵּין הָאֲמוּרָאִים מְסַתְמָא וְזֶה כָּלל גְּדוֹל בְּכָל מְקוֹם וּכְבֵר כְּתָבוּ כֵּן הַתּוֹס' בְּדִין זֶה עֲצָמוּ שָׁם בְּמו"ק בְּד"ה רַב פְּפָא אָמַר סְלוּ סְלוּ כָּל חַד וְחַד נְקִיט מֵאֵי דְהוּא מְסִיק אַדְעָתִיהּ וְלֹא פְּלִיגִיאֲלָא אוֹרְחָא דְמִילְתָא דְכָל חַד מְסִיק אַדְעָתִיהּ מֵאֵי דְלֹא מְסִיק חִבְרֵיהּ אַדְעָתִיהּ עַכ"ל הַתּוֹס' וּפְלָא בְּעֵינֵי אִיף לֹא רָאָה הָרֵב יצ"ו דְּבַרֵי הַתּוֹס' בְּאוֹתוֹ פֶּרֶק בְּאוֹתוֹ מְקוֹם וְעוֹד דַא"כ אִין שׁוּם נְפָקָא מִינֵיהּ לְדִינָא בְּחֻקִּיתָתוֹ וּבְפִשְׁטוּתוֹ וְהַנְּכוֹן דְאַבְיִי גּוֹפִיָה רְמֵז בְּעֻלְמָא קָאָמַר וְגַם אִיהוּ מוֹדָה דַאינֹו עוֹבֵר בְּמִנְיעַת סְלוּק הָאִיסוּר מִשּׁוּם לִפְנֵי עוֹר כָּלל וְאִף אִם צִיּוֹן קְבֵרוֹת מְדַאֲוִרִיתָא כְּמוֹ שֶׁנִּרְאָה מִדְּבַרֵי הַתּוֹס' שָׁם (אֲלֵא שְׁבַמְס' בְּתַרָא ד' קמ"ו כְּתָבוּ שְׂהוּא מְדַרְבְּנֵן וְעֵינֵן לְמָרְן חִיד"א בְּס' יְעִיר אֲזַן מְעַרְכַת הַצֵּד"י אוֹת י"א וּבְמַכְתָּב לְחֻזְקִיאוּ בְּחֻלְק הַשִּׁיטָה ד' מ"ב וַאכ"מ) מִכָּל מְקוֹם הַיְלָפוּתָא מֵהָאֵי קְרָא רְמֵז בְּעֻלְמָא הוּא וְאִם כֵּן אִין לְהוֹכִיחַ מִזָּה דָּגַם בְּכִי הָאֵי גּוֹנוּנָא אִיכָא לִפְנֵי עוֹר מְדַאֲוִרִיתָא וְעֵינֵן בְּמַה שְׁפַתְבְּתִי בְּקוֹנְטְרִיס אֶסִיפַת דִּינִים בְּמַעְרַכַת הַה' אוֹת ב' (בְּד"ה וְאִם רוּאָה חִבְרוּ וְכו' וּמִשָּׁם וְהִלָּאָה) וּבְקוֹנְטְרִיס פְּאֵת הַשְּׂדֵי לְשְׂדֵי חֻמְד חֻלְק הַפְּלָלִים בְּמַעְרַכַת הָאֲל"ף אוֹת פ"ד בְּס"ד: וְכֵן מִתְבָּאָר מִדְּבַרֵי הָרֵב הַדְרִישָׁה בִּי"ד סִי' רצ"ז שְׁעַל מַה שְׁכַתֵּב רַבִּינוּ הַטּוֹר שָׁם שְׂאָסוּר

לישראל ליתן בהמתו לעכומ"ז שיירביענה לו הביא דברי מרן הב"י שם שהוא מטעם אמירה לעכומ"ז ונחלק עליו וכתב דהטעם הוא משום דב"ן עכומ"ז מוזהר על הרבעת בהמה ועובר אלפני עור וסינים ודקדק רבינו לכתוב ואסור לישראל שימתן בהמתו לעכומ"ז וכו' הא אם העכומ"ז עושה מעצמו אין הישראל צריך למחות בידו וכו' עי"ש הרי מפונש דאף דבהרבעת בהמה מוזהר העכומ"ז ואיפא לפ"ע אם נותן לו להרביעה מפל מקום פשהוא עושה מעצמו אין בזה משום ולפני עור אף דהבהמה של ישראל היא ונחשיב פקאי בתרי עברי דנהרא שהרי יכול לעכב בידו מלהרביע בכל זאת אין הישראל עובר בזה בלפ"ע לא ת"מ ואין סברא לחלק בזה בין עור עכומ"ז לישראל אלא פשם שאם העכומ"ז עושה מעצמו דבר האסור לו לעשותו אף שיש ביד הישראל לסלק האיסור מלפניו אינו עובר בלפ"ע הכי נמי בישראל חבירו שעושה איסור מעצמו ויש בידו לסלק האיסור מלפניו ואינו מסלקו אינו עובר אלפני עור אלא שבישראל מצנוה הוא להפרישו מאיסורא אף אם לא הפרישו אינו נקרא עובר אלפני עור ועיין בדברי מרן חיד"א בברכי יוסף יו"ד סי' רצ"ה אות א' (בד"ה ונחזיתיה להרב) וק"ל: הן אמת דמדברי הרב משנה למלך בפרק א' מהלכות פלאים הלכה ו' מוכח דמי שיש בידו לסלק האיסור מלפני העובר יש בו משום ולפני עור שעל מה שכתב הרמב"ם ואסור לישראל להניח לעכומ"ז שיירביע לו אילנות פלאים וכתב מרן בכ"מ דטעמו משום אמירה לעכומ"ז ולא ניחא ליה בהא דא"כ הנה לו לכתוב אסור לומר לעכומ"ז וכו' לכן כתב דטעם הרמב"ם הוא משום שהעכומ"ז מוזהר אהרפכת אילנות כמו שכתב בפרק יו"ד מהלכות מלכים דין ו' א"כ אם יניחנו עובר משום ולפני עור עכ"ל והרב פרי מגדים באשל אברהם סי' תמ"ג סק"ה הביא דברי הרב משל"מ הנז"ל וסיים ומשמע אף בלא אמירה ומעשה כל שיש בידו למנוע אם אינו מונע משום לפני עור והוא הדין אם מומר לוקח משל ישראל בשפת ועושה מלאכה לעצמו אם יוכל הישראל למחות שלא יקח עובר משום לפ"ע לא תתן מכשול עכ"ל הרי דכשהוא בתרי עברי (פי הקא שהעכומ"ז יעשה בשדה של ישראל וביד הישראל שלא להניחו לעשות עבירה והוי פקאי בתרי עברי) אם אינו מסלק מלפניו האיסור עובר אלפני עור וגם מדברי מרן כ"מ מוכח קצת שסובר כן דלילא משמע ליה בדעת הרמב"ם שפוסק דב"ן עכומ"ז אינו מוזהר אהרפכת האילן היתה רוח חכמתו נוחה לפרש טעם הרמב"ם כמ"ש הרב משל"מ משום לפני עור ומרן חיד"א בברכי יוסף יו"ד סי' רצ"ה אות א' עמד מתמיה על מרן כ"מ והרדב"ז שכתבו שטעם הרמב"ם משום אמירה לעכומ"ז ודעתו נוחה במה שכתב הרב משל"מ כיעי"ש ובעיני יפלא דהיכן מצינו דאיפא לפני עור בכי האי גוונא ואם אמנם הרב משל"מ קשיתיה מה שמרן כ"מ כתב דטעם הרמב"ם משום אמירה לעכומ"ז דא"כ הנה לו לכתוב אסור לומר לעכומ"ז ומפני זה הוצרך לומר שטעמו משום לפני עור הנה לפי הנראה לא ראה תשו' הרדב"ז בלשונות הרמב"ם סי' ק"ק שכתב דאם רומז או עושה איזה גילוי דעת לעכומ"ז אעפ"י שאינו אומר לו בפירוש הוי אמירה לעכומ"ז וכתב דאם העכומ"ז יעשה בשדה ישראל ואינו מוחה בו הרי זה גילוי דעת והוי פאמירה והביא כן גם מתשו' הריצב"א דרמז או גילוי דעת הוי פאמירה עי"ש וא"כ שפיר נוכל לפרש דטעם הרמב"ם משום אמירה ולא לחדש דבר זה דגם פשאינו מושיט האיסור רק שיש בידו לסלקו ואינו מסלקו עובר בלפני עור וצ"ע: ומפל מקום אף לדברי הרבנים הנז"ל

דטעם הרמב"ם הוא משום ולפני עור נראה דהיינו דוקא בכי האי גוונא שהעכומ"ז עושה בשדהו של ישראל דבר האסור לו לעשות והישארל רואה ושותק דמוכח דמספיק למעשיו ולכן חשיב כמושיט לו האיסור אבל אם רואה חברו שרוצה לעשות איזה איסור בדבר שהוא שלו ניש בידו לסלק האיסור מלפניו שלא יעבור עליו והוא לא סילקו נהי דאיסורא קעביד שיהי מחוייב להפריש חברו מאיסור מיהו לא עבר בלפני עור עד שיושיט לו בדקאי בתרי עברי פן נראה לענ"ד שלא להרחיק הדעות שיהי להרב הדרושה אף אם העכומ"ז עושה בשדה של ישראל מעצמו אינו עובר בעל השדה בלפני עור והיינו לומר שבזה דוקא חלוקים עליו הרבנים הנ"ל אבל כשעושה מעצמו בדבר שהוא שלו וזה אינו מסלקו מודו דאינו עובר אלפני עור (עיין במה שפתיבתי בקונטרס פאת השדי בחלק הכללים במערכת האל"ף סוף אות ז"ן): וממה שכתב בש"ט קידושין לא נודע למי הובאו דבריו בנשמת כל חי ח"א סי' ל"ו נראה דיש להוכיח דאין במניעת סילוק המכשול משום ולפני עור שפתיב (אמ"ש בש"ס ד' י"ח גר ועכומ"ז שיגשו את אביהם עכומ"ז וכו') דחבר ועם הארץ שיגשו את אביהם ע"ה דיכול החבר לומר לעם הארץ טול אתה וכו' דאע"ג דהע"ה לא ירצה לעשר חלקו ליכא לפ"ע לא ת"מ פ"ג דלא אתא לידיה דחבר ע"כ ואם איתא דאף שהמכשול לפני העור כל שיש ביד חברו לסלקו אם אינו מסלקו עובר בלפני עור א"כ אף דאפתי לא אתא לידיה דחבר לו יהי אלא שהוא של הע"ה וזה יש בידו לתקנו וליתן לו הנה לנו לאסור לומר לו טול אתה לסלק ממנו המכשול ואף שיצטרף להפסיד מכיסו לעשר וליתן לו הא קי"ל דחייב לבזבז ממון שלא לעבור אלא מעשה אף בל"ת שאין בו מעשה כמו שרשמתי (במערכת הל"מ"ד) באות ק"ז (ונדפס בחלק דברי חכמים סי' ט"ל ע"ש) אלא נדאי מוכח מדברי הרב דכל שאינו נותן המכשול לפני העור אף שיכול לסלקו אינו עובר בלפ"ע ולכן כל שלא בא לרשותו יכול לומר לו טול אתה וכו' ואין בזה משום ולפ"ע אלא שיש לפקפק בזה דאפתי תיקשי נהי דאין עובר בזה משום ולפ"ע מפל מקום הרי חייב להפריש חברו מאיסור משום מצות תוכחה עיין מה שפתיבתי בקונטרס אסיפת דינים במערכת הה' אות ב' ובקונטרס פאת השדי הנ"ל וצ"ע: וראיתי בס' חז"ש לב שומע לידדי הרב מוה"ר ח"ך יצ"ו במע"ה הל"מ"ד אות מ"ו שפתיב בשם הרב מכתם לדוד (חאסאן) ד' מ"ו בדברי הרב דרכי הוראה יצ"ו דאף אם אינו נותן מכשול רק שאינו מסלק המכשול עובר משום ולפני עור והרבה להשיב על דבריו (ולא פניתי לעיין בדב"ק) ובאות מ"ז פתיב דלפי המבואר באות הקודמת שכל שחברו עושה מעצמו אף שחייב להפרישו מפל מקום אינו בלפני עור קשה מההיא דציון קברות (היינו הסוגיא שהביא הרב דרכי הוראה יצ"ו) דמשמע דכל היכא שאפשר שיפשו בו באיזו תקלה מחוייבים לסלקו משום ולפני עור וא"כ כ"ש ברואה חברו שרוצה לעשות איסור אף בשל עצמו שצריך לסלקו משום ולפ"ע וכן מוכח בזהר הק' בפרשת בשלח ד' מ"ט אמר ר' יוסי וכו' ולא אתחייבנא בכו ולא אעבר על מ"ד ולפ"ע וכו' וכן נראה מלשון רבינו בס' המצות הנהירנו וכו' אבל תניישרהו על הדבר שהוא טוב וישר וכ"כ הסמ"ג דמשמע דאפי' שתק הוא עובר אלפ"ע.

ומירץ דהנהו דציון קברות ודזה"ק מדרבנן בעלמא הוא אבל מדאורייתא ליכא לפ"ע אלא בנתינה או באמירה ורמז וההיא דספר המצות י"ל פ"ג שפא ליטול ממנו עצה אם אין נותן לו עצה הוגנת הוי פנותן מכשול באמירה ורמז וצ"ע הריטב"א קידושין ל"ד

מ"ו ע"ב (כד"ה ואי בעית אימא) שוב ראה להרב בית יהודה בסי' טו"ב שפתיב ג"כ דלפ"ע ליתא אלא במושיט או מסייע ולא ברואה חברו שעושה איסור ושותק וליפא אלא משום אפרושי מטעם ערבות וכן מוכח להדיא מדברי הרדב"ז שהביא הרב פרי חדש סוף סי' תצ"ו עכ"ד יצ"ו משיב דברים נכוחים: כ"ו) חקר הרב לימודי ה' בלימוד ז"ן הובא בראה חיים ד' ד' ע"ב במונע חברו ממצנת עשה פסוקה ולולב וכיוצא אם עובר אלפני עור ואין הספר מצוי אצלי לראות מאי נפקא מינה אי למלקות הא קי"ל דאין לוקין אלפ"ע אי משום שאין בו מעשה ואי משום דהוי לאו שבפוללות עיין לעיל בס"ק ח"י ואי לענין נדוי הרי מדכתב הרמב"ם ומרן בש"ע יו"ד סי' של"ד סמ"ג דהמונע רבים מלקיים מצוה היו מנדין אותו מפלל דהמונע יחיד אין מנדין אותו ונראה דנפקא מינה לפוסלו לעדות מדרבנן כמ"ש הרמ"א בח"מ סי' ל"ד ס"א דהעובר עבירה שאין בה מלקות פסול מדרבנן וא"כ אם המונע חבירו מלקיים מצנת עשה הוא עובר בלפ"ע נפסל לעדות מדרבנן ואם אינו עובר בלאו אף שעשה איסור אולי דינו כעובר על איסור דרבנן בשב ואל תעשה שאינו נפסל מדרבנן עי"ש למרן חיד"א בס' ברפי יוסף בשם הרב חוט השני ועיין להרב פתחי תשובה שם בסק"ז בשם הרב פרמ"ג דבעינן עבירה שיש בה מפת מרדות וכו' ומצד הסברא הנה נראה לענ"ד דאף דנדאי איסורא עביד במה שמונע חברו מלעשות מצוה מפל מקום אינו עובר בלפני עור אלא במכשילו לחטוא בקום עשה וגם מדמנו הפוסקים (בכלל העשרים וארבעה דברים שהיו ב"ד שבארץ ישראל מנדין עליהם) לשתיים המכשיל את העור המעכב את הרבים מלעשות מצוה אינו נכלל במכשיל את העור: ומרן החבי"ף בס' ראה חיים שם הביא ראיה ממה שפתיב הר"ר"י בפרק ח' דברכות ופסקו בא"ח סו"ס קס"ג דאסור להאכיל למי שלא נטל ידיו ולי ההדיוט אין זו ראיה דנטילת ידים משום סרוך תרומה נגעו בה והיא בכלל כל האיסורין וכן פתבו הפוסקים לענין אוגן דפטור ממצנת עשה ואסור במצנת לא תעשה דנטילת ידים דומה לכל האיסורין עיין למרן חיד"א בס' ברפי יוסף יו"ד סי' שמ"א אות ה' ולהרב בית עובד ד' רכ"ג אות יו"ד גם מה שהביא ראיה ממ"ש בש"ע סי' קס"ט ס"ב וכתב הרב הלבבוש שהוא משום לפני עור אינו ראיה דהתם איפא איסורא דאסור ליהנות מהעוה"ז בלא ברכה והריטב"א בחידושי לסופה על ד' יו"ד בעובדא דאגנינו רב נחמן בסופה שנוייה מופלגין ארבעה טפחים הקשה דהוי פלפני עור דיתבי בסופה פסולה ומברכי ברכה שאינה צריכה נראה קצת דעל דיתבי בסופה לחוד לא קשיא ליה ולכן צירף איסור ברכה שא"ץ ואחר זמן ראיתי שבספרו נשמת כל חי ח"א סי' ל"ו נרצש בזה די"ל דלא קשיא ליה להריטב"א ממניעת מצנת סופה לולא דאיפא איסור ברכה שאינה צריכה והצ"ע וראיתי שם שהוכיח דגם במניעה ממצנת עשה איפא לפ"ע ממה שפתיב בשיטה חידושי קידושין לא נודע למי בסוגיא דדף י"ח (אשהיא דגר ועכומ"ז שירשו את אביהם עכומ"ז וכו') דחבר וע"ה שירשו את אביהם עם הארץ שיקול החבר לומר לע"ה טול אתה וכו' דאע"ג דהע"ה לא ירצה לעשר חלקו ליפא משום ולפ"ע לא תתן מכשול פינן דלא אתא לידיה דחבר ע"כ ונהרי הקא בענין איסור מעשר ליפא פי אם משום מצנת עשה גרידא כמ"ש הרמב"ם בריש הלכות מעשר ועם כ"ז איפא משום לפ"ע אם לא שעדין אינו ברשותו עכ"ד ואיני מבין בענייני היפא קרי להא בנטול מצנת עשה בעלמא ונהרי אם העם הארץ לא יתקן חלקו הרי הוא אוכל טבל טבול לתרומת מעשר ואף עפ"י שמעשר

ראשון מותר לזרים מכל מקום כל שלא הורם ממנו תרומת מעשר הרי הוא טבול וחיובים עליהם מיתה וכן אם לא יפריש מעשר שני הרי הוא טבול ואוכל חתיכה דאיסורא פשארא איסורין ולכן שינוי שפיר ולפ"ע אבל משום מניעת מצנות עשה אין ללמוד מזה דעובר אלפני עור וצ"ע: שוב נדפס קונטרס עשירי מקובץ יגדיל תורה וראיתי שם בסוף סי' קט"ן שרב מופלא יצ"ו הביא תקירת הרב לימודי ה' אם במניעה ממצנות עשה איפא לפ"ע ובתחילה רצה להוכיח דליפא לפ"ע ממה שפתבו התוס' במס' פתובות ד' ט"ל בשם ר"ת דאשה מותרת לשמש במוף (שתתן מוץ אתר התשמיש) משום דלא מיפקדא אפ"ר וקשה דנהי דהיא לא מיפקדא הרי עוברת אלפני עור שמונעת את בעלה מלקינים מצנות עשה דפ"ר אלא נדאי דבמניעת ממצנות עשה ליפא לפ"ע ודחה זה משום שיש ליישב כמ"ש הרב מנחת עני עפ"י סברת הרב אמונת שמואל וכו' (עיין לעיל בס"ק ט"ו בד"ה והנה נדפס) שוב פתב דמבואר בא"ח סי' קס"ג וקס"ט דגם בביתול מ"ע דנטילת ידיים איפא לפ"ע (על דרך שפתב הרב החבי"ף הג"ל) וסיים ואפשר דכאן איפא הלאו דלא תסור ועיין ט"ז ומ"א ופמ"ג וקצת עכ"ד יצ"ו והנה אהנהו דסי' קס"ג וקס"ט פבר פתבתי הנראה לדעתי הענייה בזה ואהיה דעפ"י סברת ר"ת נראה דיש לדחות דאשה שאני דאינה עוברת אלפני עור אלא בלאו השנה בכל כמו שפתבתי למעלה בס"ק י"א (בד"ה ודע) שפתבו פן הגאונים מחזיק ברכה וחתם סופר בשם הרמב"ן ולכן במ"ע דפ"ר שהיא אינה מצננה אינה עוברת אלפני עור משום מניעת הבעל מפ"ר אבל לגבי אנשים דאינהו כלפ"ע בין בשנה בכל ובין באינו שנה בכל אפשר דגם משום מניעת מצנה עובר ועוד אפשר לדחות דלא חשיב זה פקאי בתרי עברי דנהרא דלאו עלה רמי קיום מצנתו והרי היא אינה נועלת דלת בפניו וישא אחרת ויקינים מצנתו וחקירת הרב לימודי ה' היא במי שאין בידו לקינים המצנה על ידי מניעתו של זה דוגמא לעובר אלפני עור באיסורין דאינו עובר אלא פקאי בתרי עברי ויש לצדד בזה ועכ"פ מה שפתבתי עפ"י דברי הרמב"ן נראה נכון ועיין בקובץ שמעמתא דרבנן קונטרס א' סי' י"ב אות י"ב שהשיג רב מופלא יצ"ו עמ"ש ביגדיל תורה הג"ל להוכיח מדסי' קס"ג וקס"ט דאין משם ראיה דשם הוא בקום עשה: והרב חתן סופר בד' קמ"א אות כ"ח חקר מדעתו חקירת הרב לימודי ה' אם במ"ע עובר אלפני עור וכתב דבמ"ע דמברך עליה פשיטא דעובר משום הברכה דעובר אלא תשא מדאורייתא או מדרבנן לכל מר פדאית ליה וכי מבעיא ליה הוא במצנה שאין מברך עליה ואף דפשוט הוא דמטעם ערבות חייב שלא להסיע חברו ממצנתו מ"מ מספקא ליה אם עובר בלאו דלפני עור ונפקא מינה באם אונסין אותו להטעות חברו במצנה אם חייב לבזבז כל ממונו פככל לא תעשה או הוי פמצנות עשה שאין צריך לבזבז אלא שלישי עי"ש שלא מצא לפשוט ספקו טהור פשוט אחד מהצדדים: וראיתי לידדי הרב הגדול מוהר"ח יצ"ו בספרו הבהיר לב שומע במערכת הלמ"ד אות ע"ה שכתב שבספרו מצנות הפלך בד' צ"ב פלל ב' הוכיח בראיה ברורה שגם בביתול מצנות עשה איפא לפ"ע ועינתי שם וראיתי שצדד בכמה ראיות ובסוף דבריו פתב שמצא ראיה שאין עליה תשובה שגם במניעה ממצנות עשה איפא לפ"ע מדברי התוס' בחולין ד' ד' ד"ה מצת שהקשו דאיך יוצא י"ח מצנה במצח דעכומ"ז דשמא לא שמרה לשם מצה והם חשודים אלפני עור ואכילת מצה המשומרת לשם מצה ליפא אלא עשה דבערב תאכלו מצות ואם העכומ"ז לא שמרה לשם מצה אינו אלא

מניעת מצוה בשב ואל תעשה ואי לא חשידי אלפ"ע הווי מהימני וע"ע להתוס' בקידושין ד' ע"ו וגטין ד' יו"ד ד"ה מצת עכ"ד יצ"ו והיא הוכחה נכונה ראויים הדברים למי שאמרם ועם שיש לדחות על פי מה שפתיבתי בשם הרב חתן סופר דבמצוה שיש בה ברכה אין מקום להסתפק דנדאי שייך לפ"ע משום ברכה שאינה צריכה ומקום הספק הוא רק במצות עשה שאין בה ברכה ואם כן במצות מצוה שמברך עליה יש לומר שמפני זה הוא שפתיבו התוס' דאיכא משום ולפ"ע מקל מקום פשט דברי התוס' מורים שעל בטול מצות עשה דאכילת מצוה הוא שפתיבו דיש בזה משום ולפ"ע לא תתן מכשול: ז"ך) הרוואה חברו שעושה איסור בשוגג שחייב להפרישו בין באיסורין דאורייתא בין באיסורין דרבנן אם יש לחלק באיסורין דרבנן בין איסור גמור לאיסור שאינו אלא משום קנס או גזרה ועיקר חייב ההפרישה אם הוא משום לתא דתנפחא או משום לתא דלפ"ע לא תתן מכשול עיין במה שהבאתי בקונטרס אסיפת דינים במערכת ה' אות ב' בעניינים אלו וגם בקונטרס פאת השדי לשדי חמד ח"א חלק הפללים במערכת האל"ף אות פ"ד בס"ד: וכתב הרב זרע אמת בחיו"ד סי' י"ט ד' טו"ב ע"ד בשם הרבנים מן צל מאש ובית יהודה דאפילו רואה שחברו נכשל מחסרון ידיעה בדבר שאיסורו רק לכתחלה ובדיעבד מותר פגון שרואה שחברו מבשל בקדרה שאינה בת יומא חייב להודיעו ולהפרישו וכן פתב הרב לב שומע יצ"ו במערכת הלמ"ד אות ע' בשם הרב שפתי רננות ד' ס"ד: כח) מצאתי (בקונטרס זכרונותי מילדותי) פתוב בשם הרב חקרי לב חלק יו"ד ח"א סי' ז' שדבר המותר לכולי עלמא ולאדם אחד אסור משום דשנוייה אנפשיה חתיכה דאיסורא ליכא משום לפני עור לא תתן מכשול ועתה אין ס' חק"ל מצוי אצלי לעיין בדב"ק שמשמעות דברים אלו הוא שמותר להושיט לו אותו הדבר וצ"ע דלקמן במערכת השי"ן אות י"א פתיבתי דהרב תבואת שור ביו"ד סי' ב' סעיף כ"א אות ל"ח פשיטא ליה שפופין ב"ד להפרישו מדבר דשנוייה אנפשיה חתיכה דאיסורא והבאתי דהרב חתם סופר בחלק אהע"ז סי' כ"ח מחלק בין שאר איסורין דכופין אמדי דשנוייה חד"א לבין רואה אשתו שגנתה עי"ש הטעם ולהרב פתחי תשובה אהע"ז סי' קט"ו ס"ק ל"ז ואיך יהיה מותר להושיט לו דבר שאסור עליו משום דשנוייה חתיכה דאיסורא ואולי לא אמר הרב חק"ל אלא שאינו עובר עליו בלאו אכל מודה דאיכא איסורא להושיט לפניו דאפילו להפרישו הוא חייב אבל אין לומר שפנתו שמותר להושיט לו משום שפופר פדעת הרב אמונת שמואל שפתיבו רבני האחרונים בשמו דמידי דשרי לישראל ואסור לב"ן עכומ"ז (פגון אבר מן החי דטמאה) מותר להושיט לב"ן עכומ"ז דכיון דלהמושיט שרי אינו מונהר בזה אלפני עור והכא נמי כיון שדבר זה מותר לכל ישראל רק שלזה הוא דאסור משום דשנוייה אנפשיה חתיכה דאיסורא יכול כל אדם להושיט לו ואין פאן משום לפ"ע חדא דלא אמר הרב אמונת שמואל אלא בדבר שאין המושיט שייך בגויה פלל (באבר מה"ח דטמאה וכינצא) אבל דבר ששייך בו גם המושיט מודה דאיכא לפ"ע שיקרי המושיט כוס יין לנזיר אף אם המושיט אינו נזיר עובר אלפני עור מטעם ששייך בו שאם ירצה והא גם הוא נזיר וכמו כן במי שאוסר עצמו באיזה דבר דשנוייה חתיכה דאיסורא פולי עלמא נמי שייכי בי מקרו והמושיט לו עובר אלפני עור ועוד דלדעת הרב אמונת שמואל אם ינדמן מציאות כזה בישראל עם ישראל אינו מוכרח שפופר שלא אמר אלא בישראל לעכומ"ז דבכי האי גוונא ליכא לפני עור ומותר להושיט לו אבל בישראל עם

ישראל אם יזדמן פינוצא לזה אפשר דמודי דאסור להושיט לו דאף דליכא לפני עור פיון שחיוב הוא להפרישו מאיסורא כל שכן שלא יושיט לפניו ועוד דכבר כתבתי למעלה בס"ק ט"ו דרבני האחרונים חולקים על הרב אמונת שמואל בסברא זו והקיפוהו בהלכות ומחו אקונדקוד סברא זו ואף שיש לה מליצי יושר ונקטי פנותיה כמו שמתבאר ממה שרשמתי בס"ק הנ"ל הנה שם (בד"ה ומפל מקום) הבאתי מה שכתב הרב נשמת כל חי שהגאון חקרי לב בחלק א"ח סי' ס"ה הכריע שלא פדעת הרב אמונת שמואל עיי"ש ולכן אי אפשר לפרש דבריו שבחלק יו"ד הנ"ל דמותר להושיט לו קאמר ולא עוד אלא דגם לומר שאינו עובר אלפני עור קשה הדבר בעיני דאם ישראל המושיט אבר מן החי דטמאה לעכומ"ז אעפ"י שאינו שייך בו עובר בלפני עור כל שכן בזה שגם הוא שייך בדבר וצ"ע: והנה בשני חכמים החלוקים בדין זה אוסר וזה מתיר אם המתיר מאכיל אותו דבר להאוסר אם יש בזה לפני עור לא תתן מכשול נחלקו בזה הפוסקים דהרב מוהרלנ"ח בס"י קכ"א כתב בשם הרא"ה לחלק בזה דאם האיסור ניקר יכול להאכילו שפיון שהוא רואה ומפיר הדבר שאוסר ואוכלו שמעת מינה דהדר ביה משמועתיה אבל דבר שאינו ניקר אסור ליתן לו והרב פרי קדש במנהגי איסור והיתר בס"י כ"ג חולק וסובר דאף באיסור שאינו ניקר אין איסור על המתיר משום ולפני עור לא ת"מ פיון שלפי דעתו מותר הדבר שהוא להאוסר אלא שהאוסר טועה בדין וכו' עיי"ש.

וכתבו רבני האחרונים דבחידושי הריטב"א לסופה ד' י"א כתב פדברי הרא"ה לחלק בין איסור ניקר לשאינו ניקר ועיין בזה להרבנים בן פדה צור ד' ה' ע"ב טל אורות ד' ט"ו ע"ד זרע אמת ח"ב סי' י"ט ד' טו"ב ע"ב ישרי לב ד' י"ב ע"ד אות ז ומה שציין שם לתשובת הרב מוהרשד"ם חיו"ד סי' רב"י הנה שם לא ראיתי שהדבר בזה אמנם שם בס"י רכ"ז נשאל הרב בעיר אחת שהיה שם איזה ספק איסור ורבים הסכימו לאסור ואח"כ בא רב אחד והורה להם היתר ורבים מאנשי העיר וטובי העיר מחזיקים בידי המתיר ורבים חוששין לנפשם ואוסרים והמנהיגים הסכימו שלא להכניס ראשם בזה ואיש הישר בעיניו יעשה ואח"כ באו צד המחזיקים היתר להחליץ חוששים להחזיק ההיתר וגזרו בח' שלא לפצות פה כהוראת האוסר וכל מי שירצה לעמוד ע"ד לאסור הוציאו ס"ת להחרימו עד שהוכרח לחתום גם הוא ועיי"ש שהאריכו בזה השואל וגם הרב הרשד"ם פי לא טוב עשו שלא הותר להם להכשיל למי שדעתו לאסור אף פי לדעתם היתר גמור הוא שהרי בפ"ק דיבמות נחלקו אם עשו ב"ש פדבריהם ומסיק דעשו ואפ"ה לא נמנעו ב"ש וב"ה מלישא נשים זמ"ז ולעשות טהרות אלו ע"ג אלו משום דהא מודעי להו לפרוש מהם הרי דאע"פ שלדעתם היתר גמור הוא וחקירו טועה אפ"ה אסור להכשילו ולא עוד אלא שראוי לנהוג חקבה וריעות להודיעו בעצמו מבלי שישאל האוסר ממנו.

וגם מפכ"ה גבי דגים שעלו בקערה דאמר רב חס ל"י לזרעיה דאבא בר אבא דליספי לי מידי דלא ס"ל אף דלשמואל היה פשוט להיתר עיי"ש ונראה דעד כאן לא נחלקו אלא בדבר שלדעת המתיר גם להאוסר מותר הוא לולא שטועה בדין אבל בדבר שאף שמותר מן הדין לכולי עלמא לאיש זה אסור משום דשנייה חתיכה דאיסורא ויש אומרים דאיסור זה (מידי דשנייה חתיכה דאיסורא) הוא מן התורה ויש סוברים שהוא מדרבנן כמו שרשמתי בזה לקמן במערכת השי"ן בס"ד נראה ודאי דכולי עלמא מודו דאיכא לפני

עור מדאורייתא או מדרבנן ואסור להושיט לו אותו הדבר דשנייה עליה חתיכה דאיסורא ובעיקר מחלוקת זו (בשני חכמים אחד אוסר ואחד מתיר) עיין בספר לב שומע מערכת הלמ"ד אות ב"ן: שוב התבוננתי ואחשבה לדעת דמה שכתוב בקונטרסי בשם הגאון חקרי לב אולי הוא מה שנסתפק הגאון שער המלה בפרק ט' מהלכות אישות דין ט"ז ונ"ל ודע שאני מסתפק בהא דאמרינן שניא אנפשיה חתיכה דאיסורא אם מותר הטבח להאכילו לאחר או נימא דקעבר על לפני עור כיון דלגבי דידיה איסורא קניהיב ליה והנה נ"ל להוכיח מתוס' סוף גדרים שכתבו ואם תאמר טמאה אני לה אמאי לא מהימנא דהא שויתיה אנפשא חתיכה דאיסורא ותיירץ הר"א דלא מצינו זונה שאסורה לכהן לינשא רק הוא מוזהר עליה אבל היא אינה מוזהרת עליו הילכך גם לדבריה אינה אסורה בו ע"כ ואפתי קשה כיון שהיא יודעת האמת שנטמאה היא קעברה אלפני עור דספי ליה איסורא בינים אלא על פרחין כיון דלדידיה היתר הוא ליפא לפ"ע שוב כתב שמצא בשטמ"ק בשם שיטה לא נודע למי שתיירץ לקושית התוס' דכיון דבע"כ נבעלת לו ליפא משום לפ"ע דמשמע דאי לא טעמא דבע"כ היתה עוברת אלפני עור עי"ש עוד וא"כ יוכל להיות דבענין זה הוא דמייירי בחק"ל ומסיק דמי שהוא אסור באינה דבר משום דשנייה חתיכה דאיסורא יכול הוא ליתנו לאחרים שמוותרים בו כיון דלגבי דידיה היתר גמור הוא וכמו שהוכיח הרב שער המלה מדברי התוס' כנז"ל וצריך לעיין בענין זה בשו"ת מאמר מרדכי ד' צ"ג ע"א שכתב בשמו הרב המגיה לס' ישרי לב יצ"ו בד' ט' ע"ג שנסתפק במי שנוהג חומרא שלא לאכול סוקאר בפסח אם מותר לתת להנוהגים היתר או אסור כיון דלדידיה אסור והוא מעין ספקו טהור של הרב שער המלה וס' מאמר מרדכי הנה אין מצוי אצלי לעיין בדב"ק: ובעיקר דברי הרב שער המלה שלמד מדברי הר"א שהביאו התוס' דבכי האי גוונא ליפא משום ולפ"ע כנז"ל תמיה לי שגראה שנעלם מהרב דברי הרמב"ן בחידושי לבימות ד' פ"ד שהקשה אהיהא דאמרינן דלא יקחו פתיב תרי זימני להזהיר לנשים פסולות שלא תנשאו לפהגים דלמה לי לא יקחו הא אפילו תימא דאינו מוזהרות מפל מקום אסורות לינשא משום ולפ"ע לת"מ מותרין בתירוץ שני דאין נשים מוזהרות אלפני עור אלא בלאו השנה בפל והביא דברי הרמב"ן הללו מרן חיד"א בס' מחזיק ברכה יו"ד סי' ס"ב ולמד מדבריו דאשה מותרת להושיט לב"ן עכומ"ז אבר מן החי דטמאה דלישראל אין בטמאה איסור אבר מה"ח ואף דלגבי ב"ן עכומ"ז אין חילוק בין טהורה לטמאה מפל מקום כיון שהוא איסור שאינו שנה בכל אין האשה מוזהרת בלפ"ע עי"ש וא"כ גבי אומרת טמאה אני לה לפי דברי הר"א שהביאו התוס' דהיא אינה מוזהרת עליו (אלא שהתוס' דחו דבריו מהיהא דיבמות ד' פ"ד דגם נשים פסולות הוזהרו שלא לינשא לפהגים) אם כן הוי לאו שאינו שנה בפל ואין הנשים מוזהרות בלפני עור בלאו שאינו שנה בפל ולא קשיא קושיתו על הר"א וממילא אין דינו מוכרח מזה וצ"ע והשגתי עתה ס' יקר שו"ת מנחת שי לרב גאון בדורנו יצ"ו וראיתי בסי' כ"א שהקשה לו דברי הרמ"א באהע"ז סי' קט"ו ס"ו ויישבם עפ"י דברי הרב שער המלה הללו עי"ש ולענ"ד במחכתה"ר דברי הרב שעה"מ אינם מוכרחים לפי דברי הרמב"ן פאמור גם השגתי ס' דבר אליהו לגאון בדורנו יצ"ו וראיתי בסי' ג' שהביא דברי השיטה (שהביא הרב שער המלה) דהאיפא משום לפ"ע ולא נתקרה דעתו במה שתיירץ ולדעתו דבע"כ היא נבעלת לו איפא לפ"ע במה שממצית עצמה אליו ומכשילתו בינים

עי"ש שלא זכר דעת הרמב"ן בזה וצ"ע: כ"ט) פתב מרן חיד"א בברכי יוסף יו"ד סי' ר"מ אות י"ג דלפני עור ליפא אלא פשמתחייב בדיני אדם אז בסוג זה איפא לפני עור אבל פשאינו מתחייב רק בסוג דיני שמים ליפא לפני עור וכתב פן ליישב מה שהוקשה לו אהיה דאמרינו בקידושין ד' ל"ב רב הונא קרע שיראי באפיה רבה בריה אמר איחזי אי רתח ופרכינו ודילמא רתח וקעבר אלפני עור ומשני דמחיל ליה דלפי דברי ס' התסידים דאף שכבודו מחול חייב בדיני שמים מאי משני דמחיל ליה והא אפתי איפא לפ"ע דקעבר אמדי דחייב בדיני שמים ולזה תגרץ דליפא לפ"ע בדבר שהוא רק בסוג חייב בדיני שמים אמנם עוד תגרץ דמחילה דמעיקרא ובפרטות פשהו נותן אצבע ומביאו לידי זה פי הא דרב פהנא ליפא משום דיני שמים עי"ש ונראה שתירוצו השני עיקר דלתירוץ ראשון קשה מי גרע דבר שהוא בסוג חייב בדיני שמים מדבר שאינו אסור אלא מדרבנן שפתבו רוב הפוסקים ראשונים ואחרונים דעובר אלפני עור מדרבנן ורבני גאוני דורנו יצ"ו מהנדחים לומר דגם באיסורין דרבנן איפא לפני עור מדאורייתא משום דלא גרע ממשאי לחבירו עצה שאינה הוגנת שנקלל בולפני עור ועל כל פנים בדרבנן נמי איפא לפ"ע וכבר פתבתי בזה בס"ד בס"ק כ"א עי"ש וא"כ מסתברא ודאי דגם במידי דאינו אלא בסוג חייב בדיני שמים איפא לפ"ע ומלבד זה ראיתי לגאון בדורנו יצ"ו בקונטרס אגרת בקורת שפקוקץ שמעתתא דרבנן סי' ט"ו ד' פ"ד (בד"ה ובהנוגע) שכתב במאי דעסיק ביה וז"ל ועוד י"ל פיון דעכ"פ בדיני שמים חייב תו עובר בלפ"ע וראה בפירוש המשנה להרמב"ם בפ"ה מתרומות שבאר פן מפורש והברכ"י יו"ד סי' ר"מ מחלק דרק אם חייב בדיני אדם איפא לפני עור ולא בדיני שמים ולא זכר יוסף את דברי הרמב"ם ומה דכבוד גופא דג"כ אינו חייב רק ביד"ש דהיא מצות עשה שמתן שכרה בצדה חולין ק"י והש"ס פריה בקידושין שם דעבר אלפ"ע וערש"י שבת קנ"א במשנה שם עכ"ד יצ"ו ועיינתי בפירוש המשנה שציין ולא מצאתי רק בפרק ששי מ"ג ראיתי שכתב וז"ל העיקר אצלנו אין שליח לדבר עבירה והעושה עבירה בעצמו מלקין אותו והמתעב אותו או מכשילו או מצוה עליו או המסייעו לדבר עבירה בשום פנים ממיני הסיוע ואפילו בדבורו הקל הוא נענש מהשי"ת כפי שעושה באותו הסיוע או ההכנה אבל אינו חייב משום מלקות מן הגזפרים בתורה אבל הוא עובר על הפתוב שאמר ולפני עור לא תתן מכשול אם הנה הוא סבה לעבור העבירה או עובר על הפתוב שאמר אל תשת ידך עם רשע אם סייע לאותו עובר עכ"ל ואם לדברים אלו היתה פונתו איני מבין בעניותי שום סתירה מזה לדברי מרן חיד"א וכן מה שציין דברי רש"י בשבת מסתמא יש איזה ט"ס פי בדברי רש"י שם אין שייכות לזה כמו שיראה הרוואה אמנם מה שהכריח ממה שבש"ס הקשו אהיה דרב פהנא והא קעבר אלפני עור אעפ"י שמצות פבוד אביו היא שכרה בצדה שאין ב"ד מוזהרין עליה אלא בדיני שמים היא ראיה נכונה דהא בהיה דרב הונא לא הנה לחוש שפא יבזה את אביו שלזה ב"ד מוזהרין כמו שכתב הרמב"ם בפרק ה' מהלכות ממרים בסופו כל המבזה אביו או אמו אפילו בדברים ואפילו ברמיזה הרי זה ארוור מפי הגבורה שנאמר ארוור מקלה אביו ואמו ויש לב"ד להפות ע"ז מפת מרדות ולענש כפי מה שיראו עכ"ל רק החשש ברב הונא הנה שיאמר איזה דברים לאביו שיהא בסוג העדר מוראו ולא בזיון כמו שבאר מרן חיד"א עצמו ועל זה נראה דאין ב"ד מוזהרין דאין זה בכלל בזיון ובכל זאת אמרינו דאיפא משום ולפני עור ולכן

נראה דתירוצו השני הוא העיקר: ל') מי שנתחייב שבועה לחבירו ויודע ודאי שישבוע לשקר אם יש שום עונש על המשביע עיין הרדב"ז בחדשות סי' קנ"ב שאין לחוש פן כתב הרב מוהרדה"ק בזכרונותיו שבס' תפארת אדם ד' קפ"ד אות כ"ה הנה תשובת הרדב"ז הלזו היא בתשו' שגדפסו בווארשא תרמ"ב בח"ד סי' אל"ף רכ"ג ושם אתה מוצא דאף שבאמת כתב פן דמן הדין אין לחוש ויכול להשביעו שאינו מחוייב להפסיד ממונו כדי שלא ישבע זה לשקר והלעיטהו לרשע ונמות וקעושה פן נקרא חסיד שוטה מפל מקום סגים ולצאת מידי ספק עונש שבועה ראוי לכל ירא שמים להביאו לידי שבועה ולהודיע לו ענשו אולי יפרוש ויודה ואם רואה שרוצה לישבע לא ישביעהו אלא יטילו חרם סתם על כל מי שלא יודה לחבירו וכתב פן גם בתשו' החדשות סוף סי' שד"ן עי"ש ונראה שפך יש לדקדק מדברי תשובת רבינו מוהר"י ו' מיגאש סי' ז"ך שהביא מרן חיד"א בשו"ת ברכה חלק ח"מ סי' צ"ב אינרע מעשה בימי רבינו יצחק שפאו לפניו שני בעלי דינים ונתחייב אחד מהם שבועת הקיסת ובעודו פותב נוסח ה בועה אמר תובע לנתבע אני יודע בבירור שתשבע לשקר שפכר בשבעת לפלוני ולפלוני לשקר וחסף הרב הפתקא מידו ואמר לו לך אין לך אצלו פלום פנין שהודית שהוא חשוד לא נשאר לך עליו שבועה ולא שום דבר עד כאן לשונו דמשמע דמשום שהודית שהוא חשוד הוא חשוד שפכר נשבע לאחרים לשקר הוא שאינו יכול להשביעו אבל אם לא נחשד מפכר אף אם יודע שאם ישבע בנדון זה הוא לשקר יכול מן הדין להשביעו ומר"ן חיד"א כתב על זה שפגליון הרב עיר וקדיש מוהר"ם הלוי נזיר פתוב שמתשובת הרשב"א שהביא מרן בב"י מחודש ה' לא משמע הכי אלא כל שלא נפסל בעדים אינו נפסל לחצאין שיהא פשר לגבי עלמא ופסול לגביה עכ"ל וגם מדבריו מתבאר דאף שהתובע יודע שישבע לשקר אחרי שפכר הוא חשוד לזה לפי דבריו בכל זאת יכול להשביעו: וחקר הרב מנצל מאש בסי' מ"ה הביא דבריו הרב החבי"ף בס' נשמת כל חי ח"ב סי' ט' למה לא יהא אסור להשביעו משום ולפני עור לת"מ דאף אם יפסיד ממון ע"י זה הא קי"ל דשלא לעבור על מצות לא תעשה חייב לכבז כל ממונו אם יתן איש את כל הון ביתו באהבת התורה והרב המחבר כתב ליישב חקירה זו בכמה פנים וכתב וז"ל ועוד י"ל דכי קפדינן אלפני עור היינו כשעתה בא לעשות האיסור על ידו בלי שום תועלת אבל כשזה משביעו הרי איכא צד להוציא מידו הגזלה ולהצילו מאיסור גזל וכו' וא"כ באופן זה שעל ידי שפא לעבור לפ"ע בספק אפשר שיתברר וימלט מאיסור חמור היינו גזל בכי האי גוונא שרי לעבור אלפ"ע וראיה לזה ממה שכתב הרב בית יהודה ביו"ד סי' י"ז דמותר לעבור אלפ"ע כדי לקיים מצוה דאין משיבין על הקלקלה עכ"ל ובמחכמה"ר אין דעתי הענייה נוחה ביישוב זה דכיון שיודע בבירור שישבע לשקר איך הותר לזה להכשילו ונאפילו אם היה זה חוטא וזה זוכה בדבר אחר אין אומרים לאדם חטוא בשביל שינקה חבירו ורק שיעבור זה איסור דרבנן כדי שלא יעבור הלה איסור תורה מצינו שכתבו הפוסקים להתיר אבל אם שניהם איסורי תורה או שניהם דרבנן לא יתכן להתיר לזה כדי שינקה חבירו עיין מה שכתבתי למעלה בס"ק י"א (מד"ה ולפי הנראה והלאה) ולא דמי למה שהביא שם בשם הריטב"א על מה שאמרו בש"סב"ק דמציעא ד' ה' ע"ב ונימא מיגו דחשיד אממונא חשיד אנשבועתא ומיגו דחשיד אממונא חשיד אנשבועתא לא אמרינן וכתב הריטב"א והיינו דפרכינן ונימא מיגו דחשיד וכו' לא נרמי עליה שבועה

דְּהָא אִיפָּא מְשׁוּם וְלִפְנֵי עוֹר וּפְרָקִינֵן דְּלֹא אָמְרִינֵן הָאֵי מִיגּוּ דְּאָפְשָׁר דְּבַעֵי לְמִיגְזֹל וְלֹא
בְּעֵי לְמִיגְזֹל וְלֹא שְׁתַּבּוּעֵי בְּשִׁיקְרָא וּמְשׁוּם שְׁבֻעָה מוֹדָה דְּבֵית דִּין וְדַאי יְכוּלִים לְחַיְיבּוּ
שְׁבֻעָה כִּינּוּן שְׂאִין מְוַחֲזָקִים בּוּ שְׂשִׁיבְעָה לְשִׁקְרָא וְלִכְּנֵן מְסַתְמָא אָמְרִינֵן דְּלֹא מְפַנֵּי שְׁחִשׁוּד
אִמְמוּנָא חִשׁוּד נְמִי אִשְׁבּוּעֵתָא אָבַל חִקִּירַת הָרַב מְוַצֵּל מְאִשׁ הִיא לְגַבֵּי הַתּוֹבֵעַ אֲשֶׁר לּוֹ
יְדוּעַ וּבְרוּר שְׂשִׁיבְעָה לְשִׁקְרָא אִיךְ הַתּוֹרָה לּוֹ לְתַתּוּ מְכַשׁוּל לְפָנֵי הַנְּשַׁבֵּעַ וּמַה שְׁפַתְבּוּ וְעוֹד י"ל
דְּאֵעִיקְרָא לֹא קִשְׂיָא מִיָּדֵי דְּהַתּוֹרָה אֲשֶׁר צְוִתָּהּ וּלְפ"ע לֹא ת"מ הִיא צְוִתָּהּ לְתַתּוּ שְׁבֻעָה
וְהִינּוּ טַעְמָא מְשׁוּם שְׁעַל יְדֵי שְׁבֻעָה יִמְנְעוּ הָעוֹלָם מִלְּגַזֹּל וְיֵשׁ בְּזֵה תְּקוּנָה הָעוֹלָם שְׂאִם
לֹא כֵּן לֹא שְׁבִקְתָּ חַיִּי לְכָל בְּרִיָּה וְכוּ' וְזֵה בְּרוּר עַכ"ל תְּפִירוּץ זֶה נִרְאֶה נִכּוֹן לְעַנ"ד: ל"א)
אִם מְוַחֲזָקִים שְׂחָד לְדִינָן ב"ן עַכּוּמ"ז אוּ עוֹבֵר בְּלִפְנֵי עוֹר לֹא ת"מ אַחֲרֵי שְׂפָן עַכּוּמ"ז
מְצֻנָּה עַל הַדִּינִים אִם כֵּן אִף לֹא תְּקַח שְׂחָד בְּכָלֵל הַדִּינִים פְּתַב הָרַב בְּתוּמַיִם רִישׁ ס' ט'
שְׁנִסְתַּפֵּק בְּזֵה הָרַב חוֹת יָאִיר וְלֹא הֶעֱלָה דְּבַר בְּרוּר וְהָרַב הִמְחַבֵּר פְּתַב דְּהָעוֹלָם נוֹהֲגִים
הִיתֵר מְשֻׁנִּים קְדַמוּנִיּוֹת וְאִין אִישׁ שֵׁם עַל לֵב וְצָרִיךְ לִזְמַר שְׁסוּבְרִים שְׁפַל טַעַם הַשְּׂחָד
הוּא דְּהוּא חַד דְּמִקְרָבָא דְּעַתִּיבָה גְּבִיָּה וְזֵהוּ בְּיִשְׂרָאֵל דְּקְרוּבִים אֲסוּר לְדוּן אָבַל ב"ן עַכּוּמ"ז
שְׁפַל הַקְּרוּבִים מְוַחֲזָקִים לְדוּן א"כ אִף לִיתָן שְׂחָד לְהַצְדִּיק אֲתֵי הַצְדִּיק וְכוּ' מְוַחֲזָקִים דְּמַאי
שְׂנָא מְחַרְוּבִים אֵלּוּ תוּד"ק וְנִאֲנִי הַהֲדִיּוּט לְקַמְן בְּמַעֲרַכַת הַשִּׁי"ן אוֹת ו' (וְצִינְתִּיּוּ בְּשִׁדֵי
חִמָּד ח"א בְּמַעֲרַכַת הַגִּימ"ל אוֹת ה"ן סק"ה) צִינְתִּי דְּבַרֵי הָרַב פְּתַחֵי תְּשׁוּבָה בִּינ"ד רְסִי
קנ"א שְׁהִבִּיא דְּבַרֵי הָרַב חוֹת יָאִיר וְכַתְּבַת עַל דְּבַרֵי דְּנִרְאֶה לּוֹ לְהַתִּיר ע"י שְׁלִיחַ דְּהוּי
לְפָנֵי דְּלִפְנֵי וְכוּ' תְּמַהֲתִי עָלָיו שְׁלֹא הִזְכִּיר דְּבַרֵי הַרְבַּנִּים בְּתוּמַיִם וְחַת"ס בְּחֻלְקַת הַשִּׁשִּׁי ס' ט'
י"ד וְשֵׁם מְבֻנָּא דְּאִף לִיתָן שְׂחָד ע"י עַכּוּמ"ז אַחֲרַי עוֹבֵר בְּלִפְנֵי וְלֹא שְׂיִיךְ בְּזֵה לְפָנֵי
דְּלִפְנֵי דְּלֹא מְפַקְדִּינֵן כַּמ"ש בַּע"א ד' י"ד דְּהַתָּם יִשְׂרָאֵל מוֹכֵר לְעַכּוּמ"ז שְׂאִינוּ מְקַרִּיב
לְע"א רַק שְׁהַעַכּוּמ"ז מוֹכְרוֹ לְאַחֲרָא שְׁהוּא מְקַרִּיב וְהַלּוֹקְחָא הוּא הַמְּכַשִּׁיל אֶת הַלּוֹקְחָא הַשְּׂנִי
וְהַיִּשְׂרָאֵל הַמּוֹכֵר אִינוּ מְשַׁלְּחוֹ לְמַפְנֵי וְאִינוּ נוֹתֵן מְכַשׁוּל אֶלְא גּוֹרֵם שְׁהַרְאִשׁוֹן יִתָּן מְכַשׁוּל
לְהַשְּׂנִי וְאֵהָא לֹא מְפַקְדִּינֵן וְכוּ' אָבַל אִם הַיִּשְׂרָאֵל מְצַנְהָ לְעַכּוּמ"ז שְׂיִתָּן עֲבוּרוֹ שְׂחָד נִמְצָא
מַגִּיעַ הַשְּׂחָד לְהַשְּׁפֵט בְּחַרִּיקָאוֹ אִף דְּאִין שְׁלִיחוֹת לְעַכּוּמ"ז וְלֹא לְדַבַּר עֲבִירָה מְפַל מְקוּם
הוּי חַד לְפָנֵי וְאֲסוּר כִּינּוּן שְׁהַיִּשְׂרָאֵל שׁוֹלְחֵי לְהַשׁוֹפֵט לִיתָן עֲבוּרוֹ וְכוּ' אִיךְ לְפַעְמִים יוֹדַעַ
הַיִּשְׂרָאֵל שְׁהַדִּין עֲמוֹ וּמְבֻנָּר שְׁחִיב לּוֹ הַעַכּוּמ"ז אֶלְא שְׁמַחְנוּסַר גְּנוּבִינָא וְהַשׁוֹפֵט
הַעַכּוּמ"ז בְּמַקּוּמוֹת שְׁלֹא הִיוּ הַעַכּוּמ"ז דְּנִים בְּצִדְקָא וּמְשַׁפֵּט מְתַרְשָׁל וְגַם מְרַחֵם עַל הַנְּתַבֵּעַ
עַכּוּמ"ז וְחוֹשֵׁב שְׁעוֹשֶׂה מְצַנְהָ בְּזֵה שְׁלֹא לְנִגְנוֹשׁ אֶת הַעַכּוּמ"ז בְּזֵה מְוַחֲזָקִים לִיתָן שְׂחָד
לְהַשׁוֹפֵט הַהוּא לְעֲשׂוֹת מְשַׁפֵּט צְדָקָה וְלֹא זוֹ בְּלִבְדָּ שְׂאִין כְּאִין לְפָנֵי עוֹר אֶלְא מְצַנְהָ קַעְבִּיד
שַׁע"י הַשְּׂחָד שְׁלוֹ לֹא יִטָּה הַשׁוֹפֵט אֶת הַדִּין וְכוּ' וְכוּ' עִי"ש דַּב"ק אַחֲרַי זְמַן רַב הַשְּׁגִיתִי ס'
פ"ת חֻלְקַת ח"מ וְרִאִיתִי שְׂבָסִי ט' סק"ג כְּבָר הִבִּיא דְּבַרֵי הַתּוּמַיִם וְחַת"ס הַנְּ"ל וְהוֹסִיף
לְהִבִּיא דַּבְס' דְּבַרֵי מְשַׁפֵּט פְּקַפְקָה עַל דְּבַרֵי הַתּוּמַיִם וְשְׁהִבִּיא דְּבַרֵי הַרְמַב"ן בְּפִרְשַׁת וַיִּשְׁלַח
בְּשֵׁם הַיְּרוּשְׁלָמִי דְּאִף ב"ן עַכּוּמ"ז מְוַחֲזָקִים בְּלֹא תְּקַח שְׂחָד וְא"כ אִין הִיתֵר עַכ"ל וְס' דְּבַרֵי
מְשַׁפֵּט אִין מְצִיּוֹ אֶצְלֵי וְלְכַאוּרָה נִרְאֶה דְּאִין מְדַבְּרֵי הַיְּרוּשְׁלָמִי סְתִירָה לְסַבְרַת הָרַב
הַתּוּמַיִם שְׁלֹא פְּתַב דְּמְוַחֲזָקִים לִיתָן שְׂחָד לְדִינָן ב"ן עַכּוּמ"ז אֶלְא לְהַצְדִּיק הַצְדִּיק שְׂאִ
שְׂבִיִּישְׂרָאֵל אֲסוּר בְּב"ן עַכּוּמ"ז מְוַחֲזָקִים כִּינּוּן שְׁמְוַחֲזָקִים לְדוּן קְרוּבוֹ וְא"כ אִין סְתִירָה מְדַבְּרֵי
הַיְּרוּשְׁלָמִי דְּאָפְשָׁר דְּהַיְּרוּשְׁלָמִי קְאָמַר דַּב"ן עַכּוּמ"ז מְוַחֲזָקִים בְּלֹא תְּקַח שְׂחָד לְהַטּוֹת הַדִּין
אָבַל לְהַצְדִּיק הַצְדִּיק וְכוּ' אָפְשָׁר דְּמְוַחֲזָקִים אִיךְ בְּאַמַּת לְשׁוֹן הַיְּרוּשְׁלָמִי שְׁהִבִּיא הַרְמַב"ן

(במעשה שכם על פסוק ויענו בני יעקב את שכם ואת חמור אביו במרמה) בדינין של נח הטה דינו נהרג לקח שחד נהרג מוכח דלקח שחד היינו אף בלא הטיית דין שלקח שחד לדון דין אמת להצדיק את הצדיק וכו' ובכל זאת נהרג וא"כ ממילא נפל ההיתר בזה דהא איפא לפני עור פן נראה פונת הרב דברי משפט ולפי זה גם על הרב חת"ם קשה מהירושלימי דכיון שגם על מנת להצדיק הצדיק אסור לו לקבל שחד א"כ ישראל הנותן לו עובר בלפ"ע ויש ליישב בדוחק וצ"ע: והרב מלא הרועים במערכת ב"ן עכומ"ז אות ח' שקיל וטרי בזה וכתב דנ"ל דאף שהעכומ"ז מצווה לדון ב"ן עכומ"ז חבירו מכל מקום לא נצטווה לדון ישראל וא"כ כשהישראל הולך אליו בשביל שחבירו מסרב לדון והוצרך לילך עמו בערפאות מותר ליתן שחד אבל כשהולך עמו לדון ב"ן עכומ"ז חבירו אסור ליתן דבזה מצווה לדון ובראית התנאים מדמותר לדון קרובו כתב לחלק בין דבר התלוי בשווא דדיינא וכו' עי"ש ולדבריו צריף לומר דמה שאמרו בירושלימי דב"ן עכומ"ז מונהר בלא תקח שחד היינו כשפא לדון ב"ן עכומ"ז דכיון שמצווה הוא לדונו הרי הוא באזהרה דלא תקח שחד אבל בדין שבין שני ישראלים שהולכים להתדיין לפני השופט ב"ן עכומ"ז מותר לאחד ליתן לו שחד להצדיק את הדין: והנה בספרי ריש פרשת דברים (פיסקא ט') על פסוק לא אוכל לבדי שאת אתכם אמרו על מה שאמר שלמה הע"ה כי מי יוכל לשפוט את עמה הפכד הנה אפשר שלמה שגאמר עליו ויחפם מכל האדם לא יכול לדון את ישראל אלא כף אמר איני כשאר דיינים מלך ב"ו יושב על בימה שלו דן להריגה ולחנק ושרפה וסקילה ואין בכף כלום ואם חייב ליטול סלע נוטל שתיים ואם חייב דינר נוטל מנה אני אינו כף אלא חייבתי ממון נפשות אתה תובע שגאמר וקבע את קובעיהם נפש ע"כ.

והביאו רש"י בחומש על פסוק לא אוכל לבדי ויש קצת שינוי ממה שהוא בספרי עי"ש וכתב הרב זרע אברהם ונ"ל ואם חייב ליתן סלע נותן שתיים כלומר דייני אוה"ע כשחייב הבעל דין ליתן סלע ממנו שתיים שאעפ"י שהוא מטה את הדין אין בכף כלום וכמ"ש רש"י בחומש.

וא"ת נהרי ב"ן עכומ"ז נצטוו על הדיינין כדאיתא בפרק ד' מיתות. וי"ל דמכל מקום אם הטה דין אינו נתבע נפשות כמו דייני ישראל עכ"ל ובענייני איני מבין דב"ק דאם מונהר על הטיית דין שהוא מכלל מצות דינין שנצטוו בכלל השבע מצות הרי נענשים עליהם שאזהרתן זוהי מיתתם והיכי קאמר שאינו נתבע נפשות ועוד קשה דלפי הנראה לא ראה הרב מה שכתב הרמב"ן בשם הירושלימי גבי דיני ב"ן עכומ"ז הטה את הדין נהרג וכו' כנז"ל.

ולפי הנראה פונתו לומר שאין מענישין אותו בידי שמים בדיני נפש שאף שמן הדין חייב מיתה בידי בית דין על זה אם אין ב"ד ממיתין אותו נענש בדיני שמים אף לא בדיני נפשות וכל דברי שלמה הם כלפי דיני שמים שדיין ישראל נתבע בדיני שמים על הטיית דין בדיני נפש כדכתיב וקבע את קובעיהם נפש דבדיני אדם אינו נתבע נפשות ובדיני שמים נתבע כאילו נפש הוא חובל וזהו שאמר נפשות אתה תובע אתה דייקא דהיינו בדיני שמים פן נראה פונתו אלא שלשון רש"י שאם דן והטה את דינו וגזל אין בכף כלום עכ"ל משמעו שאין לו שום עונש לא בדיני אדם ולא בדיני שמים ומותר לעשות

כּוּן וְהִדְבֵּר תְּמוּהָ שְׂאֵף אִם נֹאמֵר שְׂאֵין הַטְּיִית דִּין בְּכֻלָּל דִּינִין שְׁנַצְטוּוּ בְּהֵן כְּמוֹ שְׂאֵמְרוּ בִירוּשְׁלָמִי הָרִי גִזְל וְדַאי הוּא מְשַׁבַּע מִצּוֹת וְהִיכִי קֹאמֵר שְׂאֵם גִּזְל אֵין בְּכֹף פְּלוּם וְעוֹד דְּעִיָּקֵר הַדְּבָר לֹאמֵר שְׂאֵף שְׁבִדְיִי אָדָם חֲזִיב מִיתָה אִם לֹא נַעֲנֵשׁ בְּדִינִי אָדָם יְהִיָּה עֲנֵשׁוּ בִיּוֹדֵי שְׂמִים קַל מְמַנּוּ תְּמוּהָ בְּעֵינֵי דְבְּכָל מְקוּם דִּין שְׂמִים חֲמוּר כְּמוֹ שְׂאֵמְרוּ בְּכִמְהָ מְקוּמוֹת פְּטוּר מְדִינִי אָדָם וְחֲזִיב בְּדִינִי שְׂמִים וְכֵן הוּא בְּדִין זֶה בִּישְׂרָאֵל שְׂאֵם דִּינִין יִשְׂרָאֵל הֵטָה הַדִּין אֵינוֹ נִיּוֹדוֹן נְפִשׁוֹת בְּדִינִי אָדָם וְנִיּוֹדוֹן נְפִשׁוֹת בְּדִינִי שְׂמִים פְּדֻכְתִּיב וְקִבַּע אֶת קוֹבְעִיָּהֶם נִכְשׁ וְאִיָּה יִתְכֵן שְׁבַב"ן עֲכוּמ"ז אָף שְׁחֲזִיב מִיתָה בְּדִינִי אָדָם אִם לֹא נְהָרַג יְהִיָּה דִּינוֹ שְׁבִדְיִי שְׂמִים קַל מְאִילוֹ נִיּוֹדוֹן בְּדִינִי אָדָם וְצ"ע: וּמְצִאתִי בְּשׁו"ת שׂוֹאֵל וּמְשִׁיב מֵהַד"ק בַּח"א ס' ר"ל שְׁהֵרַב הַשׂוֹאֵל הִבִּיא מ"ש הַרְמַב"ן בְּשֵׁם הִירוּשְׁלָמִי דַב"ן עֲכוּמ"ז שְׁהֵטָה אֶת הַדִּין נְהָרַג לְקַח שְׁחַד נְהָרַג וְהַקְשָׁה שְׁרַש"י בְּפִרְשַׁת דְּבָרִים הַנ"ל פְּתַב שְׂאֵם דִּין וְהָרַג וְהֵטָה אֶת הַדִּין אֵין בְּכֹף פְּלוּם וְהוּא הִיָּקֵף הִירוּשְׁלָמִי וְגַם תְּמָה עַל הַחֲזוֹת יֵאִיר וְהַתְּנַמִּים שְׁהַעֲלוּ שְׂאֵין שְׁיָיָה אִסוּר שְׁחַד לַב"ן עֲכוּמ"ז שְׁהָרִי בִירוּשְׁלָמִי אָמְרוּ לְקַח שְׁחַד נְהָרַג עָלָיו (דְּמִשְׁמַע לִיָּה כְּמוֹ שְׁפִתְבְּתִי לְמַעְלָה דְּמִדְּפִלְגִינְהוּ לְתַרִי הֵטָה דִּינוֹ נְהָרַג לְקַח שְׁחַד נְהָרַג מְשַׁמַּע דְּאָף אִם לְקַח שְׁחַד לְדוֹן דִּין אָמַת קֹאמְרִי דְּנְהָרַג) וְהֵרַב הַמְּחַבֵּר הַשִּׁיב לְקוֹשְׁיָא רֵאשׁוּנָה דְּנָהִי דַב"ן עֲכוּמ"ז נְהָרַג עַל שְׁחַד וְהַטְּיִית דִּין אִם לֹא נְהָרַג בְּדִינִי אָדָם אֵין נַעֲנֵשׁ בְּדִינִי שְׂמִים שְׁכָל חֲזִיב ב"ן עֲכוּמ"ז אֵינוֹ אֶלָּא מְשׁוּם יֵשׁוּב הָעוֹלָם אֲבָל לֹא בְּדִינִי שְׂמִים עִי"ש וּלְפִי זֶה מָה שְׁפִתְבַּר רַש"י שְׂאֵם הֵטָה אֶת הַדִּין אֵין בְּכֹף פְּלוּם כְּוִנְתּוֹ שְׂאֵין לוֹ שׁוּם עוֹנֵשׁ בִּיּוֹדֵי שְׂמִים שְׂאֵם לֹא פְּדַמְשַׁמַּע מְדַבְּרֵי הָרַב זֶרַע אַבְרָהָם דְּנַעֲנֵשׁ הוּא בְּדִינִי שְׂמִים אֶלָּא שְׂאֵינוֹ נַעֲנֵשׁ בְּדִין נִכְשׁ דְּלִהָרַב שׁו"מ אֵינוֹ נַעֲנֵשׁ כְּלָל בְּדִינִי שְׂמִים וְאַסְבְּרָה לָן דְּאֵין שְׁיָיָה עוֹנֵשׁ בִּיּוֹדֵי שְׂמִים בַּב"ן עֲכוּמ"ז שְׁכָל דִּינֵיָּהֶם הוּא מְשׁוּם יֵשׁוּב הָעוֹלָם בְּלַבַּד וּבְזֶה תְּנוּחַ דְּעֵתֵינוּ מִמָּה שְׁתַּמְהֵתִי אֲנִי הַדֵּל דְּבְּכָל מְקוּם מְחַמִּירִים בְּדִינִי שְׂמִים (דְּאָף עַל מָה שְׁפִטוּר בְּדִינִי אָדָם חֲזִיב בְּדִיל שְׂמִים) דְּזִהוּ רַק לְגַבִּי יִשְׂרָאֵל אֲמַנָּם תְּמִיָּה לִי דְּלְפִי הַנְּרָאָה לֹא זָכַר שֵׁם דְּמָרְן כ"מ בְּהַלְכוֹת מְלָכִים פָּרַק ט' דִּין ו' וְדִין ט' פְּתַב לְדַעַת הַרְמַב"ם דְּמָה שְׂאֵמְרוּ בְּש"ס גַּבִּי ב"ן עֲכוּמ"ז חֲזִיב מִיתָה (וְלֹא אָמְרוּ נְהָרַג) רוֹצֵה לֹאמֵר חֲזִיב מִיתָה בִּיּוֹדֵי שְׂמִים וְעִי"ש לְהָרַב לְחַם מְשֻׁנָּה הָרִי אִם כֵּן מְצִינּוֹ לַב"ן עֲכוּמ"ז עוֹנֵשׁ בִּיּוֹדֵי שְׂמִים דְּלֹא כְּמֵאִי דְּפִשְׁטָא לִיָּה לְהָרַב שׂוֹאֵל וּמְשִׁיב דְּאֵין לַב"ן עֲכוּמ"ז עוֹנֵשׁ בִּיּוֹדֵי שְׂמִים כְּלָל וְצ"ע: וְעַל מָה שְׁהַקְשָׁה הָרַב הַשׂוֹאֵל עַל הַחֲזוֹת יֵאִיר וְהַתְּנַמִּים מִהִירוּשְׁלָמִי שְׁהִבִּיא הַרְמַב"ן הַשִּׁיב הָרַב הַמְּחַבֵּר דְּבִלְקִיחַת שְׁחַד יֵשׁ חִילּוּק בֵּין יִשְׂרָאֵל לַב"ן עֲכוּמ"ז דִּישְׂרָאֵל אִסוּר לְקַח שְׁחַד אָף לְדוֹן אָמַת מְגֻזְרַת הַכְּתוּב אֲבָל ב"ן עֲכוּמ"ז אֵינוֹ אִסוּר אֶלָּא לְקַח שְׁחַד כְּדִי לְהַטּוֹת הַדִּין וְהַקְשָׁה לוֹ דְּמַדְּבָרֵי הַ רוּשְׁלָמִי מְשַׁמַּע דְּלְקִיחַת שְׁחַד אָף בְּלֹא הַטְּיִית דִּין קֹאמֵר דְּנְהָרַג שְׂאֵם לֹא כֵּן מֵאִי קַמ"ל לְקַח שְׁחַד נְהָרַג אִם אֵינוֹ אֶלָּא בְּמִטָּה אֶת הַדִּין הָא קֹאמֵר הֵטָה דִּין נְהָרַג וְהַשִּׁיב דְּהַפְּנִיָּה דְּנְהָרַג עַל הַמְּחַשְׁבָּה לְהַטּוֹת הַדִּין אָף שְׁעֵדִין לֹא הֵטָה מְשׁוּם דַּבְּ"ן עֲכוּמ"ז מְחַשְׁבָּה רְעָה מְצַטְרַפֶּת לְמַעֲשֵׂה א"כ נַעֲנֵשׁ גַּם עַל מָה שְׁלּוּקְסָת וְחֻשְׁב לְהַטּוֹת דִּין וְזֶה שְׁנוֹתֵן הַשְּׁחַד אֵינוֹ עוֹבֵר אֶלְפַנִּי עוֹר פִּינּוֹן שְׂאֵינוֹ עוֹבֵר רַק בְּמְחַשְׁבָּה לְבַד וְהוּי כְּעֵין מָה שְׂאֵמְרוּ זֶה מְחַשְׁב וְזֶה עוֹבֵר לֹא אָמְרִינּוּ וּבְלָאוּ הִכִּי יֵשׁ לֹאמֵר דְּלֹא שְׁיָיָה לַפ"ע דְּכָל שְׂאֵפְשֵׁר לְפִסּוּק וְלֹא יֵטָה הוּי דּוּמְיָא בְּדִלָּא קֹאִי בְּתַרִי עֲבָרֵי דְּנְהָרָא ע"כ תְּוֹרַף דַּב"ק עִי"ש וַא"כ לְדְּבָרֵינוּ מוֹתֵר לִיתָן שְׁחַד לַב"ן עֲכוּמ"ז אָף לְהַטּוֹת הַדִּין וְהַרְבֵּה רַעֲיוֹנוֹת יֵשׁ לִי לְפִלְפֵל בְּדְּבָרֵינוּ שַׁצ"ע לַענ"ד וּכְבָר פְּתַבְתִּי דְּבָרֵי הַרְבָּנִים

הנז"ל דַּנְקֵטִי דְאָסוּר מְשׁוּם לִפ"ע וְתוּ לָא מִיְדִי: ל"ב) מָרְן מוהרד"ף בִּס' מְכַתֵּם לְדוּד
בְּחֶלֶק יו"ד ס' ל"ג (בד"ה וְדַע) הִבִּיא מַה שְּׁכַתְּבוּ הָרֵאשׁוֹנִים בְּהָא דְאָמְרִינָן אַם אָמַר לוֹ
אָבִיו הִטְמֵא אוֹ אַל תַּחְזִיר אֲבִיךָ וְכִינְצֵא דְלֹא יִשְׁמַע לוֹ דְהֵינּוּ שְׂאָבִיו אֹמֵר לוֹ כִּן כְּדִי
שְׂיַעֲסֹק בְּכַבּוּדוֹ וְהִבִּיא שְׁהֶרֶב מִשְׁנֵה לְמַלְהָ בִּפְיָא מְהֵלְכוֹת אֲבִיךָ הִכְרִיחַ כִּן שְׂאָם לֹא
כִּן פְּשִׁיטָא שְׂלֵא יִקְבֵּל מִמְּנוּ פִּינּוּן שְׂאוּמֵר לוֹ לְעֵבֶר עַל דְּבַר תּוֹרָה אִיקְרִי כְּאֵן וְנָשִׂיא בְּעַמְהָ
וְכוּ' בְּעוֹשֶׂה מַעֲשֶׂה עַמְהָ וְכַתְּבַע עַל דְּבָרֵי וְנ"ל וְלַעֲנֵנ"ד אַחַר הַמְּחִילָה אִי מְהָא לָא אִירִיָּא
דְּנִרְאָה דְלֹא יִצָּא אֵב זֶה מִכָּל עוֹשֶׂה מַעֲשֶׂה עַמְהָ בְּדַבּוּר גְּרִירָא דֵּא"ל אַף הַפַּעַם אַל תַּחְזִיר
דְּלֹא מִפְּנֵי זֶה נִקְרָא רְשָׁע דְלֹא מִיקְרִי רְשָׁע אֲלֵא מִי שְׂעֵבֶר עֲבִירָה שְׂחִיבִין עֲלֵיהָ מְלָקוֹת
מ' וְכֵן מְבוֹאֵר בַּח"מ ס' ל"ד וְהִכָּא אִפִּי' תִּימָא שְׁנֵה הָאֵב עוֹבֵר עַל לִפְנֵי עוֹר לַת"מ הָוִי
לָאוּ שְׂאִין בּוּ מַעֲשֶׂה וְאִין בּוּ מְלָקוֹת.

וְקָרוֹב הַדְּבָר דְאָפִי' מְשׁוּם לִפְנֵי עוֹר לִיכָּא דְמִלְתָּא בְּעֵלְמָא הוּא דְקָאֵמַר לִיהּ וְיִכּוֹל לוֹמַר
ג"כ דְלִנְסוּתוֹ אִיפְנוֹן וְעַכ"פ יִכּוֹל לוֹמַר דְּבָרֵי הָרַב וְדְבָרֵי הַתְּלָמִיד וְכוּ' וְאִין זֶה מְסִית וְאִי
הֵבֵן קַבִּיל מְנִיָּה אִיהוּ הוּא דְאָפְסִיד אֲנַפְשִׁיָּה אֲלֵא נִרְאָה דְטַעְמוֹ שְׁל ה"ה נְמִי כְּמִפּוֹרְשׁ
בְּדְבָרֵי הָרִיטְבָּ"א דְכַתִּיבָנָא דֵּא"ל כ' אִין כְּאֵן מְצַנֵּת כְּבוֹד כָּל דְהוֹנֵא מְלָתָא דְלֹא שְׂיִיךְ הָאֵב
בְּגוֹנָה וְלֹא נִפְקָא לִיהּ וְלֹא מִיְדִי בְּמָה שְׂלֵא יַחְזִיר וּפְשִׁיטָא מְהִיכָא תִימָי דְלִיצִיָּית לִיהּ עַכ"ל
מִתְבָּאֵר מִדְּבָרֵי דְהָאוּמֵר לְחַבְרוֹ לְעֵשׂוֹת אִיזָה דְבַר הָאָסוּר וְכֵן עֲשֶׂה אִין הָאוּמֵר עוֹבֵר
בְּלִפְנֵי עוֹר וְלִפִּי הַנִּרְאָה בַּמַּחֲכָתָה"ר נְעֵלְמוּ מַעֲיָנִי קְדָשׁוֹ דְבָרֵי רַבִּינוּ הַגְּדוֹל בְּפִירוּשׁ
הַמְּשֻׁנָה בַּמַּס' תְּרוּמוֹת פָּרָק ו' מְשֻׁנָה ג' וְנ"ל הַמַּתְעָה אֶת חֲבִירוֹ אוֹ מְכַשִּׁילוֹ אוֹ מְצוֹה עָלָיו
אוֹ הַמְּסִיָּעוֹ לְדַבֵּר עֲבִירָה בְּשׁוּם פְּנִים מִמִּינֵי הַסִּיּוּעַ וְאִפִּילוּ בְּדִבּוּר הַקָּל נְעוּשׁ מַהֲשִׁי"ת
כְּפִי מַה שְׂעוֹשֶׂה בְּאוֹתוֹ הַסִּיּוּעַ וְעוֹבֵר אֲלִפְנֵי עוֹר לֹא תַתֵּן מְכַשִּׁיל אִם הִיָּה הוּא סָבָה לְעֵבֶר
עֲבִירָה עַכ"ל הָרִי מְפּוֹרְשׁ דָּגַם עַל דְּבּוּר הַקָּל עוֹבֵר מְשׁוּם לִפ"ע: וְמַה שְּׂכַתְּבַע דְלֹא נִקְרָא
רְשָׁע וְאִפִּי' תִּימָא דְעוֹבֵר בְּלִפְנֵי עוֹר וְכוּ' אִין בּוּ מְלָקוֹת לִפִּי הַנִּרְאָה מְדַאִין בּוּ מְלָקוֹת אִין
הַכְּרַח דְלֹא נִקְרָא רְשָׁע דְלַעֲנֵן לְפּוֹסְלוֹ לְעַדוֹת מְחַלְקִינָן בֵּין עֲבִירָה שְׂיִישׁ בְּהַ לְקוֹת לֵאִין
בְּהַ מְלָקוֹת אֲבָל רְשָׁע וְדֵאִי מְקָרִי וְכֵן הוּא לְשׁוֹן הַרְמַב"ם בְּפָרָק ה' מְהֵלְכוֹת חוֹבֵל וּמְזִיק
דִּין אֲבָל אָמַר לוֹ הָרִי כְּלִי עַל פְּלוֹנִי שְׂבָרוּ אֲפִילוּ אָמַר לוֹ ע"מ שְׂתַפְטֵר הָרִי זֶה חֲזִיב
וְאֵעִפ"י דְהַמְשַׁבְּרוּ חֲזִיב הָאוּמֵר לוֹ שְׂיִשְׂבָרוּ שְׁתַּפּוּ הוּא בְּעוֹן וְרְשָׁע שְׂהַכְשִׁיל עוֹר וְחִיזְק
יְדֵי עוֹבְרֵי עֲבִירָה עַכ"ל וְהוּבָא בְּטוֹר וּש"ע ח"מ ס' ש"פ ס"ב הָרִי דְמִיקְרִי רְשָׁע בְּדַבּוּרוֹ
בְּעֵלְמָא לִפִּי שְׂחִיזְק יְדֵי עוֹבְרֵי עֲבִירָה וְכָל שְׂפֵן כְּשֶׁהָאֵב אֹמֵר לְבָנוּ שְׂיִישׁ לְחוּשׁ שְׂיִטְעָה
בְּנוּ שְׂמַצוּהָ עָלָיו לְשִׁמּוֹעַ דְּבָרֵי אָבִיו בְּכָל אֲשֶׁר יִגְזוֹר עָלָיו דְּוַדָּאִי הָוִי אָבִיו רְשָׁע בְּזָה וְעַם
שְׂלֵא כְּתָבוּ הַרְמַב"ם וְהַטּוּש"ע בְּפִירוּשׁ שְׂעוֹבֵר בְּלִפְנֵי עוֹר מְכַל מְקוּם מְשִׁמַּע שְׂפּוֹנְתָם כִּן
שְׂעוֹבֵר בַּלִּפ"ע וְשְׂמַעִינָן מִיָּנָה דָּגַם עַל דְּבּוּר בְּעֵלְמָא אִיכָּא לִפְנֵי עוֹר: הֵן אָמַת דְּנִמְצָא
חֲבַר בְּסִבְרָתוֹ מַר גִּיְהוּ הָרַב בֵּית יְהוּדָה בַּח"ו"ד ס' ה' שְׂתַמָּה עַל הַפּוֹסְקִים שְׂכַתְּבוּ דְמוֹתָר
לְהַשְׁבִּיעַ שְׁתַּפּוּ עַכּוּמ"ז וְאִין לְחוּשׁ מְשׁוּם לִפְנֵי עוֹר שְׂגוּרָם לְהַזְכִּיר יְרֵאָתוֹ וְנִאָמַר לֹא
יִשְׁמַע עַל פִּיָּה מְשׁוּם דַּב"ן עַכּוּמ"ז לֹא הֵן הָוּוּ עַל הַשְׂחִיזְק דְּתִיפּוֹק לִיהּ דָּאֵף אִם הֵן הָוּוּ
הָא מְסִקִּינָן דְלִיכָּא לִפְנֵי עוֹר אֲלֵא בְּקֵאִי בְּתָרֵי עֲבָרֵי וְאִין לוֹמַר דְּכִינּוּן שְׂכּוּפְהוּ לִישְׁבַע הָוִי
כְּקֵאִי בְּתָרֵי עֲבָרֵי דְפְשִׁטָא דְסוּגְיָא מְשִׁמַּע דְּכָל מִיְדִי דְלִית בֵּיהּ מַעֲשֶׂה אֲכִילָה אוֹ הַקְּרָבָה
לִית בֵּיהּ וְלִפְנֵי עוֹר וְנִיחָא לִיהּ דַּמ"מ אָסוּר מְדַרְבְּנָן וְכוּ' עִי"ש הָרִי מִתְבָּאֵר ג"כ דְּבַדְּבּוּר
בְּעֵלְמָא שְׂאוּמֵר לוֹ לִישְׁבַע אֵף אִם מְכָרִיחוּ לִישְׁבַע לִיכָּא מְשׁוּם לִפְנֵי עוֹר אֵף כְּכַר תְּמָה

עָלְיוּ מִרְחֹק הַחֲבִי"ף בַּס' נִשְׁמַת כָּל חַי ח"ב ס"א ט' הֵן מְסַבְּרָא וְהֵן מְדַבְּרֵי הַרְמַב"ם הַנּוֹ"ל
וּמְדַבְּרֵי הַתּוֹס' בְּחִיגָה ד' י"ג שְׁפָתָבוּ שְׁהִמְלִימְד תּוֹרָה לַעֲכוּמ"ז עוֹבֵר בַּלֶּפ"ע וְכוּ' עֵי"ש
וְעֵינָן בְּמָה שְׁפָתָבְתִּי לְעֵיל בַּס"ק י"ד (בַּד"ה וְנִרְאָה) וְהָרַב לֵב שׁוֹמֵעַ יצ"ו בְּמַעְרַכַת הַלְמ"ד
אוֹת מ"ן כְּתַב בְּשֵׁם ס' גְּנִי חַיִּים בְּמַעְרַכַת הַלְמ"ד אוֹת מ"ב דְּבַדְבוּר לְהוֹרוֹת לוֹ לִיפָא
לִפ"ע כַּמ"ש בְּנִבְחִים ד' קו"ו וּס' זֶה אֵין מְצוּי אֲצִלִי וְכַבֵּר הַשִּׁיב עַל דְּבַרְיוּ הָרַב הַמְחַבֵּר
יצ"ו מְדַבְּרֵי הַרְמַב"ם בְּפִירוּשׁ הַמְשָׁנָה הַנ"ל שְׁהִבִּיא הוּא עֲצָמוּ בַס' נִשְׁמַת כָּל חַי הַנ"ל
וְשָׁפֵן מִתְבָּאָר עַמ"ש בַּח"מ ס"א ש"פ ס"ב וּמְדַתְנִיָּא בַת"כ דְּבַכְלָל הַלְאֹו דַלֶּפ"ע הוּא הַמְשִׁיא
עֲצָה שְׁאִינָה הוֹגְנָת וְהִיא דְנִבְחִים שְׁאִנִּי שְׁהַהוֹרָאָה הִיא לְאַחֲרִים בְּדַבָּר שְׁמוֹתָר לְהֵם
לְעֲשׂוֹת וּבְאוֹת ט"ן הִבִּיא שְׁגָם הָרַב שְׁפָתֵי רְנָנוֹת ד' ס"ה הַשִּׁיג עַל הָרַב בֵּית הַיְהוּדָה הַנ"ל
עֵי"ש: ל"ג) שְׁמַעְתִּי שִׁישׁ יִשְׂרָאֵלִים שְׁקוֹנִים מִים בִּירוּשָׁלַיִם תּוֹב"ב מִן הַעֲכוּמ"ז
שְׁמַמְלָאִים מְבוֹר שְׁבַעְזָרַת בַּהַמ"ק וּמְצוּיִם אֵת הַשׁוֹאֲבֵי מִים שְׁיִבִיאוּ לְהֵם מְבוֹר זֶה שְׁמִימִי
זָכִים וְנִקְיִים וְלִכְאוּרָה לְאוֹ שְׁפִיר עֲבָדֵי דְאַף אִם לֹא נְחוּשׁ לְאַיְסוּר מְעִילָה וְכוּ' מְפָל מְקוֹם
אִיפָא בִּיטוּל מְצָנָת עֲשֵׂה דְשִׁילוּחַ טְמָאִים דְּבְמְקוֹם שְׁאֵנוּ מְוֹנְהָרִים לְשִׁלּוּחַ טְמָאִים כְּמוֹ
שְׁפָתָב הַרְמַב"ם בְּהַלְכוֹת בֵּית הַבְּחִירָה אָנוּ נוֹתְנִים לוֹ שְׁכָר לִיפְנֵס לְמַקְדָּשׁ וְלֹא מִדִּין
שְׁלִיחוֹת הוּא אֵלָא שְׁהִישְׂרָאֵל עֲצָמוּ מְבַטֵּל מְצָנָת עֲשֵׂה הַמְנוֹטְלָת עָלְיוּ בְקו"ע וְאַף מִדִּין
שְׁלִיחוֹת בְּנוֹתָן לוֹ שְׁכָר יֵשׁ לְצַדֵּד יָד פּוֹעֵל כִּי בַע"ב וְעוֹד יֵשׁ לְצַדֵּד מִדִּין אֲמִירָה
לַעֲכוּמ"ז בְּשָׂאָר אִיְסוּרֵין וְכוּ' וְעוֹד דְאַפְשָׁר גַּם הַעֲכוּמ"ז מְוֹנְהָר שְׁלֵא לִיפְנֵס לְמַקְדָּשׁ
וְהַגּוֹרֵם לוֹ לִיפְנֵס עוֹבֵר אֶלְפָנֵי עוֹר וְאַף דְבִלָּא זֶה הִיָּה נִכְנָס עִם כָּל זֶה הַמְשַׁדְּלוֹ וְנוֹתָן לוֹ
שְׁכָר עוֹבֵר וְלִפְחוֹת מְדַרְבְּנָן וְעֵינָן לְהָרַב בְּרַפִּי יוֹסֵף ח"מ ס"א ט' אוֹת ג' שְׁהֶאֱרִיף בְּעֵנָן זֶה
וְהַעֲלָה לְאַסוּר וְעַל כָּל פְּנִים לְכוּלֵי עֲלָמָא לֹא פְלִיט מְאִיְסוּר דְרַבְּנָן וְצָרִיף לְבַטֵּל הַמְנַהֵג
וְכוּ' כִּן כְּתַב הָרַב שְׁמֵשׁ וּמַגֵּן יצ"ו (הַנְּדַפֵּס בְּשִׁנַת תְּרַנ"א) בַּד' מ"ו ע"ב וְהִנֵּה מָה שְׁפָתָב
לְפַקְפֵק מְשׁוּם לְפָנֵי עוֹר וְכוּ' בְּעִנְיֹוֹתֵי אִינִי יוֹדַע בְּאִיזוֹ מְשַׁבַּע מְצוֹת שְׁלֵקֵם (ע"א בְּרַפְת
הַשֵּׁם שְׁפִיכוֹת דְמִים גִּילּוּי עֲרִיּוֹת גְּזוּל דִּינִים אֲבָר מִן הַחַי) יוֹכְלָל אִיְסוּר לִב"ן עֲכוּמ"ז
לִיפְנֵס טְמָא לְמַקְדָּשׁ וְכִיּוֹן שְׁגָם הָרַב נִר"ו לֹא בְרִירָא לִיה דְהַב"ן עֲכוּמ"ז מְוֹנְהָר עַל זֶה
אִם כִּן אִף אִם יִהְיֶה סִפְק בְּדַבְּק דְשְׁמָא הַזֶּה אֶפְשָׁר דִּישׁ לְהַלִּיץ קֶצֶת בְּעַד הַמְנַהֵג
שְׁסוּמְכִים עַל דַּעַת הַפּוֹסְקִים דְבַסְפֵק לְפָנֵי עוֹר לֹא מְפַקְדִינָן עֵינָן בְּמָה שְׁרַשְׁמַתִּיבְעֵנָן זֶה
לְעֵיל בַּס"ק יו"ד וּבְאַמַת אִינִי מִבִּין בְּעִנְיֹוֹתֵי אִיף יִתְכַן שְׁיִהְיֶה הַעֲכוּמ"ז מְוֹנְהָר שְׁלֵא לִיפְנֵס
לְמַקְדָּשׁ וְיִהְיֶה לְנוֹ אִיְסוּר לְפָנֵי עוֹר שְׁהָרִי אֵין לַעֲכוּמ"ז שׁוּם טְוִמְאָה בְּעוֹלָם בְּעוֹדְנוּ חַי
כְּמוֹ שְׁבָאָר הַרְמַב"ם בְּפָרְק א' מִהַלְכוֹת טְוִמְאָת מַת דִּין י"ג הַעֲכוּמ"ז אֵינוּ נַעֲשֵׂה טְמָא מַת
אֵלָא עֲכוּמ"ז שְׁנַגְעָה בַּמַּת אוֹ נִשְׂאָו אוֹ הֶאֱהִיל עָלְיוּ הָרִי הוּא כְּמִי שְׁלֵא נִגַּע הָא לְמָה זֶה
דוֹמָה לְבַהֲמָה שְׁנַגְעָה אוֹ הֶאֱהִילָה עַל הַמַּת וְלֹא בְּטוֹמְאָת מַת בְּלִבָּד אֵלָא בְּכָל הַטְוִמְאוֹת
כּוֹלָן אֵין הַעֲכוּמ"ז וְלֹא הַבְּהֵמָה מִתְטַמְּאִין בְּהֵן עַכ"ל וְרַק מְדַבְּרֵי סוֹפְרִים שְׁיִהְיוּ הַעֲכוּמ"ז
כְּזָבִים כְּמוֹ שְׁפָתָב הַרְמַב"ם שְׁם בְּדִין י"ד וְאִם כִּן נִרְאָה פְּשׁוּט שְׁאֵין הַעֲכוּמ"ז מְוֹנְהָר שְׁלֵא
לִיפְנֵס לְמְקוֹם שְׁטְמָאִים אִיְסוּרִים לִיפְנֵס וְאַף דְקו"ל דְאַף בְּחִיל שְׁקוֹנְשָׁתוּ קִלְהָ מְקוֹדְשָׁת
עֲזָרָה אֵין עֲכוּמ"ז נִכְנָסִים לְשֵׁם כְּמוֹ שְׁפָתָב בְּפָרְק ז' מִהַלְכוֹת בֵּית הַבְּחִירָה דִּין ט"ז הִיָּינוּ
מְדַרְבְּנָן מְעַלָּה עֲשׂוּ וְלֹא אִסְרוּ רַבְּנָן לְהַעֲכוּמ"ז עֲצָמוּ שְׁפָל גְּזָרוֹת שְׁגָזְרוּ חו"ל הֵם לִישְׂרָאֵל
אֲבָל לֹא לַעֲכוּמ"ז כְּמוֹ שְׁפָתָב הָרַב מְשָׁנָה לְמַלְךָ בְּהַלְכוֹת מְלָכִים פָּרְק יו"ד דִּין ז' וְכִן כְּתַב
הָרַב פְּרִי חֲדָשׁ כְּמַתְמִיָּה אִטוּ רַבְּנָן מִי גְּזָרוּ גְּזָרוֹת לַעֲכוּמ"ז וְאִינְהוּ גּוֹפִיָּהוּ מִי צִיִּיתִי לְרַבְּנָן

ובשדי חמד חלק הפללים במערכת הגימ"ל אות ז"ן הבאתי פן בשם פמה רבנים עי"ש
וא"כ דל מהקא איסור לפני עור מאחר שאין העכומ"ז מוזהר על זה: ולפי מה שחדש
הרב מנחת חינוך בהשמטות למצנה רל"ב דהא דמושיט אבר מן החי לב"ן עכומ"ז עובר
בלפ"ע היינו דוקא כשהעכומ"ז יודע שהוא דבר האסור לו אבל אם אינו יודע שהוא
אבר מן החי א"כ אין הב"ן עכומ"ז עושה שום איסור בזה כמו שפתי הרמב"ם בהלכות
מלקים לכן אין על הישראל לפני עור בזה עי"ש נראה דבגדון זה דמסתמא אין העכומ"ז
יודעים שמוזהרים בזה (שהרי גם לנו בני ישראל אינו ברור שהעכומ"ז מוזהר על זה)
אינו עושה שום איסור ואין לנו איסור לפני עור אלא שאני ההדיוט פתבתי לעיל בס"ק
י"ג דנראה שאין הפוסקים מודים לחידוש זה עי"ש: ל"ד) דבר שאסור משום ולפני עור
וכו' אם מותר משום איבה פתבתי בשדי חמד ח"א במערכת האל"ף אות קמ"ז ועיין עוד
בקונטרס פאת השדי בחלק הפללים במערכת האל"ף אות קי"ג שפתבתי שמדברי
הרבנים בית יאודה ניד אליאו מתבאר דאין חילוק לענין זה בין שאר לאונו ללאו דלפני
עור: ל"ה) קטן דקימא לן דאם אוכל גבלות אין בית דין מצווים להפרישו אלא דלהאכילו
בידים אסור נראה לכאורה דהיינו דוקא בדקאי בתרי עברי דנהרא אבל אי ידעינן דאם
לא יתן לו יקח מעצמו אפשר דמותר ליתן לו בידיים וקל וחומר מגדול דמצננה להפרישו
ובדלא קאי בתרי אין בו לפני עור כל שכן קטן דאין מצווים להפרישו אם פו בדלא
קאי בתרי עברי אין בו משום לא תאכילום ואף דבגדול אסור משום מסייע ידי עוברי
עבירה קטן לפי הנראה לא מקרי עובר עבירה ומשום ערכות ליכא דהא אין בית דין
מצווים להפרישו פן כתב ידידי הרה"ג דוד אורטינבארג יצ"ו בספרו הבהיר תהלה לדוד
ח"ב בסי' שמ"ג אות ו' ויש לפלפל הרבה בדב"ק לעת הפנאי בל"ן ואמה תחזה בספר
הבהיר לב שומע לידידי הרה"ג אבד"ק טראבלוס יצ"ו במערכת הל"מ"ד אות מ"ח
דנסתפק אי איכא לפני עור בגותן איסור לקטן דאף דלאו בר עונשין איסורא מיהא עביד
כמו שהוכיח הרב מצנות פהונה סי' ס"ו או דילמא פינון דלאו בר עונשין הוא לא בדיני
אדם ולא בדיני שמים ליכא לפני עור והאריף לפלפל בזה ובסוף הסימן הוכיח ממה
שפתי הריטב"א דמפה לבנו גדול שאמרו שעובר משום ולפני עור לאו גדול ממש אלא
אפילו אינו בר מצנה וכו' דאיתיה ללאו דלפני עור גם לגבי קטן דאף שיש לומר דמדרבנן
קאמר מפל מקום אם נאמר דאיכא בקטן לפני עור באיסור דאורייתא סברא הוא דגם אם
הא דמפה לבנו הוא מדרבנן אסרו גם בקטן אבל אי לא שייך לפני עור בדאורייתא פלל
אין סברא לומר דהוא הדין קטן פינון דגדול גופיה אינו אלא מדרבנן הוי פועין גזרה לגזרה
עיין פ"צא בזה לה"ה במשל"מ הלכות מלקים פרק ו' הלכה ח': פלל ז"ד) נא"ו במקום
שי"ן וכן בהיפך רשמתי בקונטרס פללי הפוסקים סי' ט"ז אות מ"ג: פלל כ"ח) ולד אף
שמשמעותו שפך נולד מפל מקום גם פשהוה בבטן אמו נקרא ולד פדתנן האשה שמת
ולדה בתוך מעיה והרמב"ם העתיק הדין בלשון האשה שמת עוברת מוכח דשייך ביה
לשון זה וזה ותנן הרי זה עולה ונלדה שלמים דבריו קיימים והיינו עובר דקי"ל על עוברים
במעיי אמן קדש.

פן פתי הרב אורים גדולים לימוד מ"ג לענין בכור אי נוטל פי שנים בפרה מעוברת
שהוריש האב אי חשיב שינוי עי"ש גם בשו"ת רמ"ץ יו"ד סי' ע"ד אות ב' פתי לענין
מכירת בכור בהמה לעכומ"ז דגם במעיי אמו נקרא ולד פנזפר בש"ס בכמה דוכתי בחולין

ובכורות וב"ק ונאפילו אמר לו בלשון לעז אין הכונה שאחר הלידה יקנה כי אם שמקנה לו תיכף רק שמדבר עמו בזמן שראוי לקחתו וכו' והוכיח פן גם מתשו' הרב נו"ב מה"ת יו"ד סי' קצ"א ע"ש ועיין ב"מ ד' ל"ו ע"א והולד אינו פוטר עד שיצא לאויר העולם מוכח דגם קודם שיצא לאויר העולם נקרא נלד: פ"ל כ"ט) וקדשתו לכל דבר שבקדושה לפתוח ראשון וכו' כתבו התוס' בתולין ד' פ"ז ד"ה וחיבו ר"ג וכו' דהוא אסמכתא וכן פתב הרא"ש שם סי' ח' וכתב הרב מגן אברהם סי' ר"א ס"ק ד' דמהרמב"ם בסה"מ סי' ל"ב דמדאורייתא הוא וכן פתב הריב"ש בשם סמ"ג וכן בתשובת מוהר"ם עיי"ש והרב נתיב חיים על דברי המג"א ובקרבן נתנאל פ"ק הגיזקין סי' כ' דאף דבירושלמי פליגי אמוראי בזה ש"ס דילן סובר דמדאורייתא הוא עיי"ש ומה שציין המג"א לעיין במוהריק"ו ש"י (טעות סופר הוא וצריך להיות ש"ט) היינו ששם בסוף הש"ש הביא מה שכתב בשם ריב"א דאיכא פלוגתא בזה וכתב רבינו מוהריק"ו מכל מקום התוס' והמרדכי פסקו דהוא מדרבנן עיי"ש ובמג"א סי' קל"ה ס"ק י"ב ובמפרשים שם והרב נהר שלום סי' ר"א האריך להוכיח פ"ק דברי התוס' והרא"ש דהוא רק אסמכתא ומה שאמרו בש"ס בגטין דאורייתא הוא וכו' לאו דאורייתא ממש קאמר אלא פלומר דאית ביה אסמכתא אקרא ונהי פדאורייתא ודין גמור הוא ולא מפני דרכי שלום בעלמא עיי"ש ודבריו קרובים לדברי הרב בית חדש יו"ד סימן כ"ח סעיף כ"ב עיי"ש שהוכיח דעת הרמב"ם בספר היד דהוא מדרבנן וכן נראה קצת דעתו ותימה על הרבנים הנ"ל שלא ראו דב"ק ומכל מקום מתבאר מכל הרשום דאינו פשוט לומר דהוא מדרבנן דהאיכא מרבנותא דמשמע להו דהוא מדאורייתא: ובכן יש לתמוה על ר"ח בספר שארית יעקב פ"רשת צו ד' ו' ע"ב שהביא מה שכתב הרשב"א דכהן שקורא קריאת שמע וקראהו לספר תורה לא יפסיק (פ"ד להקדים משום וקדשתו) דלא אמרו להקדימו אלא כשהוא פנוי וכו' והקשה על זה דתיפוק ליה דהא דוקדשתו הוא מדרבנן וקריאת שמע דאורייתא ולא דחינו דאורייתא משום דרבנן עיי"ש ולי הדל נראה מלבד די"ל דאף דקריאת שמע דאורייתא מכל מקום מה שאסור להפסיק בה אינו אלא מדרבנן שאף שפ"ק התחיל בה יכול להפסיק לאיזה צורך ואחר כך יתחיל ויקרא כולה מדין תורה אלא דמדרבנן אסור להפסיק אחר שהתחיל בה ונהו סלקא דעתין ושיהיה מותר להפסיק פ"ד לקיים מצות קדימתו דאסמכתא אקרא דוקדשתו דחמיר אהכי הוצרך לומר דליכא משום וקדשתו אלא כשהוא פנוי ועוד דלפי סיגנון דבריו דמתבאר דלא קשיא ליה אלא לפי מאי דמשמע ליה דהא מילתא אינו אלא מדרבנן אם פן יש לומר דהרשב"א סובר פ"דעת רבנותא הנ"ל דסברי דהוא מדאורייתא ולא קשיא מידי והיותר תימה בעיני שבספרו ארעא דרבנן במערכת הקו"ף אות תקמ"ד אחר שהביא דברי התוס' דתולין שכתבו דהוא מדרבנן ציין לשו"ת מוהריק"ו סוף ש"ש ט' דשמעת מיניה דלא נעלם ממנו מחלוקת הקדמונים בזה ואם פן אין מקום להקשות על הרשב"א דכ"ל להיות דסובר פ"מאן דאמר דמדאורייתא הוא ומצאתי להרב נחמד למראה בח"ב ד' ט' ע"ג שהעיר על זה ויש לפקפק על דבריו וכמו שיראה ה"רואה וקל להבין והרב חזקוני וחסדא יצ"ו בח"א ד' קכ"ז ע"א פתב בפשיטות דמה שפ"ק קודם וכו' הוא מעלה בעלמא מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא הוא עיי"ש.

ויש לתמוה שלא זכר מכל דברי רבנן קדישי הנז"ל המדברים בענין זה כמו שיראה ה"רואה בדבריו: ואי מהני מחילת הפהן קדימתו ללוי ולישראל עיין לרבינו הפרי חדש

במים חיים בְּנִימוֹקְיוֹ לְפָרֶק הַנִּזְזָקִין ד' ט"ז וְהָאֲרִיף בְּעֵנָן זֶה וְאֲבִיזְרִיָה בְּשׁו"ת בְּגִדֵי כְהֻנָּה בְּחֻלְקָא א"ח ס"ג וְאִם יְכוּלִים לַעֲשׂוֹת תְּקֵנָה שְׁלֵא לְהַעֲלוֹת כְּהֵן רֵאשׁוֹן פִּי אִם בְּזִמְן פ' וְכו' עיי"ש: וְאִם לֹוי קוֹדֵם לְיִשְׂרָאֵל הִנֵּה הָרִיב"ה בְּטוֹר א"ח סָס"א ר"א פְּתַב גְּרָסִינָן בִּירוּשְׁלַמִי אָמַר רִיב"ל מִיָּמִי לֹא בְּרַכְתִּי לְפָנָי כְּהֵן וְלֹא בִּירָף יִשְׂרָאֵל לְפָנָי וְרִיב"ל לֹוי הִזְהִי וְנִרְאָה לְכַאוּרָה שְׂיֵשׁ לְלוֹי דִּין קְדִימָה לְכַרְף לְפָנָי יִשְׂרָאֵל בְּמָקוֹם שְׂאִין שָׁם כְּהֵן וְהֵר"מ מְרו"ט פְּתַב שְׂאִין לוֹ דִּין קְדִימָה וְהָא דְקָאֻמַר שְׁלֵא בִּירָף יִשְׂרָאֵל לְפָנָיו מִצַּד גְּדוּלְתוֹ וְלֹא מִצַּד לוֹיָהּ וְהִזְהִי נִרְאָה לִי דְחֻזַר בּוֹ הָרִיב"ה מִמָּה שְׁפַתְב בְּתַחֲלָה וּמִסְפִּים לְסִבְרַת הָרַב מוהר"ם אָף מְדַבְרֵי הָרַב עֲטָרַת זְקֵנִים שָׁם שְׁפַתְב סְבָרָא זֹו בְּשֵׁם י"א מְשַׁמַּע שְׁהִבִּין שְׁהַטוֹר עוֹמֵד בְּסִבְרַתוֹ הָרֵאשׁוֹנָה.

וְלִי הַדֵּל נִרְאָה דְאָף שְׁמַלְשׁוֹן לְכַאוּרָה שְׁפַתְב רַבִּינוּ הַטוֹר אֵין הִכְרַח שְׁחֻזַר מְסִבְרַתוֹ שְׁהָרִי מְצִינּוּ שְׁפּוֹתְבִים כֵּן גַּם בְּסִבְרָא קִיָּמַת כְּמוֹ שְׁפַתְב הָרַב יָד מְלֶאכֶי בְּמַעֲרַכַת הַמ"ם אוֹת תַּכ"ג עַל לְשׁוֹן הָרֵא"ש דְאָף שְׁפַתְב לְכַאוּרָה הִזְהִי נִרְאָה וְכו' קוּשְׁטָא דְמִלְתָא הִכִּי הָוִי וְלַמַּד כֵּן מְלְשׁוֹן הַתּוֹס' עיי"ש: וְאִנִּי הִקְדִּיט פְּתַבְתִּי בְּקוֹנְטְרִיס כְּלָלִי הַפּוֹסְקִים סִי"ט"ז אוֹת ח' דְלֹא הִזְהִי צְרִיף לְלַמֵּד כֵּן מְדַבְרֵי הַתּוֹס' פִּי מְדַבְרֵי הָרֵא"ש בְּקִיצוֹר פְּסָקֵי הָרֵא"ש בְּפָרֶק שְׁנֵי דְפְסָחִים סִי"ט וּבְפָרֶק קָמָא דְסוּפָה סִי"כ' מְתַבְּאָר יָפָה כֵּן עיי"ש מְכַל מְקוֹם פְּתַבְתִּי שָׁם דְעַל הָרַב מְשַׁמַּעוֹת לְשׁוֹן זֶה הוּא דְלֹא קָאִי הִכִּי בְּמִסְקָנָא שׁוּב רְאִיתִי דְהָרַב עֲטָרַת זְקֵנִים נְמַשֵּׁף אַחַר דְבָרֵי רַבּוֹ הָרַב בֵּית חֲדָשׁ שְׁמַשְׁמַע מְדַבְרֵיו שְׁסוּבְרָא שְׁלֵא חֻזַר הָרִיב"ה מְסִבְרַתוֹ עיי"ש וּמְרָן וְהֵר"מ"א לֹא גָלוּ דַעְתָּם מְפִנְרֵשׁ וּמְדָלָא כְּתַבוּ לְהַקְדִּים לֹוי לְיִשְׂרָאֵל מְשַׁמַּע דְנִקְטִי כְּסִבְרַת מוהר"ם וְאִילוּ הָוִה מְשַׁמַּע לְהוֹ דְהָרִיב"ה חוֹלַק עֲלָיו לֹא הָוִי שְׁתַּקִּי בָּהּ גַּם מְדַבְרֵי הָרַב מְגַן אֲבָרְהָם בְּסִק"ד נִרְאָה שְׁמַכִּין בְּדַעַת הָרִיב"ה שְׁמִסְפִּים לְסִבְרַת מוהר"ם אֲלֵא שְׁדַבְרֵיו מְגַן מְגַמִּים לִי הַדֵּל וְאִינָם עוֹלִים יָפָה לְפִי גִירְסַת הַטוֹר שְׁלֶפְנִינוּ כִיעיי"ש: אַחַר זִמְן רְאִיתִי לְהָרַב הַמְּפִנְרֵס כְּמוֹהֵרִי"ץ פְּלֶאג"י יצ"ו בְּתַשׁוּבָתוֹ שְׁבִסְפָר לֵב חַיִּים ח"ב בְּסִי"ג הָאֲרִיף מְאֹד בְּעֵינַקְר דִּין זֶה וְהִבִּיא דְבָרֵי כְּמָה מְרַבְּנָן בְּתַרְאֵי הַמְּדַבְרִים בְּעֵנָן זֶה וְעֲלִימוֹ תַטוּף מְלִתוֹ אֲמָרוֹת טְהוֹרוֹת נוֹשָׂא וְנוֹתֵן בְּאִמּוּנָה פִּיטְפוּטִין דְאֲוִרִיָּתָא בְּחֻקָּהּ וּבְתַבּוּנָה וְשָׁם (בְּד"ה גַּם אֲשׁוֹר) רְאִיתִי שְׁהִבִּיא בְּשֵׁם מְרָן הַחֲבִי"ב בְּשִׁיּוּרֵי כְּנֻסַת הַגְּדוּלָה סִי"קס"ז אוֹת י"ב שְׁהִבִּין מְדַבְרֵי הָרִיב"ה שְׁבִסִּי"ר ר"א הַנְּז"ל שְׁחֻזַר בּוֹ מְאַחַר שְׁרָאָה דְבָרֵי מוהר"ם וְתַאזְרִנִּי שְׁמַחָה וְחִידוּשׁ הוּא שְׁלֵא הַזְכִּיר דְבָרֵי הַנְּז"ל וְעֲטָרַת זְקֵנִים הַנְּז"ל, וּבְסוּף הַסִּימָן פְּתַב בְּשֵׁם הָרַב בֵּית מְנוּחָה בְּד' מ"ב אוֹת ט' (לֹא יָדַעְתִּי אֵיזָה טְעוּת סוּפֵר הוּא וְכַעַת לֹא מְצַאֲתִי דְבָרֵי הָרַב בֵּית מְנוּחָה) דְהַעֲיָקְר לְדִינָא דְאִין לְלוֹי דִּין קְדִימָה לְפָנָי יִשְׂרָאֵל וְכֵן עָמָא דְבַר דְלֹא חִיָּשִׁינָן לְהַקְדִּים לֹוי לְפָנָי יִשְׂרָאֵל: וְכַל זֶה לְעֵנָן קְדִימָה לְכַבּוּד (לְכַרְף בְּרַפְת הַמְזוֹן וְכִיּוּצָא) אֲבָל לְעֵנָן צְדָקָה מְבֹאָר בִּי"ד סִי"רנ"א ס"ט דְלוֹי קוֹדֵם לְיִשְׂרָאֵל וְהָרַב מְגַן אֲבָרְהָם בְּסִי"רנ"א סִי"ד הַצ"ע מְדַבְרֵי הִירוּשְׁלַמִי בְּסוּף הוֹרִיּוֹת שְׁלֵא אָמְרוּ דְלוֹי קוֹדֵם אֲלֵא בְּשַׁעַת הַדּוּכָן אֲבָל בְּזִמְן דְלִיכָא דּוּכָן לֹוי וְיִשְׂרָאֵל שְׁוִים וְכֵן פְּתַב רַש"י בְּפָרְשַׁת רֵאָה (י"ב כ"ט ע"פ הַשְּׁמֵר פֶּן תַּעֲזוּב אֶת הַלּוֹי) וְהוּא מְהַסְפִּיר וְלָמָּה פְּסָקוּ הַפּוֹסְקִים בְּהִיפָף אֵלּוּ תַנְרַף דַּב"ק וְנִרְאָה מְגוּף דְבָרֵיו שְׁפָכְר עֵינָן בְּדַבְרֵי מְרָן הַב"י שָׁם וּבְכַל זֹאת תְּמִיָה לִיָּה עַל הַפּוֹסְקִים שְׁפָסְקוּ הִיפָף הִירוּשְׁלַמִי וְתִימָה עַל תְּמִיָהתוֹ שְׁהָרִי מְרָן הַב"י כְּכָר הִבִּיא שָׁם אֶת הִירוּשְׁלַמִי הִלְזוּ וְכַתְב אֲבָל בְּתַלְמוּד דִּיזֵן מְדָלָא פְּתַב כֵּן כְּמַשְׁמַע דְסוּבְרָא דְאִין לְחֻלְקָא בִּין זִמְן לְזִמְן וְכֵן דַּעַת הַפּוֹסְקִים שְׁלֵא חִילְקוּ עַכ"ל הָרִי שְׁבִבְאָר

שמש"ס דילן משמע דלא סובר פהירושלמי ונקטי הפוסקים כמשמעות ש"ס דילן: וראיתי להרב ג' שהביא מה שפכת הרב מגן אברהם ונשא ונתן על דברי מר רבו בספר משפיל לדוד בפירוש ראה ולא יכלתי להבין היטב מאי דנשא ונתן בזה וספר משפיל לדוד אין מצוי אצלי אבל בסוף דבריו פתב בספרו הוא מדאורייתא ומאי דתנן בהוריות הוא מדרבנן וסיים ואף דבירושלמי וכו' (הביא לשון הירוש') כבר פתב מו"ר במשפיל לדוד והו דברי מרן הב"י דמדלא מפרש הכי בתלמודא דידן שמעת מינה דסובר דאף בזמן הזה עכ"ל וכוונתו בזה לסלק תמיהת הרב מג"א והוא נכון ואמת ונציב (וכ"כ הרב מוהרי"ף יצ"ו בשו"ת לב חיים הנז"ל עיי"ש) אף מה שפכת עוד ולענד"ן עוד על פי מה שראיתי להמפרש הירושלמי דקושית הירושלמי היא מאי קא משמע לן דכהו קודם ללוי פשיטא דאית ליה חלק הלוייה נמי ומשני בשעת הדוכן שנו דאין הפהו פשר לעבודה זו והוא לפי גירסא אחרת שבירושלמי נמצא דהירוש' לא אמר אלא דאף בשעת הדוכן הפהו קודם ללוי כל מקום פולה מתניתן בזמן הזה ומספיק הירושלמי לש"ס דילן ע"כ תנרף דב"ק אינו נכון לי הדל מאחר דלמרון הב"י לא יתיישב בזה שהוא אינו גורס פאותה הגירסא כמבואר בב"י ובהכרח לומר כמו שפכת מרן עצמו ודי בזה לתיישב דעת כל הפוסקים ועיין בלב חיים שם שהאריף מאד בזה: והו עתה נתפדתי במכתב אהד המיוחד מגדולי דורנו תנא רישלמא שר התורה ונהורא עמיה שרא סבא קדישא הגאון הפופלא משכנה"ג מוהר"ר מרדכי גימפיל מראזינאיי יצ"ו ועתה אינה למושב לו במושב יאוד ובשולי המכתב פתוב למר ניהו רבא יחי' בענין זה ולפאר את ספרו בדברי קדשו ולמרס בדם אהבתינו שלא יקרוש ונזפה להתראות פנים בפנים בשמחה בביאת משיחנו במהרה בימינו אמן אעתיק דברי מכתב יד קדשו רצוף אהבה בפתיחה וחתומה.

ונ"ל הטעור בעזהית"ש ד' ד' אלול תרים קרן ישראל מושב יאוד שלמה רבה לגב"ר וכו' רב רחמא ידיד ה' וידי"ן וכו' כקש"ת מוהר"ר חיים חזקיהו מדיני שליט"א. אחדש"ה כשמועה טובה מארץ מרחק שמח לבבי במכתבו להודיע משלום ידי"ן שיחני' אחר חליפות ימים חלפו וירחים עפו ולא שמעתי משלומו עד פה וברוף המחה חיים דיהיב חיי וטב יומי להתבשר זה מזה פן יתן ד' לאוי"ט א"ס.

אשר שאל על ענין וכו' (אשמט דב"ק שאינם מעניינינו) חפצתי לדעת ע"ד ספרו הגדול אשר חשב להדפיסו האם יצא או יוציא לאור בקרוב א"ה והנני להעיר דבר קטן ע"ד החזקת עניים ובני תורה הנה ביו"ד סי' רנ"א ס"ט פהו קודם ללוי ולוי לישראל ובא"ח סי' ר"א פתב בשם הירושלמי ריב"ל א' מימי וכו' ולא בירף ישראל לפני כו' והר"מ מרוט"ב פתב שאין ללוי קדימה כו' ועיין להרב מגן אברהם שם סק"ד מה שפכת שם בשם ירושלמי הוריות דרב בשעת הדוכן לוי קודם והמענין שם יראה שדבריו תמוהים שהירושלמי קאי רק לענין טומאה כמו שאמרו בנזיר פרק ז' הלכה א' וכמו שפכת שם בפ"מ וע"כ אין זה ענין לשאר דברים ורק דזה רק בא"י וכמו שפכת רש"י פירוש ראה ועל פן ריב"ל שהיה בא"י לא הניח לישראל לברך לפניו וכן משנה דסוף הוריות בא"י נישנית וע"כ גם ד' הר"מ מרוט"ב א"ש שהוא היה בחוצה לארץ ושם אין ללוי קדימה לדינא אף שהוא שלא מטעמו וע' ב"ח שם דחה טעמו פן נראה לדעתי והנני יוצא דרף פניסתי בשם שלום וברכת השנים פולהו שני קאמינא יחזיו יהיו תמימים על ראש צדיק

תמים כ"ב יכתב ויחתם בספר צדיקים גמורים לאלתר לחיים טובים ברוכים ארנפים ומתוקנים כנה"ר וכנפ"ש ידי"ן הדוש"ט כה"י באה"ר מרדכי גימפעל ע"כ לשון הגהב: פמוצא שלל רב שמחתי לקראת דברי קדשו.

א) דמי עלא פמאן דשדרו ליה פתקא מן שמיא דשדי זיקריה זיו יקריה תנא בארץ ישראל קאי פי סליק להתם דמיונו פאריה מימיו מן המקדש נהרות המושכין מינה של תורה לפום רבנו חמרא וחי אענדם עטרות לראשי וכל ברכות יחולו על ראשו חיה יחיה ימים על ימי מלך תוסיף עדי תחזנה עינינו ירושלים ננה שאנן וכן ישי בראש בצלו נחיה אכ"ר.

והנה דברי הגאון יחיה נכונים לנישב דעת הפוסקים שפסקו לענן צדקה דלוי קודם לישראל דלא תקשי עליו מהירושלמי דהוריות די"ל דאינהו מפרשי דברי הירושלמי כמו שכתב הרב פני משה שם דגם בהוריות פונתם היא לענן טומאה למת מצנה דוקא כמו שאמרו בירושלמי דנזיר ואף דבמאי דאירינן בהוריות אין חילוק מכל מקום נקטיה הש"ס ה"א באידי: אמנם מאי דאמר מר דדברי הרב מגן אברהם תמוהים לישרי לן מר דודאי הרב מג"א שפיר קמותיב לפי דברי מרן בב"י ב"ד סי' רנ"א (שהזכירו שם) שמתבאר דלא משמע ליה הכי מדברי הירושלמי אלא משמע ליה שדעת הירושלמי לחלק גם לענן צדקה בין שעת הדיוכן לבזמן הזה שמפני זה כתב שהפוסקים לא פסקו פהירושלמי ואי הנה מפרש דברי הירושלמי כדמתרגם להו הרב פני משה אין דברי הפוסקים היפה הירושלמי כמוכן ואם פן שפיר קשיא ליה למה לא יפסקו פהירושלמי (אלא שיש לתמוה עליו דמאי קשיא ליה נהרי מרן הכ"י ישנו בנותן טעם לשבח דמשמע דש"ס דילן פליג בהא כמו שכתבתי למעלה) ופליאה היא בעיני שפעלם מעיני הגאון יחיה דברי מרן הב"י הנ"ל ובאמת מה שהבין מרן הב"י מדברי הירושלמי הוא פשט הש"ס ומה שכתב הרב פני משה הוא חוץ מן הפשט ונדחק לומר שהוא באידי לפי שלא מצא שום סברא לחלק לענן צדקה בין שעת הדיוכן לבזמן הזה אמנם האי תנא דידן מרן מוהרד"ף בספר משפיל לדוד (הב"ד הרב נהר שלום שם) אסברא לן טעמא דקרא פן תעזוב את הלוי וכו' לפי שעובדים במקדש בדיוכן ובנעילת שערים ומצד חשיבותם ועבודתם לשמים אזנה קרא להקדימם לכל עניי ישראל ודוקא בזמן הבית מיירי עכ"ל ופשוט דכן היא לדעתו פונת הירושלמי וכן הבין מרן הב"י והוא דרף פשט הש"ס ירושלמי ואין אנו צריכים למה שנדחק הרב פני משה ואם הנה רואה דברי מרן הב"י העומדים פנגדו אולי הנה הדר ביה: אף גם זאת מה שכתב הגאון יחיה להבדיל בין קודש לחו"ל דמתניתין דהוריות נשנית בארץ ישראל ומשום הכי לוי קודם לישראל אבל בחוצה לארץ אין לו קדימה שותיה דמר לא גמירנא שהרי הפוסקים שכתבו בסי' רנ"א לענן צדקה דלוי קודם לישראל מדכתבו סתמא ודאי דברייהם אמורים בארץ ובחוצה לארץ ולא סברי כדדייק הסיפרי על אדמתה ולא בגולה או דסברי כמו שכתבו קצת מפרשים שהביא בלב חיים שם דהסיפרי לא אמר אלא לענן אזהרת לאו דכתיב בקרא השמר פן והוא לא תעשה דזה דוקא באדמתה אבל בחוצה לארץ ליפא אזהרת לאו ומ"מ לוי קודם לישראל או פמאן דאמר דכל אלו הקדימות השנויות בהוריות מעלות מדרבנן גינהו סוף דבר כל דברי הגאון יצ"ו בזה מעומק המושג וקוצר המשיג לא יכולתי להקלמם ואסיים מעין הפתיחה בפתימה מציל אני תפלה לעני קדם אבונא דבשמיא מארי דעלמא

אל הנהר הזה התפללתי היינו תנא קמא ליתיב מר ברבות הטובה גם עד זקנה ושיבה דרווח ליה עלמא אל יחסר לעולם הדרה זיויה ויקריה ולבדרו שמעתייה בעלמא בהלו נר"ו נצח סלה יאיר וינרח פאור החמה כנה"ר וינפש המשתחנה מרחוק מול הדרת גאוונו שפן דרפן של בני אדם דרף גבר בעלמא צעיר אנכי חח"מ מה מתעסק בעלמא: כלל ל) וליטעמיה בדין הוא דהנה מצי למימר וליטעמיה אלא טובא איפא בתלמודא דלא בעי למימר וליטעמיה פן פתב הרב מקנה אברהם במהדורא ב' אות קס"ב בשם הריטב"א ליומא על ד' ס"ט ע"א ותימה בעיני שלא הנפיר שפן כתבו התוס' בפסחים בד' ע"ב ד"ה לר' יהושע וביבמות ד' ט"ו ד"ה גמריה ובב"ב ד' ק"ג ד"ה אי הכי ועיין להרב נחמד למראה ח"א ד' קל"ד ע"ג והרב משק ביתי באות בק"ע הביא דברי התוס' בכמה מקומות שכתבו פן וציין עוד כמה ספרים בזה ולא זכר דברי התוס' דיבמות וב"ב הנ"ל אלא שפבר כתב שיש עוד במקומות אחרים נלאה לכותבם עי"ש ועיין עוד להרשב"א בתשו' חלק ה' סי' ל"ו חת"ס יו"ד סי' קנ"ה: כלל ל"א) נאני אומר פתב הרדב"ז בתשובות החדשות סי' תצ"ה דאסור לתלמיד לומר ר' אומר כף נאני אומר כף נכף דהוי פחולק ומבזה רבו ומרן חיד"א בברכי יוסף יו"ד סי' רמ"ב אות ג' הקשה עליו ממה שאמר ר' שמעון בן יוחאי במסכת ראש השנה ד' י"ח ארבעה דברים הנה דורש ר' עקיבא נאני דורש פמותו ונראין דברי מדבריו וניחא ליה דאגדה שאני ודברי הרדב"ז בהלכה למעשה עיי"ש ותמיה לי איך תנוח דעת עליון בזה שהרי מצינו בכמה מקומות בש"ס שאומר פן תלמיד על דברי רבו אף בגופי הלכות.

א) במס' שבת ד' כ"ה ע"ב אומר רב נחמן אומר רב הדלקת נר בשבת וכו' נאני אומר מצוה. ב) במס' יומא ד' מ"ג ע"ב דאמר ר' יוחנן משום רבי שמעון בן יהוידק שחיטת פרה בזר פסולה נאני אומר פשרה נאמרין שם דרבי יוחנן אפילו לרביה לא ציית והיינו רבו שאינו מובהק כמו שכתב רשב"ם בבבא בתרא ד' קי"ד סוף ע"ב דלשון זה (אמר פ' משים פ) מורה שאינו רבו מובהק ופשוט דאף דלרביה לא ציית מיהו זלזולי נדאי לא מזלזל ביקריה.

ג) בכתובות ד' ק"ו ע"א אומר רב נחמן אומר רב נשים האורגות בפרכת נוטלות שכתן מתרומת הלשפה נאני אומר מפקד הבית. ד) בפרק המפקיד ד' מ"א סוף ע"א אומר ר' יוחנן משום ר' יוסי בן נהוראי משונה שליחות יד וכו' נאני אומר אינה משונה וכו'.

ה) בפרק קמא דמסכת ע"א דף ט"ז סוף ע"א אומר רב חנן וכו' אומר רב חנה גסה הרי היא כבהמה דקה לפירפוס אבל לא למכירה נאני אומר אף למכירה. וי"ו) שם בפרק כל הצלמים ד' מ"ד ע"ב א"ר חמא בר"י אומר ר' הושעיא תשובה גנובה הליבו רבן גמליאל לאותו הגמון נאני אומר אינה גנובה (פירש"י ר' חמא קאמר נאני אומר ופליגא אדר' הושעיא רביה) הנה רואה דחכמי הש"ס משתמשים בלשון זה על דברי רבם ועוד מצאתי במדרש בראשית רבה פרשה ג"ן סי' י"א אומר ר' שמעון בן יוחאי ר' עקיבא הנה אומר בו דבר לגנאי נאני אומר דבר לשבח וכו' עי"ש וגם בדברי הפוסקים ראשונים ואחרונים ראינו שכותבים פן על דברי הגדולים מהם ולא חשו משום שמץ בזיון ח"ו עיין בדברי רש"י במס' שבת ד' מ"א סוף ע"א ד"ה שנתקמה ודף קט"ו ע"א בד"ה טעונים ובמס' ביצה ד' כ"ד ע"ב בד"ה ולערב ובמס' בבא בתרא ד' כ"ה ע"א ד"ה מעורפו אני שמעתי

וכו' נאני אומר וכו' ומסתמא שמע פן מגדולים ממנו או מרבותיו ועיין בדברי הרמב"ם בהלכות ברכות פ"ק ראשון דין ה' ובדברי הר"ן בנדרים ד' פ"ג ע"ב וקרא"ש בפ"ק ב"ק אשה סי' יו"ד פ"ב פ"ג על דברי הרמב"ן וב"ר פ"ק מפיני פ"ב פ"ג על דברי הר"ן וה"ה ועיין עוד לו בפ"ק חמשי דמס' ברכות סי' יו"ד ועיין בדברי התוס' במס' חולין ד' ל"ד ד"ה מאן חב"א שנתראה קצת שפונתם להקשות שהיה לו לומר רבותי אומרים וכו' נאני אמין וכו' אלמא לאו לשון זילזול הוא והרב מגדל עז מרגלא בפומיה לכתוב פ"ג ע"ד הרמב"ם פ"ד פ"ד וגם הרב המגיד ב"ר פ"ק יו"ד מהלכות גרושין פ"ב פ"ג על דברי הרמב"ם ופ"ק פ"ג מ"שנה בפ"ק חמשי מהלכות ברכות הלכה ד' פ"ב פ"ג על דברי הרמב"ם (ובאותו ענין עצמו פ"ב פ"ג הרב י"ד מלאכי על דברי הרב פ"ר ח"ד ע"ש פ"ב פ"ג ש"א ד"ה נאני) ועיין עוד בפ"ק ראשון מהלכות מילה דין ז (בד"ה נאני) ובהלכות סוף פ"ק חמשי דין י"ו פ"ב פ"ג על דברי הרב המגיד ובסוף פ"ק רביעי מהלכות מקנאות פ"ב פ"ג על דברי הרמב"ם ע"ש (בד"ה נאני) ובהרב המגיד בפ"ק חמשי מהלכות יום טוב דין ט"ז (ד"ה נאני) ובב"י א"ח סי' קכ"ז (ד"ה פ"ב הרמב"ם) גם בב"י יו"ד סי' קי"ז (ד"ה פ"ב) פ"ב פ"ג על דברי האגור בשם הר"ן צ"ח פ"ב ובב"י יו"ד סי' רפ"ו (ד"ה נאני) פ"ב פ"ג על דברי מוה"ר"ם שהביא הפ"ב ובאור זרוע ס"ס ז' פ"ב פ"ג על דברי רבו רבינו שמחה והרשב"ש בתשו' סי' תנ"ד פ"ב פ"ג על דברי הרב מר אביו הובאו דבריו בס' דברי מנחם ח"ב ד' ו' ע"ב ורש"ל בפ"ק חמשי על דברי רש"ב"ם פ"ק ח"ב ע"א ד"ה להודיעה ובהם של שלמה חולין פ"ק פ"ב הפ"ש סוף סי' כ"א על דברי הרשב"א והרב מוה"ר"ם די לונזאנו בס' שתי ידות ד' כ"ה ע"ב (ד"ה עוד) על דברי הר"ן ועי"ש ד' קי"ב ע"א וקי"ג סוף ע"א והרב פ"ר י"ק בפ"ש פ"ב פ"ג על פ"ס פ"י יהי' לאיש בן סורר ומורה פ"ב פ"ג על דברי הגה"ה ח"ק ועיין להרב פ"ר ח"ד סי' תנ"א סעיף ה' (ד"ה יש מן החכמים) ובס' ת"ס ח"א ובמנהגי איסור והיתר אות י"א דברי אמת בקונט' יו"ד סי' א' (ד"ה עוד ה"ק הר"י קורקוס) ח"ת סוף יו"ד סי' גר"ס וריש סי' רצ"ד מ"ם רב"ם בשו"ת ח"מ סי' ג' ז"ע אמת יו"ד ד' ל"ה ריש ע"ד שו"ת פ"ג והושע ח"ב סי' פ"ח קרבן נתנאל בפ"ק מי שאחזו אות ט"ו צ"ח ח"ה ד' ז' ע"ב ס' החדים ד' כ"ב ע"א (מדפוס קושטא) אות ד' י"ד שלמה ד' ס"א ע"ד מנחה טהורה ד' פ' ע"ב (ד"ה אמת) מזל שעה ד' ז"ך ע"א מטה אהרן ד' י"ז ע"ד אמות טהורות ד' רצ"ג ע"ג שלחן גבוה סי' תמ"ז ס"ק ל"ד ומדנשמתשו גדולי ישראל עליונים למעלה הנז"ל בלשון זה הן עדות נאמנה דסברי מרנן דאין בלשון זה שום חשש זילזול ח"ו ואין צורך להאריך עוד מאחר כי עינינו הראות אשר שר המספים לחלק בין מלי דאגדה וכו' מר גיהו מרן חיד"א איהו גופיה בכמה דוכתי נשמתש בלשון זה עיין בברכי יוסף סימן תקפ"ח אות יו"ד (ד"ה והרב) ובמחזיק ברכה סי' רמ"ו אות א' ובשיורי ברכה שבברכי יוסף א"ח סי' ש"א וסי' ער"ה וכבר ידוע קדושתו וענותנותו דמר יוסף צדיקא לא גבה לבו ולא הלה בגדולות ונפלאות לדבר קשות על בני גילו וקל נחומר על הרבנים שקדמוהו: וכבר מצאתי וראיתי להרב י"ר אברהם ב"י יו"ד סי' טו"ב שעמד מתמיה על הרבנים הרדב"ז וברכ"י הנז"ל והעלה דאם אומר טעם רבו נטעם שלו אומר בלשון נאני אומר שפיר דמי ע"ש.

ומכלל הדברים עיניך תחזנה כי סרה מהר תלונת חז מחבריה עזו"ר ד"ח יצ"ו על אשר פתבתי לו בתשובה בלשון זה וקשב שנעלם ממני תשובת הרדב"ז וברכ"י הנז"ל שאם לא פן לא היה לי לכתוב בלשון בזיון וכו' ואפריון נמטייה שדן לכף זכות פי חלילה לי לכתוב בלשון זילזול ומפיר אני מיעוט ערפי אף לא משום שנעלם ממני שו"ת הרדב"ז כי באמת ובתמים עמי היתה רק את זה מזקנים אתבונן פי לא חשו לזה כלל אלא אין קפידא האל ברחמיו יזכנו לעסוק בתורתו הק' לשמה אמן.

ועיין עוד להרב יד מלאכי בסי' רצ"ז שלולא דברי הרשב"א ליבמות והרב יבין שמועה שהזכיר שם הנה ניחא ליה לפרש ההיא דמנחות ד' פ"ב סוף ע"ב ר' אתה אומר פה ואני אומר וכו' דתלמיד לרבו הוא דאמר הכי עיי"ש וק"ל ועיין להרמב"ם בפירוש המשנה בפרק רביעי דסופה גבי אני והוא הושיעה נא ובשלטי גבורים פרק תפלת השחר (גבי הא דאמרינן בדרף כ"ט ע"א טעה בברכת המינים מעלים אותן) הכי דמה שכתב הטור בסי' קצ"ו (אחר שהביא דברי הירושלמי) ואני אומר אפיקורוס הוא שהם דברי הטור כמש"ג על הירושלמי ולפי דעתו נהבנתו נמצא דאמר הטור בלשון זה על דברי הירושלמי ואם יש איזה חשש זילזול חלילה לרבינו הטור לומר פן על דברי רבותינו בעלי הש"ס אלא דדברי השה"ג אינם מובנים שבאמת הם דברי הירושלמי עצמו וכבר עמדו בס' בזה אכ"מ.

שוב נדפס סי' יפה ללב ח"ג ובוד' ט"ל ע"ב אות ד' ראיתי להרב יצ"ו שדקדק מדברי הרב שיירי פנסת הגדולה סי' רמ"ב בשם הרדב"ז דדוקא בחייו הוא דאיכא קפידא וינישב בזה קושיות הבן יוחאי על הרדב"ז מההיא דרשב"י (היא קושית הברכ"י הנז"ל) וינישב בזה כמה מקומות מהנז"ל אף לא פולם ולפי זה נדאי יש ליהנה שלא לכתוב לחברו וכל שכן למי שגדול ממנו הן בעודנו חי בלשון זה דלהרדב"ז הוי ח"ו כמזלזל ובמכתב רב אחד מראדיזלאנוע מוהר"ר עקיבא זיסקינד יצ"ו כתב לי בענין זה וז"ל וילחומר הקושיות נראה להמליץ על שני גבורי מלחמה ונלנה להם הגאון רע"ק איגר בגליון הש"ס שלו בסוגיא דר"ה שציין לדברי הברכ"י לזאת מצוה לתרץ פי הרדב"ז דקדק בדבריו והוסיף מלה אחת מאשר העתיק כת"ר נכף לשונו שם לא יאמר רבי היה אומר פה וכו' וכונת הרדב"ז היא שאומר שרבו היה אומר פה טרם שמע ממנו ואחר כך בטל רבו דעתו מפני דעת תלמידו ואף כי בראשית דברי הרדב"ז כתוב לא יאמר רבי מתיר ואני אוסר צריך לפרש פן שרבו היה מתיר והוא הט"ה דעתו כאלו לא יכול רבו לעמוד נגדו והשינוי מלשון היה אומר כבר הראה כת"ר בספרו חלק הפללים סי' ח"ק (בשדי חמד ח"א) לכן לא אפיל הדברים ובזה תוצדק קושיות הגאון ברפי יוסף מהש"ס דר"ה די"ח ששם גם פן הלשון היה דורש פן נראה לנישב שלא לומר שנעלם מעיני הגאונים ששכחו ח"ו ש"ס ערוף בכמה מקומות עכ"ד יצ"ו אפריון נמטייה שכתב לקיים דברי חכמים הראשונים ואף שהוא דוסק לפרש פן בכונתו כאשר איה"ש פה היא חובתינו למשכונני אנפשינן משום יתובי דעתא ולא תקשי לן במילתייהו דרבנאותא קמאי אשר כוליה תלמודא כמאן דמנח בכיסתייהו דמי: וכדי לבאר את הלחץ זה הדחק בפירוש זה אעתיק דברי רבינו הרדב"ז בסי' תצ"ה במלואם ככתבו וכלשונו ועיני הרואה תחזנה פי לא חסרתי דבר מהכתוב בספר התורה (פדברי הרב הנז"ל יצ"ו) וז"ל שאלת ממני אודיעך

דעתי במה שאמרו שאין תלמיד רשאי לחלוק על רבו וכי אם יש לו ראיות ברורות למה לא יחלוק הלא מציינו שהראשונים חלקו על רבם.

תשובה אמת כי רבינו הקדוש חלק על אביו ועל רבו בכמה מקומות וכן נמצא באמוראים רבא הנה חולק על רבה בר נחמני בכמה מקומות וכן הרשב"א הרמב"ן וכן הרא"ש על הרמ"ה וכן בכל דור ודור ויכול לחלוק עליו בחייו בראיות דרף משא ומתן אבל לא יהי קובע עצמו לדרוש ברבים או לקבוע ישיבה וכן כתב הרמב"ם פ"ה מהלכות ת"ת ונ"ל אי זהו חולק על רבו זה שקובע לו מדרש ויושב ודורש ומלמד שלא ברשות רבו ורבו קיים ע"כ ואצ"ל שאם עמדו למנין שלא ימנה כנגד רבו עם החולקים עליו ובכלל זה שלא יחלוק על רבו פדרף החולקים לנצח את רבו אלא אומר ראיותיו בפניו אם ישו בעיניו מוטב ואם לאו ישתוק ולא יאמר לו פה נ"ל ובכלל זה לא יאמר לאחרים ר' מתיר ואני אוסר וכן להפך וכן פיוצא בדברים אלו אבל לכתוב לעצמו ראיותיו אפילו שהם כנגד רבו מותר אבל לכתוב פסק או הוראה לאחרים כנגד רבו בחייו אסור וכן מותר לחלוק עליו אחר מותו ולפסוק ולהורות כפי ראיותיו ולעשות עליהם מעשה אף על פי שהם כנגד רבו ולקבוע מדרש ולדרוש ברבים סבתו סתם אבל לא יאמר רבי הנה אומר פה ואני אומר פה שזה מלבד שהוא חולק על רבו מבזה את רבו ברבים אבל לכתוב בספר דברי רבו וראיותיו ודברי עצמו וראיותיו אפילו שהם סותרים דברי רבו דבר זה מותר וכן עשו כל הראשונים ואין בזה ביזון כלל כי הבא אחריהם יבחר לו הדרף הישר והטוב ועל הפל יהיו דבריו לשם שמים הנלע"ד כתבתי עכ"ל.

מדבריו אלו נראה בעליל דכל הקפידא היא לומר רבי אומר פה ואני אומר פה אף שאינו אומר רבי הנה אומר וכו' אלא רבי אומר וכו' שהרי בתחילה לא אמר אלא ובכלל זה לא יאמר לאחרים רבי מתיר ואני אוסר ומה שאמר אחר פה אבל לא יאמר רבי הנה אומר פה ואני אומר וכו' היינו משום דאיירי באחר שמת רבו ובזה שייך לומר הנה אומר שהפונה שבחייו הנה אומר פה ולא שעכשיו אומר פה אחרי שכבר מת ואף שגם לאחר מיתה שייך לומר אומר פה פדאיתא בכולי ש"ס במשנה וברייתא וגמרא לאין מספר מכל מקום ניחא ליה לרבנו הרדב"ז לתפוס לשון מבזרר השייך אלאחר מיתה ולא פיונה דעתו לדקדק ולומר שדוקא באומר רבי הנה אומר וכו' הוא דאיכא קפידא שאם פן הנה לו לכתוב פן בתחלה גם פן הוא המוכן לדעתי הקצרה מדברי הרדב"ז אלא דכי היכי דלא תיקשי לן מכולהו הני דוכתי דאייתין מדברי הש"ס והראשונים שמשמשים בלשון זה ניחא לן למשפוני אנפשיין ולומר דלשון רבנו נעוץ תחלתו בסופו ואסיפיה דמילתיה סמיה דנקיט לשון הנה אומר דדוקא בכי האי גוונא הוא דאיכא קפידא אף שהוא דוחק גדול לפרש פן בדב"ק: והנה פשראיתי דברי הרב יפה ללב יצ"ו בשם הרב שיירי פגסת הגדולה הנ"ל וכבר הנה זמן רב אחר שכתבתי בענין זה לא חזרתי לעיין בגוף דברי הרדב"ז וסמכתי על מה שכתב בשמו שדקדק מדברי הרדב"ז דדוקא בחייו הוא דאיכא קפידא לומר רבי אומר פה וכו' ואני אומר וכו' וגם הרב יפה ללב שתק לו בזה סבור הייתי שעיין בדברי הרדב"ז אף הוא ראה שיתכן לפרש פן בדב"ק וכתב ליישב על פי זה קושית הרב פן יוחאי ומרן הברכי יוסף כנז"ל אמנם עתה שענינתי שנית בדברי הרדב"ז אנכי הוראה שגם אלאחר מותו כתב הרדב"ז שלא יאמר בלשון הנה (כמו שכתב אלי רב גדול בדורנו יצ"ו המובא להלן בס"ד) וצריף לומר דלפני מרן השיירי

כְּנֶסֶת הַגְּדוּלָה הָיוּ דְבָרֵי הַרְדָּב"ז בְּסִיגְנוֹן אַחַר מִמָּה שֶׁהֵם לִפְנֵינוּ וּלְפִיָּהֶן דִּקְדָּק לְחַלֵּק כֵּן
וְאֵין סֵפֶר שְׁיִירֵי כְנֵה"ג מְצוּי אֲצֵלֵי לְרֵאוֹת דֵּב"ק וּלְפִי מַה שֶׁדִּקְדָּק הֶרֶב הַגְּ"ל יצ"ו בֵּין
רַבִּי אֹמֵר לְרַבִּי הָיָה אֹמֵר אוֹלֵי יִתְכֶן שְׂדַעַת הֶרֶב שְׁיִירֵי כְנֵה"ג לֹמֵר דְּבַחֲיֵי רַבּוֹ אֲסוּר
אִף לֹמֵר רַבִּי אֹסֵר וְאֲנִי מַתִּיר אֲבָל לְאַחַר מוֹתוֹ מִן־תֵּר לֹמֵר רַבִּי אֹסֵר וְאֲנִי מַתִּיר וְאֵינוֹ
אֲסוּר אֲלָא אִם אֹמֵר בְּלִשׁוֹן הָיָה רַבִּי הָיָה אֹמֵר הָיָה אֹסֵר וְאֲנִי אֹמֵר וְאֲנִי מַתִּיר דְּלִשׁוֹן
זֶה הוּא כְּמִזְלָל בְּרַבּוֹ שֶׁלֹּא הָיָה לוֹ דְּרָף לְנִטּוֹת מִדְּבָרֵי הַתְּלִמִּיד כְּדִבְרֵי הֶרֶב הַגְּ"ל יצ"ו
כֵּן אֲנִי אֹמֵר דְּרָף הַשְּׁעָרָה וְאִם כְּנֵים דְּבָרֵינוּ נִמְצָא שְׂדַעַת הֶרֶב שְׁיִירֵי כְנֵה"ג לֹא כְּדִבְרֵי
זֶה (הֶרֶב יָפָה לְלֵב יצ"ו) וְלֹא כְּדִבְרֵי זֶה הֶרֶב הַפּוֹתֵב הַגְּ"ל יצ"ו כְּמוֹכֵן וְאֵין לָנוּ לְהֶאֱרִיף:
וְהֵרֵה"ג מוֹהֵר"ר יוֹסֵף הֶלְוִי קֶאֶרְקֶאוּסְקֶע אֲבִד"ק פֶּעֶרְעִיאֹסְלָאוּ יצ"ו פָּתַב לִי בְּעֵינַי זֶה
וְנ"ל הֵנָּה בְּסִי' א' פָּתַב כֶּת"ר בְּשֵׁם הַרְדָּב"ז סִי' תצ"ה דְּאֲסוּר לְתַלְמוּד לֹמֵר ר' אֹמֵר כֶּף
וְכֶף וְאֲנִי אֹמֵר כֶּף וְכֶף דִּהְיִי כְּחֹלֶק וּמְבִיָּה רַבּוֹ וּמְרֵן בְּרַכ"י יו"ד סִי' רמ"ב הֶקְשָׁה מִמ"ש
רִשְׁב"י מִס' ר"ה ד' י"ח ע"ב וְנִיחָא לוֹ לְחַלֵּק דִּהֲגָדָה שְׂאֲנִי וְכֶת"ר הֶקְשָׁה עָלָיו מִכְּמָה
מְקוֹמוֹת בְּש"ס שְׂאֲמֵר כֵּן תְּלִמִּיד לְרַבּוֹ אִף בְּגוֹפֵי הֶלְכוֹת וְכֶת"ר הֶאֱרִיף בּוֹ בְּבִקְיָאוֹת נִפְלָא
מִכְּמָה פּוֹסְקִים רֵאוּשׁוֹנִים וְאַחֲרוֹנִים שְׂכַתְּבוּ כֵּן עַל רַבָּם אֲמָנָם לֹא יִדְעָנָא כָּל הַחֲרָדָה הַזֹּאת
לְמָה הָא בְּשׁו"ת הַרְדָּב"ז מְבֹאֵר וְנ"ל שֶׁם אֲבָל לְכַתּוֹב בְּסֵפֶר דְּבָרֵי רַבּוֹ וְרֵאוּשׁוֹתֵיו וְדִבְרֵי
עֲצָמוֹ וְרֵאוּשׁוֹתֵיו אִפִּי שֶׁהֵם סוֹתְרִים דְּבָרֵי רַבּוֹ דְּבַר זֶה מִן־תֵּר וְכֵן עָשׂוּ כָּל הֵרֵאוּשׁוֹנִים וְאֵין
בְּזֶה בְּזִיוֹן כָּלֵל כִּי הֵבֵא אַחֲרֵיהֶם יִבְחַר לוֹ הַדְּרָף הַיִּשָּׁר וְהַטּוֹב עַכ"ל וּלְפִי"ז ל"ק כָּלֵל לֹא
מִבְּעֵינָא מִכָּל הַפּוֹסְקִים רֵאוּשׁוֹנִים שֶׁהֵבִיא כֶּת"ר לֹא קִשְׂיָא דֵּהָא לְכַתּוֹב בְּסֵפֶר כֶּתַב הַרְדָּב"ז
בְּעֲצָמוֹ דְּמִן־תֵּר אִפִּי לְכַתּוֹב בְּלִשׁוֹן וְאֲנִי אֹמֵר דֵּהָא עָלָה קִיאֵי דְּמִקְוֹדֵם כֶּתַב הַרְדָּב"ז דְּלֹא
יֵאמֵר ר' אֹמֵר כֶּף וְאֲנִי אֹמֵר כֶּף אֲבָל לְכַתּוֹב בְּסֵפֶר כּו' דְּבַר זֶה מִן־תֵּר מִשְׁמַע לְהֶדְיָא
דְּמִן־תֵּר לְכַתּוֹב בְּלִשׁוֹן וְאֲנִי אֹמֵר וְעוֹד דֵּהָא כֵּינֵן דְּכּוֹתֵב דְּבָרֵי רַבּוֹ וְרֵאוּשׁוֹתֵיו וְאַחַר כֶּף
כּוֹתֵב דְּבָרֵי עֲצָמוֹ וְרֵאוּשׁוֹתֵיו שֶׁהֵם כְּנֵגֵד רַבּוֹ כְּדִכְתֵּב הַרְדָּב"ז בְּהֶכְרַח צְרִיף לְכַתּוֹב בְּלִשׁוֹן
וְאֲנִי אֹמֵר כְּמוֹכֵן וְאִם כֵּן לֹא קִשְׂיָא כָּלֵל מִכָּל הַפּוֹסְקִים רֵאוּשׁוֹנִים שֶׁהֵבִיא כֶּת"ר דֵּהָא
הַרְדָּב"ז בְּעֲצָמוֹ מִבִּיא רֵאוּשׁוֹת דְּבִסְפֵר מִן־תֵּר לְכַתּוֹב דְּכֵן עָשׂוּ כָּל הֵרֵאוּשׁוֹנִים אִף אֲפִילוּ מַה
שֶׁהֵבִיא כֶּת"ר מִכְּמָה מְקוֹמוֹת בְּש"ס אִף עַל גַּב דְּנִרְאָה דְּאֲמָרוּ כֵּן בְּעַל פִּה מִכָּל מְקוֹם יֵשׁ
לֹמֵר דְּכָל הֵנִי מֵימְרוֹת בְּש"ס דֵּאִיתָא בְּלִשׁוֹן וְאֲנִי אֹמֵר מֵיִירֵי דְּלִשׁוֹן זֶה הָיָה כְּתוֹב אֲצֵלֵם
בְּכַתֵּב וְגַם הָא דְּרִשְׁב"י בְּש"ס ר"ה גַּם כֵּן הִי כְּתוֹב אֲצֵל רִשְׁב"י בְּכַתֵּב דֵּהָא מֵימְרוֹת רַבִּינוּ
הַקְּדוֹשׁ הַתְּחִילוֹ לְכַתּוֹב תּוֹרָה שְׂבַעֲלָ פֶה כְּדִכְתֵּב הַרְמְב"ם בְּהַקְדָּמָה לְפִירוּשׁ הַמְּשָׁנָה וְכָל
תַּנָּא וְאַמּוֹרָא כְּתַב לְעֲצָמוֹ דְּבָרֵי רַבּוֹ וְרֵאוּשׁוֹתֵיו וְדִבְרֵי עֲצָמוֹ וְרֵאוּשׁוֹתֵיו בְּלִשׁוֹן וְאֲנִי אֹמֵר
דְּדָבַר זֶה מִן־תֵּר כְּדִכְתֵּב הַרְדָּב"ז וּמִסְדְּרֵי הַש"ס לְקִטּוֹ כָּל הַשְּׂמוּעוֹת וְכָל הַכְּתָבִים וְסִדְרוֹם
בְּלִשׁוֹן אִמֵר רַב וְכו' וְאֲנִי אֹמֵר וְכו' וּבְזֶה מְתַנַּרְץ גַּם קוֹשְׁיַת הַבְּרַכִּי יוֹסֵף מְש"ס דְּרֵאוּשׁ
הַשְּׂנָה דִּישׁ לֹמֵר דְּגַם מִסְדֵּר הַתּוֹסְפָתָא מְצָא כְּתוֹב מַה שְׂכַתְּבֵי רִשְׁב"י לְעֲצָמוֹ וְסִדֵּר בְּלִשׁוֹן
אִמֵר רִשְׁב"י דְּכַתִּיבָה כְּאֵמִירָה: עוֹד כְּתַב כֶּת"ר בְּשֵׁם ס' יָפָה לְלֵב דְּדוֹקָא בְּחֵייו סוֹבֵר
הַרְדָּב"ז דֵּאִיפָא קִפִּידָא בְּלִשׁוֹן וְאֲנִי אֹמֵר וְיִישֵׁב בְּזֶה קוֹשְׁיַת הַבְּרַכִּי יוֹסֵף וְכִפִּי הַנִּרְאָה
הֶרֶב יָפָה לְלֵב לֹא רָאָה דְּבָרֵי הַרְדָּב"ז דִּהֲמַעֲיִין בְּרַדָּב"ז כְּתַב וְנ"ל וְכֵן מִן־תֵּר לְחַלּוֹק עָלָיו
אַחַר מוֹתוֹ לְפִסּוֹק וּלְהוֹרוֹת כְּפִי רֵאוּשׁוֹתֵיו וּלְעֲשׂוֹת עֲלֵיהֶם מַעֲשָׂה אִף שֶׁהֵם כְּנֵגֵד רַבּוֹ
וְלִקְבּוֹעַ מְדַרְשׁ וּלְדַרְשׁ בְּרַבִּים סְבָרְתוֹ סֵתָם אֲבָל לֹא יֵאמֵר רַבִּי הָיָה אֹמֵר כֶּף וְאֲנִי אֹמֵר
כֶּף שְׂנָה מְלַבֵּד שֶׁהוּא חוֹלֵק עַל רַבּוֹ מְבִיָּה אֵת רַבּוֹ בְּרַבִּים עַכ"ל הֵרֵי מְבֹאֵר בְּרַדָּב"ז

דאָפילו אַחר מותו אָסור לומר בְּלִשׁוֹן נֶאֱנִי אומר עכ"ד יצ"ו: וְלִי הַדָּל מֵאֵי דְפִשְׁטָא לִיָּה
לְהַרְבּ יצ"ו דְּלִכְתּוּב בְּסֵפֶר דְּבָרֵי רַבּוֹ וּסְבָרְתוּ בְּלִשׁוֹן נֶאֱנִי אומר מוֹתֵר אַף לְהַרְדֵּב"ז
וּלְדַעְתּוֹ הָרִי הוּא כְּמִבְּנֵי אֶרֶץ כְּנָעַן כְּמִבְּנֵי אֶרֶץ כְּנָעַן כְּמִבְּנֵי אֶרֶץ כְּנָעַן
דְּמוֹתֵר לְכַתּוּב דְּבָרֵי רַבּוֹ וּרְאִיּוֹתָיו וְדְבָרֵי עֲצָמוֹ וּרְאִיּוֹתָיו בְּהִכְרַח לְכַתּוּב בְּלִשׁוֹן נֶאֱנִי
אומר וכו' וְהַרְדֵּב"ז בְּעֲצָמוֹ מְבִיא רְאִיָּה דְּבִסְפֵר מוֹתֵר לְכַתּוּב שְׁפָן עָשׂוּ כָּל הָרְאִישׁוֹנִים
וְכוּ' כְּתוּב בַּדָּב"ק יצ"ו בְּמַחְכֵתָה"ר אֵין מְדַבְּרֵי הַרְדֵּב"ז שׁוּם רְמֵז דְּמַתִּיר לְכַתּוּב רְאִיּוֹתָיו
בְּלִשׁוֹן נֶאֱנִי אומר דְּכָל מָה שְׁכַתְּבֵי דְּמוֹתֵר לְחַלּוֹק עָלָיו לְכַתּוּב רְאִיּוֹת רַבּוֹ וּרְאִיּוֹתָיו וְכוּ'
לֹא עַל לִשׁוֹן נֶאֱנִי אומר כְּתוּב כֵּן דְּזָה וְדָאֵי לֹא יִתְכַּן לְדַעַת רַבִּינוּ הַרְדֵּב"ז דְּחֻשְׁבֵּי לְלִשׁוֹן
זֶה זִילְזוּל בְּכַבוֹד רַבּוֹ וְכָל עֲצָמוֹ לֹא בָּא אֶלָּא כְּלַפִּי מָה שֶׁהִשְׁוֹאֵל מִשְׁמַע לִיָּה דְּאֵין תַּלְמִיד
רִשְׁאֵי לְחַלּוֹק עַל רַבּוֹ וְתַמָּה תַּמָּה יִקְרָא אִם יֵשׁ לוֹ רְאִיּוֹת בְּרוּרוֹת לְמָה לֹא יִחַלּוֹק וְכִי
מִשְׁוֹא פְּנִים יֵשׁ בְּדָבָר וְלָזָה הִשְׁבִּיבוּ כְּהִלְכָה שְׁרִשְׁאֵי לְחַלּוֹק עָלָיו כְּמוֹ שְׁמַצִּינוּ בְּש"ס
וּבְפּוֹסְקִים וְרַק שִׁיחֵיָּה בְּדַרְךָ כְּבוֹד וְלֹא כְּמִנְצַח וְכוּ' וְהִיא רְמִיזָא בְּדָבָרֵי הַרְדֵּב"ז
שְׁכַשְׁפוֹתֵי בְּסֵפֶר רְאִיּוֹת רַבּוֹ וּרְאִיּוֹתָיו מוֹתֵר לְכַתּוּב בְּלִשׁוֹן נֶאֱנִי אומר וּבְאִיזָה מְדַבְּרֵי
הַרְדֵּב"ז מוֹכֵן שְׁפָן עָשׂוּ כָּל הָרְאִישׁוֹנִים לְכַתּוּב סְבָרְת רַבִּים וּסְבָרוֹתֵיהֶם בְּלִשׁוֹן נֶאֱנִי אומר
וְהִיא בְּכַמָּה אֲלָפִים וּרְבָבוֹת שְׁנַמְצָא בְּדָבָרֵי הַפּוֹסְקִים שְׁחוֹלְקִים עַל רַבּוֹתֵיהֶם מִיַּעוּטָא
דְּמִיַּעוּטָא הוּא דְּשָׁכִיחַ בְּהָאֵי לִישְׁנָא וְנַעַר יְכַתְּבֵם כְּמוֹנֵי הַיּוֹם בְּהַרְשׁוּם לְמַעְלָה וְמִי לֹא סָגִי
בְּלֹא הִכִּי הָרִי בְּרוּב כְּכָל הַמְּקוֹמוֹת דְּרַךְ הַפּוֹסְקִים לְכַתּוּב בְּלִשׁוֹן וְלַעֲנִיּוֹת דְּעַתִּי גְּרָאָה
וְיֵשׁ שְׁפוֹתֵיבִים וְלִילֵי דְּבָרֵי הָרַב הֵייתִי אומר אוֹ הִנֵּה גְּרָאָה לִי וְכִינְצָא מְלִשׁוֹנוֹת כְּפֹאֵלָה וְלֹא
לְכַתּוּב בְּלִשׁוֹן נֶאֱנִי אומר וְמָה שְׁכַתְּבֵי הָרַב הַגָּ"ל יצ"ו לִישְׁבֵי הַמְּקוֹמוֹת שְׁפִשְׁ"ס שֶׁהִבְאִיתִי
אֲנִי הַדָּל וְאָמַר מֵר דִּישׁ לְחַלּוֹק בֵּין אֲמִירָה לְכַתִּיבָה וּבְכָל הַנְּהוּ דּוֹכְתִי אֵיירִי בְּכַתִּיבָה וְכוּ'
אֵין דְּבָרֵי נוֹחִים לְדַעַתִּי הַקְּצָרָה וְאֵין לְהַאֲרִיךְ בְּפִיטְפוּטִים וְהַמְעִיין יִבְחַר אִף מָה שְׁכַתְּבֵי
שְׁהַרְב יָפָה לְלֵב לֹא רָאָה בְּגוּף דְּבָרֵי הַרְדֵּב"ז גְּרָאָה דְּשִׁפִּיר קְאָמַר וְעִיין בְּמָה שְׁכַתְּבֵי
לְעִיל (בַּד"ה וְהַנְּהוּ כְּשִׁרְאִיתִי): כְּלָל ל"ב) וְכִי אומרִים לְאֵדָם חֲטָא בְּשִׁבִיל שִׁינְפָּה חֲבָרָה
בְּכָל זֶה כְּתַבְתִּי לְעִיל (בְּשִׁדִּי חֲמַד ח"א) בְּמַעְרַכַת הָאֵל"ף אוֹת רַפ"ז עִי"ש וְעִיין עוֹד
בְּמָה שְׁכַתְּבֵי בְּקוֹנְטְרִיס זֶה לְעִיל אוֹת כ"ו ס"ק י"א (מַד"ה וְלִפִּי וְכוּ' וְהַלָּאָה) וּבְקוֹנְטְרִיס
פֶּאֶת הַשְּׁדִי בְּחַלּוֹק הַכְּלָלִים בְּמַעְרַכַת הָאֵל"ף אוֹת ז"ן: כְּלָל ל"ג) נֶא"ו בְּכָל דְּוֹכְתָא דְּרִישׁ
ר' שְׁמַעוֹן נֶא"ו וְהָא דְּאָמַר דְּלֹא דְּרִישׁ נֶא"ו לָאוּ בְּכָל דְּוֹכְתָא אֶלָּא הִכָּא הוּא דְּלֹא דְּרִישׁ
תּוֹסְפוֹת הוּבָא בִּיְלִקוּט רְאוּבֵנִי פְּרִשְׁתָּ בְּהַר וְע' תּוֹסְפוֹת מוֹעֵד קֶטֶן ד' ז' לר' יְאֻדָּה אֵי
דְּרִישׁ נֶא"ו וּבִיבְמוֹת ד' ע"ב עֲמוּד ב' אֵיתָא אֲפִילוֹ מֵאֵן דְּלֹא דְּרִישׁ נֶא"ו וְי"ו ה' דְּרִישׁ וְעִיין
שְׁבוֹת יְהוּדָה דף קכ"ו ע"ב כֵּן כְּתוּב גְּדוּל בְּדוֹרְנוּ יצ"ו בְּס' אַבְרָהָם אֲזַנְפוֹר בְּמַעְרַכָּה זוֹ אוֹת
ד' נֶא"ו אֵתִי ס' יְלִקוּט רְאוּבֵנִי לְרִאוֹת אֵיָּה מְקוֹם כְּבוֹד דְּבָרֵי הַתּוֹס' נֶאֱוִלִי כְּוִנְתּוֹ לְדְבָרֵי
הַתּוֹס' בְּסִנְהֶדְרִין ד' י"ד ע"א ד"ה וְרַבִּי שְׁמַעוֹן וְז"ל וְיֵשׁ לומר דְּהָא דְּקָאֵמַר דְּלֹא דְּרִישׁ
לָאוּ מִשְׁוּם דְּלֹא דְּרִישׁ לִיָּה כְּלָל אֶלָּא דְּוֹקָא לְהַוָּא דְּרִישָׁא קְאָמַר וְכֵן כְּתוּב בְּמִנְחוֹת בְּפָרְק
הַתְּכַלֵּת ד' נ"א ע"ב וְכַתְּבוּ דְּכִי הָאֵי גְּוֹנָא אֵיכָּא טוּבָא עִי"ש וּבְזַבְּחִים ד' ח"י ע"ב ד"ה
נֶאֱוִדָּה וְמָה שְׁצִיין הָרַב יצ"ו לְדְבָרֵי הַתּוֹס' בְּמוֹעֵד קֶטֶן ד' ז' לְגַבִּי ר' יְאֻדָּה אֵי דְּרִישׁ נֶא"ו
גְּרָאָה שְׁהוּא טְעוֹת סוֹפֵר וְדְבָרֵיהֶם הֵם בְּדָף ח' ע"א ד"ה מֵאֵי וּבִיּוֹם וְגַם בְּמִנְחוֹת שְׁם כְּתוּב
בְּזָה עִי"ש וְמָה שְׁכַתְּבֵי הָרַב יצ"ו דְּאֲפִילוֹ מֵאֵן דְּלֹא דְּרִישׁ נֶא"ו מְכָל מְקוֹם נֶא"ו ה"ה דְּרִישׁ
כֵּן אָמַרְוּ שְׁם אֲלִיבָא דר' אֲלַעְזָר וּמִשְׁמַע דר' יוֹחָנָן סוֹבֵר דְּגַם נֶא"ו ה"ה לֹא דְּרִישׁ (מֵאֵן

דלא דריש וי"ו) ועיין להרב מלא הרועים בחלק שני במערכה זו אות ג' ובמה שציינו
שם: מערכת זיין פלל א) זריזין מקדימין למצות פדאמרין בש"ס ואמרין נמי שהיני
למצנה לא משהיני וזימנין דשפיר דמי לשהויי המצנה כמו שכתב הרב תרומת הדשן
בסי' ל"ה על מה שנושאל לענין ברפת הלבנה (שכתב הא"ז שאין לברך אלא במוצאי
שבת פשהו מבושמים ובכלים נאים) אי שפיר דמי להמתין עד מוצ"ש והשיב דאם
המוצ"ש אינו לילות הרבה מהחדש כגון שבועה או שמנה בחדש שאפילו תהיה מוצאי
שבת וארבע לילות אחריה מעונן עדין יש זמן לברך יפה להמתין אבל אם מוצ"ש היא
לילות הרבה בחדש שיש להסתפק שיעבור זמן הברכה אין להמתין דכל שראוי להסתפק
שתפסד המצנה אין משהיין אותה אפילו כדי לעשותה יותר מן המובחר והביא ראיה
מבימות ד' ט"ל דנחלקו ר' יוחנן וריש לקיש ביבום דקטן ונחליצה דגדול הי מנייהו עדיף
ופרכינן לתרנוייהו מדתנן תלה בקטן עד שיגדיל או בגדול עד שיבא ממדינת הים אין
שומעין לו ואי סלקא דעתך דביאת קטן עדיף נינטר עד שיגדיל דילמא מנייבם וילמאן
דאמר דחליצת גדול עדיף נינטר עד שיבא ממדינת הים ומשנינן שהויי מצנה לא משהיני
אלמא דלא משהיני מצנה לעשותה מן המובחר ודוקא פשראוי להסתפק שתפסד המצנה
אז לא משהיני אבל פשראין ראוי להסתפק לא תדע מדנקט בגדול עד שיבא ממדה"י ולא
תני עד שיבא ממדינה למדינה בארץ ישראל דלא משהיני אלא משמע דדוקא נקט בקטן
עד שיגדיל ובגדול עד שיבא ממדינת הים לא משהיני משום דשמא ימות הקטן והגדול
לא יבא לעולם ממדה"י ותפסיד המצנה לכך לא משהיני אבל ממדינה למדינה דקרוב
הדבר שיבא משהיני והוא הדין בגדון דידן והנה הרב מג"א בסי' כ"ה סק"ב (על מה
שכתב הרמ"א דאם התפילין מונמנים בידו ואין לו ציצית אין צריף להמתין על הציצית
אלא מניח תפילין וכשמביאין לו ציצית מתעטרף) כתב דכן הוא ביבמות ד' ט"ל שהויי
מצנה לא משהיני אף שיש לומר שתעשה המצנה אחר כך יותר מן המובחר והכי אמרינן
חביבה מצנה בשעמה וכו' עי"ש ולפי מה שביאר בתה"ד דדוקא פשיש לחוש שמא
תפסיד המצנה הוא דלא משהיני כדי לעשותה מהמובחר נראה דצריף לומר דהכא נמי
מירי באופן שיש לחוש שעד שיביאו לו הציצית יעבור זמן ק"ש ותפלה והוי פאלו
המצנה נפסדת שלא יקרא ק"ש ויתפלל בזמנם בתפילין והוא דוחק עיינתי בספרים
ונראיתי שהרב ערף השלחן בסי' כ"ה אות ד' הקשה על הרב מג"א ממה שכתב בתה"ד
הנ"ל ופסק פן הרמ"א בסי' תכ"ו והביא שפן פסק הרב בית יעקב סי' קמ"ב דדוקא תנן
במתניתין עד שיבא ממדינת הים דדרף רחוקה היא וכו' אף כתב דהפוסקים לא נקטו
לשון המשנה משמע דסברי דאפילו מעיר לעיר לא משהי המצנה וכן הוכיח רש"ל בים
של שלמה שם סי' י"ז דמדינת הים לאו דוקא וציינן לתשו' צמח צדק סי' ככ"ז אבל מכל
מקום לא דמי דהתם נדאי לא משהיני המצנה מן הקטן כדי שינפה הגדול במצנה מן
המובחר אבל במה שיש יכול לעשות בעצמו למחר מן המובחר משהי לה והרב פנים
מאירות ח"ב סי' א' האריף והביא ראיות דאפילו לזמן מועט לא משהיני המצנה גם הרב
עבודת הגרשוני סי' ל"ב כתב שהרדב"ז סי' י"ג חולק על התה"ד שכתב שאין חוששין
למצנה קלה או חמורה אלא המצנה הראשונה שתבא לידו יעשה דאין מעבירין על
המצות וכו' עי"ש הא למדת דבמחלוקת הוא שנוי אם מותר להשהות המצנה כדי
לעשותה מן המובחר פשראין לחוש שתפסד המצנה לגמרי דלהרב תה"ד שרי ויפה לעשות

כן ולהרבנים הנז"ל אין להשהות המצוה אף בְּכִי הַאִי גִּוּוֹנָא ומה שְׁהֵעִיר הֶרֶב עֲרֵף הַשְּׁלֶחַן מְדָלָא נְקֻטוּ הַפּוֹסְקִים לְשׁוֹן הַמְּשָׁנָה (עַד שְׁיָבֵא מִמְּדִינַת הַיָּם) הִנֵּה גַם הֶרֶב עֲבוֹדַת הַגְּרָשׁוֹנֵי בְּסִי י"ב (בד"ה הוּ אַמַּת) הֵעִיר בְּזֶה דְמַלְשׁוֹן הַרְמַב"ם וְהַטּוֹר שְׁלֹא פָתְבוּ מִדֵּה"י מוֹכַח דְלִית לֵהוּ סְבֵרַת הַתַּה"ד וְהִבִּיא סְמָךְ לְסְבֵרַתְם מִדֵּתְנֻן תְּלָה בְקֻטָּן עַד שְׁיִגְדִיל אִין שׁוּמְעִין לוֹ וְיָמִי לֹא עֲסִיקִינוּ דְקֻטָּן זֶה הוּא בֶן י"ג שָׁנָה חֲסַר יוֹם אֶחָד וְאַפִּילוּ הִכִּי אִין שׁוּמְעִין לוֹ וְשׁוּמְעִינוּ דְאַפִּילוּ שְׁיָהוּי יוֹם אֶחָד לֹא מְשַׁהֲיֵנוּ וּמְפַל מְקוּם סִיִּים מִי לְנוּ גְדוּל מְמוֹהֲרָא"י וְיָמִינוּ אָנוּ שׁוֹתִין וְהוּא הִנֵּה בְּקִי וְיָדַע דְבָרֵי הַרְמַב"ם וְהַטּוֹר טְפִי מִיָּנוּ וְאַלְיוּ נִשְׁמַע וּבְאַמַּת טַעְמוֹ וְנִימּוֹקוּ עִמּוֹ דְאַשְׁפַּחַן בְּכַמְּהַ מְצוֹת דְמֵאַחֲרֵינוּן פְּדִי לַעֲשׂוֹת הַמְּצוּהָ פְתַקְנָה וּבִהַדוּר כַּמ"ש הוּא בְּעַצְמוֹ וּבְכַבּוּדוֹ בְּסוּף סִי רס"ט בְּעַנְיָן אִם חָל יוֹם שְׁלֹשִׁים בְּשַׁבַּת אַמְתִּי פוֹדִין הַבְּכוֹר וְאִם כֵּן לְמָה לֹא מְשַׁהֲיֵנוּ מְצוּהָ זוֹ גַּם כֵּן עַד שְׁיִגְדִיל הַקֻּטָּן אוֹ עַד שְׁיָבֵא מִמִּדֵּה"י אֶלָּא וְדָאִי שְׁאֵנִי הֵתָם שְׁיֵישׁ לְהַסְתַּפֵּק שְׁמָא תַעֲבֹר הַמְּצוּהָ וְאִם כֵּן מוֹנְרַחַח שְׁמָה שְׁפָתְבוּ הַרְמַב"ם וְהַטּוֹר בְּמִדְיָנָה אַחֲרַת אִין פְּנוּתָם לְמִדְיָנָה אַחֲרַת דְמִקְרָבָא טוֹבָא וְלִיכָא חֲשֵׁשׁ שְׁתַּעֲבֹר הַמְּצוּהָ כִּי קְרוֹב הַדְּבָר שְׁיָבֵא אֶלָּא פְּנוּתָם לְמִדְיָנָה אַחֲרַת דְמִרְחַקָא שְׁיֵישׁ לְהַסְתַּפֵּק שְׁתַּעֲבֹר הַמְּצוּהָ עַכ"ל וּבִתְשׁוּ' שְׁבַצ"ץ הַנִּזְל פְּתַב טַעַם דְלֹא מְשַׁהֲיֵנוּ בְּמְצוּהָ זוֹ הוּא מִשׁוּם עִיגוּן כַּמ"ש הַנִּמְק"י וְכו' עִי"ש וק"ל: וְעַל דְבָרֵי הֶרֶב מַג"א רִאִיתִי לְהֶרֶב יָפָה לְלֵב נר"ו בְּסִי כ"ה אוֹת ז' שְׁפָתְבוּ שְׁהֶרֶב מוֹר וּקְצִיעָה פְתַב כִּי הָא לִיתָא בְּכָל דְּוֹכְתָא דְטַעְמָא דְלֹא מְשַׁהֲיֵנוּ לֹא שְׁיֵיךְ אֶלָּא לְזִמְנֵי מְרוּבָה (כִּי הֵתָם עַד שְׁיָבֵא מִמְּדִינַת הַיָּם) דְחִיִּישִׁינוּ לְמִיתָה וְלֹא לְזִמְנֵי מוּעֵט דְהָא אַהָא סְמִכִינוּ בְּקוּדוּשׁ הַלְבָנָה לְמוֹצָאֵי שַׁבַּת כַּמ"ש בַּתַּה"ד וְכַתְּבֵי דְגַם הֶרֶב בַּהֲגַה"ה לֹא חֲשֵׁשׁ לַמ"ש בַּמַּג"א דְמִשׁוּם שְׁיָהוּי גְרִידָא קְאָתִי עַלָּה דְהָא וְדָאִי לֹא מִיִּלְתָּא הִיא דְוַדָּאִי שְׁהִינוּ לְמִיעֵבַד מְצוּהָ פְתַקְנָה יַעִישׁ"ב.

אֵלָּה הַדְּבָרִים שְׁבִיפָה לְלֵב וְלֹא סִיִּים לְמִיִּלְתִּיָּה דְרַב מו"ק בְּטַעַם הַרְמַב"א וְאִין הַסְפָּר מְצוּי אֶצְלֵי לְרֵאוֹת דַּב"ק וְלִהְלֵן אֶבִּיא דְבָרֵי אֵיזָה רַבָּנִים שְׁפָתְבוּ בְהָא דְהַרְמַב"א שְׁאִין בְּשְׁיָהוּי מְצוּהָ מִן הַמְּוֹבָחַר וְרַק כָּל טַעַם הַקְּדִימָה הוּא מִשׁוּם תְּדִיר וּכְשֶׁאֲיָנִינוּ לְפָנֵינוּ לֹא שְׁיֵיךְ תְּדִיר: וְחֻקְרָ שְׁם בְּיָפָה לְלֵב לְפִי מַה שְׁהִבִּיא הֶרֶב מַג"א דְלֹא מְשַׁהֲיֵנוּ הַמְּצוּהָ אֶף פְּדִי לַעֲשׂוֹתָהּ פְתַקְנָה אִם כֵּן לְמָה אֶמְרוּ גַבִּי מְלִין אֵת הַמַּת לְכַבּוּדוֹ אִינוּ עוֹבְרֵי פְדֵאֲמֵרִינוּן בְּסִנְהֶדְרִין ד' מ"ז ע"א וְאַמְאִי לֹא אֶמְרִינוּן עַלָּה דְשֶׁהוּי מְצוּהָ לֹא מְשַׁהֲיֵנוּ דְכָל שְׁיֵישׁ לְקַרְבַּי הַמְּצוּהָ עֲדִיף טְפִי וְהַצְרִיף יִשׁוּב וּלְפּוּם רִיָּהֲטָא יֵשׁ בְּיַד הַדּוּחָה לְדַחוּת דְהֵתָם הִכִּי קְאָמְרִינוּן אִינוּ עוֹבְרֵי עַלְיוֹ וְאִין הִכִּי נְמִי דְאִינוּ רִשָּׁאֵי מִשׁוּם דְשֶׁהוּי מְצוּהָ לֹא מְשַׁהֲיֵנוּ אֶבֶל הָאָמַת הוּא דְמוֹתֵר לְהִלִּינוּ לְכַבּוּדוֹ וְכַמוֹ שְׁפָתְבִּיתִי (בְּשִׁדִּי חֲמַד ח"א בְּחֻלְק הַפְּלָלִים) בְּמַעֲרַכַת הָאֵל"ף אוֹת רכ"ט דְלִשׁוֹן רז"ל בַּמַּס' שְׁמַחֲוֹת פְּרָק י"א הוּא אִם לְחַפּוֹר לוֹ קְבֵר אוֹ פְּדִי שְׁיָבוֹאוּ קְרוֹבִיו מִמְּקוּם אַחַר מְלִינוּ וְאִין בְּכַף פְּלוּם וְכֵן הוּא לְשׁוֹן הַטּוֹר בְּסִי שַׁנ"ז אֲסוּר לְהִלִּין הַמַּת וְאִם מְלִינוּ לְכַבּוּדוֹ לְהִבִּיא לוֹ אָרוֹן וְתַכְרִיכִין וּמְקוּנָנוֹת מוֹתֵר וְכֵן הוּא לְשׁוֹן מְרֵן בַּש"ע שְׁם אֲסוּר לְהִלִּין הַמַּת אֶלָּא אִם כֵּן הִלִּינוּ לְכַבּוּדוֹ וְכו' פְּלוּמֵר דְבָזָה מוֹתֵר וְזֶה בְּרוּר וּלְפִי זֶה תְּמִיּהַת הֶרֶב נר"ו הִיא תְּמִיּהַת קְיָיְמַת וְנִעְלַם מִהֶרֶב שְׁפָכֵר נִתְעוֹרֵר בְּזֶה הֶרֶב הַמְּגִיָּה בַּס' בְּתִי פְּנִסִּיּוֹת בְּסִי תַרנ"ב שְׁהֶרֶב הַמְּחַבֵּר נִסְתַּפֵּק (עַל מַה שְׁפָתְבוּ מְרֵן דְכָל הַיּוֹם פְּשֵׁר לְנִטִּילַת לְוֹלָב וְזַרְיָזִין מְקַדִּימִין לְמְצוֹת) בְּמִי שְׁרוּצָה לְהִיּוֹת זַרְיָזִין לְהַקְדִּים הַמְּצוּהָ אֶבֶל אִינוּ יְכוּל לַעֲשׂוֹתָהּ פְתַקְנָה וְאִם יֵאָחַר יוֹתֵר יַעֲשֶׂה הַמְּצוּהָ בְּדִקְדוּקָיָה דְרַף מְשַׁל נְטִילַת לְוֹלָב בְּעִירָנוּ שְׁבִיּוּם א' כָּל יִשְׂרָאֵל מְקַדִּימִין לְיִטּוּל בְּאַתְרוּג הַחֲשׁוּב שְׁבַעִיר

שְׁהִקוּנָה אוֹתוֹ מְזַפֶּה אֶת הַרְבִּים וְכָל הָעַם נוֹטְלִים מִמֶּנּוּ וּמְחַמֵּת רִיבּוּי הָעַם אֵינּוּ יְכוּל לַעֲשׂוֹת הַנְּעוּנִיעִים וְאִם יֵאָחֵר יוֹתֵר לִיטּוֹל בְּכַנְּנָה וְלַעֲשׂוֹת הַנְּעוּנִיעִים וּמְדַבְּרֵי הַתּוֹסְפוֹת בְּיוֹמָא ד' ל"ז ד"ה אָמַר אַבְיִי יֵשׁ לְלַמּוֹד דְּטָפִי עֲדִיף לְאַחַר וְלַעֲשׂוֹת הַמְּצוּה פְּתִיקָה וְלִזְה פְּתַב הָרַב הַמְּגִיה נִרְאֶה לִי רְאִיָּה לְדַבְּרֵי הַמְּחַבֵּר שְׁפַתְב דְּטָפִי עֲדִיף לְאַחַר וְכוּ' עפ"י מ"ש בְּסִנְהֶדְרִין מ"ז ע"א גְּבִי הַמְּלִין אֶת מְתוֹ שְׁעוֹבֵר בַּל"ת אֲבָל הֲלִינוּ לְכַבּוּדוֹ אֵינּוּ עוֹבֵר עָלָיו וְכֵן פְּתַבּוּ הַפּוֹסְקִים וְהוּא הַדִּין הַכָּא שְׁאִיחֹר הַמְּצוּה הוּא לַעֲשׂוֹתָהּ עַל צַד הַיּוֹתֵר נְכוֹן בְּנֻדְאֵי הַגְּמוּר דְּטָפִי עֲדִיף שְׁיַעֲשֶׂה אוֹתָהּ הַמְּצוּה פְּתִיקָה עכ"ל וְלִי הַהֲדִיּוֹט נִרְאֶה דְּאִין לְדַמּוֹת שְׁאָר מְצוֹת שְׁבַתוֹרָה לְקַבּוּרַת הַמֵּת דְּקַבּוּרַת הַמֵּת הִיא מְשׁוּם שְׁלֵא יִהְיֶה הַמֵּת מְנוּטֵל בְּבִזְיוֹן וְכָל שְׁעוֹשֵׂין לְכַבּוּדוֹ אֵינּוּ פָּאן מְשׁוּם בְּזִיוֹן וְאַפְּלִי לְסִלְקָא דְּעֵתִין שְׁבַש"ס סְנֶהֱדְרִין ד' מ"ז ע"א דְּהַסְפָּדָא מְשׁוּם יְקָרָא דְּחַיִּי וּמְפָרְשֵׁין הָא דְּתַנּוּ הֲלִינוּ לְכַבּוּדוֹ הֲיִינוּ לְכַבּוּדוֹ שֶׁל חַי אֲמַרְיִנּוּ שֶׁם דְּכִי אָמַר רַחֲמָנָא לֹא תִלִּין נִבְלָתוֹ עַל הָעֵץ וְנִמְיָא דְּתַלּוּי דְּאִית לִיה בְּזִיוֹן אֲבָל הַכָּא דְּלִית לִיה בְּזִיוֹן לֹא וְכָל שְׁפָן לְמַאי דְּמַסְקִינּוּ דְּיִקְרָא דְּשַׁכְּבֵי הִיא וְלְכַבּוּדוֹ הֲיִינוּ לְכַבּוּדוֹ שֶׁל מֵת וְכִינּוּ דְּגַלִּי רַחֲמָנָא דְּכָל טַעַם הַקַּבּוּרָה הוּא מְשׁוּם בְּזִיוֹן מְשׁוּם הַכִּי פְּשַׁעוֹשָׁה לְהַרְבּוֹת בְּכַבּוּדוֹ הַכִּי עֲדִיף טָפִי וְאִין לְלַמּוֹד מְזַה לְשְׁאָר מְצוֹת שְׁבַתוֹרָה אֲלֵא אֲמַרְיִנּוּ כִּינּוּן שְׁהַמְּצוּה מְזוּמְנָת וְאַפְשָׁר לַעֲשׂוֹתָהּ עִכְשָׁיו אֵינּוּ לְדַחוּתָהּ וְלֹא חֲתָרָה וּבְעֵיקָר סְפָקוֹ שֶׁל הָרַב בְּתֵי פְּנִסְיוֹת חִידוּשׁ הוּא שְׁלֵא זְכָרוֹ שְׁרִים דְּבַרֵּי הָרַב תַּה"ד וְאַשְׁרֵי דְּבַרְוֵי רַבְּנֵי הָאֲחֵרוֹנִים בְּזַה וּמְצַאֲתֵי אַח"ז שְׁמַר"ן הַחֲבִי"ף בַּס' רְאָה חַיִּים בְּפָרְשַׁת לֶךְ לֶךְ ד' י"ד ע"א תַּמָּה עָלָיו בְּזַה עִי"ש וְעַל חִקְרֵי הָרַב יָפֶה לְלֵב נַר"ו רְאִיתִי עֵתָה בַּס' וַיַּעַן אַבְרָהָם לְמַר אַחִיו הַגָּדוֹל הָרַב מוֹהֲרָא ר' יצ"ו וְשֶׁנְּדַפֵּס חֲדָשׁ מִמֶּשׁ שְׁפַתְב בַּד' ג' ע"ד אוֹת ט"ז וְז"ל וְיָמָה שְׁהַקְשׁוֹ בַּס' יָפֶה לְלֵב ד' ה"ן ע"ג קַבּוּרָה לְק"מ דְּלְכַבּוּדוֹ הֲיִינוּ לְצָרְכוֹ דְּלֹא יִהְיֶה לוֹ בְּזִיוֹן וּקַבּוּרָה מְשׁוּם בְּזִיוֹנָא וְלֹא רְאָה לְהַכְנִיחַ ג' יו"ד ס' שְׁנֵה"ו וְס' הַחֲסִידִים ס' רַל"ט וְלֹא מ"ש בְּפָנֵי מַבִּין ח"ב ד' מ' ע"ד וּד' מ"א עכ"ל יצ"ו וְהִנֵּה ס' כְּנֵה"ג וּפ"מ אֵין מְצוּיִים אֲצִלֵי וּבַס' הַחֲסִידִים עֵינִיתִי וְז"ל אִם הַמְּצוֹת שְׁאִין יְהוּדִים יְכוּלִים לַעֲשׂוֹתָם אִם לֹא בְּטוֹרַח גָּדוֹל פְּגוֹן עֶסְקֵי הַמֵּת לְרַחֲצוֹ וְלְהַלְבִּישׁוֹ אִם אָמְרוּ שְׁנֵים נִקְדִים אֲנַחְנוּ פְּדִי שְׁיָהּ לָנוּ שְׁכָר גָּדוֹל וְהִיא צָרִיף שְׁיָהּוּ מְרַבִּים שֶׁם פְּגוֹן מֵת גָּדוֹל וְאֵז הִיא יוֹתֵר בְּטוֹב עוֹשֵׂין צָרְכֵי הַמֵּת וּמְצַאֲנוּ חוֹטְאִים.

וְאִם מְקַדְמִין לְכַבּוּד הַמֵּת שְׁלֵא יִסְרִיחַ שְׁלֵא יִפְקַע בְּטוֹב עוֹשִׂים עכ"ל ס' הַחֲסִידִים וְלֹא יַדְעִיתִי מַה עֲנִין דְּבַרֵּים אֱלוֹ לְמַה שְׁהַקְשָׁה הָרַב יָפֶה לְלֵב שְׁפוֹתְב עָלָיו שְׁלֵא רְאָה מ"ש בַּסַּה"ח וְעִי"ש בַּס' וַיַּעַן אַבְרָהָם שְׁהַאֲרִיף מְאֹד בְּעַנְיִינִים אֱלוֹ בְּכַמָּה סְעִיפִים הַנְּמַשְׁכִּים מְזַה וְגַם בְּסַפְרוֹ אַבְרָהָם אֶת יָדוֹ בְּדְרוּשׁ יו"ד לְתַשׁוּבָה בַּד' כ"ו אֲסַף אִישׁ טְהוֹר דְּבַרֵּי רַבְּנֵי הָאֲחֵרוֹנִים הַמְּדַבְּרִים בְּזַה לֶךְ נָא רְאָה: וְהָרַב נְשׁוּבָת יַעֲקֹב בַּח"א ס' ל"ד נִשְׁאַל בְּמֵי שִׁישׁ לוֹ כָּל הָאֲרַבְעָה מִינִים כְּשֵׁרִים אֲלֵא שְׁאִינֵם מְהוֹדְרִים וְרוֹצֶה לְהַמְתִּין שְׁעָה אוֹ שְׁתַּיִם לְבַרְךָ עַל הַמְּהוֹדֵר אֵי שְׁפִיר דְּמֵי לְהַמְתִּין וְהִבִּיא בְּתַשׁוּבָתוֹ דְּבַרֵּי הַמְּגִ"א בַּס' כ"ה הַנְּ"ל וְכַתְּב לְדַחוּת רְאִיוֹתָיו דְּמַהֲהִיא דְּחַבִּיבָה מְצוּה בְּשַׁעֲתָהּ (שְׁמַבִּיא עֲשִׂירֵית הָאִיפָה וְאִין מְמַתִּינִים לוֹ עַד שְׁיַתְעַשֵּׂר וְיִבִּיא כְּשֵׁבָה) אֵין רְאִיָּה דְּמַלְבַּד דִּישׁ לוֹמַר דְּהוּא גְּזַרַת הַפְּתוּב וְכוּ' וְעוֹד דְּהֵתֵם אֵין סְפָק יַתְעַשֵּׂר מוֹצִיא מִיַּדֵי וְדֵאֵי הַמְּצוּה וּמִי יוֹדַע אִם יַתְעַשֵּׂר וְחַבְרָךְ עֲשֵׂר לֹא תֵאָשֵׁר וְאֵהִיא דִּיבְמוֹת יֵשׁ לוֹמַר פְּדִי שְׁלֵא לַעֲגוֹן בַּת יִשְׂרָאֵל כִּי הָרַבָּה חָשׁוּ חַז"ל וְגַם דְּהֵתֵם נְמִי הוּא סְפָק דִּילְמָא אֲתִי וְחַלִּיץ וְכוּ' מְשׁוּם הַכִּי לֹא מְשַׁהֲיִנּוּ וְכֵן יֵשׁ לְדַחוּת

מה שהביא התה"ד ר' ראיה מסוגיא זו ומכל מקום לענן דינא כל שראוי להסתפק שתפסד המצנה אין משהין אותה אפילו כדי לעשותה מן המוכח דהכי מסתברא אף שאין ראיתו מוכרחת וכתב דהרב בית יעקב בסי' קמ"ב מפקפק על ראית התה"ד ומחלק בין זמן מרובה לזמן מועט וכו' ונעלם ממנו ש"ס יבמות ד' מ"ז ע"ב דכדי שלא להשהות המצנה צריף לעשותה מיד ובאר דמיד לאו דוקא אלא כל שעושה מצנה באותו היום מיקרי מיד ומה שפסק הרמ"א דאם התפילין מזוגנים אין צריף להמתין להציצית היינו משום דהתם לאו משום מצנה מן המוכח נגעו בה רק דראוי להקדים ציצית ששקולה פכל המצות או משום תדיר לכן כל שאינו מצוי לפנינו ותפילין מוכנים לפנינו בודאי מצנה שבאה לידו אל יחמיצנה ואין פאן גרעון מצנה פכל ומטיק לנדונו אם בודאי יובא לו מהודר יש להמתין על מצנה מן המוכח וכתב בס' ראיה חיים בפרשת לך לך ד' י"ד ע"א שהרב יד אליאז בסי' מ"ב הסכים לדעת הרב שבות יעקב ע"ש: ובספר החסידים סי' תתע"ח כתב פתיב חשתי ולא התמהמהתי לשמור מצותיך לא יעבב אדם את המצנה בעבור זה שאמרה תורה זה אלי ואנוהו התנאה לפניו במצות טלת נאה וס"ת נאה שלא יאמר אדם פניו שיש לי טלת לקנות אמתין עד שיבא לידי טלת יפה מאד אלא יקנה מיד טלת אף על פי שאינו יפה כל כך וכן עיר שאין בה ס"ת ויש שם סופר שיודע לכתוב אבל אינו יודע לכתוב כל כך יפה כמו סופר אחר שלא יבא כל כך בקרוב זמן מוטב שיכתוב אותו המצוי מיד אעפ"י שאינו כותב יפה כי על זה נאמר חשתי ולא התמהמהתי ע"כ וכתב מרן חיד"א בפירושו ל"ח שם וז"ל לא יעבב אדם וכו' הכי אמרינו בפרק החולץ שהיני מצנה לא משהינו ומוכח התם דלא משהינו מצנה לעשותה מן המוכח ודוקא פי התם יש להסתפק בדבר אבל בדבר שאין להסתפק וקרוב הדבר כתב הרב תה"ד סי' ל"ה דמשהינו עכ"ל וחי' דהוא לגדל בקיאותו די כל רז לא אגיס ליה ולא זכר מדברי רבני האחרונים הנז"ל המיימינים ומשמאלים בסברת הרב תרומת הדשן ולכל הפחות הנה לו לכתוב שרבני האחרונים מפלפלים בדבריו: ובש"ע הרב מוהרש"ז בסי' צ"ד סוף סעיף ה' כתב דמי שעבר ויצא לדרך קודם שיתפלל בביתו מעומד יכול להתפלל דרך הילוכו אפילו מהלך סמוך לעיר בתוך התחום (דכיון שפבר חל עליו חובת התפלה והוא בדרך יכול לצאת ידי חובתו מן הדין באשר הוא שם ואינו חייב להתמיץ המצנה כדי להתפלל מעומד כיון שעכשיו הוא פטור מהעמידה) ומכל מקום כדי לקיים המצנה מן המוכח נכון הוא שימתין עד שיגיע למחוז חפצו להתפלל שם מעומד אם ידוע לו שיהיה לו שם מקום מיוחד שלא יבלבלוהו בני הבית ואין בזה משום אין מחמיצין את המצות וזריזין מקדימין למצנה כיון שמתכוין כדי לקיים מצנה מן המוכח עכ"ל ונהרא לזה במראה מקום לעיין בשו"ת חכם צבי סי' ר' והוא ט"ס וצריף להיות סי' ק"ו ששם שקיל וטרי בתשו' הרדב"ז סי' י"ג במי שהיה חבוש בבית האסורים והשיג רשיון לצאת להתפלל יום אחד בשנה שפסק הרדב"ז שיצא היום הראשון שיבא לפניו ולא יחמיץ שמצנה לברור איזה יום קדוש וכו' וכתב בסוף התשובה שדברי הרדב"ז הם תלמוד ערוף במועד קטן דף ט' ברומא דקראי פלס מעגל רגליה ואנרח חיים פן תפלס דמשנינו פאן במצנה שאפשר לעשות ע"י אחרים יעשה הוא הגדולה וכתביו יעשו הקטנה ובמצנה שאי אפשר לעשות ע"י אחרים מצנה הבאה לידו בין גדולה בין קטנה אל יחמיצנה ונהיא דברפת הלבנה שפסק הרב תה"ד שיש לנו להמתין לא קשיא דהתם המצנה ההוא נעשית באופן יותר

מְשׁוּבָּח לְכֵן יֵשׁ לְהַמְתִּין פְּדֵי לְקַיִמָה עַל צַד הַיּוֹתֵר טוֹב וְכוּ' הָא מִיָּהָא בְּמַצָּנָה אַחַת
שְׂאֵפְשֵׁר לַעֲשׂוֹתָהּ הַיּוֹם שְׁלֵא מִן הַמְּבֻבָּחָר וְלִמְחַר מִן הַמְּבֻבָּחָר טוֹב לְהַמְתִּין לְמַחַר וְאִין
בְּזָה מְשׁוּם מְעַבְרִין עַל הַמַּצּוֹת וְכוּ' וְשׁוֹב פְּקַפֵּק עַל דְּבָרֵי הַרְדָּבָ"ז וְכוּ' עִי"ש וּמְדַבְּרֵי
אֵלוֹ לְמַד הָרַב מוֹהֵרש"ז לַעֲגֹן תְּפִלָּה מְעֻמָּד וְגַם הָרַב שְׁבוֹת יַעֲקֹב מוֹדָה לְזָה פִּינּוֹן שְׁהוּא
מִיָּד דְּהֵינּוּ בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם וְאִינוּ מְנִיחַ הַמַּצָּנָה לְמַחַר פְּמוּבָּן: וְהַגָּה בְּעֵנֵינִים אֵלוֹ רְאִיתִי
בְּסַפְרֵי דְבֵי רַבְּנָן בְּתַרְאֵי שְׁהָאֵרִיכוּ בְּמַשָּׂא וּמַתָּן וְלֹא יִכְלַתִּי לְהַתְּיַשֵּׁב בְּדַבְּרֵי קְדָשָׁם וְאֲשָׂא
אֶת שְׁמוֹתָם עַל שְׁפָתַי אוֹלֵי אוֹכַל לְהַטִּיב לְזוֹלָתִי עֵינִין מִשְׁק בֵּיתִי סִי' רצ"ו דְּבָרֵי מְנַחֵם סִי'
תַּרנ"ב מְשַׁנֵּת אַבְרָהָם בְּשַׁעַר א' (שַׁעַר הַפְּתִיבָה) וּבְפִרְטוֹת בְּבִיאָוּרִים שְׁלוֹ שָׁם בִּס"ק ל"ז
מְעַשֶּׂה אַבְרָהָם בְּשׁו"ת לִי"ד סִי' מ"ח (וְכַתֵּב בְּמִסְקְנָתוֹ בַּד' ק"ה ע"ב דְּבַמַּצָּנָה אַחַת לֹא
שְׁנָא יָחִיד לֹא שְׁנָא צְבוּר עֲדִיף לְאַחַר הַמַּצָּנָה לַעֲשׂוֹתָהּ פְּתִיקָנָה) חַתָּם סוֹפֵר בְּחֻלְק א"ח
סִי' ר"ח (בַּד"ה וּמ"ש דְּפוּרִים וְחֻנּוּפָה) וְהַסְּבִיר שָׁם דְּלֹא שְׁיָיֵף זְרִיזוֹן מְקַדִּימִין אֲלֵא
בְּמַצָּנָה שְׁפָבָר מוּטָל עָלָיו יֵשׁ לוֹ לְזַרְזוֹ וְלְהַקְדִּים וְלֹא לְהַמְתִּין אֲבָל מַצָּנָה שְׁאֵנּוּ מְקַבְּלִים
עָלֵינוּ תַּחֲלָה וְלֹא נִתְחַיֵּיבֵנוּ בָּהּ עֲדִין לֹא שְׁיָיֵף כָּל כֹּף זְרִיזוֹן וְכוּ' נוֹטָב לְקַבּוּעַ בְּיּוֹם הַמְּבֻבָּחָר
וְלִכְּוֹן לֹא קְפָדִינוּ בְּעַשְׂיָת פּוּרִים בְּאַדָּר הַשְּׁנִי מְשׁוּם זְרִיזוֹן עִי"ש: עֵתָה גְּדַפְּס ס' דְּבָרֵי
מְלִפְיָאֵל לִידִידֵי הַגָּאוֹן מְלִפְיָאֵל צְבִי הַלּוֹי אַבְד"ק לֵאמֹזָא יצ"ו וְרְאִיתִי בְּסוֹף סִי' י"ב שְׁפָתֵב
דְּאַף דְּקִי"ל דְּשִׁהוּי מַצָּנָה לֹא מְשִׁהֵינּוּ אַף שְׁיַעֲשֶׂה בִּיתְרוֹן הַכָּשֵׁר וְכוּ' כְּבָר כְּתֵב הַתַּה"ד
סִי' ל"ה לְחֻלְק דְּזָה דְּוָקָא לְזַמֵּן מְרַנְבָּה שְׁיֵשׁ לְחַוֵּשׁ שְׁתִּיבְטָל הַמַּצָּנָה לְגַמְרֵי אֲבָל לְזַמֵּן
מוּעֵט מְשִׁהֵינּוּ הַמַּצָּנָה לַעֲשׂוֹתָהּ בִּיתְרוֹן הַכָּשֵׁר וְדִיִּיק לָהּ מְדַנְקֵט בִּיבְמוֹת ד' ט"ל עַד שְׁיָבֵא
הַגְּדוֹל מְמַדִּינַת הַיָּם וְכֵן הַסְּפִימוֹ הָאֲחֻרוֹנִים עֵינִין אַהֵע"ז סִי' קס"א בַּב"ש וְחַמ"ח וְח"ץ סִי'
קכ"ז וְעַבּוּדַת הַגְּרָשׁוֹנֵי סִי' י"ב וְהוּא מְוַכְרַח מְדַבְּרֵי הַתּוֹס' בְּיוֹמָא ד' ל"ג בְּמַה שְׁהַקְּשׁוּ
לְמָה לִי קְרָא לִיסוּד מְעַרְבֵי תִּפּוּק לִי דְּאִין מְעַבְרִין עַה"מ וְתִירְצוּ וְכוּ' וְכוּ' (עִי"ש הַוּכְחָתוֹ
מְדַבְּרֵיהֶם דְּמְשִׁהֵינּוּ לָהּ פְּדֵי לִיתָן עַל יְסוּד דְּרוּמֵי שְׁהוּא תְּדִיר פִּינּוֹן שְׁאִינוּ רַק זַמֵּן מוּעֵט
מָאֵד) וְכַעֲיִן זֶה קִי"ל שְׁמוֹתָהּ לְהַשְׁהוֹת הַפֶּת לְכַבּוּדוֹ פְּדֵי לְהַבִּיא לּוֹ אָרוֹן וְתַכְרִיכֵין ע"ש
כִּי לֹא עֵינֵינִי בְּהֶם רַק מְשׁוּם חֲבַת הַקְּדָשׁ הַעֲתִיקָתִי דַּב"ק לְזַפְרוֹן בֵּין עֵינֵי: וְנִסְתַּפֵּק הָרַב
פְּתַח הַדְּבִיר בַּח"ג סִי' ר"ן אוֹת ב' בְּמִי שְׁיֵשׁ לְפָנָיו לְקַיִים שְׁתֵּי מַצּוֹת מַצּוֹת הַכְּנֵת צָרְכֵי
שְׁבֵת וּמַצּוֹת עַשְׂיָת סוֹכָה שְׁפָתֵב הַרְמ"א בִּסִי' תַּרְכ"ה דְּמִיָּד אַחַר יוֹם הַכִּיפּוּרִים יַעֲשֶׂה
הַסּוֹכָה אֲפִילוֹ בְּעָרַב שְׁבֵת דְּמַצָּנָה הַבָּאָה לִידוֹ אֵל יַחְמִיצָנָה וְהֵדִין נוֹתָן לְהַקְדִּים הַכְּנֵת
צָרְכֵי שְׁבֵת לַעֲשְׂיָת הַסּוֹכָה דְּצָרְכֵי שְׁבֵת הִיא מַצָּנָה תְּדִירִית וְתְּדִיר קוּדָם כְּמוֹ שְׁפָתֵב הָרַב
בִּיתְהַשׁוֹאָבָה בַּד' ד' ע"ב אוֹת ו' בְּזָה יֵשׁ לְהַסְתַּפֵּק אִם אֲפָשֵׁר לוֹ לַעֲשׂוֹת מַצּוֹת הַכְּנֵת שְׁבֵת
עַל יְדֵי שְׁלִיחַ אֲבָל מַצּוֹת עַשְׂיָת סוֹכָה אִי אֲפָשֵׁר לוֹ לַעֲשׂוֹת עַל יְדֵי שְׁלִיחַ כְּגוֹן שְׁהַשְׁלִיחַ
אִינוּ בְּקִי בְּתִיקוֹן עַשְׂיָת הַסּוֹכָה וְאִם יִתְעַסֵּק הוּא בְּשְׁתֵּי הַמַּצּוֹת תַּתְּאַחַר עַשְׂיָת הַסּוֹכָה
וּמְשׁוּם דְּשִׁהוּי מַצָּנָה לֹא מְשִׁהֵינּוּ אֲפָשֵׁר דְּשָׁרִינּוּ לִיהּ לַעֲשׂוֹת הַכְּנֵת צָרְכֵי שְׁבֵת עַל יְדֵי
שְׁלִיחַ וְנִדְחָה הִיא דְּמַצָּנָה בּוֹ יוֹתֵר מְבַשְׁלוּחַ מְקַמֵּי הָא דְּזְרִיזוֹם מְקַדִּימִים אוֹ דִּילְמָא מַצָּנָה
בּוֹ יוֹתֵר מְבַשְׁלוּחוֹ אַף שְׁעַל יְדֵי כֵּן תַּתְּאַחַר עַשְׂיָת הַמַּצָּנָה וְכַתֵּב דְּאַף דְּהָרַב שְׁיָיֵרִי כְּנִסַּת
הַגְּדוֹלָה בְּהַגָּהַת הַטוֹר אוֹת א' פְּתַב דְּאַף דְּאִמְרוּ דִּישׁ לוֹ לְמַעַט קֶצֶת מְלִימוּדוֹ בְּעָרַב שְׁבֵת
פְּדֵי לְהַכִּין צָרְכֵי שְׁבֵת מְקָל מְקוּם מִי שְׁיֵשׁ לוֹ מְשֻׁרַת לְהַכִּין צָרְכֵי שְׁבֵת אִין צָרִיף לְמַעַט
מְלִימוּדוֹ וְנִכּוֹן הַדְּבָר שְׁיָצָנָה לְמְשֻׁרַת שְׁיָכִין לוֹ צָרְכֵי שְׁבֵת וְאִם כֵּן לְכַאוּרָה נִרְאֶה דְּהוּא
הֵדִין הָכָא שְׁבָאוֹ לְפָנֵי שְׁתֵּי הַמַּצּוֹת וְיֵשׁ לוֹ מְשֻׁרַת שְׁיִוְדַע לְהַכִּין צָרְכֵי שְׁבֵת וְאִינוּ בְּקִי

בעשיית סופה יש לומר שיש צרכי שבת על ידי שלוחו והוא יתקן הסופה על ידו פמצינתו אך פתב בשם הרב בנו לחלק דמה שהתיר הרב שיינר פנסת הגדולה הוא שיעשה המצנה התדירה על ידי שליח והוא גם פו יעסוק במצנה תדורה שהיא תלמוד תורה אבל בנדון הספק הנ"ל שהוא יעשה על ידו המצנה שאינה תדירה והמצנה התדירה תהיה נעשית על ידי שליח בזה לא שמענו מדבריו להתיר והרב המחבר פתב דיש עוד לחלק דלא התיר הרב אלא פדי לעסוק בתלמוד תורה ותלמוד גדול אבל לגבי מצנה אחרת עם צרכי שבת איפא למימר מאי חזית וטפי עדיף שיאחר קצת עשיית הסופה ויקדים התדירה ויעשה שתיקה על ידו אף דאפשר לעשות אחת מהן על ידי שליח ושוב הביא מאי דשקלו וטרו רבני האחרונים בדין שיהוי מצנה אי שפיר דמי להשהות המצנה פדי לעשותה מן המנבחר או עדיף לעשותה תיקף דחיישינו למיתה או לאינה עיפוב ויתבטל ממצינתו לגמרי וצינו בזה ספרים רבים.

ושוב הביא מה שכתב הרב פרי מגדים באשל אברהם סי' תרכ"ה סק"א ונ"ל ואי מצנה בו יותר מבשלוחו להמתין צ"ע דיש לומר מצנה אל יחמיצנה עדיף טפי על ידי אחרים פי האי גוונא הרי שאינו פשוט להקדים צרכי שבת פשיש לו משרת שיעשה אחד מהם בשליחותו שוב הביא דברי הרב בתי פנסיות בסי' תרנ"ב (הבאתי למעלה בד"ה וחקר) שהוכיח מדברי התוס' דטפי עדיף לאחר ולעשות המצנה פתקנה וכתב דהכי פשיטא להו להרבנים פני מבין בח"ב ד' מ' ע"ג ומהרי"ץ ארדי"ט שהובאו דבריו שם בעמוד ד' ושהביאו פמה ראיות לדבריהם וכתב דהוא הדין לספקו הנ"ל טפי עדיף לאחר המצנה זמן מועט פדי לעשות שתיקה על ידו דהוי מצנה מן המנבחר טפי ממה שיעשה האחת על ידי שליח: פלל ב) זריזין מקדימין למצות פתב מרן החבי"ף בס' ראה חיים ד' י"ד ע"ב דמסתברא דלא אמרינו פן במילה שלא בזמנה דכיון דאידיחי ואידיחי ומיישב בזה מה שאיחר אברהם אע"ה המילה עד חצות דאף דהציווי הנה בזמנו מפל מקום המצנה עצמה לאו זמנה היא אלא ביום השמיני והואיל ואידיחי ואידיחי ושם ד' ט"ו ע"א פתב שפן נראה מדברי הטור יו"ד ריש סי' רס"ב נראה שפננתו מדגבי מילה ביום שמיני פתב ריב"ה שזמנה פל היום אלא שזריזין מקדמין ואילו גבי מילה שלא בזמנה פתב שאינה אלא ביום ולא סיים לומר שזריזין מקדמין מוכח דבמילה שלא בזמנה לא קפדין אזריזין מקדמין ובמחכתה"ר אין זה מוכרח פלל דאם הנה פותב בה וכל היום פשר ולא הנה מסיים אלא שזריזין מקדל"מ הנה אפשר לדקדק פן אבל האמת הוא דכל עצמו לא פא אלא לומר דמילה שלא בזמנה נמי אינה אלא ביום ולא הוצרך לסיים וכל היום פשר וגם לא לכתוב שזריזין וכו' דכשכתב שאינה אלא ביום משמעו פפי האמור במילה בשמיני ומ"ש דהכי מסתברא לענ"ד במחכ"ת איפכא מסתברא לא מבעיא בנדון אברהם אע"ה דכיון שלא נצטוה קודם לכן הרי היום שנצטוה בו חשוב זמנה פמילה ביום השמיני אלא אף במילה שלא בזמנה דעלמא (שהנה חולה וכיוצא) מסתברא דיום שפנראה למילה (שהבריא וכיוצא) חשוב זמנו ואינו רשאי לאחר המילה דאיפא משום זריזין מקדמין למצות וכן מתבאר לענ"ד מדברי הרב נו"ב במ"ת חיו"ד סי' קס"ו שכתב ע"ד תינוק שלא נימול בזמנו וחזר לבריאיתו ורוצה אביו לעכב למול עד ערב פסח פדי להאכיל בסעודת המילה להבכורים שדבר זה מגונה מאד להשהות המילה ואפילו ביום המילה עצמו שפל היום פשר ואפי"ה זריזין מקדמין למצות ק"ו שלא לדחות מיום ליום אף

שְׁכַבְר נְדַחִית מְזַמְנָה מ"מ כָּל יוֹמָא זְמַנְיָהּ הוּא וכו' עי"ש וְעַם שְׁכַל דְּבַרְיוּ הֵם עַל דְּחִינִית כַּמָּה יָמִים מ"מ נִרְאָה מְרוּצָת דְּבַרְיוּ דְּגַם בְּמִילָה שְׁלֵא בְּזַמְנָה אָמור רַבְּנָן זְרִיזִין מְקַדְמִין לְמַצּוֹת וְכֵן נִרְאָה קֶצֶת מ"ש מְרַן חֵידָא בְּבֵרְכֵי יו"ד ס' רס"ו דָּאִין לַעֲכַב מִילָה שְׁלֵא בְּזַמְנָה מְשׁוּם כְּבוֹד הַקְּרוּבִים וכו' וְכִיּוֹצֵא לְדְבַרְיָ הַרְבַּ נ"ב הַנִּלְכָּת בְּתַב הַרְבַּ מוֹהֲרָא ז"ל מְרַגְלִיּוֹת בְּחִידוּשֵׁי וּבִיאורִים שְׁלוֹ עַל הַלְכוֹת אַבְלוֹת בָּאוֹת י"ב דְּמִי שְׁלֵא מְל בְּנוּ לְפִי שְׁהִיָּה חוֹלָה וְכִשְׁהִבְרִיא הַבֵּן אִתְרַע בֵּיהּ מִקְלָתָא שְׁאֲבִי הַבֵּן הוּא אָבֵל אִינוּ רִשְׁאֵי לְדַחֲוֹת הַמִּילָה עַד יוֹם ג' לְאַבְלוֹתוֹ אִף דְּמַצְנֹת מִילָה נֶאֱמַר בָּהּ שֶׁשׁ אָנְכִי עַל אִמְרַתְהּ דְּכִינּוֹן שְׁנִרְאָה לְמוֹל כָּל יוֹמֵיהּ זְמַנְיָהּ הוּא שְׁאָסוּר לְהַנְיָחוּ עָרַל כַּמ"ש הַתּוֹס' וְהִבִּיאוּ הַמַּג"א ס' תַּקס"ח (ס"י) עכ"ל וְכִינּוֹן שְׁאָסוּר לְהַנְיָחוּ עָרַל פְּשוּט דַּכ"ש שְׁיֵישׁ בּוֹ מְשׁוּם זְרִיזִין מְקַדְמִין וְאִף אִם אֵין בְּזָה מְשׁוּם זְרִיזִים מְקַדְמִין מ"מ כִּינּוֹן דְּבְמִילָה שְׁלֵא בְּזַמְנָה נְמִי אִיפָא אִיסוּרָא לְשִׁהוּי מְמִילָא אֲנָדָא לִיָּה יִשׁוּבוּ שֶׁל הַרְבַּ לְהֵיָא דְּאַבְרָהָם אָבִינוּ ע"ה כַּמְבֹרָא.

וּבְקוֹנְטְרִיִּסִי מְצַאֲתִי כְּתוּב בְּשֵׁם הַרְבַּ תְּשׁוּבָה מֵאַהֲבָה ס' פ"ה שְׁפַתְבּ וּמִילָה שְׁלֵא בְּזַמְנָה כָּל שְׁעֵתָא זְמַנְיָהּ עֵינָן תּוֹס' קִידוּשֵׁין ד' כ' ד"ה אוֹתוֹ וְתַחֲלַת דְּבַרְיָהֶם שְׁם אֲלִיפָא דַּכ"ע וְכ"כ מַג"א ס' רמ"ט סק"ה וכו' וְכֵן הוֹכִיחַ בְּסִי תַּקמ"ח סק"י עכ"ל וְעֵתָה אֵין בְּיַדִּי סֵפֶר הַנִּלְכָּת וְאִינִי יוֹדַע בְּמָה קְמִיָּרִי עכ"פ נִרְאָה מְדַבְּרִי דְּמִילָה שְׁלֵא בְּזַמְנָה כִּינּוֹן שְׁהַגִּיעַ זְמַנָּה דְּהֵיָנוּ שְׁעֵבֵר הָאֲנָסִי הָרִי הִיא כְּמִילָה בְּיוֹם הַשְּׁמִינִי וְא"כ צְרִיף לְהַקְדִּימָה בְּכָל מֵאֵי דְּאַפְשָׁר מְשׁוּם דְּזְרִיזִין מְקַדְל"מ: אַחַר זַמ"ר הַשְּׁגָתִי ס' מְעַשֶׂה אַבְרָהָם וְרִאֲתִי שְׁם בַּחִי"ד ס' מ"ח שְׁנִשְׂאֵל בְּמִילָה שְׁלֵא בְּזַמְנָה שְׁהִבְרִיא הַתִּינוּק בְּתוֹף יְמֵי אַבְלוֹת הָאֲבִי הַבֵּן וְהַמְנַהֵג הוּא שְׁהַבְעֵל בְּרִית בְּיוֹם הַמִּילָה הוֹלֵף לְבַהֲכ"ן בְּשִׁמְחָה וּבְשִׁירִים (לְקַיָּים מֵאִמֵּר רז"ל עַדִּין עוֹשִׂים אוֹתָהּ בְּשִׁמְחָה) וְאַחַר הַתְּפִלָּה חוֹזֵר לְבֵיתוֹ בְּרוּב עִם לַעֲשׂוֹת הַמִּילָה וְאִם הוּא אָבֵל אָסוּר בְּנַעֲלֵת הַסַּנְדֵּל וְאָסוּר לוֹ לִילֵף לְבַהֲכ"ן כְּמוֹ שְׁהָאֲרִיף הַרְבַּ חַק"ל בַּח"ג חִי"ד ס' ק"ו.

וְגַם לְעַנְנֵן סְעוּדַת בְּרִית מִילָה עִם שְׁיֵישׁ לְסַמְנָה ע"ד הַמַּתִּירִים מ"מ מִיַּדִּי פְּלוֹגְתָא לָא נִפְיָק וְכֵן לְעַנְנֵן נִיגוֹן בְּכָלִי שִׁיר אִינוּ מְוַתֵּר אֲלָא בְּשַׁעַת הוֹצָאת הַתִּינוּק לְמוֹל כַּמ"ש הַרְבַּ דַּב"מ בְּסִי פ"ב עַל כָּל אֵלֶּה רוּצָה אָבִי הַבֵּן לְדַחֲוֹת הַמִּילָה כִּינּוֹן שְׁהִיא שְׁלֵא בְּזַמְנָה וְהָאֲרִיף בְּתִשְׁבּוּתוֹ לְהִבִּיא דְּבַרְיָ רַבְּנֵי הָאַחֲרוּנִים שְׁפַתְבוּ דְּמְשׁוּם לַעֲשׂוֹת הַמְצָנָה בְּעַדִּיפּוֹת מְוַתֵּר לְאַחַר אוֹתָהּ וְא"כ בְּנְדו"ד טְפִי עַדִּיף לְדַחֲוֹת הַמִּילָה שְׁלֵא בְּזַמְנָה עַד אַחַר הָאֲבְלוֹת כְּדִי לַעֲשׂוֹתָהּ בְּשִׁמְחָה וּבְטוֹב לְכַב בְּלְבוּשִׁים נְאִים וְלִילֵף לְבַהֲכ"ן וְלַעֲשׂוֹת סְעוּדָה בְּהִתְרַם אֲלִיפָא דַּכ"ע וְלְשׁוֹרֵר שִׁירוֹת וְתִשְׁבְּחוֹת דְּכִינּוֹן דָּאִין חֲשַׁשׁ שְׁיַפְסִיד הַמְצָנָה בְּשִׁבִיל הַהִמְתָּנָה יוֹתֵר טוֹב לַעֲשׂוֹתָהּ כְּתַקְנָה אַתּוּ"ד הַרְבַּ בְּזָה וְעַם כִּי לֹא יִכְלָתִי כָּעַת לְעֵינָן בְּכָל מָה שְׁהִבִּיא בְּזָה אֵין דַּעֲתִי הַעֲנִיָּה נוֹחָה בְּדִין זֶה דְּנִרְאָה דְּכָל מָה שְׁפַתְבוּ הַפּוֹסְקִים דְּמְוַתֵּר לְאַחַר הַמְצָנָה כְּדִי לַעֲשׂוֹתָהּ יוֹתֵר כְּתַקְנָה הֵיָנוּ כְּשִׁאִינוּ עוֹשֶׂה אִיסוּר בְּשִׁהִיָּתָהּ אָבֵל בְּמַצּוֹת מִילָה שְׁאִיף שְׁהִיא שְׁלֵא בְּזַמְנָה הוּא עוֹשֶׂה אִיסוּר בְּמָה שְׁמַתְאַחַר לַעֲשׂוֹתָהּ לֹא שְׁמַעְנוּ שְׁיָהָא מְוַתֵּר לְדַחֲוֹתָהּ אֵינָה יָמִים כְּדִי לַעֲשׂוֹתָהּ בְּשִׁמְחָה וּבְגָדִים נְאִים וכו' וְדְבַרְיָ הַרְבַּ מוֹהֲרָא ז"ל מְרַגְלִיּוֹת הַנּוֹז"ל נִרְאִים נְכוּנִים לְעַנ"ד וְלְכָל הַדְּבָרוֹת תְּמִיָּה לִי שְׁלֵא הַנְּכִיר מ"ש הַרְבַּ שְׁלִמִי צְבוּר בְּקוֹנְטְרִיִּסִי שְׁלִמִי יַחֲיד ס' ג' אוֹת ב'.

מעשה באחד שהיה לו למול בן שלא בזמנו ומתה אמו ביום שהבריא והורה הרב מוהרש"י שלא למולו עד יום ג' לאבלות ותמה עליו הרב ב"ד סי' קכ"ד דהא אבל חייב בכל המצות ולמה יאחר המצוה ג' ימים עכ"ל פי לפי הנראה זאת היה לו להביא לעיקר שאלתו ולפלפל בדבריהם אם סברת הרב מוהרש"י עיקר או סברת הרב ב"ד ואם יש לחלק בין גדונו לגדונום והוא חידוש שנעלם ממנו דב"ק: פלל ג) זריזין אלא לא דחינו בשביל ברוב עם הדרת מלך פו כתבתי בקונטרס אסיפת הדינים במערכת הפ"ה (פדיון הבן) בשם הרבנים ברכ"י א"ח סי' א' וראה חיים פ' לך לך וע"ע לב חיים ח"ב סי' קכ"ז וסי' אדם בכלל ס"ח אות ו' וצר לי על מנהג אינה אנשים במקומות אלו שמאחרים המילה עד קרוב לתצי היום (וזמנין אישתי עד אחר חצות) עד שיתקצו המזמנים ואין להם על מה שייסמוכו כדי שתעשה המצוה ברוב עם דמוכח מהש"ס דאין לדחות הא דזריזין מקדמין משום ברוב עם כמו שהוכיחו הרבנים הנז"ל והזריזי הרי זה משונבא: פלל ד) זה וזה גורם כתב הרב יד מלאכי בכללי דינים אות רי"ד בשם הרדב"ז ביקר תפארת סוף פרק ה' דנדריים.

דבדבר שיש לו מתירין לא אמרינו זה וזה גורם מותר וכן כתב מרן בכתב משינה שם במה שכתב בישוב דברי הראב"ד (ועיין להגאון חתם סופר בחלק יו"ד סי' רכ"ג ד"ה תו הקשה וכו' במה שכתב מרן דגידיולי תרומה דלא בטלו הוא משום דבר שיש לו מתירין שהוא לכאורה שלא כדברי הש"ס בשפת ד' י"ב דמדברבנו גזרו משום תרומה ביד פהו וביאר פונתו שהוצרך לטעם דבר שיש לו מתירין משום שהוא זה וזה גורם ובדבר שיש לו מתירין אינו מועיל זה וזה גורם) ושם ביד מלאכי בכלל רט"ו בסק"ה מהפללים שכתב בשם הרב חזון נחום לסדר קדשים ד' קפ"ג הביא פלל זה דלא אמרינו זה וזה גורם בדבר שיש לו מתירין וכתב שנראה שנה מוסכם והרב אהל יעקב באות ג' לא זכר בזה את היד מלאכי (מה שציין לעיין בזה בהרמב"ם בפ"י מהלכות מעשר ב' דין י"א אינו מוכן מה הציון הלז כמו שנראה הרואה ואולי טעות סופר הוא וצריך להיות פרק ששי דין ט"ו הזורע מעשר שני אחר שנקנס לירושלים הגידולין מעשר שני עי"ש ועיין עוד בדברי הרמב"ם בפרק רביעי מהלכות ביכורים דין ט"ו גפי זורע ביכורים אחר שנקנסו לירושלים) וכן מתבאר ממה שכתב מרן הב"י בא"ח סי' שי"ח (בד"ה כלי ראשון מבשל) בשם הרב שבלי הלקט בשם רבינו שמחה על מלח שנתנו ביורה רותחת במזיד בשפת איני רואה בו טעם לאיסור אלא משום דהוי דבר שיש לו מתירין ולא מטעם דתבלין לטעמא עבידי היכא דלא יהבי טעמא בטלי כשאור איסורין וכו' וכל זה וזה גורם כף הוא שאור של חולין ושל תרומה שנפלו לעיסה ונצטרפו וחצו דקנימא לו זה וזה גורם מותר ואין לה זה וזה גורם גדול מזה דמסתמא נמלח מערב שבת אלא שלא נמלח כל צרכו ומטעם דבר שיש לו מתירין אינו נראה לאסור שהרי נתבטל קודם שנעשה איסור על ידי בישול דצריכא מילחא בישולא כבשורא דתורא ומשעה שנימוח נתבטל עכ"ל מוכח דאם היה שייך בזה דין דבר שיש לו מתירין אף שהוא זה וזה גורם היה אסור ובדברי מרן פס"ק משינה הנ"ל והרב לחם משנה שם בדין אם בהקדש זה וזה גורם מותר האריה הרב בקונטרס פרי העץ (שבסוף ספר תורת נזיר) בד' ק"ה גם בס' מגן שאול בליקוטים סי' מ"ו ד' ס"א ע"ב שקלו וטרו בעיקר דין זה אם בהקדש ודבר שיש לו מתירין מותר זה וזה גורם גם הרב טורי זקב פי"ד סי' רי"ו סק"ז כתב דבדבר שיש לו

מתירין לא מהני זה וזה גורם ועיין שם להרב עצי לבונה ובגיליון מוהרש"א שם בראש הסימן ובמה שהקשה שם על מה שכתב מרן כ"מ דבהקדש משום חומר שבו לא מהני זה וזה גורם דמאי שנא מעבודת אלילים וכו' עיין בענין זה להרב אבני מילואים בתשובה סי' ו' וגם בכמה פרטי דינים בענין זה וזה גורם האריה שם ובסי' ז' עי"ש.

עתה יוצא לאור ספר יקר ביפורי שלמה לידידי הגאון מוהרש"א רעזנקטא יצ"ו וראיתי שם בסי' כ"ה אות ט"ו שתופס פן בפשיטות דבדבר שיש לו מתירין לא מהני זה וזה גורם והביא גם דברי הרבנים שהזכרתי למעלה ויש להעיר במה שכתב וז"ל וכבר פתבו הפוסקים דבדבר דאפילו בא"ל לא בטיל גם זה וזה גורם אסור ועיין פס"ד משנה ה' נדרים סוף פרק ה' שפובר דגם בהקדש לא אמרינו זה וזה גורם מהאי טעמא עכ"ל ולי הדל מה שכתב מרן כ"מ דבהקדש לא מהני זה וזה גורם לאו משום דלא בטיל דאם פן לא הנה צריף לתירין שני דהוי דבר שיש לו מתירין דלא בטיל והיינו הך אלא משום חומרא דהקדש קאמר והנה אפ"ש לומר דבשאר איסורין אף דלא בטילי פיון שאינו משום חומר קדוש מהני בהו זה וזה גורם ושוב תירץ בתירין שני דמשום דהוי דבר שיש לו מתירין דלא בטיל לא מהני ביה זה וזה גורם: (כלל ה) זה וזה גורם דמותר היינו דוקא כששני הגורמים פועלים בבית אחת אבל אם היו מעשיהם בזה אחר זה פגון שבישל מקצת ביטול בעצי איסור וא"כ פ"גמר הביטול בעצי היתר לא מיקרי זוז"ג ואסור ומינה דאם ביטול בעצי איסור ובעצי היתר בב"א מותר וכ"כ הרט"ז י"ד סי' קמ"ב סק"ט ודחה דברי הלבוש עכ"ל הרב חזו"ן הביא דבריו הרב יד מלאכי פללי דינים אות רט"ו ופשיטא דמ"ש בשם הרט"ז אינו אלא לדיוקא דבב"א שרי דבהא הוא דשקו"ט הרט"ז ע"ד הרב הלבוש אבל רישא דמילתיה דבזא"ז ל"א זוז"ג הוא פשוט מלשון הרמב"ם ומרן בש"ע שם ס"ז ומזה תראה פי מ"ש בס' זכרנו לחיים בד' כ"ג ע"ב אין דבריו מכוננים פלל וק"ל וס' ש"ח דש"ן שציינו שם א"מ אצלי ודע דמדברי הרב שבה"ל שהביא מרן הב"י א"ח סי' שי"ח ד"ה פלי ראשון מתבאר דלא ס"ל לחלק בכך ועיין להרט"ז שם ס"ק ט"ו ובאמת הנה קל דהרמ"א בסי' שי"ח פסק להא דשה"ל וביו"ד שם לא השיג על מרן ולכאורה הם שני הפכים אף ראיתי להרב מאמר מרדכי שם אות י"ב שכתב דדוקא כשהיתר הוא לבסוף לא חשיב זוז"ג אבל כשהיתר פועל תחלה וא"כ האיסור אמרי' שפיר זוז"ג עי"ש ובזה מתיישב שפיר וק"ל והרב קרבן אליצור ע"ד התוס' ע"ז מ"ח ד"ה ורפ"ן (ציינו הרב זל"א ד' קצ"ד ע"א) האריה בזה וכו' דרש"י ורשב"ם חולקים בזה אם דוקא בב"א או אפ"ל בזא"ז עי"ש ב"ב ואין ס' חזו"ן מצוי אצלי לראות אם עמד בזה שוב נדפס פתח הדביר ח"ג ועי"ש בסי' שי"ח אות ו' שהאריה הרב ז"ל בזה ובשו"ת רמ"ץ א"ח סי' ז"ך וסי' כ"ח האריה בעניינים אלו לה נא ראה: וראיתי להעתיק פה ציוני הספר מחזה אברהם (הוא ספר קדמון נדפס בראשונה בשנת תקי"ז ועתה נדפס שנית) בכלל זה וז"ל קנימא לן זה וזה גורם מותר והא דכתב רמ"א בא"ח סוף סי' שי"ט הזורק לרוח והרוח מפורתו חייב התם מלאכת מחשבת אסרה תורה כאחז"ל בבבא קמא ד' ס' וכיוצא בזה כתב הסמ"ע בזה"מ סי' תי"ח סעיף קטן י' והא דשנים שעשו מלאכה בשבת פטורין ובנזקין משלמין ביניהם פתבתי טעם לשוב בספר מ"א פרשת פי תבא ועיין ביו"ד דעה סוף סי' ב' בכשר ופסול ששוחטין בהדדי ובס"ס ה' בשנים ששוחטין ואחד מתפנין לדבר פסול ובשפתי פהו וטורי זהב שם דמחלקין

בְּדִינָא וּסִי' ס' וּבִשְׁ"ף שָׁם סק"ד וְכָל זְמַן שְׁהַאיסוּר עוֹשֶׂה מַעֲשֶׂה כְּנֶלֶה בְּלֹא סִיּוּעַת הַיְתֵר
אָסוּר כְּמוֹ שֶׁפֶתַח הַשְּׁ"ף סִי' פ"ז ס"ק ל"ו וּט"ז ס"ק ל"ג וּסִי' קמ"ב וּמָה שֶׁפֶתַח הַשְּׁפָתִי
כִּהְיֵה שָׁם בְּאַרְיִכוֹת וְכַעֲיֵן כְּתַב הַמְּחַבֵּר סִי' קכ"ד סְעִיף כ"ז וּסִי' רצ"ד סְעִיף נ"ג וּבִשְׁפָתִי
כִּהְיֵה ס"ק ל"ד וּבִטוּרֵי זֶהָב סְעִיף קָטָן כ"ו עכ"ל: וּבִסְפָר שְׁעַר הַצִּיּוֹן לְרַב אֶחָד בְּדוֹרָנוּ
צִיּוֹן בְּזֶה פְּסָחִים כ"ו בְּבֹא קָמָא מ"ז תּוֹסְפוֹת ד"ה מֵאֵי טַעְמָא סְנֵהֲדָרִין פ' עֲכוּמ"ז מ"ג
תּוֹסְפוֹת ד"ה אָמְרוּ לוֹ וּמ"ח וּמ"ט וּס"ב תּוֹסְפוֹת ד"ה אֲתִי לְזַבּוּלֵי חוֹלִין נ"ח ס"ט תּוֹסְפוֹת
ד"ה תִּלְתָּא בְּכוּרוֹת ז' תְּמוּרָה י"ב רש"י ד"ה אַחַר אֶחָרוֹן ל' תּוֹסְפוֹת ד"ה אֶבֶל נִרְבְּעוּ ל"א
גְּדָה נו"ן תּוֹסְפוֹת ד"ה תְּרַנְגוּלְתָּא עכ"ל: וְלַעֲנֵן חֲמֵץ בְּפֶסַח אֵי אָמְרִינוּ דְּזֶה וְזֶה גוֹרָם
מִן־תֵּר עֵינָן בְּמָה שֶׁרְשָׁמְתִי בְּקוֹנְטְרִיס אֲסִיפֵת דֵּינִים מַעֲרַכֵת חֲמֵץ סִי' ב' אוֹת ד' וּסִי' ה'
אוֹת כ"ה וְהָאֲרִיף מָאֵד בְּזֶה גָּאוֹן וּמְפֹרָסָם בְּדוֹרָנוּ יצ"ו בְּשׁו"ת תּוֹרַת חֶסֶד חֶלֶק אֲנָרַח
חַיִּים הַנִּדְמָה בְּסִי' כ"א עי"ש וְלִהְגָּאוֹן שְׁבִילֵי דְּוֹד לִי"ו סִי' קמ"ב אוֹת ג' לַעֲנֵן ע"ז וְלַעֲנֵן
חֲמֵץ בְּסִי' רִי"ו אוֹת ד' וְגַם דְּרָף פָּלֵל עַל כָּל אִיסוּרֵי דְּבָר שֵׁישׁ לוֹ מִתִּירִין עי"ש: פָּלֵל ו'
זֶה וְזֶה גוֹרָם אִם יֵשׁ לְחֶלֶק בֵּין כְּשֵׁאִין כֹּחַ בְּאִיסוּר לְבַדּוֹ לַפְּעוּל בְּלִתִּי הַהִיתֵר לְכַשְׁהַאיסוּר
לְבַדּוֹ יְכוּל לְגַמּוֹר הַפְּעוּלָה עֵינָן לְהַרְבֵּנִים טוּרֵי זֶהָב וְשִׁפְתֵי כִּהְיֵה וְפָרִי חֲדָשׁ וְפָרִי תֵּנוּאָר
בִּי"ו ד' סוּף סִי' פ"ח וְיַד מְלֹאכֵי בְּכֻלְיֵי דֵּינִים אוֹת רִי"ג וּמְקַנָּה אֲבָרָהָם אוֹת ק"ו וְזַכְּרָנוּ
לְחַיִּים ח"ב בְּד' כ"ט ע"ב: פָּלֵל ז' זוּנִין עַל לְבִי מְדַרְשָׁא אָמַר לְהֵם רְבוּתֵי אֲבָנִים שְׁלֵבֵי
הַפֶּסַח שֶׁיַּעֲרֹךְ בְּכַמָּה וְכו' הֵכִי אֵיתָא בְּשִׁבְתָּא פ"א ע"א מְשַׁמַּע דְּהִיָּה יִשְׂרָאֵל וְכֵן כְּתַב
רש"י בע"א ד' ה"ן ע"א (דְּאָמַר לִיהֵ זוּנִין לר' עֲקִיבָא לְבִי וְלִבָּךְ יְדַעֵי דַּעֲכוּמ"ז לִית בָּהּ
מִמְשָׂא) דִּישְׂרָאֵל הִיָּה וְהֵרַב מוֹהַרש"א בְּחִידוּשֵׁי אֲגָדוֹת שָׁם כְּתַב אִם קִבְּלָה נִקְבַּל אֶבֶל
מְדָאֵר לְבִי וְלִבָּךְ יְדַעֵי מְשַׁמַּע דְּרַק בְּמַצְפּוּנֵי לְבוֹ אוֹמַר כֵּן אֶבֶל בְּגִלוּי הוּא עֲכוּמ"ז וְלִפִּי
הַנְּרָאָה נֶעְלַם מֵעֵינֵי דְּמַר סוּגִית הַש"ס הַנ"ל דְּאִם עֲכוּמ"ז הִיָּה מָה לוֹ בְּבֵית הַמְּדַרְשׁ
וּבִשְׂאֵלוֹת וּבִבְבָא בְּתָרָא ד' קס"ד ע"ב אָמַר לִיהֵ זוּנִין לְרַבִּי כְּפֵה מְנַהֵג שְׁלֵב אֲנָמָה ז' וְכו'
כְּתַב רִשְׁפ"ם זוּנִין שָׁם חֲכָם וּמְצִאֲתִי שְׁמֶרֶן חִיד"א בְּסִפְרָ יַעִיר אֲנִי בְּמַעֲרָכָה ז' אוֹת י"א
כְּתַב דְּרִשְׁ"י בע"א ד' ה"ן כְּתַב שִׁישְׂרָאֵל הִיָּה וּשְׁמוֹהַרש"א פִּקְפַק בְּזֶה וַיֵּשׁ מִי שֶׁהִבִּיא
רְאִיָּה לְרִשְׁ"י וַיֵּשׁ לְדַחּוֹת כְּפָתוּב בְּסִפְרָ פְּתַח עֵינִים שָׁם וְלֹא גִילָה לְבוֹ הַרְאָה וּמָה שֵׁישׁ
לְדַחּוֹת וְסִפְרָ פְּתַח עֵינִים אִין מְצוּי אֲצִלֵי וְנִרְאָה דְּמַהֲהִיא דְּשִׁבְתָּא אִין סְתִירָה לְסְבֵרַת הֵרַב
מוֹהַרש"א דְּנִדְאֵי גַם הוּא מוֹדָה דֵּיִשׁ יִשְׂרָאֵל שֶׁשָּׂמוּ זוּנִין אֶלָּא כִּנְנָתוֹ לומר דֵּהִהוּא זוּנִין
דְּבַמְס' ע"א הוּא הִיָּה עֲכוּמ"ז כְּדִמְשַׁמַּע לִיהֵ מְלִשׁוֹן לְבִי וְלִבָּךְ (עַם כִּי לִי הִדַּל אִינוּ מְוַכְרַח
וְיִגִּיד עָלָיו רַעוּ וְלִבָּךְ דר' עֲקִיבָא) וְכֵן נִרְאָה שֶׁהִבִּין בְּכּוֹנְתוֹ הֵרַב סְדֵר הַדּוֹרוֹת בְּמַעֲרָכָה
ז' שֶׁהִבִּיא מָה שֶׁפִּקְפַק מוֹהַרש"א עַל רִשְׁ"י הַנ"ל וְלֹא הִעִיר עָלָיו מַהֲהִיא דְּשִׁבְתָּא אַף שֶׁלִּפְנֵי
זֶה בְּסִמוּף מְשֵׁה הִבִּיא סוּגִיא דְּשִׁבְתָּא הַנ"ל אוֹת הִיא שְׁסוּבֵר שָׂאִין מְשֵׁם סְתִירָה לְהֵרַב
מוֹהַרש"א וְעוֹד כְּתַב שָׁם שֶׁשָּׂנֵי זוּנִין הִיוּ וְלִכְלֵל אֶחָד בֵּן שֶׁשָּׂמוּ (בֵּייתוּס) וְאֶחָד הִיָּה כִּהְיֵה
וְהִבִּיא גַם כֵּן הִיא דְּבָבָא בְּתָרָא וְשֶׁהִיָּה מְמוֹנָה שְׁלֵב רַבֵּן גְּמִלְיָאֵל בְּפֶסַחִים ד' מ"ט ע"א
עי"ש וּבְאוֹת הַבֵּי"ת (בֵּייתוּס) הִבִּיא שְׁנַזְכֵּר בֵּייתוּס כֵּן זוּנִין בְּמִגִּילָה ד' ז"ך ע"ב עֲרַכִּין
ל"א ע"א מְצִיעָא ס"ה ע"ב וּפְסָחִים ד' ל"ז ע"א וּבְמִסְכַּת סוּפְרִים פָּרַק ג' וּבִירוּשְׁלָמִי
בְּשִׁבְתָּא פָּרַק שְׁמִינֵי הִלְכָה ז' וּבְפָרַק כָּל שְׁעָה הִלְכָה ד' וּבְתוֹסְפֵתָא סוּף פְּסָחִים וְהַשְּׁמִיט
מְלַצִּין בְּבֹא מְצִיעָא ד' ס"ג ע"א: וְאַחֲרֵי שֶׁשָּׂם זוּנִין מְפֹרָסָם כָּל כְּפֵה בְּשָׁנֵי הַתְּלַמוּדִים וְגַם
בְּתוֹסְפֵתָא וּמִסְכַּת סוּפְרִים כְּנִז"ל רְחוּק לומר עַל רַבִּינוּ מוֹהַרש"א דִּי כָּל רַז לֹא אֲנִיס לִיהֵ

שנעלם ממנו דבר זה ובהכרח לומר שפוננתו רק אהיה דע"א לומר שאותו זוגין עכומ"ז
היה ואין להכריח שישראל היה שאם היה עכומ"ז איך ישראל נקרא בשם העכומ"ז והא
אמרנו בעלמא דלא מסקינן בשמיהו עיין יומא ד' ל"ח ע"ב גבי דואג בן יוסף דיש לומר
דשם זה נשתמשו בו ישראל בתחלה ואחר זמן נשתרבו גם אצל שאר אומות שגם הם
קראו בניהם בשם הזה ולא מפני שגם הם קראו בשמותם של בני ישראל יאסר לנו
לקרוא בשם זה דאטו אם קראו האומות בשם אברהם ויצחק יהיה אסור לנו לקרוא
בשם אברהם ויצחק הא נדאי לימא וכן פתבו התוספות בשבת ד' י"ב ד"ה שבנא דר"ת
גריס שבנא משום דשבנא רשע היה אבל ר"י אמר דשפיר גרסינן שבנא דאטו אם אהד
רשע שמו אברהם לא נקרא אחר בשם זה ועוד דאף שמות העכומ"ז מציינו שנקראו בהם
ישראל כגון שאול וכינצא מאיזה טעם שיהיה כמו כן אין להכריח מזה ששם זוגין לא
נקרא אלא לישראל ואפשר שאף שנמצא שם זה בעכומ"ז קראו גם הישראל בשם זה
מאיזה טעם ובפרט שלפי דברי מוהרש"א זוגין זה היה לבו לשמים ומחסידי אומות
העולם אין להקפיד על שמו דלא מציינו אלא שם רשעים ירקב: וכן מצאתי למרן חיד"א
בספר שם הגדולים באות האל"ף בשם מר רב אברהם גאון (במערכת גדולים בד"ה
ואחרי כותבי) שעל מה שכתב הרב המבי"ט בח"א סי' רע"ו על ר' אליעזר דאין שמו על
שם אליעזר עבד אברהם שהוא ארור ולא מסקינן בשמיהו אלא שמו הטוב על שם
אליעזר בן משה רבינו עה"ש והקשה דאיך קרא משה רבינו שם בנו אליעזר שבשם זה
נקרא העבד אברהם וכו' כתב ליישב וז"ל ומתוך הדברים אפשר לומר דלא נאמר דלא
מסקינן בשמיהו אלא כשהוא רשע אבל הכא אליעזר היה צדיק ואמרו בשלישי דיומא
אליעזר זמן יושב בישיבה היה ואפילו תימא שהיה ארור מן הגזע שלו והוא לבר מגופיה
פלומר שהוא עצמו היה צדיק ונחם נדאי מסקינן בשמיהו אלו תנרף דב"ק ושקיל וטרי
טובא בדברי השו"ת בשמים ראש סי' ק"ץ בשם ישמעאל שנקראים בן תנאים ולמה אין
קורין בשם עשו וכו' עי"ש אלמא דשם של מי שאינו רשע אינו בכלל זה אף שהוא מגזע
ארור ואם בן זוגין זה שלפי הנראה לבו לשמים אינו מן התימה אם יקראו אחרים בשמו
ובעיקר דבר זה דלא מסקינן בשמיהו פתבתי אני הד"ל לקמן במערכת הרי"ש באות
מ"א בס"ד עי"ש: שוב השגתי עין יעקב הקטנים הנדפסים בווילנא דפוס ראם והובא
בתוכם באיזו מקומות תמצית דברי מרן חיד"א שבספר פתח עינים ובהיה דמסכת
עבודת אלילים עינתתי שם וכתוב למר בזה הלשון ומ"כ לאחד קדוש דטעם רש"י
מדאמרו בפסחים ד' מ"ט זוגין ממנוה של רבן גמליאל הגיע עת לבער שמעת מינה
ישראל היה דקפיד אמצנת ואי אפשר שהוא עכומ"ז דקאמר שהוא ממנוה ולא עבד עכ"ל
ואינו מוכרח דזוגין דהתם יש לו שם ליווי זוגין ממנוה של רבן גמליאל והכא סתם ותו
התם נמי אפשר דעכומ"ז הנה הוא ממנוה של רבן גמליאל ולא היה עבדו ועיין בסדר
הדורות ד' צ"ג ע"ב עכ"ד פתח עינים שם וציון הספר סדר הדורות הוא על דפוס ישן
ואשר בידי הוא דפוס ווארשא (בשנת היה בדרתיו) ואי אפשר לכונן הדפים ואולי מראה
מקום הוא המקום שצינתתי למעלה: וראיתי בספר שמש ומגן ריושלמי לידידי הרב
המנופלא הישיש מוהרש"י ניניו יצ"ו בפירשת האזינו בדרוש ג' לתשובה בדר פ"ר ע"ב
שתמה על דברי מוהרש"א הנ"ל שאין דרך הש"ס להזכיר שם השואל אם הוא עכומ"ז
רק אומר סתם שאל הוא מינא וכו' זולת בשאלת איזה קיסר והביא לדוגמא כמה שאלות

שְׁהוֹנְפוּרָה בְּפֶרֶק אֶחָד דִּינֵי מְמוֹנוֹת שָׁאֵל הֵהוּא מִינָא אוּ הֵהוּא אֶפִיקוּרוּסָא וְכִיּוֹצֵא זֹלֶת
כְּשִׁמְבִיא שְׁאֵלֶת אֵיזָה קִיסָר מְזַפִּיר שְׁמוּ מְשׁוּם כְּבוֹד מְלָכוּת וְעוֹד אֵי זִוְנִין זֶה הוּא עֲכוּמ"ז
הֵיכִי מְסַקִּינָן בְּשִׁמְיָה דְמְצִינּוּ בִּיש"ס בְּבָבָא מְצִיעָא ד' ס"ג וד' ס"ה בִּיְתוּסָא בְּן זִוְנִין אֵלוּ
תְּוֹרָף דְבָרֵי שָׁם וְהוֹסִיף יָדוּ בְּדָרוּשׁ לְהַסְפֵּד אֲשֶׁה כְּשֶׁרָה בְּד' שִׁמ"ח ע"ב שְׁמַצָּא שְׁהַתּוּסָא
בְּמַגִּילָה ד' כ"ג ד"ה אָמַר לֵיהּ יַעֲקֹב מִינְאָה פְתַבּוּ דְגֶרְסִינָן מְצִיעָא שְׁאֵם הֵיָה מִין לֹא הֵיָה
מְזַפִּירוּ יַעֲקֹב דְהַכְתִּיב שְׁרִיר"ק וְעוֹד שְׁאִין דְרָף הֵעֲכוּמ"ז לְהַשְׁפִּיל יִרְאַתָּם וְכו' עִי"ש וְעַם
כִּי אֵין לִי פְנָאֵי לְהַשְׁתַּעֲשַׁע בְּמָה שְׁיֵישׁ לִי לְהַעִיר בְּדְבָרֵי הַנְּעִימִים פְתַבְתִּי תְּוֹרָף דְבָרֵי
מְשׁוּם חֲבַת הַקֹּדֶשׁ וְאִיהִ"ש אֲשׁוּבָה אֲרָאָה וּבִס"ד אֲשֶׁנָּה פֶרֶק זֶה בְּלֹא נִדְרָ: פְּלָל ח) זִימְנִין
פְתַב הֶרֶב זְכָר דְבַר ד' ד"ן ע"ב בְּשֵׁם ח"י הַגְּרָשׁוֹנִי יו"ד ס' הֶר"ן דְאַפִּילוּ בְּפַעַם אַחַת
שְׁיִיף לְשׁוֹן זֶה ע"כ וְהוּא ט"ס וצ"ל ס' רנ"א וְכַתְּבֵן מֶרֶן חִיד"א בְּבָרְכֵי יוֹסֵף שָׁם אוֹת א' וּ
וּבְיַעֲרִי אֲזַן מְעַרְכָּה זֹו שְׁהַרְבְּנִים ט"ז וח"י הַגְּרָשׁוֹנִי הִבִּיאוּ כֵן מִמ"ש בְּכַתְּבוֹת ד' פ"ה וד'
כ"ה וּמְכוֹת ד' ה' ע"ב וב"ב קס"ד ע"ב אָף אָנִי אָבִיא מ"ש בְּשַׁבַּת ד' צ"ה ע"ב עִי"ש
בְּרִישׁ"י וּמְשַׁמְעוֹת דְבָרֵי הַרְבְּנִים הוּא דְלֹא נִימָא דְדוֹקָא עַל פְּעָמִים הֶרְבָּה הוּא דְשְׁיִיף לְשׁוֹן
זֶה כִּי כֵן הוּא מְשַׁמְעוֹת הַלְשׁוֹן אֲלֵא גַם בְּפַעַם אַחַת שְׁיִיף לֹאמַר כֵּן וְהוֹכַחַת הֶרֶט"ז הִיא
דְכִינָן דְאִיפָא זִימְנִין דְהוּא פַעַם אַחַת וּבְגִטִין אָמְרוּ כֵן מִנ"ל לֹאמַר דְכַפְעַם אַחַת לֹא נַעֲשֶׂה
מוֹמָר זֶה נִלְע"ד וּמ"ש הֶרֶב שְׁנוֹת יָמִין ח"א בְּדָרוּשׁ א' לְשַׁבַּת הַגְּדוֹל ד' ק"ג ע"ג דְדוֹקָא
הִיכָא דְמִןכְּרַח לְפָרֵשׁ שְׁהוּא פַעַם אַחַת וְכו' עִי"ש לַעֲנִ"ד אַחְרֵי הַמַּחֲזִיר אֵין דְבָרֵי נְרָאִים
בְּזֶה וְהָרִי בְּגִטִין ד' ח' ע"א וְהָא זִימְנִין לֹא אָמַרְתְּ לֵן הֵכִי עִי"ש בְּרִישׁ"י מָה הֶכְרַח הֵיָה לוֹ
שָׁם לְפָרֵשׁ פַעַם אַחְרַת וְאֶפְשָׁר הֵיָה לְפָרֵשׁ פְּעָמִים אַחְרוֹת עִי"ש וק"ל וע"ע חֲוָלִין ד' קכ"ד
סוּף ע"א: פְּלָל ט) זִימּוֹן אִם הוּא מְדַאֲרִיתָא כְּבַהֲמ"ז אוּ מְדַרְבְּנָן מְדַרְבֵּי הֶרֶב מִג"א ס' י
קצ"ט סק"ו דְמַחְלַק לַעֲנִין קֶטֶן בֵּין צִירוּף לְזִימּוֹן לְהִיכָא דְבָא לְהוֹצִיא אַחְרִים בְּבַהֲמ"ז
נְרָאָה דס"ל דְהוּא מְדַרְבְּנָן וְהַרְבְּנִים מוּהַר"ש זְלַמֵּן בִּש"ע שְׁלֵא שָׁם וְחִי אָדָם סוּף פְּלָל
מ"ח נְמַשְׁכוּ אַחְרֵי עִי"ש וְכֵן הֶרֶב שְׁאָגַת אֲרִיָה ס' כ"ד (ד"ה וּמְהָא) פְּשִׁיטָא לִיָּה דְהוּא
מְדַרְבְּנָן.

אָף בִּס' אֲרַח לְצַדִּיק בְּשׁו"ת א"ח ס' ב' הֵן לוֹ הוּבָא פְּסַק רַב אֶחָד וְכַתְּבֵן בְּפִשְׁטוּת דְזִימְן
דְאֲוֹרִיתָא הוּא וְהִבִּיא דְבָרֵי רִיב"ה בְּטוֹר א"ח ס' פק"ח בְּשֵׁם הַרְאָב"ד שְׁכ"כ לְהַדְיָא וְכַתְּבֵן
שְׁכ"כ הֶרֶב הַלְבוּשׁ שָׁם וְלֹא מְצִאתִי לְהֶרֶב הַלְבוּשׁ שָׁם שְׁכ"כ כִּי אִם בִּס' קצ"ט בְּסוּפּוֹ
כ"כ בְּהַגָּהָה עִי"ש וְתִמְמָה עַל הַרְבְּנִים הַנִּז"ל שְׁלֵא זְכָרוּ דְבָרֵי רִיב"ה שְׁפַתְבֵּל הַדְיָא דְהוּא
מִן הַתּוֹרָה הִיפּוֹתָם וצ"ע וְהֶרֶב פְתַח הַדְבִיר בַּח"ב ס' קצ"ב הַאֲרִיף לְמַעֲנִיתוֹ
בְּעַנְיָן זֶה וְהִבִּיא דְעוֹת הַפּוֹסֵק דְהוּא מְדַאֲוֹר' וְכֵן הַעֲלָה כְּמוֹתָם כִּי בְּרַבִּים הָיוּ וְהַשִּׁיג עַל
דְבָרֵי הַסּוּבְרִים דְהוּא מְדַרְבְּנָן עִי"ש ב' שְׁלֵא הַזְּפִיר תְּשׁוּ הֶרֶב שֶׁאֵין אָף לֹא תְשׁוּ אֲרַח
לְצַדִּיק ס' ב' וּג' הַנִּז"ל וְהוּא תִימְמָה לְרוּב בְּקִיאוֹתוֹ (וְגַם בְּהַשְׁמַט"ו שְׁבַח"ג עִינְתִי וְלֹא
רְשֵׁם מְזָה) וְעִינָן בִּס' זְכָרְנוּ לְחַיִּים בְּד' ע"ב מָה שְׁתַּמָּה עַל הֶרֶב אֶהֱל יִצְחָק וְלֹא יִדְעָתִי
מֵאֵי ק"ל דְאִימּוֹר דְמוּהַרְש"ס בְּתְשׁוּ"כְתִי כְּבָר הִבִּיא דְבָרֵי הַסּוּבְרִים דְהוּא מְדַרְבֵּי וְהוּא
ז"ל מְסִיק עִפ"י הַסּוּבְרִיאוֹת דְהוּא מְהַתּוֹ וְהֶרֶב אֵהִי"ץ לֹא בָּא אֲלֵא לְהַק' דְלִפִּי מְסַקְנָתוֹ
דְהוּי מְהַתּוֹ אִיף כְּתַב הַטּוֹר דְאֵין מְזַמְנִין בַּעֲט"ב וק"ל.

וְכַתְּבֵן הֶרֶב יְשׁוּעוֹת יַעֲקֹב ס' צד"ק דַּעַכ"פ הַחֲזִילוּק שְׁבִין ג' לַעֲשֶׂרָה לַעֲנִין לְבָרָף בְּשֵׁם
אֵינוּ אֲלֵא מְדַר' דְאֵילוּ מְדַאֲוֹר' גַּם בִּי"ד אֵינוּ מְזַפִּיר עִי"ש וְהֶרֶב כְּתַב סוּפֵר א"ח ס' ע"ג

(ד"ה ונהגה הרא"ש) פתב וז"ל אפשר דריב"ל לא אמר דינו רק לצרפו ליו"ד לתפלה דרבנן ולעשרה דבהמ"ז שהוא ג"כ דרבנן וכן ס"ל ללפוש דזימון רק דרבנן ויקרא אסמכתא עכ"ל מתבאר מפשט דב"ק דעל עיקר מצות זימון מיחס להרב הלבוש דס"ל שהוא מדרבנן פאילו פתב פן מפורש והוא תימה בעיני שלא ראה ההגהה שפסי' קצ"ט הג"ל דמתבאר דנקיט בדעת הרב הלבוש עצמו שהוא מדאורייתא ונהגם דהרב פתח הדביר שם צדד פמה צדדים לפרש בדברי הרב הלבוש דסי' קצ"ב.

דס"ל שהוא מדרבנן הוא רק דרף שקו"ט אבל לא נמצא מפורש בדברי הרב הלבוש דהוי מדרבנן. וגם יש לתמוה דלו יהי שפן דעת הרב הלבוש מ"מ אינו פשוט ומנספם לומר פן כמש"ל: פלל יו"ד) זכיה לקטן דזוכה לעצמו בדאיפא דעת אחרת מקנה אם הוא מדאורייתא או אינו אלא מדרב"ה הוא פלוגתא דרבנותא פנודע ועיין מ"ש בזה בשו"ת אור לי סי' ל"א בראשו ובאות מ"ח וג"ן וס"ה וע"א וע"ג שקו"ט בזה באורף וברחוב וע"ע בנקודות הפסוף לסי' ש"ה ס"ק י"א דאמבוקה דרבנותא סברי דהוי מהתו' זולת הר"ן בפ"ב דק"י וכו' והרב מוהרי"א אלקים בקונט' כתי' ציין לעיין בזה להרב פתי פהונה ח"א בבית ועד סי' ד' ה' וד' כ"ה ע"ד ואילף ואמ"א ועיין מראה הפנים לירושלמי פ"א דקידושין ה"ג ד"ה איש מח"א בהל' קנן חצר סי' א' ובהל' זכיה ומתנה ססי' ה' וארעא דרבנן במ"ב אות ס"ט קהלת יעקב בתוספת דרבנן אות קי"ט אהלי יאודה הפהן ד' ט"ן ע"ב ונהלאה ובס' פסוף נבחר פלל ד"ן ד' צ"ג ומ"ש באור לי בד' י"ח אות ה' ונהלאה לתמוה על ה"ג נו"ב בזה עי"ש הנה עתה נדפס ס' פרת יוסף להגאון מסלאנים נר"ו וראיתי בסי' ז"ן ד' פ"ט ע"ב שפעמד מתמיה ע"ד הנו"ב בזה עי"ש ואם יש לחלק בזה בין מתנה למקח וממפר עיין שו"ת פתב סופר א"ח סי' קכ"ח הבאתיו בשדי חמד ח"א בחלק אסיפת דינים מערכת ארבעה מינים סי' ג' אות כ"א ועיין בעיקר פללין בספר חתן סופר ד' ס"ט אות ב' ובכפות תמרים על ד' מ"ה במתני' דמיד התינוקות שומטין לילביהן נקיט בפשי' דבדעת אה"מ זוכה מדאורייתא וכבר השיגו בינד דוד שם דאינו פשוט פן ועי"ש מ"ש בדעת רש"י בזה ועוד לו בד' מ"ו ע"ב שקו"ט בזה ובא לציון סד"ר בזה ועיין עוד להרב יד המלך (ספרדי) בפ"ד מהל' זכיה ה"ז דממ"ש רש"י בגטין ד' ס"ה (עמ"ש בש"ס דא ונדא אחת) שתי תקנות אלו דינן שנה מוכיח בפשיטות דס"ל דגם בדעת אה"מ אינו זוכה אלא מדרבנן ותמה עמ"ש הר"ן בדעת רש"י ובאור לי שם אות י"א כ' בשם הרב שם יוסף פ"ח מהל' לולב שהבין מדברי רש"י בגטין שהוא מדאורייתא מדכתב דזוכה לאחרים מדרבנן משמע דלעצמו זוכה עי"ש ואחר זמ"ר נדפס ס' קרית ארבע וראיתי מ"ש שם בליקוטים סי' י"ו ד' קנ"א ע"ד עי"ש: וזכיה אם הוא מדין שליחות עיין בספרים הנו"ל והרב אמרות טהורות בסי' קמ"א ד' רנ"א ע"ב אחר שהביא מחלוקת הראשונים דהתוס' סברי דהוא מדין שליחות והרשב"א בחי' לקידושין ד' מ"ב פתב דיש חולקים בזה וגם הריטב"א שם חולק על סברת התוס' והר"ן בקידושין הביא מחלוקת זו ושפפרח מט"א סי' צ"ט האריף בזה סיים דאנן נקיטינן בדעת הסוברים דזכיה לאו מדין שליחות ומטעם זה שולחים גטי המומרים ע"י שליח (עיין מה שרשמתי בשדי חמד ח"א בחלק אסיפת דינים מערכת גט רסי' ח"י) ויש להגיש על הרב אהל יעקב במערכה זו שפתב בפשיטות דזכיה לאו מדין שליחות ולא זכר מחלוקת זו כיעי"ש ועיין בזה בס' שו"ת

מבעל ט"ג (שנד"מ) בסי' א' ועיין בחי' הרשב"א והריטב"א לקידושין ד' י"ט אהיהא דאומר אדם לבתו קטנה צאי וקבלי קידושיך.

ובשמן המשקה ססי' קט"ו ובקוב"ץ יגדיל תורה קונטרס א' סי' ג' אות ט"ז ובספר חתן סופר ד' ס"ט והג' דברי אמת בקונטרס י"א סי' ב"ן ד"ה ואפשר וכו' שקו"ט בזה לדעת רש"י ותמה על הקדמונים שלא זכרו דברי רש"י בפסחים ד' צ"א והרב יד דוד בסוגיא דפסחים הנ"ל בא לכלל ישוב קצת עי"ש: פלל י"א) זו אף זו פי היכי דאמרינן שדרה התנא במשנה או ברייתא למיתני בדרה לא זו אף זו כן אמרינן גם כן בקרא שדרה הפתוב לומר בדרה לא זו אף זו פתב הרב משק ביתי במערכה זו אות קפ"ד בשם הרבנים הליכות אלי וישער יוסף ועוד פתב פן בשם פמה רבנים ותמה על הרב פלי יקר שפתב שבקרא ליפא למימר לא זו אף זו קאמר שגעלם ממנו דמוכח מסוגית הש"ס בהיפוך וכמו שהכריחו הרבנים הנז"ל עי"ש ובס' פרי העץ ד' קל"ב ע"ב וכן פתב הרב מקנה אברהם במהדורא ב' במערכה זו אות קכ"ד (בד"ה וכתב) בשם הרדב"ז בשניות פלשונות הרמב"ם סי' ק"א ובשם הרב שפתי חכמים בפרשת אמור בשם ס' פענח רזא ואין הס' שפתי חכמים פעת אצלי אמנם בתוספות על התורה שם ראיתי שפתוב וז"ל ומאי שנא דכאן גבי פהו הדיוט מקדים אביו לאמו (צ"ל אמו לאביו) משום דגבי הדיוט פתיב יטמא הילכך לא מבעיא לאמו שהוא ודאי אלא אפילו לאביו שאינו ודאי יטמא וגבי פהו גדול דכתיב לא יטמא קאמר לא מבעיא לאביו שאינו ודאי אלא אפילו לאמו שהוא ודאי לא יטמא עכ"ל גם הרב חזקוני וחסדא בח"ב ד' מ"ד ע"ב הביא פלל זה וגם הוא פירש הפתוב בדרה זו ליישב קושית הרב ברוך אנג"ל שהביא שם וכן ראיתי להרב הגדול מוהרא"ף יצ"ו בס' אברהם אפנור במערכת הלמ"ד אות ט"ל שפתב בשם ס' התורה והמצוה בפרשת משפטים אות מ"ס שדרה הפתוב לזכר בדרה לא זו אף זו ואין דרה לומר בזו ואין צריה לומר זו וצ"י יפה תואר פרשת צו פרשה ז' סי' ח' בלא זו אף זו בקרא וחינא וחסדא ח"ג ד' ל"ד ע"ד והני ספרי לא שכחי גבאי הנה רואה שפלל זה שריר ובריר מפי רבנן קדישי הנז"ל: אמנם לי ההדיוט קשה לפי פלל זה הא דאמר ר' שמעון בן לקיש בפסחים ד' ס"ו ע"ב דילפינן דפסח בא בטומאה מדכתיב וישלחו מן המחנה כל צרוע וכל זב וכל טמא לנפש יאמר טמאי מתים ואל יאמר זבין ומצורעים ואני אומר אם טמאי מתים משתלחים זבין ומצורעים לא כל שפן אלא יש לה שעה שזבין ומצורעים משתלחים ואין טמאי מתים משתלחים ואיזה זה פסח הבא בטומאה אמר אב"י אי הכי לימא נמי יאמר זב וטמא מת ואל יאמר מצורע ואני אומר זב משתלח מצורע לא כל שפן עי"ש ואם איתא לכלל זה איך נוכל להוציא דין מחמת קושיא זו הא איפא למימר דקרא קאמר בדרה לא זו אף זו וידוע שפתבו הראשונים בכמה מקומות דאף שתרוץ זו ואין צריה לומר זו לא נאמר אלא מדוחק אבל תירוץ לא זו אף זו אינו דוחק פלל ואם פן מי מכריחנו להוציא דין מחמת קושיא זו ואף שפתבו התוס' בריש פרק האיש מקדש גבי בו ובשלוחו דבשתי תיבות לא אמרינן לא זו אף זו הנה פכר ידוע דגדולי הראשונים לא סברי פלל זה וגם יש סוברים דבדאיפא הפסח תיבה בינתיים אף דלא הוו תרי בבי אמרינן לא זו אף זו עיין במשק ביתי וביעיר און במערכת הלמ"ד ובמשנת ר' אליעזר ח"ב חלק א"ח סי' יו"ד וכן קשה מדתניא בתורת פהנים והביאה רש"י בפרשת בהר (כ"ה ז) על פסוק ולבהמתה ולחיה אשר בארצה אם חיה אוכלת בהמה לא כל שפן

שְׁמִי וְנִוְתָה עָלֶיךָ אֵלָּא לְהַקִּישׁ וְכוּ' כִּלְהַלְכָה מִן הַשְׁעָה כִּלְהַלְכָה מִן הַבַּיִת וּמֵאֵי קוּשְׁיָא לִימָא דְקָרָא לֹא זִו אַף זִו קְאָמַר וְצָרִיךְ לִזְמַר בְּדוּחָק דְבִאֲמַת דִּינִים אֵלֹו הָיִו מְקוּבָלִים לְחַז"ל מְהֻלְכָה לְמִנְשָׁה מְסִינִי וְאַסְמִיכּוּם אֶקְרִיאִיז"ע עֵתָה הַשְׁגָּתִי ס' יָקָר לִב שׁוּמַע וְרֵאִיתִי לְהֵרֵב יצ"ו בְּמַעֲרַכַת הַלְמ"ד שְׁהָאִרִיךְ בְּכַמָּה סְעִיפִים בְּכָלֵל זֶה (דְּלֹא זִו אַף זִו) וּבְפִרְטוֹת פְּתַב בָּאוֹת ג' בְּגוּף פְּלָלִין (אִם בְּמִקְרָא פְּתוּב אֶמְרִינָן לֹא זִו אַף זִו קְאָמַר) וְלֹא אוֹכַל פְּעַת לְעִינָן בְּדַב"ק לֶךְ נָא רְאֵה: כָּלֵל י"ב) זֶה אֵלֵי וְאַנְהוּ דְדִרְשִׁינָן מְזַה הַתְּנָאָה לְפָנָיו בְּמַצּוֹת אִם הוּא מְדַאֲרִיתָא אוֹ אֵינֵו אֵלָּא חַיִּיב דְרַבְּנָן הִנֵּה רֵאִיתִי בְּסִפְרָא שִׁיחַ סוֹפֵר בְּקוֹנְטְרִיס אֲסִיפַת יִצְחָק ד' ל"ה אוֹת ה' פְּתַב בְּשֵׁם שׁו"ת תּוֹעֲפוֹת רָאם ס' מ' וְנ"ל מ"מ אִם יֵשׁ תּוֹאֵר וְהָדָר בְּכַתִּיבַת הַסּוֹפֵר יוֹתֵר בְּזֶה יֵשׁ בְּזֶה מַצּוֹת זֶה אֵלֵי וְאַנְהוּ וּלְדַעַת הַגָּאוֹן שְׂאֵגַת אַרְיָה יֵשׁ בְּזֶה מַצּוֹה מִן הַתּוֹרָה עַכ"ל וְלֹא הִרְאָה מְקוּם פְּבוּד דְבָרֵי הַשְּׂאֵגַת אַרְיָה וְאִם כְּנֻתָו הִיא לְמָה שְׂפַתְבּ בְּסִי' נו"ן (שְׁנִשְׂא וְנָתַן בְּצִיצִין שְׂאִין מְעַפְבִּין אֵת הַמִּילָה וְרֵאֵה אוֹתָם אַחַר שְׂפִילְקָא יְדִיו מְהִילָה אִם חוֹזֵר עָלֶיהֶן בְּחוּל וּבְשִׁבְתָּ) הִנֵּה אֲמַת דְּמַתוּף מַה שְׂפַתְבּ בְּיָשׁוּב דְבָרֵי הַרְמַב"ם בְּתִירוּץ רֵאשׁוֹן מִתְבָּאָר שְׁכֵן דַּעְתוֹ דְּהָא דְהַתְּנָאָה לְפָנָיו הוּא מִן הַתּוֹרָה וְהִבִּיא סוּגְיַת הַש"ס בְּשִׁבְתָּ ד' קל"ג וְגַם מֵאֵי דְאֶמְרִינָן בְּמִנְחוֹת ד' ס"ד שְׁחַט כְּחוּשָׁה וְאַחַר כֶּף שְׂמִינָה פְטוּר וְלֹא עוֹד אֵלָּא שְׂאוּמְרִים לוֹ לְכַתְחֻלָּה הִבָּא שְׂמִינָה וְשִׁחַחֵט אֵלְמָא מְדַאֲרִיתָא הוּא דְמַחְלִין שְׁבַת פְּדִי לְהִבִּיא שְׂמִינָה מְכָל מְקוּם בְּיָשׁוּבוֹ הַשְּׂנִי פְתַב אֶפְיָלוֹ אִם תְּמַצָּא לִזְמַר דְהַתְּנָאָה לְפָנָיו בְּמַצּוֹת אֵינֵו אֵלָּא מְדַרְבְּנָן וְכוּ' עִי"ש מְשַׁמַּע דְּלֹא בְּרִירָא לִיהַ דְּהוּא מְדַאֲרִיתָא וְאוּלַי גַּם הַתּוֹעֲפוֹת רָאם לֹא פְתַב אֵלָּא דְלִשְׁנִינִיָּא קְמָא שְׂבִשְׂאֵגַת אַרְיָה הוּא מְדַאֲרִיתָא וּבְהִגָּהוֹת הַגָּאוֹן מוהר"ץ הִירְשׁ חִיוֹת עַל מַה דְאֶמְרִי' בְּסוּפָה ד' י"א דְרַבְּנָן סְבָרֵי מַצּוֹה לְאַגְדוֹ הַלְיֻלָב מִשׁוּם זֶה אֵלֵי וְאַנְהוּ וְאִם לֹא אֶגְדוֹ כְּשֵׁר פְּתַב עִינָן שְׂאֵג"א ס' ו' דכ"ע מוֹדוֹ בְּדִרְשָׁה זִו וְע"כ מְדַאֲרִיתָא הוּא ג"כ מְדַמְחִלִין שְׁבַת עַל צִיצִין שְׂאִין מְעַפְבִּין וּמְכָאֵן ק"ל עַל שִׁטַּת הַתּוֹס' בְּמִנְחוֹת ד' ל"ח ד"ה וְאִם הַקָּדִים דְבִשְׂאָר דִּינֵי תוֹרָה לֹא מְצִינֵו חִילּוּק בֵּין לְכַתְחֻלָּה לְדִיעְבַד עַכ"ל וְכַנּוּנָתוֹ לְהַקְשׁוֹת עַל מַה שְׂפַתְבוֹ הַתּוֹס' שֶׁם בְּמִנְחוֹת דְּדוּקָא בְּמִיָּדֵי דְקָדְשִׁים בְּעִינָן שְׁנָה הַפְּתוּב לְעַפְבִּי וּבְעֵלְמָא בְּלֹא שְׁנָה נְמִי הוּא לְעַפְבִּי וְהִרִי בְּהִיָּא דְסוּפָה דְלְרַבְּנָן אֵיפָא מַצּוֹה מִן הַתּוֹרָה מִשׁוּם זֶה אֵלֵי וְאַנְהוּ וְקְאָמְרֵי רַבְּנָן אִם לֹא אֶגְדוֹ כְּשֵׁר וְנֶאֱמַר מְלַבַד דְהַגָּאוֹן הַשְּׂאֵגַת אַרְיָה לֹא הִחְלִיט לִזְמַר דְהוּא מְדַאֲרִיתָא וְאִם כֵּן אֵין לְהַקְשׁוֹת עַל סְבָרַת הַתּוֹס' בְּמִנְחוֹת דִּישׁ לִזְמַר דְסְבָרֵי דְהָא דְזֶה אֵלֵי וְאַנְהוּ אֵינֵו אֵלָּא מְדַרְבְּנָן.

וְכַמוֹ שְׁכֵן נִרְאָה מְדַבְּרֵי הַתּוֹסְפוֹת בְּמִנְחוֹת ד' מ"א ע"ב (בד"ה אֵינֵו פּוֹטֵר בְּהָ אֵלָּא מִיָּנָה) עִי"ש וְכֵן נִרְאָה מְדַבְּרֵי הַגָּאוֹן מוהרש"א בְּשִׁבְתָּ ד' ק"ד ע"ב עַל דְבָרֵי הַתּוֹס' שֶׁם בְּד"ה אֶמַר רַב חֲסָדָא שְׂפַתְבּ דְּלֹא נִיחָא לְהַתּוֹס' לְאוּקוּמִי מִתְנִיתִין דְכְּתַב עַל גְּבִי פְתַב פְטוּר בְּס"ת וּמִשׁוּם זֶה אֵלֵי וְאַנְהוּ דְלֹא מְסַתְבֵּר דְמִשׁוּם זֶה אֵלֵי וְאַנְהוּ יְהֵא פְסוּל מְדַאֲרִיתָא עִי"ש וּמְשַׁמַּע דְכַנּוּנָתוֹ לִזְמַר דְהַתּוֹס' סְבָרֵי דְדִרְשָׁה דְזֶה אֵלֵי וְאַנְהוּ אֵינֵה מְדַאֲרִיתָא אֵלָּא דִישׁ לְדַחוֹת דְכַנּוּנָתוֹ דְאֶף דְדִרְשָׁה גְמוּרָה מְדַאֲרִיתָא הִיא מְכָל מְקוּם מַה שְׂפַסּוּל מְפָנִי זֶה אֵינֵה מְדַאֲרִיתָא אֵלָּא חוּמְרָא מְדַרְבְּנָן וְזֶה לְשׁוֹן הַגָּאוֹן שׁוֹאֵל וּמְשִׁיב בְּמַהְדוּרָא תְנִינָא חֲלָק ד' ס' י"ט וְכִינּוֹן דְמַה דְפְסְלוֹ רַבְּנָן מִשׁוּם זֶה אֵלֵי וְאַנְהוּ אֵינֵו רַק מְדַרְבְּנָן כַּמ"ש מוהרש"א בְּשִׁבְתָּ ד' ק"ד וְכוּ' עִי"ש (וְלִפִּי דְבָרֵי הַרִיטְב"א שְׂאֵבִיא בְּסִמּוּף יִתְכּוֹן דְכַנּוּנַת מוהרש"א הִיא דְעִיקָר הַדִּרְשָׁה מְדַרְבְּנָן וּק"ל) וְעוֹד נְעַלְמָא מְמַנּוּ דְהַרִיטְב"א בַּח' לְסוּפָה

שם כתב מפניך דמה שאמרו בש"ס דלרבנן מצוה לאוגדו משום זה אלי ואנוהו הוא מדרבנן דאי מדאורייתא אין לחלק בין לכתחלה לדיעבד כמו שכתב בשמו מרן החבי"ף בספר חקקי לב ח"א סי' טו"ב וכן כתב הרב בית השואבה בדיני שצריך לחזור אחר הידור מצוה סוף אות ו' בשם הריטב"א הג"ל גם הגאון שואל ומשיב במהדורא תליתאה ח"ג סי' ל"ג כתב דדעת התוס' בריש פרק לילב הגזול היא דהא דזה אלי ואנוהו הוא מדרבנן ונראה דמשמע ליה הכי ממה שכתבו התוס' שם בד"ה לילב דמשום זה אלי ואנוהו לא מיפסל רק לכתחלה הוא דבעינו וסברי, כמו שכתב הריטב"א הגז"ל דמנכרח דהוא מדרבנן דאי מדאורייתא אין חלק בין לכתחלה לדיעבד מתבאר מכל האמור דאין הדבר פשוט דהאי דרשה זה אלי ואנוהו הוא מדאורייתא ומתיישבת שפיר שיטת התוס' במנחות הגז"ל: וכן כתבו הרבנים (בית השואבה וחקקי לב) הג"ל דהרא"ש בפרק קמא דבבא קמא וגם רבינו ירוחם שפסקו הבעיא דשליש מלגאו או מלבר גבי הידור מצוה עד שליש לקולא סברי דדרשה זו זה אלי ואנוהו הוא רק מדרבנן כמו שכתב מרן הב"י סי' תרנ"ו (וכן פסק בש"ע לקולא) ושגם הרי"ף שהשמיט בעיא זו ומשמע דנקיט לחומרא לאו משום דסבר דדרשה זו היא מדאורייתא אלא כמו שכתב הר"ן דהשמיט הבעיא פי הכי דנינקוט לחומרא מלבר דהכי נדאי טפי עדיף ואי הוה סבר דדאורייתא היא מאי קאמר דהכי טפי עדיף הא נדאי אית לן למיזל לחומרא מדינא משום ספקא דאורייתא וכתב הרב בית השואבה שגם רבותינו הערוף והרוקח ורי"א דפסקו לחומרא יש לומר דסברי דדברי הר"ן לדעת הרי"ף והביא דברי הרב חידושו אנשי שם בסוף פרק שלשה שאכלו גבי בעיא דשמאל מהו שתסייע לימין שכתב דעיקר הידור מצוה מדאורייתא הוא ותמה עליו מדהרא"ש ורי"א פסקו בעיא דשליש לקולא ושגם הרי"ף סובר דהוא מדרבנן וכו' עי"ש: ואתה תחזו דהגאון מוהרש"ל בים של שלמה בפרק קמא דבבא קמא סי' כ"ד הוקשה לו מה שהרא"ש פסק הבעיא לקולא מאחר שספיקא דאורייתא לחומרא.

וניחא ליה דהרא"ש סבר דאין זה דאורייתא מאחר שאינו אלא מצוה בעלמא להדר המצוה וסיים ומכל מקום נראה לי לחומרא בפרט שהרי"ף השמיט הבעיא ומשמע לחומרא וכן פירש להדא הר"ן שם עכ"ל והייתי סבור שפונתו לומר דלהרי"ף חשיב ספיקא דאורייתא ולחומרא ושפן הבין בכונת הר"ן בדעת הרי"ף אלא דראית להגאון חתם סופר בא"ח סי' קפ"ד שכתב שפבר הסכים ביש"ש סי' ד' דנוי מצוה אינו אלא מדרבנן ולא ציין איה מקום דברי רש"ל ולפי הנראה פונתו למה שכתב בים של שלמה הג"ל ומה שציין לסימן ד' הוא טעות וצריך להיות סי' כ"ד ונמצא לפי זה שהגאון חתם סופר הבין בדעת רש"ל כמו שהבין הרב בית השואבה בכונת הר"ן לדעת הרי"ף דאף דנוי מצוה מדרבנן היא מינקט לחומרא עדיף וכן דעת הגאון נכד המסבר ישועות יעקב עיין בחלק יו"ד בהלכות ס"ת בדברי נכד המסבר בתשובה שנית בנדף כ"ג דדרשה זו היא רק מדרבנן וכן כתב הרב משבית מלחמות (שאביא דבריו בסמוך) דהוא מצוה מדרבנן: ומה שקשה לשיטה זו מסוגיא דשבת ד' קל"ג ע"ב דמבואר דמשום הידור מצוה דזה אלי ואנוהו יכול לחזור אפי' על ציצין שאינן מעכבין את המילה אף שסילק ידיו מעסק המילה ושרי ליה לחלל שבת משום זה אלי ואנוהו ואם איתא דזה אלי ואנוהו אינו אלא מדרבנן איך מתירין חילול שבת דאורייתא משום מצוה דרבנן פבר עמדו על זה בס' בית השואבה

ונחקקי לב הנז"ל (ונעלם מהם דברי הגאון שאג"א בסי' נו"ן הנז"ל) וניחא ליה דאף דהידור מצנה לא הוי אלא מדרבנן מפל מקום פינו דמשום צורך מצנה דרבנן מיהא הוא חוזר לצורך גבוה מיקרי ולא חזרה מילתא דאתחלתא לנפשיה הוי ועיין גם בחקקי לב שם.

ואני הדל פתבתי ליישב על פי דברי הגאון שאגת אריה בסי' נ"א בסופו ליישב דעת הרב העיטור שסובר דחוזר על ציצין שאין מעפבין אפילו בשבת ותורף דבריו הוא דפוסק כר"י דמקלקל בחבורה פטור ומאי דאיצטריך למישרי מילה בשבת הוא משום דהוא מתקן פדאמרינו בשבת ד' ק"ו וכי הנה מתקן היינו דוקא במעפבין אבל ציצין שאין מעפבין אינו אלא איסור דרבנן ואתי דרבנן ודחי דרבנן עי"ש ואם פו יש לומר דאף דזה אלי ואנוהו הוא רק מדרבנן דחי שפיר הש"ס דדילמא לריב"ב חוזר משום זה אלי ואנוהו והפנה דשמא סובר כר"י במקלקל בחבורה דפטור ובציצין שאין מעפבין שאינו מתקן אין בו אלא איסורא דרבנן ואתי דרשת זה אלי ואנוהו דרבנן ודחי ליה וישב זה נראה בעיני יותר נכון: אף קשה לשיטה זו מסוגיא דמנחות ד' ס"ד שחט פחושא ואחר כך שמינה פטור ולא עוד אלא שאומרים לו לכתחלה הבא שמינה וישחוט דשמע מניה דמותר לחלל את השבת משום לקיים המצנה מהודרת ואיך נתיר לחלל שבת משום מצנה דרבנן וכמו שהכריח פן הגאון שאגת אריה כנז"ל והיא קושיא חזקה ולא ידעתי מה יענו לזה הרבנים הנז"ל ומצאתי בשו"ת שואל ומשיבמהדורא תניינא בחלק שני סוף סי' כ"ו שכתב בשם הרב השואל לדחות ראית השאגת אריה הלזו דיש לחלק בין תשמישי מצנה לתשמישי קדושה כדרך שחילק הנמק"י בהלק"ט הלכות ציצית לענין גרדומין דגרדומי תכלת כשר וגרדומי תפילין פסול משום דבתשמישי קדושה בעינו שיהא הדר מתחלה ועד סוף מה שאין פן בתשמישי מצנה ואם פו יש לומר דדוקא בקרבנות צבור בעי הדר ולא במצנה והגאון המספר דחה דבריו דגבי גרדומין שפיר כתב הנמק"י לחלק אבל לענין הדר דהוא מזה אלי ואנוהו אין חילוק בין קדושה למצנה וגם לענין שידחה שבת בשביל זה פשיטא דאף בקרבנות קדושה לא אלים פל כך כח הקדושה שידחה שבת ועל פרחין דהידור מצנה הוא מן התורה עכ"ל עיי"ש שלא זכר בתשובה זו דשיטת התוס' בריש פ"ק לולב הגזול היא דהידור מצנה הוא מדרבנן כדכתב בתליתא ח"ג סי' ל"ג הנז"ל.

וגם לא הזכיר פלל שיטת הרא"ש ורי"ו דפסקו הבעיא דשליש מלבד וכו' לקולא דמוכח דסברי דהידור מצנה הוא מדרבנן ולהקשות עליהם מסוגיא דמנחות הנז"ל דמוכח דהוא מדאורייתא: וראיתי להרב אורים גדולים בלימוד י"ט שכתב דמדאמרינו בשבת ד' קל"ג ע"ב תנא זה אלי ואנוהו כתוב ס"ת נאה וכו' וכיוצא בזה מצינו לרבנן גבי אגד לולב דאף דאם לא אגדו כשר מצנה לאגדו משום זה אלי ואנוהו מוכח מהני דוכתי דלאו לעיפובא הוא והקשה דבגטין ד' נ"ד אמרינו דאפילו לר"י לא מהני העברת קולמוס על פל השמות דמחזי כמנומר ודאי משום זה אלי ואנוהו דאם לא פו פי מחזי כמנומר מאי הוי אלמא דמעכב וכן הקשה מספר תורה שנקרע תוף ג' דקימא לן לא יתפור וכן ספר תורה שיש בה ארבע טעויות בכל דף יגנו דכתב הרב הנמק"י הטעם משום דמחזי כמנומר אלמא דהוי לעיפובא וכתב ליישב דהדבר נמסר לחכמים הי מנייהו לפיסולא והי מנייהו למצנה מן המוכח וכוונתו דאף דדרשה זו מדאורייתא היא הכתוב מסרו לחכמים וכדרך

שִׁפְתָבוּ הָרָאשׁוֹנִים גְּבִי מְלֹאכָה בְּחֹל הַמוֹעֵד דָּאָף דָּאָסוּר מִן הַתּוֹרָה (לְמֵאן דְּסָבַר הֵכִי) הַתִּירוּ מְלֹאכַת דְּבַר הָאֵבֶד דְּנִמְסַר לְחֻכְמִים וְכֵן פְּתָבוּ רַבְנֵי הָאֲתָרוּנִים בְּדִין סְחוּרָה בְּדִבְרֵי הָאָסוּרִים בְּאֲכִילָה עֵינָן בֵּינָן ד' ס' קי"ז וְכַדְבְּרֵי פְתַב הֶרֶב מוהר"ם בֶּן חֲבִיב בִּסְפֹת תְּמָרִים עַל דְּבַר הַתּוֹס' ד' כ"ט ע"ב ד"ה לִוְלֵב יָבֵשׁ וְכו' לְדַעַת רַש"י שְׁסוּבַר דְּהַדְּבַר נִמְסַר לְחֻכְמִים לֹא מֵרַב בְּאִיזָה דְּבַר הוּא לְעִיפּוּבָא כְּלוּלָב יָבֵשׁ וְאִיזָהוּ לְלַכְתַּחֲלָה כְּאֵגֶד הַלִּוְלֵב עי"ש.

וְנִרְאֶה דִּישׁוּב זֶה יִתְכַּן לִישֵׁב הַסְּתִירוֹת שְׁיֵשׁ בִּשְׁ"ס בְּעֵנָן זֶה אֲבָל לֹא יִתְכַּן לֹא מֵרַב לֹא מֵרַב לְקוֹלָא דְאָם הָיוּ סוּבְרִים כֵּן לֹא הָיָה לָהֶם לְהַקְלֵם מְסַבְרָא דְנִפְשָׁם דְּמִנָּא לְהוּ דְלִדְבַר זֶה נִרְאֶה לְחֻז"ל לְהַקְלֵם אֲלָא וְדָאִי מְוַכְרַח דְּסָבְרֵי דְהוּא מְדַרְבְּנָן וְסָפְקוּ לְהַקְלֵם וְעוֹד תִּפְרִץ דָּאָף דְמִתָּא דְנִרְאֶהוּ לֹא שְׁמַעִינָן אֲלָא מִצְנָה וְלֹא עִיפּוּבָא מְכָל מְקוֹם הֵיכָא דְנוֹטָה הַדְּבַר לְגִנְאִי (מִיחֻזִּי כְּמִנְנוּמָר) וְדָאִי פּוֹסֵל דְדִי לָנוּ לְהַכְשִׁיר מַה שְׁאִינוּ נֹוִי אֲבָל לֹא מַה שְׁהוּא בְּהִיפּוּף אֵלּוּ תוֹרָף דְב"ק.

וְיֵשׁ לְהַעִיר בְּמֵאִי דְמִשְׁמַע לִיה מְבַרְיָתָא דְכָתוּב ס"ת נֶאֱמָר וְכו' דְלָאוּ לְעִיפּוּבָא אֲתָמַר אֲלָא לְמִצְנָה דְהִנֵּה בְּרִיָּתָא זֹו אִיתָא גַם בְּרִישׁ מְסַכַּת נְזִיר וְאָם הֶרֶב לֹא הָיָה רֹוֹאֶה אֲלָא בְּרִיָּתָא זֹו בְּמְסַכַּת נְזִיר וְהָיָה מִבֵּין מְמַנָּה דְלְמִצְנָה בְּעֵלְמָא הוּא וְלֹא לְעִיפּוּבָא הַחֲרָשְׁתִּי אֲבָל מֵאֲחַר שְׁרָאָה גַם סוּגְיָא דְשַׁבַּת הַנָּ"ל תְּמַיָּה לִי אִיף מִשְׁמַע לִיה בְּפִשְׁטוֹת מִינָה דְאִינוּ אֲלָא לְמִצְנָה דְאֲדַרְבָּא מְסוּגִית הַשְׁ"ס שָׁם מִשְׁמַע בְּהִיפּוּף מְדַדְחֵי דְלַר"י בְּנוֹ שֶׁל רִיב"ב אִפִּי עַל צִיצִיִן שְׁאִין מְעַפְבִּין חוּזַר מִשׁוּם זֶה אֵלּוּ וְאִנְוְהוּ וְאִי הָא דְזֶה אֵלּוּ וְאִנְוְהוּ אִינוּ לְעִיפּוּבָא לֹא הִנֵּה לָן לְמִיִּשְׁרֵי לְמִיְהִדַּר עֲלִיָּהוּ וְאִיף דְמִתְבָּאָר מְדַבְּרֵי דְמִשְׁמַע לִיה דְדַרְשָׁה זֹו מְדַאֲוִרִיתָא הִיא וְכִינָן דְאִיפָא מִצְנָה דְאֲוִרִיתָא אִיף דְאִינוּ מְעַפְבִּי כּוֹל לְחֻזְרָא עֲלִיָּהוּ אֲפִתִּי קִשָּׁה מְנָא לָן לְהִבִּין כֵּן בְּפִשְׁטוֹת דְלָאוּ לְעִיפּוּבָא הוּא וְדִלְמָא מִשׁוּם דְהוּא לְעִיפּוּבָא הוּא דְשְׁרֵי לְמִיְהִדַּר עֲלִיָּהוּ וְגַם מֵאִי דְפִשְׁטָא לִיה דְדַרְשָׁה זֹו מְדַאֲוִרִיתָא הִיא קִשָּׁה דְזֶה הִיפּוּף שְׁיִטַּת הָרָא"ש וְרִי"ו וְמִרְנָן הַב"י הַנּוֹז"ל דְּסָבְרֵי דְהוּא מְדַרְבְּנָן וְכֵן דַּעַת הָרִיטְב"א וְכֵן דַּעַת הַתּוֹס' בְּרִישׁ פֶּרֶק לִוְלֵב הַגְּזוּל וּבְשַׁעַר דְּוִכְתִּי כְּמוֹ שְׁפַתְבִּתִּי בְּרִאשׁ הָאוֹת: אִיבְרָא דְמֵאִי דְמִשְׁמַע לִי לְהַגְּאוֹן שׁוֹאֵל וּמְשִׁיב (בְּמִהֲדוּרָא ג' ח"ג ס' ל"ג) הַנּוֹז"ל דְרַשׁ"י וְהַתּוֹס' בְּרִישׁ פֶּרֶק לִוְלֵב הַגְּזוּל פְּלִיגִי בְּדַרְשָׁה זֹו דְלַרַשׁ"י הִיא מְדַאֲוִרִיתָא וְלְהַתּוֹס' הִיא מְדַרְבְּנָן לִי הַדֵּל אִין דְבְּרֵי מְוַכְרַחִים כְּלָל דְמַגּוּף דְבְּרֵי הַתּוֹס' שָׁם אִין הֶכְרַח דְּסָבְרֵי דְהוּא מְדַרְבְּנָן דְשִׁפִּיר יֵשׁ לֹא מֵרַב דָּאָף דְּסָבְרֵי דְהוּא מְדַאֲוִרִיתָא מְכָל מְקוֹם אִינוּ אֲלָא לְמִצְנָה וְלֹא לְעַפְבִּי דְכָל עֲצָמָם לֹא בָּאוּ אֲלָא לְחֻלּוּק עַל מַה שְׁפַתְב רַשׁ"י דְטַעַם פִּיִּסוּל יָבֵשׁ כְּלוּלָב הוּא מִשׁוּם זֶה אֵלּוּ וְאִנְוְהוּ וְאִתָּא קְאָמְרֵי דְמִשׁוּם זֶה אֵלּוּ וְאִנְוְהוּ אִינוּ פּוֹסֵל דָּאָף דְמְדַאֲוִרִיתָא הוּא מְכָל מְקוֹם כֵּינָן שְׁלֹא בָּא בְּלִשׁוֹן צִוּוִי תְּנוּהוּ וְכִיּוּצָא אִינוּ אֲלָא לְמִצְנָה בְּעֵלְמָא וְלֹא לְעַפְבִּי וְאִיף דְהָרִיטְב"א הַכְּרִיחַ דְאֵגֶד לִוְלֵב לְרַבְנָן הוּא מְדַרְבְּנָן מְדַמְפְּלִינָן בֵּין לְכַתְחַלָּה לְדִיעְבַּד כְּמוֹ שְׁהַבְּאִתִּי לְמַעְלָה בְּשִׁמוֹ הִנֵּה עֵינָן זֶה הוּא מְקַצּוּעַ גְּדוּל וְאִינָה בְּרוּרָה בְּזֶה שְׁיִטַּת הַתּוֹס' וְכִמוֹ שְׁמַתְבָּאָר מִמַּה שְׁרַשְׁמֵתִי בְּמַעְרַכַּת הַדְּל"ת אוֹת י"ז (בְּשִׁדִּי חֲמַד ח"א) עי"ש וְעַל כָּל פְּנִיִם מַגּוּף דְבְּרֵי הַתּוֹס' דְרִישׁ פֶּרֶק לִוְלֵב הַגְּזוּל אִין לָנוּ הֶכְרַח כְּלָל דְּסוּבְרֵי דְדַרְשָׁתָּ זֶה אֵלּוּ וְאִנְוְהוּ אִינָה אֲלָא מְדַרְבְּנָן וְאֲדַרְבָּה יֵשׁ פְּנִיִם לֹא מֵרַב דְּהַתּוֹס' סָבְרֵי דְדַרְשָׁה זֹו הִיא מְדַאֲוִרִיתָא דְהִלָּא לְדִידְהוּ דְטַעַם פִּיִּסוּל יָבֵשׁ כְּלוּלָב הוּא מִשׁוּם דְאִיִּתְקַשׁ לְאֲתָרוּג וְדָאִי פִּיִּסוּל מְדַאֲוִרִיתָא וְאָם לְפִי פִירַשׁ"י דְהוּא מִשׁוּם זֶה אֵלּוּ וְאִנְוְהוּ אִינוּ אֲלָא מְדַרְבְּנָן (לְפִי

שיטתם) הִיָּה לָהֶם לְדַחֹת פִּירֵשׁ"י גַם מִטַּעַם זֶה דָּאָם אֵין כָּאן אֱלָא מְשׁוּם זֶה אֵלֵי וְאַנְהוּ אֵינוּ אֱלָא מְדַרְבְּנָן וְאֵילוּ בִּשְׁ"ס מְבוֹאָר דְּהוּא מְדַאֲרִיתָא מְדַאֲתַקֵּשׁ לְאַתְרוּג מְלַבֵּד הַטַּעַם דָּאָם כֵּן לֹא הִיָּה לָנוּ לְפִסְנָל בְּדִיעֵבַד וְכוּ' וּמְדַלָּא דְחוּ פִּירֵשׁ"י כִּי אִם מִטַּעַם דְּוָאֲנְהוּ אֵינוּ אֱלָא לְכַתְחֵלָה יֵשׁ פְּנִים לֹמֵר דְּגַם הַתּוֹס' מוֹדוּ דְּדַרְשַׁתָּ זֶה אֵלֵי וְאַנְהוּ הִיא מְדַאֲרִיתָא וְעַל כָּל פְּנִים אֵין לָנוּ הֶכְרַח לֹמֵר דְּהַתּו' סוֹבְרִים דְּהִיא מְדַרְבְּנָן כְּאָמֹר: וּמָה שְׁפַתְבּ הַגָּאוֹן שׁוֹאֵל וּמְשִׁיב דְּדַעַת רִשׁ"י בִּר"פ לִוְלֵב הַגְּזוּל דְּדַרְשַׁתָּ זֶה אֵלֵי וְאַנְהוּ הִיא מִן הַתּוֹרָה כֵּן מִתְבָּאָר דַּעַת הָרַב מוֹהֲרַמְב"ח בְּכַפֶּת תְּמָרִים (עַל דְּבָרֵי הַתּוֹס' בִּד"ה לִוְלֵב יָבֵשׁ) בְּשִׁנֵי הַיְשׁוּבִים שְׁפַתְבּ לִיִּישֵׁב דְּבָרֵי רִשׁ"י.

א) דְּלוּלָא דְרִשְׁתָּ זֶה אֵלֵי וְאַנְהוּ הַתְּנָאָה לְפָנָיו בְּמַצּוֹת לֹא הָוָה יְדַעִינָן דְּהָדַר הַפְּתוּב בַּתּוֹרָה אֵלוּלֵב נְמִי קָאֵי. ב) דְּנִמְסַר לְחֻקִּים אֵיזוֹ לְמַצְוָה וְאֵיזוֹ לְעַכְבַּ כַּמְש"ל בְּשִׁמוֹ אֶמְנָם לְפִי הַיְשׁוּב.

ג) שְׁפַתְבּ שֵׁם דְּמֵאֵי דְנִקְט רִשׁ"י טַעַם פִּיִּסוּל יָבֵשׁ מְשׁוּם זֶה אֵלֵי וְאַנְהוּ הִיָּינוּ לְשַׁאָר יָמִים חוּץ מִיּוֹם א' עֵינָן שֵׁם וְכַדְבָּרֵינוּ פְּתַב הָרַב יֵד דְּוֹד (שִׁיטָּה) עַל דְּבָרֵי רִשׁ"י בִּד"ה יָבֵשׁ וְיִישֵׁב לְדַעַת רִשׁ"י דְּאֶגְוֵדָה שְׁאֵנִי דְלָא נִפְסַל בְּשׁוּם יוֹם בְּדִיעֵבַד לְכֵן הָדִין נוֹתֵן אִם לֹא אֶגְדוּ כְּשֵׁר אֲבָל הָדַר דְּבִיּוֹם רֵאשׁוֹן פִּסוּל אֶפְיָלוּ בְּדִיעֵבַד מְדַכְתִּיב הָדַר וְהוֹקֵשׁוּ כָּל הַמִּינִים לֹא רָצוּ חֻקִּים לְחַלֵּק וְכִינּוֹן שְׁהַצְרִיכוּ לְכַתְחֵלָה זֶה אֵלֵי וְאַנְהוּ פִּסְלוּ הֵכָא אַף בְּדִיעֵבַד כְּדֵי שְׁלֵא נְטַעָה בְּיוֹם רֵאשׁוֹן עֵי"ש נִרְאָה דְלִפִּי זֶה אֵינוּ מְוַכְרַח דְרִשׁ"י סוֹבֵר דְּדַרְשַׁתָּ וְאַנְהוּ הוּא מְדַאֲרִיתָא דְהָא לֹא קָאָמֵר הָאֵי טַעְמָא אֱלָא לְשַׁאָר יָמִים שְׁהֵם מְדַרְבְּנָן וְרַק בְּיוֹם רֵאשׁוֹן חַיִּיב הַהִידוּר הוּא מְדַאֲרִיתָא מְדַכְתִּיב בְּאַתְרוּג הָדַר וְהוֹקֵשׁוּ כָּל הַמִּינִים זֶה לְזֶה וְק"ל: הַעוּלָה מְכַל הַרְשׁוּם לְמַעְלָה דְדָבָר זֶה אֵינוּ מְבוֹרֵר בְּדְבָרֵי הַפּוֹסְקִים אִם דְרִשְׁתָּ הַתְּנָאָה לְפָנָיו הִיא מְדַאֲרִיתָא וּבְמַחְלֻקָתָא שְׁנוּי וּמָה שְׁפַתְבּ הַגָּאוֹן בַּעַל עֵמֶק הַלְּכָה בְּקוּנְטְרַס תּוֹסֶפֶת מַצְוָה אֲשֶׁר לוֹ בְּרֵאשׁ סֵפֶר שׁו"ת זְכוּרוֹן יְהוֹשֻׁעַ בִּד' א' ע"ד דְּהָא דְזֶה אֵלֵי וְאַנְהוּ הוּא מְדַאֲרִיתָא כְּמְבוֹאָר בְּפּוֹסְקִים וְצִיָּין לְעִיָּין בְּשׁו"ת שְׁאֲגַת אַרְיָה ס' נ'.

בְּעִנְיֹתַי לֹא רְאִיתִי דְבָר זֶה מְפֹרֵשׁ כֵּן בְּפּוֹסְקִים דְּמָמָה שְׁפַתְבּ הָר"ן לְדַעַת הָרִי"ף דְּמַדְהַשְׁמִיט הַבְּעִיָּא דְשְׁלִישׁ מְלֶגָא אוּ מְלָבַר דַּעַתוֹ לְהַחְמִיר וְכֵן דַּעַת הָעֵרוּף וְהַרוֹקֵחַ וְרִיא"ז שְׁפִסְקוּ לְחוּמְרָא אֵין הֶכְרַח דְּסְבָרֵי דְדַרְשָׁה זֹו הִיא מְדַאֲרִיתָא כְּמוֹ שְׁפַתְבְּתִי לְמַעְלָה בְּשֵׁם הָרַב בֵּית הַשְׁוֹאֲבָה וְגַם מָה שְׁפַתְבּ הָרַב שׁוֹאֵל וּמְשִׁיב דְּדַעַת רִשׁ"י בִּר"פ לִוְלֵב הַגְּזוּל דְּהוּא מְדַאֲרִיתָא גַם עַל זֶה פְּתַבְתִּי דְאֵינוּ מְוַכְרַח לְפִי דְבָרֵי הָרַבָּנִים כְּפוֹת תְּמָרִים וְיֵד דְּוֹד וְשְׁאֲגַת אַרְיָה עֲצָמוּ כְּתַב בְּיִשׁוּב הַשְּׁנֵי אֶפְיָלוּ תִּימָא דְהוּא מְדַרְבְּנָן וְכוּ' מוֹכַח דְלֹא סְמַךְ עַל הוֹכְחוֹתֵינוּ מִהַש"ס דְּשַׁבַּת וְדַמְנָחוֹת הַנ"ל וְלֹא רְאִינוּ מִי שְׁפַתְבּ מְפֹרֵשׁ דְּהוּי דְאֲוִרִיתָא אֱלָא הָרַב חִידוּשֵׁי אַנְשֵׁי שֵׁם בְּסוּף פֶּרֶק שְׁלִישָׁה שְׁאֶכְלוּ שְׁהִבִּיא הָרַב בֵּית הַשְׁוֹאֲבָה וְכֵן הִיא דַּעַת הַרְא"ם בְּתוֹסְפוֹתֵינוּ עַל הַסְּמ"ג כְּמוֹ שְׁפַתְבּ הָרַב פְּתַח הַדְּבִיר בַּח"א ס' ל"ט ד' ס"ב ע"א וּבַח"ב ס' קצ"ב אוֹת ד' בְּשֵׁם הָרַבָּנִים מוֹהֲרֵי"ן בְּגַט מְקוֹשֶׁר בְּתוֹסְפוֹתֵינוּעַל הַרְא"ם ד' קי"ח וְשֵׁם חֲדָשׁ ח"א ד' ק"ז ע"ב וּבְכוּדָאֵי לֹא הִיָּתָה כְּפִנְתָּ הָרַב עֵמֶק הַלְּכָה עַל הַרְא"ם וְחִידוּשֵׁי אַנְשֵׁי שֵׁם הַנ"ל שְׁאֵין זֶה בְּמִשְׁמַעוֹת לְשׁוֹנוֹ שְׁפַתְבּ כְּמְבוֹאָר בְּפּוֹסְקִים וְכָל שְׁכֵן דְלִפִּי הַנִּרְאָה מְדַבְּרֵי הָרַב פְּתַח הַדְּבִיר הוּא דְהַרְא"ם לֹא כְּתַב כֵּן בְּפִירוּשׁ אֱלָא שְׁהַרְב גַּט מְקוֹשֶׁר הוֹכְרַח לֹמֵר כֵּן בְּדַעַתוֹ (סֵפֶר גַּט מְקוֹשֶׁר וְשֵׁם חֲדָשׁ

לֹא שְׂכִיחֵי גַבְאֵי) וּלְאִידָהּ גִּיסָא נְמַצָּא מְפֹרָשׁ בְּדַבְרֵי הַרִיטְבָ"א דְאִינוּ אֶלְא מְדַרְבְּנָן כְּמוֹ שְׂפַתְבוּ בְּשֵׁמוֹ הַרְבְּנִים חֻקֵּי לֵב וּבֵית הַשְּׁוֹאבָה וּמְכַרְחָ שְׁפֹן דַּעַת הָרָא"ש וּרִי"ו מְדַפְסְקוּ הַבְּעֵיָא לְקוֹלָא וּכְמוֹ שְׂפַתְבוּ מֶרֶן הַב"י וּרִש"ל בְּיָם שֶׁל שְׁלֹמֹה הַנָּ"ל וְכֵן פֶּסֶק מֶרֶן בִּש"ע וּרְבִי הָאֲחֵרוֹנִים דִּישְׁרֹן סְמִיכוּן סְבִיב הַשְּׁלַחֹן לֹא עֲרֻעְרוּ עַל זֶה שְׁמַעְיִנִין דְּנִקְטֵי הָכִי וְכֵן מוֹכַח קֶצֶת דַּעַת הַתּוֹס' בְּמִקּוֹמוֹת שְׂרַשְׁמְתֵי לְמַעְלָה וּבְשׁוֹאֵל וּמַשִּׁיב הַנּוֹ"ל פְּשִׁיטָא לִיהַּ שְׁפֹן דַּעַת הַתּוֹסְפוֹת בְּרִישׁ פֶּרֶק לְוֵלֵב הַגְּזוּל (אֶלְא שְׂאִין דְּבָרֵינוּ מְכַרְחִים כְּנוֹ"ל) וְאִם כֵּן אִידָהּ נוֹכַח לֹאמֹר בְּדַבְרֵי הַג' הָעֵמֶק הַלְכָה דְּמְבוֹאֵר בְּפוֹסְקִים דְּדַרְשָׁה זֹו מְדַאֲוֵרִיתָא הִיא וְרֵאִיתִי שְׁגָם הַגְּאוֹן בֵּית שְׁמוּאֵל אַחֲרוֹן בְּתַשׁוּבוֹת הַנוֹסְפוֹת שְׂאֲחַר הַתְּשׁוּבוֹת הַשְּׂיִיכוֹת לַחֹ"מ בְּסִי' ה' ד' ה' ע"ב כְּתֹב בְּפִשְׁטוֹת דְּהָא דְזָה אֵלֵי וְאֲנֹהּוּ הוּא מְדַאֲוֵרִיתָא וְכֹתֵב דְּהַפּוֹסְקִים הוֹלְכִים בְּסִפְקָא דְזָה אֵלֵי וְאֲנֹהּוּ לְחוּמְרָא וְכוּ' עִי"ש וְלִי הַדָּל צ"ע: וְכֵן יֵשׁ לְתַמְנוּהָ עַל גְּדוּל בְּדוּרְנוֹ הַגְּאוֹן הָעֵמֶק שְׂאֵלָה יצ"ו שְׂפַתְבוּ בְּסִפְרוֹ בְּפִרְשַׁת שְׁלַח שְׂאֵלְתָא קַכ"ו סוּף סַ"ה בְּפִשְׁטוֹת דְּצִיּוּת יָפִים הוּא מְצוּה מִן הַתּוֹרָה שְׁנֹאֲמַר זֶה אֵלֵי וְאֲנֹהּוּ טְלִית נָאָה וּבְזֶה נִכְלָל גַּם כֵּן צִיּוּת נְאִים וְהָכִי תִנְיָא בְּמַסְכַּת סוֹפְרִים פֶּרֶק ג' הַלְכָה י"ג חֲזִיב לְעֲשׂוֹת צִיּוּת נְאָה וְכוּ' שְׁנֹאֲמַר זֶה אֵלֵי וְאֲנֹהּוּ עַכ"ל וְהִנֵּה מַה שְׂפַתְבוּ דְּבִכְלָל טְלִית נְאָה נִכְלָל צִיּוּת נְאִים וְהִבִּיא דְּהָכִי תִנְיָא בְּמַסְכַּת סוֹפְרִים מְשַׁמַּע מְדַבְּרֵינוּ דְּבִש"ס דִּילֵן נְאֲמַר זֶה גְבִי טְלַת נְאָה וּמַטְלַת בָּא לְלַמֵּד לְצִיּוּת וּמִיּוֹתֵי נְמִי דְּהָכִי תִנְיָא בְּמַס' סוֹפְרִים אַחֲרֵי הַמַּחֲזִיר אֵין דְּבָרֵינוּ מְדַבְּרֵינוּ דְּבִש"ס דִּילֵן בְּשַׁבַּת ד' קל"ג ע"ב וּבְרִישׁ גְּזִירָא לֹא הוֹנְפֵר כְּלָל טְלַת נְאָה אֶלְא צִיּוּת נְאָה כְּמוֹ שְׂרַשְׁמְתֵי הַרְוֹאָה וְאוּלַי הַנְּצֵרָה לְזָה לְפִי שְׂרַשְׁמְתֵי שְׂגִירְסַת רִש"י בְּפֶרֶק קַמָּא דְּבָבָא קַמָּא ד' ט' ע"ב וְכֵן גִּירְסַת הַרִי"ף וְהָרָא"ש בְּפֶרֶק לְוֵלֵב הַגְּזוּל בְּסִי' י"ב הִיא טְלַת נְאָה וְלֹא הוֹנְפֵר בְּדַבְּרֵיהֶם צִיּוּת נְאָה כִּיעִי"ש וְהוּא דוֹחֵק דְּאִמּוֹר גַּם בְּמַסְכַּת סוֹפְרִים גְּרַסֵי טְלַת נְאָה וְלֹא כְּגִירְסַתֵּינוּ צִיּוּת נְאָה כְּמוֹ שְׂרַשְׁמְתֵינוּ שְׂחִלּוּקָה גִּירְסַתְבוּ בְּהַש"ס מְגִירְסַתֵּינוּ.

וְגַם בִּירוּשְׁלַמֵי פֶּרֶק קַמָּא דְּפָאָה ה"א (בְּפִיֶסְקָא גְּמִילוֹת חֻסְדִּים וְכוּ') הַגִּירְסָא שְׁם כְּגִירְסַת הַש"ס שְׂלַפְנֵינוּ צִיּוּת נְאָה עִי"ש גַּם מֵאֵי דְּפִשְׁטָא לִיהַּ דְּדַרְשָׁה זֹו הִיא מְדַאֲוֵרִיתָא הוּא תְּמוּנָה לְעַנְדָּ דְּלֹא זָכַר שִׁיטַת הָרָא"ש וּרִי"ו וּפֶסֶק מֶרֶן דְּסַבְרֵי שְׂהִיא מְדַרְבְּנָן כְּמוֹר וּבִיּוֹתֵר יֵשׁ לְתַמְנוּהָ עַל הָאֵי תִנְיָא יְרוּשְׁלַמָּא הַגְּאוֹן מוֹהֲרֵי"ל דִּיֶסְקִין יצ"ו בְּהַמְחַבְּרַת תּוֹרָה מְצִיּוֹן שְׁנֵה רֵאשׁוֹנָה חוֹבְרַת ב' ס' א' שְׂפַתְבוּ דְּמְבוֹאֵר בְּשַׁבַּת ד' קל"ג ע"ב דְּמַצְנוֹת זֶה אֵלֵי וְאֲנֹהּוּ הִיא מְצוּה דְּאֲוֵרִיתָא עִי"ש שְׂפַתְבוּ כֵּן לְפָרֵשׁ דְּבָרֵי הָרָא"ש וְהוּא תְּמוּנָה דְּנֹדָא לְהָרָא"ש הַיְדוֹר מְצוּה אִינוּ אֶלְא מְדַרְבְּנָן כְּמוֹכַח מְדַפְסֵק הַבְּעֵיָא דְּשְׁלִישׁ מְלֻגָּאוֹ וְכוּ' לְקוֹלָא וּכְמוֹ שְׂפַתְבוּ מֶרֶן הַב"י גַּם מַה שְׂפַתְבוּ שְׁם כֵּן עַל פִּי סוּגְיָא דְּשַׁבַּת ד' קל"ג ע"ב לְפִי הַרְשׁוּם לְמַעְלָה אִינוּ מְכַרְחֵי וְטַפֵּי הָנוּה לִיהַּ לְאֲתוּיֵי סוּגְיָא דְּמַנְחוֹת הַנָּ"ל וְצ"ע עַתָּה נְדַפְסֵ ס' עֵין יֶצְחָק לְהַגְּאוֹן הַמְפָּרְסֵם סב"ק מוֹהֲרֵי"ץ אֶלְחֲנָן יצ"ו וְרֵאִיתִי שְׁם בְּחֻלְקָא א"ח ס' ד' שְׂפַתְבוּ קֶצֶת בְּעִנְיָן זֶה וְכֹתֵב דְּאִית לָן לְמִינְקֻטָּה דְּהוּא מְדַרְבְּנָן כִּינּוּ שְׁפֹן פֶּסְקוֹ הַפּוֹסְקִים בְּסִי' תר"נו גַּם רַבִּין חֲסִידָא אִישׁ יְרוּשְׁלַיִם בְּסֵה"ב אֲזַן אֶהְרֹן בְּקוֹנְטְרִיס אַרְעָא סְמִיכְתָּא בְּמַעְרְכָה זֹו הִבִּיא לָנוּ דְּבָרֵי מִי שְׂגָדוּל הָרַב הַמְבִי"ט בְּס' קְרִית סִפְרָא בְּפֶרֶק א' מֵהִלְכוֹת תְּפִלִּין שְׂדַרְשָׁה זֹו הוּא מְדַרְבְּנָן וְצִיּוֹן לְעִינֵינוּ בְּס' נוֹי הָעֲמוּדִים הַחֲדָשׁ ד' ע"ב וְאִינוּ מְצוּי אֶצְלֵי לְרֵאוֹת מֵאֵי קְאָמַר מֶר: וּמְדַבְּרֵי הַגְּאוֹן חֲתָם סוֹפֵר בְּחִידוּשָׁיו לְרִישׁ פֶּרֶק לְוֵלֵב הַגְּזוּל (שְׂבַחֲלֵק שְׂשִׁי) מְתַבָּאָר שִׁיטָה אַחֲרַת בְּעִנְיָן זֶה וְהוּא שְׂשִׁים (בְּד"ה וְהִיבֵשׁ) כְּתֹב גַּם כֵּן

שדעת רש"י דמשום זה אלי ואנוהו מעפב לפסול פדיעבד ושהתוס' שם סוכרים דאינו מעפב והביא ש"ס בגטין ד' ר' ע"א דרב אחא בר יעקב סוכר דפליגי ר' יהודה ורבנן דלר' יהודה פשר להעביר קולמוס על השם ולרבנן פסול ורבא לקמן בדרף ל"א ע"א צ"ל שפוכר פרב חסדא בגטין הנ"ל דלא כר"א בר יעקב ורש"י סוכר פהפוסקים בגיטין כר"א בר יעקב לכן פירש פאן דמעפב והקשה על ר"א בר יעקב מה יענה לקושית התוס' מלולב מצנה לאגדו משום ואנוהו ואם לא אגדו פשר אלמא דנאנוהו אינו מעפב וכתב לחלק דהמצנה עצמה צריכה הידור הן בארבע מינים הן בכתיבת השם ובכל המצות ומעפב נמי אבל מי שפכר קנה ד' מינים מהנדרים בעצמותן אין עיכוב שיהדרו מבחויץ לאגדו בגמונים של זהב או לאגדו פלל וכו' ושוב הקשה על ר"א בר יעקב מסוגיא דשבת ד' קל"ג דמתבאר דמשום ואנוהו אינו מעפב ואחר שיישב קושיתו הקשה על התוס' וכי נעלם מהם ומפל הראשונים סוגיא דגטין הנ"ל ותירץ דסברי התם מפרש קרא זה אלי דוקא ואנוהו פירוש בקדושת אלי כתיבת ה' בעינן נזה וכן הכא בד' מינים מפורש הדר בעינן נאה לעיכוב אבל בשאר מצות אינו לעפב ועוד אפשר הנה זה אלי והדר שני פתובים בקדושת ה' ובאתרוג בעינן הידור לעיכוב ולא בשאר מצות שאינו מעפב אלו תורף דב"ק.

מתבאר שפוכר דגוף הדרשה דדרשינן התנאה לפניו במצות היא מדאורייתא בכל המצות אבל לענין עיכוב יש חילוק דבשאר מצות אינו מעפב ובכתיבת השם ובאתרוג מעפב וזה היפך ממה שנראה מדבריו שפחלק א"ח סי' קפ"ד הנז"ל (בד"ה ואתה תחזנה) ששם נראה שמספיק למסקנת הרש"ל בים של שלמה דהידור מצנה אינו אלא מדרבנן ועל פי זה כתב להתיר בחול המועד את האתרוג שתלאו בפסופה לנוי ליטלו לברכה משום דאף דבתחלה היה נוי למצנה דאורייתא ועכשיו היא מצנה דרבנן פכר הספיק בים של שלמה דהידור מצנה הוא מדרבנן וכו' עי"ש ואילו בחידושי מתבאר שדעתו דהידור מצנה הוא מן התורה וצ"ע: גם מדברי ספר החסידים בסי' תתע"ח נראה שהידור מצנה הוא מן התורה שכתב וז"ל פתיב חשתי ולא התמהמהתי לשמור מצותיך לא יעפב אדם את המצנה בעבור זה שאמרה תורה זה אלי ואנוהו התנאה לפניו במצות פגון טלית נאה וס"ת נאה שלא יאמר אדם פיון שיש לי טלית לקנות אמתין עד שיבואו לי טלית יפה מאד אלא יקנה מיד טלית אף שאינה יפה כל כך וכן עיר שאין בה ס"ת ויש שם סופר שיועד לכתוב אבל אינו יודע לכתוב כל כך יפה פמו סופר אחר שלא יבא כל כך בקרוב זמן מוטב שיכתוב אותו המצוי מיד אף על פי שאינו פותב יפה פי על זה נאמר חשתי ולא התמהמהתי לשמור מצותיך ובסי' תתע"ט כתב וז"ל אם כתב אדם ספר יפה וכתב דף שאינו כל כך יפה פמו שאר הדפים אף על פי שאין בו טעות אם חפץ יסיר הדף ויגנוז.

ויכתוב אחר יפה ואין לומר עובר משום בל תשחית לכה נאמר זה אלי ואנוהו עכ"ל ומלבד שמשמעות לשונו שכתב שאמרה תורה זה אלי ואנוהו התנאה לפניו וכו' משמע שפונתו לומר שדרשה זו הוא מן התורה (ולא שפונתו לומר שהתורה אמרה זה אלי ואנוהו וחכמים סמכו על זה לדרוש התנאה לפניו דאין זה במשמעות לשונו) ועוד מדהתיר לגנוז הדף שאינו כל כך יפה מפני טעם זה דהתנאה לפניו ולא חש לביזוי ח"ו להביא את הדף לידי גניזה אף שפסתמא לא יבצר שיש בהדף איזה שמות הקדושים

ונמצא מביאם לבית הפיסול (שְהָרִי לֹא פָתַח לְחַלֵּק בְּהִיטֵר זֶה בֵּין אֵין בְּהִדְרָף שְמוֹת הַקְדוּשִׁים לְכַשְׁיֵשׁ בּוֹ) מוֹכַח דְמַאי דְדַרְשִׁינָן הָכִי הוּא מְדַאֲוֵרִיתָא שְאָם הוּא רַק מְדַרְבְּנָן אֵין סְבָרָא לְהַתִּיר לְהַבִּיא הַדְרָף לִידֵי גְנִיזָה (דְהוּי כְמוֹחֵק אֶת הַשְּמוֹת הַקְדוּשִׁים) מִשׁוּם מַאי דְאָמַר רַבְּנָן הַתְנַאָה לְפָנָיו בְּמַצּוֹת: וְכֵן רְאִיתִי בְשׁו"ת הַגָּאוֹן מוהר"ם שִׁיק (שְהַשְׁגָּתוֹ מְקֻרֹב) בְּחֵלֶק יו"ד ס' הַר"ן בְּמָה שְׁנִשְׂאֵל בְּמִי שְׁיֵשׁ לוֹ לְקִנּוֹת ס"ת שְׂכַתְבָּהּ אֲוָמָן מִןפְּלֵא וְיִכּוֹל גַּם כֵּן לִיתָן לְאַחַד מִסּוֹפְרֵי זְמַנְנוּ שְׁיִכְתּוּב לוֹ ס"ת אֵיזָה מֵהֶם עֲדִיף וּבְחִשׁוּבָתוֹ נִשְׂא וְנָתַן בְּדִין זֶה וְכַתּוּב (בד"ה וְאֶפִּילוֹ) בֵּינוֹן דַּס"ת יָפָה וּמְהוֹדֶרֶת הִיא מְדַאֲוֵרִיתָא וְיִלְיָף לָהּ בְּשַׁבַּת קל"ג ע"ב מִן וְאֲנִהוּ לְבָלָר אֲוָמָן וְכו' וַיֵּשׁ הַיְדוּר מְצוּהָ שְׂאֶפִּילוֹ בְּדִיעֵבֶד מְעַכְב כְּמוֹ שְׂבָאָר בְּכַפּוֹת תְּמָרִים רִישׁ פָּרֶק לְוֹלֵב הַגְּזוּל וּבְרִש"י וְנִמְק"י מִתְבָּאָר דְגַם קוֹנֵה ס"ת יוֹצֵא יְדֵי חוּבָתוֹ אֲלָא דְמַצְנָה מִן הַמְּוֹבָחָר שְׁיִכְתּוּב בְּעַצְמוֹ אוֹ יִתָּן לְכַתּוּב וְזֶה אֵינּוּ מִן הַתּוֹרָה וְהַיְדוּר מְצוּהָ הוּא מִן הַתּוֹרָה וְכו' עי"ש מֵה שְׁהַעֲלָה לְנִדְוֹנוֹ הָרִי פָתַח מְפֻרָשׁ שְׁהַיְדוּר מְצוּהָ הוּא מִן הַתּוֹרָה וְחִידוּשׁ הוּא שְׂלֵא הַזְכִּיר בְּזֶה דְבָרֵי מִר רַבּוֹ הַגָּאוֹן חֲתָם סוֹפְרֵיבְשִׁי הַמְּקוֹמוֹת שְׁהַבְּאִיתִי לְמַעֲלָה (בד"ה וְאֶתָּה תַחֲזֶה וּבד"ה וּמְדַבְּרִי) דְמְמַקּוֹם אֲחַד הָנוּי תִּיּוּבְתִיָּה וּמַהֲשִׁנִּי מְסִייעָא לִיָּה: וְכַתּוּב מִרְן הַחֲבִי"ף בַּס' בְּרַכַּת מוֹעֲדֵיךָ לְחַיִּים בְּדְרוּשׁ י"א לְתִשׁוּבָה ד' קכ"ט ע"א בְּשֵׁם הָרַב מְשַׁבִּית מְלַחְמוֹת ד' י"ד ע"ב דְּהָא דְהַתְנַאָה לְפָנָיו וְכו' הוּא מְצוּהָ דְרַבְּנָן וְשְׂלֵא נְאֻמַּר זֶה בְּמַקְנָאוֹת דְדוֹקָא בְּמַצּוֹת הַתְּלוּיּוֹת בְּמַרְאָה עֵין הָאֲדָם כְּנֻטְלַת לְוֹלֵב וְסוֹפָה נְאִים וְכִיּוֹצֵא אֲבָל בְּמַקְנָאוֹת הַכֹּל תְּלוּי בְּטְהָרָה וְלֹא אֲכַפַּת לָן בֵּין מַקְנָה לְמַקְנָה עֵיו"ש וְס' הַנָּ"ל אֵין מְצוּי אֲצִלִּי לְרֵאוֹת דַּב"ק וְלְכַאוּרָה יֵשׁ לְפַקֵּק בְּמָה שְׂכַתּוּב דְלֹא קְפִדִּינוּ אֲלָא בְּדָבָר הַנִּרְאָה לַעֲיִן מְדַבְּרֵי הַמְּרַדְכֵי בְּסוֹף מְגִילָה וּפְסוּקוֹ הַרְמ"א בַּא"ח ס' קמ"ז ס"א דְמַעֲיֵל שְׂמַצַּד אֲחַד מְשִׁי וּמַצַּד אֲחַד פְּשָׁתָן יִתָּן צַד הַמְּשִׁי לְצַד הַסְּפָר לְגַלּוֹל הָרִי דְקְפִדִּינוּ שְׂיִתָּן צַד הַנְּאָה לְצַד ס"ת אֶף עַל פִּי שְׂאָם כֵּן יִהְיֶה הַנְּאָה סְמוּיִי מִן הָעֵין וּלְפִי סְבָרַת הָרַב מְשַׁבִּית מְלַחְמוֹת אֲדַרְבָּא הִיָּה רְאוּי לִיתָן הַצַּד שֶׁל מְשִׁי לְצַד חוּץ כְּדִי שְׂיִהְיֶה נִרְאָה הַנּוּי מִבְּחוּץ מִשׁוּם זֶה אֲלִי וְאֲנִהוּ אֶף יֵשׁ לִיִּישׁב עַל פִּי מֵה שְׂכַתּוּב שֵׁם הָרַב מַג"א בְּשֵׁם הָאֲגוּדָה דְמַעֲיֵל הַתַּחֲתוֹן יִתָּן הַמְּשִׁי לְצַד הַסְּפָר וּמַעֲיֵל הָעֲלִיוֹן יִתָּן הַמְּשִׁי לְצַד חוּץ דְּוּמִיָּא דְהָאֲרוֹן שְׁהִיָּה מְצוּפָה מִבֵּית וּמְחוּץ וּבְאֲמַצְעֵיתוֹ עֵץ וְכַתּוּב דְמָה שְׂכַתּוּב בְּמַרְדְּכֵי דְוּמִיָּא דְמַזְבַּח הַקְּטוֹרֶת הוּא טְעוֹת וְצָרִיף לְהַגִּיָּה דְוּמִיָּא דְאֲרוֹן עֵי"ש וּלְפִי זֶה נִרְאָה דְצָרִיף לֹאמַר דְגַם כְּנֻנַת הַמְּרַדְכֵי כֵּן הִיא כְּמוֹ שְׂכַתּוּב בְּאֲגוּדָה וּמָה שְׂכַתּוּב לִיתָן צַד הַמְּשִׁי לְצַד הַסְּפָר הוּא בְּמַעֲיֵל הַתַּחֲתוֹן דְּוּקָא שְׂבּוֹ גוֹלָל הַס"ת אֲבָל לֹא בְּמַעֲיֵל הָעֲלִיוֹן דְאוֹתוֹ וְדַאי יִהְיֶה צַד הַמְּשִׁי לְחוּץ שְׂאָם לֹא כֵן מָה הוֹעֲלֵנוּ בְּהַגְהֵתִינוּ דְוּמִיָּא דְאֲרוֹן בְּמַקּוֹם דְוּמִיָּא דְמַזְבַּח הַקְּטוֹרֶת הִלֵּא הָאֲרוֹן הִיָּה מְצוּפָה מִבֵּית וּמְחוּץ כְּמוֹ שְׂכַתּוּב הָרַב מַג"א וְהוּא שֵׁם עָרוּף בְּיוֹמָא ד' ע"ב ע"ב שְׁלֵשׁ אַרְבּוֹת עֲשָׂה בְּצִלְאֵל וְכו' עי"ש בְּרִש"י דְהַחִיצוֹן הִיָּה שֶׁל זָהָב כְּשֶׁל פְּנִימִי וּגְיָרְסַת הַב"ח שֵׁם חִיצוֹן שֶׁל זָהָב וְכו' אֲלָא וְדַאי מְוֹכַרְח דְכּוֹנְנָתוֹ לְפָרִשׁ דְבָרֵי הָרַב הַמְּרַדְכֵי עַל דְרָף שְׂכַתּוּב בְּאֲגוּדָה אֲלָא דְמָמָה שְׂכַתּוּב בְּשֵׁם סְפָר הַחֲסִידִים וּמְבִיא רְאִיָּה מְקַרְשִׁים שְׁהִיוּ מְצוּפִים זָהָב מִבְּפָנִים וְהִירִיעוֹת מִבְּחוּץ מְשַׁמַּע דְגַם בְּמַעֲיֵל הָעֲלִיוֹן הַדִּין כֵּן אֶף שְׁהַצַּד שְׂאֵינוּ נֹאָה נִרְאָה לְחוּץ דְּוּמִיָּא דְקַרְשִׁים וְכִינוּן שְׂכַתּוּב (הָרַב מַג"א) וְכֵן פָּתַח בַּסֵּה"ח וְכו' נִרְאָה שְׂרַצוֹנוֹ לֹאמַר דְשִׁנְיָהֶם (הַמְּרַדְכֵי וְסֵה"ח) לְדָבָר אֲחַד נִתְפָּנוּ וְלִי הַדֵּל צ"ע דְכִינוּן דְהַמְּרַדְכֵי יִלְיָף לָהּ מֵאֲרוֹן בְּהַכְרַח לֹאמַר שְׂכּוֹנְנָתוֹ כְּמוֹ שְׂכַתּוּב בַּס' הָאֲגוּדָה כְּמוֹ שְׂכַתּוּבִי וְתַמִּיָּה לִי עַל הָרַב מְחַצִּית הַשְּׂקָל שְׂדָרְכוֹ בְּקוֹדֶשׁ לְבָאָר בָּאָר

רחובות פל דברי הרמג"א ובנה סגר עליו המדבר וקבל שְׁכַר על השתיקה: שוב ראיתי דהרמ"א בס"ל"ב ס"ד כתב מצוה לזכותם מבחוח ומבפנים והוא מדברי הרב המרדכי וכתב הרב פתח הדביר שם באות ג' שתמה הרב אדני פז דלא שייך זה אלי ואנוהו בדבר שהוא מכוסה תמיד וכן כתבו בהד"א התוס' במנחות ד' ל"ב וכו' ומטעם זה השמיט זה מן בש"ע וכו' וכתב על דבריו דאמת שפן כתבו התוס' בשם ר"ת אבל סברת ר"ת יחידאה היא כמו שכתב מן חיד"א בסוף ס' שער יוסף בתשובה סי' ח' ד' כ"ד ע"א וגם מן סובר פן וכן מוכח קצת מש"ם שבת ד' קל"ג ע"ב דז"א ואנוהו שייך במילה דמכוסה תדיר וכן כתב הרב מנחת אהרן פל"ג ג' סי' ב' דדקדקו חז"ל ואמרו התנאה לפניו לומר נוי המצוה תלוי במה שהוא נוי לפניו יתברך לא להתנאות בעיני הבריות ומסיק פן דואנוהו שייך נמי במנפלא ובמכוסה אתוד"ק וחידיוש הוא בעיני שנועלם ממנו דברי הרב המרדכי ופסק הרמ"א בס"ל"ב קמ"ז ודברי הרב משבית מלחמות הנז"ל ועל כל פנים למדנו דדעת רבנו קדישי הנ"ל דגם במנפלא ובמכוסה שייך משום נוי מצוה דלא כמו שכתב הרב משבית מלחמות מסבירא דנפשיה וכן כתב הרב אורים גדולים בלימוד י"ט דמאי דתני תנא בברייתא דמייתי הש"ס בשבת ד' קל"ג פתוב ס"ת לשמו בהדי אינה דהו משום נוי דיו נאה וכו' הוא לאשמועינן דאפילו מה שאינו אלא נוי לפניו יתברך נאמר עליו זה אלי ואנוהו ושידקדקו לומר התנאה לפניו וכו' עי"ש ובס' בגין שלמה (לידידי אישי פהן גדול הגאון המפורסם מוהרש"ל הפהן מוילנא יצ"ו) שנדפס עתה ראיתי בתשו' סי' ז' שפלפל בחכמתו הרמה בדין זה אם בדבר שאינו נראה לכל יש דין זה דהתנאה לפניו במצות ודעתו דעת עליון נוטה דאין בזה משום ואנוהו והאריה בזה וכעת לא פניתי לעיני בדב"ק ואתה תחזה: והנה אחר שנדפס מה שכתוב למעלה בענין זה (אם בדבר הסמוי מן העין איכא משום ואנוהו) שלח לי ידידי הרב הגאון מוהר"ר משה שמואל הורוויץ מעיר ווילנא יצ"ו את ספרו ידי משה וכתב לי לעיני בענין זה בספרו הנ"ל (הנספח לספר הפרנס שהביאו לבית הדפוס הרב הנ"ל יצ"ו) בד' ט"ל ע"ג וד' מ"ב ע"ג ועיניתי שם וראיתי שכל המשא ומתן שלו שם הוא להשיג על דברי ידידי הפהן הגדול בס' הבהיר בגין שלמה שהזכרתי למעלה (שדעתו נוטה לומר בדבר שאינו נראה לעין כל ליכא משום התנאה לפניו) והם בדין תפליו של יד דאין צריך להשחיר עור הבית של יד ומה שאמרו בס' ל"ב סעיף מ' דעור הבתים מצוה להשחיר היינו בשל ראש דוקא והביא ראיות לזה ומני"ר משה שפיר יצ"ו הרבה להשיב על דברי ראיותיו ובדף ט"ל אות ג' חקר אם מוספם מכל הפוסקים שטעם שחרות הבתים הוא משום זה אלי ואנוהו או יש סוכרים שהוא הלכה למשה מסיני ונפקא מינה לדינא דאם הוא רק משום ואנוהו אינו מעכב בדיעבד כמו באגד דלולב דאם לא אגדו פשר (וציין לעיני בדברי הרב המבי"ט ח"ג סי' מ"ט והרב אבן השוהם סי' כ"ג וסיים וצ"ע ואין הספרים הנ"ל אצלי לידע מאי קאמרי ומאי קשיא ליה על דבריהם) וכתב שפן מוכח מהש"ס בסנפך ד' ל"א ע"ב דמשום ואנוהו אינו מעכב מדאמרינן ור' יהודה לא בעי הדר והא כתיב הדר ומשנינן דהוא הדר באילנו משנה לשנה ואפתי תקשי דליפסול משום ואנוהו דהא תניא בשבת ד' קל"ג עשה לפניו לולב נאה אלא ודאי דואנוהו אינו מעכב בדיעבד (אמר המחבר הוכחה זו יש לדחותה על פי דברי הגאון חתם סופר בחידושו לריש פרק לולב הגזול שכתבתי למעלה וק"ל): שוב הביא (בידי משה הנ"ל) שמצא שהרב הנמק"י בסוף הלכות ס"ת

בדין שכתב הרי"ף שלא יכתוב תציו של קלף ותציו של עור וכתב משום דבעינין ואגוהו וכו' אינו נוי אבל אינו נפסל בכך מדלא קתני פסול דמבואר דמשום נוי אינו פוסל (ותמה על הרב הנמק"י שמבואר בהקפך בדברי הראשונים דפוסל ועל כל פנים למדנו מדברי דמה שהיה משום נוי אינו פוסל) אלו תורף הדברים שבד' ט"ל ומה שציינו לד' מ"ב הוא ששם פתב לדחות כל הראיות שהביא הגאון בנן שלמה יצ"ו להוכיח דבדבר הסמוי מן העין אין בו משום ואגוהו והגאון מח"ס בנן שלמה יצ"ו שם בד' מ"ו ומשם והלאה פתב ליישב השגות הרב המחבר על דבריו ועשה סניגדון לדבריו שפספר בנן שלמה עיין בדב"ק נפלאות מתורתם: ועל מה שכתבתי למעלה (בד"ה וכן יש לתמוה) על דברי הגאון תנא ירושלמא מוהרי"ל דיסקין יצ"ו הנה מר בריה הלא הוא ידידי הרה"ג מוהר"ר יצחק ירוחם דיסקין מעיר אומאן יצ"ו במקתב לחזקיהו בשנת התרנ"ג פתב לקיים מילי דאבות ואלה דבריו הנה כת"ר הביא בשם כ"ק אבא מארי שליט"א שפתב בשיטת הרא"ש כשיטת הסוברים דזא"ו לאו אסמכתא והידור מצנה מה"ת וע"ז תמה כת"ר מדברי הרא"ש עצמו פ"ק דב"ק שפסק הך אבעיא דלא איפשטא לקולא דשליש מלגאו והעיד בשם מרן הב"י שפירש משום דהידור מצנה דרבנן אמנם אחרי הסליחה מכת"ר העיד שראה את השמש אבל לא באספקלריא המאירה ובמקום השגתו שם תשובתו בצדו ואדרבא פוק חזי דברי קדשו של מרן הב"י כי רוח ה' דבר בו ודבריו מדוקדקים בתכלית הדיוק ומכוננים להלכה אם אמנם בעל פלפולא חריפתא בב"ק שם פתב להדיא דהידור מצנה דרבנן מפני שהוא באמת מן הסוברים כן ולשיטתו אזיל ורבו החולקים בזה ומי לנו גדול מרבנו האלפסי נרש"י ועיין שאגת ארנה ואין אנו אחראין למשפוני נפשין ע"ז כי הוא מפרש ולא פוסק אמנם מרן הב"י עמוד ההוראה אשר מפי אנו חיינ שכל את לשונו הטהור ולא נזכר בדבריו כלל דהידור מצנה דרבנן רק דספק דרבנן לקולא.

ולפענ"ד לא נתפונן לומר דהידור מצנה דרבנן רק דאפי' להסוברים הידור מצנה מה"ת מכל מקום האי שיעורא דאמרו בגמרא עד שליש במצנה פשוט וברור דלכו"ע הוא רק מדרבנן אבל מן התורה אין ע"ז שיעור כלל כמו מצות צדקה שהיא מן התורה אבל שיעור חומש הוא מדרבנן וכן גבי מצות תרומה השיעורים שלה הם רק מדרבנן ואף על גבדבגמרא אמרו סתמא עד שליש ולא זכרו שהיא תקנת חכמים מ"מ מצינו כה"ג בחולין קל"ז ע"ב בהא דרב ושמואל דאמרי פאה בששים ואף על פי שאמרו הדבר סתמא מ"מ מסיק הש"ס שם שהוא שיעור מדרבנן והכא נמי דכונתה ואם כן פיון שבש"ס סלקא בתיקו בגוף השיעור אי מלגאו או מלבר פסק הרא"ש לקולא דהוי ספק בשיעור דרבנן דמה"ת אין להידור מצנה שיעור כלל אבל עצם הידור מצנה שפיר הנה מן התורה לשיטת הרא"ש וכדברי מר אבא הגאון שליט"א תדע שהרי לשיטת הרמב"ם ודאי הידור מצנה מן התורה לדברי בעל מגלת אסתר בשיטת הרמב"ם בס' המצות שורש א' דלשון מצנה בכל מקום מה"ת ובפ"ק דסנפא אמרו לולב מצנה לאגדו משום זא"ו ועוד דקצת משמע כן מדברי הרמב"ם סוף איסורי מזבח שהוא מה"ת ומכל מקום השמיט ולא זכר כל עיקר שיעורא דעד שליש במצנה אעפ"י שלא מצאנו ע"ז חולק ואדרבא הדבר מבואר גם בהירושלמי פ"ק דפיאה ואם הנה דין זה מה"ת בודאי לא השמיטו הרמב"ם וע"כ שהוא

מדברבנו וחומר א בעלמא אמת שדברי מגא"ס שזכרתי אית להו פירכא מפמה דוכתי ואכמ"ל.

ואין להקשות א"כ אמאי לא חשיב נמי במתניתין דריש פאה הידור מצנה מדברים שאין להם שיעור מן התורה דלא חשיב רק מצנה פרטית כמו פאה ובכפורים משא"כ הידור מצנה שהיא מצנה כוללת דאפילו לדעת היש"ש דשעורא דשליש אמרו רק באתרוג דכתיב ביה הדר אבל מ"מ עיקר הידור מצנה נוהג בכל מצות שבתורה ועוד י"ל דלא חשיב הידור מצנה דהוי מצנה שלפני הדיבור פינו דנפיק מקרא דזא"ו שזאמר קודם מ"ת ול"ד לפאה ולכפורים ואע"ג דחשיב נמי במתניתין ראיון ואלקבא דריש לקיש בפ"ק דחגיגה היינו קרבן ראי' ולב"ש עולת ראיה הקריבו במדבר ונהו מצנה שלפני הדיבור מ"מ מאן האי תנא דדריש הידור מצנה מקרא דזה אלי ואנוהו הוא ר' ישמעאל כמבואר במכילתא דבשלח שם ור' ישמעאל ס"ל להדיא בפ"ק דחגיגה שם כב"ה דעולת תמיד הווי והדמסיק שם בגמ' סמי מפאן ר' ישמעאל: ודע דאי נימא דמתניתין לא חשיב רק היד מצות מדברבנו יש להו שיעור הנה מקום לישב השמטת הרמב"ם שיעורא דשליש משום דקשיא ליה מתניתין דלא חשיב הידור מצנה דמה"ת ודאי אין לה שיעור וכמ"ש וע"כ דמתניתין פליגא אדינא דר"ז ומצנה דלית לה שיעורא מדברבנו נמי לא חשיב והרמב"ם לטעמיה דבכפורים נמי יש להו שיעור מדברבנו אבל מדברי הירושלמי פ"ק דפאה משמע לכאורה דלא כדברינו מדפריד דליחשיב אפר פרה ועוד נראה דאפילו אי נימא שלדעת הסוברים הידור מצנה מה"ת שיעור שלישי נמי מה"ת מ"מ עכ"פ אין זה מפורש בתורה וע"כ הוא בכלל שיעורין הלכה למשה מסיני וכמ"ש כה"ג בתשובת הרא"ש לענין שיעור י"ג שנה וא"כ אפתי נפלנו ברברכתא בפלוגתא דקמאי הרמב"ם והראב"ד בספק הלכה למשה מסיני לקולא או לחומרא לדברי הרב בעל תודת השלמים גם כתר"ר בספרו היקר (שדי חמד ח"א בחלק הפללים מערכת הה"א אות כ"ד) הארידו בפרט זה ולא זכיתי לעיין בדבריו הנעיימים מפני קוצר הזמן פי דברנו רק לדעת הב"י בשיטת הראש אבל לדעת הטור דברי הרא"ש בסנפך סותרים לדבריו בב"ק והם עיקר נהדר ביה מדברי הראשונים דב"ק להחמיר דשליש מלבר פהרי"ף וכמ"ש הב"ח שם פיוס מצאתי בספר היקר מאת הגאון מוהר"א שליט"א מקאונא וראיתי שם בתשובה סי' ד' שכתב ג"כ פדברי כת"ר וקבע בם מסמרים להלכה ובמחכ"ת הגדולה שגה בזה לפום חורפין ושרי ליה מאר"י עכ"ד יצ"ו: אמר המחבר אפריון נמטייה דטרח וכתב לקיים מילי דאבות והאמת הוא שיתכן לפרש פונת דברי מרן הב"י בס' תרנו' דמה שכתב שטעם הרא"ש שפסק לקולא הוא משום שהוא מדברבנו לא על עיקר ההידור קאמר אלא על השיעור עד שלישי ברם מאי דמשוי למאור עיינינו הגאון מקאונא יצ"ו בספרו עין יצחק (שפבר הזפרתיו לטובה למעלה בד"ה וכן יש לתמוה) פטועה בדבר משנה עמו הסליחה דאף שנוכל לפרש פו בדברי מרן הב"י מפל מקום אינו מוכרח ודברים כפושטם מורים דעל גוף ההידור קאמר דהוא מדברבנו ומתוך פל הפתוב למעלה עיינינו הרואות דשלמים וכן רבים סברי הכי ומפללם רבותינו התוס' והריטב"א והגאון רש"ל בים של שלמה וקצת משמע שפן דעת הרב הנמק"י בסוף הלכות ס"ת הנז"ל ואם פן שיטה זו לא נפלאה היא ולא רחוקה וכבר הבאתי דברי פמה מרבני האחרונים דנקטי הכי ולכן אף דנדאי ראוי ונכון למינקט לחומרא מפל מקום המיקל יש לו סמוכים דברבנו

קדישי הנז"ל וְלֹאֵו בַּר סְלִיחָה וְכַפָּרָה הוּא וְאִין לְכַתּוּב עָלָיו שְׁאָרֵי לֵיה מְאֲרִיה בְּאֶשֶׁר לֹא
חָטָא עַל הַנְּפֶשׁ חֲלִילָה: שׁוּב הַשְּׂגָתִי סִפְר יְקָר אֲבָן שְׁתִּיָּה (שְׁנֹדָפֶס מְקָרוֹב) לִידִידֵי הַגָּאוֹן
אֲבֹד"ק לֹוֹצִין יִצ"ו וְרֵאִיתִי בְּסִי' כ"ו שְׁעָמַד בְּזֶה וּבַתְּחִלַּת דְּבָרָיו כָּתַב דִּישׁ אֹמְרִים דְּגוּף
הַהִידוּר הוּא מִן הַתּוֹרָה רַק מֵה שְׁאֲמָרוּ עַד שְׁלִישׁ שְׁעִיעוֹר זֶה הוּא מְדַרְבְּנָן וְכַדְמוּכַח מְדַבְּרֵי
מְרָן הַב"י בְּסִי' תַרְנ"ו וְכו' עִי"ש וּמְצִינוּ רַב תַּנָּא דְמִסְיַיע לִידִידֵי הָרַב דְּאוֹמָאן הַנְּז"ל יִצ"ו
וְהֶאֱרִיךְ בְּאֲבָן שְׁתִּיָּה שֶׁם בְּגוּף מְחֻלְקָת זֹו וּבְדַבְּרֵי הַחַת"ס בְּחֻדוֹשֵׁיו לְפָרֵק לִוְלֵב הַגְּדוּל
בְּפִלְפוּל עֲצוּם וְלֹא יְכַלְתִּי לְהַתְּבַשֵּׁם בְּדַב"ק מְאָפֶס פְּנָאֵי לָךְ נָא רְאֵה דְבָרָיו הַנְּעִימִים
וּבְכַנְסוֹת חֻכְמֵי יִשְׂרָאֵל (הִיו"ל בְּאוֹדִיסָא) בְּקוֹנְטְרִיסֵי שְׁלִישֵׁי שְׁנֹדָפֶס עֲתָה רֵאִיתִי בְּדַב"ט
סוּף ע"ב שְׁרַב אֶחָד יִצ"ו נְקִיט בְּפִשְׁטוֹת דְּעֵיקָר הַיְדוּר מְצוּה הוּא מְדַרְבְּנָן דְּכַתַּב מְרָן
הַב"י בְּסִי' תַרְנ"ו וְתַמָּה עַל מֵה שְׁכַתַּב בְּגִלְיוֹן הָרִי"ף סוּף פָּרֵק שְׁלִישֵׁה שְׁאֲכָלוּ (גְּבִי הַבְּעִיָּא
דְּשִׁמְאֵל מֵהוּ שְׁתַּסְיַיע לִימִין) דְּעֵיקָר הַיְדוּר מְצוּה הוּא מִן הַתּוֹרָה וְנִנְעֵלֶם מֵהַרְב יִצ"ו כְּמָה
דִּיּוֹת נִשְׁתַּפְּכוּ בְּזֶה כְּכֹל הַפְּתוּב לְמַעְלָה: כָּלֵל י"ג) זְכִירַת שְׁבַת מְדַאֲמְרִינוּ בְּמַגִּילָה ד' ח"י
גְּבִי זְכִירַת עֲמֶלֶק זְכוֹר יְכוּל בְּלֵב כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר לֹא תִשְׁפַּח הָרִי שְׁכַחַת הַלֵּב אָמוֹר הָא מָה
אֲנִי מְקַיִם זְכוֹר בְּפָה ע"כ מִשְׁמַע דְּבִשְׁבַת דְּלִיכָא לֹא תִשְׁפַּח זְכוֹר הָאֲמוֹר בּוּ הוּא בְּלֵב אָךְ
בְּתוֹרַת כְּהֻנִּים רִישׁ פְּרֻשַׁת בְּחֻקוֹתֵי תַנְיָא זְכוֹר אֵת יוֹם הַשְּׁבַת יְכוּל בְּלֵב כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר
שְׁמוֹר הָרִי שְׁמִירַת לֵב אָמֵר הָא מָה אֲנִי מְקַיִם זְכוֹר שְׁתֵּהָא שׁוּנָה בְּפִיָּה ע"כ הָרִי מְבֹאֵר
דְּגַם זְכִירָה הַנְּאָמְרָה בְּשְׁבַת הִיא בְּפָה וְרֵאִיתִי לְהַרְב מְרָאֵה הַגְּדוּל בְּדְרוּשׁ א' לְשְׁבַת זְכוֹר
שְׁכַתַּב בְּשֶׁם ס' מְאוּרֵי דוֹד שְׁהַקְשָׁה עַל הַרְמַב"ם רִישׁ פָּרֵק כ"ט מֵהַלְכוֹת שְׁבַת דְּנִרְאָה
דְּבַעֲיָנוּ דְּיַבּוּר בְּפָה דְמַהֲהִיא דְּמַגְלָה מוּכַח דְּבִשְׁבַת דְּלִיכָא לֹא תִשְׁפַּח זְכוֹר הוּא בְּלֵב וְתִירָץ
דְּבִשְׁבַת נְמִי דְּכַתִּיב בֵּיה שְׁמוֹר דְּרִשִׁינוּ שְׁמוֹר בְּפָה וְזְכוֹר בְּלֵב וְהַרְב מְרָאֵה הַגְּדוּל תִּירָץ
דְּדוֹקָא גְּבִי זְכִירַת עֲמֶלֶק אִי הָוֵה דְּכַתִּיב זְכוֹר לַחֻדוּסֵי הָוֵה סְלֵקָא דְּעֲתִין לוֹמֵר בְּלֵב לְפִי
שְׁעֵיקָר מְצוּת הַזְּכִירָה הִיא פְּדִי לְקַבּוּעַ שְׁנָאָה בְּלַבְנוּ וְעֵיקָר הַשְּׁנָאָה הִיא בְּלֵב שְׁהִיא
הַמְּבִיאָה לִידֵי חֶרֶב אִישׁ בְּאַחִיו כְּמוֹ שְׁבָאֵר הָרַב הַחִינוּךְ בְּמָה שְׁאֲמָרוּ עַל לֹא תִשְׁנֵא אֵת
אַחִיךָ בְּלִבְכֶּךָ בְּשְׁנָאָה שְׁבִלֵב הַכְּתוּב מְדַבֵּר וְכו' דְּשְׁנָאָה שְׁבִלֵב הִיא גּוֹרְמַת לִידֵי מַחֲזִיתוֹ
וְכו' אֲבָל בְּזְכוֹר דְּשְׁבַת דְּלִיכָא הֵאִי טַעְמָא מוּקְמִינוּ לְקָרָא דְּזְכוֹר כְּפִשְׁטִיָּה דְּהוּא בְּדַבְּרִים
וְכו' אֵלוּ תַנְרַף דַּב"ק וּבְרִיתָא דְּתו"כ הַנְּז"ל הֵוִיא תִּיּוֹבְתָא לְתַרְוָהוּ רַבְּנָן קְדִישֵׁי הַנְּז"ל
דְּבַבְרִיתָא תַנִּי דְּזְכוֹר בְּפָה וְשְׁמוֹר בְּלֵב הִיפָּךְ מ"ש בְּמְאוּרֵי דוֹד וְגַם הִיא כְּפָגַד הִיסוּד
שְׁהַנִּיחַ בְּמְרָאֵה הַגְּדוּל דְּפִשְׁטִיָּה דְּקָרָא זְכוֹר הוּא בְּדַבּוּר זוּלַת בְּזְכִירַת עֲמֶלֶק דְּהָוֵה סְלֵקָא
דְּעֲתִין וְהָרִי בְּבְרִיתָא תַנִּי בְּהַדְיָא גְּבִי שְׁבַת דְּאִיִּצְטְרִיךְ קָרָא לְמִידְרַשׁ זְכוֹר בְּפָה וְכוּן אָמְרוּ
שֶׁם בְּזְכוֹר אֵל תִּשְׁפַּח אֵת אֲשֶׁר הַקְּצַפְתָּ אֵת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּמַדְבָּר יְכוּל בְּלַבּוּ כו' וְכוּן בְּזְכוֹר
אֵת אֲשֶׁר עָשָׂה ה' אֱלֹהֶיךָ לְמַרְיָם עִי"ש.

וְהוּא תִּימָה שְׁנַעְעֵלֶם מֵהֶם דְּבְרֵי הַת"כ הַנְּז"ל וְגַם יֵשׁ לְפַקְפֵּק בְּמָה שְׁכַתַּב עַל פִּי דְבְרֵי הָרַב
הַחִינוּךְ דְּשְׁנָאָה שְׁבִלֵב הִיא הַגּוֹרְמַת חֶרֶב אִישׁ בְּרַעְהוּ וְכו' דְּלִפִּי הַנְּרָאֵה אִין זֶה תְּלוּי בְּמָה
שְׁתִּיָּה הַזְּכִירָה בְּלֵב וְאִי מִשְׁמַעוֹת זְכוֹר הוּא בְּפָה הָרִי גַם בְּזְכוֹר דְּעֲמֶלֶק אִם יִזְפוּר כְּפִיו
וּבִשְׁפָתָיו יְבֵא לִידֵי שְׁנָאָה בְּלֵב הַמְּבִיאָה לִידֵי מַחֲזִיתוֹ וּמְנָא לָן דְּזְכוֹר דְּכַתִּיב בֵּיה הִינּוּ
בְּלֵב: וּבְחֻפְשֵׁי מְצִאתִי שְׁמֶרֶן חִיד"א בְּס' דְּבִשׁ לְפִי מְעַרְכָּה זֹו אוֹת כ"א כְּתַב בְּשֶׁם ס' מְאוּרֵי
אוֹר ד' ע"ו ע"ב שְׁהַקְשָׁה בְּהָא דְּדְרִשִׁינוּ בְּקִידוּשׁ הַיּוֹם זְכָרְהוּ עַל הִינּוּ מְנַלְן מְדַאֲוִרִיתָא
זְכִירָה בְּפָה וְהָרִי מְש"ס דְּמַגְלָה ד' ח"י מוּכַח דְּבִשְׁבַת דְּלִיכָא לֹא תִשְׁפַּח אִינוּ אֵלָא בְּלֵב

ושמסיק פן דמדאורייתא סגי בלב ומדרבנן הוא דבעינן בפה ותמה עליו שנעלם ממנו
בריתא דתורת פהגים הנ"ל עי"ש וכפי הנראה מה שכתב בס' מראה הגדול בשם ס' מאורי
דוד הוא ט"ס וצ"ל מאורי אור אלא שאם פן יקשה דממה שכתב בשמו הרב מראה הגדול
מתבאר דלקושטא גם הוא מודה דזכירת שבת היא בפה מדכתיב שמור ומרן חיד"א כתב
בשמו בהקפד ואין הס' הזה מצוי אצלי לראות איזה יכשר גם ס' אהבת דוד שציין בדבש
לפי אינו מצוי אצלי: שוב ראיתי שהרב פרי מגדים בס' ער"א באשל אברהם סק"ב
ובמשפחות סק"ג כתב אי הרהור מהני בקידוש י"ל פאן זכור בלב עיין מגילה עכ"ל
בא"א ומעין זה הם דבריו במשפחות ומשמע שפונתו לומר דסגי בזכירת שבת בהרהור
בלבד פיון דלא פתיב ביה לא תשכח רק זכור והוא תימה שנעלם ממנו דברי התורת
פהגים הנ"ל וכן ראיתי שהקשה עליו הרב פתח הדביר שם אות ד ועוד קשה על הרב
פרמ"ג שמסתפק בזה ולא הזכיר דברי הרמב"ם בריש פרק כ"ט מצות עשה מן התורה
לקדש את יום השבת בדברים שנאמר זכור את יום השבת לקדשו פלומר זכרהו זכירת
שבת וקידוש וכו' עי"ש דמשמעות לשונו נדאי מורה דבדבור פה היא הזכירה ושם ראיתי
שהביא מה שכתב מרן חיד"א בס' אהבת דוד בשם ס' מאורי דוד דהיכי דרשינן זכרהו
בדברים אימא דסגי בלב פיון דלא פתיב לא תשכח ושתירץ מדכתיב שמור וכו' ותמה
עליהם שנעלם מהם דברי התו"כ הנ"ל עי"ש ולפי הנראה לא היה בידי הרב ס' דבש לפי
שפכר הוא עצמו הקשה מהברייתא דתו"כ וראיתי שם בסוף אות ד' הנ"ל שכתב בשם ס'
מאורי אור בחידושו לברכות ד' ד' שהקשה דמנ"ל דזכירת שבת בפה וכו' ושתירץ על
פי דברי הגליוט פרשת בחקתי תלמוד לומר שמור וכו' וכתב דאפשר דמה שכתב בס'
אהבת דוד בשם ס' מאורי דוד הוא ט"ס וצ"ל מאורי אור וסיים ואם פן לא קשה עליו
מהברייתא הנ"ל שפכר הוא עצמו הביאה עי"ש אמנם לא ראה הרב פתח הדביר דבריו
שבדבש לפי הנז"ל שמקשה על ס' מאורי אור מברייתא דתו"כ דמוכח דבמאורי אור לא
הזכיר הברייתא ואולי בס' מאורי אור דבר בשתי מקומות ובאחד מהם הזכיר את התו"כ
ולא בהשני ולא ראה זה כראה זה ואין להאריך: ועל כל פנים הדבר ברור דזכירה
האמורה בשבת היא בפה ולא סגי בלב וכמו שכתב הרב פתח הדביר דלא פהרב פרמ"ג
שנראה שדעתו נוטה דסגי במחשבה וגם אני ההדיוט כתבתי מאז בס' מכתב לחזקיא
בד' ל"א ע"ד דמסוגיא דמגילה הנ"ל משמע דזכור את יום השבת הוא בהרהור מדלא
פתיב ביה לא תשכח וס' פרמ"ג לא היה מצוי אז אצלי רק כתבתי פן מסבא דנפשאי
על דברי הרב אבני שהם שהקשה בהיה דאמרינן בשבת ד' ס"ט גבי מי שהיה הולך
במדבר ואינו יודע מתי שבת דעושה בכל יום כדי פרנסתו והוא יומא מנכר ליה
בקידושא ואבדלתא דאיך מקדש ומבדיל מספק ואף אם נאמר דקידוש היום פיון שהוא
מן התורה מברך מספק מידי דהנה אברפת המזון אף מה נענה להבדלה לדעת הסוברים
דהיא מדרבנן ועל זה כתבתי אני הדל דלפי מה שהבין הרב דמה שאמרו דמיןכר ליה
בקידושא היינו שאומר ברפת קידוש ולזה הוא דקשיא ליה איך יברך מספק אין בתירוצו
כדי שביעה דלא דמי לברפת המזון דהברכה עצמה היא מן התורה שהתורה חייבתו
לברך על המזון פדכתיב ואכלת ושבעת וברכת לכן בדין הוא שיברך מספק כדין כל
ספק דאורייתא דאזלינן לחומרא אבל בקידוש היום נהי דמדאורייתא חייב לזפור את
השבת אבל נדאי אינו חייב מן התורה לברך ברפת קידוש דברפת קידוש היום אינה אלא

מדברבנו ולזה הבאתי שם הש"ס דמגילה הנ"ל להוכיח ממנה דאפילו בזכירה בלב יוצא ידי חובתו ואם פן אף לפי מה שהבין הרב דהברכה עצמה היא מן התורה מפל מקום קשה דאיך אפשר להתיר לו לברך ברפת קידוש מספק הלא פיון שיוצא בהרהור הנה להם לתמן שיקדש בהרהור שבו אין שום חשש ברכה לבטלה ולא שיקדש בפיו ובשפתיו ויפגס בספק ברכה לבטלה ובכפת המזון שאני פיון דלא גלי לו קרא דסגי בהרהור מסתמא ובכפת דכתיב בה היינו שפיו ימלא תהלת ה' ולכן מברך בפה מלא מספק אבל בקידוש הא סגי ליה בהרהור אלה הם תורף הדברים שפתבתי במכתב לחזקתא שם בזה (ועוד הארכתי קצת ע"ד הרב אבני שהם עי"ש) ומתבאר דדעתי הענייה היתה דסגי מדאורייתא זכירת שבת בהרהור בלבד ואף שאחרי כן הבאתי מה שפתב מן חיד"א במחזיק ברכה ריש סי' רע"א בשם תשו' הרשב"א כת"י דמדאורייתא יוצא ידי חובת קידוש באמירת ויכולו או ושמרו או לזפור בפיו שבת ובזה יוצא ידי חובת זכור את יום השבת לקדשו והשאר הכל מדבריהם עכ"ל הנה אף שכתב הרשב"א לזפור בפיו שבת הייתי סבור דלאו דוקא והוא הדין בהרהור כמו שמוכח מסוגיא דמגילה הנ"ל וכל פונת הרשב"א אינה אלא לומר דמדאורייתא בזכירה בעלמא סגי והשאר הכל הוא מדבריהם פן היתה דעתי הענייה אז: ולזה השיג עלי הרב פתח הדביר בסי' ער"א אות ד' (בסוף ד"ה אלא דאיכא) במאי דפשיטא לי דסגי קידוש בהרהור דאישתמיט ממני פל הכתוב למר שם עי"ש והצדק אתו אמנם באמת גם אנכי הדל אחר שגדפסו חידושי מס' שבת ראיתי הברייתא דתורת פהנים הנ"ל והביאותיה בקונטרס השמטות הס' מכתב לחזקתא עי"ש בד' ק"ו סוף ע"ד והדר ביה חזקתא ממה שכתבתי בפנים וכתבתי דמבואר בדברי ברייתא זו דזכירת שבת מדאורייתא היא בפה עי"ש ומר גיהו (הרב פתח הדביר) דאישתמיט מניה מה שכתבתי בהשמטות הט' והדין אמת כמשמעות דברי הרמב"ם בהלכות שבת פרק כ"ט שכתב שמצוה לזכור בדברים וכו' וכן הוא לשונו בס' המצות במצוה קנ"ה היא שציונו לקדש ולאמר דברים בכניסתו וביציאתו וכו' והוא אמרו יתברך זכור את יום השבת לקדשו כלומר זכרהו וקדשהו בברכה ובביאור אמרו זכרהו על היין וכו' עי"ש פשט הלשון מורה דאמירת דברים בפה היא הזכירה אלא שמה שכתב זכרהו וקדשהו בברכה נראה ודאי דאין פונתו שמן התורה הוא שחייב לברך ברפת קידוש דודאי ברפת קידוש אינו אלא מדברבנו גם הרב החינוך בפרשת יתרו מצוה ל"א כתב לדבר דברים ביום שבת בכניסתו וכן ביציאתו שיהא בהן זכר לגדולתו וכו' עי"ש משמע שאומר דברים בפיו ובשפתיו שפירש זכור הוא בפה (ועיין לקמן בד"ה ומצאתי ובד"ה גם): ובמה שכתבתי במכתב לחזקתא שם לדבר פשוט דברפת קידוש אינה מן התורה דסגי מדאורייתא באמירת אינה פסוקים והבאתי שכן כתב מן חיד"א בשם הרשב"א בתשו' כת"י כנז"ל עתה ראיתי שהרב פרי מגדים בסי' ער"א בחלק משפצות סק"א כתב וז"ל מיהו פשמתפלל תפלת חול והזכיר שבת בלא ברכה דיצא ידי תפלה כבסי' רס"ח ס"ד אפשר ידי קידוש לא יצא דבעי ברכה לקידוש היום שיאמר ברוך א"י מקדש השבת ומה שהזכיר ותמן לנו את יום השבת אפשר ידי קידוש לא יצא אף מן התורה עכ"ל משמע שסובר שברפת קידוש היא מן התורה כברכת המזון ואם פן מצינו חבר לסברת הרב אבני שהם שהבאתי שם אמנם לי ההדיוט במחכתה"ר אין דבריו נראים לדעתי הענייה דודאי אין צריך מן התורה לברך ברפת קידוש כמו שמתבאר מדברי הרשב"א

שְׁהִיָּא מְרַן חֵידָא הַנּוּ"ל דְּאַפִּילוּ בְּהַזְפֵּרְתָּ שְׂבֵת בְּעֵלְמָא סְגִי וְאִם כֹּן פִּשְׁאוּמֵר בְּתַפְלָתוֹ
וּתְתַן לְנוּ אֶת יוֹם הַשְּׂבֵת וְדַאי יוֹצֵא בְּזֵה יְדֵי חוֹבְתוֹ מְדַאוּרִיתָא וְכֹן כְּתַב בְּפִשְׁטוּת רַבִּינוּ
עֲקִיב"א בְּתַשׁוּ' סִי' ז' (ד' ז' ע"ג בד"ה וְאוּלַי) דָּאִם אוֹמֵר נִסְחַס הַקִּדּוּשׁ בְּלֵי פְתִיחָה
וּנְחִימָה יוֹצֵא מְדַאוּרִיתָא דְּאִין חַיִּיב בְּרַכָּה מְדַאוּרִיתָא רַק לְהַזְפִּיר אֶת יוֹם הַשְּׂבֵת עֵי"ש
וּכְבָּר רְאִיתִי לְהֵרַב פְּתַח הַדְּבִיר בְּסִי' עַר"א אוֹת ב' שְׂדָחָה דְּבָרֵי מִפְּתַח דְּבָרֵי הַרְשָׁבָא
הַנּוּ"ל עֵי"ש וְהוּא פְּשׁוּט: וְהִנֵּה בְּש"ס דְּמַגִּילָה הַנּוּ"ל יִלְפִינּוּ דְּקִרְאָה עַל פֶּה לֹא יוֹצֵא אֶתְיָא
זְכִירָה זְכִירָה מְקַתְּבָא זֹאת זְכוּרִין בְּסִפְרָא אֲרַף כְּאֵן בְּסִפְרָא וּמִמַּאי דְּבִקְרִיאָה דִּילְמָא עֵינִין בְּעֵלְמָא
לֹא ס"ד דְּתַנְיָא זְכוּר יְכוּל בְּלַב וְכו' ע"כ וְכַתְּבַת עַל זֶה הָרַב פְּרִי מְגִדִים בְּס' רֵאשׁ יוֹסֵף וְנ"ל
לֹא הַבְּנֵי זֶה דְּמִשְׁמַע לְכַאוּרָה דְּמַצּוֹת עֲשֵׂה עַל כָּל יִשְׂרָאֵל לְזַפְּוֹר מַעֲשֵׂה עֲמֶלֶק בְּכָל יוֹם
וְשִׁיָּהָא מִתּוֹף הַסִּפְרָא וְאֵנִן לֹא נִהְגִּינוּ כֹּן עֵינִין מְגִן אֲבָרְהָם סִי' ס' אוֹת ב' דְּכִשְׁיָאֵמֵר לְשִׁמּוֹ
הַגְּדוּל יְכוּנִין מַעֲשֵׂה עֲמֶלֶק וְלֹא מִתּוֹף הַכְּתָב בְּסִפְרָא גַם מִחֲשָׁבָה עֵינִין בְּעֵלְמָא וְכֹאן מְבִנְיָא
שְׁיָאֵמֵר דְּנִקָּא בְּפִירוּשׁ בְּפֶה גַם א"י הָא לֹא תִשְׁפַּח לָאו הוּא וְזְכוּר מ"ע וְצָרִיכִי תְרַנְיָהוּ
וְאִימָא אֶפְתִּי עֵינִין בְּמַחֲשָׁבָה לֹא בְּפֶה וּמוֹנֵי הַמַּצּוֹת לֹא רְאִיתִי כְּעַתְּ שִׁימְנוּ הַזְּכִירוֹת אֱלוּ
מ"ע עכ"ל וְהִנֵּה מַה שְׂפַתְּבַת דְּמַצּוֹת עֲשֵׂה לְזַפְּוֹר מַעֲשֵׂה עֲמֶלֶק בְּכָל יוֹם לְפִיִּהֲנִרְאָה אִינוּ
מְנוֹכְרַח כֹּן מִדְּבָרֵי הַש"ס וְיִתְכֹן שְׂבַפְעַם בְּשִׁנְיָה יוֹצֵא יְדֵי חוֹבָה זֹו וְהִינֵנוּ קְרִיאַת פְּרִשְׁתָּ
זְכוּר וְכֹן כְּתַב בְּפִרֵי מְגִדִים סִי' ס' בְּחֶלֶק אֲשֶׁל אֲבָרְהָם אוֹת ב' בְּשֵׁם הָרַב אֱלִיָּהוּ רַבָּה וְאֵז
צָרִיף קְרִיאָה מִשׁ בְּפֶה מְלֹא כְּמוֹ שְׁנוֹהֲגִים וְהָרַב מַג"א בְּסִי' תְרַפ"ה הִבִּיא דְּבָרֵי הָרַב
תְּרוּמַת הַדְּשָׁן דְּלִפִּי מַה שְׂפַתְּבַת הָרֵא"ש דְּקְרִיאַת פְּרִשְׁתָּ זְכוּר מִן הַתּוֹרָה הִיא בְּעֵשְׂרֵה צָרִיף
לִיְזַהֵר בְּקְרִיאַת זְכוּר בְּעֵשְׂרֵה יוֹתֵר מְמַגִּילָה בְּזִמְנָה אֱלֹא שְׁהַעוֹלָם לֹא זֶה יְהִירִי בְּהִכִּי וְכַתְּבַת
עַל דְּבָרֵי וְלִי נִרְאָה לִיִּישֵׁב מְנַהֵג הַעוֹלָם דְּאִטּוּ מִי כְּתִיב בַּתּוֹרָה שְׂיִקְרָאוּ דְּנִקָּא בְּשְׂבֵת זֹו
אֱלֹא חֲכָמִים תִּקְנוּ בְּשְׂבֵת זֹו הוּאִיל וְשְׂכִיחֵי רַבִּים בְּבַה"כ"ן וְסָמוּף לְפוּרִים כְּדִי לְסַמְּוֹף
מַעֲשֵׂה עֲמֶלֶק לְמַעֲשֵׂה הַמֶּן וְא"כ כְּפִשְׁוֹמַע בְּפוּרִים וְיָבֵא עֲמֶלֶק נְמִי זֹוֹכֵר מַעֲשֵׂה עֲמֶלֶק
וְיוֹצֵא יְדֵי חוֹבְתוֹ עכ"ל עֵי"ש מְדַבְּרִיָּהֶם מִתְּבָאֵר דְּבַפְעַם אַחַת בְּשִׁנְיָה יוֹצֵא יְדֵי חוֹבְתָא זְכוּר
בְּפֶה וּמִדְּבָרֵי הָרַב הַחִינוּף בִּפ' כִּי תַצֵּא מַצְוָה תִּר"ג מִתְּבָאֵר דְּאֲרַף בְּפַעַם אַחַת כָּל יְמֵי חַיָּו
יוֹצֵא יְדֵי חוֹבְתוֹ שְׂפַתְּבַת וְהַעוֹבֵר עַל זֶה וְלֹא זְכוּר וְקָרָא בְּפִיו מַעוֹלָם מַה שְׂעֲשֵׂה עֲמֶלֶק
לִישְׂרָאֵל בְּטַל עֲשֵׂה זֶה גַם עֹבֵר עַל לָאו שְׂפָא עַל זֶה שְׂהוּא לֹא תִשְׁפַּח עכ"ל וְעֵי"ש בְּמַצְוָה
תִּר"ה שְׁנִמְנַעְנוּ מִלְשִׁפּוֹחַ מַה שְׂעֲשֵׂה עֲמֶלֶק פְּלוּמֵר הַתְּחַלְתּוֹ לְהַזִּיק לְנוּ וְעַל זֶה נֶאֱמַר לֹא
תִשְׁפַּח וְכַתּוּב בְּסִפְרֵי זְכוּר בְּפֶה לֹא תִשְׁפַּח בְּלַב עכ"ל וּמְפִנְרֵשׁ דְּבַעֵי זְכִירָה בְּפֶה וְרְאִיתִי
בְּס' סִדֵּר הַמַּצּוֹת לְהָרַב יַעֲקֹב יוֹסֵף קְאֵלִינְבֵּרְגַב ד' ס"ג ע"א שְׂאֲחַר שְׁהַעֲתִיק דְּבָרֵי הָרַב
הַחִינוּף דְּזְכִירַת עֲמֶלֶק בְּפֶה וּבְלַב כְּתַב וְתִמְיָה עַל הַחִינוּף שְׂפוּתֵר אֶת עֲצִמוֹ שְׂבָסִי' ש"ל
כְּתַב שְׂזְכִירַת עֲמֶלֶק הִיא רַק בְּלַב וְלֹא בְּפֶה וְכֹאן כְּתַב שְׂהִיא בְּפֶה וּבְלַב עכ"ל וְאִנִּי הַהִדִּיּוּט
לֹא מַצְאֵתִי דְּבָרֵי הָרַב שְׂפַתְּבַת שְׂהִיא בְּלַב דְּנִקָּא וְאִינִי יוֹדַע אִיזָה טְעוּת יֵשׁ בְּדַפּוּס כִּי בְּסִי'
ש"ל אִין שְׂיִיף שֵׁם עֲנָנִין זֶה כְּמוֹ שְׂיִרְאָה הָרֹאָה גַם הַדְּבָר תְּמוּיָה שְׂיָאֵמֵר הָרַב הִיפּוֹף מַה
שְׂאֲמָרוּ בְּסִיפְרֵי וְהוּבָא בְּש"ס דְּמַגִּילָה ד' ח"י ע"א דְּמִדְּכִתִּיב לֹא תִשְׁפַּח לְמַדְנֵוּ דְּזְכוּר הוּא
בְּפֶה וְעֵינִין לְקַמֵּן בְּד"ה וְאֵנְכִי (נְחִזְוֹר לְדְּבָרֵי הָרַב פִּרְמ"ג) וּפְלֹא הוּא מַה שְׂפַתְּבַת הָרַב
(בְּרֵאשׁ יוֹסֵף) דְּמוֹנֵי הַמַּצּוֹת לֹא מְנוּ זְכִירוֹת אֱלוּ וּבְדְּבָרֵי הָרַב הַחִינוּף הַנּוּ"ל מְבִנְיָא שְׂמְנָה
הַעֲשֵׂה וְהִלָּאוּ גַם הָרַמְב"ם בְּס' הַמַּצּוֹת בְּמַצּוֹת עֲשֵׂה קפ"ט כְּתַב שְׂצִינְנוּ לְזַפְּוֹר מַה שְׂעֲשֵׂה
לְנוּ עֲמֶלֶק וּבָאֵר גַם כֹּן שְׂתַהֲיָה הַזְּכִירָה בְּפֶה וּבְמַצּוֹת לֹא תַעֲשֵׂה מַצְוָה ט"ן כְּתַב הִלָּאוּ לֹא

תשפח וקרב מצות השם בסוף כי תצא הראה מקום להסמ"ג בעשין קט"ז ובקלאונון רכ"ו
ובסמ"ג סי' קמ"ז ואין מצוי אצלי לראות דב"ק ונהימנותיה סמיכנא וגם זכירת שבת
כפר הבאתי למעלה (בד"ה ונה) דברי הרמב"ם וקרב החינוך מצות עשה וכו' ומה
שהקשה דלא תשפח איצטריף ללאו ומנא לן דבעינו קריאה בפה פן הקשה הרב
מוהרח"א בס' עץ החיים בפרשת בשלח ד' ע"ד ע"ב כמ"ש הרב פתח הדביר שם ומרן
חיד"א בס' דברים אחרים ד' ק"י ע"ב (בדרוש כ"א שבת זכור) הביא תירוץ דאי הכי
הנה ליה למכתב לא תשפח מלזוכרו ומדאמר סתם לא תשפח שמענו דסתם שכתה בלב
וממילא שמעת מינה דיש עשה ולא תעשה בזה עי"ש: עוד הקשה הרב מוהרח"א ונהביא
דבריו מרן חיד"א בס' דברים אחרים שם היכי סליק אדעתין לומר דזכור הוא בלב דהתנן
מזכירין יציאת מצרים שנאמר למען תזכור את יום צאתך והוי בפה ותגרץ דמאחר
דעונש עמלק בעשה ול"ת הוא על מזימות שחשב שחמור ממעשה פרעה הנה אמינא דדי
לזוכרו בלב כנגד מזימות שעשה בלב ודי בחמורה לזוכרו בלב בלבד תלמוד לומר לא
תשפח מה שאין פן בפרעה לא עשה מזימות ברשע וכשאמרה תורה למען תזכור ככל
הזכירות דהוי בפה ולא בלב ומרן חיד"א פתב שנעלם מהרב בריתא דת"כ הג"ל שהרי
גם בזכירת שבת ומעשה מרים וכו' על פולן אמרו יכול בלב וכו' עי"ש ועל מה שסובר
הרב דמאי דתנן מזכירין יציאת מצרים וכו' הוא דמדאורייתא חייב לזכור יציאת מצרים
בפה לא ערער עליו מוכח דמודה לו שכן הוא האמת ולא ידעתי בעניי מנא לן דמאי
דכתיב למען תזכור את יום צאתך הוא זכירה בפה דילמא מן התורה אינו חייב לזכור
אלא בלב וסימנים לזה מדברי הברייתא דתורת פהנים דקחשיב פולהו זכירות דהנה סלקא
דעתין דהוי בלב ולפי האמת הן בפה מיתורא דקרא ולא תני זכירת יציאת מצרים שהיא
בפה משמע דמן התורה סגי בלב ורחוק לומר דהיה פשוט לתנא דברייתא הג"ל דאף בלא
שום ריבוי משמעות הפתוב למען תזכור וכו' הוא בפה דמנא ליה פשיטות זה והנה
הרמב"ם בהלכות חמץ פרק ו' פתב מצות עשה לספר בגסים ונפלאות שנעשו לאבותינו
בליל ט"ז בניסן דכתיב זכור את היום הזה וכו' מוכח דמשמע ליה דזכור הנאמר ביציאת
מצרים הוא בפה מן התורה ואולי נפקא לן הכי מדכתיב והגדת לבנה וכו' דהיינו בפה
וכן פתב בס' המצות מצנה זק"ן שצינונו לספר ביצ"מ בליל ט"ז בניסן בתחלת הלילה
כפי צחות לשון המספר וכו' והכתוב שפא על זה הוא והגדת לבנה וכו' עי"ש ואפתי קשה
למה לא שנו חכמים בברייתא דתו"כ זכר יציאת מצרים בהדי אינה דזכירה דידהו בפה
ובדוחק נראה ליישב דמה ששנו בברייתא דת"כ הוא הדברים אשר הכתוב האחר
משמעותו שהוא בלב ומזה נלמוד דזכור הוא בפה היינו זכירת שבת משמעות שמור
שהוא בלב מודיע שזכור הוא בפה וכן בזכירת עמלק הלא תשפח שהוא בלב מודיע
שזכור הוא בפה וכן באינה אחרוני אבל בזכירת יציאת מצרים הכתוב המגלה שזכור
הוא בפה הוא עצמו משמעותו פן דמדכתיב והגדת לבנה משמע ודאי שייאמר בפה דלא
סגי בהרהור הלב כמובן וכיון שאינו דומה לכל אותם הדברים שהביא התנא משום הכי
לא תני לה בהדיהו אבל הדין אמת שגם זכירת יציאת מצרים מן התורה היא בפה ולא
בהרהור וצ"ע: ומצאתי להרב מערכי לב בערה יציאת מצרים דרוש ס"ד ד' קמ"ו ע"א
שהביא חקירת המפרשים למה לא תקנו ברכה על מצות סיפור יציאת מצרים שהיא מן
התורה וכן קשה בזכירת עמלק ובזכירת שבת וכתב דלזכירת עמלק יש ליישב לפי מה

שִׁכְתְּבוּ הָרֵאשׁוֹנִים דְּקִרְיַאת פְּרֻשַׁת זְכוּר הִיא מִן הַתּוֹרָה וְכִינּוּן דְּבַעֲיָנָן קִרְיַאת ס"ת הָרִי
כְּבָר בִּירְדָּה בְּרַכַּת הַתּוֹרָה בְּשַׁחַר וְכו' וְעַל זְכִירַת שְׁבַת וְסִיפּוֹר יְצִיאַת מִצְרַיִם הִבִּיא תְּשׁוּבַת
הָרֵא"ש פְּלִל כ"ד ס"י ב' שְׁמֵתִבְּאָר מְדַבְּרִי דְזְכִירַת יְצִיאַת מִצְרַיִם עֵינְקָה בְּלֵב עַל יְדֵי
קִיּוֹם הַמִּצְוֹת שְׁנַתָּן לָנוּ הַקַּב"ה כְּדֵי שְׁנַזְנַפּוֹר יְצִיאַת מִצְרַיִם וְעַל זְכִירַת בְּלֵב לֹא תִקְנוּ בּוֹ
בְּרַכָּה לְעוֹלָם וּקִרְיַאת הַהֲגָדָה אֵינָה עֵינְקָר הַמִּצְוָה אֲלָא שְׁאֲנוּ קוֹרִין שְׁאֲנוּ זוֹכְרִים יְצִי"מ
עַל יְדֵי קִיּוֹם מִצְוֹתָיו שֶׁהוֹנְהָרְנוּ בְּפִסַּח כְּדֵי שְׁנַזְנַפּוֹר וְלֹא דוֹקָא הַגָּדָה בְּפִה וְכַתֵּב שֶׁהֲרַב
שְׁבַח פִּסַּח תְּמָה בְּזֶה דְּהָא כְּתִיב וְהַגְדַּת לְבַנְיָה וְכִינּוּן שְׁחֵיב לְהַגִּיד לְבָנוּ נִיֶּסִי מִצְרַיִם בְּיָדֵי
שְׁצִרְיָהּ שִׁיאֲמַר בְּפִה וְהֲרַב הַמַּסְבֵּר תִּירֵץ קוֹשְׁתּוֹ זֹאת וְהוֹקֶשֶׁה לוֹ כֹּל שְׁלֹא אָמַר ג' דְּבָרִים
אֵלוֹ לֹא יֵצֵא י"ח וְכו' פִּסַּח עַל שׁוּם מַה וְכו' מִצֵּה עַל שׁוּם מַה וְכו' וְגַם מִמ"ש בְּפִסְחִים ד'
קִי"ז חֲכָם בְּנוֹ שׁוֹאֲלוֹ אֲשֶׁתּוֹ שׁוֹאֲלָתוֹ הוּא שׁוֹאֵל אֵת עֲצָמוֹ דְּמַכֵּל זֶה מוֹכַח דְּבַעֲיָנָן הַגָּדָה
בְּפִה וְרַצָּה לוֹמַר דְּמִדְּאוּרִיְתָא סְגִי בְּהִרְהוּר וְכָל הִנְי דְּמוֹכַח מִנִּיְהוּ דְּבַעֲיָנָן הַגָּדָה בְּפִה הוּא
מְדַרְבְּנָן וְלָכוּ כִינּוּן דְּבַעֲיָנָן הַמִּצְוָה מִדְּאוּרִיְתָא לֹא שְׁיִיף בְּרַכָּה לְפִי שֶׁהִיא בְּלֵב לֹא רָאוּ
לְתַקְּנוּ בְּרַכָּה עַל מַה שֶׁהוֹסִיפוּ מְדַרְבְּנָן וְשׁוּב חֲזַר בּוֹ שְׁהָרִי כְּתִב הַרְמַב"ם בְּפָרָק שִׁשִּׁי
מֵהִלְכוֹת חֲמִיץ מִצְוֹת עֲשֵׂה לְסַפֵּר בְּנִסִּים וְנִפְלְאוֹת בְּלִיל ט"ו נִיֶּסֶן דְּכְתִיב זְכוּר אֵת הַיּוֹם
הַזֶּה וְכו' כְּתִב בְּמִנְיַן הַמִּצְוֹת עֲשִׂין זק"ן וְכַדְבְּרִי כְּתִב הַסְּמ"ג וְגַם הַרְשֵׁב"א הוֹבֵאֵוּ דְּבָרִי
בְּעֵין יַעֲקֹב בְּסוּף פָּרָק קַמָּא דְּבָרְכוֹת כְּתִב דְּמִצְוֹת עֲשֵׂה הִיא לְזַפּוֹר יְצִיאַת מִצְרַיִם בְּפִה
וְלָכוּ כְּתִב לְעֵינְקָר חֲקִירָה הַנִּז"ל דְּמַה שְׁלֹא תִקְנוּ בְּרַכָּה הוּא מְפַנֵּי שְׁפָל זֶה נִכְלָל בְּכָלֵל
לִיְמוּד הַתּוֹרָה עִי"ש דב"ק הָא לְמַדְתָּ שְׁגַם זְכִירַת יְצִיאַת מִצְרַיִם הִיא בְּפִה מִן הַתּוֹרָה וּמַה
שֶׁהוֹקֶשֶׁה לוֹ מֵהִיא דְּאָמַר רַבִּן גַּמְלִיאֵל כֹּל שְׁלֹא אָמַר ג' דְּבָרִים אֵלוֹ לֹא יֵצֵא יְדֵי חוֹבְתוֹ
נִרְאָה דְּמִשְׁמַע לִיה לְהֲרַב דְּלֹא יֵצֵא יְדֵי חוֹבְתוֹ מִדְּאוּרִיְתָא קְאָמַר וְאֵינּוּ פְּשׁוּט לוֹמַר כֵּן עֵינּוּ
בְּהֲר"ן שֵׁם דְּלֹא יֵצֵא י"ח פְּלִל קְאָמַר אֲלָא דְּלֹא יֵצֵא יְדֵי חוֹבְתוֹ כְּרֵאוּי וְדוּמָה לְזֶה
הָא דְתַנּוּ בְּפָרָק ב' דְּסוּפָה אִם כֵּן הֵייתָ עוֹשֵׂה לֹא קִיְיַמַּת מִצְוֹת סוּפָה מִיְיַמֵּה לֹא דוֹקָא דְּהָא
אֵינּוּ אֲלָא מְדַרְבְּנָן גְּזֵרָה וְכו' עִי"ש וְעֵינּוּ לְהֲרַב תּוֹסַפֵּת יו"ט בְּפָרָק ב' דְּסוּפָה מַה שְׁכַתֵּב
בְּשֵׁם הַתּוֹסֵ' וְק"ל: גַּם אֲשׁוּר לְהַגְאֹן שְׁאֲגַת אַרְיָה בְּסִי' י"ג שְׁעַמַּד בְּחִקִּירָה זֹו אִם זְכִירַת
יְצִיאַת מִצְרַיִם סְגִי בְּהִרְהוּר אוֹ בְּעֵינּוּ דוֹקָא בְּפִה לְמַאי דְּקִיְיַמָּא לָן בְּכָל הַתּוֹרָה הִרְהוּר
לֹא כְּדַבּוּר דְּמִי וְהָאֲרִיף בְּעוֹנָמָק פְּלִפּוּלוֹ לְהַכְרִיחַ דְּבַעֲיָנָן דוֹקָא בְּפִה וּמַעֲנִין לְעַנְיָן נְשִׂא
וְנָתַן גַּבִּי זְכִירָה דְּשִׁבַּת אִם הִיא בְּפִה אוֹ סְגִי בְּלֵב דְּמַהֲש"ס דְּמַגִּילָה הַנִּז"ל נִרְאָה דְּדוֹקָא
בְּזְכִירַת עֲמֶלֶק בְּעֵינּוּ בְּפִה מִשׁוּם דְּכְתִיב לֹא תִשְׁכַּח מַה שְׁאִין כּוֹבְזִכִּירָה דְּשִׁבַּת וְיְצִיאַת
מִצְרַיִם וְאַחַר שֶׁהַכְרִיחַ מְכַמָּה מְקוֹמוֹת דְּגַם זְכִירוֹת אֵלוֹ הֵן דוֹקָא בְּפִה וְאֵינּוּ יוֹצֵא יְדֵי
חוֹבְתוֹ בְּהִרְהוּר הִבִּיא דְּבָרֵי הַרְמַב"ן בְּפְרֻשַׁת כִּי תֵצֵא עַל פְּסוּק זְכוּר אֵת אֲשֶׁר עֲשֵׂה לָךְ
ה' אֱלֹקֶיךָ לְמַרְיָם שְׁכַתֵּב שִׁזוּ מִצְוֹת עֲשֵׂה כְּמוֹ זְכִירַת עֲמֶלֶק וְזְכִירַת שְׁבַת וְשֶׁהִבִּיא
הַרְמַב"ן שֶׁפֶן אָמְרוּ בְּסִפְרֵי עַל פְּסוּק זְכוּר אֵת יוֹם הַשְּׁבַת יְכוּל בְּלַבָּהּ וְכו' וְכֵן בְּזְכִירַת
מַרְיָם וְזְכִירַת עֲמֶלֶק וּמִזֶּה הוֹכִיחַ הַרְמַב"ן שֶׁהִיא מִצְוָה מְפַלֵּל הַמִּצְוֹת שִׁיְהֵא מְזַכֵּיר זֶה
תְּמִיד (כְּפִי הַנִּרְאָה לֹא רָאָה דְּבָרֵי שְׁבַח הַמִּצְוֹת בְּמִנְיַן הַמִּצְוֹת שֶׁשְׁכַח הַרְמַב"ם בְּמִצְוֹת
עֲשֵׂה זִי"ן עִי"ש שְׁדְּבָרֵי הֵם בְּסִגְנוֹן הַדְּבָרִים שֶׁבְּפִירוּשׁוֹ לְתוֹרָה הַנִּז"ל) וְכַתֵּב עַל זֶה
הֲרַב שְׁאֲגַת אַרְיָה וְז"ל לְמַדְנֵי מְדַבְּרֵי הַסְּפָרִי הַלְלוּ דְּגַלִּי לָן רַחֲמָנָא גַּבִּי זְכִירַת שְׁבַת וְשֶׁל
מַרְיָם וְשֶׁל עֲמֶלֶק בְּכָל אֶחָד וְא' קָרָא יִתִּירָא לְלַמּוּד עַל זְכוּר שְׁנֵא' אֲצָלוֹ שֶׁהוּא בְּפִה מְפַנֵּי
שְׁזְכִירַת הַלֵּב כְּבָר אֲמָרוּהָ הֵלֵא"ה ה"א דְּזְכוּר אֵינּוּ אֲלָא בְּלֵב וְלֹא הֵוִי יִלְפִינּוּ זְכִירָה א'

מחברתה דגלי לן ביה רחמנא דזכור דידה הוי בפה א"כ גבי זכירת יצ"מ דלא גלי לן על זכור דידן' שהיא בפה דוקא בהרהור בלב נמי סגי ומזכירות הללו דאמרן א"א למילף לזכירת יצ"מ דהא הו"ל שלשה כתובים הפאים פאחד דשבת ומרים ונדעמלק דכתב רחמנא קרא יתירא דזכור דידהו הוי בפה דוקא ושלשה כתובים הפאים כא' לכ"ע אין מלמדן פדאימא בהרבה מקומות בגמרא.

ואפתי גימא דזכירת יצ"מ בהרהור הלב נמי סגי ליה ומ"מ לענן הלכה פיון דכבר הוכחתי מגמרא שלנו דאין אדם יוצא ידי חובת הזכרת יצ"מ בהרהור אפי' את"ל דההיא ספרא לא ס"ל הכי נקיטינו בגמרא שלנו ועוד הא קי"ל סתם ספרא ר"ש היא א"ל דס"ל לגמ' דידן דחידא הוא ורבנן פליגי עלי' וכ"ש אם נאמר דוקא למ"ד הרהור פדבור דמי הוא דיצא ידי חובת הזכרה בהרהור אכל למ"ד לאו פדבור דמי אינו יוצא ידי חובתו בהרהור דכ"ש דא"ש דהא פלוגתא דתנאי הוא בפרק שואל אי פדבור דמי או לא וי"ל דההוא ספרא כמ"ד כד"ד נאנן קי"ל דלאו פדבור דמי היקפה אינו יוצא ידי חובת הזכרת יצ"מ בהרהור פנ"ל עכ"ל הרי מפונש מסקנתו דזכירת מצרים נמי היא בפה ולפי הנראה לא נזכר הגאון מדברי הרמב"ם והרשב"א והסמ"ג הנ"ל להעזר מהם.

ובשו"ת בשמים ראש סי' קע"ג מחלק בזכירת יציאת מצרים בין שאר הימים לליל פסח שכתב וז"ל ולדעתי יציאת מצרים של כל הימים מדאורייתא סגי ליה בלב מדאיצטריך גבי זכירת עמלק לא תשכח לשכח לב וזכירה בפה מכלל דבעלמא זכירה בלב ונהרהור פדבור אכל בליל פסח פתיב והגדת בפה עכ"ל ועי"ש בכסא דהרסנא ולפי זה יש לפלפל במה שכתבתי למעלה ואין הפנאי פעת וראיתי פעה בס' מנחת חינוך במצוה כ"א שהאריך בעניינים אלו והקשה על הרמב"ם דמונה מצוה לספר בליל ט"ו בניסן מה נשתנה הלילה הזה הא מצוה להזכיר בכל יום ולילה פכן זומא שפסקו הפוסקים ומפללם הרמב"ם פמותו וכתב דאין לומר דבכל לילה די בהרהור דכתיב תזכור עיין במגילה וכאן דכתיב והגדת היינו בפה זה אינו עיין שו"ת שאג"א סי' ששהאריך לבאר שאין יוצאין ידי חובה בהרהור עי"ש שלא הזכיר דברי תשובת בשמים ראש הנז"ל ולעיקר קושיתו תירץ דנפקא מינה לענן אם שבועה חלה דבשאר ימים שבועה חלה פיון דאינו אלא מרבויה אכל בליל פסח אין שבועה חלה עי"ש דב"ק אם נשים חייבות במצוה זו מן התורה.

ומה שהקשה על הרמב"ם דמונה מצוה לספר בליל ט"ו בניסן דמה נשתנה הלילה הזה וכו' עיין להגאון מוהרי"ם בספר נחלי מים בדרוש ט' לשבת הגדול (ד' ל' ע"א) שהביא קושיא זו בשם כל הראשונים וכתב שהגאון פרי מגדים תירץ.

א) דבשאר לילות נהי דחייב מכל מקום אינו במצנת עשה ובליל ט"ו בניסן היא מצנת עשה. ב) דבשאר לילות יוצא במחשבה דבעינן רק זכירה ובליל פסח בעינן הזכרה בפה דוקא.

ג) דבשאר ימים יוצא בדבור בעלמא אכל הכא פתיב והגדת והגדה היא סיפור והרחבת דברים ושדחה תירוצו זה דנדאי מן התורה יוצא בדבור בעלמא והביא שכן פתב הרשב"א שיצא בדבור בעלמא ושהגאון מליסא בס' מעשה נסים דחה דברי הרשב"א ועל שני תירוצי הפרמ"ג כתב דאינם מספיקים וכו' והאריך קצת עי"ש: ובענין זכירת

עמלק פתב מרן חיד"א בס' דבש לפי אות כ"א הנז"ל דנראה מדברי הרב מוהרד"ף בפירושו על הספרי שסובר דבאמרו בברכת ק"ש לשמה הגדול שזוכר מעשה עמלק כמ"ש הרב האר"י בזה יוצא ידי חובת זכור בפה וכתב על דבריו ואני בעיני נראה לי שבה יוצא ידי חובת בלב דוקא ולא בפה ע"כ והרב דר"ך פקודיה בספרו בני יששכר במאמרי חדש אדר מאמר ג' אות ח' פתב על דבריו וז"ל ואני זה לי ימים פבירים שפיונתי לדעת הרב חיד"א שבה יוצאין ידי חובת לא תשפח עוד הוכחתי דחייב לא תשפח הוא בכל יום וזכור בפה הוא רק פעם אחת בשנה דאי לא תימא הכי למה אין קורין פרשת זכור בכל יום אלא ודאי אין החייב אלא פעם אחת בשנה והכתוב מסרו לחכמים ובחרו בשבת שלפני פורים ומ"ש הרב האר"י לזכור בוקרבתנו מלפנו לשמה הגדול שבכל יום למעשה עמלק הוא דלא תשפח ואין צריף יותר פי זכור בפה הוא רק פעם אחת בשנה ע"כ וכבר פתבתי למעלה מ"ש הרב פרמ"ג בשם הרב אליאו רבה והבאתי דברי הרב החינוך שגראה מדבריו שבפעם אחת פל ימי חיי יוצא ידי חובת שתיקה (עי"ש בד"ה והנה) ושם באות ט' חקר למה לא מנו מוני המצות בשבת ובזכירת מעשה מרים לישתי מצות דזכור בלב למצות עשה ושומר ללאו פדרף שמונו בזכירת מעשה עמלק זכור בפה מצות עשה ולא תשפח לאו ואיזה זמן הוא לזכור בפה ושלל לשפוח בלב וכו' עיין שם דב"ק: והרב קול הרמז בסוף פרק קמא דברכות אמתניתין מזכירין יציאת מצרים הביא מה שדקדק הרב תוספת יו"ט אמאי לא תני זוכרין וכתב הוא ליישב דאי תני זוכרין הנה אמין זכירה במחשבה דסתם זכירה הוא בכח הזכירה וכן זכור דמרים ודעמלק דרשינו זכור בפה מיתורא להכי תני מזכירין דהוא בפה עכ"ל ולא באר מנא לן דזכירת מצרים הוא בפה ועל כל פנים הדין אמת ועיין בדבריו בריש מס' תענית שגם שם פתב דסתם זכור הוא בלב ומזכיר הוא בפה והרב שושנים לדוד בריש מסכת תענית הביא שהרב בית דוד השיג על הרמ"ז ששעלם ממנו דברי המכילתא ופסק הרמב"ם בפרק ו' מהלכות חמץ דזכור הוא בפה והוא פנגד הפלל דכניל הרמ"ז דזכירה אינו אלא בלב ויפה השיב על דבריו הרב שושנים לדוד דאדרבא משם למדנו דזכור הוא בלב לולא ריבויא דקרא עי"ש.

אמנם תמיה לי ששעלם מהם דברי הש"ס דמגילה ד' ח"י ע"א הנז"ל דמתבאר להדיא פן דלולא הגזירה שנה דזכרון בספר הנה אמין דלא בעי קריאה בספר ומשמע דהנה סגי נמי בהרהור הלב פדמייתי בתר הכי מדתניא זכור יכול בלב וכו' וצ"ע: ואם נשים חייבות בזכירת עמלק הנה הרב החינוך בסוף פי תצא במצנה תר"ג פתב ונוהגת מצנה זו (זכור את אשר עשה לה עמלק) בזכרים פי להם לעשות המלחמות ונקמת האויב ולא לנשים עכ"ל והרב בגין ציון בשו"ת התדשות סי' ח' הקשה הרי מצות מחיית עמלק ששצטוו במלחמה תמחה את זכר עמלק היא עשה בפני עצמה שמנאה גם הרב החינוך בפני עצמה ואם אינה בנשים למה לא תהיה מצות הזכירה בנשים אף שאינן במלחמה אפשר שזכירת השנאה תהיה תועלת למחייתו ומעשה אסתר יוכיח וכן גם תנופה על יד יהודית שבשנאתה להאויב באה תשוועה לישראל וביעל פתיב תבורף מנשים וכו' שדרשו על האמהות הרי כמה גדולה התשוועה שבא על ידה בהריגת סיסרא ולמה לא תהיה זכירת מעשה עמלק גם לנשים לעורר השנאה לתועלת מצות מחייתו אלו תורף דב"ק וכתב ששנשים חייבות לשמוע קריאת פרשת זכור וכן קבל מרביותו והקפידו שאפילו משררת

שְׁלֵהֶם הַזְקִיקוּהָ לְשִׁמוּעַ פְּרִשְׁת זְכוּר וְכוּ נֶהֱג הוּא וְהִיא טַעְמוּ מִפְּנֵי שְׂאִינָה מְצֻנָה שֶׁהַזְמַן גָּרַמָּא שְׂאִין קִפְיָא בְּאִינָה זְמַן שֶׁתִּקְרָא כְּמוֹ שֶׁפֶתַח הָרֵב מִגֵּן אֲבֵרָהֶם בְּסִי תִרְפ"ה רַק שְׂיִקְרָא פַעַם אַחַת בְּשָׁנָה וְכַתֵּב שֶׁהָרֵב הַשּׁוֹאֵל רָצָה לְהַכְרִיחַ מִדְּבָרֵי הָרָא"ש בְּפָרֶק שֶׁלִּישָׁה שְׂאֵאֱלוּ (שֶׁפֶתַח שֶׁר' אֱלִיעֶזֶר שֶׁחָרַר עֲבָדוֹ מִשּׁוֹם פְּרִשְׁת זְכוּר שֶׁהִיא דְּאוֹרִיטָא) שְׁפוּבֵר פֶּהֲרֵב הַחִינוּף שְׂאֵם אִשָּׁה חֲיִיבַת גַּם הָעֶבֶד חֲיִיב וְאִין צָרִיף שֶׁחָרוּר וְדָחָה הוֹכַחְתּוּ עִי"ש וְגִדּוּלָה מִזּוּ הִיָּה לוֹ לְהַקְשׁוֹת עַל הָרֵב הַחִינוּף דְּהָרֵי בְּמִלְחָמַת מְצֻנָה גַּם נְשִׁים חֲיִיבוֹת כִּמ"ש בְּסוּטָה ד' מ"ד ע"ב בְּמִלְחָמַת מְצֻנָה הַכֵּל יוֹצֵאִין אֲפִילוּ כְּלֵהֶמְחֻנְפוּתָהּ וְעִינֵין בְּרַמְב"ם הַלְכוֹת מְלָכִים פָּרֶק ז' וְלִפִּי הַנֶּרְאָה זֹאת הִיָּתָה כּוֹנֵת מִרְן הַמְּשָׁנָה לְמִלְךָ בְּהַגְהוֹתִיו שֶׁעַל הַס' הַחִינוּף בְּסִפֵּר פְּרִשְׁת דְּרָכִים בְּקוֹנְטֵרִיס דְּרָף מְצוּתִיף חֵלֶק ד' שְׂצִינֵין ע"ד הָרֵב הַחִינוּף לְעִינֵין לְעִיל סִי תכ"ד (כֵּן כְּתוּב בְּדִפּוּס לְבוּב וּבִס' הַחִינוּף שְׂבִינְדִי עִם הַגְהוֹת הַמְשַׁל"מ דִּפּוּס נוֹאֲרֶשָׁא תִרְי"ג כְּתוּב סִי תכ"ב וְהֵם טַעְוֹת הַדִּפּוּס וְצ"ל סִי תכ"ה) שְׂשֵׁם מְפוֹרָשׁ בְּדְבָרֵי הָרֵב הַחִינוּף עֲצֻמוֹ שֶׁבְּמִלְחָמַת ז' עֲמָמִין וּבְמִלְחָמַת עֲמֶלֶק הַכֵּל חֲיִיבִים זְכָרִים וְנִקְבוֹת עִי"ש וּמְצָאֵתִי שְׁכֵן הַקְּשָׁה גָּאוֹן מוֹפְלָא בְּדוֹרְנוּ יצ"ו בִּס' הַבְּהִיר תוֹרַת חֶסֶד חֵא"ח סִי ל"ז וְהִבִּיא שְׁכֵן הַקְּשָׁה בִּס' מִנְחַת חִינוּף וְהָאֲרִיף שֵׁם (בְּתוֹרַת חֶסֶד) בְּעִיקָר חִיּוּב זֶה מְנָא לֵן חִיּוּבָא בְּכָל שָׁנָה כְּמוֹ שֶׁכְּתוּבוֹ הַפּוֹסְקִים שֶׁקְרִיאַת פְּרִשְׁת זְכוּר מִן הַתּוֹרָה וְיִישׁ שֶׁכְּתוּבוֹ שֶׁחֲיִיב בְּכָל יוֹם בְּזִכִּירַת מַעֲשֵׂה עֲמֶלֶק וְהִבִּיא דְבָרֵי הָרֵב הַחִינוּף שְׂאֵף שֶׁפֶתַח שֶׁמְנַהֵג יִשְׂרָאֵל לְקִרוֹת פְּרִשְׁת זְכוּר פַּעַם בְּשָׁנָה אוֹ בְּשִׁתֵּי שָׁנִים אוֹ בְּשִׁלְשׁ שָׁנִים נֶרְאָה מְדַבְּרִיו דְּבַפְעַם אַחַת כָּל יְמֵי חַיָּיו סָגִי וְעָמַד גַּם כֵּן בְּחִקִּירָה זֹאת אִם נְשִׁים חֲיִיבוֹת בְּקְרִיאַת פְּרִשְׁת זְכוּר וְצָרִיכוֹת לְבֵא לְשִׁמוּעַ קְרִיאַתָּהּ כְּמוֹ הָאֲנָשִׁים אוֹ לֹא וְאֶחָד שֶׁנֶּשָׂא וְנִתְּן הַרְבֵּה בְּעִנְיָנִים אֵלוּ הִלְכָה זֹאת הַעֲלָה דָּאָף שֶׁגַּם נְשִׁים חֲיִיבוֹת בַּעֲשֵׂה דְזִכִּירַת עֲמֶלֶק מְכַל מְקוֹם מֵה שֶׁנֶּרְאָה מְדַבְּרֵי קֶצֶת פּוֹסְקִים דְּמִדְּאוֹרִיטָא הִיא קְרִיאַת פְּרִשְׁת זְכוּר בְּסִפֵּר תוֹרָה בְּצַבּוּר אִינוּ מוֹכַרְח כָּל כָּף וּמְדַבְּרֵי הַרְמַב"ן סוֹף פְּרִשְׁת כִּי תֵצֵא מִתְּבַאֵר דָּאִין הַחִיּוּב לְקִרוֹת פְּרִשְׁת עֲמֶלֶק בִּס"ת וּבְצַבּוּר דוֹקָא וְכוּן מַשְׁמַעוֹת דְּבָרֵי הַרְמַב"ם וְהַסְמ"ג וְשָׂאֵר מוֹנֵי הַמְצוּת שֶׁהַזְכִּירוּ מְצוֹת עֲשֵׂה זֹאת לְזַכּוֹר מַעֲשֵׂה עֲמֶלֶק וְלֹא כְּתוּבוֹ שְׂצָרִיף לְקִרוֹת זֶה בִּס"ת וּבְצַבּוּר.

וּמְדַבְּרֵי הָרֵב הַחִינוּף נֶרְאָה שֶׁעִיקָר הַמְצוּנָה רַק לְזַכּוֹר הָעִנְיָן בְּפֶה וְכוּ' וְאִם כֵּן קְרִיאַתָּהּ בִּס"ת וּבְצַבּוּר הִיא תִּקְנַת חֲכָמִים וְיִישׁ לומר שֶׁלֹּא תִּיקְנֵנוּ אֱלֹא לְאֲנָשִׁים וְיִכּוּלוֹת הַנְּשִׁים לְצִאֵת יָדֵי חוּבְתָן בְּזִכִּירָה בְּפֶה וְיִמָּה גַּם לְדַעַת הַחִינוּף שְׂנָשִׁים אִינֵן בְּחִיּוּב זְכִירַת עֲמֶלֶק כָּלָל וְעַל כָּל פְּנִיִם נְשִׁים יוֹצְאוֹת בְּזִכִּירָה וְסִיפּוֹר שֶׁלֹּא בִּס"ת וְאִין מְהִרָּאוּי לְהַחְמִיר לְהַצְרִיכֵן לְשִׁמוּעַ קְרִיאַתָּהּ זֹאת בְּצַבּוּר שֶׁזֶה חוֹמְרָא דְּאִתִּי לִידֵי קוֹלָא שֶׁלֹּא זֹאת דְּרָף יִשְׁרָה שְׂיָבוֹאוּ הַנְּשִׁים עַל הָאֲנָשִׁים בְּבִהַכ"ן שֶׁל הָאֲנָשִׁים לְשִׁמוּעַ קְרִיאַתָּהּ זֹאת וְכוּן אִין לְטַלְטֵל ס"ת בְּתוֹף בִּהַכ"ן שֶׁלְהֵן וְלְהַשְׁמִיעֵן שֵׁם מֵאַחַר שֶׁמַּעֲיָקֵר הַדִּין אִין הַנְּשִׁים חֲיִיבוֹת לְשִׁמוּעַ קְרִיאַתָּהּ זֹאת בִּס"ת כָּלָל וּמְנַהֵג יִשְׂרָאֵל תוֹרָה וּמַעוֹלָם לֹא שֶׁמַּעֲנוּ מִי שֶׁהַצְרִיף לְנְשִׁים לְשִׁמוּעַ קְרִיאַתָּהּ זֹאת בִּס"ת וְאֵף שֶׁשִׁמְעַתָּה מְעַלְתוֹ שֶׁגִּדּוּל אֶחָד הִיָּה מְצָרִיף וּמְהִדֵּר שֶׁיִּשְׁמְעוּ נְשִׁים קְרִיאַתָּהּ זֹאת בִּס"ת מִי יוֹדֵעַ אִם הַשְׁמוּעָה אִמְתִּית וְאֵף אִם יִתְבָּרַר כֵּן דַּעַת יַחֲדָאָה הִיא וְאִין לְבַטֵּל עַל יָדֵי זֶה מְנַהֵג יִשְׂרָאֵל וּמַעֲלָתוֹ יִשְׁבּוֹת מְרִיב וְהַנַּח לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל אֵלוּ דְּבָרֵינוּ יצ"ו עִי"ש בְּאוֹרֵף: גַּם יְדִידֵי הַכֵּהֵן הַגְּדוֹל הַגָּאוֹן מוֹהַר"ר שְׁלֵמָה הַפֶּהֵן יצ"ו בִּס' הַבְּהִיר בְּגִין שְׁלֵמָה בְּסִי ז' (בד"ה וְאֶכֶן עוֹד) כְּתוּב דְּבַהֲגָהוֹת שֶׁעַל ס' מַעֲשֵׂה רַב הַתְּעוֹרֵר בְּפְרִשְׁת זְכוּר מְנָא

לן דְּבַעֲיִנוּ קְרִיאָה בַס"ת בְּצַבּוּר וְדִי בְּזִכְרָה מִתּוֹף הַפֶּתַח וְתָמָה עַל מַה שֶּׁפֶתַח הָרֵב תַּה"ד בַּס"ת ח"ק שֶׁפֶתַח הָרֵא"ש בְּפֶרֶק שְׁלֹשָׁה שְׁאֲכָלוּ דַעֲשָׂה דְאוֹרֵיתָא הוּא לְקִרוּתָהּ בַעֲשָׂרָה וְכו' דְלִיתָא פֶּן בְּהָרֵא"ש דְלֵא פֶתַח אֱלָא דְקִרְיַת פְּרִשְׁתָּ זְכוּר הִיא מְדְאוֹרֵיתָא וְכֵן בְּתוֹס' לֹא הוֹנֵפֵר דְמֵן הַתּוֹרָה צְרִיף עֲשָׂרָה לְפִרְשֵׁת זְכוּר וְהַצַּע"ג עִי"ש וְאִם פֶּן מְאַחֵר שְׁלֵא נִמְצָא מְפִנְרֵשׁ בְּדַבְרֵי הָרֵאשׁוֹנִים חַיִּיב הַקְרִיאָה בְּצַבּוּר מְדְאוֹרֵיתָא נִרְאָה דִיפָּה פֶתַח הַגְּאוֹן תּוֹרַת חֶסֶד דְאָף אִם נֹאמֵר דְתַקְנֵתָא דְרַבִּינָן הִיא לְקִרוּתָהּ בְּצַבּוּר וּבַס"ת לֹא תִקְנוּ לְנָשִׁים תִּקְנָה זֹו וְלִכֵּן לֹא נִהְגּוּ הַנָּשִׁים לְהִדָּר לְשִׁמּוֹעַ קְרִיאָתָהּ בְּצַבּוּר וְהַשְׁגָּתִי ס' מְנַחֵת חִינוּף וְרֵאִיתִי בַס"ת תר"ג שֶׁפֶתַח שִׁמְצָנַת זְכוּר אֵת אֲשֶׁר עָשָׂה עֲמֶלֶק הִיא גַם בְּפָה כַּמ"ש בְּסִיפְרֵי וְשֶׁהַקְשָׁה בַס"ת דְרָף פְּקוּדֵיהּ דְמִנָּא לֵן שֶׁתְּהֵא זְכִירָה בְּפָה הָא זְכוּר אֵל תִּשְׁכַּח אִיֶּצְטְרִיכוּ לַעֲשָׂה וְלֹא תַעֲשֶׂה וְהַצ"ע (עֵינִין לְעֵיל בַּד"ה וְהִנֵּה בַש"ס דְמַגִּילָה) וּמְדַבְרֵי הָרֵב הַמְחַבֵּר נִרְאָה דְדִי בְּפַעַם אַחַת כָּל יָמָיו וְעֵינִין בְּרֵאשׁוֹנִים מַה שֶּׁכָּתְבוּ בְּפִרְשֵׁת זְכוּר עַל כָּל פָּנִים זֶה וְדֵאִי בְּיַחֲדָא גַם כֵּן מְקַיִּים הַמְצָנָה וּפְרִשְׁתָּ זְכוּר בַעֲשָׂרָה וּבַס"ת הוּא מְדַרְבְּנָן אֲבָל מֵן הַתּוֹרָה דִי שְׁכָל יַחֲדָא יִזְכָּר בְּפָה (חִידוּשׁ הוּא שְׁלֵא זְכַר דְבְרֵי הָרֵב תַּה"ד שֶׁפֶתַח דְקִרְיַתָּהּ בְּצַבּוּר בַּס"ת מֵן הַתּוֹרָה הִיא).

וְהָרֵב הַמְחַבֵּר פּוֹטֵר נָשִׁים מִמְצָנָה זֹו וְנִרְאָה קִצַּת דְפּוֹטֵר אוֹתָן מִהֲלָאוּ גַם כֵּן וּבְרַמְב"ם אֵינּוּ מְבִנְיָר זֶה וְצְרִיף רֵאִיָּה לְפִטוֹר נָשִׁים מִמְצָנָה שְׁאִין הַזְמַן גְּרַמָּא וּבְפֶרֶט בְּמִקּוּם לָאו גַם כֵּן וּמַה שֶּׁפֶתַח כִּי לֹא לְנָשִׁים לַעֲשׂוֹת מְלַחְמָה בְּאַמַּת מְלַחְמַת מְצָנָה הַכָּל יוֹצֵאִין אֶפְיָלוּ כְּלָה מִחֻפְתָּהּ כְּמִבְּנֵי בַש"ס וּבְרַמְב"ם פֶּרֶק ז' פָּאן (הִנֵּה לֹו לְהַעִיר שֶׁהָרֵב הַחִינוּף עֲצָמוּ בְּפִרְשֵׁת נְאֻמְתָּן ס' תַּכ"ה פֶתַח כֵּן כְּנֻז"ל) גַם מִי עֲמַד בְּסוּד ה' יִתְבָּרַךְ אִם הִטְעַם מְחַמַּת הַנְּקָמָה דְאֶפְשֵׁר גְּזֵרַת הַכְּתוּב שֶׁנִּזְכָּר שְׁנֹאֲתוּ מְאִיָּה טַעַם וְאֶנְחֵנוּ לֹא נִדַע וְאֶפְשֵׁר אָף בִּיאַת מְשִׁיחֵנוּ שִׁיבְרַת עֲמֶלֶק מְכַל וְכָל מְכַל מְקוּם הַזְכִּירָה תִּהְיֶה תְּמִיד לְזִכְרוֹר וְלֹא לְשִׁפְחוֹת וְצ"ע דְפּוֹטֵר נָשִׁים מִמְצָנָה זֹו וְנִרְאָה דְכָל אִישִׁי יִשְׂרָאֵל חֲזִיבִים כְּמוֹ כָּל מ"ע שְׁאִין הַזְמַן גְּרַמָּא וְאִם שְׁכַח עוֹבֵר בַעֲשָׂה וְלֹא תַעֲשֶׂה רַק זְכַר בָּלָב וְלֹא בְּפָה אֵינּוּ מוֹכֵר עַל הֲלָאוּ רַק לֹא קִיָּים הַעֲשָׂה וְאִם זְכַר לֹא עָבַר וּמְקַיִּים מ"ע גַם כֵּן עַכ"ל וְנִרְאָה כְּנֻזְתוֹ שֶׁזְכַר בְּפָה וּבְכַנְנַת הַלֵּב דְמְצָוֹת צְרִיכוֹת כְּנֻזָּה וּבְפֶרֶט מְצָנָה שֶׁבְּדַבְרוֹ וְלִכֵּן זֹו נִזְוּ נִתְקַיְּמוּ בְּיָדוֹ.

וּבְמְצָנָה תר"ד (תְּמַחָה אֵת זְכַר עֲמֶלֶק) שֶׁפֶתַח הָרֵב הַחִינוּף כִּי גַם עַל כָּל הַזְכָּרִים מְנוֹטֵל הַחַיִּיב פֶתַח הָרֵב מְנַחֵת חִינוּף הַנִּיחַ בַּצ"ע מַה שֶּׁפִּטֵּר נָשִׁים מִמְצָנָה זֹו וְשֵׁם הַזְכָּרִי דְבְרֵי הָרֵב הַחִינוּף שֶׁבַס"ת תַּכ"ה וְשֶׁלְזָה נִתְכַּנְּוּן בְּהַגְהַת הַמַּש"ל מְכוּ עִי"ש: וְאֶנְכִי חִזוֹן הַרְבִּיתִי בַס"ת הַבְּהִיר מְצָנַת הַמְּלָךְ (עַל תְּרִי"ג מְצָנַת) לִידִידֵי הָרֵב הַגְּדוֹל כְּמוֹהַר"ח הַפָּהן אַבְד"ק טְרַאָבְלוֹס יַצ"ו שְׁגַם הוּא תָמָה עַל מַה שֶּׁפִּטֵּר הָרֵב הַחִינוּף אֵת הַנָּשִׁים מְזַכֵּר עֲמֶלֶק לְפִי שְׁאִינָן בְּמִלְחָמָה וְהִרֵי בְּמִלְחָמַת מְצָנָה הַכָּל יוֹצֵאִין וְכו' וְכַתְּבֵם הַרְבָּנִים גַּר מְצָנָה וּמְצָנַת הַשֵּׁם שְׁנוֹהֶגֶת מְצָנַת זְכִירַת עֲמֶלֶק גַם בְּנָשִׁים וְשֶׁכֵּן מוֹכַח מְדַבְרֵי מוֹהַר"ע בְּהַגְהוֹתָיו לְסוּף מ"ע רַמ"ח וְכֵן הֶעֱתִיק מוֹהַר"ם חֲאגִי"ז בְּסוּף ס' שְׁתֵּי הַלְחָם כְּפִי מַה שֶּׁהִגִּיעַ שָׁם.

וְשֵׁם רֵאִיתִי שֶׁפֶתַח בְּשֵׁם הָרֵב הַחִינוּף ס' שַׁכ"ז דְזִכְרָה דִּיצִיאַת מְצָרִים בְּאַתְנֻוּ הַקְּבֵלָה לַעֲשׂוֹתָהּ בְּפָה אָף שְׁאֵר זְכִירוֹת זְכִירַת עֲמֶלֶק וּמְרִים דִּי לָנוּ בְּזִכְרוֹן הַלֵּב וְתָמָה עָלִיו דְמִבְּנֵי בְּמַגִּילָה ד' ח"י דְזִכְרָה זֹו הִיא בְּפָה וְשֶׁכֵּן הַקְשָׁה הָרֵב שְׁרָשֵׁי הַיָּם וְשֶׁתִּגְרַץ הָרֵב בְּנִימִין פּוֹנְטִירוֹמִילִי שֶׁכְּנֻזְתוֹ דְזְכִירַת יַצִּיאַת מְצָרִים מְבַלִּי שׁוּם דְרָשָׁה יִדְעֵנוּ מִכָּח הַקְּבֵלָה

שְׁהִיא בְּפֶה וּזְכִירַת עֲמֶלֶק אֵינוֹ אֶלָּא מִיִּתְוֹרָא דְלֵא תִשְׁכַּח הָא לָאו הֵכִי הֵוָה אָמִינָא זְכוּר
 בְּלֵב וְשֶׁהֶרֶב שְׁרָשֵׁי הַיָּם פָּתַב דְּלִשׁוֹן הַחַיִּינוּף אֵינוֹ מוֹרָה עַל הַסְּלֵקָא דְעֵתִין וְעַם כִּי לֹא
 רָאִיתִי דְבָרֵי הָרַב הַחַיִּינוּף בְּגוּפֹן שְׁלֵהֶן כִּי עֵינַיִתִי בְּסִי שִׁכ"ז וְלֹא מְצֵאתִי לְדַעְתִּי הָעֵנִיָּה
 רְחוּק לְפָרֵשׁ פֶּן בְּכֹונֶת דְּבָרָיו הַנ"ל: פְּלֵל י"ד) זֹאת אוֹמֶרֶת פְּלֵל מְסוּר בְּיַדֵּינוּ דְכָל מְקוֹם
 שְׁאוּמֵר הַש"ס זֹאת אוֹמֶרֶת הִיא הֶלְכָה פֶּן פָּתַב הָרַב דְרָכֵי שְׁלוֹם ד' קי"ז ע"א וְנִעְלַם מִמֶּנּוּ
 מֵה שֶׁהָאֲרִיף הָרַב יֵד מְלֵאכֵי בָאוֹת רַס"ה לְהוֹכִיחַ וּלְהַכְרִיחַ בְּהִיָּפּוּף עֵישׁ"ב וְס' עוֹשֶׂה שְׁלוֹם
 שְׁצִינֵן הָרַב מְשַׁק בֵּיתִי אוֹת קפ"ב אֵינוֹ מְצוּי אֶצְלֵי וְעֵינֵן לְהָרַב מְלֵאכֵי אוֹת רַס"ח
 נ"ו ע"ב: פְּלֵל ט"ו) זֹאת אוֹמֶרֶת וְלֹא סְבִירָא לִיהֵ הֵכִי עֵינֵן לְהָרַב יֵד מְלֵאכֵי אוֹת רַס"ח
 וּבְמַעֲרַכַת הַכ"ף אוֹת ש"א (ד"ה וּמְדֵי דְבָרֵי) שְׁפַתְב שְׁפֵן מוּכַח מֵהַש"ס בִּיבְמוֹת סוּף פָּרַק
 קמ"א ד' י"ו וּבְסוּף פָּרַק דָּם הַנְּזָה ד' ז"ן ע"ב וְכִי תִימָא זֹאת וְלֹא ס"ל וְהָאֲמַר ר' יוֹחָנָן
 הֶלְכָה פְּסַתָּם מִשְׁנֵה וְכו' דְמוּכַח דְאֵי לָאו דְאָמַר ר"י הֶלְכָה פְּסַתָּם מִשְׁנֵה הֵוָה נִיחָא לֹן
 לְמִימַר דְלֵא ס"ל וְכֵן הִבִּיא בְּשֵׁם הָרַמְבַּ"ן בְּחִזְדוּשָׁיו בְּסוּף פָּרַק רְאוּהוּ ב"ד אֶלָּא דְעַל מֵה
 שְׁפַתְב הָרַמְבַּ"ן דְהֵכִי מְתַרְצִינּוּ בְּגִמְרָא בְּדוּכְתֵי טוּבָא זֹאת אוֹמֶרֶת וְלִיהֵ לֹא ס"ל פָּתַב שְׁאִין
 דְבָרָיו מְדוּקְדָּקִים דְהָא לֹא אֲשַׁפְחֵן בְּכוּלֵיהָ תַלְמוּדָא דְמְתַרְצֵן פֶּן לְהַדְיָא אֶלָּא פְּדוּחִיק לִיהֵ
 טוּבָא דְלֵא מִשְׁכַּח פִּירוּקָא אַחְרֵינָא וְכַדְדִּיקֵינּוּ אֲנִן מְהַנְהִי תְרֵי דוּכְתֵי דְחַד עֵנִינָא נִינְהוּ
 וְכַחְדָּא חֲשִׁיבֵי עַכ"ל וּלְפִי שְׁפַמּוֹ זָר נַחֲשָׁב בְּעֵינֵי שְׁיַכְתּוּב הָרַמְבַּ"ן שְׁלֵא בְּדַקְדוּק וּמִי לָנוּ
 גְּדוּל מִמִּשְׁה מְאֲרֵי דְכוּלֵי תַלְמוּדָא וְכַמָּאן דְמַנְחָ לִיהֵ בְּכִיסְתִּיהָ וְכָל דְבָרָיו שְׁקוּלִים בְּשַׁקְל
 הַקְּוֹדֵשׁ פְּתַבְתִּי זֹאת לְזַפְרוֹן אוּלֵי בְּאִיזָה זְמַן יֵאִיר ה' עֵינֵי לְהַצִּיל אֶת הָאֲרִי מֵהַשְׁגָּה זוֹ:
 פְּלֵל ט"ז) זֹאת אוֹמֶרֶת מִשְׁמַעוֹת הַלְשׁוֹן הוּא שְׁיֵשׁ חוֹלְקִים וְלֹא מְיַלְתָּא פְּסִיקְתָּא הִיא כ"כ
 הָרַב חוּט הַמְשׁוֹלֵשׁ ר"פ וַיִּגַּשׁ וַי"ל מְדָאֲמַרִי בְּשַׁבַּת ק"ג ע"ב זֹאת אוֹמֶרֶת סְתוּם וְעֵשְׂאוּ
 פְּתוּחַ וְכו' מְתִיבֵי וְכו' וּמֵאֵי קוּשְׁיָא הָא זֹאת אוֹמֶרֶת קְאָמַר דְמִשְׁמַע דֵּישׁ חוֹלְקִים וְנִימָא
 דְהֵינּוּ הָךְ בְּרִייתָא דְיוֹכְתָבְתָּם וְכו' וְאַף שִׁי"ל בְּדוּחַק מ"מ הַמְעֵינֵן בְּכַמְהָ סוּגְיָאוֹת שְׁצִינֵן
 בְּכָל זֶה הַג' יֵד מְלֵאכֵי בְּעֵינָיו יִרְאֶה דְאִין פְּלֵל זֶה בְּרוּר וּבְפִרְט סוּגְיָא דַמ"ק י"ז ע"ב
 אֲבָל אֲסוּר בְּתַכְפּוּסַת וּבַד' ט"ו ע"א יְלִיף פֶּן מְקַרָא וְאִין מִי שְׁיַחְלֹק: פְּלֵל י"ז) זְקוֹן הֵינּוּ
 פֶּן ס' שְׁנֵה פְּדוּחֵן סוּפ"ה דְאֲבוֹת וְעֵינֵן תַּעֲנִית ה' ע"ב ע"פ וַיְהִי כִי זְקוֹן שְׁמוּאֵל וּמִי סִיב
 פְּוִלֵי הָאֵי וּבַמ"ק כ"ח ע"א וְכ"כ הָרַב פָּרַם שְׁלֵמָה (חֵאאס) בִּיּו"ד סִי רַמ"ד בְּשֵׁם רַבִּינוּ
 הָאֲר"י דְזְקוֹן הֵינּוּ פֶּן ס' שְׁנִים וּבְתִיקוּנֵים (אוֹתִיּוֹת מְרֻבְּעוֹת) ד' קס"ו ע"א אָמְרוּ פֶּן
 חֲמִשִּׁים לְזַקְנָה וּבַד' קס"ה ע"ב אָמְרוּ דְשִׁיבָה פֶּן ס' וְאִם בָּאֵנוּ לְהַשְׁווֹת דְבָרֵי ר' הָאֲר"י
 לַמ"ש בְּתִיקוּנֵים צ"ל דְמַלְת זְקוֹן לָאו דְוָקָא אֶלָּא ר"ל בְּעַל שִׁיבָה דְהָא בְּזַקוֹן לִיכָּא אֶלָּא
 הִידוּר וְעֵינֵן בְּרַכ"י יו"ד שֵׁם וְחֵי אָדָם פְּלֵל ס"ט אוֹת ב' וְעֵינֵן חַת"ס אַה"ע ח"א סִי כ"ג
 דְאִיכָּא זְקוֹן בְּדְבָרֵי הַפּוֹס' דַר"ל בְּעַל שִׁיבָה פֶּן שְׁבַעִים שְׁנֵה וְעֵינֵן מִשְׁנַת ר' אֱלִיעֶזֶר ח"ב
 בְּדְרוּשִׁים ד' יו"ד ע"ב וּד' מ"ד ע"ג שְׁמַצָּא הָרַב ג' סְבָרוֹת לַרז"ל בְּזֶה וְשֵׁם הַנְּזִכִיר תִּיקוּנֵים
 ד' נ"ו אֶפְשָׁר שְׁהוּא אֲשֶׁר רְשַׁמְתִּי לְעִיל וְעֵינֵן חַת"ס יו"ד סִי רַל"ג.

וּבְשׁוֹ"ת בֵּית יְהוּדָה חִיו"ד סִי כ"ח מִשְׁמַע לִיהֵ דְשִׁיבָה דְכַתִּיב גְּבִי קִימָה מִפְּנֵי שִׁיבָה תְּקוּם
 הֵינּוּ פֶּן שְׁבַעִים שְׁנֵה וְכַפְסַק מְרֻן בִּיּו"ד רַסִי רַמ"ד וְעֵי"ש בַּס' יָפָה לְלַב: פְּלֵל י"ח) זָרַע
 פְּסוּל אֵי מִיקְרֵי זָרַע הִנֵּה הָרַב נָאוֹת יַעֲקֹב בְּקוֹנְטְרִיס מַעֲנָה לְשׁוֹן ד' י"ז ע"א הִבִּיא מ"ש
 הַתּוֹס' בְּקִידוּשֵׁין ד' ס"ו ע"ב דַּע"ג דְבַעֲלָמָא זָרַע מִשְׁמַע כְּשֶׁר וְלֹא פְּסוּל בְּדָאֲמַרִינּוּ גְּבִי
 וְזָרַע אִין לֵה אִין לִי אֶלָּא זָרַע כְּשֶׁר זָרַע פְּסוּל מְנִין וְכו' מ"מ בּוֹהִיתָה לוֹ וּלְזָרַעוֹ אַחְרֵי

דְּרִשְׁיֵנוּ בֵּין ז"ך בֵּין ז"ף מְשׁוּם דְּזַרְעוּ מִיִּתְרָה וּבְזוֹה יִישָׁב מ"ש בְּסִנְהֶדְרִין ד' ס"ד פִּי מְזַרְעוּ
נָתַן לְמַלְכָּה אֵין לִי אֶלְא ז"ך וְכוּ' עִי"ש וְעֵינָן לְהֶרֶב מֵרֵאָה הַפְּנִים בַּפ"ד דְּמַס' סוּטָה הֶלְכָה
א' (עַמ"ש בִּירוּשְׁלַמִּי שָׁם נָרַע כְּשֶׁר לֹא זָרַע פְּסוּל) מַה שְׁתַּמָּה ע"ד הַתּוֹס' דְּקִדּוּשֵׁין וּבָמָה
שְׁהֶאֱרִיף בְּעֵנָן זֶה הֶרֶב שְׁעַר הַמֶּלֶךְ בַּפ"ו מַהֲלִי ע"א וּבָמָה שְׁצִינָן הֶרֶב שׁו"מ בְּהֶסְפָּמְתוּ
לַס' שְׁעָה"מ וְדַבְרֵי הֶרֶב מוֹהַר"י רוֹזַאנִים שְׁצִינָן בַּמַּע"ל שָׁם הֵם בַּס' פְּרִשְׁת דְּרָכִים בְּדַרְךְ
הַקָּדֵשׁ דְּרוּשׁ ז' וּמִתְבָּאָר דְּנִקְיִטִינָן דְּזַרְע פְּסוּל לֹא מִקְרִי זָרַע וְכוּ"כ הֶרִיטְב"א בַּחֲזִי
לְקִדּוּשֵׁין ד' ד' ע"א דְּזַרְע פְּסוּל לֹא מִקְרִי זָרַע וְכוּ"כ בְּהֶגְהוֹת רַעַק"א לַח"מ סִי רַמ"א
בְּשֵׁם הֶרֶב פֶּרַמ"ג בַּס' תִּיבַת גִּוְמָא בַּפ' וַיְחִי דְּהַנּוֹתָן מִתְּנָה לְזַרְעוּ שְׁל חֲבָרוּ וַיֵּשׁ לוֹ בֶּן
מִמְזוֹר אֵינוֹ בְּכָלֵל דְּזַרְע פְּסוּל לֹא מִקְרִי זָרַע דַּש"מ דְּאָף בְּלִשׁוֹן בְּנֵי אָדָם אֵין זָרַע פְּסוּל
נִקְרָא זָרַע וְזֶה שְׁנֵים רַבּוֹת עֲמֻדָתִי מִתְמַיָּה עַמ"ש הֶרֶב חַת"ס בַּחֲא"ח סִי קַס"ה פִּינָן דְּמַרְבִּי
בַּתְרוּמָה מְזַרְע אֵין לֵה זָרַע פְּסוּל א"כ נִכְלָל בְּלִשׁוֹן זָרַע אֶפְיָלוּ פְּסוּל וְכוּ' עֵינָן בַּדַּב"ק
וְהַבְּאִתּוֹ בְּקוֹנְטְרִיס אֶסִיפַת דִּינָים בַּמַּע"ר ר"ה אוֹת י"ג וְעַתָּה רְאִיתִי לִידִידִי הַגָּאוֹן בַּס'
עַמּוּדֵי אֵשׁ יַצ"ו בַּסִּי ב' אוֹת כ"ו שְׁעָמַד בְּזוֹה עַל הַחַת"ס עִי"ש שְׁהֶאֱרִיף קֶצֶת דְּדַבְרָה פְּרוּר
הוּא דְּזַרְע פְּסוּל לֹא מִקְרִי זָרַע: כָּלֵל י"ט) זָרַע אֵי כּוֹלָל זְכָרִים וְנִקְבּוֹת אוֹ זְנוּקָא זְכָרִים
עֵינָן לְהֶרֶבָנִים נְאוֹת יַעֲקֹב בְּקוֹנְטְרִיס מַעֲנָה לְשׁוֹן ד' י"ז ע"ג וְכוּ' קַהֲלַת יַעֲקֹב בַּמַּע"ל
ח"ג אוֹת ס"ז נְאוֹת ת"ץ וְתַרְנִי"ח נִחְמַד לְמֵרֵאָה ח"א ק"ח ע"א יִשְׁרִי לַב ד' ג' חֲקִי חֲזִים ד'
קַמ"ו ה"ד בַּס' מִכְּתָב לְחִזְקִיָּהוּ ד' ק' ע"ג זְכָרְנוּ לְחֲזִים ד' ע' ע"ב מְשַׁנֵּת ר' אֱלִיעֶזֶר ח"ב
בְּשׁו"ת ח"מ סִי ו' וּלְפִי הָאֱמוּרָה בְּמִלְתִּיָּהוּ דְּרַבְּנָן קַדִּישֵׁי הַנּוּ"ל הֵרֵאָה נְרֵאָה דְּמֵאֵי
דְּפִשְׁטָא לִיָּה לְהֶרֶב בְּאֵר מ"ח מוֹצִירֵי בְּשׁו"ת ח"מ סִי כ"ו דְּגַם בְּנוֹת בְּכָלֵל זָרַעוּ אֵין
הַדְּבָר פְּשוּט וְלָנָה נִתְכַּוֵּן בַּס' זְכָרְנוּ לְחֲזִים בַּמִּפְתָּחוֹת ד' ק"מ ע"א וְעֵינָן פּוֹרְת יוֹסֵף
אֶלְפָּאנְדָּאֵרִי ד' קַמ"ו אוֹת כ"ו וְעֵינָן לְמָרְן כ"מ בַּפ"א מַהֲלִי ת"ת ה"ב וְלִרְבָּנָן בְּתַרְאֵי ו"ל
שָׁם: כָּלֵל כ) ו"ל אֵי מְוֹנְהָרִים הַעֲכוּמ"ז בְּהַשְׁחַתַּת ו"ל הִנֵּה מְדַבְרֵי הַתּוֹס' בַּמַּסְכַּת סִנְהֶדְרִין
ד' ט"ן ד"ה וְהָא מִתְבָּאָר דְּאֵין מְוֹנְהָרִים פִּינָן שְׁאֵין מְצֻנָּוִים אַפּו"ר וְכִינְצָא לְזֶה כְּתָבוּ הַתּוֹס'
בְּמֹת ד' י"ב ד"ה שְׁלֵשׁ דְּנִשְׁשִׁים שְׁאֵין מְצֻנָּוִים אַפּו"ר אֵין מְצֻנָּוִים אֶהֱשַׁחַתַּת ו"ל וְכַתְּב מָרְן
חִיד"א בַּבְּרַכ"י יו"ד סִי שְׁל"ה אוֹת ה' בְּטַעַם מ"ש הַפּוֹס' דְּאִשָּׁה מְשַׁמְשֶׁת אֶת הָאִישׁ חוּלָה
אֵף בְּחוּלֵי מַעֲיִים אֵף שְׁאֶפְשֶׁר תְּהַרְהֵר וְתַבָּא לִידֵי הַשְׁחַתָּה לֹא חִיָּשִׁינָן לְהִכִּי דְכִינּוּ דְלֹא
מִיִּפְקָדָא אַפּו"ר אֵינָה מְצֻנָּוִה אֶהֱשַׁחַתָּה כַּמ"ש הַתּוֹס' בַּפ"ק דִּיבְמוֹת וּבַרפ"ב דְּנִדְנָה עִי"ש
דַּש"מ דְּדַעַת כָּל הַפּוֹסְקִים דְּהָא בְּהָא תְּלֵי הַמְצֻנָּוִה אַפּו"ר מְוֹנְהָר אֶהֱשַׁחַתָּה וְשְׁאֵינוּ מְצֻנָּוִה
אֵינוּ מְוֹנְהָר וּמְזָה הִנֵּה תְּמִיָּה לִי מִזְמ"ר עַל מָרְן הַחֲבִי"ף בַּס' חֲזִים וְשְׁלוֹם סִי י"ו ד' ח"ל
ע"ד (עַמ"ש הֶרֶב חו"י בַּסִּי ק"ה עַל בְּתוּלַת יִשְׂרָאֵל שְׁנִכְנַסְתָּ וַיְצַאֲתָ בְּבֵית יִשְׁמַעְאֵל לְצַרְךָ
פְּרָנְסַת אַבִּיָּה פִּי עֲנִי וְאַבִּיּוֹן הוּא וּבְלֹא זֶה יִקְנֹפַח פְּרָנְסַתוֹ וְאֵינָה מִתְיַחֲדַת עַמּוּ.

אֶלְא שְׁהִישְׁמַעְאֵל מְשַׁתְּגַע עַמָּה לְפַעֲמִים וּמְשַׁבִּיעַ יִצְרוּ וְתַאֲנָתוֹ ע"י חִיבּוּק וְנִישׁוּק
וּמִישְׁמוּשׁ בְּפִתַע פְּתֹאוֹם אֵין בְּכַף כְּלוּם פִּינָן שְׁהִיא נְזַהֲרַת מִהִיחוד וְהִיא צְנוּעָה מְאֹד וְאֵינָה
מִתְרַצִּית בְּכָל זֶה כָּלֵל וְכוּ') וְז"ל גַּם מ"ש שְׁאֵם הַעֲכוּמ"ז מִתְאַנָּה וְכוּ' אֵין בְּכַף כְּלוּם הֶרִי
פִּינָן שְׁהַנּוֹהָרֵי הַעֲכוּמ"ז בְּאִסּוּר הַשְׁחַתַּת ו"ל מִי יְכוּל לְעַמְּד מְלַהֲשַׁחִית זָרַעוּ ע"י
שְׁמַחְבָּקָה וּמְנִשְׁקָה וְעוֹשֶׂה מִישְׁמוּשׁ בְּיָדִים פִּי אֵין סִפְק דְּעוֹבֵר הַעֲכוּמ"ז אִסּוּר בְּסִיבְתָה
וְאִסּוּר לְהִנְיָחָה עַכ"ל וְלֹא יְדַעְתִּי מִנ"ל פְּשִׁיטוֹת זֶה דֵּה עַכּוּמ"ז מְוֹנְהָר אֶהֱשַׁחַתַּת זר"ל הָא
בְּהִדְיָא אֶמְרִינָן בַּש"ס דְּסִנְהֶדְרִין הַנ"ל דְּפו"ר נְאַמְרָה וְנִישְׁנִית וְלִישְׁרָאֵל נְאַמְרָה וְלֹא לַב"ן

עכומ"ז וכתבו התוס' דמי שמצווה אפו"ר מצווה שלא להשחית וא"כ עכומ"ז דאינו מצווה אינו מוזהר וכמ"ש התוס' והפוס' גבי אשה דכינו שאינה מצווה אפו"ר אינה מוזהרת אהשחיתה.

אמנם עתה ראיתי דסברת התוס' אינה מוספמת שפכת הרב משל"מ בפרק יו"ד מהלכות מלכים דין ז' (קודם ד"ה עוד ראיתי) דהתוס' שפסנהדרין ד' ט"ן הנ"ל דסברי דמי שאינו מצווה אפו"ר אינו מוזהר אהשחיתת זר"ל אזלי לשיטתם שברפ"ב דנדה דאשה פיון דאינה מצווה אפו"ר מותרת בהשחיתה אבל הרשב"א בחידושיו למס' נדה פתב דהרמב"ן הקשה ע"ז וס"ל דאע"ג דאינה מצווה אפו"ר מוזהרת אהשחיתה וכו' ומרן המשל"מ תמה ע"ז היכא רמיזא אזהרה לב"ן עכומ"ז אהשחיתה ואמאי לא מנינן לה בהדי מצות ב"ן עכומ"ז עי"ש דב"ק ונהרב מטה אהרן במערי האלף (אין למדין מקודם מת"ת) הביא סברת הרמב"ן ומה שתמה עליו הרב משל"מ כנז"ל וכתב שבהני הרמב"ן למס' נדה וכן בחי' הר"ן שבס' תודת שלמים עשו סמוכות לזה דבמבול פתיב פי השחית כל בשור ואמרי' כל האוחז באמה ומשתין כמביא מבול ופירש"י שמתתחממין ובאים לידי קרי ונהו קלקול דור המבול וכן אמרי' אי דרף אברים בני מבול נינהו ופירש"י דרף אברים היינו ש"ז לבטלה ומה שלא נמנית בהדי מצות ב"ן עכומ"ז היינו משום דהיא אביזרא דשפיכות דמים דהמוציא ז"ל כאילו שופך דמים וכו' אלו תוד"ק עי"ש בד' כ"ח ע"ב למדנו מפל זה דאין סברת התוס' מוספמת ומן התימה על מרן חיד"א דכל רז לא אנסי ליה ונעלם ממנו דבר זה וייחס שדעת הפוס' פסברת התוס' ולכל הפחות הנה לו להזכיר בפירוש שיטת הרמב"ן והרשב"א והר"ן הנז"ל (עיין לקמן בסוף אות זו) ומעתה לפי שיטת הרמב"ן והרשב"א והר"ן דלאו הא בהא תליא יפה השיב הרב חיים ושלום הנ"ל (עמ"ש הרב חו"י דאין בכך פלוג) דנדאי יש לחוש שייבא העכומ"ז לידי השחיתה דהוא מצווה ע"ז אע"ג דאינו מצווה אפו"ר ועיין להרב משנה למלה בהלכות איסורי ביאה פרק כ"א דין ח"י ודו"ק: ומה גם לפי מה שנראה מדברי התוס' בריש מס' חגיגה ד' ב' ד"ה לא תהוה בראה דגם ב"ן עכומ"ז מוזהרים אפו"ר וכמו שהבין מדבריהם הרב מוהרש"א ותמה עליהם שנה היפך מ"ש בסנהדרין דפו"ר לישאל נאמרה ולא לב"ן עכומ"ז וא"כ לשיטתם שבהגיגה הנ"ל פיון שמצווים אפו"ר ודאי מוזהרים הם אהשחיתה ולא דמו לאשה שאינה במצות פו"ר.

ואף דהרב משל"מ שם דחה דברי הרב מוהרש"א ופירש בכונת התוס' דמ"ש דמצות פו"ר נאמרה אף לכנען ר"ל נאמרה קודם שנשנית בסיני ומשו"ה אף שנשלה מהעכומ"ז שנשנית בסיני מ"מ לגבי עבד שפל וטבל קיימא בדנקתא וכו' עי"ש וכ"כ הרב פר"ח בס' מינים חיים בנמוקיו למס' חגיגה ע"ד החידושי הלכות הנ"ל (וציין לעיין ברש"י ר"פ ארבע מיתות ד' נ"ט וס' הליכות אלי סימנתקצ"ה אולי פונתו למ"ש רש"י שם ע"ב ד"ה הא דגיד הנשה לא איתני פלל ומשו"ה לא תשיב להו ומיהו הנך נמי מילה ופו"ר מן האמורות לב"ן עכומ"ז ולא נישנו בסיני הם ולישאל נאמרו ולא לב"ן עכומ"ז מסיני ולהלן עכ"ל דמתבאר דס"ל לרש"י דקודם סיני היו גם ב"ן עכומ"ז מצווים אפו"ר ומסיני נשלה מהם וא"כ גם פונת התוס' נוכל לפרש פן דמ"ש דנאמרה אפולהו ב"נ עכומ"ז היינו קודם סיני זה נ"ל פונת הרב פר"ח וס' הליכות אלי אין מצוי אצלי) גם הרב טורי אבן בחגיגה בריש גונטרס אבני מילואים עם שבתחלת דבריו פתב בפשיטות דנעלם

מהתוס' סוגיא ערוכה בסנהדרין דפו"ר לישאל נאמרה ולא לב"ן עכומ"ז מ"מ לקמיה כשפא לפרש דברי הירושלמי הסביר באריכות כמ"ש הרב משל"מ דמה שלא נאמרה לב"ן עכומ"ז היינו מסיני ואילה אכל מקמי סיני נאמרה לב"ן עכומ"ז ומשו"ה עבד מצונה אפו"ר כיעי"ש ולפי זה נדאי אין לנו לומר דנעלם מהתוס' סוגיא דסנהדרין די"ל דכל עצמם לא באו אלא לגבי עבד דכיון דנאמרה לב"ן עכומ"ז קודם מת"ת דין הוא שעבד מצונה בה גם מסיני ואילה ומ"ש הט"א דנעלם מהם סוגיא דסנהדרין היינו מקמי דנחית לפרש דמ"ש לישאל נאמרה ולא לב"ן עכומ"ז ר"ל קודם מת"ת עי"ש והנה מהראוי שיכתוב דלפי זה נתיישבו דברי התוס' שלא נעלם מהם הש"ס דסנהדרין וכבר נתעורר בזה בחי' הרש"ש עי"ש.

ולפי זה גם התוס' סוברים דעכומ"ז אחר מת"ת אינם מצוים אפו"ר ולא מצונו מי שסובר דעכומ"ז מצוים אפו"ר ואם נאמר דהא ביהא תליא הרי א"כ אין מונהרים אהשחתי והרבנים קרן אורה ע"ד התוס' ביבמות ד' ס"ב וקרני רא"ם ע"ד מוהרש"א בחגיגה ה"ל מספמים דתפא השיג מוהרש"א על התוס' דנעלם מהם הש"ס דסנהדרין וא"כ לדבריהם נדאי דאית לן למינקט דעכומ"ז לא מיפקדא אפו"ר.

אמנם ראיתי להרב יד דוד בחידושי לחגיגה שכתב דרש"י ביבמות ד' ס"ב ע"א פתב דעכומ"ז בני פו"ר נינהו וכן משמע מפשטא דש"ס שם אלא שהתוס' בד"ה בני פו"ר נינהו נדחקו בזה וכתב הרב דסוגיאאות חלוקות הן והתוס' בחגיגה פתבו שני התירושים לפי שתי הסוגיאאות תירוץ ראשון לפי סוגיא דביבמות ותי' שני לפי סוגיא דסנהדרין עי"ש ודבריו נכונים לענ"ד ביישוב דברי התוס' בחגיגה אף שהתוס' ביבמות לא סברי הכי וא"כ פינו דסוגיאאות חלוקות הן פשיטא דיש לנו להחמיר בסוגיא דביבמות דמיפקדא אפו"ר ונהרי הם מונהרים בהשחתי ואסור לגרום להם שיבואו לידי השחתי כאבר מן החי שאסור להושיטו לב"ן עכומ"ז.

ועוד מצאתי מפורש יוצא מפי חז מקאמיא רבינו בעל השאלות בפרשת הברכה שאלתא קס"ה שכתב מפורש דאפילו עכומ"ז מיפקדא אפו"ר דכתיב ואתם פרו ורבו והגאון בשאלת שלום פתב דהתוס' בחגיגה ה"ל נגרו אחר דברי השאלות ושקו"ט ליישב סברתם שראית היפך סוגיא דסנהדרין ונטה דעתו אחר מה שפירש הרב שבות יעקב בח"ב סי' קל"ד דכונת התוס' בחגיגה לומר שמונהרים על הסירוס וכדעת ר' חידקא דסבר הכי ויש פוסקים פמותו כמ"ש מרן בב"י אה"ע סי' ו' וייחס לזה ג"כ דעת השאלות שם דמ"ש דעכומ"ז מיפקדא אפו"ר ר"ל אסירוס וכו' עי"ש ולפי זה גם להשאלות אין עכומ"ז מצונה אפו"ר.

אמנם הגאון נצי"ב מל"ך יצ"ו בבאורו העמק שאלה האריף מאד בזה ולא נתקרה דעתו במה שפירש הגאון ש"ש בדעת רבינו השאלות וכתב דדברי השאלות כפשטם דסבר דעכומ"ז מצונה אפו"ר וכמ"ש רש"י ביבמות ד' ס"ב והתוס' בחגיגה ה"ל והאריף לבאר מה שראת היפך סברתם מסוגיא דסנהדרין ה"ל עי"ש דב"ק וראוי נדאי לחוש לסברא זו פינו שרבינו השאלות סובר פן וכתב הריב"ש בסי' שצ"ד בד"ה ואחר שנתבאר (הובא בהקדמת הגאון שאלת שלום) שדבריו מקובלים כאילו נכתבים בתלמוד ועל מה שכתבתי למעלה דיש לתמוה על מרן חיד"א בברכ"י שנעלם מפנו שיטת הרמב"ן

וכו' ולכל הפחות הנה לו להזכיר בפירושו שיטת הרמב"ן וכו' האמת אגיד פי חי' הרמב"ן והרשב"א והר"ן לנדה אין מצויים אצלי לראות דב"ק דאולי לא הקפידו אלא במשמשת במורה דמשחת זרע האיש אבל באשה המשמשת את החולה שאין החשש אלא על השחתת זרעה (פי החולה לא יבא לידי הרהור כמו שביאר בברכ"י ע"ש) אפשר דכ"ע מודו דאין חשש ואולי זאת היתה פונתו במה שכתב בסוף האות וז"ל ועיין מ"ש הרמב"ן בחי' נדה פ"ק כל היד ודוק ומי שבידו לעיין בחי' הנ"ל ישפיל בכונתו והרב מג"א סי' תר"ו סק"ח התיר לאשה שמששה תוה' ג' ימים סמוך ליוה"כ שתכבד את ביתה פדי שלא תפלוט ש"ז וכו' ועמדו ע"ד הרבנים רע"ק איגר בתשו' סוס"י ע"א וחת"ס יו"ד סי' עק"ב דהא איכא משום השחתת זרע הבעל והביאו שיטת התוס' דרב"פ דנדה וסברת הרמב"ן וכו' ע"ש.

גם הרב"א באס"ז לפתובות על ד' ט"ל ע"א כתב בשם הרמב"ן והריטב"א דנשים אע"ג דלא מיפקדי אפ"ר אסורות להשחית זרע הבעל וכו' דלא ידעו לקו בדור המבול וכו' משמע דמשום זרע דנדה ליכא קפידיא ועיין להרב משל"מ בהלכות איסורי ביאה פכ"א דין ח"י ודוק.

ועיין להרב חננאל וחסדא בח"ב ד' קצ"ח מ"ש בענין זה ובס' אברהם אפ"ר ד' ח"י אות ל"ג ציין לעיין (בדין אם נשים מונהרות אהשחתת זרע) בס' קרבן אשה ובס' בגדי שש באה"ע סי' א' ואין מצויים אצלי ועיין במה שכתבתי בקונטרס פאת השדי בחלק אסיפת דינים במערכת אישות אות א' (בד"ה ובעיקר): ובדין איסור לשמש במורה אם הותר פשיש לחוש לסכנה אם תתעבר כתבתי בשדי חמד בחלק אסיפת דינים במערכת אישות סי' א' אות ל"ב וגם בקונטרס פאת השדי בחלק אסיפת דינים במערכת אישות אות א' כתבתי בזה בס"ד ע"ש: ומי שמצננה באיסור הוצאת ז"ל אם הותר לו במקום חולי רשמי בשדי חמד בחלק אסיפת הדינים במערכת אישות סי' א' אות ל"ג ע"ש: כ"א) זינעה היוצאת מן המשקין הסמין אי חשיב משקה ידוע מה שכתב הריב"ש בס' הר"ן (בדין אגואה ארדיינטי עיין בש"ע יו"ד סי' קכ"ג סכ"ד) דזינעה היוצאת מחמת לחות שלא על ידי חום הוא דלא חשיב משקה אבל היוצאת על ידי חום חשיב משקה ועיין להרב פרי חדש בס' תמ"ג ס"ג וסי' תס"ב ס"ה ובקונטרסי להלכות פסח בס' תמ"ז כתבתי דהרב זרע אמת א"ח סי' מ"ט הביא ראיה מתשו' הריב"ש הנ"ל ולא זכר דברי הרבנים מוהריט"ץ סי' ס"ד ופר"ח הנ"ל.

וכתבתי דיש לתמונה על הרב ריח שז"ה סי' ב' ד' ל"ב ע"ג דאחר שהביא דברי הפר"ח שחולק על מוהריט"ץ כתב וכן מצאתי להריב"ש סי' הר"ן וכו' והוא פלא דמה מציאה מצא והרי עין רואה דכבר קדם וזכה בה הרב פר"ח.

ועתה אין אצלי ספרים הנ"ל ומרן חיד"א בס' ברכ"י א"ח סי' קנ"ח אות י"א כתב בשם הרב ב"ד סי' ע"א גבי טיבולו במשקה דשכר דינו כמשקה ומתבאר מדברי הרב שלחן גבוה סי' תס"ו מחודש ו' דהוא עפ"י דברי הריב"ש הנ"ל דזינעה היוצאת ע"י חמין חשוב משקה וכ"כ שם בשם הרב שכנה"ג גבי שכר שנפל לזין דחשיב מי פירות עם מים דממקורן להחמיץ ועיין להרב פנ"י ח"א א"ח ססי' י"ג והרב זרע אמת בח"ב סי' מ"ב ד' ל"ח ע"א שקו"ט בזה וכתב ע"ד הפנ"י דלא ידע איך יתנישב סוגיא דהעור והרנטב וכו'

עי"ש וקא גרמא ליה למר פי לא ראה דבריו שבח"ב בתשו' שפסוף הס' סי' ט' (פי לא נדפס בזמנו השו"ת פנ"י ח"ב) עי"ש ובח"א סי' ח' רמז ג"כ לתשו' שבח"ב הנ"ל ועיין בענין זה להרבנים שדה הארץ ח"ג הא"ח סי' כ"ה תפארת אדם א"ח סי' י"ד קרית חנה סי' מ"ו באר יעקב ד' י"ט ע"א (ע"ד הפנ"י הנ"ל) קרבן אליצור ד' קס"ז ע"א וקלאה ע"ד הריב"ש ומוהריט"ץ ופר"ח הנ"ל מכתם לודד חיו"ד סי' ט"ו בתי פנסיות בקונטרס בית אבטינס ד' מ"א ע"ב עיקרי הד"ט חיו"ד סי' י"ג אות ז חיים מדבר סי' תמ"ז אות ג' ובשו"ת עטרת חכמים א"ח סי' ה' ד"ה עוד וכו' נכתב שם דאף דזיעה ע"י חמין הוי כמשקה מ"מ אינו כגוף האיסור אלא כטעם ועיין בספרים שארשון בסמוך: ובדין זיעת האוכלין אי הוי כמותם עיין להרב פרמ"ג בפתיחה הפוללת לא"ח בהנהגת הנשאל עם השואל בסדר שני אות ל"ז ול"ק וקרב בית שלמה חיו"ד סי' קס"ב וקס"ד האריף ודעתו דגם באוכלין הזיעה כמותו שפן מוכח מדברי הטור סי' תנ"א בדין פסוי של ברזל שמשמין אותו על חררה שגאפה על הפירה וכו' וכ"כ הפרמ"ג שם באשל אברהם סק"ל עי"ש ובשו"ת צמח צדק להרב מליבוויץ בחא"ח סי' מ"ג ע"ד הפרמ"ג וצריף לעיין בשו"ת תב"ח התדשות סי' כ"ד שציין הרב פ"ת יו"ד סי' צ"ב סק"ה ואמ"א.

גם הרב שו"מ במהדורא חמישאה סי' ד' עמד בדין זה ודחה ראית הרב פרמ"ג מדברי הרמב"ם וכתב להוכיח מפמה פוסקים דגם באוכלין הוא פן ושבדין הרמ"ג ומשאת משה שמחלקין בין משקין לאוכלים תמוהים עי"ש: פלל כ"ב) זכין לאדם שלא בפניו כתב הר"ן בפ"ד דגטין (בסוגיא דפרוזבול בד"ה ומסתברא) דכל שהדבר בעצמו זכות אעפ"י שגמשך ממנו חוב שהוא יתר על הזכות זכה וקנה דהא מלוג מופה ללוגה קרקע פל שהוא וע"י זה לא תשמש חובו אלא שאפשר לדחות דאף זו מקולי פרוזבול עכ"ל ועיין בר"פ האיש מקדש ד' מ"ב ע"א מנין שזכין לאדם שלא בפניו וכו' ותסברא זכות הוא הא חובה גמי איפא דאיפא דניח"ל בהר וכו' דמשמע לכאורה דכל שיש ג"כ חובה לא אמרינו זכין לאדם וכו' ויש ליישב בקל כמובן.

ועיין להרב מוהרימ"ט בח"ב אה"ע סי' מ"א וכתב הרב מח"א הל' זכיה סי' ו' דבדבר דאיפא צד זכות וצד חובה תלוי באם נתרצה פששמע. ועיין ט"ז יו"ד סי' ש"ה סק"א לענין דבר שהוא זכות וקצת חובה ושם בנקה"כ בד"ה ועוד נראה ברור וכו' ועיין נו"ב מ"ק סי' י"ט בד"ה ואמנם וכו' שהביא מ"ש המ"ב דביטול שאומר פל חמירא וכו' לא מהני ליה וכו' ושוב חצרו קונה לו שלמ' וכתב ע"ד דכין דעי"ז יהיה חוב לו שיעבור בב"י אינו קונה לו מטעם שליחות וכו' ומעין זה כתב הרב חת"ס ביו"ד סי' שי"ג (בד"ה אנו מה נענה) גבי מ"ש הפוס' דבדאיפא דעת אחרת מקנה לא בעינן פונת הקונה כ' ע"ז דזה דוקא במתנה אבל במקר שאפשר שימשך מזה חוב באם נאנס המקח שיצטרף לשלם אח"כ היכי נימא זכין לאדם וכו' וזה חוב הוא לו.

ועיין בשו"ת רמ"ץ א"ח סי' כ"ד אות ג' (ד"ה אף) שפיאר בכונת המ"ב הנ"ל דזוכה לו חצרו ועובר עליו ואף דע"י קניית חצרו נמשך לו חוב דיעבר בב"י. וגם יאסר חמצו ולא יהיה לו שום הנאה מהחמץ מ"מ פיון דעתה הוא זכות לו לקנות החמץ זוכה לו חצרו ולא משגחינו במה שגמשך לו חוב אח"כ כמ"ש הר"ן בפ"ג (צ"ל פ"ד) דגטין בהא דמלוגה מופה ללוגה קרקע וכותבין עליו פרוזבול וכו' וראיתי בתוה"ש ובנו"ב מ"ק סי'

מ"ט (צ"ל י"ט) שמשגיגין על המ"ב והנלע"ד פתבתי ע"כ ותימה בעיני שפועלם ממנו סיום דברי הר"ן שפתב לזכות מה שרצה ללמוד מההיא דמופה הפלוגה קרקע וכו' דמקולי פרוזבול שנו וכלומר דבעלמא מציון למימר איפכא דאף דעתה זכות הוא לו מ"מ פינון שימשך ממנו חוב אמרינו אין חבין לאדם וכו' (אחר זמ"ר ראייתי שם סי' ט"ו אות ח' שכ' ו"ל ואף שפתב דאפשר לזכות דהוא מקולי פרוזבול.

מ"מ נראה דהוא רק דרף דיוחי אבל מסבא נ"ל פה ע"כ) ועיין בח"מ סי' קצ"ה ס"ג בהגהה לענין מקנה כלי למוכר פדי שיקנה הלוקח הממכר שלא בפני הלוקח שמתקל בין מתנה למכר שאפשר שאינו חפץ בה.

ובמח"א הג"ל בד"ה וראיתי וכו' ועיין זכר דבר ד' ג"ן אות ו' בשם ש"א בתשו' קל"ז דאם נתחייב להעמיד הסחורה להקונה עד זמן פ' ושם יעבור הזמן יתן קנס גדול ובתו' הזמן רצה איש אחר להעמיד לו הסחורה פדי שלא יתחייב קנס המוכר זכין לאדם של"ב אעפ"י שמתחייב לזה ועיין מ"ש הבאה"ט בסי' ר"ז סקי"ט ע"ד הש"א עכ"ל פעת לא מצאתי דברי הבאה"ט וע' בנקודות הפס"ט ע"ד הט"ז יו"ד סי' קס"ב סק"ח דנראה דיותר נוטה דעתו בכונת הר"ן דלקוישטא קאמר מקולי פרוזבול ולא בדרף דחיה נכתב עוד דאף את"ל דבעלמא נמי אמרינו הכי היינו דוקא בדרמי לפרוזבול דאין החוב הנמשך ממנו פא מיד כ"א אח"ז פשיבא זמן השמיטה משא"כ פשהחוב אפשר שיבא מיד כמו בסאה בסאה דמיינרי שם דאפשר שיתייקר מיד עי"ש (והשגתי עתה ס' יקר אכן הראשה לידידי הגאון אליהו קלעצקי אבד"ק ברעזי יצ"ו וראיתי שם בסי' ט"ו שקלא וטריא בכלל זה דזכין לאדם וכו' אם נאמר גם בדאיפא צד חובה עי"ש וגם ברא"ש סי' מ'): וכתב הרב קהלת יעקב במענה לשון ח"ב סי' דר"ך בשם הרב משפטי שמואל סי' קי"ז דלשון זכות משמע דלית ביה צד חובה פלל אבל כל שיש בו צד חובה לא אמרינו בהא זכין לאדם שלא בפניו עכ"ל ואין ספר הג"ל מצוי אצלי לראות דב"ק ולפי הנראה דבר זה שנוי במחלוקת בין הרא"ש והרש"ל בים של שלמה פרק ששי דבבא קמא סי' ז"ך במה ששאל דוד המלך לסנהדרין (שם בדרף ס' ע"ב) מהו ליטול גדישים של שעורים של ישראל ליתן לפני בהמתן של ישראל על מנת לשלם בגדישים של עדשים של פלשתים ושלחו ליה דאסור וכתב הרא"ש בסי' י"ב דמיינרי דעדין לא היו מזונמנים הגדישים של פלשתים אבל אם היו גדישים של עדשים מזונמנים אפילו אין הבועלים של גדישי השעורים לפנינו מותר לזכות להם גדישים של עדשים על ידי אחר וליקח גדישים של שעורים דזכות הוא לו דעדישים עדיפי טפי וכתב על זה רש"ל ולא נהירא לי פלל וכי מותר להסתחר בממון חבירו שלא מדעתו ודילמא חביב עליו יותר שעורים או צריכים לו נמי לבהמתו ודילמא לא יהא מצוי לו לקנות שעורים וכו' ולא אמרינו זכין לאדם וכו' אלא במידי דאית ליה זכיה ולא יש בה שום צד חסרון אבל כי האי גוונא לא נקרא זכות אלא דינו פחמסן וכו' עי"ש ודברי הרב משפטי שמואל הם פדברי רש"ל ומשמע דלהרא"ש אף אם יש שום צד חסרון חשיב זכות ואמרינו זכין לאדם וכו' אלא שצריף להבין שהרא"ש בפ"ק השולח סי' ט"ו כתב גבי פרוזבול דאם אין לו קרקע מופהו בתו' שדהו דהקלו בפרוזבול אף על גב דחוב הוא לו (וכמו שדחה הר"ן) דמשמע מדבריו דכי האי גוונא בעלמא לא אמרינו זכין לאדם שלא בפניו פינון דנמשך ממנו חובה וכתב הרב חתן סופר בכללים בענין זכיה (ד' ע' ע"א סק"ח) בשם הרא"ש בתשובה פלל קי"ח דאין יכולים

לזכות לאדם היכא דאיתי מניה חובה אף שלפי שעה זכות הוא לו (עי"ש עוד שאסוף אינה פללים בדיני זכיה לאדם וכו') וצריף להתיישב בל"ן ליישב הדברים בעה"י (על דברי הרא"ש ורש"ל ה"ל עי"ן לדידי הגאון צבי מאיר אבד"ק דאבירי יצ"ו בספרו הפהיר אמרי הצבי בדרך קמ"ב ע"ב אות כ"ו): ונראה מדברי הרב מתנה אפרים בהלכות זכיה ומתנה סי' ה' דלא אמרינו זכין לאדם וכו' (בדבר שאינו מתנה אלא מקח וממפר וכי"צא) אלא בקרקע שהוא עומד וקנין ומדברי הרשב"א בחידושו לגיטין ד' כ' בהיה דזקן שהקנה לבני הפפר שכתב שהוא משום דדעת אחרת מקנה שאם לא פן לא מהני בלא פונה (חידושי הרשב"א ה"ל אין אצלי אף ראיתי שכתב פן בשמו בשו"ת רבינו עקיב"א בסי' ל"ז בד"ה אמנם) ודעת אחרת מקנה הוא מטעם זכין לאדם וכו' אלמא דגם במטלטלין פהיה דזקן שמקנה להם השטר אמרינו זכין (ודחוק לומר דהיה חשיב כמתנה) וכן מתבאר מדברי הרא"ש ורש"ל ב"ם של שלמה ה"ל (בד"ה וכתב) וצריף להתיישב הרבה ואני לא באתי אלא כמזכיר.

ועי"ן להרב חתם סופר בחלק יו"ד סי' שי"ז (בד"ה וזולת) וק"ל: פלל כ"ג) זכין לאדם שלא בפניו אם אפשר למפור חמץ של חברו שלא מדעתו כשהגיע שעת הביעור ואין האיש בביתו משום דזכות הוא לו שלא יאסר חמצו.

וכן למפור מבכרת של חברו קודם שתלד להפקיע מקדושת בכור רשמתי בשדי חמד ח"א בחלק אסיפת דינים מערכת בכור בהמה סי' ג' אות יו"ד ובקונטרס אסיפת דינים במערכת חמץ ומצה סי' ט' אות ב': ואי בדבר שהכריעו חכמים שזכות הוא לאדם ואחר כך פששמע צונח וטען שחוב הוא לו אם נאמן או לא נסתפק בזה הרב מתנה אפרים בהלכות זכיה ומתנה סי' ו' ועי"ן להרב מקנה אברהם אות ק"ז והרב עונג יום טוב סי' ק"י האריף בדברי הרב מתנה אפרים עי"ש: ואלה ציוני הספר מחזה אברהם (הנז"ל באות ה') זכין לאדם שלא בפניו ואין מחייבים אלא בפניו באורח חיים סי' שס"ז תי"ד תקכ"ז ב"ו"ד סי' רמ"ח סעיף ג' רס"ז סעיף ז' וסמ"א רס"ח סעיף ז' שכ"ח סעיף ג' בהגהה של"א סעיף ל' ובחה"מ סי' ל"ט סעיף י"ג ועי"ן מה שכתב שם הסמ"ע סעיף קטן כ"א וכ"ב ובסי' ס"ז סעיף קטן מ"ד סי' ככ"ב וסוף סי' ככ"ג בהגהה ריש סימן ככ"ה קע"ה סעיף מ"ח וסעיף ל"ד רל"ה סעיף ז' רמ"ב ועמ"ש הסמ"ע בסי' רמ"ה סק"ז סי' רנ"ג רס"ד רס"ז סי"ז רס"ח ס"ג באבן העזר סי' ל"ה ס"ד ל"ז ס"ח פ"ח סי' ק"מ ס"ה בהגהה ואף דקנימא לן בחה"מ סי' רמ"ג דקטן אינו זוכה לאחרים אבל בדרבנן זוכה פמו שכתב הרב מגן אברהם סי' שס"ו סעיף קטן ט"ז באורח חיים עכ"ל: ובספר שער הציון לאחד מרבני דורנו צי"ן בכלל זה וז"ל זכין לאדם שלא בפניו ירושלמי פאה פ"ד הל"ב עירובין מ"ו פ"א יבמות קי"ג תוס' ד"ה מאן קי"ח פתובות י"א נדרים ל"ו ועי"ן בתוס' ור"ן גיטין ה' תוס' ד"ה וְהָא י"א ירושלמי גטין פ"א הלכה ה' פ"ו הל"א קדושין כ"ג מ"ב מ"ה רש"י ד"ה וְדַלְמָא נ"ו תוס' ד"ה מתקיה בבא מציעא י"ב בבא בתרא קנ"ו ועי"ן רשב"ם ד"ה ר' יהושע ותוס' ד"ה זכין קס"ז רשב"ם ד"ה וְשׁוֹבֵר לְאִשָּׁה חולין פ"ג עכ"ל: פלל כ"ד) זמן מועט הוא שבעה ימים פמו שכתב ביצרת דבש ח"ב סוף דרוש ג' ומדברי הרא"ש לנדרים ד' ג' ע"ב מוכח דשלישים יום הוי זמן מרובה ונראה דלא דוקא שלישים יום אלא איזה ימים פחות גם פן הוא זמן מרובה ואנו אין לנו ראיה רק דשבעה ימים הוא בגדר וסוג זמן מועט פן כתב הגאון כתב סופר בחלק א"ח סי' ק"ג (ד"ה ונהיה

בְּהָרָא"ש) וּבְמִסְכַּת מוֹעֵד קָטָן ד' כ"ג ע"א אֶמְרִינָן מַאי לְזַמְן מְרוּבָה אָמַר רַב פֶּפְאָה שְׁלִישִׁים יוֹם וְנִרְאָה קֶצֶת מִדְּבָרֵי הָרַב קִהְלֵת יַעֲקֹב בְּקִוְנֹטְרִיס מַעֲנָה לְשׁוֹן אוֹת רַכ"א דְּכֻלְלָא הוּא לְכָל מְקוֹם דְּזַמְן מְרוּבָה הוּא שְׁלִישִׁים יוֹם וְלֹא פְּחוּת מִזֶּה וְנִרְאָה דְקִשְׁיָה לְהַחֲלִיט פְּלִל בְּעֵנָן זֶה וְלֹא פֶל הָעֵנִינִים שְׁוִים וְהָרִי בְּתוֹשִׁבַת הָרֶדְב"ז ח"ג ס' תפ"א (בְּדַפּוּסֵי וואַרְשָׁא תרמ"ב הִיא ס' תתקי"ט בד"ה וְלַעֲנִין) פְּתַב לַעֲנִין יַחֲוֹד וּמִסְתַּבְּרָא לִי דְזַמְן מְרוּבָה הָוִי יוֹם וְלִילָה דְכִינּוֹן שְׁהִיא מְתִיחֶדַת עִמּוּ פֶל פֶּה זְמַן לְבוֹ גַּס בְּהַ עכ"ד הָרִי דִישׁ מְקוֹם שְׁזַמְן מְרוּבָה הָוִי יוֹם וְלִילָה.

וְהָרַב שְׁעַר הַמְּלָךְ בְּהַלְכוֹת סוּפָה פֶּרֶק ד' הָאָרִיף בְּעֵנָן חֲשַׁשׁ לְמִיתָה בֵּין זְמַן מְרוּבָה לְזַמְן מוֹעֵט וְכַתְּבָה דְעַד שְׁבַעָה יָמִים מִיְקָרִי זְמַן מוֹעֵט וְעֵינָן לְהַגְאֹן חֲתָם סוּפָר אַהֲע"ז ח"ב ס' פ"א מַה שְׁדַקְדַּק עַל דְּבָרֵי הַיְעָרוֹת הַדְּבַשׁ מִדְּאֶמְרֵינָן דְּחֻלָּה חֲמִשָּׁה יָמִים וּמַת זֹהִי מִיתַת פֶּל אָדָם (עֵינָן בְּמוֹעֵד קָטָן ד' כ"ה) וְכַתְּבָה דְעַד שְׁלִישָׁה יָמִים לֹא מִיְקָרִי חוּלָה וְהַחֲמִשָּׁה יָמִים הֵם מְלַבֵּד הַשְּׁלִישָׁה וְרַב גְּדוּל וְגֵאוֹן בְּדוֹרְנוּ אַד"ר הוּא אַבְד"ק פֶּאָנְיוּוֹעֵז יצ"ו בְּקִוְנֹטְרִיס עוֹלְלוֹת הַגָּפֶן אֲשֶׁר לוֹ בְּקוֹנְרִץ יַגְדִּיל תוֹרָה בְּקִוְנֹטְרִיס עֲשִׁירֵי ס' קנ"ג ד' ר"פ ע"ב אוֹת ג' פְּתַב בְּעֵנָן זֶה וְז"ל הָאֶחְרוּנִים פְּתַבוּ בְּעֵנָן חֵיִישִׁינָן לְמִיתָה דְלְמִיתָה דְזַמְן מְרוּבָה חֵיִישִׁינָן וְהָעָרוּ דְשְׁלִישִׁים יוֹם מִיְקָרִי זְמַן מְרוּבָה מְהָא דמ"ק ד' כ"ג מַאי לְזַמְן מְרוּבָה אָמַר רַב פֶּפְאָה שְׁלִישִׁים יוֹם וְיַעֲנִין שְׁעַר הַמְּלָךְ הַלְכוֹת סוּפָה וְלִי נִרְאָה דְאִין רְאוּיָה מִזֶּה עַל פִּי מ"ש בִּיבְמוֹת ד' קי"א עַד שְׁלִישִׁים יוֹם מוֹקִי אֵינְשׁ אֲנַפְשִׁיָה וְעַל כֵּן שְׁפִיר אָמְרוּ שֶׁם וְאִף עַל פִּי כֵן לֹא בָּא עֲלֵיהָ אֲלֵא לְזַמְן מְרוּבָה וְעַל זֶה הוּא דְאָמְרוּ לְזַמְן מְרוּבָה עַד כַּמָּה עַד שְׁלִישִׁים יוֹם אֲבָל בְּמְקוֹם אַחַר אִין לְנוּ הַכְּרַע בְּזֶה: וּבְסוּפָר בֵּית מְרֻדְכִי לְהַגְאֹן מוהר"ם לִיבְשִׁיץ בְּדְרוֹשׁ א' ד' ג' ע"א שְׁקִיל וְטָרִי אִי חֵיִישִׁינָן לְמִיתָה בְּזַמְן מוֹעֵט וְכַמָּה הוּא זְמַן מוֹעֵט וְהוֹכִיחַ מִדְּבָרֵי הָרַב תְּרוּמַת הַדָּשָׁן ס' ל"ה (גְּבִי בְּרַפְתַּת הַלְכָּנָה לְשִׁהוּתָה עַד מוֹצָאֵי שַׁבַּת וְכו') דְשְׁבַעָה יָמִים מִיְקָרִי זְמַן מוֹעֵט וְלֹא חֵיִישִׁינָן לְמִיתָה וְיִישָׁב בְּזֶה דְבָרֵי רַש"י בְּקִידוּשֵׁין ד' ל' בְּהִיא דְלַעוֹלָם יִשְׁלַשׁ אָדָם שְׁנוֹתָיו שְׁלִישׁ בְּמִקְרָא לְהַצִּילוּ מִקְּשׁוּשֵׁי תוֹסֹף דְאַכְתִּי הָנּוּה מְצִי לְמִיפְרָף מִי יוֹדַע כַּמָּה חֵיִי וְכו' עי"ש וּבְשׁו"ת פְּתַב סוּפָר חֻלָּק יו"ד ס' ק"ה נִשְׂאֵל בְּמִי שְׁנִשְׁבַּע שְׁלֹא יֵאָכֵל פִּירוֹת שְׁבַעָה יָמִים קוֹדֵם שְׁיָמוֹת וְכַתְּבָה הָרַב הַשּׁוֹאֵל שְׁמִסְפֵּק אֲסוּר לוֹ לְאָכּוֹל מִיָּד דְלְזַמְן מְרוּבָה לְכוּלִי עֲלָמָא חֵיִישִׁינָן שְׁמָא יָמוֹת וְנִסְתַּפֵּק אִם יֵשׁ הֵיָתֵר לְנִדְרוֹ מִיָּד דְשְׁמָא לֹא יָמוֹת וְלֹא חַל הַנְּדָר וְאִין מִתִּירִין הַנְּדָר עַד שְׁיַחוּל וְהַגְאֹן הַמְּחַבֵּר הִשִּׁיבוּ כִּי שְׁבַעָה יָמִים לֹא מִיְקָרִי זְמַן מְרוּבָה וְכַתְּבָה לוֹ תוֹרָף הַדְּבָרִים שְׁבַתְּשׁוּבָתוֹ בְּחֻלָּק א"ח הַנּוֹז"ל וְשׁוֹב שְׁקִיל וְטָרִי לְמִי שְׁנִדְר לְזַמְן מִן הַזְּמַנִּים שְׁהוּא זְמַן מְרוּבָה עֵינָן שֶׁם דְּבָרֵי קִדְשׁוֹ: וַיִּדְיֵי הַגְאֹבְד"ק בְּרַעְזָאן יצ"ו בְּסוּפָרוֹ הִיקָר גִּילּוּי דַעַת עַל טְרַפְיוֹת פְּתַב בְּקִוְנֹטְרִיס אַחְרוֹן ד' רַכ"ב אוֹת ע"ג וְז"ל (לְסִי ז"ן ס"ק מ"ג בְּעֵנָן שְׁיַעוֹר זְמַן מוֹעֵט אִי דוֹקָא כ"א יוֹם) לְכַאוּרָה יֵשׁ לְדִין מִש"ס דמ"ק כ"ג מַאי לְזַמְן מְרוּבָה שְׁלִישִׁים יוֹם אֲבָל בְּאַמַּת לֹא פְּלָלָא הוּא דְבְּקִידוּשֵׁין ד' ע' ע"א וְשְׁמָא תֵּאֲמַר לְזַמְן מְרוּבָה תְּלַמוּד לּוֹמַר חֲדָשׁ הָרִי דְחֲדָשׁ לֹא זְמַן מְרוּבָה וְלַעֲוֹמַת זֶה מְצִינּוּ בְּסִנְהֶדְרִין ד' צ"א ע"א שְׁמָא תֵּאֲמַר לְזַמְן מְרוּבָה וּפְרִיִשׁ רַש"י שְׁבוּעָה אוֹ שְׁבוּעֵינִים וּבְרַש"י מְעִילָה ד' י"ח סוּף ע"ב בד"ה וְאֶפִּילוּ לז"מ וד"ה אִי מַה וְכו' הָא מִקְלָתָא אֵיכָא בֵּין ז"מ דְהִכָּא וְכו' דְהִכָּא מִשְׁמַע בֵּין לְאַחַר ב' אוֹ ג' וְכו' וּבב"י אַהֲע"ז ס' ס"ב דְנִשְׁתַּהֲהָ ז"מ הֵיָנּוּ ג' אוֹ ד' יָמִים וְעֵינָן עוֹד בִּיּוֹד ס' קכ"ח סְעִיף ח' וּבב"י ס' קל"ד ס"ק יו"ד וּסמ"ע ס' כ"ד ס"ק יו"ד

ועתוס' שבת ד' ט"ז ד"ה הניחא דמוכח דשבעה ימים הוי זמן מרובה ועיין ברא"ש נדרים ג' ע"ב דלזמן מרובה דלימי נזירות חיישינן למיתה וכו' ובתוס' מ"ק י"ח ד"ה ואלו מוכח דגם בב' או ג' חיישינן למיתה שיהי גם ביום אחרון של חול המועד פותבים ובעל פרחין דהוי בכלל זמן מרובה ובעל פרחין דהפל לפי הענין עכ"ל יצ"ו ועם פי לא פניתי לעיין בכל המקומות שציין בענשך בקיאותו פי רב הוא העתקתי דב"ק וחזתמו אמת שהפל לפי הענין ואין לנו פלל מוחלט בזה: אף בזאת מה שכתב דמדברי התוס' במועד קטן ד' ח"י מוכח דגם בשנים או שלשה ימים חיישינן למיתה שיהי גם ביום אחרון של חול המועד פותבים וכו' נראה לי ההדיוט דאין מזה הכרח משום דיש לומר דכיון דביום ראשון של חול המועד של סוכות הנצרכו לתקן משום שממנו עד אסרו חג יש שבעה ימים יום אסרו חג עצמו הוא יום שמני ויותר משבעה ימים חשיב זמן מרובה לכמה דעות הנז"ל לכן לא פלוג רבנן משום דמיקחזי פחוקא כדכתב הרב שער המלה בפרק ד' מהלכות סוכה הנז"ל בראש אות זו מאי אמרת נתיר לאכול באותו יום שגרישה ואחר זמן לא נתיר לא פלוג רבנן דמיקחזי פחוקא וכו' עיי"ש ועיין להרב ט"ז בס' תקנ"א ס"ד י"ז שהביא ראיה מדברי התוספות במועד קטן דף ח"י ה"ל (על פתיכה בחול המועד והיא הראיה שהביא בגילוי דעת הנ"ל) לענין שהחיינו בבין המצרים ומשמע דמתיר אף בערב תשעה באב ואין להוכיח שסובר דחיישינן למיתה ביום אחד דיש לומר משום לא פלוג כמו שכתבתי לקמן במערכת הח"ת אות לק"ט (בד"ה הן אמת): פלל כ"ה) זיקה בפלוגתא דיש זיקה או אין זיקה האריף הג' מלא הרועים במערכה זו לבאר דעות הסוברים הכי והכי פדרפו בקונדש וכתב באות כ"ב דמ"ד יש זיקה הוא רק מדרבנן אבל מדאורייתא אין זיקה זולת לר' שמעון וכו' ומתוס' יבמות כ"ז ד"ה אבל וכו' משמע דלמ"ד יש זיקה היא מדאורייתא וכבר האריף הרשב"א שם וסתר דבריהם ולכ"ע זיקה דרבנן וכו' עיי"ש חי' הרשב"א ליבמות אמ"א אף פוק עיין בדברי הריטב"א לשם בד"ה אמר ר' הונא וכו' וגם בד"ה שם משום וכו' פתב והא דמפרש רב אבל הכא זיקה דרבנן היא לאו למימרא דר"י לית ליה הכי דא"כ וכו' וסוגיא בכוליה פרק דזיקה מדרבנן וכו' עיי"ש והג' ח"ץ בס' קי"ו פתב דזיקה אינה אלא מדרבנן כדמוכח בכוליה תלמודא ובכל הפוסקים.

והג' נאות דשא בס' ל"א ד' מ"ז ע"א ד"ה ואולם מה וכו' עמד ע"ד הח"ץ הנ"ל והרבה להשיב דמהש"ס והפוסקים מתבאר דמאן דס"ל יש זיקה הוא מדאורייתא ובאות ו' הביא דברי התוס' יבמות ד' ז"ך הנ"ל להוכיח דלמ"ד יש זיקה הוא מדאורייתא עיש"ב שלא זכר דברי הרשב"א והריטב"א הנזכרים לעיל: פלל כ"ו) זכירה יש חילוק בין זוכר זוכרין למזכיר מזכירין דסתם זוכרין הוא במחשבה ועד פאן לא אמרו בספרי זכור בפה אלא מיתורא דלא תשפח ואע"ג דלהראב"ע בפ' וישב משמע דפ' (ירמיה כ"ג) ומשא ה' לא תזכרו עוד הני כמו תזכירו אין להביא ראיה מן היוצאים מהפלל הכולל ובמקום שיש איזה הכרח לפרש פן וכההיא דספרי וכן זכר את ושתי פי' כמו הזכיר דאי זכר בלבד מנא ידעוהו עבדיו שיעצוהו להפקיד פקודים אבל גם משם אינו מוכח דמצינן לפרש זכר את ושתי ונתעצב וכפירש"י ועבדיו ראוהו פניו זועפים איה שיהי' אין ספק שסתם מזכיר הוא בפה וזכר בלבד ומי יכריחונו לתנא לדבר זרות עכ"ד הרב קול הרמז בריש מס' תענית וזה לשון הסיפרי בסוף פי תצא זכור את אשר עשה לה עמלק זכור בפה לא

תשפח בלב ע"כ ובלשון זה אפשר לפרש דכונתו דמשמעות זכור הוא בפה ולא תשפח משמעותו בלב אמנם בש"ס דילן במגילה ד' ח"י ע"א הובאה ברייתא זו בלשון זה זכור יכול בלב פשהוא אומר לא תשפח הרי שקחת הלב אמור פשהוא אומר זכור בפה ע"כ מסיגנון זה מוכן דמשמעות זכור הוא בלב לולא יתורא דלא תשפח וכדברי הרב והא הנה ליה לאתויי ועיין לעיל אות י"ג שהבאתי דברי התורת פהנים בריש בחקותי בכמה זכירות שדרשו בענין זה דמשמעות זכור הוא בלב לולא גלי קרא אחרוני וראיתי בס' הביפורים והראיון בהערותיו על ס' בני דוד פהנים (לא ידעתי ס' זה) שכתב בד' י"ד ע"א אות ג' שכתב בס' הג"ל עמוד כ"ז בהערה ח"י (על מה שכתב רבינו יהונתן אכל השוחט ע"מ לזרוק לע"א או להקטיר לע"א בשעת מעשה מזכיר שם ע"א עליה) ר"ל הזכרה ע"י מחשבתו אכל לא שצריך הזכרה בפה עיין תב"ש ס"ד סק"ב עכ"ל וכתב על זה הרב המחבר יצ"ו וז"ל צדקו דבריהם אע"ג דלכאורה הזכרה הוא בדבור פה אכל סתם הזכרה היא בלב פדמוכח מגילה י"ח (הביא דברי הש"ס הג"ל) וכן בתו"כ פ' בחקותי (הביא דברי התו"כ אשר הבאתי למעלה באות י"ג) מפל אלה מוכח דאלמלא נכתב קרא להזכרה בפה היינו מפרשים כל הני זכור בלב עכ"ל והנה אמת שכן מוכח מפל הג"ל דמשמעות זכור הוא בלב אמנם לא זכר הרב יצ"ו דיש חילוק בין זוכר למזכיר ואם פן אם באנו להשוות לשון הפוסקים ללשון תורה ולשון חכמים בזה יש לנו להבין מדברי רבינו יהונתן דבפה קאמר מדנקט לשון מזכיר ולא אמר לשון זוכר ולכן בס' בני דוד לא כתבו זה מפת משמעות לשון זכירה רק עפ"י דברי הרב תב"ש שציינו: הן אמת דמתשובת בשמים ראש סי' קע"ג שהבאתי למעלה באות י"ג (בד"ה גם) מתבאר דגם שמיצא ליה פללא דרב קול הרמז שהרי כתב דזכירת יציאת מצרים בכל יום סגי מדאורייתא בלב מדכתיב למען תזכור אכל בליל פסח דכתיב והגדת היא בפה והרי שנינו במשנתנו מזכירין יציאת מצרים בלילות ולדידיה דסגי בלב היכי תני מזכירין אלא מוכח דלא שאני ליה בין זוכרין למזכירין א ראיתי להרב יד דוד בריש מס' תענית שכתב שתשו' זו לית ליה פלליה דהרמ"ז אמנם יש לדחות שסובר בעל תשובה זו דמדרבן מיהא בעינן גם בכל יום קריאה בפה ועל שם החיוב דמדרבנן תני מזכירין דאי הנה תני זוכרין לא הנה ידעין דמדרבנן מיהא בעי הזכרה בפה ובמדרש תנחומא פרשת פי תצא (הביאו מרן חיד"א בס' דבש לפי מערכה זו אות יו"ד) אמר הקב"ה תהיו אתם מזכירים שמו למטה ואני מוחה אותם מלמעלה עכ"ל נראה שדקדקו לומר בשם ה' מזכירים ולא זוכרים לרמז שתהנה בפה ובדדרשו מדכתיב זכור אל תשפח וגם לשון המדרש שהביא רבינו הרקח בס' רל"ד (והובא בדבש לפי שם) שאמרו ישאל להקב"ה אמרת לנו הו זכורים מעמלק וכו' אמר להם הקב"ה בני בזמן שאתם קוראים פרשת עמלק מעלה אני עליכם פאילו מחיתם שמו ע"כ יש לפרש דישאל הבינו ממאמר ה' זכור את אשר ע"ל עמלק דהיינו זכירה בלב ורצה הקדוש ברוך הוא להודיעם שצריך קריאה בפה לכן אמר להם בזמן שאתם קוראים ובדברי המדרש הנה עיין בס' בני יששכר במאמרי חדש אדר מאמר ז אות יו"ד: מערכת חית פלל א) חצי שיעור דאסור מן התורה אם הדין פן גם באיסור אבר מן החי עיין בחקרי לב יו"ד ח"א סי' כ"ט פן מצאתי פתוב בקונטרסי מזה זמן רב ועתה אינו מצוי אצלי לראות מה מקום להסתפק בזה ועיין למרן הב"י יו"ד סי' ס"ב (ד"ה בין) ולהרט"ז שם סק"א דמבואר דחצי שיעור אבר מן החי שנה לכל

האיסורים והרב פרי מגדים בחלק שפתי דעת צדד בזה לפי מה שיש לפרש בטעמא דחזי לאיצטרופי עינין שם שמסיק פן והרב אור יקרות שהביא הרב יד דוד שם הגב"י אות א' פשיטא ליה נמי הכי וכן מתבאר מדברי הרב נודע ביהודה בס' צל"ח לפסחים על מה שהקשו בגמרא ד' כ"ב ע"ב לר' אבהו דאמר פל מקום שנגאמר לא תאכל אחד איסור אכילה ואחד איסור הנאה משמע מדתני ר' נתן שלא יושיט אבר מן החי לב"ן עכומ"ז משום לפני עור הא לכלבו שרי אלמא שרי בהנאה והקשה דילמא ר' אבהו סובר פריש לקיש דחצי שיעור מותר מן התורה ומיירי ר' נתן בחצי שיעור אבר מה"ח דלדין שרי ומותר ליתנו לכלבו ורק לב"ן עכומ"ז אסור משום דלא ניתנו שיעורין לב"ן עכומ"ז ולכן נקט שלא יושיט אבר מן החי לב"ן עכומ"ז ותיירץ דר' אבהו תלמיד רי"ו מסתמא קאי בפשיטת ר"י דחצי שיעור אסור מן התורה ואם ק מאי איריא דנקט לאו דלפני עור ולא נקט חצי שיעור וכו' אלו תוד"ק הרי דנקיט בפשיטות דחצי שיעור אבר מן החי אסור מן התורה (ומה שקשה על דברי הצ"ח הללו דהא לסלקא דעתין דאבר מן החי אסור בהנאה אף אם נאמר דר' אבהו סובר כר"ל דחצי שיעור מותר מן התורה הרי אמרו בירושלמי פרק ששי דתרומות הלכה א' דמודה ר"ל באיסורי הנאה דק"ש אסור מן התורה עינין בשו"ת בית יצחק לידידי הגאון מפראמישלא יצ"ו בא"ח סי' כ"ט אות וי"ו): פל"ב) חצי שיעור דאסור מן התורה לענין אכילת חמץ כתב הרמב"ם בפרק א' מהלכות חמץ דין ד' דאסור לאכול כל שהוא שנגאמר לא יאכל ושרים רבים אשר היו תמיהים למה הוצרך רבינו לקרא דלא יאכל הלא כל איסורים שבתורה חצי שיעורין אסור מן התורה והרב מוהרלנ"ח בס' י"ז הובא במשנה למלך שם (בטעות נרשם שם סי' נ"א הלא היא בס' טו"ב) כתב מפני קושיא זו דאי לאו דגלי קרא לא הוה אסור חצי שיעור דלא דמי לשאר איסורין משום שהיה לו שעת היתר וחדש על פי זה דחמץ בערב פסח אחר חצות אין חצי שיעור שלו אסור מן התורה דלא כתיב ביה לא יאכל והרב מוהר"ן טרוויטש בקובץ על יד שם הביא לו סמוכות ממה שכתב באסיפת זקנים לבבא מציעא (דף כ"ג ע"א ד"ה וואסורין) דלא ילפינן חצי שיעור אלא דומיא דחלב דשנה בכל אמנם רבני האחרונים מפקפקים על דברי הרב מוהרלנ"ח הרב דר"ך המלך דף כ"ד ע"ג הקשה ממה שכתב הרמב"ם דחצי שיעור אסור בשבועה אף דשבועה הנה לה שעת היתר וכן הקשה מפגול ונותר דהנה לה שעת היתר וכו' והרב צרור החיים שם כתב דאין פונת הרמב"ם מדכתיב לא יאכל בצירי כמו שהבין מוהרלנ"ח וכו' עי"ש וכתב הרב פרמ"ג ביו"ד סי' ס"ב בשפתי דעת סק"ג דגם מוהרלנ"ח לא החליט פן משום דאם פן כל איסור שאין בו פרת נימא דאין חצי שיעור שלו אסור מן התורה דלא דמי לחלב אמנם בפרי מגדים חא"ח באשל אברהם ריש סי' תמ"ג נראה שמבין מוהרלנ"ח דלקושטא סבירא ליה דאין חצי שיעור דחמץ אסור מן התורה ויצא לידון לענין חצי זית לחם ספק חמץ או מצה דהוא ספק דרבנן ולקולא והוא תמוה דנדאי גם למוהרלנ"ח אסור מן התורה ולא קאמר אלא דהנה אמנא לחלק פן אי לאו לא יאכל בצירי ואולי פונתו על ערב פסח אחר חצות דוקא דאירי בהכי פדמשמע מדבריו: ועל דברי הרב מוהרלנ"ח הקשה הרב טל אורות בדף ק' ע"ג דאם פן גם בשבת ויוה"כ נימא נמי דאין חצי שיעור אסור מן התורה פנין דהנה להם שעת היתר וכו' ולענ"ד מה שהקשה מיוה"כ הא ודאי קשיא וכן הקשו הרבנים צרור החיים ודר"ך המלך שם וכן הקשה הרב ימי שלמה בד' כ"ה ע"ג ולא

זכר שְׁקִדְמוֹהוּ שָׁרִים הַנִּ"ל אִף מֵה שְׁהִקְשָׁה מִשְׁבֶּת נִרְאָה דְלָא קִשְׁיָא דְכִינּוּן דְלָא מְצִינוּ
בַּש"ס בְּהִדְיָא דְחֻצֵי שְׁיַעוּר דְמְלֵאכְתָּ שְׁבֶת אָסוּר מִן הַתּוֹרָה אֲלֵא דְרַש"י וְהָרַ"ש וְרִי"ו
שְׁהִבִיא שֵׁם הוּא שְׁפִתְבוּ כֵּן אִימּוֹר דְהִרְמַב"ם חוֹלֵק וְכֵן נִרְאָה מִמָּה שְׁפִתְבּוּ בְּהִלְכוֹת שְׁבֶת
פִּרְק' י"ח הִלְכָה כ"ג דְהִעוּשָׁה מְלֵאכָה חֻצֵי שְׁיַעוּר פְּטוּר וְיִמַר הוּא דְכִינּוּל לֵן בְּרִישׁ הִלְכוֹת
שְׁבֶת דְכָל פְּטוּרֵי שְׁבֶת פְּטוּר אֲבָל אָסוּר וְאִף אִם אִין לְנוּ הִכְרַח מְזַה עֵינִין לְקַמְן אוֹת ד' עַל
כָּל פְּנִינִים אִין לְנוּ כֹּחַ לְהַקְשׁוֹת כְּמוֹכֵן וְהִרְבּוּ מִנְחָה טְהוֹרָה בְּד' ל' ע"ד פְּתַב לְתַרְזֵן דְיִלְפִינוּ
אִיסוּר שְׁבֶת מִחֻלְבּ דְכִי פְּרַכְתָּ מֵה לְחֻלְבּ שְׁלֵא הִיָּה לוֹ שְׁעַת הִיָּתֵר אֲמַרִינוּ חֻמְיָן יוֹכִיחַ וְכו'
עִי"ש וְאִין דְעַתִּי הֶעֱנִיָּה נוֹחָה בְּזַה אַחֲרֵי מַחֲי"ר מִכְתָּה"ר דָּאָם כֵּן אִיף קֵאָמֵר הִרְבּוּ
מוֹהֲרֵלְנ"ח דְחֻמְיָן מִשְׁשׁ שְׁעוֹת עַד הִלְיָלָה חֻצֵי שְׁיַעוּר הוּא מְדַרְבְּנָן גִּילְפֵי מִחֻלְבּ וְנִימָא חֻמְיָן
תּוֹף שְׁבַעָה יוֹכִיחַ וְכִמוֹ שְׁכַתְבּ מִרְן מוֹהֲרֵיט"א הוּבָא בְּקִהְלֵת יַעֲקֹב בְּתוֹסְפֵת דְרַבְּנָן אוֹת
קל"ז ד' מ"ה ע"ג וע"ד (מְדַפּוּס אֲשַׁפְּנוּ) וְבִדְרָף זֹו דְרָף וְכָא הִרְבּוּ דְרָף הַמְלֵף שֵׁם דָּאִין
לוֹמַר דְשְׁבוּעָה יִלְפִינוּ מִחֻמְיָן דָּאָם כֵּן גַּם בְּחֻמְיָן בְּעַרְבּ פְּסַח נִימָא הִכִּי יַעֲי"ש וְעֵינִין
לְהִרְדָּב"ז בְּחֻדְשׁוֹת סִי' קל"ה דְנִרְאָה שְׁפּוֹבֵר דְדִין חֻמְיָן שְׁנָה לְכָל הָאִיסוּרִים לְעֵנִין חֻצֵי
שְׁיַעוּר וְכִינּוּן דְמִדִּין חֻצֵי שְׁיַעוּר אֲתִי עֲלָה נִרְאָה דְלִדְעָתוּ גַּם בְּעַרְבּ פְּסַח אַחַר חֻצוֹת אָסוּר
מִן הַתּוֹרָה וְק"ל וְעֵינִין בְּס' יָמֵי שְׁלֵמָה בְּפִרְק' א' מִהִלְכוֹת חֻמְיָן הִלְכָה זֹו וְכַתְבּ הִרְבּוּ אַרְעָא
דְרַבְּנָן אוֹת רִי"ט בְּשֵׁם הָרַ"ם בְּתוֹסְפוֹתָיו עַל הַסְּמ"ג בְּהִלְכוֹת פְּסַח דְגַם בְּעַרְבּ פְּסַח חֻצֵי
שְׁיַעוּר אָסוּר מִן הַתּוֹרָה וְכֵן פְּתַב בְּאֲשַׁל אַבְרָהָם שֵׁם דְכֵן דְעַת כָּל הַפּוֹסְקִים שְׁפִתְמוּ וְכַתְבּ
כֵּן בְּשֵׁם הַסְּמ"ג וּבְפִתְיָחָה הַכּוֹלְלֵת בְּהַנְהַגְתָּ הַנְּשֹׂאֵל עִם הַשּׁוֹאֵל בְּאִיסוּר וְהִיָּתֵר בְּח"א אוֹת
י"ז פְּתַב דְחֻתִּיכָה חֻצֵי שְׁיַעוּר שְׁיַשׁ סְפַק חֻמְיָן אוּ מִצָּה בְּעַרְבּ פְּסַח עַל הִלְיָלָה לְמוֹהֲרֵלְנ"ח
הָיִי סְפַק דְרַבְּנָן וְיִלְקוּלָא וְרֹב הַפּוֹסְקִים סוֹבְרִים דְאָסוּר מִן הַתּוֹרָה וּבְס' דְרַכִּי הוֹרְאָה
הַנְּד"מ לְגַדוֹל בְּדוֹרְנוּ יַצ"ו בְּח"ב פִּרְק' כ"ה שְׁקִיל וְטָרִי בְּדַבְרֵי הִרְבּוּ מוֹהֲרֵלְנ"ח וּמְסִיק
דָּאִין לְצַרְף סְכָרְתוֹ לְהַקְלֵ ח"ו נִגְדַּד דְבַרִּי הָרַאשׁוֹנִים עִי"ש דְב"ק: וּבְגוּף דְבַרִּי הִרְמַב"ם
דְיִלְיָף חֻצֵי שְׁיַעוּר חֻמְיָן דְאָסוּר בְּאַכִּילָה מְדַכְתִּיב לֹא יֵאכַל אִף אִם נֹאמֵר פְּדַבְרֵי הִרְבּוּ
מוֹהֲרֵלְנ"ח דְאֲצֻטְרִיף קָרָא מְנוֹתֵר לְחֻצֵי שְׁיַעוּר חֻמְיָן מִשּׁוּם שְׁאִינוּ דוֹמָה לְשֹׂאֵר אִיסוּרִין
שְׁזָה הִיָּה לוֹ שְׁעַת הִיָּתֵר קִשְׁיָה לִי לְמָה לֹא נִלְמוּד דְאָסוּר חֻצֵי שְׁיַעוּר בְּאַכִּילָה מְדַכְתִּיב כָּל
מִחְמָצַת לֹא תֵאכְלוּ כָּל לְרִבּוֹת חֻצֵי שְׁיַעוּר לְאִיסוּרָא דְהִכִּי דְרַשִׁינוּ בְּתוֹרַת כְּהִנִּים פְּרַשְׁתָּ
אַחֲרֵי עַל פְּסוּק וְכָל מְלֵאכָה לֹא תַעֲשׂוּ (סִי' ט"ז כ"ט) אִין לִי אֲלֵא מְלֵאכָה שְׁחִיבִין עֲלֵיָה
כְּרַת מְלֵאכָה שְׁאִין חִיבִין עֲלֵיָה כְּרַת מִנִּין שְׁלֵא יִכְתּוּב אוֹת אַחַת וְכו' תִּלְמוּד לוֹמַר וְכָל
מְלֵאכָה וְהִיָּנוּ חֻצֵי שְׁיַעוּר וְכִמוֹ שְׁכַתְבּ הַגְּרַל"מ שֵׁם דְאֲתִי כַר' יוֹחֲנָן דְחֻצֵי שְׁיַעוּר אָסוּר
מִן הַתּוֹרָה עִי"ש וְכִמוֹ כֵּן נֹאמֵר דְכָל מִחְמָצַת לְרִבּוֹת חֻצֵי שְׁיַעוּר הוּא דְאֲתָא וְאִף דְכָל
מִחְמָצַת אִיצְטְרִיף לְדַרְשָׁה אַחֲרֵי הִנֵּה הַמְעֵינִין בְּגוּף דְבַרִּי הַתּו"כ שֵׁם יִרְאָה דְדַרְשִׁינוּ
כְּמָה דְרַשׁוֹת מוֹכֵל מְלֵאכָה אִם כֵּן הִקָּא נְמִי גִידְרוּשׁ נְמִי לְרִבּוֹת חֻצֵי שְׁיַעוּר לְאִיסוּרָא
בְּעֻלְמָא וּלְפִי מָה שְׁהִבֵּאתִי לְקַמְן בְּמַעְרַכְתָּ הַפ"ף אוֹת ל"ב דְאִף מֵאן דְלָא דְרִישׁ כָּל דְרִישׁ
וְכָל אוּלֵי נוֹכַל לוֹמַר דְהוֹצֵרָף רַבִּינוּ לִילְפוּתָא דְלָא יֵאכַל מִשּׁוּם דְמַהֲתו"כ אִין רֵאזָה
דְדַרְשִׁינוּ כָּל לְרִבּוֹת דְהִתֵּם וְכָל פְּתִיב וְכִינּוּן דְאִיפָא מֵאן דְלָא דְרִישׁ כָּל הוֹצֵרָף לְהִבִּיא מְלֵא
יֵאכַל שְׁמוֹסְכָם לְכוּלֵי עֻלְמָא: פְּלָל ג) חֻצֵי שְׁיַעוּר פְּתַב הִרְבּוּ מוֹהֲר"ץ הִירֵשׁ חִיּוֹת בְּהַגְהוֹתָיו
לְשְׁבֶת דָּף ע"ד בְּשֵׁם הִרְבּוּ חוֹת יֵאִיר דְבִתְחוּמִים דְשְׁיַעוּרוֹ נִזְכַּר בְּתוֹרָה וְכֵן טְלִטוּל ד' אַמּוֹת
לֹא אָסְרִינוּ חֻצֵי שְׁיַעוּר דְכָל דְמְפּוֹרֵשׁ בְּתוֹרָה אִין כֹּחַ בִּיד חו"ל לְאִוסְרוֹ כְּמוֹ שְׁכַתְבּ הִרְבּוּ

ט"ז בסי' תקפ"ו וכתב שאין דבריו ברורים דהא לר' יוחנן חצי שיעור אסור מן התורה ולא מגזרת חז"ל עכ"ל ולי הדל אי משום הא הנה אפשר לנישב בדוחק דכוננתו היא מדסבר ריש לקיש דח"ש מותר מה"ת ורק מדברבנו אסור וכינון דאין פח ביד חז"ל לאסור דבר המפירש בתורה אם כן בהכרח לומר דבתחומים וטלטול לא אסרו חצי שיעור ומדר"ל נשמע לר' יוחנן דהא לא מציינו שנתלקו ר"י וריש לקיש באיזה מן הדברים דלמר אסור ולמר שרי אפילו מדברבנו וכינון דעל פרחין לריש לקיש ליכא בהו איסורא כלל הכי נמי לר"י ליכא איסורא כלל אלא הא קשיא דהרב יד מלאכי באות רצ"ה פתב בשם הרב חזת יאיר דלא ס"ל ככלל הרט"ז הג"ל ואידכתב בסי' ט"ו על פי דברי הרט"ז ואין מצוי אצלי ס' חו"י לראות דב"ק וביד מלאכי כללי דינים אות רנ"ו הביא דברי החו"י בקיצור ולא הוזכר שם שכתב כן על פי דברי הרט"ז ותו קשה דלפי מה שכתב הרב מוהר"ץ בשמו משמע דפחות מארבע אמות לא אסור טלטול כלל אף מדברבנו והוא תמוה דנדאי פחות מארבע אמות אסור מיהא מדברבנו וזוהי שלא רצו לגלותה להוליה פחות מד' אמות ובקושי התירו אלמא איכא איסורא ולעומת זה אתה תחזה כי בס' תפארת ישראל (פירוש המשניות) בחידושים שבסוף הפרק ראשון במשנה א' הקשה באמת אמאי לא נימא דפחות מד' אמות אסור מן התורה מדחזי לאיצטרופי עי"ש שלא ראה שו"ת חו"י הג"ל גם לא ראה מה שכתב הרב חכם צבי בסי' פ"ו דלא סגי בטעם דחזי לאיצטרופי לחוד ושאיני חלב דאיכא נמי כל אלא שעל דברי הח"ץ יצאו עוררין עיין לקמן אות ד' והרב ישרי לב ד' ד' ע"ג בשם הרב בית מועד פתב גבי עדי האשה שאם היה פתוב בתורה בפירוש שלא להסיר שתי שערות היה שייך לומר דשער אחד הוי חצי שיעור ואסור מן התורה וזהו כנגד היסוד של הרב חזת יאיר לפי מה שפירשתי בכוננתו ודוק והרב טל אורות ד' ק"ד ע"א פתב בשם הרב מוהר"י אשכנזי שחקר בתחומין פחות משנים עשר מיל ליהוי אסור מן התורה משום חצי שיעור והוא תירץ על פי דברי הרב חכם צבי בסי' פ"ו אלא שהקשה על הרב ח"ץ מדברי רש"י וכו' ע"ש ולי הדל בלאו הכי אינה מתנישבת חקירת הרב מוהרי"א לגמרי דהמעניין בשו"ת ח"ץ ישפוט בצדק שלא פתב כן אליכא דכולי עלמא רק לדעת הרא"ש אבל לשאר מפרשים מודה דגם בכי האי גוונא שייך דין חצי שיעור (עיין לקמן אות ה') ואם כן מה נענה לאותם המפרשים: ובמה שכתבתי למעלה דבמעביר פחות מארבע אמות ברשות הרבים איכא מיהא איסור דברבנו הנה מצאתי שהגאון חתם סופר בחלק א"ח תוף סי' ס' (בד"ה ועוד הא מיייתי) פתב והא דאמרינן ריש פירקין דהתירו לטלטל פחות מארבע אמות משום דאי לא שרית ליה אתי לאתויי ד' אמות משמע משום פסידא לחוד לא התירו התם היינו לטלטל ברשות הרבים פחות מד' אמות שזה איסור חמור שהוא חצי שיעור מאיסור דאורייתא משום הכי אי לאו דחששו שייכא ד' אמות להדיא לא התירו לו אבל טלטול מוקצה פשוט להש"ס שהתירו לו עכ"ל והוא תנא דמסייען דחצי שיעור דארבע אמות אסור דלא כדמשמע מדברי הרב מוהרצ"ח בשם הרב חזת יאיר דמותר וגם מוכח דאיסורו מדברבנו אלא שלהיותו חצי שיעור של תורה חמור ממקצה ועיין לקמן באות ה' (בד"ה ועל דברי הרב) שכתבתי בשם שו"ת דברי מרדכי דמעביר חפץ ברשות הרבים פחות מארבע אמות אין איסור אפילו מדברבנו: ועל קושית הרב תפארת ישראל הג"ל יפה השיב ידידי הרה"ג משה אהרן אליפין יצ"ו בספרו צור תעודה הנדפס חדש ממש

בדף ל"ג ע"א דמה שאסרה תורה חצי זית חלב משום דחזי לאיצטרופי היינו דוקא אם האיסור הוא איסור גמור ומתקן אלא שחסר ממנו שיעור אכילה מה שאין פו עקירה בלא הנחה והולכה פחות מארבע אמות שלא נגמר עדין המלאכה ולא חל עליה שום איסור מלאכה מעולם וכו' עי"ש דב"ק וכוונה דעתו בזה להגאון פרי מגדים בפתיחה להלכות שבת פמו שפתב בשמו הרב שם אריה בחיו"ד סי' ס"ה (בד"ה אמנם) דלא שייך הך סברא דחזי להצטרף אלא פשיש איסור לפנינו רק שאין בו פשיעור אז מהני הך סברא דחזי לאיצטרופי אבל לא בשאין פאן איסור פלל ולכן מעביר פחות מארבע אמות וכו' עקירה בלא הנחה אין עליו שם מלאכה פלל ואף דחזי לאיצטרופי לית לן בה (והוסי' הרב שם אריה ואמר שבמקום אחר כתב דמעיקרה בלאו הכי לא קשיא דהתורה לא אסרה רק בצירוף שניהם יחדיו כמו צמר ופשתים ובשר בחלב דמי נימא דכל אחד בפני עצמו הוי חצי שיעור ואסור אלו דבריו שבמקום אחר הכתובים שם במנסגר וכדברים האלה כתב בתפארת ישראל בחידושים שאחר פרק א' דמס' שבת במשנה א' ולפי הנראה היא גופא פונת הרב פרמ"ג ולא אבין מה חדש הרב שם אריה בזה) ועי"ש שהאריך עוד על פי סברא זו ועיין לקמן באות ד' על תקירת הרב תפארת ישראל מעקירה בלא הנחה: פלל ד) חצי שיעור הרב תפארת ישראל (פיה"מ) בחידושים שבסוף פרק א' ממסכת שבת על קושיתו דלמה לא תהיה עקירה בלא הנחה אסור מן התורה משום חצי שיעור כתב בשם מר בריה דאיסורי מלאכת שבת פינון דממשפן ילפינו להו כל שאין שם מלאכה עליו מותר לגמרי מה"ת ע"כ ונראה ודאי שאין פונתו לומר דבכל מלאכות דשבת כל שאין שם מלאכה עליהם אינו אסור מן התורה ונאמר דאם עושה המלאכה פחות מפדי שיעורה אינו אסור מן התורה דזה לא יתכן שהרי כתב רש"י במסכת שבת ד' ע"ד ע"א ד"ה וכי מותר לאפות דחצי שיעור אסור מן התורה הרי דגם באיסורי שבת חצי שיעור אסור מדאורייתא והרב טל אורות ד' ק' ע"ב וג' כתב פן בשם הרא"ש בפרק פלל גדול ובפרק המוציא יין ובשם רבינו ירוחם נתיב י"ב חלק י"ד (מה שכתב בשם הרא"ש נראה שפונתו על הגאות אשירי עי"ש ובקרבן נתנאל) אלא פונתו רק על עקירה בלא הנחה והנחה בלא עקירה שאין על שום אחת מהן שם מלאכה אבל אופה פחות מפשיעור שם אפיה עליה אלא שאין בה שיעור ואסור מן התורה וכמו שכתבו הפוסקים הנ"ל וכן ראיתי בתפארת ישראל בקונטרס פלפלת שבת בכללי ל"ט מלאכות שכתב בסוף אות ז וז"ל אב"י חצי שיעור במלאכת שבת אין בו חיוב אבל אסור מדאורייתא כמו חצי שיעור בשאר איסורין פרש"י בשבת דף ע"ד ועיין תשו' ח"ץ סי' פ"ו דיש לומר שהוא מדרבנן בשבת עכ"ל (עיין בזה לקמן באות ה') וראיתי להגאון שואל ומשיב במהדורא תננינא ח"ד סי' ק"ד שכתב שאחד הציע לפניו מה שהקשה בתפארת ישראל דלמה לא תהא עקירה בלא הנחה אסור מן התורה פכל חצי שיעור דהכי נמי עקירה חזי לאיצטרופי להנחה וכתב על זה וז"ל ואני אמרתי דלא קשה דהא מלאכת מחשבת אסרה תורה וכל שחשב להניח ולא הניח שוב אינו אף חצי שיעור ואף אם לא חשב רק לעקור לא שייך חזי לאיצטרופי דהרי לא רצה להניח פלל ומלאכת מחשבת אסרה תורה עכ"ל ומשמע דבשאר מלאכות של שבת נמי יש לומר פן דאם עשה רק חצי שיעור מלאכה בין אם היה בדעתו להשלים ולא השלים או שהיה בדעתו שלא להשלים אין שייך לומר דחצי שיעור אסור מן התורה והוא תימה שהרי כתבו הפוסקים הנ"ל דחצי שיעור במלאכות

שבת נמי אסור מן התורה: הו אמת שמדברי הרמב"ם בפרק ח"י מהלכות שבת הלכה כ"ג נראה דאסור חצי שיעור במלאכות שבת מדרבנן הוא שפכת דהעושה מלאכה חצי שיעור פטור וכלל לא כ"ג לן בריש הלכות שבת דכל מקום שזנפר בחבורו פטור הוא אסור מדרבנן וכן מצאתי למרן מוהריט"א בס' קהלת יעקב סי' קל"ז דף מ"ז סוף ע"ד וד' מ"ח סוף ע"ב דפשיטא ליה הכי בדעת הרמב"ם וכתב שכן דעת מרן פסח משנה בריש פרק ה' מהלכות איסורי מזבח עי"ש ויתכן שגם הרב לחם משנה בפרק י"ג מהלכות מעשה הקרבנות דין י"ד (שהובא בקהלת יעקב שם) מודה לענין חצי שיעור באיסורי שבת דאינו אלא מדרבנן וכדכ"ל לן הרמב"ם בכל פטורי שבת שוב ראיתי בריש פרק כ"א מהלכות שבת שכתב הרב לחם משנה דאין פחות מפשיעור אסור מן התורה משום חצי שיעור אלא משום תשבות ולפי זה אסור מן התורה באסור עשה ואין נראה פן מדברי הרמב"ם הנ"ל ועיין להרב טל אורות דף ק' ע"ד וכן נראה מדקדוק לשון הרב פרמ"ג בפתיחה להלכות שבת והעפתי דבריו לקמן (בד"ה עתה בתתי) דעל הרמב"ם כתב שמתבאר מדבריו דחצי שיעור הוא כשאר איסורין ולא כתב דח"ש אסור מן התורה כמו שאר איסורין כמו שכתב לקמיה בדברי רש"י דח"ש אסור מן התורה כר' יוחנן עי"ש: ובחפשי ראיתי שהרב מוהר"ן טרויטש בקוב"ץ על יד בפרק י"ב מהלכות שבת דין ט' הכריח מדין שהוא שדעת הרמב"ם דליכא חצי שיעור מן התורה באיסורי שבת ועיין להרב דר"ה המלך ד' כ"ד ע"ה מה שכתב בשם מרן מוהריט"א והרב נודע ביהודה במהדורא ב' בא"ח סי' ג"ן (בד"ה תדא) כתב בדר"ה אפשר דהרמב"ם מפרש קושית הש"ס בשבת ד' ע"ד הנ"ל (וכי מותר לאפות וכו') דכיון דאיכא מיהא איסור דרבנן היכי תני דאופין לכתחלה עי"ש ואומר אני אם ספקות שלו פה וכו' והמענין בדברי מרן מוהריט"א יראה שהכריח פירוש זה לשיטת הרמב"ם עי"ש ולפי זה דרעת הרמב"ם דאין אסור חצי שיעור מן התורה באיסורי שבת: גם הרב מוהר"י עינש בס' עפרא דארעא על דברי הרב ארעא דרבנן באות צ"ג פשיטא ליה בדעת הרמב"ם דאינו אסור אלא מדרבנן מן הכלל שפידינו כל פטורי שבת פטור אבל אסור עי"ש והרב פרי מגדים במשפחות זקב בסי' שט"ו אות ח' מצדד לענין חצי שיעור במלאכת שבת אם אסור מדאורייתא או אינו אלא מדרבנן ואגב ריהטאי לא ראיתי שהזכיר דעת הפוסקים הנ"ל עי"ש אמנם דברי תורה עשירים במקום אחד שפסי' ש"א במשפחות הזכיר מדברי הטור דחצי שיעור מלאכה אסור מן התורה וצ"ע לשו"ת ח"ץ סי' פ"ו שסובר שהוא מדרבנן ומחשבתו נפרת שפונתו להשיג על הרב חכם צבי ממשמעות דברי הטור אלא דנקיט בפשיה בקצר"י כדרכו בקודש גם הרב ישועות יעקב בסי' ש"א סק"ג כתב דהמענין בדברי הטור יראה שסובר דחצי שיעור אסור מן התורה אף באיסורי שבת והאריף בזה עי"ש: עתה בתתי להעתיק מערכה זו וכבר יש בידי הס' פרי מגדים עם הפתיחות אשר בזמן שפכתתי בענין זה (חצי שיעור) לא הנה בידי ס' פרמ"ג לבדו כי אם הנספח להמגיני ארץ דפוס זיטאמיר תרכ"ה ראיתי בפתיחה להלכות שבת שפבר ראה דברי רש"י ומה שכתוב במשנה למלך בזה ולפחות את הרבים (שאין בידיהם הפתיחות הנ"ל) ארשום פה תורף דב"ק בעניינים אלו וזהו בד"ה ונהוי יודע דכל וכו' הביא מה שכתב רש"י בד' ע"ד דחצי שיעור אסור מן התורה כר' יוחנן.

ובד"ה וְכָל הַשְּׂעוּרִין פֶּתַח וְז"ל וְכָל הַשְּׂעוּרִין הוּא לְחַיִּיב סְקִילָה וְכָרַת וְחֻטָּאת הָא לְעַנְיָן אִיסוּר ח"ש אִיסוּר בְּשֶׁבֶת כְּמוֹ בְּשֶׁאֵר אִיסוּרִין וְכַמ"ש הַר"מ ז"ל פ"ח מ"ה ש"ש הֵלְכָה כ"ג דְּפִטוּר אֶבֶל אִיסוּר וְרַש"י שְׁבֵת ע"ד א' ד"ה וְכִי דַח"ש אִיסוּר מ"ה פְּרָבִי יוֹחֲנָן יע"ש וְחַיִּיב עַל חֻצֵי שְׂעוּר מִפּוֹת מְרָדוֹת כַּמ"ש הַר"ם ז"ל פִּירוּשׁ הַמְשָׁנִיּוֹת ק"ה ב' גְּבִי פּוֹתֵב אוֹת א' שְׁחָרִית כּו' וְכ"כ בְּחִיבּוּרָו פ"א הֵלְכָה בַּג"ד כ"מ שְׁנֵא' חַיִּיב סְקִילָה לְכָרַת וְחֻטָּאת וּפִטוּר אוֹ אֵין עוֹשִׂין פֶּה וְכָף אוֹ אִיסוּר לַעֲשׂוֹת פֶּה וְכָף הַר"ז לּוֹקֵה מִפּוֹת מְרָדוֹת וְכ"מ שְׁנֵאמַר מוֹתֵר הַר"ז מוֹתֵר לְכַתְּחִלָּה וְכֵן כ"מ שְׁנֵאמַר אֵינוֹ חַיִּיב כְּלוּם אוֹ פִטוּר מִפְּלוּם הַר"ז אֵין לּוֹקֵה כְּלָל וְנִלְוֵנָה זֶה מִשְׁמַע חֲלוּקָה אַחֲרַת דֹּאע"פ שְׁאֵין לּוֹקֵה כְּלָל אִפִּי מְרָדוֹת מ"מ לְכַתְּחִלָּה אֵין עוֹשִׂין וְאִיה"ש יִבְנֹאֵר לְקַמֵּן מִזֶּה עַכ"ד וּבַד"ה עוֹד אֲשִׁיב וְכו' פֶּתַח וְזֶה לְשׁוֹנוֹ עוֹד אֲשִׁיב אֶל מ"ש לְמַעַלְהָ שְׁכָל הַשְּׂעוּרִין לְחַיִּיב חֻטָּאת כּו' אֶבֶל ח"ש אִיסוּר מ"ה שׁוּב רְאִיתִי בְּמִשְׁנֵה לְמִלְכָּה פַח"י מֵהֵלְכוֹת שְׁבֵת הֵלְכָה א' הִבִּיא דְּבָרֵי רַש"י ע"ד א' וְהַג"א רִישׁ הַמּוֹצֵיא יֵין דַּח"ש אִיסוּר מ"ה וְהִבִּיא הַמַּגִּיֵּה שָׁם תְּשׁוּבַת ח"ץ בְּסִימָן פ"ו דִּי"ל מְדַרְבְּנָן דְּבַמ"א פְּתִיב כָּל לְרִבּוֹת וְיִלְיָף כָּל מ"א מִחֻלָּב מִשְׁא"כ הוֹצֵאת שְׁבֵת וְשַׁעַר נְזִיר דִּי"ל מְדַרְבְּנָן יע"ש שְׁצִיָּדָה בְּזֶה וְהִנֵּה בַּמ"א י"ל סֵתָם אֲכִילָה מִשְׁמַעוּ בַּל"ה ק בְּכַזִּית וְלִכְּף צָרִיף רִיבּוּיָא דְּכָל חֵלֵב וְהֵלַמ"מ אֵי חֻזִי לְאִיצְטְרוּפִי לְאַסְנֹר ח"ש מ"ה אֶבֶל בְּשֶׁבֶת דְּכַתִּיב לֹא תַעֲשֶׂה כָּל מְלָאכָה שְׁמִשְׁמַעוּ אֲפִילוּ כָּל שְׁהוּא בְּמִשְׁמַע וְאַתָּא הֵלְכְתָא לּוֹמַר לְעוֹנְשִׁין אֵין חַיִּיב אֵלָא בְּכַשְׂעוּר אֶבֶל ח"ש בְּלָאוּ קָאֵי וְעֵינָן מִזֶּה בַּמ"ש בְּמִקּוּם אַחַר אֵי סֵתָם אֲכִילָה בְּכַזִּית אוֹ בַּכ"ש וּמ"ל הֵלְכוֹת שְׁבִיעוֹת וְנִדְרִים הֵן אֲמַת שְׁמַה שְׁאֲמָרוּ חו"ל בְּרִישׁ מִי שְׁהַחֲשִׂיף אֵין עֲמוֹ עַכּוּמ"ז מוֹלִיכּוֹ פְּחוֹת מַד' אֲמוֹת וְכ"פ הַר"מ ז"ל פ' עֶשְׂרִים מֵה"ש ה"ז וּבְשֶׁבֶת קַנ"ג ב' וּבְפֶרֶק י"ב הַט"ז מוֹתֵר לְטַלְטֵל פְּחוֹת מַד"א דְּנִקְא לְהוֹלִיכּוֹ הַרְבֵּה לֹא הִתִּירוּ כ"א בְּהַפְסַד מְמוֹן וְא"כ לְכַאוּרָה מְבִנְאֵר דַּח"ש רַק מְדַרְבְּנָן אִיסוּר וּמִש"ה הִתִּירוּ בְּמְמוֹן הַרְבֵּה פְּחוֹת מַד' אֲמוֹת אֲפִילוּ לְכַתְּחִלָּה הִתִּירוּ שְׁלֹא יִהְיוּ יָדָיו שָׁל אָדָם אִיסוּרוֹת בְּרַה"ר וְאֵין זֶה מְעוֹנָג שְׁבֵת וְאֵם כֵּן קִשָּׁה אֵם ח"ש מ"ה אֵיף הִתִּירוּ בְּשֶׁבִיל ה"מ וְגַם לְהִתִּיר לְכַתְּחִלָּה בְּרַה"ר פְּחוֹת מַד"א וּמ"ש מְעַבִּיר מִכָּל הַמְּלָאכּוֹת וְהוּא נִיחָא לִי בַּמ"ש דְּנִדְאֵי מִכָּל חֵלֵב הַנֶּאֱמָר בַּמ"א אֵין לְלַמּוֹד לְאִיסוּרֵי שְׁבֵת וְלַנְזִיר וְכַדּוּמָה וְכַמ"ש ח"ץ ז"ל בְּסִי' פ"ו אֵלָא דְּבְשֶׁבֶת פְּתִיב אַ תַּעֲשֶׂה כ"ל מְלָאכָה בְּמִלַּת כ"ל מִשְׁמַע אִפִּי כָּל דְּהוּא גַם לֹא פְּתִיב מְלָאכָתָ עַבּוּדָה א"כ ח"ש נְמִי בְּמִשְׁמַע אֵלָא דְּאַתָּא הֵלְכְתָא וּמַר דְּאֵין עוֹנְשִׁין בְּפְחוֹת מְכַשְׂעוּר אֶבֶל אִיסוּרָא וְלָאוּ נְמִי אֵית בַּח"ש מִשְׁא"כ מְעַבִּיר ד"א בְּרַה"ר דְּלֹא מְקַרָּא דְּלֹא תַעֲשֶׂה מְלָאכָה נְפִיק א רַק מֵהֵלְכָה לְמִשְׁה מְסִינִי כְּדַמְסִיק בְּרִישׁ הַזּוֹרֵק ע"ב דְּהַמְעַבִּיר ד"א בְּרַה"ר הֵלְכְתָא גְּמִירֵי לֶה א"כ הֵלְכְתָא נְאָמְרָה דְּמְעַבִּיר ד"א בְּרַה"ר חַיִּיב וְתוֹ לֹא וּמִש"ה פְּחוֹת מַד"א לִית בֵּיהּ אִיסוּר תּוֹרָה כְּלָל וּמְדַרְבְּנָן נְמִי מוֹתֵר כ"א בְּמוֹלִיכּוֹ הַרְבֵּה פְּחוֹת מַד"א גְּזָרוּ וְהִתִּירוּ מִשׁוּם הַפְּסַד מְמוֹנוֹ כְּאִיסוּר אֶבֶל לַמ"ש הַר"ן ז"ל בְּמִשְׁנֵה דְּאֲבוֹת וּמְלָאכּוֹת אַרְבָּעִים חֹסֵר א' דְּמְעַבִּיר הֵלְכְתָא גְּמִירֵי דְּחַיִּיב מִשׁוּם הוֹצָאָה ד"א שָׁל אָדָם וְשׁוֹתוֹ הוּא וְכ"מ בַּר"מ ז"ל פ' י"ב ה"א א"כ קִשָּׁה: שׁוּב רְאִיתִי דִּישׁ לְחַלֵּק בֵּין עֲשֶׂה הַמְּלָאכָה בְּחֻצֵי שְׂעוּר כְּמוֹ קָצֵר חֻצֵי גְרוּגְרוֹת דִּישׁ בּוֹ אִיסוּר תּוֹרָה אוֹ אִיסוּר דְּרַבְּנָן כְּמוֹ שְׁצִיָּדָה ח"צ ז"ל בְּסִי' פ"ז מִשְׁא"כ מְעַבִּיר ד"א בְּרַה"ר כָּל שְׁהַעֲבִיר פְּחוֹת מַד"א אֵין שָׁם מְלָאכָה עָלֶיהָ כְּלָל וְלָאוּ מִיָּדֵי עֶבֶד וְלִכְּן הִתִּיר גְּמוּר וּבְמוֹלִיכּוֹ הַרְבֵּה כֵּן מְדַרְבְּנָן אִיסוּר וּבְמִקּוּם פְּסִידָא הִתִּירוּ וְשִׁפִּיר יֵשׁ לְחַלֵּק בֵּין ח"ש גְּרוּגְרוֹת לַח"ש זֶה

וּכְדֹכְתִיבָנָא וּמִיָּהוּ כ"ז בְּמַעֲבִיר אָבֵל לְזֶרֶק אָסוּר פְּחוֹת מִד"א וְאִיָּהּ שׁ יִבְנוֹר וְיֵשׁ לְעֵינַי
בְּרִישׁ שְׁפֹת ג' א' זֶה עוֹקֵר וְזֶה מְנִיחַ מִשְׁמַע אִסוּר תּוֹרָה יֵשׁ שָׁם הֵינּוּ דמ"מ אֶתְעַבְדָּא
מְלָאכָה וְאֵה"נ דְּאֶחָד עוֹקֵר וְלֹא מְנִיחַ לִיכָא אִסוּר תּוֹרָה דח"ש דְּאֵין זֶה ח"ש ומ"מ שָׁם
אִסוּר דְּרַבְּנָן יֵשׁ וְעֵינַי פִּירֵשׁ"י בְּרִישׁ יְצִיאוֹת הַשְּׁפֹת ד"ה שְׁהוּ אַרְבַּע מִדְּבָרֵיהֶם הוֹסִיפוּ
אֶפְּלוּ כה"ג הֵנָּה דְּרַבְּנָן עֵינַי פְּנִי יְהוֹשֻׁעַ שָׁם וְאִיָּהּ יִבְנוֹר עוֹד לְקַמְן וּלְפִי"ז בְּמַעֲבִיר
וְזוֹרֵק ד"א בְּרַה"ר דְּבַעֲי שְׂעוֹר הַמוֹעֵיל כמ"ש הר"מ ז"ל פי"ב מה"ש ה"ט וא"כ בְּזוֹרֵק
וּמַעֲבִיר חֲצִי גְרוּגְרוֹת וְכַדוּמָה מִן הַשְּׂעוֹרִים ח"ש יֵשׁ לֹאמַר דְּלֹא הֵנָּה מִן הַתּוֹרָה כ"א
דְּרַבְּנָן דְּבְּמְלָאכָה הַפְּתוּבָה בְּפִתּוּב פְּתִיב לֹא תַעֲשֶׂה כָּל מְלָאכָה מִשְׁא"כ זֶה דֵּהֲלַל מ"מ אָבֵל
למ"ש הָר"ן וְכ"מ בר"מ שָׁם דְּכֹלֵן תּוֹלְדוֹת מוֹצִיא וּמִש"ה מְעַנִּישִׁין עָלֶיהָ (דְּמַהֲלַמ"מ
א"א לְהַעֲנִישׁ אא"כ פְּתוּב בְּפִירוּשׁ בְּתוֹרָה שְׁפֹתָב) א"כ דִּינָם מִמָּשׁ פְּהוֹצְאָה עוֹד יֵשׁ
נפ"מ בֵּין אִם נֶאֱמַר ח"ש בְּשַׁבַּת אָסוּר מ"ה אוּ מִדְּרַבְּנָן הוּא הַמוֹצִיא מִרַה"י לְכַרְמְלִית
לְדִידָן ג"כ יֵשׁ לֹאמַר אִם ח"ש מִדְּרַבְּנָן לֹא גְזָרוּ בְּדְּרַבְּנָן גְּזִירָה לְגְזִירָה כו' ול"ד למ"א דְּכָל
מ"ש חו"ל אפ"י ח"ש דְּבַד"ת ח"ש מ"ה אָסוּר מִשְׁא"כ פֶּאן וְעַמ"ש בְּחִידוּשֵׁינוּ בְּשַׁבַּת ו'
אֵהָא דְּאֶסְקוּפָה בְּלִבְד שְׁלֹא יִחְלִיפוּ כו' וְע' א"ח ס' ש"מ ט אָסוּר לְהוֹלִיף פְּחוֹת מִד"א
אֶפְּלוּ בְּכַרְמְלִית כִּי קָרוֹב שְׂיִבֹאוּ לִידֵי טְלָטוּל ד"א ב"ב א"א יע"ש מִשְׁמַע הָא שְׁאָר אִסוּרֵי
דְּרַבְּנָן לֹא גְזָרוּ בְּכַרְמְלִית וְא"כ יֵשׁ נפ"מ טוֹבָא בֵּין ח"ש אָסוּר מ"ה אוּ מִדְּרַבְּנָן בְּכַרְמְלִית
וּכְדֹכְתִיבָנָא: וְרֵאִיתִי בְּשׁו"ת בְּנֵן צִיּוֹן הַחֲדָשׁוֹת ס' קי"ג שְׁפֹתָב וְז"ל מַה שְׁהַקְשָׁה מֵרַעַל
הַרְמַב"ם שְׁפוֹבֵר דְּחֲצִי שְׂעוֹר בְּמְלָאכּוֹת שַׁבַּת אָסוּר מִן הַתּוֹרָה אִיךָ פְּתַב דְּמְלָאכָה שְׂעוֹר
שְׁנַיִם בְּשׁוֹתְפוֹת פְּטוּרִים הָרִי יֵשׁ אִסוּר תּוֹרָה בְּכָל אֶחָד מִשׁוּם חֲצִי שְׂעוֹר וּפְטוּרֵי שַׁבַּת
פְּטוּר אָבֵל אָסוּר מִדְּרַבְּנָן דְּנֹקָא תְּשׁוּבָה לֹא יִדְעָתִי דְּמִיּוֹן שְׁנַיִם שְׂעוֹרֵיהוּ לַח"ש דח"ש
הוּא שְׂעוֹר הַמְּלָאכָה דְּבִישׁוּל אוּ הַהוֹצְאָה לְגַמְרֵי רַק שְׁלֹא הָיָה שָׁם שְׂעוֹר הָרְאוּי אָבֵל
כְּשֵׁנָה עוֹקֵר וְזֶה מְנִיחַ דְּהוּי שְׁנַיִם שְׂעוֹרֵיהוּ לֹא נַעֲשֶׂה כָּלֵל הַמְּלָאכָה דְּהוֹצְאָה עַל יְדֵי אֶחָד
וְלֹא שְׂעוֹר בְּזֶה חֲצִי שְׂעוֹר דְּעִדָּן אֵין פֶּאן אִסוּר כָּלֵל בֵּינָן שְׁכָל אֶחָד לֹא עָשָׂה רַק חֲצִי
מְלָאכָה וְלֹא שְׂעוֹר לְאָסוּר גַּם כֵּן מִשׁוּם דְּחֲזִי לְאִצְטְרוּפֵי וְכו' דְּחֲצִי שְׂעוֹר לֹא שְׂעוֹר אֵלָא
כְּשֵׁנַעֲשֶׂה הַמְּלָאכָה לְגַמְרֵי ע"י אַחַר רַק שְׁלֹא הָיָה פֶּאן שְׂעוֹר הָרְאוּי דְּבִזָּה שְׂעוֹר חֲזִי
לְאִצְטְרוּפֵי אִסוּר מְלָאכָה בְּזֶה עכ"ל וְהִנֵּה מַה שְׁפֹתָב לִיִּישׁב קוֹשְׁיֵית הָרַב הַשּׁוֹאֵל הִנֵּה
אֲמַת נִכּוֹן אִךְ מַה שְׁתּוֹפְסִים בְּפִשְׁטוֹת הַשּׁוֹאֵל וְהַמְּשִׁיב שְׂדַעַת הַרְמַב"ם דְּחֲצִי שְׂעוֹר
דְּמְלָאכָת שַׁבַּת הוּא מִן הַתּוֹרָה לֹא יִדְעָתִי אִיָּהּ מְקוּם כְּבוֹד דְּבָרֵי הַרְמַב"ם בְּזֶה וְאֶדְרַבָּא
מִמָּה שְׁפֹתָב בְּפֶרֶק י"ח דִּין כ"ג דְּהַעוֹשֶׂה מְלָאכָה חֲצִי שְׂעוֹר פְּטוּר מוֹכַח שְׁפוֹבֵר שְׂעוֹר
מִדְּרַבְּנָן וְכִמוֹ שְׁפֹתָבִי לְמַעְלָה: אִיבְרָא דְּלַקְמָן בְּמַעְרַכְתָּהּ הַפ"ה פְּתַבְתִּי שֵׁישׁ מְפָרְשִׁים
בְּדְּבָרֵי הַרְמַב"ם דְּפְטוּר אָבֵל אָסוּר הוּא מְדַאֲוֵרִיתָא אָבֵל מִתְבָּאָר מִמָּה שְׂרַשְׁמְתִי שָׁם נְשָׂאִין
כֵּן דַּעַת כָּל רַבְּנֵי הָאֲחֵרוֹנִים וְאֶעֱתִיק פֶּה מַה שְׁפֹתָבִי שָׁם וְזֶהוּ פְּטוּר אָבֵל אָסוּר דְּקִיָּמָא
לֵן בְּפְטוּרֵי דְּשַׁבַּת (וְכֵן בְּשְׁאָר אִסוּרֵינָן לְהַסּוֹבְרִים שְׁגַם בְּשְׁאָר אִסוּרֵינָן הוּא פְּטוּר אָבֵל
אָסוּר) נִרְאֶה דְּאֵינּוּ אֵלָא אִסוּר דְּרַבְּנָן כְּמוֹ שְׁפֹתָב הָרַב גִּנְתִּי וְרַדִּים הִבִּיא דְּבָרָיו הָרַב יֵד
מְלָאכֵי בְּסוּף אוֹת תַּקְכ"ו וְכֵן פְּתַב לְהַדְיָא רִש"י רִישׁ מְסַכְתָּ שַׁבַּת ד"ג ע"א ד"ה פְּטוּר
וְהָרֵא"ש שָׁם רִישׁ ס' א' וְתוֹס' שָׁם ד' ק"ז ע"ב ד"ה הַצַּד עִי"ש בְּהָר"ן דְּמְפֹרֶשׁ דְּהוּא
מִדְּרַבְּנָן וְכֵן פְּתַבוּ הַתּוֹס' בְּמַס' בִּיצָה ד' כ"ד ד"ה וְתַנְיָא וְכֵן מִתְבָּאָר מִדְּבָרֵי הָרִיטְב"א
לְשַׁבַּת ד' ס"ב ע"א ד"ה אֲמַר עוֹלָא וְכֵן מְצִאתִי בְּתְּשׁוּבָה לְחַד מְקַאֲמִיָּא ה"ג רַב שַׁר שְׁלוֹם

הוּבָא בְּשׁוֹת אֵי הַיָּם עֵי"ש בְּסִי מ"ה וְסִי קמ"ז וְכֵן פָּתַח מֶרְבֵּן הַבֵּי יו"ד סִי פ"ז (ד"ה וְכַתְּבֵה א"א הָרֵא"ש) וְכֵן תְּפָסוּ בְּפִשְׁטוֹת פְּמָה וְכַמָּה מֶרְבֵּן בְּתֵרָאֵי עֵינָן לְהֶרְבֵּנִים פְּרִי חֲדָשׁ בִּיּו"ד רֵישׁ סִי ק"ג וּבְחִידוּשָׁיו עַל הֶרְמֵב"ם (בְּפִרֵי חֲדָשׁ לְהִלְכוֹת פֶּסַח) בְּפֶרֶק תְּמִישֵׁי מֵהִלְכוֹת עֲבוֹדַת אֱלִילִים דִּין ז' וּמַעֲשֵׂה רוֹקַח שָׁם וְלַחֵם מִשְׁנֵה רֵישׁ פֶּרֶק כ' מֵהִלְכוֹת שֶׁבֶת וְצִרּוֹר הַחַיִּים ד' ז' ע"ג וְאַרְעָא דְרַבְּנָן בְּמַהֲדוּרָא בְּתֵרָא אוֹת קי"ז וְאוֹת רֵיא"א וּמַעֲשֵׂה רוֹקַח ד' ל"ב ע"ג וְעֵינָן שָׁם ד' קצ"א ע"א וְטַל אוֹרוֹת ד' ק' סוּף ע"ב וּמֶרְבֵּן חֵיד"א בְּבִרְפֵי יוֹסֵף א"ח סִי שִׁי"ו אוֹת ה' (ד"ה וְחִזָּה) וְהֶרְבֵּנִים טוּרֵי זָהָב בִּיּו"ד סִי י"ו סְקִי"א וּפְרִי חֲדָשׁ וּפְרִי תֵּנָאָר שָׁם בְּדִין הֵהוּא וּמֶרְבֵּן מוֹהֲרֵיט"א הוּבָאוּ דְבָרֵינוּ בִּס' קִהְלַת יַעֲקֹב בְּסִי קל"ז ד' מ"ז סוּף ע"ד וּבְד' מ"ח סוּף ע"ב (מִדְּפוּס אֲשַׁפְּנֹז) וְכֵן פָּתַח הֶרֶב פַּחַד יִצְחָק בְּמַעֲרַכַת הַפ"ה ע"ש בְּדָף י"ו ע"ב (בְּד"ה פְּטוֹר בְּדִינֵי אָדָם וְחֵיב בְּדִינֵי שָׁמַיִם) וְכֵן כָּתְבוּ רַבֵּי וְוִינְצִיָּא שֶׁהִבִּיא שָׁם (בְּד"ה פָּלְלוּ שָׁל דְּבָר) עֵי"ש בְּד' י"ט ע"א וְהֵגַם דְּהֶרֶב בֵּית חֲדָשׁ בְּחֻלְקָא ח"מ סִי ש"ל"ז ס"ב פָּתַח בְּהֵיָא דְאַמְרִינָן גְּבִי חוּסֵם אֶת הַפּוֹעֵל פְּטוֹר שֶׁכָּתַב רַבֵּינוּ הַטּוֹר שֶׁפְּטוֹר מִמְּלָקוֹת אֲבָל אֲסוּר דְּהֵינָנוּ מִשּׁוֹם דְּיִלְפִינָן מִקַּל וְחֹמֶר מִשּׁוֹרוּ שְׂאִין אֲתָה מְצֻנָּה לְהַחֲיוֹתוֹ וְהִיקָשָׁא דְבִנְפִשָׁא אֲהֵנִי רַק לְפִטְרוֹ מִמְּלָקוֹת וְנִמְצָא דְתַנִּי פְּטוֹר וְרוּצָה לֹאמַר אֲבָל אֲסוּר מִן הַתּוֹרָה שֶׁהִרִי יִלְפִינָן מִקַּל וְחֹמֶר וּמִשְׁמַע שֶׁהוּא ק"ו גְּמוּר מִן הַתּוֹרָה כִּיעֵי"ש הִיכָא דְמוֹכַח שְׂאֵנִי הָא בְּעֻלְמָא סְתָמוּ כְּפִירוּשׁוֹ דְלִיכָא אֲלָא אִיסוּר דְרַבְּנָן וְעֵינָן עוֹד לְהֶרֶב קֵהֵל יְהוּדָה ד' ד' ע"א וּבְהִגָּהוֹת הֶרֶב מוֹהֲר"ש קְלוּגֶעֶר עַל הַפְּרִי מְגִדִים בִּיּו"ד סִי ב' בְּשִׁפְתֵי דַעַת ס"ק י"ז וְזֶה הִנֵּה פִּשְׁטוֹת בְּעֵינֵי מִזָּה זְמַן רַב וְלֹא הֵייתִי צָרִיף לְכַתּוּב בְּזֶה אֲלָא לְפִי שְׂרָאִיתִי לְהֶרֶב חֲקֵרֵי לֵב (הִבִּיא דְבָרֵינוּ הֶרֶב פָּתַח הַדְּבִיר בַּח"ג ד' קס"א ע"ד) וְהֶרֶב מְקַנָּה אֲבָרְהֵם אוֹת רַפ"א דְנִשְׁדוּ גֵרָגָא בְּהָא מִילְתָא וְכָתְבוּ דְמָה שֶׁכָּתַב הֶרְמֵב"ם רֵישׁ הִלְכוֹת שֶׁבֶת דְּפְטוֹר אֲבָל אֲסוּר מִדְּבָרֵי סוּפְרִים הֵינָנוּ מִן הַתּוֹרָה וּלְפִי שְׂאֵינָנוּ מְפֹרָשׁ בַּתּוֹרָה קָרִי לִיָּה דְבָרֵי סוּפְרִים כְּדָרְפוּ שָׁל הֶרְמֵב"ם לֹאמַר מִדְּבָרֵי סוּפְרִים עַל דְּבָר שְׂאֵינָנוּ מְפֹרָשׁ בַּתּוֹרָה וְהֵאָרִיכוּ בְּזֶה עֵי"ש ד"ק וְלִי הַפּוֹתַב גַּלע"ד דְּהֵנָּה אֲמַת מְצִינָנוּ לְהֶרְמֵב"ם בְּמִקוּמוֹת רַבִּים שֶׁכּוֹתַב מִדְּבָרֵי סוּפְרִים עַל דְּבָר שֶׁהוּא מִן הַתּוֹרָה וְאֵינָנוּ מְפֹרָשׁ בַּתּוֹרָה מְכַל מְקוֹם לֹא מְלִתָּא פְּסִיקְתָּא הִיא וְאִיכָּא דְּוִכְתִּי טוּבָא שֶׁכּוֹתַב מִדְּבָרֵי סוּפְרִים עַל דְּבָר שֶׁהוּא מִדְּרַבְּנָן גְּמוּר כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְתִּי בְּקוֹנְטְרִיִס פְּלִי הַפּוֹסְקִים סִי ה' אוֹת ח' וְהָא דִּינָן גְּמִי דְכּוֹוֹתָא הִיא כְּדִסְבָּרֵי מֶרְבֵּן פֶּל הֶרְבֵּנִים הַנּו"ל וְזֶה פִּשְׁטוֹת וּבְרוּר אֲצִלֵי וְאִי לֹא דְמִסְתַּפְּינָא אֲמִינָא דְתַלְמוּד עֲרוּף הוּא בְּדִינָנוּ דְּפְטוֹר אֲבָל אֲסוּר הֵינָנוּ מִדְּרַבְּנָן וְהוּא מִדְּאַמְרִינָן בְּשֶׁבֶת דָּף ק"ו ע"א טַעֲמָא דְרַבֵּי שְׁמַעוֹן מִדְּשָׁרֵי מִילָה וְכו' עֵי"ש וְהֵלָא לְר"י מְקַלְקֵלִין פְּטוּרִין וְאִם אֵיתָא דְּפְטוֹר אֲבָל אֲסוּר מִן הַתּוֹרָה הִיכִי קְאָמַר ר"ש מִדְּשָׁרֵי מִילָה וְכו' הֵלָא אִיזְצִטְרִיף לְמַעוּטֵי מְאִיסוֹר תּוֹרָה וְכֵן לְר' יְהוּדָה לְמָה לִי לְמִימַר מְתַקֵּן הוּא וְכו' עֵי"ש אֲלָא וְדָאֵי דְלִיכָּא אִיסוּר תּוֹרָה וְק"ל וְאָף אִי גִימָא דְלִיכָּא הוֹכְחָה מִהַש"ס דְשִׁעְרֵי דְחִיָּה לֹא גִנְעֵלוּ מְכַל מְקוֹם תְּסַגִּי לָן יְקַר סְהִדוּתָא דְכָל הֵנִי אֲשֶׁלִי רַבְּרֵי הַנּו"ל דְנִקְטִי בְּפִשְׁטוֹת דְּהוּא מִדְּרַבְּנָן וְכֵן גִּרְאָה עֵיקַר (עֵינָן מ"ש לְקַמָּן בְּמַעֲרַכַת הַקו"ף אוֹת ח' בִּס"ד) וְעֵינָן לְהֶרֶב אֲהֵלֵי יְהוּדָה בְּמַעֲרַכַת הַחֵי"ת דָּף ס"ח ע"ב וְעֵינָן עוֹד בְּדְבָרֵי הֶרְמֵב"ם בְּפֶרֶק ט' מֵהִלְכוֹת שֶׁבֶת דִּין ג' הַמְּפִקֵעַ בִּיצָה וְכו' פְּטוֹר אֲבָל גְּזוּרוּ מְפִנֵי תוֹלְדוֹת הָאוּר וְהֵינָנוּ מִדְּרַבְּנָן וְלֹא לְלַמַּד עַל עֲצָמוֹ אֲלָא זֶה בְּנָה אָב וְק"ל עַד כָּאֵן דְּבָרֵי קוֹנְטְרִיִסֵי בְּמַעֲרַכַת הַפ"ה בְּעֵינָן זֶה עֵינֵי הַרְוֹאוֹת אֲמִבוּהָא דְסְפָרֵי דִי רִשִׁימָא סְבָרֵי מֶרְבֵּן בְּדַעַת הֶרְמֵב"ם דְּפְטוֹר אֲבָל אֲסוּר

מדברבנו הוא: ומפל מקום דעת רש"י והגהות אשירי ורבינו ירוחם ברוח מדברי הרב משנה למלה בריש פרק י"ח מהלכות שבת שפונתו לפרש גם דעת הרמב"ם פן והרב טל אורות שם פתב בדעת הרמב"ם שאסור חצי שיעור מן התורה וזה יוצא מן הפלל שפלל הרמב"ם בריש הלכות שבת דשאני חצי שיעור משום דבעלמא אסור מן התורה וכן הבין הרב מקנה אברהם בסי' קכ"ז וכתב שפן דאיכא איסור תורה בחצי שיעור מלאכה בשבת ונראה הבין הרב לחם משנה בפרק כ"א מהלכות שבת דחצי שיעור בשבת הוא כשאר איסורין.

ולי הדל אדרבא משמעות דברי הרב לח"ם הוא דאי לאו לא תשבנות לא שייך חצי שיעור וכן הבין הרב טל אורות שם אלא שקשה להחליט בדעת הרמב"ם דחצי שיעור דמלאכת שבת אינו אלא מדברבנו שהרי באיסור גניבה ואיסור גזלה פתב דאסור מן התורה בכל שהוא וכתבו נושאי פליו שדינו פדין חצי שיעור באיסורין וכמו שרשמתי לקמן באות י"א וכינון שמצינו לו דגם בשאר איסורין שאינם איסורי אכילה סובר דחצי שיעור אסור מן התורה אם פן מאי שנא איסור מלאכה ודוחק לומר דאיסור ממון המביא לידי אכילה דינו כאכילה וצ"ע וכן מצאתי בשו"ת דברי מרדכי פרידבורג לגאון מופלא יצ"ו בסי' י"ח שמפלל הוכחתו דחצי שיעור במלאכת שבת אסור מדאורייתא היא מדברי הרמב"ם בגניבה וגזלה וכו' עי"ש ועם שהאמת הוא פן דמשם יש להוכיח לחצי שיעור למלאכת שבת אמנם הרב הג"ל יצ"ו לא הזכיר פלל דברי הרמב"ם דהעושה חצי שיעור מלאכה פטור דמשמע דאסור רק מדברבנו כפי הנראה דעת רובא דרובא דכל פטורי שבת דפטור אבל אסור הוא דאסור רק מדברבנו וצ"ע ועיין במה שכתבתי בקונטרס פאת השדי בחלק הפללים במערכת האל"ף אות כ"ד על דברי הרב מבוטשאטש יצ"ו המובאים שם בסק"ה: ועל העקירה דהנחה בלא עקירה או עקירה בלא הנחה למה לא תהיה באמת אסורה מדאורייתא משום חצי שיעור ראיתי בשו"ת דברי מרדכי הג"ל שכתב בסי' י"ט שבאמת דעת הרב יעב"ץ והרש"ש דעקירה בלא הנחה אסורה מן התורה משום חצי שיעור ומה שפירשו המפרשים במתניתין דריש מסכת שבת דהעוקר בלא הנחה או איכא אינו אלא מדברבנו הוא שלא בדקדוק והאמת שהוא איסור תורה והרב המסביר הרבה להשיב על זה והעלה דאינו אלא מדברבנו ומה שאין בזה משום חצי שיעור הוא משום שאינו מלאכה שלמה שהמלאכה היא עקירה והנחה וזה שעקר ולא הניח לא עשה אלא חצי מלאכה ולא דמי למוציא פחות מפשיעור דשם עשה מלאכה שלמה אלא שאין בה שיעור המסייבו קרבן והוא כמו אופה פחות מכגרוגרות דעושה מלאכה שלמה ואף שאין בה פשיעור אסור מדאורייתא וכתב שהפרמ"ג בענותנותו פתב הרבה פעמים כי נעלם ממנו במה נשתנית עקירה מחצי שיעור ומה שכתב שהרב פרמ"ג פתב הרבה פעמים שנעלם ממנו מה נשתנית עקירה מחצי שיעור אני הדל לא ידעתי איה מקום דב"ק בזה ויכר כתבתי למעלה באות ג' (בד"ה ועל קושית) דבריו שבתניתה להלכות שבת ודבריו הם פדברי הרב דברי מרדכי דבעקירה לא שייך חצי שיעור דאינו מלאכה גמורה וכו' עי"ש: וראיתי עוד בדברי מרדכי שם באות י"ד שבאר שגם פתב אות אחת אינו אסור מדאורייתא משום חצי שיעור שזה נקרא חצי מלאכה והאריף להכריח פן ובסי' כ' הביא שרב אחד פקפק על דבריו בזה והשיבו לקיים דבריו הראשונים ואני הדל לא נטפתי לעיין בראיותיו אשר לפום ריהטא נראה שכל ראיותיו מכריחות רק שלא

יהא חיוב תטאת לכותב אות אחת אבל יתכן שאיסור תורה יש כמו בשאר חצי שיעור אמנם תמיה לי על הרבנים השואל והמשיב שלא הזכירו בריתא דתורת פהנים בפרשת אחרי (במשנה ח"ת) על פסוק וכל מלאכה לא תעשו (סי' ט"ז כ"ט) שאמרו שם אין לי אלא מלאכה שחיביים עליה פרת שאין חיביים עליה פרת מנין שלא יכתוב אות אחת שלא יארג חוט אחד ושלא יעשה בית אחת בנפה וכברה תלמוד לומר מלאכה וכל מלאכה ריבה ע"כ ומשמע שדרשה גמורה היא ואסור מדאורייתא קאמרי וכן פירש הגר"מ שם דאיתא כר' יוחנן שחצי שיעור אסור מן התורה ועם שאינו מוכרח כל כך ויתכן לפרש דרך דרד אסמכתא מדרבנן אמרו פן ועיקר קרא דוכל מלאכה לאו להכי הוא דאיתא דהא איצטרף לכותב שתי אותיות וכן למלאכת מצנה דשמים אלו נפקא לן מוכל מלאכה כמו שאמרו שם קודם לכן ואם פן נפלאות לומר דמה שדרשו אחרי כן פותב אות אחת אינו אלא דרד אסמכתא מדרבנן וכמו שדרשו שם אחרי כן משבתון שלא יעלה באילן ושלא ירכב על הבהמה ושלא ישוט במים וכן שביתה דמצנה שלא יקדיש ולא יעריף וכו' דהנהו נדאי אינו אלא אסמכתא בעלמא דמדרבנן ניהו וכן יש לומר בדרשתם לרבות פותב אות אחת דאינו אלא אסמכתא מדרבנן מפל מקום תמיה לי על שני הרבנים הנ"ל שהיה להם להביא הבריתא דתו"כ הנ"ל ולשאת ולתת בה אם ילפוטא גמורה היא או אינו אלא אסמכתא בעלמא (עיין לקמן באות ה' ד"ה ודע): וראיתי להביא בזה מה שחדש הגאון שואל ומשיב במהדורא תננינא בחלק ד' סי' ק"ד הביא מה שהקשה בתפארת ישראל בחידושים שבסוף פרק קמא דשבת לריש לקיש דחצי שיעור מותר מן התורה איך יפרנס בריתא דשבת ד' צ"ב דבעשותה כולה ולא מקצתה דפטור מקרבן ש"מ דאסור מן התורה נהרי לא הוי רק חצי שיעור ותירץ ע"ז וז"ל והנה מלבד וכו' אף גם דלפענ"ד הענין הוא דאף לריש לקיש דס"ל חצי שיעור מותר היינו במידי דאכילה וכדומה דרד משל שאכל חצי שיעור חלב נהרי נכלה קודם שיבוא החצי שיעור השני רק דכל דחזי לאיצטרופי בכדי אכילת פרס או שאם היה פאן חצי שיעור היה חזי לאיצטרופי ע"ז לר"י אסור ולר"ל מותר אבל בכי האי גוונא שארג חצי שיעור או אפה חצי שיעור וכל שארג אח"כ או יאפה עוד יהיה גם האריגה שעשה בשבת או אפיה הלז ע"י זה יצטרף ויהיה נארג בגד שלם ונאפה פת אם פן בכי האי גוונא ר"ל מודה גם פן דעכ"פ החצי שיעור הראשון עוד נתקיים בכשיעשה אחר כך ואף ר"ל מודה ובזה מיושב דברי הא"ז הח"ץ סי' פ"ו במ"ש בחילוק הראשון דחצי שיעור בנזיר ובשבת לא אסור והקשה המגיה במשלמ"ל פח"י משבת מהאי דאמרו בשבת דף ע"ד וכי אופין פחות מכשיעור ולפמ"ש יש מקום לחלק וכמ"ש ודו"ק היטב עכ"ל: ועל פי דבריו מתיישבת קושית הרב שם אריה בחלק יו"ד סי' ס"ה בהא דאמרינן במנחות דף ס"ג גבי קצירת העומר שדוחה את השבת ור' חנינא סגן הפהנים סובר דבשבת היה נקצר ביחיד ובחול בג' אנשים ורבנן סברי דלעולם היה נקצר בשלשה והקשה לריש לקיש דחצי שיעור מותר מן התורה והוא הדין לענין מלאכת שבת אם פן למה קצירתו דוחה שבת הלא שיעור קצירה היא פגרוגרת ויעשו על ידי אנשים הרבה שכל אחד יקצור פחות משיעור וכל שאפשר לעשות בהיתר לא דחי שבת כדאמרינן שם ד' ע"ב דאי נקצר שלא כמצותו פשר אמאי דוחה שבת (עיין בש"ף יו"ד סי' רס"ב ושאגת אריה סי' נ"ב) אלא נדאי חצי שיעור אסור מן התורה לכך אין להרבות באנשים דכל אחד יעשה איסור דחצי שיעור ורבויו דגברי חשיב.

כמרבּה במלאכה (עײן בתשו׳ הרמ"א סי' ע"ו ובשאג"א סי' נ"ט מה שפּלפלו לענין שני מוהלים בשבת) והצ"ע ולפי מה שחידש הרב שו"מ דגב׳ מלאכה בשבת גם ריש לקיש מודה דחצי שיעור אסור מן התורה לא קשיא מידי פּמובן ומסתייעא מילתיה מפּח קושיא זו: עוד ראיתי לעורך בתקירה אחת שראיתי בס' היקר נד אלעזר להגאון אליעזר הלוי הורוויץ בסי' כ"ה הביא קושית הרב בער אפּענהיימער לריש לקיש דחצי שיעור מותר מן התורה איה משפּחת היתר מצטרף לאיסור דהיינו חצי וית היתר וחצי וית איסור מצטרפין לכזית לחייב עליו מדאורייתא והלא חצי שיעור אינו אסור כּלל מן התורה ומותר לאוכלו ואיה נקרא עליו שם איסור ולומר היתר מצטרף לאיסור דהא אין פּאן שם איסור כּלל והיא קושיא חזקה ונדחק הרב המחבר דלא אמר ריש לקיש דבחצי שיעור אין בו שם איסור רק דמותר מן התורה לאכול חצי שיעור מן האיסור ואם נתרבה עליו עוד חצי שיעור הלא בודאי אסור ותייב עליו גם לר"ל דהשתא הוא שיעור שלם אלמא לא פסק ממנו שם פּשנפּחת ועמד על חצי שיעור והוא הדין נמי אם נתרבה ע"י היתר דאמרינו היתר מצטרף לאיסור ועשה סניגרון לדבריו ממה שפּכתב רש"י בטעם דבר שיש לו מתירין עד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר דאינו מובן לכאורה היכא קרי ליה תאכלנו באיסור והרי נתבטל אלא ודאי גם אחר שנתבטל שם איסור עליו אלא שבתורה התירתו וכו' ע"ש דב"ק.

ואני ההדיוט בלמדי דברי חקירת הרב השואל עלה בדעתי ליישב על פי מה שאמרו בירושלמי פּרק שני דתרומות הלכה א' ומודה ר"ל בעתיד להשלים דאם פּשאוכל החצי שיעור דעתו היא לאכול עוד ולהשלים לכזית הרי אכילת חצי שיעור הראשון היא איסור מדאורייתא ע"ש להרב מראה הפנים שפּכתב מפּורש דבמודי ר"ל בעתיד להשלים הפונה דמודה דאסור מן התורה והנה עוד אמרו שם ומודה ר"ל ביוה"כ ובזה יש לצדד שחולק אש"ס דילן ביומא ריש פּרק יום הפּפורים דאמרו מודה ר"ל דאסור מדברבן ומדברי הירושלמי נראה דביוה"כ מיהא לר"ל ח"ש אסור מן התורה ועיין שם בהשמות מציון ירושלים מה שפּכתב לפרש דלא פּליגי שני התלמודים דבש"ס דילן מייירי בפחות מכזית וזה אסור רק מדברבן אליבא דר"ל ובירושלמי מייירי באוכל כזית וחצי שיעור הוא לפי שאין בו פּגרוגרות ובזה מודה ר"ל דאסור מן התורה ונמצא דבמודי ר"ל ביוה"כ יש לצדד אם חולק אתלמוד דידן או לאו אבּל במאי דקאמר בירושלמי ומודה ר"ל בעתיד להשלים דאסור מן התורה נראה דגם תלמוד דידן סובר פּן דמסתמא אין לנו להמציא מחלוקת בין שני התלמודים ואם פּן נוכל לומר דלריש לקיש הא דהיתר מצטרף לאיסור היינו בדעתו להשלים דבזה ודאי איסור דאורייתא הוא ואם משלימו בהיתר הרי גם הוא מצטרף להחצי וית שאכל בתחלה (על דעת להשלימו) דחשיב איסור תורה פּאמור: כּלל (ה) חצי שיעור פּכתב הגאון חכם צבי בסי' פ"ו (ד"ה גם) לדעת הרא"ש בעד הרמב"ם דדוקא באיסורי אכילה דאיכא פּל חלב הוא דאסור מן התורה דטעמא דחזי לאיצטרופי לחוד לא מהני ויצא לידון בדבר חדש במוציא פחות מפּשיעור או תולש שער אחד בנזיר או בשבת אין בו איסור תורה (ועוד חילק בין עושה מעשה ומחשיבו להיכא דהוי בשב ואל תעשה כמו בל יראה עיין לקמן באות ה') ושלמים וכן רבים אשר היו תמהים דנעלם ממנו דברי רש"י בשבת ד' ע"ד והגהות אשרי בפרק ז' ופרק ח' דמס' שבת ורי"ו נתיב י"ב עיין להרבנים בהגהת משנה למלאך ריש פּרק י"ח מהלכות שבת ומוהר"ץ הירש

חיות בהגותו לְשֶׁבֶת שֵׁם טל אורות ד' ק' ע"ב וג' דָּרָךְ הַמְּלֶכֶה ד' כ"ה רע"א ארְעָא דְרַבְּנָן
אות רס"ב מְנַחֵה טְהוּרָה עֵינָן שֵׁם בד' כ"ט ע"ד וְהִלְאָה וּבַעֲנִיּוּתִי לֹא זְכִיתִי לְהִבִּין מֵאִי
קִשְׁיָא לְהוּ מִדְּבַרֵי רִשְׁיִי וְדַעֲמִיָּה וְהִלְאָה הַרְוָאָה יִרְאָה דֵּהַח"ץ לֹא אָמַר כֵּן אֱלָא לְמָאן
דְּסָבִירָא לִיָּה דְּכָל שְׂאִין בּוּ פְּזִית אֶפִּילוּ אִינוּ דְּבוּק בְּפִתְלִים אִין צְרִיךְ לְבַעַר וְאִין הָכִי נְמִי
דְּמָאן דְּסָבֵר הָכִי חוֹלֵק עֲלֵיהֶם וְאִין לְנוּ לְהַקְשׁוֹת אֱלָא אִם הַמְּצָא יִמְצָא דְּמָאן דְּסָבֵר גְּבִי
בִּיעוּר דְּאֶפִּי אִינוּ דְּבוּק אִין צְרִיךְ לְבַעַר סָבֵר נְמִי דְּחָצִי שְׂעוּר בְּאִיסוּרֵי שְׂבֵת אָסוּר מִן
הַתּוֹרָה אוֹ אִם נִמְצָא אִיזָה סוּגְיָא בְּש"ס דְּמִןכְּרַח דְּגַם בְּאִיסוּרֵי דְּלָאוּ מִיָּדִי דְּאֶכִּילָה אָסוּר
חָצִי שְׂעוּר מִן הַתּוֹרָה הָא נִדְּאִי קִשְׁיָה הָא לָאו הָכִי מֵאִי תִּיּוּבְתָא גְּבָרָא אֲגַבְרָא וְכָל שְׂכּוֹן
דְּהָרָא"ש פֶּתַח כֵּן לְפָרֵשׁ דְּבַרֵי הַרְמַב"ם וְיִכְבֵּר פְּתַבְתִּי בְּאוֹת ד' דַּעַת פְּמָה וְכַמָּה מְרַבְּנָן
קִדְיִשִׁי דְּנִקְטִי בְּדַעַת הַרְמַב"ם דְּלִיפָא בְּחָצִי שְׂעוּר מְלֹאכָה בְּשֵׁבֶת אֱלָא אִיסוּר דְּרַבְּנָן וְהֵרַב
פְּרִי מְגִדִים בְּסִי' ש"א בְּמִשְׁבָּצוֹת זָהָב הַשִּׁיג עַל הַחֲכָם צָבִי מִמְשַׁמְעוֹת דְּבַרֵי הַטּוֹר שֵׁם
דְּמַמָּה שְׂפִתָּב שְׂמָה שְׂלָא הָאֲרִיךְ לְבָאָר הַשְׂעוּר שְׂל כָּל מְלֹאכָה הוּא מְשׁוּם דְּאִין נִפְקָא
מִינָה כֵּינָן דְּבִזְמַן הִנָּה אִין קָרְבָן וְלֹא מְלֻקוֹת רַק אִיסוּר וְאִיסוּר אִיפָא בְּכָל שְׂהוּא מְזָה
מִןכְּת דְּאִיפָא בְּחָצִי שְׂעוּר אִיסוּר תּוֹרָה דָּאִם אִינוּ אָסוּר אֱלָא מִדְּרַבְּנָן הָא אִיפָא נִפְקוּתָא
לְעֵנָן חוֹלָה שְׂאִין בּוּ סַפְנָה אֵלוּ דְּבַרֵי הַרְבֵּי וְהִיא הַשְּׂגָה נְכוּנָה שְׁהִרִי דַּעַת הַטּוֹר בְּסוּף סִי'
ת"מ"ב נִרְאָה כְּדַעַת הָרָא"ש דְּאֶפִּילוּ אִין דְּבוּק בְּפִתְלִים אִין צְרִיךְ לְבַעַר וְלְדְּבַרֵי הַח"ץ מָאן
דְּסָבֵר הָכִי סוּבֵר בְּאִיסוּרֵי שְׂבֵת דְּלִיפָא חָצִי שְׂעוּר מִן הַתּוֹרָה וְאֵהִכִי קִשְׁיָא שְׂפִיר
מִמְשַׁמְעוֹת דְּבַרֵי הַרְיב"ה הִלְלוּ וְהֵרַב קוּבָץ עַל יָד בְּפָרְק י"ח מֵהִלְכוֹת שְׂבֵת דִּין כ"ג דְּחָה
הוֹכַחְתּוּ דְּאֶפְתִּי לֹא נִפְקָא מִינָה דְּהָא אִי בְּעִי לִיָּה לְרַפּוּאָה חֲזִיב בְּכָל שְׂהוּא עֵי"ש וּמְכַל
מְקוּם הַשְּׂגָתוֹ יֵשׁ לָהּ מְקוּם אֲבָל לְהַקְשׁוֹת עַל מַה שְׂחַדֵּשׁ הַח"ץ (לְדַעַת הַרְמַב"ם) עַל פִּי
דְּבַרֵי פּוֹסְקִים אַחֲרִים לֹא זֶה הַדְּרָךְ וְהֵרַב מְנַחֵה טְהוּרָה הַשִּׁיג עַל הַחֲכָם צָבִי מִמָּה שְׂפִתָּב
הַרְמַב"ם בְּהִלְכוֹת גְּזִירוֹת פָּרְק ה' דִּין י"א דְּתוֹלֵשׁ שְׂעַר אֶחָד לּוֹקָה וְהִיא הַשְּׂגָה גְּדוּלָּה
וְאֶפְשָׁר לּוֹמַר בְּדוֹחַק דְּמָה שְׂפִתָּב הַרְבֵּי ח"ץ דְּתוֹלֵשׁ שְׂעַר אֶחָד בְּגִזִיר אִינוּ אָסוּר מֵה"ת
כְּוִנָּתוֹ עַל תּוֹלֵשׁ שְׂעַר אֶחָד וְהִנִּיחַ מִמֶּנּוּ פְּדִי לְכֹנֵף רֹאשׁוֹ לְעִיקְרוֹ שְׂפִתָּב הַרְמַב"ם שֵׁם
דְּאִינוּ לּוֹקָה וּמִשְׁמַע לִיָּה דְּאִיסוּר תּוֹרָה נְמִי לִיפָא (עֵינָן מַה שְׂרַשְׁמֵתִי בְּשַׁדִּי חֲמֵד ח"א
בְּחֻלְק הַפְּלָלִים בְּמַעֲרַכְתָּהָל"ף אוֹת ל"ח) וְנִהִיב טַעֲמָא מְשׁוּם דְּלִיפָא יְתוּרָא דְּכָל וְטַעֲמָא
דְּחִזִּי לְאִיצְטְרוּפָא לְחַזְדִּיָּה (דְּנִימָא הוּאִיל וְחִזִּי לְעוֹקְרוֹ לְגַמְרִי) לֹא מְהִי כֵּינָן דְּלֹא פְּתִיב
כָּל כֵּן הִנָּה נִלְע"ד אֱלָא דְּתוֹ"ח ש"א"ש הִ"ו שְׂדָא נִרְגָּא דָּאִם הַדִּין בְּגִזִיר שְׂאִם גִּלַּח שְׂעַר
אֶחָד שְׂיֵשׁ בּוּ פְּדִי לְכֹנֵף רֹאשׁוֹ חֲשִׁיב תְּגַלְחַת אִם כֵּן לֹא שְׂיִיךְ לּוֹמַר דְּכִשְׂהִנִּיחַ פְּדִי לְכֹנֵף
וְכוּ' יְהִיָּה אָסוּר מְשׁוּם דְּחִזִּי לְאִיצְטְרוּפִי דְּאִין זֶה חֲזוּ לְאִיצְטְרוּפִי אֱלָא הוּא לְבַדּוֹ חֲשִׁיב
תְּגַלְחַת וְאִם כֵּן אִי אֶפְשָׁר לִיִּישֵׁב דְּבַרֵי הַרְבֵּי חֲכָם צָבִי כְּמוֹ שְׂפִתָּבִי אֲנִי הַדֵּל אֵלוּ דְּבַרֵי
הִ"ו וְעֵינָן לְהֵרַב עֶפְרָא דְּאֶרְעָא אוֹת מ"א מְאוֹתִיּוֹתֵי וּבְגִלְיוֹן רִש"א לִי"ד סִי' ק"ף ס"ט
כְּתַב דְּמ"ש בִּש"ע וַיֵּשׁ מִי שְׂאוּמֵר דְּאִיסוּרָא אִיפָא אֶפִּילוּ בְּשְׂעַר אֶחָד רוּצָה לּוֹמַר דְּאָסוּר
מִן הַתּוֹרָה פְּדִין חָצִי שְׂעוּר וְעַל כֵּן כְּתַב בְּלִשׁוֹן י"א (נִרְאָה דְּצ"ל יֵשׁ מִי שְׂאוּמֵר) מְשׁוּם
דְּלֵהָרָא"ם הוּבָא בְּמִשְׁנָה לְמֶלֶךְ בְּפָרְק א' מֵהִלְכוֹת חֲמִץ דִּין ז' סֵתָם אֶכִּילָה בְּכָל שְׂהוּא
וְאִמִּי הִלְכְתָא וְאוֹקְמִיָּה אַכְזִית לְמִלְקוֹת אֲבָל לְעֵנָן אִיסוּר נִשְׂאָר בְּכָל שְׂהוּא אִם כֵּן בְּשְׂאָר
אִיסוּרֵינִי לִית לָן דְּחָצִי שְׂעוּר אָסוּר מִן הַתּוֹרָה וְרַק מִדְּרַבְּנָן אָסוּר לְכוּלִי עֲלֵמָא מִדְּמִקְשִׁינָן
בְּשֵׁבֶת ד' ע"ד ע"א וְכִי מוֹתֵר לְאַפּוֹת פְּחוֹת מְפָשִׁיעוּר וְעֵינָן לְהַמְגִיָּה בְּמִשְׁל"מ פִּי"ח

מהלכות שבת ה"א וב"ש סי' קכ"ג סק"ח עכ"ל ונהיש מי שאומר שם הוא הרא"ש שהביא דבריו רבינו הטור ושמעת מינה דסובר דחצי שיעור איתיה גם בשאר איסורין דלאו מידי דאכילה גינהו וזה מכונן למה שגראה מדברי הטור א"ח בסי' ש"א לדעת הרב פרי מגדים הג"ל אלא דבענייני לא ידעתי איזה הכרח יש לומר דמה שפכת ויש מי שאומר דאיפא איסורא רוצה לומר איסור תורה דילמא איפא איסורא מדרבנן הוא דקאמר ולפי הגראה משמע ליה הכי משום דממה שפכת מרן יש מי שאומר דאיסורא איפא מפלל דסברא קמיינתא סבירא ליה דאיסורא נמי ליפא ואם פן מוכרח דפליגי אי איפא איסורא דאורייתא שאם לא פן איך נוכל לומר דלסברא קמיינתא ליפא איסורא פלל אף מדרבנן ונהרי מסוגייתא דשבת שמעינן דגם בשאר איסורין חצי שיעור אסור דפרכינן וכי מותר לאפות פחות מכשיעור ואף אם לא נפרש מדברי רש"י (ונהרי חצי שיעור אסור מן התורה) מפל מקום לא נוכל להכחיש דעל כל פנים אסור לכל הפחות מדרבנן לכן הוצרך לומר דהיש מי שאומר דאסור ר"ל דאסור מן התורה ובהא הוא דפליג סברא קמיינתא פן נראה לומר בכוננתו אף לי ההדיוט אינו מוכרח לומר פן לפי דעת הסוברים שדבר מרן בכמה מקומות לכתוב בשם יש מי שאומר אף בדבר שאין שום חולק ובדין שלפנינו הרי עינינו הרואות שפכת מרן בב"י דכונת הטור במה שפכת ומיהו איסורא איפא אפילו בשער אחד היינו לומר דכולי עלמא מודו דאיפא איסורא ושפן נראה מדברי הרא"ש בסוף מסכת מ"ק וכו' ולפי זה נוכל לומר דאף להסוברים דלשון זה מורה דיש מחלוקת (עיינן מה שרשמתי בקונטרס פללי הפוסקים סי' י"ג אות כ"ב) מפל מקום בדין זה שגילה דעתו בב"י שאין שום חולק בזה ולכולי עלמא איפא איסורא אפשר שפולם מודים שפן היא פונתו בש"ע ואם פן אין הכרח מזה דאסור מן התורה כמו: ועל דברי הרב פרי מגדים בסי' ש"א שהוכיח מדברי רבינו הטור דחצי שיעור במלאכת שבת הוא מן התורה וצ"ן לתשובת הרב צבי שמצדד שהוא מדרבנן וכונתו להקשות עליו ממשמעות דברי הטור כנז"ל ראיתי להרב פתח הדביר בדרף קס"א ע"ג שהעיר עליו שהיה לו להביא דברי רש"י והגהות אשרי שסוברים שהוא מדאורייתא עי"ש ולי ההדיוט לפי מה שפירשתי בכוננתו יפה עשה בעט"ו שאין לו הכרח מדברי רש"י והג"א לסתור סברתו כי אם מדברי הטור לפי שיטתו כמו שפכתתי למעלה אמנם ראיתי בס' דברי מרדכי פרידבורג לגאון מופלא בדורנו יצ"ו שבסי' ח"י האריך להוכיח שלא בדברי הרב ח"ץ בשני התירוצים הג"ל ואין חילוק בין איסורי אכילה לשאר איסורין ובין היכא דעשה מעשה והחשיבו לכה להיכא דלא אחשביה עי"ש פלפלא חריפא ואריכא ומסקנתו לדינא דחצי שיעור במלאכת שבת אסור מן התורה משום דחזי לאיצטרופי וראיתי שם בסי' י"ט אות ג' שעל מה שהביא שם בשם הרב יעב"ץ שהקשה היכי שרו רבנן פחות מארבע אמות משום ד ולא חשו לחצי שיעור דאסור מן התורה כתב דאין התחלת קושיא פלל דהא קי"ל בא"ח סי' שמ"ט דפחות מארבע אמות מטלטלין לכתחלה רק פחות פחות מד' אמות פיון דמעבירו הרבה ברשות הרבים גזרו ואף דעקירה לחודה אסורה מדרבנן צריך לומר דפחות מד' אמות ברשות הרבים אף עקירה בלבד ליתא וטעמא משום דהוי כמטלטל חפץ בבית מזויות לזויות דלא חשיב עקירה פלל ולפי זה אין לאסור פחות מד' אמות מטעם חזי לאיצטרופי משום דאף אם נמלה אחר כף ויעבירנו ד' אמות ברשות הרבים אין מצטרף עקירה ראשונה וכו' אלו תוד"ק ונהצדק אתו דנקיטינן בסי' שמ"ט

דפחות מארבע אמות מותר לטלטל ברשות הרבים ורק פחות פחות מד' אמות פיון
שמטלטל הרבה אסור מדרבנן ולפי זה מה שכתב הרב מוהר"צ ה"ח בשם הרב חות יאיר
דפחות מארבע אמות לא אסור משום חצי שיעור כמו שפתיבתי בשמו באות ג' אם
כונתו על פחות פחות מד' אמות יפה תמהתי עליו דודאי אסור מדרבנן אף אם כונתו רק
על פעם אחת ד' אמות שפיר קאמר ואנא עניא לא נחיתנא להאי חילוקא ואהכי קשיא
לי עליה דהארי הח"י בסתם והאמת כמו שכתב הרב דברי מרדכי וגם דברי הרב חת"ס
שהבאתי שם הם על פחות פחות מארבע אמות כיע"ש והטעם שאין בפחות מארבע
אמות ברשות הרבים משום חצי שיעור עיין בשו"ת בית יצחק ח"א סי' י"ד אות י"ד
הובא לקמן אות י"ג: ודע שבעיקר דברי הגאון חכם צבי הנ"ל שדוקא באיסורי אכילה
הוא דמרבנן חצי שיעור מכל חלב וכו' ראיתי עתה בס' בית יצחק לידידי הגאון
מפרעמישלא יצ"ו בחלק או"ח סי' י"ד אות י"ד שכתב וז"ל והנה שיטת זקני הח"ץ
בסי' פ"ו דח"ש אינו אסור מן התורה רק במידה דאכילה ובשאר איסורי תורה כגון שער
אחד בנזיר או באיסורי שבת אינו אסור מן התורה ובאיסורי שבת כבר הקשו עליו
מרש"י שבת ד' ע"ד וכו' אמנם בשאר איסורין לא הכריעו גדולי האחרונים ולידעתי יש
ראיה גדולה להח"ץ וקודם נאמר דמשבת אין ראיה לשאר איסורין דבת"כ פ' אחרי
מבואר אין לי אלא מלאכה שחייבין עליה פרת מנין שלא יכתוב אות אחת שלא יארג
חוט אחד ת"ל וכל מלאכה ריבה וכיון דביוה"כ איפא קרא מיותר משום הכי ח"ש אסור
מן התורה בשבת דילפינן מיוה"כ ולשאר איסורין לא ילפינן מאסור פרת ודוקא באיסור
אכילה דשייך סברת חזי לאיצטרופי ואחשב"י כמ"ש הח"ץ ילפינן מחלב אף דבחלב
איפא פרת כמ"ש תוס' יומא משא"כ באיסור דל"ש אחשב"י לא ילפינן משויה"כ ונ"ל
דזה טעם הירושלמי דתרומת דאמרין שם מודה ר"ל ביוה"כ ובש"ס דידן לא הכי ביומא
ע"ד דירושלמי סובר דאף ר"ל דלא דריש כל אף לאיסורא בעלמא ומ"ה לדידנא ח"ש
מותר מ"ה מ"מ וכל דריש פועין שחילקו התוס' במנחות י"א ד"ה ור"ש נכתבו דר"י את
לא דריש ואת דריש וה"ה לר"ל לא דריש כל וכל דריש וביוה"כ כפתיב וכל ובש"ס דילן
קאי אאכילה ומ"ה פליג ר"ל ובירושלמי קאי אמלאכה או דש"ס דילן ס"ל ר"ל לא דריש
וכל ועיין פ"מ פתיחה ל"ה שבת הרגיש שם בזה דבשבח פתיב כל מלאכה ומ"ה ח"ש
אסור מן התורה והפלא שגם ממנו נעלם דברי הת"כ הנ"ל וגם מ"ש שם דזה עוקר וזה
מניח איסור תורה יש וכן כתב הפ"י ריש שבת הנה לפנינו דברי התוס' עירובין ל"ג ד"ה
אי בעי מיייתי לה דרף עלי דמשם מוכח דזה עוקר וזה מניח ל"ה רק איסור דרבנן ואכ"מ
עכ"ל ועיין לעיל באות ד' (בד"ה וראיתי עוד) מה שפתיבתי על דברי הרב דברי מרדכי
שלא הביא דברי הת"כ הנ"ל לדין כותב אות אחת אי איפא משום חצי שיעור מן התורה
ומה שצדד הרב יצ"ו דש"ס דילן סובר דר"ל לא דריש וכל עיין להרב מלא הרועים
בח"ב במערכת הפ"ף ד' ל"ג ע"ג אות ז שהביא סוגיא דמכות ד' י"ד דריש לקיש דריש
בכל ואין מזה הכרח דדריש נמי כל אבל נראה דכי היכי דדריש בכל לרבות הכי נמי
דריש וכל לרבות כן נראה לפום ריהטא וצריך לחפש בזה: פלל ו) חצי שיעור פתב הרב
יד מלאכי בכללי דינים אות רמ"ג בש"ס מרן פסוף משנה דאף דאסור מן התורה שבועה
חלה עליו ועיין ביו"ד סי' רל"ח ס"ד ובדברי המפרשים שם והנה הרב סתם הדברים
כאילו אין חולק בדבר ובאמת דעת הרשב"א סי' תרי"ו והתוס' בשבועות לחד שינויא

דאין שבועה חלה עליו כיון דאסור מן התורה כמו שכתב מרן מוהריט"א בס' קהלת יעקב בתוספת דרבנן סי' קל"ז ד' מ"ז ע"ג (מדפוס אשכנז) ושו"ת זרע אברהם שציינן ביד מלאכי אות רס"ב אינו מצוי אצלי ועיין להרבנים ארעא דרבנן במהדורא ב' אות ע"ב יעיר אגן אות י"ט ומשנה למלך בפרק ד' מהלכות שבועות (ד"ה שו"ר ונשם בד"ה הן אמת) פתב בשם הרב בית חדש דריב"ה סוכר פהרש"ב א ודעת הריטב"א הובא בקהלת יעקב דף מ"ט סוף ע"ג דשבועה חלה עליו והכי פשיטא ליה להרב רב פנינים שהביא הרב פתחי תשובה ביו"ד ריש סי' רל"ח אלא שנסתפק בחצי שיעור בפשר בחלב וכלאי הפרם עי"ש הטעם ועי"ש בשם הרב תיבת גמא דאי לאו דבבשר וחלב נמי איפא לאו הנה אמינא דשבועה חלה עליו ואין ספרים הללו מצויים אצלי לראות אם הביאו דעת התוס' והרשב"א הג"ל ועיין שו"ת פאר הדור סי' ב' ומלאכת שלמה קמחי בשו"ת יו"ד דף י"ד ע"א והרב ערוך השלחן סי' תי"ח ובהשקטות לסי' תק"ע אות ד נחפה בכסף ח"ב ד' קי"ח דרוך המלך ד' כ"ד ע"ב ואתה תחזוה פלפלת נאה בספר שו"ת מהר"ן יפה בחלק יו"ד סי' י"א במה שפסק מרן ביו"ד סי' רל"ח דשבועה חלה על חצי שיעור ואילו לגבי אסור דרבנן פסק דאין שבועה חלה עליו וגם בעיקר דעות הראשונים אם בדבר שאינו מפונש בתורה שבועה חלה עליו או לא והאר"י הרב הג"ל עי"ש גם בספר מאה שערים שנדפס מקרוב לגאון בדורנו אבד"ק זאראוונא יצ"ו בשער כ"ט הביא מחלוקת הראשונים הג"ל ונסתפק לדעת הסוברים דחצי שיעור אף לרבי יוחנן דאסור מן התורה לא חשיב מושבע ועומד מהר סיני ושבועה חלה עליו אם יש לחלק בין לאו שיש בו מלקות דמפני חומר שבו הוא דחל על חצי שיעור ללאו שאין בו מלקות או נימא דלא שנא והאר"י לפלפל בזה עי"ש: פל"ז) חצי שיעור לענין כל יראה נראה מדברי הרדב"ז בחידושות סי' קל"ה דאינו אסור מן התורה וכתב מרן מוהריט"א בס' קהלת יעקב סי' קל"ז ד' מ"ח ע"ג (מדפוס אשכנז) דלדברי רש"י והג"א (שהנפתי לעיל אות ה' דחצי שיעור במלאכת שבת אסור מדאורייתא) הוא הדין בלאו דבל יראה דאסור מן התורה ולכן תמה על דברי הרב פרי חדש בסי' תמ"ב סעיף ז' (ד"ה וילענין) ותס"ו ס"א דמשמע דאי לא הויקשא הנה שרי מדאורייתא עי"ש והרב מקנה אברהם אות זכ"ר הקשה דברי הרדב"ז אהדדי ממה שכתב בלשונות הרמב"ם בח"ב סי' פ"ז על דברי הרמב"ם בהלכות אסורי מזבח פרק ה' דין ח' עי"ש ויתכן.

שדעת הרדב"ז והרב פרי חדש לחלק בן שאר אסורין לבל יראה לפי מה שהסביר הרב שאגת אריה בסוף סי' פ"א דבבל יראה לא שנייה חזי לאיצטרופי עי"ש והרב מנחה טהורה בד' ל"ח עמד גם הוא בסתירת דברי הרדב"ז ורצה ליישב דשאני הקטרת שאור דילפינן אכילת מזבח מאכילת אדם ולא נתקרה דעתו בזה עי"ש ועיין עוד בפרי חדש סי' תס"ז ס"ט (ד"ה נשאלתי) ומהרב טל אורות ד' ק' ע"ג בשם הרב חקרי לב שהקשה דברי הרב פרי חדש בסי' תמ"ב אמה שכתב ביו"ד סי' פ"ז סק"ג ובמה שכתב על דבריו הרב מנחה טהורה ד' ל' סוף ע"א והרב פרי מגדים באשל אברהם סי' ש"מ סק"ב פתב לדעת הרב מגן אברהם דבל יראה שנה לכל האסורים וחצי שיעור אסור מן התורה ועיין שם במשפחות סי' תמ"ב סק"ה ובמה שציינן שם ובדגול מרבקה על דברי המגן אברהם סק"י ובאשל אברהם סי' תס"ו ס"ק ב' צדד בזה אם נאמר דחצי שיעור בכל יראה הוא מדאורייתא או אינו אלא מדרבנן ונפקא מינה לחולה שאין בו סכנה עי"ש ונשם

בסי' תמ"ז סוף ס"ק מ"ב פתב הרבה חולקין ואומרים דחצי שיעור עובר על כל יראה וכו' עי"ש אמן הרב קובץ על יד בפרק א' מהלכות חמץ הלכה ז פתב בשם הרב צל"ח שדעת הרמב"ם לענין כל יראה דאין שום איסור בפחות מפזית וענין הרב ערוך השלחן סי' תס"ו והרב מעין גנים (הוא ח"ב מס' עצי לבונה) בנמוקיו על הטוש"ע א"ח סי' תמ"ב פתב לייב פמה דברים על פי דעת הרב חכם צבי דבכל יראה לא אמרינן חצי שיעור אסור מן התורה אמן המעיין במה שרשמתי לעיל באות ה' יראה פי רבים לוחמים על הרב חכם צבי בזה: ומה שפתבתי לעיל בשם הרב קובץ על יד שפתב בשם הרב צל"ח שדעת הרמב"ם דאין שום איסור כל יראה בחצי שיעור הנה עתה השגתי ס' צל"ח לפסחים ודבריו הם על ד' כ"ט ע"ב בתוס' ד"ה רב אשי נראיתי שלא החליט כן בדעת הרמב"ם אלא פתב בלשון אולי סבירא ליה וכו' והכריח דהתוס' סבירי דגם בכל יראה חצי שיעור אסור מן התורה עי"ש (בד"ה וזה אשר השבתי) וענין להרב שואל ומשיב במהדורא ב' ח"ד סי' יו"ד ד' ע"ב ובמה שפתבתי על דבריו בקונטרס אסיפת דינים במערכת חמץ סי' ה' אות כ"ג ואות ט"ו והרב בית מאיר לא"ח בסי' תמ"ב האריף לתמונה על דברי השאגת אריה הנ"ל וגם בדברי החכם צבי שפתב דזה מחלוקת הפוסקים וכו' שקיל וטרי ודעתו דאף הסוברים דאינו חייב לבער לאו משום דחצי שיעור ליכא בכל יראה מדאורייתא עי"ש וענין בחידושי הרב מוהר"ץ הירש חיות לביצה ד' ז' ע"ב והרב שם אריה בחלק יו"ד סי' ס"ה פתב דבדבר התלוי בזמן כל יומיה זימניה הוא נחזי לאיצטרופי ומזה דן דליתא למה שפתבו בשאגת אריה ושאר אחרונים דלענין כל יראה חצי שיעור מותר מן התורה משום דלא חזי לאיצטרופי דליתא דהא חזי לאיצטרופי דהזמן מצטרף כמו בשפת ניום טוב וכן כל ימי הפסח זמן אחד הוא לענין כל יראה נראיתי בס' מור נאהלות ד' ז' ע"ב ובהגהה ובס' דרכי הוראה ח"ב פרק ל"א שנדפסו מקרוב לרבני גאוני דורנו יצ"ו שדברו בענין זה אף לא יכלתי להשתעשע עתה בדב"ק לה נא ראה גם בס' דברי מרדכי פרידבורג בסי' ח"י אות ה' האריף בדברי השאגת אריה ומקנים דבריו עי"ש: פלל ח) חצי שיעור דאסור מן התורה היינו דוקא בפעושה מעשה שמחשיבו לאותו פחות אבל משהו חמץ שהוא בשוא"ת לא פתב הרב יד מלאכי בכללי דינים אות רמ"ו בשם הרב ח"צ סי' פ"ו (עי"ש שיש חולקים) ואפשר שזו היא דעת הרדב"ז בתשובות החדשות סי' קל"ה והרב פרי חדש סי' תמ"ב ס"ז (ד"ה ולענין) שנהראה שסוברים דכלא יראה ליכא משום לתא דחצי שיעור דאסור מן התורה דאפשר שהוא מטעם זה גם הרב ישועות יעקב בסי' ש"א סק"ג (בד"ה והנה לפי) פתב דהטעם דמהני מאי דחזי לאיצטרופי שיהא בו איסור תורה אף דסתם אכילה דקרא היא בכלשיעור הוא משום דעל ידי אכילתו אחשביה וכן לגבי שפת פעושה מלאכה חצי שיעור פיון שצריף לאותו פחות מפשיעור הרי זה עושהו משונבח פשיעור והמציא מזה דבמלאכה שאינה צריכה לגופה אף למאן דאמר מלאכה שאצ"ל חייב עליה בכלשיעור בחצי שיעור אין בו איסור תורה גם לר' יוחנן עי"ש אמן בשו"ת דברי מרדכי פרידבורג לגאון בדורנו יצ"ו האריף בסי' ח"י להוכיח שלא פדברי הגאון חכם צבי ואין חילוק בין היכא דעשה מעשה ואחשביה להיכא דלא עשה מעשה לאחשביה עי"ש באנרף: פלל ט) חצי שיעור צדד הרב פרי מגדים ביו"ד סי' ס"ב בחלק שפתי דעת סק"ג לדעת הרב מוהרלנ"ח דחמץ בפסח אי לא דגלי קרא לא הנה אסור ביה חצי שיעור משום שהיה לו שעת היתר

(ענין בזה לעיל באות ב') דהכי נמי בבשר וחלב דהיה לו שעת הפנשר יש לומר דאינו מן התורה אף במסקנתו נראה דגם בבשר וחלב חצי שיעור אסור מן התורה וכן דעתו בפתיחה להלכות בב"ח אות ג' וכן דעת הרב רב פנינים ותיבת גמא שהביא הרב פתחי תשובה ביו"ד רס"ד רס"ח ועי"ש שפכת דבבשר וחלב בכל שהוא איפא נמי לאו וענין פ"ת רס"י פ"ז ובס' ימי שלמה ד' כ"ה שקיל וטרי בסברת הרב מוהרלנ"ח והקשה עליו מבשר בחלב שהיה לו שעת היתר ואפילו הכי אסור חצי שיעור עי"ש שאומר כמדבר על הידוע שהדין פשוט פן בבשר וחלב ולפי האמור אין זה פשוט ויוכל הרב לומר גם בבשר וחלב כמו שאמר בחמץ ואם יש איזה סברא וטעם לחלק ביניהם אם פן תו לא קשיא מבשר בחלב כמובן ועל כל פנים קושטא דמילתא דגם בדבר שהיה לו שעת הפנשר חצי שיעור שלו אסור מן התורה וכן מצאתי בשו"ת שואל ומשיב במהדורא קמא ח"א סי' י"ז שפכת בשם הרב לימודי ה' גבי פלאי הפרם דאף דהיה לו שעת היתר חצי שיעור אסור מן התורה עי"ש: ולענין בישול בשר בחלב וכן בהנאה אם חצי שיעור אסור מן התורה נסתפק בזה הרב פרי מגדים בפתיחה להלכות בשר בחלב (בד"ה הנאה) דשאמר הפירוש דחזי לאיצטרופי היינו שאם יאכל עוד חצי זית בכדי אכילת פרס יצטרף להחצי זית הראשון ויתחייב מה שאין פן בבישול והנאה דלא מציינו כדי אכילת פרס רק באכילה אם פן לא חזי לאיצטרופי והקשה על זה הרב השואל בשו"ת שם אריה חיו"ד סי' ס"ה דהא בהוציא חצי גרוגרת וחסור והוציא חצי גרוגרת חייב דמצטרפים כדאיתא בשבת ד' פ' וכן בד' ק"ה בכתב אות אחת בבוקר ואות אחת בערב מצטרפים אם לא נודע בינתיים ואם פן הוא הדין לענין בישול בשר בחלב והרב המחבר השיב לו דשאני שבת דתלוי האיסור בזמן והזמן מצרפם וכו' ומפל מקום מסיק שם דבכל האיסורים חצי שיעור אסור מן התורה דחזי לאיצטרופי תוף כדי דיבור וכו' עי"ש וענין לקמן בסמוך מה שפכתתי בזה בשם הרבנים חקרי לב ומנחה טהורה: ובשו"ת הגאון שאילת שלום מהדורא תניינא בסוף סי' קפ"ז כתב בשם הרב השואל לפשוט ספק זה מקושית הרא"ם הובא בכרתי ופלתי סי' פ"ג להרמב"ם למה לי שלשה פעמים לא תבשל תיפוק ליה מלא תאכל כל תועבה ואם נאמר דחצי שיעור מותר בבישול מין שב היטב דאם פן משפחת כזית בשר בחלב שלא נעשה איסור בבישולו כגון שבבשל פחות פחות מפשיעור וכתב על דבריו עם פי דבר חכמה אמר בכל זאת אין לפשוט מזה ספק הנ"ל דכבר כתב הפרי מגדים בפתיחה לספרו גינת ורדים דקושית הרא"ם אינה אלא על רש"י שבפרשת משפטים כתב כתי' שלשה פעמים לא תבשל ובפרשת פי תשא כתב דרשה דלא תאכל כל תועבה אבל אהש"ס לא קשיא דתנא דבי רבי ישמעאל ושאר תנאים ואמוראים לא ילפי מלא תאכל כל תועבה דלא מיירי אלא בפיסולי המוקדשים כדכתב הרא"ם בעצמו בפרשת ראה ואם פן לרש"י אתי שפיר תירוצ הרא"ם דאין לוקין על לאו שבבכללות דיש לומר דרש"י סובר כהפוסקים דלוקין על הנאה ולשיטת הרמב"ם דאין לוקין על הנאה בלאו הכי לא קשיא וכדכתב הפרי מגדים דשאר התנאים לא ילפי מלא תאכל כל תועבה ולפשוט להיפך מקושית הרא"ם גם פן אינו מוכרח דיש לומר דהרא"ם גופיה מספקא ליה ומקשה לצד שנאמר דחצי שיעור אסור מן התורה בבישול ומתיר לה ואם פן ליכא למיפשט מידי עתה יוצא לאור סי' יקר בפיכורי שלמה לידידי הגאון מוהרש"א מאזארקאוויצ"ו וראיתי שם פלפול נאה בחלק יו"ד סי' כ' וכ"א בספקו של הרב פרמ"ג

שכתב לפשוט הספק מדין מעילה שמצטרפות לזמן מרובה במעילה ד' ח"י והגאון מפעטרקאב פתב שמשם הנה אפשר להוכיח בהיפך וכו' והרב המחבר יצ"ו השיב על דבריו בפלפול עצום פדרפו בקודש עי"ש דב"ק: ואם בשל פשר בחלב חצי בישול (שלא נתבשל כמאכל בן דרוסאי) פתב הרב פרי חדש בסי' פ"ז סק"ג דאינו אסור אלא מדרבנן ומותר בהנאה והרב מנחה טהורה בד' ל' ע"ג (בד"ה עוד) פתב שהרב חקרי לב בסי' צ"ח הקשה עליו שהרי פחות משיעור בישול הוי חצי שיעור וחצי שיעור אסור מן התורה והרב המחבר תמה עליו דלא דמי לחצי שיעור דעלמא דבשלמא אם בישול בישול גמור חצי שיעור פשר בחלב הוי שפיר חצי שיעור אבל זה שבבשל חצי שיעור אין זה נקרא מבשל בב"ח פלל ונראה ממ"ש הרב המחבר שגם הרב חק"ל בסוף דבריו נחית לחלק בהכי ליישב דברי הרב פר"ח ואין ס' חק"ל מצוי אצלי ולפי דרכנו למדנו שדעתם דבישול חצי שיעור פשר בחלב הוא פשאר חצי שיעור דעלמא דאסור מן התורה ובס' בית יצחק להגאון מפראמישלא יצ"ו בחלק א"ח ס' פ"ב אות ב' פתב בענין זה ונ"ל ונ"ל דשיטת הפ"ח ס' צ"א דבשר בחלב לא נאמר רק בנתבשל כמאכל בן דרוסאי.

והנה זה פשוט דלבשל אסור אף פחות מכמאכל בן דרוסאי משום חצי שיעור דהרי חזי לאיצטרופי שאם יבשל עוד ינה שיעור שלם אמנם דוקא לבשל אבל לאכול דבר שלא נתבשל כמאב"ד מותר דלא חזי לאיצטרופי דאם יאכל הרבה פשר בחלב בזה אינו חייב והאריף עוד עי"ש ומוכן מדבריו שרוצה לומר שגם הרב פרי חדש לא אמר אלא שאם בשל אינו אסור לאוכלו אלא מדרבנן ולכן מותר בהנאה אבל לבשלו מודה גם הוא דמן התורה אסור לבשלו כמאכל בן דרוסאי משום שחזי לאיצטרופי אם יבשלנו עוד עד שיגמור בשולו ומכל מקום כיון שאין אסור אכילתו אלא מדרבנן מותר בהנאה ויתכן שהרב חקרי לב לפי שהבין בכונת הרב פרי חדש שפובר שמותר מן התורה לבשל חצי בישול היינו בישול כמאכל בן דרוסאי קשיא ליה למה יהא מותר מן התורה הא חזי לאיצטרופי שאם יבשלנו עד שיגמור בשולו ינה חייב בן נראה לצדד לפום ריהטא כי אין ס' חק"ל מצוי אצלי לעיין בדב"ק ועיין עוד בבית יצחק הנ"ל בסי' פ"ג בענין זה: פלל יו"ד) חצי שיעור דאסור מן התורה חידש הגאון צל"ח לפסחים ד' ס"ד ע"ג דבאסור התלוי בזמן פחמץ ויום הפיפורים וכיוצא אם אכל בסוף הזמן שאין פנאי להשלים השיעור אין חצי שיעור אסור מן התורה ויישב בזה קושית מרן פס"ק משנה בפרק א' מהלכות חמץ על מה שכתב הרמב"ם בהלכה ד' דאסור לאכול כל שהוא חמץ מדכתיב לא יאכל דלמה לן לימוד לחמץ הרי כל איסורין שבתורה חצי שיעור אסור אף לפי חידוש זה אתי שפיר שהוצרך הרמב"ם ללימוד זה לאוכל ביום אחרון בסופו דלא חזי לאיצטרופי ואסור מדכתיב לא יאכל ובשו"ת נודע ביהודה תג"ת ס' ג"ן פתב ליישב אשר השיגו עליו בזה מדברי התוס' בשבועות דף כ"ב ע"ב בד"ה אהיתרא קמשבוע אפילו לר"י דאמר חצי שיעור אסור מן התורה וכו' שלא פדרף הנאתו וכו' דאמאי לא משגי התוס' דהבעיא היא דאמר בסוף יום הגזירות וכו' וגם הקשו עליו מדברי רש"י בשבת דף ע"ד דמתקיף רב יוסף וכי מותר לאפות פחות מכשיעור וכתב רש"י דאיסורא איפא דחצי שיעור אסור מן התורה וכו' ומאי מתקיף דילמא מיירי הברייתא בסמוך לערב וכו' ובאר שם דסבא זו פתב דוקא אלקא דהרמב"ם ואינו מוכרח שפולם יספיקו לסבא זו ועוד פתב דלא אמר סבא זו אלא באיסורי אכילה אבל במלאכות שבת מסופק

מאד אם אפשר לומר שהעושה חצי שיעור בסוף היום לא יהיה דין חצי שיעור מן התורה וקרי יש לומר דבמזיד אם עשה חצי שיעור בשבת זו וחצי שיעור בשבת אחרת והתרו בו על כל חצי שיעור חייב שלא פדברי הרב השואל שמדמה איסור המלאכה לאיסור אכילה עי"ש: ורבינו עקיבא בתשובותיו בסוף סי' קנ"ד עלה על דעתו לחדש מה שחדש הנודע ביהודה אבל לא החליט פן והוא שהקשה לדעת הרמב"ם דגם בשבועה שנושבע שלא אוכל פזית אסור מן התורה לאכול חצי שיעור כמו בשאר איסורין מהא דאמרין בשבועות דף כ"א אי בעית אימא שלא אוכל מיגו דמהני שאלה לכזית בתרא וכו' דמאי אירייתא פזית אפילו כל שהו מיגו דמהני שאלה שיהיה מותר לאוכלו אלא מוכח דבשבועה חצי שיעור מותר ליישב וז"ל ואולי י"ל דהא דח"ש אסור היינו בעוד שהאיסור בעין בכזית בזה שיהיה חזי לצרופי לשיעור שלם אבל באכלו ושייר חצי שיעור דליפא שיעור בעולם ולא שיהיה חזי לאיצטרופי מותר לאכלו ויהיה מזה דין חדש דבסוף יום אחרון דפסח או סוף יום"כ בענין שאין שהות לאכול פזית יאה מותר (מן התורה) לאכול חצי שיעור וצ"ע לדינא עכ"ל הרי דנחית לסברא זו אף לא החליט לומר פן ומסיק בצ"ע ולפום ריקטא נראה לי דהגאון נוב"י אינו מוכרח שסובר כרעק"א במה שמחלק בין היכא דאיתיה לכולי פזית להיכא דאכל חצי ושייר חצי וית דלי הדל נראה דשייר חצי וית אינו דומה לאוכל חצי וית בסוף הזמן ואין שהות להשלים לכזית דבשייר יש לומר שסובר הרב נוב"י דאסור בחצי שיעור זה מן התורה דאף דאין לו עתה עוד יוכל להיות שיזדמן לו בתוף כדי אכילת פרס מה שאין פן באוכל החצי וית בסוף הזמן והגאון חת"ס בחלק ששי סוף סי' ס"ה כתב מדנפשיה (ולא הזכיר דברי הצ"ח ונוב"י) ליישב דברי הרמב"ם ומשמעות דבריו הוא שפוחב פן לסברא פשוטה אליבא דכולי עלמא ולי ההדיוט קשה לומר פן אף לדעת הרמב"ם לפי מאי דקימא לן דלא דרשינן טעמא דקרא אם פן איך נוכל להוציא לפי הטעם דחזי לאיצטרופי דהיכא דלא חזי לאיצטרופי מותר מן התורה ובקונטרס זה במערכת הטי"ת אות י"ג (ונדפס בשדי חמד ח"א בחלק דברי חכמים סי' ט"ו) הבאתי דהגאונים הנ"ל נקטי פן להלכה דלא דרשינן טעמא דקרא והבאתי שם שדעת הרב חת"ס דלחומר דרשינן טעמא דקרא והכא לקולא להתיר היכא דלא שיהיה חזי לאיצטרופי לא יתכן לפי מאי דקים לן בעלמא ורק למה שהבאתי שם דאין שיטת הרמב"ם מבונרת בזה ויש מקומות שנואה שפוסק כמאן דדריש טעמא דקרא יתכן לומר שגם דבריו שבהלכות חמץ (שעליהם הוא שהוצרכו לחדש חילוק זה) אזלי בשיטה זו וצ"ע: ומר בריה דרב תפארת ישראל (פירוש המשניות) בחידושים שבסוף פרק קמא דמס' שבת משנה א' כתב בשם הרב פרי מגדים בהקדמה להלכות מערובת שני פירושים בחזי לאיצטרופי.

א) דאם יאכל תוף כדי אכילת פרס עוד חצי שיעור ילקה גם על חצי שיעור ראשון שיצטרף לזה. ב) משום דחצי וית וחצי וית הוא שיעור שלם והסביר שבהכרח לומר בכל פל שהוא ששם איסור עליו שאם תאמר שכל שהוא אין שם איסור עליו היכי אמרינן דבשר בחלב חידוש דכל חד לחודיה שרי ועל ידי מערובת אסור הרי פל האיסורין פן דכל משהו שרי ובצירוף פזית אסור וכו' ולפירוש ראשון שהוא העיקר כמו שכתב שם הדין נותן פדברי הרב נוב"ב עי"ש ועיין בשו"ת שואל ומשיב מהדורא ג' ח"ג סי' קכ"ט דשקיל וטרי בדברי הרב נוב"י הנ"ל: אף בשו"ת דברי מרדכי פרידבורג

לגאון בדורנו יצ"ו ראיתי בסי' ח"י אות ז שכתב שאף שהאחרונים קלסו ונחבבו מה שחדש בצל"ח ליישב דברי הרמב"ם עיין בשו"ת מנחת עני סי' ו' ובקונטרס אחרון שבשאלת אריה סי' פ"א אין נראה פן והאריה להכריח שלא פסברת הצל"ח עיש"ב גם השגתי עתה ס' עבודת הפהן וראיתי שם בסוף הספר בד' ס"ט תשובת ידידי הרה"ג מוהר"א זקהיים יצ"ו חתן הגאון המחבר יצ"ו בענין זה והאריה להכריח דאין לסמוך על סברא זו למעשה ולא יכלתי פעת לעיין בכל הבקיות שלו פי רב הוא רק זה חזיתי ואספרה שכתב שם וז"ל ובנוב"י מ"ת סי' נ"ג מביא שהקש' לו על דבריו בצל"ח מתוס' שבועות כ"ב ד"ה אהיתרא שכתבו התוס' שם אהא דבעי רב אשי נזיר שאמר לא אוכל חרצן בכמה כיון דכזית איסורא דאורייתא פי קא משתבע אמשהו אישתבע וכ' דאתי אפי' לר"י דח"ש אסור מן התורה דכיון דליפא אלא איסורא בעלמא לא מןשבע ועומד הוא א"נ לר"י נפרש ליהנות שלכדה"נ דליפא איסורא אלא מדרבנן ע"כ ואמאי לא ניחא להו דבעי רב אשי דמשהו בסוף נזירתו באופן דליפא לאיצטרופי עוד ותי' הגאון דאפתי איפא לאיצטרופי אם הנה מקבל נזירות שניה טרם נגמר נזירות ראשון יעי"ש והנה מבואר ביומא פ' גבי זר שאכל תרומה אכילה גסה וכן אוכל ביוה"כ אכילה גסה דלאו שמה אכילה וכ"מ ביבמות מ' וב"ק ק"י ונזיר כ"ג ובמג"א סי' תרי"ב סק"ג בקץ במזונו לאו אכילה פלל וליפא איסורא א"כ אפתי הו"ל לתו' לאשכוחי דאחר שיאכל ח"ש קץ במזונו ולא חזי לאיצטרופי וכן קש' בתוס' שם כ"ג ד"ה דמוקי שהקש' דאמאי לא אמר בגמ' ר"י לא אמר כר"ל לשיטתיה דח"ש אסור מן התורה יעי"ש ואמאי לא ניחא להו באופן דקץ במזונו דלא חזי לאיצטרופי ואצטרוף ש"ס למימר מטעמא אחרניא יעי"ש אלא ודאי דלייתא להא והתורה השנוטה מדותיה וכמו"ש עכ"ד יצ"ו: ואני אומר אם היסוד שהניח שאכילה גסה לא חשיבא אכילה פלל ומותרת לגמרי הוא יסוד חזק יפה אמר מר להוכיח שלא כדברי הגאון צל"ח הנ"ל אמנם בענייני איני רואה הכרח לזה כי מפל הבקיות אשר הראה הרב נר"ו דאכילה גסה לא שמה אכילה לא למדנו אלא דפטור ויתכן דפטור אבל אסור הוא והנה לו להביא דברי התוס' בפרק קמא דעבודת אלילים ד' י"ב ד"ה אלא שכתבו ואפילו אם תמצא לומר דשתייה גסה מותרת באיסור הנאה וכו' דמתבאר שפותרים דאכילה גסה מותרת לגמרי בשאר איסורין.

אף באמת כבר עמד בכל זה מרן המשנה למלך בפרק ה' מהלכות יסודי התורה הלכה ח' והביא פל הסוגיא שבהיא הרב הנ"ל דמוכח דאכילה גסה לא שמה אכילה (עי"ש בד"ה עוד כתבו התוס' בפרק פל שעה).

קרוב לסוף הדבור) אמנם כתב שם (בד"ה ראיתי להתוס' בפ"ק דע"א) דאכילה גסה חשיבה שלא פדרה הנאה וכי היכי דבשלא פדרה הנאתן איפא איסורא דרבנן הכי נמי אכילה גסה עד שקץ במזונו אסורה מדרבנן ותמה על דברי התוס' דע"א הנ"ל דמתבאר שפותרים דאכילה גסה מותרת וכתב דאזלי לשיטתם באיזה מקומות (שציינו שם) שפותרים דבשלא פדרה הנאה ליפא אף איסורא דרבנן אבל בשאר דוכתי סברי דאסור מדרבנן והכי נקיטינו ואם פן הוא הדין באכילה גסה אסור מדרבנן אלו תוד"ק עי"ש.

ומה שכתב הרב הנ"ל יצ"ו בשם הרב מג"א בסי' תרי"ב דאכילה גסה לא הויא אכילה וליפא איסורא הנה המעיין בדברי המג"א עיניו תחזינה דתיבות וליפא איסורא ליתנהו

במג"א ולא כתב אלא פטור ורצונו לומר פטור אבל אסור ומעתה לפי המתבאר דאכילה גסה ושלא פדרה הנאתן שווי אהדדי ממילא אודא לה הוכחת הרב הג"ל יצ"ו מדלא משנו התוס' דמייירי באוכל אכילה גסה עד שקץ במזונו וכו' שהרי כבר תירצו התוס' בתירוץ שני דלרי' נפרש בשלא פדרה הנאה דאינו אסור אלא מדרבנן ואכילה גסה נמי היינו הך פאמור: ותמיה לי על הגאון דברי מרדכי פרידבורג בסי' ח"י אות ח' שאף הוא הנה מתפנין להוכיח מדברי התוס' בשבועות ד' כ"ב הג"ל וכתב שגם בחידושי הר"ן כתב פדברי התוס' והוכיח מיומא דף פ' ויבמות דף מ' דאכילה גסה לא שמה אכילה וציינן גם להמשנה למלה פרק ה' מהלכות יסודי התורה הלכה ח' בד"ה נסתפקתי (הוא מה שציינתי למעלה שכתב בד"ה עוד כתבו התוס' בפ"ק כל שעה פי במשל"מ שלפני נספח הד"ה נסתפקתי להד"ה עוד כתבו) וסיים ולפי זה בשאחר שיאכל חצי זית מנבילה יהיה קץ במזונו לא חזי אכילת ח"ש להצטרף דבעינו שיהיה בכדי אכילת פרס ואין בו איסור תורה גם לר"י וא"כ מאי מקשו התוס' והר"ן דלר"י אין שבועה חלה על ח"ש נבילה הא בכי האי גוונא יש היתר באכילתו מן התורה ושפיר חל שבועה על זה אלא על פרחין סוברים התוס' והר"ן דגם בכי האי גוונא ח"ש אסור מן התורה עכ"ל והוא פלא דאחד שלא נעלם ממנו דברי המשל"מ שם איך לא הביט במה שכתב בסמוך בד"ה וראיתי דאכילה גסה הויא אכילה שלא פדרה הנאתן ואם פן כבר תירצו התוס' דמצוי לאוקומי שלא פדרה הנאתן דאין אסור אלא מדרבנן וכיון ששתייהם דינם שנה ואכילה גסה לא שכיחא פנלי האי כתבו התוס' אכילה שלא פדרה הנאתן ובכללה נמי אכילה גסה וזה פשוט לדעתי הקצרה ואין מזה סתירה לסברת הצ"ח הג"ל: וראיתי בשו"ת הגאון מוהר"ם שיק חלק א"ח בסי' י"ב (בד"ה עוד הקשה) שהרב השואל הקשה על מה שחדש בצל"ח דבסוף היום אינו אסור חצי שיעור מן התורה מדברי רש"י דשבת ד' ע"ד הנז"ל והשיב לא ידעתי שום קושיא דהרי לכל הפחות אסור מדרבנן ופריה שפיר וכי מותר וכו' אלא אפילו לפי הבנתו הרי המקשן שם הוא רב יוסף והוא ס"ל ס"פ במה מדליקין דשיעור בין השמשות הוא שני תילתי מיל וא"כ ממנ"פ אי בירר זה קודם ביה"ש א"כ אפתי חזי לאיצטרופי תוף משך בין השמשות דהוי ספק דאורייתא ובסוף יום הוי איקבע איסורא ואפי' לרמב"ם אסור מן התורה וא"כ אי קמי שמיא גליא דבה"ש יום הוי חזי לאיצטרופי ואסור חצי שיעור זה מה"ת משום ספיקא דאורייתא וקושיא אפי' מה"ת וכי מותר לאפות ואי נימא בבה"ש עצמו בסופו בירר א"כ איך אמרה הברייתא ואם בירר פשיעור חייב הרי בן השמשות ספק הוי ופריה שפיר ומכל מקום הצ"ח שפיר כתב דה"מ גבי חמץ אצטרף בכה"ג באוכל ח"ש סמוך לבין השמשות דהוי אסור מן התורה מצד נודאי עכ"ל ונראה בעליל דשניהם (השואל והמשיב) לא ראו דברי הרב בנודע ביהודה תניינא הנז"ל ויש להרגיש על מה שהשיב הגאון דמכל מקום אסור מדרבנן שלא הזכיר דברי רש"י שם שכתב דאיסורא מיהא איכא דקימא לן חצי שיעור אסור מן התורה והיה לו לפרש דהצל"ח לא כתב חידוש דין זה אלא להרמב"ם והרמב"ם יכול לפרש דקושית רב יוסף היא מצד איסור דרבנן כמו שבאמת כתב פן הרב בנודע ביהודה שם: פלל יא) חצי שיעור אי איכא בגזל פחות משנה פרוטה רשום בקונטרס זכרונותיי לעיין בכנסת הגדולה בחשן משפט סי' שנ"ט אות א' ובגזע ישי סי' רמ"ב ד' קפ"ה ע"ב דממה שכתב הכנה"ג דאי ליכא לאו איסורא מנין משמע ליה דלא שייך דין חצי שיעור

בגזל וצנינותי לעינין בדברי הרב המגיד ריש הלכות גניבה ועתה אין מצויים אצלי ספר כנה"ג וגזע ישי הנ"ל ומוכן מציון זה שפונתי היתה להקשות דמבואר בדברי הרב המגיד דאיכא איסורא משום חצי שיעור פכל איסורין דעלמא דאף שאין בחצי שיעור שלקח לאו אסור משום חצי שיעור דילפינן מחלב ועם שיש לחלק בין שאר איסורין לגזל על פל פנים בדברי הרב המגיד מפני דאסורו לאו משום דאית ביה לאו הוא אלא מסבא פכל חצי שיעור דעלמא ועתה רואה אנכי שבדין זה (אם בגזל איכא משום חצי שיעור) הלכו כמושות סבי דאזלי אתיגרא במלחמתה של תורה עינין להרבנים מרן מוהריט"א בס' קהלת יעקב סי' קל"ז ד' מ"ח ע"א וב' (מדפוס אשכנז) דרף המלך ד' כ"ד ע"ד טל אורות ד' ק' ע"ג ארעא דרבנן אות תקפ"ח עפרא דארעא אות מ"א מקנה אברהם ד' י"ט ע"ב ומשם באר"ה ועינין עוד פתח הדביר ח"ג סי' ש"ו אות ג' ולהרב הלבוש ח"מ סי' שמ"ח ס"א וישרי לב ד' מ"ט ע"ב ובקונטרס דבר אליהו אשר בסוף ספר משנת ר' אליעזר ח"ב בד' ג' ולהגאון מוהרי"ש הלוי נאטאנזאן בהספמתו לס' תפארת יוסף והגאון חתם סופר בחידושו למס' ע"א (שבחלק ששי) על דף ע"א ע"ב (בד"ה ב"ן עכומ"ז נהרג) פתב וע' רמב"ם פ"א מגניבה משמע פחות משנה פרוטה בישאל הוי פחצי שיעור שאסור מן התורה.

ולא משמע פן מתוספות חולין ל"ג סד"ה אהד עכומ"ז עכ"ל ובשערי תשובה סי' תפ"ב תפס השיטה דחצי שיעור בגזל אסור מן התורה וכן נקית בפשיטות הרב דברי מרדכי פרידבורג בס' ח"י אות ג' על פי דברי הרמב"ם שבטור וש"ע ריש הלכות גניבה וגזלה ונשפתב הסמ"ע דכשם שחלב נדם חצי שיעור אסור מן התורה פן חצי שיעור לענן ממון אסור מן התורה וכתב הג' מסלאנים בס' פורת יוסף בגימוקיו על הש"ע סי' ל"ד ד' קכ"ח ע"א ונ"ל נסתפקתי בגזל פחות משו"פ אם הוא בכלל גזלן לענן פסולי עדות יען דח"ש אסור מדאו' או רק פסול מדרבנן ומצאתי מבואר בתוס' קידושין ד' מ' ע"ב ד"ה ויש אומרים ודוק עכ"ל הנה גם הוא תפס השיטה דח"ש בגזל אסור מן התורה והמענין במה שרשמתי בגוף דב"ק יראה שאינו פשוט לומר פן ומה שנסתפק לענן פסול לעדות פשוט דבריו מורין דפשיטא ליה דפסול לעדות ורק מסתפק אם פסולו הוא מדאורייתא או אינו אלא מדרבנן ולזה כתב דמצא בתוס' דקידושין דמדבריהם מבואר פאחד מצדדי הספק שלו והנה בעיקר ספקו לכאורה היה נראה דלפי מה שכתב רי"ו ופסקו הרמ"א בס' ל"ד ס"ב עבר עבירה שאין בה מלקות פסול מדרבנן אם פן בחצי שיעור דגזל דאף אם הוא מדאורייתא פשיטא דאין בו מלקות אינו נפסל אלא מדרבנן אלא די"ל דפסול שמחמת ממון שאני שהרי גנב וגזלן פסולים מדאורייתא אף שאין בהם מלקות (דהוי לאו שניתן לתשלומין) משום דהוי רשע דקרא וכמו שכתב הרב פנסת הגדולה בס' ל"ד הגב"י אות כ"ו ומפל מקום מדברי התוס' בענייני איני רואה פשיטות לאחד משני הצדדים הנ"ל אלא מתבאר מדבריהם דבפחות משנה פרוטה אינו נפסל כלל משום לתא דגזלן לחוד אלא בצירוף מה שאוכל בשוק ואף בזה אפשר שאין פסולו אלא מדרבנן כמו שכתבו הרמב"ם ומרן בש"ע בס' ל"ד סי"ח עם שיש לומר דלפי פירוש התוס' דמיירי שחוטף ואוכל פחות משנה פרוטה יהא פסול מן התורה על כל פנים בגזל חצי שיעור בלבד משמע לי מדברי התוס' דאינו פסול לעדות כלל ואולי גם פונת הג' פרת יוסף היא פן דמבואר בתוס' דאינו נפסל משום הגזל לבד ולפי דרפנו נראה דיש ללמוד מדברי התוס'

דחצי שיעור בגזל אינו אסור מן התורה (וכדמשמע להג' חת"ס מדברי התוס' חולין ד' ל"ג כנו"ל) דאם פן הנה פסול מדרבנן מיהא פדין עבר עבירה שאין בה מלקות וצ"ע: ובמה שצינתי למעלה מדברי הרב פנסת הגדולה בסי' שנ"ט הנה עתה יוצא לאור סי' תורה מציון וראיתי בקונטרס שני מחברת שנה ראשונה (תרמ"ז) בסי' י"ח אות ג' והם דברי הרב המובהק יאושע ו' שושן יצ"ו שהביא תנרף דברי הכנה"ג והוא שכתב ברסי' שנ"ט בשם הרב מוהר"א ששון דגזל פחות משנה פרוטה איסורא איכא לאו ליכא ונחלק עליו ואמר דלאו נמי איכא דאם אינו עובר בלאו איסורא מהיכן בא ועל זה הביא הרב הפותב הג"ל יצ"ו מה שכתב הה"מ שדין גזל בכל שהוא כמו בשאר איסורין ואין הכרח שיש בו לאו דחצי שיעור דעלמא יוכיח עכ"ד ובאמת פליאה נשגבה היא על מרן החבי"ב אבי התעודה פה קדוש יאמר פן דמי פנא דמר פמאן דלא ידע שבכל האיסורין חצי שיעור אסור ואין בו לאו ואם דעתו שאין לדמות גזל לשאר איסורין הנה לו לכתוב פן ולבאר החילוק שביניהם ועל כל פנים להביא דברי הרב המגיד ועם שאין בידי עתה הס' כנה"ג ח"מ ח"ב הג"ל מפל מקום דברי הרב הפותב יצ"ו מעידין שלא הזכיר בכנה"ג את דברי הרב המגיד והוא פלא דכל רז לא אנגיס ליה: פלל י"ב) חצי שיעור אי איכא בקיום המצות למי שאי אפשר לו לקיים כל שיעור המצנה אם חייב לקיים מקצת השיעור האריף בזה מרן חיד"א בברפי יוסף סי' תפ"ב אות ד' וכתב הרב דברי מנחם שם בשם הרב פסא אליהו דאשתמיט מהרב ברכ"י דברי הריטב"א שכתב דאינו מקיים מצנה פלל בפחות משיעור ואין ס' כס"א ובני חיי שצינן שם מצויים אצלי ואם דברי הריטב"א הם בחידושו ליומא על דף ט"ל גבי לחם הפנים פבר דחה ראיה זו הגאון חתם סופר הביא דבריו הגאון מוהר"ץ הירש חיות בהגהותיו ליומא שם בטוב טעם דאינה מצנה המנוטלת על הפרט רק המצנה על כל פהני בית אב שיתאפל לחם הפנים ואם נתאפל על ידי אחר גם פן נתקיימה המצנה משום הכי משכו ידיהם אבל בכל אכילת מצנה שמנוטלת על הפרט אם אין לו פזית חייב לאכול על כל פנים מה שמוצא וכתב על דבריו שהם נכונים גם מרן חיד"א במחזיק ברכה סי' תע"ה דחה ראיה זו עי"ש ובעיקר הדבר ראיתי לרבינו המשנה למלך בהלכות חמץ פרק א' הלכה ז' דקאי בשיטת הסוברים דבפחות משיעור אינו מקיים שום מצנה שכתב דהא האוכל פחות משיעור לא עשה ולא כלום עכ"ל ונעלמו דב"ק מהרבנים הג"ל והרב עקרי הד"ט בא"ח סי' י"ט אות י"ג הביא דבריו מרן החבי"ב בס' ראיה חיים ד' י"ד ע"א ס"ל דאיכא מצנה וצינן לעינן בס' קהלת יעקב ואין מצוי אצלי ס' עיקרי הד"ט לראות דב"ק ומרן מוהריט"א בס' קהלת יעקב סי' קל"ז מד' מ"ח ע"ג (מדפוס אשכנז) ואילך האריף בזה ונראה דעתו דליכא שום מצנה ושם הביא דברי המשל"מ הג"ל ושקיל וטרי בהן עי"ש ולפי הנראה ד"ק סותרים למה שכתב בספר הלכות יו"ט בפ"ק ח' דבכורות אות פ"א (ד"ה והנה ראיתי) דשם פתב דמהני חצי שיעור עי"ש וראיתי להרב פתח הדביר בח"ב במפתחות ד' קע"ז ע"ב שנתעורר בזה ועי"ש בפנים ד' ז' ע"ג ויו"ד ע"ב ועינן בעיער און במערכת ה"ה אות ל"ח (וכתב שם דגם המשל"מ מודה דיש מצנה בחצי שיעור ולא אמר דליכא מצנה אלא פשיש לו פזית ואינו אוכל אלא חצי שיעור והוא דוחק לפרש פן בדבריו) ועינן להרבנים מנחה טהורה ד' נ"ג ע"א ישרי לב ד' ד' ע"א מערכי לב ח"א ד' מ"ד ע"ג וקמ"ד ע"ד ומקנה אברהם סי' קכ"ז ומה שכתב שם בסוף הסי' בשם הרשב"א סי' תל"ט לא ראיתי שכתב פן

בפירוש לענין קיום מצות עשה דליכא מצוה בחצי שיעור כיעי"ש ומדברי הג' פרתי ופולתי שהביא בן הרב תולדות יצחק נר"ו בהקדמת הספר (ד"ה וגם) נראה דפשיטא ליה דליכא מצוה בחצי שיעור שהקשה על הירושלמי דפריף דלית עשה דמצוה ולידחי חדש דאיה אפטר דהלא שיעורין נשתכחו ואם יאכלו שני זתים שפא השיעור הוא זית אחד והזית השני יהיה באיסור ואם יאכלו זית אחד דילמא השיעור והוא שני זיתים ולא מקיימי מצות עשה דמצוה ולא דחי לא תעשה דחדש דחצי שיעור אסור מן התורה עכ"ל ואי איכא מצוה באכילת חצי שיעור שפיר אתי מצוה באכילת מצוה חצי שיעור ודחי איסור באכילת חדש חצי שיעור אלא ודאי נראה דסובר דאין באכילת חצי שיעור שום מצוה וק"ל ועיין עוד בספר הלכות יו"ט סוף הלכות חלה (ד"ה והנה הפוס' וכו' ד' ה"ן מדפוס ווארשא) ולהרב כפי אהרן נר"ו בשו"ת א"ח סי' י"ב וממה שפכת הגאון שאגת ארנה סי' ק' ואילו השלים לכשיעור גם האי משהו נחשב מן המצוה וכו' משמע דאם אינו אוכל אלא חצי שיעור בלבד אינו חשוב מצוה ועיין מה שפכתתי בזה בשדי חמד ח"א בחלק אסיפת דינים במערכת אכילה אות ד' ששם הבאתי דברי הרב עיקרי הד"ט והעירותי על מה שפכת הרב ראה חיים הנ"ל ועיין בקונטרס פאת השדי בחלק אסיפת דינים במערכת אכילה אות א' מה שהבאתי עוד בענין הנ"ל מספרים חדשים כפי אהרן ח"ב ובית יצחק להגאבד"ק פרעמישלא ותעלומות לב יצ"ו: עתה השגתי ס' דרף המלך חדש (שנדפס בשנת תרנ"ב) וראיתי שם בד' י"ב ע"ב שעמד בחקירה זו אם במצות עשה איכא חצי שיעור שאם אין לו אלא חצי זית יהא חייב לאכלו לקיים מקצת המצוה והביא דברי מרן חיד"א בברכי יוסף סי' תפ"ב שאחר שהביא דברי הרב שבות יעקב דאין לו חייב כלל לאכלו דלאו מצוה היא כלל סיים דנראה לו דיש קצת מצוה וזכר לדבר מדקימא לן חצי שיעור אסור מן התורה והוא הדין דאיכא קצת מצוה והרב המחבר נר"ו הביא הפירושים שנאמרו בטעם איסור חצי שיעור משום דחזי לאיצטרופי וכתב דלהטעם שהוא משום סייג וגדר שפא יבא לאכול עוד חצי שיעור וישלים לכשיעור אין בקיום מצוה משום לתא דחצי שיעור ולהטעם שהוא משום דמדקימא לן אין היתר מצטרף לאיסור וראינו שכשאל כל פזית ענש אותו הכתוב מוכרח שגם פחות מכזית חשוב איסור שאם לא כן היאך לוקה הא אין היתר מצטרף וכו' (עי"ש בשם שו"ת ארי"ה דבי עילאי חלק א"ח סי' ה) אם כן גם במצוה יש הוכחה זו דגם במקצתה יש שם מצוה שאם לא כן מאין בא לו קיום המצוה באכילתו פזית וכתב בשם בפר יאושע בפסקים סי' כ"ד שהוכיח מדקימא לן בסי' תקצ"ג דאם אינו יודע כל התקיעות לא יעשה פלום דאין שום מצוה בפחות מכשיעור שאם לא כן למה לא יעשה מה שיודע כדי לקיים חצי שיעור ודחה דבריו בטוב טעם דהתם התקיעות והתרועות הם גוף המצוה ותקיעה בלא תרועה או תרועה בלא תקיעה אינה מצוה כלל ואין זה דומה לחצי זית מצוה שבאמת מצוה היא אלא שאין בה שיעור והאריף להסביר הדברים ובמה שיש להכריח גם ממקומות אחרים שלא כסברת הס' יאושע שפדמי הא דתקיעות לחצי שיעור עי"ש וכן כתבתי למעלה באות ג' ואות ה' בשם פמה מרבני האחרונים שכתבו סברא זו לענין עקירה בלא הנחה וכן במולף פחות מארבע אמות ברשות הרבים דאין שיף בהן דין חצי שיעור דהמלאכה עצמה היא עקירה עם הנחה ובאחת לבדה אין שם מלאכה עליה עי"ש והוא כדברי הרב המחבר נר"ו ועיין בענין זה בשו"ת ברית יעקב להגאון ברוף מרדכי ליבשיץ בחלק א"ח

סי' ד' וסי' ה' שהאריף מאד ולא יכלתי לעיין בדב"ק פעת: פלל י"ג) חצי שיעור חקר מ"מ רל"ץ הרב מנחה טהורה אמאי לא אמרינו הכי במחשב מחשבה הפוסלת בגדשים בכחצי זית דתנו בריש פירק הקומץ להקטיר דבר שדרכו להקטיר פחות מכוזית פשר ומדקתני דהזבח פשר מוכח דליכא איסורא במחשבת חצי שיעור שאם הנה איסור הנה נפסל משום לא תאכל כל תועבה כמו שכתב הרמב"ם בפירק י"ח מהלכות פסולי המוקדשין.

ולמה לא נאמר שיהא הזבח פסול מדין חצי שיעור עיין שם ד' כ"ט ע"ד וניחא ליה דלא אמרינו חצי שיעור אסור מן התורה אלא במידי דאכילה דומיא דחלב דביה הוא דכתיב כל לרבות חצי שיעור אבל בעלמא דוקא היכא דכתיב כל כמו בהקטרת שאור דכתיב כל שאור וכן במלאכות בשבת דכתיב לא תעשה כל מלאכה מרבינו חצי שיעור אבל היכא דלא כתיב כל אין חצי שיעור אסור ולכן הזבח פשר והאריף בדברי פמה אחרונים שכתבו להוכיח דגם בשאר איסורין דלאו מידי דאכילה ניהו חצי שיעור אסור מדכתב רש"י ודעמיה דאיכא חצי שיעור במלאכה בשבת דאין זו הוכחה דשאני שבת דכתיב כל וכן דחה מה שכתבו קצת רבנים דמה שכתב הרמב"ם גבי גניבה וגזל דאסור מן התורה בכל שהו הוא משום דחצי שיעור אסור מן התורה וכו' והביא דברי הרב מוהר"י קורקוס בכתיב ודברי הרדב"ז בלשונות הרמב"ם סי' פ"ו דמתבאר שסוברים דגם בשאר איסורים אף דלא כתיב בהו אכילה חצי שיעור אסור בהם ותמה עליהם מה יענו להא דמחשב פחות מכוזית ע"ש בד' ל"א ע"א ועל פי דבריו מתיישב מה שמקשים בדין מחיקת השם דקיימא א דשי"ן דל"ת נמשק למה לא יהא אסור למחוק משום חצי שיעור ודברי הרב ניקח משום דלאו מידי דאכילה ולא כתיב ביה כל לא מרבינו חצי שיעור ולכן מותר למחוק ש"ד ובס' בית יצחק להגאון מפראמישלא יצ"ו בחלק א"ח סי' יו"ד מצאתי שעמד בחקירה זו (אמאי מותר למחוק ש"ד מהשם) וכתב ליישב וז"ל וצ"ל לפמ"ש הפ"מ יו"ד סי' ס"ב דפירוש חזי לאיצטרופי הוא שעתה אכל ח"ש ואם יאכל עוד בכא"פ מתחייב וזה ל"ש הקא דארף דקודם מחיקה חזי לאיצטרופי לאחר המחיקה ל"ח לאיצטרופי משא"כ באכילה אף לאחר האכילה חזי לאיצטרופי בכא"פ ויש לחלק עוד דנה דומה למה שמוותר לטלטל ב' אמות בר"ה ואינו אסור משום חזי לאיצטרופי טעם הדבר נראה לי למ"ש הר"ן פ' פלל גדול דד' אמות חשוב כרשותו ויותר מד' אמות חשוב כמוציא מרשות לרשות.

ומעתה בפחות מד' אמות ל"ה שום הוצאה כי הפל ברשות אה"ה הקא לעת עתה לא התחיל שום קדושה ועיקר קדושה חלה בעת שכותב היו"ד ועתה ל"ה אף חצי שיעור: ועל חקירת הרב מנחה טהורה במחשב בגדשים על פחות מכוזית למה לא יהא ביה משום חצי שיעור עלה על דעתי ליישב על פי מה שפירש בתפארת ישראל בחידושים שבסוף פירק א' דשבת משנה א' בכונת הגאון שאגת אריה סי' פ"א שכתב דלגבי בל יראה ליכא משום חצי שיעור דיש לחלק בין אכילות לפעולות שאין פונתו לשלול כל הפעולות שלא יהיה להן דין חצי שיעור רק על פעולות שהן כבבל יראה דארף בשיעור שלם לא לגי אי משום דניתק לעשה אי משום דאין בו מעשה ולהכי מדקיל איסוריה גם חצי שיעור שלו קיל ומותר לכתחלה אבל בשאר פעולות גם חצי שיעור שלהן אסור מן התורה דמאי שנא מאכילות ע"ש ואם פן מחשב בגדשים דאינו לוקה על המחשבה כמו שכתב

הַרְמַב"ם בְּרִישׁ פֶּרֶק י"ח מֵהִלְכוֹת פְּסוּלֵי הַמְּוֹקְדָּשִׁין לְכֹן אֵין חֲצֵי שְׂעוֹר שְׁלוֹ אֲסוּר וְהַזְבַּח
כְּשֶׁר אֵלֶּא דְלִפֵּי זֶה צָרִיף לֹמַר דְּלֹר' יֵאֻדָּה דְלֹא שְׂאִין בּוֹ מַעֲשֵׂה לֹקִין עֲלֵיו עֵינִין בְּזַבְּחִים
כ"ט ע"ב הַזְבַּח פְּסוּל וּמִתְנִי' דְלֹא כר"י וְהוּא דִּוְחַק: וְעוֹד דָּאם כֹּן בְּכָל אִיסוּרֵי אֲכִילָה שְׁל
תוֹרָה שְׂאִין בְּהֶם מִלְקוֹת צָרִיף לֹמַר דְּחֲצֵי שְׂעוֹר שְׁלֵהֶם מְוֹתֵר וְזֶה חִידוּשׁ גְּדוֹל וְלֹא
שְׂמַעְנוּ דְבְּאִיסוּרֵי אֲכִילָה לְעֵנִין חֲצֵי שְׂעוֹר יֵשׁ חִילוּק בֵּין אִיסוּר שְׂיֵשׁ בּוֹ מִלְקוֹת לְאִיסוּר
שְׂאִין בּוֹ מִלְקוֹת וּבִפְרָט מֵה שְׁנֵרָאָה מְדַבְּרֵי הָרַב בְּתַפְאַרְת יִשְׂרָאֵל דְבְּאִיסוּר שְׂאִין בּוֹ
מִלְקוֹת מְוֹתֵר לְכַתְּחִלָּה גַם מְדַרְבְּנִין (אִם לֹא גִדְחוּק שְׁפֻנְתוֹ דְּמְוֹתֵר מִן הַתוֹרָה לְכַתְּחִלָּה
הוּא דְקָאֻמַר) הוּא תְמוּהָ שְׁהֵרִי גַם בְּאִיסוּרֵין דְּרַבְּנִין חֲצֵי שְׂעוֹר אֲסוּר וְאִיסוּרֵי תוֹרָה שְׂאִין
בְּהֶן מִלְקוֹת מִי גְרִיעֵי מִנִּיְהוּ וְאֵעִיקְרָא מֵה שְׁהֵבִין בְּכֹנֶנֶת הַשַּׁאג"א בְּמֵה שְׂמַחֲלֵק בֵּין
אֲכִילוֹת לְפַעֲלוֹת מִשּׁוּם דְּבִפְעוּלוֹת אֵין בְּהֶם מִלְקוֹת אֵין גְּרָאָה כֹּן פְּנוּתוֹ וְזֶה לְשׁוֹנוֹ (אֲחַר
שְׁפַתְב דְּעַל חֲצֵי זֵית אֵינוֹ עוֹבֵר בְּבַל יִרְאָה כְּתַב) וּנ"ל לִיתֵן טַעַם לְדַבְּר דַּמ"ש לְעֵנִין בַּל
יִרְאָה דְלִיפָא אִיסוּר כְּלָל בְּפַחוֹת מְכַשְׂעוֹר מִשַּׁא"כ בְּכָל הָאִיסוּרִים מִשּׁוּם דְּאֻמְרֵי הֵתֵם
דְּהָא דְחֲצֵי שְׂעוֹר אֲסוּר מֵה"ת הוּא מִשּׁוּם דְּחֲצֵי לְאִיִּצְטְרוּפֵי אִיסוּרָא קָאֲכִיל וְה"ט לֹא
שְׂיִיף אֵלֶּא בְּאִיסוּרֵי אֲכִילָה דְקִי"ל אִם אוֹכֵל כְּזֵית בְּכַדִּי שְׂעוֹר אֲכִילַת פֶּרֶס מְצַטְרַף וְחֲזִיב
עֲלֵיו הֵרִי שְׂאִם אֲכַל עֲכָשְׁיוֹ כֹּל שְׁהוּ פְּשִׁיחְזוֹר וְיֵאֲכַל בְּכַדִּי אֲכִילַת פֶּרֶס עַד שְׂיִשְׁלִים עִמּוֹ
לְשִׂעוֹר כְּזֵית נִמְצָא הָאֵי כ"ש שְׂאֲכַל כְּבָר בְּאִיסוּר אֲכַל לְמַפְרַע דְּהָא אִיהוּ מְצַטְרַף
וּמְשָׁלִים לְשִׂעוֹר אֲכִילָה אֲבָל גְּבִי בַל יִרְאָה דְאֻפִי אִם יִשְׁלִים לְבַתֵּר זְמַן לְשִׂעוֹר כְּזֵית
אֵינוֹ עוֹבֵר אֵלֶּא עַל מְפָאן וְלִהְבָּא וּכ"ז שְׂשֵׁהָ אֲצֵלוֹ פַּחוֹת מְכַזֵּית לִיפָא אִיסוּרָא כְּלָל
לְמַפְרַע אִפִּי לְבַתֵּר שְׁהִשְׁלִימוֹ לְכְזֵית אֵינוֹ עוֹבֵר עַל שְׁהִיּוֹת פַּחוֹת מְכַשְׂעוֹר כְּלָל דְּלִשְׁעֵבֵר
אֵלֶּא עַל לִהְבָּא מַשְׁעָה שְׁהִשְׁלִים לְכַשְׂעוֹר וְכִינּוֹן דַּא"א לְעוֹלָם שְׂיַבֵּא לִידֵי אִיסוּר עַל שְׁהִינִי
זוֹ שְׁל פַּחוֹת מְכַשְׂעוֹר לְעֵנִין בִּי לְמַפְרַע לִית לֵן בֵּה וְאֵע"ג דְּיִלִּיף הֵתֵם לְחֲצֵי שְׂעוֹר מְקָרָא
דְּכָל חֲלַב מ"מ עֵיקֵר טַעְמָא הוּא מִשּׁוּם דְּחֲצֵי לְאִיִּצְטְרוּפֵי אִיסוּרָא קָאֲכַל וּכַמ"ש שְׁם הַתּוֹסֵ'
עַכ"ל וּבְאֵר פְּנוּתוֹ הַגָּאוֹן דְּבַרִּי מְרַדְכֵי פְרִיִזְבוּרַג בְּסִי' ח"י אֹת ט"ו דְּבַאֲכִילָה קִים לֵן
דָּאם אֲכַל חֲצֵי זֵית וְהִקִּיאוֹ וְחִזוֹר וְאֲכַל חֲצֵי זֵית אֲחַר חֲזִיב אַע"ג דְּהַחֲצֵי זֵית רַאשׁוֹן אֵינוֹ
עֵתָה בְּתוֹף מַעֲיו מְצַטְרַף אֲבָל בְּמַשְׁהוּ חֲמִץ אִם הִשְׁהָה חֲצֵי זֵית וְנִשְׂרַף וְאֲחַר כֶּף הִשְׁהָה
חֲצֵי זֵית אֲחַר אֵינוֹ עוֹבֵר דְּהַחֲצֵי זֵית שְׁפַכְּר נִשְׂרַף אֵינוֹ מְצַטְרַף לְזֶה וְאֵינוֹ עוֹבֵר עַד שְׂיִהְיֶה
חֲצֵי הַרַאשׁוֹן קִים עֵתָה וְאֵז עוֹבֵר מְפָאן וְלִהְבָּא עִי"ש וּמְחַשֵּׁב בְּקַדְשִׁים גְּרָאָה שְׁדוּמָה
לְאוֹכֵל חֲצֵי זֵית דָּאָף אִם אֵינוֹ בְּתוֹף מַעֲיו וְחֲלָף הֶלֶף לוֹ מִטְצַרְף אִם חִזְרוּאֲכַל חֲצֵי זֵית
אֲחַר בְּתוֹף כְּדֵי אֲכִילַת פֶּרֶס וְאֵין לִיִּשְׁב חֲקִירַת הָרַב מְנַחֶה טְהוּרָה עַל פִּי דְבַרִּי הָרַב
שְׂאֵגַת אַרְיָה: לְכֹן גְּרָאָה כְּמוֹ שְׁפַתְב הָרַב שְׁם עַל פִּי דְבַרִּי הַג' ח"ץ ס' פ"ו דְלֹא אֻמְרִינִן
חֲצֵי שְׂעוֹר אֵלֶּא כְּשִׁעוּשָׁה מַעֲשֵׂה שְׂמַחֲשִׁיבוֹ לְהָאֵי חֲצֵי זֵית וְכו' וּמֵה שְׁדַחָה זֶה מְדִקִּי"ל
דְּמַחֲשָׁבָה דְקַדְשִׁים הִיא בְּדִיבּוּר וּבְדִיבּוּר בְּגִדְרִים וְשְׁבוּעוֹת קִי"ל דַּח"ש אֲסוּר כַּמ"ש הַג'
מִשְׁל"מ רִישׁ פֶּרֶק ד' מֵהִלְכוֹת שְׁבוּעוֹת וְהַכִּי נְמִי גִימָא בְּדִיבּוּר דְּפִיגּוּל לִי הַדֵּל גְּרָאָה דְלֹא
דְּמִי דְהֵתֵם פִּי אֻמְרִינִן ח"ש אֲסוּר הִינּוּ מַעֲשֵׂה הָאֲכִילָה לֹא הַדִּיבּוּר שְׁהוּצִיא מְפִיו וְאֵילוֹ
בְּמַחֲשָׁב דְּפִיגּוּל אָנוּ בָּאִים לְדוֹן עַל הַמַּחֲשָׁבָה אוֹ דְבוּר שְׁל פִיגּוּל שְׁהוּא עֲצָמוֹ אֲסוּר וְאֵינוֹ
דוּמָה לְשְׁבוּעָה שְׁהִיא אֵינָה אֲסוּרָה אִם לֹא יַעֲבֹר עֲלֶיהָ וְכִינּוֹן שְׁכֹן מְחַשֵּׁב בְּקַדְשִׁים כִּינּוֹן
שְׂאִין בּוֹ מַעֲשֵׂה אֵין שְׂיִיף ח"ש וְק"ל: וְחִקֵּר הָרַב הַשּׁוֹאֵל בְּשׁו"ת שׁוֹאֵל וּמְשִׁיב מִהַדוּרָא
קָמָא ח"א ס' קס"ח לְמָה לֹא אֻמְרִינִן בְּטוֹמְאָה חֲצֵי שְׂעוֹר וְהַגָּאוֹן הַמַּחֲבֵר הִשִּׁיבוֹ דְּבִשְׁלָמָא

דבר איסור מסתבר לומר דהכל שהו אסור וכונתו הוא קרבן אבל בטומאה דהוא ענין מבחזין שנגע בטומאה ונחלה עליו טומאה ואם לא היה בו פשיעור הרי לא מהני נגיעתו אז לחול עליו שם טומאה ואיך שינה חזי לאיצטרופי דמכל מקום לא נגע טומאה בהשני' ובשלמא באיסור שינה לומר דחזי לאיצטרופי אם היו פאן עוד איסור להשלים לשיעור אבל בטומאה כל עוד שאינו ביחד הרי לא נגע רק בחלק הלז ואף דכשיש שיעור שלם אף אם לא נגע בכלו טמא פן היא גזרת הפתוב אבל שיהא מצטרף אף שלא נגעו זה אי אפשר וכו' אלו תוד"ק וקרב דרף המלך בהלכות נדרים ד' כ"ד ע"ג הקשה על מה שכתב הרמב"ם בפ"ק ג' מהלכות אבות הטומאה לתת שיעור לטומאה פשיעור אכילה שיהא כזית ובדין ח' פתב דאם בלע מנבלת עוף טהור אבר שאין בו כזית אינו מתטמא ומשמע דמותר ליכנס למקדש ולמה לא נאמר דכזית הוא לעונש ואיסור יש בכל שהוא פדין חצי שיעור בעלמא ורצה ליישב על פי דברי הרב חכם צבי בסי' פ"ו דלא נאמר דין חצי שיעור אלא באיסורי אכילה וכו' (ענין במה שהבאתי לעיל באות ה) והרבה עניינים רצה ליישב בזה ולא הונח לו לפי שיש חולקים וסוברים במלאכת שבת וכיוצא דאיכא דין חצי שיעור והאריף וגם בתקירת הרב מנחה טהורה ממחשב בקדשים עמד שם עי"ש באנרף ומעין זה חקר ידידי הגאון מפרעמישלא יצ"ו בשו"ת בית יצחק חלק א"ח סי' יו"ד אות י"א במאי דאמרינו בזבחים ד' צ"ה מעיל שנטמא מכניסו פחות משלש על שלש ומכבסו משום שנטמא לא יקרע ומאריה דהאי שמעתא הוא ריש לקיש וניחא לשיטתו אף קשה על הרמב"ם שפסק פן איך מכניס פחות מפשיעור הא חצי שיעור אסור וחזי לאיצטרופי וכו' וכתב דמזה מוכח כמו שכתב הגאון ח"ץ בסי' פ"ו דלא נאמר חצי שיעור מן התורה אלא במידי דאכילה עי"ש: פ"ל י"ד) חצי שיעור דאסור מן התורה אם הדין פן גם באיסור גיד הנשה ענין מה שצייד בזה הרב פרי מגדים ביו"ד סי' פ"ה ובמה שכתב הרב פ"ק נבחר פ"ל ס"ה אות י"ג על דבריו: וילענין עשה דונבחת פתב הרב פרמ"ג בפתיחה להלכות שחיטה דאיתיה אף בחצי שיעור אף דבאיסורי לאוויין ליטה ללאו בחצי שיעור עשה דונבחת איתיה אף בחצי שיעור משום דלא כתיב אכילה והרב שם אריה חיו"ד סי' ב' פתב דבספרו ערוגת הבושם גמשף אחריו ועשה חזר בו מפני שדבריו קשים מדברי התוספות ושאר הקדמונים דאין איסור לאו חל על עשה אם פן איך מוקי ריש לקיש בד' כ"ג ע"ב במפרש אליבא דרבנן והרי איכא עשה לחצי שיעור ולא חל הלוא ואף להרמב"ם דלא חל על עשה קשה מדאמרינו ב"ד בשלמא לריש לקיש משפחת לאו והו דחצי שיעור מותר מן התורה ולשיטת הפרי מגדים הרי איכא בחצי שיעור איסור עשה מן התורה והיכי משפחת בהו ורצה לחלק בין ר' יוחנן לריש לקיש (דלר' יוחנן שסובר דחצי שיעור אסור מן התורה הוא שכתב הרב פרי מגדים פן ולא לריש לקיש) אבל האמת יורה דרכו עי"ש ובשו"ת שאילת שלום מהדורא תננינא סי' קפ"ז פתב שבספרו (לפי הנראה פונתו לשאלת שלום מהדורא קמא שאינו אצלי) פתב לפרש דכונת הפרי מגדים דדוקא לר' יוחנן הוא שכתב פן ולא אליבא דריש לקיש דלריש לקיש ודאי ליכא עשה דאינה זבוחה והביא מה שהשיגו הרב השואל מדברי התוספות בשבועות והרב המחבר השיבו לקיים מה שכתב בספרו עי"ש: פ"ל ט"ו) חצי שיעור דאסור מן התורה אם הוא דוקא באיסור בעין או אף על ידי תערוכות הוא מחלוקת הפוסקים דהרב יד מלאכי בכללי דינים אות רמ"ב פתב בשם הרב פרי ח"ד

שדעת הרמב"ם דעל ידי תערוכות כל שאינו אוכל פזית בכדי אכילת פרס מותר מן התורה גם הרב צרור החיים בפרק א' מהלכות חמץ ד' ס' ע"ג כתב בשם מר רבו שתמה על מרן פספ משנה שכתב בדין ו' לדעת הרמב"ם דבאין בו פזית בכדי אכילת פרס אסור חצי שיעור מן התורה ואין לוקין עליו דמדברי הרמב"ם ריש פרק ט"ו מהלכות מאכלות אסורות ובפרק ה' מהלכות גזירות מתבאר דאינו אסור אלא מדברי סופרים ודוחק לומר דחמץ שאני וכו' ושכן כתב המ"ך בס' התערוכות בח"א פ"ד ד' ס"ב ע"ד ושכן כתב הרב החינוך בפרשת בא ונ"ל ודעת הרמב"ם שאם יש במאכלים אלו כגון פותח הבבלי ושכר המדי וכיוצא בו פזית בכדי אכילת פרס אסור מן התורה כלומר למלקות ולא לכרת פיון שנתערב ברוב ואם לא יהיה בהם פזית חמץ בכדי אכילת פרס לא יהיה בו מלקות אלא מפת מרדות לפי שאינו אסור מן התורה אלא מדבריו עכ"ל והרב המחבר כתב לדקדק מדברי הרמב"ם פדברי מרן כ"מ דדעת הרמב"ם דחצי שיעור אסור בחמץ מן התורה על ידי התערוכות (לענ"ד אין דקדוקו מוכרח כל כך כמו שיראה הרוואה) ושכן כתב רבינו מנוח בפירושו דברי הרמב"ם ומוכרח דיש חילוק בין שאר איסורין לחמץ בענין זה אתוד"ק.

ועל כל פנים בשאר איסורין מודה דלדעת הרמב"ם חצי שיעור בתערוכות הוא מדבריו ובאמת כן היא גם מסקנתו שם לקמיה (בדברי המתחיל ועוד קשה) כי עיין שם וכן כתב הרב מקנה אברהם בסימן קכ"ז בדעת הרמב"ם על פי דבריו שכתב הרב ה' מהלכות גזירות עיין שם וכן הסכים הרב פספ גביר כלל ס"ה סוף אות י"ג דדעת הרמב"ם כשאין בתערוכות פזית בכדי אכילת פרס אינו אלא מדבריו.

ותמיה לי בעיקר סברת הרמב"ם הנ"ל מדאמרינו בפרק גיד הנשה ד' צ"ח ע"א שהוא פלגא דזיתא דנפל בדיקולא דבשרא סבר מר בר רב אשי לשעוריה בתלתין פלגי דזיתא אמר ליה אבוה לאו אמינא לך לא תולזל בשיעורין ועוד דאמר ר"י חצי שיעור אסור מן התורה ע"כ הרי דמילתיה דר"י דחצי שיעור אסור מן התורה איתיה גם בתערוכות וכן ראיתי לרבינו שמשון בפרק ב' דמס' טבול יום מ"ג שכתב ונ"ל ואע"ג דח"ש אסור מן התורה שפא הני מילי בעיניה אבל על ידי תערוכות לא מיהו בפרק גיד הנשה ד' צ"ח גבי ההוא פלגא דזיתא דתרבא דנפל לדיקולא דבשרא משמע דאפילו ע"י תערוכות גמי אסור עכ"ל ומצאתי למרן מוהריט"א הובאו דבריו בס' קהלת יעקב בתוספת דרבנו סי' קל"ז (ד' מ"ה ע"ב מדפוס אשכנז) שהביא תשובת הרדב"ז דהקשות סי' קמ"ג (שעמד על דברי הרמב"ם בפרק א' מהלכות חמץ הלכה ז האוכל מן חמץ עצמו בפסח כל שהוא הרי זה אסור מן התורה) שכתב ונ"ל אבל רישא דכתב האוכל כל שהוא הרי זה אסור מן התורה אפילו מעורב קאמר והיינו דאיצטריך קרא דלא יאכל דלא אשכחנא פלוגתא דר"י ור"ל אלא באוכל חצי שיעור בעיניה אבל ח"ש מעורב לא אשכחנא לה מפורש דפליגי לפיכך מיתי קרא דלא יאכל וכו' עכ"ל וכתב על זה וי"ל דבפרק גיד הנשה גבי ההוא פלגא דזיתא דתרבא (הביא כל האמור בש"ס ע"ד דאמר ר"י ח"ש אסור מן התורה) לא משמע הכי ודו"ק עכ"ל וכונתו מבוארת להקשות על מה שכתב הרדב"ז דלא מצינו דנחלקו אלא בחצי שיעור בעיניה דמסוגיא הנ"ל מוכח דגם בתערוכות אמר ר"י חצי שיעור אסור מן התורה והנה דברי הרדב"ז אפטר ליישב בדוחק שאין כונתו דלקושטא דינא הכי אלא שמפני שהיה סלקא דעתין לומר דדין חצי שיעור אסור מן

התורה אינו אלא בעינייה הוצרך להביא מקרא דלא יאכל ולבטח דגלי לן קרא גבי חמץ דגם על ידי תערוכת אמרינו דח"ש אסור מן התורה אף דחמץ יש לו דעת היתר מניה ילפינו לכל איסורין שבתורה שאין להם היתר דחצי שיעור בתערוכת נמי אסור מן התורה ומקרא פשיט לן בסוגיא דפרק גיד הנשה ה"ל דחצי שיעור אימיה נמי בתערוכת אמנם מה שיש לתמוה הוא על מה שמבוארת דעת הרמב"ם דלקושטא סובר דבתערוכת לימיה לדינא דחצי שיעור אסור מן התורה והוא הפך סוגיית הש"ס דפרק גיד הנשה ה"ל וגם על ה"ל קשה איה נחה דעתו לומר דהרמב"ם מייירי נמי בחצי שיעור בתערוכת וסובר דאסור מן התורה והוא היפך שיטתו שבהלכות מאכלות אסורות דאין בתערוכת דין ח"ש דאסור מן התורה ונראה שסובר כמו שכתב רבו של הרב צרור החיים דשאני חמץ דהתמירה תורה דלוקה בדאיפא פזית בכדי אכילת פרוס כד שריף ליה מה שאין פן בשאר איסורין משום הכי התמירה תורה גם בדליפא פזית בכדי אכילת פרוס לאסרו בח"ש ע"ש אכל על גוף סברת הרמב"ם זו היא שקשה ומתמה על מרן מוהריט"א שפגעלם ממנו שיטת הרמב"ם בזה וקבע קושיתו על פי דברי הרדב"ז וצ"ע.

אחר זמ"ר ראיתי להרב המגיה בס' טל אורות ד' ק' ע"ד ששמע מקשים פן על הרמב"ם ומרן מוהריט"א וצ"ע לעיין בס' מטה אפרים ד' ח"י ע"ד וחק"ל סי' ע"ד ואין מצויים אצלי ונהרב מוהרש"א בחידושי הלכות ע"ד התוס' בפסחים ד' מ"ד ד"ה ולענן פתב לחלק דלא אמר ר"י חצי שיעור אסור מן התורה אלא בעיניה ויפה השיגו הרב פסוף נבחר פלל ס"ה אות ג' שפגעלם ממנו סוגיא דפרק גיד הנשה ה"ל גם הרב יד דוד (ליו"ד) בס"י ס"ח הגב"י אות יו"ד הקשה על הרדב"ז סי' קמ"ג ה"ל מסוגיא דגיד הנשה ה"ל ונהרב המגיה צ"ע לעיין בזה בס' שמחת יהודה סי' י"א ד' ט"ו ע"ג ואהלי יצחק בחי' לחולין ד' צ"ח ואין מצויים אצלי לעיין מאי קאמרי רבנן בזה אמנם מצאתי להרב דברי אמת בקונטרס עשירי סי' א' (ד' קי"ח ע"ד מדפוס אשכנז בד"ה וכבר ראיתי) שכתב בשם גדולי אחרוני זמנו שהקשו אמאן דסובר טעם פעיקר דרבנן הלא ח"ש אסור מן התורה וניחא להו דהיינו דוקא בעיניה אכל ע"י תערוכת לא ונהביא מה שכתב רבינו שמשון במס' טבול יום ה"ל שהוכיח מסוגיא דפרק גיד הנשה דאין לחלק וכתב דיש לדחות דמר בר רב אשי הנה סובר דלא הצריכו חכמים ששים אלא לכזית איסור שהוא שיעור של תורה אכל חצי זית שהוא מדברי סופרים ושבועה חלה עליו לא בעינין ששים ואמר ליה אפנה לא תולזל וכו' ועוד דאמר ר' יוחנן חצי שיעור אסור מן התורה וכשם שזית של איסור שנפל לפחות מששים אסור אף שהוא מדרבנן למאן דאמר טעם פעיקר דרבנן פן חצי זית של איסור שנפל לתוך ל' פלגי דזיתא אסור שפשם שאחר שנתערב ברוב היתר הפל מותר בין פזית בין פחצי זית ונחכמים התמירו להצריכם ששים כמו שהתמירו בכזית פן התמירו בכחצי זית אכל לעולם פל פזית וחצי זית דוקא בעיניה אכל ע"י תערוכת ואיפא רוב היתר מדרבנן הוא אלא שהוקשה לו מדאמרינו בשבועות ד' כ"א במאי דבעי הש"ס אי רע"ק כר' שמעון ס"ל דכל שהו למפות וכו' ע"ש ובאמת שגם מדברי רש"מ שכתב בלשון דמשמע וכו' מתבאר דאין מסוגיא דפרק גיד הנשה הוכחה גמורה דגם ע"י תערוכת אסור חצי שיעור מן התורה.

עוד מצאתי בחפשיה להרב משנת ר' אליעזר בח"ב בזכרונותיו ד' י"א ע"ד שהעיד שבהיותו מרן מוהריט"א בקושטא רבני הדור אמרו לו שאין ראיה מההיא דפרק ג"ה

דיש לךחות וכו' (כמו שפכת הרב דברי אמת) והודה לדבריהם במודים דרבנן והרב המחבר פתב דהיש מפרשים שהביא בשטמ"ק בפ"ק דביצה ד' ד' (אשהיא דעצים שנשרו מן הדקל) שפכתבו באיסורין שאין להם עיקר מן התורה אבל ח"ש זית חלב פינן דאית ליה עיקר מן התורה לא מבטלינן פדמוכח בפ' גי"ה ע"כ מוכח דפשיטא להו דח"ש ע"י תערובת אינו אלא מדרבנן עי"ש: ותימה בעיני למה הוצרך להביא מדברי השטמ"ק וכלא הו הן דברי התוס' שם בד' ד' ע"ב שאחר שפכתבו לחלק דהא דמבטלין איסור דרבנן לכתחלה היינו דוקא באיסור שאין לו עיקר מן התורה פכתבו וכן משמע בפירק ג"ה גבי ההוא פלגא דזיתא דנפל בדקולא סבר מר בר רב אשי לשעורניהו בתלתין פלגי דזיתא א"ל אבוה לא תולזל בשיעורין וכו' ואמאי לא הוסיף עליהן כדי לבטל אלא ש"מ פינן דעיקר איסורו מדאורייתא וכו' אין מבטלין עכ"ל אמנם באמת אין מזה הכרח דיש לומר דכוננת התוס' דלפי מאי דהנה סבר מר בר רב אשי דחצי שיעור הוא מדרבנן למה לו לזלזל ולשער בתלתין פלגי הנה לו להוסיף לבטלו בששים וכמו שפכתב הרב ערוך השלחן ביו"ד סי' צ"ט אות י"ד דף ע"ט ע"ג וסיים אבל אנו קיימא לן דאסור מן התורה וכו' ע"ש.

וראיתי עוד בערוך השלחן שהביא מה שפכתב הרדב"ז בח"ב סי' תשכ"ה דממה שפכתב הרמב"ם דמותר לבטל איסור דרבנן ונקט לדוגמא בשר עוף בחלב ולא נקט חצי שיעור מוכח שסובר דדוקא איסור שאין לו עיקר מבטלין גם בהגהות מרדכי בפירק כל הבשר דקדק פן מדברי הרמב"ם נכתב שדבריהם תמוהים דהא חצי שיעור אסור מן התורה ובשר עוף בחלב חשיב יש לו עיקר בתורה וכו' עי"ש ואומר אני הדל דתשובה זו מברעת לפירש מה שפכתב בתשובות הדדשות סי' קמ"ג הנז"ל דלקושטא דמילתא קאמר דלא אסור חצי שיעור מדאורייתא אלא בעיניהו וכמו שהבין בדעתו מרן מוהריט"א ונימא נמי דכן דעת ההגמ"ר ריש פירק כל הבשר ולכן דייקי שפיר מדלא נקט הרמב"ם לדוגמא חצי שיעור וכן מצאתי להרב צרור החיים בהלכות פלאים בפירק ב' ד' צ"ט ע"א שהביא דברי ההגמ"ר הנז"ל ותמה עליו דהא ח"ש אסור מן התורה וניחא ליה דס"ל להגמ"ר דדוקא בעיניהו אבל ע"י תערובת אינו אלא מדרבנן עי"ש: ודעת הרשב"א בתורת הבית הארוך בית ד' שער א' ד' ק"י ע"ב דאפילו בתערובת חצי שיעור אסור מן התורה כמו שפכתב בשמו הרב אהל יעקב במערכה זו אות ג' וכתב שפן פכתב הר"ן בפירק בתרא דע"א ד' ס"ט ע"א עלה דההיא אימרטוטי אימרטוט ובסוף גיד הנשה וביריש פירק ואילו עוברין ושפן צדד מרן פסוף משנה בדעת הרמב"ם בפירק א' מהלכות חמץ דין ז' ושפן משמע דעת הטור בסי' תמ"ב וכמו שפכתב מרן ב"י אלא שהרב בית דוד סי' קכ"ט פירש דעת הטור על דרוך אחרת ושוב פכתב דנראה לו דהא מילתא תליא בפלוגתא דרבנןא בטרעם פעיקר אי מדאורייתא או מדרבנן והזכיר דברי רבינו שמשון במס' טבול יום הנז"ל אלו תוד"ק ומדברי רש"י בההיא דפירק גיד הנשה מתבאר יפה שסובר דגם חצי שיעור ע"י תערובת אסור מן התורה ותימה על הרב הנז"ל שלא הזכיר דעת רש"י בזה שהמעין בדברי רש"י והר"ן שם יראה שדבריהם שפה אמת ודברים אחרים שרש"י פכתב לא תולזל בשיעורי דרבנן פלומר אפילו במידי דלא מיתסר מדאורייתא לא תולזל בשיעורו ועוד הא מדאורייתא אסור דחצי שיעור אסור מן התורה וח"ש מנין ת"ל כל חלב בפכ"ת דיומא עכ"ל וז"ל הר"ן לא תולזל בשיעורא דרבנן פלומר אפי' במידי דלא מיתסר

מדאורייתא לא תולול בשיעורי דרבנן כלומר ועוד האי מדאורייתא אסור דח"ש אסור מן התורה פדאמרינן בפב"ת דיומא ח"ש מנין ת"ל כל חלב ולא אמרו פזית אלא ללקות עליו עכ"ל הרי ששניהם מתנבאים בסיגנון אחד ולא ניחא לי לומר שהשינוי דק שיש בין דברי רש"י שכתב הא מדאורייתא אסור לדברי הר"ן שכתב האי מדאורייתא אסור מזיקו להרב לומר שאין מדברי רש"י הברח משום דאפשר לפרש דבריו כמו שכתב הרב דברי אמת מה שאין פן בדברי הר"ן שכתב האי מדאורייתא אסור משמע בעצם דגדון זה עצמו אסור מדאורייתא שהרי ידוע דהר"ן דרפו תמיד לפרש פדברי רש"י ונראין הדברים שדבריו הם דברי רש"י ממש.

ואף שמדברי רש"י במס' ע"א ד' ס"ט ע"א בההיא דאימרטוטי אימרטוט שכתב ושרץ איסורו בכעדשה כטוןמאתו וחישינו דילמא בלע חתיכת שרץ בהדי חומץ עכ"ל משמע שסובר דח"ש אינו אסור מ התורה ע"י תערוכת שהרי הר"ן כתב על דברי רש"י הללו ונ"ל אבל תימה הוא למה הוצרך לכך דהא אף בשאר איסורין יש לחוש לפחות מכזית דהא קי"ל כר"י דאמר חצי שיעור אסור מן התורה עכ"ל ואם נאמר דרש"י סובר דלא אמר ר"י דח"ש אסור מן התורה אלא בעיניה מתישבים דברי רש"י שם מפל מקום מדברי רש"י בפירק גיד הנשה משמע לי דיש להוכיח שסובר דגם ע"י תערוכת אסור מן התורה כדמשמע מדברי הר"ן שם.

ומה שהקשה הר"ן על דברי רש"י במס' ע"א המעיין בדברי הרשב"א בתוה"ב בההיא דאימרטוט אימרטוט (בתוה"ב שלפני והוא דפוס ויזען שנת לישראל הוא בדרף ע' ע"ב בשער הראשון קרוב לסופו) עין בעין יראה שמפרקפלאחר יד תמיהת הר"ן שהרי אחר שהביא פירוש"י דכטוןמאתו כף איסורו וכתב דהכי אמרינן במעילה וכו' סיים ואמר ומיהו לאו דוקא בשרצים שאפילו בשאר איסורין שנתערבו בינו וחומץ ושמן וכיוצא בהן ויש לחוש (נראה דצ"ל יש לחוש כמו שפן הוא לשון הר"ן) אפילו לפחות מכזית שהרי חצי שיעור דאורייתא דקי"ל כר"י דאמר הכי בשבועות ובפרק גיד הנשה הילכף ליעבריה במסנת ולישתרי עכ"ל כוננתו בזה לפי הנראה ליישב שתי התמיהות שתמה הר"ן.

א) דלמה הוצרך לזה הלא בשאר איסורין ג"כ הדין פן ולזה כתב לאו דוקא וכלומר דגם רש"י מודה דגם בשאר איסורין הדין פן אלא פניו דמירי בשרץ קאמר קושטא דמילתא. ולקושיא ב) שהקשה הר"ן דאם פן אמאי אסריה ליעבריה במסנת ולישתרי מיישב דאין הכי נמי דעל ידי מסנת שרי ומה שאמרו בש"ס דאסריה כלומר בלא העברה במסנת ואם פן לפי זה אין לנו הברח בדברי רש"י במס' ע"א שסובר דלא נאמר חצי שיעור אסור מן התורה על ידי תערוכת פמוכן: גם מדברי התוס' במס' פסחים ד' מ"ד הנ"ל מתבאר דסברי דגם חצי שיעור על ידי תערוכת אסור מן התורה ולא קשיא קושטא מוהרש"א דכיון דמצינו דרש"י והרשב"א והר"ן סברי דגם ע"י תערוכת אסור ח"ש מן התורה וכן נוטים דברי רבינו שמשון הנ"ל לא נפלות היא לומר שפן דעת התוס' ג"כ והרב פרי מגדים בפתיחה להלכות תערוכת בשער התערוכת בחלק ב' פרק ב' הביא מה שכתב הרב מ"כ דלהרמב"ם אם אכל פחות מכזית בכדי אכילת פרוס הוי מדרבנן דאין איסור ח"ש מן התורה אלא בעיניה ולא ע"י תערוכת וכתב ולא מצינו מי שחולק על הרמב"ם בזה וכו' ושוב (בד"ה אמנם) צדד להקל וסיים אלא שלא מצאתי לאחד

מהראשונים שדברו בזה לומר דח"ש ע"י תערוכת יתיה מדברגן ועיין בס' ג"ו בסוף הספר ומתוס' ע"א ס"ה לא מוכח דח"ש ע"י תערוכת לא יתיה איסור תורה פי לר"ש פתבו פן וכו' ולהלכה יראה דח"ש אסור מן התורה ע"י תערוכת לא מבעיא באינו מינו וכו' אלא אפילו במינו וכו' הוי מ"ה והולכין בספקו להחמיר עכ"ל ועם שיש לתמוה על עונשם בקיאותו הנפלא שנעלם ממנו דעת רש"י ותוס' והרשב"א והר"ן ורש"מ הנ"ל על כל פנים ראינו דמסיק להלכה דגם ע"י תערוכת אסור ח"ש מן התורה כיון שלא נמצא לאחד מהראשונים שכתבו מפונש לחלק בזה ועם פי מיתחלפא שיטתיה דבספרו גנת ורדים בדר האחרון פתב בשם התוס' בכמה מקומות ובע"א ד' ס"ז דח"ש דוקא כשהוא בעין ולא ע"י תערוכת דברי הפתיחה הנ"ל נראה שהם עיקר לדעתו: הן אמת דראיתי להרב שואל ומשיב בספרו יד שואל בסי' רל"ח אות א' שהביא מ"ש התוס' במס' ע"א ד' ס"ח בד"ה ואידך בשם רבינו יקיר דלר' שמעון דאמר כל שהו למלקות דוקא כשהוא בעין אבל לא ע"י תערוכת וכתב וביארתי בחידושי דר"ש סובר דח"ש דאסור מן התורה שהם מחלקים בין איסור למלקות והוא מחלק בין מלקות לקרבן דמלקות שנה לדידיה כמו איסור דעלמא ומעתה סברת ר"י ברורה דהרי ח"ש ע"י תערוכת אינו אוסר ועיין בתוס' פסחים ד' מ"ד ד"ה לענן חמץ ובמהרש"א שם מבואר להדיא דח"ש ע"י תערוכת אינו אוסר וכ"כ הרש"מ בפ"ב דטבול יום מ"ג גבי מקפה של תרומה דאף דח"ש אסור שפא דוקא בעיניה אבל לא ע"י תערוכת ועיין בכו"פ סי' ק"ט סק"ד והטעם דח"ש דאסור משום דחזי לאיצטרופי וזה לא שנייה רק בעין אבל לא ע"י תערוכת דהרי לא שנייה להצטרף אחרי שפבר נתערב ומעתה כיון דלדין בח"ש ע"י תערוכת ליכא איסור ממילא דכ"ש לרש"מ דסובר כל שהוא למלקות דנאמר בפשיטות דכל שהוא ע"י תערוכת דפטור דע"י תערוכת לא נאמר הלכה דח"ש עכ"ל עי"ש שהאריה עוד על פי סברא זו ופליאה היא בעיני דנראה דנקיט בפשיטות גמור דח"ש בתערוכת אינו אסור מן התורה ונעלם ממנו כל הרשום למעלה ומה שנסתייע מתוס' ומוהרש"א דפסחים והרש"מ במס' טבול יום וכו' במחכתה"ר היא עזר פנגדו דאיברא דמוהרש"א פתב פן ועל פי זה הקשה על דברי התוס' אבל אדרבא מדברי התוס' יש לנו להוכיח דאין חילוק בזה וכדעת רש"י והרשב"א והר"ן הנ"ל ורש"מ שכתב שפא יש לחלק וכו' פבר סינים דמסוגיא דפרק גיד הנשה ד' צ"ח משמע דגם בתערוכת אסור ח"ש מן התורה ועם שלא החליט פן מפל מקום יותר נוטה דעתו לזה ולפי דברי הפרמ"ג הנ"ל חילוקו של רבינו יקיר לא תלי בהא דאף אם נאמר דגם ח"ש בתערוכת אסור מן התורה מפל מקום לרש"מ למלקות יש לחלק בין בעיניה לע"י תערוכת ומה שהסביר דיש לחלק פן כיון שטעם איסור ח"ש הוא משום דחזי לאיצטרופי איני מבין אמאי לא חזי לאיצטרופי עד פזינת בכדי אכילת פרס שהאוכל פזינת בכא"פ הרי הוא לוקה פאזינת בעיניה ולכן לענ"ד כל דבריו בזה צ"ע: עוד ראיתי להרב הנ"ל בשו"ת שואל ומשיב מהדורא ג' ח"ב סי' ר"ג שהרב השואל פתב ליישב קושיות התוס' בשבועות ד' כ"ב ד"ה אהיתרא במה שאמרו בש"ס גזיר שאמר שבועה שלא אוכל חרצן בכמה כיון דכזית איסורא דאורייתא פי משתבע אהיתרא קמשתבע היכי קרי ליה היתירא ח"ש אסור מן התורה וע"ז פתב דלפמ"ש הפרמ"ג בפתיחה להלכות תערוכת בשם מגמת פהו דדעת הרמב"ם דכזית בכא"פ אינו רק מדברגן ואף דח"ש אסור מהת"ו היינו בעיניה אבל על ידי תערוכת אינו

אסור אלא מדרבנן וכתב שלא מצא לראשונים שדברו מזה וא"כ כיון דחרצן אינו נאכל רק על ידי תערוכת כמו שפיתוב שם בח"ש על ידי תערוכת אינו אסור מן התורה ושפיר קאמר בהיתרא משתבע וכו' והרב המחבר פתב ע"ז ונ"ל דברי הפרי מגדים תמוהים דמ"ש שלא מצא לאחד מהראשונים שדברו מזה תמיהני דנעלם ממנו דברי הר"ש פ"ב דטבול יום מ"ג וכ"כ מוהרש"א בפסחים ד' מ"ד ועכו"פ סי' ק"ט סק"ד ובגיד שאול סי' רל"ח סק"א אמנם בגזיר כיון דהיתר מצטרף לאיסור פשיטא דח"ש אסור מה"ת אף ע"י תערוכת ובלאו הכי עד פאן לא אמרו דח"ש ע"י תערוכת מותר מהתורה רק בתערוכת היתר אבל בגזיר דנאכל ע"י תערוכת ענבים ונהרי ענבים ודאי אסור לגזיר מן התורה ומה ע"י תערוכת שניף בזה שהרי התערוכת ודאי אסור עליו וגם קושית התוס' דלמה לא נקט חלב קשה דהרי בחלב ודאי אף ע"י תערוכת אסור דהרי בחלב גלי קרא דכל חלב כמ"ש הר"ש שם עכ"ל ולפי מה שפכתתי למעלה דלא נפלאות לייחס בדעת התוס' דסברי פהרשפ"א והר"ן דגם ע"י תערוכת אסור ח"ש מדאורייתא יש לומר דמשום הכי הוא דהוקשה להם דהא ח"ש אסור מן התורה אף אם התערוכת אינו על ידי ענבים כי אם על ידי דבר המותר לגזיר דנדאי גם ע"י תערוכת דבר אחר הוא נאכל ויהיה אסור משום ח"ש שבו ומה שתמה על הפרמ"ג הנה הרב פרמ"ג פתב שלא מצא לאחד מהראשונים שפכתב מפורש דע"י תערוכת מותר מן התורה ועם כי בנדאי נעלם ממנו דברי הרש"מ ומוהרש"א עכ"פ עוד לא מציינו בדברי הראשונים שפכתבו בפירוש דהוא מדרבנן דמהתוס' דפסחים י"ל אדרבא בהיפך ומהרש"מ תברא בצדה ויותר נוטה דעתו דהוא מן התורה כאמור למעלה ומה שפכתב דגבי חלב מודה רש"מ דאפילו ע"י תערוכת אסור דגלי קרא כל חלב כמ"ש הר"ש שם הנה עיינתי בדברי הרש"מ ולא מצאתי דבר זה וגם לפי מה שהסביר מני"ר גופיה בגיד שאול הנ"ל דבתערוכת לא שניף חזי לאיצטרופי נראה דאין לחלק בין שאר איסורין לחלב דהא בחלב נמי אמרינן טעמא דחזי לאיצטרופי וכל איסורין מחלב ילפינן ואי כל מרבי בחלב אף ע"י תערוכת הכי נמי אית לן למימר בכל האיסורין וצ"ע: אחר שפכתתי כל הנז"ל ראיתי להרב מוהרי"ץ הירש חיות בהגהותיו למס' ביצה על דברי התוס' בד' ד' ע"ב ד"ה ותנן שמוכח קושית הרב צל"ח על התוס' שם הוצרך לומר דהתוס' סוברים כמו שצדד הרש"מ בפ"ב דטבול יום דעל ידי תערוכת אינו אסור אלא מדרבנן ופירש הסוגיא דפרק גיד הנשה (ועוד האמר רי' ח"ש אסור מן התורה) דרוצה לומר כשהוא בעין ואם כן גם ע"י תערוכת אין לזלזל וכו' עי"ש שנגאה שדבריו מוכרחים בכונת התוס' ונסתר מה שפכתתי בדעת התוס' דגם ע"י תערוכת הוא מדאורייתא דדונחק לומר דהתוס' פליגי אהדדי אף גם ראיתי מ"ש בענין זה הרבנים בס' מלאכת שלמה קמחי ד' פ' ע"ד ובס' ימי שלמה ד' כ"ה ע"א ולא אוכל פעת להתישב בדבריהם לה נא ראה: עתה (בשנת תרנ"ג) בתתי להעתיק מערכה זו השגתי ס' יקר בית יצחק חלק א"ח ד"י שדר לן הרב המחבר מר ניהו ידידי הגאון יצחק שמעליקעש אבד"ק פרעמישלא יצ"ו וראיתי שמבס"י כ"ט דברי ידידי הרב המפורסם השואל מוהר"ח קנאללער יצ"ו על מה שפכתב הרב צל"ח בפסחים ד' כ"ב ע"ב במאי דמקשה הש"ס לר' אבהו דאמר אהדד אכילה ואחד איסור הנאה במשמע לא תאכל מדתני ר' נתן שלא יושיט אבר מן החי לב"ן עכומ"ז דכתיב ולפני עור וכו' הא לכלבו שרי אלמא לא תאכל אינו אלא אכילה דצריף לומר דקים ליה להש"ס דמסתמא ר' אבהו

תלמידיה דר' יוחנן סובר כרי"ו דחצי שיעור אסור מן התורה דאי סבירא ליה פריש לקיש דחצי שיעור מותר מן התורה מאי קושטא מאבר מן החי דילמא מינירי מאבר פחות מפשיעור דמשום אסור הנאה ליפא מן התורה ומותר ליתנו לכלבו אבל משום לפגי עור לגבי ב"ן עכומ"ז איפא משום דשיעורין לא נאמרו לב"ן עכומ"ז אבל אי סבר כר' יוחנן שפיר מקשינו עליה דכינו דבלפגי עור ליפא מלקות כמו בחצי שיעור אם פן למה נקטר ר' נתן משום ולפגי עור תיפק ליה משום דחצי שיעור אסור מן התורה והקשה הרב השואל הנ"ל יצ"ו דאפתי משפחת לה בחצי שיעור ע"י תערוכת דלדין אינו אסור מן התורה דלא שייך אחשביה בתערוכת דדילמא להיתר אחשביה ולב"ן עכומ"ז אסור מן התורה דאין צריך לסברת אחשביה דשיעורין לא נאמרו לב"ן עכומ"ז והוא כמו פזית לישראל וכתב הגאון המחבר יצ"ו על דבריו דכל זה לשיטת הנוב"י תניינא באהע"ז מ"ב בשם בנו דבב"ן עכומ"ז לא מהני רוב אף אין פן דעת הגאון מליסא בנ"י בתשו' שפסוף הספר ונדעתו דבעכומ"ז מהני ביטול ברוב ומן כרח פדבריו דאם לא פן מאי מקשי בפסחים דף כ"ב גבי אבר מן החי לוקמא בנתבטל ברוב ויבש ביבש מין במינו בטל ולב"ן עכומ"ז אסור וע"כ גם בעכומ"ז מהני ביטול וחצי שיעור ע"י תערוכת מותר בעכומ"ז דבפחות מרוב גם בישראל אסור מן התורה אלו תוד"ק ע"י ש פאות ז והנה מתבאר מדברי הרב המחבר שקושית הרב השואל אינה על תערוכת יבש בביטול ברוב אלא על תערוכת לח משום שסובר שכל שהחצי שיעור אינו בעין אלא על ידי תערוכת מותר מן התורה גם לר' יוחנן ואם לכה נתפונן תמיה לי שכתב פן בפשיטות וממה שכתוב למעלה מתבאר שאינו פשוט לומר פן ופשטא דסוגיא דפרק גיד הנשה גבי ההיא פלגא דזיתא דתרפא וכו' הכי ריהטא ומה שכתב דבתערוכת לא שייך אחשביה וכו' לפי הנראה פונתו דמשמע ליה שטעם אסור חצי שיעור הוא משום דאחשביה ואהכי קאמר דבתערוכת לא מברעא דאחשביה לאיסור שבו דדילמא להיתר שבו אחשביה (אין במשמעות לשונו שפונתו לומר דבתערוכת לא שייך חזי לאיצטרופי וכמו שכתב הרב פרי מגדים שהבאתי למעלה פמוכן אלא פונתו לדברי הרב חכם צבי בסי' פ"ו שהבאתי לעיל אות ח' עי"ש): פלל י"ו) חצי שיעור איתיה באיסורין דרבנן פן כתב הרביד מלאכי בכללי הדינים סי' רט"ן בשם הריב"ש בסי' פז"ר וכן כתב הרב ארעא דרבנן במערכה זו אות ר"ס בשם הריב"ש והיה טעמו דכל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון וציינו לעיין בפרי חדש סי' ס"ח סק"ז ובתוספות חולין ד' ל"ב ד"ה השלישי ובמשנה למלה בפרק ד' מהלכות שבועות הלכה א' ובגני דוד בהלכות יום הכיפורים ודברי הרב פרי חדש הם על מה שכתב המרדכי והובא בדברי מרן הב"י שם דמעשה היה בראש אנוז שנתבטל פשהיה שלם ולא חתכוהו לשנים והכשירו רבינו קלונימוס לפי שלא היה בידו פזית לאסור ופירש דבריו הרב מוהר"י מיניץ בסי' ט"ו דטעמא דיש להקל הוא משום דדם שבטלו אינו עובר עליו בדבר שלעולם לא יבא לידי חיוב פרת ומלקות (ספר שו"ת מוהר"י מיניץ אין אתי והלשון סתום קצת וכונתו לפי הנראה היא לומר דאף דמפל מקום איפא מיהא איסורא מדרבנן וליתסר חצי שיעור דידיה מדרבנן מפל מקום פיון שפדם שבראש אנוז לא יבא לעולם לידי איסור תורה לא גזרו רבנן לאסור בו חצי שיעור) וכתב הרב פרי חדש ואין זה פדאי להקל וכו' ועוד מהא דאמרינו בפרק גיד, הנשה ד' צ"ח לא תולזל בשעורי דרבנן מוכח דאף חצי שיעור באיסורין דרבנן צריך ששים לבטלו ואי משום שהוא דבר

שְׁלֵעוּלָם לֹא בָּא לִידֵי חַיִּיב מִלְּקוֹת אֵינוּ פְּלוּם דְּהָא חֲזִי לְאַיְצְטְרוּפִי וְכַדְאִיתָא בְּיוֹמָא גְבִי
חֲצִי שְׁיַעוּר וְכָל דְּתַקּוֹן רַבְּנָן כְּעֵין דְּאוֹרִיְתָא תַּקּוֹן וּלְפִיכָהּ הַדְּבָר בְּרוּר שְׁאִין לְהַקְל כְּמוֹ
שְׁפַתְב הָרַב בְּבֵית יוֹסֵף וְכֵן כְּתַב הָרַמְ"א בְּתוֹרַת חֲטָאת כָּלֵל צ"א וְכֵן הִסְפִּים הָרַב בְּאֵר
שְׁבַע ד' פ"ב וּפְשׁוּט הוּא עכ"ל וְדַבְרֵי מֶרְן הַב"י הֵם שָׁם (בד"ה וְכַתְּב עוֹד מֵעֵשָׂה) שְׁפַתְב
עַל דְּבָרֵי הַמְרָדְכֵי בְּשֵׁם רַבֵּינוּ קְלוּנִימוּס הַגָּ"ל שְׁדַבְרֵי תַלְמוּד הֵם שְׁתַּלְּה עֲצָמוּ בְּאֵילָן
גְּדוּל וְכו' וְהִבִּיא סוּגְיָ' דְּחַוְלִין הַגָּ"ל עי"ש הִנֵּה מִתְּבַאֵר שְׁדַעַת מֶרְן הַב"י וְהָרַב פְּרִי חֲדָשׁ
דְּחֲצִי שְׁיַעוּר בְּדַרְבְּנָן נְמִי אָסוּר כְּדַמוּכְחָא הַסּוּגְיָא דְּפָרְק גִּיד הַנְּשָׂה וְלִכְּן נִדְחָה קְרוּ לָהּ
לְהֵיחָא דְּהַמְרָדְכֵי בְּשֵׁם רַבֵּינוּ קְלוּנִימוּס וּלְפִי פִירוּשׁוֹ שֶׁל הָרַב מוהר"י מֵינֶץ גַּם רַבֵּינוּ
קְלוּנִימוּס מוֹדֵה בְּאִיסוּרֵין דְּרַבְּנָן דְּעֵלְמָא דְּחֲצִי שְׁיַעוּרָן אָסוּר וְדָם שְׁפָרָאשׁ אֲנוּז שְׁאֵנִי
מִטַּעַם שְׁהִסְבִּיר הָרַב כְּנֹז"ל: וּמָה שְׁצִיִּין לְדַבְרֵי הַתּוֹס' בְּחַוְלִין ד' ל"ב לְפִי הַנְּרָאָה הוּא
טְעוּת הַדְּפוּס וְצָרִיף לְהִיּוֹת ד' ל"ה וְכַנְּנָתוֹ לְהוֹכִיחַ מִדְּבָרֵיהֶם דְּחֲצִי שְׁיַעוּר בְּאִיסוּרֵין דְּרַבְּנָן
לֹא גָזְרוּ וְהוּא מִמָּה שְׁפַתְבוּ שָׁם בְּתוֹף ד"ה וְהַשְּׁלִישִׁי נֶאֱכָל בְּנִזִּיד הַדְּמַע וּמִשְׁנֵי דְלִית בִּיהּ
כְּזִית בְּכַדֵּי אֲכִילַת פָּרֶס וְלֹא חִיִּישִׁינָן אִי אֲכִיל לִיהּ בְּפִיטוּל הַגּוֹף וְאָף עַל גַּב דְּחֲצִי שְׁיַעוּר
אָסוּר מִן הַתּוֹרָה הֵכָא בְּפִיטוּל הַגּוֹף דְּרַבְּנָן לֹא הִתְמִירוּ עכ"ל הָרִי שְׁפַתְבוּ דְּבְּפִיטוּל דְּרַבְּנָן
לֹא הִתְמִירוּ וּמִשְׁמַע דְּסוּבְרִים כֵּן בְּכָל אִיסוּרֵין דְּרַבְּנָן דְּלֹא גָזְרוּ בְּחֲצִי שְׁיַעוּר וְהוּא כְּפִשְׁט
מִשְׁמַעוֹת דְּבָרֵי הָרַב הַמְרָדְכֵי בְּשֵׁם רַבֵּינוּ קְלוּנִימוּס הַנּוֹז"ל דְּבְּאִיסוּר דְּרַבְּנָן לֹא גָזְרוּ חֲצִי
שְׁיַעוּר וַיֵּשׁ לְתַמּוּהָ עַל הָרִיב"ש שְׁפַתְב דְּגַם בְּאִיסוּרֵין דְּרַבְּנָן חֲצִי שְׁיַעוּר אָסוּר מָה יַעֲנֶה
לְדַבְרֵי הַתּוֹס' הִלְלוּ וְכֵן קִשָּׂה עַל מֶרְן הַב"י וְהָרַב פְּרִי חֲדָשׁ הַגָּ"ל וּלְפִי הַנְּרָאָה לְנֵה נִתְפַּוּן
רַבִּין חֲסִידָא בְּצִיּוֹן הִנֵּה וּמָה שְׁצִיִּין לְדַבְרֵי הָרַב מִשְׁנֵה לְמַלְךָ בְּהִלְכוֹת שְׁבוּעוֹת הַגָּ"ל
עֵינֵינִי שָׁם וְלֹא מְצָאתִי שְׁדַבֵּר שָׁם בְּדִין חֲצִי שְׁיַעוּר בְּאִיסוּרֵין דְּרַבְּנָן (כִּי כָּל הַשְּׁקָלָא
וְטָרְיָא שָׁם הִיא עַל מִי שְׁנִשְׁבַּע שְׁלֹא לְאֲכֹל אִם אָסוּר מִן הַתּוֹרָה בְּחֲצִי שְׁיַעוּר כְּשֶׁאֵר כָּל
אִיסוּרֵין שְׁבַתּוֹרָה וְלֹא נִחִית לְפַלְפֵּל בְּדִין אִם חֲצִי שְׁיַעוּר אִיסוּר דְּרַבְּנָן אָסוּר אוֹ לֹא כְּמוֹ
שְׁיַרְאָה הַרְוָאָה) וְגַם לֹאִיְדָף גִּיסָא עַל רַבּוּתֵינוּ הַתּוֹס' קִשָּׂה מָה יַעֲנֶנוּ לְמֵאִי דְּמוּכַח מִן סוּגְיַת
הַש"ס דְּפָרְק גִּיד הַנְּשָׂה הַגָּ"ל דְּגַם בְּאִיסוּרֵין דְּרַבְּנָן אָסוּר חֲצִי שְׁיַעוּר שְׁמַפְנֵי זֶה הַנְּצָרָף
הָרַב מוהר"י מֵינֶץ לִידְחַק בְּפִירוּשׁ דְּבָרֵי רַבֵּינוּ קְלוּנִימוּס כְּנֹז"ל: וְהִנֵּה אִם נֶאֱמַר דֵּהִיא
דֵּהַתּוֹס' בְּחַוְלִין (בְּפִיטוּל הַגּוֹף דְּרַבְּנָן) חֲשִׁיב אִיסוּר דְּרַבְּנָן שְׁאִין לוֹ עֵיקָר מִן הַתּוֹרָה יִהְיֶה
כָּל דְּבָרֵי חֲכָמִים הַנּוֹז"ל קִיִּימִין דְּהָא הָרִיב"ש כְּתַב דְּטַעֲמָא דְּבְּאִיסוּר דְּרַבְּנָן נְמִי אָסוּר חֲצִי
שְׁיַעוּר הוּא מְשׁוּם דְּכָל דְּתַקּוֹן רַבְּנָן כְּעֵין דְּאוֹרִיְתָא תַּקּוֹן וַיְדוּעַ דְּמִסְקִנַת הַש"ס בְּגִטִּין ד'
ס"ה דְּלֹא אֲמַרִּין כָּל דְּתַקּוֹן רַבְּנָן וְכו' אֲלֵא בְּאִיסוּר דְּרַבְּנָן שְׁיַשׁ לוֹ עֵיקָר מִן הַתּוֹרָה וְלִכְּן
שְׁפִיר כְּתַבוּ הַתּוֹס' בְּחַוְלִין בְּפִיטוּל הַגּוֹף דְּלֹא גָזְרוּ בְּחֲצִי שְׁיַעוּר וְהִיא דְּמֶרְן הַב"י וְהָרַב
פְּרִי חֲדָשׁ דְּמִירוּ בְּדָם שְׁבִשְׁלוּ אִם נֶאֱמַר דֵּהוּא מְדַרְבְּנָן מְכָל מְקוּם סְבִירָא לְהוּ דְּחֲשִׁיב
יֵשׁ לוֹ עֵיקָר מִן הַתּוֹרָה וְלִכְּן אֲמַרִּין בִּיהּ כָּל דְּתַקּוֹן רַבְּנָן כְּעֵין דְּאוֹרִיְתָא תַּקּוֹן וְחֲצִי שְׁיַעוּר
אָסוּר וְרַבֵּינוּ קְלוּנִימוּס וְהָרַב מוהר"י מֵינֶץ סְבָרִי נְמִי דָּדָם שְׁבִשְׁלוּ הוּא אִיסוּר דְּרַבְּנָן
שְׁיַשׁ לוֹ עֵיקָר מִן הַתּוֹרָה וְהִנֵּה רְאוּי לִזְמַר בּוּ דְּחֲצִי שְׁיַעוּר אָסוּר אֲלֵא מְפַנֵּי שְׁהוּא דְּבָר
שְׁלֵעוּלָם לֹא יָבֵא לִידֵי חַיִּיב כְּרַת לְכֵן חֲצִי שְׁיַעוּר מוֹתֵר וְעֵינִן בְּמָה שְׁפַתְבְּתִי בְּזֶה בְּמַעְרַכְתָּ
הַכָּ"ף אוֹת ק"מ בס"ק י"ד לְעַנְנָן דָּם שְׁבִשְׁלוּ וּבס"ק ה' לְעַנְנָן תְּרוּמָה וּמֵעֵשָׂר בְּזָמַן הִנֵּה
כֵּן נִרְאָה לִזְמַר בְּדוּחַק וְצָרִיף לְהַתְּיַשְׁבַּע עוֹד אִיה"ש: וְאִם אֲמוֹר יֹאמֵר הָעֶבֶד לוֹ אֲצֵא חֲפָשִׁי
בְּסַפְרָן שֶׁל צְדִיקִים מְצָאתִי לְהָרַב דְּרָף הַמְּלָךְ בְּהִלְכוֹת נְדָרִים ד' כ"ה ע"ד שְׁעַמַּד בְּחַקִּירָה

זו אם באיסורין דרבנן מותר חצי שיעור או גם הם גזרו על חצי שיעור והביא דברי המרדכי בשם רבינו קלונימוס ומה שכתבו מרן הב"י והרב מוהר"י מינץ ופרי חדש הג"ל והקשה על מה שדוחים דברי המרדכי על פי סוגיא דפרק גיד הנשה דמה הוכחה משם דלמא באיסור דרבנן שעיקרו מן התורה ונא הוא דאסור חצי שיעור דכל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון ולא אמרינן הכי אלא באיסור שעיקרו מן התורה וכתב שדעת מרן היא דדם שבשלו חשיב עיקרו מדאורייתא ולכן מקשה על המרדכי וגם הרב מוהר"י מינץ סובר פן לכו הוצרך לתרץ דשאני הא דדם של מוח שלא יבא לכלל מלקות לעולם משום דלעולם ליכא ביה פזית וכשעיקר איסורו אינו אלא מדרבנן פולי עלמא מודו דלא אסור בחצי שיעור ושכן מצא בהגהות אשירי בפרק גיד הנשה בסוגיא דרף צ"ח הג"ל וכתב דהרב דמשק אליעזר חולק על סברת הג"א וסובר דאפילו ברבנן גמור יש להחמיר וכתב שאין דבריו מחנורין והנה ס' דמשק אליעזר אין אצלי ומה שהביא מההג"א שכתבו לחלק פן אם פונתו למה שכתוב שם (על דברי הרא"ש בסי' כ"ח) וז"ל הילכך אפילו חצי זית חלב או גבלה או פחות בעינן ששים ולא מזולזלינן בשיעורא דרבנן ודוקא דומיא דחלב וגבלה אבל כל דבר שעיקר איסורו דרבנן ולית ביה איסור דאורייתא אפילו פזית וטפי מפזית בטל ברוב בעלמא ולכתחלה נמי מבטלינן ליה עכ"ל איני מבין בענייני מה ראיה מזה דלא אסרו חצי שיעור באיסורין דרבנן שאין עיקרו מן התורה ונהפוך הוא דמוכח מדברי ההג"א דגם איסור שאין עיקרו מדאורייתא חצי שיעור שלו אסור ולא כתב לחלק פן אלא לענגן בטולו דבייש לו עיקר בעינן ששים ובאין לו עיקר סגי ברובא ואם חצי שיעור באיסור שאין לו עיקר מותר למה ליה ביטול ברוב וצ"ע: עוד הכריח הרב (דרף המלך) שיש לחלק בין איסור שיש לו עיקר מן התורה דבזה חצי שיעור אסור לאיסור דרבנן שאין לו עיקר מן התורה מדברי מרן הב"י מדקשו דבריו אהדדי שביו"ד סי' ס"ח הג"ל במה שדחה מה שכתוב במרדכי בשם רבינו קלונימוס מוכח שסובר דחצי שיעור דם שבשלו אסור אף שהוא איסור דרבנן ואין לומר דמרן סובר דהוא איסור תורה ומפני זה הוא שדחה דבריו שאם פן לא הנה לו לדחות דברי המרדכי מפני זה דאולי המרדכי עצמו כתב פן (ולא דברי תלמיד הם) משום שסובר רבינו קלונימוס דדם שבשלו הוא מדרבנן וכשאין פזית לא אסרו ולמה דחה דברי המרדכי אלא ודאי מוכח שסובר שגם באיסורין דרבנן אסור חצי שיעור ואילו בא"ח סי' תרי"ב כתב מרן בב"י (על מה שכתב רבינו הטור הא דבעינן שיעור דוקא לחייב פרת או חטאת אבל איסורא איכא בכל שהו אבל דבר שאינו ראוי לאכילה כתב אבי העזרי דאפילו איסורא ליכא) דהרמב"ם חולק על זה דהרי כתב באכל אוכלין שאין ראויים לאכילה דפטור אבל אסור וכו' מיהו אפשר דלא כתב אבי העזרי דאפילו איסורא ליכא בדברים שאינם ראויים לאכילה אלא באוכל פחות מפשיעור דוקא ובזה מתנישבים דברי הטור שהביא בסתם דברי ראב"ה בלי חולק ואילו בתר הכי כתב שתה משקין שאין ראויין פטור אבל אסור וכו' עי"ש שמתבאר שסובר מרן דבאןכלין שאין ראויין פינון שאין בהן איסור אלא מדרבנן פולי עלמא דפחות מפשיעור אינו אסור והוא היקף ממה שמתבאר מדבריו שביו"ד הג"ל אלא ודאי צריך לומר דדוקא בההיא דדם שבשלו דחשיב עיקרו מן התורה סובר דגם חצי שיעור אסור אבל אוכלים שאין ראויים דמעולם לא נחית עליהו איסור תורה חשיב אין לו עיקר מן התורה ואינו אסור חצי שיעור אלו תנורף

דב"ק וצ"יין בסוף דבריו לעיין בתוס' תולין דף ל"ה וקריב"ש בס"י פז"ר ורפ"ח ודברי
אמת בקונטרס עשירי סי' א' ולי הדל יש לפקפק במה שכתב דאוכלין שאינם ראויים
לאכילה חשיבי אין עיקרו מן התורה שהרי בשר עוף בחלב אף דלא נחית עלה איסור
תורה כלל דעת שלמים וכן רבים דחשיב איסור דרבנן שיש לו עיקר עיניו מה שרשמתי
בזה לקמן במערכת הפ"ף אות ק"מ בסק"א ועוד צריך להתקיים בכמה דברים שציינתי
שם אם יש לדמות להם אוכלים שאינם ראויים וכעת לא אוכל לעמוד בזה ואני אמרתי
להעיר און והמעין יכריע ולולא דברי הרב היה נראה לי הדל דאפשר דמאי דמשמע
ליה למרן דכולי עלמא מודו באכילת אוכלין שאינם ראויים חצי שיעור דמותר הוא דוקא
באיסור יום הכיפורים שאין האוכלים אסורים בעצמם אלא יומא הוא דקגרים אבל דבר
שאסור בעצמו בדם שבשלו וכיוצא אסור גם חצי שיעור: ודברי מרן הב"י (בא"ח סי'
תרי"ב) הללו שויתי עזר על גבור מר ניהו הרב כתב ספר בחלק א"ח סוף סי' קי"א
שכתב דאף דחצי שיעור בדרבנן נמי אסור מפל מקום באוכל ביום הכיפורים אוכלים
שלא כדרך הנאתו לא אסרו וכתב כן מסבא דנפשיה עי"ש.

ומסתיעא מילתיה מדברי מרן הב"י שכתב בדרמי ליה גבי אוכלים שאין ראויים לאכילה
דלא גזרו בהו לאסור חצי שיעור אלא דאם נאמר כדברי הרב דרף המלה דטעמו של
מרן הב"י בזה הוא משום דחשיבי איסור דרבנן שאין לו עיקר מן התורה משום שלא
חל עליהם שם איסור תורה כלל יתכן דבאוכלים הראויים לאכילה אלא שהוא אוכל
שלא כדרך אכילתו לא יאה הדין כן דיש לומר דחשיבי יש להן עיקר ואסורים בחצי
שיעור וצ"ע: ודאמתאן עלה הנך רואה שדעת הרב דרף המלה דאף דגם באיסורין דרבנן
חצי שיעור אסור מיהו היינו דוקא באיסור דרבנן שעיקרו מן התורה ומרן חיד"א בס'
יעיר און במערכת הבי"ת אות מ"ו כתב בזה הלשון ביטול האיסורין שהם מדרבנן כתב
מורינו הרב מוהרי"ד העיקר דאינם בטלים אלא בששים בין יש להם עיקר מן התורה
בין אין להם הכרעת הרב פרי חדש סי' צ"ט ס"ק י"ו ובחצי שיעורין באיסורין דרבנן
נמי הכי אית ליה כמ"ש בס"י ס"ח סק"ו וסי' צ"ח ס"ק ד' ונראה דזה בדבר שיש לו עיקר
מן התורה ודבר חשוב באיסורין דרבנן וכו' עי"ש נראה דקאי בשיטת הרב דרף המלה
דדוקא באיסורין דרבנן שיש לו עיקר הוא דחצי שיעור אסור והרב המגיה בס' טל אורות
ד' ק"א ריש ע"א ציין לעיין בזה בס' חקרי לב חלק א"ח סי' ק"ז אי גם בדרבנן אסור
חצי שיעור וכתב שהרב בני דוד ד' ז' ע"ב נסתפק בזה וכתב שהריב"ש כתב דנאמר
אף בזה וסיים הרב המגיה וז"ל וכבר הושג מהרב קול יעקב בליקוטים שכן כתבו התוס'
ותמיהני על הרב יד מלאכי דלא זכר דברי התוס' עכ"ל צר לי כי אין אצלי ספר חקרי
לב וס' בני דוד וס' קול יעקב לעיין בדב"ק כי מה שכתב בקול יעקב שבדברי הריב"ש
כתבו התוס' שנראה שהתוס' כתבו מפורש דבאיסור דרבנן נמי אסור חצי שיעור עד
שתמה הרב המגיה על הרב יד מלאכי שכתב כן בשם הריב"ש (מסתמא פונתו לדברי
היד מלאכי שרשמתי בתחלת האות) אני תמה דנהפוך הוא ואדרבא התוס' כתבו בחולין
דף ל"ה דבפסול הגוף דרבנן לא גזרו חצי שיעור ואם דברי התוס' הם במקום אחר אם
כן דבריהם סותרים במקום למקום ואם נאמר כמו שכתבתי למעלה דהיא דחולין הני
אין לו עיקר מן התורה יש לומר דמה שכתבו התוס' במקום אחר כדברי הריב"ש היינו
דוקא באיסור שעיקרו מן התורה ועל כל פנים תמיה לי על הרב המגיה שלא ראה בזה

דְּבָרֵי הָרֵב אֲרָעָא דְרַבְּנָן הַנּוּ"ל וּבִס' יַד דְּוֹד לִי"ו"ד סִי"ח אוֹת ט' בְּהֶגְהֵת ב"י צִיִּין לְעִיִּין
בְּשֵׁעַר יְהוּדָה ד' ז' ע"א וְשִׁמְחַת יְהוּדָה ד' ט"ו ע"ב וְכַנְפֵי יוֹנָה בִּסִי"ח גַּם בִּסִי"ח צ"ח
הֶגְהֹת הַטּוֹר אוֹת כ"ג צִיִּין מִלְּשָׁה יַדְבֵּר בְּהִלְכוֹת מְאֻכְלוֹת אֲסוּרוֹת סִי"ו יו"ד וּמִסְפָּרִים הַנּוּ"ל
אִין גַּם אֶחָד מְצוּי אֶצְלֵי וְאֶשְׂאָ אֶת שְׁמוֹתֵם לְהוֹעִיל לְזוּלָתִי אֲשֶׁר נִמְצְאוּ אֶצְלוֹ: וְהִנֵּה מֵה
שְׁצִיִּין הָרֵב הַמְּגִיָּה (לִס' טַל אוֹרוֹת) לְעִיִּין בְּחֻקְרֵי לֵב סִי' ק"ז וְלֹא הָיָה יַדְעָנָא מֵאֵי אָמַר
מֵר בְּהֵאֵי עֲנִינָא רְאִיתִי עֵתָה שֶׁג"ע הָרֵב פִּתַּח הַדְּבִיר בַּח"ג סִי' ש"ו אוֹת ג' הֵבִיא תוֹרָף
דב"ק וְאַעְתִּיק הַדְּבָרִים וְאַכְתּוּב מֵה שְׂיֵשׁ לְהַעִיר עֲלֵיהֶם בִּס"ד וְהוּא שְׂשֵׁם בְּפִתַּח הַדְּבִיר
מֵר קַעְסִיק בְּדְבָרֵי הָרֵב תּוֹסֶפֶת שְׁבַת שְׁכַתָּה נִרְאָה דְּפָחוֹת מְפֻרְטָה לֹא מְקַרֵי שְׁכַר שְׁבַת
וְאֵף דְּלַעֲנָן גְּנֻבָה וּגְזֻלָּה קִימָא לֹן דְּאָסוּר אֵף בְּפָחוֹת מְפֻרְטָה וְכֵן גַּבֵּי רִבִּית וְכוּ' שְׂאֲנִי
הֵתֵם דְּכִיִּין דְּאָסוּרִים מְדְאוּרִיתָא לְכּוּף אָסוּר גַּם בְּפָחוֹת מְפֻרְטָה דְּחֻצֵי שְׂעִעוֹר אָסוּר
מְדְאוּרִיתָא אֶבֶל כָּאֵן דְּעֵיקַר אִיסוּר שְׁכַר שְׁבַת אִינוּ אֶלָּא מְדְרַבְּנָן וְדֵאֵי שְׂרֵי בְּפָחוֹת
מְפֻרְטָה אֵלוּ דְּבָרֵי הָרֵב תּוֹסֶפֶת שְׁבַת וְנִרְאָה לִי הַדָּל שְׁדַבְּרִיו מִתְּאִימִים וְהָיוּ לְאַחְדִים עִם
דְּבָרֵי הַרְבָּנִים הַנּוּ"ל דְּבְּאִיסוּר דְּרַבְּנָן שְׂאִין לוֹ עֵיקַר בְּתוֹרָה חֻצֵי שְׂעִעוֹר מִתְּרֵי וּשְׁכַר שְׁבַת
נְמִי כֵן הוּא וְזֵהוּ שְׁדַקְדָּק הָרֵב וְאָמַר אֶבֶל כָּאֵן דְּעֵיקַר אִיסוּר שְׁכַר שְׁבַת אִינוּ אֶלָּא מְדְרַבְּנָן
וְכוּ': אֶמְנָם הָרֵב פִּתַּח הַדְּבִיר לְכַבּוֹ לֹא כֵן יַדְמָה וְכַתֵּב שְׂיֵשׁ לְעַמּוּד עַל דְּבָרֵי הָרֵב בְּמָה
שְׂמַחֲלִיט דְּבַמִּידֵי דְּרַבְּנָן פָּחוֹת מִשְׁוֵה פְּרוּטָה שְׂרֵי לְכַתְּחֵלָה וְיִלְיָף לֵה מְחֻצֵי שְׂעִעוֹר
דְּבְּדְרַבְּנָן שְׂרֵי לְכַתְּחֵלָה וְאִין זֶה פְּשׁוּט וְתִלְיָא בְּפִלּוּגְתָּא דְּרַבְּנָנָא דְּהַמְרָדְכֵי בְּפָרְק גִּיד
הַנְּשִׂיָה סִי' תֵּרַס"ד כְּתֵב דְּרֵאשׁ אֲנָנוּ שְׁנִתְבַּשְׁל בְּלֵי חִיתוּף לְשָׁנִים הַתִּירוּ רַבִּינוּ קְלוּנִימוּס
הַזְּקֵן לְפִי שְׁלֵא הָיָה בְּדַמּוּ כְּזִית לְאָסְרוֹ וְהָרֵב מוֹהַר"י מִינְיָן סִי' ט"ו הַתִּיר לֵב עוֹף שְׁנִתְבַּשְׁל
עִם הָעוֹף בְּלֵי מְלִיחָה כִּיִּין דְּאִין בּוֹ כְּזִית דָּם וְאֵף דְּחֻצֵי שְׂעִעוֹר אָסוּר שְׂאֲנִי הֵכָא דְּדָם
מְבוּשָׁל הָיוּ מְדְרַבְּנָן וְהוֹקְשָׁה לוֹ מִסּוּגֵיָא דְּחֻלִּין דְּאֵף שְׁהֵאִיסוּר פָּחוֹת מִכְּשִׂיעוֹר צְרִיף
שְׂשִׁים וְתִירָץ דְּשְׂאֲנֵי חֻצֵי שְׂעִעוֹר דָּם לֵב עוֹף שְׁלֵא בָּא לְעוֹלָם לִידֵי חַיִּיב מִלְּקוֹת שְׁלַעוֹלָם
לֹא תִמְצָא בּוֹ כְּזִית אֶלָּא אִיסוּר לְכֵן יֵשׁ לְהַקְל כִּיִּין דְּלֹא אֶתִי לִידֵי חַיִּיב וְגַם דְּהָיוּ מִד"ס
וְהֵבִיא רְאִיָּה מְדַבֵּר רַבִּינוּ קְלוּנִימוּס הַנּוּ"ל שְׁהַכְּשִׁיר מִטְעַם שְׂאִין בּוֹ כְּזִית אֵף דְּחֻצֵי
שְׂעִעוֹרָאסוּר מִן הַתּוֹרָה וְהָכֵי נְמִי בְּעוֹף אֶלְמָא דְּחֻצֵי שְׂעִעוֹר בְּדְרַבְּנָן שְׂרֵי לְכַתְּחֵלָה וּמו"ה
הַגְּדוֹל חֻק"ל חֵא"ח סִי' ק"ז דְּרַכ"ח ע"א הֵבִיא רְאִיָּה לְדְבָרֵי רַבִּינוּ קְלוּנִימוּס מְדְבָרֵי הַתּוֹס'
בְּחֻלִּין ד' ל"ד ד"ה וְהַשְּׁלִישִׁי שְׁכַתְּבוּ בְּתוֹף הַדְּיָבוֹר וְז"ל וּמִשְׁנֵי דְלִית בֵּיהַ כְּזִית בְּכַדֵי
אֶכִּילַת פָּרִס וְלֹא חִיִּישִׁינָן אֵי אֶכִּיל לֵיהַ בְּפִסּוּל הַגּוֹף אֵף דְּחֻצֵי שְׂעִעוֹר אָסוּר מִד"ת הֵכָא
בְּפִסּוּל הַגּוֹף דְּרַבְּנָן לֹא הִתְמִירוּ ע"כ הָרֵי דְּהַתִּירוּ בְּפִסּוּל הַגּוֹף לְאַכּוֹל חֻצֵי שְׂעִעוֹר
דְּתוֹרָה וְדְבָרֵיהֶם מְוַכְרְחִים בְּסוּגֵיָא לְכָל הַפְּרִיּוֹשִׁים עִי"ש אֵף אֶמְנָם הָרִיב"ש סִי' פז"ר
וְהַרְדָּב"ז סִי' ע"ח הֵבִי"ד מוֹה"ר שֵׁם בְּתַחֲזִילַת הַסִי' כְּתֵבוּ בְּפִשִׁיטוֹת דִּישׁ לְאַסְוֹר ח"ש וְאֵף
בְּמִילֵי דְרַבְּנָן וְהוּא הוֹכִיחַ בְּרוֹחַב מִבִּינָתוֹ שְׁפֵן דַּעַת הַרְמַב"ם בְּפָרְק רֵאשׁוֹן מֵהִלְכוֹת
מְאֻכְלוֹת אֲסוּרוֹת דִּין ג' שְׁכַתְּבַת דְּהַשׁוֹתָה רְבִיעִית מִסְתָּם יִינָם הִי מִכִּין אוֹתוֹ מִכַּת מְרָדוֹת
וְאֵלוּ הוּא עֲצָמוֹ בְּפָרְק ט"ז דִּין כ"ט כְּתֵב דָּאֵם גְּתַעֲרַב סְתָם יִינָם בִּינָן אָסוּר בְּכָל שְׁהוּ ע"ש
הָרֵי דְכָל שְׁהוּ בְּסְתָם יִינָם אָסוּר וְלֹא בְּעֵי רְבִיעִית וְכַתֵּב דְּהַפְּנָנָה דְּמַעֲיָקַר דִּינָא הִי אִיסוּר
סְתָם יִינָם בְּרְבִיעִית וְכִי אָסוּר בְּכָל שְׁהוּ הִינּוּ מִדִּין חֻצֵי שְׂעִעוֹר וְעַל כֵּן בְּרְבִיעִית דְּהָיוּ חַד
דְּרַבְּנָן חִיִּיב מִכַּת מְרָדוֹת וְלֹא בְּכָל שְׁהוּ דְּהָיוּ תְּרֵי דְרַבְּנָן ע"ש דְּמוֹכַח מֵהָא דְּבְּחֻצֵי שְׂעִעוֹר
בְּדְרַבְּנָן וְגַם דְּאִין מִכִּין אוֹתוֹ מִכַּת מְרָדוֹת אִיסוּרָא מִיָּהָא אִיכָּא וְלֹא אֲשַׁתְּרֵי לְכַתְּחֵלָה וְגַם

מָרָן בַּב"י יו"ד סי' ס"ח הִבִּיא דְבָרֵי הַמְרָדְכֵי מִשָּׁם רַבֵּינוּ קִלוּנִימוּס הֵנוּ וְכַתֵּב עָלָיו
דְּתַלְמִיד טוֹעֵה כְּתַבְּם דְּהָרֵי בְּחֻלִּין ד' צ"ח אֲמַרְיֵנוּ אַף עַל פִּי שְׁהָאִסּוּר פְּחוּת מִפְּשִׁיעוֹר
צָרִיף שְׂשִׁים לְבַטְלוֹ ע"ש וְנִמְשָׁכוּ אַחֲרָיו רַבֵּי הָאֲחֵרוֹנִים וְדַחוּ דְבָרֵי רַבֵּינוּ קִלוּנִימוּס וְגַם
לְמַד שָׁם מוה"ר בִּדְרַכ"ט ע"ב וּג' מִדְּבָרֵי הַטַּא"ח סי' תס"ז בְּשֵׁם הַרַא"ם וּפְסָקוּ מָרָן בַּס'
הַקָּצֵר דְּחֻטָּה שְׁנִמְצָאָת בַּתְּרַנְגְּוֹלָת בְּשִׁמְיָי שֶׁל פֶּסַח יִשְׁהַנוּ עַד לְמַחַר אֶלְמָא דְּגַם כָּל שְׁהוּ
בְּיוֹם שְׁמִינִי שֶׁל פֶּסַח לֹא בְּטִיל הֵגֶם דְּאִינוּ אֶלֶּא מַד"ס דְּאַנְן בְּקִיאִינוּ בְּקִבִיעָא דִּירְחָא מִינָהּ
דְּגַם סִתִּי אִוְסַר בְּכָל שְׁהוּ וּמֵהָא שְׁמַעִינוּ דְּחֻצֵי שִׁיעוֹר גַּם בְּדַרְבְּנָן אִוְסוּר וּבְעֵי שְׂשִׁים הַפָּךְ
דַּעַת רַבֵּינוּ קִלוּנִימוּס וּמוה"ר"י מִינְיָן וְהָכִי אִסִּיק בְּמַסְקָנָא בְּסוּף הַסִּי דְּנִרְאָה בְּרוּר דְּחֻצֵי
שִׁיעוֹר בְּדַרְבְּנָן אִוְסוּר ע"ש בְּאִוְרָף וְאִם כֵּן קָשָׁה עַל הַרְתוּ"ש דְּקוֹרָא וּפּוֹשֵׁט בְּסִתְּם דְּחֻצֵי
שִׁיעוֹר בְּדַרְבְּנָן שְׂרִי לְכַתְחֻלָּהּ וּמִינָהּ יִלְף לְפַחוּת מְשֻׁנָּה פְּרוּטָה לְדִין שְׂכַר שְׁבַת דְּהוּי דְּרַבְּנָן
שְׂרִי לְכַתְחֻלָּהּ וְלֹא הַזְכִּיר סְבֵרַת שׁוּם פּוֹסֵק לֹא לְנִיגוּר וְלֹא לְסִיּוּעַ עַכ"ל: וְלִי הַהֲדִיּוּט
נִרְאָה מִתּוֹךְ מָה שְׁהֶעֱתִיק בְּשֵׁם הָרַב תּוֹסְפֵת שְׁבַת (גּוּף סְפָרוֹ אִינוּ אֶצְלִי) דְּאַף דְּפִתַח
דְּבָרָיו נִרְאָה שְׁפִנְתּוֹ לְחֻלְק בֵּין אִסּוּרֵי תוֹרָה לְאִסּוּרֵי דְּרַבְּנָן מְכַל מְקוֹם בְּגִמְר דְּבָרָיו
(אֲבָל כָּאֵן דְּעִיקַר אִסּוּר שְׂכַר שְׁבַת אִינוּ אֶלֶּא מִדְּרַבְּנָן) נוֹכַח לְפָרֵשׁ שְׁפִנְתּוֹ דְּמִשׁוּם שְׂכַל
עִיקַר הָאִסּוּר הוּא מִדְּרַבְּנָן כְּלוֹמַר שְׂאִין לְאִסּוּר זֶה עִיקַר מִן הַתּוֹרָה וְדַאי שְׂרִי בֵּיהּ חֻצֵי
שִׁיעוֹר וְכֹף יָפָה לָנוּ לְדַחֲוֵק בְּדַבְּרָיו וְלֹא נִישׁוּיָיָה כְּטוֹעֵה חֲלִילָה הֵן אֲמַת דְּלִפִּי דְּבָרֵי
הַרְבָּנִים חֻקֵּי לֵב וּפִתַח הַדְּבִיר אַף אִם נוֹבִין וְנִדּוֹן בְּדַבְּרֵי הָרַב תּוֹסְפֵת שְׁבַת שְׂסוּבֵר דְּחֻצֵי
שִׁיעוֹר בְּכָל מִיָּדֵי רַבְּנָן מִיִּשְׂרָא שְׂרִי אִינוּ טוֹעֵה בְּדַבְּרֵי מְשֻׁנָּה דְּהָרֵי רַבּוּתֵינוּ הַתּוֹס' וּרַבֵּינוּ
קִלוּנִימוּס הִזְקֵן וְהָרַב מוה"ר"י מִינְיָן נָמִי סְבָרֵי הָכִי לִפִּי שִׁיטְתָּם כִּנּוּ"ל אַף בְּמַחִילַת כְּבוֹדָם
הָרַם תְּמָה אֲנִי עֲלֵיהֶם אִיף מִיִּתְחַסִּים לְרַבֵּינוּ קִלוּנִימוּס וּמֵהָר"י מִינְיָן שְׂסוּבָרִים שְׂכַל
אִסּוּר דְּרַבְּנָן חֻצֵי שִׁיעוֹר מוֹתֵר וְהֵלֵא לִפִּי מָה שְׁפִירֵשׁ הָרַב מוה"ר"י מִינְיָן בְּטַעַם הוֹרָאָת
רַבֵּינוּ קִלוּנִימוּס מִתְבָּאָר יָפָה דְּבַעֲלָמָא בְּכָל אִסּוּר דְּרַבְּנָן שְׂאִסּוּרוֹ מִשׁוּם הַרְחֻקָּה
לְדַאוּרִיתָא חֻצֵי שִׁיעוֹר נָמִי אִוְסוּר וְהָכֵא שְׂאֲנִי שְׂלֵא יָבֵא לְעוֹלָם לִיָּדֵי שִׁיעוֹר וְכו' כְּמוֹ
שְׁכַתְבִּתִּי לְמַעֲלָה וְהִבְאֵתִי דְּבָרֵי הָרַב דְּרַף הַמְּלָךְ שְׁהִבִּין כֵּן בְּכּוֹנְנָתָם: גַּם מָה שְׁנִרְאָה
מִדְּבָרֵיהֶם שְׂסוּבָרִים דְּהַתּוֹס' בְּחֻלִּין ד' ל"ה הַנֶּ"ל חֲלוּקִים עִם הָרִיב"ש וְכו' בְּמַחֲכֵ"ת אִין
דְּבָרֵיהֶם מוֹכְרָחִים כָּלֵל דִּישׁ לֹמַר כְּמוֹ שְׁכַתְבִּתִּי לְמַעֲלָה דְּמִדִּיָּהִב הָרִיב"ש טַעֲמָא מִשׁוּם
דְּכָל דְּתַקּוּן רַבְּנָן כְּעִין דְּאוּרִיתָא תַקּוּן (וְזֶה לֹא נֶאֱמַר אֶלֶּא בְּאִסּוּרֵי דְּרַבְּנָן שְׁעִיקְרוּ מִן
הַתּוֹרָה) מוֹכַח דְּלֹא אֲמַר הָרִיב"ש כֵּן אֶלֶּא לְאִסּוּר שְׁעִיקְרוּ מִן הַתּוֹרָה אֶלֶּא דְּהַתּוֹס' בְּחֻלִּין
דְּמִיָּרוֹ בְּפִיִּסּוּל הַגּוּף דְּרַבְּנָן וְתַרוּמָה בְּזִמְנֵי הַזֶּה דְּרַבְּנָן יֵשׁ לֹמַר דְּחֻשִׁיב אִין לוֹ עִיקַר מִן
הַתּוֹרָה וּכְבָר כְּתַבִּתִּי לְמַעֲלָה שְׁכֵן דַּעַת הָרַב דְּרַף הַמְּלָךְ לְחֻלְק בְּזֶה בֵּין אִסּוּר שְׂשִׁי שֶׁל
עִיקַר מִן הַתּוֹרָה לְאִסּוּר שְׂאִין עִיקְרוּ מִן הַתּוֹרָה וְהִבְאֵתִי שְׁכֵן נִרְאָה מִדְּבָרֵי מָרָן חִיד"א
וּלְדַעַתִּי הַעֲנִיָּה אֶפְשָׁר לֹמַר שְׁכֵן הִיא דַּעַת הָרַב תּוֹסְפֵת שְׁבַת וְתוֹ לֹא מִיָּדֵי: וְהִנֵּה הַשְּׂגָתִי
עֲתָה ס' יָקַר שׁו"ת מוה"ר"ם שִׁיק (תַלְמִיד הָרַב חֲתָם סוֹפֵר) וְרִאִיתִי שְׂדַבֵּר בְּזֶה בְּחֻלְק א"ח
סִי"ב וּלְפִי שְׂסָפֵר הַתּוֹרָה הַזֶּה לֹא נִתְפָּשֵׁט בְּמִקוּמוֹת אֵלוֹ רִאִיתִי לְהַעֲתִיק תּוֹרָף דַּב"ק
בְּזֶה וְהוּא שְׁנִשְׂאֵל הָרַב מִהַרְבְּנֵי מוה"ר"ר אֶהְרֹן שְׂמוּאֵל בְּמֵאֵי דְּאֲמַרְיֵנוּ בְּחֻלִּין דְּרַף צ"ח
בְּשִׁלְמָא תְּרוּמָה טַעֲמִים לֵה כְּהֵן דְּלָמָּה לֹא אֲמַרוּ דְּטַעֲמִים לֵה קִטְוִן לְהַפּוֹסְקִים דְּאִסּוּר דְּרַבְּנָן
סְפִינּוּ לֵהוּ בְּיָדִים וְתַרוּמָה בְּזִמְנֵי הַזֶּה דְּרַבְּנָן (קוֹשִׁיא זֹו לֹא קוֹשִׁיא מִיָּדֵי כְּמוֹ שְׁהִשִּׁיב שָׁם
בְּטוֹב טַעַם וְלֹא אֶטְרַח לְהַעֲתִיק מָה שְׂאִינוּ נוֹגַע לְכַלְלִין אֲמָנָם) עוֹד הַקָּשָׁה דְּאֶפְיִלוּ גְדוּל

יכול לטענם חצי שיעור דבדרבנן חצי שיעור מותר כמבואר בתשובת מוהר"י מינץ ובס' תוספת שבת סי' ש"ו ובפרי מגדים בפתיחה להלכות פסח והשיב על זה הרב המחבר כמה שכתב דחצי שיעור בדרבנן שרי לא מצאתי מי שכתב דחצי שיעור בדרבנן יהא מותר ובדאי הלכה פסוקה דאף בדרבנן חצי שיעור אסור דהרי קיי"ל ביו"ד סי' צ"ח דגם איסור דרבנן בעי ששים ואפי' להרמב"ם נ"ט בעי ואי חצי שיעור מותר אפי' חד בעשרה יהא מותר ובטל פינו דאין פאן פזית בכדי אכילת פרוס הוי חצי שיעור ושרי בדרבנן ומה שכתב התוספת שבת דפחות משנה פרוטה אי פלאמימר דשרי גבי שבת היינו דפחות משנה פרוטה לא מקרי שחר ומעולם לא בא עליו שם שחר שבת אבל מידי דאיסורא אפילו אוכל ממנו פחות משנה פרוטה פשיטא דקיימא לן דאסור ותשובת מוהר"י מינץ איננה בידי ואף אי סלקא דעתין למימר דשרי יש לומר דוקא לריש לקיש דחצי שיעור מדרבנן אבל לר' יוחנן דחצי שיעור אסור מן התורה משום דחזי לאצטרופי וכמו שכתב הר"ן ריש שבועות שמים אם פן פינו דחצי שיעור באיסור דאורייתא אסור מן התורה למה לא יאסר בדרבנן אמנם אפילו הי' סברא מכל מקום להלכה קיימא לן דחצי שיעור אפי' בדרבנן אסור וכל שפן בתרימה דאסור לזר בהנאה של פילוי או מן התורה או מדרבנן כמו שהאריף המשנה למלך בפירק ב' מתרומות דין יו"ד ואי גם פן באיסור הנאה חצי שיעור מותר בדרבנן אפי' באיסור הנאה אם פן מציינו דמים לאיסורי הנאה דרבנן נאנו קיימא לן פרב גידל אמר רב דהמקדש באיסורי הנאה דרבנן אין חוששין לקידושין ואפי' טעימה סובר הריב"ש דאסור מדרבנן לכל הפחות כמבואר בתשובותיו סי' רפ"ח ודעת בנו של צמח צדק בקונטרס אחרון לסי' מ"ז דאפי' באיסור דרבנן טעימה אסורה ואפילו לדעת הצמח צדק שם דבדרבנן שרי טעימה היינו אם אינו בולע דלא שייך חזי לאצטרופי אבל חצי שיעור שבולע פשיטא דאפילו בדרבנן אסור לכל הפחות לדיון דחצי שיעור אסור מן התורה וכל שפן באיסורי הנאה וטעימה נראה מדברי הריב"ש דאפילו באיסורי הנאה אין פאן איסור דאורייתא דהנאה לא חמירא מאכילה וכמו שכתב הצ"ח לפסחים דף כ"ב וכיון דבטעימה לא שייך חזי לאצטרופי גם בהנאה שריא טעימה וכו' וכו' וסיים ועכ"פ הנכון כמו שכתבתי למעלה ואין ספק דלדין חצי שיעור אפי' רק בדרבנן אסור עכ"ל: והנה מה שכתב דהלכה קיימא לן דחצי שיעור בדרבנן אסור הנה אמת נכון וכבר הבאתי למעלה שהרב פתח הדביר הביא דברי הרב חקרי לב שהכריח פן מכמה דינים ומה שפירש בכונת דברי הרב תוספת שבת שגם הוא מודה דחצי שיעור בדרבנן נמי אסור ופחות מפרוטה שאני דלא חל עליו שם שחר שבת אינו נח לי שהרי גם גזל וגנבה וכיוצא לא חל שמים עליהם בפחות משנה פרוטה ומודה הרב תוספת שבת דאסור משום חצי שיעור (ועיין מה שהשיב על דבריו בזה הרב פתח הדביר ולא העתקתי מה שאינו מענייננו) והכי נמי בשחר שבת אי סבירא ליה דבאיסורין דרבנן אסור חצי שיעור ניימא דכיון דאסרו שחר שבת חצי שיעור נמי אסור אלא ודאי פונתו לומר דדוקא באיסורי תורה הוא דאסור חצי שיעור ולא באיסורין דרבנן ופשיט דבריו הוא דאומר בכלל על כל האיסורין דרבנן דחצי שיעור מותר וכמו שהבין מדבריו הרב פתח הדביר אלא שלפי זה דבריו הם שלא פהלכה ולכן פתבתי אני ההדיוט דיתכן לפירש דכונתו לומר דאיסורין דרבנן שאין להם עיקר מן התורה פשחר שבת מותר חצי שיעורן אבל לומר שהרב תוספת שבת לא שאני ליה פלל בין איסורי תורה

לְדַרְבְּנוּ אִין זֶה בְּמִשְׁמַע דְּבָרֵינוּ וְעַל כָּל פְּנִים הַדִּין אֲמַת דְּנִקִּיטִינוּ דְּגַם בְּאִיסוּרֵינוּ דְּרַבְּנָנוּ חֲצִי שְׂעִינָא אֲסוּר וְחִידוּשׁ הוּא שְׁלֵא זָכַר שֶׁר דְּבָרֵי הָרִיב"ש וְדְבָרֵי מָרְן הַב"י עַל דְּבָרֵי רַבֵּינוּ קִלְוִימוּס הַנּוֹז"ל וְלִפִּי מַה שְׁפָתַבְתִּי לְמַעַלְהָ דְּמַדְיָהִיב הָרִיב"ש טַעְמָא מְשׁוּם כָּל דְּתַקּוּן רַבְּנָנוּ וְכוּ' שְׁמַעִינוּ דְּדוֹקָא בְּאִיסוּרֵינוּ דְּרַבְּנָנוּ שְׁעִיקְרָם מִן הַתּוֹרָה הוּא דְּחֲצִי שְׂעִינָא אֲסוּר נִרְאֶה דְּאִינְהָ מְתִיבְשֵׁבַת קִנְשֵׁינִת הָרַב הַשּׁוֹאֵל דִּיכּוֹל לְטַעֲנוּם גְּדוֹל פְּחוּת מְפָשְׂעוֹר בְּמֵאֵי דְּקִימָא לָן דְּחֲצִי שְׂעִינָא אֲסוּר בְּאִיסוּרֵינוּ דְּרַבְּנָנוּ שְׁהָרֵי תְרוּמָה בְּזִמְנֵי הַזֶּה דְּרַבְּנָנוּ חֲשִׁיב אִיסוּר שְׂאִין לוֹ עֵיקָר מִן הַתּוֹרָה לְדַעַת הַפּוֹסְקִים שְׁרַשְׁמֵתִי בְּמַעְרַכְתָּ הַפְּ"ף אוֹת ק"מ סק"ה: (פֶּלֶל י"ז) חֲצִי שְׂעִינָא דְּאֲסוּר מִן הַתּוֹרָה אִם גַּם בְּהִנְאָה אֲסוּר בְּחֲצִי שְׂעִינָא מִן הַתּוֹרָה אוֹ לֹא נֶאֱמַר אִיסוּר חֲצִי שְׂעִינָא מִן הַתּוֹרָה אֲלֵא בְּאִיסוּרֵי אֲכִילָה נְסִתְפַק בְּזֶה הָרַב עֲפָרָא דְּאֲרַעָא בְּמַעְרַכְתָּ בִּי"ת אוֹת מ"א עי"ש גַּם הָרַב פְּרִי מְגָדִים בְּפִתְיָה לְהַלְכוֹת בְּשׂוֹר בְּחֻלְבֵי אוֹת ג' (בד"ה הַנְּאָה) נְסִתְפַק בְּזֶה וְנְסִתְפַק גַּם כֵּן בְּבִישׁוּל בְּשׂוֹר בְּחֻלְבֵי אִם בְּשׂוֹל חֲצִי שְׂעִינָא בְּשׂוֹר בְּחֻלְבֵי אִם עֲשֵׂה אִיסוּר מִן הַתּוֹרָה וְכַתְּבִי דְּתַלִּי בְּפִירוּשׁ חֲזִי לְאִיֶּצְטְרוּפִי שְׂאֲמָרוּ גַבֵּי חֲצִי שְׂעִינָא דְּאִם הַפִּירוּשׁ שְׂעִינָא וְיֵאֱכַל כְּזִית בְּכַדִּי אֲכִילַת פֶּרֶס וְיֵהָא חֲזִיב בְּבִישׁוּל וְהַנְּאָה לֹא שְׂעִינָא זֶה דְּהַלְכָה דְּכַדִּי אֲכִילַת פֶּרֶס נֶאֱמָרָה רַק עַל אֲכִילָה וְאִם פִּירוּשׁ חֲזִי לְאִיֶּצְטְרוּפִי הוּא כְּפִשׁוּטוֹ דְּרֵאֵי לְהַצְטַרְף עִם חֲצִי זִית אַחַר וְיֵהָיֶה שְׂעִינָא שְׁלֵם וְכוּ' וְכַבֵּר עֲמַדְנוּ בְּזֶה בְּסִי"ב וְסִי"ד עכ"ל וְהָרַב שֵׁם אֲרִיָּה בְּחֻלְבֵי יו"ד סִי"א הַאֲרִיָּה לְפִלְפֵל בְּדְבָרֵי הָרַב פֶּרֶם"ג בְּזֶה וְכַתְּבִי (בד"ה אָף לַע"ד נִרְאֶה) דְּנִרְאֶה לוֹ בְּכָל אִיסוּרֵינוּ דְּבַעֲיָנוּ כְּדִי לְלַקּוֹת אוֹ לְעַבְּרָא עַל הַלְּאוּ שְׂעִינָא הַחֲצִי שְׂעִינָא הַאֲחֵרוֹן תּוֹף כְּדִי דִּיבּוֹר לְאֲכִילַת חֲצִי שְׂעִינָא הַרְאֵשׁוֹן וְהִינְנוּ חֲזִי לְאִיֶּצְטְרוּפִי וְשׁוֹב צִדָּד לּוֹמַר דְּבַבְשׂוּל בְּשׂוֹר בְּחֻלְבֵי חֲצִי שְׂעִינָא יֵהָיֶה מוֹתֵר מִן הַתּוֹרָה מְשׁוּם דְּאִין דְּרָף בִּישׁוּל בְּכַדִּי דְּשְׂעִינָא בִּישׁוּל הוּא בְּכַזִּית כְּמוֹ בְּאֲכִילָה וְהַאֲרִיָּה קֶצֶת עוֹד עי"ש דב"ק וְעֵינֵינוּ לְהַרְבֵּנִים נוֹדַע בִּיהוּדָה בְּסִפְרוֹ צל"ח לְמַס' פְּסָחִים ד' כ"ב לְאִיסוּר הַנְּאָה חֲמִץ וּפְרִי מְגָדִים בְּפִתְיָה לְהַלְכוֹת פְּסָח פֶּרֶק ג' אוֹת ד' וְהָרַב דְּבָרֵי מְרַדְכֵי פְּרִיֶּדְבוּרָג סִי"מ"ז הַאֲרִיָּה בְּדְבָרֵי הַפֶּרֶם"ג וּמְסַקְנָתוֹ דְּאֲסוּר מִן הַתּוֹרָה בְּכָל שְׁהוּ כְּמוֹ בְּאֲכִילָה וְשִׁפְנוּ פֶתַח בְּתַנּוּמִים סוּף סִי"א וְעֵינֵינוּ מְעִילָה דְּאֲסוּר בְּכָל שְׁהוּ בְּכָל חֲצִי שְׂעִינָא שְׁבַתְוָה וּבְס' חֲדָשׁ לְאַחַד מְגֵאוּנֵי דוֹרְנוּ יצ"ו הֵכִי קָרָא שְׁמוֹ דְּרַכִּי הוֹרְאֶה בַח"ב פֶּרֶק כ"ה פֶתַח כְּמַתְמִיָּה דְּאִטּוּ הַנְּהַנָּה מִי לֹא בְּעֵי שְׂעִינָא אֲלֵא שְׁנִסְתְּפָקוּ הַאֲחֵרוֹנִים אִי בְּעֵינֵינוּ כְּזִית אוֹ שְׁנֵה פְּרוּטָה וְהָרֵי בִירוּשְׁלַמִי פֶּרֶק ו' דְּתַרּוּמוֹת הַלְכָה א' קֶאֱמַר דְּמוּדָה ר"ל בְּאִיסוּר הַנְּאָה דְּחֲצִי שְׂעִינָא אֲסוּר מִן הַתּוֹרָה הָרֵי דְּגַם בְּהִנְאָה אִיכָּא חֲצִי שְׂעִינָא וְזֶה פְּשׁוּט וְאִין צְרִיף לְפָנִים אֵלּוּ תַנְרַף דב"ק עי"ש נִרְאֶה שְׁמַבִּין הָרַב יצ"ו דְּמַה שְׂאֲמָרוּ בִירוּשְׁלַמִי מוּדָה רִישׁ לְקִישׁ בְּאִיסוּרֵי הַנְּאָה דְּאִיסוּר ח"ש מִן הַתּוֹרָה רוּצָה לּוֹמַר דְּאָף שְׁלֵא נְהַנָּה כְּשְׂעִינָא אֲלֵא חֲצִי שְׂעִינָא אֲסוּר מִן הַתּוֹרָה וּבְמַחְכַתָּה"ר לְכַבִּי לֹא כֵן יְדַמָּה וְהִירוּשְׁלַמִי קֶאֱמַר דְּבִאֲוֹכַל חֲצִי שְׂעִינָא מְדַבְּרִים הָאֲסוּרִים גַּם בְּהִנְאָה מוּדָה ר"ל דְּאִיכָּא אִיסוּר תּוֹרָה בְּאֲכִילָתוֹ מְשׁוּם שְׁסוּבֵר דְּדוֹקָא בְּדְבָרִים שְׂאֲסוּרִים בְּאֲכִילָה וּמוֹתְרִים בְּהִנְאָה הוּא דְּאִמַר רִישׁ לְקִישׁ דְּחֲצִי שְׂעִינָא מוֹתֵר מִן הַתּוֹרָה אֲבָל בְּדְבָרִים שְׂאֲסוּרִים גַּם בְּהִנְאָה מוּדָה דְּאִיסוּר מִן הַתּוֹרָה לְאַכְּוֹל חֲצִי שְׂעִינָא אֲבָל אִם נְהַנָּה בְּלֹא אֲכִילָה בְּהָא לֹא מִיִּירֵי כָּלֵל וְעֵינֵינוּ לְמַזְנוּ אוֹת ק"א וְרַבֵּינוּ עֲקִיבָא בְּסִי"ק"ז נְסִתְפַק בְּשְׂעִינָא הַנְּאָה אִם הִיא בְּכַזִּית אוֹ בְּשְׁנֵה פְּרוּטָה עֵינֵינוּ בְּמַה שְׂרַשְׁמֵתִי בְּזֶה בְּמַעְרַכְתָּ ה"ה אוֹת ע"א (בְּשִׁדִּי חֲמַד ח"א) וְהַבִּין רַב אֲחַד שְׁפִנְתָּו דְּבְפָחוּת מְכַזִּית אוֹ פְּחוּת מְשׁוּהָ פְּרוּטָה אִינוּ אֲסוּר כָּלֵל וְהַגְּאוּן נְצִי"ב

בש"ת משיב דבר הנדפס חדש ממש בח"א סי' ל"ג כתב לו דחלילה לומר פן דודאי פל
שהו אסור בהנאה כמו כל חצי שיעור אלא תקירתו היא להסוברים דלוקין על הנאה מה
הוא שיעורה למלקות: עוד כתוב בקונטרסי באיזו אותיות בעיקר דין חצי שיעור ובתתי
עמה להעתיק קונטרסי זה ראיתי נכון לצרפם ביחד עם כל הפתוב למעלה אבל לא יתכן
לכתוב כל ענין באות בפני עצמה (פאשר היו מתחלה) על סדר האותיות שבקונטרסי
כדי שלא לקלקל מספר האותיות שבקונטרסי זה לכן אספח את הכל באות זו ואלה
הדברים באות צ"א פתוב: חצי שיעור אם אסור מדאורייתא באיסורין שבודה האדם
מלבו בנדרים ושבועות עיין להגאונים משנה למלה בפרק ד' מהלכות שבועות רבינו
עקיבא בש"ת סוף סי' דק"ן יד שאול גר"ו בריש סי' רח"ל ובמכתב לחזקיא בחלק
התשו"ד כ"ח וד' כ"ט ובמה שהבאתי בקונטרסי פאת השדי בחלק הפללים במערכת
האל"ף אות כ"ד ס"ק ה' (בד"ה ובדין חצי שיעור) והרב דר"ה המלה בהלכות נדרים ד'
כ"ד ע"א כתב דפשיטא דלישנא דש"ס בשבועות ד' כ"ב ע"א נזיר שאמר שבועה שלא
אוכל חרצן אהיתרא קא מישתבע מוכחא פשיטת הרמב"ן והר"ן דבאיסור שאדם בודה
מלבו אינו אסור בחצי שיעור ושוב הקשה לו דברי הר"ן אהדדי שהרי בחידושו
לשבועות שם הוקשה לו לישנא דש"ס היכי קאמר היתרא מישתבע ונדחק ליישב ולפי
שיטתו דבאיסור שבודה מלבו חצי שיעור מותר אין שום קושיא ואין צריך לידחק ושפיר
קרי ליה היתרא והוצרך לומר לדעת הר"ן שיש חילוק באיסור שבודה מלבו בין נדר
ושבועה למקבל נזירות דבאומר שבועה שלא אוכל שפיר יש לומר דפחות משיעור לא
אסר על עצמו כלל אבל במקבל נזירות סתם והוא לא הוציא מפיו שלא לאכול חרצן
וכיוצא לכן דינו הוא כמו שאמרה תורה וחצי שיעור אסור ולכן הוצרך הר"ן לידחק
בדברי הש"ס עי"ש: ובאות צ"ז כתבתי בחצי שיעור דאסור מן התורה אם מותר לחולה
שאין בו ספנה דהרב משנה למלה בפרק חמישי מהלכות יסודי התורה הלכה ח' (בד"ה
ודע שעדין) כתב לא מצינו בשום מקום שיתירו חצי שיעור בחולי שאין בו ספנה גם
מדברי הרב כתב ספר בחלק או"ח סוף סי' קי"א מתבאר שסובר דחצי שיעור אסור
לחולה שאין בו ספנה והרב חיים מדבר בא"ח סי' תס"ו (בד"ה עוד) כתב בשם הרב
מקראי קודש דחצי שיעור מותר לחולה שאין בו ספנה ולמד פן מדברי הרב המגיד בפרק
ח' מהלכות מאכלות אסורות שהשנה איסור הנאה מן האיסורין שלא פדרפן לחצי שיעור
ואם פן כי היכי דאיסור הנאה שלא פדרפן מותר לחולה שאין בו ספנה הכי גמי חצי
שיעור והשיב על דבריו דלא ראי זה כראי זה ובחצי שיעור פנין שהוא פדרף הנאתו
אסור לחולה ולמד פן ממה שכתב הר"ן בפרק פל שעה דחמץ שעבר עליו הפסח אפשר
דאסור לחולה שאין בו ספנה דחמיר פשהו דרף הנאתו אף דאיסור זה הוא רק מדרבנן
כמו איסורי תורה שלא פדרף הנאתו לדעת הר"ן והאריף בזה הרב ערף השלחן בסי'
תס"ו ודבריו סובבים על מה שהרב פרי חדש שם נקיט בפשיטות דחצי שיעור אסור
לחולה שאין בו ספנה ועל זה הוא שחולק הרב מקראי קודש וסובר דמותר והוא הביא
דהרשב"א בחידושו לפרק שני דקידושין סובר גם ק דשלא פדרף הנאתו אסור מן
התורה ואפילו הכי מותר לחולה שאין בו ספנה אבל דעת הרב ערוף השלחן מספמת
למה שכתב הרב משנה למלה דכיון דחצי שיעור חזי לאיצטרופי למלקות לא שרי לחולה
שאין בו ספנה.

ועוד הרי הרשפ"א בתשובה שהביא מרן הב"י ביו"ד סי' קכ"ג פתב דלא שרינו לחולה שאין בו ספנה אפילו איסור דרבנן באכילה ושתיה אלא בישולי עכומ"ז בלבד וכן פתב הרא"ה בבדק הבית ד' פ"ט ועי"ש במשקמת הבית וכן דעת הר"ן בפרק כל שעה דאף מאן דמיקל בשאר איסורי דרבנן באיסור אכילה מודו דהוי כשל תורה שאין להתרפות מהם וכן כתבו רבינו ירוחם נתיב י"ח חלק ג' והריב"ש סי' רנ"ה וכיון דהני רבנותא סברי דאף איסור דרבנן אסור באכילה לחולה שאין בו ספנה וכל שפן חצי שיעור דאסור מן התורה מנא לן להקל אף באיסורי הנאה דרבנן היפך מסקנת הר"ן: ובאות ק"א פתבתי דמר"ן מוהריט"א בס' קהלת יעקב (למר אביו) בסי' קל"ז (ד' מ"ו ע"א מדפוס אשכנז) חקר אם מחלוקת ר' יוחנן וריש לקיש בתצי שיעור אם אסור מן התורה הוא דוקא באיסורי אכילה המותרים בהנאה דומיא דחלב אבל בדברים האסורים גם בהנאה מודה ריש לקיש דאסור מן התורה או גם באיסורי הנאה סובר ריש לקיש דמותר והביא שמצא מפניש בירושלמי ריש פרק ו' דמסכת תרומות שאמרו ומודה ריש לקיש באיסורי הנאה ופירש דרוצה לומר דמודה ריש לקיש באיסורי הנאה שאם אכל פחות מכוזית אסור מן התורה דל מהכא מצד איסור אכילה אסור משום דאסור בהנאה עי"ש והנה גם הרב מראה הפני שם נראה שמפרש דברי הירושלמי דמודה ריש לקיש היינו דאסור מן התורה שעל מה שאמרו בירושלמי ומודה ריש לקיש ביום הכיפורים פתב משמע מהכא דמודה הוא ביום הכיפורים דאסור מן התורה בתצי שיעור דהא מדמי לה בעתיד להשלים (פלומר דאמרינו שם ומודה ריש לקיש בעתיד להשלים) דנדאי איסורו מן התורה קאמר אבל בבבלי ריש פרק יום הכיפורים דפריף אסור ענוש פרת הוא הניחא לר"י דאמר חצ"ש אסור מן התורה מוקמינו למתניתין בחצ"ש אלא לר"ל מאי אכא למימר ומשני מודה ר"ל דאסור מדרבנן ודוחק הוא לפרש דגם הכא מדרבנן קאמר עכ"ל ונראה דגם לומר דמה שאמרו ומודה ריש לקיש באיסורי הנאה מדרבנן קאמר הוא דוחק אלא נדאי מודה ריש לקיש דמן התורה אסור והגאון שואל ומשיב בהשמות מציון ירושלים שבראש סדר זרעים פתב דהגאון יעב"ץ בספרו לחם שמים ביומא שם חדש מעצמו דלר"ל דחצ"ש מותר מטעם דאכילה כתיב ואכילה בכזית ביום הכיפורים דכתיב לשון עינוי אם פן יוכל להיות דעל כל פנים זית אף שהוא פחות מכוזבת מודה ריש לקיש דאסור דהא כזית הוא שיעור בכל מקום ואף דביום הכיפורים היא פחותת מכל מקום כל דכתיב לשון עינוי ועינוי יכול להיות בכזית גם פן אבל פחות מכוזית מותר גם ביום הכיפורים ולדבריו יוכל להיות מודה ריש לקיש ביום הכיפורים היינו בשיעור כזית ועיין יומא דפ"א מאי דאמר ר"ל שם מפני מה לא נאמרה אזהרה בעינוי וכו' אכילה בכזית ובתשובה הארכתי הרבה ועיין ס' שלום ירושלים יומא שם ודו"ק היטב עכ"ל ולפירושו גם פן מודה ריש לקיש היינו מן התורה ואם פן גם מאי דאמרינו מודה ריש לקיש באיסורי הנאה היינו מן התורה ועיין עוד במראה הפנים ריש פרק יום הכיפורים שכתב דאי אפשר לומר דמה שאמרו (במס' תרומות הנ"ל) מודה ריש לקיש ביום הכיפורים הוא מדרבנן דאם פן בכל איסורים נמי הדין פן ומאי ריבוייה דיום הכיפורים עי"ש ומהאי טעמא גופיה צריף לומר גבי איסורי הנאה דמאי דמודה ריש לקיש היינו דאסור מן התורה: ומה שרמז שהאריך בתשובתו אולי פונתו למה שכתב בשואל ומשיב מהדורא חמישאה סוף סי' פ"ו ותורף דבריו שם להספיק ולהשוות בזה שני התלמודים

דמה שאמרו בירושלמי דמודה ריש לקיש ביום הכיפורים דאסור מן התורה הוא על כפיית דאף דיוה"כ שיעורו בככותבת פינן דזיית הוא שיעור חשוב בעלמא אסור ביום הכיפורים ומה שאמרו בש"ס דילן דלריש לקיש חצי שיעור ביום הכיפורים הוא מדרבנן היינו על פחות מפזית וישיב בזה דברי הגאון בכרתי ופלתי סי' ק"י שהקשה על מה שאמרו בירושלמי דמה שלא התקינו לעשות שני ימים יום הכיפורים הוא משום ספנה דהא תינח לר' יוחנן דחצי שיעור אסור מן התורה אבל לריש לקיש דאמר חצי שיעור מותר הנה להם לתמן לאכול פחות מפשיעור דחשיב עינוי ואין בו ספנה ורבים אשר היו תמהים דהא גבי יוה"כ גם ריש לקיש מודה דאסור מן התורה כדאמרו בירושלמי אף להנ"ל ניחא דקושיתו היא דהנה להם לתמן לאכול פחות מפזית דבזה גם להירושלמי אינו אסור לריש לקיש אלא מדרבנן: ובספר ימי שלמה ראיתי שפתי הרב נר"ו בדף כ"ה ע"ג מסברא דנפשיה דדוקא באיסורי אכילה, דומיא דחלב הוא דאמר ר"ל חצי שיעור מותר אבל באיסורי הנאה מודה דחצי שיעור אסור מן התורה ושוב מצא פן בירושלמי (הנ"ל) והוסיף להוכיח פן גם מתלמודין בכריתות ד' ח"י ע"ב דאמר ר' זירא ידיעות ספק מחלקות לחטאות ואיתביה רבא מדתניא אכל היום ואכל למחר וכו' אפילו עד שלש שנים מצטרפים והא יום הכיפורים מכפר החצי זית קמא והוי כידעת ספק ומשנינו כי מכפר יוה"כ איסורא הוא דמכפר ולא ממונא אי נמי יום הכיפורים לא מכפר אפלא דשיעורא ואמרינו תו דריש לקיש נמי סובר דידיעות ספק מחלקות לחטאות ואם פן לדידיה נמי צריכין לשנויי כדשנינו לר' זירא ולשינויא בתרא יוצא לנו דעל חצי שיעור איסורא מיהא איכא מדאיצטריך לכפורי ואם איתא דחצי שיעור מותר מן התורה למה לי כפורה אלא ודאי פינן דאסור בהנאה (דבמעילה מייירי תנא דבריתא) גם לריש לקיש אסור מן התורה אלו תוד"ק עי"ש ולפום ריהטא נראה במחכתה"ר דאין ראיה מזה פלל דאימור לריש לקיש לפי שיטתיה דחצי שיעור מותר מן התורה מעיקרא לא קשיא עליה קושית רבא פלל דהא יוה"כ לא מכפר ליה חצי זית קמא דאינו צריך לכפורה פלל גם מה שתלה קושיתו בשינויא בתרא איני מבין למה לא תקשי ליה גם לשינויא קמא דהא אמרינו דכי מכפר איסורא הוא דמכפר ולא ממונא ולריש לקיש הרי אין שום איסור בחצי שיעור שיצטרף לכפר ואם תמצא לומר דלתירוצא קמא לא קשיא קושיתו אם פן מעיקרא אזלא הוכחתו דאף אם נאמר דקושית רבא קאי גם לריש לקיש (מהא דתניא אכל היום וכו') מפל מקום תסגי לן לריש לקיש שינויא קמא: ודע דבעיקר מה שאמרו בירושלמי דבאיסורי הנאה מודה ריש לקיש דאסור מן התורה הייתי סבור דלא אמרו פן אלא בדבר שאין לו היתר הנאה פלל כהקדש וכן שאר דברים האסורים בהנאה אבל תרומה אף שאסורה גם פן בהנאה של פילוי ויש סוברים דהנאה של פילוי בתרומה הוא איסור תורה מפל מקום פינן שהנאה שאינה של פילוי מותרת בה לא הויא מפלל דברים האסורים בהנאה ולריש לקיש חצי שיעור בהנאת תרומה אינו אלא מדרבנן ככל שאר דברים האסורים באכילה: אמנם השגתי עתה ס' יקר שו"ת הגאון מוהר"ם שיק (תלמיד מרן החתם סופר) וראיתי שם בחלק א"ח סי' י"ב (בד"ה אמנם) שהביא מה שכתב הגאון נודע ביהודה בספרו צל"ח למס' פסחים ד' כ"ב ע"ב (בד"ה שם ונהרי אמ"ה) דהנאה לא חמירא מאכילה וכיון דהנאה בלשון אכילה נאמרה שיעורה הויא כמו באכילה וכו' וסיים וז"ל ומה שמקשים על הצל"ח מירושלמי דתרומות פרק ששי

דמבואר שם דגבי איסור הנאה גם ר"ל מודה דחצי שיעור אסור מן התורה כבר פתבתי במקום אחר דנ"ל דש"ס דילן פליג על הירושלמי דשם בירושלמי קאמר נמי דביוה"כ מודה ר"ל וע"כ דס"ל דטעמא דח"ש מותר משום דלא הוי דרף אכילה ושיעור אכילה ולכך סובר בהנאה מודה נאני הקשיתי בירושלמי סותר עצמו דבפ"ק דחלה משנה ט' הביא הר"ש הירושלמי דאסורין לזרים היינו בח"ש ונדוקא לר"י אכל לר"ל מותר עי"ש וקשה הא חלה הוי פתוימה נאסורה בהנאה של פילוי וכמ"ש למעלה ובאיסור הנאה להירושלמי מודה ר"ל ואע"ג שהאמת נראה בפירוש הירושלמי כתויו"ט שם אמנם התוס' בב"מ שם פירשו ג"כ בפירוש הר"ש וקשה הא תוס' ס"ל הנאה של פילוי מה"ת אסור עכ"ל מתבאר מדב"ק דגם תרומה חשובה דברים האסורים בהנאה ומודה בה ריש לקיש דחצי שיעור בהנאה של פילוי אסור מן התורה ומה שכתב דש"ס דילן פליג על הירושלמי פונתו לפי הנראה דכשם שבמה שאמרו בש"ס ירושלמי דמודה ריש לקיש ביום הכיפורים מצינו בש"ס דילן שחולק כמו שכתב הרב מראה הפנים משמא דגמרא בריש פרק בתרא דיומא הכי נמי במה שאמרו בירושלמי דמודה ריש לקיש באיסורי הנאה מסתמא ש"ס דילן פליג בה נסבר דאינו אסור לר"ל אלא מדרבנן ולי הדל מלבד דאיכא למימר דלאו הא בהא תלי והא כדאימתא והא כדאימתא ועוד כבר פתבתי דברי הרב שואל ומשיב דאינו מוכרח לומר גם ביום הכיפורים דש"ס דילן פליג אירושלמי דהירושלמי קאמר על פזית וש"ס דילן אפחות מפזית וממילא אין לנו הכרח דש"ס דילן אינו סובר פה הירושלמי לענין איסורי הנאה אלא דלדעת הענייה דברי הירושלמי אינם ענין לדברי הרב צל"ח ולא הבנתי מאי מקשים עליו מהירושלמי פי משמעות דבריו הוא שעל מה שכתב שם בשם הצל"ח (דלא חמירא הנאה מאכילה) הוא שמקשים עליו מהירושלמי ולא אדע מאי קשיא להו: שוב ראיתי שפונתו היא שמקשים על מה שהקשה הצל"ח אחר כך דהיכי מקשינן בגמרא ונהרי אבר מן החי דכתיב ביה אכילה ומותר בהנאה מדתניא מנין שלא יושיט אבר מן החי לב"ן עכומ"ז תלמוד לומר ולפני עור וכו' הא לכלבים שרי דילמא מיירי בחצי שיעור ולישראל מותר בהנאה ומשום הכי לכלבים שרי ורק לב"ן עכומ"ז אסור משום שלא נאמרו שיעורין לב"ן עכומ"ז אבל בשיעור שלם אימא לך דאסור גם בהנאה זו היא קושית הרב צל"ח ועל זה מקשים עליו דאם נאמר דאבר מן החי אסור בהנאה הרי באיסורי הנאה מודה ריש לקיש דחצי שיעור אסור מן התורה וכן הקשה על הצל"ח הגאון אבד"ק פראמישלא יצ"ו בספר בית יצחק חלק א' ח"ס כ"ט אות ו' וכן הקשה על הגאון מוהרש"א בשבועות על דברי התוספות בד' כ"ד בד"ה אלא פדרבא ולנה תירץ הגאון מוהר"ם שיק דש"ס דילן פליג וכו' וממילא לא קשיא גם על מוהרש"א אלא דלי הדל נראה דאינו מוכרח שתלמוד בבלי חולק בזה על הירושלמי פאמור: ומה שכתב הגאון מוהר"ם שיק דהתוס' פירשו דברי הירושלמי (אמתניתין דפרק קמא דחלה משנה ט') בפירוש הר"ש פעת לא ידעתי איה מקום פבוד דב"ק פי פתב שהתוס' בב"מ שם וכו' פאלו כבר הזכיר דברי התוס' בב"מ ונהרואה נראה שלא הזכיר שם דברי התוס' בב"מ פלל ובאמת התוס' בפרק הערל פתבו שלא בפירוש הר"ש וכמו שהביא הרב תוספת יום טוב (וי"ט ט"ס במצוניין שם לדברי התוס' בד' ע"ב ודבריהם הם בדרף ע"ג) עי"ש ובשו"ת בית יצחק הנ"ל בסי' ס"ד אות ו' פתב ליישב דברי רבינו שמשון מקושית הרב תוי"ט ושם באות ג' פתב פירוש נחמד לבאר ולהסביר

טעם הדבר שמודה ריש לקיש באיסור הנאה וגם באות ז' שקיל וטרי בזה עיין שם דברי קדשו: ובאות קי"ג הבאתי שנסתפק רב אחד בלאו דלא תלין פעולת שכיר אם הוא דוקא בפלא נתן לו כלל אם נתן לו מקצת אינו עובר או דילמא גם בנתן לו מקצת יש איסור כמו בכל לאיין שבתורה בתצי שיעור והגאון מסילאנים נר"ו בספר פרת יוסף בנמוקיו על הש"ע בסי' של"ט דף חל"ק ע"ג צדד תחלה פהצד הראשון ושוב כתב להוכיח דאיפא איסורא על כל פרוטה ופרוטה עי"ש דב"ק והגאון מנחת חינוך בפרשת קדושים סי' ר"ל אות ז כתב דנחלקו הפוסקים אם בפחות משנה פרוטה עובר בלא תלין וכתב בסוף האות ונ"ל ועוד נפקא מינה להריטב"א דגם על פחות משנה פרוטה עובר בכל תלין אם נשבע שלא לשלם לשכיר אין שבועה חלה אבל להאומרים דדוקא שנה פרוטה אם פחות משנה פרוטה הוי חצי שיעור ושבועה חלה על חצי שיעור עד כאן לשונו מתבאר שגם הוא סובר דיש חצי שיעור בכל תלין: עתה בתמי להעתיק מערכה זו ראיתי לידידי הגאון עמודי אש יצ"ו בסי' ד' כלל א' ד' כ"ג האריף מאוד בדיני חצי שיעור ולפי שפא לו בארובה ומסתבף מענין לענין וחוזר לאותו ענין בחריפות ובקיאיות נפלא פדרכו בקודש לא עלתה בידי להתבשם וללקנט שושנים מדב"ק לה נא ראה.

גם השגתי עתה ס' יקר שו"ת ברית יעקב להגאון ברוך מרדכי ליבשיץ ושם אתה מוצא בחלק א"ח סי' ב' וסי' ג' וסי' ד' וסי' ה' פלפלא חריפתא ואריכתא בכל פרטי דיני חצי שיעור בתבונה ובדעת פראוי לגאון שפמותו: כלל י"ח חזקה כל שפא לכלל שנים פא לכלל סימנים האריכו הפוסקים בכמה עניינים דבמידי דרבנן סומכים על חזקה זו אבל לא בדינים של תורה וכן כתב הרב החסיד בס' ארעא דרבנן במהדורא ב' במערכת הבי"ת אות כ"ח ונ"ל בן י"ג שנה מתבאר מדברי הטור חה"מ סי' דבמידי דאורייתא לא סמכינן על חזקה שהביא שתי שערות עד שיתמלא זקנו ועיין במג"א סי' רע"א שכתב לענין קידוש שפון י"ג אינו מוציא את האשה דחיבת מדאורייתא עכ"ל הנה מה שכתב בשם הטור ונשמט ציון הסימן אולי פונתו לדברי הטור בח"מ רס"י ל"ה אלא דשם לא כתב הריב"ה עד שיתמלא זקנו אלא כתב ואם צמח זקנו למעלה אין צריף בדיקה ומרן הב"י שם הקשה למה שינה הלשון וכתב צמח זקנו במקום נתמלא זקנו ולכן הוצרך לומר שדעת הריב"ה דלגבי עדות לא בעינן ותמלא זקנו וסגי בצמח והצריף תלמוד מנא ליה לומר פן ועיין בדין שהוא בדברי רבני האחרונים ויש שפכתבו דצמח ונתמלא אידי ואידי חד שיעורא ויתכן שפון דעת הרב אד"ר או אולי פונתו לדברי הטור בח"מ במקום אחר שפנעלם ממני פעת ומה שציינן להרב מג"א בסי' ער"א עיין עוד במג"א ריש סי' ט"ל לענין פתיבת תפלין ושם הביא הרב שיערי תשובה דברי הרב נוב"י במהדורא ב' א' א' בדין פתיבת תפלין ועיין בנוב"י מהדורא א' בחלק חו"מ סי' ד' לענין בת י"ב שנה בדין קנס בביתול השידוך ולפי הנראה לתשו' זו הוא שרמז שם בחלק אה"ע סי' ס"א (בד"ה ועפ"ז) עי"ש שהאריף בכלל זה אם להוציא ממון על פי חזקה זו (מד"ה ומעשה צריכין והלאה) ובתשו' רבינו עקיב"א בסי' ז' נשא ונתן בענין זה בדין פתיבת תפלין ומצדד שם לומר דגם בדרבנן לא סמכינן אחזקה זו ולאידך גיסא נמי מצדד דאפשר גם בדאורייתא סמכינן עלה עי"ש והרב בית שלמה בחלק א"ח סי' ס"ו שקיל וטרי בכלל זה לענין חמץ שנמכר לעכומ"ז בן ט"ו שנים ואינו ידוע אם הביא שתי שערות ועיין להרב כתב סופר בחלק א"ח סי' א' לענין קטן לעשות צצית אם צריף לבדקו אם הביא שתי שערות ובסי'

קכ"ט גם כן האריף בתזקה זו (בדין לא ליקני איניש הושענא לינוקא וכו') וכתב שחזקה זו תזקה אלימתא היא מדאורייתא ורק מדרבנן מחמרינו שלא לסמוך עליה בדיני התורה מטעם דאפשר לברר וכו' עי"ש דב"ק ועיין להרב ישועות יעקב בסי' ה"ן סק"ד לענין לירד לתובה להתפלל דמסיק דאין לסמוך על חזקה זו להרמב"ם שסובר דתפלה מדאורייתא אף דלעבור לתובה הוא מדרבנן.

ולקרב פרי מגדים במשבצות סי' תנ"א סק"ו לענין נאמנות לקטן בטבילת פלים וכמה שכתב על דבריו הרב פתחי תשובה ביו"ד סי' ק"ך סק"ד ולקרב שואל ומשיב במהדורא א' ח"א סי' ב' לענין עדות להיתר עגונה ובשו"ת אור לי סוף סי' ז' וסי' ס' וסי' צ"ט: עתה נדפס ס' תורת חסד שו"ת לחלק א"ח לרב גדול בדורינו יצ"ו ובסי' א' נשאל להכריע בין שני הגדולים לענין בן י"ג שנה ויום אחד שכתב תפלין דהנוב"י פסק דלכתחלה אין מניחים אותו לכתוב ואם כתבו ואינו לפנינו לבדקו סמכינן אחזקה שהביא סימנים ורבינו עקיב"א דעתו להחמיר בזה אף בדיעבד ובתשובתו הרבה להביא מדברי הראשונים דחזקה זו היא חזקה אלימתא מדאורייתא ושהרב מוהרימ"ט בח"א סי' מ"א וסי' נ"א האריף לסתור דברי חכם אחד שרצה לומר שאינה חזקה מדאורייתא ועוד הביא דברי הראשונים דחזקה זו אתיא מפח רובא דרוב בני אדם מביאים סימנים פשהגיעו לכלל שנים ודינה פרום ממש ועדיפא משאר חזקות ואף הראשונים שלא הזכירו שהיא מפח רובא יש לומר שכן היא דעתם ועל כל פנים חזקה אלימתא מדאורייתא היא ומה שאין סומכין עליה לענין חליצה הוא משום דאמרינן מדרבנן סמוך מיעוטא לחזקה חזקת איסור יבמה לשוק ובתפלין אין לומר סמוך מיעוטי לחזקת חיוב תפלין דיש לחלק בזה בין איסורי לאוין למצוות עשה ועוד מכמה טעמים ומסיק לענין דינא פדעת הנודע ביהודה דנער גדול בשנים ולא נבדק בשערות ואינו לפנינו לבדקו יש להקל בדיעבד רק לכתחילה אין להניחו לכתוב תפלין אלו תוד"ק עי"ש ובסי' ב' מה שכתב שנית על דברי הרב השואל בזה והרב הגדול משנת ר' אליעזר בח"א סי' ק"ב האריף מאד בחזקה זו אי סמכינן עליה לאפוקי ממונו עי"ש דב"ק והאריף בכלל זה גאון דורנו אבד"ק קאונא יצ"ו בספרו היקר שו"ת עין יצחק בחלק א"ח סי' א' בדין ספר תורה שנתקן על יד בחור שלא נבדק אם הביא שתי שערות אבל הוא כבן י"ט שנה עיין שם: גם אשור"ר בספר יקר שו"ת מוהר"ם שיק בחלק א"ח סי' ל"ב (בד"ה אמנם) כתב שבשב שמעתתא שמעתתא ה' פרק ט"ז רצה לומר דחזקה דרובא לאו חזקה מעלייתא היא אבל הרמב"ן במלחמות בפרק קמא דחולין גביראה אחד ששחט וכו' סובר דהא דלא סמכינן על חזקה דרובא לחליצה הוא הואיל ואיכא לברורי וכדכתב נמי הטו"ז באה"ע סי' קנ"ה ובנודע ביהודה חלק ראשון באה"ע סי' ס"א הוכיח כן מתוס' בבבא בתרא ד' קנ"ד ולדעתי מוכח פדעת הרמב"ן הנ"ל מדקיימא לן באה"ע סי' קע"ב ס"ז דסריס בידי אדם פיון שהגיע לי"ג שנה ויום אחד נקרא גדול שאין זה מביא סימנים לעולם אם כן מבואר דאף דנשתנה ובנדאי אינו מביא שערות אפילו הכי חזקת שנים הויא חזקה מעלייתא אפילו לענין חליצה וכן מוכח ה"תם מהא דטוןמטום חולץ וכו' עי"ש.

ועוד ראיתי בספר יקר העולה על משבח הדפוס (וראיתי כעת רק הקרעקטין ממנו כי לא נשלם עוד הדפוס) ביכורי שלמה לידידי הגאון מאוראקאוו כמוהרש"א רעזכטע יצ"ובסי' ז' לענין פתיבת מגילה על ידי קטן אי סמכינן אחזקה דרובא האריף שם

ובסימנים הפאים אחריו כן עי"ש דב"ק: פלל י"ט) תזקה בדבר שאפשר לברר אי סמיכנו
אזקה עי"ן להרפנים מגן אברהם בסי' א' סקי"א ומחצית השקל שם וישועות יעקב שם
סק"ה ובהגהות מוהר"ח צאנזיר ודגול מרובה שם ובנודע ביהודה מהדורא תננינא בחלק
א"ח סי' א' והטיב אשר דבר הרב פתח הדביר שם ליישב דברי הרב ב"ח לסלק מעליו
קושיות הרב מגן אברהם ומצנה להביא מן הקדש מה שראיתי להרב חת"ס שפכת על
גליון המג"א שלו (והובא בחת"ס יו"ד סי' ס"ו) ונ"ל כמ"ש ביו"ד סי' א' אע"ג דהתם
בא להוציא מחזקת איסור אבר מן החי כמ"ש במג"א סי' תל"ז מ"מ התם הוי רוב מצויים
מן מחים וכן גבי חמץ רוב ב"א בודקים בתיקה ורובא עדיף מחזקת איסור ואפילו הכי
אמרנו דאותו עדיפות שיש לרובא על החזקה אינו מועיל לכתחלה היכא דאפשר לברורי
וה"ה נמי בציצית דליפא אלא חזקה ולא רובא צריד לברורי אפילו בלא חזקה המגדמה
משא"כ טריפות דרובא פשרים לא בעי לברורי עכ"ל וכ"כ שם בשו"ת יו"ד סי' קע"ה
ועי"ש בסי' עז"ר וחכמת אדם בקונטרס בינת אדם בשער רוב וחזקה סי' ט' וסי' ב'
וכתב לחלק בין חזקה שהיא בטבע לחזקה שאינה בטבע עי"ש ועי"ן באור לי סי' כ"ג
וסי' ס' (בד"ה והנה) ובסי' צ"ט: פלל כ) חזקה אי סמיכנו עלה בדבר שיש בו עון מיתה
או פרת הנה הרב פרי מגדים בפתיחה לטרפיות (בד"ה וראיתי להפנים מאירות) עמד
בזה וכתב להוכיח מש"ס דחולין דף דק"ל גר שנתגזיר והיה לו עיסה ספק חייב דהיכא
דאיפא עון מיתה או פרת לא מהני חזקה והביא מה שפכת הרב משל"מ בפסק י"ב
מהלכות ביפורים הלכה י"ט דבמדי דכרת לא מהני ספק בספיקא והאריד לפלפל בזה
ובסוף ד"ה וראיתי להמשנה למלך וכו' כתב אמנם פן למאי דקיי"ל בסי' ק"י דס"ס
במקום חזקה לא מהני וא"כ חזקה עדיף מס"ס וכיון דחזקה לא מהני באיסור פרת או
מיתה ה"ה ס"ס דלא מהני באיסור פרת ומיתה ולפי זה בחלב שיש בו ס"ס לא מהני
ועי"ן בהלכות נדה ומכמה מקומות מבואר דס"ס מהני במקום פרת ואיה"ש בקונטרס
הספקות אבאר באורך עכ"ל ובסי' ס"ד במשפצות סק"א (בד"ה עוד) כתב עוד אבאר
לה דלכאורה י"ל נ"מ אי חייב פרת על חלב או לא לענין ס"ס דבחייב פרת לא מהני
ס"ס פנראה לכאורה במשל"מ הלכות ביפורים פי"ב הי"ט דז"א וכבר עמדנו בזה
בפתיחה להלכות טריפות ולקמן בקונטרס הספקות אבאר עוד וכאן אבאר בקצרה הנה
תוס' ב"ק י"א א' הוקשה להם אמאי לא מטהרת מראשון מס"ס והוי ספק פרת וכן משמע
בגמ' שם ובתה"ד סי' ק"ל בפסקיו בשני עזים ילדו ג' שעירות שרצה להתיר מס"ס אף
שיש פרת עי"ן ט"ז סי' שי"ו אות ה' וראיה לזה מב"ק שזכרנו דאי יש מקצת שליא בלא
ולד שרי מס"ס בכרת באופן שדברי המ"ל שם צ"ע עכ"ל מפל זה נלע"ד דעם שפכת
מתחלה בדבר פשוט דבמדי דאית ביה פרת או מיתה לא מהני חזקה בספק שקול מפל
מקום לפי מסקנתו אין פן דעתו שגרי כתב דס"ס מהני במקום פרת או מיתה וכיון דחזקה
אלימא מס"ס אם פן גם חזקה מהני במקום פרת או מיתה פן הבנתי בכונתו אמנם ראיתי
להרב מלא הרועים במערכת חזקה אי אזלינו בתרה שהבין שדעת הרב פרמ"ג בפתיחה
הנ"ל (ולא ראה מ"ש במשפצות סי' ס"ד הנ"ל) דבעון מיתה או פרת לא אזלינו בתר
חזקה להיתרא בספק שקול ושקיל וטרי בזה עי"ש ואין נראה פן לענ"ד והמענין יבחר
ועי"ן בשו"ת עין יצחק שהבאתי בקונטרס אסיפת דינים במערכת חמץ סי' ב' סוף אות
א' ונדפס בשו"ת חמץ ח"א בחלק דברי חכמים סי' צ"ח: פלל כ"א) חזקה העשויה

להשתנות לא הוּיָא חֲזָקָה כְּמוֹ שְׁפָתָיו הַפּוֹסְקִים בְּיוֹד סִי ר"א סְעִיף ס"ה לְעֵנִן מְקַנָּה
ובא"ח ס' ה' לְעֵנִן חוֹטֵי צִיצִית עִי"ש לְהֵרֵב מִג"א בִּס"ק י"א וּלְרַבֵּי הָאֲחֵרוֹנִים שָׁם
וּלְהֵרֵב פֶּרֶם"ג בְּשׁוֹשְׁנַת הַעֲמָקִים כָּלֵל י"ב (בד"ה הַחֲלָק הַד') עַל דְּבָרֵי הֵרֵב מִג"א הַגָּ' ל'
וּלְהֵרֵב חֲכָמַת אָדָם בְּקוֹנְטְרִיס בֵּינַת אָדָם בְּשַׁעַר רֹבֵב וְחֲזָקָה סִי י"א וּלְעֵנִן חֲזָקַת מְעוֹבְרַת
אִי הוּיָא חֲזָקָה עֵינֵן בְּשׁו"ת עֲדוּת בִּיהוֹסֵף לְהַגָּאוֹן מְסַלְאֲנִים בְּסִי כ' דְּשָׁקִיל וְטָרִי בְּזֵה
וְנִדְעָתוֹ דְּלֹא הוּיָא חֲזָקָה וּמְדַמֵּי לָהּ לְחֲזָקָה הַעֲשׂוּיָה לְהַשְׁתַּנּוּת דְּמְעוֹבְרַת עֲשׂוּיָה לִילֵד עִי"ש
דְּבָרֵי קְדָשׁוֹ: כָּלֵל כ"ב) חֲזָקָה וְרוֹב נְקִיטִינָן דְּרוֹב עֲדִיף מִחֲזָקָה וּמִזֵּה הַקְּשָׁה הֵרֵב פִּתְחֵי
תְּשׁוּבָה בַּחֲוִי"ד סִי ש"ה סְעִיף כ"ג בְּנִחְלַת צָבִי עַל מָה שְׁכָתַב הֵרֵב מוהר"י קוֹלוֹן דָּאָם
הֵיזָה סָפֵק אִם אֲבָרְיוֹ מְרוֹקְמִין אִינוּ פּוֹטֵר הַבָּא אֲחֵרֵיו דְּמוֹקְמִינָן הָאָם בְּחֲזָקַת שְׁלֵא נִפְטָר
רַחֲמָה וְגַם הַגָּפֵל בְּחֲזָקַת שְׁלֵא נִתְרַקְמוּ אֲבָרְיוֹ וְאִמָּי הָא קִיָּמָא לָן אִין הוֹלְכִין בְּמָמוֹן אַחַר
הֵרֹב וְכִינּוֹן דְּרוֹבָא עֲדִיפָא מִחֲזָקָה אִמָּי מְסִיבִינָן לִיה לְפָדוּתוֹ עִי"ש וְהוּא קוֹשְׁיָא נְכוֹנָה
וּמְצָאֵתִי שְׁעֵמֵד בְּזֵה הַגָּאוֹן מוהר"י מְבָרִיסק (שׁו"ת מוהר"י"מ) בְּסוֹף סִי א' וְכָתַב לִינִישׁב
וְנ"ל אִף בְּאַמַּת כָּבֵר הָאִיר לָנוּ הַגָּאוֹן פְּנֵי יְאוּשַׁע בְּסוֹגֵיָא דְּמוֹמִין בְּכַתְּבוֹת דְּחֲזָקַת הַגּוֹף
עֲדִיף טָפִי מְרוֹב דֵּהָא לְרַבּוֹן גְּמִלְיָאֵל דֵּהֲלִכְתָּא פְּנוּתִיה בְּכַתְּבוֹת ד' י"ב גְּבִי מְשִׁאֲרֵסְתָּנִי
נְאֻנְסֵתִי דְּבְחֲזָקַת הַגּוֹף הֵיזָה מוֹצִיאִין מְמוֹן אֶלְמָא דְּחֲזָקַת הַגּוֹף עֲדִיף טָפִי וְכו' עִי"ש וְהֵרֵב
פִּת"ש עִי"ש כִּי כָּל רִז לֹא אָנִיס לִיה וְשׁו"ת מוהר"י"מ מְזַכֵּיר בְּסִפְרוֹ בְּמִקּוּמוֹת הֵרֵבָה בְּחֲלָק
אֵהָע"ז כְּמִדְּנֻמָּה לִי שְׁאִינוּ מְזַכֵּירוּ בְּחֲלָק יו"ד כִּי אֶפְשָׁר לֹא הֵיזָה בְּיָדוֹ שׁו"ת הַגָּ' ל' הָן
בְּעוֹדָנוּ עוֹסֵק בַּחֲוִי"ד וּבְעֵיקָר כָּלֵלִין עֵינֵן בְּתִשׁוּ' רִבִּינוּ מוהרש"ד"ם בְּחֲלָק ח"מ סִי שצ"ט
שְׁהִבִּיא דְּבָרֵי שְׁפָנְגְדוֹ הַחֲזוֹלֵק עָלָיו בְּנִדְוֹנוֹ וְסוֹבֵר דְּחֲזָקָה עֲדִיפָא מְרוֹבָא וְכָתַב עַל דְּבָרֵי
שְׁזֵה טְעוּת כְּדִמוּכַח פֶּחַ מִדְּבָרֵי כָּל הָרֵאשׁוֹנִים דְּרוֹבָא עֲדִיף מִחֲזָקָה: וְחֲזָקָה דְּאִתִּיא מִפְּחַ
סְבָרָא עֲדִיפָא מְרוֹבָא כֹּן כָּתַב מְרֹן מוהר"י"מ ט בְּחֲלָק אֵהָע"ז סִי ז"ך דֵּהָא דְּאֶמְרִינָן רֹבָא
וְחֲזָקָה רֹבָא עֲדִיף הֵינֵנוּ דִּינוֹקָא חֲזָקָה בְּסִתְמָא שְׁאִינָה בְּאָה לֹא מִפְּחַ סְבָרָא וְלֹא מִפְּחַ רֹבָא
אֵלָא דְּאֶמְרִינָן הַעֲמֵד דְּכָר עַל חֲזָקָתוֹ כְּגוֹן הַעֲמֵד טָמֵא עַל חֲזָקָתוֹ וְכִיּוֹצֵא אֲבָל חֲזָקָה דָּאִין
אָדָם פּוֹרַע תּוֹף זְמַנּוֹ דְּבָאָה מִפְּחַ סְבָרָא דְּחֲשִׁיב כְּעֵדִים דְּאֵנִן סְהַדֵּי דְּלֹא פְּרַעוּ דֵּהֲלֹאִי
שְׁיִפְרַע בְּזְמַנּוֹ עֲדִיפָא מְרוֹבָא עִי"ש גַּם מְרֹן מוהר"י"ט אֶלְגָּאִי בִּס' הַלְכוֹת יו"ט בְּפָרֵק ג'
דְּבִכּוֹרוֹת אוֹת ט"ל (דָּף ז"ך ע"א מְדָפוּס וּוְאֶרְשָׁא) נִמְשָׁף אַחַר סְבָרָא זוֹ וְכָתַב שְׁעַם שְׁהֵרֵב
מוהר"י"ט לֹא מְצָא רְאִיָּה בְּרוּרָה לְזֵה הָאֵמַת הוּא שְׁיִשׁ רְאִיָּה בְּרוּרָה לְזֵה מְסוּנְיָא דְּבִכּוֹרוֹת
דָּף כ"ג ע"ב גְּבִי מָאִי דְּאֶמְרִינָן בְּרָאָה חֲזִיר פְּרוּף אַחַר רַחֵל דְּאֶסוּר בְּאֲכִילָה דְּמִסְפָּקָא לִיה
לר"י אֶלְיָבָא דְּרִשְׁבֵּ"ג אִי סָבֵר יוֹלְדֵת מְרַחֲמַת אֶפְּלוּ בְּלֹא מִינָה וְכו' עִי"ש וְהֵרֵב מְקַנָּה
אֲבָרָהָם בְּאוֹת רצ"ה כָּתַב דְּמִתְשׁוּ' הֵרֵב ב"ח סִי קכ"ט בְּאַבְל שְׁמִסְפָּק אִם הוּא תּוֹף
שְׁלֵשִׁים יוֹם מוֹכַח דְּלֹא כְּהֵרֵב מוהר"י"ט וְאִין שׁו"ת הַגָּ' ל' מְצוּי אֶצְלֵי לְעֵינֵן בִּדְב"ק: וְכָתַב
הֵרֵב יֵד מְלֹאכֵי בְּכֻלֵּי הַדִּינִים בְּמַעֲרַכַת הַרִי"ש אוֹת תַּקְס"ג דֵּהָא דְּאֶמְרִינָן רֹבָא וְחֲזָקָה
רֹבָא עֲדִיף אִינוּ אֵלָא הֵיכָא דֵּהֵרֹב מְגַרַע הַחֲזָקָה וְהַחֲזָקָה מְגַרַעַת פֶּחַ הֵרֹב אֲבָל הֵיכָא
דְּאֶפְשָׁר לְהַתִּיר מִטְעַם הַחֲזָקָה בְּלֹא בִּיטוּל הֵרֹב לֹא אֶמְרִינָן כֹּן וְצִינּוּ לִישִׁטָּה מְקוֹבְצָת
בְּפָרֵק קָמָא דְּכַתְּבוֹת ד' מ"ד ע"א בְּשֵׁם הָרֵא"ש וְס' שִׁטְמ"ק שְׁבִינְדֵי הוּא דְּפוּס חֲדָשׁ וְלֹא
יִדְעָתִי כְּעַת אִיָּה מְקוּם דְּב"ק: עוֹד כָּלֵל אַחַר כָּתַב בְּיַד מְלֹאכֵי שָׁם בְּאוֹת תַּקְס"ד וְנ"ל
רֹבָא וְחֲזָקָה רֹבָא עֲדִיף אֶפְשָׁר דְּלֹא אֶמְרִינָן כֹּן אֵלָא בְּמִקּוּם שְׁהֵרֹב אֶמְרוּהוּ חו"ל כְּגוֹן
רֹב מְצוּיִין אֶצְלֵי שְׁחִיטָה מוֹמְחִין הֵם אֲבָל בְּרוֹב (שְׁחִיטו"ל) שְׁהֵם ו"ל לֹא הִזְכִּירוּהוּ אֵלָא

אנו אמרינו ליה דילמא בכה"ג לא אמרינו רובא עדיף מחזקה שו"ת הרדב"ז ח"ב כ"י סי' נ"ג אמנם מדברי הריב"ש בס"י שע"ט משמע לי שאינו סובר פן שפתיב דהנהו תלת דר"א בן פרטא בגטין דף כ"ח (עיר שפכשה פרקום וספינה שאבדה בים והיוצא ליהרג) שנותנים להם חומרי חיים וחומרי מתים אם נשאת תצא ואעפ"י שרובן לאבד דכיון שאפשר בהן ההצלה אין הולכין אחר הרוב אלא אחר החזקה ואף על גב דרובא וחזקה רובא עדיף הכא תרי חזקי וכו' עי"ש ונהרי רוב זה שרובן לאבד לא אמרוהו חז"ל והגאון נודע ביהודה במהדורא קמא בחלק אהע"ז סי' מ"ג (בד"הנעוד ראיה ברורה) פתב על דברי הריב"ש ולא ידעתי מנא ליה שהו רובן למיתה וכיון שאין בהני תלת רובן למיתה אין אנו אחראין לסברת הריב"ש וכו' עי"ש הרי דרוב זה לא אמרוהו חז"ל אם פן למה הוצרך הריב"ש לומר דטעמא דהולכין פאן אחר החזקה הוא משום דאיכא תרי חזקות תיפוק לי דאפילו אינו אלא חזקה אחת פיון דהרוב לא אמרוהו חז"ל לא אמרינו בזה רובא עדיף אלא מוכח דלא שאני ליה ובכל רובא וחזקה דינא הוא דרובא עדיף לולי דאיכא תרי חזקות ואם הוה אפשר לחלק כמ"ש הרדב"ז הוה אפשר לנישב מה שהשיג הרב נו"ב שם על הריב"ש מדאמרינו רוב מצויין אצל שחיטה מומחין וסמכינו על זה אף דאיכא תרי חזקותי וכו' עי"ש דיש לומר דברובא דאתמר בש"ס גם הריב"ש יודה דאמרינו דעדיף מתרי חזקותי ולא אמר הריב"ש אלא ברוב שלא נאמר בש"ס אף כפר פתבתי דמדברי הריב"ש עצמו מוכח דלא סבירא ליה לחלק בזה.

גם ראיתי להרב מקנה אברהם בסוף אות רצ"ה שכתב שמתשובת הרב תמים דעים סי' ע' מוכח דלא סבירא ליה פהרדב"ז שיהרי רובא דאין הנפלים בוכים לא אמרוהו חז"ל ונשתמש בכלל זה דרובא וחזקה רובא עדיף עי"ש ואין אצלי ס' הנ"ל לעיין בדב"ק ועיין בזה בס' מנחת משה הנד"מ לידדי הגאון משה נחום ירושלמסקי אבד"ק קאמינקא יצ"ו בשו"ת אהע"ז סי' י"ב ד' כ"ו ע"ד גבי רוב בני אדם אין מגרשין נשותיהם: ובמה שכתב הריב"ש הנ"ל דלגבי שתי חזקות לא אמרינו רובא עדיף כפר פתבתי שהרב נו"ב פתב דיש להוכיח דגם לגבי שתי חזקות רובא עדיף אמנם שם פתב מוסגר בחצאי לבנה ונ"ל ואולם לפי שכתבתי במקום אחר ובכל ספק בשחיטה יש שתי חזקות המתנגדות זו לזו דלבהמה יש חזקת אינה זבוחה ונגד זה יש לה חזקת טהרה שהרי בחייה טהורה היתה ואם אתה אומר שלא נשחטה אם פן עכשיו היא טמאה שהרי נבילה היא אם פן יוכל לקיים דברי הריב"ש ודו"ק עכ"ל והרב פתחי תשובה בנחלת צבי (הנז"ל בראש אות זו) פשהקשה על הרב מוהר"י קולון דהא קי"ל רובא עדיף מחזקה פתב דאין לומר דשאני הכא דאיכא תרי חזקות חזקת אשה וחזקת נפל שהרי מבואר בתשו' נו"ב (הנז"ל) דרוב עדיף גם משתי חזקות עכ"ל נראה שהבין בדעת הרב נו"ב דאף שכתב דלפי מ"ש במקום אחר (כנז"ל) יוכל לקיים דברי הריב"ש אין דעתו מספמת לסברת הריב"ש אבל לעניות דעתי אין זה מוכרח ושפיר יש לומר דאחר שפתח הוכחתו שלא פדברי הריב"ש חזר והודה לו דבדאיכא תרי חזקות לא אמרינו רובא עדיף: ומצאתי שהגאון מר ברביה דנוב"י בשו"ת שיבת ציון סי' ע"ג פתב בנדונו דבדאיכא תרי חזקותי לא אמרינו רובא עדיף מחזקה כמו שכתב הריב"ש בס"י שע"ט וכו' וכתב ואף שאמ"ו בנוב"י וכו' מפקפק בדברי הריב"ש ונהביא ראיות וכו' דרוב עדיף משתי חזקות מכל מקום בסוף דבריו מקיים דברי הריב"ש להלכה וכו' (והביא דברי הנו"ב הנ"ל) עי"ש שמתחזיק דברי

הַרִיב"ש לְהִלְכָה וּלְפִי זֶה גַם בְּנִדּוֹן דִּינָן יֵשׁ תְּרֵי חֲזָקוֹת וְכוּ' עכ"ל וְמִי לָנוּ גְדוֹל בְּקִי בְּמִקְלֵי דְאֲבוֹת כְּשִׁמוּאֵל בְּדִינֵי נְאֻם פֶּן יֵשׁ לָנוּ לְתַפְנוֹס כְּסִבְרַת הַרִיב"ש דְּבִמְקוֹם שְׁתֵּי חֲזָקוֹת לֹא אֶמְרִינָן רַבָּא עֲדִיף וְיֵמָּה שְׁכַתְּבַת הָרַב פְּתַחֵי תְּשׁוּבָה שְׁגַם בְּס' גִּנְתַּת וְרַדִּים כָּלֵל ל"ז נְקִיט דְּרַבָּא עֲדִיף מִתְּרֵי חֲזָקָתִי הִנֵּה עֵינֵינִי שֵׁם וְרֵאִיתִי שְׁאֲחֵר שְׁנִסְתַּפֵּק בְּזֶה וְצַדִּד לְכָאן וּלְכָאן כְּתַב לְהוֹכִיחַ דְּגַם נֶגְדַּ שְׁתֵּי חֲזָקוֹת רַבָּא עֲדִיף עַל פִּי דְּבָרֵי הָרַב פְּנִי יְהוֹשֻׁעַ שְׁהִבִּיא שְׁם וְסִינִים וַיֵּשׁ לְעֵינָן בְּזֶה וְלֹא הִיָּה הַזְּמַן גּוֹרֵם וְהַדְּבָר צָרִיף תְּלַמוּד הַנֶּה רֹאֵה שְׁלֹא הִתְחִילֵיט לֹמַר פֶּן וּמֵאֲחֵר שְׁלֹא רָאָה דְּבָרֵי הַרִיב"ש הִנֵּה"ל וְאַנּוּ אֵין לָנוּ אֱלָא סְבִרַת הַרִיב"ש וּבִתְשׁוּ' רַבִּינוּ עֲקִיבָא אֵיגָר בְּסִ' קצ"ח כְּתַב הָרַב הַשּׁוֹאֵל דִּישׁ סְתִירָה לְסְבִרַת הַרִיב"ש מִדְּבָרֵי רַש"י בְּקִידוּשֵׁין דָּף פ' ע"א ד"ה בְּהֵיָא דְרֹב תִּינוּקוֹת מְטַפְחִים הֵי נֶגְדַּ שְׁתֵּי חֲזָקוֹת חֲזָקַת טְהָרָה דְּתִינוּק וְחֲזָקַת טְהָרָה דְּהַעֲיָסָה וְהַשִּׁיב דְּאֲדַרְבָּא מִשֵּׁם יֵשׁ סַעַד לְסְבִרַת הַרִיב"ש וְשׁוֹב כְּתַב דְּלְכָאוּרָה דְּבָרֵי הַרִיב"ש נִסְתָּרִים מֵהֵיָא דִּילְפִינָן דְּאֲזִלִּין בְּתַר רַבָּא מְפָרָה אֲדַנּוּמָה וְכוּ' וּשְׁקִיל וְטָרִי קֶצֶת בְּזֶה וְלֹא נִתְבָּרְרָה לִי דַעְתּוֹ אִם תּוֹפְסֵי בְּסְבִרַת הַרִיב"ש וְהַגָּאוֹן חַת"ס בַּחֲזָאֵה"ז ח"א ס' ב' (בד"ה וְעוֹד) הִבִּיא דְּבָרֵי הַרִיב"ש וְנִשְׂאָ וְנָמַן עַל מַה שְׁהוֹכִיחַ בְּנוֹב"י בְּהַקְפָּה וְסִינִים דְּבָרֵיו (בד"ה מ"מ אֶמְרַתִּי) וְאֵין פָּאן הוֹכְחָה דְּרַבָּא עֲדִיף מִשְׁתֵּי חֲזָקוֹת וּכְהַרִיב"ש וְאֵין לָנוּ לְדַחוֹת דְּבָרֵי הַרִיב"ש מִפְּנֵי קְוִשׁוֹת הָאֲחֵרוֹנִים וְאִם חֲסוֹן הוּא כְּאֵלוֹנִים וְהַפְּנִי יְהוֹשֻׁעַ בְּכַתְּבוֹת בְּקוֹנְטְרִיס אֲחֵרוֹן ס' מ"ו הִבִּיא דְּבָרֵי הַרִיב"ש הִנֵּה"ל עכ"ל וְשֵׁם (בד"ה וְכָבֵר) כְּתַב דְּגַם בְּמְקוֹם אֲחֵר כְּתַב בְּזֶה וְלֹא הִנֵּה יִדְעָנָא דְּנוֹכְתִיָּה הִיכָא וְאֶפְרַיִם נְמַטְיָה לְבַר בְּרַתִּיָּה הַגָּאוֹן חֲתַן סוֹפֵר בְּשִׁיטַת רֹב וְקַבּוּעַ בְּחֻלְקַת ב' אוֹת כ' ד' יו"ד ע"א מְרָאָה מְקוֹם הוּא לְתִשׁוּ' חַת"ס יו"ד ס' כ"ד וְסִ' קס"ז (בד"ה וְהִנֵּה יֵשׁ מְקוֹם) וְשֵׁם רֵאִיתִי שְׁרָצָה לִיִּשְׁבַּת דְּבָרֵי הָרַב נוֹדַע בִּיהוּדָה (בְּעַנְיָן אֲחֵר דַּעְסִיק שֵׁם) עַל פִּי דְּבָרֵי הַרִיב"ש הִנֵּה"ל דְּלֹא אֶמְרִינָן רַבָּא עֲדִיף לְגַבֵּי שְׁתֵּי חֲזָקוֹת אֱלָא שְׁחִזֹר בּוֹ שְׁהָרִי אִיהוּ גּוֹפִיָּה בְּנוֹב"י אַהֲע"ז ס' מ"ג דְּחָה דְּבָרֵי הַרִיב"ש וְכוּ' וּמִדְּנִיל יְדִיָּה מִשְׁתַּלְּמִים וְכוּ' עִ"ש וְכָבֵר כְּתַבְתִּי דְּבָרֵי מֵר שְׁמוּאֵל בְּס' שִׁיבַת צִיּוֹן שְׁגַם דַּעַת הָרַב נוֹב"י לְמַסְקָנָא כְּסְבִרַת הַרִיב"ש וּמִתְיַשְׁבֵּים דְּבָרֵי הַנוֹב"י דַּעְסִיק בְּהוּ חַת"ס הִנֵּה"ל עִ"ש: הַמּוֹרֵם מְכַל הָאֲמוּר דְּסְבִרַת הַרִיב"ש דְּרַבָּא עֲדִיף לֹא אֶמְרִינָן נֶגְדַּ תְּרֵי חֲזָקוֹת לָאוּ דַחוּיָּה הִיא פִּי הַגָּאוֹנִים פְּנִי וְחַת"ס נְקִטִי כְּנוֹתִיָּה וְגַם הַגָּאוֹן שִׁיבַת צִיּוֹן סוֹבֵר פֶּן גַּם בְּדַעַת מֵר אָבִיו וְהַגָּאוֹן פֶּרַמ"ג בְּגִנְתַּת וְרַדִּים לֹא הִתְחִילֵיט בְּהַקְפָּה וְהַגָּאוֹן חֲתַן סוֹפֵר גַּם פֶּן דַּעְתּוֹ כְּסְבִרַת הַרִיב"ש עִ"ש וְרֵאִיתִי בְּס' תּוֹרַת חֶסֶד הַבְּדָפְסֵי חֲדָשׁ מִמֶּשׁ לְגָאוֹן בְּדוֹרְנוּ יצ"ו בְּסִ' א' אוֹת ב' שְׁהִבִּיא סְבִרַת הַרִיב"ש וְכַתְּבַת אֲבָל כְּבָר נִחְלְקוּ הָאֲחֵרוֹנִים עַל הַרִיב"ש וְהוֹכִיחוּ דְרֹב עֲדִיף אֶף מִשְׁתֵּי חֲזָקוֹת עֵינָן נוֹב"י מֵהַד"ק אַה"ע ס' מ"ג וְהַאֲרַכְתִּי מִזֶּה בְּמְקוֹם אֲחֵר עִ"ש עכ"ל וְאַנּוּ עֵנִי לֹא רֵאִיתִי חוֹלְקִים בְּפִירוּשׁ עַל סְבִרַת הַרִיב"ש וּמִדְּבָרֵי הַנוֹב"י אֵין הִכְרַח כְּאֲמוּר לְעִיל וּמַעֲיָנִי דְּמֵר נְעַלְמוּ דְּבָרֵי הַפְּנִי וְחַת"ס הַנּוֹז"ל וְאֵין לְהַאֲרִיף: כָּלֵל כ"ג) חֲזָקַת קְטָנוּת אֵי תְּשִׁיבָה חֲזָקָה אוּ לֹא לְפִי שְׁכָל יוֹמָא גְדֻלָּה וְאֲתֵאִי דְּאֵי אֶפְשָׁר לֹמַר הַעֲמִידְנָה עַל חֲזָקַתָּה לְעוֹלָם דְּסוֹף חֲזָקָה זוּ שְׁתַּסְתֵּר שְׁתַּגְדֵּל הַקְטָנָה הוּא מִחְלֻקַּת עֵינָן לְרַבִּינוּ מוֹהֲרִימ"ט בַּח"א ס' י"א וְסִ' מ"א וְלְמָרְן מוֹהֲרִיט"א בְּס' הִלְכוֹת יו"ט בְּפָרְקַע עַד כְּמָה אוֹת כ"ו ד' נ"ו ע"ב (מְדַפּוּס וּוְאֶרְשָׁא) וְיֵמָּה שְׁצֵינָן שֵׁם לְתִשׁוּבַת מוֹהֲרִימ"ט ס' מ"ה הוּא ט"ס וצ"ל מ"א וּבְדְבָרֵיו אֲשֶׁר בְּס' קִהְלַת יַעֲקֹב בְּמַעְרַכַת הַמַּ"ם אוֹת ר"ה (קְרוֹב לְסוֹפָה דָּף ע"ח ע"ד מְדַפּוּס אֲשֶׁפְּנִז) אֲשֶׁר גַּם שֵׁם נְמַשֵּׁף אֲחֵר סְבִרַת הָרַב מוֹהֲרִימ"ט דְּחֲזָקָה

דקטנות לא תשיבה חזקה מצויין סי' מ"א כמו שהוא האמת והרב פתח הדביר בסי' ח' אות ו' פתב בשם הרב סם חיי בסי' ל"ח ד' ע"ז ע"ג שהקשה על הרב מוהרימ"ט במה שביא ראיה דחזקות קטנות לא הויא חזקה מההיא דנדה דשאני התם דליכא חזקה דטהורה דבכל שעה היא מועדת ועלולה לכך משום הכי לא הויא חזקה דדונקא אם הנה לה זמן קבוע לטהרתה והנה לנו ספק אם הגיע זמנה שהוא רגילה לראות אז הנה סמכינן אחזקה דטהורה אבל פינו דלאו הכי הוא לא הויא חזקה מה שאין פן חזקה דקטנות דינש לה זמן קבוע שהיא קטנה וכשנולד ספק אם גדולה או קטנה בכי הא ודאי אזלינן בתר חזקות קטנות ובשם הרב חקרי לב בחלק יו"ד ח"א סי' קט"ו ד' ק"ע ע"ג פתב שהוסיף לומר דבנדה גופה יש חילוק דהטעם דמועדת ועלולה אינו אלא היכא דאיתרע חזקת טהרה בפעמים אחרות שראתה דם אבל בתולה אף דעל כל פנים סופה לראות דם כשיגיע פרקה מכל מקום כל שלא ראתה מוקמינן לה בחזקת טהרה אף לקדשים וכל שפן לחולין ואם פן קטנות וגדלות לא דמי אלא לבתולה דכל שלא ראינו שגדולה היא מוקמינן לה בחזקת קטנה דבימי קטנות אי אפשר להיות גדולה אלו תוד"ק גם בס' חיים ושלום ח"ב סי' ק"ן הובאה תשובת הרב מר אביו דשדי נרגא בראיות הרב מוהרימ"ט והרב המחבר פתב בשם הרב מוהר"ם בולה בס' זכות משה שהרבה להשיב על דברי הרב מוהרימ"ט ושפברא זו לא הונזרה בשום אחד מהפוסקים ושראיתיו אין בהם שום הוכחה וכו' עי"ש גם בס' בית הלוי להגאון מפריסק דליטא נ"י בח"ב כ"ל ל"ח פתב בשם הרב נשב שמעתתא שמעתא ג' פרק י"א שראית הרב מוהרימ"ט מסוגיני דיבמות ד' פ"ח גבי נאמנות עד אחד בשאר איסורין היכא דאמתחוק איסורא והרי נדה אמתחוק איסורא וכו' נעלם ממנו שהיא קושית התוס' בריש גטין ומדלא תירצו כמו שכתב הרב מוהרימ"ט מוכח דלא סברי פנותיה והרב המחבר נ"י פתב שדברי הרשב"א בחידושו ליבמות קרובים לדברי הרב מוהרי"ט וגם באר שאין מדברי התוס' סתירה לדברי הרב מוהרי"ט בגוף הדין אבל במה שנתן טעם משום שחזקה העשויה להשתנות אינה חזקה בזה מוכח מדברי התוס' בהיקף עי"ש דב"ק ובתשו' תורת חסד לחלק א"ח הנד"מ לרב גדול בדורנו יצ"ו ראיתי בסי' א' אות ב' שהזכיר סברת הרב מוהרימ"ט וכתב שפן פתב הפנ"י בק"א לקידושין וכ"מ בתשו' הרשב"א שפסק הרמ"א באה"ע סי' קנ"ה סי"ד בספק אם הגיעה לשנים דחשיב ספק השקול ואזלינן לחומרא ויש לדחות קצת ואף להסוברים דחזקות קטנות חשובה חזקה וכו' עי"ש דב"ק: פל"ג כ"ד) חזקת נפל פתב מרן מוהרי"ט א"ב בס' הלכות יו"ט בפרק עד כמה אות כ"ו (דף נ"ו ע"ב מדפוס אשכנז) דבספק נפל אין לומר העמד דבר על חזקתו דאף דעתה מספקא לן דילמא לאו נפל הוא מכל מקום תחלתו הנה נפל ונעמיד אותו על חזקתו הראשונה ובדבר שחזקתו לאיסור גם להרמב"ם חומר הספקות מן התורה דזה אינו דכל חזקה שאינו מצוי לעמוד באותה חזקה פי הקא דאף שתחלתו נפל מכל מקום בכל יום מתגדל ויצא מידי נפל לאו חזקה היא וכמ"ש מוהרימ"ט דחזקות קטנות לאו חזקה היא מהאי טעמא עכ"ל וכבר פתבתי באותה הקודמת דברים לוחמים על סברת הרב מוהרימ"ט בחזקה דקטנות ואוקי באתרין: פל"ג כ"ה) חזקת היתר אי מהני בספק שקול להתיר אפילו מדרבנן עיין להרבנים ש"ך יו"ד סי' נו"ן ופרי חדש יו"ד סי' כ"ח ומלא הרועים ד' נ"ו ע"א ופרי מגדים חלק א"ח סי' ח' במשפחות סק"ח (בד"ה אמר): פל"ג כ"ו) חול המועד אי איקרי יו"ט רשמתי בקונטרסי

אסיפת דינים חול המועד אות ו' ומה שאסור במלאכה בו אם הוא מדאורייתא רשמתי בקונטרסים זה במערכת המ"ם אות קל"ו ונדפס בשדי חמד ח"א בחלק דברי חכמים: פלל כ"ז) חייב מצינו דתני הכי בדבר שאין בו אלא איסורא בעלמא עיין למ"מ בסה"ב מנחה טהורה ד' פ' ע"ב והביא מ"ש בשפת ד' מ' ע"ב מאי חייב מ"מ ע"ש ועיין למרן מוהרד"ף בשו"ת מכתם לנדוד א"ח רס"א א' דפ"א מ"ש בש"ס הכי נמי דמייחייב דר"ל מ"מ פדין פל דבר דדבריהם שיש שרש מהתו' (עיין לקמן אות צ"ב) וז"ל הרב גו"ר בכלל מ"ב (ד"ה ודע) ואף דיש בגמרא לשון חייב ואינו אלא איסור תורה לחוד כמו בקא דפסחים ד' מ"א ע"א אבל כוונת מייחייב ע"ש ברש"י ורש"ל עכ"ד מתבאר מכל זה דבלשון חייב האמור בש"ס יתכן לפרש דאינו אלא איסורא בעלמא והיה נלע"ד פשוט דבלשון הפוסקים לא יתכן לפרש כן דכיון דדרך הפוסקים לכתוב בלשון ברור מסתמא פונתם לומר שחייב בעונש הראוי לאותו דין אם מיתה או פרת או מלקות ולא יכתבו חייב על דבר שאינו אלא איסור בעלמא אלא שראיתי להרב מעשה אברהם בשו"ת יו"ד סי' ל"ה ד' פ"ד ע"ב שחייב מ"ש הרשב"ץ בח"ג סי' קל"ג דאסור לשחוט לישמעאלים כפש פסחם דכיון שזה עושים פעין פסח זכר לעקדה והם רשאים להקריב בבמה שלהם וישאל השוחט הני שוחט קדשים בחוץ וחיוב פרת אפי' בקדשי עכומ"ז וכו' וכ"כ הרמב"ם בסוף הלכ' מעהק"ו ולא השיג עליו הראב"ד במ"ש דחייב פרת אף שלא אמרו בגמ' אלא אסור עכ"ד הרשב"ץ והשיב ע"ז הרב מעש"א שם ע"ג דהרמב"ם לא כתב גבי קדשי עכומ"ז חייב פרת אלא כתב חייב וכיון שלא פירש פרת אפ"ל שר"ל אסור כמ"ש בגדרים ד' נ"ט גבי בצל שירדו גשמים וצמחו רשב"ג אומר הגדל בחיוב חייב וכתב הרשב"א שם דחייב דקתני פי' באיסור וסיים אף הרא"ש שם ד' ע"ו דחה דבריו עכ"ל והנה דברי הרא"ש לא מצאתי וחי' הרשב"א אין בידי וגוף דבריו אין נלע"ד דמלבד דדונסק גדול הוא לפרש כן בדברי הפוס' והמפרשים אף אם נוכל לפרש כן בלשון הש"ס ועוד אף אם בעלמא נוכל לפרש כן גם בדברי הרמב"ם מ"מ פדין זה משמע ודאי דכונתו לומר דחייב ממש שיהי' פדין ט"ו כתב דשוחט ומעלה בחוץ בזה"ז חייב מפני שראו ליקרב בפנים שקדושה ראשונה קדשה לעת"ל ולא פירש חייב פרת ופשוט דחייב דקאמר היינו פרת במזיד וקרפן בשוגג כמ"ש בעיקר הדין בריש פי"ח וא"כ ודאי דגם מ"ש פדין י"ו בקדשי עכומ"ז חייב ר"ל פרת וקרפן וכמו שהבין הרשב"ץ: פלל כ"ח) חיבור ע"י אדם אי הנה חיבור עיין מה דשקו"ט בזה הרב מטה אהרן במערכה זו ובד' ק"ל ע"ג והביא תוספתא אחרוג שנופרץ וכו' ושקו"ט אי מייירי תוס' זו לכל מקלי או דוקא לטומאה והרבנים בית השואבה ד' קכ"ה ע"ב ורוך דגן בנימוקיו על הש"ע סי' תרמ"ח הביאו דרבינו שמשון בפ"ג דאהלות מ"ד מפרש התוס' לענין לצאת י"ח ע"ש ונראה שגעלם דבר זה מעיני העדה הרבנים יד אהרן שהובא במטה אהרן שם והוא עצמו כמו שיראה הרואה וכן געלם מהר רל"ץ בסה"ב מנחה טהורה ד' מ"ד ע"א ע"ש מאי דשקו"ט ע"ד הרב יא"ה וכן התקמה על הרב מוהר"ם בנע"ט בשו"ת הר המור שכתב בסי' א' (ד"ה והנה) דמה שהבין הרב השואל דתוס' זו שנויה לגבי אחרוג של מצוה שגגה היא בידו שיתוס' זו היא בפ"ג מטבול יום לענין אם נגע טבול יום וכו' ושוב מסיק דגם לטומאה אין לדמות העניינים וכו' ע"ש ונהרי הרש"מ מפרש התוספתא לאחרוג של מצוה ויותר תימה שפבר הזכיר שם להרש"מ דאהלות הנ"ל כיע"ש והרב דברי אמת בקונטרסים יו"ד

סי' א' (ד"ה נחזור) הקשה ע"ד הראב"ד פ"ז דביפורים מתוס' זו עי"ש ולפי האמור י"ל דהראב"ד מפרש התוס' לענין לצאת י"ח מצוה אבל לענין טומאה ס"ל דמודה תנא דתוס' דהוי חיבור והרב חת"ס א"ח סי' מ"ו פשיטא ליה דתוס' זו מירי לענין טומאה עי"ש שלא זכר שיש מחלוקת בזה וע"ע בענין חיבור ע"י אדם להרפנים רע"ק איגר בתשו' סי' י"א וחת"ס א"ח סי' ה' ועתה נד"מ ס' זכרנו לחיים ח"ב וראיתי בד' ב' אות ד שכתב דהרב מטה אהרן הביא דברי הרש"מ בפירושו תוספתא זו עי"ש ואנא עניא לא חזינא כי האי סימנא כי כן מ"ש בחי' שבסו"ס ח"א הוא האמת כיעי"ש וענין להרב קהלת יעקב במענה לשון ח"ג סי' תרכ"א.

אחר זמ"ר הגיע לידי ס' צפיקת בדבש וראיתי בסי' ל"ד שהאריך בעניינים אלו עי"ש ובסי' ל"ה (ובשדי חמד ח"א בחלק אסיפת דינים במערכת ארבעה מינים סי' א' אות ה' פתבתי קצת בזה עי"ש) ועתה נדפס ס' דברי מלפיאל לידידי הגאון מלפיאל צבי הלוי אבד"ק לאמזא וראיתי בסי' ל"ג שהאריך מאד בעניינים אלו בחריפות ובקיאות רב ענין שם דברי קדשו: פלל כ"ט) חיבור ע"י אדם אי הנה חיבור ראיתי בס' שיירי טהרה להרב מוהרש"ק (שנודמן לידי בשאלה) ד' ס"א סי' י"ג י"ד ט"ו שכתב לחלק בין דאורייתא לדרבנן דבדרבנן אמרי' דהוי חיבור וראיתי מדמהני חיבור ע"י אדם בעירוב ובלח"מ ולא זכר דברי הרפנים בית יעקב ושב"י ח"א סי' ל"ה דמתבאר מדבריהם דלא ס"ל לחלק בין דאורייתא לדרבנן וענין בדברי הרפנים שרשמתי באות כ"ח דיוק: פלל ל') חרש שדברו חכמים בכל מקום שאינו שומע ואינו מדבר כתבו רבינו שמשון ורבינו עובדיא בפרק קמא דתרומו' דלאו פללא הוא מדתנו בריש חגיגה חרש ובכללו מדבר ואינו שומע וכן לענין חליצה בפרק מצות חליצה עי"ש ויש לדקדק אמאי לא מייתו נמי ברייתא דנדרים דף ע"ג ע"א ושמע אשה פרט לחרש והנינו מדבר ואינו משומע כמו שהכריח הרא"ש שם וכן כתב הר"ן.

הן אמת דהג' תבואת שור בחידושי לגטין דף ט"ז פתב דלא נאמר הפלל אלא היכא דתני חרש בהדי שוטה אבל כי תני חרש לבד מדבר ואינו שומע בפלל אף לא פתב פואלא לדעת הרמב"ם אבל הרש"מ והרע"ב ודאי לא סברי הכי מדהוכיחו דלית' להאי פללא מההיא דיבמות ק"ד ע"א החרש שחלץ וכו' והתם לא תני שוטה ומנא ליה דלאו פללא הוא אלא על פרחין דלא שאני להו ואם פן הנה להו לאתווי ההיא דנדרים ונהיא דנדרים עדיפא דלא מירי פלל באינו שומע ואינו מדבר (ומה שכתב בתבואת שור לדעת הרמב"ם דההיא דחרש וכו') פנין דלא תני שוטה נמי גם מדבר ואינו שומע בכלל וגם הג' קרן אורה בחי' ליבמות ק"ד ע"ב פתב דהרמב"ם מפרש מתני' דהחרש שחלץ וכו' במדבר וא"ש עי"ש.

אחרי המחילה רבה זהו הפך פשט דברי הרמב"ם בסוף פרק שני מהלכות אישות דכללא פניל דחרש וחרשת האמורים בתורה בכל מקום היינו שאינו שומע ואינו מדבר ומשמע שפונתו ליתן פלל על כל מקום שדברו חכמים ולא לבד על מקומות שבהיבורו קאמר וענין לקמן אות ק"ו ומשמע נמי אף היכא דתני חרש לבד בלא שוטה וענין בדברי מרן הב"י אה"ע סי' קכ"א (ד"ה ודוקא) דמתבאר גם פן דחרש בלא שוטה נמי מפרש שהוא שאינו שומע ואינו מדבר ונראה דמשום דאפשר לומר דהפלל לא נאמר אלא על מה

שִׁשְׁנו חֲכָמִים בְּלִשׁוֹן הַמְשָׁנָה מְשׁוּם הֵכִי לֹא מֵיִתּוּ מִבְּרִיָּתָא דְנִדְרִים דְּמֵי הַכְּנִיסוֹ שְׁתַּצֵּא
אֵלָא דְבִצְאָמַת זֶה דּוֹחֵק גְּדוֹל דְּמֵי קֶאֱמָרִי בְּמִשְׁנֵינֵינוּ בְּכָל מְקוֹם תָּנַן וְצ"ע (וְדָרָה אֲגַב אוֹמֵר
אֲנִי דְלִפִּי מַה שְׁפָתַי בְּתַבּוּאֵת שׁוֹר דְּחֵרֵשׁ לְבַד מִשְׁמַע נְמִי מְדַבֵּר וְאִינוּ שׁוֹמְעֵי נִרְאֶה דְנִכּוֹן
לְכַתּוּב בְּכַתְּנֻבוֹת חֵרֵשׁ בְּפִירוּשׁ שְׁאִינוּ שׁוֹמְעֵי וְאִינוּ מְדַבֵּר וְכֵן בְּחֵרֵשׁת וְעֵינָן שְׂבֵט בְּנִימִין
סִי רִי"ט וּרְכ"ג שְׁפָתַי סֵתֵם.

וְאִף שִׁישׁ לׁוֹמֵר דְּמִמִּילָא מוּבָן שְׁאֵם לֹא פֶן לֹא הָיוּ כּוֹתְבִים פ' הַחֵרֵשׁ מְכַל מְקוֹם נְכוֹן
לְבָאָר וְלְכַתּוּב פֶן בְּפִירוּשׁ וְכֵן מְצֵאתִי בְּשֵׁבֶט בְּנִימִין הַנ"ל בְּסִי' עַד"ר בְּכַתְּנֻבַת חֵרֵשׁת
עִי"ש): וְיֵשׁ לְדַקְדָּק עַל הַרְע"ב דְּבִפְרָק קֶמָא דְתַרּוּמוֹת פְּתַב דְּלִיתָא לְהָאִי פְּלֵלָא וְאִילוּ
בְּפִרָק שִׁישִׁי דְמִסְכַּת שְׁבוּעוֹת דְתָנַן אִין נִשְׁבְּעִין עַל טַעֲנַת חֵרֵשׁ וְכו' פְּתַב וְכַגּוֹן שְׁטַעֲן
בְּרִמְיָה דְחֵרֵשׁ שְׁדַבְּרוּ חֲכָמִים בְּכָל מְקוֹם שְׁאִינוּ שׁוֹמְעֵי וְאִינוּ מְדַבֵּר (וְהֵם דְּבָרֵי רִש"י
וְהַר"ן שָׁם) מִשְׁמַע דְּהַפְּלִל שְׁרִיר וּבְרִיר שְׁהוּא דְנוֹקָא שְׁאִינוּ שׁוֹמְעֵי וְאִינוּ מְדַבֵּר וְאִהֲכִי
הַנְּצֵרָה לׁוֹמֵר דְּטַעֲן בְּרִמְיָה וְאִילוּ לְכָף נִתְכַּוְּנָן רַבֵּינוּ הַתּוֹי"ט בְּמָה שְׁצִינָן לְעֵינָן בְּפִירוּשׁ
הֵרַב דְתַרּוּמוֹת עִי"ש וְנִרְאֶה לִינִישׁב דְּכִי נִימָא דְלִיתָיָה לְהָאִי פְּלֵלָא לֹאוּ לְמִימָרָא דְאִינוּ
שׁוֹמְעֵי וְאִינוּ מְדַבֵּר לִיתָיָה בְּמִשְׁמַעוֹת חֵרֵשׁ אֵלָא פְּלוֹמֵר דְּהָא וְהָא אִיתְנָהוּ וְאֵם פֶן כְּלִפִּי
מֵאִי דְמִשְׁמַע נְמִי אִינוּ שׁוֹמְעֵי וְאִינוּ מְדַבֵּר הַנְּצֵרָה לׁוֹמֵר שְׁטַעֲן בְּרִמְזוּ וְיִוֹתֵר נִרְאֶה דְבַהֲהִיא
בְּהַכְּרַח דְּמִינֵי דְנוֹקָא בְּאִינוּ שׁוֹמְעֵי וְאִינוּ מְדַבֵּר דְּאִי בְּמִדְבַר וְאִינוּ שׁוֹמְעֵי אֲמֵאִי אִין נִשְׁבְּעִין
עַל טַעֲנָתוֹ הֵרִי כְּפִקְחָא לְכָל דְבַר הוּא (עֵינָן לְקַמָּן אוֹת ל"א) וּבְגַמ' מְמַעֲטִינָן חֵרֵשׁ מְדַכְתִּיב
פִי יִתֵּן אִישׁ וְכו' וּמְדַבֵּר וְאִינוּ שׁוֹמְעֵי דְכְּפִקְחָא הוּא לֹא שְׁיִיף לְמַעוּטֵי וּק"ל: וְנִרְאִיתִי בְּשׁו"ת
צִמַח צְדָק לַה"ג מוֹהֲר"ם מְלִיבְּאֵנוּיץ בַּאֲה"ע סִי' ש"כ"ג שְׁהַקְשָׁה עַל דְּבָרֵי רַבֵּינוּ שְׁמִשׁוֹן
בְּפִרָק קֶמָא דְתַרּוּמוֹת הַנ"ל שְׁהִיָּה לוֹ לְהוֹסִיף מַה שְׁאֶמְרוּ בְּמַגִּילָה ד' י"ט הַפֶּל כְּשֵׁרִים
לְקִרּוֹת אֵת הַמַּגִּילָה חוּץ מִחֵרֵשׁ וְכו' וְתִירֵץ דְהַרְש"מ פְּתַב פֶן עַל פִי הִירוּשְׁלָמִי וְשָׁם פ"ב
דְּמַגִּילָה אֶמְרוּ לִית כְּפֵאן חֵרֵשׁ אֲשַׁגְּרַת לִישָׁן הוּא.

וּלְפִי הַנִּרְאֶה לֹא רָאָה דְבָרֵי הֵרַב תּוֹסֶפֶת יוֹם טוֹב בְּתַרּוּמוֹת שָׁם שְׁנַרְגָּשׁ מֵהֵיָא דְמַגִּילָה
וְנ"ל פְּתַב הֵרַב דְּהָא לֹאוּ פְּלֵלָא וְכו' וְכֵן בְּפ"ב דְּמַגִּילָה וְהֵתֵם וְדֵאִי דְנוֹקָא מְדַבֵּר דְּהָא קוֹרָא
הַמַּגִּילָה הַיְלִכְף לֹא הַנְּצֵרָה לְהַבִּיאֵו עַד כְּפֵאן וְאִין דְרָה זֶה נְכוֹן בְּעֵינֵי לְפִי מִשְׁמַעוֹת לְשׁוֹנוּ
לְכֵן נ"ל דְלִשׁוֹנוּ אִינוּ מְדוֹקְדָק וְכִנְּנָתוֹ לׁוֹמֵר דְלֹא מְצִי לְאַתּוּיָי מֵהֵיָא דְשְׁבָקָא לְהֵיָא
דְדַחִיק וּמוֹקִים אֲנַפְּשָׁא בְּמִדְבַר וְאִינוּ שׁוֹמְעֵי וְאִינוּ סוֹתֵר הַפְּלִל דְרַק בְּסֵתֵם הוּא אִינוּ שׁוֹמְעֵי
וְאִינוּ מְדַבֵּר וְהֵיָא דְמַגִּילָה כְּמִפְרָשׁ דְּמִי דְכִינָן דְתַנִּי הַפֶּל כְּשֵׁרִים לְקִרּוֹת הַנְּיָא כְּפֵאִילוּ תַנִּי
חוּץ מִמְדַבֵּר וְאִינוּ שׁוֹמְעֵי וְעֵינָן תּוֹס' חֲגִיגָה ב' ע"ב ד"ה חֵרֵשׁ דְּוִמְיָא דְשׁוֹטָה וּק"ל: וְמַה
שְׁיִינִישׁב בְּצ"ץ דְבָרֵי הַרְע"ב עַל פִי דְבָרֵי הִירוּשְׁלָמִי לִית כְּפֵאן חֵרֵשׁ וְכו' הִנֵּה גַם הַגְּר"א
בְּשִׁנּוֹת אֵלִיָּהוּ אַחַר שְׁפָתַי דְלִפִּי הַש"ס דִּילָן אִין סְתִירָה מֵהֵיָא דְחֲגִיגָה וְגַם אֵהֵיָא
דִּיבְמוֹת פְּתַב כְּדְבָרֵי הַתּב"ש פִּינָן דְלֹא תַנִּי שׁוֹטָה וְכו' פְּתַב עוֹד וְנ"ל וּמְכַל מְקוֹם יֵשׁ רֵאָזָה
מְדַתְנָן בְּמַגִּילָה וְכו' אֲבָל בְּאַמַּת לְפִי הִירוּשְׁלָמִי לִית כְּפֵאן חֵרֵשׁ מֵהֵתֵם נְמִי אִין רֵאָזָה ע"כ
אִף לִינִישׁב בְּזֶה דְבָרֵי הַרְע"ב נִרְאֶה לִי הַדֵּל דְאַחַר הַמַּחֲזִי"ר אִין זֶה מִן הִישׁוּב כְּלָל שְׁאֵם
הַרְע"ב בְּמַגִּילָה הִיָּה מְבִיא מַה שְׁאֶמְרוּ בִירוּשְׁלָמִי לִית כְּפֵאן חֵרֵשׁ הִיָּה אֲפִשֵׁר לׁוֹמֵר דְּהֵכָא
סְמָה אֲדַהֲתֵם וְדַמְשׁוּם הֵכִי לֹא מֵיִתִּי מִינָה בְּרַם הָא חֲזִינָן דְּהֵתֵם לֹא אֲמַר מִיָּדִי וְהִנֵּיִת
הַמְשָׁנָה כְּפִשְׁטָה דְתַנִּינָן נְמִי חֵרֵשׁ וְלֹא מִשְׁמַע מְסִתְמָא דְהוּא בְּאַשְׁגַּרְת לִישָׁן וְלְכֵן קִשָּׁה
דְּהִנָּה לִיָּה לְאַתּוּיָי נְמִי הֵיָא דְמַגִּילָה וְלֹא עוֹד אֵלָא דְגַם עַל הִירוּשְׁלָמִי קִשָּׁה דְהִנָּה לִיָּה

לאתוויי הדיא דמגילה נמי דהא מבואר שם דמאן דאמר לית פאן חרש הוא רב חסדא
שהוצרך לומר פן לאוקומי מתניתין פרבנן ומאן דאמר לית פלליה דרבי פללא הוא ר'
יונה וסתמא דש"ס מסייעו פיענין בריש תרומות ובפרק קמא דחגיגה ובפרק מצות
חליצה וכמה מהקנשי לומר דרי"ו סמוך על מה שאמר ר"ח לית פאן חרש ור"ח גופיה
אפשר דלא סבר כר' יונה אלא סובר דהפול קניי ודברי התב"ש והגר"א לדעת הש"ס
דילן וכן פתב הרב קרבן העדה שם במגילה לחד פירושא דאי סלקא דעתך דחרש הוא
דוקא הא סתם חרש הוא אינו שומע ואינו מדבר ולא שייך דקא לומר פן עיי"ש ולכן
נראה דמה שפירץ הרב תוי"ט הוא נכון דהדיא דמגילה שאני דהנה ליה פאילו פירש
בהדיא מדבר ואינו שומע: ובדרך זו אלף ליישב מאי דקשה לכאורה אהאי פללא
דבסנהדרין ד' ע"א תנן אינו שומע ולא חרשין והיינו מדבר ואינו שומע אף להנ"ל ניחא
דכיין דדריש מקרא דאינו שומע בקולינו הרי אם פן מבואר דבמדבר ואינו שומע איירי
מתניתין והיינו דהרמב"ם פרק שביעי מהלכות ממרים הלכה יו"ד פתב הנה אהך מהם
וכו' או חרש וכו' אף דלפום פללא דכנייל לן בסוף פרק שני מהלכות אישות דחרש היינו
שאינו שומע ואינו מדבר יש במשמע דלא מיעט אלא שאינו שומע ואינו מדבר אבל אם
הנה אהך מדבר ואינו שומע אינו מצילו מדין פן סורר ומורה אלא דלא חש לכתוב
מפניו מדבר ואינו שומע דכיין דנקט דרשא דקרא דאינו שומע בקולינו מוכן ממילא
דבמדבר איירי ותו דאי חרש דהכא היינו שאינו שומע ואינו מדבר תיפוק לי משום מה
שאינו מדבר דנתמעטו מואמרו ולא אלמין וכיין דהענין מוכן מאיליו נקט סתם חרש
וסתמו כפירוש מדבר ואינו שומע ואינו סותר הפול ועיין לקמן אות ק"ז שהבאתי בשם
נודע ביהודה אבן העזר סי' ג"ן דהרב השואל נסתפק במה ששנינו בבכורות ד' מ"ה ע"ב
והחרש והשוטה פשרים בבהמה ופסולים באדם אם הוא חרש גמור שאינו שומע ואינו
מדבר או היינו מדבר ואינו שומע לפי שפתב הרע"ב בפ"ק דתרומות דלאו פללא הוא
והגאון נ"ב צדד להוכיח מגוף המשנה דהוא מדבר ואינו שומע עיי"ש ולפי מה שפתבתי
לעיל בשם הג' תב"ש והגר"א דש"ס דילן נקיט האי פללא אם פן קשה עלינו מה נענה
למתני' דבכורות הנ"ל לפי הוכחת הנו"ב דבמדבר ואינו שומע מייירי וסותר הפול
לכאורה אף לפי דרכנו ניחא דלפי הוכחת הנו"ב הרי הוא פמבואר במתני' דבמדבר ואינו
שומע איירי ואינו סותר הפול (ומה שיש לפקפק על דברי הנו"ב פתבתי באות ק"ז הנ"ל
וגם על דברי הצ"ח פתבתי בקונטרס אסיפת דינים במערכת חליצה סי' א' סוף אות כ'
קח"מ) ועיין בתנאים סי' ל"ה סק"ז הובא בצ"ח הנ"ל אות ג' דמה שאמרו בתוספתא
פרק ג' דשבועות לענין עדות ושמעה פרט לחרש דהיינו מדבר ואינו שומע ואינו סותר
הפול כיין שמפירש שם אם לא יגיד פרט לאדם שמעינו דפרט לחרש היינו מדבר ואינו
שומע דאם אינו מדבר גם פן תיפוק ליה מאם לא יגיד: ונדע דמציינו בדברי הפוס' דנקטי
חרש בסתם וכוננתם היא מדבר ואינו שומע עיין במג"א סי' קצ"ט סק"ח בשם הל"ח ע"ד
הרמ"א אלא דהמג"א עצמו לא ניחא ליה לפרש פן עיין במחצית השקל שם: ובשו"ת
צמח צדק הנ"ל שקו"ט לענין מי ששומע פשמצונחים לו בקול גדול אי חשיב אינו שומע
ועיין במה שרשמתי בקונטרס אסיפת דינים מערכת חליצה סי' א' אות כ': פלל ל"א)
חרש המדבר ואינו שומע הרי הוא פפקח לכל דבר עיין גטין ד' ע"א ובחגיגה ד' ב' ועיין
תוס' מגילה ד' י"ט ע"ב ובהר"ן שם ועיין להרב המגיד ומרן פסוק משנה בפרק כ"ט

מהלכות מכירה מאי דשקלו וטרו על מה שגראה מדברי הרמב"ם שם דס"ל דמדבר ואינו שומע הוא פחרש לא ישמע ולא ידבר לכל עגון.

ועיין להרבנים תב"ש בחי' לגטין ד' ט"ן ופר"ח אה"ע סי' ק"ך סק"ה ד"ה ואיפא ובמאמר מרדכי לגטין בד' קכ"ז ובשו"ת בית שלמה ב"ח א"ח סי' צ"ה ובלשון לימודים ד' ח"י ע"א והרב בדרישה ח"מ סי' רל"ה סי"ט פתב ליישב דעת הרמב"ם דמה שאמרו בגטין הנ"ל זה וזה הרי הם פפקחים אינם דברי הברייתא אלא דברי ר' זירא ולא קאי למדבר ואינו שומע ומלבד דוחק דבריו כמוכן נראה דנעלם ממנו ש"ס דחגיגה הנ"ל דמוכח דהוא לשון הברייתא ופירושו זה וזה היינו שומע ואינו מדבר ומדבר ואינו שומע וכן מוכח מדברי התוס' שם בד"ה שומע וכן הוא בהלכות גדולות הלכות מגילה ונ"ל ת"ר מדבר ואינו שומע זהו חרש שומע ואינו מדבר זהו אלם וזה וזה הרי הם פפקחים לכל דבר וכן פתב הרשב"א בתשו' שהביא מרן הב"י באה"ע סי' צ"ו בד"ה ומ"ש אבל אם שומעת אף על פי שאינה מדברת דכפקחת היא לכל דבר כדמנא מדבר ואינו שומע וכו' שומע ואינו מדבר זהו אלם וזה וזה כפקח לכל דבר ע"כ ופלא על הרב הדרישה שנעלם ממנו כל זה וכן מדוקדק לשון רש"י בגטין שם בד"ה חו"ש דזהו כפקח כדמנא בהדיא ע"כ ובדרישה נראה דגורס בדברי רש"י כדמסיק ולכן פירש דאינו מהברייתא אלא מסקנא דש"ס אבל לגרסתו פקדתי ודאי אברייתא קאמר אמנם הרב המגיד בפרק כ"ט ד"ן ב' מהלכות מכירה גורס בדברי רש"י כדאייתא ולא פקדתי עי"ש ומצאתי שהגאון שואל ומשיב בהגהותיו על הירושלמי (ציון ירושלים) בפ"ק דחגיגה פתב בקיצור שנעלם מהדרישה ש"ס דחגיגה ושכתב על זה בתשו' (פעת לא ידעתי מקומה).

אחר זמן רב הגיע לידי ס' מלאכת חרש לאחד המיוחד מרבנו דורנו יצ"ו ושם ראיתי בהספמת הרב שואל ומשיב שתמה בזה על הדרישה וכן הקשה הרב קדושת ישראל על גטין ד' ע' ועי"ש שהאריך שוב בא לידי ס' גט מקנשר להרב מוהר"מ בולה וראיתי שבסימן י"ז אות י"א האריך בדברי ה"ה ומרן הנ"ל וב"ח ופר"ח בבקיאות נפלא מפמה מקומות בהרמב"ם וממ"ש בס"ו פ"ב מהלכות אישות עי"ש נפלאות מתורתו ועיין בדברי מוהר"ל שהביא מרן הב"י בא"ח סי' ג"ן ד"ה כתוב אם יש לצרפו לעשרה לא ידענא מאי מפעיא ליה הא קיימא לן הרי הוא כפקח לכל דבריו כדמנא בריש חגיגה עכ"ל ועיין בתומים סי' ל"ה סק"ז דמה שאמרו בתוספתא פרק שלישי דשבועות ושמעה פרט לחרש וכו' אם לא יגיד פרט לאלם החרש היינו מדבר וא"ש ושמענין דאי לאו דבעינן ראוי לשמעה הנה פשר לעדות דכפקח הוא ובקונטרסי אסיפת דינים במערכת חליצה סי' א' אות כ' רשמתי לעגון חליצה למדבר ואינו שומע עי"ש: אחר זמן רב ראיתי שיש להפליא עוד על הרב הדרישה הנ"ל דהרי בדרישה ליו"ד סי' א' בדין חרש המדבר ואינו שומע שכתב מרן הב"י (בד"ה ודע עוד) בשם הא"ז דלא ישחוט ותמה עליו מדמנא בריש חגיגה זה וזה הרי הם פפקחים וכו' הנה שם בדרישה שקיל וטרי ליישב דברי הא"ז ונקיט לה בלשון ברייתא כיעי"ש וצ"י למה שכתב הוא עצמו בח"מ סי' רל"ה והוא תמוה ושם ראיתי שכתב שרבינו שמשון הביא בפ"א דתרומות תנא דחולק על ברייתא זו וסובר דאינם פפקחים ועינית שם ואבקשהו ולא נמצא כמו שיראה הרואה והרב חננא וחסדא ח"ב ד' ר"ל אות ק"ב פתב בשם הרב בית דוד אה"ע סי' ל"ג דמה ששנינו בבכורות ד' מ"ה ע"ב חרש מפלל המומים וקימא לן דכל המומים הפוסלים בכהנים פוסלים בנשים

היינו חרש גמור שאינו שומע ואינו מדבר אבל מדבר ואינו שומע או איפכא הרי הוא כפקח לכל דבר אלא דלעגן שבועה בנדונו שנושבע למשודכתו, לקיום השדוכין כתב דמתירין לו שלא מדעתה דאדעתא דהכי לא נשבע עי"ש ועיין בתשובה שבסוף ס' מגן גבורים בסי' ד' דף ז' ע"ג וכתב הרב פרי מגדים בפתיחה הפוללת ח"ב אות ד' שקמה שפכת מרן ב"י ח"מ סי' רל"ה לחד שינויא דדוקא פשוטא קצת הוי כפקח אבל כשאינו שומע כלום הוי פשוטה באמת כל הפוסקים כתבו דגם בזה הוי כפקח: כלל ל"ב) חליצה דמיא לן בסי' קס"ט סעיף ל' דצריך החולץ לדחוק רגלו בשעת חליצה אם הוא מדאורייתא או אינו אלא מדרבנן.

הגאון קרו אורה בחידושיו ליבמות על ד' ק"ג ע"א שקיל וטרי בזה ונראה דעתו דהוא מן התורה עי"ש ופשט דברי הרא"ש שם שפכת הטעם משום שלפנימין מנעל של ב"ד גדול וכו' ע"ש מטין דהוא מדרבנן וכן ראיתי להרב מנחה טהורה ד' ל"ד ע"א שפכת בשם הרב מוהרשד"ם אהע"ז סי' צ"ו דאינו אלא מדרבנן עי"ש.

ומ"ש דאי דחיסה מדאורייתא צ"ע להרי"ף אמאי לא מעפבא אף דראוי לביקה ליעכב פינון דכן עיקר מצותה אלא ודאי דמעפבא להרי"ף וכן נראה מהרמב"ם עד כאן לא זכיתי להבין דברי קדשו דהא ביקה נמי וכיוצא עיקר מצותה בכך מן התורה ואמרין כל דלא גלי לן עיפובא מסתמא לא קפיד אלא שיהא ראוי לכך וגם לפי שיטתו קשה איפוד אנא וגימא דדחיסה אינה אלא מדרבנן ולא מעפבא ועיין לה"ה ולח"מ פ"ד דיבום הלכה י"ז וים של שלמה פרק י"ב סי' ט"ו ונודע ביהודה מהדורא קמא אבן העזר סי' צ"ד בהא דדחיסה אי מעפב להרי"ף והרמב"ם: כלל ל"ג) חשד החילוק שבין חשד למראית עין ואם כשאמרו מפני החשד יש להתיר בצניעות או לא האריך בקונטרס טהרת הקדש הנדפס מחדש (הוא פסק ארון בענין צורות בבית הפנסת אשר חיבר ה"ה מוהר"ש העליר יצ"ו) בדרף ח' ע"ב דבחשד בצניעות מותר וחשד היינו דבר שקול וכו' ומראית עין היינו שנראה לעולם דבר איסור וכו' עי"ש מה שמפלפל בעניינים אלו: כלל ל"ד) חייב אדם לברך מאה ברכות בכל יום אם הוא מדאורייתא או מדרבנן כתב הרב דובב שפתי ישנים דלרש"י שהביאו התוס' במסכת מנחות ד' מ"ג ע"ב הוי מן התורה ולפירוש אחרים הוי מדרבנן כד מצאתי כתוב בכתובת יד הרב מוהר"י אליקים וספר דובב ישנים אין מצוי אצלי לראות היכי משמע ליה מפירוש רש"י (שפירש אל תקרי מה אלא מאה) דסובר דהוא מן התורה דהא נוכל שפיר לומר דהוא אסמכתא עיין (בשדי חמד ח"א) במערכת האל"ף אות קכ"ב דיתכן דדרשה הנדרשת בדרף אל תקרי דהיא אסמכתא ומי מזקינינו להמציא מחלוקת בין הפירושים במקום שנוכל לומר דלכולי עלמא מדרבנן כדמשמע ליה משאר הפירושים והיה לו להביא דעת הרב בעל הלכות גדולות והרב מוהר"ש בן גיבור דסברי דהוא מן התורה.

עיין להרב מוהרמד"ל בספר שתי ידות ד' ק"א ע"ב ולהרב תפלה לדוד ד' א' ודעת הרמב"ם והרמב"ן דהוא מדרבנן עי"ש ומר"ן חיד"א בספר מחזיק ברכה סי' ר"ץ אות א' כתב דממה שאמרו בש"ס מנחות ר"ה בריה דר"א בשבת וביום טוב הנה טרח וממלי להו באספר מקי ומגדי מדייחס הש"ס זה אליו דוקא משמע דהוא דוקא הנה מצויין לטובה בהא מילתא למדנו דלטרוח בזה הוא מדת חסידות עי"ש הרי מבואר דמשמע ליה דאין

בְּזֶה כָּל פֶּה חַיִּיב גָּמוּר רַק מִדַּת חֲסִידוּת וְכָל שֹׁפֵן דָּאִין לֹא יִזְכָּר שֶׁהוּא חַיִּיב מִן הַתּוֹרָה אֲלָא דְאֲחֵרֵי הַמַּחֲיִ"ר יֵשׁ לְגַמְגָּם בַּדב"ק דְּאִיף יִתְכּוּן שְׁלֵא יִהְיֶה זֶה חַיִּיב גָּמוּר עַל כָּל אֶדָם דְּלֵא מִיבְעִיא לְדַעַת הַסּוֹבְרִים דְּהוּא חַיִּיב מִן הַתּוֹרָה דְּפִשְׁטָא דְחַיִּיב לְטְרוּחַ בְּגוּפוֹ וּמְמוֹנֵוּ לְקַיָּים חַיִּיבוֹ אֲלָא אִף לְמֵאֵי דְנִקְיִטִינֵן דְּאִינוּ אֲלָא חַיִּיב דְּרַבְּנֵן לְמָה לֵא יִהְיֶה חַיִּיב כָּל אֶדָם פִּשְׁעוֹרוֹ אִם בְּגוּפוֹ אִם בְּמְמוֹנֵוּ כִּפִּי יִכְלְתוּ וּכְבָר הַשִּׁיגוֹ הָרַב פִּתַח הַדְּבִיר שֶׁם אוֹת ג' בְּטוֹב טַעַם עִי"ש וְעַל כָּל פָּנִים לֹא יִזְכָּר שֶׁיִּהְיֶה חַיִּיב מִן הַתּוֹרָה אִין לְנוּ הַכְּרַח מְדַבְּרֵי רַש"י כָּלֵל: וְרֵאִיתִי לְהַרְבֵּי אֲזַן אֶהְרֵן בְּקוֹנְטְרִיס אֲרַעָא סְמִיכַת "א בְּמַעְרַכַת הַמ"ם אוֹת י"ג שְׁאֲחַר שֶׁהֵבִיא מֵה שֶׁפְּתַב מֶרֶן חֵיד"א בְּמַחְזִיק בְּרַכָּה סִי' ר"ץ וְשֶׁהַשִּׁיגוֹ הָרַב פִּתַח הַדְּבִיר כִּנּוּ"ל סִיִּים וְעִיִּין לְהַרְבֵּי פַחַד יִצְחָק בְּמַעְרַכַת הַמ"ם דָּף רִי"א ע"ד בְּזִכּוֹר לְאַבְרָהָם שֶׁהֵבִיא מִשָּׁם הַגָּאוֹן חֵיד"א בְּיוֹסֵף אֲנִמֵּץ סִי' ו' דְּעָלָה בְּהַסְכָּמָה דְלִכְוֹלֵי עֲלֵמָא מֵאַה בְּרַכּוֹת מְדַרְבְּנֵן לְבַד מְבַרְכַת הַמְזוֹן דְּהוּי דְאוֹרִיָּתָא עַכ"ל וְסִפְרִים הַנֶּ"ל אִין מְצוּיִים אֲצֵלֵי לְרֵאוֹת דְּבָרִים בְּשִׁרְשׁוֹן לְהַבִּינֵן אֲמָרֵי בִינָה דְאִינוּ מוּבָן מֵה שֶׁפְּתַב לְבַד בְּרַכַת הַמְזוֹן דָּאִם מֵה שֶׁפְּתַב בְּתַחֲלָה דְלִכְוֹלֵי עֲלֵמָא מֵאַה בְּרַכּוֹת דְּרַבְּנֵן פּוֹנְתוֹ כִּפִּי הַמוּבָן דְמָה שֶׁחַיִּיב אֶדָם לְבָרַךְ מֵאַה בְּרַכּוֹת בְּכָל יוֹם אִין חַיִּיב זֶה אֲלָא מְדַרְבְּנֵן מֵה הַלְשׁוֹן אוֹמְרַת לְבַד בְּרַכַת הַמְזוֹן דְּמִשְׁמַע דְּבַרְכַת הַמְזוֹן חַיִּיב אֶדָם מִן הַתּוֹרָה לְבָרַךְ בְּכָל יוֹם וְאִין הָאֲמַת כֵּן דְּאִי בְּעֵי לֵא אֲכִיל בְּשָׂאָר הַיָּמִים כָּלֵל וְאִם פּוֹנְתוֹ דְכָל הַבְּרַכּוֹת הֵן מְדַרְבְּנֵן חוּץ מְבַרְכַת הַמְזוֹן מְלַבַד שֶׁאִינוּ מוּבָן אִם כֵּן מֵאִי שֶׁיֵּאֲטִיָּה הָכָא דְאִין זֶה מְעַנְיָנֵינוּ וְעוֹד מִי זֶה אֲמַר רָאָה וְיִסְפְּרָה בְּרַכּוֹת בְּחִשְׁבוֹן אֲשֶׁר יֵאמַר יַעֲלוּ בְּאֶחָד וּמֵאַה: כָּלֵל ל"ה) חֲזוֹנָא לְקַטְנִים אִי אִיכָא בְּמִדְּי דְרַבְּנֵן הָרַב פִּתַח הַדְּבִיר בַּח"ב ד' ע"ח ע"ב וע"ג צִיִּין פֶּמָה סִפְרֵי דְבִי רַב דְּשִׁקְלוּ וְטָרוּ בְּהֵאֵי דִינָא וְלֵא שְׁכִיחִין גְּבֵאֵי לְעִיִּין בְּהֵם אִם הַזְכִּירוּ מֵאִי דְקִיָּיָא לֵן בְּסִי' ק"ו לְעַנְיֵן תְּפִלָּה (לְדַעַת רֹב הַפּוֹסְקִים שֶׁהִיא מְדַרְבְּנֵן) וּבְסִי' תַרְע"ה לְעַנְיֵן חֲנוּפָה וּבְסִי' תַרפ"ט לְעַנְיֵן מְגִילָה וְעִיִּין לְהַרְבְּנִים מְגוֹ אֲבַרְהָם בְּסִי' ש"מ ג' ס"ב תְּפִאָרַת יִשְׂרָאֵל (פִּירוּשׁ הַמְשַׁנּוּיֹת) סוּף פֶּרֶק ט' מְמַסְכַת שַׁבַת וּבְחִידוּשִׁים שֶׁבְּסוּף פֶּרֶק שְׁנֵי דְמְגִילָה עָרוּף הַשְּׁלַחֵן סִי' תַקנ"ד וּבְסוּף סִי' ש"מ ג': כָּלֵל ל"ו) חִילּוּפֵי גִירְסָאוֹת דִינֵן כְּסִפְק וּבְדְאוֹרִיָּתָא אֲזַלִּינֵן לְחוּמְרָא וּבְדְרַבְּנֵן אֲזַלִּינֵן לְקוּלָא כֵּן פְּתַב הָרַב פִּתַח הַדְּבִיר בַּח"א סִי' ג' ד' כ' ע"ג עַל דְּבָרֵי מֶרֶן הַב"י בַּאֵה ע"ז סִי' מ"ה בְּדִין סְבִלוֹנוֹת אִי חוֹשְׁשִׁין לְקִידוּשִׁין דְּנַחֲלָקוּ הָרֵאוּשׁוֹנִים וּמְחַלְקוֹתָם תְּלוּי בְּחִילּוּף גִּירְסָאוֹת וְכַתֵּב מֶרֶן דְּנִקְיִטִינֵן כְּחוּמְרָא דְתַרְנוּיָהּ וְשֹׁפֵן כְּתַב רַש"י לְבָיִם שֶׁל שְׁלֵמָה פֶּרֶק כָּל הַבְּשִׂר סִי' ד"ן בְּדִין דָּם הַלֵּב בְּחִילּוּק שֶׁבִּין דָּם עֲצָמוֹ לְדָם הַכְּנוּס בּוֹ וְכֵן יִיחַס מֶרֶן הַב"י בִּי"ד סִי' ע"ג (בְּדִין הַכְּבֵד) בְּדַעַת הַרְשֵׁב"א שֶׁחַשַׁשׁ לְחוּמְרַת גִּירְסָא אַחֲרַת אִף שְׁדַחָה אוֹתָהּ וְשֹׁפֵן כְּתַב הָרַב בֵּית שְׁמוּאֵל בְּסִי' קמ"א ס"ו בְּדִין גֵּט קַטְנָה בְּדַעַת מֶרֶן דְּבַגְט כְּתַב סְבִרַת הַמַּחְמִיר (לְפִי שֶׁהוּא דְאוֹרִיָּתָא) וּבְמִיָּאוֹן דְּרַבְּנֵן בְּסִי' קנ"ה לֵא כְּתַב סְבִרַת הַמַּחְמִיר וְעִי"ש בַּד' ח"י ע"ב עַל מֵה שֶׁפְּתוּב בַּב"י סִי' ל"ג בְּדִין נִפְסְקוּ הַתְּפִירוֹת דְּהַטוּר כְּתַב בְּשֵׁם הַרְמַב"ם דְּפָסַל בְּחִדּוּשׁוֹת וּמְכַשִּׁיר בִּישְׁנוֹת וּבְדְבָרֵי הַרְמַב"ם הַגִּירְסָא בְּהִיפּוּף וְכַתוּב שֶׁם בְּחִצְאֵי לְבָנָה וְנִרְאָה לִי דְטוֹב לְהַחְמִיר בְּשִׁנְיָהֶם וְהַכְרִיחַ שְׁאִינֵם דְּבָרֵי מֶרֶן בְּבִדְקָה הַבֵּית דְּהָא לֵא הֵבִיאֵם הָרַב כִּנְה"ג כְּדִרְכּוֹ וְהַרְמ"א פְּתַבּוּ בְּלִשׁוֹן וְנִרְאָה לִי דִישׁ לְהַחְמִיר בְּשִׁנְיָהֶם וְלֵא מִשׁוּם בֵּית יוֹסֵף דְּשִׁמְעַת מִינָהּ דְאוֹרִיָּתָא דִּילְיָהּ הִיא שְׁפוּבֵר הַרְמ"א דְגַם בְּסִפְק הַנּוֹלָד מִחַמַת חִילּוּף גִּירְסָאוֹת יֵשׁ לְהַחְמִיר אִף הַנּוֹקְשָׁה לוֹ דְלִפִּי הָאֲמַת קִשָּׁה לְמָה לֵא יִכְתוּב כֵּן מֶרֶן דְּכִינּוּ דְהוּא סִפְק מִחַמַת חִילּוּף הַגִּירְסָאוֹת צָרִיף לְהַחְמִיר בְּדִין סִפְקָא דְאוֹרִיָּתָא וְנִדְחַק

לַיִשָּׁב הַנָּה רוֹאֵה שְׁזֵה כָּל־גְּדוֹל שֶׁדָּבָר הַתְּלוּי בְּחִילּוּפֵי הַגִּירָסָאוֹת דִּינוֹ כְּסֶפֶק וְאִם
בְּדַאוּרִיתָא לְחוּמְרָא אֲזַלְיָנוּ: וְלֹא תַעֲזוֹב נַפְשֵׁי לְשֹׂאֵל שְׁנִירָאָה מִדְּבַרֵי הָרַב פְּתַח הַדְּבַר
דְּהֵי תְּרֵי מִלֵּי שִׁבְבִי וְשִׁבְהֵרְמִי אֵם דְּבָרִים אֲחֻדִים וְלִי הַדֵּל לֹא רָאִי זֶה כְּרָאִי זֶה
דְּמִשְׁמַעוֹת לְשׁוֹן שִׁבְבִי (וְנִ"ל דְּטוֹב לְהַחְמִיר בְּשִׁנְיָהֶם) הוּא דְּאִינוּ מִצַּד הַדִּין אֲלֵא חוּמְרָא
בְּעֵלְמָא וְלְשׁוֹן הֵרְמִי אֵם וְנִ"ל דְּיֵשׁ לְהַחְמִיר בְּשִׁנְיָהֶם מִשְׁמַע וְדַאי דְּמֵן הַדִּין קָאָמַר שְׂיֵשׁ
לְהַחְמִיר (עֵינָן מַה שְׁפַתְבְּתִי בְּקוֹנְטְרִיס כְּלָלִי הַפּוֹסְקִים סִי י"ו אוֹת ה') וְכִמוֹ שְׁפֵן הַבֵּין
בְּאֵמַת הָרַב פְּתַח הַדְּבַר בְּדַעַת הֵרְמִי אֵם שְׁסוּבְרָא שְׁסַפְקָא מִחִלּוּף גִּירָסָאוֹת הֵרִי הוּא
כְּשֹׂאֵר סֶפֶק דְּאוּרִיתָא דְּעֵלְמָא וְנִמְצָא שְׂאִין דְּבַרֵי שְׁנִיָּהֶם מְכּוּוֹנִים וְגַם עַל הֵרְמִי אֵם יֵשׁ
לְהַעֲרִיר דְּבַהֵיא דְּסִי ל"ג הַנְּ"ל מוֹכַח וְדַאי שְׁדַעַתוֹ לְהַחְמִיר מֵן הַדִּין בְּסֶפֶק שְׁמַחֲמַת חִילּוּף
גִּירָסָאוֹת כְּמוֹ בְּשֹׂאֵר סֶפֶק וְאִילוּ בִּי"ד סִי ש"ע סְעִיף ב' שְׁפַתְבְּ מֵרֵן אֲסוּר לִיכְנֹס בְּבֵית
שְׂיֵשׁ שֵׁם גּוֹסֵס פְּתַח הֵרְמִי אֵם וְיֵשׁ מִתִּירִין וְטוֹב לְהַחְמִיר וְהַמְעַיִן בְּדְבַרֵי מֵרֵן הַבִּי יֵשׁ
יְחִזֵּה שְׁזֵה תְּלוּי בְּחִילּוּף גִּירָסָאוֹת דְּיֵשׁ גּוֹרְסִין ר' יוֹחָנָן וְרִישׁ לְקִישׁ (וְהַלְכָה כְּרִי"ו) וְיֵשׁ
גּוֹרְסִין אַבְיִי וְרַבָּא (וְהַלְכָה כְּרַב"א) עִי"ש וּמַמָּה שְׁפַתְבְּ דְּטוֹב לְהַחְמִיר נִרְאָה דְּמַעֲיָקָר
הַדִּין אֵין צְרִיךְ לְהַחְמִיר וְהוּא הִיָּפּוּף מַמָּה שְׁנִירָאָה מִדְּבַרֵי שִׁבְבִי אֵם הַנְּ"ל וְבְּאֵמַת
הָרַב בֵּית חֻדְשׁ שֵׁם חֶלֶק עַל הֵרְמִי אֵם וְנִ"ל וְלַעֲנִין הַלְכָה נְקִיטִין בְּדְבַרֵי הַמְּחַמְרִין
וְכֵן פְּסִק בְּש"ע דְּלֹא כְּמִשְׁמַעוֹת הַגְּהוֹת ש"ע דְּנוֹטָה לְדְבַרֵי הַמְּקִילִין אֲלֵא שְׁפַתְבְּ דְּטוֹב
לְהַחְמִיר דְּלִיתָא דְּכָל דְּתְלוּי פְּסִק דִּידִיָּה בְּגִירָסָאוֹת אֵין מְקוּם לְפְסוּק לְקוֹלָא עַכ"ל וְכָל
רַבְנֵי הָאֲחֵרוֹנִים שֵׁם הַבִּיאוּ מַה שְׁפַתְבְּ הָרַב בֵּית חֻדְשׁ דְּמַדִּינָא יֵשׁ לְהַחְמִיר שְׁמַעַת מִיָּנָה
דְּנִקְטִי לְהַחְמִיר בְּסֶפֶק שְׁמַחֲמַת חִילּוּפֵי גִירָסָאוֹת (וְעַל מַה שְׁנִירָאָה מִדְּבַרֵי הָרַב פְּתַח הַדְּבַר
דְּהֵרְמִי אֵם רָאָה אֵת ס' בְּדֵק הַבֵּית עֵינָן בְּמַה שְׁפַתְבְּתִי בְּקוֹנְטְרִיס כְּלָלִי הַפּוֹסְקִים סִי י"ד
אוֹת ט'): שׁוֹב רְאִיתִי דְּהֵרְמִי אֵם בְּדְרָכֵי מִשָּׁה בְּסִי ל"ג הַנְּ"ל פְּתַח וְנִרְאָה לִי דְּטוֹב לְהַחְמִיר
בְּשִׁנְיָהֶם וְלִפִּי זֶה נִרְאָה דְּהֵרְמִי אֵם מִשְׁתַּמֵּשׁ בְּלְשׁוֹן טוֹב לְהַחְמִיר גַּם בְּדְבַר שְׁמֵן הַדִּין יֵשׁ
לְהַחְמִיר שְׁהֵרִי בְּמַפָּה כְּתָבוּ בְּלְשׁוֹן דְּיֵשׁ לְהַחְמִיר וְאִם כֵּן גַּם בְּהֵיא דִּי"ד סִי ש"ע אֲפֻשָּׁר
לְפָרֵשׁ שְׁפּוֹנְתוֹ שְׁמֵן הַדִּין יֵשׁ לְהַחְמִיר וְכַדַּעַת הָרַב בֵּית חֻדְשׁ וְרַבְנֵי הָאֲחֵרוֹנִים וְאֵין נִסְתַּר
מִחֲמַתוֹ דְּהָכָא וְהָכָא סְבִירָא לִיָּה דְּסֶפֶק שְׁמַחֲמַת חִילּוּף גִּירָסָאוֹת שְׁזֵה לְשֹׂאֵר סֶפֶקוֹת
דְּאֲזַלְיָנוּ בְּהוּ לְחוּמְרָא וְכֵן מִתְבָּאֵר מִדְּבַרֵי מֵרֵן בְּתַשׁוּבוֹתָיו בְּסִי ה' מְדִינֵי יְבוּם הַבִּיא דְּבַרֵי
הָרַב יֵד מְלָאכִי בְּכָלִי שְׂאֵר הַפּוֹסְקִים אוֹת כ"ג (בְּדִין שְׁנֵי פּוֹסְקִים הַשְּׁוִים בְּדִין אֶחָד אִף
מִשְׁנֵי טְעָמִים שְׁמַצְטְרָפִים אִף שְׂאִינָם שְׁוִים בְּטַעַם הַדִּין) שְׁפַתְבְּ דְּהֵינּוּ דְּוָקָא כְּשֹׁחֻלְקִין
בְּסִבְרָא אֲכָל הִיכָא שְׂאִין הַדִּין יוֹצֵא מִבִּינְיָהֶם אֲלֵא כְּפִי גִירָסָתָם שְׁנִמְצָאוּ אִזּוּ בְּפִנְיָהֶם
וְגִירָסָא שְׁלִפְנֵי זֶה לֹא נִמְצָאָת לְפָנֵי זֶה אִם כֵּן הוּי סֶפֶק בְּגִירָסָא וְסֶפֶק דְּאוּרִיתָא לְחוּמְרָא
עַכ"ל הֵרִי שְׁפַתְבְּתִי בְּרוּר מְלֵלוֹ דְּסֶפֶק מִחֲמַת חִילּוּף גִּירָסָא חֲשִׁיב סֶפֶקָא דְּאוּרִיתָא: וְכִיּוֹצֵא
לְזֵה רְאִיתִי לְמֵרֵן מוֹהֲרַד"ף בְּשׁו"ת מְכַתָּם לְדוֹד בְּחֶלֶק יו"ד סִי מ"ח (בד"ה וְרַבִּינוּ
הֵרְמִי"ם) בְּדִין בְּהַמַּת אֲרֻנוֹנָא שְׁפַסְקָא מֵרֵן בְּסִי ש"ף עֲדָר שְׁהַמְלִיךְ נוֹטֵל מִמֶּנּוּ מַעֲשֵׂר פְּטוּר
וְהַקְּשָׁה הָרַב דְּבְדְבַרֵי הֵרִי"ף וְהֵרָא"ש מְבֹאָר דָּאִף אֵי מְצִי מְסַלֵּק לִיָּה בְּזוּזֵי פְּטוּר וְאִם כֵּן
לְמָה סֵתֵם וְלֹא כְּתַב מְפֻרָשׁ דָּאִף אֵי מְצִי מְסַלֵּק בְּזוּזֵי פְּטוּר כְּדָרְךָ הַמְּלִיךְ בְּכָל מְקוּם לְפְסוּק
כְּשִׁנְיָם מְהַעֲמוּדֵי הוֹרָאָה וְיִמָּה גַּם דְּנִרְאָה שְׁגַם הֵרְמִי"ם סוּבְרָא כֵּן וְיִמָּה שְׁהַשְׁמִיט כָּל דִּין
דְּבַהֲמַת אֲרֻנוֹנָא אֲפֻשָּׁר שְׁסַמְךָ עַל מַה שְׁפַסְקָא בְּפָרְק ד' דִּין ד' הַמְּקַבֵּל צֶאֱן וְכו' אִף עַל פִּי
שְׁבַרְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל הֵם וְהֵרִי הֵם כְּנִינְיָנוּ הוֹאִיל וְאִם לֹא יִמְצָא הַעֲכוּמ"ז אֲצֵלוֹ מְמוֹן יִגְבָּה

מן הבהמה וכו' נעשה וכו' והוי יד עכומ"ז באמצע דמשם נלמוד לבהמת ארנונא וכו' ואתי בכל שפן וכו' ואם פן הנה לו למרן לפרש שגם אי מצי מסלק ליה בזווי דינא הוא דפטור וכתב ליישב וז"ל ונראה דמאחר שלפי מ"ש התוספות ליכא שום לישנא בגמרא דפטר היכא דמצי לסלוקי בזווי הילכף אע"ג דבעלמא אורח לצדיק למיפקס פתרי מנייהו רבנן דקיימי בתדא שיטתא הכא מיהא להיות דבר התלוי בגירסא הילכף בהא ספוקי מספקא ליה אי נקיטינן פנותייהו דמאן לימא לן שהגירסא שנוצמנה לפניהם עיקר והם ז"ל שפיר פסקו לפי הגנוסחא שלהם ומיהו אפשר שגירסת הספרים דמיתו התוס' עיקר ולדידן מיהא מידי ספיקא דדינא לא נפיק עכ"ל ומסתיעא מילתא דמר מדברי מרן בתשובה הנז"ל: ודברי מרן מוהרד"ף הקלו נעלמו משני גדולים בדורנו הרבנים פתח הדביר וחינא וחסדא שעל מה שהקשו על מרן הב"י בסי' ל"ג הנ"ל למה לא חשש לחומרת שתי הגרסאות פתבו ליישב דכיון דהתם דעת הרי"ף להכשיר בתדשות וכן דעת הרמב"ם והם שני עמודי ההוראה שעליהם סומך מרן לפסק הלכה משום הכי נקיט פנותייהו שלא בגירסת הרא"ש (הרב חנא וחסדא בדברי שהביא בשמו הרב פתח הדביר עשה תירוץ זה סניף לתירוץ אחר שתירץ בזה אלא שהרב פתח הדביר הרבה להשיב על תירוצו הראשון ולא נחה דעתו כי אם בזאת לומר שעיקר תירוצו הוא מה שדעת הרי"ף והרמב"ם להכשיר בתדשות ועיין בחנא וחסדא ח"א ד' י"ד ע"ב ד"ה האמת) ודברי הרב מוהרד"ף הנז"ל אין זה מן הישוב ונלמד בקל וחומר מנדונו למאי דאיירו בה הרבנים הנ"ל שהרי בההיא דרב מוהרד"ף גם דעת הרמב"ם אפשר להספיקה לדעת הרי"ף והרא"ש ובכל זאת תפס להחמיר כפי גרסת התוס' ואם פן כל שפן בההיא דתפלין שהרא"ש שהוא אחד מהעמודים גורס שלא בגירסת הרי"ף והרמב"ם ומה גם דרבינו הטור כתב גם בשם הרמב"ם פדעת הרא"ש לא הנה לו לתפוס להקל: ומצאתי סעד לסברת מרן מוהרד"ף דיש לחלק בין שאר דינים לדבר התלוי בחילופי גירסאות מדברי הגאון מוהרש"ל בים של שלמה פרק אלו טריפות סי' צ"ט שכתב גבי שמוטת גף בעוף דפליגי רב ושמואל ויש חילוף גרסאות דיש גורסין ושמואל אמר תבדק וכן אמר ר"י תבדק ומפני זה פסקו הרי"ף והרא"ש כשמואל ויש גרסאות דלא גרסי וכן אמר ר"י והוי פלוגתא דרב ושמואל והלכתא כרב באיסורי וכן פתבו הרשב"א והר"ן שישנוסחאות דלא גרסי וכן אמר ר"י וסיים בים ש"ש על זה וז"ל ואף שכתב שיש לסמוך על דברי רי"ף והרמב"ם איני יודע למה פי דבר התלוי בחילוף הגרסאות ואין הכרע מן התלמוד למה לנו להקל וכן דעת האחרונים וכו' עי"ש ולפי הנראה לדברים אל נתפונן הגאון כתב סופר בחלק א"ח סי' ל"ב (בד"ה קראתי) שכתב וז"ל הגם דכנייל לן היי"ש פא"ט גבי שמוטת דק דדבר תלוי בגירסאות אין לנו למיזל בטר גדול בתקמה עכ"ל הרי דרש"ל מחלק בנושאים דאף דבנדאי גם הוא מודה דכדאי הם הרי"ף והרמב"ם לסמוך עליהם ובפרט בדבר אשר גם אש"ר גלוה עמם הוא הרא"ש שפוסק כשמואל בכל זאת לפי שהדבר תלוי בחילופי גרסאות יש לנו לומר שהם יפה פסקו ונדנו לפי גרסתם אבל לגבי דידן מידי ספיקא לא נפיק ואזלינן לחומרא ולא סמכינן על דברי הגדולים בכיוצא לזה כמו כן יש לומר דאף דבעלמא נקיט מרן פתרי מגו תלתא אשר ביתו נשען עליהם היינו דוקא בשאר דינים אבל לא בדבר התלוי בחילופי גרסאות וכדברי מרן מוהרד"ף: וכתב הרב פתח הדביר בד' כ' ע"ד דלדברי הרב בית חדש בדין

גילוי בבית הכסא (שפסק מרן בסי' ג' ס"ד לא יגלה מאחריו אלא טפח ולפניו טפחים) שיש בזה חילופי גונסאות ופסק להחמיר פחומרת שתי הגרסאות צריף לומר שפובר שאף שדין צניעות בבהכ"ס אינו אלא מדרבנן ובדרבנן הלף אחר המיקל והיה ראוי לפסוק בקולא שבשתי הגרסאות מכל מקום פינו שאם נתפוס פקולי שתי גרסאות (מגלה טפחים לפניו ולאחריו) מעיקרא כל עיקר מילתא דצניעות משום הכי אזלינן לחומרא אף בדרבנן והביא שפן פתב הרב ב"ח בסי' תרע"ב בדין עד שתכלה רגל מן השוק דאיתמר בש"ס תרי לישני ופסק פחומרא שבשניהם עי"ש והרב חזקוני וחסדא בח"א ד' י"ד ע"ד פקפק מאד על מה שהביא מדברי הרב ב"ח דסי' תרע"ב וכתב דהיה לו להביא דברי הרב ב"ח בסי' תק"ד באות א' בדין אם פלפלין גידוכין פדרפן שמתבאר שפובר דבתרי לישני אף בדרבנן אזלינן לחומרא וכו' עי"ש והגאון חתם סופר פחלק הששי בסי' ס' נשאל לחיות דעתו ע"ד ס"ת שנקרע בתוף ארבע שיטות ואחר שנשא ונתן בזה פתב פמסקנתו והשתא לדינא אף שהר"ש משאנץ מתיר ביותר משלש מכל מקום פינו שהתוס' אסרו בהדיא ופלוגתתם תליא בגרסאות הנ"ל.

ונידוע מדרף הפוסקים דכל פלוגתא דתליא בספקות הגרסאות אזלינן לחומרא וכו' על פן להלכה ולמעשה אין לזוז מפסק הרמ"א לאסור קרע הבא מיותר משלש עכ"ל ולפי הנראה איסור התפירה אינה אלא מדרבנן משום נוי אם פן שמעינן מדבריו דגם בחילופי גרסאות בדרבנן נקטי הפוסקים להחמיר אף צריף להתנישב בזה בהא דדרשינן מזה אלי ואנוהו התנאה לפניו אם היא דרשה גמורה מדאורייתא וכבר פתבתי לעיל פמערכת הזי"ן מזה ונדפס עתה בשדי חמד ח"א פחלק דברי חכמים סי' ה' עי"ש ובקונטרס פאת השדי לשם: שוב ראיתי דמדברי הרב בחת"ס אהע"ז ח"ב סוף סי' ז' מתבאר דגם בדרבנן אזלינן לחומרא ששם (בד"ה עוד כ' המערער) הביא מה שאחד מערער על הגט שהבעל ואביו טוענים שביאו עדים שנשתנה שם המגרש פחליו ויקרא אברהם ואם פן היה לו לכתוב אברהם שרגא המכונה פאייבש והרב המסדר השיב פינו דפלוגתת רמב"ם והרא"ש רק בחילופי גרסאות פמשנה וכף היו נקני הדעת אם פן אפשר לכתחלה פשר ולזה פתב לו הגאון חת"ס ונ"ל ומה שכתב פינו דלא פליגי רק בגירסא תמוהים דבריו פל יודע ספר יודע ההיפוך כל פלוגתא שאינו מסבא אלא פנוסחת הספרים אין להקל וכו' עכ"ל והרי נדונו היה לפי דברי המערער פתב שם הטפל והשמיט שם השינוי מחמת חולי והוא ענין דרבנן ואמר מר דבפלוגתא דתליא בחילוף גרסאות אזלינן לחומרא: והיה נראה לי שגם מר בריה הגאון בשו"ת פתב סופר א"ח סי' ל"ב אזיל בשיטה זו ששם הביא קושית הרב פנו על מה שפתב הרב ט"ז בסי' קס"ו בדין דאסור לאכול קודם שיאכיל לבהמתו דאינו אסור אלא לאכול אבל לטעום שרי דאיף פסק פן והלא פגטין ד' ס' ע"א גרסינן אסור לטעום וכינו דאיפא חילוף גרסאות למה נקיט הט"ז לקולא וכתב לו שהטיב לראות אלא דמ"מ אית לן למינקט לקולא דאף דכללא הוא דבחילופי גרסאות נקיטינן להחמיר מכל מקום סוגיא בדוכתא עיקר ונקטינן פנותה אם פן פינו דבברכות שעיקר מקומה שם גרסינן אסור לאכול פסוגיא ההיא אית לן למינקט ושוב חזר בו לפי שראה שגרסת הרי"ף והרא"ש גם בברכות אסור לטעום עי"ש ומוכח דאי לאו טעמא דסוגיא בדוכתא הנה לן למינקט פסוגיא דגיטין להחמיר משום חילוף גרסאות והרי מה שאסור לאכול קודם שיאכיל לבהמתו אינו אלא מדרבנן פמו שכתב הגאון שבות יעקב

בח"ג סי' י"ג ואם פן שמעת מינה שסובר שגם בדרבנן אית לן למיזל לחומרא במידי דתלי בחילוף גוססאות.

אמנם באמת אין מזה הכרח שהרי דעת הרב ט"ז דדרשה זו דעשב בשדה לכהמתה והדר ואכלת ושבעת היא דרשה גמורה מן התורה וכמו שפתבתי לעיל במערכת האל"ף (בשדי חמד ח"א) אות ק' ואם פן אף שגראה מדברי הרב פתב סופר למעיין בגוף דב"ק שסובר שהוא רק אסמכתא מדרבנן עי"ש מפל מקום כל השקלא וטרנא שלו היא על דברי הרב ט"ז והרי הרב ט"ז סובר שדרשה גמורה היא פאמור: ובנים של שלמה פרק כל הבשור סי' ס"ו בדין אין מניחין פדא דכמכא אצל פדא דמילתא וכדא דכמכא אצל פדא דחלא שפיר דמי משום דהאי איתיה בעיניה והאי ליתא לאיסורא בעיניה הביא דברי הרמב"ם שכתב בטעם החילוק שביניהם משום דמלח משאב שאיב אבל חלא לא שאיב ולפי טעם זה אינו אסור אלא בסמוך ממש וכתב שצריך לומר שאיב אחרת היתה להם וסיים על זה ונ"ל וכבר פתבתי כל היכא שאין הכרע לגירסא אזלינן לחומרא שאין להניח פדא דכמכא גבי פדא דמילתא בתיבה אחת אפילו אינם נוגעים ממש מטעם גירסא שלנו עכ"ל והרי איסור זה אינו אלא מדרבנן ואמר מר דכינן שאין הכרע לגירסא אזלינן לחומרא שמעת מינה דכלל זה הוא אף במידי דרבנן: והראב"ד בס' תמים דעים סי' רמ"ה בהשגותיו על בעל המאור בדין חנות ומלאי של ישראל ופועלים עכומ"ז ונמצא בה חמץ אחר הפסח פתב (הביא דבריו הרב חק יעקב בריש סי' תמ"ט) דהרי"ף (וכן הרמב"ם והרא"ש) שהשמיט לגמרי דינים הללו הוא לפי שיש גירסאות מוחלפות ונקיטין לאיסורא עכ"ל הרי דאף בחמץ שעבר עליו הפסח שהוא איסור קל מדרבנן משום קנס בעלמא סובר הראב"ד בדעת הרי"ף דכינן שיש גירסאות מוחלפות אזלינן לחומרא והרב חק יעקב פתב על דברי הראב"ד ונ"ל ובאמת מסתבר למימר איפכא מדהשמיטו הפוסקים הללו ולא אשמועינן איסור שמעת מינה דסברי דיש להתיר מספק פדיון כל ספק דרבנן לכן לא חשו לכתבו כיון שהוא מותר אבל אם היה נידווד איסור הנה להם להזכיר ולהזהיר על האיסור עכ"ל והרב ערוף השלחן שם פתב על דברי הרב חק יעקב ונ"ל ונראה לי דהראב"ד לא החמיר אלא גבי חנות דלכל אחת מהגירסאות איכא קולא בחד צד וחומרא באידך ובכי האי גוונא לא אמרינן ספיקא דרבנן לקולא כמ"ש בסי' תק"ך בשם התוס' והרא"ש אבל בכל ספק חמץ שעבר עליו הפסח מודה דמותר אף באכילה כמו שהעלה הרב עכ"ל פונתו לדברי התוס' והרא"ש במס' ביצה ד' י"ד ע"א ד"ה איכא בינייהו שהביאם מרן הב"י בסי' תק"ד (ובערוף השלחן שפתוב סי' תק"ך הוא ט"ס ומשמעות לשונו כמ"ש בסי' תק"ך וכו' הוא שהוא עצמו פתב שם פן אבל עינית שם ולא מצאתי לכן אני אומר שנשמט מדרבנן וכן צריך להיות כמ"ש מרן הב"י בסי' תק"ד בשם התוס' והרא"ש) אע"ג דבשל סופרים הלך אחר המיקל הואיל ולכל אחד ואחד יש קולא וחומרא מפל צד עבדינן לחומרא עכ"ל ולפי זה נראה דדוקא בחילוף גירסאות בכי האי גוונא (דאיכא בכל חדא קולא וחומרא) הוא דאזלינן לחומרא בדרבנן אבל בחילוף גירסאות בענין אחר דלחדא איכא חומרא ולא קולא ולחדא קולא ולא חומרא אזלינן בדרבנן לקולא אף לדעת הראב"ד וצ"ע ותלמוד אם להחליט פן: פלל ל"ז) חצרו של אדם קונה לו שלא מדעתו הוא מדאורייתא פן פתב הרב המגיד בפרק י"ז מהלכות גזלה הלכה ח' בפירוש ומה שכתב הרב ארעא דרבנן באות רט"ו דמפורש בפרק

קמא דבבא מציעא דהוא מדרבנן הוא טעות סופר וכבר תקנו בספרו קהלת יעקב בסי' ק"מ ומה שפתיב רש"י בגטין ד' כ"א ע"א (ד"ה וחקר מהלקת) דכי אמור רבנן חצרושל אדם וכו' אין לדקדק מדבריו דרוצה לומר דהא דחצרו קונה שלא מדעתו הוא מדרבנן דמצינו לשון קנה אף בדבר שהוא מדאורייתא כמו שרשמתי (בשדי חמד ח"א) במערכת האל"ף אות רג"ע וכבר האריף מרן מוהריט"א בקהלת יעקב שם להוכיח מפמה דוכתי דהוא קננו מדאורייתא זולת דלהראב"ד הנכרח לומר דסובר דקננו חצרו הוא מדרבנן עי"ש (ענה השגתי ספר און אהרן וראיתי להרב בקונטרס ארעא סמיכתא במערכה זו אות ז שאחר שהביא תורף דברי הרב בארעא דרבנן ובקהלת יעקב הנז"ל כתב שפספרו כפי אהרן ח"ב בחלק יו"ד סי' יו"ד האריף בזה וכתב שמחלוקת הראשונים היא הובאו דב"ק באסיפת וקנים לבבא מציעא על דף י"א ושדעת הר"ן פדעת הרי"ף והרמב"ם דהוי מדרבנן עי"ש ולא פניתי פעת לעיין בזה): וכתבו התוס' במס' בתרא ד' ד"ן ד"ה אדעתא דהא דחצרו קונה לו של"מ היינו דוקא פשלא ידע מהחפץ ואילו ידע הנה מתפונן לקנות.

אבל אם ידע מהחפץ ולא פינון לקנות אין חצרו קונה לו שלא מדעתו ועיין להגאונים משל"מ פי"ז מהלכות גזלה דין ח' ומחנה אפרים הלכות משיכה סי' ה' ומרן מוהריט"א בס' קהלת יעקב סי' ק"מ (בד"ה והנה) כתב דתלי באם חצר משום יד או משום שליחות דאי משום יד בעי פונה.

ואי משום שליחות לא בעי פונה עי"ש ומה שהקשה שם אהיה אמתא דהו מפקדי גבה מלוגמא דשטרי וכו' דאצרכה ר"ן סהדי דתפסה מחיים ולא אמר דקנתה לה חצרה ויישב על פי דברי תוס' הגלו עי"ש ומשמע לפי זה דסברת התוס' מוכרחת מהיה עובדא הנה הרב מקנה אברהם אות קכ"ח (ד"ה ועל) כתב ישוב אחר ואין הכרח לישוב מרן מוהריט"א עי"ש וכתבו במח"א וקהלת יעקב הנ"ל דלא כתבו התוס' פן אלא למ"ד חצר משום יד אתרבאי אבל למ"ד משום שליחות קונה לו אפי' בלא פונת קננו עי"ש.

והגאון חת"ס ביו"ד סי' שי"ח (ד"ה ומינה) נמשך אחר דברי התוס' בכלל הנ"ל. והרב בית שלמה בחא"ח סי' ס"ד ד' מ"א ע"ד הביא דברי התוס' ומח"א הנ"ל וכתב דבעכומ"ז דחצר משום יד אינו קונה בלא פונה.

אלא דכתב בד' מ"ב ע"א דדעת הקצה"ח בסי' צד"ק דעכומ"ז קונה בקננו חצר אף אי נימא דמשום שליחות (וכלומר א"כ קונה אף בלא פונה) אף קשה לסמוך ע"ז וכו' ובגליון הש"ס לרעק"א בב"ב ציין ע"ד התוס' הנ"ל לתוס' גטין ד' ס"א ד"ה ליקט ונתן וכו' פונתו להק' דברי התוס' אהדדי דשם נראה דידו קונה שלא מדעתו אף בידע מהחפץ ולא פינון לקנות וכבר עמד בזה במח"א הל' קננו משיכה סי' ד' ובס' חידושי טיב גטין (על מסכת גטין) כתב ליישב דבקננו ידו יש סברא לומר שהוא משום שליחות וללא דמשום שחב לאחרים לא אמרינו משום שליחות וכמ"ש הנמק"י בשם הר"ן בפ"ק דב"מ בקננו חצר דמ"ש שהוא משום שליחות לאו משום שליחות בלחוד הוא דהא הני חב לאחרים אלא כיד אריכתא וכו' ולכן בדליכא חב לאחרים פי האי דגטין דגם פשלא ליקט ונתן ביז הרי אסור לאחרים מפני ד"ש בזה אמרינו דיד הוא משום שליחות וקונה אף בלא פונה.

ובחן' הַרְשִׁישׁ לב"ב שם מְיֻשָׁב עפ"י ד' התוס' הָא דתַּנּוּן רָאָה אוֹתוֹן רִצִּין וכו' וְאָמַר זָכְתָה לִי שְׂדֵה דְדוֹקָא נָקַט וְאָמַר וכו' וְעֵינֵין מִשְׁל"מ הַלְכוֹת גְּזֵלָה פִּי"ז ה"ח מֵה שְׁפִי בְּכֻנַּת הַתּוֹס' דְּגִטִּין וְהִיוּ לְאַחָדִים עִם מ"ש ב"ב הַנ"ל וְעֵינֵין ב"ס' מְנַחֵת מִשָּׁה לִידִידֵי הַגָּאוֹן מִנ"י יצ"ו הַבְּאֵתִיו בְּשָׂדֵי חֲמָד ח"א בְּחֵלֶק אֲסִיפַת דִּינִים מְעַרְכַת בְּכוֹר בְּהֵמָה ס' ג' אוֹת ד': וְאִם יָדַע מֵהַחֲפֵץ וְלֹא פִּינּוּן לִקְנוֹת לְפִי שְׂלֵא יָדַע שְׂיִכּוֹל לְזָכוֹת בּוּ פָּגוֹן שְׂלֵא יָדַע שְׂמַת הַגֵּר כְּתַב בְּמַחְנֵה אֲפָרִים שָׁם דִּי"ל דְּחָשִׁיב לֹא יָדַע מֵהַחֲפֵץ וְחָצְרוּ קוֹנֵה לוֹ עִי"ש: וְאִם יָדַע מֵהַחֲפֵץ וְנִתְעַסַק לִקְנוֹתוֹ רַק שְׂלֵא נִתְפָּנוּן לִקְנוֹתוֹ בְּקִנְיָן חָצַר כְּתַב הָרַב בֵּית שְׁלֵמָה א"ח ס' ע"ד דְּהַעֲיָקָר כְּדַעַת הַטּוֹר ס' ר' שְׁהִיא דַעַת רוֹב הַפּוֹסְקִים שְׂפָל שְׁעוֹסַק בְּזָכִיָּה אִף אִם לֹא נִתְפָּנוּן לִקְנוֹת בְּקִנְיָן זֶה קוֹנֵה בְּלֹא כְּנֵה וכו"כ הָרַב מַחְנֵה אֲפָרִים בְּהַלְכוֹת מְשִׁיכָה ס' ד' וכו"ש בְּיַשׁ דַּעַת אַחֲרַת מַקְנֵה וכו"ש בְּקִנְיָן חָצַר וכו' וְכִסִּי ס"ד ד' מ"א ע"ד כְּתַב וְקִנְיָן שְׂלֵא בְּכֻנַּה בְּהַפְקָר לֹא מְהַנִּי לכו"ע כְּמוֹ בְּעוֹדֵר בְּנִכְסֵי הַגֵּר וכו' רַק שְׂבַדַּעַת אַחֲרַת מַקְנֵה יֵשׁ דַּעוֹת אֵי בְּעֵינֵין פְּנוּת קִנְיָן וכו' וְאִף שְׂפַתְבּ מוֹהַרִי"ט בח"א ס' ק"ן וכו"ב ח"מ ס' מ"א דְּבַחֲצַר לֹא בְּעֵינֵין פְּנוּת לִקְנִיָן דְּחָצְרוּ קוֹנֵה שְׂלֵא מְדַעַתוֹ הָא בְּתוֹס' ב"ב ד' ד' מְבֹאָר דְּאֵינוֹ קוֹנֵה אִם יוֹדַע שְׁהוּא בְּחָצְרוּ אֲלֵא שְׁבַמ"א קִנְיָן מְשִׁיכָה ס' ד' כְּתַב דְּתַלִּי בְּאִם חָצְרוּ מְטַעַם שְׁלִיחוֹת קוֹנֵה בְּלֹא כְּנֵה וכו' א"כ בַּעֲכוּמ"ז דְּהוּא מְטַעַם יָד אֵינוֹ קוֹנֵה בְּלֹא כְּנֵה וכו' עִי"ש וְכִסִּי ס"ה ד' מ"ב סוֹף ע"ד: וְכַתַּב הַמְרָדְכִי בַּפ"ב דב"מ ס' רט"ן וס' ר"ס בְּשֵׁם ר"ב ור"א פ"ץ דְּאֵין חָצְרוּ קוֹנֵה אֲלֵא הַפְקָר אֲבָל לֹא בְּאַבְדָּה אֲפִילוֹ נִתְיָאָשׁוּ הַבְּעָלִים וְקִלְסוּ בְּפִרְיָשָׁה וְסַמ"ע ס' ר"ס סק"ב וְכַתַּב הַגָּאוֹן חַת"ס יו"ד ס' שִׁי"ח (ד"ה אֲלֵא) דְּקָשָׁה לַעֲשׂוֹת ס"ס ע"י שְׁנֵאָמַר שְׂמָא אֵין הַלְכָה כַּר"ב ור"א פ"ץ וְאֲפִילוֹ בְּאַבְדָּה קוֹנֵה שְׂלֵא מְדַעַתוֹ.

וְעֵינֵין לְהַרְבּ מַקְנֵה אַבְרָהָם ס' כ"ח (בד"ה וְעַל פִּי זֶה) שְׂמִיָּשָׁב בְּזֵה הִיא דְּכַתְּנוּבוֹת ד' פ"ה גְּבִי אֲתָתָא דְּהוּוּ מְפַקְדֵי גְּבַה מְלוּגָמָא דְּשִׁטְרֵי וְעֵינֵין מְנַחֵת מִשָּׁה (הַנְזוּל בְּסוֹף ד"ה וְכַתְּבוּ) הַחִיּוֹ"ד ס' כ"ה אוֹת ח': וְכַתַּב הַרְמ"א בְּרַס' ר"ס ח' ס"ג דְּדוֹקָא בְּיּוֹדַע בְּמַצִּיאָה אוֹ דְּאֲסִיק אֲדַעַתְיָה אֲבָל בְּדָבָר שְׂאֵינוֹ רִגִּיל לְבֹא אֵין חָצְרוּ קוֹנֵה לוֹ אַעפ"י שְׂפָאָה מְצִיאָה שָׁם וְכֹא אַחַר וְנִטְלָה זָכָה הוּאִיל וְלֹא יָדַע בְּעַל הַחָצַר קוֹנֵה שְׂזָכָה הַשְּׁנִי וכו"כ בְּשׁוֹ"ת חִינּוּף בֵּית יְהוּדָה ס' י"ג וּבְמַצּוֹדַת יִשְׁשָׁכָר שְׁהִבִּיא בְּעֵיקְרֵי הַד"ט א"ח ס' י"ז אוֹת כ"ג וְהָרַב בְּשׁוֹ"ת רמ"ץ א"ח ס' כ"ט בְּאַחַד שְׂמַכְר כָּף וְכָף מְדוֹת חֲמֵץ וְנִמְצָא יוֹתֵר עַל מֵה שְׂאָמַר לוֹ כְּתַב שָׁם בְּסוֹף אוֹת ג' דְּקוֹנֵה הִתְרוֹן מְדִין חָצַר דְּחָצְרוּ שְׁל עַכּוּמ"ז קוֹנֵה לוֹ וכו' וְאִף דְּלֹא יָדַע הַעֲכוּמ"ז מֵהִתְרוֹן מ"מ פִּינּוּן שְׂאָמַר לוֹ שְׂאִם יִמְצָא יוֹתֵר מְכוּר לוֹ (כִּיעֵינֵין שָׁם בְּגוֹפָא דְּעוּבָדָא) חָשִׁיב אֲסִיק אֲדַעַתְיָה וְהִיָּה אַפ"ל דְּלֹא כְּתַב הַרְמ"א דְּכִי לֹא יָדַע לֹא אֲמַרִּינּוּן חָצְרוּ קוֹנֵה לוֹ אֲלֵא כְּשָׂפָא אַחַר וְזָכָה אֲבָל כָּל שְׂלֵא בָּא שׁוּם אֲדָם וְזָכָה קוֹנֵה לוֹ מִמִּילָא לְבַעַל הַחָצַר וְהִנֵּה א"ש בְּזֵה הָא דְּשׁוֹ"ת הָרַב רמ"ץ אֲלֵא שְׂאֵין נִרְאָה כֵּן מְדַבְּרֵי הַרְבָּנִים חִינּוּף ב"י וּמַצּוֹדַת יִשְׁשָׁכָר הַנ"ל וְהָרַב גָּאוֹת דְּשָׂא ס' ט"ל (ד"ה עוֹד יֵשׁ סְתִירָה) כְּתַב בְּנִדּוּבוֹ דְּלֹא מְהַנִּי קִנְיָן חָצַר עִפ"י ד' הַרְמ"א הַנ"ל.

וְעֵינֵין מֵה שְׂרַשְׁמֵתִי בְּקוֹנְטְרִיס אֲסִיפַת דִּינִים בְּמַעְרַכַת חֲמֵץ וּמַצָּה ס' ח' אוֹת י"א סק"ג. וְכִסְפָּר אֲזַן אֲהָרֹן ד' ל"ד אוֹת ט"ל כְּתַב חָצְרוּ שְׁל אֲדָם קוֹנֵה לוֹ שְׁל"מ לֹא אֲמַרִּינּוּן הָכִי אֲלֵא הַמְצוּי וְרִגִּיל פִּיִּסְקִי רִיקְנֵטִי ס' תמ"ו הַב"ד בְּפַחַד יִצְחָק בְּמַעְרַכַת הַמ"ם דָּף קפ"ט ע"ד וְאֵין סִפָּר פַּחַד י"י הַנ"ל מְצוּי אֲצִלִּי וְלֹא יָדַעַתִּי לְמָה לֹא הִבִּיאוּ דְּבָרֵי הַמְרָדְכִי וְהַרְמ"א

שְׁהִבְאֵתִי לְמַעַלָּה: פָּלַל ל"ח) חָצְרוּ שֶׁל אָדָם וְכו' לְעַנְּנָן עֹכּוּמ"ז אִי אֲמָרִינָן דְּחָצְרוּ קוּנְהָ לֹו הוּא מְחַלְקָת בֵּין הַפּוֹסְקִים פְּנוּדָע וְאַרְשׁוּם קֶצֶת בְּזָה בַס"ד הִנֵּה הִגָּאון חֲתָם סוּפָר בְּחֻלְקָא א"ח סוּף סִי' ק"ד פְּשִׁיטָא לִיה דְּגַם לְעֹכּוּמ"ז חָצְרוּ קוּנְהָ וְכֵן רְאִיתִי לְהַרְבַּ מִטָּה אֶהְרֵן ד' ע' ע"ג וְאֵילָף שְׁהִבִּיא מִתּוֹרְתֵן שֶׁל רֵאשׁוּנִים דְּמוּכָח מִדְּב"ק דְּאִית לִיה חָצְרָא לְעֹכּוּמ"ז וְהוּא מְדַבְּרִי רַבִּינוּ הַטּוֹר בִּיּוֹ"ד סִי' קל"ב גַּבִּי יֵשׁ בּוּ עַפְכַּת יִינ וְהַכְּלִי בְּחָצְרוּ שֶׁל עֹכּוּמ"ז וְכו' וְהַרְשָׁבָא שְׁבַב"י וְאַנְרְחוּת חַיִּים שָׁם בְּסוּף הַסִּי וְהָרָא"ש וְטוֹר יו"ד סִי' שִׁי"ף גַּבִּי הַקְּנָאָת אֲזָן בְּכוֹר לְעֹכּוּמ"ז וְהוֹקְשָׁה לֹו דְּכִינָן דְּחָצְרָא דְּגַבְרָא מְדִין שְׁלִיחוּת הוּא הָרִי אֵין שְׁלִיחוּת לְעֹכּוּמ"ז וְכַתְּבָא שְׁעָמָךְ בְּזָה מְרָן מוֹהֲרִיט"א בְּקַהֲלָת יַעֲקֹב בְּמַעֲרַכְתָּ מְשִׁיכָה אוֹת ק"ע ד' ס"ה סוּף ע"ב (מְדַפּוּס אֲשַׁפְּנֵז וּרְמֵזוּ בְּסַפְרוּ הִלְכוּת יוֹם טוֹב בְּפָרְק רֵאשׁוֹן דְּמַס' בְּכוֹרוֹת ד' ג' רִישׁ ע"א מְדַפּוּס וּוְאַרְשָׁא בְּסוּף ד"ה וְלַעֲנִינָן) וְשָׁקִיל וְטָרִי בְּדַבְּרֵי הָאֲחֵרוּנִים שְׁעָמְדוּ בְּזָה וּמְסִיק לְיִישָׁב עַל פִּי דְּבַרִּי רַבִּינוּ הַמְבִּי"ט ח"א סִי' קמ"ה דָּאָף דָּאֵין עֹכּוּמ"ז זֹכָה לְיִשְׂרָאֵל כְּלִיו זֹכִין לְיִשְׂרָאֵל דְּגוּף הַעֹכּוּמ"ז אֵימְעֵיט חָצְרוּ וְכָלִיו לֹא אֵימְעֵיטוּ וְלִכְּן אָף דָּאֵין שְׁלִיחוּת לְעֹכּוּמ"ז חָצְרוּ נַעֲשֶׂה שְׁלִיחַ לְיִשְׂרָאֵל וְכָל שָׁפָן לְעֹכּוּמ"ז עֲצָמוּ וְכו' עִי"ש וְכֵן הוּא בְּתַרוּמַת הַדָּשָׁן בְּפִסְקִים סִי' ק"ל דְּכִינָן דְּאִיפָּא מְעוֹת הַיָּינוּ מַה שְׁהַעֹכּוּמ"ז זָן אֶת הַבְּהֵמָה וְשְׁהַבְּהֵמָה הֵיטָה בְּרִשׁוּתוֹ שְׁפִיר דְּמִי וְהַיָּינוּ שְׁרִשׁוּת הַעֹכּוּמ"ז קוּנְהָ לֹו מְדִין חָצְרָא אֶלָּא דְּשָׁקִיל וְטָרִי שָׁם מְשׁוּם דְּבַר שְׁלֹא בָּא לְעוֹלָם עִי"ש וּבְהַרְמ"א סוּף סִי' שִׁי"ף וְט"ז וְשִׁי"ף שָׁם: וְכֵן הִבִּיא הַרְבַּ מְשֻׁנָּת ר' אֶלְיָעָזָר בַּח"א סִי' ס"ג דְּבַרִּי הַרְמַב"ן בְּחִזְדוּשֵׁיו לְרִישׁ פָּרְק כָּל שְׁעָה דְּמוּכָח שְׁסוּבְרָא דְּאִיפָּא חָצְרָא לְעֹכּוּמ"ז עִי"ש וְכֵן הִיא מְסַקְנַת מְרָן מוֹהֲרִיט"א בַס' הִלְכוּת יוֹם טוֹב בְּרִישׁ פָּרְק שְׁנֵי דְּבַכּוֹרוֹת ד' ט"ו ע"ד (מְדַפּוּס וּוְאַרְשָׁא עִי"ש בַד"ה וְהַגְּנִיחוּזָר וּמְשָׁם וְאֵילָף) וְעַמְדַּת מִתְמִיָּה עַל מַה שְׁפַתְּבַּ הַרְבַּ בְּרַפְתָּ הַזְּבַח בְּתִשְׁבּוּתוֹ שְׁבַס' נַחֲלַת שְׁבָעָה סִי' ל' דְּמַה שְׁפַתְּבוּ הַפּוֹסְקִים בִּיּוֹ"ד סִי' שִׁי"ף ס"ו לְהַקְנוֹת הַמְּקוֹם פְּנוּתָם לְהַקְנוֹתוֹ בְּקִנְיָן אַגַּב וְשָׁפָן מְבֹאָר מְדַבְּרֵי רַבִּינוּ יְרוּחֵם וְכו' וְדַחָה דְּבַרִּיו שְׁאָם כֵּן לָמָּה לִי לְהַקְנוֹת מְקוֹם שְׁהַבְּהֵמָה עוֹמְדַת שָׁם הָא בְּאַגַּב לֹא בְּעֵינָן צְבוּרִים וְעוֹד דְּקִנְיָן אַגַּב הוּא מְדַרְבְּנָן וְרַבִּינוּ יְרוּחֵם סוּבְרָא דְּקִנְיָן דְּרַבְּנָן לֹא מְהִי לְשֶׁל תּוֹרָה וּמְוַכְרָח דְּלֹא מְשׁוּם אַגַּב אֶלָּא מְשׁוּם חָצְרָא וְכו' עִי"ש (וְנַעֲלָם זֶה מְעֵינִי גָּאוֹן בְּדוּרֵינוּ יצ"ו בְּסַפְרָא הַנִּדְּמָה עֲמוּדֵי אִשׁ ד' מ"ח ע"ג שְׁרָאָה דְּבַרִּי מְרָן מוֹהֲרִיט"א שְׁבַפְּרָק קָמָא דְּבַכּוֹרוֹת הַגָּל וְלֹא רָאָה דְּבַרִּיו שְׁבַפְּרָק שְׁנֵי וְדְּבַרִּי תּוֹרָה וְכו' וְעֲשִׂירִים בְּפָרְק שְׁנֵי וְעֵינָן בְּזָה לְהַגְּאֹנִים בְּגָדֵי יֵשַׁע סִי' ב' אוֹת ו' וְרֵאשִׁית בִּיפּוּרִים רִישׁ סִי' ה') גַּם בְּחִזְדוּשֵׁי אֲמָרִי בְּרוּךְ לִיּוֹ"ד סִי' שִׁי"ף פָּתַב עַל דְּבַרִּי הַבְּרַכַּת הַזְּבַח דְּלֹא יִתְכֵן שְׁהוּא בְּאַגַּב דָּאָם כֵּן הָא לֹא בְּעֵינָן צְבוּרִים גַּם לְשׁוֹן הָרָא"ש וְהַטּוֹר וְהַמְּקוֹם יִקְנֶה לֹו חֻלְקָא בְּהָאָם מוֹרָה לְהַדְּיָא דְּלֹא מְדִין אַגַּב הוּא דָּאָם כֵּן אֵין מְשַׁפֵּט קְדִימָה לְקִנְיַת הַקְּרָע נֶגֶד קִנְיַת הַמְּטַלְטְלִין דְּהַקְנָאָת שְׁנֵיהֶם בָּאִים בְּבַת אַחַת מַה שְׁאֵין כֵּן בְּקִנְיַת מְטַלְטְלִין בְּקִנְיָן חָצְרָא כְּמִבְּוָאָר בְּאַרְיִכוֹת בְּהַרִיטְב"א קְדוּשִׁין כ"ז ע"א ע"כ: וּבְחִזְדוּשֵׁי רַבִּינוּ עֲקִיבָא אֵיגָר שָׁם צִינָן לְעֵינָן בְּמַה שְׁפַתְּבַּ עַל הַגְּלִיוֹן בַּח"מ סִי' רס"ב וְאֵין מְצוּי אֶצְלֵי לְרֵאוֹת מְאִי קְאָמַר מֵר בְּזָה אָף מְדַבְּרִיו שָׁם קוּדָם לְכֵן מְתַבָּאָר שְׁסוּבְרָא דְּקִנְיָן חָצְרָא מְהִי בַעֲכוּמ"ז וְז"ל (עַל מַה שְׁפַתְּבַּ מְרָן בַּש"ע סְעִיף ו' דָּאָם יִקְנֶה חֻלְקָא בְּעוֹבְרָא לֹא מְהִי) וְאָם אָמַר עִם יְצִיאַת רֹבָא יִהְיֶה קְנוּיָא לָף עַל יְדֵי קְנוּיָא חָצְרָא נִרְאָה לִי דְּלֹא מְהִי כֵּין דְּקוּנְשַׁת הַבְּכוֹר וְהַמְּכִירָה חֲלִין כְּאַחַת עֵינָן תְּמוּרָה כ"א ע"א וְאָף בְּאַמְרָא עִם יְצִיאַת מִיְעוּט קְנוּיָא לָף וְכו' עכ"ל הָרִי שְׁפַתְּבַּ דְּמֵאִי לֹא מְהִי הוּא

משום חליות קדושת הבכור מוכח דבמקנה האם פדינו קודם הלידה מהני שפיר קנן חצר וקצת נראה מדברי הרב חינוך בית יהודה סי' י"ג הובאו דבריו בקצרה בחק יעקב סי' תמ"ח ס"ק ט"ו ובאחרונים דאם הנה העכומ"ז יודע מההפקר שבתצרו הנה קונה לו חצרו אלמא מהני קנן חצר לעכומ"ז וכדברי החינוך בית יהודה פתב הרב מצודת יששכר הביא דבריו הרב עיקרי הד"ט א"ח סי' י"ז אות כ"ג ע"ש ודוק.

אחר זמן הגיע לידי שו"ת גאות דשא נראיתי בסי' ט"ל (ד"ה עוד יש סתירה) שראה דברי החב"י שהביא בחק יעקב ולא ראה בגוף הספר ונסתפק בכונתו אם הוא משום דלא מהני חצר בעכומ"ז או משום מה שכתב הרמ"א בסי' רס"ח וכו' ע"ש ואילו ראה בגוף דברי החב"י הנה פשיטא ליה דטעמו משום מה שכתב הרמ"א ולא משום דאין קנן חצר לעכומ"ז ואדרבא משמע קצת מדבריו דאית ליה דיש קנן חצר לעכומ"ז כמו שכתבתי והגאון גאות דשא נמשך אחר סברת רבינו הש"ך ח"מ סי' רמ"ג סק"י דחצר דאשה משום יד וחצר דגברא משום שליחות ואין שליחות לעכומ"ז וכו' ע"ש: והגאון בשו"ת עטרת חכמים א"ח סי' ה' (בד"ה אבל) פתב דאין חילוק בין ישראל לעכומ"ז לענן קנן על ידי חצר כמו שהאריך בקצות החשן סוף סי' צד"ק סק"ב בראיות חזקות עכ"ד וקצת מדברי הגאון קצות החשן ראיתי בשו"ת עונג יום טוב סי' כ"ח שכתב בשמו שהעלה דיש קנן חצר לעכומ"ז ולא משום יד דאין יד לעכומ"ז אלא אפילו באינו סמוך לו קונה משום שליחות ואף דאין שליחות לעכומ"ז מכל מקום חצר שפיר נעשה שליח לעכומ"ז דמה שאמרו מה אתם בני ברית אף שלוחכם בני ברית לא קפדינן אלא באדם אבל חצר כי היכי דנעשה שליח לישראל אף שאין החצר בן ברית הכי נמי נעשה שליח לעכומ"ז אף שהעכומ"ז המשלח אינו בן ברית עכ"ל ילפי הנראה פיונה דעתי לדברי הרב המבי"ט שכתבתי בשמו לעיל דגוף העכומ"ז אימעיט חצרו וכליו לא אימעיטו וכו' והגאון עונג יום טוב מפקפק בזה ומסיק דחצר דעכומ"ז בין דגברא בין דאתתא מתורת יד אתרבי ויש יד לעכומ"ז ואם עמד בצד חצרו קונה מתורת יד ועיין להגאון פני יאושע ח"ב בא"ח סי' ה' (ד"ה הנה מ"ש מכ"ת) גם בגליון רש"א (מר גיהו בן רעק"א) ליו"ד סי' קב"ל ס"ב פתב דמוכח משם דחצר קונה לעכומ"ז אף דהוא, מטעם שליחות ואין שליחות לעכומ"ז וכן מצאתי בקצות החשן סי' צד"ק סק"ג שהביא ראיה זו עכ"ל והרב קהל יהודה שם בדר"ס ע"ב אף הוא הנה מתפנן להוכיח מהש"ס דמועיל חצר לעכומ"ז והקשה לו מדאין שליחות לעכומ"ז וכתב שמצא במשאות בנימין דיש שליחות לעכומ"ז בעכומ"ז והוא הדין חצר ושפן פתב הרב פנסת הגדולה בחלק ח"מ ריש סי' קפ"ח בשם מוהרש"ך ושוהר"ם מינץ פתב זה פמסתפק וכתב דמהרשפ"ץ שהביא מרן הב"י והרא"ש והטור בסי' ש"ך מוכח פדעת הרבנים משאת בנימין ומוהרש"ך ושפן מוכח מהש"ס דיש חצר לעכומ"ז ודברי הרב מוהר"ם מינץ צ"ע עכ"ל הנה רואה אמבוהא דרבנן קדישי עליונים למעלה דסברי דיש קנן חצר לעכומ"ז וכן ראיתי עתה בשו"ת אורי וישעי להגאבד"ק יאס בסוף סי' ק"ו שכתב פבר העלה הגאון מליסא בספר מקור חיים סק"ה דחצר קונה בעכומ"ז ושפן פתוב בשטיה מקנפצת לבבא מציעא דחצר לא קני לקטן פיון דאף יד אין לו דאילו הנה לו יד אף חצר הנה לו ואם פן עכומ"ז דאית ליה יד פדכתב בש"ך יו"ד סוף סי' שכ"א הכי נמי אית ליה חצר ועיין עוד בשו"ת דבר אליהו להגאבד"ק טארלא בסי' י"ג הבאתי תנרף דב"ק בקונטרס אסיפת דינים במערכת חמץ

ומצא סי' ח' אות ג"ן ועי"ש פאות ה"ן שפן דעת הגאון שאילת שלום במהדורא תניינא סי' רס"ז וגם בסי' ר"ל (בד"ה וגם) פתב שקהלו האחרונים דעכומ"ז יש לו קנן חצר כמבואר בקצות החשן ובשו"ת תועפות רא"ם ובפרט בחצר המשמרת לדעתו וגם עומד בצדו.

גם הגאון שבילי דוד ביו"ד בקונטרס הקניינים שאחר סי' שכ"א פאות ב' פתב שפחלק אה"ע סי' לק"ט ובחלק ח"מ סי' רמ"ה (אין מצויים אצלי) האריף דחצר בגדול לכולי עלמא משום יד אתרביאי ולכן מהני אף בעכומ"ז ועי"ש פאות ה' וקלאה: ולאידך גיסא ראיתי כמה מרבנן בתראי דנקטי דלא אמרינן בעכומ"ז חצרו קונה וכו' עיין להרבנים מוהר"ש זלמן בש"ע שלו סי' תמ"ח סי"א וחי אדם בנשמת אדם בהלכות פסח סי' א' (ד"ה אמנם) ועיין מתצית השקל סי' תמ"ח סק"ד ושואל ומשיב נר"ו בח"א סי' ע"ז גם הרב עצי לבונה יו"ד סי' קב"ל (ס"ב ד"ה ונהיה) האריף להוכיח מהש"ס דע"א ד' ס"ג הא מחסרא משיכה וכו' ואי בעית אימא בזונה ישראלית וכגון דקאי בחצירה וכו' דבעכומ"ז לא מהני חצר עיש"ב (ובספר עמודי אש סי' ו' אות ח' הביא מה שהקשה הרב ברפת דוד על דברי הרב מגן אברהם בסי' רמ"ו סק"י דעכומ"ז קונה מתורת חצר וכתב דיש לומר דהמג"א סובר דלא מהני חצר לעכומ"ז עי"ש) ונהיה נראה לכאורה שפן מן דברים לומר לשיטת רבינו חננאל שהביאו הפוסקים בא"ח סי' תמ"ט לפי מה שכתב רבינו הפר"ח שם דבחנות ומלאי של ישראל קמשמע לן דהיתרא ניהא ליה דליקני ולא איסורא ומשום הכי לא אמרינן דחצרו קנה עי"ש ואם כן גבי חנות ומלאי של עכומ"ז והפועלים ישראלים דאסור לגירסת רבינו חננאל קשה גם כן מאי קמשמע לן פשיטא ולא שייך לומר דהיתרא ניהא ליה דליקני כמובן ובהכרח לומר דאשמעינן דאין חצר לעכומ"ז אף יש לדחות דתנייה באידי וק"ל: ועל כל פנים דעת רבנן בתראי הנ"ל דלא אמרינן בעכומ"ז חצרו קונה לו אף פלא בעיני איך נעלם מהם דברי הקדמונים המנוזרים בדברי הרבנים הנז"ל דמבואר דסברי דיש קנן חצר לעכומ"ז כיעי"ש ומאי דתלו זינייהו בהא דחצר משום שליחות ואין שליחות לעכומ"ז אינו מוכרח פאמור ובס' זכרנו לחיים ח"א ד' ס"ד אות ו' הובא בשם זכרונות הרב דברי אמת ומהם בכתובים אף הוא הנה מתפנין להוכיח מהש"ס פרק בתרא דע"א ד' ע"א ותקני ליה פליו וכו' דחצרו של עכומ"ז קונה דהא פלים מדין חצר ושפן דעת הטור ביו"ד סי' ש"ף ומרן בהלכות יין נסוף בשם התשב"ץ נכתב עוד וז"ל ומדברי התוספות שהביא מרן ב"י ביו"ד משמע דלא קני חצר לעכומ"ז ונראה לי דסברת ראב"ה שהביא הטור קאי פשיטת התוס' והטור לטעמיה אזיל ועיין עבודת הגרשוני דף ז"ך עכ"ל ואף כי פעת לא ידעתי איזהו מקומן של דברי הטור בשם דאבי"ה ומרן הב"י בשם הרשב"ץ והתוס' כי לא ציין מקומם וצריף חיפוש וגם העבודת הגרשוני שציין מקומו ד' ז"ך הנה בעבודת הגרשוני אשר לפני ד' ז"ך הוא סי' ל"ב ול"ג ושם לא דבר מענין זה כי אם בסוף סי' כ"ה וסי' ק"ב (ושם נראה דפשיטא ליה דחצר עכומ"ז קונה אלא דהקשה לובסי' כ"ה מדאין שליחות כיעי"ש) בכל זאת העתקתי דבריו לזכרון ועיין בנודע ביהודה תניינא אור"ח סי' ס"ג ועיניתי שנית במשנת ר' אליעזר הנ"ל וראיתי שהביא את ספר הזכרונות הנ"ל ומפורש שם שדברי התוספות הם בפרק בתרא דע"א הביאם מר"ן הב"י בסי' ש"ף ודברי ראב"ה הם בטור אור"ח סי' תל"ו ועי"ש שכתב על דבריו דאין הכרח מראב"ה: והרב שם אריה בחלק יו"ד סי' מ"ח

(בד"ה ובדבר) אחר שהביא דהקצות החשן ומוהרי"ט אלגזי הוכיחו דמהני תצר לעכומ"ז פתב דיש לפקפק דלמאן דאמר אין משיכה קונה בעכומ"ז יש לומר דהוא הדין דאין קונה תצר דלא עדיף מידו וכן פתב המקור חיים סי' ת"מ וקצות החשן סי' צח"ק ס"ק א' וכינון דהוא מחלוקת הראשונים אי משיכה קונה בעכומ"ז אם פן הוא הדין תצר והגוי ספק בכור עי"ש ואין אצלי ס' הג"ל לראות ד"ק דאי למאן דאמר תצר משום יד אתרבי יש לומר דאף דמשיכה אינה קונה קנין ידו עדיף ממשיכה ומנהי ואי למאן דאמר תצר משום שליחות ובעינן למימר אין שליחות לעכומ"ז אם פן למה לי למתלי במשיכה קונה או אינה קונה דאף אי משיכה קונה יש לומר דתצר אינו קונה מטעם דאין שליחות וכו' ומפל מקום גם הוא מסיק וכתב פבר הכריעו האחרונים דתצר קונה לעכומ"ז עי"ש ובש"ת תפארת יוסף א"ח סי' י"ט שקיל וטרי בזה ולא פניתי פעת לעיין בדב"ק אף ראיתי שם דמסיק דתצר קונה לעכומ"ז אף למאן דאמר משום שליחות ואין שליחות לעכומ"ז בעכומ"ז מפל מקום מהני והסביר הדבר עי"ש ובחלק יו"ד סי' ל"ב וסי' ל"ג וראיתי להרב רמ"ץ בחלק יו"ד סי' פ' שפתב בתוך דבריו בנדון דידן אין שום קנין תצר אף אם נודה לסברת קצות החשן והנתיבות דתצר מהני בעכומ"ז מטעם יד וכו' עכ"ד משמע דלא פשיטא ליה פסברתם אף בסי' פ"א פתב וכינון דאין שליחות לעכומ"ז גם תצרו אינו קונה וכן מצאתי בקצות החשן סי' צד"ק אולם הביא עוד מע"א ד' ע"א ותקני ליה פליו וכו' ומוכח דגם בעכומ"ז קונה תצר ועי"ש בטעם הדבר ואם פן בנדון דידן יש קנין גמור ועיין פסקים וכתבים סי' ק"ל הובא ברמ"א יו"ד ס"ו סי' ש"ף ובש"ף וכו' ועל פרחין פונתו דרשות קונה לעכומ"ז מטעם תצר וכן דעת מוהרי"ט אלגזי דמועיל קנין תצר לעכומ"ז וכו' עי"ש שנגראה שדעתו מספקת פן לדינא אלא דעל צד היותר טוב הנה נכון להטיל בו מום על ידי עכומ"ז: ויש (בש"ת רמ"ץ) בחלק א"ח סי' כ"ד אות ה' פתב וז"ל וגם פבר השיגו האחרונים דגם לעכומ"ז יש קנין תצר ממה דמקשי בע"א ותקני ליה פליו וכו' ובאות י"ג פתב בפירוש דהעיקר דיש קנין תצר לעכומ"ז עי"ש ובסי' כ"ט אות ג' פתב והארכתי במקום אחר לברר דגם לעכומ"ז קונה תצרו אף שאינו עומד בצדו ולא הוי מטעם יד שלא פדברי הנודע ביהודה ואף שיש פוסקים דאין תצר המושפר קונה לשוכר מפל מקום בזה מהני ובסי' ל' אות ב' פתב מפל הפוסקים מוכח דתצרו קונה לעכומ"ז עיין קצות החשן ושאר האחרונים ובסי' ל"א (ד"ה ומ"ש) פתב ומ"ש מעלתו דצד ההיתר מטעם תצר הוא רק לדעת הקצה"ח אבל לדעת הנתיבות המשפט תצר אינו קונה לעכומ"ז שלא מדעתו אמת שזה פבר פתבתי מעצמי כהנחה"מ לעיקרא דדינא אבל מפל מקום צד להיתר איפא דגם דברי הקצה"ח יש ליישבם וגם להמשאת בנימין קונה תצר לעכומ"ז פדכתב מוהרש"ק אם פן צד להיתר איפא עכ"ד והגוי מילי דמר סתראי גינהו ממקום למקום וצריף להתיישב בדב"ק וגם במה שפתב בשם הנתיבות דאין תצר קונה לעכומ"ז נראה דכונתו דאינו קונה לטעמא דשליחות אבל מטעם יד מהני פמו שפתב בשמו בתשובה דסי' פ' הג"ל ובסוף סי' ל"ב (בסוד"ה איברא) פתב פבר הארכתי בתשובה דיש לעכומ"ז קנין תצר במשפטר אפילו אינו עומד סמוך לו וכן דעת קצות החשן ומקור חיים סי' תמ"ח ובריש סי' ל"ג פתב אף שהקק יעקב סי' תמ"ח מביא דעת מוהרש"ק דאין קנין תצר לעכומ"ז מפל מקום מוכח מפמה מקומות דמועיל וכו' וכן משמע בטור יו"ד סי' קב"ל ובקצות החשן ומקור חיים וכו' ועיין בבית שלמה הנד"מ

בא"ח סי' ס"ד (ובצמח צדק החודש להגאון מליבונויץ בחלק יו"ד סי' ר"ל לא נחית פלל לכל הנז"ל ופשיטא ליה דחצר קונה לעכומ"ז ועיין במה שפתיבתי בחלק אסיפת דינים מערכת בכור בהמה סי' ג' אות ז סק"ב [בשדי חמד ח"א] ועי"ש בשם שו"ת יד יוסף ומה שפתיבתי אני הדל בס"ד): והגאון בית מאיר בחלק יו"ד סוף סי' ש"ף פתב דנראה לו דמה שפתיבו הפוסקים להקנות על ידי המקום וכו' הוא מדין אגב דאי מדין חצר הא אין שליחות וכו' וסייגם וברוה השם שמצאתי בתשו' מוהרש"ק שהרגיש בזה ומביא בשם רבינו ירוחם שהוא מדין אגב וצ"ע מה שכתב הש"ף ס"ק ט' בשם מוהרא"י וקנה לו רשותו במקום משיכה עכ"ל ומכל האמור מתבאר דמה שכתב מוהרא"י הוא עיקר וגם רבינו ירוחם לא נתפונן לקנן אגב כנז"ל וכן פשיטא ליה להגאון זכרון פהנה הבאתיו בקונטרס אסיפת דינים במערכת חמץ סי' ח' אות ח' סק"ו (אף בשו"ת בגדי ישע א"ח סי' ב' אות ו' ראיתי עתה שמתאמץ בכל פחו לומר דכונת הפוסקים הוא משום אגב ולא משום חצר וכעת פנאי אין לי לעיין בדב"ק לך נא ראה): והנה מדברי הרבנים הנז"ל נראה דכל השקלא וטריא שלהם היא באם נאמר דחצר משום שליחות אתרבאי ואין שליחות לעכומ"ז משמע דאם נאמר דחצר משום יד אתרבאי הנה פשיטא להו דחצר קונה לעכומ"ז אף בשו"ת יד יוסף הנ"ל פתב דדוקא למאן דאמר דמשיכה בעכומ"ז קונה הוא דמהני ידו דעדיף ממשיכה פדכתבו התוספות במסכת פתובות ד' ל"א ד"ה דאי בעי דאילו למאן דאמר משיכה אינה קונה יש לומר דיד נמי לית ליה דמגט דמהני זרק לקלטה משום יד ליכא למילף דבישראל פתיב וכדכתבו התוספות במס' בתרא ד' ד"ן ד"ה עכומ"ז ואם פן למאי דנקיטינן ביו"ד סי' ש"ף דמשיכה לבד אינה קונה הוא הדין דלא קני מטעם ידו עכ"ל והרב רמ"ץ הנ"ל פתב גם פן למה שכתב הש"ף ח"מ סי' גר"ם סק"י דחצר דאשה אתרבי מתורת יד לענין עכומ"ז בעכומ"ז אין חילוק בין אשה לאיש דליתנהו בתורת גטין וכן מצאתי בקצה"ח ע"כ (אלא דבכל זאת במסקנתו מיסתמיך ואזיל פתר הכרעת האחרונים דמהני חצר לעכומ"ז כיעי"ש): ודעת הרב מחצית השקל סי' תמ"ח סק"ד שטוב למפוך לעכומ"ז שאין לה בעל דחצרה משום יד ויש לה יד ואף דמגט ילפינן ועכומ"ז ליתיה בגטין והש"ף בס"ג חלק על ר"ת וסובר דחליפין לא מהני בעכומ"ז דלא נאמר אלא בישראל יש לומר שאני התם דכתיב לפנים בישראל אבל ביז דליכא מיעוט בישראל שפיר דמי עי"ש וצריך להתנישב מה יענה למה שפתיבו התוספו' בבתרא הנ"ל ועיין שו"ת רמ"ץ א"ח סי' כ"ד אות י"א ובשו"ת מים חיים להגאון מוהר"ח ד' ראפאפורט בא"ח סי' ז' פתב דמה שפתיבו התוס' דשטר אינו קונה בעכומ"ז משום דבישראל פתיב אינו פן לפי המסקנא ועיין במה שרשמתי במערכת הגימ"ל אות ה"ן ס"ק ל"ב (בשדי חמד ח"א בחלק הפללים) ועיין שו"ת חתם סופר יו"ד סוף סי' שי"ו מה שהקשה על דברי הרב מחצית השקל דאמאי הצריך שאין לה בעל הא בעכומ"ז לא אמרינן יד אשה פיד בעלה ואחר שישב דב"ק סייגם דמפל מקום לא הועיל פי חצר מתורת יד מגט לא ילפינן ופקפק על מה שכתב המחצית השקל פיון דליכא מיעוט לעכומ"ז אין חילוק וכו' דאין לסמוך על זה וכו' ומסיק דלומר חצר לעכומ"ז משום יד או משום שליחות תליא בפלוגתא דדון מינה ואוקי באתרא או מינה ומינה אין לעכומ"ז ועכומ"ז חצר לא מיד ולא משליחות אלא שפיון שהכניס העכומ"ז לבית ממש הוי קנן אמור ודוקא בחצרו ממש אבל אם הוא מושפך ואין לו רשות להניח פליו לשם נהי

דמציאה הפאה לשם קונה למשפיר מטעם שליחות או יד לישראל אבל לא מטעם פניסה לביתו וכו' ועי"ש בסי' ש"י וסי' שב"י דעל ידי פניסה והבאת החפץ לרשותו זהו גמר קנין גמור ולא מטעם חצר וכו' וקנודם מתן תורה גם פן היו קונים בענין זה וכתב שזהו פונת רש"י בריש פירק שני דבכורות ד' י"ג ע"א ד"ה פלל פלל לא שכתב עד שתבא לרשותו של ישראל לא קני עי"ש ומרן מוהריט"א בספר הלכות יום טוב בפירק שני דבכורות אות י"ז הבין מדברי רש"י דמדין חצר קאמר ושקיל וטרי דהא אין חצר לעכומ"ז וכו' עי"ש ולפי דברי הרב חתם סופר הנ"ל לאו מדין חצר הוא אף כמדומה לי שראיתי דשדו נרנא על דברי הרב חתם סופר ממאי דיליף אמרימר בע"א ד' ע"א ע"א דמשיכה קונה בעכומ"ז מדשרו פרדישנא ולא הדרי בהו ומאי ראיה הא חתם ודאי לביתם היו שולחים ורשותם פי האי גוונא קונה ולא משום משיכהפן רשום בזכרונני ואיני זוכר מי בעל דברים (ועיין עוד בזה לקמן בד"ה ועל מה): וכתב בשו"ת דברי חיים סי' כ"א הביא דבריו ידידי הגאון מנחת משה יצ"ו בקונטרס חקת הפסח אות ו' דדבר שהוא ברשותו של עכומ"ז ולא הפקירו בעליו בפירוש רק שמשום שהגיע זמן איסורו הני הפקר ממילא ובאנו לומר דחצרו של עכומ"ז קונה לו בכי האי גוונא אין חצר מטעם שליחות אף להישראל כמבואר בגמרא יוסף בבבא מציעא ד' י"א (ד"ה ראה) רק מטעם יד וביד בעי פונה לזכות ועי"ש בסוף אות כ"ב ובתשובת עטרת חכמים סוף סי' ה' (בד"ה אבל) שהבאתי בקונטרס זה במערכת חמץ ומצה סי' ט' אות ל"א (בד"ה עוד הבאתי): ובעת הגאון נתיבות המשפט בענין זה ראיתי בשו"ת משיב דבר להגאון נצי"ב (שנדפס עתה) בחלק שני סי' ל' אות ד' ונ"ל בנתיבות המשפט סי' ר' ס"ק ט"ו פתב וכיון דבעכומ"ז לא מהני שליחות ממילא אין חצרו משתמרת קונה וכו' ותמה מע"כ הא בד"ן שמביא שם מבואר דחצר הוא מטעם יד ולא מטעם שליחות פשוט לשם בנה"מ טעות הדפוס והפונה פשוטה שהרי בפתיחה הביא מחלוקת הראשונים אי חצרו המשמר לדעת הני משום יד או משום שליחות ודעת הב"י שהוא מטעם שליחות והכי נמי בידי ממש בלי פונת קניה עכ"ל נראה מזה קצת שדעת הנתיבות דלא מהני חצר לעכומ"ז כדכתב בשמו הרב רמ"ץ בסי' ל' הנ"ל ומי שנמצא בידי ס' התורה הנ"ל ישפיל בכונתו: ועל מה שכתב הרב מחצית השקל (הנז"ל בד"ה נדעת) לחלק בין עכומ"ז לעכומ"ז עיין בס' מעין גנים (עצה לבונה ח"ב) בא"ח סי' תמ"ח שהרבה להשיב על דבריו וכתב שגם הרב קצות החשן בסי' צד"ק פתב דאין לחלק בין זכר לנקבה והגאון עמודי אש יצ"ו בד' מ"ח ע"ד פתב ליישב קושיות הגאון ישועות יעקב על פי חילוק המחצית השקל עי"ש ואינו נכון בעיני ליישב פן אחר שפבר ראה דברי הרב מעין גנים שדחק סברתו כיעי"ש.

אחר זמן רב השגתי ספר היקר כפי אהרן ח"ב וראיתי להרב בחלק א"ח סי' ט' (בד"ה ואולם) שהביא דעת הרב מחצית השקל ומה שפקפק עליו הרב חתם סופר והאריף ליישב תמיהותיו ומסיק שהוראת הגאון מחצית השקל למפור לארמית נכונה היא ואין להרהר אחריה ולא פניתי לעיין בדב"ק ואתה תחזה: פלל ט"ל) חצרו של אדם קונה לו שלא מדעתו לא אמרינן גבי הקדש פן כתב הרב מגן אברהם בסי' דק"ן ס"ק כ"ג בשם הגאון דהו"ד וציין שקלים פירק ז' וכונתו להוכיח משם דאין חצר הקדש קונה עיין להרבנים מחצית השקל ופרי מגדים באשל אברהם וכתב הרב דגול מרובה שפן פתבו התוספות

ורשפ"ם בַּבְּבָא בְּתָרָא ד' ע"ט ועיין להרב תוספת יום טוב בַּפְּרָק ג' מְשַׁנָּה ו' דְּמִסְכָּת
מְעִילָה וצ"ע לַיִּישׁב דְּהַרְב חָתָם סוֹפֵר בַּחֲלָק א"ח סוֹף ס' מ"ד מוֹכִיחַ מִמַּתְנֵי תִּין דְּשִׁקְלִים
דְּגַם בְּהַקְדָּשׁ אֲמַרְיָנוּ דְּחִצְרוּ קוֹנָה עי"ש וְתַמְיָה לִי עַל מָרְן מוהרֵיט"א בס' קַהֲלַת יַעֲקֹב
בְּתוֹסֶפֶת דְּרַבְּנָן בְּמַעֲרַכַת הַזֵּי"ן אוֹת קי"ט ד' מ"א סוֹף ע"ב (מְדַפּוּס אֲשַׁכְּנֹז) וְאֵילָּה שְׁלֵא
זָכַר דְּבָרֵי הַרְבָּנִים תוֹסֶפֶת יוֹם טוֹב וּמַג"א הַגָּ' ל כִּיעִי"ש.

אֲחֵר זְמַן רַב רְאִיתִי שְׁבַמְעַרְכַת הַחֵי"ת סוֹף ס' ק"מ הֵבִיא דְּבָרֵי הַתוֹי"ט וְעִי"ש מַה שְׁפָתַב
עַל דְּבָרָיו וְעִיין בַּס' מְלֵאכֶת שְׁלֵמָה בְּשׁו"ת ח"מ ד' כ"ח ע"ג וְהַרְב יָפָה עֲנָף בַּד' ס"ד ע"ב
אוֹת א' צִיין לַעֲיין בְּאַסִּיפַת זְקָנִים לְבָבָא בְּתָרָא ד' ע"ט בְּשֵׁם הָר"ן וּבְחִידוּשֵׁי הַרְמַב"ן שֶׁם
וְכַתֵּב דְּנִרְאָה מִדְּבָרֵי הַרְב מַחֲנֵה אֲפָרִים דְּלִמָּאן דְּאָמַר חֲצָר מְדִין שְׁלִיחוֹת אֲתֵרְבָּאֵי קוֹנָה
חֲצָר הַקְדָּשׁ (עִיין בְּשִׁדֵי חֲמָד ח"א בַּחֲלָק הַפְּלָלִים בְּמַעֲרַכַת ה' אוֹת ע"א) וּבְשׁו"ת פָּרַת
יוֹסֵף מִסְלָאָנִים ס' י"ד (בַּד"ה וְרֵאָזָה גְדוּלָּה) תַּמָּה עַל הַמַּג"א שְׁלֵא זָכַר דְּבָרֵי הַתוֹס'
דַּב"ב וְלֹא רָאָה דְּבָרֵי הַרְב דְּגוּל מְרַבְּבָה הַגָּ' ל שְׁקָדְמוּ בְּזָה וְעִיין לְהַרְב עוֹנָג יוֹם טוֹב ס' י"
י"ו מֵאֵי דְּשִׁקִּיל וְטָרִי בְּזָה וּבְגַלְיוֹן רַעַק"א בְּמַתְנֵי דְּשִׁקְלִים הַגָּ' ל צִיין לַעֲיין בַּקְּצוֹת הַחֲשׁוֹן
ס' ר' וְכַתֵּב שְׁבַתְשׁוּבָה הָאֲרִיף בְּזָה וּבְקוֹנְטְרִיס אֲסִיפַת דֵּינִים בְּמַעֲרַכַת בֵּית הַפְּנֹסֶת אוֹת
כ' (בְּשִׁדֵי חֲמָד ח"א) פְּתַבְתִּי קֶצֶת בְּעֲנָן זָה עִי"ש וְהַרְב אֲזַן אֶהְרֵן בַּד' ל"ד אוֹת ל"ח פְּתַב
דְּהַרְב מַג"א בַּס' קנ"ד ס"ק כ"ג וְהֵבִיא דְּבָרָיו הַרְב פַּחַד יִצְחָק בְּמַעֲרַכַת הַפ"ם ד' קפ"ט
ע"ג פְּתַב דְּאִין חֲצָר קוֹנָה לְהַקְדָּשׁ וְחִידוּשׁ הוּא שְׁלֵא הַזְּפִיר מִדְּבָרֵי הַמַּחְבְּרִים שְׁהַבְּאִתִּי
לְמַעֲלָה אִין גַּם אֶחָד מֵהֶם: וּמַה שְׁצִיין הַרְב יָפָה עֲנָף לְהַאֲסִיפַת זְקָנִים לְבָבָא בְּתָרָא ד' ע"ט
בְּשֵׁם הָר"ן אֵלָּה הַדְּבָרִים הַפְּתוּבִים שֶׁם אֲבָל הַקְדִּישׁ בּוֹר וְאַחַר כֵּן גַּתְמַלָּא מִים וְכו' אִין
מוֹעֲלִים בְּמַה שְׁבַתְוֹכֵן פִּירֵשׁ רִשְׁב"ם לְפִי שְׁאִין חֲצָר הַקְדָּשׁ קוֹנָה דְּחֲצָר מִשׁוּם יָד
אֲתֵרְבָּאֵי וְאִין יָד לְהַקְדָּשׁ וְאַחֲרִים פִּירֵשׁוּ דְּאָף אִם תִּמְצָא לֹאמַר דְּחֲצָר הַקְדָּשׁ קוֹנָה אִין
מְעִילָה בַּקְּנִייתָם דְּבַמֵּאֵי דְּקָדִישׁ מְמִילָא לִיכָּא מְעִילָה דְּהָא אֲפִילוּ בְּגִדּוּלֵי הַקְדָּשׁ דְּמַגּוּרָף
הַקְדָּשׁ קָא אֲתוּ סוּבַר ר' יְהוּדָה דְּאִין מוֹעֲלִין וְעַד פֶּאן לֹא פְּלִיג עֲלֵיהּ ר' יוֹסֵי אֵלָּא בְּגִדּוּלֵי
הַקְדָּשׁ מִשׁוּם דְּמַהֲקָדֵשׁ קָא רַבּוּ אֲבָל בְּמַה שְׁחֲצָר הַקְדָּשׁ זוֹכָה אֲפִילוּ ר' יוֹסֵי מוֹדָה דְּאִין
מְעִילָה בְּזַכִּייתָם הָר"ן עכ"ל.

וְנִרְאָה קֶצֶת מְזָה שְׁהַאֲחָרִים לֹא בְּרִירָא לְהוּ דְּאִין יָד לְהַקְדָּשׁ וְחִידוּשֵׁי הַרְמַב"ן לְבַתְרָא
שְׁצִיין בְּיָפָה עֲנָף אִין אֲצִלֵי אַף רְאִיתִי שְׁהַגָּאוֹן עוֹנָג יוֹם טוֹב בַּס' ט"ז פְּתַב בְּשֵׁם חִידוּשֵׁי
הַרְמַב"ן הַגָּ' ל בְּסִיגְנוֹן לְשׁוֹן הָאֲחָרִים שְׁהַבִּיא הָר"ן וְז"ל וְהַרְמַב"ן פְּתַב דְּאֲפָשֵׁר לֹאמַר
דְּאִי נָמִי יֵשׁ יָד לְהַקְדָּשׁ וְנִקְנָה לְהַקְדָּשׁ מְפָל מְקוּם מְעִילָה לִיכָּא בְּזַכִּייתָן עכ"ל וְכַתֵּב
דְּשִׁיטַת הַרְמַב"ן הִיא דִּישׁ יָד לְהַקְדָּשׁ וְאִין נִרְאָה כֵּן לְדַעֲתֵי הַקְצָרָה שְׁפָל פְּנוֹת הַרְמַב"ן
הוּא דְּאָף אִם תִּמְצָא לֹאמַר דִּישׁ יָד לְהַקְדָּשׁ מְפָל מְקוּם אִין בּוּ מְעִילָה אֲבָל יִתְכֵן שְׁדַעֲתוֹ
אִינָה כֵּן אֵלָּא כְּמוֹ שְׁפָתַבּוּ הַרְשֵׁב"ם וְהַתוֹסְפוֹת דְּאִין יָד לְהַקְדָּשׁ אוּ דְּעַל כָּל פְּנִינִים לֹא
בְּרִירָא לִיהּ הֵאֵי דִּינָא אֲבָל לֹא שְׁדַעֲתוֹ מְחַלְטַת שִׁישׁ יָד לְהַקְדָּשׁ וּמַמָּה שְׁפָתַב רַב אֶחָד
הוּבָא בְּסַפֵּר יוֹסֵף אֲנָמִץ (מְרַבְּנֵי אֲשַׁכְּנֹז) בְּדַף ס"ט ע"ב נִרְאָה קֶצֶת שְׁבַסְפֵּר קְצוֹת הַחֲשׁוֹן
מִבִּין בְּדַעֲת הַרְמַב"ן דִּישׁ יָד לְהַקְדָּשׁ וְתַמָּה עֲלֵיו מְסוּנָגִיא בְּשִׁבּוּעוֹת ד' כ"ד בְּמֵאֵי דְּמַקְשִׁינָן
וְהֵרִי מוֹקְדָּשִׁין וְכו' עִי"ש וְאִין ס' קְצוֹת הַחֲשׁוֹן מְצוּי אֲצִלֵי לְרֵאוֹת דַּב"ק דְּאוּלֵי לֹא מְפָנִי
שְׁמַחֲלִיט כֵּן בְּדַעֲתוֹ מַקְשִׁי עֲלֵיו רַק קוֹשְׁתוֹ הִיא עַל מַה שְׁנִרְאָה כְּמִסְתַּפֵּק וְאֵילוּ מַהֲש"ס
מוֹכַח דְּאִין יָד לְהַקְדָּשׁ: וְכַתֵּב שֶׁם בְּעוֹנָג יוֹם טוֹב דְּאָף לְשִׁיטַת הַרְמַב"ן דִּישׁ יָד לְהַקְדָּשׁ

מכל מקום דברי האגודה שהביא המגן אברהם (שאם מצא מציאה בחצר בית הפנסת לא זכה הבית הפנסת משום דקנין חצר משום יד הוא ואין יד להקדש) נכונים וגם הרמב"ן מודה לזה דדוקא בהקדש גבוה שאין לשום אדם זכות בו הוא דאמרין דיש יד להקדש וקנה המציאה אבל בחצר בית הפנסת שיש חלק בה גם לקטנים ולחרשים ומה שמוכרים בית הפנסת של רבים בשבעה טובי העיר וכו' הוא מטעם שטובי העיר הם כפופוטרופוסים לחרשים ולקטנים כמו שכתב הר"ן במגילה אם פן פשם שאם הגביהו חרש ופקח איזו מציאה מתוך שלא קנה החרש לא קנה הפקח דמה שביד החרש נעשה כמנוח בקרקע כדאמרין בבבא מציעא ד' ח' הוא הדין חצר הקנויה לחרש ופקח פיון דחצר דקטנה לכולי עלמא משום יד אתרבאי הרי זה דומה להגביהו שניהם שיהי גם פת החרש מעורב בו ומתוך שלא קנה חרש לא קנה פקח דיד שניהם שיהי ויד שניהם הגביהו המציאה וכיון שבחצר זו מעורב יד החרש לא קנה גם הפקח אלו תנן דב"ק והאריה להוכיח ולבאר החלקי הסותר לזה וליישב על נכון עי"ש: (פלל מ) חרם ידוע ומפורסם כי במקומות אלו מדינא דמלכותא נאסר החרם וחובה עלינו לשמור חקתיו ומשפטיו כי דינא דמלכותא דינא וכל אדם בריא בחיובא לאהוב את מלכו ולכבדו וכבר האריה הרב חתם סופר בח"מ סי' ק"ץ כי אנהנו בני ישראל מחוייבים לאהוב במצוה גדולה הזאת ביתר שאת על כל העמים אשר היא מצוה שכלית ונימוסית ונוסף אצלנו שהיא מצוה שמעית בתורתנו הקדושה כמו שציוה הקב"ה את משה רבינו לנהוג כבוד בפרעה ואלהיו רץ לפני אחאב ואם זה במלכים רשעים עריצים מה עלינו לעשות למלכי חסד ורחמים אשר אנו בני ישראל חוסים בצלם וברחמי האב את בנו חסים עלינו אין לשוננו ופינו מספיקים להללם על רבבות טובותיהם עלינו מלכי חסד הללו שומרים אותנו ואת דתינו דנים את דינינו ורבים את ריבינו ולולא מוראה של מלכות וכו' וקל וחומר בן בנו של ק"ו כי חלילה לנו למרות פי גזרתם ומי פהחכם המלך שלמה ע"ה שהוא אמר אני פי מלך שמור ושלש שבועות השביע הקב"ה את ישראל ואחת היא שלא ימרו במלכי האומות חלילה (עיין פתובות ד' קי"א) מפל זה דעת לנבון נקל כי משפטיו החרם אינם נוהגים בזמן הזה כלל ובכן כל אשר נכתוב באות זו מדיני חרם נידוי שמתא וכן באותיות הפאות אחריה רעותיה מובאות אינו אלא משום דרוש וקבל שכתוב וכהלכתא למשיחא וכן בכל מקום שימצא בקונטרסינו שמץ מזהו שלא פחקי הקיר"ה הוא רק על דרך זה משום דרוש וקבל שכתוב ומחקי הקיר"ה לא נטה ימין ושמאל.

ובכן נעמוד ונעשה מלאכתנו בס"ד: הנה חרם שהי מטילים לקיום איזו הסכמה או תקנה וכיוצא אי חשיב איסור תורה או אלא מדרבנן הוא מחלוקת כמו שכתב רבין חסידא בארעא דרבנן אות רנ"א ונ"ל חרם הוי פלוגתא דרבנותא דכת אחת הלא הוא הרשב"א ס' ש' ותקצ"א סובר דחרם הוי דאורייתא וכת אחת סוברת דהוי דרבנן ובתשובת מוהריב"ל ד' ס"ח פתב דכל ספק שישתפק בחרם דנים להחמיר כספקא דאורייתא ועיין פנסת הגדולה יו"ד סי' של"ד בהגהת הב"י סי' ד' עכ"ל ומאי דפשיטא ליה למר שדעת הרשב"א שהוא מן התורה וכן פתב בדעת הרשב"א הגאון נודע ביהודה באהע"ז במהדורא קמא סי' ע"ה (בד"ה ואם שייך) על פי דברי הרשב"א בתשובה סי' תקצ"א שהביא דבריו עי"ש נראה דאינו פשוט לומר כן דהרב משאת בנימין בסי' נ"א מפרש בכונתו דדוקא משום שאומרים בחרם משביעים אנו וכו' הוא שפובר שהוא דאורייתא

אָבֵל לֹא בִסְתֵם שְׁהָרִי כְּתֹב בְּזֶה הַלְשׁוֹן דַּע כִּי סִפְקָא דְאֹרִיתָא הוּא דְאָסוּר לַעֲבֹר עַל הַחֲרָם דְּבַר תּוֹרָה כִּי בְּכָל הַמְקוֹמוֹת הַרְגִילוּ לֹמַר מִשְׁבִּיעִין אָנוּ וּמַחְרִימִין וַיֵּשׁ פָּאן שְׁבוּעָה גַם בְּאֲרוּר יֵשׁ בּוֹ שְׁבוּעָה וְכוּ' דְמִשְׁמַע דְּמִשּׁוּם שְׁאוּמְרִים בּוֹ לְשׁוֹן שְׁבוּעָה אוֹ אָרוּר הוּא דְהוּי דְבַר תּוֹרָה הָא סִתְמָא חֲרָם בְּלֹא לְשׁוֹן שְׁבוּעָה וְאָרוּר אִינוּ מִן הַתּוֹרָה וּקְצַת תִּימָה עַל הַרְבָּנִים אַרְעָא דְרַבְּנֵי וְנוֹדַע בִּיהוּדָה הַנְּ"ל שְׁפַתְבוּ בְּדַעַת הַרְשָׁבָ"א בְּתַשׁוּבָה דְסִי תַקְצָ"א שְׁסוּבַר דְחֲרָם הוּא מִן הַתּוֹרָה וְלֹא שְׁתוּ לְבָם לְדַקְדָּק בְּדַבְרֵי הַרְשָׁבָ"א שְׁפַתְבוּ דְאִיפָא בְּחֲרָם לְשׁוֹן מִשְׁבִּיעִים וְכוּ' וְרֵאִיתִי בְּסִ' דִּי הִשִּׁיב בְּחֻלְק יו"ד סִי י"ג ד' י"ז ע"ג בְּשֵׁם מָרְן הַחֲבִי"ב בְּשִׁינְרֵי פְּנֹסַת הַגְּדוּלָה סִי שֵׁל"ד שְׁפַתְבוּ דְאִי אֶפְשָׁר לֹמַר שְׁדַעַת הַרְשָׁבָ"א הִיא מִשּׁוּם דְאִיפָא לְשׁוֹן שְׁבוּעָה שְׁהָרִי בְּסִי ש' כְּתֹב הַרְשָׁבָ"א דְסִפְקָא חֲרָם לְהַחֲמִיר וְשֵׁם לֹא הִזְכִּיר אָרוּר אוֹ שְׁבוּעָה אֲלֵא חֲרָם לְבַד עִי"ש וּלְפִי זֶה לֹא קָשְׁיָא עַל הָרַב אַרְעָא דְרַבְּנֵי בְּמָה שְׁהִבִּין בְּדַעַת הַרְשָׁבָ"א לְפִי שְׁהוּא הִזְכִּיר גַם הִיא דְסִי ש' אָף עַל הָרַב נֹדַע בִּיהוּדָה קְצַת קָשָׁה בְּמָה שְׁהַחֲלִיט כֹּן בְּדַעַת הַרְשָׁבָ"א בְּהִיא דְסִי תַקְצָ"א וְלֹא הִזְכִּיר הַתּוֹשׁוּבָה דְסִי ש' וְהִלֵּא מִשְׁם יֵשׁ לְדַקְדָּק בְּהִיפּוּף: וְהִנֵּה ס' שִׁינְרֵי פְּנֹסַת הַגְּדוּלָה אִין אֲצִלֵי אָף רֵאִיתִי שְׁפַתְבוּ בְּסִפְרוּ בְּעִי חֲיִי חֻלְק חֲשׁוֹן מִשְׁפֵּט ח"א סִי י"ב בְּכֹנַת הַרְשָׁבָ"א כְּמוֹ שְׁפַתְבוּ בְּשִׁינְרֵי פְּנֹסַת הַגְּדוּלָה דְחֲרָם לְחַוְדִּיהָ הוּא מְדֹאֹרִיתָא וְשְׁאִין לְפָרֵשׁ דְדוּקָא כְּשְׁאוּמְרִים לְשׁוֹן אָרוּר אוֹ שְׁבוּעָה שְׁהָרִי בְּסִי ש' לֹא הִזְכִּיר אֲלֵא לְשׁוֹן חֲרָם וְהוֹסִיף לֹמַר שְׁגַם מִהַתּוֹשׁוּבָה דְסִי תַקְצָ"א מוֹכַח כֹּן שְׁהָרִי גַם שֵׁם לֹא הִזְכִּיר בְּהַשְׁאֵלָה אֲלֵא לְשׁוֹן חֲרָם וּבְזֶה יֵשׁ לְפַקְפֵּק לְדַעַתִּי הַקְּצָרָה דְאִין זֶה הוֹכַחָה גְּמוּרָה אָף עַל כָּל פְּנִים הַתּוֹשׁוּבָה דְסִי ש' מְכַרַעַת שְׁפֹן דַּעַתוֹ וּבְאֵר שֵׁם דְּמָה שְׁפַתְבוּ הַרְשָׁבָ"א בְּסִי תַקְצָ"א דְבְּכָל הַמְקוֹמוֹת הַרְגִילוּ לֹמַר מִשְׁבִּיעִין אָנוּ וּמַחְרִימִין וַיֵּשׁ פָּאן שְׁבוּעָה גַם כִּי אָרוּר יֵשׁ בּוֹ שְׁבוּעָה וְכוּ' הִפ' בְּכָל הַמְקוֹמוֹת הַרְגִילוּ לֹמַר מִשְׁבִּיעִין אָנוּ וּמַחְרִימִין אָנוּ וְכוּ' וּבְמָקוֹם שְׁנֵהֲגוּ כֹן הָא וְדֹאִי פְּשִׁיטָא דְהוּי סִפְקָא דְאֹרִיתָא וּלְחַוְמָרָא פִּינוּ דְהִזְכִּירִין לְשׁוֹן שְׁבוּעָה אֲלֵא אִפִּי בְּמָקוֹם שְׁאִין נוֹהֲגִין לְהִזְכִּיר שְׁבוּעָה אֲלֵא מַחְמִירִין לְחַוְד סִפְקוֹ לְחַוְמָרָא מְפַנֵּי שְׁכְּשְׁאוּמְרִים אָנוּ מַחְרִימִין מִתְּפֹנְנִים לְחֲרָם יְאוּשַׁע דִּירִיחוֹ וּלְחֲרָם שְׁאוּל דְנֶאֱמַר בְּהֵם אָרוּר וְתִנְיָא בְּפָרֶק שְׁבוּעַת הַעֲדוּת דְאָרוּר יֵשׁ בּוֹ שְׁבוּעָה כו' כָּלֵל הַדְּבָרִים הוּא שְׁפֹנַת הַרְשָׁבָ"א לֹמַר שְׁלִשׁוֹן חֲרָם נִכְנָס בּוֹ אָרוּר עַד פָּאן לְשׁוֹנוֹ: וּלְפִי דְבָרֵי הָרַב הִלְלוּ דְגַם מִהִיא דְסִי תַקְצָ"א מוֹכַח כֹּן עַל פְּהוּגֵן דְבָרֵי הַרְבָּנִים אַרְעָא דְרַבְּנֵי וְנוֹדַע בִּיהוּדָה הַנְּ"ל וּקְצַת תִּימָה בְּעִינֵי שְׁרֵאִיתִי בְּכֹנַת הַגְּדוּלָה ח"מ סִי ל"ד אוֹת י"ז שְׁהִבִּיא בְּשִׁתִּיקָה דְבָרֵי הָרַב מִשְׁאֵת בְּנִימִין הַנְּ"ל לְחֻלְק בֵּין הֵיכָא שְׁיֵשׁ בְּחֲרָם לְשׁוֹן שְׁבוּעָה אוֹ אָרוּר לְחֲרָם סְתָם וּלְפִי שְׁיִטְתוֹ שְׁבִשְׁיִנְרֵי פְּנֹסַת הַגְּדוּלָה סִי שֵׁל"ד וּבְבָעִי חֲיִי אִין לְחֻלְק בְּזֶה פִּינוּ דְלִדְיָדִיהָ דַּעַת הַרְשָׁבָ"א הִיא דְגַם סְתָם חֲרָם הוּא מִן הַתּוֹרָה.

וְכַתֵּב בְּבָעִי חֲיִי שְׁפֹן דַּעַת הָרַבָּה מִהַפּוֹסְקִים וְשִׁסְבְּרַת הָרַב מוהר"ם פְּאֵדוּנָה דְחֲרָם הוּא מְדַרְבְּנֵן סְבָרַת יְחִיד הִיא וּבְטָלָה נֶגֶד דַּעַת גְּדוּלֵי הָאֲחֲרוּנִים עִי"ש וְאִם כֹּן אִיף מְבִיא וְקוֹרָא בְּשִׁתִּיקָה דְבָרֵי הָרַב מִשְׁאֵת בְּנִימִין וְצָרִיף לֹמַר שְׁכְּשְׁפַתְבוּ כֹן בְּכֹנַת הַגְּדוּלָה ח"מ לֹא נִטְפֵּל לְעִינֵי בְּזֶה כְּמוֹ שְׁהוּא עַל הָרֹב דְרַף בְּעִלֵי הָאֲסִיפּוֹת פְּדוּעַ: בְּרַם הָא קָשְׁיָא דְחִזְיָתִיהָ לְהָרַב שֵׁם (בְּבָעִי חֲיִי בַד"ה עוֹד טוֹעֲנִים) בְּהִדִּי דְקִמְיִיתִי אִמְבוּהָא דְרַבְּנֵן קְדִישֵׁי דְנִקְטִי דְחֲרָם מִן הַתּוֹרָה וּנְקִיטִינוּ בְּסִפְקוֹ לְהַחֲמִיר כְּיִיל בְּהַדְּיָהוּ לְהָרַב מוהר"א ח"מ בְּסִי כ"ה וְכֹנַתוֹ עַל סִפְרֵי תְּשׁוּבוֹתָיו ח"א שְׁאִינוּ מְצוּי אֲצִלֵי וּמִשְׁמַע דְּגַם עַל חֲרָם שְׁמַחְרִימִין הַצְּבֹר

או הדיינים אמור רבנו הרשומים שם ומפלגם הרב מוהראנ"ח שהוא מן התורה וספקו לחומרא והוא תימה דמדברי הרב מוהראנ"ח בח"ב סי' ד"ן והבאתי תנרף דב"ק לקמן (בד"ה נאני הדל) מתבאר שסובר שחרם שמחרימין הקהלות והדיינים אינו אלא מדברבנו ולפי הנראה נעלמו דבריו בזה מהרב בעי חיי אף ששם באותו פירק הנפיר את ס' מוהראנ"ח ח"ב: וראיתי להרב עבודת משא בס' ז"ן ד' ב"ן ע"ב שכתב שדעת הרב פנסת הגדולה דחרם הוא מדברבנו מדבקנסת הגדולה ח"מ סי' ל"ד הביא דברי המשאית בנגימין לחלק בחרם בין יש בו לשון שבועה וכו' ע"ש ותימה בעיני איך פתב פן בדעת הרב פנסת הגדולה אחר שזהו עצמו שם בד' ב"ן ע"א הביא דברי הרב שפשינרי כנה"ג יו"ד סי' של"ד ודבריו שבס' בעי חיי הנז"ל שמבין בדעת הרשב"א דחרם לבד בלא שבועה הוא מן התורה וכתב בבעי חיי שסברת מוהרמ"פ דחרם דרבנו יחידאה היא ואם פן אין לנו לניחס בדעתו שסובר שזהו מדברבנו מדברבנו מדהביא דברי הרב משאית בנגימין בשתיקה אחר שפונרש בדבריו בשתי מקומות הנ"ל בהיקף ונראה דמה שכתב משמע להדיא דסובר כמוהרמ"פ דחרם דרבנו לא על הפנסת הגדולה אלא על המשאית בנגימין שהנפיר קודם לזה קאמר ונדאמאן עלה אתה תחנה בעבודת משא שם שהכריח מתשובות הרשב"א בדוכתי אחריתי דאף בדליפא לישנא דארור ושבועה פי אם חרם לבד הוי דאורייתא: והנה הגאון נודע ביהודה בתניינא חלק יו"ד בריש סימן קמ"ו פתב אף שבנו"ב אהע"ז סי' ע"ז (בד"ה ומאד) הוכחתי מדברי הר"ן שהחרם הוא דאורייתא עתה נמתי לבי וחרם אף שאינו מדברבנו והוא חמור יותר אבל אינו דאורייתא ממש אלא מדברי קבלה מהגביאים והרמב"ן במשפטי החרם אשר לו ביאר שלשונות הרבה אמורים בתורה בקבלת איסורין והן שבועה נדר וחרם נידוי חוץ מהקלשונות שהן תולדות לאלו או ידות וכו' ואלו כולם אסורין שכל אחד משמש לעצמו ודינו חלוק מחברו וחרם הנזכר בדברי אגדה ובתלמוד הוא שב"ד מחרימין על דבר וכו' וכשאומר אדם לשון זה על נכסיו וכו' שם שמים חל על הנדר על אותן הנכסים והן לבדק הבית או לפהנים ודבר זה מפונרש בתורה דכתיב אף כל חרם וכו' אבל פשאומרים ב"ד זה הלשון על אדם והם חרמי פיטוי הגוף וכו' לא למדנו דבר זה מתורת משה רבינו עד שבאנו לדברי קבלה ופירשו לנו וכו' ועיין ברמב"ן שהאריך בזה ויצא לנו מדבריו שמה שב"ד יש להם יכולת לגזור בחרם הוא מדברי קבלה ואזלינן בספקו לקולא דלא עדיף מדבר שהוא הלכה למשה מסיני וכו' ולא הייתי סומך על סברתי עד שמצאתי מפונרש בתשובות המיוחסות להרמב"ן סי' רס"ג שכתב דיני המגודה אינם דברי תורה אלא דברי קבלה הן ולפיכך כל תיקון שנאמרו בזה כולו לקולא וכו' הרי מפונרש שמה שהוא דברי קבלה ספקו לקולא וכיון שגם החרם הוא מדברי קבלה דינו הכי דספקו לקולא אלו תנרף דב"ק והיא התשובה שרמז אליה בתניינא בחלק אהע"ז סי' ח' ע"ש: ואין פן דעת מרן החבי"ב בבעי חיי סי' י"ב הנ"ל שהרי פתב (בדף יו"ד ע"א) וכלל הדברים שפונת הרשב"א לומר שלשון חרם נכנס בו ארור ועיין למוהריב"ל ס"ד סי' ל' ומדברי תשובות להרמב"ן סי' רס"ג אין ראיה דהיא בנגידי איירי ובנגידי נדאי ספקו מדברבנו שוב נדפסו תשובות הראד"ב וראיתי בס' רי"א הסכים לדעת הרשב"א וסיעתו אפילו חרם לבד ספקו לחומרא ואפילו שלא ענו אמן אחריו עכ"ל הרי שסובר דאין ללמוד חרם מנגידי שלא כדברי הרב נודע ביהודה ואף שפאמת יש בפוסקים שסוברים כדבריו כמו שמתבאר מדברי הרב עבודת משא ובבעי

חיי הנ"ל שכן דעת הרשב"ם ומוהר"ם פאדוונה כיעי"ש מכל מקום יש להעיר לשיטת הרב נודע ביהודה מדברי הר"ן כפאשר אבאר והוא שהר"ן בהלכות במסכת תענית סוף פרק קמא על מה שהביא הר"ף שם הירושלמי אבל ומגודה שהיו מהלכין בדרך וכו' וכשיבואו לעיר חולצין פתב על זה הר"ן דבתלמוד דידן בעיא היא במגודה ולא איפשיטא ונקיטינו לקולא דבדרבנן היא עד פאן ולפי דברי הרב נודע ביהודה דילפינו חרם הקהלות דגם הוא מדברי קבלה מנידוי אם פן צריף לומר דהר"ן סובר דחרם הקהלות דרבנן נקשה דבנודע ביהודה מהדורא קמא בחלק אבן העזר (בד"ה ועוד אני תמיה) הוכיח מתשובת הר"ן סי' ל"ח דחרם רגמ"ה חשיב מדאורייתא מדכתב הר"ן שהרי אפילו איסור דרבנן דוחה של תורה בשב ואל תעשה ומאי אפילו דקאמר וכו' עי"ש (עם שלדעתי הקצרה אין מזה הכרח דנוכל לפרש דהאי אפילו שכתב הר"ן אינו בדרך לא מבעיא אלא כאילו פתב שהרי אף איסור דרבנן וכו' וכונתו שאף שאינו אלא איסור דרבנן הרי אף איסור דרבנן דוחה) ולפי שיטתו דברי הר"ן סתרי אהדדי דמדבריו שבהלכות הנ"ל מתבאר שסובר דחרם הקהלות הוא מדרבנן היפך מה שמתבאר בתשובה הנ"ל והוא תימה: ועוד יש להעיר על הרב נודע ביהודה במה שהכריח דחרם הוא מדברי קבלה והולכים בספקו לקולא על פי דברי התשובות המיוחסות בסי' רס"ג וכו' כנז"ל דקשה בלא ימנע אי סבירא ליה דתשובות המיוחסות הן להרשב"א ומדברי הרשב"א הללו מוכיח לחרם קשה דאיהו יתכן להוליד ולהמציא דבר בדעתו מה שמפורש בדברי הרשב"א עצמו בתשובה דסי' תקצ"א דספק חכם להחמיר וכו' וכיון שלא פתב בתשובה דסי' רס"ג מפורש לענין חרם דספקו להקל איהו נוכל ליחס אליו שסובר שספק חרם להקל ויהיו דבריו סותרים למה שכתב בסי' תקצ"א הלא טוב לנו להשוות דבריו ולומר דדוקא בנידוי הוא דאמר דאזלינו לקולא דבנידוי הוא דאיירי אבל לא בחרם דחרם ספקו להחמיר וכדכתב הרב בעי חיי נאי סבירא ליה דתשובות המיוחסות הן להרמב"ן ומה שכתב ללמוד דספק חרם להקל הוא לדעת הרמב"ן קשה דמלבד דהיה לו לבאר שדבריו אינם אלא לדעת הרמב"ן (דאילו להרשב"א ודאי ספקו להחמיר) ועוד זה מן התימה דהדבר ידוע ומפורסם דתשובות אלו המיוחסות להרמב"ן אינן להרמב"ן אלא להרשב"א כמו שכתב מרן בהקדמתו לספרו בית יוסף וכן פתבו שרים ונכבדים שלמים וכן רבים כמו שרשמתי בקונטרס פללי הפוסקים בסי' יו"ד אות ט' עי"ש וכן פתב מרן החבי"ב בבעי חיי שם לתמוה על הרב מוהר"ם פאדוונה שהבין מהמיוחסות שחרם הוא מדרבנן דלא יתכן לומר פן שהרי המיוחסות הן להרשב"א ומפורש בתשובותיו שסובר דחרם הוא מן א התורה וספקו להחמיר: ומלבד זה נראה דלא יתכן לומר דהיא דבתשובות המיוחסות סי' רס"ג דברי הרמב"ן הם שהרי שם פתב שדיני המגודה הם מדברי קבלה והולכים בספקו להקל ואילו בתורת האדם פתב הרמב"ן והביא דבריו הרב מוהראנ"ח בס' מים צמקים סי' ד"ן (בד"ה איברא) וז"ל ועוד אני סומך דברי הגאונים דמשמע בכל מקום דענין הנדוי כדיון האבלות הוא ובגמרא משמע דאבלותו של מגודה מן התורה הוא מדאמר מגודה מהו שישלח קרבנותיו ואמר רב יוסף תא שמע כל אותם ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר מגודים הם לשמים והיו משלחים קרבנותיהם נאי מדרבנן אפתי לא תקון אבלות בנדוי וכל שכן דהתם לבטל כל ישראל מקרבנותיהם ליפא לתיקוני אלא משמע דמדאורייתא תקון אבלות וכל שכן באבל וכו' וכתב הרב מוהראנ"ח

שְׁנֵי מִתּוֹךְ דְּבָרָיו אֵלֶּה שְׁסוּבֵר שְׁאֵפִילוּ גִדּוּי וְאֵפִילוּ דְּבָרִים שְׁהַמְנוּדָה חַיִּיב בָּהֶם (הוא מן התורה) מְדַמֵּינִי מְקַרְבָּנוֹת אֵלֶּה שְׁפֶתֶב שְׁסוּבְרָתוֹ בְּזֶה יַחֲדָאָה הִיא שְׁרַבִּים חֲלוּקִים עָלָיו הֲרִי"ף וְהַרְמַב"ם וְהָרָא"ש וְהַרְשֵׁב"א בְּתִשְׁבָּה וְאֵף קֶצֶת יֵשׁ אוֹמְרִים שְׁפֶתֶב הַטּוֹר שְׁפֶסְקוּ בְּהַגִּי בְּעֵי לַחֲוּמָרָא לֹא אָמְרוּ מִפְּנֵי דְהוּי סְפָקָא דְאוּרִיתָא וְלַחֲוּמָרָא אֵלֶּה מְשׁוּם דְּסָבְרִי דְכָל הַגֵּה בְּעֵי אִיפְשִׁיטוּ בְּדוּכְתָא אַחְרֵינָא כְּמוֹ שְׁנֵי מִתּוֹךְ דְּבָרֵי הָרָא"ש אֲבָל מִפְּלֵ מְקוֹם הַצַּד הַשְּׁנֵי שְׁבָהֶם שְׁכּוֹלֶם סָבְרִי דְגִדּוּי מְדַרְבְּנָן שְׁלֵא דְבָרֵי הַרְמַב"ן וְכו' אֵלוּ תוֹרָף דְּבָרֵי הַרְבּ מוֹהֲרָאנ"ח שֵׁם וְאֵם כֵּן אֵי אֶפְשֵׁר לומר דְּבָרֵי הַתְּשׁוּבָה שְׁבַמְנוּחֶסוֹת שְׁסוּבֵר שְׁדִינֵי הַמְנוּדָה אֵינָם מִן הַתּוֹרָה וְהוֹלְכִים בְּסִפְקוֹ לְהַקְלֵ הֵם דְּבָרֵי הַרְמַב"ן שְׁאֵם כֵּן דְּבָרֵי הַרְמַב"ן סוֹתְרִים אֵלוּ אֵת אֵלוּ וּבְאֵמַת מְדַרְבְּרִי שְׁבַמְשִׁפְטֵי הַחֶרֶם אֶשֶׁר לוֹ הִבִּינוּ כְּמָה רַבָּנִים בְּדַעְתוֹ שְׁהַחֶרֶם הוּא מִמֶּשׁ מִן הַתּוֹרָה אֵלֶּה שְׁאֵינּוּ מְפֹרָשׁ בַּתּוֹרָה רַק מְפֹרָשׁ בְּדַרְבְּרֵי קַבְלָה אֲבָל לֹא שְׁהַחֶרֶם הוּא מְדַרְבְּרֵי קַבְלָה וְעֵינָן עוֹד בְּנוֹדַע בִּיהוּדָה תְּנִינָא בִּי"ד סִי' ה' דְּאֵזְלִיל בְּשִׁיטְתוֹ שְׁבָסִי' קַמ"ו הַנ"ל: וְסָפְרֵי הַרְבּ מוֹהֲרִיב"ל אֵין מְצוּיִים אֶצְלֵי לְרֵאוֹת מֵה דַעְתוֹ לְעַנְנָן גִּדּוּי כִּי הַרְבּ אֶרְעָא דְרַבָּנָן הַנ"ל לֹא כְּתִב בְּשֵׁמוֹ כִּי אֵם לְעַנְנָן חֶרֶם אֶף רְאִיתִי בְּעִבּוּדַת מְשָׂא בְּרִישׁ סִי' ז"ן שְׁפֶתֶב בְּשֵׁמוֹ בַּח"א סִי' ל"ה שְׁסוּבֵר בְּדַעְתַּ הַרְשֵׁב"א שְׁחֶרֶם הוּא מִן הַתּוֹרָה וְכָל סְפָק שְׁיִסְתַּפֵּק בּוֹ דְנִין לַחֲוּמָרָא דְסָפָקָא דְאוּרִיתָא לַחֲוּמָרָא וְהַגִּדּוּי הוּא מְדַרְבְּנָן וְהַמְעֵינָן בְּגוּף דְּבָרֵי הַרְבּ עִבּוּדַת מְשָׂא יָבִין שְׁמָה שְׁפֶתֶב כֵּן בְּשֵׁם הַרְבּ מוֹהֲרִיב"ל לֹא מְשׁוּם דְּבַחֶרֶם יֵשׁ לְשׁוֹן שְׁבוּעָה הוּא אֵלֶּה הַחֶרֶם עֲצָמוֹ אֶף אֵין בּוֹ לְשׁוֹן שְׁבוּעָה קְאָמֵר בְּשֵׁמוֹ שְׁהוּא מִן הַתּוֹרָה שְׁהָרִי מְלַבֵּד דְּאֶפְתִּי לֹא נַחֲתִי לְחַלֵּק בְּהַכִּי כִּי אֵם בְּדָף ב"ן ע"א וְעוֹד שְׁכַשְׁהִבִּיא שֵׁם בַּד' ב"ן דְּבָרֵי הַרְבּ מְשָׂא בְּנִימִין שְׁפִירֵשׁ דְּבָרֵי הַרְשֵׁב"א שְׁדוּקָא מְשׁוּם שְׁאוּמְרִים בּוֹ לְשׁוֹן מְשַׁבְּעִים אָנוּ הוּא דְהוּי מִן הַתּוֹרָה הַקִּיפּוֹ בְּהַלְכוֹת שְׁמַכְמָה תְּשׁוּבוֹת לְהַרְשֵׁב"א מְתַבְּאָר בְּהִיפּוֹ וְלֹא רַפְרָף עַל דְּבָרֵי הַרְבּ מוֹהֲרִיב"ל שְׁהִבִּיא בַּתְּחִלַּת הַסִּימָן אוֹת הִיא שְׁהִבִּין מְדַרְבְּרִי דַעַל סְתָם חֶרֶם קְאָמֵר שְׁדַעְתַּ הַרְשֵׁב"א שְׁהוּא מִן הַתּוֹרָה: אֶף רְאִיתִי לְהַרְבּ חַיִּים מְדַבֵּר בְּחַלֵּק ח"מ סִי' ו' שְׁהִבִּיא דְּבָרֵי הַרְשֵׁב"א בְּסִי' תַקְצ"א וְכַתֵּב שְׁמָמָה שְׁסִיִּים הַרְשֵׁב"א גַם כִּי אָרוּר יֵשׁ בּוֹ שְׁבוּעָה וְכו' מְתַבְּאָר שְׁכּוֹנָתוֹ לומר דְּאֶפְי' אֵם לֹא הָיוּ אוֹמְרִים לְשׁוֹן שְׁבוּעָה אֵלֶּה מְחַרְימִין אָנוּ אֶף עַל כֵּן הוּי סְפָק דְּאוּרִיתָא דְכִינּוּן דְּאָרוּר יֵשׁ בּוֹ שְׁבוּעָה הוּא הַדִּין לְחֶרֶם שְׁדוּמָה לְאָרוּר וּמִינָה דְהוּי סְפָק דְּאוּרִיתָא וְאֵזְלִינָן בְּיָה לְהַחְמִיר אֵלֶּה שְׁמוֹהֲרִיב"ל בַּח"א ד' קַמ"ח ע"ד הַקְּשָׁה עַל דְּבָרָיו דְנָהִי דְלִישְׁנָא דְחֶרֶם דוּמָה לְאָרוּר מ"מ מֵה בְּכַף הַרִי אָרוּר דוּמָה לְקַלְלָה וְאֵי לֹא דְאֶשְׁכַּחַן אֵלֶּה יַעֲמְדוּ עַל הַקְּלָלָה וְכַתִּיב אָרוּר הָאִישׁ וְכו' לֹא הֵנָּה אֶמְרִינָן דְּהַמְקַלֵּל אֵת חֲבֵרוֹ בְּלִשׁוֹן אָרוּר דְּעוֹבֵר בְּלֹא וּא"כ נִרְאָה דְּדוּקָא בְּאָרוּר הוּא דְאִיתַּ בְּיָה כֹּל הַגִּי דְהֵינּוּ שְׁבוּעָה קַלְלָה גִדּוּי אֲבָל בְּלִישְׁנָא דְחֶרֶם לֹא וּמְשׁו"ה כְּתִב הַרְבּ דְּאֶפְשֵׁר דְהוּי מְוֹרְגָלִין לומר מְשַׁבְּעִין אָנוּ וּמְאָרְרִין וְלִזְנָה כְּתִב הַרְשֵׁב"א כִּי אָרוּר יֵשׁ בּוֹ שְׁבוּעָה אֲבָל לְעוֹלָם דְּחֶרֶם בְּלַבַּד אֵינּוּ דְבַר תּוֹרָה לְדוֹן לְסָפְקוֹ לְהַחְמִיר אֵם לֹא בְּשִׁפּוֹתֵבִין מְשַׁבְּעִין אָנוּ וּמְחַרְימִין וּמְאָרְרִים דְּאֵזְלִינָן בְּיָה לְהַחְמִיר מִטַעַם דְּאִיתַּ בְּיָה שְׁבוּעָה וְכו' עכ"ל.

הַרִי מְבֹאָר דְּהַרְבּ מוֹהֲרִיב"ל מְפֹרָשׁ דַּעַת הַרְשֵׁב"א דְּדוּקָא בְּדִאִיפָא לְשׁוֹן שְׁבוּעָה הוּא דְהוּי מִן הַתּוֹרָה הַיִּפּוֹ מֵה שְׁנֵי מִתּוֹךְ מֵה שְׁנֵי מִתּוֹךְ הַרְבּ עִבּוּדַת מְשָׂא בְּשֵׁמוֹ וּמִי שְׁנַמְצָא בְּיָדוֹ סְפָר תּוֹרָה הָאֵדָם הַגְּדוֹל מוֹהֲרִיב"ל יִרְאָה אֵיזָה יִכְשֵׁר וְרְאִיתִי לְהַרְבָּנִים בְּדִי הַשִּׁיב חֲלֵק יו"ד סִי' י"ג שְׁהַעֲרִינָם בְּסִתִּירַת דְּבָרֵי הַרְבּ מוֹהֲרִיב"ל בְּזֶה וְשִׁקְלוּ וְטָרוּ לְהַבִּין כְּנֻת

הַרְשֵׁב"א בַּתְּשׁוּבָה וְלֹא הֵנַח לָהֶם מָה שֶׁפִּירַשׁ הָרַב הַחֲבִי"ב אֲלֹא כָּתְבוּ דֵּהֲרֵשֶׁב"א סוֹבֵר דְּחָרָם לְחוּד מִדְּרַבְּנָן וּמָה שֶׁפָּתַב בְּסִי' תַּקְצֵ"א הוּא מְשׁוּם שְׁאוּמְרִים בּוּ לְשׁוֹן שְׁבוּעָה וְאֵהִיא דְּסִי' ש' כָּתְבוּ דְּמִיָּרִי בְּאוּמַר לְשׁוֹן שְׁבוּעָה אִף שְׁלֵא הֵנַח בְּלִשׁוֹן הַשְּׂאֵלָה פִּינּוֹן דְּהִיא תַּקְנַת הַצְּבוּר מְסַתְמָא כּוּן הוּא שֵׁישׁ בְּהַ שְׁבוּעָה כְּמוֹ שֶׁהֲנַגְלוּ וְכוּ' אֵלּוּ תַּנְרַף דְּב"ק וְצָרִיף לְעִינּוּן בְּגוּף תְּשׁוּבוֹת הַרְשֵׁב"א שֶׁבְּחֶלֶק ג' וְחֶלֶק ד' שֶׁצִּינּוּן הָרַב עֲבוּדַת מְשָׂא אִם יִתְּכֵן לְפָרֵשׁ גַּם בְּהֶם כּוּן וְאִינָם אֲצִלֵי: וְכַתְּב הָרַב חֲיִים מְדַבֵּר שֵׁם שֶׁכּוּן נִרְאָה דַּעַת הָרַב פָּרַח מִטָּה אַהֲרֹן בַּח"א סִי' ד"ן דְּמָה שֶׁפָּתַב הַרְשֵׁב"א דְּסַפֵּק חָרָם לְהַחְמִיר הוּא מְשׁוּם שֶׁהֲרִגִּילּוּ לִימַר מְשִׁבִיעֵין אֲנּוּ אֲבָל חָרָם סַתָּם בְּלֵא שְׁבוּעָה הוּא מִדְּרַבְּנָן וְהִבִּיא מָה שֶׁהָרַב דְּבָרֵי אֲמַת בַּתְּשׁוּבָה סִי' י"א תָּמָה עַל הָרַבָּנִים הַנְּ"ל בְּזֵה וְהֶאָרִיף לְהַשִּׁיב עַל כָּל תְּמִיחוּתֵיו וּמַחְזִיק בְּעֵז סְבָרָתָם דְּחָרָם לְבַד אִם אֵין בּוּ לְשׁוֹן שְׁבוּעָה הוּא מִדְּרַבְּנָן וְהִבִּיא מָה שֶׁפָּתוּב בְּמִינְחָסוֹת סִי' רס"ג דְּכֻלְהוּ בְּעֵין דְּפָרֵק אֵלּוּ מְגַלְחִין אֲזַלְיָנּוּ בְּהוּ לְהַקֵּל דְּלֵא הוּוּ דְּבַר תּוֹרָה וְכַתְּב דְּמְסַתְמָא הוּא הַדִּין לְחָרָם דְּמַחְזֵד קָרָא נְפָקִי וְאִם כּוּן מוֹכַח דְּסוֹבֵר הַרְשֵׁב"א דְּנִיָּדֵי וְחָרָם הֵם מִדְּרַבְּנָן וְצִינּוּן לְעִינּוּן בְּלַחֲסָם רַב סִי' רי"א וּמוֹהֲרָאנ"ח ח"ב סִי' ד"ן וְעִינְיָתִי בְּדַבְרֵי הָרַב מוֹהֲרָאנ"ח ב"ס מִים עֲמֻקִּים וְדַעַתּוֹ לִימַר שֶׁדַּעַת הַרְשֵׁב"א דְּחָרָם הַקְּהֵלוֹת הוּא מִדְּרַבְּנָן וְהִבִּיא תַּנְרַף דְּב"ק לְקַמּוֹ (בד"ה וְאִנִּי הַדֵּל) עִי"ש: וְסַפֵּר לָחֵם רַב לֹא הִיָּה מְצוּי אֲצִלֵי אִף עַתָּה בְּתַתִּי לְהַעֲתִיק מְעַרְכָּה זֹו זִיכְנִי ה' בּוּ וְאֵלָה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דְּבַר בְּקַדְשׁוֹ בְּסִי' רי"א (בד"ה וּמָה שֶׁטָּעַן) וְאֲפִילוּ נֶאֱמַר שֶׁהַדְּבָר סַפֵּק אִם בְּהַסְפָּמָה יֵשׁ חָרָם סַפֵּק חָרָם לְהַחְמִיר כְּדַכְּתַב הַרְשֵׁב"א בְּסִי' תַּקְצֵ"א דַּע כִּי זֹו סַפֵּקָא דְּאוּרִיָּתָא וְכוּ' (הִבִּיא כָּל דְּבָרֵי הַרְשֵׁב"א וְסִיִּים) נִרְאָה מְשָׁם בְּחָרָם רֵאוּי לְהַחְמִיר בְּסַפֵּקוֹ אִיבְרָא דְּנִרְאָה מְשָׁם דְּהַטָּעַם הוּא מְשׁוּם שְׁאוּמְרִים וּמְשִׁבִיעֵין אֲנּוּ וְעוֹד שְׁאוּמְרִים לְשׁוֹן אַרְוִיר אֲבָל מְלִשׁוֹן חָרָם עֲצָמוּ נִרְאָה מִדְּבָרִים אֵלּוּ שֶׁאֵין לְהַחְמִיר בְּסַפֵּקוֹ וְכּוּן נִרְאָה מִתְּשׁוּבָה אַחֲרַת הַבִּיאָה הָרַב בֵּית יוֹסֵף בַּח"מ סִי' ל"ד שֶׁפָּתַב שֵׁם וְהַעוֹבֵר עַל הַחָרָם שְׁאֲמַרְתָּ וְכוּ' וְא"כ לְפִי זֶה אֵין רֵאוּי לְהַחְמִיר בְּסַפֵּקוֹ אֲלֵא לְאוֹתָם שֶׁשִּׁמְעוּ הַחָרָם וְעָנּוּ אֲמֵן דְּבִשְׁבוּעַת בִּיטוּי כְּשֶׁמִּן שְׁבַע מְפִי אַחֲרִים וְלֹא עָנָה אֲמֵן אֵינָה כְּלוּם וְהִינּוּ הַצַּד הַחֲמוּר שֵׁישׁ בְּחָרָם מָה שֶׁאֵין כָּאֵן בְּשְׁבוּעָה כְּדַכְּתַב הַרִיב"ש בְּסִי' קע"ב וַיֵּשׁ צַד הַחֲמוּר בְּחָרָם מָה שֶׁאֵין בְּשְׁבוּעָה שֶׁהִמְנוּ שְׁבַע מְפִי אַחֲרִים וְכוּ' אֲבָל בְּחָרָם אִף שְׁלֵא קָבַל עָלָיו וְכוּ' וְכִינּוּן דְּטַעְמָא דֵּהֲרֵשֶׁב"א לֹא הָוִי אֲלֵא מְשׁוּם שֶׁרְגִילִין לְהַזְפִּיר שְׁבוּעָה בְּלִשׁוֹן הַחָרָם א"כ דְּוָקָא לְמִי שֶׁעָנָה אֲמֵן יֵשׁ לְהַחְמִיר בְּסַפֵּקוֹ אֲבָל לֹא לְאֲשֶׁר לֹא עָנּוּ וּלְדוֹרוֹת הַבָּאִים שֶׁמִּן הַתּוֹרָה אֵינָה כְּלוּם אִף שֵׁישׁ קֶצֶת תִּימָה עַל הַרְשֵׁב"א אִיף לֹא בִּיָּאָר זֶה עַכ"פ גְּמִשָּׁף כּוּן מִדְּבָרֵיו וְאִם כּוּן לְפִי טַעַם זֶה אִף שִׁיָּהִיָּה חָרָם בְּהַסְפָּמָה בְּנִדּוֹן דִּינּוֹ אֲזַלְיָנּוּ לְקוּלָא לְדִידּוֹ דְּלֵא שְׁמִיעַ לֵן הַחָרָם וְאֵין לְנוּ אִיסוּר מִן הַתּוֹרָה זֶה הִיָּה נִרְאָה לְכַאוּרָה אֲבָל מְצַאֲתִי לְהַרִיב"ש בְּסִי' רס"ו דְּהַעוֹבֵר עַל הַחָרָם דְּהוּא פְּסוּל וְכַתְּב שֵׁם גַּם הַרְמַב"ן כְּתַב שֶׁהַעוֹבֵר עַל הַחָרָם הָרִי הִיא כְּעוֹבֵר עַל הַשְּׁבוּעָה כַּמ"ש בְּפִלְגֶשׁ בְּגִבְעָה וְכוּ' וְתַנְיָא בִּילְמַדְנּוּ וְכוּ' לְלַמְדֵּךְ שֶׁהַשְּׁבוּעָה הוּא חָרָם וְחָרָם הוּא שְׁבוּעָה וְכּוּן כְּתַב הַרְשֵׁב"א בַּתְּשׁוּבָה שֶׁאֲסוּר לְעַבּוֹר עַל הַחָרָם דְּבַר תּוֹרָה וְדִנּוּן בְּסַפֵּקוֹ לְהַחְמִיר כְּסַפֵּק דְּאוּרִיָּתָא ע"כ נִרְאָה מְטַעְמוֹ שֶׁל הַרְמַב"ן דְּאִף בְּלִשׁוֹן הַחָרָם עֲצָמוּ יֵשׁ לְהַחְמִיר כְּמוֹ בְּשְׁבוּעָה מְדַקְרִי לִיָּה קָרָא לְחָרָם שְׁבוּעָה וּלְפִי זֶה אִף שְׁלֵא יַעֲנּוּ אֲמֵן מְטַעְמָא דְּחָרָם יֵשׁ לְהַחְמִיר בְּסַפֵּקוֹ כְּשְׁבוּעָה וְחָרָם לֹא בְּעִי עֲנִיָּית אֲמֵן כְּדַכְּתַב הַרִיב"ש נְמַצִּינוּ לְמַדִּין דְּדַעַת הַרְמַב"ן בְּנִדּוֹן דִּינּוֹ דְּאִיכָּא חָרָם אֲזַלְיָנּוּ בִּיָּה לְהַחְמִיר וְכּוּן נִרְאָה דַּעַת

הריב"ש (ושקיל וטרי בדברי הריב"ש בסי' קע"ב עם דבריו שבסי' רס"ו ודבריו הצריכם עיון ושוב פתב) למדנו לפי זה דכינון דבגדו דידן איפא חרם אזלינן לחומרא אף למי שלא ענה אמן פדעת הרמב"ן והריב"ש ואפשר דגם הרשב"א מודה לטעמו של הרמב"ן אלא שנתן טעם אחר ולכן פתב הריב"ש בסי' רס"ו שפן פתב הרשב"א וכו' ואילו הנה בניהם חילוק לענין שלא ענה אמן הנה לו לבאר: ודאמאן עלה אי חרם הוא מן התורה הנה הרב עבודת משא בסי' ז"ן הנה"ל אחר שהאריה במשא ובמתן בהלכה זו הביא תשובת הרשב"ש סי' שצ"ז שסובר דחרם הוא מדרבנן מדפסקו הפוסקים בעניי דמגודה לקולא והביא ראיה מתשו' הרשב"א במינותסות הנה"ל וכתב דהגם דהפוסקים איירו לענין נידוי סובר הרשב"ש פדעת הרב מוהר"ם פאדונה דאין חילוק וכל הפוסקים שפסקו לקולא בנידוי הוא הדין גם בחרם וכתב שפן היא דעת הרבנים מוהר"י קולון משאת בנימין ועמד על דברי הרב מוהריק"ו שרש קכ"ו וביאר דבריו דמייירי בחרם שיש בו שבועה עיי"ש באורף והרבנים בשו"ת די השיב בר"ש סי' י"ג פתבו על דברי הרב מוהר"ם פאדווא דאי אפשר לומר פדבריו שהרי הרא"ש סובר בבעיי דנידוי דאזלינן בהו לקולא ואילו גבי חרם פתב הרא"ש בספר בשמים ראש סי' חנ"ק דהוא מן התורה לדברי הפל עיי"ש ואין מזה הכרח באשר נודע דיצאו עוררין על ספר בשמים ראש ואף דמין חיד"א מר הוא דאמר לסמוך על ספר הנה"ל כי פלו אומר פבוד מפל מקום היכא דדברי הרא"ש קשו אהדידי אי לא חתים בתשו' שמייה דהרא"ש לא אמרי' דמסתמא היא מהרא"ש וכמו שפתבתי בקונטרס פללי הפוסקים סי' י"א אות ז בס"ד ולפי"ז בההיא דסי' חנ"ק אי לא חתים עלה הרא"ש שפיר י"ל דאינה מהרא"ש עצמו ואין לנו הכרח הפך דברי הרב מוהר"ם פ"פ (כן פתבתי מזמן רב טרם שהשגתי ס בשמים ראש אמנם עתה שישנו בידי עיינתי וראיתי שחתום בה ושלום אביה אשר וכנראה שהיא להרא"ש ומייירי בישוב שקבלו עליהם בחרם שלא לבטל תפלתם בצבור פל עשרת ימי תשובה ויטילו גורל בכל יום ומי שפול עליו הגורל לא יוכל להמלט מלבא להתפלל שלא יחסר המנין ואחד מאשר נפלו עליהם הגורל להיות למחר הוצרך בלילה שלפניו לילה למקום אחר להביא מזהל ולא יכול לבא עד אחר חצי היום וכתב הרב השואל פינון שלא הנה בקבלת החרם שום הזכרת שם עמו אין לו דין שבועה ולזה השיבו אמת הוא דהרמב"ם פתב בפירק ב' מהלכות שבועות דאינו לוקה ואינו מביא קרבן אכל איני מודה לו דמידי יד לא נפיק ור"י הנה אומר דאינו אלא מדרבנן בעלמא ומפל מקום קבלת חרם יש מקום לומר שהוא לדברי הפל איסור של תורה והוא חמור עכ"ל ועם שאין פל פך הכרח שמחליט לומר שהוא מן התורה מפל מקום נראה שפן דעתו נוטה יותר) ואחר ששנאו ונתנו הרבנים בדי השיב שם פתבו באופן שלדעת רוב הפוסקים חרם הוא מדאורייתא וכן פסק מרן בש"ע ח"מ סי' ל"ד סעיף ה' דהעובר על השבועה פסול ואפילו עבר על חרם שהחרימו הקהל וכו' ומשמע דאפילו חרם סתם בלא שבועה פסול: ומפל מקום למדנו מדברי הרב עבודת משא דהרבנים הרשב"ש ומוהר"ם פאדונה מלבד שדעת עצמם דחרם הוא מדרבנן אף גם סברי דכל הפוסקים בעניי דמגודה לקולא והם הרי"ף והרמב"ם והרא"ש והרשב"א בתשובה (הזכירם הרב מוהראנ"ח במים עמוקים שם סי' ד"ן בד' פ"ב) סברי גם בחרם שהוא מדרבנן וכן דעת הרבנים מוהר"י קולון ומשאת בנימין כיעיי"ש ולפי זה נראה דיתכן שזו היא דעת הרדב"ז בשניות סי' תקצ"ה הביא דבריו הרב מקנה אברהם

באות רס"ה שכתב דבנידוי שהוא מדרבנן מתירים אותו קודם שיחול אבל בחרם דאיפא
מאן דאמר דאורייתא לו ותמה על דבריו מה הלשון אומרת דאיפא מאן דאמר דאורייתא
דמשמע דחד או תרי הוא דסברי הכי ומדברי הרב משפט צדק (שהביא שם) מוכח דרנפא
דרבנותא סברי דחרם הוא מן התורה ולפי האמור לא נפלאה היא לומר דגם הרב"ז
סובר כמוהרמ"ף והרשב"ש הנ"ל דגדולי הפוסקים שפסקו לגבי נידוי לקולא משום דלא
הוי מן התורה הכי נמי סברי בחרם שגם הוא מדברי קבלה ולא חשיב דבר תורה אלא
דכיין דאיפא דוכתי בתשובת הרשב"א דמוכחי לפום פשטן דסבר דחרם הוא מן התורה
ונלנוה אליו משמעות לשון הרמב"ן במשפטי החרם שגראה שסובר דחרם הוא מן
התורה לכן פתב בלשון איפא מאן דאמר אבל גבי נידוי דליפא אלא משמעות לשון
הרמב"ן שסובר דנידוי הוא מדאורייתא אבל דעת כל הפוסקים דנידוי הוא מדרבנן כמו
שכתב הרב מוהראנ"ח בסי' ד"ן (בד"ה איברא) דנקטינן דנידוי הוא מדברי קבלה לכן
נקיט בפשיטות פדעת גדולי הפוסקים דמשמע להו דהוא מדרבנן פו גראה להליץ בעד
מין הרב"ז: ומה שהקשה הרב מקנה אברהם על הרשב"ש שפועלם ממנו דברי הרשב"א
סי' תקצ"א פבר מתבאר מפל הרשום שיש סוכרים דאין מזה הכרעת דעתו דיש לדחות
דמיירי באמרו בו לשון שבועה כמו שכתבו בדי השיב לדעת מוהרמ"פ אף זוהי שקשה
פי ראיתי בס' דבר אליהו להגאבד"ק טארלא שכתב בסי' ד"ן (בד"ה ועל ספק ה"ד)
בשם הרשב"ץ בח"ב סי' ע"ב דנידוי דבר תורה הוא ושהביא פן בשם סי' תורת האדם
להרמב"ן וכן פתב הגאון יד שאול בסי' רכ"ח ס"ק ל"ו בשם הרשב"ץ גבי נידוי וחרם
והוא תימה איה נעלם מעיני הרשב"ש מילי דאבות בשו"ת התשב"ץ הנ"ל דאם בנידוי
סובר מר אביו פדעת הרמב"ן שהוא מן התורה כל שפן בחרם או על כל פנים לא גרע
חרם מנידוי וספר הרשב"ץ אין אצלי ויש לי הרהורי דברים בדברי הרב דבראליהו שם
במה שמשנה חרם ונידוי אהדדי וגם במה שכתב בשם הרב מוהראנ"ח שסובר שנידוי
הוא מן התורה וכמו שרשמתי בזה לקמן במערכת הנו"ן אות כ"ו ע"ש: ועל כל פנים
הטיבו אשר דברו הרבנים בשו"ת די השיב ומקנה אברהם שדעת רנפא דרנפא דחרם
הוא מן התורה כמו שכתב הרב בעי ח"י ח"מ ח"א סי' י"ב (דד"ה עוד טוענין) שדעת
הרשב"א הסכימו הרבנים מוהריב"ל בס"א ד' קמ"ח ומוהר"ם מטראני ח"א סי' רכ"ז
ורשד"ם חלק א"ח סי' כ"ח וחלק יו"ד סי' פ"ז ופ"ב וקל"ט וחלק ח"מ סי' צ"ט ורפ"ז
ורל"ט ורמ"ד ורמ"ז וש"ע ומשפטי שמואל סי' ס"ה ונ"ח וק"א ומוהרש"ך ח"א סי' קי"ב
וח"ב סי' פ"ט וח"ג סי' מ"ה וק"ה הראנ"ח סי' כ"ה ומ"ט ופ"א ומוהרש"ט בספר שארית
יהודה ד' מ"ט ע"א הר"י אדרבי סי' נ"ט וע"ה ורצ"ח משפט צדק ח"א סי' ע"ה הר"א
ששון סי' קט"ו וכן מצאתי למהר"ר יצחק אשכנזי ולמהר"ר אברהם די בוטון בתשובה
כ"י ולמהר"ר נ' שושן הובאו דבריו בתשובות הראנ"ח ח"ב סי' נ"ח וע"ה (מה שייחס
התשובה דסי' ע"ה להרב מוהר"ר שושן עיין לקמן בד"ה נאני הדל) גם אני עני ארשום
בזה בס"ד ספרי רבנו בתראי שמתבאר דנקטי לעיקר דחרם הוא מן התורה (בכנסת
הגדולה ח"מ סי' ק"מ אות י"ו ואילוף וכן בכנסת הגדולה אהע"ז סי' ס"ח אות ט' ובהגהת
ב"י אות ל"א ציין ספרים רבים עי"ש) עיין עבודת הגרשוני סי' ס"ח בית יהודה א"ח
סי' כ"ט (ד"ה אכל) וביו"ד סוף סי' ז' תפארת אדם ד' קע"ט ע"ב מטה אהרן ד' ר"ח יד
שאול סי' ר"ח סקי"ד וסי' רכ"ח ס"ק ל"ו שואל ומשיב ח"א סי' פ' ים של שלמה בחולין

פָּרַק קָמָא סִי ל"ו שְׁבוּת יַעֲקֹב ח"א סִי ק"ד לֵב חַיִּים ח"ב ד' ס"ו ע"ג יָד מְלָאכִי בְּכָל־לֵי
הַדְּיָנִים אוֹת תַּפְ"ט וּת"צ בְּעֵי חַיִּי ח"מ ח"א סִי מ"ט וּסִי כ"ב (ד"ה שׁוּב) יִשְׁרֵי לֵב ד'
ס"ח ע"ג מְשַׁנֵּת ר' אֱלִיעֶזֶר ח"ב בַּח"מ סִי ע"ג וְ אַבְרָהָם לְהִרְבֵּ מוֹהֲרֵי וְ יַעֲוֹ"ש חִוּ"ד
סִי ז' ד' כ"ג ע"א וְאֵילָף חַיִּים וְשְׁלוֹם ד' כ"ג פְּאֵת נֶגֶב סִי כ"ג חֲתָם סוֹפֵר חֶלֶק ח"מ סִי
ק"ד וּבְאֶבֶן הָעֶזְרָה סִי ב' (ד"ה וְעֵדִינִן) וּבְשׁוֹ"ת שׁוֹאֵל וּמְשִׁיב ח"א סִי ק"ג פְּתַב בְּלִשׁוֹן
זֶה חֲרָם הוּא מִן הַתּוֹרָה וְכָל סִפְקוֹ לְהַחְמִיר בַּקִּי חֲרָם מְדַרְבְּנֵן וְכוּ' וְכֵן פְּתַב בְּיַד
שׁוֹאֵל הַנָּ"ל אֲמַנָּם שָׁם בַּח"ג סִי י"ב פְּתַב וְז"ל וּמְלִבְד שְׁנָה אֵינּוּ אֶלָּא סִפְקָא בַּחֲרָם וּסִפְקָא
חֲרָם לְהַקְלֵ וְאִי אֵי גִימָא דַּחֲרָגְמָ"ה הוּא מִן הַתּוֹרָה וְנוֹדַע שְׁהַנּוֹדַע בִּיהוּדָה סוֹתֵר עֲצָמוּ
בְּזֶה אֲמַנָּם וְדַאי נְהִי דְגוּף הַחֲרָם דְּבַר תּוֹרָה פְּרָטִי הַדְּיָנִים אֵינָם בַּקִּי מְדַרְבְּנֵן וְכוּ' עַכ"ל
וּקְצַת נִרְאִין דַּב"ק פְּסוּתֵרִין וּבְחַיִּים וְשְׁלוֹם ח"א סִי ט' ד' כ"ג ע"ג פְּתַב בְּשֵׁם מֵר זְקֵנוּ
הִרְבֵּ חֲקָרֵי לֵב דְּפִשׁוּט דְּחֲרָם הוּא מִן הַתּוֹרָה כְּדַכְתַּב הַרְשֵׁב"א בְּסִי תַקְצָ"א וְאֵין אֲצִלֵי
סִפְרָ חֲקָרֵי לֵב לְעֵינֵי בּוֹ וּבְלֵי סִפְקָא פְּכָר הָאֲרִיף הִרְחִיב בְּעֵינֵי זֶה פְּדַרְכּוֹ בְּקוֹדֶשׁ וּמְקָרוֹב
נְדַפְסֵ ס' יְמֵי שְׁלֵמָה לְהִרְבֵּ יְקָהִיל שְׁלֵמָה וְנִרְאִיתִי לִידִי"ן הִרְבֵּ הַמַּגִּיבָה יצ"ו הַעֲמִיק בְּעֵינֵי
חֲרָם אִם הִיא מִן הַתּוֹרָה שְׁקִיל וְטָרִי בְּדַבְרֵי רַבֵּי הָאֲחֻרּוֹנִים בְּזֶה מְדַרְבֵּי י"ג ע"ג וְהִלָּאָה גַם
הַשְּׁגָתִי ס' יְקָר בֵּית שְׁלֵמָה וְנִרְאִיתִי בְּחֶלֶק יו"ד סִי ד' דָּף ח' הָאֲרִיף מְאֹד בְּדִין חֲרָמֵי בֵּית
דִּין וְחֲרָמֵי צְבוּר וְעֵינֵי בְּאֲשֻׁלֵי רַבְרָבֵי הַחֲדָשִׁים דְּפוּס רַא"ם בְּחִידוּשֵׁי יָד אַבְרָהָם בְּסִי
רל"ד דְּבַר אֱלִיאֵזֶר לְהַגְאָבֵד"ק טָאָרְלָא בְּסִי ד"ן (בד"ה וְעַל הַסִּפְקָא ה"ד): וְכַתַּב הִרְבֵּ עֲבוּדָת
מְשָׂא בְּסִי ז"ן (בד"ה וְאֶפְתִּי) בְּשֵׁם הַרְשֵׁב"ץ בַּח"א סִי כ"ג בְּהַסְכָּמוֹת שְׁמִסְפִּימִים הַקָּהֵל
וְלֹא אָמְרוּ מַחְרִימִין אֲנֵנוּ אוֹ אֲרוּר יִהְיֶה הָעוֹפֵר וְלֹא לְשׁוֹן מוֹכִיחַ מֵתוֹכּוֹ דְּמַעֲכָשְׁוֹ הֵם
מַחְרִימִין הַפּוֹרֵץ גְּדָרָם אֵינָם אֲצִלֵי מְכַלֵּל חֲרָמֵי צְבוּר שְׁטָרְחוּ הִרְאִשׁוּנִים בְּהִתְרַן אִיף הוּא
שְׁהִרֵי לֹא הַחְמִירוּ כָּלֵל לְמִי שִׁיעֲשֶׂה נֶגֶד תַּקְנָתָם אֶלָּא אָמְרוּ שְׁאוֹתָן תַּקְנוֹת קַבְּלוּ בְּכַח
חֲרָם כְּמוֹ שֶׁהוּא נִהוּג עֲכָשְׁוֹ בְּקַבְּלַת אֵלּוֹ הַסִּפְקוֹת וְכוּ' וְכֵן שְׁמַעְתִּי רִישׁ תְּשׁוּבָה לְהַרְשֵׁב"א
שְׁאִין דִּין הַמְקַבֵּל עָלָיו בְּכַח חֲרָם פְּדִין הַמַּחְרִים אִם יַעֲשֶׂה וְכוּ' וְאֵינּוּ מְוַרְגֵּל בְּפִיָּהֶם לְשׁוֹן
זֶה אֶלָּא לְאֵיִם עַל הָאִישׁ הַהוּא שְׁאֵם יַעֲבֹר עַל צִוּוּיִים שֶׁהֵם יַחְרִימוּ אוֹתוֹ אַחַר שִׁיעֲבֹר
וְכוּ' וְהֵם כְּמִתְרִין בּוֹ שִׁיעֲבֹר הַחֲרָם אוֹ הַשְּׁבוּעָה אֲבָל שִׁיעֲבֹר לְשׁוֹן זֶה מְטִיל חֲרָם לֹא וְכוּ'
דְּלֹא חָל הַחֲרָם עַד שִׁיעֲבֹר הָעוֹפֵר וְיַחְרִימוּהוּ הַצְּבוּר אֲבָל קוֹדֶם לְכֵן לֹא וְדִין זֶה אֲמַת
וּמְשַׁפֵּט צָדֵק וְהִבִּיא דְּבָרָיו מִרֵן הַב"י בִּי"ד כּוֹף סִי רכ"ח וּלְפִי זֶה בְּהַסְכָּמוֹת שְׁאִין נוֹהֲגִים
לְכַתּוֹב אֶלָּא לְשׁוֹן בְּכַח חֲרָם אִם עָבַר עָלֶיהָ לֹא הוּי מוֹחְרָם דְּלֹא פְּתַבוּ כֵּן אֶלָּא לְאֵיִם וְכָל
שְׁכֵן אִם עָבַר בְּדָבָר שֶׁהוּא סִפְקָא אִם נִכְנַס בְּהַסְכָּמָה אוֹ לֹא דְּנֹדַאי לֹא חָשִׁיב נִכְנַס בְּסִפְקָא
חֲרָם וְכַתַּב שְׁהָרָאָה לוֹ הִרְבֵּ מוֹהֲרֵ"ם נַחוּם דְּהִרְבֵּ זְקֵן אֶהְרֵן בְּסִי ל"ז אֵית לִיהַ פְּדַעַת
הַרְשֵׁב"ץ דְּכַתַּב חֲרָם אֵינּוּ אֶלָּא לְאֵיִם עַל הָעוֹפֵר שׁוּב פְּתַב דְּהִרְבֵּ חֲקָרֵי לֵב בַּח"ג מַחִוּ"ד
סִי קמ"ד סוֹבֵר דְּהָאוּמֵר בְּגִזְרַת חֲרָם אוֹ בְּכַח חֲרָם הוּי חֲרָם גְּמוּר וְדַחְזָה דְּבָרֵי הִרְבֵּ בֵּית
דְּוֹד בִּי"ד סִי קט"ן וְהַכְרִיחַ מְרַבְּנוֹתָא אַחְרֵינֵי דְּסָבְרֵי דְּכַתַּב הַחֲרָם וִיְהִי בְּחֲרָם הַפֵּל
הוֹלֵךְ אֶל מְקוֹם אֲחַד אֶלָּא שְׁלֹא הַזְכִּיר דְּבָרֵי הַרְשֵׁב"ץ וְזָקֵן אֶהְרֵן הַנָּ"ל דְּסָבְרֵי דְּלֹא פְּנוּתִיָּה
וְכַתַּב שְׁנִסְתִּיעַ גַּם מְדַבְרֵי הַרְשֵׁב"ץ בַּח"ב סִי קנ"ג וְכַתַּב עַל דְּבָרָיו דָּאִין פֶּל כֶּף סִיּוּעַ
וְכֵן מֵה שְׁנִסְתִּיעַ מְדַבְרֵי בְּסִי ר"י יֵשׁ לְדַחּוֹת וּמְכַל מְקוֹם פְּתַב שְׁפָכֵר הַכְרִיחַ הִרְבֵּ חֲקָרֵי
לֵב מְדַבְרֵי פּוֹסְקִים אַחְרִים דְּגַם בְּלִשׁוֹן פֶּח חֲרָם עוֹבֵר עַל הַחֲרָם מִיְקָרֵי וּמִיְדֵי פְּלוּגְתָא לֹא
נִפְיָק אֵלּוֹ תוֹרָף דַּב"ק וּמוֹבֵן מְדַבְרֵי הַלְלוּ שְׁאֵף שְׁמַתְחֵלָה פְּתַב לְדַחּוֹת הוֹכַחַת הִרְבֵּ חֲקָרֵי

לב מתשובות הרשב"ץ מכל מקום מודה למה שהכריח מדברי פוסקים אחרים דגם בלשון בכת חרם מיקרי עובר על חרם ולכן מידי ספיקא לא נפיק: ובכן לא זכיתי להבין מה שכתב שם אחר פל הנ"ל (בסוף ד"ה איברא) ועל מה שנהגו לפעמים בהסכמות דנקטי בלשונם בכת התורה לית ביה שום מיחוש דמה לי בכת התורה ומה לי בכת החרם דבשניהם אינו אלא לאיים על הצבור וכמ"ש הרב התשב"ץ ודומה לזה ראיתי להרב זקן אהרן בסי' הנז"ל שכתב אבל שיהיה מי שאמר עליו בגזרת נידוי אם יעשה פה מנודה וכו' נהרי הוא בגזרה דאורייתא שלא יקרא עובר בעשה של תורה או בלאו דהפונה בו שיהיה דבר זו פאלו פתוב בתורה או יהיה מחוייב לקיימו פאילו גזר אותו התורה דאין שם בית מיחוש ואין שם לא נדר ולא שבועה ע"כ יע"ש הרי לך דגם בלישנא בגזרה דאורייתא דהוי בלישנא דבכת התורה סובר הרב דאם עבר עליו לא מיקרי עובר דמ"ל פח חרם ומ"ל פח התורה ולכאורה נראה דלשון גזירה דאורייתא חמיר טפי מבכת התורה עכ"ל ונראין הדברים בסותרים למה שהעלה בתחלה דלשון בכת חרם חשיב כחרם לפי מה שהכריח הרב חקרי לב מדברי הפוסקים ושמדי פלוגתא לא נפיק ואם פן אם נאמר דבכת התורה הוא בלשון בכת חרם איך מסיק הרב דאין בזה בית מיחוש ומביא ראיה מדברי הרב זקן אהרן שסובר פן גבי בכת חרם ומה לי בכת חרם ומה לי בכת התורה וכו' והלא לדעת הפוסקים דבכת חרם הוי בחרם אם פן אם שניהם שוים יש לנו לחוש גם בכת התורה כבכת חרם דמידי ספק לא נפיק: והיכא דאיכא ספק ספקא אזלינן לקולא פמו שמתבאר מדברי הרב פנסת הגדולה באהע"ז סי' ס"ח ובח"מ הנז"ל ובשו"ת בעי חיי חלק ח"מ ח"א סוף סי' קכ"ב דאזלינן לקולא וכן פתב הרב עבודת משה ד' ג"ן וכן פתב הרב מקנה אברהם באות רס"ה בשם הרב מ"ץ ח"ב סי' כ"ט וח"ג סי' ט"ו וכן הרב חיים ושלום פדף כ"ג וכן מתבאר מדברי איזה מהרבנים שרשמתי למעלה (בד"ה ועל פל פנים) ועיין להרב מוהרש"א הובאו דבריו בס' משנת ר' אליעזר בח"ב בחלק ח"מ סי' ע"ג ד' קמ"ו ע"ב ולפי מה שכתב הרב ישרי לב ד' כ"ג אות י"ו בשם הרבנים בית דוד אה"ע סי' ט"ל וחקרי לב סי' מ"ה דמהני ספק ספיקא לשבועה אם פן פל שפן לחרם בלא שבועה: ודע שהגאון נודע ביהודה בתניינא יו"ד סוף סי' קמ"ו (בד"ה ואשר הקשית) ביאר דאף שהרשב"א והתרומת הדשן בסי' רפ"א שהחמירו בספק חרם וכתבו דהוי ספקא דאורייתא מיירו פשהזכירו גם לשון שבועה מכל מקום גם לשון חרם לבדו לזה עצמו מקבל החרם הוא איסור תורה פמו שבועה ונהרי הרמב"ן פתב שלשונות האמורים בתורה בקבלת איסורים הם שבועה ונדר וחרם ונידוי הגם שאני תמה היכן הונזכר לשון נידוי בתורה מכל מקום חרם ודאי הונזכר ואף שמה שהונזכר בתורה הוא באומר על הנכסים הנה לדעתי לא גרע גם לענין שבועה מידות וכינויים ובפרט שפירוש אמרו חז"ל שהחרם הוא השבועה לכן האומר בחרם שלא אעשה דבר זה הוא עליו איסור תורה ואם פן בעובדא דהרשב"א אולי זה המוכר יין בעצמו היה עם הקהל בשעה שתיקנו החרם וכוזיכול להיות בעובדא דתרומת הדשן ומה גם פכר פלפלתי בנודע ביהודה שם (אבן העזר סי' ע"ז) שהפונסים הם שלוחי פל הקהל וכל זה לאותו הקהל אבל דורות הבאים אחריהם הם רק מדברי קבלה עכ"ל: ואני הדל מצאתי תנא דמסייע ליה בסברא זו (דמה שאוסר אדם על עצמו בחרם הוא מן התורה) מר ניהו הרב מוהראנ"ח בס' מים עמוקים סי' ד"ן (ד' פ"א ד"ה תשובה) שאחר שכתב בשם הרשב"א

והריב"ש דנידוי אינו דבר תורה אלא מדרבנן והולכין בספקו להקל וכו' פתב דלכאורה נראה דהוא הדין חרם אינו דבר תורה שפחחרם גם פן יכולין להקל ולהחמיר בדינו כמו הנידוי ועוד שמפסוק אחד למדו שגיהם והפל מדברי קבלה ודינם שנה ושוב פתב דהרשב"א בתשובה נשאל אם החרם הוא מן התורה והשיב דע פי זו ספקא דאורייתא הוא ואסור לעבור על החרם דבר תורה פי בכל המקומות הרגילו לומר משביעים ומחמרים ויש פאן שבועה גם בארור יש בו שבועה ולפי טעם השני נראה דבכל חרם סתם אף פי אין בו שבועה הוא מן התורה ובסי' ש' פתב ואף על פי שענגנו זה מפורש בלשון השטר אני אומר אף שלא הנה מבואר כל פה פיון שיש חרם הולכין להחמיר מיהו נראה שיש לומר דעד פאן לא אמר הרשב"א ששהחרם מן התורה אלא בחרם שגוזרים לאסור איזה דבר בחרם או שמקבל האדם עליו איזה דבר בחרם דחרם פנה הוי פשבועה וכאילו קיבל עליו הדבר ההוא פשבועה ונפקא לן מדאמרין בפשבועות אלה שאין עמה שבועה פאלה שיש עמה שבועה והאומר פן אסור לעבור על החרם ההוא דבר תורה והעובר בו פעובר על השבועה ואפילו בנידוי פי האי גוונא פתב הר"ן בתשובה סי' ע' כל מה שהביא החולק ראיה משאול וצדקיה וקבלת התורה בארור נראה לי שיש לכל אלה דעת אחרת משום דמסקינן בפשבועות אלה שאין עמה שבועה פאלה שיש עמה שבועה וכיון שפן המקלל עצמו שלא יעשה פה הרי הוא אסור לעשותה ואף מי שחולק על הר"ן וכו' מודה בענגנו זה שהמקבל עליו איזה דבר בחרם או בנידוי אסור לעבור עליו דבר תורה וכו' ולכה פתב הרשב"א ששהחרם מן התורה ומיירי בחרם בקבלת שום דבר וכדאמרן אבל בחרם שמחרימים הציבור או הדיינים לאיזה איש ודאי לא הוי אלא מדרבנן וכן הוכיח ממה שפתב מוהרי"ק בסימן כ"ה להקל בנדונו אף שבנדון ההוא היו חרמות ואף על פי כן פתב דאזלינן ביה לקולא משום דהוי מדרבנן ובנדאי לא פליג אהרשב"א שפתב ששהחרם דאורייתא אלא ודאי פנדאמרן ודקדק פן מתוך דברי הריב"ש בסי' שצ"ה ובסי' קע"ג ובסי' קצ"ה עיין שם דברי קדשו וכן פתב בסי' ס"ב עיין שם (בד"ה אבל הרשב"א): הרי פתב מפורש פדברי הגאון נודע ביהודה דבמה שאוסר על עצמו בחרם חרם זה הוא מן התורה לכולי עלמא ועיין עוד במים עמקים סי' ע"ה (בד"ה אבל הרשב"א) שפנראה דאזיל לשיטתו שפסי' ד"ן הנ"ל והרב בעי חיי בח"מ ח"א סי' י"ב ד' ט' (בד"ה עוד טוענין) ציין תשובה זו ותשובה דסי' ח"ן וייחסן להרב מוהר"ר פן שישן והנה אמת דבסי' ח"ן חתים עלה הרב הנ"ל אמנם ההיא דסי' ע"ה נראה שיהא להרב המחבר וכן ייחסה הרב מוהר"א קובו באדרת אליהו שבס' שני המאורות הגדולים בסי' ד' כ"ד ועי"ש מאי דשקיל וטרי בתשובות הללו ובמה שפתב עוד בסי' ס"ב גם הרב מטה אהרן בדר"ח ע"ב ייחסה להרב מוהראנ"ח: שוב ראיתי לרבינו הש"ך ביו"ד סי' ר"ח ס"ק י"ד שהביא מה שמקשים על מרן בש"ע ששם פתב מי שעבר על נידוי אין צריך לנהוג איסור פמים שנהג בהם היתר מפני שנידוי דרבנן הוא ואילו בסי' של"ד סעיף כ"ח פתב אם זלזל בנידוי ובחרמו צריך לנהוג איסור פמים שנהג בהם היתר קודם שיתירוהו וכתב ליישב וז"ל נראה לתרץ שהרי דין זה לקוח מוהריב"ש שבב"י וז"ל שאין צריך שיינהוג נידוי כלל אפילו שעה אחת דקימא דבנדרים דרבנן אין קונסין והקא נמי שהדברים שהמגודה חייב לנהוג בהם לאו מדאורייתא הן אבל להתיר לו דבר שנשבע עליו ונשבע עליו בנידוי וחרם דבר ברור הוא שאין מתירין עד שיינהוג איסור בדבר

ההוא פִּימִים שְׁנֵהג בָּהֶם הִתְרַע עכ"ל וְכֹנְנָתוֹ דָּאֵם זְלוֹל בְּדִינֵי הַנִּיְדוּי שְׁלֵא נִהַג בְּדַבְרֵיִם שְׁהַמְנוּדָה חֵיב לְהִהוּג בָּהֶם לִיפֵא אֱלָא מְדַרְבְּנֵן אֲבָל אִם קָבַל עָלָיו דְּבַר בְּנִדוּי אוֹ בְּחֶרֶם וְעֵבֶר עַל הַדְּבָר הַהוּא א"כ הוּא מְדַאֲרֵיתָא שְׁהָרֵי נִיְדוּי וְחֶרֶם גּוּפִיָּה דְּאֲוֹרֵיתָא הוּא הִילְכָף־אֵין מִתִּירִין אוֹתוֹ עַד שְׁיִנְהוּג אִיסוּר בְּדַבְרֵי הַהוּא פִּימִים שְׁנֵהג בּוֹ הִתְרַע וּבְסִי' שֶׁל"ד סְעִיף כ"א מִיְיָרֵי כְּהֵף סִיפֵא דְהָרִיב"ש דְּהִינְנוּ שְׁזִלוֹל בְּנִיְדוּי וְעֵבֶר עַל אוֹתוֹ דְּבַר שְׁנֵהמְנוּדָה עָלָיו אוֹ שְׁקָבְלוּ בְּחֶרֶם אוֹ בְּנִיְדוּי וְנָה דִין אֲמַת עכ"ל הָרֵי שְׁפַתָּב שְׁאֵם קָבַל הַדְּבָר בְּנִיְדוּי אוֹ בְּחֶרֶם הָיִי אִיסוּר תּוֹרָה וּכְדַבְרֵי הָרַב נוֹדַע בִּיהוּדָה וּמִצְאָתֵי אַחַר זְמַן בְּס' שׁו"ת מֶהֱר"ן יָפָה בְּד' ל"ז סִי' יו"ד שְׁהָאֲרִיף הָרַב בְּדִין חֶרֶם אִם הוּא מְדַאֲרֵיתָא וְהִבִּיא דְבָרֵי הָרַב נוֹדַע בִּיהוּדָה בְּסִי' קמ"ו הַנ"ל וְסִיְעוּ מְדַבְרֵי הָרַב ש"ף בְּסִי' ר"ח הַנ"ל וְשָׁקִיל וְטָרִי בְּפִלְפּוּל נְחֻמָּד בְּעִנְיָנִים אֱלוֹ עִי"ש: וְאִם חֶרֶם וְשְׁבוּעָה חָלִים עַל הַנּוֹלָדִים דִּין זֶה מְבֹאָר בִּי"ד סִי' רכ"ח סְעִיף ל"ה דְּאֵי אֲפָשֶׁר לְהַשְׁבִּיעַ הַנּוֹלָדִים אַחַר זְמַן אֲבָל נִיְדוּי וְחֶרֶם חָל עַל דּוֹרוֹת הַבָּאִים וְהַגָּאוֹן נוֹדַע בִּיהוּדָה בְּתַנְיָנָא בְּחֻלְקֵי יו"ד סִי' קמ"ו (בְּד"ה וּמָה שְׁהִקְשָׁה לָּהּ) נִשְׁאָל שְׁנֵה הִקְפָּה תְּשׁוּבַת מוֹהֵר"ם מְרוֹטְרוֹנְבוּרְק וְאִיף פָּסַק הָרֵא"ש (שְׁהוּא מְקוּר דִּין הַש"ע הַנ"ל) בְּפִשְׁיטוֹת דְּלֵא כְּרַבּוֹ מוֹהֵר"ם וְהָאֲרִיף לִינִישָׁב וּבְסוּף דְּבָרָיו מֵאֲשֶׁר וּמְקַיִים פָּסַק מֶרֶן בַּש"ע עִי"ש וְהַגָּאוֹן יָד שְׁאִיל שֵׁם בְּס"ק ל"ו וְשָׁקִיל וְטָרִי בְּדַבְרֵי הַנּוֹדַע בִּיהוּדָה הַנ"ל עִי"ש וְרֵאִיתִי בְּשׁו"ת שׁוֹאֵל וּמַשִּׁיב פֶּתַח בְּמַהֲדוּרָא תְּלִיתָאָה ח"א סִי' ח"ן וְהִנֵּה מ"ש מַע"ל שְׁאִין כַּח לְרַב לְגִזּוֹר בְּחֶרֶם עַל הַנּוֹלָדִים לֹא יִדְעָתִי לָמָּה לֹא יוּכַל לְגִזּוֹר עִי"ז וּמ"ש בְּנו"ב יו"ד סִי' ס"ח וּבְמ"ת סִי' קמ"ו הִנֵּה הָרַב דּוֹרֵשׁ מִפִּי הַגְּבוּרָה אֲבָל לֹא יִדְעָתִי טַעְמוֹ וְכו' עִי"ש וּמִשְׁמַעוֹת דְּבָרָיו הוּא דְּהַנּוֹדַע בִּיהוּדָה סוֹבֵר דְּחֶרֶם אֵינּוּ חָל עַל הַנּוֹלָדִים וְהוּא הִקְפָּה הַמְבֹאָר בְּדַבְרֵי הַנּו"ב וּמְפַל מְקוּם פֶּתַח בְּנוֹדַע בִּיהוּדָה שֵׁם דְּמָה שְׁחָל חֶרֶם עַל הַנּוֹלָדִים אֵינּוּ אֱלָא מְדַבְרֵי קְבֻלָּה וְאֲזִלְנֵן בְּסַפְקוֹ לְהַקְלֵל וְעִינֵן בְּמָה שְׁהַבֵּאתִי בְּקוֹנְטְרִיס אֲסִיפַת דִּינִים (בְּשָׂדֵי חֻמְד ח"א) בְּמַעְרַכַת אִישׁוֹת סִי' ב' אוֹת כ"ד סִי' דְּהוּא תּוֹרַת מִשְׁה יְדִידֵי הַגָּאוֹן בַּעַל ס' מְנַחַת מִשְׁה יצ"ו: עֵתָה הַשְּׁגִיתִי סֶפֶר שׁו"ת הָרִי"מ לְהַגָּאוֹן הַצְּדִיק ר' יִצְחָק מֵאִיר זְצוּק"ל (שְׁנַדְפֵס בּוֹוֹאֲרֵשׁא שְׁנַת תרמ"ב) וְרֵאִיתִי שְׁבַחֲלֵק אַהֲע"ז סִי' ל"ו עַמְד בְּדִין נִיְדוּי וְחֶרֶם אִם הֵם מִן הַתּוֹרָה וְהִבִּיא מָה שְׁפַתָּב הָרַב ש"ף בְּסִי' ר"ח (הַנ"ל בְּד"ה שׁוּב) שְׁגוּף הַנִּיְדוּי הוּא מִן הַתּוֹרָה וְרַק דְּבָרִים שְׁהַמְנוּדָה חֵיב לְהִהוּג בָּהֶם הוּא מְדַרְבְּנֵן וְכַתֵּב דְּמִלְשׁוֹן הַש"ע שְׁנִיְדוּי דְּרַבְּנֵן לֹא מִשְׁמַע פְּדַבְרָיו וְכֵן מִלְשׁוֹן הָרַמ"א בְּדַרְכֵי מִשְׁה סִי' שֶׁל"ד בְּשֵׁם מוֹהֵר"ם פֶּאֲדוּוּא בִּין נִיְדוּי בִּין חֶרֶם מְדַרְבְּנֵן דְּלֵא פְּדַמְשַׁמַּע בְּתְּשׁוּבַת הָרֵשֶׁב"א סִי' תַקצ"א מִשְׁמַע גַּם כֵּן שְׁלֵא פְּדַבְרָיו וְכָל הַתְּשׁוּבוֹת שְׁהִבִּיא בְּסֶפֶר בְּעֵי חֵי סוּמְכִין עַל תְּשׁוּבַת הָרֵשֶׁב"א הַנ"ל וְלִי נִרְאָה דְּאִין הֶכְרַח בְּדַבְרֵי הָרֵשֶׁב"א לְפָרֵשׁ פְּדַבְרֵיהֶם דְּלִשׁוֹן הָרֵשֶׁב"א הוּא דַע כִּי זֶה סֶפְקָא דְּאֲוֹרֵיתָא דְּאִיסוּר לְעֵבֶר עָלָיו דְּבַר תּוֹרָה כִּי בְּכָל הַמְקוֹמוֹת הַזֵּה לֹא מִשְׁבִּיעִין אֲנּוּ וַיֵּשׁ כָּאֵן שְׁבוּעָה גַם כִּי יֵשׁ אַרְוֵר בּוֹ עִם שְׁבוּעָה וְכו' וּמִשְׁמַע דְּרַק כְּשִׁכּוֹתֵבִין כֵּן אֲזִי יֵשׁ בּוֹ שְׁבוּעָה דְּהָיִי דְּבַר תּוֹרָה אֲבָל סֶתֶם לֹא וְהַכְּנַסַת הַגְּדוּלָה בְּהַלְכוֹת נִיְדוּי הַעֲתִיק דְּבָרָיו וְכַתֵּב דְּפִירוּשׁוֹ דְּלֵא מְבַעֲיָא בְּמְקוֹמוֹת שְׁכּוֹתֵבִין קְדוּדָאֵי הָיִי דְּבַר תּוֹרָה אֱלָא אֲפִילוּ בְּסֶתֶם הָיִי דְּבַר תּוֹרָה כִּי אַרְוֵר יֵשׁ בּוֹ שְׁבוּעָה עִי"ש וְהוּא לֹא הַעֲתִיק תִּיבַת עִם שְׁבוּעָה לְכֵן פִּירֵשׁ דְּקֵאֵי אֲסֶתֶם אֲבָל לְפִי מָה שְׁפַתָּב בְּכָל סְפָרֵי הָרֵשֶׁב"א עִם שְׁבוּעָה וְדָאֵי דְּלֵא קֵאֵי אֲסֶתֶם רַק עַל מָה שְׁפַתָּב מְקוֹדֵם שְׁמִשְׁבִּיעִין וְכו' גַּם לִשׁוֹן כִּי לֹא מִשְׁמַע כְּפִירוּשׁוֹ פְּדַכְּתָב בְּבְעֵי חֵי עַצְמוֹ וְלִהַנ"ל אֵין צָרִיף

להגיה בדברי הרשב"א שבב"י סי' רכ"ח דכתב בתרי ותרי דהוי ספקא דרבנן וכתב הרב פנסת הגדולה שם דטעות סופר הוא וצריף להיות ספקא דאורייתא פדכתב בסי' ת"ש ותקצ"א ולמה שפכתתי גם בסי' תקצ"א אינו סובר פלל שהוא דאורייתא גם מה שפכתב מסי' ת"ש שם לא פתב פלל דהוא דאורייתא רק דמחמירין גם שם רק הפסד ממון אבל לא שיהיה ספק דאורייתא ומינשבין גם פן דברי מוהר"ם פאדווא שפכתב דהרמב"ן בתשובה סי' רס"ג סובר דהוא מדרבנן ונדחה הפנסת הגדולה דבריו דברי תשובת הרמב"ן הם מהרשב"א והרשב"א עצמו פתב בסי' תקצ"א דהוא דאורייתא ולמה שפכתתי מינשב דאדרבה משם מוכח דהפירוש כמו שפכתתי אמנם קשה להקל נגד הש"ך בחרם עכ"ל: ולענן חרם רבינו גרשון מאור הגולה אי חשיב פדאורייתא למיזל בספקו לחומרא עיין מה שרשמתי בקונטרס אסיפת דינים (בשדי חמד ח"א) מערכת אישות סי' ב' אות י"ט וכן לענן ספק ספקא בחרגמ"ה עי"ש.

ובמערכת גרושין סי' ב' סוף אות ה' ועיין לידידי הגאון מוהרי"א יצ"ו בספר עמודי אש סי' כ' אות ל"א: והשגתי עתה ספר שו"ת הרי"מ להגאון כו' ר' יצחק מאיר זצוק"ל (שנדפס בשנת תרמ"ב) שפכתב בחלק אהע"ז סי' ל"ו אשר נסתפק רומ"כ אי חרם רבינו גרשון הוא מן התורה לחוש מספק על פי תשובות הספרדים שהביא הפנסת הגדולה בספר בעי חיי לדעתי אין לחוש פלל שפפורש בתשובת מוהרי"ל סי' כ"א.

אם יסכים להתיר לו גישואין אספים וכו' ובדרבנן עבדינו עובדא וחדר שיילינו וכל שכן בתקנת הגאון רגמ"ה דקיל טפי אבל האשה לא שרינו כו' ורבותיו מ' שלום שפכתב מהרי"ל עליו נגד הטור גברא אגברא וכו'.

ומוהר"א ששקו ליה נדאי שהסכימו כמו שפכתב החכם צבי על תשובה זו עצמה לענן ארוסה עי"ש בסי' ככ"ד. ונהגם דבעל תשו' שב יעקב עשה סגורין לדבריו החכם צבי בר סמך יותר גם יש לומר דבכי האי גוונא גם השב יעקב מודה וגם התם דהחמיר מהרי"ל בארוסה שתקו ליה מה שאין פן הכא נדאי לא היה שותקין וליתן מכשול והיו פותבין למה מיכל בחדר"ג שהוא מן התורה ולכן נדאי שהסכימו פנ"ל וכינון דמהרי"ל ורבותיו סוברים פן הגם שהיה תשובת הספרדים נגדם אין לחוש פלל שפכ בני אשפנו נסמכים על דבריו בפרט דעל פרחין צריף לומר דאישתמיט ליה לבעל פנסת הגדולה ולתשובות הנ"ל דברי מהרי"ל ורבותיו דאי לאו הכי היו מביאים על כל פנים דבריו אולם לענ"ד בחדר"ג מ"ב נשים פולי עלמא מודים דהוא מדרבנן והפ"י מ"ש שלא משום דררא דאיסורא תיקון אלא משום קטטה לענ"ד פשוט דבשלמא בדבר איסור שייף לתיקון אבל בדבר הרשות הרי מספקא להו אפילו קבל על עצמו נידוי ע"ש בב"י יו"ד סי' של"ד בשם קונדריסים פל שפן ב"ד וגדולי הדור איף שייף שיתקנו על דבר המותר לעשות והא על מי שפרע פריף הש"ס ב"מ מ"ח האיף לייטינו ומשני דבעי עושה מעשה עמה וכתב הרי"ף ש"מ דלאו עושה מעשה עמה הוא מדכ' שארית ישאל כו' עי"ש ולכך נדאי שמוקדם תיקו בתורת תקנה משום קטטה ואחר כך התקין על העובר על גזירתו דהוי אפקריתא ומשום חוצפה רשאין וממילא פינו דס' תקנה לקולא אין כאן חרם פלל וסיים דבריו שם (בסוף ד"ה והנה בס') דארף דבחרם קשה להקל נגד מה שפכתב הש"ך בסי' ר"ח ס"ק י"ד דגוף החרם הוא מן התורה אבל על כל פנים בחרם דרגמ"ה נראה

כְּמוֹ שֶׁפְתַבְתִּי וְהָרִי גַם הֶרַמְ"א בְּדַרְכֵי מִשְׁה אַהֲע"ז סִי א' הִבִּיא גַם כֵּן לְשׁוֹן מוֹהַרִ"ל הַגַּ"ל דְּהַמִּיקֵל לֹא הִפְסִיד וְכו' שְׁלֹא גָזַר מִשׁוֹם חֲשׁשׁ אִיסוּר דְּאוֹרֵי־תֵא אֲלֵא תִקְנֶה בְּעֵלְמָא וּבְשֵׁל סוֹפְרִים הִלְךְ אַחַר הַמִּיקֵל וְכָל שְׁפֵן בְּתִקְנֶה בְּעֵלְמָא עִי"ש וּמוֹרָה מִמֶּשׁ כִּנ"ל: כָּלֵל מ"א) חֶרֶם דְּהוּא מְדַאוֹרֵי־תֵא הִינְנוּ עֵיקַר הַחֶרֶם אֲבָל דִּינֵי הַמְּוַחָרִם וְהַמְּנֻדָּה אֵינָם אֲלֵא מְדַרְבְּנָן וְאֲזַלְיָנוּ בְּסַפְקוֹ לְקוֹלָא כֵּן פְּתַב הֶרַב מוֹהַרֲאנ"ח בַּח"ב סִי ד"ן וְשֵׁפֵן פְּתַב הֶרִיב"ש וַיִּנְחַס לְזֶה דַּעַת הֶר"ן וְשֵׁפֵן דַּעַת גְּדוֹלֵי הַפּוֹסְקִים הֶרִי"ף וְהֶרַמְב"ם וְהֵרָא"ש וְהֶרֶשֶׁב"א בְּתִשׁוּבָה וְהִקְשָׁה לֹו מְדַבְּרֵי הַתּוֹס' בַּמ"ק ד' ט"ו ד"ה לֹא אֲשַׁאֲרָא גְבִי מֵאֵי דְאֵיבְעִיָא לֹו מְנֻדָּה מְהוּ בְּנַעֲלִילַת הַסַּנְדָּל שֶׁהִקְשׁוּ דְתִיפְשׁוּט מְדַר' אֲלִיעֶזֶר בְּסוֹף פֶּרֶק הַזֶּהָב דְּחִלַּץ מְנַעֲלִיו וְתִירְצוּ דְשַׁמָּא מַחְמִיר עַל עֲצָמוֹ הֵיזָה אֵי נְמִי מְסַפְקָא לִיָּה כִּי הֵיכִי דְמְסַפְקָא לֹו דְלִפִּי תִירוּץ שְׁנֵי מִשְׁמַע שְׁדַעַת הַתּוֹס' דְאַף הַדִּינִים הַנְּהוּגִים הוּא מְדַאוֹרֵי־תֵא דָאֵם לֹא כֵּן דְמְסַפְקָא לִיָּה הֵנָּה לִיָּה לְמִיזֵל לְקוֹלָא וְכַתֵּב שְׁפִנְנָתָם גַּם בְּתִירוּץ שְׁנֵי דַר' אֲלִיעֶזֶר מַחְמִיר עַל עֲצָמוֹ הֵיזָה אֲלֵא דְלִתִּירוּץ רֵאשׁוֹן הֵיזָה מַחְמִיר עַל עֲצָמוֹ רַק מִצַּד חוֹמְרָא בְּעֵלְמָא אַף דְהוּא פְּשִׁיטָא לִיָּה דְשָׁרֵי אֲבָל לְתִירוּץ שְׁנֵי הֵיזָה מַחְמִיר עַל עֲצָמוֹ מִשׁוֹם דְמְסַפְקָא לִיָּה אַף שְׁמִשׁוֹרַת הַדִּין כִּי מְסַפְקָא לִיָּה כֵּינֵן דְּהוּא דְרַבְּנָן מְוַחָר פְּדִין כָּל סַפֵּק בְּדַרְבְּנָן אֲלֵא שְׁהֵיזָה מַחְמִיר עַל עֲצָמוֹ וְשׁוֹב כְּתַב דְּהַתּוֹס' בְּרִישׁ פֶּרֶק וְאֵלוֹ מְגַלְחִין גְּבִי מְנֻדָּה מְהוּ שְׁיִנְהוּג נִידוּי בְּרַגְל (בד' י"ד ע"ב ד"ה מהו) פְּתַבוּ וְאֵם תֵּאמֵר וְהָא לִיכָא אֲלֵא עֲשֵׂה וְכו' גַּם בְּסִי ס"ב (בד"ה אֲבָל הֶרֶשֶׁב"א) כְּתַב בְּכַנְנַת הַתּוֹס' כְּמוֹ שֶׁפְתַב בְּסִי ד"ן וְשָׁגַם לְתִירוּץ שְׁנֵי ר' אֲלִיעֶזֶר מַחְמִיר עַל עֲצָמוֹ הֵיזָה וְשָׁם בַּהֲגָהָה הִבִּיא דְבַרֵּי הַתּוֹס' שְׁבַדְף י"ד ע"ב הַגַּ"ל וְלִפִּי הַנְּרָאָה כִּנְנָתוֹ לְהוֹכִיחַ מְדַבְּרֵיהֶם דְּהוּא מִן הַתּוֹרָה וְעֵינֵן לְקַמֵּן בְּמַעְרַכַת הַנּוּ"ן אוֹת כ"ו: וּמְפַל מְקוֹם דַּעַת הֶרַמְב"ן בְּתוֹרַת הָאֲדָם שֶׁהִבִּיא שָׁם בְּסִי ד"ן וְסִי ע"ה הִיא דְגַם הַדִּינִים הַנְּהוּגִים הֵם מְדַאוֹרֵי־תֵא וְכַתֵּב עַל דְּבַרֵּי דְלֹא קִיָּמָא לֹו אֲלֵא כְּדַעַת הַפּוֹסְקִים הַגַּ"ל וְהַכְּרַעַת גְּדוֹלֵי הָאֲחַרּוֹנִים וַיִּנְחַס לְזֶה דַּעַת הֶרַב מוֹהַר"מ פְּאֲדוּוּא בְּתִשׁוּבָה עִי"ש"ב וְרַבְּנֵי הָאֲחַרּוֹנִים הַנּוּ"ל בְּאוֹת מ' וּמְפַלְלֵם מִן הַחֲבִי"ב שֶׁהִבִּינוּ בְּדַעַת הֶרַב מוֹהַר"מ פ' דְּגוּף הַחֶרֶם דְּרַבְּנָן הָא גְּרַמָּא לְהוּ שְׁלֹא רָאוּ דְבַרֵּי מִי שְׁגָדוּל הֶרַב מוֹהַרֲאנ"ח הַגַּ"ל וְהֶרַב מִטָּה אֲהָרֵן ד' ר"ח ע"ב הִבִּיא דְבַרֵּי הֶרַב מוֹהַרֲאנ"ח שְׁבִסִי ע"ה שֶׁפְתַב לְחַלֵּק בֵּין עֵיקַר הַחֶרֶם לְדִינָיו וְכַתֵּב עַל דְּבַרֵּי וְלֹא יְדַעְתִּי אֲמַאי לֹא הִכְרִיחַ חִילּוּק זֶה מִהֶרִיב"ש בְּסִי שַׁצ"ה דְשָׁם בִּיָּאָר כָּל הַצְּוֹרָף עִי"ש וּבְמַחֲחִילַת כ"ת גַּם אֲנִכִי לֹא יְדַעְתִּי מֵאֵי קִשְׁיָא לִיָּה דְהֵלֵא הֶרַב מוֹהַרֲאנ"ח מֵאֵי דְנַחֲחִית לְחִילּוּק זֶה הוּא עַל פִּי תִשׁוּבוֹת הֶרִיב"ש דְּנִרְאוֹת פְּסוּתוֹת וְלָכֵן לְחַלֵּק יֵצֵא בֵּין עֵיקַר הַחֶרֶם לְדִינָיו אֲלֵא דְמַתְחַלָּה הִבִּין הֶרַב מְדַבְּרֵי הֶרִיב"ש בְּסִי שַׁצ"ה דְמָה שֶׁפְתַב שֶׁהוּא מְדַרְבְּנָן הִינְנוּ מִשׁוֹם דְּעֵיקַר וְגוּף הַדְּבָר מְדַרְבְּנָן וְהַדָּר בִּיָּה וְקֵאֲמַר דְמָה שֶׁפְתַב בְּסִי שַׁצ"ה דְהוּי דְרַבְּנָן הוּא עַל הַדִּינִים הַנְּהוּגִים כֵּן מְתַבָּאָר מְדַבְּרֵי בְּתִשׁוּבוֹת שְׁתִּים זוֹ סִי ד"ן וְסִי ע"ה הַגַּ"ל וְלֹא זְכִיתִי לְהַבִּין מֵאֵי קִשְׁיָא לִיָּה גַּם מֵה שֶׁפְתַב שָׁם סוֹף ע"ג דְּבַדְבְּרִים שֶׁהַמְּנֻדָּה סִיב כּוֹלֵי עֵלְמָא מוֹדוֹ שְׁאֵינָם אֲלֵא דְרַבְּנָן אֵינִי הַלְשׁוֹן מְדוּקָדֵק וְאַחַר שֶׁעִינּוּ רָאָה בְּדַבְּרֵי הֶרַב מוֹהַרֲאנ"ח שֶׁפְתַב בְּשָׁם גְּדוֹל אֲדוּנִינוּ הֶרַמְב"ן בְּתוֹרַת הָאֲדָם דְּהוּא מְדַאוֹרֵי־תֵא לֹא הֵיזָה לֹו לְכַתְּוֹב כֵּן אֲלֵא דְלֹא נְקִיטִינוּ כְּנֻמָּה בְּזֶה וְכַדְכַתֵּב הֶרַב מוֹהַרֲאנ"ח (וְבִס' דְּבַר אֲלִיָּהוּ לְהַגְאֲבֵד"ק טֵאֲרָלֵא בְּסִי ד"ן בַּד"ה וְעַל סַפֵּק ה"ד וְכו' רְאִיתִי שֶׁפְתַב בְּזֶה הַלְשׁוֹן נִרְאָה לִי דְעֵיקַר נִידוּי דְּאוֹרֵי־תֵא רַק דְּבַרֵּים שֶׁהַמְּנֻדִין צְרִיכִים לַעֲשׂוֹת הֵם מְדַרְבְּנָן וְכֵן כְּתַב הֶרֶשֶׁב"ץ בַּח"ב סִי ע"ב דְּנִידוּי הוּא דְּבַר תּוֹרָה וְהִבִּיא כֵּן מִשְׁם הֶרַמְב"ן

בתורת האדם עכ"ל ואין אצלי שו"ת הרשב"ץ לעיניו בדב"ק שאם הרשב"ץ נמשך אחר
 סברת הרמב"ן אם פן גם הדברים שהמגודה נוהג בהם הם מן התורה כמו שפיאר הרב
 מוהראנ"ח בדעת הרמב"ן ואולי לא נקוט הרשב"ץ פהרמב"ן אלא בעיקר נידוי וחרם
 ועל כל פנים דעת רבני האחרונים לדינא הוא דדיני מגודה ומן חרם הם מדרבנן גם
 ראיתי להריטב"א בחידושיו למועד קטן הובאו דבריו בשו"ת די השיב יו"ד סי' י"ג
 שכתב דדעת הגאונים בהנהו בעיני דמגודה למפשט לקולא ובהקרח לומר דסברי בדינים
 הנהוגים מיהא הווי מדרבנן וחידושי הריטב"א הנ"ל אין אצלי לראות אם הזכיר סברת
 הרמב"ן בזה ועיין בענין זה להרבנים אדרת אליהו שבס' שני המאורות הגדולים סי' ד'
 ד' כ"ג יד שאול סי' ר"ח ס"ק י"ד ורכ"ח ס"ק ל"ו ובשואל ומשיב ח"א סי' פ' וישם בח"ג
 סי' י"ב בן אברהם בשו"ת יו"ד סי' ז' ד' כ"ג ואילך בית שלמה הנדפס מקרוב בשו"ת
 יו"ד סי' ד' ד' ח' ע"א והלאה: פלל מ"ב) חרם דנקיטניו דספק חרם להחמיר פתב מרן
 החבי"ב בכנסת הגדולה חלק ח"מ סי' ק"מ אות ט"ז דספק שיש בהסכמות חזקות הוי
 ספק חרם להחמיר וכתב פן בשם הרב מוהריב"ל ח"א סי' מ"ה ובשם הרבה פוסקים
 עי"ש ואין גם אחד מהם מצוי אצלי ובסוף דבריו פתב בזה הלשון וכתב מ"ץ ח"ב סי'
 ס"ד שאפילו אם יש ספק אם היא בחרם או לא יש להחמיר אבל אם יש ספק אם היתה
 הספקמה או לא יש להקל עכ"ל ומדלא הביא שום חולק על הרב מ"ץ משמע דהרבנים
 שרמזו שם מיהא לא פליגי בזה אמנם מדברי הרב מוהרש"ך הובאו דבריו בשו"ת משנת
 ר' אליעזר ח"ב בחלק ח"מ סי' ע"ג ד' קמ"ו ע"א נראה דהרב מוהריב"ל ח"א סי' מ"ה
 חולק בזה שכתב וז"ל ואף אם היה ספק כל שהספק הוא אם הטילו חרם בענין זה ליפא
 למימר ספק חרם להחמיר וכדכתב הריב"ל ח"א סי' מ"ה ע"כ וזה היפך דברי הרב מ"ץ
 שאף אם יש ספק אם ההספקמה היא בחרם יש להחמיר והרב משנת ר' אליעזר ועוד
 רבנים שם נחלקו עליו דלא דמי לדהריב"ל דהכא בתקנה עצמה ודאי הטילו חרם אלא
 שספק לנו בפרט אחד אם נכנס בכלל ההספקמה בכיהאי גוונא הוי ספק חרם להחמיר
 וכדכתב הרב כנסת הגדולה יו"ד סי' של"ד בשם הרבנים מוהריב"ל ח"א סי' מ"ש וכו'
 עי"ש שלא הזכירו דברי כנה"ג ח"מ הנ"ל ועיין להרב מקנה אברהם ריש סי' רס"ה
 וראיתי להרב ישרי לב בחלק ח"מ במערכת הספקמה אות י"ט שהביא תמצית דברי
 הכנה"ג ושפן פתבו הרבנים מטה שמעון ושפת הים וחקרי לב ושוב פתב אלא
 דמוהריב"ל סי' מ"ו פתב דוקא אם יש חרם בהספקמה אבל המ"ץ ח"ב סי' ס"ד פתב
 דאפילו אם יש ספק בחרם יש להחמיר ע"כ מוכח ודאי דפליגי וקצת תימה דראה דברי
 הכנה"ג ולא יעיר עליו דלא היה לו להביא דברי הרמ"ץ בסתם בלתי גילוי דעת דהרב
 מוהריב"ל פליג עליה בזה: ואי מפקינן ממונא מהמוחזק משום ספק חרם הרב ישרי לב
 במערכת חזקות אות ה"ן פתב בפשיטות דלא מפקינן מן המוחזק והספרים שציין בזה
 אינם אצלי אולם בד' ס"ח ע"ג הביא דברי הרב דברי אמת בתשובה סי' י"א דנחלקו
 הראשונים בזה ועי"ש מה שציין עוד ועיין להרבנים עבודת הגרשוני סי' ס"ח פאת נגב
 ד' מ"ח וד' צ"ו ע"ד עבודת משא ד' ב"ן ע"ד שבות יעקב ח"א סי' ק"ד ועי"ש אי פופין
 אותו בעי חיי ח"מ ח"א סי' מ"ט חיים מדבר ד' ככ"ט ואילך.

והשגתי עתה ספר יאודה יעלה (לרב משאלוניקי) וראיתי שם בחלק ח"מ סימן ח' דף
 צ"ב ע"ב שכתב (בד"ה ועפ"ז) דהרב מוהראנ"ח ורבים דעמיה הביאם הרב שיקרי כנסת

הגדולה ביו"ד סי' של"ד הגהת ב"י אות י"ט סוכרים דאף דספק חרם הוא מדאורייתא וספקו להחמיר אינו אלא לענין איסור אבל מפני ספק חרם לא מפקינו מיז ומחזק והוא יחוש לעצמו וכתב דהרב צל הפסוף בח"א סי' י"ט מדף לק"ט וקהלא העמיק הרחיב בענין זה וסתר פל ראיות הרב מוהראנ"ח והנמשכים אחריו וקהלה דמשום ספק חרם להחמיר מפקינו נמי מיז המחזק.

וכתב הרב המחבר דאף דסוכר הרב צל הפסוף דמשום ספק חרם מפקינו מיז המחזק היינו דוקא היכא דאיתחזק החרם אבל היכא דלא איתחזק החרם משמע מדבריו שפדף קמ"ח דמודה דחיישינו לדעתם ולא מפקינו ממונא וספר צל הפסוף אין מצוי אצלי לעיין בדב"ק: פלל מ"ג) חרם בכתב בלי ביטוי שפתיים אי מהני לכולי עלמא או נכלל במחלוקת הפוסקים אי פתיבה חשיבא פדבור לענין שבועה פתב הרב משנת ר' אליעזר ח"ב בזכרונות ד' י"ג אות ט"ל בשם הרב נודע ביהודה ח"מ סי' ל' דמהני לכולי עלמא ושפן פתב הרב משפטי שמואל הובא בכנסת הגדולה יו"ד סי' של"ד עי"ש (הני ספרי משפטי שמואל וכנה"ג יו"ד לא שכיחי גבאי) ועיין עוד בנודע יהודה יו"ד סי' ס"ו שפתב פן והסביר משום דבחרם לא פתיב לבטא בשפתיים וכן פתב הרב חתם סופר יו"ד סי' ר"ך (בד"ה ובחרם) ועי"ש סי' רכ"ז מה שפתב בזה גם לפי ה שפתב בנודע ביהודה הנ"ל סי' ס"ז (ד"ה ולכן) דבחרם דלא פתיב לבטא סגי בקבלה בלב עיין לקמן אות מ"ה נראה דהוא הדין דגם פתיבה מהני דלא גריעא פתיבה מהרהור אלא עדיפא ואילם ראיתי לדיין ר"א"ג חסיד ועניו הרב אליהו חאיון בס' טוב לישראל בתשובה שפסוף הספר בדף י"ט ע"ג שפתב בשם הרבנים מוהריב"ל ח"א פלל ז סי' מ"ה ופרי האדמה ח"א ד' ק"ל ע"ד דבעינו בחרם שיוציא בשפתינו וציין ספרים רבים ואין גם אהד מצוי אצלי ועל דברי הנודע ביהודה הנ"ל פתב דלימא ונהביא עוד מה שפתב סי' ס"ח דרפא בידיה כיעי"ש ועיין להרב פתחי תשובה יו"ד ריש סי' רל"ו בשם תפארת צב"י יו"ד סי' ס"ב ובפתחי תשובה אהע"ז סי' קס"ה סק"י (ד"ה ומ"ש) ולהרב מוהר"י פן יעיש בשו"ת יו"ד שבס' פן אברהם סי' ז' והרב מצות חליצה בבאורו ס"ק צ"ב מסכים לסברת הרב נודע ביהודה דבחרם מהני לכולי עלמא ובס' בית שלמה שנדפס חדש ממש ראיתי אליו בענין זה בחיו"ד סי' ה' עי"ש בדב"ק גם בספר דבר אליהו להגאבד"ק מטארלא בס' ד"ן (בד"ה ועל הפסוף ה"ג) הביא דברי האחרונים בזה וכתב להכריח מפמה מקומות דבחרם לא בעינו ביטוי שפתיים וגם בפתב מהני: פלל מ"ד) חרם פתב הרב נודע ביהודה במהדורא קמא בחלק יו"ד סי' ס"ו (בד"ה ועכ"פ) דבחרם לא בעינו שיענה אמן או שיקבל החרם דהחרם חל בעל פרוח אפילו עומד וצונח ואפילו לא הנה במדינה באותה שעה עי"ש וכן פתב הרב משנת ר' אליעזר ח"ב בזכרונות ד' י"ג אות מ"א בשם הרבנים משפטי שמואל סי' ק"א ולחם רב סי' רי"א (ד"ה למדנו) וכנה"ג יו"ד סי' של"ד הגב"י אות ט"ו דלא בעינו שיענה אמן ושפן פתב בהדיא הריב"ש בס' קע"א בשם הרמב"ן אלא דמדברי רבינו הגדול בשו"ת פאר הדור סי' קנ"א מתבאר דגם חרם אינו חל בלתי עניית אמן פשבועה שפתב וז"ל והשאלה ששאלתם על אותו החרם שהחרימו מקצתם על הרשות ונוסח דבריכם בשאלה פה הנה אמרתם שהחרם הנה שלא ישמעו לאדם שבעולם לא לראש הישיבה פל מי שהנה עומד בבית הכנסת בשעת החרם וענה אמן נתחייב בשבועה ומי שלא ענה פטור מכלום ואין צריך לסתום אזניו ולא לעצום עיניו

כמו שאמרתם אף על פי שהוא עומד בצד המחרים אפילו היה אוהו ס"ת בשעת החרם אם לא הוציא שבועה מפיו ולא ענה אמן פטור מכלום קל וחומר למי שלא היה בבית הפנסת וכל אלו שלא ענו אמן או שלא היה שם בשעת החרם אם קבלו עליהם אחר כך כגון שאמרו לאתד מן הנשבעים גם אני כמות או הרי קבלנו על עצמינו מה שקבלתם וכל פיוצא בעניינים אלו אינם פטורים שהמתפייס בשבועה חייב הוא וכו' ע"ש ומי שנמצא אצלו הספרים הנ"ל יעיין בהם אולי יש לחלק בנושאים ועיין להרבנים יד שאול בס"י רכ"ח ס"ק ל"ו וכן אברהם בשו"ת ליו"ד ד' כ"א ע"א וע"ג: פל"מ"ה) חרם מדברי הרב נודע ביהודה במהדורא קמא יו"ד סי' ס"ו נראה דחרם קל אפילו לא הוציא מפיו אלא הרהר בלבו משום דלא פתיב ביה לבטא בשפתים גם מדבריו שבחלק ח"מ סי' ל' אות י"ב נראה קצת דאזיל לשיטתו הנ"ל ויש לצדד בדבריו ע"ש אמנם הרב חתם סופר יו"ד סי' רז"ד (ד"ה נראיתי) כתב דישתקע הדבר והוכיח מש"ס דמועד קטן ד' י"ז ריש ע"ב בעובדא דההיא אלמא דהנה מצער וכו' דחרם לא מהני בהרהור ע"ש: ואם יש לחלק בלשון חרם בין לשון הונה הנגי מקבל עלי דבר זה בחרם שהוא לשון המשמע שעתה הוא מקבל וכתובה כדבור והוי כאילו מקבל בפיו ובלשונו דבר זה בחרם או בשבועה ללשון עבר נשבעתי או קבלתי עלי בחרם וכו' עיין בנודע ביהודה ביו"ד סי' ס"ו הנ"ל (כד"ה אמנם) שכתב דבלשון עבר לא מהני דאין כאן קבלת חרם אלא הודאה דככי האי גוונא אפילו אם אמר כן בפיו לא מהני וכו' והרב שואל ומשיב במהדורא קמא ח"א סי' עד"ר נשאל דהרי בח"מ סי' קצ"א מבואר דאם כתב בשטר נתיי פסוף השדה אף שלא נתן מעולם מהני דנתיי משמע לשון הונה כדכתיב נתיי פסוף השדה קח ממני והקא נמי גימא דמשמע לשון הונה וכתב שדבר זה נשאל לכמה גאונים ואין פותר אותו ושגם בחתם סופר תמה כן והוא כתב ליישב לפום ריהט"א דהנה הטעם מה דמשתמש בלשון הונה משום דבאמת שטרי דינן הם שטר ראיה ג"כ והנה הראיה הוא על העתידות לבא והנה בימים הבאים הלשון נתיי יצדק מאד דהוא עבר וא"כ משתמש תמיד בלשון הונה שהרי הוא מורה על הימים הבאים שפבר נתן וגם בלשון המקרא שאמר אברהם בדרף קנני והקנני צריף להיות בשטר לכן אמר בלשון הנה שמשמש הונה ועתיד ועבר על כן אמר לשון נתיי ובין אם כותבין שטר והדר יתבי כספא או להקפף צריכין לכתוב בשטר נתיי מה שאין כן בחרם דאין צריף שיהיה נכתב לראיה ואם כן היה לו לכתוב אקבל עלי בחרם ומדכתב לשון עבר אמרינן דהיה הודאתו בשקר ולא מהני וזה ברור עכ"ל: פל"מ"ו) חייב אדם לטהר עצמו ברגל אם חייב זה הוא מדאורייתא עיין להרב משנה לפלף בפרק ט"ז דין יו"ד מהלכות טומאת אוכלין שכתב דמהרמב"ם שם משמע דהוא מדאורייתא (אולי משמע ליה הכי מדכתב הרמב"ם דאינו לוקה ואי ליכאאיסור תורה מלקות מהיכא תיתי עיין להרב עצמו במשנה לפלף בהלכות שכירות פרק י"ג דין י"ג ואין מזה הכרח כל כך כמו שרשמתי לעיל [בשדי חמד ח"א] בחלק הפללים במערכת האלף אות ל"ח וק"ל) וכתב דלהרמב"ן בפירושו התורה הוא מדרבנן ע"ש וקצת תימה שהרב ארעא דרבנן באות גר"ס לא הזכיר דבריו כיעי"ש ומדברי רש"י ותוס' יבמות ד' כ"ט ע"ב ד"ה ולא מיטמאה לו ברגל שישאל מזהררים על הטומאה ברגל וכו' משמע קצת דהוא דרשא גמורה מדאורייתא: פל"מ"ז) חייב אדם לטהר עצמו ברגל הרב באר היטב ביו"ד סי' שע"ג סק"ד כתב בשם הרב בית הלל שהניח בתומה על פוסקי הלכות

הנהוגים בזמן הזה שהשמיטו דין זה (חוץ מהרמב"ם והסמ"ג) והוא פתב לנישב דדין זה אינו אלא להיות טהורים לאכילת קדשים וכו' כדכתב הרמב"ם בהלכות טומאת אוכלין וכו' וכינון שאינו נוהג בזמן הזה השמיטוהו הפוסקים הרא"ש הטור וש"ע שאין פותבים אלא דברים הנהוגים בזמן הזה ומה שנמצא באיזה מחברים שכתב וחיוב אדם לטהר עצמו ברגל לאו טהרה מטומאת מת וכיוצא קאמרי אלא מטומאה היוצאת מגופו וכו' עי"ש וחיידוש גדול הוא בעיני שנעלם מעיני שני המאורות שהרא"ש בפרק בתרא דיומא סוף סי' כ"ד פתב דהא דאמר רי"ץ חייב אדם לטהר עצמו ברגל היינו לטהר עצמו מפל טומאות ואפילו מטומאת מת ולהזות עליו שלישי ושביעי והאידידנא אין לנו טהרות וכינון שאין בעלי קריין טובלים כל השנה גם אין חובה לטבילה זו ואין לברך עליה שמבואר שבזמן הזה ליתיה להאי חיובא ובספר איי היס שנדפס מקרוב ראיתי בסי' קע"ה תשובה לרב נטורנאיי גאון וז"ל וישאלתם הטובל לכבוד שבת ולכבוד יום טוב צריך לברך או לא כף שנו חכמים מיום שחרב בית המקדש אין טומאה וטהרה ואין עלינו חובה לטבול לא בערב שבת ולא בערב יום טוב שאין עלינו טבילה מן התורה אלא לביאת מקדש אבל עכשיו דאין מקדש קיום אין עלינו טבילה וכינון שאין עלינו חיוב לטבול אם טבל אסור לברך מפניו גם כן מדבריו כדברי הרא"ש שבזמן הזה אין חיוב לטבילה זו: והרב נודע ביהודה בספרו ציון לנפש חיה למס' ביצה על דברי רש"י במתני' ד' י"ז בד"ה ובה"א שקיל וטרי בהאי מימרא דר' יצחק חייב לטהר ברגל והביא לשון הרמב"ם בפרק ט"ז מהלכות טומאת אוכלין דין יו"ד כל ישראל מונהגין להיות טהורין בכל רגל מפני שהם נכונים ליפגס למקדש ולאכול קדשים ק הוא לשון הסמ"ג עשין רמ"ו וכתב בסוף דבריו דלפי טעמם של הרמב"ם וסמ"ג אין חיוב זה נוהג אלא בזמן הבית אבל אחר החורבן אף בעת שהיה להם אפר פרה והיו יכולים לטהר גם מטומאת מת לא היה חיוב זה נוהג פינון שאין קודש ולא מקדש ואף בזמן המקדש לא היה חיוב זה אלא למי שהוא בירושלים או בסמוך שיכול לבא שם ברגל אבל הרחוקים מירושלים ואינם עולים לרגל אין חייבים לטהר עצמם ברגל ושוב בסוגיא שבד' י"ח ע"א על דברי רש"י בד"ה דלא שכיחא חזר בו ופירש שגם הרמב"ם אין פונתו שחיוב זה הוא דוקא בזמן הבית ובירושלים אלא אזהרה ונבבלתם לא תגעו בכל מקום ובכל זמן וכו' עי"ש ולפי דבריו חלוקים הם הרא"ש והרמב"ם וחיידוש הוא שלא ראה דברי הרא"ש והאריף בענין זה הרב בית השואבה בדיני לקדש היום טוב וכו' ד' קס"ג אות ו' דמדברי הרא"ש בסוף יומא מתבאר דאפילו מנהגא ליכא בזמן הזה לטהר ברגל ושכן הוכיח הרב שאגת אריה בסי' ס"ז מדברי הרא"ש הנ"ל וכן הוכיח מדברי הרמב"ם בהלכות טומאת אוכלין פרק י"ז אף מדברי רבינו הטור בסי' תר"ב בשם ראב"ה פתב שמתבאר דנוהג גם בזמן הזה שהרי בזמן ר' חייא ורב לא היה מקדש ולא קודש וכו' ותמה על הרב שאגת אריה שלא זכר דברי הטור והביא דברי הרב ציון לנפש חיה לביצה הנז"ל ולא הונח לו במה שפירש בכונת דברי הרמב"ם לפי שדקדק מדברי הרמב"ם בפרק י"א מהלכות משפב ומושב דין ט' שמדבריו מבואר דאין חיוב טהרה זו ברגל אלא מפני שצריכים לעלות לרגל וכפ"ש דבריו שבהלכות טומאת אוכלין הנ"ל ופשוט דלדעת הרמב"ם אין נוהג חיוב זה אלא ובזמן המקדש ובירושלים והסמוכים לירושלים שיכולים לעלות לרגל עוד הביא מה שכתוב בתשובת הגאונים שנדפסו בספר נהרות דמשק סי' קע"ה והיא לרב האיי

גֵּאוֹן וְשִׂאֵלְתָם הַטּוֹבֵל לְכַבוֹד שְׂבַת וְכו' (הוּן הוּן הַדְּבָרִים שֶׁבְּתְּשׁוּבַת אֵיִי הַיָּם הַנּוֹזֵל וְמָה שֶׁהָרֵב מִיִּזְכָּר לְרַבֵּנוּ הָאֵיִי גֵּאוֹן הוּא אֲגַב רִיקֵהוּטָא וְכָבֵר מְצֻנְיָן וְשֵׁם שֶׁהָיָא לְרַב גֵּאוֹן וְכו' וְעִ"ש בְּהַגְהוֹת שְׂבָאֵי הַיָּם) וְסִיִּים הָרִי מְבֹנָאָר שְׂאִין חַיִּיב זֶה נוֹהֵג בְּזֶמֶן הַזֶּה: וּמִזֶּה עֲמַד מִתְמַיֵּה עַל מָה שֶׁפֶתַח הָרֵב מוֹהֵר"ד אוֹפְנֵהֵיִם בְּתְּשׁוּבָתוֹ שְׂבָסוּף שׁו"ת חוֹת יָאִיר סְמוּךְ לְסוּפָה בְּד' רמ"ח ע"ב דְּצַבּוֹר שְׂרוּצִים לַעֲשׂוֹת מְקוֹה חַיִּיבִים כְּנֶלְמַם לִיתֵן לְהוֹצֵאוֹת לְפִי שִׂישְׂרָאֵל גַּם כֵּן מִן־הָרִים עַל הַטְּוֹמָאָה בְּרַגְלֵי שְׂחִיבֵי אָדָם לְטַהַר עֲצָמוֹ בְּרַגְלֵי שְׂחִיבֵי לְפִי כֹל הָאֲמוֹר מְבֹנָאָר דְּבִזְמַן הַזֶּה דָּאִין לָנוּ לֹא קִדְשׁ וְלֹא מְקַדְשׁ וְלֹא אֶפְרָה וְאִי אֶפְשָׁר לָנוּ לְהַטְהַר מִטְּוֹמָאָה בְּזֶמֶן הַזֶּה אִינוּ נוֹהֵג כְּלָל חַיִּיב זֶה דְּלְטַהַר בְּרַגְלֵי וְאִם כֵּן אִין לְחַיִּיבֵיכֶם לְסַיְעַ בְּהוֹצֵאוֹת הַמְּקוֹה מִטַּעַם זֶה כְּלָל וְעוֹד שְׂקִיל וְטָרִי בְּדְבָרֵי הַמְּרַדְכֵי בְּרִישׁ מְסַכַּת מוֹעֵד קָטָן בְּמָה שֶׁפֶתַח הוֹרָה ר"י שְׁמֹתָר לְרַחוּץ בַּחוּל הַמוֹעֵד וְכו' וְגַם בְּדְבָרֵי הָרֵב בֵּית חֲדָשׁ בְּסִי' תר"ב שְׂקִיל וְטָרִי וְסוּף דְּבַר הַעֲלָה דָּאִין חַיִּיב זֶה נוֹהֵג בְּזֶמֶן הַזֶּה וְיִמִּי שִׂישְׂרָאֵה לְהַחֲמִיר וְלְטַבֵּל בְּעַרְבֵי הַרְגֵל וְאִינוּ טוֹבֵל גַּם בְּעַרְבֵי שְׂבַת אֶפְשָׁר דְּמִיגְרַע גְּרַע בְּכַבוֹד קְדוּשַׁת שְׂבַתוֹת דְּכָל הַשָּׁנָה כִּינּוּ דָּאִין מְקוֹם לְחַיִּיב טְבִילָה זֶה בְּעַרְבֵי יוֹם טוֹב טְפִי מְעַרְבֵי שְׂבַת לְכֹן הַרוּצָה לְנַהֲגֵי לְטַבֵּל בְּעַרְבֵי יוֹם טוֹב צְרִיף לְנַהֲגֵי לְטַבֵּל גַּם בְּכָל עַרְבֵי שְׂבַתוֹת וְאִם אִינוּ טוֹבֵל גַּם בְּעַרְבֵי שְׂבַתוֹת אִין לֹא לְטַבֵּל בְּעַרְבֵי יוֹם טוֹב אֵלּוֹ תַנְרַף דְּב"ק: וְעַמּוֹ הַסְּלִיחָה רַבָּה בְּמָה שֶׁהַפְּרִיז לְכַתּוּב כֵּן (דְּהַטּוֹבֵל בְּעַרְבֵי יו"ט וְלֹא בְּעַרְבֵי שְׂבַת מְגַרְעוֹת גֵּמָן וְכו') וְכֹפֵק חֲזִי מֵאִי עֲמָא דְּבַר שְׂלֵמִים וְכֵן רַבִּים טוֹבְלִים בְּכָל עַרְבֵי יוֹם טוֹב אֶף שְׂאִין טוֹבְלִים בְּכָל עַרְבֵי שְׂבַתוֹת וְחִלְיָה לֹמַר שְׂעוֹשִׁים שְׂלֵא כְּדִין אֵלּא עוֹשִׁים כֵּן לְחוֹסְפַת טְהָרָה וְקִדְוָשָׁה וְיִתְכּוֹן שֶׁהוּא עַל דְּרַף שְׂתַקְנוּ חו"ל בְּכַמְּהָ דְּבָרִים לַעֲשׂוֹת זְכָר לְמְקַדְשׁ מְשׁוּם מְהָרָה יִבְנֶה בֵּית הַמְּקַדְשׁ וְכו' וְהָיָה נְמִי כִּינּוּ שְׂבַתוֹת הַמְּקַדְשׁ חוֹבָה עֲלֵינוּ לְטַבֵּל בְּרַגְלֵי מְשׁוּם דְּאִיכָּא קוּדְשׁ וְמְקַדְשׁ וְעֵינֵינוּ תְּלוּיּוֹת וּמְצַפּוֹת לְתְּשׁוּעַת ה' וּבְנִין בֵּית מְקַדְשׁוֹ לְכֹן אֶף שְׂחִיבֵי לֹא חַיִּיבֵינוּ בְּטְהָרָה זֶה בְּזֶמֶן הַזֶּה כִּינּוּ שְׂאִי אֶפְשָׁר לָנוּ לְהַטְהַר מִכָּל טְוֹמָאָה אַחֲרֵי שְׂאִין לָנוּ אֶפְרָה פְּרָה בְּכָל זֶמֶן נַהֲגוּ לְחוֹסְפַת קְדוּשָׁה לְטַבֵּל בְּעַרְבֵי הַרְגֵל וְלֹא תִשְׁכַּח טְהַרְתֵּי הַרְגֵל לְכַשִּׁיבָנָה בֵּית הַמְּקַדְשׁ בְּמְהָרָה בְּיַמֵּינוּ (אַחַר זְמַן רַב רֵאִיתִי שֶׁהַגָּאוֹן שׁוֹאֵל וּמְשִׁיב בְּמַהְדוּרָא תְּלִיתָאָה ח"א ס' קכ"ג דְּשְׂקִיל וְטָרִי עַל מָה שֶׁנִּשְׂאָל לְבָאָר מִי הֵם הַחַיִּיבִים לְטַבֵּל מְדִינָא דְּגַמְרָא וְהִבִּיא הָא דַּר' יִצְחָק חַיִּיב אָדָם לְטַהַר עֲצָמוֹ בְּרַגְלֵי וְאַחַר שֶׁנִּשְׂאָ וְנָתַן בְּזֶה כְּדָרְכוֹ בְּקוּדְשׁ סִיִּים וְעַל כָּל פְּנִיִם נִתְבָּאָר שְׂחִיבֵי בְּטְבִילָה בְּרַגְלֵי וּבְכַרְט בְּעַרְבֵי יוֹם כִּיפּוּר כְּדִי שְׂנֵהֵינָה נְקִיִּים כְּמַלְאכֵי הַשָּׁרַת וְעוֹד יֵשׁ לְהוֹסִיף דְּלִכְּף חַיִּיב לְטַהַר עֲצָמוֹ בְּרַגְלֵי אֶף בְּזֶמֶן הַזֶּה זְכָר לְבֵית הַמְּקַדְשׁ וְשִׁפִּיר חַיִּיבִים מְדִינָא וְכַעֲיִן דְּאֲמָרוּ בְּמִנְחוֹת ד' ס"א דְּסַפְרָה בְּזֶמֶן הַזֶּה דְּרַבְּנָן זְכָר לְמְקַדְשׁ עכ"ל וְשִׁמְחַתִּי שְׂפִינְתִי לְדַעְתּוֹ הַעֲלִינָה דְּשִׁיף לַעֲשׂוֹת וְכֹר לְמְקַדְשׁ בְּטְבִילָה זֶה וְלְטַבֵּל בְּעַרְבֵי יוֹם טוֹב אֶף שְׂאִינוּ רְגִיל לְטַבֵּל בְּכָל עַרְבֵי שְׂבַתוֹת אֵלּא שְׂמָה שֶׁפֶתַח הַגָּאוֹן עַל פִּי סְבָרָא זֶה דְּאִיכָּא חַיִּיבֵי מְדִינָא גַּם בְּזֶמֶן הַזֶּה אִין נִרְאָה כֵּן לְדַעְתִּי הַקְּצָרָה שְׂאִם כֵּן הָיָה לְרַבּוֹתֵינוּ בִּישׁ"ס וּבְפּוֹסְקִים לְבָאָר שְׂחִיבֵי לַעֲשׂוֹת בְּזֶה זְכָר לְמְקַדְשׁ רַק אֵהְיָא לָן סְבָרָא שְׂלֵא לְהַזְנִיחַ מָה שְׂנֵהֵינָה לְטַבֵּל בְּעַרְבֵי יוֹם טוֹב אֶף שְׂאִינוּ טוֹבֵל בְּעַרְבֵי שְׂבַת לְהַצִּילֵם מִמָּה שֶׁפֶקֶפֶק הָרֵב בֵּית הַשְּׂוֹאֵבָה): וּמְצַאֲתִי שְׂחִיבֵי הַפְּרָד"ס בְּס' אוֹת הִיא לְעוֹלָם בַּח"ב בְּמַעֲרַכַת הָרִישׁ"ש ס' ח"ק ד' קנ"ח (בְּד"ה וְהִנֵּה) שְׂאִי שְׂגַם הוּא כְּתֹב גַּם כֵּן דְּלִפִּי הַטַּעַם שֶׁפֶתַח הַרְמַב"ם בְּחַיִּיב טְהָרָה זֶה לְהִיּוֹת נְכוֹנִים לְיִכְנֹס לְמְקַדְשׁ וְלֹאכִילַת קְדוּשִׁים תּוֹרָה יִצְאָה שְׂבַתוֹת הַזֶּה שֶׁבְּעוֹנֵנוֹתֵינוּ חָרַב מְקַדְשׁ

אין לנו חיוב בטבילה זו וסייגים אף בזאת משום תוספת קדושה מה טוב ומה נעים לטבול בכל ערב הרגל אף שאינו טובל בכל ערב שבת על כל פנים בערבי הרגלים הבאים מזמן לזמן ידחוק עצמו לטבול ולטהר עצמו ולא יעבור פתיב ומר בריה דרב בהגהה שם הביא מה שכתב הרב בית השואבה דהטובל בערבי ימים טובים ולא בערבי שבתות מגרעות נתן וכו' וכתב שהפריז על המדה בזה עי"ש שוב נדפס ס' יפה ללב ח"ב וראיתי להרב נר"ו בריש סימן תע"א שחלק על מה שכתב הרב בית השואבה דמי שאינו טובל בכל ערב שבת אם יטבול בערב יום טוב מגרעות נתן וכו' דליתא וכו' עי"ש וחידיוש הוא שלא זכר את דברי הרב הפ"ד ס' ה"ל: ומה שתמה הרב בית השואבה על הרב שאגת אריה שלא הזכיר דברי הטור בסי' תר"ב הנה דברי הטור בשם ראב"ה הם עלה דאיתא בירושלמי דר' חייא מפקיד לרב שיאכל על כל פנים שבועה ימים שבין ראש השנה ליום הכיפורים חולין בטרה וכתב ראב"ה דהא דאמר ליה שבועה ימים ולא אמר ליה תשעה לפי שעל ראש השנה לא היה צריך להזהיר שהרי חייב אדם לטהר עצמו ברגל נראה לי הדל דיתכן דהרב שאגת אריה מפרש בכונת ראב"ה כמו שפירש הרב יד אפרים בסי' רמ"ב על דברי הרב מגן אברהם בסק"ד דסבירא ליה להרמ"א בדרכי משה שם דנדאי אין הפונה משום חיוב לטהר ברגל ממש שהרי לא נזכר זה בשום מקום שמחוייב לאכול ברגל בטרה אף שגם בזמן הזה יתכן ליזהר לאכול ברגל בטרה כדכתב הרב מגן אברהם בסי' תר"ב בשם הרב שני לוחות הברית רק דמזה נלמוד שמחוייב לנהג עצמו ביום טוב יותר בטרה מבשאר ימים אבל עיקר דחייב אדם לטהר ברגל מוכבולתם לא תגעו מיירי בזמן המקדש ולכן סובר הרמ"א כמו דיליף הטור לענין שלא לאכול פת עכומ"ז בעשרת ימי תשובה ממה שצונה רב לאכול אז חולין בטרה אם פן הוא הדין ביום טוב שראוי לנהוג עצמו בטרה יותר מבימי החול גם פן יש ליזהר שלא לאכול פת עכומ"ז ולכן יש לו ללוש בביתו וכו' עי"ש ומתבאר לפי פירושו דאין פונת ראב"ה להבין מדברי הירושלמי דחיוב טרה וטבילה איתה גם בזמן הזה דנדאי חיוב זה הוא דוקא בזמן המקדש רק שצריך ליזהר לנהוג עצמו בטרה לענין אכילת פת עכומ"ז: גם אשור להרב שערי תשובה בסי' תקכ"ט שהביא מה שכתב הרב שאגת אריה דאין נוהג חיוב זה בזמן הזה וכתב שפן כתב הרב יד אליהו בסי' ס"ח ליישב תמיהת הרב בית הלל על אשר השמיטו הפוסקים הא דחייב לטהר ברגל (לא הזכיר הרב שערי תשובה דברי הרב באר היטב שכתבתי למעלה ואולי הביא דבריו בס' יד אליהו) ושפן מוכח מדברי הרמב"ם וכו' עי"ש וכן כתב הרב עיקרי הד"ט בהלכות יום טוב סי' כ"ב אות כ"ב גם בשם הרב טוב לכת ורמזו הרב קנין פירות ד' ע' אות כ"ב וכן ראיתי בשאלת שלום (פירוש על השאלות) על מה שכתוב בשאלות בפרשת אמור סוף שאלתא ק"ג דהא דתני ר' חייא ביבמות ד' כ"ט אשתו ארוסה לא מיטמא לה וכן היא לא אוננת ולא מיטמאה לו דמשמע דנשים אסורות ליטמא לאו דוקא דהא דרשינו בני אהרן ולא בנות אהרן אלא אידי דבעי למיתני לא אוננות תני נמי ולא מיטמא לה כתב על זה הרב בס"ק קי"ב דרש"י ותוס' פירשו דמירי ברגל שחייב לטהר עצמו כדאמר ר' יצחק וכו' ומה שרבינו בעל השאלות לא בחר בישוב זה הוא משום שטהרת הרגל אינו אלא בזמן הבית משום מקדש וקדשים ולא בזמן הזה ושטעם זה השמיטו הפוסקים הא דאמר ר' יצחק חייב לטהר ברגל ואף דר' יצחק היה אחר הבית טובא איצטרף ליה לפרושי טעמא דקרא

דבנבלתם לא תגועו והיכא דאתי למיסבר קראי לא פרכינן הלכתא למשיחא או מאי דהנה
הנה פדאיתא בריש יומא אלו תנרף דב"ק וקרב פרי מגדים בסי' כ"ח ס"ק ע' פתב דלכהו
שרוצה לפרוש מאשתו בליל יום טוב צריף לטבול מערב יום טוב משום טומאת קרי
וסיים ובלאו הכי חייב אדם לטהר עצמו ברגל עכ"ל ואין להכריח שסובר דמילתיה דר'
יצחק גם לזמן הזה נאמר שיש לומר פדכתב הרב באר היטב שהבאתי בראש האות
שאין מחברים פתבו פן רק על הטומאה היוצאת מגופו דוקא: ואחרי שדעת רבנו בתראי
פולם קדושים הנז"ל מספקת דאין חיוב זה נוהג בזמן הזה נוכל לייחס שפן דעת הרב
מוהר"י מינץ בסי' ז' הביא דבריו הרב חתם סופר בחלק א"ח סי' קצ"ג (בד"ה והנה
בתשובות) דיהיב טעמא דאפילו זקנות צריכות מקנה על כל פנים בראש השנה ויום
הכיפורים שטובלים לתשובה ואפילו אנשים נמי לפעמים יהיה ערב ראש השנה וערב
יום כיפור ביום חגם ואין יכולים לטבול בנהר וצריכים למקנה עכ"ל דקשה לכאורה
למה לי טעמא בראש השנה ויום הכיפורים דטובלים לתשובה ונהרי בכל הרגלים יש
חיוב זה לטהר וחיוב זה הוא נוהג גם בנשים עיין לקמן באות מ"ח אף לפי האמור נוכל
לומר דגם הרב מוהר"י מינץ סובר דאין חיוב טהרה ברגל בזמן הזה לכן הוצרך לומר
דעל כל פנים בראש השנה וביום הכיפורים צריכים לטבול משום תשובה ומדברי הרב
בית שמואל בסי' ה"ן ס"ק יו"ד מתבאר שסובר שגם בזמן הזה נוהג חיוב זה וכבר השיב
על דבריו הרב פתחי תשובה שם בסק"ד וציין קצת מדברי הפוסקים וסיים נמצא שדברי
הב"ש בזה אין להם מקום לדינא בזה וראיתי בס' עמודי אש בסי' ה' אות מ"ב שהביא
קושית הרב בית הלל בסי' שע"ג על דבר השמיטה שהשמיטו הפוסקים הא דחייב לטהר
ברגל וכתב על דבריו ולא ידענא מאי קושיא דהא הטעם בכדי שיוכל לאכול קדשים וזה
שייך רק בזמן שבית המקדש קיים עכ"ל ותימה על גדול שפמותו דכן רז לא אניס ליה
ונעלם ממנו דברי הרבנים שרשמתי באות זו ובפרט דברי הרב באר היטב באותו פרק
באותו מקום כאשר העתקתי לשונו בראש האות: פלל מ"ח) חייב אדם לטהר עצמו ברגל
מתבאר מדברי רש"י ותוספות ביבמות ד' כ"ט ע"א גבי הא דתני ר' חייא ארוסה לא
אוונת ולא מיטמאה לו דאחד האיך ואחד האשה שנים בחיוב זה וכן פתב הרב זכר דבר
בדף י"ג ע"א בשם שיטה מקובצת לכתובות ד' קי"ו סוף ע"א (מראה מקום הוא לדפי
הספר כפי דפוס הראשון ואין הדפים מכוננים בדפוסים החדשים) וציין לעיין בקונטרס
רוח יעקב שבסוף ס' לב שמח בסי' מ"ז ובשאלת שלום ד' נ"א סוף ע"א וקרב הפרד"ס
בס' אות היא לעולם בח"ב ריש סי' ח"ק פתב גם פן דמתבאר מדברי רש"י ותוס' ביבמות
הנ"ל דחייב זה איתיה גם בנשים והוסיף שפן פתב הריטב"א בחידושו לפתובות על ג"ן
ג"ן מהש"ס (בד"ה תנינא) בשם התוס' ושגם בשיטה מקובצת שם הביא דברי הריטב"א:
והוכיח שפן גם דעת הרמב"ם מדכתב בסוף בפרק ט"ז מהלכות טומאת אוכלין פל
ישראל מזהרים להיות טהורים בכל רגל מפני שהם נכונים ליכנס למקדש ולאכול
קדשים וזה שנאמר ובנבלתם לא תגועו ברגל בלבד ומדהוצרך לומר מפני שני דברים
פניסה למקדש ואכילת קדשים ולא סגי ליה בכניסה למקדש הוכיח שחיוב זה הוא גם
לנשים ולא שייך בהו טעם פניסה למקדש לפי שאין חייבות בראיה מכל מקום משום
אכילת קדשים ישנן בחיוב זה שהרי חייבות באכילת שלמי שמחה כמו שפסק הרמב"ם
בריש הלכות חגיגה ולכן פתב שני הטעמים ועמד מתמיה על הסמ"ג בעשין רמ"ו

שהשמיט הטעם דאכילת קדשים וכתב רק הטעם דליפנס למקדש דלפי זה יהיה הדין דנשים אינן בחיוב זה והלא הוא עצמו כתב דנשים חייבות בשלמי שמחה ועל הרב קרבן אהרן בפירושו על התורת פהנים שהובאה שם הך דרשא דוכובלתם לא תגעו דקאי ברגל וכתב רק הטעם דנכונים ליפנס למקדש אינו כל פה מן התקמה משום דאיהו לא איירי בפסק הלכה ונקט תדא מתרי טעמי אבל על הסמ"ג יש לתמוה אלו תנרף דב"ק ומירויז זה הוא דחוק דכיון דיש נפקא מינה לדינא טפי הנה ליה למינקט חד טעמא דשנה לאיש ולאשה והוא הטעם דאכילת קדשים ומדשבק האי טעמא ונקוט טעמא דלפי שצריך ליפנס לעזרה יש במשמע שסובר דנשים אין חייבות בזה: אף כל זה לפי שיטתו דמשמע ליה מדברי הרמב"ם שהוצרך לטעם שני כדי לחייב את הנשים שישנן בשלמי שמחה אמנם מסורת בינדנו שאין להוציא דין על פי איזו המצאה אם לא בראיה ברורה מחנורת כשלמה ובמאי דקמן יש לומר שגם הרמב"ם לא היתה פונתו בנתינת טעם השני לחייב את הנשים כמו שראיתי לגאון עזינו בספר העמק שאלה בפרשת אמר סוף שאלתא ק"ג שכתב בס"ק ט"ז דמתבאר מדברי הרמב"ם בהלכות טומאת אוכלין הנ"ל שסובר דהא דמזוזה על הטירה ברגל היינו משום ראית פנים בעזרה ואכילת קדשים היינו שלמי חגיגה אבל משום שלמי שמחה לחוד אין הזירה לדעתו שכתב בהלכות יום טוב פרק ששי דין י"ז אף על פי ששמחה האמורה כאן היא מצות שלמים יש בכלל אותה שמחה לשמח הוא ובניו ובני ביתו כל אחד פראוי לו כיצד הקטנים נותן להם קליות ואגוזים ומגדנות והנשים קונה להם בגדים ותכשיטין נאים כפי ממונו והאנשים אוכלים בשור ושותין יין שאין שמחה אלא בבשר וכו' הרי דאפשר לקיים מצות עשה זו אפילו בטומאה שיכול לקיים בשאר דברים ורק השמחה היותרמכשרת היא שלמים אבל אין בהכשר זו כדי אזירה על הטומאה וכן כתב הגאון צ"ח בביצה ד' י"ז בכונת הרמב"ם דלא פהגאון שאגת אריה סי' ס"ו שכתב להיפך ואם פן נשים שאינם מצות על ראיה נחגיגה אינן מוזהרות על הטומאה עכ"ל ומתבאר מדב"ק שאין לנו ללמוד מדברי הרמב"ם דגם נשים חייבות בטירה זו דיש לומר דאכילת קדשים דנקט הרמב"ם היינו חגיגה דאילו שלמי שמחה פינון שאפשר לקיים מצות שמחה גם בטומאה בשאר דברים אין פדאי לחייב בטירה זו משום זה ואם פן יתכן שפן הבין הסמ"ג בדעת הרמב"ם ולכן הספיק לו הטעם דכניסה למקדש בלבד וכן הרב קרבן אהרן יש לומר שסובר פן ולכן לא דקדק לכתוב גם הטעם דאכילת קדשים דאין בזה שום נפקותא לדינא ומפל מקום נראה פינון שפונרש בדברי רש"י ותוס' והריטבא והרב שיטה מקובצת שגם נשים חייבות בטירה זו ובדברי הרמב"ם אינו מפונרש בהיפך יש לנו לומר דהעיקר כשיטת רש"י ודעמיה גם הרב בית שמואל בסי' הן ס"ק יו"ד הביא דברי רש"י להלכה: פלל מ"ט) חתיכה נעשית נבלה אי אמרינו בשאר איסורין חוץ מבשר בחלב ידוע מחלוקת הראשונים וכתב הרב ארעא דרבנן באות רל"א דגם להפוסקים דאמרינו גם בשאר איסורין אינו אלא מדרבנן עי"ש ותמיה לי שלא זכר דברי מרן החבי"ב בכנה"ג יו"ד סי' צ"ב הגב"י אות ח"ל בשם הרב מוהריק"ו דלמ"ד דגם בשאר איסורין אמרינו חתיכה נעשית נבלה הוא מדאורייתא אלא דאין לוקין עליו עי"ש.

ועיין להרב קהל יהודה ד' ט' שהכריח פן מדברי התוס' דלר"ת דאמרינו חתיכה נעשית נבלה בשאר איסורין הוא מדאורייתא וצריך להתנישב בדברי הרב מלא הרועים שכתב

במערכה זו אות ג' בסופו דגם בב"ח אינו אלא מדרבנן דלא כמו שנראה מדברי הר"ן וכו' והרב ש"ך יו"ד סי' דק"ל ס"ק י"ו כתב דבשאר איסורין הוא מדרבנן משום לתא דבב"ח משמע דר"ל דבב"ח מיהא מן התורה הוא ועיין בסי' ק"ג בפ"ה ס"ק ח"י ובח"י רעק"א שם וק"ל ובפמ"ג בפתיחה להלכות בב"ח אות ב' כתב דבב"ח הוא מן התורה ובשאר איסורין דרבנן אף שמוהריק"ו הביא דעה א' שחנ"ן בשאר איסורין הוי מן התורה לא קי"ל פן וצריף להתנישב בכל זה: פ"ל נו"ן) חתיכה נעשית גבלה העיקר כמ"ד דבשאר איסורין אסור מדרבנן פן כתב הרפ"ח סי' צ"ב סק"ד.

ועיין להרב קהל יהודה שם גם הרב נו"ב ח"ב יו"ד סוסי' ג"ן נקיט הכי ועיין להרב ישועות יעקב א"ח סי' תמ"ז ס"ק י"ד וב"ד דוד בסי' צ"ב אות ט"ו כתב דאנן נקיטינן כפסק מרן דבשאר איסורין לא אמרינן חנע"ן.

ועיין במה שהבאתי בקונטרס אסיפת דינים מערכת הדל"ת אות יו"ד: ובאיסור דרבנן אי אמרינן חתיכה נעשית גבלה למאן דאית ליה חתיכה נע"ן בשאר איסורין עיין ביו"ד סי' דק"ל סי"ב בהגהה בשמים הבלועים מיי"ן שנפלו לתבשיל אם יש ששים פנגד היין מותר משמע דלא אמרי' חנ"ן דא"כ ס' פנגד הבשמים מיבעי ליה.

אלא דראיתי בחי' רעק"א שם שכתב שבמקור הדין הרשפ"א) מבואר דבעינן ששים פנגד הבשמים ושבס' הזכרונות הגיה פן בדברי רמ"א ועיין פר"ח סי' צ"ב ס"ק י"ז דלא אמרי' חנע"ן אלא דוקא במידי דאסור מן התורה וכ"כ בסי' פ"ז ס"ק ז"ך וכ"כ בפרי תואר סי' צ"ב סק"ב ועיין ט"ז ופרמ"ג במ"ז סי' צ' סק"ד ובאה"ט סי' צ"ב סק"י (בזכור לאברהם ד' קצ"א ע"א יש ט"ס בציונו באה"ט ס"ק י"ב) ויד דוד שם הגב"י אות ח' עמודי אש ד' מ"ט ע"א ד"ה ויש לחקור ובמה שכתבתי בקונטרס פאת השדי בחלק הפללים במערכת האל"ף אות ל"א: פ"ל נ"א) חתיכה נעשית גבלה אפילו בכשך בחלב לא אמרינן פן פי אם בכשך שנתערב עם החלב אבל אם נתערב בב"ח ונפלו לתבשיל של קטניות וכיוצא לא אמרינן שהקטניות פלן נעשו גבלה לשער בכלן דדוקא הכשך עם החלב שהוא איסור כשנתערב יחד אמרינן חנ"ן לפי שהוא גוף האיסור אבל לא בדבר אחר כ"כ הרב ב"ד מלאכי פללי הדינים אות ר"ך בשם הרב מוהריק"ש בסי' צ"ב בשם הפוסקים ועיין להרב פר"ח סי' צ"ד סק"ך (סוד"ה ועדיין) מ"ש ע"ד הרב מוהריק"ש הנזכר לעיל: פ"ל ב"ן) חתיכה נעשית גבלה לא אמרינן בחמץ קודם הפסח כ"כ הרבנים מג"א סי' תמ"ז ס"ק ל"ח ואשל אברהם שם ס"ק כ"ד (ד"ה תשובה) ומדברי הרב מוהרי"ע בשו"ת בית יהודה סי' מ"ז במ"ש ועוד שמעתי טעם אחר וכו' עי"ש מוכח דלא ס"ל פן ועיין להרבנים ערוף השלחן סי' תמ"ז אות ט"ז תפארת אדם בשו"ת אור"ח סי' י"ד במה שתמהו על דבריו חת"ס או"ח סי' ק"ך (ד"ה והנה) ישועות יעקב סי' תמ"ז סק"ב וי"ד וסי' תנ"א סק"א (ד"ה ואמנם) מחצ"ה סי' תנ"א סק"מ חוט השני סוסי' ה"ן בית שלמה אור"ח סי' צ"ז וסי' פ"ז וכל הרבנים הנ"ל כתבו דלא אמרי' בחמץ קודם הפסח חתיכה נע"ן אף בשו"ת שואל ומשיב ח"ג סי' קג"ן מפקפק לענין י"ש של שעורים לומר שגם המים נעשים י"ש ועיין מה שכתבתי בקונטרס אסיפת דינים מערכת חמץ ומצה סי' ד' אות ו' ובעיקר דין חתיכה נעשית גבלה ראיתי בספר קדוש ואודה הלוי לרב גדול משאלוניקי שפלפל ולא פניתי כעת לעיין בדב"ק ואיה"ש אכתוב

מדבריו בקונטרסים ההשמטות (פאת השדי): פלל ג"ן) חשד מצינו מדאורייתא כ"כ מרן
חיד"א ביעיר און אות ל"ב בשם הרב מוהרד"ך בית י"ז חדר ט' וכ"כ הרב מוהראנ"ח
ח"ב סי' מ"א ד' ס"ה ע"ג וסי' ע' שציינן ביעיר און שם ועיין להרב קהלת יעקב בתוספת
דרבנן אות ק"ך ונראה דדבר זה נעלם מהרב קרבן אליצור ד' ד' ע"ד דלי ניחא ליה לומר
דאסור מן התורה משום חשד עי"ש ועיין לגדול בדורנו הרב כמוהר"ש העליר נרו'
בקונטרסים טהרת הקדש אשר לו בד' ב' ע"ב שוב מצאתי להרב מטה אהרן במערכת
הא"ל"ף ד' ל"מ"ד ע"ג שהשיג על הרק"א הנ"ל עי"ש ולג"ע בפתח הדביר ח"ג ד' ה' ע"א
ועיין באות שאחר זה דמצינו דחשו חז"ל לחשד גם במילי דרבנן ואי לא הוי חשד עיקרו
מן התורה לא הוה אמרינן גם במילי דרבנן וק"ל והנה מה שכתבו הרבנים הנ"ל בשם
הרב מוהרד"ך דחשד הוא מדאורייתא הוכיח פן מדאמרינן בשבת ד' כ"ג מנא תימרא
דחיישינן לחשדא ומייתנין מפאה כיעי"ש ותמה הגאון חכם צבי סי' צ"א מאי שנא הכא
דבעי הש"ס מנא תימרא דחיישינן לחשדא מפמה דוכתי דחיישינן לחשדא ראיתי
בחידושי הגרי"ב (בש"ס חדש דפוס ראם) תירוץ נכון דהכא צריכינן לילפוטא משם
שהוא בשב ואל תעשה עי"ש: פלל נ"ד) חשד אי איפא ברבים משום חשדא נחלקו
הפוסקים ביו"ד סי' קמ"א אי קימא לן פשינויא דברבים ליפא חשדא או לא כיעי"ש
ולמאן דאמר דברבים ליפא חשדא נחלקו רבני האחרונים אם יש לחלק בין איסור קל
לאיסור חמור דהרבנים א"ר הובא בשערי תשובה סי' רמ"ד אות ה' וזכור לאברהם
בח"א במערכת חול המועד וכן בקנין פרות במערכת חול המועד אות י"ב ותוספת שבת
הובא בנודע ביהודה מהדורא תננינא א"ח סי' ק"ג סברי דדוקא באיסור חמור הוא דלא
חשידי רבים למאן דאמר אבל באיסור שבות קיל לכולי עלמא גם ברבים איפא חשדא
וכן כתב הרב מוהרש"ז בש"ע שלו סימן רמ"ד ס"ח בקונטרסים אחרון שם בשם הרב
תודת השלמים עיי"ש אף דעת הרבנים נודע ביהודה ומר בריה בשו"ת הנ"ל דהסברא
בהפך דדוקא באיסור תורה דחמיר הוא דאיפא מאן דאמר למיחש גם ברבים משום חשד
אבל באיסור דרבנן לכולי עלמא לא דייקינן פולי האי בשל רבים ושרי עי"ש שייחס
לזה דעת הרב מג"א סי' רמ"ד ס"ק ח': והרב מחצית השקל שם נראה דסובר דאין לחלק
ויכמתלוקת בזו כף מחלוקת בזה שפי' פוננת המגן אברהם שסברת הגדול שהורה להם
כף הוא לסמוך על היש אומרים שבסי' קמ"א עי"ש שמעת מינה דלא שאני ליה וכן
פירש בדעת המגן אברהם והרבחתם סופר א"ח סי' ס' (ד"ה הנה) שפוננתו לסמוך אהך
דעה שבי"ד סי' קמ"א דברבים ליפא חשד עי"ש שמעת מינה דבכל גוונא פליגי וכן
כתב שם סי' ס"א עיי"ש וכן מתבאר ממה שכתב הרב חתם סופר בחלק ששי סי' ו'
דנראה לי דיש לסמוך בדרבנן אשיטת הסוברים דברבים ליפא חשד וכן משמע ממגן
אברהם סי' רמ"ד סק"א עכ"ל וצ"ע במה שכתב בחלק ששי הנ"ל סי' מ"ג דהכא דליפא
משום חילול השם הנה אפשר לסמוך על המגן אברהם דברבים וכו' אלא דאיפא למישדי
נר"ג דהרי הרי"ף והרמב"ם סברי דגם ברבים איפא חשדא וכו' עיי"ש וק"ל ולפי הנראה
העיקר לדעתו הוא כמ"ש בס"מ מ"ג שהם דבריו האחרונים (לא מחמת סדר הסימנים אני
אומר פן אלא לפי זמני התשו' שסי' ו' הנה בשנת תקע"א וסי' מ"ג הנה בשנת תקצ"ג)
באשר נודע דפוסק שפותר דברי עצמו דבריו האחרונים הם עיקר דעתו ומה שהקשה
בחתם סופר סי' מ"ג הנ"ל מההיא דתודוס איש רומי עיי"ש בשו"ת חתם סופר סי' ס'

(ד"ה אָמַנְם) מה שחילק יפה בזה: והנה בתתם סופר סי' ו' הנ"ל רצה להכריח מש"ס סנפה ד נ"ג ע"ב גבי אנו ליה דמקשי משמע שמע וכו' דגם ברבים איכא חשדא דאם לא פן מאי מקשה ושוב פתב ליישב לשיטת הסוברים דברבים ליכא חשד וסיים דלשיטת רש"י דבמלה מלה ליכא שתי רשויות רק דמחזי פשוטה ומשתגע ומקא מיירי הש"ס דסנפה ולא משני רשויות אם פן אינו ענין לכאן פלל עכ"ל ולפי קוצר ועניות דעתי דבריו נפלאו ממני דהא ודאי ההיא דסנפה הוי פסוקא פסוקא לשיטת רש"י מדמיינתי הש"ס ההיא דר' זירא דהאומר שמע שמע פאומר מודים מודים וכלומר משתקין אותו ואי לא חשיב אלא מלה מלה וכופלה הנה ליה להקשות מההיא דהקורא שמע שמע הרי זה מגונה דמייירי פאומר מלה מלה וכופלה וכן פירש"י להדיא בסנפה הנ"ל שמע שמע פסוקא פסוקא ותני ליה והוא מוכרח לפי שיטתו פאומר וכן פתב הרב מוהרש"א בח"א דלפירש"י הא דאנו ליה הנה ליה פאומר פסוקא פסוקא עי"ש והוא פלא לעניות דעתי ובתשובת הרב חתם סופר א"ח סי' ס' סוף ד"ה אָמַנְם פד וכו' פתב ודע דהך דברבים ליכא חשדא צ"ע מש"ס סנפה וכו' ופירש"י (ד"ה פאומר מידים) עי"ש והתם רבים הנה עכ"ל עיניך הרואות סתירת דב"ק וצע"ר לי ובעיקר קושיותו פבר קדמו הרב מחצית השקל בסי' ס"א ס"ט עי"ש: והמתבאר מפל האמור דהיכא דהחשד הוא שעשה איסור תורה פולי עלמא מודו דמידי פלוגתא לא נפיק דהרי"ף והרמב"ם והרמ"ה סברי דגם ברבים איכא חשדא וכן נראה דעת מרן בש"ע סי' קמ"א ממה שהשמיטו כמ"ש ומזה תמיה לי על הרב זרע אמת ח"ב סי' מ"ו דאין לאסור בצורות אלו (עי"ש נדונו) דברבים ליכא חשדא פמו שאמרו בע"א דף מ"ג ובי"ד סי' קמ"א ס"ד עי"ש דהיכא קאמר בפשיטות דברבים ליכא חשדא ומראה מקום הוא לסי' קמ"א ושם מבואר דלאו דברי הפל הוא וכיון דהחשד הוא על איסור תורה נראה דלא נוכל לומר דכוננתו לסמוך אהך דיעה (פמו שנוכל לומר לדעת הרב מגן אברהם הנ"ל וכמו שכתבו הרבנים מחצית השקל וחתם סופר הנ"ל): ותו דכבר פתבו הפוסקים בשם רבינו ירוחם דאף דברבים ליכא חשדא מ"מ מכוער הדבר ועין להרב חתם סופר יו"ד סי' קכ"ט ובכל מקום שפסקו הפוסקים אהא דברבים ליכא משום חשדא אינו אלא היכא דאיכא צורך בדבר פי ההיא דחתם סופר סי' ס' וס"א בחלק א"ח וכיוצא לזה אבל להתיר לכחילה בלי שום צורך פנדון הרב זרע אמת זו לא שמענו ועיין להרב קהל יהודה בחידושו על הטור סוף סי' קמ"א ולהרב המגיה בספר בית אהרן קריספין בחיו"ד ריש מערכת הדל"ת וחתם סופר חלק ו' סימן ד': והו עתה נדפס קונטרס טהרת הקדש להרב גדול בדורינו כמוהר"ש העליר יצ"ו ובדף ז' ע"א ואילך שקיל וטרי טובא בהאי דברבים ליכא חשדא והביא מילתיהו דרבנו קדישי בענין זה עיין שם באורך.

וראיתי שכתב שם לתמוה על דברי המג"א דהרי הרי"ף והרמב"ם והרמ"ה ומרן בש"ע סי' קמ"א סברי דגם ברבים איכא חשדא עי"ש ולפי מה שכתב בכוננתו הרב מחצית השקל דכוננתו לסמוך אהך מאן דאמר דברבים ליכא חשדא וכן מה שכתב הרב נודע ביהודה דלהרב מגן אברהם בכי האי גוונא דהחשד הוא במידי דרבנו לכולי עלמא ליכא חשדא ברבים ניקח וק"ל ומסיום דברי המגן אברהם דבמקום שאין נוהגים ברחוב אין להקל מוכח טפי פפירוש הרב מחצית השקל דאילו להרב נודע ביהודה פיון דבכי האי גוונא ליכא מאן דאסר אמאי אין להקל וק"ל ושם בטהרת הקדש הנ"ל ציינו דוכתי דמשמע

דְּבָרִים לִיכָא חֲשָׁדָא וְאִיכָא נְמִי לְאִידָהּ גִּיסָא וְשָׁקֵל וְטָרִי עִי"ש וּבְפָרִי מְגִדִים בְּחֻלְק אֲשֵׁל
אֲבָרְהָם סִי רמ"ד סק"ח וְעֵינֵין גִּטִין ד' ס' ע"ב גְּבִי מְעַרְבִין בְּבֵית יִשָּׁן וְכוּ' מִשׁוּם חֲשָׁדָא
עִי"ש בְּרִש"י וּבִטּוֹר וְשִׁלְחָן עֲרוּף א"ח סִי ש"ס"ו ס"ג וְעֵינֵין לְהֵרֵב פְּתַב סוּפֵר א"ח סִי מ'
שְׁהָאֲרִיךְ בְּהָא דְּבָרִים לִיכָא חֲשָׁדָא וְכַמְּה חֲשִׁיבִי רַבִּים לְעַנְיָן זֶה וְתַמָּה עַל רְאִיּוֹת מְרֵן
בְּבִדְק הַבֵּית וְהַשְּׁ"ף בִּיּו"ד סִי קמ"א וְדָחָה הֶרְאִיּוֹת וְהָאֲרִיךְ בְּעַנְיָנִים אֱלוֹ שָׁם וּבְסִי מ"ג
(ד"ה ומ"ש מע"כ) וְהֵרֵב רמ"ץ א"ח סִי טו"ב מֵאוֹת ט' וְהִלְאָה שָׁקִיל וְטָרִי בְּעַנְיָנִים אֱלוֹ
וְשָׁם בָּאוֹת י' נְקִיט דְּשָׁנִים הָווּ רַבִּים לְעַנְיָן זֶה וְאַחַר סִיּוּם הַתְּשׁוּבָה שָׁקִיל וְטָרִי עַל דְּבָרִי
הֵרֵב חֲתַם סוּפֵר בְּעַנְיָנִים אֱלוֹ עִי"ש וְהֵרֵב מְעַשֶׂה אֲבָרְהָם בא"ח סִי כ"ז דָּף כ"ג ע"ב
פְּתַב בְּשָׁם הֵרֵב פְּרִשְׁתַּת הַפְּסָף דָּף ט' ע"ג דְּעַם שְׁבַתְחֻלָּה פְּתַב בְּגִדּוֹנוֹ דְּבָרִים לִיכָא חֲשָׁדָא
הֵדֵר בִּיָּה וְכַתְּב בְּמִסְקָנָתוֹ דְּהַרִי"ף וְהַרְמַב"ם לָא סְבָרִי כִּי הָאִי שִׁנְיָוִיָּא: וְכַתְּב הֵרֵב דְּבָרִי
יוֹסֵף סוּף סִי ח' דְּהָא דְּאֲמַרִינֵן דְּבָרִים לִיכָא חֲשָׁדָא הֵינְנוּ דְּנוֹקָא בְּמָקוֹם שְׁאִין בּוֹ קְדוּשָׁה
כְּהֵיִא דְּרַבֵּן גַּמְלִיאֵל שְׁהִיּוּ לוֹ בְּעַלְמֵתוֹ אֲבָל בְּבֵית הַפְּנִסָּת שְׁהוּא מְקוֹם קְדוּשָׁה וּמִיּוֹחַד
לְהַתְּפַלֵּל אֵל ה' בְּוֹלִי עֲלָמָא מוֹדוֹ דְּחִיּוּשֵׁינֵן לְחֲשָׁדָא טְפִי מִיַּחֲד בְּבֵיתוֹ וְהֵיִא אֲנִדְרָטָא
דְּהוּהָ בְּבִי כְּנִישְׁתָּא וְהוּוּ עֵינֵילִי בְּהָ רַב וְשִׁמּוּאֵל הֲתַם שְׁאֲנִי שְׁהוּנַח בְּאֲוֹנָס וּמִשׁוּם הֲכִי לִיכָא
חֲשָׁדָא וְהֵרֵב פְּתַחֲתִי תְּשׁוּבָה סִי קמ"א סק"ח פְּתַב דְּלָא מְשַׁמַּע כֵּן מִהַשְּׁ"ס דְּפָרִיךְ וְהָא הֵיִא
כִּי כְּנִישְׁתָּא וְכוּ' וּמִשְׁנֵי רַבִּים שְׁאֲנִי מְבֹאָר דְּעֵיקָר הַהִיתָר מִשׁוּם רַבִּים שְׁאֲנִי ע"כ וְלֹא
יִדְעָתִי מֵאִי קִשְׁיָא לִיָּה דְּמִי לֹא יִדַּע דְּעֵיקָר הַתִּירוּץ רַבִּים שְׁאֲנִי אֲלֵא מִיָּהָא סוּבֵר הֵרֵב
דְּלוּלָא דְּהֵנִיחוּהָ שָׁם בְּאֲוֹנָס לֹא הָיוּ סוּמְכִים בְּמָקוֹם מְקַנְדֵּשׁ עַל הָא דְּבָרִים לִיכָא חֲשָׁדָא
דְּהָא בְּלֵא הָא לֹא סְגִי וק"ל: אָף מַה שְׁקָשָׁה עַל דְּבָרִי הֵרֵב יוֹסֵף הוּא דְּהִכְרִיחַ כֵּן מִדְּבָרִי
הֵרֵא"ש דְּהֵגַם דְּסוּבֵר דְּבָרִים לִיכָא חֲשָׁדָא בְּכָל זֹאת בְּתְּשׁוּבָה כָּלֵל ה' סִי ב' לֹא הִתִּיר
בְּבֵית הַפְּנִסָּת מִטַּעַם דְּבָרִים לִיכָא חֲשָׁדָא דְּשִׁמְעַתְּ מִיָּנָה דְּבָבִית הַפְּנִסָּת אִיכָא חֲשָׁדָא טְפִי
מִשְׁאָר מְקוֹמוֹת ע"כ וְלְעַנְיֹת דְּעַתִּי נִרְאָה דְּמַה שְׁאָסֵר הֵרֵא"ש בְּתְּשׁוּבָה לֹא מִשׁוּם חֲשָׁדָא
הוּא (כִּי הִיכִי דְּנִימָא דְּהוּהָ לִיָּה לְהִתִּיר בְּבֵית הַפְּנִסָּת כִּי בְּרַבִּים הָיוּ) אֲלֵא מִשׁוּם שְׁהוּא
מְאוּס לְגַבּוּהָ דְּבָר שְׁנִשְׁתַּמֵּשׁ בְּבֵית תִּיפְלוֹת שֶׁל הַמְּצָרִים וְזֶה לְשׁוֹן הֵרֵא"ש מַה שְׁנִשְׁאֵלְתָּ
בְּעַנְיָן הַמְּחַצְלֵת הַנִּקְרָאת סְגָאד"א שְׁדָרְךָ הַמְּצָרִים לְהַתְּפַלֵּל עָלֶיָּה וַיֵּשׁ בָּהּ כְּמוֹ צוּרַת
מִשְׁקֵל שְׁחֹר אִם מוֹתֵר לְתוֹלְתָּהּ בְּבֵית הַפְּנִסָּת לְצַד הַהִיכָל וְלְהַתְּפַלֵּל כְּפִנְגְּדָה וְכוּ' דְּבָר זֶה
שְׁאֵלְתִי וְחִקְרַתִּי עָלָיו וְנִתְּבָרַר לִי שְׁנִהְגוּ אִיסוּר בְּכָאן וְכוּ' לְפִי שְׁאֲוֹמְרִים שְׁאוֹתָהּ צוּרָה
שְׁחֹרָה הַעֲשׂוּיָה בָּהּ הִיא צוּרַת הַמְּקוֹם שְׁהוּלְכִים לְחוּג שָׁם בְּאַרְצָם וְכוּ' וְעוֹד אָמְרוּ שִׁישׁ
בָּהּ צוּרַת מְרַקְלִיס וְכוּרְעִים עָלֶיָּה וְכוּ' וְכִיּוֹן שְׁכֵן נִרְאָה שְׁאָסֹר לְתוֹלְתָּהּ בְּבֵית הַפְּנִסָּת
כָּלֵל וְאִינוּ אֲלֵא מִשׁוּם שְׁדָרְךָ שְׁנִשְׁתַּמֵּשׁוּ בּוֹ בְּבֵית תִּיפְלוֹתָם שֶׁל הַמְּצָרִים לֹא יִשְׁאָר פְּרִסָּה
מִמֶּנּוּ בְּבֵית הַפְּנִסָּת כָּל שְׁכֵן בְּצִיּוּדֵי הַהִיכָל וְצָרִיךְ לְהוֹצִיאָהּ מִבֵּית הַפְּנִסָּת כְּדִי שְׁלֵא יִשְׁאָר
לוֹ שׁוּם זָכָר בְּבֵית הַפְּנִסָּת כִּי מַה לָּנוּ לְהֵנִיחַ בְּבֵית הַפְּנִסָּת שְׁלָנוּ דְּבָר שְׁמוּכָן לְתַפְלַת
הַמְּצָרִים עכ"ל הֵרֵי שְׁלֵא הַעֲלָה עַל שְׁפָתָיו לְתַא דְּחֲשָׁד כָּלֵל דְּאִי הָוּה סוּבֵר דְּאָסִיר מִשׁוּם
חֲשָׁדָא לֹא הָוּה מִיְשְׁתַּמֵּיט מְלוּמֵר דְּאָסֹר מִשׁוּם חֲשָׁדָא וְשְׁצָרִיךְ לְהוֹצִיאָהּ מִבֵּית הַפְּנִסָּת
מֵהָאִי טַעַמָא וְכַעַת צָרִיךְ עֵיּוֹן: וּמִדְּבָרִי הֵרֵב קִרְיַת חֲנָה סוּף סִי ב' נִרְאָה דְּפִשְׁיָטָא לִיָּה דְּכִי
אָמְרִינוּ דְּבָרִים לִיכָא חֲשָׁדָא הֵינְנוּ אֲפִילוּ בְּבֵית הַפְּנִסָּת עֵי"ש וַיֵּשׁ שִׁנְיָוִי בְּזֶה בְּתִשׁוּ'
שְׁהוּבָאָה בְּשָׁבוֹת יַעֲקֹב ח"ב סִי מ"ד עֵי"ש וְעֵינֵין לְהֵרֵב חֲתַם סוּפֵר יו"ד סִי קכ"ט וּבְחֻלְק

הששי סי' ו' שמתבאר יפה מדברי קדשו שאינו סובר לחלק בין שאר מקומות לבית
הפנסת ק מתבאר דעת הרב נודע ביהודה במהדורה תניינא א"ח סי' ק"ג.

אחר שנים רבות ראיתי במכתב אלי מידידי הגאון המפורסם מוהרי"ז שטערין אבד"ק
שאנויל יחיה שפכת על דבריהרב פתחי תשובה הנ"ל ונ"ל ומה שהשיג הרב פתחי
תשובה על דברי הרב דברי יוסף סי' ח' דהא שם משני רבים שאני דמשמע להדיא דלא
כדבריו עכ"ל ראיתי להעתיק בזה דברי הרב הנ"ל שפכת ומה שנסתפק אם בבית הפנסת
דאיכא רבים אם יש לחוש לחשדא שלרי"ף ורמב"ם אין לחלק בין יחיד לרבים ועוד
דאפילו המתירים בשל רבים היינו דוקא בההיא דר"ג שהיה לו בעליותו אכל בית הפנסת
שמינוחד להתפלל פשיטא דחיישינו טפי לחשדא מפיחיד בביתו ואל תשיבני מההיא
אנדיטו דהנה בי כנישתא וכו' ראש השנה ד' כ"ד ע"ב שאני התם שהונח באונס כמו
שפכת בערוף ערוף אנדיטו עכ"ל ועיין שם שפכת בתשובות שאלות שהיה צורה והיו
עובדים אותו הפרסיים והוקשה לו מפני מה מצוי בבית הפנסת שגזר המלך שיעמידוהו
על פרחם של ישראל וכשבטלה הגזרה סלקוהו ואותה מלכות עצמה בטלה עכ"ל:
ולדידיה יקשה פן גם על הערוף שפכת מתשובת הגאונים אם לא דנימא שלא היה פן
בגירסתו וכמו שלא חילקו הרי"ף והרמב"ם אכל הפשוט דלא היה קשה על מה שהיה
מצוי פן בבית הפנסת שזה היה באונס רק על מה דמצלו התם רב ושמואל וע"כ בשלשה
היו רבים ולא חשידי פיון דליכא חשדא מצד העשיית רק על מה דמצלו התם בפנישתא
אכל השהייה והעשיית פן בבהכ"נ בלא אונס פשיטא דאיכא חשדא גם בשל רבים וכן
משמע בש"ף סימן קמ"א ס"ק כ"ז ויש מתירים בשל רבים דליכא חשדא ברבים אכל
לעשות אין חילוק בין יחיד לרבים וכתב ר"י אף דליכא חשדא מפל מקום מכוון הדבר
ועיין להרב מגן אברהם סי' רמ"ד ס"ק ד' והארכתי במקום אחר ועיין שם בתשובה הנ"ל
שנסתייע גם פן מתשובת הרא"ש פלל ה' סי' ב' דאסור לתלות המחצלת בבית הפנסת
ולא התיר מטעם דבהכ"נ ליכא חשדא והרי הרא"ש מפת הפוסקים דבשל רבים ליכא
חשדא וכמו שפכת הטור בשמו עכ"ל עכ"ד הגאון הנ"ל יחי': וכתב הרב חתם סופר
בחלק ששי סי' ו' דמה שפכתו הפוסקים דאף אי ברבים ליכא חשדא מפל מקום מכוון
הדבר היינו שלא יעשה כן צורה לכתחלה אכל אם פבר נעשית הצורה אין צריכים
לשנות בה דבר למ"ד דברבים ליכא חשדא דאם לא פן תקשה מכנישתא דהנה פה
אנדרטא ועיילי בה ולא חיישו לפיעור אלא על פרחין לכתחלה קאמר מכוון לעשות
והתם פיון שפבר נעשית הווי עיילי בה ואם פן בדיעבד אין פאן בית מיחוש עכ"ד ולעניות
דעתי נראה דלפי מה שפכת הרב דברי יוסף סוף סי' ח' דאף אי ברבים איכא חשדא מפל
מקום פשנעשה הדבר באונס לית לן בה ושהיא אנדרטא באונס הניחיה עי"ש אם פן אין
ראיה למה שחידש פמבואר ועיין להרב קהל יאודה בחידושי ליורה דעה סוף סי' קמ"א
שפכת בשם הרב פנסת הגדולה שאחר שהביא דברי רבינו ירוחם דמפל מקום מכוון
הדבר סיים בשם הרדב"ז ומאי דעיילי בבי כנישתא וכו' באונס הניחיה שם לכן הווי
עיילי להתפלל הנה נר גש מקושית החתם סופר הנ"ל ומיישב דכיון שהונחה באונס ליכא
משום מכוון הדבר ועיין בקונטרס טהרת הקדש הנ"ל שהביא משם הרמב"ן בחידושי
לע"א שפכת בשם גאון דההוא אנדרטא באונס אוקמוה דאי לאו הכי איכא חשדא אפילו
ברבים וכו' עי"ש וגם עיקר דבריו לא זכיתי להבין דאי מיירי בעושה פן לכתחלה למה

לי משום מְכוּנָר הַדְּבָר תִּפְוֹק לִיה דָּמֵן הַדִּין אָסוּר לַעֲשׂוֹת צוּרָה אֶפְיָלוּ עַל יָדֵי עֲכוּמ"ז
מִשׁוּם אֲמִירָה לַעֲכוּמ"ז דְּבַעֲיָא הִיא גַבֵּי שְׂאָר אִיסוּרִין וְאֶזְלִינָן לַחֲוּמָרָא עֵינָן מַה שְׂרַשְׁמְתִי
בְּמַעֲרַכַת הָאֶל"ף אוֹת קַע"ב (בְּשִׁדֵי חֶמֶד חֶלֶק רֵאשׁוֹן) וְעֵינָן שׁו"ת לֵב חַיִּים ח"ב סוֹף ס'י
קַע"א וְדו"ק: וְדָבָר שְׂאִין הָאֵדָם נֶאֱמָן לְהַעֲיֵד לְעַצְמוֹ מִפְּנֵי הַחֲשָׁד אִם הַדְּבָר הֵהוּא שֶׁל
שְׁלֵשָׁה שְׁוֹתָפִים וְכֻלָּם מְעִידִים עָלָיו פֶּתֶב הָרַב פֶּתְחֵי תְּשׁוּבָה בִּי"ד ס'י שׁי"ב דְּכִינּוֹן שְׁהֵם
שְׁלֵשָׁה אֶף שְׁפָלָם שְׁוֹתָפִים לִיכָא מִשׁוּם חֲשָׁד פְּדַמְשַׁמַּע בְּכַמָּה מְקוּמוֹת וְהָרַב שֵׁם אַרְיָה
בַּחֲיו"ד ס'י ו' (ד"ה וּמָה) פֶּתֶב דְּדָבְרֵי שְׂגִיאַתָּה הֵם וְלֹא מִשְׁמַע פֶּן בְּשׁוּם מְקוּם וְאֶדְרַבָּא
מָמָה שְׁפִתְבוּ הַפּוֹסְקִים בִּאֵה"ע ס'י י"ב מוֹכַח בְּהִקְפָּה מְדַכְתְּבוּ טַעְמָא דְאִין אֵדָם חוּטָא וְלֹא
לוֹ: וְהִגָּה בְּעִיקָר פְּלִינֵי אֵי בְּרַבִּים אִיכָא חֲשָׁדָא וְכַמָּה הֵווּ רַבִּים פֶּתֶב לִי יְדִידֵי הָרַב אֲשֶׁר
זַעֲלִיג מִיעֲטָרִיפֶרְעַל מְעִיר בְּאָר יַצ"ו וְנ"ל לְדַעְתִּי יֵשׁ לְהוֹכִיחַ תְּרַתִּי דְּבַרְבִּים לִיכָא חֲשָׁדָא
וּשְׁנַיִם חֲשׁוּבִים רַבִּים א') בְּרַכּוֹת ד' ג' ע"ב בְּהָא דְאִין נִכְנָסִין לְחַוְרָבָה מִשׁוּם חֲשָׁד פְּרִיף
בְּפִשְׁטוּת אֵי בְּתַרִי חֲשָׁד נְמִי לִיכָא יַעו"ש מוֹכַח לְהַדְיָא תְּרַתִּי דְּבַרְבִּים לִיכָא חֲשָׁדָא וּשְׁנַיִם
הוֹיִין רַבִּים לְעַנְיָן זֶה וְעוֹד רְאֵיהּ מִמְתַּנִּיתִין יְבָמוֹת ד' כ"ה הֶחֱכַם שְׂאָסֵר הָאֲשָׁה בְּנֶדֶר
הַרִי"ז לֹא יִשְׁאַנָּה מִיֶּאֱנָה אוֹ שְׁחַלְצָה בְּפִנְיֹו יִשְׁאַנָּה מִפְּנֵי שֶׁהוּא ב"ד וּמִסְקַנַת הַגְּמָרָא שֵׁם
וְכֵן פֶּתֶב הַרִי"ף וְהָרָא"ש דל"ד ב"ד שֶׁל ג' הוּא דְלִיכָא מִשׁוּם חֲשָׁדָא אֲלֵא אֶפְיָלוּ בְּשְׁנַיִם
גַּם פֶּן לִיכָא מִשׁוּם חֲשָׁד יַעו"ש וְלִכְאוּרָה קָשָׁה מְדַחְנָן בְּגִטִּין נ"ט מְעַרְבִין בְּבֵית יִשָּׁן מִפְּנֵי
דְרַכֵי שְׁלוּם וּמְפָרֵשׁ לָהּ שֵׁם בְּגְמָרָא מִשׁוּם חֲשָׁדָא וּפִירֵשׁ"י שְׁיַחֲשָׁדוּ אֶת בְּנֵי הַחֲצָר
שְׁמַטְלִטְלִין בְּלֹא עִירוּב יַעו"ש וּמוֹכַח דְאֶף לְרַבִּים אִיכָא חֲשָׁדָא אֲמַנְם הַתּוֹס' שֵׁם פִּירֵשׁוּ
בְּאִנְפֵן אַחַר שְׁיַחֲשָׁדוּ שְׁמַפְנֵי שְׁחוּשְׁדִין לְגִנוּב פֶּת שֶׁל עִירוּב וּלְכַף אִין מְנִיחִין שֵׁם וְקֵאֵי
הַחֲשָׁד עַל בַּעַה"ב לִפִּי"ז י"ל, ג"כ דְּכַוְנַת הַג"מ דְּוִקָא לְאִישׁ אַחַד חֲיִישִׁינָן לְחֲשָׁד וּבֵית
אִישׁ א' כָּאִישׁ א' חֲשִׁיבֵי וּבְאֵמַת רַבִּים לֹא חֲיִישִׁינָן לְחֲשָׁד וּשְׁנַיִם הֵווּ רַבִּים וְנִמְצָא לִפִּי זֶה
חֲלוּקִין בְּזֶה רִש"י וְהַתּוֹס' וְלִיִּישָׁב דַּעַת רִש"י דְּסוּבֵר בְּכָאן דְּחִישִׁינָן לְחֲשָׁד אֶפְיָלוּ בְּרַבִּים
נוֹכַח לִיִּישָׁב בְּדוּחַק קֶצֶת דְּסוּבֵר פְּדַעַת הַפּוֹסְקִים שֶׁהִבִּיא הַדְר"ג דְּדוּקָא בְּאִיסוּר חֲמוּר
הוּא דְלֹא חֲשִׁידֵי רַבִּים אֲבָל בְּאִיסוּר שְׁבוּת דְקִיל גַּם בְּרַבִּים אִיכָא חֲשָׁדָא וְהַ"נ י"ל פֶּן
פְּדַעַת רִש"י כָּאן וְדָבְרֵי הַשֹּׁפ"ד ס'י פ"ז סק"ז צ"ע קֶצֶת וַיֵּשׁ לְהַעֲיֵר בְּזֶה מְדַבְרֵי הַגְּמָרָא
קְדוּשִׁין פ' וּבְדָבְרֵי הַרְמַב"ם הַלְכוֹת אִיסוּרֵי בִיאָה בְּעַנְיָן סֵתָם אֲנָשִׁים בְּחֻזְקַת כְּשָׁרוֹת אֶף
לְאֲשֶׁר כְּתִיבָה זֹו קָשָׁה עָלֵי שְׁלֹא הִנְרַגְלִתִּי בָּהּ וְגַם לֹא רְצִיתִי לְהַטְרִיחַ כַּת"ה בַּפ"א קְצָרְתִי
בְּזֶה שׁוֹב רְאִיתִי שְׁהַשְׁ"ף יו"ד ס'י קמ"א כ"ז הַרְגִישׁ בְּהָא דְּבַרְכּוֹת אֶף רַק בְּחֻזְקָא וְאִנִּי
בְּתַרְתִּי עַכ"ד יצ"ו: פֶּלֶל ה"ן) חֲשָׁד אִי חֲיִישִׁינָן לְחֲשָׁד בְּמִילֵי דְרַבְּנָן עֵינָן מ"ש לְקַמְן בַּמַּע'
הַמ"ם אוֹת ע"א דְּמַצִּינוּ כְּמָה דְּבָרִים שְׂאָסְרוּ חַו"ל מִשׁוּם מְרֵאִית עֵין אִפִּי' בְּמִדֵּי דְרַבְּנָן
וְהֵינָנו חֲשָׁד הֵינָנו מְרֵאִית עֵין וְעֵינָן עוֹד גִּטִּין ס'י ע"ב דְּמַסְקִינָן דְּמַעֲרָבִין בְּבֵית יִשָּׁן הוּא
מִפְּנֵי הַחֲשָׁד אַע"ג דְּעִירוּבֵי חֲצָרוֹת דְּרַבְּנָן אֲלֵא דְלִפִּי הַנְּרָאָה הַרְמַב"ם בַּפִּיה"מ גִּירְסָא
אַחֲרַת הֵימָּה לוֹ בְּזֶה כִיעִי"ש וְלִכְאוּרָה יֵשׁ לְהוֹכִיחַ מְאוּתָה גִירְסָא דְּבַרְבִּין לֹא חֲיִישִׁינָן
לְחֲשָׁדָא מְדַאֲצְטָרִיף לָן טַעְמָא דְהַנְּאָה אֲלֵא דִי"ל דְשְׂאִנִּי הֵתָם דְּהַחֲשָׁד הוּא לְרַבִּים לְכַף
לֹא חֲיִישִׁינָן מִשׁוּם דְּבַרְבִּים לִיכָא חֲשָׁדָא פְּדַעַת הַסּוּבְרִים פֶּן וְאֶף לְהַחֲלוֹקִים י"ל דְּעִירוּבֵי
חֲצָרוֹת דִּא"ץ שְׁיִהְיֶה שׁו"פ כַּמ"ש בַּס'י שַׁס"ו ס"ג הִנְהוּ לִי כְּדָבָר שְׂאִין בּוֹ חֲסָרוֹן פִּיס עֵינָן
לְמָרְן הַב"י ס'י תַרְע"א גַבֵּי חֲצָר שְׁיֵשׁ בּוֹ ב' פְּתָחִים וּק"ל וְעֵינָן לְהַרְבֵּ פֶתַח הַדְּבִיר בַּח"ג
ד' ה' ע"א שְׁפִתְבֵי דְטָפִי אִית לָן לְמִיחַשׁ לְחֲשָׁדָא בְּדַרְבְּנָן מִשׁוּם דְּבַדְאו' לֹא חֲשָׁדֵי לִיה וְכו'

וכן חילק מֶרֶן הַב"י ס"י תרע"א וכו' ע"ש נֶרְאָה וְדַאי דַּאִין פִּנְנָתוֹ לִוְמֵר דְּדוֹקָא לְמִילֵי דְרַבְּנָן הוּא דְחִיּוּשֵׁינוּ לְחַשְׁדֵּי דְזָה לֹא יִתְכּוֹן דְּהָא אַבְוֵהוּ דְכוּלְהוּ מִילֵי דְחַשְׁדֵּי הֵינּוּ פֶּאֶה בְּסוּף שְׂדֵהוּ וְהִיא דַּאוּ' וְגַם מֶרֶן לִץ חִילָק בֵּין דְּאוּרִימָא לְדְרַבְּנָן כִּיעִי"ש עֵינָן לְהֶרֶב עָרוּף הַשְׁוֹלְחָן ס"י תרע"א אֹת ח' אֶלָּא פִּנְנָתוֹ נִכְרַת דָּאִם נִיתָן לְחִילָק בֵּין דְּאוּרִימָא לְדַר' אִיפְכָּא מִסְתַּבְּרָא לְהַחְמִיר בְּדְרַבְּנָן וְלְהַקְלֵי בְּדְאוּרִימָא ע"ד שְׁחִילָק מֶרֶן בֵּין דְּבַר שְׁחִמּוּר בְּעֵינֵי הָעָם לְדְבַר הַקָּל בְּעֵינֵיהֶם וּמִתּוּף מַה שְׁרַשְׁמִתֵי בְּאוּת ד"ן מְתַבְּאָר דְּגַם מְשׁוּם אִיסוּר דְּרַבְּנָן חִיּוּשֵׁינוּ מְשׁוּם חַשְׁדֵּי כִיעִי"ש: וְכַתֵּב הֶרֶב פֶּתַח הַדְּבִיר בַּח"ג הַנְּז"ל דְּאָף בְּדְבַר שְׁאֲפָשַׁר לְדוֹן לְכַף זְכוּת שְׁעוּשָׁה הַדְּבַר בְּהִיתָר חִיּוּשֵׁינוּ מְשׁוּם חַשְׁדֵּי דְעָם פִּי חוּבָה עֲלֵינוּ לְדוֹן לְכ"ז מ"מ אִין לְסַמְנָה שְׁלֹא לְחוּשׁ לְחַשְׁדֵּי כִּי הָאִי גְוֹנָא דַּמ"מ יֵשׁ לְחוּשׁ שְׁהַמוֹן הָעָם יִחַשְׁדוּהוּ שְׁעוּשָׁה אִיסוּר זוּלַת אִם צַד הִתְיָתֵר הוּא יְדוּעַ וּמְפָרְסֵם דְּאִז וְדַאי לִיכָּא מְשׁוּם חַשְׁדֵּי כָּלֵל וְלֹא סְמִיכֵינוּ בְּעֵינֵינוּ חַשְׁדֵּי שְׁיִתְלוּ הָעָם לִוְמֵר דְּלֹא שְׁבִיק הִתְיָתֵרָא וְעֵבִיד אִיסוּרָא עִי"ש דַּב"ק וַיֵּשׁ לְעֵינָן בְּזָה מְהָא דְּאֶמְרֵינוּ בְּפָרָק יוה"כ ד' ע"ח ע"ב דְּטַעְמָא דַּת"ר דְּחִיּוּשׁוֹת מְוִתֵּרִין בְּרַחֲצִינָה וְסִיכָה בִּיּוה"כ הוּא מְשׁוּם דְּלֹא חַשְׁדֵּי לְהוּ אִינְשֵׁי דְּעַבְדֵי לְהוּ הַיּוֹם אֶלָּא אֶמְרֵי מְאֵתְמוּל עַבְדֵי לִיָּה אֶבְל בְּמַנְעֵל דְּלֹא אֶפְשַׁר דְּעַבְדֵי לְהַ מְאֵתְמוּל מְשׁוּם דְּטַעֲמֵם טַעְמָא דְּמוּתָא אִיסוּר הָא לֹא הִכִּי גַם מְנַעֵל הָוָה שְׁרֵי אֶלְמָא דְּבְמִידֵי דְּחַשְׁדָּא הִיכָּא דְּאִיכָּא לְמִיתְלֵי לְהִתְיָתֵרָא וְלֹאִיסוּרָא סְמִיכֵינוּ דְּתֵלוּ אִינְשֵׁי דְּעֵבִיד בְּדְרַף הִתְיָתֵר וְהַגַּם דְּהִיא טַעְמָא לֹא קֵאִים בַּש"ס אֶלָּא טַעְמָא דְּהִנְף דְּשָׁרוּ הוּא מְשׁוּם דְּרַבִּיתְהִי דִּינּוּקָא הָוּוּ וְלֹא גְזָרוּ רַבְּנָן הֵינּוּ מְשׁוּם דְּקַתְנֵי מְוִתֵּרִין לְכַתְחֵלָה הָא לֹא הִכִּי הָוָה מִיתּוּקָם שְׁפִיר הָאִי טַעְמָא ש"מ דְּאֶמְרֵינוּ דְּמִסְתַּמָּא תֵּלוּ לְהִתְיָתֵרָא וְלֹא לֹאִיסוּרָא: כָּלֵל נ"ו) חַשְׁדֵּי אִם י"ל בֵּין הוּוָה וְעַתִּיד לְבִין לְשַׁעֲבַר וּבִין הִיכָּא דְּאִיכָּא הוּכְחָה לְהִיכָּא דְּלִיכָּא הוּכְחָה עֵינָן מַה שְׁפִיאַר בְּזָה הַג' תַּפְּאַרְתִּי יִשְׂרָאֵל פִּיה"מ בְּקוֹנְטְרִיס כְּלָפְלַת שְׁבַת בְּמִלְאַקְתִּי הַבּוֹנָה ס"י ל"ד ד' י"ח ע"א וְע"ב וְעֵינָן לְהֶרֶב פֶּתַח הַדְּבִיר ח"ג ס"י ש"ט"ו אֹת ג' וַיֵּשׁ לְפַקְפַק בְּדְבָרֵינוּ כְּמוֹ שְׁפִיאַרְתִּי בְּזָה בְּקוֹנְטְרִיס אִסִּיפַת דִּינִים בְּמַעְרַכַת שְׁבַת לְעֵנָן אֶהֱל עֲרָאִי בְּשְׁבַת: כָּלֵל נ"ז) חַשְׁדֵּי עַל הַדְּבַר לֹא דָנוּ וְלֹא מְעִידוּ אִם הוּא מְדְאוּרִימָא עֵינָן לְמֶרֶן הַחֲבִי"ף בַּס' סְמִיכָה לְחִיּוּשׁ ד' פ"ט ע"ד שְׁעֵמֵד בְּזָה וּבַד' צ' ע"א כְּתֵב דַּה"ג חַק"ל בִּיּו"ד ס"י מ"ז כְּתֵב דְּמִסְוִגְיָא דַּש"ס בְּכוּרוֹת ד' ל"ה דְּפָרִיף ר"פ פְּהֵנִים הִכִּי נָמִי דְּלֹא דִּינֵי דִּינָא וְהִכְתִּיב וְעַל פִּיהֶם יִהְיֶה כָּל רִיב וְכָל נֶגַע מוֹכַח דְּהוּי מְדְאוּרִימָא וְכֵן מוֹכַח מְדְבָרֵי הַתּוֹס' שָׁם ד"ה פְּהֵנִי וְכו' שְׁפִתְבוּ דְּהוּ מְצִי לְמַפְרָף מִהַקְרַבַת הַקְרַבְנוֹת וְכו' וְהוּא דְּחָה רְאִיּוֹת אֵלוּ עַפ"י הַכָּלֵל הַרְט"ז דְּדְבַר הַמְּפֹרָשׁ בַּתּוֹרָה אִין כַּח בִּיד חַז"ל לְאַסְנֵר וְהָאֶרֶף קֶצֶת וְנוֹטָה דְּעַתּוֹ דְּהוּא מְדְרַבְּנָן כִּיעִי"ש וְצָרִיף לְהַתְיָשֵׁב בְּמַה שְׁרַשְׁמִתֵי בְּכָלֵל זֶה בְּמַעְרַכַת הַיּו"ד מְאוּת ט"ו וְהִלְאָה וּבְפִרְטוֹת בְּאוּת כ"א עִי"ש: וְאִם הִתְשׁוּד לְאוּתוֹ דְּבַר אִינוּ חַשְׁדֵּי לְעַכּוּמ"ז וְלְחַלְלֵי שְׁבַת כְּתֵב רַב אֶחָד הוּבָא בְּתַשׁוּ' לְהַג' מוּהַר"א תְּאוּמִים שְׁבַסְפָּר נַחֲלַת יַעֲקֹב (לְהַג' בַּע"ס מַק"ח) בַּס"י ב' ד' מ"ג ע"א (בַּד"ה וּבְדְרַף) דְּנֶאֱמָן בְּשָׁל אַחֲרִים וְהוּא כְּתֵב לֹו דְּדְבַר זֶה אִינוּ בְּרוּר כ"כ וּבְמַחֲלֻקַת שְׁנוּי וְכו' עִי"ש וּבְשׁו"ת שׁוֹאֵל וּמְשִׁיב מַהְדּוּרָא ג' ח"ג ס"י ח"י הָאֶרֶף בְּנֶאֱמָנוֹת הַחַשְׁדֵּי עַל הָאִיסוּרִין בְּשָׁל אַחֲרִים עִי"ש.

וְשָׁם בַּח"א ס"י קמ"ד הָאֶרֶף ע"ד הַתְּשׁוּ' שְׁבַסְפָּר נַחֲלַת יַעֲקֹב הַנְּז"ל: כָּלֵל נ"ח) חַשְׁדֵּי עַל הָעֲרִיּוֹת דְּפָסוּל לְעַדוֹת אִשָּׁה אִם הוּא מְדְאוּרִימָא כְּתֵב הֶרֶב פֶּתַחֵי תְּשׁוּבָה בְּפִירוּשׁוֹ לְסַה"ג ד' ג' אֹת ח' בְּשֵׁם הַרְבָּנִים חַמ"ח וּב"ש סוּסִי מ"ב דְּאִינוּ אֶלָּא מְדְרַבְּנָן וּמֶרֶן הַחֲבִי"ף

בסמיכה לחיים ד' צ' ע"ב הביא מ"ש החמ"ח וב"ש שאינו אלא מדרבנן ועם שפמה עליהם שלא זכרו דהרב המבי"ט ס"ל דהוא מדאורייתא מ"מ פתב שדבריהם אמת דאינו אלא מדרבנן והאריה קצת עי"ש וכן נקיט בפשיטות הגאון נו"ב במ"ק באה"ע סי' ע"ב בסתירת היתר התמישי (בסוף ד"ה יתר מכאן הרי) עי"ש: ובעיקר דין זה אם הוא דוקא עפ"י עדים או אפילו ע"י קול.

ואם די במה שפחד פעם אחת עיניו בנו"ב מ"ת אה"ע סי' קל"ב: פלל ט"ן) חינוך אם האם חייבת לחנך את בנה הוא מחלוקת הפוסקים מערכה מול מערכה עיניו להרב מגן אברהם פריש סי' שמ"ג ולרבני האחרונים שם ומלא הרועים במערכה זו ומריש הנה אמינא דמדברי רש"י חגיגה ב' ע"א ד"ה ואיזהו קטן מתבאר יפה דגם האם חייבת לחנך את בנה ושוב ראיתי להרב פתח הדביר שפתב בח"ב ד' ק' ע"ב בשם הגאון חקרי לב דכשמת האב לכולי עלמא חייבת האם לחנך את בנה עי"ש ולפי זה אין ראיה מרש"י הנ"ל דיש לומר שדברי רש"י הם בכשמת האב דהאם חייבת לחנכו ועיניו להרבנים פתח הדביר ח"ג סי' שמ"ג אות ד' ונד מלאכי בכללי דינים אות ב"ר"ן ומשק ביתי אות ק"ק.

ושבת ציון סי' ס"א ודו"ק והרב בית יהודה בא"ח סי' ב"ך (ד"ה ומיהו) פתב בפשיטות דחייבת האם לחנך את בנה ולפי דברי הרב חקרי לב אתי שפיר כיעי"ש ועיניו להרב מטה אפרים בסוף סי' תרט"ז בא"לף למטה ובספר תורת משה להגאון חתם סופר בפרישת נצבים ד' נו"ו ע"א (בד"ה כתי' בחנה) פתב בתוך דבריו אף יש פוסקים שגם האם מחוייבת לחנך עיניו תוס' פ' יה"כ וש"ס נזיר כ"ט ותוס' שם ולכאורה יש להוכיח פן מדנדרה חנה להשאיל להשם בקטנותו והקב"ה שמע תפלתה והסכים על ידה שמת מינה מצוה לה לחנך: ולענין אפוטרופוס של תומים דקימא לן דבמקום אב קאי אם חייב לחנך את התומים במצות הנה הרב יד מלאכי בכללי הדינים אות רצ"ב הביא מה שכתבו התוס' ישנים בפירק בתרא דיומא ד' פ"ב ד"ה בן שמנה דחינוך לקטנים לא שנייף אלא באב ולא באדם אחר ותמה עליו הרב ארעא דישראל במערכה זו אות ח' הביא דבריו הרב הפרד"ס בספר אות היא לעולם בח"א סי' צ"ט ד' קכ"ט שלא זכר דברי התוס' בפסחים ד' פ"ח ע"א ד"ה שיה דמתבאר דשנייף חינוך באפוטרופוס על התומים וכתב הרב הפרד"ס בספר אות היא לעולם ליישב דמר אמר חזא ומר אמר חזא ולא פליגי דהתוס' ישנים לא כתבו אלא גבי אדם אחר דעלמא ולא באפוטרופוס דהאפוטרופוס ודאי שנייף ביה חינוך פניו דבמקום אב קאי ועליו מוטל לחנך את התומים בכל מידי דמצוה פדאיתא בגטין פירק הנזקין ד' ב"ן ופסקה הרמב"ם בהלכות נחלות פירק י"א דין יו"ד האפוטרופוסין עושין לקטנים לולב וסופר וסופר תורה ותפילין פללו של דבר כל מצות עשה שיש להן קצבה בין שהיא מדברי תורה בין שהיא מדברי סופרים עושין להם אף על פי שאינם חייבים במצוה מפל אלו המצות אלא כדי לחנכם והתוס' בפסחים דמזירו באפוטרופוס אינם סותרים לדברי התוס' ישנים דיומא הנ"ל וציינו לעיניו במשנה למלך סוף פירק טו"ב מהלכות מאכלות אסורות וחקרי לב יו"ד ח"ג ד' קס"ט ע"ב והרב המגיה ציינו לעיניו בשו"ת מוהר"ם בר ברוך קובץ קטן סי' ר' משק ביתי אות ר' ושם (במשק ביתי פתב שפדברי התוס' ישנים ביומא פתבו התוס' בנזיר ד' כ"ח סוף ע"ב ומוהר"ם בר ברוך הנ"ל ונהגות מיימון בהלכות שביתת עשור): אמנם הביא שערב תרומת הדשן בסי' רצ"ד תמה על דברי התוס' דיומא.

ופסק דיתום שאין לו אב אחרים חייבים לחנכו. ומרן חיד"א במחזיק ברכה סי' שמ"ג הביא שפן הספימו הרבנים תוספת שבת וארח מישור וסינים במחזיק ברכה ואני פתבתי בברכי יוסף דנקיטינו פדברי ר"י שבתוספות מאחר דמוהר"ם והגהות מיימון סברי פנותיה ועיניה תחננה דהראיות שהביא הרב ארח מישור שערי תשובה לא ננעלו ליישב דעת ר"י ובחננו דרבנו יש להקל פסברת הגדולים הנ"ל וכל המשא ומתן שבברכ"י ומחזיק ברכה הנ"ל הוא על אדם אחר ולא על אפטרופוס כיעי"ש.

דאפטרופוס ודאי חייב לחנך את הקטן כמבואר בדברי הרמב"ם בהלכות נחלות הנ"ל ומצאתי בענין זה בספר חיים ומלך בהלכות אכל פרוק ח' הלכה ד' (על מה שכתב הרמב"ם קורעין לקטן משום עגמת נפש) שהאריה קצת מר בריה דמרן המחבר רב יוסף סיני יצ"ו בדין זה ושם הביא קצת מדברי הרב חקרי לב והזכיר גם דברי הרב משק בתי עי"ש מדף ג"ן וחדושי הוא שלא זכר דברי הרב הפרד"ס בספר אות היא לעולם הנ"ל: פלל ס') חננו מה שחייבו רז"ל חננו לקטן דעת הרמב"ן דהחייב הוא לאב אכל דעת התוס' דהחייב לקטן ודעת הר"ן פדעת התוס' עי"ן בפ"ב דמגילה על משנת הכל פשרין וכו' ועי"ן להריטב"א שם ובדברי הר"ן בקידושי דתרל"ד ובפ"ב מסופה על משנת קטן שאינו צריך לאמו ועי"ן להרב תרומת הדשן בכתביו סי' ס"ב ועי"ן להרב כ"מ פ"ו מהל' חמץ דין יו"ד פן כתב הרב משנת ר' אליעזר בח"ב הנד"מ בזכרונותיו ד' י"א ע"ג אות ב' ואני ההדיוט מזה זמן רב (טרם שנדפס ס' משר"א ח"ב הנ"ל) פתבתי מסברא דלא הטילו חייב החננו על הקטן עצמו אלא על האב דחייבא לדרדקי מי איכא ובזה פתבתי לבאר דברי הגאון פרי מגדים בא"ח סי' י"ד במשפחות סוף אות א' שכתב לדעת ר"ת ודעמיה שפסלו עשיית ציצית על ידי אשה משום דכל שאינו בלבישה אינו בעשייה טומטום פשר לעשותם משום דספק תורה לחומרא מן התורה וישנו בלבישה מיקרי מן התורה ולכן ישנו בעשייה וסיים דלהרמב"ם דחומר הספקות הוא רק מדרבנן יש לעי"ן עי"ש דלכאורה אינו מוכן למה לא כתב בפשיטות דלדעת הרמב"ם דחומר הספקות מדרבנן טומטום פסול לעשיית ציצית דמה שחייב מדרבנן לא מהני לקרותו ישנו בלבישה כדמוכח מדקנימא לן בסי' ט"ל דקטן אם כתב תפלין פסולין אף אם הגיע לחננו וטעמא דהתם נמי משום דכל שאינו בקשירה אינו בכתיבה אף על גב דישנו בקשירה מדרבנן אלמא חייב דרבנן לא משוי ליה ישנו בקשירה ואם פן הוא הדין לציצית טומטום לדעת הרמב"ם דחייבו רק מדרבנן לא מקרי ישנו בלבישה ופסול לעשייה לדעת ר"ת ולמה תלה הדבר ביש לעי"ן.

וכתבתי שטעמו משום שיש לחלק בין טומטום לקטן דקטן היינו טעמא דחייב דרבנן לא מהני ליה למישוניה ישנו בקשירה משום שעליה דידיה ליכא שום חייבא אפילו מדרבנן דמצות חננו היא על האב ולא על הקטן משום הכי לא חשיב פלל ישנו בקשירה אכל טומטום דחייב מספק אף שחייבו הוא רק מדרבנן אפשר לומר דסוף סוף ישנו בקשירה מיקרי וכן ישנו בלבישה מיקרי וישנו גם בעשייה לכן לא החליט דפסול וכתבתי ששוב ראיתי שהרב פתח הדביר בח"ב סי' רי"ט אות ו' ד' ע"ח(ובד"ה והנה) הביא שפחלקו בזה אבות העולם הרמב"ן והר"ן וסיימתי דהמענין בגוף דברי הרב פתח הדביר יראה שפיונתי להלכה והוא ששם דקדק מדברי הרב פרי מגדים באשל אברהם ריש סי' רי"ט שאין הקטן נענש על שאינו שומר המצות דרף חננו דחייב החננו מוטל על האב ולא

על הקטן והביא שֶהרב מור וקציעה שם נראה שפּוֹכֵר שחייב החינוך הוא על הקטן ונענש על זה ושמצא שדבר זה נפתח בגדולים כמבואר בדברי הר"ן בפרק ב' דמגילה במתניתין דהכל פשרים לקרות את המגילה שכתב בשם התוס' דמאי דקטן אפילו הגיע לחינוך אינו פשר לקרות המגילה להוציא אחרים (אף דמגילה דרבנן וקטן חייב מדרבנן) הוא משום דקטן הוי תרי דרבנן ולא אתי תרי דרבנן ומפיק חד דרבנן ובשם הרמב"ן פתב דהיינו טעמא דחינוך דרבנן קיל טפי דלאו מצנה דידיה אלא דאפנה דאיהו לא מיחייב במצנה פל עיקר ור' יהודה דמכשיר בקטן היינו משום שאף הם היו באותו הגס (ודברי הריטב"א שציינו במשנת ר"א הג"ל הם פדברי הרמב"ן) והר"ן דחה דבריו דאי איהו לאו בר חיובא אפילו מדרבנן פי היו באותו הגס מאי הוי דהאי טעמא לא שייכא אלא במאן דהוי בר חיובא בשאר מצות פגשים לפיכך נראין דברי התוס' עיקר ומרן פספ משנה בפרק ששי מהלכות חמץ ומצה דין יו"ד דקדק מלשון הרמב"ם (קטן שייכול לאכול פת מחנכין אותו במצות ומאכילין אותו פזית מצה) שפּוֹכֵר פדעת הרמב"ן דהחייב מוטל על הגב ולא על הקטן עצמו וכן פתב בהלכות מגילה פרק ראשון מחנכין את הקטנים לקרותה וכן פתב הרב תרומת הדשן בפסקים סי' ס"ב דקטן אף שהגיע לחינוך לאו בר עונש כלל אפילו שעה אחת קודם שהביא שתי שערות פדמוכח להדיא בפרק ארבעה אחים דקאמר דאיתי שתי שערות בשבת ובפרק חרש נמי מוכח דאפילו עונש פל דהו ליכא עליה מדאמרין קטן אוכל נבילות אין בית דין מצווין להפרישו ואי הנה עליה עונש אמאי אין מצווים להפרישו מן העונש והתם איירי בקטן שהגיע לחינוך וכו' עי"ש: וכתב (הרב פתח הדביר) שֶהרב חקרי לב בא"ח סי' ע' ד' ככ"ט ע"ג הביא דברי הר"ן ותרומת הדשן הג"ל וכתב שפן נראה מפירש"י בנדה ד' מ"ו שכתב דקטן לאו בר קבולי עליה מילי דרבנן הוא וכן פתב בבבבכות דף מ"ח ושהאריף לתמוה על סברת הר"ן ולא עוד אלא שגם דבריו סותרים דבפרק קמא דקידושין פתב פשיטת הרמב"ן ממש והניח דבריו בצ"ע דמבואר מפל זה דהעיקר פדעת הרמב"ן דחייב החינוך אינו על הבן פי אם על הגב ואם פן שפיר כתבתי לבאר דברי הרב פרי מגדים שבסי' י"ד דמלבד מה שנראה דהעיקר פדעת הרמב"ן ואם פן שפיר יש לחלק בין טומטום לקטן ועוד שמדברי הרב באשל אברהם סי' רי"ט הג"ל מתבאר שפן היא דעתו פאמור וגם אם נאמר דהעיקר פסברת התוס' והר"ן דעל הבן עצמו הטילו חובת החינוך פתבתי שם דיש לחלק בין קטן לטומטום דקטן ברור דאין חיובו אלא מדרבנן אבל טומטום יש בו ספק חיוב של תורה וכל שיש ספק חיוב דאורייתא עדיף מודאי דרבנן פדמוכח בפרק בתרא דראש השנה ד' ל"ד ע"ב גבי מצנה בתוקעין מבמברכין לא צריכא אף על גב דהא ודאי והא ספק וכמו שכתב הרב ארעא דרבנן באות תל"ח ועוד יש לחלק דקטן היינו טעמא דחייב דרבנן דידיה לא חשיב מידי משום דבעת הזאת לא יבא ולא יהיה לו שום חיוב מן התורה בשום אופן עד שייגדל מה שאין פן בטומטום דבכל זמן יכול להיות שייבא לידי חיוב דשמא יקרה וימצא פר וכן פתב הרב שייבת ציון בסי' ד' לחלק בין קטן לחרש עי"ש ובאור לי סי' נ"א ד' מ"ג ע"ג ובהשמות ד' קמ"א ע"ב ובפרק מי שמתו ד' כ' ע"א נשים ועבדים וקטנים פטורים מק"ש פתב רש"י (וכן רבינו עובדיה בפירושו) קטנים אפילו קטן שהגיע לחינוך לא הטילו על אביו לחנכו בקריאת שמע לפי שאינו מצוי תמיד פשיגיע זמן קריאת שמע מתבאר דאזיל לשיתתו הנז"ל דחייב החינוך הוא לאביו: וכן מתבאר מדברי הר"ן

בַּנְדָרִים ד' ל"ה ע"ב דָּאִין שׁוּם סְבָרָא לְהַטִּיל חַיִּיב עַל הַקְטָן עֲצָמוּ וְהוּא שְׁכַתְבַּת שְׁם בַד"ה שְׁפָן אָדָם מְבִיא קֶרְבָן עַל אֲשֶׁתוֹ שׁוֹטֵה כַר"י כְּלוּמַר אִי לֹא אֲשַׁכַּחן דְּאָדָם מְבִיא קֶרְבָן עַל אֲשֶׁתוֹ לֹא הָיָה מְרַבֵּינָן שׁוֹטֵה דְלִמְאֵן קַא מְזַהַר רַחֲמָנָא בְּשִׁלְמָא בְּקֶטְן לְאַבּוּהָ קַא מְזַהַר אֲלֵא שׁוֹטֵה לְמֵאֵן וְכו' עי"ש דְּמִבְּנֵי דְּאִין שׁוּם סְבָרָא לֹא מְזַהַר דְּהַתּוֹרָה הַטִּילָה חַיִּיב עַל הַקְטָן עֲצָמוּ וְאִם כֵּן גַּם בְּחִינּוּף מְצוֹת שְׁחִיבּוֹ חֲכָמִים אִין סְבָרָא לֹא מְזַהַר דְּהַתּוֹרָה הַטִּילָה חַיִּיב עַל הַקְטָן עֲצָמוּ אֲלֵא אֵת הָאֵב חִיבּוֹ לְחַנּוּף אֵת בְּנֵי וּמְצָאֵתִי בְּשׁוֹ"ת מְנַחֵת שִׁי לְגָאוֹן בְּדוֹרֵינוּ יצ"ו שְׁבָסִי כ"ב פְּתַב לְעֵנִין חַיִּיב אֲכִילַת קֶטְן בְּקֶרְבָן פֶּסַח דְּגַם לְמֵאֵן דְּאָמַר שְׁהָ לְבֵית אָבוֹת דְּאוֹרִיטָא אִין הַכְּנֵנָה דְּהַתּוֹרָה הַטִּילָה חַיִּיב עַל הַקְטָן לְאַכְּוֹל קֶרְבָן פֶּסַח דְּהִיכּוּ מְצִינּוּ בְּכָל הַתּוֹרָה חַיִּיב לְקֶטְן וְהוּא אִינוּ בְּרַ מְצוֹת וְכַר דַּעַת וּלְמֵאֵן דְּאָמַר שְׁהָ לְבֵית אָבוֹת דְּאוֹרִיטָא הִינּוּ דְּמֵן הַתּוֹרָה הָאֵב חִיבּוֹת לְמִנּוֹת בְּנֵי הַקְטָנִים עַל פֶּסַח.

וְהַרְמַב"ם בְּפֶרֶק ה' מֵהַלְכוֹת קֶרְבָן פֶּסַח דִּין ז' פְּתַב קֶטְן שְׁהַגְדִּיל בֵּין שְׁנֵי פְּסָחִים דְּאִם שְׁחִטּוּ עָלָיו בְּרֵאשׁוֹן פְּטוֹר וְהַקְשָׁה הָרַב מוהר"י קוֹרְקוֹס. (שְׁהִבִיא מְרָן פֶּסַח מְשֻׁנָּה שְׁם) אִטּוּ קֶטְן בְּרַ חַיִּיבָא וּפְטוֹרָא הוּא וְתִרְצֵן בֵּינוּ דְּרַחֲמָנָא רַבִּינָא לְקֶטְן שְׁיִשְׁחִטּוּ עָלָיו וּמְמַנִּים אוֹתוֹ נְפֹטֵר הוּא בְּכַף מִן הַשְּׁנֵי דְּמִבְּנֵי דְּאִין חַיִּיב עַל הַקְטָן רַק עַל הָאֵב וְהִבִּיא דְּבָרֵי הָר"ן דְּנִדְרִים הַנ"ל דְּמֵן הַתּוֹרָה אִין הַקְטָנִים צְרִיכִים לְהַמְנוֹת בְּשֵׁה עִם בְּנֵי הַתּוֹבָרָה וְכו' וּלְמֵאֵן דְּאָמַר שְׁהָ לְבֵית אָבוֹת דְּאוֹרִיטָא חַיִּיב הוּא עַל הָאֵב לְמִנּוֹת בְּנֵי עַל פֶּסַח עי"ש וְהוּא הַדִּין לְחַיִּיב חַיִּיבּוֹ דְּמִדְּרַבְּנֵי נִרְאָה דְּצָרִיף לֹא מְזַהַר הָר"ן בְּנִדְרִים הַנ"ל דְּאִינוּ אֲלֵא עַל הָאֵב: וְמָה שְׁכַתְבַּת הָרַב חֲקַרִי לֵב בְּשֵׁם הָר"ן בְּפֶרֶק קַמָּא דְּקִידוּשִׁין (וְלֹא הִרְאָה מְקוּמוֹ וְהָרַב מְשַׁנֵּת ר"א צִיִּין הַדְּפִים כְּפִי הַדְּפּוֹס אֲשֶׁר הִיָּה לְפָנָיו וְאִי אֲפָשֶׁר לְכַוֵּן הַדְּפִים לְדְּפּוֹסִים חֲדָשִׁים שְׁלִפְנֵינוּ) לְפִי הַנִּרְאָה דְּבָרֵינוּ הֵם שְׁם בְּסוּף ד"ה צָאוּ וְרֵאוּ מָה עָשָׂה עַכּוּמ"ז אֲחַד וְכו' וְנ"ל וְכִי תִימָא מְכַל מְקוּם בְּדִלִית לִיָּה עֵיקַר בְּדְאוֹרִיטָא אֲמִי דְּרַבְּנֵי וּמִפִּיק דְּרַבְּנֵי (גְּבִי סוּמָא אֲיִירִי שְׁם) וְכִינּוּן שְׁפָן לְמָה אֲמָרוּ קֶטְן לֹא יִפְרוֹס עַל שְׁמַע וְהָא כָּל שְׁהַגִּיעַ לְחִינּוּף חִיבּוֹ מְדְרַבְּנֵי אִיכָּא לְמִימַר דְּקֶטְן אִינוּ חִיבּוֹ בְּדָבָר כָּלֵל דְּלֵאוּ בְּרַ חַיִּיבָא הוּא וּמְצוּהָ דְּחִינּוּף עָלֶיהָ דְּאַבּוּהָ רַמִּיא וְכו' ע"כ לְעֵנִינֵינוּ הָרִי שְׁכַתְבַּת מְפֹרֶשׁ דְּמְצוֹת חִינּוּף הִיא עַל הָאֵב וּמְחַלֵּק בִּזְהָ בֵּין סוּמָא לְקֶטְן וּבְפֶרֶק הִישָׁן בְּמֵאִי דְּתַנּוּ קֶטְן שְׁאִינוּ צָרִיף לְאִמּוֹ חִיבּוֹ בְּסוּפָה פְּתַב פִּירוּשׁ וְאִינוּ חִיבּוֹם לְהוֹשִׁיבּוֹ בְּסִיכָה וְהוּא כְּשִׁיטַת הָרַמְב"ן דְּהַחַיִּיב הוּא עַל הָאֵב וּלְשׁוֹן רַש"י בְּסוּפָה ד' מ"ב ע"א (חִיבּוֹ בְּלוּלָב לְחַנּוּכָה מְדְרַבְּרֵיהֶם) מְדוּקְדָק לְכַוֵּנָה זֹו שְׁהַחַיִּיב הוּא עַל אַחַר וְלֹא שְׁהוּא חִיבּוֹ לְחַנּוּף עֲצָמוּ וּלְפִי מָה שְׁדַקְדָק מְרָן פֶּסַח מְשֻׁנָּה מְלִשׁוֹן הָרַמְב"ם (דְּמַחְסֵינִין אוֹתוֹ) שְׁסוּבֵר כְּדַעַת הָרַמְב"ן מוּכַח גַּם כֵּן שִׁזֹּו הִיא דַּעַתוֹ בַּש"ע רִישׁ ס' תַּרְפ"ט שְׁכַתְבַּת וּמְחַנְכִים אֵת הַקְטָנִים לְקְרוֹתָהּ וְכֵן יֵשׁ לְדַקְדָק מְלִשׁוֹנוֹ בְּסִי' תַּר"מ ס"ב קֶטְן שְׁאִינוּ צָרִיף לְאִמּוֹ חִיבּוֹ בְּסוּפָה מְדְרַבְּרֵי סוּפְרִים כְּדִי לְחַנּוּכָה בְּמְצוֹת וּבְסִי' י"ז ס"ג קֶטְן הַיּוֹדֵעַ לְהַתְעַטֵּף אָבִיו צָרִיף לִיקַח לוֹ צִיצִית לְחַנּוּכָה וּבְסִי' ל"ז ס"ג קֶטְן הַיּוֹדֵעַ לְשַׁמּוֹר תְּפִילִין וְכו' חִיבּוֹ אָבִיו לְקַנּוֹת לוֹ תְּפִילִין לְחַנּוּכָה מְשַׁמְעוֹת הַלְשׁוֹן הִיא שְׁחִיבּוֹ חַיִּיב הוּא עַל אָבִיו (שְׁדוּחַק לֹא מְזַהַר שְׁרַק לְקַנּוֹת צִיצִית וְתְּפִילִין שְׁמִסְתָּמָא אִין לְהַבֵּן בְּמָה לְקַנּוֹת הַטִּילָה עַל הָאֵב אֲבָל חַיִּיב הָעֵיטוּף בְּצִיצִית וְהַנְּחַת הַתְּפִילִין הַנּוֹטֵל עַל הַבֵּן עֲצָמוּ) גַּם בְּסִי' תַּרנ"ז קֶטְן הַיּוֹדֵעַ לְנַעֲנֵעַ אָבִיו חִיבּוֹ לְקַנּוֹת לוֹ לְלוּלָב כְּדִי לְחַנּוּכָה בְּמְצוֹת וְכֵן נִרְאָה דַּעַת הַגָּאוֹן חֲכָם צְבִי בְּסִי' קט"ז שְׁכַתְבַּת דְּלְדְּבָרֵיהֶם מְשִׁיבֵי בְּמִשְׁאֵי בְּנֵי וּבְנוֹתֵינוּ סְמוּךְ לְפֶרֶק הַיּוֹדֵעַ לְקַנּוֹתוֹתָן סְמוּךְ לְגַדְלוֹתָן חַיִּיבָא לֹא עָלֶיהוּ דְּקַטָּנִים רַמִּיא

אֵלָא אַאָבִיָהֶם: וְרַבֵּינוּ הַטּוֹר בְּסִי י"ז פְּתַב קָטָן הַיּוֹדֵעַ לְהַתְעַטֵּף אָבִיו צָרִיף לִיקַח לוֹ צִיצִית
לְחַנְכוֹ וְכַתֵּב בְּחִידוּשֵׁי מוֹהֲרַל"ח בְּרִיָּתָא וְכוּ' וּפְשׁוּט דְחֵיִבּ בְּצִיצִית דְקַתְנֵי רוּצָה לּוֹמַר
שְׂאָבִיו חֵיִבּ לְחַנְכוֹ שְׂאִין חֵיִבָּא לְדַרְדְּקֵי וְכוּ' וְכֵן פְּתַב הַב"ח וְעֵינֵן בֵּא"ר שְׁהַשִּׁיג ע"ז (אִין
ס' א"ר מְצוּי אֲצִלִי) עכ"ל גַּם בְּסִי ל"ז פְּתַב אָבִיו חֵיִבּ לְקַנּוֹת לוֹ תְּפִלִּין וּבְסִי תר"מ
וּתְרַנ"ז לְשׁוֹנוֹ הוּא פְּלִשׁוֹן מְרֵן בִּש"ע עִי"ש דְמַפְלָל זֶה מְשַׁמַּע שְׂדַעְתּוֹ פְּדַעַת הָרַמְבַּ"ן דְאִין
הַחֵיִבּ עַל הַקָּטָן אֵלָא עַל הָאָב וַיִּתְּכֵן שְׂזוֹ הִיא פְּנֻתָה הָרֵא"ש בְּתַשׁוּבָה בְּכֻלָּל רַבֵּיעֵי סוּף
סִי כ"א שְׁפַתֵּב גַּבֵּי סוּמָא דְכֵינֵן דְחֵיִבּ מְדַרְבְּנֵן אֲתֵי דְרַבְּנֵן וּמְפִיק דְרַבְּנֵן וְסִיִּים וְאֵע"ג
דְקָטָן שְׁהַגִּיעַ לְחִינּוּף מְחַנְיָב מְדַרְבְּנֵן אִינוּ פּוֹרֵס עַל שְׁמַע שְׂאֵנִי חֵיִבָּא דְקָטָן דְאִינוּ אֵלָא
לְחַנְכוֹ עכ"ל וְכֻנְתּוֹ דְאִין הַחֵיִבּ עָלָיו אֵלָא אָבִיו הוּא שְׁחֵיִבּ לְחַנְכוֹ וְכַדְבְּרֵי הָר"ן בְּפָרֶק
קָמָא דְקִידוּשֵׁין הַנ"ל וּבְהַלְכוֹת בְּרֻכּוֹת פָּרֶק חֲמִישִׁי דִין ז' פְּתַב מְרֵן פְּסָף מְשָׁנָה וְהַטַּעַם
שְׁלֵא הַזְכִּיר בְּבְרִיָּתָא וּקְטָנִים מְזַמְנִים לְעַצְמָן לְפִי שְׁהַקְטָנִים אִינָם חֵיִבִּים בְּשׁוּם מְצָנָה
אֵלָא עַל אָבִיָהֶם מוּטָל לְחַנְכָּם וְכוּ' וְהָרַב עָרַף הַשְּׁלַחֵן בְּסִי קפ"ו אוֹת ג' הִבִּיא דַּעַת הָרַמְבַּ"ן
דְאִין הַחֵיִבּ עַל הָאָב (וְנִרְאֶה מְדַבְּרֵי שְׁסוּבְרֵי שְׂאִין כֵּן דַּעַת מְרֵן וּמְכַל מַה שְׁפַתְבִּיתִי מִתְבָּאָר
שְׁכֵן הִיא דַּעַת מְרֵן בְּזֶה דְאִין הַחֵיִבּ עַל הַקָּטָן אֵלָא עַל אָבִיו) וְהִבִּיא דְבְרֵי רִש"י בְּבְרֻכּוֹת
דָּף מ"ח שְׁפַתֵּב אֲפִילוּ מְדַרְבְּנֵן לֹא מִיְחֵיִבּ דְחֵיִבָּא רַמִּי עָלֶיהָ דְאִבּוּהָ וְכֵן פְּתַב בְּשֵׁם הָרֵא"ם
בְּהַלְכוֹת מְגִילָה דְחֵיִבּוֹ מוּטָל עַל הָאָב וְתַמָּה עַל מַה שְׁהַקְשָׁה הָרַב מַג"א בְּסִי רס"ז עַל
הַמְרַדְכֵי מְדִין קָטָן דְאִישְׁתַּמִּיט מִיְנִיָּה פִירוּשׁ רִש"י דְקָטָן אֲפִילוּ מְדַרְבְּנֵן לֹא מִיְחֵיִבּ וְחֵיִבּוֹ
מוּטָל עַל אָבִיו לְחַנְכוֹ וְכֵן פְּתַב הָרַמְבַּ"ן בְּמַלְחָמוֹת בְּפָרֶק מ"ש וְהָרַב הַמְאִירִי בְּפִסְקֵי
מְגִילָה ד' י"ט ע"ב וְכֵן חֲלַק הָרֵא"ש בְּסוּף פְּלָל ד' בֵּין סוּמָא לְקָטָן בְּמְצָנָה דְרַבְּנֵן וְחִידוּשׁ
הוּא שְׁלֵא הַזְכִּיר שִׁיטַת הָר"ן בְּפָרֶק ב' דְמְגִילָה הַנּוֹל: וְרֵאִיתִי לְהָרַב צְרוּר הַסִּיִּים בְּהַלְכוֹת
בְּרֻכּוֹת דָּף כ"ה ע"א (בד"ה וְהַגָּה) שְׁהִבִּיא דְבְרֵי רִש"י בְּבְרֻכּוֹת דָּף מ"ח דְאִין הַחֵיִבּ עַל
הַקָּטָן אֵלָא עַל אָבִיו וְלִכֵּן אַף שְׁהַגִּיעַ לְחִינּוּף לֹא מְקַרֵּי חֵיִבּ בְּדָבָר וְאִינוּ מוֹצִיא אַחֲרֵים
וְהַתּוֹס' פְּתַב עַל פִּירוּשׁוֹ שְׂדוּחַק לּוֹמַר דְקָטָן שְׁהַגִּיעַ לְחִינּוּף מִקְרִי אִינוּ מְחַנְיָב בְּדָבָר
וְהוּא הַקְשָׁה עַל רִש"י דְבְסוּפָה פָּרֶק לוּלֵב הַגְּזוּל אֵתְהִיא דְבֵן מְבָרַף לְאָבִיו פִירוּש"י
דְמַשְׁהִיעַ לְחִינּוּף מוֹצִיא לְמִי שְׂאָכַל שְׁעִיעוֹר דְרַבְּנֵן וְעוֹד דְבַכְמָה דּוֹכְתִי אֲמַרִּינוּ דְקָטָן
שְׁהַגִּיעַ לְחִינּוּף חֵיִבּ מְדַרְבְּנֵן וְכוּ' וְשׁוֹב (בד"ה וְעַתָּה) פְּתַב שְׁהַרְמַב"ם בְּרִישׁ פָּרֶק חֲמִישִׁי
מֵהַלְכוֹת בְּרֻכּוֹת פְּתַב הַקְטָנִים חֵיִבִּים בְּבְרַפְתַּת הַמְזוּן מְדַבְּרֵי סוּפְרִים פְּדִי לְחַנְכֵן בְּמְצָנָת
וְכַתֵּב מְרֵן בְּכֻסָּף מְשָׁנָה דְקְטָנִים הֵם וְדֵאִי מְדַרְבְּנֵן ע"כ וְכֵן פְּסַם רַבֵּינוּ גַּבֵּי לוּלֵב וְסוּפָה
דְקָטָן חֵיִבּ מְדַבְּרֵיהֶם מוֹכַח מְזָה דַּעַת רַבֵּינוּ דְקָטָן שְׁהַגִּיעַ לְחִינּוּף הוּא בַר חֵיִבָּא דְרַבְּנֵן
שְׁלֵא פְדַעַת רִש"י דְאִין עַל הַקָּטָן חֵיִבּ פְּלָל רַק דַּעַל אָבִיו מוּטָל לְחַנְכוֹ וְכוּ' צָרִיף לְהַבִּין
דְבְפָרֶק ה' מֵהַלְכוֹת בְּרֻכּוֹת דִין ז' פְּתַב מְרֵן שְׁהַקְטָנִים אִינָם חֵיִבִּים בְּשׁוּם מְצָנָה אֵלָא עַל
אָבִיָהֶם מוּטָל לְחַנְכָּם וְכֵן פְּתַב בְּפָרֶק ו' מֵהַלְכוֹת חֲמֵץ דִין יו"ד לַדַּעַת רַבֵּינוּ וְאִילוּ רַבֵּינוּ
בְּכָל פְּסָקֵי מוֹרָה בְּאַצְבַּע הַיָּמָּה מְזָה שְׁהַקָּטָן בַר חֵיִבָּא הוּא מְדַבְּרֵיהֶם אֵלָא דְכֵינֵן שְׁהַקָּטָן
גּוֹפִיָּה כְּשֶׁהַגִּיעַ לְחִינּוּף חֵיִבּוֹ מְדַרְבְּנֵן לְפִיכָף הִטִּילוּ גַּם כֵּן חֵיִבּ עַל אָבִיו שְׁיִשְׁתַּדֵּל לְחַנְכוֹ
מְצָנָת וְקָשָׁה נְמִי מַמָּה שְׁפַתֵּב רַבֵּינוּ בְּדִין י"ו דְקָטָן מְבָרַף לְאָבִיו כְּשֶׁאָכַל שְׁעִיעוֹרָא דְרַבְּנֵן
וְצָרִיף יֵשׁוּב בְּזֶה אֵלּוּ תַנְרַף דב"ק.

וְלִי הַדֵּל נִרְאֶה דְמָה שְׁפַתֵּב בְּרִישׁ פָּרֶק ה' דְבְרֻכּוֹת דְהַקְטָנִים הֵם וְדֵאִי דְרַבְּנֵן פְּנֻתָתוֹ עַל
חֵיִבּ הָאָבוֹת וְלֹא שְׁהַקְטָנִים עַצְמָן חֵיִבִּים וַיֵּשׁ לְתַפְּסוֹס בְּדַעְתּוֹ מַה שְׁפַתְוֹב מְפִנְרֵשׁ שְׁם בְּדִין

ז' ובפּרָק שְׁשִׁי מֵהַלְכוֹת חֲמֵץ וּכְדַעַת כָּל הַפּוֹסְקִים הַנּוֹ"ל: עֵתָה נִדְפַס ס' פּוֹרַת הַבְּרִית לִידִידֵי הַגָּאוֹן מוֹהֵר"א פּוֹסֵק יצ"ו וְרֵאִיתִי שֶׁם בְּדָף כ"ח ע"ג ס' רס"א אוֹת ג' שֶׁפֶתַב דְּלֹא מְצִינוּ מְצֻנָת חִינּוּף לְקֶטֶן גּוֹפְיָה עֵינֵי רש"י נִדָּה ד' מ"ו דְּקֶטֶן לֹא בַר קַבּוּלֵי תַקְנֹתָא דְרַבִּינּוּ הוּא עכ"ל יצ"ו וְעַם שֵׁישׁ לְהַרְגִישׁ עָלָיו שְׁלֹא זָכַר דְּבַדְבָר זֶה נִחְלָקוּ אַבוֹת הָעוֹלָם כְּמוֹ שְׁנֵת־בְּאֵר לְמַעַלָּה עַל כָּל פָּנִים נִרְאָה שֶׁפִּינוּ לְהִלָּכָה דְהִכִּי אֵית לָן לְמִינְקֻט פִּי בְּרַבִּים הָיוּ הַסּוֹבְרִים פֶּן וְרֵאִיתִי שֶׁם בְּקוֹנְטְרִיס דְּבָרֵי שְׁלֹום לִידִידֵי הַגָּאוֹן שְׁלֹום מְרַדְכִי אַבְד"ק בְּרַעְזָאן יצ"ו בד' קמ"ו ע"א אוֹת ו' שֶׁפֶתַב עַל דְּבָרֵי הָרַב הַמְחַבֵּר וְנ"ל הִנֵּה רש"י לְשִׁיטְתוֹ בְּבִרְכוֹת מ"ח סוּע"א אֶבֶל בְּתוֹס' וְרֵא"ש חֲלָקוּ שֶׁם עָלָיו וּבְר"ן פ"ב דְּמַגִּילָה בְּשֵׁם רַמְבַּ"ן כְּרִש"י וְהוּא חוֹלֵק וּבְר"ן סוּפ"ק דְּקִדּוּשֵׁין כ' בְּעֶצְמוֹ פְּהַרְמַב"ן וְע"ע בְּמַלְחָמוֹת פ"ג דְּבִרְכוֹת וּבִמְג"א תַקֵּצ"ו סק"ג בְּשֵׁם הַר"א מ' בְּפִשְׁיטוֹת דְּהַקֶּטֶן עֶצְמוֹ זוֹכָה וְעִי' פּמ"ג וּדְג"מ רע"א וצ"ע שְׁלֹא הִזְכִּירוּ מְפָל הַנ"ל עכ"ד יצ"ו.

וְהִנֵּה אֵמֶת דְּהַתּוֹס' שֶׁם הִבִּיאוּ דְּבָרֵי רש"י וְהִקְשׁוּ עָלָיו אֶבֶל אֵינוֹ מְוַכְרַח שֶׁהוּא מְפָנֵי שְׁסוֹבְרִים שֶׁחִיּוֹב הַחִינּוּף הִטִּילוּ חֲכָמִים עַל הַקֶּטֶן עֶצְמוֹ רַק שֶׁפֶלְפִּי מֵה שֶׁפֶתַב רש"י דְּקֶטֶן שֶׁהִגִּיעַ לַחִינּוּף לֹא מִיְקָרֵי מְחַנְיֵיב מְדַרְבְּנֵן מִשּׁוֹם שֶׁאֵין הַחִיּוֹב אֶלָּא עַל אֲבִיו עַל זֶה חוֹלְקִים וְסוֹבְרִים דְּמִיְקָרֵי מְחַנְיֵיב מְדַרְבְּנֵן מִצַּד חִיּוֹב אֲבִיו בְּחִינּוּף וְהֵרֵא"ש שֶׁם הִבִּיא דְּבָרֵי רש"י בְּזֶה כְּמוֹ שֶׁיִּרְאֶה הַרְוָאָה וְאוֹלֵי פִּנְנֹתוֹ לְהֵרֵא"ש בְּתוֹסְפוֹתָיו בַּס' בְּרַכָּה הַמְשַׁלֶּשֶׁת שֶׁשֶׁם הִבִּיא דְּבָרֵי רש"י וְתַמָּה עָלָיו כְּדְבָרֵי הַתּוֹס' עִי"ש וּמֵה שֶׁפֶתַב בְּשֵׁם הַמַּג"א ס' תַקֵּצ"ו הֵינּוּ שֶׁעַל מֵה שֶׁפֶתַב הַרְמ"א דָּאָף דָּאֵין לְתַקּוּעַ לְחַנּוּם אַחַר שֶׁכָּבַר יֵצְאוּ יְדֵי חוֹבְתָם מְפָל מְקוֹם מְוַתֵּר לוֹמֵר לְקֶטֶן שֶׁהִגִּיעַ לַחִינּוּף שֶׁיִּתְקַע כְּתַב הָרַב מַג"א בְּשֵׁם הַרְמ"א דָּאָף דָּאֵין אוֹמְרִים לְאֵדָם חֲטָא בְּשִׁבִיל שִׁינּוּפָה חֲבִירָה וְאִם כֵּן אֵיךְ עוֹבֵר בְּאַמִּירָה מִשּׁוֹם חִינּוּף לְקֶטֶן יֵשׁ לוֹמֵר שֶׁהוּא עֶצְמוֹ זוֹכָה בְּכֹף שֶׁמְחַנְיֵב לְקֶטֶן וּפִירֵשׁ דְּבָרָיו הָרַב מְחַצִּית הַשְּׁקָל דְּעֵיקָר חִיּוֹב הַחִינּוּף הוּא עַל הָאֵב וְלֹא עַל הַקֶּטֶן וּלְפִי הַנִּרְאָה הָרַב הַנ"ל יצ"ו לֹא הִבִּין כֵּן בְּדְבָרֵי הַמַּג"א לְכֵן כְּתַב בְּשֵׁמוֹ שֶׁהַקֶּטֶן עֶצְמוֹ זוֹכָה: גַּם אֲשׁוּ"ר לִידִידֵי הַגָּאוֹן מוֹהֵר־ש"ך מַח"ס בְּנֵינִי שְׁלֵמָה יצ"ו בְּתַשׁוּבָתוֹ שֶׁבְּסִפְרֵי יְדֵי מִשֶׁה הַנְּסַפֵּחַ לְסִפְרֵי הַפְּרָנֵס (הַנְּדַפֵּס בְּוִילְנָא שְׁנַת תַרנ"א) שֶׁפֶתַב בַּד' פ"ו סק"ז וְנ"ל גַּם מֵה שֶׁהִבִּיא מֵהָא דְשֶׁפֶתַב ד' צ"א וּמְסוֹפָה דְחִיּוֹב לְחַנּוּכוֹ בְּמִצּוֹת וְהוֹכִיחַ מִזֶּה דְבַר כְּפָרָה הוּא לֹא הִבְנִיתִי שִׁיחֲתוֹ דְהֵתָם הִטִּילוּ חֲכָמִים עַל הָאֵב מְצֻנָת חִינּוּף שֶׁחִיּוֹב לְחַנּוּף בְּנוֹ בְּמִצּוֹת אֶבֶל עַל הַקֶּטֶן אֵינוֹ מוּטָל שׁוֹם חִיּוֹב כִּלְלֵי וְכֵן בְּשֶׁפֶתַב דְּחִיּוּשֵׁינֵן שֶׁמָּא יֵאָכֵל חֲגַב טָמֵא הֵינּוּ מִשּׁוֹם דָּאָף דָּאֵין ב"ד מְצֻנוּיִן לְהַפְרִישׁוֹ אֲסוּר לְהַאֲכִילוֹ בְּיַדִּים מְפָל שֶׁכֵּן דְּמִצּוֹת חִינּוּף וְכו' אֶבֶל לֹא דְמוּטָל עָלָיו שׁוֹם אֲסוּר וּמֵה רֵאָזָה מִזֶּה דְבַר כְּפָרָה הוּא וְכו' אֵלּוּ תוֹרְף דַּב"ק.

וְעַם כֵּי לְפִי הָאֲמוּר נִרְאָה שֶׁכִּיּוּנָה דְּעַתּוֹ לְהִלָּכָה דְהִכִּי אֵית לָן לְמִינְקֻט כַּנּו"ל מְפָל מְקוֹם חִידוּשׁ הוּא בְּעֵינֵי דְכָל רַז לֹא אֲנִיס לִיה וְאֵיךְ סַתֵּם וְכַתַּב כֵּן וְהֵאִיפָא מְרַבְּנוּתָא דְסוֹבְרֵי דְחוֹבַת הַחִינּוּף עַל הַקֶּטֶן עֶצְמוֹ הִטִּילוּ וּלְפִי שִׁיטְתָם מִשֶׁה שֶׁפִּיר קָאָמַר (יְדִידֵי הַרְה"ג הַמְחַבֵּר יְדֵי מִשֶׁה יצ"ו) לְהוֹכִיחַ דְבַר כְּפָרָה הוּא וּבְעֵיקָר הַמְשָׂא וּמִתֵּן שְׁלֵהֶם אֵי קֶטֶן בַּר כְּפָרָה הוּא יֵשׁ לְשִׂאת וְלִתַּת הַרְבֵּה בְּזֶה וְאִיה"ש יִתְבָּאָר בְּמַעְרַכַת הַקּו"ף אוֹת ב"ן שֶׁשֶׁם כְּתוּב אֶצְלֵי בְּזֶה בַּס"ד: כָּלָל ס"א) חֲלִיפִין אִם הוּא קִנְיֵן מְדְאוּרִיתָא הִנֵּה הָרַב הִחְסִיד בַּס' אַרְעָא דְרַבְּנֵן אוֹת תַקֵּפ"ב וּבִקְהֵלַת דְרַבְּנֵן בְּתוֹסְפַת דְרַבְּנֵן אוֹת רַפ"ה כְּתַב שֶׁהוּא קִנְיֵן מְדְאוּרִיתָא עִי"ש בְּשֵׁם הָרַב הַמְבִי"ט בַּח"א ס' כ"ה וְהוֹכִיחַ כֵּן מְסוֹגִיאוֹת הַש"ס וְדִלֵּא

פְּהַרְדָּב"ז בְּתִשׁוֹ הַחֲדָשׁוֹת סִי תִק"ג שְׁפָתַב דְּהוּי מְדַרְבְּנָן וּמְזַה זְמַן רַב פְּתַבְתִּי שְׁנֵרְאָה שְׁרַבּוֹתֵינוּ הַתּוֹס' לֹא פְּשִׁיטָא לְהוּ שְׁהוּא קִנְנָן מְדַאֲוֵרֵיתָא דְאַפְשָׁר שְׁהוּא קִנְנָן מְדַרְבְּנָן וְכִסְבַּרְת הַרְדָּב"ז וְהוּא מִמָּה שְׁפָתַב מְרַן מוֹהֲרֵיט"א בְּתוֹסְפַת דְּרַבְּנָן בְּמַעְרַכַת הָאֵל"ף אוֹת ל"ב בְּשֵׁם רַבֵּינוּ בְּצִלְאֵל בַּאס"ז לְבָבָא מְצִיעָא שְׁהַקְשׁוּ הַתּוֹס' דְּלִר' יוֹחָנָן דְּאָמַר דְּבַר תּוֹרָה מְעוֹת קוֹנוֹת מִתְּנָה בְּמֵאֵי נִקְנִית מִן הַתּוֹרָה וּמְזַה חֲדָשׁוּ הַתּוֹס' דְּלֹא נִחְלְקוּ אֱלָא בְּמִכָּר אֲבָל בְּמִתְּנָה גַם רִי"ו מוֹדָה דְּמִשִּׁיכָה קוֹנָה וְאִי הִנֵּה פְּשִׁיטָא לְהוּ דְּקִנְנָן סוּדָר הוּא מְדַאֲוֵרֵיתָא מְנָא לְהוּ לְחֲדָשׁ דְּיִישׁ חִילּוּק בֵּין מִכָּר לְמִתְּנָה וְאִמְאִי לֹא מְשַׁנּוּ דְּמִתְּנָה נִיקְנִית מִן הַתּוֹרָה בְּקִנְנָן סוּדָר וּכְמוֹ שְׁפִן תִּירָץ בְּאַמַּת הַרְמַב"ן שְׁהִבִּיא מְרַן מוֹהֲרֵיט"א שֵׁם וְדוֹחַק לֹאמַר דְּקִנְנָן סוּדָר אִף שְׁאַפְשָׁר לְקוֹנוֹת בּוֹ אֲלִפִי דֵינֵרִים מְכָל מְקוֹם לֹא חָשִׁיב מִתְּנָה לְגַמְרֵי וְאִינְהוּ קוֹשִׁיא לְהוּ הִיכִי מְשַׁפְּחַת מִתְּנָה גְּמוּרָה מִן הַתּוֹרָה אֲהִכִי הַנְּצָרְכוּ לֹאמַר דְּבְּמִתְּנָה מוֹדָה רִי"ו: עֵתָה רְאִיתִי לְמְרַן חֵיד"א בְּסִפְרָא יַעִיר אֲזַן בְּמַעְרַכַת הַקּו"ף אוֹת י"ו שְׁהוֹכִיחַ מְדַבְּרֵי הַתּוֹס' בְּבָבָא קַמָּא דָּף ק"ד ד"ה אַגַּב אֲסִיפָא דְּבִיתָא שְׁהוּא קִנְנָן מְדַאֲוֵרֵיתָא וְהוּא מְמֵאִי דְּאֹקְמוּ הַתּוֹס' הַסּוּגִיא דְּפָרַק הַזֶּהֱב הִיָּה עוֹמֵד בְּגוֹרָן וְכו' דְּמִיִּירֵי בְּקִנְנָן דְּאֹרֵיטָא וְהֵתֵם פְּרִיֵד תְּלַמוּדָא וְלִיקְנִינְהוּ בְּקִנְנָן אַגַּב סוּדָר וְכִינּוּ דְּהַסּוּגִיא אֲזַלָּא בְּקִנְנֵינִים דְּאֹרֵיטָא מוֹכַח דְּגַם קִנְנָן סוּדָר הוּא מְדַאֲוֵרֵיתָא וְסִיִּים שְׁפִן מִתְּבָאָר דַּעַת הַרְמַב"ן שְׁהִבִּיא בְּאַסִּיפַת זְקֵנִים לִב"מ שְׁהַקְשָׁה לִר' יוֹחָנָן דְּמְעוֹת קוֹנוֹת בְּמֵאֵי נִקְנִית מִן הַתּוֹרָה וְהַתּוֹסְפוֹת פְּתִיבוּ דְּבְּמִתְּנָה מוֹדָה רִי"ו וְהַרְמַב"ן אוֹמַר דְּאִף מִתְּנָה אִינְהוּ נִקְנִית אֱלָא בְּחִלְפִין אוּ בְּחִצְרוּ אוּ בְּאַגַּב ע"כ וּמְשַׁמַּע דְּלַהֲרַמְב"ן חִלְפִין הוּוּ מְדַאֲוֵרֵיתָא כְּמוֹ חִצְרָא וְדוּק.

שׁוּב רְאִיתִי לְהַרְדָּב"ז בְּסִי תִק"ב שְׁפָתַב מְעַצְמוֹ שְׁהוּא מְדַרְבְּנָן עַכ"ל מְרַן חֵיד"א וְלִפִי הַנְּרְאָה פְּנִנְתּוּ לֹאמַר שְׁדָּבָר זֶה בְּמַחְלּוֹקַת הוּא שְׁנוּיָה דְּדוּקָא לְהַרְמַב"ן הוּא דְּקָאמַר דְּחִלְפִין הוּוּ מְדַאֲוֵרֵיתָא כְּמוֹ קִנְנָן חִצְרָא אֲבָל לְהַתּוֹס' שְׁהִבִּיא בַאס"ז יֵשׁ לֹאמַר דְּהוּוּ מְדַרְבְּנָן מְדָלָא תִירָצוּ לְקוֹשְׁיָתֵם כְּמוֹ שְׁתִּירָץ הַרְמַב"ן אֱלָא שְׁהִיָּה לוֹ לְהַעִיר דָּאֵם כֵּן קוֹשׁוּ דְּבִרֵי הַתּוֹס' אֲהַדְּדִי לִפִי מַה שְׁהוֹכִיחַ מְדַבְּרֵיהֶם שְׁבָבָא קַמָּא הַנְּ"ל שְׁהוּא קִנְנָן מְדַאֲוֵרֵיתָא וְאֵם מְרַן לֹא הַעִיר בְּזֶה אֲנַחְנוּ לֹא גִדַע מַה גִּדְּבַר וּמַה נְּשִׁיב לִיִּישׁב דְּבִרֵיהֶם דְּלֹא לִיסְתְּרוּ אֲהַדְּדִי דְּלֹא זֹו בְּלִבְד קוֹשָׁה שְׁלִפִי דְּבִרֵיהֶם שִׁבְב"ק שְׁפּוֹבְרִים שְׁהוּא קִנְנָן מְדַאֲוֵרֵיתָא הִיָּה לְהֵם לְתִרָץ קוֹשְׁיָתֵם כְּמוֹ שְׁתִּירָץ הַרְמַב"ן דְּמִתְּנָה נִקְנִית מִן הַתּוֹרָה בְּחִלְפִין כִּינּוּ דְּאִינְהוּ דְּאָמַר דְּהוּי קִנְנָן מְדַאֲוֵרֵיתָא אֱלָא אִף זֹו קוֹשָׁה דְּמְנָא לְהוּ לְחֲדָשׁ חִילּוּק זֶה בֵּין מִכָּר לְמִתְּנָה מִחֲמַת קוֹשִׁיא זֹו דְּלִמָּא לֹא שְׁנָא מְכָר לֹא שְׁנָא מִתְּנָה לֹא מִיקְנּוּ בְּמִשִּׁיכָה וּמִתְּנָה נִקְנִית מְדַאֲוֵרֵיתָא בְּחִלְפִין וְשְׁמָא יֵשׁ לֹאמַר דְּהַתּוֹס' שְׁפָתַבוּ לְחִלְק בֵּין מִכָּר לְמִתְּנָה לֹא מִפְּחַת קוֹשְׁיָתֵם הוּא שְׁהוֹצְרְכוּ לְחִלְק כֵּן אֱלָא שְׁפִן דַּעַתֵם וְסִבְרַתֵם מֵאִיזָה הִכְרַח בְּעִלְמָא שְׁיֵשׁ לְהֵם וְנַעְלַם מֵאֲתָנוּ וְלָכֵן תִּירָצוּ לְקוֹשְׁיָתֵם עַל פִּי סִבְרַתֵם וְהוּא הַדִּין דְּהוּוּ מְצוּ מְשַׁנּוּ כְּדִמְשַׁנֵּי הַרְמַב"ן דְּמִתְּנָה נִקְנִית בְּחִלְפִין אֱלָא דְּבָלָאוּ הִכִי הָא מְשַׁנּוּ שְׁפִיר לִפִי שְׁיִטְתֵם תַּדַע דְּהָא אִיפָא קִנְנָן חִצְרָא שְׁהוּא מְוֹסְכָם שְׁהוּא קִנְנָן מְדַאֲוֵרֵיתָא (דְּמַה שְׁפָתַב הַרַב אַרְעָא דְּרַבְּנָן בְּאוֹת רִט"ו שְׁהוּא קִנְנָן דְּרַבְּנָן הוּא ט"ס וְכִכָּר תִּקְנּוּ בְּסִפְרוֹ קַהֲלַת יַעֲקֹב בְּתוֹסְפַת דְּרַבְּנָן אוֹת ק"מ דְּבִדְאִיפָא דַּעַת אַחֲרַת מִקְנָה הוּי מְדַאֲוֵרֵיתָא עי"ש) אֱלָא דְּחִדָּא מְנִיָּהוּ מְשַׁנּוּ וְאִי נְּמִי דְּאַגַּב גְּרָרָא אֲשַׁמוּעֵינוּ שְׁיֵשׁ לְחִלְק בֵּין מִכָּר לְמִתְּנָה וְכָל זֶה הוּא לִפִי שְׁיִטַת מְרַן חֵיד"א שִׁבְס' יַעִיר אֲזַן הַנְּ"ל שְׁהוֹכִיחַ מְהַסּוּגִיא דְּהִיָּה עוֹמֵד בְּגוֹרָן דְּקִנְנָן סוּדָר הוּא מְדַאֲוֵרֵיתָא לִפִי דְּבִרֵי הַתּוֹס' שְׁבָבָא קַמָּא ד' ק"ד שְׁפָתַבוּ דְּהַסּוּגִיא הַהִיא אֲזַלָּא בְּקִנְנֵינִים

דאָרײַטא: אַמנָם במחכק"ת שְׁכַח דְּבָרֵי עֲצֻמוֹ שְׁבִסְפָר בְּרַפִּי יוֹסֵף חֶלֶק ח"מ ס' מ' אוֹת ב' (בְּסוֹף ד"ה וְאֶפְשָׁר לִיִּישָׁב כָּל) שְׁמַפְח פְּמָה הַעֲרוֹת שְׁהִיָּה לוֹ עַל דְּבָרֵי הַתּוֹס' הַנְּכַרַח לְפָרֵשׁ מַה שְׁפָתְבוֹ הַתּוֹס' וְהִיא דְּהִיָּה עוֹמֵד בַּגִּנְרָן דְּפָרִיף וְלִיקְנֵי לִיָּה אַגַּב אַרְעָא וּמִשְׁנֵי דְלִית לִיָּה אַרְעָא הַתָּם מְדַאֲרִיטָא בְּעֵינָן דְּאִית לִיָּה אַרְעָא דְּאִי לִית לִיָּה אַרְעָא לֹא הָיוּ קְרוּיִם מְעוֹתֵיו מְדַאֲרִיטָא שְׁיִוְכַל לְפָדוֹת בְּהוֹן פִּירוֹת מַעֲשָׂר שְׁנֵי ע"כ שְׁאִין פּוֹנְתָם דְּבְעֵינָן שְׁיִהִיו קְנוּיִים מְדַאֲרִיטָא מִמֶּשׁ אֲלֵא פּוֹנְתָם דְּבְעֵינָן שְׁיִהִיא קַרְקַע שְׁלוֹ מִן הַדִּין לֹא מִצַּד הוֹדְעָתוֹ וְזוֹ הִיא פּוֹנְתָא אַמְרָם דְּאִית לִיָּה אַרְעָא מְדַאֲרִיטָא וּקְרוּיִים מְעוֹתֵיו מְדַאֲרִיטָא כְּלוּמַר מְדִינָא בְּאַמְתָּ וְלֹא מִטַּעַם הוֹדְעָתָא בְּעַל דִּין וְאִין הֵכִי נָמִי דְּאִי קְנֵי לִיָּה מְדַרְבְּנָן עַפ"י הַדִּין בְּאַמְתָּ אֶהְיָא לִיָּה וְהוּא יִפְדָּה כְּגוֹן שְׁיִשׁ לוֹ קַרְקַע וּמְקַנֵּי אַגְבוֹ אַף שְׁקַנְנָן אַגַּב דְּרַבְּנָן מְהֵנֵי אַף לְפָדוֹת מַעֲשָׂר דְּכָל דְּקַנֵּי מְדַרְבְּנָן מְמוֹנֵו הוּא לְגַמְרֵי גַם לְמִקְלֵי דְּאֲרִיטָא עַכ"ל וּלְפִי זֶה נִרְאֶה דְּאִין הֶכְרַח מִפְּח סוּגְיָא דְּהִיָּה עוֹמֵד בַּגִּנְרָן דְּקַנְנָן חֲלִיפִין מְדַאֲרִיטָא דְּשִׁפִּיר יִשׁ לוֹמַר דְּאִף שְׁאִינוּ אֲלֵא מְדַרְבְּנָן פִּינָן שְׁהוּא קַנְנָן גְּמוּר מְהֵנֵי לְפָדוֹת בּוֹ מַעֲשָׂר שְׁנֵי וְכַדְמִשְׁמַע מְדַבְּרֵי הַתּוֹס' שְׁהִבִּיא רַבָּא בַּאס"ז אֲלֵא דְּעַדִּין צְרִיכִים אָנוּ לְמַה שְׁפָתְבָנוּ לְמַעְלָה שְׁהַתּוֹס' חֲדָא מְנִיְהִיּוּ מִשְׁנוּ לְפִי מַה שְׁהֶכְרִיחַ הֶרַב קַהֲלָת יַעֲקֹב מִסּוּגִיאֵי הַש"ס דְּקִטְוִן חֲלִיפִין הוּא מְדַאֲרִיטָא גַם רְאִיתִי לְהֶרַב מִזַּל שְׁעָה בְּפָרְק ד' מֵהַלְכוֹת זְכִיָּה הֶלְכָה ח' דָּף פ"ב ע"ג שְׁהֶכְרִיחַ שְׁדַעַת ר"ת דְּקַנְנָן סוּדָר הוּא מְדַאֲרִיטָא שְׁהָרִי ר"ת דַּס"ל דְּקַנְנָן חֲלִיפִין מְהֵנֵי בַּעֲכוּמ"ז סְמוּכוֹת שְׁלוֹ מְדַאֲמְרִינָן בַּש"ס בְּכֶסֶף מְקַנְתוּ בְּכֶסֶף הוּא נִקְנָה וְאִינוּ נִקְנָה בְּחִלְפִין מְפָלֵל דְּבְעֵלְמָא עַכוּמ"ז קוּנָה בְּחִלְפִין אֲלֵמָא קַנְנָן חֲלִיפִין דְּאֲרִיטָא וְאֵתָא קָרָא לְמַעוּטֵי עֶבֶד עַבְרֵי הַנְּמַכְרָ לַעֲכוּמ"ז דְּאִינוּ קוּנָה בְּחִלְפִין וְעוֹד מְדַקְשִׁיא לְהוּ לְהַתּוֹס' אֶהֱיָא דְּאֲמְרִינָן בְּכַוּרוֹת מְדִישְׁרָאֵל בְּחֲדָא עַכוּמ"ז נְמִי בְּחֲדָא דְּהָא אִיפָא חֲלִיפִין וְנִדְחָקוּ לִיִּישָׁב דְּהַתָּם לְבַד מְחִלְפִין קְאָמַר וּמֵאִי קִשְׁיָא לְהוּ מְחִלְפִין אֲלֵא וְדֵאִי דְּסָבְרֵי דְּקַנְנָן חֲלִיפִין הוּא מְדַאֲרִיטָא דְּלֵא כְּהַרְדָּב"ז וְכו' שְׁנַעְלַם מִמֶּנּוּ דְּבָרֵי הַתּוֹס' וְכו' אֵלוּ תוּד"ק הָרִי שְׁהֶכְרִיחַ מְדַבְּרֵי הַתּוֹס' עֲצָמָם דְּקַנְנָן חֲלִיפִין הוּא מְדַאֲרִיטָא דְּלֵא כְּדַמִּשְׁמַע מְדַבְּרֵיהֶם שְׁהִבִּיא בַּאס"ז הַנְּ"ל וְלִכְּן צְרִיף לוֹמַר כְּמוֹ שְׁפָתְבָנוּ דְּחֲדָא מְנִיְהִיּוּ מִשְׁנוּ וְהַרְמַב"ן חוֹלֵק עֲלֵיהֶם בְּמַה שְׁסוּבְרִים לְחֶלֶק בֵּין מְכָר לְמַתְנָה אֲבָל הַתּוֹס' מוֹדִים לְהַרְמַב"ן דְּקַנְנָן חֲלִיפִין הוּא מְדַאֲרִיטָא וְבַס' יִפָּה עֲנָף ד' ס"ה ע"ב אוֹת ט"ז צִינָן לְעֵינָן בְּזָה בְּסִפְרָא אַרְעָא דִּישְׁרָאֵל ד' מ"ט ע"א וּבְזַכְרוֹנוֹת הֶרַב דְּבָרֵי אַמְתָּ וְאִין מְצוּיִים אֲצִלֵי לְעֵינָן בַּדב"ק וְחִידוּשׁ הוּא שְׁלֵא הַזְפִּיר דְּבָרֵי הַרְבָּנִים אַרְעָא דְּרַבְּנָן וּבְקַהֲלַת יַעֲקֹב וְיַעֲרִיר אֲזַן הַנּוֹ"ל: וְאִי מְהֵנֵי קַנְנָן חֲלִיפִין בְּשִׁכִּירוֹת קַרְקַע אוֹ בְּשִׁאֲלָה אוֹ בְּמַתְנָה עַל מְנָת לְהַחְזִיר רְאִיתִי לְהֶרַב יִפָּה עֲנָף בַּד' ס"ה ע"א אוֹת ד' שְׁהִבִּיא סְבָרַת הַתּוֹס' בְּעַרְכִּין ד' ל' ע"א דְּלֵא מְהֵנֵי וְצִינָן לְעֵינָן בַּס' בְּעֵי חֵי ח"מ ח"ב סוֹף ס' ק"י לְחַם שְׁלֵמָה ס' ל"ב כְּהוֹנְתָּ עוֹלָם סוֹף ס' ע"ב וְזַכְרוֹנוֹת הֶרַב דְּבָרֵי אַמְתָּ וְכַתֵּב שְׁמַדְבְּרֵי הֶרַב הַנְּמַכ"י הָאֲנַמְנִין בְּשֵׁם אַחֲרִים גַּבִּי מְתָה אוֹ נְשַׁבְּרָה חֲזִיב נִרְאֶה דְּמְהֵנֵי וְכו' וְסִינִים דְּכַבָּר נִהְגוּ לְהַקְנוֹת שְׁכִירוֹת בְּקַנְנָן סוּדָר וְאִין פּוֹצְחָה פָּה עַכ"ל וּמֵהַסְפָּרִים הַנְּ"ל אִין גַּם אֶחָד מְצוּי אֲצִלֵי לְרֵאוֹת אִם הַזְפִּירוּ דְּבָרֵי הַרִיב"ה בְּטוֹר ח"מ ס' קצ"ה קְרוֹב לְסוּפּוֹ שְׁפָתְבֵי דְּשִׁכִּירוֹת נִקְנָה בְּחִלְפִין וּבְשִׁאֲלַת קַרְקַע כְּתֵב שְׁהוּא מְחֻלְקָת וּכְבָר מְר"ן הַב"י וְדִישְׁרוֹן סְמִיכִין הֵמָּה רְאוּ כֵּן תְּמַהוּ עַל מַה שְׁחֶלֶק בֵּינֵיהֶם וּלְפִי הָאֵמַת כַּמְחֻלְקָת בְּשִׁאֲלָה כֶּף מְחֻלְקָת בְּשִׁכִּירוֹת וְהָאֲרִיכוּ בְּזָה עִי"ש בַּדב"ק: וּבְדַעַת הַרְמַב"ם בְּזָה רְאִיתִי לְהֶרַב דְּרָף הַפְּלֹף בְּהַלְכוֹת מְכִרָה ד' צ"ט סוֹף ע"ד שְׁהוֹכִיחַ מְדַבְּרֵי הַרְמַב"ם

בְּפָרֶק א' מֵהִלְכוֹת מְכִירָה (כְּשֵׁם שְׁקָרְקַע נִקְנָה בְּכֶסֶף בְּשֹׁטֶר וּבְחֻזְקָה כֵּן שְׁכִירוֹת קָרְקַע
נִקְנָה בְּכֶסֶף לְבָדוֹ אוֹ בְּשֹׁטֶר אוֹ בְּחֻזְקָה) דְּחוּזִין מֵאֵלּוּ הַשְּׁלִישָׁה הַקְּנִינִים אֵינָם קוֹנִים
בְּשְׁכִירוֹת קָרְקַע וְאֵפִילוֹ קִנְיִן חֲלִיפִין וְכַדְעַת הַתּוֹסֵס בְּעֶרְכִין וְכו' עִי"ש אָמְנָם הָרַב הַפְּרָד"ס
בִּס' אוֹת הַיָּא לְעוֹלָם בַּח"ב סִי' פ"ד ד' קכ"ז ע"ד עֶמֶד בְּדִין זֶה וְהַכְרִיחַ מְדַבְּרֵי הָרַמְבַּ"ם
דְּמַהְגֵּי חֲלִיפִין בְּשֹׁאֲלָה וּבְשְׁכִירוֹת מִמָּה שְׁפָתַב בְּהִלְכוֹת מְכִירָה פָּרֶק ה' הִלְכָה ט' דְּשׁוֹכֵר
אוֹ מְשֹׁאֵל כִּינּוֹן שְׁקָנָה הַקּוֹנֶה בְּאֶחָד מִן הַדְּרָכִים שְׁקוֹנִים בָּהֶם הַגְּבִיּוֹת מְשִׁיכָה מְסִירָה בֵּין
בְּקִנְיִן בֵּין בְּכֶסֶף בֵּין בְּשֹׁטֶר אוֹ בְּחֻזְקָה קִנְיָה אַף עַל פִּי שְׁאִין שֵׁם עֲדִים הָרִי שְׁפָתַב לְשֹׁאֲלָה
וּשְׁכִירוֹת שְׁמַהְגֵּי בָּהוּ קִנְיִן דְּהֵינּוּ קִנְיִן סוּדָר שֶׁהוּא חֲלִיפִין גַּם שֵׁם בְּפָרֶק שְׁשִׁי הִלְכָה ז'
גְּבִי מִטְּבַע דְּנִקְנָה אֲגַב קָרְקַע אוֹ שְׁשִׁפְפוֹר אֶת מְקוֹם הַמְּעוֹת דְּכְשֻׁזְכָּה בְּקָרְקַע בְּכֶסֶף וְכו'
אוֹ בְּקִנְיִן זָכָה בְּמַעוֹת הָרִי דְּשְׁכִירוֹת מְקוֹם הַמְּעוֹת הוּא גַּם בְּקִנְיִן דְּהֵינּוּ חֲלִיפִין וְעֶמֶד
מִתְמִיָּה עַל הָרַב דְּרָף הַמְּלָף שְׁפָתַב בְּדַעַת הָרַמְבַּ"ם בְּהִנְפֹּף וּמָה שְׁדַקְדַּק הָרַב דְּרָף הַמְּלָף
מִלְּשׁוֹן הָרַמְבַּ"ם בְּפָרֶק א' שְׁלֵא אָמַר אֵלָּא ג' קְנִינִים אֵינּוּ מְוַכְרַח שְׁהַרְמַב"ם נִקְטַל לְשׁוֹן
הַגְּמָרָא וְכו' וְכַתַּב לְבָאָר מָה שְׁקָשָׁה לְכַאוּרָה עַל הָרַמְבַּ"ם שְׁהָרִי הַתּוֹסֵס שְׁפָתַבו דְּלֵא מַהְגֵּי
חֲלִיפִין בְּשְׁכִירוֹת וּשְׁאֲלָה פְתָבוּ הַטַּעַם לְפִי שְׁאִינוֹ אֵלָּא פְתוּבַת הַנְּאָה וְקִי"ל טוּבַת הַנְּאָה
אֵינָה מְמוֹן וְהַרְמַב"ם סוֹבֵר דְּטוּבַת הַנְּאָה אֵינָה מְמוֹן (כְּמוֹ שְׁהַאֲרִיף לְהַכְרִיחַ כֵּן) וְאִם כֵּן
אֵיף יִפְסוֹק דְּמַהְגֵּי חֲלִיפִין לְשֹׁאֲלָה וּשְׁכִירוֹת וְגַם עֶמֶד מִתְמִיָּה עַל מָה שְׁלֵא פְתָבוּ הַפּוֹסְקִים
בִּסִי' קצ"ה שְׁדַעַת הָרַמְבַּ"ם כְּדַעַת הָרֵא"ש אֵלּוּ תוֹד"ק עִי"ש בְּאוּרָף: וְאִם מוֹעִיל קִנְיִן
חֲלִיפִין בַּעֲכוּמ"ז הִנֵּה דַעַת ר"ת שְׁהִבִּיאוֹ הַתּוֹסֵס בְּרִישׁ קִידוּשֵׁין דְּרָף ג' ע"א ד"ה וְאֵשָׁה
דְּמַהְגֵּי בַּעֲכוּמ"ז וְסִבְרָתוֹ הִבִּיָּא רַבִּינוֹ הַטּוֹר בַּח"מ סוּף סִי' קכ"ג וְשֵׁם פְתַב הָרַב כְּנֵה"ג
בְּאוֹת ל' בְּשֵׁם הָרַב מוֹהֲרֶשֶׁד"ם בַּח"מ סִי' ט"ן דְּסִבְרַת יַחֲדִיד הִיָּא וְכַתַּב עַל דְּבָרָיו אֶבֶל
רַבִּינוֹ הַב"י בְּסִפְרֵי הַקְּצָר וְעִיר שׁוֹשֵׁן סְתָמוֹ כְּסִבְרַת ר"ת וְלֵא עֲרַעְרוּ עַל זֶה סִפְרֵי הַמְּפָה
וְהַסְמ"ע וּב"ח עכ"ל אָמְנָם הָרַב שְׁ"ף שֵׁם בַּסִּק"ל הַרְבֵּה לְהַשִּׁיב עַל רֵאִיתָ ר"ת וְגַם פְתַב
דְּרָף דְּהַסְמ"ג וְהַפְּרָדְכִי וְהַטּוֹר הִבִּיאוֹ סִבְרַת ר"ת מְפָל מְקוֹם מְדָלָא אֵי שְׁתַּמִּיט בְּש"ס
וּפּוֹסְקִים לוֹמַר דְּחֲלִיפִין מַהְגֵּי בַּעֲכוּמ"ז וּבְמָה טְרַחוּ הַפּוֹסְקִים גְּבִי הַקְּנָאָת חֲמִץ לַעֲכוּמ"ז
אִם בְּכֶסֶף אוֹ בְּמְשִׁיכָה וְכֵן גְּבִי פִיטוֹר דְּבִכּוֹר בְּהֵמָה וְלֵא פְתָבוּ קִנְיִן חֲלִיפִין מוּכַח דְּלֵא
מַהְגֵּי וּבְסוּף דְּבָרָיו הִבִּיָּא שְׁמַצָּא בְּתַשׁוּ' מוֹהֲר"ם מִינֵץ סִי' ח' שְׁפָתַב שְׁלֵא מְצִינוֹ קִנְיִן
חֲלִיפִין בַּעֲכוּמ"ז וְהִבִּיָּא מ"ש הָרַב מוֹהֲרֶשֶׁד"ם הַנֶּזְ"ל עִי"ש דב"ק שְׁאֵף שְׁפָתַחַלַת דְּבָרָיו
פְתַב בְּלִשׁוֹן וְלִבִּי מַהֲסֵם וְכו' שְׁלִשׁוֹן זֶה מוֹרָה כְּמִסְתַּפֵּק בְּדָבָר מְפָל מְקוֹם בְּסוּף דְּבָרָיו
פְתַב שְׁהַעֲיָקֵר כְּמוֹ שְׁהִבִּינוֹ הַתּוֹסֵס בְּקוֹשְׁתָּם בְּקִידוּשֵׁין ד' ג' ע"א דֵּאִין קִנְיִן חֲלִיפִין
בַּעֲכוּמ"ז וְלִזָּה הִבִּיָּא שְׁפֵן מְצָא בְּתַשׁוּ' מוֹהֲר"ם מִינֵץ וּמוֹהֲרֶשֶׁד"ם וְהָרַב נְתִיבוֹת הַמְּשַׁפֵּט
פְתַב שְׁהַשְׁ"ף מְסוּפֵק אִם מוֹעִיל קִנְיִן חֲלִיפִין בַּעֲכוּמ"ז וְכַתַּב כֵּן לְפִי שְׁפָדְבְּרֵי הַשְׁ"ף פְתוּב
בְּלִשׁוֹן וְלִבִּי מַהֲסֵם גַּם הָרַב נוֹב"י בְּדִגּוּל מְרַבָּה סִי' תמ"ח פְתַב דְּהַמְּוַבְחָר שְׁפָקְנִינִים
לְעִנְיִן מְכִירַת חֲמִץ הוּא קִנְיִן סוּדָר אֵלָּא שְׁהַשְׁ"ף קִיָּהָ בְּדָבָר עכ"ל דְּמַשְׁמַע דְּהָרַב שְׁ"ף
לֵא הַחֲלִיט הִנְפֹּף סִבְרַת ר"ת וְלִי הַדֵּל נִרְאָה כְּמוֹ שְׁפָתַבְתִּי בְּדַעַתוֹ גַּם בְּדִגּוּל מְרַבָּה עַל
דְּבָרֵי הָרַב מְגוֹן אֲבָרְהָם רִישׁ סִי' אמ"ת פְתַב בְּזֶה הַלִּשׁוֹן וְעִי"ש בְּש"ף סק"ל דְּסוֹבֵר דְּלֵא
מַהְגֵּי חֲלִיפִין ק"ס בַּעֲכוּמ"ז עכ"ל הָרִי פְתַב שְׁהַשְׁ"ף סוֹבֵר דְּלֵא מַהְגֵּי גַם הָרַב מְחַצִּית
הַשְּׁקָל שֵׁם פְתַב שְׁהַשְׁ"ף הַכְרִיחַ דֵּאִין חֲלִיפִין בַּעֲכוּמ"ז וְשְׁפֵן פְתַב בְּשֵׁם תְּשׁוּבוֹת מוֹהֲר"ם
מִינֵץ וּמוֹהֲרֶשֶׁד"ם גַּם הָרַב מוֹהֲרֶשֶׁד"ז בְּש"ע שְׁלוֹ בְּקוֹנְטְרִיס אַחֲרוֹן אוֹת ג' פְתַב וְז"ל עֵינּוּ

בַּשָּׁמַיִם מוֹהַרְשֵׁד מוֹהַרְשֵׁד מוֹהַרְשֵׁד וְהַסְפִּים הוּא עִמָּהֶם וְהָאֲרִיף בְּרֵאיוֹת דַּעְוֹמ"ז אִינוּ
קוֹנֵה בְּקִנְיָן סוּדָר וַיֵּשׁ לְחוּשׁ לְדַבְרֵיהֶם לְכַתְחֻלָּה בְּאִסּוּר תּוֹרָה וּלְכַף לֹא הַזְפָּרְתִּי קִנְיָן
סוּדָר בְּפָנִים בְּסִי' תַּמ"ח אֲבָל הַזְפָּרְתִּיו כָּאֵן לְעִנְיָן דִּיעֵבֵד שֵׁינֵשׁ לְסִמְנָה בְּדִיעֵבֵד עַל ר"ת
וּטוֹש"ע בַּח"מ וְאַחֲרוֹנִים כָּאֵן עַכ"ל וְהָרַב אֲוִרִים וְתַנְמִים בְּסַע"ק י"ב הָאֲרִיף לְדַחֲוֹת דְּבָרֵי
הָרַב שֵׁי"ף וְכַתֵּב בְּסוּף דְּבָרָיו דְּאִין לְזוּז מְפָסֵק ר"ת וְיָמֵי יוֹרָה כְּנִגְדוֹ ח"ו וּשְׁפַת יִתֵּר הִנֵּה
לְהָרַב מוֹהַרְשֵׁד"ם שְׁפַתֵּב שְׁדַעַת ר"ת הִיא דַּעַת יְחִיד כַּמ"ש הַתּוֹס' וְכֵן הַרְשָׁב"א וְהַמְרָדְכִי
וַיִּתֵּר מִחֲפָרִים וְהַטּוֹר וּש"ע עַכ"ל: וְיָמָה שְׁהַכְרִיחַ הָרַב שֵׁי"ף דְּאִינוּ מוֹעִיל חֲלִיפִין בַּעְוֹמ"ז
מְדָלָא כְּתָבוּ הַפּוֹסְקִים כֵּן בְּהַקְנָאָת בְּכוֹר וּבְחֲמִץ הַשֵּׁיב עַל זֶה הָרַב אֲוִרִים וְתַנְמִים עַל פִּי
מָה שְׁהוֹכִיחַ שְׁדַעַת רַש"י וְרַשָּׁב"ם דְּלֹא מְהַנִּי חֲלִיפִין בַּעְוֹמ"ז וְלִכֵּן חֲתָרוּ הַפּוֹסְקִים הַיְתֵר
מִן סִפְסָם אֲלִיבָא דְכּוֹלֵי עֲלָמָא וְקִנְיָן חֲלִיפִין הָרִי הוּא שְׁנוּי בְּמַחְלֻקָת וְאִף שְׁהַעֲיָקֵר כְּדַעַת
ר"ת מְפָל מְקוֹם מִיָּדִי פְּלִגְתָּא לָא נָפִיק אֵלּוּ תוֹד"ק.

גַּם הָרַב בֵּית מְאִיר בַּא"ח סִי' אַמ"ת כְּתֵב שְׁבִסְפָרוֹ מוֹדַע לְבִינָה עַל ח"מ הָאֲרִיף לְיִישָׁב
פָּסֵק ר"ת וּמְפָל מְקוֹם כְּתֵב דְּהַרְמָב"ם אִינוּ סוּבֵר כַּר"ת וְהוּא מְדַפְסֵק (וְהוּבָא לְהַלְכָה
בַּח"מ סִי' רַל"ה סְעִיף ו') דְּקִטְוֹן אִינוּ קוֹנֵה וְאִינוּ מְקַנָּה עַל יְדֵי חֲלִיפִין וְנָתַן טַעַם עַל שְׁאִינוּ
מְקַנָּה מִשׁוּם דְּקִנְיָן חֲלִיפִין מִתּוֹרַת שְׁטֵר נִגְעוּ בָּהּ הוּאִיל דְּלַכְתִּיבָה עֲמַד וְקִטְוֹן לָאוּ בַר
מִיְקַתֵּב שְׁטֵרָא עֵילוּנִיָּה וְיָמָה שְׁאִינוּ קוֹנֵה בְּחֲלִיפִין כְּתֵב טַעַם שְׁלֵא יְהֵא עֲדִיף מְחֻצְרוֹ שְׁאִינוּ
קוֹנֵה כִּינּוּן שְׁאִינוּ בַר שְׁלִיחֹת וְחֻצְרָא מִשׁוּם שְׁלִיחֹת הוּא הָרִי שְׁמִי שְׁאִינוּ בַר שְׁלִיחֹת אִינוּ
קוֹנֵה בְּחֲלִיפִין וְהוּא הַדִּין עַכּוּמ"ז וְכו' וְכִינּוּן שְׁנַפְסֵק לְהַלְכָה כְּהַרְמָב"ם יָפָה עֲשׂוּ הַפּוֹסְקִים
שְׁלֵא כְּתָבוּ לְהַתִּיר בְּחֲמִץ וּבְבָכוֹר עַל יְדֵי חֲלִיפִין אֵלּוּ תוֹד"ק וְאִין לְהַקְשׁוֹת פְּסָקֵי מְרֹן
אַהֲדָדִי דְּבָסִי' כַּס"ג פָּסֵק כַּר"ת דְּחֲלִיפִין מְהַנִּי בַּעְוֹמ"ז וּבָסִי' רַל"ה פָּסֵק דִּינוּ שְׁל הַרְמָב"ם
דְּמוּכַח שְׁסוּבֵר דְּלֹא מְהַנִּי חֲלִיפִין בַּעְוֹמ"ז דְּכָבֵר כְּתֵב שְׁם דְּנִרְאָה לּוֹ שְׁגָם ר"ת לֹא סְמָךְ
עַל רֵאיוֹתָיו אֲלֵא לְפָסֵק הַרְשָׁאָה שְׁבָלָא זֶה בְּקִנְיָן קַל אֲתִינּוּ עֲלָה וְלִכֵּן לֹא הִעֲתִיקוּהוּ
הַפּוֹסְקִים אֲלֵא בְּמֵאֵי דְאַשְׁפַּחוּ בְּהַדְיָא דַּעֲבָד ר"ת עֲוֹבָדָא וּסְמִיָּה עֲלָה וּכְדָאֵי הוּא לְסִמְנָה
עֲלִיו וְכו' עִי"ש וְיָמָה שְׁפַתֵּב דִּיפָה עֲשׂוּ הַפּוֹסְקִים שְׁלֵא כְּתָבוּ הַיְתֵר חֲלִיפִין בְּבָכוֹר כְּוִנְתּוֹ
עַל בְּעֲלֵי הַש"ע (עִינּוּ לְקַמֵּן דְּבַתְרוּמוֹת הַדְּשָׁן סִי' ע"ר כְּתֵב הַיְתֵר חֲלִיפִין גְּבִי אִסּוּר בְּכוֹר
כְּהֵמָה) וּמִתְבָּאֵר מִדְּבָרֵי הַרְבָּנִים אֲוִרִים וְתַנְמִים וּבֵית מְאִיר הַנּוֹז"ל דְּאִין הִכְרַח שְׁאִין דַּעַת
הַפּוֹסְקִים מְסַפְמַת לְדַעַת ר"ת מְמָה שְׁלֵא כְּתָבוּ הַיְתֵר זֶה בְּחֲמִץ וּבְבָכוֹר דִּישׁ לֹמַר שְׁטַעְמָם
לְפִי שְׁדִין זֶה שְׁנוּי בְּמַחְלֻקָת.

וְהָרַב חֲזִי אָדָם בְּקוֹנְטְרִיס נְשַׁמַּת אָדָם בְּהַלְכוֹת פָּסַח סוּף סִי' ה' (אַחַר שְׁפַתֵּב שְׁקִנְיָן סוּדָר
מְהַנִּי בַּעְוֹמ"ז כְּמוֹ שְׁפַתֵּבוּ הַתּוֹס' וּבַטּוֹר וּש"ע סִי' כַּס"ג וְשָׁפֵן כְּתֵב רַבִּינוּ יְרוּחָם בְּחֻלְק
עֲשָׂרִים נְתִיב עֲשָׂרִים) כְּתֵב וְיָמָה שְׁלֵא הַזְפָּרוּ הַפּוֹסְקִים קִנְיָן חֲלִיפִין בְּבָכוֹר וּבְחֲמִץ כְּמוֹ
שְׁהַקְשָׁה שְׁם הַשָּׁ"ף י"ל דְּנִקְטוּ קִנְיָן הַמְצוּי כְּמוֹ שְׁפַתֵּבוּ הַתּוֹס' בְּבָכוֹרוֹת ד' י"ג וְעוֹד כִּינּוּן
דְּקִנְיָן זֶה אִינוּ יָדוּעַ לַעְוֹמ"ז וְיִצְטָרֵף לְהָאֲרִיף בְּדַבְרֵים עִמּוֹ אִינוּ קִיל כָּל כָּף לִכֵּן לֹא
הַזְפִּירוּהוּ וְהַמְג"א רִישׁ סִי' תַּמ"א כְּתֵב בְּפִשְׁטוֹת בְּשֵׁם שֵׁה"ג דְּקִנְיָן חֲלִיפִין מְהַנִּי עִי"ש
עַכ"ל: וּבְחֻדוֹשֵׁי יָד אֲבָרְהָם אֲשֶׁר בְּאֲשָׁלִי רַבְרָבִי דְּפוּס רַא"ם רְאִיתִי בְּסִי' שֵׁי"ף ס"ו
שְׁהַשִּׁיג עַל הָרַב שֵׁי"ף שְׁנַעְעֵלֵם מְמַנּוּ שְׁהָרַב תְּרוּמַת הַדְּשָׁן בְּסִי' ע"ר כְּתֵב גְּבִי בְּכוֹר דְּמְהַנִּי
קִנְיָן חֲלִיפִין גַּם הַעֵיד בַּתַּה"ד שְׁלֵא מְצָא גְּאוֹן דְּפִלִּיג בְּזֶה עַל ר"ת וּמְצָא שְׁפָכֵר הַרְגִּישׁ
כְּזֶה בְּשׁו"ת שְׁעַר אֲפָרִים וְכ"כ בְּס"ס צָמַח צָדֵק עַכ"ל וְאִין מְצוּי אֲצֵלֵי שׁו"ת שְׁעַר אֲפָרִים

אף ראיתי להרב השואל בס' באר יעקב ב' ע"א שכתב ואף שהש"ך בסי' קכ"ג הוכיח דלא מהני חליפין בעכומ"ז מישראל או איפכא כפר השיגו בשער אפרים סי' ע"ט שפעלם ממנו כמה פוסקים וכן בתה"ד סי' ע"ר וכו' והרב המחבר שקיל וטרי בזה וכתב בד' צ"ג ע"א ונ"ל מ"מ יהיה אף שיהיה משמע מזה דעת הש"ך ושאר גדולי האחרונים שהביא הש"ך דסברי להלכה דאין עכומ"ז קונה בחליפין ואף דבשער אפרים הביא דעת האחרונים דסברי פדעת הש"ע דקונה בחליפין מפל מקום מידי ספיקא לא נפקא ופשיטא לי דהמחזיק יכול לטעון קים לי לענן ממון ואם כן בנדון דידן ספיקא הוי עכ"ל ונדונו בענין קדושת בכור ע"ש: גם הרב אור נעלם בסוף סי' כ"ג כתב ונ"ל דאף עכומ"ז קונה בחליפין כדאיתא בסמ"ע סי' קכ"ג ס"ק כ"א ואף שהש"ך שם כתב ולפי מהסם בעיקר הדין שסברת ר"ת וכו' עיין בשער אפרים סי' ע"ט דמביא כמה ראיות ממה תשובות ומסיק להלכה דחליפין קונה בעכומ"ז וכדאיתא בתשו' דברי ריבות סי' של"ח דעכומ"ז מקנה לישראל חובו בתורת חליפין גם הרב ישועות יעקב בסי' תמ"ח ס"ק נא"ו פתב על דברי הרב ש"ך שיש הוכחה נפלאה מהש"ס דחליפין קונה בעכומ"ז ע"ש ועיין בשו"ת זכרון צבי מנחם ריש סי' ב' וריש סי' ג' ובצמח צדק (הראשון) ראיתי בסי' קכ"ט שדבר בדין זה ושם (בד"ה וליפא) כתב דמוהר"ם פתב דלא מציינו חליפין בעכומ"ז וכן פתב מוהרשד"ם בסי' ט"ן וסיים על זה הא ליתא דאיתא בתוס' בכורות ד' י"ג בד"ה אימא וכו' ובתוס' קידושין פ"ק קמא דחליפין קונה בעכומ"ז והכי מיתי בתה"ד סי' ע"ר וכן פתב מוהרש"ל ב"ם של שלמה בפ"ק מ"רנ"ב סי' י"ג והטור מיתי בשם ר"ת שהיה נוהג לשלוח הרשאה ביז עכומ"ז מטעם דחליפין נוהג בעכומ"ז וכן פסק הרב ב"י עכ"ל ולא הזכיר שם דברי הש"ך (גם כמזכיר לי שאינו מזכיר כלל את הש"ך חלק ח"מ) ובזכרונות הגאון חקרי לב שבס' ישרי לב ד' ק"א אות כ"ד ראיתי שכתב עכומ"ז אינו קונה בחליפין פנים מאירות סי' מ"ו עכ"ל ואין הס' פני"מ מצוי אצלי ומסתמא כפר הביא בגוף הס' הנ"ל שדבר זה שנוי במחלוקת אלא שמסקנתו (לפי הנראה) פדעת הרב ש"ך דלא מהני חליפין בעכומ"ז: ותמהני על מ"ן מוהריט"א בס' קהלת יעקב בתוספת דרבנן במערכה הפ"ה אות רס"ו דף קי"ט (בדפוס אשכנז) סוף ע"א שכתב בלשון זה דהא נדאי עכומ"ז קונה ומקנה בקנין סודר כמו שכתבו התוס' בקידושין ד' ג' וכן כתבו בבכורות ד' י"ג בד"ה אימא עכומ"ז עכ"ל ולא זכר מפל המבוכה שדברי רבני האחרונים בזה כיעי"ש ומפל מקום במאי דעסיק הרב להקשות על הראב"ד והריטב"א שסוברים דהקונה דבר מחברו ולא נתן את המעות רק שנתחייב הקונה בקנין סודר בדמי המקח קנה פנותו את הדמים מסוגית הש"ס בעבודת אלילים ד' ע"א ע"א עלה דאמר רב אשי משיכה בעכומ"ז אינה קונה וכו' מנא אמנא לה וכו' ע"ש כל הסוגיא ולפי סברתם אמאי הוצרך שהמזכרים ילוו להם מעות ויחזרו ליקח אותם דמים בדמי המקח הא אפילו אין להמזכרים מעות יכולים לתקן ע"י שיקנו בקנין סודר וכו' דהא נדאי עכומ"ז קונה ומקנה בקנין סודר וכו' אלו תוד"ק וכיון דקאי מ"ן על סברת הראב"ד והריטב"א שפיר קאמר שהרי הריטב"א סובר פדעת ר"ת דחליפין קונה בעכומ"ז כמו שכתב בשמו הרב משנת ר' אליעזר בח"א סי' צ"ו דהריטב"א בפ"ק דקידושין והמרדכי שם והרב תה"ד בסי' ע"ר והטור בסי' קכ"ג ומ"ן סברי פדעת ר"ת וכן התוס' במס' בכורות ד' י"ג ומזה השיב על מה שכתב הרב מוהרשד"ם שסברת ר"ת דעת יחיד היא וצ"ע לעיין בכנה"ג ח"מ סי'

קפ"א בְּהִגָּהוֹת הַטּוֹר וּבֵית אַבְרָהָם ח"מ סי' קכ"ג וְלָחֵם שְׁלֵמָה בְּקוֹנְטְרָס קִנְיָן סוּדָר סי' טו"ב וּבְזִכְרוֹנוֹת הָרַב דְּבָרֵי אֲמַת אוֹת קִנְיָן סוּדָר סי' תרכ"א וּתְרַכ"ב (אִין גַּם אֶחָד מִהַרְשׁוּמִים מְצוּיִים אֲצִלֵי כִי הַכְנֵה"ג ח"מ שְׁיִשְׁלִי הוּא עַד סִי' קנ"ו וְלָכֵן אִין לִי לְתַמְנֵה עֲלִיו עַל מַה שְׁלֵא הַזְפִּיר דְּבָרֵי הַשֵּׁ"ף בְּסִי' קכ"ג הַנִּזְ"ל כִּי אוֹלֵי בְּהַסְפָּרִים שְׁצִינֵן כְּבָר הִבִּיאוּ דְּבָרֵיו אֲמָנָם עַל הָרַב מוֹהַר"ם גְּלַאֲנְטִי בְּסִי' דְּבָרֵי מְרַדְכֵי בְּקוֹנְטְרָס דְּבָר בְּאַרְצֵי ד' צ"ב ע"ג שֶׁהִבִּיא מ"ש הָרַב מוֹהַרשֵׁד"ם שֶׁסְּבַרְת ר"ת יַחֲדָאָה הִיא וְכַתְּב וּתְמִיּהֵנִי שֶׁהָרִי הַטּוֹר ס"ל הֵכִי וְהַסְמִ"ג וְהַמְרַדְכֵי שְׁפִנְלָם הִבִּיאוּ דְּבָרֵי ר"ת לְפָסֵק הֶלְכָה וְצ"ע תְּמִיּהֵנִי שְׁלֵא עִינֵן בְּדְבָרֵי הָרַב שֵׁ"ף בְּאוֹתוֹ מְקוֹם בְּסִי' קכ"ג שְׁאָף שְׁרָאָה שֶׁהַטּוֹר וְהַסְמִ"ג וְהַמְרַדְכֵי הִבִּיאוּ סְבַרְת ר"ת בְּכָל זֹאת לֹא הִכְרִיעַ מְזֵה שְׁסוּבָרִים כְּמוֹתוֹ דְּמַהֲנֵי קִנְיָן סוּדָר בַּעֲכוּמ"ז וְאַדְרָבָא מְדַלָּא פְתָבוּ הַפּוֹסְקִים הֵיטֵר זֶה בְּחֻמְיָן וּבְכּוֹר הַכְרִיחַ שְׁאִין סוּבָרִים כַּר"ת וּמְפַלֵּל הַפּוֹסְקִים שְׁלֵא פְתָבוּ הֵיטֵר בְּחֻמְיָן וּבְכּוֹר מַר גִּיהוּ הַרִיב"ה שְׁלֵא הַזְפִּיר הֵיטֵר זֶה לֹא בֵּא"ח סִי' תמ"ח וְלֹא בֵּי"ד סִי' שֵׁ"ף וְלֹא נִפְלְאָת הִיא לּוֹמַר שְׁלֵא פְתָבוּ סְבַרְת ר"ת אֵלָּא לְעַנְיָן הַרְשָׁאָה וְכִמּוֹ שֶׁפְתָב הָרַב בֵּית מֵאִיר הַנּוֹז"ל נְחֻזָּר לְדְבָרֵי מְרָן מוֹהַרִיט"א) וְכִינּוּן שֶׁקּוֹנְשִׁיתוֹ הִיא לְשִׁיטַת הַרִיטְבֵ"א וְהַרִיטְבֵ"א הָרִי סוּבָר כַּר"ת שֶׁפִּיר פִּינּוּן אֵל הָאֲמַת דְּקִשָּׁה לְפִי שִׁיטָתוֹ כְּמוֹכֵן וּמְצָאֵתִי שֶׁהָרַב שְׁעָרֵי חַיִּים אֲרִיָּה בַד' קי"ב ע"א הִבִּיא דְּבָרֵי מְרָן מוֹהַרִיט"א וְתַמָּה עֲלִיו שֶׁהָרִי פְתָב הַשֵּׁ"ף בְּסִי' קכ"ג דְּלֹא מַהֲנֵי קִנְיָן חֲלִיפִין בַּעֲכוּמ"ז וְכו' עי"ש וְלִי הַדָּל הָאֲמַת הוּא שְׁמֵרָן מוֹהַרִיט"א לֹא רָאָה בְּאוֹתוֹ פֶּרֶק דְּבָרֵי הָרַב שֵׁ"ף (שְׁאֵם כֵּן הִזְיָה רוֹאָה שֶׁהָרַב שֵׁ"ף מְכַרִּיחַ מְסוּגִיָּא זֹו דְּאִין מוֹעִיל בַּעֲכוּמ"ז קִנְיָן חֲלִיפִין וְהִזְיָה לוֹ לְשִׁאֵת וְלַחַת בְּדְבָרֵיו הַלְלוֹ) וְכִשְׁפַתְב לְהוֹכִיחַ מְסוּגִיָּא דַע"א הִיפָּה סְבַרְת הַרְאָב"ד וְהַרִיטְבֵ"א נִרְגָּשׁ דְּשָׂמָא יֹאמַר הַדּוּחָה דְּאִין קִנְיָן חֲלִיפִין בַּעֲכוּמ"ז לָכֵן הִבִּיא מַה שֶׁפְתָבוּ הַתּוֹסֵ' דְּקִנְיָן חֲלִיפִין בַּעֲכוּמ"ז מַהֲנֵי וְכִינּוּן אֵל הָאֲמַת שְׁכֵן דַּעַת הַרִיטְבֵ"א פְּאָמוֹר וּמַה שֶׁפְתָב הָרַב שְׁעָרֵי חַיִּים וְנ"ל וְאִי ס"ל כַּר"ת זֹו הִיא תְּמִיּהֵת הָרַב הַשֵּׁ"ף וּמַה בָּא לְחַדֵּשׁ עַכ"ל דְּבָרִים אֵלּוּ צְרִיכִים בִּיאוֹר לְקוֹצֵר דַּעַתִּי עי"ש: וּבְשׁו"ת מִים חַיִּים לְהָרַב חַיִּים הַפְּהֵן רֵאפְאָפּוֹרְט בֵּא"ח סִי' ז' (בַּד"ה וְעוֹד) הִבִּיא מַה שֶׁפְתָבוּ הַתּוֹ"ס בְּקִדּוּשִׁין וּפְסֵק מְרָן בַּשֵּׁ"ע סִי' קכ"ג דְּמַהֲנֵי קִנְיָן חֲלִיפִין בַּעֲכוּמ"ז וְכַתְּב וְאִף שֶׁהַשֵּׁ"ף מְשִׁיג שֵׁם עַל הַתּוֹ"ס וְהַשֵּׁ"ע מְפַל מְקוֹם כְּבָר הַחֲזִיק הַגָּאוֹן אוֹרִים וְתוֹמִים דַּעַת הַתּוֹסֵ' וְש"ע דְּחֲלִיפִין מַהֲנֵי בַּעֲכוּמ"ז וְכֵן פְּסָקוּ בְּפִסְקֵי תוֹסְפוֹת בְּרִישׁ קִדּוּשִׁין דְּקִנְיָן סוּדָר מַהֲנֵי בַּעֲכוּמ"ז עַכ"ל וְהַשְּׁגָתִי עָתָה סֵפֶר חֲדָשׁ שׁו"ת פֶּרֶת יוֹסֵף לְהָרַב הַגָּאוֹן יוֹסֵף רֵיזִין מְסֻלָּאֲנִים וְרֵאִיתִי בְּסִי' ט"ו (בַּד"ה זֶה) שֶׁפְתָב וּבְאֲמַת סְתָם בַּשֵּׁ"ע דִּישׁ קִנְיָן חֲלִיפִין בַּעֲכוּמ"ז וְגַם הַרְמ"א לֹא הִגִּיה פְלוּם בְּזֶה וְאִף דְּהַשֵּׁ"ף מְשִׁיג שֵׁם יַעֲוִינֵן בְּתוֹמִים דְּמַחְזֵק דְּבָרֵי הַשֵּׁ"ע דִּישׁ קִנְיָן חֲלִיפִין בַּעֲכוּמ"ז גַּם בַּשֵּׁ"ע יוֹר"ד סִי' רס"ז סְעִיף כ"ה סְתָם דַּעְבָּד כְּנַעֲנֵי נִקְנָה בְּחֲלִיפִין (בְּזִמְן שֶׁהִזְיָה נוֹהֵג דִּין עֶבֶד כְּנַעֲנִי) וּמְשִׁמַּע אִף בְּקִנְיָה מַעֲכוּמ"ז וְכַתְּב דְּבִישׁוּעוֹת יַעֲקֹב ס"י ת"מ פְּתָב וְגַם נְפִסֵק בַּשֵּׁ"ע דְּאִין קִנְיָן סוּדָר בַּעֲכוּמ"ז וְשֶׁדְּבָרֵיו תְּמוּהִים דְּבַשֵּׁ"ע נְפִסֵק בְּהִיפָּה וְכַתְּב דִּישׁ שְׁנֵי מִינֵי חֲלִיפִין כַּמ"ש הַתּוֹסֵ' בְּבָבָא מְצִיעָא ד' מ"ז וְאַחַד הוּא מְדִין פְּסָף לְהִכִּי נִקְנָה בַּעֲכוּמ"ז וְאֵם כֵּן נוֹכַל לְפָרֵשׁ כְּנַת הַשֵּׁ"ע בְּחֲלִיפִין כְּזֶה שְׁשׁוּנָה בְּשׁוּנָה וְכו' עי"ש שֶׁהָאֲרִיף קֶצֶת בְּעַנְיָנִים אֵלּוּ גַם אֲשׁוּר בְּסִפֵּר נִכְבָּד אֲמָרֵי הַצָּבִי לִידִידֵי הַגָּאוֹן אַבְד"ק דְּאֲבָרֵי יצ"ו בַּח"ב בְּחִידוּשֵׁיו לְפָרֶק מְרוֹבָה בְּסִי' ס"ד דָּף ט"ל ע"א וּמְשִׁם וְהִלְאָה שֶׁהָאֲרִיף מֵאֵד בְּדִין זֶה בְּדְבָרֵי פֶל רַבּוֹתֵינוּ הַרְאִישׁוֹנִים וְאַחַרּוֹנִים וְגַם דָּרָף וּבָא בְּדָרָף הָרַב

פֶּרֶת יוֹסֵף הַנּוֹ"ל שֵׁשׁ חִלּוּק בֵּין חֲלִיפֵינָם שָׁנָה בְּשָׁנָה (וְלֹא דוֹקָא שָׁנָה בְּשָׁנָה אֲלָא כְּלוּמַר חֲפִץ בְּעַד חֲפִץ וְלֹא יִצְטָרֵךְ לִיתָן עֲלֵיו דְּמִים) דְּזָה יֵשׁ לוֹמַר דְּמַהְנֵי בַּעֲכוּמ"ז לְחֲלִיפֵינָם שָׁהֵם רַק לְקַנְנֵן בְּעֵלְמָא פְּקַנְנֵן סוּדְרָא שְׁהַמְעוּת הֵם חוּב עֲלֵיו דְּזָה לֹא מְהַנֵּי בַּעֲכוּמ"ז וְהָאֲרִיךְ מְאֹד בְּחֲרִיפּוֹת וּבְקִיאוֹת נִפְלָא לִיְיָשֵׁב עַנְיָנִים רַבִּים וְרֵאִיתִי דַּב"ק בְּהִיּוֹתִי עֶסוּק בְּהִלְכוֹת אַחֲרוֹת וְלֹא יָכַלְתִּי לְהַתְּבַשֵּׁם בְּהֵם לֶךְ נָא רְאֵה: וְלַעֲנֵן הַרְשָׁאָה מַעֲכוּמ"ז לִישְׁרָאֵל לְגִבּוֹת חוּבוֹ שְׁנַחֲלָקוּ הַפּוֹסְקִים דְּהַרְבְּנִים הַמְבִי"ט וּמוֹהַרש"ך וְדַבְּרֵי רִיבּוֹת סוּבְרִים דְּלַדְעַת ר"ת דְּמוֹעִיל חֲלִיפֵינָם בַּעֲכוּמ"ז יָכוֹל הִישְׁרָאֵל לְהִיּוֹת מוֹרְשָׁה לַעֲכוּמ"ז וְהָרַב מוֹהַרש"ד"ם ס"ל דְּאָף לר"ת אֵינּוּ מוֹעִיל מַעֲכוּמ"ז לִישְׁרָאֵל וְעַל יִשְׁרָאֵל זֶה נֶאֱמַר וְאֲשֶׁר לֹא טוֹב עָשָׂה בְּעַמּוֹ כַּמ"ש הַרְבְּנִים שְׁ"ף וּכְנֻסַת הַגְּדוּלָה בְּסִי' קכ"ג עֵינֵן לְהָרַב שֶׁבֶט בְּנִימֵן בְּסִי' מ"ה שְׁצִינֵן בְּזָה כְּנַה"ג ח"מ ס' קפ"ח וְעֵינֵן בְּדַבְּרֵי מְרָדְכִי וּמְשַׁנַּת ר' אֱלִיעֶזֶר שְׁרֵשֶׁמְתִי לְמַעְלָה וְהָרַב בֵּית מְאִיר בְּסִי' אַמ"ת הַנּוֹ"ל כְּשֶׁהֶעֱתִיק אֶת אֲשֶׁר כָּתַב בְּסִפְרוֹ מוֹדַע לְבִינָה סִינִים וְנ"ל וּמְדַבְּרִים אֵלּוּ נִלְע"ד לְהַכְרִיעַ פְּתוּשׁוֹ מוֹהַרש"ך שֶׁהִבִּיא הַשְׁ"ף בְּתַר הֵכִי דַּבְּעוּמ"ז לַעֲכוּמ"ז אָף ר"ת מוֹדָה וְגַם דְּלֹא פְתוּשׁוֹת מוֹהַרש"ד"ם שְׁמַבִּיא שֶׁבַע עוּמ"ז לִישְׁרָאֵל אָף ר"ת מוֹדָה וְאֲדַרְבָּא בַּעֲכוּמ"ז לִישְׁרָאֵל לִיכָּא מֵאֵן דְּפָלִיג וְתִשׁוּבוֹת אֵלּוּ אֵינֵן בְּיַדִּי עַכ"ל: פְּלָל ס"ב) חֲלִיפֵינָם אֵי הוּוּ כְּמִכָּר עֵינֵן ב"ק ע"ח ע"ב גִּבְבֵי וְהַחֲלִיף וְכו' וּמְרָדְכִי שָׁם וּבַפ' הַמְקַבֵּל ס' אַש"ף וּמוֹהַרש"ד"ם ח"ב ס' צ"ז וְצ"ח וְקַהֲלַת יַעֲקֹב בַּמַּע"ל ח"ג ס' תר"ך וּמִמְתַּנְי' דַּפ"ק דַּמ"ב וְאֵינֵן מְחֲלִיפֵינָם אוֹתוֹ מוֹכַח דְּהוּא כְּמִכָּר וְעֵינֵן שׁוֹ"ת עֲבוֹדַת הַגְּרָשׁוֹנֵי סִימֵן ק"ה ע"כ.

מכ' מכת"י הרב מוהר"י אלקיים ועינין להרבננים מטה אהרן ד' קנ"ו ע"א ואילך ישרי לב ד' ח"ן ע"א: פְּלָל ס"ג) חֲלִיפֵינָם אוֹתִיּוֹת שָׁהֵם מְמוּצָא אַחַת כִּי הִיכָא דְאֲמַרִּינֵן דְּבִלְשׁוֹן תּוֹרָה מִתְחַלְפִּים הֵכִי נְמִי דְרַךְ רז"ל בְּכַמָּה דְּוָכְתִי כְּמוֹ שֶׁהָאֲרִיךְ לְהוֹכִיחַ הָרַב יַד מְלֹאכִי בְּאוֹת פַּר"ח וְעֵינֵן בְּמִשְׁק בֵּיתִי בְּמַעְרְכָה זֹו וּבְמַעְרַכַת הַקו"ף אוֹת שַׁצ"ו: פְּלָל ס"ד) חֵינֵינֵן לְפַעְמִים הוּא וְדֹאֵי עֵינֵן תּוֹס' גִּטִּין ד' מ' ע"ב ד"ה חֵינֵינֵן וְתוֹס' בְּכוֹרוֹת ד' ל"ה ד"ה אִיכָּא דְאֲמַרִּי כ"כ אֲנִי עֵנִי מְזָה זַמ"ר.

וְעַתָּה רֵאִיתִי שְׁפָכַר קָדָם וְנִזְכָּה בְּזָה הָרַב קַהֲלַת יַעֲקֹב בְּמַעֲנָה לְשׁוֹן ח"ב אוֹת רַמ"ו בְּשֵׁם הַרַמ"ז וְעֵינֵן לְמַרְן חֵיד"א בְּיַעִיר אֲזַן אוֹת ב' וְהָרַב מְקַנָּה אַבְרָהָם מ"ב אוֹת קַע"ז הוֹסִיף שַׁכ"כ ג"כ הָרַא"ש בְּגִטִּין שָׁם וּבְסִפְרֵי הַפְּרִיטוֹת וּבֵא"ז לְנִזִּיר ג' ע"ב וְעֵינֵן חֲנָא וְחִסְדָּא ח"א ד' פ"ב ע"א וְכִיּוּצָא לְזָה עֵינֵן בְּשַׁדִּי חֲמַד ח"א בְּחֻלְק הַפְּלָלִים בְּמַעְרַכַת הַדְּלִי"ת אוֹת ט"ל מַה שְׁצִינְנִיתִי עַל לְשׁוֹן דִּילְמָא וְעֵינֵן לְהָרַב שְׁנֹת יָמֵין ח"א ד' ל"ב ע"ד אֶהְיָא דְמִקְדָּשׁ עַל מְנַת שְׁאֲנִי צְדִיק אֲפִי הוּא רְשַׁע גְּמוּר מְקוֹדֶשֶׁת שְׁמָא הַרְהַר תְּשׁוּבָה וְכו' וְכַתֵּב הָרַב פֶּל הַחַיִּים בְּכֻלְיֵי הַפּוֹסְקִים בְּמַעְרַכָה זֹו אוֹת י"ב בְּשֵׁם הַרְשֶׁב"ץ ח"א ס' ק"ל דְּמַדְאָמַר רַב פֶּפְאָ חוֹשְׁשֵׁין מִשְׁמַע דַּמְסַפְק"ל וְכו' עֵי"ש וְאֵינֵן ס' הַתְּשַׁב"ץ מְצוּי אֲצִלֵי לְרֵאוֹת אֶהֱי מִימְרָא דְרַב פֶּפְאָ קֹאֵי וְאוֹלֵי מַר קַעְסִיק בְּפִלּוּגְתָּא דְרַב פֶּהֲנָא וְרַב פֶּפְאָ בְּקִיּוּשֵׁין ד' ס"ה ע"ב גְּבִי מְקַדָּשׁ בְּעַד אֶחָד עֵי"ש וְלִפִּי הָאָמּוֹר אַפ"ל דְּכִינֵן דְּאִיכָּא לְשׁוֹן חֵינֵינֵן שֶׁהוּא וְדֹאֵי גַם מ"ש ר"פ חוֹשְׁשֵׁין הוּא כֵּן וְאֵינֵן דְּאָמַר ר"כ אֵינֵן חוֹשְׁשֵׁין אֲמַר אִיהוּ חוֹשְׁשֵׁין וְאֲפֹשֶׁר דְּלְזָה כִּינּוֹן מַרְן הַחֲבִי"ף בְּמָה שְׁצִינֵן תּוֹס' גִּטִּין וְיַעִיר אֲזַן הַנְּ"ל.

ועיין בשו"ת בית שלמה בחיו"ד סי' י"ד שהבאתי באות ס"ה ובכסא דהרסנא שבשו"ת בשמים ראש סי' ל"ז ובשדי חמד ח"א בחלק הפללים במערכת האל"ף אות עט"ר על לשון אימור דאמור רבנן ובס' און אהרן ציין לעיין בס' וני העמודים החדש (להרב מוהרי"ט) בד' א' ע"ד ואינו אצלי.

פל' ס"ה) חיישינן משמעות הלשון דהוא להחמיר ואיכא נמי לקולא עיין גטין ע"ג ע"ב חוששין משום זנות וציין הג' בגליון דמציינו חוששין לקולא כמ"ש רש"י שבת ד' קנ"א ע"א ושם הביא רש"י מ"ש בחגיגה חיישינן שמה באמבטי עיברה וס' כנה"ג א"ח ושו"ת הרב בנמן זאב שציין הרב קהלת יעקב במע"ל ח"ב אות מו"ר אמצ"א לראות ד"ק.

ועיין להרב מקנה אברהם אות קע"ח (במהדורא בתרא) ומצאתי ש"ס נזיר ס"ג ע"ב חיישינן שמה בין פרקין עבר עי"ש ולא ראיתי מי שהזכיר סוגיא זו ובספר בית שלמה בשו"ת ליו"ד סי' י"ד כתב דהבעה"מ בס' הצבא במדה ט' הביא כל הני חוששין שהוא לקולא והר"ן"ה אסברה לו דאף בהני דוכתי אין חוששין לשון ודאי רק שאומר פן במקומות שהוא ספק דרבנן או שעומדין בחזקת היתר וכו' והרמב"ן שם האריף דכל הנה חוששין הוא רק לחומרא עי"ש ומפל מקום בדברי הפוסקים דוחק לפרש לשון זה לקולא עיין להרב מגן אברהם סי' תס"ז ס"ק כ"א: פל' ס"ו) חבירו לשון חבירו דנקטו חז"ל אי עכומ"ז נמי הני בכלל עיין מוהר"י אדרבי סי' ש"א דמשמע דעכומ"ז אינו נכנס בלשון חבר והכי משמע מדברי הרב המבי"ט ח"א סי' רכ"ט פ' פתב הרב משנת רבי אליעזר בח"ב בזכרונות ד'ח"י אות י"ג ואין הס' הנ"ל מצויים אצלי ועיין להרב מוהר"ם אלשיקר סי' י"ב בסופו דממעט אפילו מומר מלשון חברו והרב נחמד למראה בח"א ד' ג"ן ע"ד פתב דמה שאמרו בש"ס אל יסרהב אדם בחבירו תיבת בחבירו היא למעוטי עכומ"ז עי"ש גם הג' נודע ביהודה ח"ב אה"ע סי' ח"ל סובר פן ומרן חיד"א בספר חיים שאל סי' ע"ד הביא דבריו הרב זכור לאברהם ח"ג בחלק ח"מ מערכת עדות פתב דמדנקטי הפוסקים בס' צ"ב חברו משמע דאם גזל מעכומ"ז בפני עדים לא חשיד אשבועה דגזל עכומ"ז משמע להו היתרא אף שמן הדין הוא אסור וכו' עי"ש.

גם בספרו שיורי ברכה יו"ד סי' קנ"א (סוד"ה גם) אף בדברי הפוסקים משמע ליה קצת דלשון חברו ממעט עכומ"ז ומומר עי"ש ובס' יעיר און מערכת הלמ"ד אות י"א וכן משמע ליה לה"ג אורים ותומים באורים סק"ב גבי מ"ש היודע עדות לחברו עי"ש גם הרב חקרי לב בחיו"ד ד' ל"ב ע"ד הביא דבריו הרב פתח הדביר בח"ג סי' רמ"ו ד' כ' ע"ד (ד"ה ומדברי) פתב שהרדב"ז דקדק ממ"ש הרמב"ם בפ"ט מהל' פלאים דלקי על בהמת חברו דבא למעט של עכומ"ז אף דמלשון הת"כ בפרשת קדושים אין לי אלא בהמתה בהמת אחרים מנין ת"ל וכו' משמע דגם בשל עכומ"ז חייב (דמשמעות אחרים היינו עכומ"ז) ס"ל דהאי אחרים הוא ישראלים עי"ש הרי דגם בלשון הפוסקים משמע להו לרבנן קדישי הנז"ל דתיבת חברו בא למעט עכומ"ז.

שוב ראיתי שדברי הרב מוהר"י אדרבי הם גם פן לדקדק מלשון הפוסקים דנקטי חברו למעט עכומ"ז ומר קעסיק במה שכתב הרמב"ם בשלישי מהלכות שלוחין דין ז' שהגאונים תקנו שפוטבים הרשאה אף על המלוה כדי שלא יטול כל אחד ממון חברו וליה לו למדינה אחרת דמדאמרו שלא יטול ממון חברו וכו' משמע שלא תקנו אלא

להלואה של ישראל: ועדיפא מינה עיין רש"י סנפך ד' ט"ל ע"א במתני' דאפילו עם הארץ לגבי חבר לא מיקרי חברו אולם רבותינו התוס' שם ובעירובין ל"ב ע"א ד"ה האומר דחו דברי רש"י הג"ל עפ"י מ"ש בשפת ד' ק"ן אומר' אדם לחברו צא ושכור לי פועלים ומוקי לה בחבר עכומ"ז עי"ש ועיין הר"ן בהלכות שם ותו"ט פ"ד דקמאי מ"ב והתוס' עצמם בסוף פרק חמישי דמעילה ד' כ' ד"ה נתנה פתבו דמדקתני חברו בישראל מיירי עי"ש בתפארת ישראל אות כ"ז וה"ג רבינו עקיבא איגר בתשו' סי' צ"ה (ד"ה אבל) דחה דברי חכם אחד שרצה לדייק מלשון חברו למעט עכומ"ז והביא היא דשפת ד' ק"ן הג"ל גם ה"ג חתם סופר אה"ע ח"א סי' ל"ב (ד"ה ומ"ש) הרחיק מאד מה שחידש הנו"ב הג"ל למעט עכומ"ז עי"ש ולהרב פת"ש אה"ע סי' י"ג ס"ק ח"י ולהרב אות היא לעולם ח"א ד' קכ"ט ע"ג ובח"ב ד' רי"א ע"ב והרב ט"ל אורות ד' י"ט ע"א מפרש מ"ש בש"ס דקא עביד בארעא דחבריה דהיינו עכומ"ז עי"ש ועיין בקונטרס אסופת דינים במערכת אישות סי' ב' אות י"א (בשדי חמד ח"א) ועיין בתשו' מוהרימ"ט ח"א סי' ל"ב (ד"ה ומה) שכתב שמלשון ההספמה שכתוב ששום אדם לא יאמר לחברו וכו' מוכח שלא נעשית אלא לבין אדם לחברו ואין ת"ח בכלל שאין בעלי בתים חבריו של ח"ח שהרי מנשה הקפיד על רב יהודה שאמר נפתח בחברין וכו' ורב הונא על רב ענן שאמר הונא חברין וכו' עי"ש שלא זכר דברי רש"י ותוס' הג"ל והוא פלא: וראיתי בס' זכרון יעקב סי' ז"ך שהביא מה שדקדק הנו"ב ממ"ש מעונפת חברו דבא למעט מעונפת מעכומ"ז ומה שהשיג ע"ז רבינו עקיבא איגר מההיא דשפת ד' ק"ן וכתב דלא ידע מאי ק"ל דבשלמא בההיא דלשפוך פועלים דהרגילות הוא שיאמר אדם פן לאחד ממכיריו ומשו"ה תני לחברו פלומו ומכירו אבל בלא ישא מעונפת חברו למה לי דתני חברו פלל דאטו באשת שאינו מכירו אין הדין פן ובהכרח לומר דבא למעט מעונפת מעכומ"ז אתוד"ק.

ולפי הנראה דבריו נכונים ומה שהקשו התוס' ע"ד רש"י בסנפך ד' ט"ל מדתנן בגטין משאלת אשה לחברתה וממ"ש בעירובין האומר לחברו צא ולקט לה תאנים ומההיא דשפת כיעי"ש אע"ג דבכולהו יש לומר דתני לזון חבר ור"ל מכירו דכן הוא הרגילות ומפל מקום גם בההיא דסנפך פיון דתני נותן לו אתרוג במתנה וזה לא שכיח אלא במכירו שפיר תני תנא הלוקח לולב מחברו ור"ל ממכירו ועפ"י אפטר ליישב דברי הרב מוהרימ"ט דבלשון ההספמה ההיא דאין שנייה לומר דנקטי חברו ור"ל מכירו דאטו לשאינו מכירו מי שרי לנדות ולהתרים לכן בהכרח לומר דבא למעט תלמיד חכם לעם הארץ: פלל ס"ז) תצרו של אדם קונה לו שלא מדעתו הרב פסוף נבחר פלל ס"ו אות ו' בשם הג' ש"ף ח"מ סי' ר"ב פתב דלא אמרינו תצרו וקנינו באים פאחד אלא צריף שיקנה תצור תחלה ואח"כ יקנה הדבר שבתוך התצור עי"ש שכתב שפן פתב בא"ז בשם תוס' (ס' א"ז אין מצוי אצלי אף לפי סיגנון הלשון שהביא שם נראה דיש חילוק מה ביניהם דלהרש"ך אם קנין התצור הנה קודם שיקנה הדבר הנקנה אליו ש"ד אף שהנה אותו דבר בתצור קודם שיקנה התצור ולהא"ז משמע שצריף שלא ינה אותו דבר בתצור קודם שיקנה התצור אלא שיבא לתוכו אח"כ כיעי"ש) והקשה ע"ז מדקי"ל גטת ותצרה באים פאחת ומעובדא דר"ג וזקנים וכו' עי"ש ועיין להג' חתם סופר א"ח סי' קי"ו (ד"ה מאי) וסי' קי"ז (ד"ה ומ"ש מעלתו) שכתב ישוב נכון ומסכים לסברת הרש"ך הג"ל גם

בחיו"ד סי' י"ש (ד"ה ומ"מ לענין חמץ) מיסתמיה ואזיל בטר סבא הנ"ל והג' שואל ומשיב נר"ו בח"ב סי' קט"ו העמיק בענין זה לניגים סבא הנ"ל ונישב פל מאי דקשה עליו ובסוף התשובה הביא דברי הריטב"א בחי' לקידושין דס"ל כהרש"ך עיי"ש וכ"כ גם בחתם סופר א"ח הנ"ל דהריטב"א ס"ל כהרש"ך וענין להרב דרף המלך ד' ק"א ע"א ולהרב יד מלאכי בכללי דינים אות נז"ר ובשו"ת תפארת יוסף הנד"מ בא"ח סי' ל"א בהגהת פליל תפארת נז"ב מ"ת א"ח סי' ס"ג ובשו"ת הרב רמ"ץ א"ח סי' כ"ד מאות ט' והלאה וכתב שם בשם הקצה"ח דהא"ז פ"ב דב"מ פתב סברת הש"ך והוא עשה סמוכין לזה מדברי רש"י פסחים ד' ד' וכו' עיי"ש וגם בחתם סופר סי' קי"ז (בד"ה שוב) הביא דברי קצה"ח ועיי"ש מ"ש על דבריו וענין שואל ומשיב מהדורא תניינא ח"ג סי' קכ"א (ד"ה איבא ובד"ה והנה בשנת תרט"ו) ובספר יפה ענף ד' ס"ד ע"ג אות י"א: פלל ס"ח) חדש האמור בלשון חז"ל אם הוא כ"ט יום או שלשים פתב הרב קהלת יעקב במענה לשון ח"ב אות רל"ו דתלי בתרי שינויא שבתוס' בסנהדרין ד' י"א ד"ה רשב"ג דלשינויא קמא בלשון חז"ל הוא כ"ט יום ולאידך שינויא גם בלשון חז"ל הוא שלשים יום זולת היכא דאיכא הוכחה והנה בסניגון זה פתבו התוס' גם בכתובות בפ' המדיר ד' ע"א בד"ה רבי יהודה היינו ת"ק עיי"ש אמנם ביבמות ד' מ"ח בד"ה ירח לא פתבו אלא שינויא בתרא דהיכא דמוכח שאני וא"כ אין לחלק בין לשון תורה ללשון חכמים דגם בלשון חכמים מסתמא חדש הוא שלשים ומ"מ בפסקי תוס' ביבמות וסנהדרין לא פתבו בזה שום דבר אף בפסקי תוס' בכתובות פתבו חדש דקרא שלשים יום וחדש דרבנן חסר ולפי זה להסוברים דהתוס' עצמם עשו הפסקים הללו מוכח דדעתם להלכה דסתם חדש בדרבנן הוא חסר והרב מג"א בסי' של"ט סק"ח לא ראה דברי התוס' דכתובות ומ"ש בפסקיהם ולכן נראה שמבין שדעת התוס' כמו שסתמו ביבמות עיי"ש וגם בלא דברי הפסקי תוס' י"ל סמי חדא מקמי תרתי דבסנהדרין וכתובות על פל פנים לא ברירא להו דחדש בלשון חכמים הוא שלשים יום כפשל תורה.

ומ"ש הרב מג"א (אחר שפתב דלתירוץ שני של התוס' בסנהדרין הני שלשים יום גם בדרבנן ושכ"כ ביבמות ד' מ"ח) דכ"מ בראש השנה ד' כ' ע"ב ובמגילה מפרשי דבריו הפרמ"ג והמחצ"ה סגר עליהם המדבר"ר ולא גילו לנו הוכחתו והנה העלמ"ה ממני מקונצר המשיג והרב ישועות יעקב בסי' תקפ"ו נקיט בפשיטות דחדש האמור בלשון חז"ל הוא חסר והוסיף לומר דכי היכא דאמרינן דאף דבלשון תורה חדש הוא שלשים יום מ"מ בלשון חכמים הוא חסר הכי נמי בלשון מקרא שבכתובים י"ל שהוא חסר עיי"ש שלא גילה לנו מנ"ל פשיטות זה דבלשון חכמים הוא חסר מ"מ מסתייען מילוהי ממ"ש בפסקי תוס' הנ"ל גם מ"ש דלשון תורה לחוד ולשון פתובים לחוד יש לו סמך מדברי התוס' בקידושין ד' ל"ז ד"ה ממחרת שפתבו דלשון תורה לחוד ולשון גביאים לחוד עיי"ש ודברי רש"י בתענית ד' כ"ט ע"א דמפרש חדש דקרא ויהי בשנה השנית בעשרים בחדש וכו' דהיינו חדש חסר קשים דהא חדש דקרא ודאי הוא שלשים יום וכבר עמד על דבריו הגאון קרן אורה בחידושו לתענית שם: פלל ס"ט) חנוכה דאסור בהספד ותענית הוא מדאורייתא ממש אף הדלקת הנרות הוא מדרבנן פן באר הרב חתם סופר בחא"ח סי' ר"ח (בד"ה ומ"ש דפורים וחנוכה) עיי"ש ובקונטרס אסיפת דינים במערכת חנוכה הלא פתבתי שם איזה פרטי דינים בענין חנוכה קח"מ: פלל ע') תבליה אם רשאי אדם לחבול

בַּעֲצָמוֹ וְאִם יֵשׁ אִיסוּר תּוֹרָה רְשָׁמְתִי בְּמַעֲרַכַת הָאֵלִ"ף אוֹת מ"א (בְּשָׁדֵי חֶמֶד ח"א בְּחֶלֶק הַפְּלָלִים): פְּלָל ע"א) חֲזָקָה אֵין אָדָם חוּטָא וְלֹא לֹו בְּחֲזָקָה זֹו רְשָׁמְתִי אֵיזָה פְּרָטִים בְּמַעֲרַכַת הָאֵלִ"ף עִי"ש בְּמַפְתָּחוֹת (בְּשָׁדֵי חֶמֶד הַנְּ"ל): פְּלָל ע"ב) חֲלִיצָה בְּשִׂמְאֵל דְּפִסּוּלָה לַת"ק דר"א בִּיבְמוֹת ד' ק"ד ע"א הִיָּה נ"ל דְּהוּא מְדַאוּרֵיָתָא דְּהָא בְּש"ס אֶתְמַר שֵׁם טַעֲמָא דַת"ק דִּילִיף רְגַל רְגַל וְכו' ור"א ס"ל דְּאִיָּפָא לְמִיָּפְרָף וְכו' וְכו' רְש"י דַת"ק סָבַר לְמַדִּין וְאֵין מְשִׁיבִין מוֹכַח דְּהוּא יִלְפוּתָא גְּמוּרָה.

אִף מַמ"ש הֶרְמֵב"ם בְּהִלְכוֹת יְבוּם פ"ד הִי"ז וְאִם חֲלִיצָה מְעַל שְׂמַאלוֹ חֲלִיצָתָה פְּסוּלָה וְשֵׁם בְּהִלְכָה כו' פְּלָלָא פְּיִיל לָן דְּכִשְׁכוּתָב אֵינָה חֲלִיצָה אוֹ לֹא עֲשֵׂה פְּלוּם מְאִינָה פְּלוּם הוּא מְדַאוּרֵיָתָא וְחֲלִיצָה פְּסוּלָה הוּא רַק מְדַרְבְּנָן לְהַחְמִיר עִי"ש וְא"כ מִתְבָּאָר מְדַבְּרֵי הֶרְמֵב"ם דְּאֵינוּ אֶלָּא מְדַרְבְּנָן וְאֵין בְּעַר וְלֹא אָדַע מַנ"ל לְרַבֵּינוּ דְּלָאוּ ג"ש גְּמוּרָה הִיא אֶלָּא מְדַרְבְּנָן וּבְאַמְתָּא נְצַטְעַרְתִּי בְּזָה עַל לֹא הוֹדַע לִי רַז זֶה וּבְכָל מָה שֶׁעָלָה בְּדַעְתִּי לֹא נִתְקַרְרָה דַעְתִּי עַד שֶׁמְצַאֲתִי שֶׁהָרַב נו"ב בְּצַל"ח לְבָרְכוֹת עַל ד' פ' וּבִתְשׁוּ' בַמ"ת אַה"ע סִי' קנ"ו כָּתַב דַּאֲע"ג דְּמִן־סָפֵם מְכָל הַפּוֹסְקִים דְּחֲלִיצָה בְּשִׂמְאֵל פְּסוּלָה כַת"ק דר"א מ"מ הֶרְמֵב"ם בְּחַבּוּרוֹ ס"ל דְּאֵין הֶכְרַע בְּזָה אִם הִלְכָה כַת"ק אוֹ כַר"א וּמָה שֶׁכָּתַב בַּפ"ד הַנְּ"ל דְּחֲלִיצָה בְּשִׂמְאֵל פְּסוּלָה הוּא רַק לְמִי שֶׁנִּחְתַּף רְגַל יָמִין שְׁלוֹ וְכו' וְהֶאָרִיף לְבָאָר זֶה וְעֲשֵׂה עַפ"י זֶה סָפֵק לְעַנְנֵן הַדִּין אֵי חֲלִיצָה בְּשִׂמְאֵל פְּסוּלָה אוֹ לֹא עִי"ש וּלְפִי זֶה שֶׁפִּיר נוֹכַל לֹאמַר דַת"ק דר"א דְּפוֹסֵל הוּא מְדַאוּרֵיָתָא וְאֵין מְדַבְּרֵי הֶרְמֵב"ם סְתִירָה לְזָה וְעַפ"י הֶעֱרַתְנִינוּ יֵשׁ סַעַד וְסִמְף לְסִבְרַת הַנו"ב כְּמוֹכֵן וּמְצַאֲתִי לְהָרַב שׁו"מ בַּמ"ק בַּח"ב סִסִּי' כ"ה שֶׁכָּתַב דְּבִשׁוּ"ת גו"ר הַסְּפָרְדִי בַּאֲה"ע פְּלָל ב' וְה"ד הָרַב הַמְּגִיָּה לְשׁו"ת הַרְדָּב"ז ח"ה סִי' ב' אֶלְפִים ל"ה דְּדַעַת הַרְבֵּה גְּדוּלִים דְּחֲלִיצָה בְּשִׂמְאֵל הוּא רַק מְדַרְבְּנָן וְעֵינֵינִי בְּשׁו"ת הַרְדָּב"ז הַנְּ"ל וְרֵאִיתִי שֶׁפִּינְתִי לְדַעַת הַגְּדוּלִים עֲלֵץ לְפִי וְשֵׁם אֶתָּה מוֹצֵא דָגָם מ"ש הָרַב נו"ב לְחֶלֶק בֵּין חֲלִיצָה בְּשִׂמְאֵל בְּעֵלְמָא לְהֵיָא דְּהֶרְמֵב"ם דְּאֵיירִי בְּנִחְתַּף רְגַל יָמִין פִּינָה דַעַתוֹ לְדַעַת מִי שֶׁגְּדוּל בְּשׁו"ת גו"ר עִי"ש: וְחֲלִיצָה בִּיּוֹם וּבְשִׁלְשָׁה דְּיָיָנִים אִם הוּא מְדַאוּרֵיָתָא רְשָׁמְתִי בְּקוֹנְטְרִיס אֶסִיפַת דִּינִים מְעַרְכַת חֲלִיצָה סִי' ג' אוֹת א': וְאִם מְצוֹת חֲלִיצָה קוּדְמַת אוֹ מְצוֹת יְבוּם קוּדְמַת יְדוּעַ שְׁהִיא מְחֻלְקַת יִשְׁנָה וְרַבֵּינוּ הַרְדָּב"ז בְּתִשׁוּבָה סִי' אֶלְף ק"פ (בְּדַפּוּס נוֹאֲרָשָׁא תַרמ"ב הִיא בְּחֶלֶק ד' סִי' ק"ח בְּדָף ל"ב ע"א) שֶׁהֶאָרִיף לְהִבִּיא שְׂדַעַת רַוְבָּא דְּרוּבָא דְּמְצוֹת יְבוּם קוּדְמַת כְּתַב בְּתוֹף דְּבָרָיו וְלֹא רֵאִיתִי מִי שֶׁיִּסְפּוֹר בְּאִמּוּרָאִים מְצוֹת חֲלִיצָה קוּדְמַת זוּלַת שְׂמוּאֵל לְפִי דַעַת קֶצֶת מְפָרְשִׁים דְּאָמַר אֵין כּוֹתְבִין אַגְרַת מְרַד עַל שׁוּמְרַת יָבָם עַכ"ל וּמְזָה תְּמִיָּה לִי עַל מָה שֶׁכָּתַב הַגָּאוֹן צְמַח צְדָק הַחֲדָשׁ בְּחֶלֶק אַה"ע"ז סִי' שִׁי"ט דְּכַמָּה אִמּוּרָאִים סוּבְרִים דְּמְצוֹת חֲלִיצָה קוּדְמַת וְכֵן דַעַת הַרְבֵּה גְּדוּלִי הַפּוֹסְקִים וְאֵילוּ הַרְדָּב"ז מַר הוּא דְּאָמַר שְׁלֹא רָאָה בְּאִמּוּרָאִים מִי שֶׁסּוּבַר דְּמְצוֹת חֲלִיצָה קוּדְמַת: וְהָא דְּמְצוֹת חֲלִיצָה קוּדְמַת בְּזִמְן הַזֶּה שְׂאֵין מְכוּוֹנִים לְמְצוֹה אֵינוּ אֶלָּא מְדַרְבְּנָן חוּמְרָא בְּעֵלְמָא וּמָה שֶׁאָמַר אַבָּא שְׂאוּל בִּיבְמוֹת ד' ט"ל קְרוּב בְּעֵינֵי שֶׁהִנְלַד מְזוּר בְּדָרְף גְּנוּמָא אָמַר כֵּן וְכֵן כָּתַב הָרַב גִּינַת וְרַדִּים בְּחֶלֶק אַה"ע"ז פְּלָל ב' סִי' י"ב וְכֵן כָּתַב בְּפִשְׁיטוֹת הָרַב יְאֻדָּה חֵן הוּבָאוּ דְּבָרָיו בְּתִשׁוּבוֹת מְרָן הַב"י בַּאֲה"ע"ז בְּדִינֵי יְבוּם סִי' ב' ד' קמ"א ע"ג דְּהוּא חוּמְרָא מְשׁוּם דִּילְמָא פָּגַע בְּאִיסוּר אֲשֶׁת אִישׁ עִי"ש וְנִפְקָא מִיָּנָה לְמִי שֶׁנִּשְׁבַּע לְחַלּוֹץ דְּהוּי נִשְׁבַּע לְקַיָּים מְצוֹה דְּרַבְּנָן וְשְׁבוּעָה חָלָה עֲלָיו (דְּלֹא דְּמִי לְנִשְׁבַּע לְקַיָּים מְצוֹה דְּאוּרֵיָתָא דְּשָׁנוּי בְּמְחֻלְקַת אִם שְׁבוּעָה חָלָה עֲלָיו) כֵּן כָּתַב בְּסִפְר עֲבוּדַת הַשֵּׁם (לְרַב גְּדוּל

משאלוניקי) בחלק אהע"ז סי' מ"ד ד' ר"ג ע"א: פלל ע"ג) חזוּתא מילתא היא או לא
כתב הרב ארעא דרבנן באות רל"ו דהוא בעיא דלא איפשיטא ובדאורייתא לחומרא
אזלינן ובדרבנן לקולא וציינו שו"ת הר"ן סי' ע' וארשום עוד מדברי רבנו בתראי בזה
עיינו להרבנים פרי חדש ופרי תואר ביו"ד סי' ק"ב סק"ה וסי' קי"ו ס"ק י"ו ומסגרת
השלחו וכסף נבחר בכלל ט"ן והאריף בכלל זה הרב מוהרש"ל בתשובתו שבנודע
ביהודה מהדורא תניינא חלק ארז חיים סי' ג' וכתב הרב חיי אדם בקונטרס נשמת אדם
בהלכות פסח סי' כ"ו דאף בדרבנן חזוּתא לאו מילתא היא מפל מקום במשהו דחמץ
מילתא היא ועיינו להרב מחצית השקל בסי' תמ"ז סוף סעיף קטן מ"ה: ובמה שכתב הרב
פרי חדש דלעגנן איסורי מאכלות לא אמרינן חזוּתא מילתא כתב הרב עיקרי הד"ט בחלק
אנרז חיים סי' כ"ב אות ס"ב בשם הרב שער נפתלי סי' ו' שעמד בזה מיישב סברת הרב
פרי חדש ושקם דינא להיתר פסברת הרב פרי חדש ובעיקר פללין גם הרב פתח הדביר
בח"ג סי' רס"ד אות ד' (בד"ה והנה לפום ריהטא) כתב דבמדי דאורייתא אזלינן לחומרא
דחזוּתא מילתא היא ובדרבנן לאו מילתא והביא תשובת הר"ן ודברי הרב פרי חדש הנ"ל
וציינו חקרי לב ח"א חלק יו"ד סימן רי"ג דף ש"ג ע"ד: וכתב הרב פרי תואר בסי' ק"ב
סק"ג דמן הדין נראה דלא תניישינן במדי דהוא חזוּתא בעלמא בלי טעמא אלא באיסורי
הנאה לולא שפבר הורה זקן עי"ש וראיתי בספר בית אהרן להגאב"ד קארטשין על
הלכות גטין ונחליצה בקונטרס שמחה חיים שבסוף הספר בכלל ח"י שהאריף קצת בזה
וגם על מה שכתב הרב פרי חדש דאף אי נימא דחזוּתא אסור היינו דוקא פשמיכוין לתתו
לתבשיל לחזוּתא וכו' ועל דברי הרב מגן אברהם בסי' תרי"ג סק"ז דאם אינו ניכר
במראה אלא בטעם בטל אף שפא לתקן את הקדירה שקיל וטרי שם עי"ש: ובשו"ת
שאילת שלום מהדורא תניינא סי' ט"ו (בד"ה וגם) כתב שהרב מנחת יעקב כתב בטעם
מה שהרב צמח צדק אסר יין שנותנים בו חלב חטה דהוא משום דחשיב חזוּתא ולא בטיל
וכתב על דבריו דלא שייך בזה דין חזוּתא דדוקא בביצה שליכנו בה מאכל דניכר מראה
הביצה במאכל אמרינן דחזוּתא לא בטיל אבל בנדון הצמח צדק וכי ניכר מראה חלב
החטה ביינו הלא החלב חטה אינו עושה פעולה פי אם להציל היינו מן השמרים המעורבים
בו וממילא יעמוד על מראהו העצמי ואיך שייך לדון בזה דין חזוּתא ועי"ש בסוף סי'
קע"ז מה שכתב בדין חזוּתא אי מילתא והבאתי דב"ק בקונטרס אסיפת דינים במערכת
חמץ ומצה סימן ג' אות כ"ב: פלל ע"ד) חולין מקדשים לא ילפינן כתב הרב נחמד למראה
בח"א ד' ק"פ ע"ג בשם הרב אביו דהיינו דוקא להחמיר אבל להקל ילפינן והני מילי
דמר מילי דסברא נינהו ומתבאר פן לענ"ד מדברי רש"י במסכת פסחים ד' מ"ה ע"א
כיעי"ש: פלל ע"ה) חולין מקדשים לא ילפינן היינו דוקא איסור שיש בו מומן אבל
איסור שאין בו מומן ילפינן פן כתב הרב נחמד למראה ח"א ד' ק"פ ע"ג ואינו מחנור
בעיני גם לא ידעתי אמאי קרי להיא דשמואל במסכת שבועות ד' כ"ו ע"ב גמר בלב
צריף שיוציא בשפתיו דאיירי בה איסור שיש בו מומן דבשבועת ביטוי אוכל ולא אוכל
מאי מומן איפא ואינו נראה בעיני לומר דהבאת הקרבן לכפרתו חשיב מומן ועיינו להרב
זרע אמת ח"ב סי' ל"ד ודוק: פלל ע"ו) חכם שאסר אין חבירו רשאי להתיר נחלקו
הראשונים אם הוא משום דשנייה חתיכה דאיסורא או משום פבודו של ראשון ומתבאר
מדברי הר"ן בריש פירק קמא דמסכת ע"א דסובר דהוא משום פבודו כיעי"ש ומזה תמיה

לי על מה שפכת הרדב"ז בחדשות סי' שס"ב דכבר הספימו גאוני עולם דהטעם הוא משום דשנייה חתיכה דאיסורא ומני בהדיניהו להר"ן כיעי"ש וצריף לומר פיון דסיים הר"ן ולמעשה אין בי פח לחלוק על אבות העולם אם פן בטל דעתו נגד סברתם אף דהלכה נראה לו בהקפד וכתב הרב שלטי הגבורים שם דאיפא בין הגני טעמי דלטעמא דשנייה תדא אם חכם הראשון התיר רשאי חברו לאסור ולטעם כבודו של ראשון אינו רשאי לאסור עי"ש ואולם הרדב"ז שם הביא בשם אחד מהראשונים שפכת להדיא משום דשנייה חד"א ואפילו הכי פתב דחכם שהתיר אין חברו רשאי לאסור כיעי"ש ובעיקר דין זה האריף מאד הגאון מוהר"ם מליבאוויץ בשו"ת צמח צדק בחלק יו"ד סי' קצ"ז עי"ש ובשו"ת יהודה יעלה (לרב משאלוניקי) בחלק יו"ד ריש סי' א' פתב בשם הרשב"ץ בחלק ראשון סי' ס"ו דנראה לו פדברי הראשונים ושהכי נקיטינן: ועל פי סברת הראשונים דטעמא דאין חברו רשאי להתיר הוא משום דשנייה אנפשיה חתיכה דאיסורא פתב אחד במ"ע המליץ תרמ"ז נומער 207 דדוקא השואל לחכם ואסרו ושנויא השואל על עצמו חתיכה דאיסורא שהרי הוא סומך עליו מה שאין פן אם חכם אסר בלא שאלה יכול חברו להתיר והביא דבר זה הגאון נצי"ב אבד"ק וואלאזין בספרו הבהיר הנדפס חדש ממש משיב דבר בחלק יו"ד סי' ט' וכתב על דבריו שזה טעות גדול אלא הפירוש דשנייה חתיכה דאיסורא היינו שהחכם בהוראתו שנייה חתיכה דאיסורא והראיה שהר"ן בפירק קמא דעבודת אלילים הקשה על פירוש הראשונים שהטעם משום דשנייה חתיכה דאיסורא מהא דאיתא שם נפיק שפיורי דרבא ואסר דרב הונא ושרי ונהרי שם לא בא השואל תחלה לרבא אלא אחי ארבא דסכנתא לסיכרא למפור ויצאה הוראה מרבא לאסור אלא נדאי שזה טעות גדול הוא ועי"ש בס"י ח' אם יש לחלק בין טעה בשיקול הדעת לטעה בדבר משנה והשגתי עמה ספר יאודה יעלה לרב גדול משאלוניקי וראיתי שבחלק יו"ד סי' א' האריף בעיקר דין זה (חכם שאסר וכו') ולא פניתי פעת לעיין בדב"ק ואיה"ש אכתוב תורף דב"ק בהשמטות (בגונטר'ס פאת השדי): פלל ע"ז) חכם שאסר וכו' עיין תוס' וקרא"ש וק"ן דפ"ק דע"א לענין חכם שהתיר אם חברו רשאי לאסור ועיין בתשו' הרדב"ז סי' שס"ב ולהרב מקנה אברהם אות קכ"ד ונהרב דרכי שלום פרשת מסעי פתב בתוך דבריו דתניא חכם שאסר וכו' התיר אין חברו רשאי לאסור עי"ש משמע מלשונו דהכי תני בהדיא בבב"יתא וזו אינו משנה דלא הוזכר דבר זה בפ"י בבב"יתא או בש"ס ומהא מי מריבה במלחמתה של תורה דהווי בה קמאי פאשר נראה הרוואה בספרן של צדיקים המדברים בזה ומ"ש הרב מקנה אברהם להוכיח מש"ס ברכות ד' ס"ג ע"ב דחכם שהתיר רשאי חברו לאסור עי"ש כ"כ ג"כ ה"ה מוהר"ש אלגאזי בס' לחם סתרים ד' קי"א ע"ד הו"ד בס' מנחת זכרון ד' ע"ט ע"א ועיין להרבנים ישרי לב ד' י"ו ע"ד צפיחת בדב"ש ד' קכ"א ע"ג צמח צדק החדש ביו"ד סי' קצ"ז: פלל ע"ח) חכם שאסר וכו' היינו דוקא יחיד ביחיד וזהו שאמרו אין חברו רשאי להתיר כ"כ הרב מנחת זכרון נר"ו ד' ל"ו ע"א בשם הרב מדרש האתמרי ד' ה' ואינו מצוי אצלי לראות ד"ק פי לכאורה מש"ס ברכות ד' ס"ג ע"ב התחילו הוא אוסר ונהם מתירין וכו' ומקשינן מהא דחכם שאסר וכו' מוכח דגם ברבים נגד יחיד אין רשאים להתיר וכמ"ש הרב מקנה אברהם אות קכ"ד שו"ר מ"ש במנחת זכרון ד' פ' ע"ב דגם הרב לחם סתרים פתב כמדרש האתמרי ושהורה גבר לומר פן מש"ס דברכות הנ"ל עי"ש ונהנה דברי

הלקחם סתרים הובאו שם בד' ע"ט ע"א דהוקשה לו אמאי לא משגי הש"ס בפרכות הנ"ל לחלק בין יחיד לרבים עי"ש וקא נדאי אין זה נקרא הוכחה מהש"ס די"ל בין יחיד לרבים דזה לא יתכן להוכיח פן מש"ס הנ"ל ונדברא לאידך גיסא י"ל מהש"ס דמדלך משגי הכי ש"מ דאין לחלק אלא דהרב לקחם סתרים לפום מאי דמשמע ליה דאיפא סברא לחלק קא ק"ל פמוכין: פלל ע"ט חד בתרי בטיל בבטול איסורין ברוב אי בעינן פפל או סגי ברוב פל דהו עיין חק"ל יו"ד ח"א סי' ק"ב ועו"ש ד' קכ"א ע"ב כ"כ הרב זכר דבר בחח"מ ד' ע"ז אות ו' וספרים הנ"ל אין מצוים אצלי לראות דב"ק אמנם אנכי הרואה בשטמ"ק למס' ביצה על ד' ד' ע"א שפכתב ונ"ל וכתב מורי דשמעינן מינה דכי אמרינן חד בתרי בטיל מדאורייתא לאו למימרא שיהא מן ההיתר פפלים מן האיסור אלא פל היכא שיהא שיעור ההיתר רבה על האיסור ואפילו משהו בטל מדאורייתא ושיעור דאחד ומאה מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא הוא ומשו"ה מקילין לומר שיצטרפו פל הפומין פדי לבטל אותה ליטרה וכי אמרינן דמדאורייתא חד בתרי בטיל ואפילו אין ההיתר רבה על האיסור אלא מעט ה"מ פשהן עשויים מחלקים דקים פי הכא שהליטרא היא מגרוגרות וכל אחת ואחת חלק בפני עצמו אבל נדאי אם עוף נבלה נתערב בעוף אחד נחצי פשרים ונחתכו פולן ולא נודע איזה אבר מן הפשרים ואיזה אבר מן הנבלה פכי הא לא אמרינן דליבטיל מדאורייתא דהא דאמרינן חד בתרי בטיל מאתרי רבים גמרינן לה ונהוא קרא בסנהדרין פתיב שאף שנים מזפין ואחד מחייב הולכים אחריהם ומינה ילפינן לכל דבר העשוי מחלק פי הנה גברי דלא אמרינן חד בתרי בטיל אלא א"כ נתערב אחד תוך שנים ממש פן פי' מורי ועוד נראה פירוש דאפשר דכינן דנעשו אברים הוו להו פגרוגרת דאמרינן דבליטרא ועוד סגי עכ"ל ומרן הפר"ח ביו"ד סי' ק"ט סק"ד האריף מאד להוכיח מפמה מקומות בש"ס דילן ובש"ס ירושלמי דכי אמרינן מדאורייתא ברובא בטיל לאו דוקא חד בתרי אלא ברוב פל דהו סגי בין פלח בין ביבש דלא פהרב מוהרלנ"ח בס' פ"ח שפחלק בין דבר הנבלל לדבר שאינו נבלל וכן דלא פדמשמע מדברי הרא"ה בבדה"ב ד' קי"ד דבעינן שיהיה בהיתר פפל מהאיסור וכו' עי"ש דב"ק ואילו היה רואה מ"ש בשטמ"ק הנ"ל בשם רבו היה שמח לקראת דבריו שפכתב מפנרש דטפי פל דהו סגי ומצאתי שפכר קדמני הרב פרמ"ג בפתיחה להלכות תערוכות (בד"ה שוב התבוננתי) וציננו הרב פ"ת רס"י ק"ט ועי"ש מה שצינן עוד בזה והרב ערף השלחן שם אות ד הביא דברי הרב החינוך בפרשת נשא סי' שע"ב דחד בתרי בטיל פלומר ברובא דלשון תרי לאו דוקא וכו' ומיהו בפ' ראה סי' ת"פ פכתב ומ"מ צריף שיהיה במה שפקדנה שני חלקים פנגד גופו של שרץ פדי שיבטל ברוב ואפשר דס"ל דמדאורייתא סגי ברוב אבל מדרבנן צריף פפל וכן העלה המנחת יעקב בכלל ט"ל וכלל ו' ועי"ש בסלת למנחה עכ"ל ועוד פכתב שם דבעינן רוב בגין ולא סגי ברוב מגין וצריף שיהיו שתי החתיכות יחד רוב.

ובערף השלחן חא"ח סי' תנ"ה אות ב' הביא סברת הפר"ח הנ"ל ושהרב מנחת יעקב פלל ו' ונ"א ס"ו דמן התורה סגי ברובא ומדרבנן צריף פפל ושלא זכרו תשו' הרשב"א בס' ער"ב דמוכח בהדיא דס"ל דסגי ברוב אף לכתחלה וכ"כ בשטמ"ק לביצה ד' ד' בשם רבו גם הרב שו"מ בס' יד שאול בס' רצ"ג אות א' במדה"ב פכתב שהרב מגיני שלמה בשו"ת שבס' בית אפרים חיו"ד סי' ס"ה פלפל בדין זה אי במשהו יותר סגי או בעינן פי שנים בדוקא ושפכר עמדו בזה מוהרלנ"ח ופר"ח וכו' ושפכמה תשו' האריף

הוא בזה והביא דברי הרשב"א בסי' ער"ב דמבואר דאף בביבש וכל אהד עומד בפ"ע ואהד גדול מחברו משהו בטל ברוב עי"ש לענין אשם תלוי שלא פדברי המג"ש שמשחק בין דבר העומד בפ"ע ובין לח בלח עי"ש.

גם בבואורי הגר"א בסי' ק"ט פתב דהטור שכתב חד בתרי בטיל לישנא דגמרא דגטין ד' ד"ן נקט אבל באמת אין צריף אלא רובא וכ"כ רש"י דטעמא משום שונאמר אחרי רבים וא"כ לא בעינן אלא רובא.

והרב פרי תואר בסי' ק"ט סק"ב פתב מדאורייתא אין איסור אלא ברוב איסור אבל במחצה למחצה אין לנו ראיה לאסור ולא להתיר ואסרוהו חז"ל מספק אבל כל דהוי משהו נוסף על ההיתר מותר בלי שום ספקומעשה כל דברי הפר"ח קמו עמדו וכל החולק עליו פחולק על התורה ח"ו והדברים ברורים פאור השמש וכן מוכח מסוגיא דרוב אהד בעוף עכ"ל והנה עם פי ס' חק"ל שצינן בזכר דבר הנ"ל אמצ"א לראות מאי קאמר רב בזה.

ראיתי מ"ש מר בריה בסה"ב ישרי לב בחיו"ד מערכת הבי"ת אות י"ט ונ"ל חד בתרי בטיל לאו דוקא בתרי אלא ר"ל ברובא נאפי' עשר חתיכות של איסור בי"א של היתר בטלי כ"כ הרב החינוך מצנה שע"ב ועינן להגאון מרן אבא בס' חק"ל יו"ד ח"א סי' ק"ב שצינן בזה להשטמ"ק לביצה ד' ד' שהקריח דברוב כל דהו סגי אף אם עוף נבלה נתערב בעוף נחצי ונחלק לחתיכות אינו בטיל עכ"ל מתבאר שדעת הרב חק"ל כמ"ש בשטמ"ק וכדעת הרב החינוך הנ"ל שאם לא הנה פן דעתו א הנה מישתמיט מר בריה מאודועי לן דמר אביו חולק בזה אמנם מ"ש הרב מוהר"י פאלאג"י בס' חיים ומלה בפ"ד מהלכות מקנאות משמע שאין דעת הרב חק"ל נוחה בסברת הרב פר"ח שכתב ונ"ל ראיתי למורי הרב מר חמי בחק"ל יו"ד ח"א סי' ק"ב דהרבה להשיב עמ"ש הפר"ח סי' ק"ט דסתם רוב הוא רובא בעלמא דלא כמי שמצריף פי שנים דהינו חד בתרי ואנכי עבול"ת נ"ל להביא ראיה מדאמרינן בסו"ף יוצא דופן לענין סריס עד רוב שנותיו ופי' הראשונים דביום אהד אחר ל"ה שנים סגי ועוד ראיה ממ"ש הטו"ר ביו"ד סי' קי"א מחודש ד' אם אהיתר רבה קצת וכו' הרי רברבוי קצת סגי ודין זה הוא מסוגיא דיבמות.

וכן מתבאר מסוגיא דפ' התערבות ד' ע"ח עי"ש בפרש"י דברובא היינו רוב כל דהו גם הרש"מ בסוף מקנאות פירש מתני' דנבחים ד' נ"ו מלא מי חטאת עד שירבו דר"ל שירבו משהו וכן מדאמרינן בשבת ד' קכ"ב אם רוב עכומ"ז מותר מחצה על מחצה אסור מוכח דיותר על מחצה כל דהו חשיב רוב וכן מבואר בדברי הרשב"א בחי' לחולין ד' צ"ז בפסוגיא דכחל דכל דהוי טפי חד חשיב רוב ומותר מד"ת עכ"ל הדברים מורים דהרב חק"ל דחה סברת הרב פר"ח ומני"ר מוהרי"ף מלאף מליץ דיש ראיות לסברת הפר"ח ומי שנמצא בידו ס' חק"ל יראה אינה יכשר נאשר הוכיח הרב מוהרי"ף מההיא דמחצה על מחצה פבר הנוכחה הוכחה זו בדברי הרב פר"ח אף דלא הביא סוגיא דשבת הנ"ל הרי פבר הביא ממתני' דמקנאות וממתני' דכלאים כיעי"ש ועדיפי מההיא דשבת דהיא בריתא ועוד שלשון זה נאמר בש"ס בכמה מקומות ולאו תנא פרוקלא וראיתי מי שכתב דיש ראיה לסברת הרב פר"ח דבטפי כל דהו הוי פתרי מההיא דאמרינן בברכות ד' ג' ע"ב משמרה ופלגא נמי משמרות קרי ליה והכי נמי י"ל דחדא ופלגא נמי תרי קרי ליה

ואין מזה ראיה מפמה טעמי ואין להאריך בזה והרב מקנה אברהם באות ע"ב בדין ברנפא
בטיל הביא דברי מרן מוהריט"א בס' שמתח יו"ט ד' ט' ובסיום הלשון פתב והא דאמרין
יבש ביבש חד בתרי דל"ד בתרי אלא ברוב כמ"ש הפר"ח בס' תמ"ז סק"ט וסי' תנ"א
(צ"ל תנ"ה) סק"ד וביו"ד סי' ק"ט ושכ"כ הרשב"א בתה"ב ד' ק"ז עכ"ל סיגנון הלשון
מורה שדברי מרן מוהריט"א הם שמספים לסברת הרב פר"ח וכבר הבאתי שלמים וכן
רבים דקיימי בשיטה זו (עיין לקמן במערכת היו"ד אות מ"ב פתבתי איזה פרטים בדין
יבש ביבש חד בתרי בטיל) וכן דעת הרב מג"א בס' תנ"ה ס"ק ט"ו והרבנים פרמ"ג
ומחצה"ש שם לא פקפקו ע"ד אלא משום דנ"ל דבמים שלא לנו דהו משום חמימות
המים אולי בעיניו בדוקא תרי דבפחות מזה לא יתקרו אלא בשאר ביטול איסורין ברוב
דהוא מגזרת הפתוב סגי ברוב כל דהו ולא בעיניו כפל ועיין בחידושי מטה יהונתן ע"ד
הרמ"א ביו"ד סי' צ"ט ס"ו איסור שנתבטל וכו' חוזר ונעור וכו' והרב חינוך בית יהודה
בסי' פ' האריך קצת בעניינים אלו עי"ש, והשגתי עתה ספר יקר שערי רחמים לידידי
הרה"ג מוהר"ר פראלקו יצ"ו רב בעיקרו חברון תוב"ב וראיתי שפלפל בחכמה בעיקר
הדין חד בתרי בטיל בחלק יו"ד סי' ט' ולא פניתי פעת לעיין בדב"ק ואיה"ש אכתוב
תורף דבריו בקונטרס ההשמות (פאת השדי): פלל פ' חומרא מצינו לשון חומרא אף
בדבר שאסור מן הדין כמו שרמזתי לעיל במע' האלף אות לי"ד (בשדי חמד ח"א בחלק
הפלים) ועיין עוד במסכת נדרים ד' ז' ע"א אומר אב"י מודה ר' עקיבא שאינו לוקה
דא"כ ניתני רע"ק מחמיר עי"ש ש"מ דאי הנה תני רע"ק מחמיר הנה מצינו לפרש דלוקה
נאי לאו דמן הדין הוא נדאי דלא הנה לקי וק"ל ומ"מ מסתמא נדאי משמעות הלשון הוא
דאינו מן הדין הגמור עיין למרן חיד"א בברכ"י א"ח סי' שי"ו אות ה' ה"ד מרן החבי"ף
בס' פל החיים ד' ח"י ע"ד שו"ר בתה"ד בפו"כ סי' קס"ט ולא ידענא מה דקדק ממוהר"ם
דלא ר"ל כ"א חומרא לכתחלה דבכמה דוכתי בתלמוד אשכחן דכתב באותו לשון
להחמיר ולשון לחומרא ר"ל דאפילו בדעבד פדמוכח התם עכ"ל ובשו"ת חינוך בית
יהודה סי' פ"ד (ד"ה הפלל) הביא דברי הפו"כ ונרשם שם סי' קכ"ט והוא ט"ס ועיין
בשו"ת צ"ץ רס"י ס"ב: פלל פ"א) רב חסדא תלמיד רב הונא הנה כמ"ש הרב משק בתי
אות ת"ך בשם גדולי הראשונים אף אני אביא שכ"כ רש"י ז"ל במס' גטין ד' ז' ע"א
עי"ש ומיהו פתבו התוס' במס' עירובין ד' ס"ב ע"ב ויבמות ד' פ"ג ע"ב דלא הנה אלא
תלמיד חבר כמ"ש במש"ב שם ודברי הרב יד מלאכי באות ט"ל שכתב דר"ח הנה תלמיד
גמור לר"ה עי"ש אינם מדוקדקים דלא הנה אלא תלמיד חבר וכדכתבנא ועיין להרב
לח"מ פ"ד מהלכות בכורות הי"ד שכתב לדעת הרמב"ם דהלכה פרב הונא לגבי רב
חסדא: פלל פ"ב) חייב בדיני שמים כל מקום שאמרו חכמים פטור בדיני אדם וחייב
בדיני שמים אם תפס אי מפקינן מניה הנה מרן מוהריט"א בס' קהלת יעקב בתוספת
דרבנו במערכת העין סי' רנ"ג הביא דרש"י והגהות אנשירי בבבא מציעא ד' צ"א ע"א
סברי דלא מפיקינן מניה ושרש"ל בים של שלמה פרק ששי דבבא קמא סי' ו' מחלק
דדוקא במידי דקים ליה בדבר מניה דנה חייב הוא מן הדין רק דלא קטלינן ליה בתרי
קטלי ועבדינן לחומרא דבהא מסתבר דאי תפס לא מפיקינן דהא חייב הוא אכל בגרמא
בזיקין דאין בו חיוב מן הדין רק לצאת ידי שמים גם רש"י מודה ומזה עמד מתמיה על
הרבנים פנסת הגדולה בח"מ סי' כ"ח אות כ"ה שהביא בשם מוהר"ם מינץ דמי שחייב

בְּדִינֵי שָׁמַיִם אִם תִּפְסֵם לֹא מִפְּקִינֵן מְנִיָּה כַּנְּרָאָה דְּאִין חוֹלְק בְּזָה וְאִיָּהּ לֹא זָכַר סְבַרְת הֶרְמֵב"ן וְהַרְיב"ש וּמוֹהֶרֶש"ל וְכֵן עַל הָרַב מַחְנֵה אֲפָרִים בְּהַלְכוֹת רַבִּית (מְלוּה) ס"א ט"ו שְׁרָצָה לְלַמּוֹד מְדַבְּרֵי רַש"י וְהַג"א הַנ"ל לְשַׁאֲר דְּבָרִים כְּמוֹ בְּאַבְק רַבִּית דְּאִי תִּפְסֵם לֹא מִפְּקִינֵן מְנִיָּה עִי"ש וְגַם עַל מַה שֶּׁכָּתַב בְּכַנְסֵת הַגְּדוּלָה בְּסִי' כ"ה בְּכַלְלֵי הַקִּים לִי אוֹת ל"ד וְנ"ל יֵשׁ לְהַסְתַּפֵּק בְּמַחְלֻקַת הַפּוֹסְקִים שֶׁיֵּשׁ אוֹמְרִים שֶׁחַיִּיב לְשַׁלֵּם בְּיַדֵּי שָׁמַיִם וַיֵּשׁ אוֹמְרִים שֶׁאֵינּוּ חַיִּיבֵם אִם תּוֹפְסֵם שֶׁכְּנִגְדּוֹ אִם יָכוֹל לֹמַר קִים לִי כְּמֵאן דְּאָמַר שְׁאִתָּה חַיִּיב בְּדִינֵי שָׁמַיִם וְלֹא מִפְּקִינֵן מְנִיָּה וּמְשַׁקְלוֹל הַדְּעַת נִרְאָה דְּמִפְּקִינֵן מְנִיָּה וְאֵינּוּ יָכוֹל לֹמַר קִים לִי עַכ"ל דְּנִרְאָה מִמְרוּצַת לְשׁוֹנוֹ דְּדַבָּר פְּשוֹט הוּא דְּכָבֵא לְצִאת יְדֵי שָׁמַיִם אִם תִּפְסֵם אִין מוֹצִיאִין מִיָּדוֹ (דְּאִין כְּמִשְׁמַע לְשׁוֹנוֹ שֶׁכְּנִנְתּוֹ לְדַעַת הַסּוֹבְרִים דְּאִם תִּפְסֵם לֹא מִפְּקִינֵן מְנִיָּה) הֵנָּה גַּם עַל דְּבָרֵינוּ אֱלוֹי יֵשׁ לְתַמְנֵה פְתֻמִּיהַת מֶרֶן מוֹהֶרֶיט"א הַנ"ל: אֵיבְרָא דְּמַדְּבָרֵי מוֹהֶרֶש"ל לֹא קִשְׁיָא עֲלֵיהּוּ לְפִי מַה שֶּׁרְאִיתִי שֶׁהָרַב שָׁבוֹת יַעֲקֹב בַּח"א ס"א קמ"ו כָּתַב שֶׁחִילּוּקוֹ שֶׁל רַש"ל דְּחוּק וּבִלְשׁוֹן נוֹכַח לֹמַר כְּתוּבוֹ וְלֹא הִחְלִיט כֵּן עִי"ש וְאוֹלֵי גַם הֶרְבְּנִים כִּנְסֵה"ג וּמַחְנֵה"א הַנ"ל הִבִּינוּ כֵּן בְּדַעַת רַש"ל אִף לְדַעַתִּי הֶעֱנִיָּה מִסְתַּבְּרָא כְּדַעַת מֶרֶן מוֹהֶרֶיט"א דְּלִקְוֹשְׁטָא מַחְלִיקֵינוּ בְּהִכֵּי דְּכִינּוֹן דְּדַעַת כָּל גְּדוּלֵי הַפּוֹסְקִים וְהַגְּאוּנִים גְּבִי אַבְק רַבִּית דְּאִינָּה יוֹצֵאת בְּדִינֵינוּ וְלְצִאת יְדֵי שָׁמַיִם חַיִּיב לְהַחְזִיר הִיא דְּאִם תִּפְסֵם מִפְּקִינֵן מְנִיָּה וְכַמְבּוֹאֵר בִּי"ד ס"א קס"א כְּמוֹ שֶׁהִבִּיא הָרַב שָׁבוֹת יַעֲקֹב בְּעֶצְמוֹ שֶׁם וְכָתַב שֶׁכֵּן דַּעַת הָרֵא"ש וְשֶׁכֵּן כָּתַב הָרִיב"ש בְּסִי' שַׁצ"ב בְּשֵׁם הֶרְמֵב"ן בְּפָרְק קַמָּא דְּמַצִּיעָא גְּבִי מְנָה לִי בְּיָדֵהּ וְהִלָּה אוֹמֵר אֵינִי יוֹדֵעַ שֶׁחַיִּיב לְצִאת יְדֵי שָׁמַיִם אִם תִּפְסֵם בְּעֵדִים מִפְּקִינֵן מְנִיָּה (מַה שֶּׁאִין כֵּן בְּתַפְסֵם בְּלֹא עֵדִים שֶׁיֵּשׁ לוֹ מִיָּגוֹ וְנִשְׁבַּע שֶׁיּוֹדֵעַ בּוֹדָאֵי שֶׁחַיִּיב לוֹ וְזוֹכֵה בְּמַה שֶׁבְּיָדֵי) וְהַסְפִּים עִמּוֹ וְכָתַב מֶרֶן מוֹהֶרֶיט"א שֶׁם שֶׁכֵּן מְבּוֹאֵר בְּדַבְּרֵי הֶרְמֵב"ן שֶׁהִבִּיא הַר"ב בְּאַסִּיפַת זַקְנִים בַּפ"ק דְּב"מ ד' כ"ו ע"א בְּתוֹךְ דְּבָרֵי הֶרְמֵב"ן בְּמַה שֶׁהָאֲרִיף בְּדִין תִּפְסִית וְכִינּוֹן שֶׁכֵּן דַּעַת כָּל גְּדוּלֵי הַפּוֹסְקִים (זוֹלַת הָרֵאָב"ד שֶׁהַזְּפִיר שֶׁם) מִסְתַּבְּרָא לְהַשְׁוֹת גַּם דַּעַת רַש"י וְהַג"א לְדַעַתָּם וְהַחִילּוּק הוּא נִכּוֹן לְדַעַתִּי הֶעֱנִיָּה וְהַפְּהֵן הַגְּדוּל בְּשִׁ"ף ס"א כ"ח הִבִּיא דְּבָרֵי רַש"ל הַנ"ל וּמוֹכַח שֶׁהִבִּין שֶׁכֵּן דַּעַת רַש"ל בְּאַמְתָּ: וְלְכָל הַדְּבָרוֹת תְּמִיּהַת מֶרֶן מוֹהֶרֶיט"א הִיא תְּמִיּהָה קִיּוּמָת עַל הָרַב כְּנִסְתָּה הַגְּדוּלָה שֶׁהִבִּיא דְּבָרֵי מוֹהֶר"ם מִינֵן בְּסֵתָם וְלֹא כָּתַב שֶׁדַּעַת גְּדוּלֵי הַפּוֹסְקִים דְּבַחְיָיב לְצִאת יְדֵי שָׁמַיִם אִי תִּפְסֵם מִפְּקִינֵן מְנִיָּה וְאִתָּה תַחֲזוּהּ בְּכַנְסֵת הַגְּדוּלָה בְּסִי' ע"ה בְּהַגְּהַת הַטּוֹר אוֹת כ"ד (בְּדִין הָאוֹמֵר אֵינִי יוֹדֵעַ אִם הַלּוֹיִתְנִי שֶׁכָּתַב רַבִּינוּ הַטּוֹר דְּפִטּוֹר לְשַׁלֵּם וְאִם בָּא לְצִאת יְדֵי שָׁמַיִם יִשְׁלַם) הִבִּיא מַה שֶּׁכָּתַב הָרִיב"ש בְּסִי' שַׁצ"ב בְּשֵׁם הֶרְמֵב"ן שֶׁאִם תִּפְסֵם הַתּוֹבַע בְּעֵדִים מִפְּקִינֵן מְנִיָּה (וְשֵׁם סִיּוּם שֶׁאִין תִּפְסִיָּה מוֹעֲלַת בְּמַה שֶּׁאִין לוֹ זְכוּת אֲלָא בְּבָא לְצִאת יְדֵי שָׁמַיִם) וְלֹא הִבִּיא שׁוּם חוֹלְק בְּזָה גַּם בְּכַנְסֵת הַגְּדוּלָה יו"ד ס"א קס"א הַגְּהַת ב"י אוֹת י"ז כְּתַב וְנ"ל (עַל מַה שֶּׁכָּתַב מֶרֶן בְּב"י בַּד"ה וְכָתַב הָרֵאָב"ד וְכו') שֶׁכָּתַב הָרִיב"ש שֶׁלֹּא הוֹדוּ לוֹ לְהָרֵאָב"ד אֲלָא אִי תִּפְסֵם לְנֵה מִפְּקִינֵן מְנִיָּה) נִרְאָה פְּשוֹט דְּאִין הַלָּהּ יָכוֹל לֹמַר קִים לִי כְּהָרֵאָב"ד בְּזָה דְּהוּא יָחִיד אֲצֵל כָּל שַׁאֲר רַבּוֹנְאִתָּא אֲבָל רְאִיתִי לְרַב הַחֲסִיד מוֹהֶר"א מוֹטֵל בְּתַשׁוּבָה כ"י נִסְתַּפֵּק דְּאוֹלֵי יָכוֹל לֹמַר קִים לִי כְּהָרֵאָב"ד כִּינּוֹן שֶׁבָּא לְבַטֵּל הָאִיסוּר שֶׁלֹּא יִקַּח הַמְּלוּה רַבִּית וְעִינֵן כְּהַרְשָׁד"ם חִי"ד ס"א ס"ב עַכ"ל דְּמַתְּבָּאֵר מְזָה דְּנִקְיֵט עֵיקַר דְּבִמִּידֵי דְּחִיבוֹ מִשׁוּם לְצִאת יְדֵי שָׁמַיִם אִי תִּפְסֵם שֶׁכְּנִגְדּוֹ מִפְּקִינֵן מְנִיָּה: וְהַגְּאוּן הַר"י בְּתַנּוּמִים ס"א כ"ח סק"ד הָאֲרִיף בְּזָה לְדַחוֹת דְּבָרֵי הָרַב שָׁבוֹת יַעֲקֹב וְגַם בְּדַבְּרֵי רַש"ל שֶׁקִּיל וְטָרִי וּמְסִיק דְּבָקִים

ליה בדרבה מהני תפיסה ובשאר דוכתי לא מהני תפיסה כמ"ש מוהרש"ל וכתב שכן הספים בתשובת חות יאיר סי' מ"ד (ספר חות יאיר אין אצלי אמנם השגתי פעת ספר דברי גאונים לרב גדול בדורנו אבד"ק סיגוט יצ"ו וראיתי שבכלל ט"ו אות ט"ו הביא תורף דברי הרב בזה עי"ש) וכתב דיש ראיה לסברת רש"ל לחלק בין לצאת ידי שמים בקים ליה בדרבה מניה לשאר דוכתי עי"ש וקרב משנה למלה בהלכות מלה ולנה פרק ד' סוף דין ו' (בד"ה פתב מוהרשד"ם) פתב שכל הפוסקים חולקים על מה שסובר הראב"ד דבאבב רבית אי תפס לא מפיקינן ומצא חבר לסברת הראב"ד מר ניהו הראה בספר החינוך מצוה שמ"ד (ט"ס הוא ודבריו הם בסוף מצוה שמ"ג) שפתב בלי חולק דאם תפס אין מוציאין מידו ומכל מקום אין המוחזק יכול לומר קים לי פהראב"ד והרא"ה עי"ש: וראיתי להרב ראש משביר בח"ב סי' ד"ן שעמר לבאר בדבר שחייב לצאת ידי שמים ותפס שפגדו אי מפיקינן מניה וכתב שהרב בית יעקב בסי' ס' סובר דמפיקינן מניה ותמה עליו מסברת רש"י והג"א ומוהר"ם מינץ הג"ל דסברי דאין מוציאין מידו ושוב הביא דברי רש"ל ושבבות יעקב הג"ל וגם הביא סברת הראב"ד דאי תפס באבב רבית אין מוציאין מידו וכתב שהרב פנסת הגדולה בח"מ ח"ב (אין מצוי אצלי) בסי' שפ"ו אות צ"ה פתב בשם הרדב"ז בח"ב סי' רפ"ד גבי גרמא בנזיקין שחייב בדיני שמים שאם נתן אין מוציאין מידו וכן פתב הרב המאירי בחידושו לסנהדרין בפרק הנשרפין דגרמא בנזיקין חייב בדיני שמים (כן פתוב בראש משביר ולפי הנראה יש חיסור לשון במה שפתב בשם הרב המאירי וצריך למלאות הדבור ושיהא מכונן למה שפתב בשם הרדב"ז) שוב פתב בשם רב אחד הוא אהרן דמדברי הרדב"ז אין ראיה דלא פתב אלא באם נתן מדעתו אבל אם תפס שפגדו יודה לדעת הראשונים שפתבו דמוציאים מידו והביא מה שפתב הרב מחנה אפרים שפראה לו עיקר דאם תפס לא מפיקינן מיני' ושלם סמך על זה במסקנתו וכו' וסיים ושמעתי מפי החכם המרום משלי שלמה שהרב פהונת עולם הביא חבר לסברת הראב"ד הוא הרא"ה בס' החינוך דיכול לומר המוחזק קים לי וכו' עכ"ל וס' פהונת עולם אין אצלי ואם הרב היה רואה דברי הרב משנה למלה הג"ל מסתמא לא היה מחליט לומר דיכול המוחזק לומר קים לי: שוב ראיתי שהרב מטה אהרן בכללי הגימ"ל (גרמא בנזיקין) בדרף ס"ד סוף ע"ב הבין מדברי הרדב"ז שהביא בכנסת הגדולה הג"ל שבכל דבר שחייב לצאת ידי שמים אם תפס לא מפיקינן מניה ותמה עליו שסברתו היא היפה סברת הרמב"ן והריב"ש וכו' וכן דעת כל הראשונים זולת הראב"ד וכו' ודקדק מדברי הר"ן שהביא באס"ז בפ"ק דמציעא ד' ס"ה שסובר פדעת הראב"ד וכתב בדרף ס"ה ע"ב (ד"ה ומעתה) שיכול המוחזק לומר קים לי פסברת הראב"ד והרא"ה והרדב"ז והר"ן דלא מפיקינן מניה ושוב פתב דאין ראיה מדברי הרדב"ז שלא פתב פן אלא באם נתן מדעתו וכו' ובדרף ס"ד ע"ג תמה על מה שפתב בכנסת הגדולה שפדברי הרדב"ז פתב הרב המאירי וקרי לא הוזכר בדברי הרב מאירי מאם תפס אי מפיקינן מניה דלא פתב אלא דחייב לצאת ידי שמים ובד' ס"ו ע"ב פתב למסקנא דיכול המוחזק לומר קים לי פהראב"ד והרא"ה והר"ן ומוהר"ם מינץ והרדב"ז שהביא הכנה"ג סי' שפ"ו וכמו שפסק בשבבות יעקב על פי תשובת מוהר"ם מינץ אלא שלא זכר שכן דעת הראב"ד והרא"ה והר"ן ומה שהשיג בס' תפארת צבי סי' כ"ח על השבבות יעקב לא דק והעיקר פדברי הרב שבבות יעקב ולא ידעתי למה חזר וצריך

דעת הרדב"ז לסברת הראב"ד אחר שכתב בדרך ס"ה שלא כתב הרדב"ז פן אלא במי
שנתן מדעתו ולא במי שתפס שפנגדו והוא חילוק נכון ומדוק דק בלשון הרדב"ז והוא
עצמו כתב (בד"ה ודבר זה) שמדברי הרמב"ן יש ללמוד חילוק זה ע"ש ואף שהרב
משנת ר' אליעזר בא"ח סי' ע"א (בד"ה הרי) הבין בדעת הרדב"ז הנ"ל שסובר דבחיוב
בדיני שמים אם תפס אין מוציאין מידו והוכיח מדברי הרב מוהרש"ך שהביא שם שחולק
בזה וסובר דמוציאין מידו הנה הוא לא ירד לדקדק בדברי הרדב"ז ומשמע ליה שפונתו
שאם תפס אין מוציאין מידו וכמו שהיה סבור מתחלה הרב מטה אהרן אכל אחר שיירד
לדקדק בלשון הרדב"ז דלא כתב אלא בנתן מדעתו לא ידעתי למה חזר בו ועיין בענין
זה להרבנים חשק שלמה בסי' כ"ה בכללי הקים לי אות מ"א ובדבר משה ח"ג ח"מ
סוף סי' י"ט (שציינו שם) ואהל יעקב במערכת התי"ו אות ח' וכתב שהרב מטה שמעון
בסי' כ"ח האריך בענין זה ובס' מנחת זכרון במערכת התי"ו ד' ע"א ע"ב ציין חקרי לב
ח"מ סי' ס"ט ומאמר המלך ד' ק"ו ע"א ואין גם אחד מצוי אצלי ועיין להרב משנת ר'
אליעזר בח"א סוף סי' ע"א פרי עץ חיים ד' מ"ד ע"ב ובמה שכתב על דבריו הרב חשק
שלמה בסי' א' אות י"ז מלא הרועים בסוף מערכת הקו"ף ואחר זמן השגתי ס' פתחי
תשובה על ח"מ וראיתי מה שכתב בריש סי' כ"ח ע"ש ובס' דברי גאונים בכלל ט' ד'
ט' ע"ג אות ו' ציין שמן רוקח ח"א סי' מ"ה וסי' פ' ובח"ב בבניאורו לח"מ סי' כ"ח וקצות
החשן שם ובכלל קי"ב אות י"ב ציין לעיין בקצה"ח סי' ע"ה סק"ד ובנתיבות שם
בחידידושים ס"ק י"ט ובאסיפת זקנים לבבא מציעא ד' צ"ז ע"ב (ד"ה ביום): והנה דעת
הרב שבות יעקב שם לחלק בענין זה בין היכא שמה שחייב לצאת ידי שמים הוא מדרבנן
פגון באבק רבית וכן בכל הני גרמא בגזיקין דפרק הכונס שמן התורה פטור גם בדיני
שמים רק שחכמים אמרו שחייב לצאת ידי שמים אף אם תפס מפיקינן מניה אבל בכובש
עדותו דחייב בדיני שמים דבר תורה פדכתיב אם לא יגיד ונשא עונו וכן היכא דפטור
משום דקים ליה בדרבה מניה דחייב מן התורה בדיני שמים ודאי דעת רש"י והא"ז עיקר
דאי תפס לא מפיקינן מניה וכתב שבספרו משפטי יעקב כתב פן להשוות דעת פל גדולי
הפוסקים בלי מחלוקת פלל אמנם הרב דבר משה בח"ג סוף סי' י"ט השיג עליו שהרי
באבק רבית דרבנן דעת הראב"ד שהביאו הרא"ש ומר בריה בטור יו"ד סי' קס"א דאם
תפס לא מפיקינן מניה וכן השיג עליו הרב מטה אהרן בד' ס"ו ע"ב (בד"ה אף) שהרי
דעת הראב"ד והרא"ה בס' החינוך מצוה שמ"ג והר"ן באבק רבית דאי תפס לא מפיקינן
מניה ומרן חיד"א בברכי יוסף סי' כ"ח אות ה' הביא מה שכתב בשבות יעקב דבחיוב מן
התורה לצאת ידי שמים לא מפיקינן מניה (וכתב שצריך להתנישב בדבר) ואילו החלוקה
דבחיוב מדרבנן מפיקינן מניה השמיט לגמרי ע"ש וכבר פתבתי למעלה (בד"ה והגאון)
שבתנאים חלק על השבות יעקב וסובר שאין חילוק בין חייב לצאת ידי שמים מן התורה
לחייב לצאת ידי שמים מדרבנן וזולת קים ליה בדרבה מניה אם תפס מפיקינן מניה ובס'
דברי גאונים בסוף פלל ע"ו ע"א הביא הכרעת הרב שבות יעקב הנ"ל ולפי הנראה אין
נמצא אצלו ס' אורים ותומים ולכן לא הזכיר שחולק עליו אף קצת תימה שלא הביא מה
שכתב בברכ"י אות ה' שצריך להתנישב והוא מזכיר באותה האות את ס' ברפי יוסף
ע"ש וראיתי בשו"ת הרב מוהרי"ן יפה בחלק ח"מ סי' א' וסי' ב' שהאריך בדינים אלו
ולא יכלתי כעת להתבשרם בדב"ק לה נא ראה: ובכל מקום שאמרו חכמים שחייב בדיני

שמים פתב הרב כנה"ג בח"מ סי' כ"ח אות כ"ג ונ"ל כל מי שחייב בדיני שמים אין כופין לו לשלם כדי לצאת ידי שמים אמנם צריף להודיעו דרף תוכחה ומוסר ועצה טובה בינו לבינו שיצא ידי חובתו אם לא יקבל יאמר הדין שרוצים להכריז עליו בבית הפנסת האי גברא פלגיא חייב בדיני שמים מחמת שגגה הפסד ממון לפלוני ולכן צריף שיסיר מעליו חיוב זה ועונש מדיני שמים וירצה לפלוני שגגה היגד הר"מ מינץ סי' ק' נראה מדבריו דזולת זה אינם דוחקים אותו כלל.

אמנם הרב חשק שלמה הביא (שם באות ט"ו) משם הרב תורת חסד סוף סי' קנ"ג אף שפטור מדיני אדם מפל מקום כופין אותם בתחלה שיעידו ככל מי שחייב במצנת עשה ואינו רוצה לעשות שפופין אותו עד שתצא נפשו ועם כל זה אם לא העיד ובגרמתו הפסיד חברו פטור מדיני אדם וכו' וצ"ע לעיני משאת משה ח"א ח"מ סי' ס"ג דף קס"ה ע"ד ואינו מצוי אצלי לראות דב"ק ותמיה לי שהיה לו להביא דברי הרב מוהר"ם מינץ לחולק בזה מדבריו נראה דאין כופין אותו כלל גם מן חיד"א בבכ"פ יוסף סי' כ"ח אות ו' הביא דברי הרב תורת חסד וצ"ע משאת משה ולא זכר דברי הרב כנסה"ג בשם הרב מוהר"ם מינץ הנ"ל ובס' דברי גאונים ראיתי שכתב בכלל ל"ד ד' ל"ב ע"ב סק"ד בשם הרב חות יאיר סי' ס"ה דהאומר לחברו טמא מטומא וכו' אין בלשונות אלו דין פושט על פי דת רק לצאת ידי שמים אבל אין בית דין כופין אותו וכו' נראה שפובר פדעת הרב מוהרי"מ הנ"ל דמשום חיוב דבדיני שמים אין בית דין כופין: כלל פ"ג) ר' חייא אינו תנא שלא הוזכר במשנה ולא בבב"תא אלא שחשוב כתנא ויכול לחלוק אמשנה וברייתא פן כתב הרב מקנה אברהם בח"ב אות שפ"ז בשם בה"ע ש"ב פ"ב וכתב לזה ועיין הרשב"א בחידושו לברכות ד' ל"ו ע"א דר' חייא ור' שמעון ברבי תנאי גינהו ופליגי ושפן כתבו בתוס' ישנים ליומא ד' ז"ן דר' יאשיהו ור' יונתן היו תנאים אחרונים כר"ח ורשב"ר ולא ידעתי פונת ציונו לדברי הרשב"א ותו"י דאם פונתו לומר שהם חולקים וסברי שהוא תנא שפן כתבו מפני ששהוא תנא הוא ודאי ליתא דנוכל לומר דמה שכתבו שהוא תנא פונתם שיפה פחו לחלוק אמשנה וברייתא ובזה גם הבה"ע מודה פדכתב להדיא ואם פונתו לסייע לבה"ע במה שכתב דיכול לחלוק שפן דעת הרשב"א ותו"י הנה ליה למיסיעיה מש"ס ערוף בפ"ק קמא דמציעא ד' ה' ע"א מתניתין קרמית עליה דר' חייא ר' חייא תנא הוא ופליגי ובעיקר דברי בע"ה דר"ח לא הוזכר בבב"תא תמיה לי דהרי מצינו שהוזכר בבב"תא בנדה ד' י"ד ע"א ת"ש דתנאי בדקה בעד שאינו בדוק וכו' ר' אומר וכו' ור' חייא אומר טמאה משום פתם וכו' עי"ש סיום הבב"תא וצ"ע.

ענה השגתי ס' ה"ע עם פללי מן ויבין שמועה וראיתי להרב יבין שמועה שהקשה דמציו בפ"ק קמא דחולין ד' ט"ו דאמר רב פהנא השוחט במקושר רבי פוסל ור' חייא מכשיר ומוכיח מדברי רש"י ומן בכלליו דלאו מימרא היא אלא ברייתא עי"ש והא דידן עדיפא שהיא ברייתא בלי פקפוק ולא זכרונה שרים.

ועיין לדיין ר"ג הרב הפניה לס' ימי שלמה בד' קי"ח ע"ב ויש לפקפק בדבריו ואתה תחזה: כלל פ"ד) חזקה אין אדם פורע תוף זמנו עכשיו שפנהג הסותרים שמי שמקדים לפרוע תוף זמנו עושין דיסקואינטו (פלומר שפוחת ממנו אינה סף) אם נאמר חזקה זו (או לא) פיון שיש לו רינח עיין להרב מטה שמעון סי' ע"ח הגהט"ו אות ו' מ"ש בשם

מוהראנ"ח ועיין למוהרימ"ט ח"מ סי' קכ"ד בזה שוב ראיתי שפּכּר רמזם הרב פּנסת הגדולה בהגב"י אות ד' פּן פּתב הרב משנת ר' אליעזר בח"ב בּזכּרונותיו בּמערכת המ"ם אות ל"ח ואין אצלי ס' מטה שמעון והרב יפה ענף בּמערכת הבי"ת ד' ט' אות פ"א פּתב וז"ל היכא דבצרי ליה מחובו לא אמרינו חזקה אין אדם פורע וכו' פּני משה ח"א סי' ו' ועיין מט"ש (הנ"ל) בית אברהם ד' קפ"ט עכ"ל וגם ס' בית אברהם אין אצלי לראות מאי אמור רבנו בזה וממה שסיים בּיפה ענף שם בשם הרב מטה שמעון בח"ג בתשובה סי' ל"ב וז"ל והיינו דוקא היכא שהם בעיר אחת אבל פּשהלה לעיר אחרת לא שכיח שפּרע דיסקואינטו עכ"ל משמע קצת שדעת הרב מט"ש פּדעת הרב פּני משה דהיכא דבצרי ליה מחובו לא נאמרה חזקה זו אף אולי פּונתו לומר דאף למי שסובר דלא נאמרה חזקה זו היכא דבצרי מחובו מכל מקום כשאין בעיר אחת מודה ומה שציין הרב משר"א לדברי הרב כנה"ג באות ד' עיינתי שם וז"ל המקבל עליו מעות לתת רינח קצוב בכל שנה אם מעט ואם הרבה יש להסתפק אי אמרינו ביה חזקה מוהראנ"ח ח"א סי' ט"ו ומדברי מורי הרב בחלק ח"מ סי' קכ"ד נראה דפשיטא ליה דלא אמרינו חזקה עכ"ל ואם שאין דבריהם אמורים לענן דיסקואינטו דמייירי הרב מט"ש מכל מקום פּתב הרב ללמוד מדבריהם לנדון זה דלהרב מוהרימ"ט לא אמרינו באיסקואינטו חזקה זו דיש לומר דכדי להרויח האיסקואינטו פורע בתוך זמנו כמו בּמי שקבל מעות ליתן רינח בכל שנה שסובר דלא אמרינו חזקה זו אלא אמרינו דכדי להרויח שלא ליתן רינח פורע בתוך זמנו (דברי הרב מוהרימ"ט הם בד"ה ויש לתמוה עי"ש קרוב לסופו) ולהרב מוהראנ"ח ספיקא הוי כמו במקבל מעות ליתן רינח ודברי הרב מוהראנ"ח הביאם בכנה"ג שם באות ו' בזה הלשון אם קבל עליו לתת שיעור קצוב בכל פה שנים ואפילו יחזירם תוך הזמן אל יחסר הסף הקצוב ודאי לא עביד איניש דפרע בגו זמניה אבל אם קבל עליו שאם יחזיר המעות קודם הזמן ינפה מהרינח לפי רוב השנים ולפי מיעוט השנים יש להסתפק מוהראנ"ח ח"א סי' ט"ו עכ"ל ובכיוצא לזה הוא שפּתב הרב כנסה"ג באות ד' שנגראה מדברי הרב מוהרימ"ט דפשיטא ליה דלא אמרינו חזקה זו דכיין שיש לו רינח בּמה שפּחזיר תוך זמנו עביד דפרע גו זמניה.

והוא הדין להיכא דבצרי מהחוב והרב פּתחי תשובה בסי' ע"ח הביא באות ג' תשובת הגאון חת"ס בחלק ח"מ סי' קמ"ד (בד"ה ועל השלישית) בשטר עיסקא הנהוגים דרב אחד אמר דיכול לומר פּרעתי בתוך הזמן שמרויח בזה שלא ליתן לו הרינח שנתחייב ליתן והחת"ס חלק עליו וכו' עי"ש ומקורו נדפס ס' גחל יצחק ח"ב למאור עיינינו הגאון מקאווניא יצ"ו וראיתי שפּסי' ע"ח סעיף ב' ד' נו"ן ע"ב האריף מאד בדין השטר עיסקא הנהוגים עתה אם יכול לומר פּרעתי ופּלפל הרבה בדברי הרב חתם סופר ובדברי הרב מוהרימ"ט והעלה דהעיקר כמו שפּתב הרב אחד שהובא בחת"ס וכסברת הרב מוהרימ"ט דכל שיש לו רינח עביד דפרע גו זמניה ושפּן פּתב בתשובת הר הפּרמל בחלק ח"מ סי' כ"ה וכל זה דוקא בחוב ברור אבל אם אין החוב ברור דיינינו לחזקה זו אף היכא דאיכא רינח עיש"ב.

ובס' דברי גאונים להרה"ג חיים אריה פּהנא אבד"ק סיגיט יצ"ו פּלל ט"ל אות ב' הביא דברי הרב פּני משה סי' ו' הנ"ל דכשטוען דפרעו תוך הזמן לפי שהמלנה מחל לו איזה זהובים מהחוב עבור זה נאמן ולא אמרינו אין אדם פורע תוך זמנו כיון שהרויח קצת

בפרעון והקשה על זה אם פן לעולם יהא נאמן לומר פרעתי בתוך זמנו במיגו דאי בעי אמר פרעתיך בתוך הזמן לפי שמחלת לי אינה זהובים דהא קי"ל בסי' ע"ח דבייש לו מיגו נאמן אף בתוך זמנו וסיים דיש ליישב קצת על פי מה שכתב בקצות החשן שם סק"ח אלו דבריו יצ"ו ואין ס' קצה"ח מצוי אצלי אף לענ"ד במחכתה"ר עיקר הקושיא לימא ואין זה מיגו והמענין יבחר וכתב שם (בדברי גאונים אות ו') בשם שער משפט סי' ק"ח ס"ק ח' שפסק בשטר עיסקא או פקדון שטוען המקבל בתוך זמנו החזרתי דאינו נאמן במיגו דנאנסו ובאות י"ג פתב בשם הרב ישועות יעקב ריש סי' ע"ח דלפי מה שכתב הרב מוהרימ"ט דכשנותן עבור ההלואה דבר מועט לצדקה בכל חדש עביד דפרע החוב תוך זמנו כדי שלא יצטרך ליתן לצדקה דכל שמרויח קצת על ידי הפרעון עביד דפרע תוך זמנו לפי זה בשטרי עסקי דינן אפשר לומר דלא שניף סברא דאין אדם פורע תוך זמנו ואם נתחייב במתנה ליתנה לזמן לא אמרינו בזה חזקה זו פן כתב הרב מזל שעה דף ע"ט ע"ד והרב יפה ענף ד' ט' אות פ"ב ציין שו"ת פ"מ ח"א סי' ו' ובני יעקב בהגהותיו סי' ע"ח ותשו' הרא"ש פ"ל ק"ה סי' ד' ועוד פתב כמה חידושי דינים בחזקה זו עי"ש עד אות צ"ד: ולא אמרינו חזקה זו אלא פשאומר שפרע מעות אבל בסחורה לא כן פתב הרב יפה ענף ד' ט' אות פ"ט בשם הרב מוהר"א ששון סי' ע"ד וציין לעיין בזכרונות אות חזקה ופ"מ ח"ג סי' ל"ז ובית ישחק דף קכ"ז גם מרן חיד"א בשו"ת ברכה ח"מ סי' ע"ח פתב סחורה עביד דפרע איניש גו זימניה מוהר"א ש"ס סי' ע"ד ועיין פ"מ ח"ג סי' ז"ל עכ"ל ואין גם אחד מצוי אצלי לראות אם הם מספיקים לדברי מוהר"א ש פי ראיתי להרב מחנה אפרים בהלכות גביית חוב סי' ו' שכתב על דברי מוהר"א ש ולע"ד אין נראה פן וכן יש לדקדק מתוך דברי הרשב"א שהביא ה"ה בפ"י מהלכות מלנה דין כ' וז"ל ואין דינם מחנור בעיני שקביעות זמן פרעון לתועלת הלנה הוא שאין המלנה יכול לכופו בנתיים אבל אילו בא לנה לפרוע בנתיים פורע שאין אדם עשוי לפרוע תוך זמנו אמרו ולא אמרו אין אדם רשאי לפרוע תוך זמנו וציין מוהר"א אדרבי סי' קי"ג ובמעשה אברהם ח"מ סוף סי' ל"ד הביא סברת הרב מוהר"א ששון בסניגון אחר וז"ל פתב הרב מוהר"א ש בסי' ע"ד דהא דאמרינו חזקה אין אדם פורע תוך זמנו היינו דוקא במלנה וכינצא שנתחייב לפרוע דמים אבל נתחייב ליתן סחורה לא עכ"ל וכן הם דברי הרב מח"א שם ומשמע דדוקא פשהתחייבות הנה ליתן סחורה הוא דלא אמרינו חזקה זו אבל אם היתהתחייבות הנה לשלם מעות והוא אומר שנתן לו בתוך זמנו סחורות כדי חובו אמרינו בזה חזקה אין אדם פורע בתוך זמנו דלא כמו שכתב בשמו הרב יפה ענף ה"ל וצריך לעיין בדברי הרב מוהר"א ש בגופן שלהן: ואם טוען הלנה שפרע בתוך זמנו לפי שרצה לפרוע זוי זוי להקל מעליו הפרעון אי אמרינו בזה חזקה זו הנה הרב פתחי תשובה בסי' ע"ח אות ב' הביא מחלוקת דבס' ברית שלום פסק דבטוען פרעתי זוזא זוזא תוך הזמן לא אמרינו חזקה זו ושבס' באר יעקב דחה דבריו והוכיח מהש"ס בהיפך ושבו"ת שמן רקח דחה דברי הרב באר יעקב עי"ש ואין פל כף הכרע בדבריו אף מסקנת הרב שמן רוקח לדינא וספר שמ"ר אין אצלי אף ראיתי בס' היקר דברי גאונים בכלל ט"ל אות ג' שכתב מפורש שהספמת השמן רקח היא פדעת הברית שלום ה"ל: ובעיקר פללין ראיתי לרבינו הרדב"ז שם בתשו' החדשות שני פתובים המכחישים זה את זה דבסי' רכ"ו נשאל על ראובן שנתחייב מנה לשמעון בב"ד

וקבעו לו זמן ותבעו במישלם זימניה וטען פבר פרעתי והשיב שאם יש בידו פסק דין
אפילו אחר זמנו אינו יכול לומר פרעתי ואם אין בידו פסק דין נאמן לומר פרעתי דמצי
למימר איתרמי לי זוזי וכו' והיגו פסקרת אביי ורבא בבבא בתרא ד' ה' ע"א דלית להו
חזקה דאין אדם פורע תוך זמנו ואילו שם בסי' הר"ן כתב וז"ל אבל בתוך הזמן פשיטא
דכותבין לו דאין אדם פורע תוך זמנו ע"כ והרב מעשה אברהם בח"מ סי' מ' תמה על
דבריו שבסי' רכ"ו שהם היקף המסקנא דנקיטין כר"ל וכו' ואם היה רואה דבריו שבסי'
הר"ן היה מגדיל תמיהתו שדבריו סותרים וצ"ע לכאורה שוב התבוננתי דלא קשיא
דבסי' רכ"ו מייגרי בתבעו אחר זמנו (ומה שפכת ותבעו במישלם זימניה פונתו אחר
שנשלם זמנו) וטען פבר פרעתי פונתו בתוך הזמן ובעיא היא בש"ס אי אמרינן מה לו
לשקר במקום חזקה ולא איפשיטא וכינן דלא איפשיטא דינא הוא דלא מפקינן ממונא
אלא מישתבע היסת ונפטור ולכן כתב בסי' רכ"ו דאם אין בידו מעשה בית דין יכול לומר
פרעתי ונשבע היסת ונפטור אף דנקיט טעמא דאביי ורבא איתרמי לי זוזא וכו' לאו
למימרא דנקיט פנותיהו לגמרי אלא בכי האי גוונא דתבעו אחר זמנו קאמר דמצי פטר
נפשיה ואמר דאיתרמי ליה זוזי וכו' אבל אם יש בידו פסק דין הרי יכול לומר לו פס"ד
בידי מאי בעי ומשום הכי אינו נאמן הלנה לומר פרעתי תוך זמני כן נראה לי הדל פננת
רבינו הרדב"ז ולא קשיא קושית הרב מעשה אברהם ונדחק לומר דט"ס הוא ואף גם
זאת לא עלתה בידו כיעי"ש: ואם חזקה זו היא דוקא בלנה מישאל או אף בלנה מעכומ"ז
אמרינן דאינו פורע תוך זמנו הנה מרן חיד"א בשו"ת פרי מגדים ח"מ סי' ע"ח כתב דהרב
בית חדש בסי' ק"י ס"ו סובר דגם בישאל שלנה מעכומ"ז איתא להאי חזקה דלא פרע
בגו זימניה ויש מי שהקשה עליו מדברי הרשב"א סי' אל"ף ע"ג עיין בדברי הרשב"א
ודו"ק ובספר זכרנו לחיים ח"א דף ע"ב אות י"ג הביא דהרבנים אורח משפט בסי' ע"ה
הגהות הטור אות ג' והרב בעל ספר זכר דבר בחידושו פתיבת יד המה ראו כן תמהו
דאין מדברי הרשב"א שם שום הוכחה שלא פדעת הרב ב"ח והרב זכר דבר כתב שהרב
פרח מטה אהרן בח"א סי' ק"ה פסק פהרב ב"ח ושפן נראה מתשובת הרב מוהרש"ך
בח"ב בנאספות סי' כ"א ושהרב בית אברהם בסי' ע"ח כתב להוכיח שלא פדברי הרב
ב"ח ממה שכתב מרן הב"י בסי' גר"ן סעיף ל"ה דשכיב מרע שאמר תנו הלואתי לפלוני
דקנה בהלואת ישראל אבל בהלואת עכומ"ז לא קנה המקבל דלא סמךא דעתיה דמקבל
דשא לא ירצה לפרעו אשר פיהם דב"ש וכינן דטעמא משום אשר פיהם דב"ש הוא
אתאן למה שכתב הרשב"א ח"א סי' אל"ף ע"ג דאפילו יש עדים שראו הקנן ואמר
פרעתי אפילו תוך זמנו נאמן משום דריע טענתיה דמלנה כשלא הוציא את השטר וכתב
הרב זכר דבר שאין דבריו מוכרחים חזק דהרב ב"ח סי' גר"ן בדין הנ"ל לא סבירא ליה
טעם הסמ"ע ועוד דאין מהרשב"א הכרח דשאני התם דאיכא ריעותא בגוף ההלואה שלא
הוציא את השטר ואין לה ריעותא גדולה מזו ומשום הכי אמר חזקה דאין אדם וכו' מה
שאין כן בלנה מן העכומ"ז דמצד ההלואה אין שום ריעותא לפנינו ולכן היה נראה לו
פשוט לפסוק פדעת הרבנים בית חדש ומוהרש"ך ופר"ח מטה אהרן: שוב הוגד לו בשם
רב אחד בדורו שכתב דמדברי הרמ"ה בחידושו לכתרא דף פ"ד ע"א מוכח להדיא
דלגבי עכומ"ז ליכא להאי חזקה דאין אדם פורע תוך זמנו ואם כן יש לומר לאידך גיסא
דלית לן למנקט פדעת הרבנים הנ"ל דקרוב לשמוע שאם היו רואים דברי הרמ"ה היו

מבטלים דעתם וקהל לבו מהסם בזה עד שמצא להרשב"א בחלק רביעי סי' קס"ה שפכתב
חזקה זו גם בלנה מעכומ"ז וחקר הדין פדברי הרבנים ב"ח ומוהרש"ך ופמ"א וכן עיקר
אלו תנרף דב"ק: ובעיקר חזקה זו האריף גאון עזנו מופה"ד והדרו מוהרי"ץ אלתנן יצ"ו
בספר נחל יצחק ח"ב בסי' ע"ח בכמה פרטי דינים בזה ובפרטות אם במי שפרע מקצת
חובו בתוך זמנו (שגם המלנה מודה בזה) נמי אמרינו על השאר החזקה דאין אדם פורע
בתוך זמנו עיין בדב"ק: ומי שקבע זמן לפרעון חובו אחר הפסח דקים לן בח"מ סי' מ"ג
דאחר הפסח מיקרי עד שיעברו מחצה הימים שבין פסח לעצרת והיינו שמיום ראשון
שאחר הפסח עד מחצה הימים שבין פסח לעצרת נקרא אחר הפסח ואם טען שפרע תקף
ביום שאחר הפסח פתב ידידי הגאון מלפיאל צבי הלוי יצ"ו אבד"ק לאמזא בסה"ב דברי
מלפיאל ריש סי' ח"ן שיש לדון דלא מיקרי פורע תוך זמנו פינון שגם אותו היום נכלל
במה שאמר לפרוע אחר הפסח כי זה היום גם כן הוא אחר הפסח אלא שיש לומר פינון
שאין המלנה יכול לתובעו עד שיעברו מחצה הימים שבין פסח לעצרת אם כן יש לומר
חזקה אין אדם פורע כל זמן שאין הלנה יכו לתובעו ועיין בסי' ע"ח בזה ולכאורה נראה
דדמי לאומר פרעתי ביומא דמשלים זמניה תקף בבוקר שנגחלקו בזה הפוסקים בסי' ע"ח
ונפקא מינה מזה גם כן למי שלנה לשלם תוך משך שנה ולא הגביל הזמן דוקא לסוף
שנה דיש לומר גם כן דלא מיקרי תוך זמנו דכל השנה הוי ביומא דמישלם זמניה וכן פתב
הטורי זקב סי' ע"ג שהקובע זמן בחנוכה הוי כל ימי חנוכה ביומא דמישלם זמניה עכ"ד
יצ"ו: וחקר רב אהד יצ"ו הובא בקובץ פנסת חכמי ישראל בקונטרס רביעי שגדפס
עתה (תרנ"ה) בסי' ע"ח אם גם בשאלה אמרינו חזקה אין אדם משיב שאלתו תוך זמנו
ורצה לפשוט מטעם שכתב הסמ"ע בריש סי' ע"ח ובס"ק י"ט בעיקר הדין
בהלואה דאמרינו אין אדם פורע תוך זמנו דהוא משום דגלי דעתיה שהמעות צריכות לו
עד סוף הזמן ובתוך הזמן לא יקה לו להשיב חובו וכו' והרבה להשיב על דברי הרב
הסמ"ע ולא פניתי לעיין בדב"ק ואתה תחזו: פלל פ"ה) חזקה במה שנגחלקו התנאים אי
בתרי הנה חזקה או בתלת האריף בזה מרן חיד"א בברכי יוסף אבן העזר סי' ט' אות ז
ועיין להרבנים יד דוד (ליו"ד) סי' פ"ד ד' ס"ט ע"ב זרע אמת ח"ב סי' קמ"ז (ד"ה זאת
נעוד) צפיחת בדבש סי' מ"ב צמח צדק החדש בחלק יו"ד סי' ג' אות ז שואל ומשיב ח"א
סי' רס"ט ובדעת הרשב"א עיין להרב בית חדש ביו"ד סוף סי' ק' ועיין מה שרשמתי
בכלל זה במערכת הה"א אות ק"א (בשדי חמד ח"א בחלק הפללים) ובשו"ת הרב רמ"ץ
יו"ד סי' ד' אות ח' ובספר פנסת הגדולה החדש בספר שני סוף צד מ"ב ובספר שלישי
צד חמשים אות ב' אמרי הצבי בפרק שני דבבא קמא אות י"ז אורי וישעי סי' מ': כלל
פ"ו) חזקת שלים עושה שליחותו הגאון מלא הרועים במערכת שלים לרגל המלאכה
אשר לפניו ביאר מי ומי הסוברים דסמכינן אחזקת שלים עושה שליחותו במידי
דאורייתא ועל ר' יוחנן וריש לקיש סגר עליהם המדבר ומצאתי למרן מוהריט"א בס'
קהלת יעקב במערכת המ"ם סוף אות ר"ה שהכריח דסברו פרב נחמן דלא אמרינו
בדאורייתא חזקת שלים עושה שליחותו: ובעיקר פלל זה אם יש לחלק בין מידי דרבנן
למידי דאורייתא עיין להרב נודע ביהודה במהדורא קמא אבן העזר סי' ב' מה שהאריף
על דברי הרב משנה למלך בפרק ד' מהלכות בכורות ועיין להרבנים בית שלמה באנרח
חיים סי' ע"ג שושנת העמקים פלל כ"ב: פלל פ"ז) חתנו אם אדם קורא לחתנו בני עיין

להרפנים קהלת יעקב בלשון בני אדם אות ע"ב שכתב בנימין סי' חל"ק נחמד למראה ח"א ד' קצ"ו ע"ג פתח הדביר ח"א ד' קנ"ה ע"ג: פלל פ"ח) חומרא מי שרוצה להחמיר לנהוג איסור בדבר שלא מציינו שהחמירו האמוראים כגון מה שנתבטל בס' או בכלי שני הוי כמו אפיקורוסות ויצא שכתבו בהפסדו דלא כמו שכתב האו"ה סוף פלל ז"ן פן פתב הרב סלת למנחה פלל ע"ו דין ח' בשם תורת האשם הביא דבריו הרב פ"ת ביו"ד סוסי' קי"ו ויש להתנישב במה שהאריך בעניינים אלו הרב פתח הדביר ח"א סי' קמ"ו אות ג' באיזה ענין אפשר להחמיר ובאיזה ענין אין להחמיר: פלל ט"ף) רב חסדא ורב המנונא הלכה כרב חסדא דרביה הנה פן פתב הרב יד מלאכי בס' תרי"ג בשם הרב לחם משנה בפרק ה' מהלכות עבודת אלילים ולפי הנראה נעלם ממנו לפי שעה סוגיא דעירובין דף ס"ג ע"א ותשובת הריב"ש סי' ער"א בדין תלמיד חבר שכתב הרמב"ם בפרק ה' מהלכות תלמוד תורה דתלמיד חבר הוא כל שאין רוב חקמתו ממנו פתב על זה ונ"ל ומה שפירש רש"י תלמיד חבר חכם פמותו אלא שלמד ממנו דבר אחד או שתיים לאו דוקא חכם פמותו ממש בשוין דהא ודאי רב המנונא לא היה שנה לרב חסדא ותלמידו ממש הנה וכו' עכ"ל ואם פן לפי מה שהכריח הרב עצמו במערכת האל"ף סי' ט"ל דכללא דאין הלכה פתלמיד במקום הרב הוא גם כן שיינו מובהק הדבר פשוט דהלכה כרב חסדא לגבי רב המנונא ואין צריך ללמוד זה מדברי הרב לחם משנה וגמרא גמור הן אמת שכתב מרן חיד"א בס' יעיר און במערכת הפית אות ט"ז שדרה אחרונים להביא איזה דין מהרמב"ם או מהטור וש"ע ואין מזכירים הש"ס פלל וענין במה שרשמתי אני ההדיוט בקונטרס פללי הפוסקים בס' י"ו אות חן אבל נראה דלא דמי לענינים פאלו דלגבי דינים פונת המביא דברי הרמב"ם או הטור וש"ע היא לומר שדבר זה פסקו הרמב"ם וכיוצא והמענין שם יראה במפרשיהם שפן הוא בש"ס ולכן אינו צריך להזכיר הש"ס אבל אם רב אחד אמר איזה פלל כמדבר על הידוע ואנחנו לא נדע שפלל זה שרשו פתוח פים התלמוד טפי עדיף להביא מקורו מהש"ס ולכתוב שגם הרב פלוני פתב פן בפשיטות לכן נראה שלא נזכר הרב פאותו פרק סוגית הש"ס ותשו' הריב"ש הנ"ל אף שהזכירם במערכת התי"ו סי' תרס"ד עי"ש: פלל ז') רבי חנינא ור' הושעיא וכן ר' חנינא ורב וכן ר' חנינא ור' יוחנן היכא דפליגי כמאן אית לן למינקט פתבתי קצת בזה בקונטרס אסיפת דינים במערכת חול המועד אות ח' והבאתי דברי הגאונים יד מלאכי במערכת הרי"ש אות תקנ"ז ויעיר און במערכת זו ולגבי ר' חנינא ור' יוחנן ראיתי עתה בהגהות הגאון מוהר"ץ היר"ש חיות לגטין ד' ה' ע"ב שהוכיח מדברי הרי"ף והרא"ש שם דסברי בעלמא דכי פליגי ר' חנינא ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן ואף זו מן התוכחות אשר הוכיח הרב יד מלאכי שם וכבר ציינן שם לענין ביד מלאכי ועי"ש שהעיר בסתירת פסקי הרמב"ם בזה דבהלכות גירושין בפרק שביעי דין ה' פסק כר' יוחנן משום דתניא פנותיה ואילו בהלכות תמידין ומוספין פרק תמישי דין ט' פסק כר' חנינא אף דתניא פנותיה דר' יוחנן והיא הערה נכונה ולכל הדברות שמענין מיהא שדעת הרמב"ם דנקיטינן כר' חנינא לגבי ר' יוחנן וכל שפן לדידיה דאית לן למנקט כר' חנינא לגבי רב וכמו שכתבתי במערכת חול המועד הנ"ל ואישי פהו גדול בס' הבהיר לב שומע יצ"ו במערכת הרי"ש אות י"ט הוכיח דרבי חנינא רביה דרב הנה מדפריה בש"ס דסוכה ד' ל"ו ע"ב אדרב מרבי חנינא ואי לא דרביה הנה לא הנה פריה מניה עי"ש ומזה מוכח נמי דהלכה כר'

חנינא לגבי רב דאין הלכה פתלמיד במקום הרב דאף דר' חנינא לא הנה רביה מובהק דרב הרי אמרו אין הלכה פתלמיד במקום הרב אף ברבו שאינו מובהק עיין במה שרשמתי בשדי חמד ח"א בחלק הפללים במערכת האל"ף אות של"ח ובקונטרס פאת השדי בחלק הפללים במערכת האל"ף אות מ"ב ואף שיש חולקים בכלל זה הנה ראיתי עוד בלב שומע שם שהוכיח דלענן הלכה אית לן למינקט כר' חנינא לגבי רב מפרק במה מדליקין ד' כ"ד ע"א איבעיא להו מהו להזכיר ראש חדש בברכת המזון רב אמר מזכיר ר' חנינא אמר אינו מזכיר אמר ר' זריקא נקוט דרב בידך דהא ר' אושעיא פנותיה דמוכח דאי לא דקאי ר' אושעיא פנותיה דרב הנה לן למינקט כר' חנינא עיין שם: פלל צ"א) חצי שיעור אם אסור מדאורייתא בנדירים ושבועות הנה כתוב פאן ונעתק לעיל באות י"ז (אחר ד"ה עוד כתוב): פלל צ"ב) חייב מיתה מצינו דאמרו רז"ל ולאו דוקא אלא סימנא בעלמא עיין רבינו שמשון ריש מעשרות ובפרק א' דמסכת פרה משנה ג' ולהרב תוספת יום טוב שם ותוס' בכורות דף נ"ד ד"ה ושני וראיתי בספר נדפס חדש ממש לרב גדול בדורינו מיקרי עיק"ו ירושת"ו כש"ת מוהר"ר דוד שיפמאן יצ"ו הכי קרא שמו הביכורים והראיון בד' כ"ה ע"א שכתב וגם בלשון מיתה תנן בפרה פרק י"א מ"ג דבילה של תרומה שנפלה למי חטאת האוכלה במיתה ופירשו התוס' בכורות ד' נ"ד דלאו דוקא מיתה ואולם בלשון חייב מיתה לא מצאתי שיהיה דרוך הפלגה ובמקום שאמר חייב מיתה הוא חיוב ממש והאריף להביא כמה מקומות בש"ס שאמרו חייב מיתה והוא ממש עי"ש גנדל בקיאותו ותמיה לי ההדיוט דאחר שראה מתני' דפרה הנ"ל איך נחה דעתו לומר פן שהרי שנו חכמים בלשון המשנה הנ"ל חייב מיתה ופירשו התוס' דלאו דוקא הוא וכן כתב רבינו שמשון כמו שפתי לעיל ועיינתי בכמה דפוסים במשניות ובש"ס ובכולם כתוב פן חייב מיתה וזה ל' הרב קהלת יעקב במענה ל' ח"ב אות רמ"ב: ומצאתי למוהרי"ק שכתב בשם תוס' בפרק מעשר בהמה הא דתנן דבילה שנפלה לתוף מי חטאת האוכלה חייב מיתה לאו דוקא אלא אסור מדרבנן פועין איסור מיתה ונפקא מינה לאלקויי טפי משאר מלקיות עכ"ל הרי העתיק דברי התוס' על חייב מיתה כמו שפן הוא האמת והקרוב אלי שהרב נ"י לא ראה בגוף המשנה רק מה שכתבו התוס' שהעתיקו בלשון האוכלה במיתה ולא זו הדרוה במטו מניה דמר ונהיה לו לעיין במקור מקומו ולבבו יבין כי התוס' לא פיונונו להעתיק המשנה אלא תמצת הדין ומה שהביא מ"ש בברכות דף ד' פל העובר על דברי חכמים חייב מיתה והוכיח מדברי התר"י שהוא חייב מיתה ממש בידי שמים ולי הדל מדברי תר"י אין הכרח שאינו דרוך הפלגה כמו שיראה הרוואה וזכורני שראיתי באיזה ספר שמדקדק לשון הש"ס מאי שנא בכל דוקתא דלא תני חייב מיתה ומאי שנא הקא דתני חייב מיתה וכו' דהנה ליה למימר מאי שנא בכל דוקתא דאינו חייב מיתה ומאי שנא הקא דחייב מיתה ומפרש דבאמת גם בזה אינו חייב מיתה אלא דאמרו פן דרוך הפלגה ואהא הוא דמתמה מאי שנא הקא דקתני וכו' ומצינו לשון מיתה בדברי חז"ל שר"ל חולשא בעלמא כמו שכתב הרב תפארת ישראל בפרק ד' דמענית משנה ג' עיין שם: הו אמת דמצאתי חבר להרב הנ"ל יצ"ו שהרב תהלה לדוד בח"ב ד' ע"א ע"ג הבין דמה שאמרו פל העובר על דברי חכמים חיוב מיתה היינו חיוב מיתה ממש בידי שמים עי"ש אמנם לי הדל אין זה מוכרח פלל דשפיר מצינו למימר דהוא דרוך הפלגה ועוד ראיתי בשם הגאון בנימין זאב סי' רפ"ז אמה שאמרו בשפת דף

קי"ד תלמיד חכם שנמצא רבב או רבד על בגדו חייב מיתה שפכת דאין נראה שיהיה חייב מיתה על זה אלא רוצה לומר תלמיד חכם צריך שיהיה זהיר שלא תמצא טומאה בשוליו והינו שם רע וכיוצא לזה פתב הריב"ש בס"א קע"א שדרה חז"ל להפליג בהגדלת העונות פדי שישמר אדם מהכשיל בהן אמרו בערכין ד' ט"ו כל המספר לשון הרע מגדיל עונות פנגד שלשה עבירות עבודת אלילים גילוי עריות ושפיכות דמים ובגדרים יצא ר' עקיבא ודרש כל שאינו מבקר את החולה כאילו שופך דמים ובשפת ד' ק"ה הקורע בתמתו יהיה בעיניו פעובד עבודת אלילים ולא יעלה על לב אדם לומר באלו והדומה להן יהרג ואל יעבור עי"ש: ומצאתי בקונטרסים מסגרת זקב שבסוף סדר טהרות בספר תפארת ישראל (פיה"מ) שבפרק קמא דברכות כתב בשם מר אביו שפירש מה שאמרו בש"ס דברכות דף ד' ה"ג ל' מאי שנא בכל דוכתא דלא תני חייב מיתה וכו' דר"ל דהרי באמת חייב מיתה על כל דרבנן פדמוכח בעירובין דף כ"א ע"ב ואפילו הכי לא תני חייב מיתה ומאי שנא דתני וכו' והרב המחבר האריך בזה שכן מוכח מעובדא דר' עקיבא בעירובין שם וכו' עי"ש (בד"ה והנה אגב גררא) ולי הדל אין הכרח מעובדא דרע"ק דנדאי אין סברא לומר שהעובר על דבריהם במקום חשש ספנה שיהיה חייב מיתה אלא שר' עקיבא מחמיר על עצמו הנה כמו שכתבו התוס' שם ומדברי הגמרא בברכות ה"ג ל' אין הכרח לפרש כדבריו דיש לפרש בהיפך דהפננה דגם בזה לפי האמת אינו חייב מיתה כמו שכתבו המפרשים ה"ג ל' הן אמת דמדברי רבינו מוהרש"א בחדושי אגדות שם (בד"ה שד"ת יש בהן) מתבאר דמשמע ליה דחייב מיתה ממש הוא מאי דאמרינן בסוגיא דעירובין ה"ג ל' וכתב לחלק דדוקא בדבר שגזרו לעשות גדר על דבר עבירה שיש בגופה חייב מיתה אבל בדבר שיש בו רק עשה ולא תעשה אינו חייב מיתה דלא יהיה טפל חמור מן העיקר עי"ש ולי הדל אין דבריו מוכרחים ובלאו הכי דבריו תמוהים במחכתה"ר וכבר עמדו המפרשים על דבריו דמסוגיא דפ"ק דברכות שאמרו פן על מצות קריאת שמע יש סתירה לחילוקו ועל כל פנים אינו מוכרח מגוף הש"ס שתהיה הפננה על חייב מיתה ממש ולכל הדברות נראה דאין לנו לומר בדרה פלל שכל מקום שאמרו בש"ס חייב מיתה הוא חייב מיתה ממש דנמצא גם פן שאין הפננה על חייב מיתה בידי שמים ממש כמו שהבאתי בשם הרב בנימן זאב: והנה במה שכתבתי למעלה בשם הרב תפארת ישראל דמצינו לשון מיתה דלאו דוקא אלא לחלישות יותר מדאי קרו מיתה הנה עתה ראיתי להרב"ן בספר תורת האדם בראש שער הגמול שכתב (בהיה דאמרינן בראש השנה ד' ט"ז סוף ע"ב צדיקים נחתמים לחיים רשעים נחתמים למיתה) וז"ל וכן זה שאמרו חכמים לחיים ולמיתה אינם בימים בלבד אלא כל העונשין שפעולם הזה נגעים ועוני ומיתת הבנים וכיוצא בהן כולם פינו אותם חכמים בשם מיתה וכנוי השכר הגמול הטוב אמרוהו בלשון חיים עכ"ל פוק חזי גברא רבא דמסהיד דאיכא בדברי חז"ל לשון מיתה ולא מיתה ממש אלא גם שאר עונשים ויסורין נקראים מיתה (ואף שיש לדחות דדוקא בכולל הוא דקרו מיתה לשאר עונשין אבל לומר מיתה על שאר עונש פרטי לא שמענו מדב"ק אין נראה לי הדל פן והמעניין יבחר) וכיוצא לזה פתבו תלמידי רבינו יונה הובאו דבריהם בשיטה מקוננת לכתובות דף פ"ו דמה שאמרו בש"ס אמרים לו עשה סופה ואינו עושה מפין אותו עד שתצא נפשו רוצה לומר שאין בהכאה שעור דוע אלא עד שיחליש פחו עי"ש הרי דלחלישות פח קרו רז"ל יציאת נפש: ובמה שתמהתי על

ידידי הרב מוהר"ר דוד שיפמאן יצ"ו בספרו הבכורים והראיון (כנז"ל בראש אות זו) השיב לי ונ"ל לא אבוא בעקיפין ושינוי דחיקי לא משנינא ליה פי אם מודים דרבנן שבעת פתבי בקפזי לא ראיתי גוף המשנה בפרה פי"א מ"ג רק דברי התוספות בכורות נ"ד וכבר מלתי אמורה בספרי הבכורים והראיון בכל חוברת וחוברת פי בקפזי פתבתי להשיב אמרים למחברי הספרים מכבדי לכבד והייתי ממהר ולא מצרף ומטהר (וכאשר אני עושה עמו היום) ואחרי עבור החפזון פתבתי בגליון ונתעוררתי ע"ז דבמשנה איתא חייב מיתה וגם הוספתי בגליון לרשום כו"כ מקומות שאמרו חכמים חייב מיתה והכונה מיתה ממש והבאתי פדמות ראי' מסנהדרין נ"ז א' והא כל היכא דאית לי' חיובא מיתנא קתני ופש' ברש"י והא כל היכא דאיכא חיוב מיתה מיתנא תני בלשון חיוב ומדנקט הכא לשון איסור ש"מ דוקא תנינהו והבאתי צל ראי' שפסידור תפילה דרף החיים ונהורא השלם פתב בענין פורים שקבלה מקדמונים שכ"מ שנוצר בגמרא חייב צריף להמית עצמו ע"ז ומטו בי' גם בשם הגר"א ז"ל שהיה משתפר בפורים כפשוטו עד לסנה כפי מחייב אינש לבסומי בפורי' וחייב כמו מתחייב בנפשו (וכ"ש פשאמרו חייב מיתה) ודאבות פ"א מי"ג קטלא חייב דמהרע"ב משמע דלא ממש יעו"י בהקדמת ספר תגין צד ל"א קצת גירסא אחרת בזה עכ"ד יצ"ו.

ושוב כתב אלי (על מה שכתבתי אני הדל בדב"ח על דבריו ונ"ל במטו מינייה דמר לא זו הדרף והיה לו לעיין במקורו במקומו) והנה הדר"ג ש"י ג"כ עשה כן. ואזיל ומודה בסי' ל"ה בדברי חכמים ואמר נאמת אגיד שלא עיינתי אז בדברי רבנן קדישי פי סמכתי אסהדותי' דמרן החבי"ף.

ועיינתי עתה בדב"ק ולא ראיתי שום החרח וכו' ואם כת"ר סמך על החבי"ף לו. איך יפלא בעיניו אם אני סמכתי על רבותינו בעלי התוס'.

וגם אני עיינתי אח"כ ומצאתי שאין פן במשנה ותקנתי בגליון כצ"ל עכ"ד יצ"ו: גם ידידי הרה"ג מעיר אומאן מוהר"ר יצחק דיסקין יצ"ו פתב לי בענין זה ונ"ל הנה כת"ר החליט דמה שאמרו העובר על דברי חכמים חייב מיתה הוא דרף איום וגנוזמא בעלמא ולפענ"ד נראה דהוי דוקא ולא גנוזמא ודינא קתני דחייב מיתה ביד"ש ק נראה מדברי הרמב"ן בהשגותיו לספר המצות שרש"א ואפילו בעל מגילת אסתר שם הודה לו בזה דאיכא חיוב מיתה ביד"ש מדרבנן רק מאי דפריף בעל מגילת אסתר שם על הרמב"ן דאפתי פרת ליכא אחרי הסליחה מכת"ר הגדולה נעלם ממנו מה שאמרו במס' ד"א זוטא פ"ח להדיא דחייב פרת עי"ש ואולי י"ל דש"ס דילן פליגא מדפריף הש"ס בפ"ה דגטין נ"ה ע"ב (ארב שיזבי דאמר פרת מדבריהם) פרת מדבריהם מי איכא עי"ש.

וכן מבואר במוהרש"א בפ"ב דעירובין שם דהוי חייב מיתה ביד"ש אמנם דבריו תמוהים בעיני לאידך גיסא מה שיצא לחלק דע"כ ליכא חיוב מיתה רק במקום שהוא גדר לאיסור תורה שיש בו חיוב מיתה כמו נט"י שהוא מפני סרף תרומה שיש חיוב מיתה להאנוכל בטומאת הגוף אבל בשאר דרבנן לא שלא? הא טפל חמור מן העיקר ולפענ"ד אע"פ שסברתו נכונה מ"מ הרי בפירוש אמרו פן בפרכות שם גבי תפלת ערבית דל"ש חיוב מיתה פלל גם המרדכי בחולין פ' גה"נ בשם הראב"י פתב פן להדיא לענין שומנו של גיד.

ומבואר באו"ז הגדול שם בַּיְתֵר בַּיָּאוֹר עי"ש ועוד דַּהַתּוֹס' פ"ק דְּסוּטָה הַקָּשׁוּ עַל רַש"י
שְׁפַתְב דְּהַמְזוּלָל בַּנְט"י נַעֲקֵר מִן הָעוֹלָם מִשּׁוּם שְׁעוֹבֵר ע"ד חֲכָמִים דא"כ מאי שְׁנָא נְטִילַת
יָדִים הָא בְּכָל דְּרַבְּנָן נָמִי וּמְבֹאֵר לְהַדְיָא דְלֹא כְמוֹהַר ש"א אָף בְּלֹא"ה דְּבָרָיו סוֹתְרִים
לְדַבְרֵי רַש"י פ"ק דְּשַׁבָּת י"ד ע"א שְׁפַתְב דְּטַעֲמָא שָׁל נט"י לָאו מִשּׁוּם סָרְף תְּרוּמָה
בְּטוּמְאַה דא"כ הוּי בְּעֵי טְבִילָה רַק מִשּׁוּם הַפְּסֵד תְּרוּמָה דְּמִימָאס.

וא"כ לִיפָא מִיְתָה כָּלָל שְׁהוּא רַק בְּעֵשֶׂה וְע"כ נֶאֱמַר דְּהַמְהַרְש"א אֲזִיל בְּשִׁיטַת רַבּוּתֵי שָׁל
רַש"י הַסּוֹבְרִים נט"י מִשּׁוּם טוּמְאַה. וְכֵן נִרְאֶה גַם דַּעַת הַרְמַב"ן בְּהַשְׁגוֹת שְׁזַכְרָנוּ וְא"כ
י"ל דַּהַתּוֹס' פ"ק דְּסוּטָה הַקָּשׁוּ רַק עַל רַש"י לְשִׁיטָתוֹ פ"ק דְּשַׁבָּת דְּכִינּוּ דְּטַעֲמָא דַּנְט"י
רַק מִשּׁוּם הַפְּסֵד תְּרוּמָה.

ע"כ יֵשׁ חֵיּוֹב מִיְתָה בְּכָל דְּרַבְּנָן. אֲבָל לְהַסּוֹבְרִים מִשּׁוּם טוּמְאַה יֵשׁ מְקוּם לְדַבְרֵי מוֹהַר ש"א
וּבְמַחְלֻקַּת שְׁנוּי' וּלפ"ז לְדַבְרֵי ע"כ מְוַכְרַחִים אָנוּ לְפָרֵשׁ בְּאַמְת גְּמָרָא דְּבִרְכוֹת דְּרַף אִיוּם
וּגְוֹנָמָא בְּעָלְמָא כַּמ"ש כַּת"ר שְׁלִיט"א.

וּלפִּעֵנ"ד נִרְאֶה לְפָרֵשׁ בְּזַה שֵׁיט' רַש"י בְּכַתּוּבּוֹת צ"א ע"ב שְׁפַתְב דְּעַל מְצוּנָה דְּרַבְּנָן אִין
כּוֹפִין וְהַתּוֹס' שָׁם פ"ו ע"א הַשְּׁיִגּוֹ ע"ז מְהָא דְּגִטִּין פ' הַשּׁוֹלַח עי"ש דְּרַש"י לְטַעֲמֵי אֲזִיל
בְּחוּלִין קַל"ב ע"ב דְּעַל אִיסוּר פֶּרֶת וּמִיְתָה לִיפָא כְּפִינָה מִשּׁוּם קַל"ב וּבְכַתּוּבּוֹת שָׁם גְּבִי
קִטְיָא דְּאַבְיֵי הָא אֲלִיבָא דְּאַבְיֵי קִימִינּוּ.

וְאִיהוּ ס"ל רפ"ג דְּכַתּוּבּוֹת אֲלִיבָא דְּרַבְּנָה"ק דְּמִיְתָה בִּיד"ש דְּמִי לְכַרְת לְעַנְיָן קַל"ב"מ
מִשּׁוּ"ה אֲלִיבָיָה לִיפָא כְּפִי' בְּדְרַבְּנָן דְּהוּי קַל"ב"מ דְּכָל הָעוֹבֵר ע"ד חֲכָמִים חֲזִיב מִיְתָה
בִּיד"ש וְכו' רַק לְאַבְיֵי לְטַעֲמֵי אֲבָל לְרַבָּא דְּמַחְלַק שָׁם בַּפ"ג בֵּין מִיְתָה בִּיד"ש לְכַרְת לְעַנְיָן
קַל"ב"מ שְׁפִיר כּוֹפִין עַל דְּרַבְּנָן נָמִי וּמִינְשֵׁב בְּזַה קְוִשֵׁי תוֹס' מְהָא דַּפ' הַשּׁוֹלַח דַּר' יוֹחָנָן
וְדַאי כְּרַבָּא ס"ל דְּמִיְתָה בִּיד"ש לֹא הוּי קַל"ב"מ וּמִש"ה כּוֹפִין עַל דְּרַבְּנָן.

אָמְנָם לְפִי מַה שְׁהַבְּאֵתִי מְהָא דַּמַּס' ד"א זוּטָא דְּאִיפָא נָמִי חֵיּוֹב פֶּרֶת בְּעוֹבֵר עַל דְּבָרֵי
חֲכָמִים וְהַרְאִיתִי פְּנִים לְזַה בְּדַעַת הַרְמַב"ן בְּהַשְׁגוֹת וְאוּלֵי גַם הַתּוֹס' סוֹבְרִים כֵּן וּמִשּׁוּ"ה
שְׁפִיר הַקָּשׁוּ אֲבָל מ"מ בְּשֵׁיט' רַש"י י"ל דְּש"ס דִּין פְּלִיגָא עַל הָא דַּמַּס' ד"א זוּטָא
וְכַדְפְּרִיף הַש"ס בְּגִטִּין פֶּרֶת מְדַבְּרִיָּהֶם מִי אִיפָא וְעַל כֵּן נִרְאֶה לִי לִישֵׁב ק"ו הַתּוֹס' בְּפִשׁוּט
עַפ"י מַה שְׁהַקָּשָׁה בְּעַל תַּפְּאָרַת יִשְׂרָאֵל רַפ"ג דְּמַכּוֹת לְמַה נִּקְיַט תַּנָּא דְּבַרְיֵיתָא דְּכַתּוּבּוֹת
שָׁם לְעַנְיָן כְּפִי"ו מ"ע שְׁהֵן מַה"ת וְלֹא נִקְיַט נָמִי דְּרַבְּנָן וּלפִּעֵנ"ד לַק"מ כִּינּוּ דְּקַפְסִיק וְתַנִּי
לוּלָב סְתָמָא מִשְׁמַע בֵּין בִּי"ט רַאשׁוֹן בֵּין בִּי"ט שְׁנֵי פְּדָאֲמֵרִינּוּ רַפ"ג דְּסוּפָה לְעַנְיָן גְּזוּל
(אָמַר הַמַּחְבֵּר עֵינִן בְּשִׁלְטֵי הַגְּבוּרִים בְּפָרֵק יֵשׁ נוֹחַלִין עַל דְּבָרֵי הַפְּרָדְכִי וּבְמַה שְׁפַתְבְּתִי
בְּדַבְרֵי חֲכָמִים ס' ל"ב) וְעֵינִן תוֹס' סוּפָה שָׁם ד"ה קַפְסִיק וּלְתִירוּצָא בְּתָרָא יֵשׁ לְפַקְפַּק
קֶצֶת בְּזַה וּלפ"ז י"ל דַּע"כ לֹא כַּתְב רַש"י זַה רַק לְמָאן דְּסוּבֵר כְּשִׁמּוּאֵל דְּבַעֲבִירָה דְּרַבְּנָן
לֹא קְפָדִינּוּ עַל מְצוּהַ הַבָּאָה בְּעַבְרָה וְלוּלָב הַגְּזוּל פְּסוּל רַק בִּי"ט רַאשׁוֹן וְלִית לֵיהּ סְבָרָא
דְּקַפְסִיק וְתַנִּי סְתָמָא לְעוֹלָם מִשְׁמַע וּפְשִׁיטוֹת לְשׁוֹן הַגְּמָרָא בְּכַבָּא קָמָא רִישׁ פְּרָק הַגְּזוּל
עַצִּים מִשְׁמַע לְכַאֲוָרָה דְּאַבְיֵי לִית לֵיהּ מְצוּהַ הַבָּאָה בְּעַבְרָה אֲפִילוּ לְעַנְיָן בְּרַכָּה וְא"כ מוֹכַח
מְדָלָא חֲשִׁיב גַּם מְצוּהַ דְּרַבְּנָן ע"כ דְּאִין כּוֹפִין אֲבָל ר' יוֹחָנָן בְּגִטִּין אֲזִיל לְטַעֲמֵיהּ דַּס"ל
בַּרפ"ג דְּסוּפָה סְבָרָא דְּקַפְסִיק וְתַנִּי וְא"כ הָכָא נָמִי קַפְסִיק וְתוּ דְּכּוֹפִין עַל לוּלָב וּמִשְׁמַע
כָּל שְׁבַעָה אַעפ"י שְׁאִינוּ רַק מְדַבְּרִיָּהֶם בְּגְבוּלִין אָף לַפ"ז יִקְשָׁה לְרַש"י לְפִי מַה שְׁנִסְתַּפַּק

הפמ"ג בפתיחה לאו"ח אי בשבת ויו"ט מכין עד שתצא נפשו (אמר המספר בספקו של הרב פרמ"ג פתבתי בדברי חכמים סי' ל"ב ע"ש וגם בקונטרס פאת השדי לחלק דברי חכמים בסי' י"ז פתבתי עוד בס"ד) א"כ ממנ"פ אי ביוט"ר אסור משום יו"ט ואי בכל שבעה הא אינו רק דרבנן ודוחק לומר כמ"ש המהרשד"ם דמי שחלל שבת מותר לשמתו (בארץ ישראל שיש שם רשות מהשררה על זה) בשבת שאני התם שחטא באותו דבר ועוד דאפתי הפאה לא שמענו רק רק שמתא עי"ש אף לפענ"ד נראה סברא ישרה דספקו של הפמ"ג תלי בפלוגתא דבעל קצות החושן ובעל הגתיבות בחו"מ סי' ג' אם לכפי' למ"ע דמפין עשת"נ צריף ב"ד או בכל אדם דפשיטא דלהגתיבות דכפי' בכל אדם לא נאסר זה מגזרה דאין דנין בשויו"ט שאין זה דין פלל אבל להקצות החושן דצריף ב"ד דוקא לכפי' ודאי דאסור דהא בשבת ויו"ט אין עליהם שם ב"ד פלל פיון שאין יכולים לדון וכדקי"ל לעגן אין עד נעשה דיין פשראה בליילה או בשויו"ט כמ"ש הב"ח ועוד נלפע"ד פשיטת הקצה"ח ולא מטעמי' רק פיון דקי"ל מצות צריכות פונה ובכפי' למ"ע א"צ שיאמר רוצה אני כמו בגטין וקרבות רק גבי צדקה משום דהוי מתן שכרה בצדה וכמ"ש הבעל המאור א"כ אפילו אינו צונח שאיננו רוצה מ"מ הא בלבו לא ניקח ליה ודברים שבלב אם אינו סותר לדיבורו לכו"ע הוי דברים ומה מועיל הכפי' וע"כ דאמרינו משום מצנה לשמוע דברי חכמים גמר ומתראה פדאמרינו קידושין מ"ט וע' תוס' רי"ד מס' שבת צ"א שכתב על משנה דפרה פי"א דהא דתני חייב מיתה הוא מיתה מדרבנן אבל בתוס' ר"ה פ"ק ובכורות נ"ד ובר"ש בפרה שם פתבו דמיתה לסימנא בעלמא וזה ל"ש רק בב"ד וכמ"ש רש"י שם ולא צריף פלל לטעמא דהקצה"ח משום לפניהם ולא לפני הדיוטות ע"ש דמהתם אין ראיה כמ"ש הגתיבות ע"ש ולפ"ז לפשיטת האחרונים שפתבו דהא דמצות צריכות פונה הוא מדרבנן ולא מה"ת וא"כ לרש"י דעל מצנה דרבנן אין כופין ממילא אין לנו לכופו רק על עצם קיום המצנה שהיא מה"ת אבל לא על הפונה שהיא דרבנן וא"כ א"צ ב"ד רק בכל אדם וא"כ נוהג דין כפי' בשבת ויו"ט נמי אליבא דרש"י דל"ש לאסור מגזירה דאין דנין בשויו"ט פיון דא"צ ב"ד ושפיר מפרש ברייתא דלולב רק ביו"ט ראשון דוקא אבל להתוס' דכופין על דרבנן צריף לכופו גם על הפונה נמי א"כ צריף ב"ד דוקא משום מצנה לשמוע דברי חכמים וא"כ אסור בשויו"ט מגזירה דאין דנין ע"כ ברייתא דלולב מייירי כל שבעה ולא ביוט"ר והשתא דאתינן להקא מיושב ק"ו התפארת ישראל על התוס' באופן אחר ופשוט דברייתא אדרבא רבותא קמ"ל דאפ"י מ"ע מה"ת דבעי פונה נמי מהני כפי' וע"י ב"ד אבל מצות דרבנן דלכ"ע א"צ פונה כמ"ש הגמגן אברהם באו"ח סי' סמ"ף ודאי דכופין ובכל אדם דע"כ לא כתב רש"י בכתובות דאין כופין בדרבנן רק לאביי דס"ל מצות א"צ פונה וכמ"ש התוס' סופה מ"ב ע"א ד"ה אמר עכ"ד יצ"ו.

ובמכתב אחר איזה ימים פתב לי וז"ל פעת מצאתי תנא דמסייע לדברי בעגן עובר ע"ד חכמים והוא רבינו הריטב"א בהדושויו לפ"ג דמועד קטן כ"ד ע"א בעגן אבל שלא פרע ולא פרום דאמרו חייב מיתה שכתב בזה"ל נראים דברים דמיתה דרבנן קאמר ולפי שכל העובר ע"ד חכמים חייב מיתה ביד"ש וקרא אסמכתא בעלמא ומה"ת אתי קרא לכהן ששימש פרוע ראש ופרום בגדים שהוא חייב מיתה ביד"ש מה"ת וכה"ג צריף לפרש גם דברי הרמב"ן שם הובא בכ"מ רפ"ח מהל' אבל דנדאי לא יחלק הריטב"א על

הַרְמַבּוּן וְלֹא יִנְפִיר אֶת דְּעֵתוֹ וְהַרְמַבּוּן עֲצָמוֹ בְּבִיאורוֹ עַל הַתּוֹרָה פ' שְׁמִינִי סֵתָם הַדְּבָר וְעַתּוּס' מו"ק שָׁם ד"ה הָא כְּעַת רְאִיתִי בְּסִפְרוֹ הַנְּחֻמָּד (דְּבָרֵי חֻכְמִים) דְּמַר שְׁלִיט"א ס' ז' שְׁעַל מְדוּכָה זֹ כְּבָר יֵשֵׁב גְּדוּל אֶחָד מֵאֵה"ק בְּסִפְרוֹ הַבִּיפּוּרִים וְהַרְאִיוֹן וְע"כ צָרִיף לְאוֹדוּעֵי כִי אֶת סִפְרוֹ לֹא רְאִיתִי גַם שָׁמוּ לֹא שְׁמַעְתִּי בְּלִתי הַיּוֹם וְגַם אֶת מַחְבְּרוֹ לֹא יִדְעָתִי וְיִסוּדוֹתָיו וְרְאִיוֹתָיו וְעֵלְמִים מְמַנִּי וְאֲנֹכִי אֶתְהַלְכָה בְּדָבָר הַלְכָה בְּתָם לְבָבִי כְּפִי הַנְּלַפְע"ד וְאִם יִקְדַּמְנִי אִו יִנְגַּד לְדְבָרֵי אֵין אַחֲרִיוֹתוֹ עָלֵי וְהַעֲלִיוֹן יִצְלִנּוּ מִשְׁגִּיאוֹת: גַּם לְסִבְרָתִי שְׁחַדְשָׁתִי דְחֻקִּירַת הַפּמ"ג בְּכַפִּיָּה בְּשִׁבְת וְיו"ט תְּלִיא בְּפִלּוּגְתָא דְהַקְצָה"ח וְהַנְּתִיבוֹת מְצָאֵתִי רְאִיָּה בְּרוּרָה מִדְּבָרֵי רַבִּינוּ הַגְּדוּל הַרְמַבּוּם פְּרָק י"ג מֵהַלְכוֹת אִיסוּרֵי בִיאָה הֵיָה שְׁפֵתָב דָּאִין מְטַבִּילִין גַּר בְּשׁוּיו"ט מְפָנִי שְׁצָרִיף ב"ד וּבְאַמַּת לֹא נִזְכַּר זֶה בְּגִמְרָא בִיבְמוֹת שָׁם וּבְזֶה יֵשׁ לְפִלְפֵל בְּמָה שְׁהַשְׁמִיט הַרְמַבּוּם דִּינָא דָּאִין מְגַרְשִׁין בְּשִׁבְת אַעפ"י שְׁהִיא תוֹסַפְתָּא כַּמ"ש הַר"ן בַּמַּס' בִּיצָה וּבְאַמַּת לְפָנֵינוּ לִיתָא בְּתוֹסַפְתָּא וְעַתּוּס' שָׁם דְּתִלִּיא בְּחֻקִּירַת הַגָּאוֹן נוֹב"י עַפ"י שִׁיטַת הָאו"ז אִם גַּט צָרִיף שְׁלִשָּׁה וְאִם יֵשׁ לְחֻלְק בֵּין נְשׁוּאָה לְאַרוּסָה שְׁאִין לָהּ כְּתוּבָה ע"ש.

וּבְאַמַּת יֵשׁ לְדוּן דְּגַט הַנִּיטָן בְּעַל כְּרֻחָה שְׁלֹא מִדְּעַת הָאִשָּׁה ל"ד כָּלֵל לְמִשְׁאָ וּמִתָּן. וְכַה"ג כְּתַב יְדִיד נְפִשֵׁי הַגָּאוֹן מ' מְאִיר שְׁמַחָה הַפְּהֵן שְׁלִיט"א לְעַנְן יְבוּם וְהוּבְאוּ דְבָרֵיו בַּס' מְלֹאכֶת חֶרֶשׁ ע"ש רַק שָׁם י"ל דַּע"כ פ' לְמִאֲמָר צָרִיף דְּעַתָּה וְיְבוּם בְּלֹא מְאָמָר אִיסוּר מְדַרְבְּנָן וּמְפִין מ"מ וּבְגַט נְמִי י"ל שְׁגִזְרוּ מִשׁוּם גַּט דְּאַנוּסָה שְׁאַסוּר לְגַרְשָׁה בַּע"כ רַק מִדְּעַתָּה וְדָמִי לְמִשְׁאָ וּמִתָּן וּמִשׁוּם ל"פ גִּזְרוּ בְּכָל הַנְּשִׁים וְאַנוּסָה קי"ל ב"ג דְּכַתְּוּבוֹת אֶ לָהּ כְּתוּבָה"כ א"צ שְׁלִשָּׁה לְגַט שְׁלָה וְלֹא נֶאֱסָר מְגִזְרָה דָּאִין דְּנִין ע"כ גִּזְרוּ מִשׁוּם מִשְׁאָ וּמִתָּן וַא"ש מִמֶּנּוּ פ' עַכ"ד יצ"ו: עַתָּה בְּשִׁנַּת תְּרַנ"ה קַבְּלָתִי מִכְּתַב מְרַב רַחֲמֵי הַרְב הַגְּדוּל חֲרִיף וּבְקִי בְּנָן שְׁל קְדוּשִׁים מוֹהַר"ר שְׁלֵמָה לִיב בְּהָרָא"ש נֶכַד אֲדַמּו"ר בְּעַל הַתְּנִיא שְׁד"ר מַעִיָּה ק"ו חֶבְרוֹן תוֹב"ב יצ"ו מִיּוֹם ט' לְסַפִּירָה וְהַנְּנִי לְהַעֲתִיק דַּב"ק כְּכַתְּבוּ וְכַלְשׁוֹנוֹ וְזֶהוּ בְּסִפְרוֹ הַבְּהִיר שְׁדִי חֻמָּד חֻלְק דְּבָרֵי חֻכְמִים ס' ז' כְּתַב וְז"ל חֲזִיב מִיתָה מְצִינוּ דְּאָמְרוּ בַּש"ס וְלֹא דוּקָא אֶלָּא סִימְנָא בְּעֵלְמָא וְהַמּוֹרֵם מְכָל דְּבָרֵיו שָׁם דְּמָה שְׁנִמְצָא בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת הַעוֹשָׂה כְּף וְכָף חֲזִיב מִיתָה דָּאִינוּ חֲזִיב מִיתָה בִּיּדֵי שְׁמִים מִמֶּשׁ אֶלָּא דָּרָף הַפְּלָגָה וְגוֹנְזָמָא בְּעֵלְמָא שְׁכֹן פְּתַח פְּתַחָא לְהֵאִי פְּרִשְׁתָּא בְּמַפְתַּחוֹתָיו יַעו"ש: הֵיָה הַמְּהַרְש"א עִירוּבִין כ"א ב' ד"ה שְׁדָּבְרֵי תוֹרָה לְחֻלְק יִצָּא בֵּין אִיסוּר דְּרַבְּנָן שְׁיֵשׁ בְּעֵיָקְרוּ חֲזִיב מִיתָה מִן הַתּוֹרָה לְאִיסוּר דְּרַבְּנָן שְׁאִין בְּעֵיָקְרוּ חֲזִיב מִיתָה מִן הַתּוֹרָה אַף עַל גַּב שְׁיֵשׁ לוֹ עֵיָקָר מִן הַתּוֹרָה בְּאִיסוּר עֲשָׂה אִו לֹא תַעֲשֶׂה יַעו"ש וְלֹאֲחַר הַמְּחִילָה רַבָּה מְקַדְּוֶשֶׁת עֲצָמוֹתָיו זִיע"א וּמַכְת"ר הַדְּר"ג שְׁלִיט"א אֲנָא הַמָּף בְּעָרְכִי לֹא חִילוּק יִדְעָנָא וְלֹא סִימְנָא וְהַפְּלָגָה יִדְעָנָא וְרְאִיוֹת בְּרוּרוֹת יִתְּנוּ עֲדִיָּהֶן וְזֶה יִצָּא רֵאשׁוֹנָה דְּאֶפִּילוּ בְּגְדוּלָה מְזוּ דְּלֹא עֶבֶר אֶפְלוּלָה רַבְּנָן כִּי אִם אַרְבָּנָן דְּקִיָּמָא לִן הַלְכָתָא כְּנוֹתְיָהוּ וְאִיהוּ גּוֹפִיָּה לְמַצְנָה מִן הַמְּוֹבָחָר קְמַכּוּן אֶפִּילוּ הֵכִי חֲזִיב מִיתָה בִּיּדֵי שְׁמִים מִמֶּשׁ וּמִשְׁנָה שְׁלִימָה שְׁנִינוּ בְּרֻכּוֹת יו"ד ב' אָמַר ר' טְרַפּוֹן כו' בְּדָבְרֵי בֵּית שְׁמַאי אָמְרוּ לוֹ כְּדִי הֵיָת לְחֻב בְּעֵצְמָה שְׁעֵבְרַת עַל דְּבָרֵי בֵּית הַלֵּל וּפְיָרֵשׁ רַבִּינוּ עוֹבְדֵיָה רְאוּי הֵיָת לְהַרְג כו' וְהוּא מֵהַש"ס שָׁם י"א א' עֲשָׂה כְּדָבְרֵי בֵּית שְׁמַאי חֲזִיב מִיתָה דְּתַנּוּ אָמַר ר' טְרַפּוֹן וְכו' וּבִירוּשְׁלַמִּי בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת הוּבָא בְּאוּר זְרוּעַ הַגְּדוּל הַלְכוֹת קְרִיאַת שְׁמַע ס' ח"י וְז"ל ר' אֲבָא בַר כְּהֵן בְּשֵׁם ר"י בְּן פְּזִי תִּדַע לָהּ שְׁדָּבְרֵי סוּפְרִים חֲמוּרִין מִדְּבָרֵי תוֹרָה שְׁהָרִי ר' טְרַפּוֹן אֵלוּ לֹא קָרָא כָּלֵל הֵיָה עוֹבֵר בְּעֲשָׂה וּמִשׁוּם

שְׁעֵבֶר עַל דְּבָרֵי בֵּית הַלֵּל נִתְחַיֵּיב מִיָּתָה שְׁפָן אָמְרוּ לוֹ כְּדֵי וְכוּ' עַל שְׁפָתוֹב וּפּוֹרֵץ וְכוּ' וְסִיִּים בְּאוֹר זְרוּעַ וְלַעֲלִיל תִּנְיָא לְהִדְיָא כֹּל הָעוֹבֵר עַל דְּבָרֵי חֲכָמִים חַיֵּיב מִיָּתָה עַכ"ל הֵלֵא מְבוֹנָאָר דְּמִמֶּשׁ בִּידֵי שְׁמַיִם קְאָמְרוּ וְאַפִּילוּ בְּאַיְסוֹר עֲשֵׂה וְטַעֲמָא רַבָּה אֵיכָא כְּמוֹ שְׁפָתַב אַאזְמו"ר זִיע"א בִּש"ע שְׁלוֹ סִי' ס"ג ס"ב וְז"ל הֲרֵי נִרְאָה שְׁאִינוּ חוֹשֵׁשׁ לְדְבָרֵיהֶם וְלִפְרִוּשָׁם בְּפָתוֹב וְאִין דּוֹמָה כָּלֵל לְשָׂאָר חֲנוּמְרוֹת שְׁאֵנוּ מִחְמִירִין מְאִיזָה טַעַם בְּמָה שְׁהִקְלוּ חֲכָמִים שְׂאָר חֲכָמִים הָיוּ מוֹדִים שֶׁיֵּשׁ מַעְלָה בְּחֻמְרָא מְאוּתוֹ טַעַם אֱלֹא שְׁלֵא רְצוּ לְהַחְמִיר ע"כ: עוֹד מְעִירוּבִין ס"ג א' בְּעוֹבְדָא דְתַלְמִיד שֶׁל ר' אֱלִיעֶזֶר וַיֵּאָדָּה בֶּן גּוֹרְיָא שָׁמוּ וּבְפִירוּשָׁא אֲתַמֵּר הֵתֵם שְׁלֵא תֵאמֵר הֵתֵם (וְעֵינֵין רִש"י בְּבָבָא בְּתָרָא ד' ט"ו ע"א ד"ה מְשַׁל) וְעוֹבְדָא זֶה הוּבָאָה בְּרִי"ף וְרֵא"ש שֶׁם בְּשִׁינוּי בֵּין שְׁנֵתוֹ לְשִׁבְתוֹ וְהוּא מִהֲסַפְרָא פְּרִשַׁת שְׁמִינֵי וְחִילוּק שְׁמַעְנוּ שֶׁם בֵּין אֲסוּר וְחַיֵּיב מִיָּתָה לְפָטוֹר א"א וּפְסֻקוּהָ הֲרַמְב"ם וְהַטוֹר וּש"ע וְאִיךָ אֶפְשֵׁר לוֹמֵר בְּהָא גְּנוּזְמָא וְסִימְנָא בְּעֵלְמָא: עוֹד מֵיכְמוֹת ס"ד אָבָא חֲנִן אָמַר מִשׁוּם ר"א חַיֵּיב מִיָּתָה שְׁנֵאָמַר וּבְנִים כו' הָא הֵיךָ לָהֶם לֹא מֵתוּ שְׁמַעַת מִיְנָה דְחַיֵּיב מִיָּתָה בִּידֵי שְׁמַיִם קְאָמַר כְּמַעֲשֵׂה שְׁהֵיךָ וְהַטוֹר אַה"ע סִי' א' הִשְׁמִיט מִימְרָא דְאַבָּא חֲנִן וְכַתֵּב עָלָיו מָרְן לֹא יִדְעָתִי לָמָּה הִשְׁמִיטוּ רַבִּינוּ וּבְדַרְיָשָׁה סק"ד תִּנְרֵץ שְׁהוּא בְּכַלֵּל מָה שְׁפָתַב כְּאִילוּ שׁוֹפָר דְּמִים וְכַתֵּב עָלָיו בְּהִגָּהָה אוֹת ו' לְכַאוּרָה אִין דְּמוֹת חַיִּיב מִיָּתָה בְּעֵצָם לָמָּה שְׁהוּא רַק דְּרַךְ דְּנוֹגְמָא וְכַאוּרָה וְכוּ' הֲרֵי מְפֹרֵשׁ דַּעַת הִגָּהוֹת דְּרִישָׁה דְחַיֵּיב מִיָּתָה מִמֶּשׁ בִּידֵי שְׁמַיִם קְאָמְרוּ לֹא בְּהַפְלָגָה וְסִימְנָא בְּעֵלְמָא: עוֹד מ"ק כ"ד א' אָמַר לֵיהּ רַב פְּפֵא אֲסוּר אֲתַמֵּר הֲרֵי דֵיֵשׁ נִפְקוּתָא בֵּין חַיֵּיב מִיָּתָה לְאֲסוּר וְשׁוֹב הוּבָא שֶׁם עוֹבְדָא דְאַבָּל רַבְתִּי וּמִפְּתַח זֶה פְּסֻק הַטוֹר בְּסִי' שִׁפ"ג דְחַיֵּיב מִיָּתָה וְעֵינֵין בֵּית חֲדָשׁ וּפְרִישָׁה שֶׁם וּבְזֶה תִּתְנוּרֵץ תְּמִיחַת רַבִּינוּ עֵקִיב"א בְּגִילְיוֹן שֶׁם עוֹד שֶׁם מְמַרָא דְשְׁמוּאֵל אָבָל שְׁלֵא פְּרַע כו' חַיֵּיב מִיָּתָה וּבַטוֹר סִי' ש"מ כְּתַב בְּפִירוּשׁ וְז"ל וְעוֹנְשׁוּ מִיָּתָה בִּידֵי שְׁמַיִם אִם אִינוּ קוֹרְעַ עַכ"ל וְכָל הַפּוֹסְקִים כְּתָבוּ דְקָרִיעָה אִינָה אֱלֹא מְדַרְבְּנֵן וְעֵינֵין בְּבֵית יוֹסֵף וּבֵית חֲדָשׁ וּפְרִישָׁה שֶׁם בְּשֵׁם הֲרַמְב"ן דְּמִיָּתָה זֶה שְׁאָמְרוּ הוּא עוֹנֵשׁ מְדַרְבְּרֵי חֲכָמִים כְּעַנְיָן כֹּל הָעוֹבֵר כו' וְהַדְּבָר מְבוֹנָאָר בְּאֵר הֵיטֵב בְּלְבוּשׁ שֶׁם הֲרֵי מְפֹרֵשׁ דְחַיֵּיב מִיָּתָה בְּמַקּוּם שְׁאָמְרוּ וְכֵן הֵיכֵא דְכָל הָעוֹבֵר עַל דְּבָרֵי חֲכָמִים כו' שְׁהוּא בִּידֵי שְׁמַיִם מִמֶּשׁ לֹא בְּדַרְיָה הַפְלָגָה וְסִימְנָא בְּעֵלְמָא וְעוֹד רְאִיוֹת בְּרוּרוֹת לְזֶה מִש"ס וְרֵאשׁוֹנִים וְאִין בְּאַפְשָׁרִי כַּעַת לְפוֹרְטֵם וְאַחַד הַמְרַבָּה וְאַחַד הַמְמַעֲיֵט רַק שְׁיִכְנוּן אֵת הָאָמַת: וְעַתָּה נִשִּׁים פְּנִינֵי לְדְבָרֵי הַתּוֹס' בְּבִכּוּרוֹת וּרַבִּינוּ שְׁמִשׁוֹן דְּפָרָה שְׁעֲלִיָּהֶם תְּמַךְ הַדְר"ג שְׁלִיט"א אֵת יְסוּדוֹ אָמַת שְׁפָן הוּא לְשׁוֹן רַבִּינוּ שְׁמִשׁוֹן שֶׁם אָכַן סִיִּים כְּמוֹ שְׁפִירוּשָׁנוּ בְּרִישׁ מַסְכַּת מַעֲשָׂרוֹת וְשֶׁם כְּתַב וְז"ל כֹּל הַגֵּי לְסִימְנָא בְּעֵלְמָא וְנִפְקָא מִיְנָה לְתַרוּמָה דְאוֹרִיתָא וְכֵן הוּא לְשׁוֹן הַתּוֹס' בְּרֵאשׁ הַשְּׁנָה ד' י"ב א' ד"ה תִּנְיָא וְכַוּוֹנָתָם מְבוֹנָאָרֵת דְאַתְאָנָה וּדְבִילָה דְנִקְטוּ קֵאִי לְסִימְנָא בְּעֵלְמָא לֹא אַחֲיוֹב מִיָּתָה וְנִפְקָא מִיְנָה לְתַרוּמַת דְגָן וַיִּצְהַר דְאוֹרִיתָא וְכֵן מְפֹרֵשׁ בְּתוֹס' בְּכּוּרוֹת שֶׁם לְסִימְנָא בְּעֵלְמָא נִקְטַ דְבִילָה יַעו"ש וְאִם כֵּן לֹא מְצִינֵי חַיִּיב מִיָּתָה לְסִימְנָא בְּעֵלְמָא וְנִשְׂאָר עוֹמֵד לְגַדְדִּינוּ תִּנְרִוֵץ הֲרֵאשׁוֹן בְּתוֹס' שֶׁם שְׁפָתָבוּ לֹאוּ דְנִקָּא הֵלֵא כְּתָבוּ אַחַר כֶּף חוֹנָמַר דְרַבְּנֵן כְּעִין אֲיִסוֹר מִיָּתָה וְנִפְקָא מִיְנָה וְכוּ' הֲרֵי מִזָּה גַם כֵּן מִשְׁמַע דְלֹאוּ לְגוֹנוּמָא וְסִימְנָא בְּעֵלְמָא אָמְרוּ חַיֵּיב מִיָּתָה כִּי אִם מִשׁוּם חוּמְרָא וְנִפְקוּתָא וְכָל כּוּוֹנָתָם שֶׁם בְּזֶה אִיךָ לְהוֹצִיא שְׁלֵא נִאָּמַר דְחַיֵּיב מִיָּתָה מִן הַתּוֹרָה כְּתַרוּמַת דְגָן תִּירוּשׁ וַיִּצְהַר יַעו"ש: וּמַעַתָּה חַל עָלֵינוּ חוֹבַת בְּיָאוֹר מְאַחַר שְׁכָל הָעוֹבֵר עַל דְּבָרֵי חֲכָמִים חַיֵּיב מִיָּתָה אִם כֵּן לָמָּה בְּקַצְתָּן אָמְרוּ בְּפִירוּשׁ הָעוֹשֵׂה כֶּף וְכֶף

חייב מיתה ובקצתן לא אמרו כי אם אזרה שמענו ועונשו מכלל לא איתמר ולולי דמסתפינא מחבראי כל שכן מרבתי הייתי מחלק בזה דבאיסור דרבנן דלא איתמר בהו בפירוש חייב מיתה פי אם מכלל איננו מתחייב בהו אלא אם כן בעובר משום דמזלזל באיסור דרבנן לאו משום דיצריה אלבשיה אבל בעובר משום דיצריה אנסיה ואלו היה איסור תורה נמי היה עובר בזה אינו חייב מיתה ולישנא דכל העובר על דברי חכמים הכי דייקא (ועובדא דר' טרפון יש ליישב ועיין ט"ז א"ח סי' תקנ"א סק"י בשם רש"ל) מה שאין כן באיסור דרבנן דבפירושא איתמר בהו חייב מיתה מתחייב בכל גונוי אפילו אי יצריה אנסיה פעובר על איסורי מיתה דאורייתא ובהכי מינח נייח לן כל דוכתי דסתרין (עיין פס"ק משנה בעשירי מהלכות תרומות הלכה ד') גם חילוקו של מוהרש"א יתקנים בזה דקאי אממרא דכל העובר כו' ובא להוסיף אפילו איסור דרבנן דלא איתמר בהו בפירוש חייב מיתה כיון שיש בעיקרו חיוב מיתה מן התורה מתחייב בכל גונוי דכל דתיקונו רבנן כו'.

וה' ברחמי יצילינו מפל דבר רע ויזכנו לעבודתו באמת אכיה"ר עכ"ד יצ"ו ודבריו טובים ונכוחים: אמנם כמה שהבין בכונתי שדעתי לומר דרף כלל על כל מקום שאמרו חייב מיתה שהוא דרף הפלגה במחילת כבודו לא צדק בזה ופתח דברי' שפאות זו (חייב מיתה מצינו דאמרו רז"ל ולא דוקא אלא סימנא בעלמא) מורה באצבע שפוננתי לומר דאף דמן הסתם משמעותו הוא חיוב מיתה ממש מפל מקום נמצא גם כן שאינו אלא סימנא בעלמא וגם לשון הפתוב במפתחות הספר (מה שנמצא בדברי רז"ל בכמה מקומות העושה כף וכף חייב מיתה אם הוא חיוב מיתה ממש או דרף הפלגה סי' ז') אינו לשון החלטה אלא מראה מקום הוא לעיין בפנים והמעין בתכשיטין שפנים ישר יחזה שהכונה בזה היא שיש מקומות שהוא דרף הפלגה: כלל צ"ג) חיישינו לתקלה היה נראה פשוט דדבר שאסור משום חשש תקלה הוא מדרבנן וכן פתב הגאון מוהרש"ז בשלחן ערוך שלו בס"ת מ"ה בקונטרס אחרון אות ב' דמדברי רש"י בפסחים ד' כ"ח ע"א ד"ה בעי פירור ובמסכת עבודת אלילים ד' מ"ג ע"ב ד"ה וזורה לרוח מבואר דמאי דבעי פירור בחמץ ושחיקה בע"א היינו מחשש תקלה שלא ינה מהם הישראל ואם כן לכאורה הוא מדברי סופרים אבל הרמב"ם וכו' (עי"ש שכתב דסוגיא דע"א הנ"ל מוכחת לכאורה דאף לפירוש רש"י הוא מדאורייתא) הרי דמסתמא משמע ליה דחשש תקלה הוא מדרבנן אף מדברי הרב שפתי חכמים בפרשת מצורע (י"ד ל"ו) נראה דמן התורה חיישינו לתקלה שעל מה שכתב רש"י על מה חסה התורה לא חסה אלא על פלי חרס הקשה הרי גם בכלי חרס יכול להשתמש בימי טומאתו באוכליו טמאים ותיירץ דשאני אוכליו שהן נאכלין לזמן מועט וליכא חשש תקלה אבל פלי שקיומולזמן מרובה חיישינו דילמא אתי לידי תקלה שישתמש בו בימי טהרתו או יגע בתרומה וקדשים מתבאר שפובר דמדאורייתא חיישינו לתקלה ואינו מן התקמה לומר שתאסור תורתנו הקדושה איזה דבר מפני החשש דמצינו כמה דברים שאסרה תורה משום חשש שיש לנו כמה דברים פינצא לזה כמו שרשמתי לעיל (בש"ד ח"א) במערכת האל"ף אות קכ"א ועיין לקמן במערכת הפ"ף אות ל"ח מה שהבאתי שם אם חשש תקלה הוא מדאורייתא: כלל צ"ד) חטה אחת פוטרת הפרי מדאורייתא כתב הגאון משנה למלה בהלכות מתנות עניים פ"ק ששי הלכה ז בשם רבינו ישעיה דדוקא להוציא מידי טבל מהני חטה אחת

אָבֵל לְקַיִּים מַצּוֹת נְתִינָה צָרִיף שְׂעִיבֵי דְבַר חָשׁוּב וּבְחֻטָּה אַחַת אֵינוֹ מְקַיִּים מַצּוֹת נְתִינָה (עֵינֵן שֵׁם בַּד"ה שׁוֹב) וְעֵינֵן בְּתוֹס' גִּטִּין ד' כ' ד"ה דִּילְמָא וּבְחִידוּשֵׁי הַג' מוהר"ץ הִירֶשׁ חִיּוֹת שֵׁם הַבֵּיא זֶה וְכַתֵּב שֶׁכֵּן כָּתֵב הַרְמַב"ן בְּס' הַמַּצּוֹת שֶׁנֶּרְשׁ י"ב וְהַשִּׁיג בְּזֶה עַל הַגְּאוּן נוֹדַע בִּיהוּדָה בְּמַהְדוּרָא תַנְיִינָא חֶלֶק יו"ד (וְלֹא הֶרְאָה מְקוֹמוֹ וּלְפִי הַנְּרָאָה כּוֹנְתוֹ לְסִי כ"א עֵינֵן שֵׁם) שְׁנַעְלֵם מִמֶּנּוּ דְבַרֵּי הַמְּשֻׁנָּה לְמַלְךָ וְהַרְמַב"ן הַנִּ"ל וּבְעֵנִיּוֹתַי אֵין דְבַרֵּי הַרְמַב"ן עֵנֵן לְזֶה דְהַרְמַב"ן שֵׁם מֶר קַעְסִיק לֹמֵר דְהַפְּרָשָׁה בְּדַבְרֵים הַטּוֹבִלִים הִיא מַצּוֹה בְּפָנֵי עֲצָמָה שְׁלֵא כְמוֹ שְׁנַרְאָה מִדְבַרֵּי הַרְמַב"ם שְׁבַבְלֵה דְבַבְרֵים אֵין הַמַּצּוֹה אֲלֵא הַנְּתִינָה וְאֵין הַהַפְּרָשָׁה אֲלֵא חֶלֶק כִּיעִי"ש וְרַבִּינוֹ יִשְׁעִיָּה הַנִּ"ל מִיַּיִרִי בְּאֵי סְגִי בְחֻטָּה אַחַת גַּם לְקַיִּים מַצּוֹת נְתִינָה וְעֵינֵן בְּעֵנֵן זֶה בְּגִלְיוֹן ש"ס יְרוּשְׁלַיִם (בְּדַפּוּס זִיטְאַמֶּר) בְּמַסְכַּת בִּיפּוּרִים ד' ז' ע"ב וְשֵׁם בְּהַשְׁמָטוֹת צִיּוֹן יְרוּשָׁלַיִם עַל מַסְכַּת תְּרוּמוֹת וְלִהְרִיטְב"א בְּחִידוּשֵׁי לְקִידוּשֵׁי ד' ח"ן ע"ב וְלִהְרַב בְּרִית יַעֲקֹב פִּייתוּסִי בְּדְרוּשׁ ב' (לְמַחְזִיק יְדֵי לֹמְדֵי תוֹרָה) ד' ו' ע"ג וְלִקְמֵן בְּמַעְרַכַת הַנּוֹ"ן אוֹת כ"א רְשָׁמְתִי בְּהָא דְבַמִּידֵי דְכַתִּיב בִּיהָ נְתִינָה בְּעֵינֵן דְבַר חָשׁוּב עִי"ש: פָּלֵל צ"ה) חֲדָשׁ דְבַרֵּים שְׂדֵנוֹ אוֹתָם חֲכָמִים בְּחֻדְשֵׁים כְּגוֹן לְעֵנֵן טְרִיפָה שְׁאָמְרוּ שְׁנִיִּים עֲשֵׂר חֲדָשׁ וּלְעֵנֵן הַנִּקַּת הַיָּלֵד שְׁאָמְרוּ עֲשֵׂרִים וְאַרְבָּעָה חֲדָשׁ וּכְיוּצָא אִם הַשְּׁנָה מְעוֹפְרַת אִם עוֹלָה חֲדָשׁ הָעֵיבּוֹר לְמַנְן הַשְּׁנִים עֲשֵׂר חֲדָשׁ וּלְמַנְן הַכ"ד חֲדָשׁ הָרַב פְּרִי חֲדָשׁ בִּיּו"ד ס' ז"ן ס"ק מ"ו כָּתֵב שְׂדַעַת הַרְמ"א וְהָאֵפִי רַבְרַבֵּי דְבִשְׁנַת הָעֵיבּוֹר צָרִיף שְׁלֵשָׁה עֲשֵׂר חֲדָשׁ וְלִהְנַקָּה כ"ה חֲדָשׁ וְחוֹלֵק עָלֶיהֶם דְּלֹא מְסַתְּבֵר פָּלֵל לֹמֵר כֵּן שְׁלִפֵי דַעְתָּם לֹא הִיָּה לְחַז"ל לְתַלּוֹת הַדְבָר בְּחֻדְשֵׁים אֲלֵא בְּשָׁנָה וְאַף בְּשָׁנָה הוּא מְחַלּוֹקֶת אִם חֲדָשׁ הָעֵיבּוֹר בְּכָלֵל וְכו' וְכֵן דַּעַת הָרַב פְּרִי תוֹאֵר שֵׁם וּמְרוֹן חִיד"א בְּמַחְזִיק בְּרַכָּה שֵׁם אוֹת י"ב כָּתֵב בְּשֵׁם הָרַב מְקוֹם שְׁמוּאֵל שְׁכַתֵּב בְּטַעַם הַדְבָר דְּאֵף חֲדָשׁ הָעֵיבּוֹר בְּכָלֵל הַשְּׁנָה וְצָרִיף שְׁלֵשָׁה עֲשֵׂר חֲדָשׁ עַל פִּי מַה שְׂדַרְשׁוּ בִירוּשְׁלַיִם עַל פְּסוּק אֶקְרָא לְאַלְקִיִּים עֲלִיוֹן לְאֵל גְּמַר עָלֵי שְׁהַקְב"ה מְסַפִּים עִם בֵּית דִּין שֶׁל מִטָּה לְעֵנֵן הַחֲזוֹרַת הַבְּתוּלִים לְבַת שְׁלֹשׁ שָׁנִים וַיּוֹם אֶחָד שְׁאֵם עֲבָרוּ ב"ד אֵת הַשְּׁנָה בְּתוּלוֹתֶיהָ חוֹזְרִין וְכֵן לְעֵנֵן אֵיחּוּר הַבָּאֵת הַסִּימָנִים וְכַתֵּב שְׁבִזָּה נִדְחוּ דְבַרֵּי הַפְּרִי חֲדָשׁ וְכו' וְכַתֵּב עַל דְבַרֵּי דְאֵין נִדְחָה בְּזֶה סְבַרַת הָרַב פְּרִי חֲדָשׁ דְּנֹדָאֵי אִם.

הָיו חַז"ל תּוֹלִים הַדְבָר בְּשָׁנָה דְמַשְׁמַעוּתוֹ אֵף חֲדָשׁ הָעֵיבּוֹר בְּכָלֵל הִיָּה זֶה טַעַם לְשַׁבַּח מְפָנֵי שְׁהַקְב"ה מְסַפִּים לְמַה שְׂעִעְשׂוּ ב"ד שֶׁל מִטָּה אָבֵל כֵּינֵן שְׁתַּלּוּ הַדְבָר בְּחֻדְשֵׁים מוֹכַח דְּלֹא הִיָּתָה כּוֹנְתָם גַּם עַל חֲדָשׁ הָעֵיבּוֹר וְאֵין מוֹנִים אֲלֵא חֻדְשֵׁים וְשֶׁכֵּן כָּתֵב הָרַב תְּרוּמַת הַדְּשָׁן בְּסִי רִי"ו בְּשֵׁם מוהר"ם גַּבִּי אֲבָלוֹת שְׁנִים עֲשֵׂר חֲדָשׁ וְכו' וּמְפָל מְקוֹם מְסִיק דִּישׁ לְחוּשׁ וְלִהְצָרִיף שְׁלֵשָׁה עֲשֵׂר חֲדָשׁ וְכו' וְהַסְפִּימוּ הָאֲחֻרּוֹנִים דְּלֹא פְהַרְבָּנִים חֲגוּרַת שְׁמוּאֵל וּמַגְלַת סֵפֶר אֵלו תוֹרַף דְב"ק.

וּמַה שְׁכַתֵּב בְּשֵׁם הַתּוֹ"ד הִיָּה לוֹ לְהַבִּיא עוֹד דְבַרֵּי הָרַב בְּפִסְקִיו ס' קע"ח וְ"ל וּבְתַשׁוּבַת מוהר"ם תִּירַץ אֲמַאי חֲשַׁבֵּנוֹ חֲדָשׁ הָעֵיבּוֹר לְתִינּוֹק כֵּינֵן דְנִקְטַת הַתַּנָּא כ"ד חֲדָשׁ הָיָה לוֹ לְמִידָק דְּנִקְטַת כ"ד חֲדָשׁ וְטָפִי לֹא בְּעֵינֵן וְתִירַץ דְמַשׁוּם דְתַנּוּ וְכו' עִי"ש הִנֵּה מְבוֹאֵר דְמַמָּה שְׂדַקְדָּקוֹ חַז"ל לְתַלּוֹת הַדִּין בְּחֻדְשֵׁים מְשַׁמַּע לִיהָ דְאֵין חֲדָשׁ הָעֵיבּוֹר בְּכָלֵל: וּבְמַה שְׁאָמְרוּ כָּל בְּרִיָּה שְׁאֵין בָּהּ עֲצָם אֵינָה מְתַקְּיָמַת שְׁנִים עֲשֵׂר חֲדָשׁ כָּתֵב גַּם כֵּן הָרַב פְּרִי חֲדָשׁ שֵׁם דְחֻדְשֵׁים מְנִינֵן (לְעֵנֵן תּוֹלְעִים) וְהָרַב כְּנֶסֶת הַגְּדוּלָּה בִּיּו"ד ס' פ"ד בְּהַגְּהוֹת הַטּוֹר אוֹת י"ג עֲמַד בְּחֻקִּירָה זֹו לְעֵנֵן תּוֹלְעִים אִם צָרִיף לְהַמְתִּין גַּם חֲדָשׁ הָעֵיבּוֹר דְכְּשָׁאָמְרוּ בְּלִשׁוֹן

שְׁנָה אֶף חֹדֶשׁ הָעֵיבוֹר בְּכָל־כַּל כְּדַתְנָן בְּפָרֶק הַשּׁוֹאֵל לַעֲנִין שְׁכִירוֹת בֵּית וּבְפָרֶק קוֹנָם יִין לַעֲנִין נְדָרִים וּבְעֶרְכִין פָּרֶק הַמוֹכֵר שְׁדֵהוּ תַנְא וְחֻכְמִים אוֹמְרִים מוֹנֶה י"ב חֹדֶשׁ מִיּוֹם לְיוֹם וְאִם נִתְעַבְרָה הַשְּׁנָה נִתְעַבְרָה לְמוֹכֵר אֲבָל כְּשֹׁאוֹמֵר י"ב חֹדֶשׁ אֵין הָעֵיבוֹר בְּכָל־כַּל כְּמוֹ שְׁפָתְבוּ קֶצֶת פּוֹסְקִים לַעֲנִין הַנִּקְתָּ הֵילָד וְכו' וְכֵן לַעֲנִין אֲבָלוֹת וְכו' וְשׁוֹב הֵבִיא שְׁיִשׁ פּוֹסְקִים גְּבִי הַנִּקְהָ דְגָם חֹדֶשׁ הָעֵיבוֹר בְּכָל־כַּל וְהֵבִיא שְׁפָתוֹרֶת חֲטָאת פְּתַב טַעַם לְהַחְמִיר גְּבִי טְרַפָּה דְתַלִּי בִימּוֹת הַחֲמָה וַיִּמּוֹת הַצִּיּוֹנָה וְזֶה הַטַּעַם לֹא שְׁיִיךְ בְּתוֹלְעִים וּמְסִיק פִּינּוֹן דְּאִיסוּרָא דְאוֹרִיתָא הוּא אֲזַלִּינּוּן לְחוּמְרָא וּבְשְׁנָה מְעוֹבְרָת כְּעִינּוּן י"ג חֹדֶשׁ: וּמְרָן הַחֲבִי"ף בַּס' חֻקִּי לֵב בְּחֻלְק יו"ד ס' נ"ו (בְּדָף צ"ח ע"ד בד"ה אֲכֹן רְאִיתִי) פְּתַב בְּשֵׁם הָרַב מַחְנֶה לוֹיָה ס' מ"ט אוֹת ג' שְׁפָתְבוּ גְּבִי אֲבָלוֹת דִּישׁ לְהוֹכִיחַ דְּבִשְׁנָה מְעוֹבְרָת מוֹתֵר אַחַר שְׁנָיִם עֶשֶׂר חֹדֶשׁ מִדַּתְנָן בְּפָרֶק הַשּׁוֹאֵל וְכו' וּבְפָרֶק קוֹנָם וְכו' וְכַתְּבֵנוּ עַל דְּבָרֵינוּ שְׁנַעְמַלֵם מִמְּנוּ תְּשׁוּבַת מוֹהַר"י נוֹיֵיל ס' ע"ה שֶׁהֵבִיא רְאִיּוֹת אֵלָיו וְגַם הָרַב מוֹהַרשֵׁד"ם בְּחֻלְק אַהֲע"ז ס' קכ"ה פְּתַב דְּאֶף שְׁמָמָה שְׁפָתְבוּ הַמְרַדְכִי בְּפָרֶק וְאֵלָיו מְגַלְחִין בְּשֵׁם רְאֲבִי"ה (דְּמִדְאָמְרוּ י"ב חֹדֶשׁ וְלֹא אָמְרוּ שְׁנָה מוֹכַח דְּמִתֵּר לִכְפֹּס אַחַר י"ב חֹדֶשׁ אֲפִילוּ בְּשְׁנָה מְעוֹבְרָת) יִשׁ לְדַקְדָּק דְּאִי הוּוּ אָמְרִי שְׁנָה הִנֵּה מִשְׁמַע י"ב חֹדֶשׁ (י"ג חֹדֶשׁ כַּצ"ל) אֲפָשֶׁר לֹאמֵר שְׁפָתְבוּ כֵן לְרוֹנוֹחַא דְּמִילְתָא דְּהַשְׁתָּא לִיכָא לְסַפּוֹקִי וְלִמְיֻטְעִי כָּל־כַּל אֲבָל אֵי הוּוּ אָמְרִי שְׁנָה הִנֵּה אֲפָשֶׁר לְמִיֻטְעִי דְּאִם אֵינְרַע בְּשִׁנַּת הָעֵיבוֹר צָרִיךְ לְשַׁמּוֹר כָּל הַשְּׁנָה אֲבָל הַשְׁתָּא דְּאָמְרוּ י"ב חֹדֶשׁ לִיכָא לְמִיֻטְעִי כָּל־כַּל עַכ"ל הָרַב מוֹהַרשֵׁד"ם וְחִידוּשׁ הוּא שְׁלֹא זָכְרוּ שְׁרִים רַבִּים דְּבָרֵי הַרְבָּנִים כְּנֶסֶת הַגְּדוּלָּה וּפְרִי חֹדֶשׁ הַנִּזְ"ל וְלִפִּי דְּרַכְּנֵנוּ לְמַדְנֵנוּ שְׁדַעַת הָרַב מוֹהַרשֵׁד"ם כְּדַעַת הָרַב פְּרִי חֹדֶשׁ בְּדָרְךָ כָּל־כַּל דְּבִשְׁתְּלוּ חֻכְמִים הַדִּין בְּחֻדְשִׁים וְלֹא אָמְרוּ שְׁנָה אֵין בְּמִשְׁמַע אֲלֵא מְסַפֵּר הַחֻדְשִׁים וְלֹא מַחְמִירֵנוּ בְּשִׁנַּת הָעֵיבוֹר: וְכַתְּבֵנוּ הָרַב יֵד דוֹד (לִיו"ד) בַּס' פ"ד אוֹת ב' שֶׁהָרַב כְּנֶסֶת הַגְּדוּלָּה בְּתְּשׁוּבוֹת בְּעִי חֲזִי חֻלְק יו"ד ס' זק"ן דַּעַתוֹ נוֹטָה לְסַבְּרַת הָרַב פְּרִי חֹדֶשׁ דְּסָגִי בְּשְׁנָיִם עֶשֶׂר חֹדֶשׁ אֲלֵא שְׁפִיִים דְּכִינּוֹן שְׁאִיסוּרָא דְּאוֹרִיתָא הוּא וְגַם לִמְיֻטְעִי הַנִּקְהָ מְצִינּוּ לְקֶצֶת פּוֹסְקִים דְּגַם חֹדֶשׁ הָעֵיבוֹר בְּכָל־כַּל יִשׁ לְהַחְמִיר וְכו' וְהֵבִיא עוֹד דְּהַרְבָּנִים שְׁעַר הַמַּיִם ס' ז"ן וְשֵׁם חֹדֶשׁ ח"ב ד' ז' ע"ג פְּתַבוּ ג"כ דִּישׁ לְהַחְמִיר מֵר אָמַר מְשׁוּם דְּאִיכָא מְרַבְּנוֹתָא דְּנִקְטִי כְּסָבְרַת הַרְמ"א בְּתוֹרַת חֲטָאת (גְּבִי טְרַפָּה) וַיִּמַר אָמַר מְשׁוּם דְּהַכְּנֶסֶת הַגְּדוּלָּה הַסְּפִים לְדַבְּרֵי הַתּוֹרַת חֲטָאת (לַעֲנִין תּוֹלְעִים) וְכו' עִי"ש וַיִּמַר שְׁצִיִין שֵׁם לַעֲנִין בְּקַהֲלַת יַעֲקֹב בְּחֻלְק מְדוּת חֻכְמִים (וְלֹא נִרְשָׁם מְקוֹמוֹ) הוּא בְּמַעֲרַכְתָּ הַשְּׁטִי"ת אוֹת קכ"ב וְהִנֵּה דְּבָרֵי הָרַב קַהֲלַת יַעֲקֹב בְּמָה שֶׁהַשִּׁיג עַל הַתּוֹרַת חֲטָאת לֹא זָכִיתִי לְהַבִּינָם וְזֶה לְשׁוֹנוֹ וְעִינּוּן בְּתו"ח כָּל־כַּל י"ב דִּין ב' דְּבִשְׁנָה מְעוֹבְרָת צָרִיךְ י"ג חֹדֶשׁ וְלִפִּי הַטַּעַם שְׁפָתְבוּ רַש"י אֵין טַעַם לְדַבְּרֵי הַתּו"ח כִּי לֹא יִשְׁתַּנֵּה חִיּוּתוֹ שֶׁל בַּעַל חֵי כְּפִי הַשְּׁנָה דְּכִינּוֹן דְּעַבְרוּ עָלָיו יְמוֹת הַחֲמָה וַיִּמּוֹת הַצִּיּוֹנָה כְּפָר יִצְאָה מִיַּדִּי סֶפֶק טְרַפָּה וּבְפְרִי חֹדֶשׁ הַשִּׁיגוּ מִטַּעַם אַחַר כִּינּוֹן שְׁתְּלוּ הַדִּין בְּחֻדְשִׁים וְלֹא בְּשְׁנָה וְכו' אֵלָיו תְּנַרְךָ דַּב"ק.

וְלִי הַדֵּל דְּבָרֵי הַרְמ"א בְּרוּרִים דְּכִינּוֹן דְּתְּלוּ בְּגִמְרָא בִימּוֹת הַצִּיּוֹנָה וַיִּמּוֹת הַחֲמָה שְׁפִיר מְצִינּוֹן לְמִימַר דְּבַעֲינּוּן כָּל יְמוֹת הַחֲמָה וְכָל יְמוֹת הַצִּיּוֹנָה וּבְשְׁנָה מְעוֹבְרָת חֹדֶשׁ הָעֵיבוֹר הוּא גַם כֵּן מְכַלְלֵם וּמְדַבְּרֵי רַש"י אֵינִי מְבִין אֵיזוֹ סְתִירָה יִשׁ לְסַבְּרַת הַרְמ"א דְּרַש"י פְּרִישׁ מַה שְׁאָמְרוּ בְּגִמְרָא דְּבַעֲינּוֹן שְׁיַעֲבְרוּ יְמוֹת הַחֲמָה וַיִּמּוֹת הַצִּיּוֹנָה דְּהֵינּוּ מְשׁוּם דִּישׁ מְכָה שֶׁהִיא נֶעְעַרְתָּ וַיִּמַת מִתּוֹךְ הַצִּיּוֹנָה וַיִּשׁ שְׁנַעְפְּרַת וַיִּמַת מִתּוֹךְ הַחֹם וְכִינּוֹן שְׁשְׁנָה זֶה מְעוֹבְרָת הִיא הָרִי גַם חֹדֶשׁ הָעֵיבוֹר מְכַלְלֵם יְמוֹת הַחֲמָה וַיִּמּוֹת הַצִּיּוֹנָה הוּא וְלָכֵן הָרַב פְּרִי חֹדֶשׁ לֹא בָּא לְחַלּוֹק עָלָיו מִפְּתַח

דְּבָרֵי רַש"י כִּי אִם מִמָּה שֶׁתְּלוּ הַדִּין בְּחֻדְשֵׁים וְלֹא בַשָּׁנָה מִשְׁמַע לִיָּה דְלֹא בְּעֵינֵינוּ כָּל הַשָּׁנָה כְּנֹלָה וְנִהְרֵי הָרַב כְּנֹסֶת הַגְּדוּלָּה (בְּסִי' פ"ד הַגְּ"ל) אִף שֶׁדַּעַתּוֹ נוֹטָה לְסִכְרַת הָרַב פְּרִי חֻדֶּשׁ (לְדִין תּוֹלְעִים לֹא־שֵׁישׁ לְהַחְמִיר בְּאִיסוּר דְּאוֹרֵיחָא) מִכָּל מְקוֹם לְגַבֵּי טְרִיפָה סָבֵר וְנִמְכָּיל דְּבָרֵי הַתּו"ח דְּבְעֵינֵינוּ כָּל יְמוֹת הַחֲמִשָּׁה וְכָל יְמוֹת הַצָּנָה עִי"ש וְסִפֵּר תּוֹרַת חֲטָאֵת אֵין אֶצְלֵי אִף כְּפִי מַה שֶׁרְאִיתִי בְּכְנֹסֶת הַגְּדוּלָּה מַה שֶׁפָּתַח בְּשֵׁמוֹ מִתְבָּאָר דְּחִילָיָה דְּהַרְמ"א לְהַצְרִיף י"ג חֻדֶּשׁ בְּטְרַפָּה הוּא מִדְּבָרֵי הַש"ס וּפְירוּשׁ רַש"י וְהָרַב קִהְלַת יַעֲקֹב לְפִי הַנְּרָאָה לֹא רָאָה בְּגוּף דְּבָרֵי הַתּו"ח כִּי אִם מִהַשְׁפָּתַח בְּשֵׁמוֹ הָרַב שֶׁפָּתִי כִּהֵן בְּסִי' ז"ן ס"ק מ"ג וְכַתֵּב שֵׁם הָרַב פְּרִי מְגִדִים הַפְּר"ח כְּתֵב מִדְּנֻקָּט י"ב חֻדֶּשׁ ש"מ הַכִּין הוּא הָא הַת"ח מְבִיא רְאֵיָה יְמֵי הַצָּנָה עָבְרוּ אִם כֵּן בְּעֵינֵינוּ יְמֵי הַצָּנָה וַיְמֵי הַחֹם שְׁלֵמִין וְכֵן הִלְכָה י"ג חֻדֶּשׁ בְּמַעֲוֹבְרַת עַכ"ל כְּפִינָתוֹ לְהַשִּׁיג עַל הָרַב פְּרִי חֻדֶּשׁ דְּאֶדְרַבָּא רְאֵיָת הָרַב בַּתּו"ח מְכַרְעַת: (כָּלֵל צ"ו) חֲצִיצָה הָא דְּבְעֵינֵינוּ בְּטְבִילַת בֵּית הַסֵּתְרִים רְאוּיִים שֶׁיְבֹאוּ בָּהֶם מִים דְּכָל שְׁאִינוּ רְאוּי לְבִילָה בִּילָה מְעַכְבָּת בּוֹ הוּא מְדַרְבְּנֵנוּ דְכִינֵנוּ דְלַעֲנֵנוּ טוֹמְאָה דִּינוּ כְּגִלּוּי מִן הַתּוֹרָה שׁוֹוִינְהוּ רַבְּנֵנוּ לַעֲנֵנוּ טְהָרָה נְמִי כְּגִלּוּי כֵּן כְּתֵב הָרִיטְב"א בְּפֶרֶק קַמָּא דְּקִידוּשֵׁין הִבִּיאוּ דְּבָרֵינוּ הַרְבָּנִים אֲרַעָא דְּרַבְּנֵנוּ אוֹת רַכ"ו וּמִשָּׁנָה לְמַלְךָ בְּפֶרֶק א' מִהִלְכוֹת מְקַנְאוֹת וְכַתֵּב הָרַב נוֹדַע בִּיהוּדָה מִהַדוּרָא קַמָּא בְּחֻלְק יו"ד ס' ס"ד שֶׁהֶאֱחָרוּנִים נִדְחָקוּ בְּכַמָּה דְּבָרִים לְפִי שְׁלֹא רְאוּ דְּבָרֵי הָרִיטְב"א עִי"ש.

אֲמַנָּם רְאִיתִי לְהָרַב חֲתָם סוֹפֵר בְּחֻלְק יו"ד ס' קב"ץ (ד"ה וַיֵּשׁ לַיִּשְׁב) שֶׁכְּתֵב וַז"ל מ"ש לַיִּשְׁב קְוִשֵׁיַת הָאֲחָרוּנִים בְּטַעַם שֶׁהִקְיָלוּ בְּכַמָּה קְוִלוֹת בְּחֲצִיצוֹת בֵּית הַסֵּתְרִים מְפִנֵי שְׁרָאוּי לְבִיאַת מִים מְדַרְבְּנֵנוּ הוּא הָאֲמַת שֶׁכֵּן כְּתֵב הָרִיטְב"א וְרְאוּי לְצַרְפוֹ לְקְוִלוֹת אַחֲרוֹת אֲבָל דַּעַת הַתּוֹס' שֵׁם בְּקִידוּשֵׁין וּבְמַנְחוֹת י"ח וּבַפ"ק דְּעִירוּבֵין שֶׁהוּא מִן הַתּוֹרָה מְרַבּוּי דְּכָל בְּשָׂרוֹ עַכ"ל וְעִי"ש בְּסִי' קצ"ג וְלִקְמֵן בְּמַעֲרַכַת הַפ"ף אוֹת ל"ז הִבִּיאַתִּי דְּבָרֵינוּ רַבְּנֵנוּ בְּתַרְאֵי שֶׁנִּמְשָׁכּוּ אַחַר סְבָרָא זֹו דְּמֵאֵי דְּבְעֵינֵנוּ רְאוּי לְבֹא בּוֹ מִים הוּא מְדַרְבְּנֵנוּ וְלֹא זָכְרוּ שִׁיטַת רַבּוֹתֵינוּ הַתּוֹס' גַּם מִתְבָּאָר שֵׁם דְּאֵין הָרִיטְב"א יְחִיד בְּסִבְרָא זֹו עִי"ש: (כָּלֵל צ"ז) חֲצִי שִׁיעוּר דְּאֶסוּר מִן הַתּוֹרָה אִם מְוֹתֵר לְחוּלָה שְׁאִין בּוֹ סְפָנָה עֵינֵינוּ לַעֲיִל בְּאוֹת י"ז (בַּד"ה וּבְאוֹת צ"ז): (כָּלֵל צ"ח) חֲמִשׁ מְקַרְאוֹת שְׁאִין לָהֶם הַכְּרַע מְרֹן חִיד"א בְּס' יַעֲרֵר אֲזַן אוֹת א' הִבִּיא דְּבָרֵי הָרִיטְב"א בְּחִידוּשֵׁיו לְיוֹמָא לְדָף ב"ן דְּהַשְׁתָּא דְּאִיכָא פִּיסוּק טַעֲמִים נִתְפָּרַר הַסְּפֵק וְשֶׁכֵּן כְּתֵב הָרַב יְבִין שְׁמוּעָה בְּשֵׁם הָרָא"ש בְּתוֹסְפוֹתָיו וְכֵן כְּתֵב בְּשֵׁם הָרַב יַד מְלֵאכֵי בְּאוֹת עַר"ת וְחִידוּשׁ הוּא שְׁלֹא זָכְרוּ דְּבָרֵי הָרַב מוֹהַרש"א שֵׁם בְּיוֹמָא בְּשֵׁם ס' פְּעֻנַח רְזָא דְּמַה שֶׁאֲמָרוּ שְׁאִין לָהֶם הַכְּרַע הוּא מְשׁוּם שֶׁשְׂכָחוּ פִּיסוּק הַטַּעֲמִים וּמִשְׁמַע דְּלִדְיָנוּ יֵשׁ הַכְּרַע וּלְפִי מַה שֶׁפִּירֵשׁ בְּדַעַת הַתּוֹס' יֵשׁ לוֹמֵר דְּאִף לְדִידֵנוּ אֵין הַכְּרַע וְעֵינֵינוּ לְהָרַב שְׁעָרֵי אֲפָרִים בְּפִתְחֵי שְׁעָרִים שְׁעַר ג' אוֹת ט"ו מַה שֶׁכְּתֵב בְּעֵנֵינוּ זֶה לַעֲנֵנוּ קְרִיאַת הַפְּסוּקִים שְׁאִין לָהֶם הַכְּרַע וְהָאֲרִיף בְּעֵנֵינוּ זֶה בְּהִגָּהָה לְהַקְדַּמַת פִּירוּשׁ מוֹהַרז"ו עַל הַמְדַרְשׁ רַבָּא בְּמִדָּה י"א ע"ש וְדַע דְּבַמָּה שֶׁהִעִיר מְרֹן חִיד"א עַל דְּבָרֵינוּ מְרֹן הַב"י בְּתַשׁוּבוֹת אֲבָקַת רוּכַל שְׁלֹא זָכַר דְּבָרֵי הָרִיטְב"א בְּסִי' רפ"ד כִּיעִי"ש יֵשׁ קֶצֶת חִיסוּר לְשׁוֹן בְּהַעֲתִיקָתוֹ דְּבָרֵינוּ מְרֹן בַּב"ר הַגְּ"ל כְּמוֹ שֶׁכְּתֵב בְּתַשׁוּבוֹת הָאֲלָף אוֹת רצ"ט (בְּשִׁדְי חֲמַד ח"א בְּחֻלְק הַכְּלָלִים), עִי"ש וְהַמְסַתְּפֵל בְּגוּף דְּבָרֵינוּ מְרֹן חִיד"א עֵינֵינוּ תְּחִינָה שְׁמָה שֶׁכְּתֵב בְּשֵׁם הָרִיטְב"א לְיוֹמָא דָּף ב"ן לֹא רָאָה הַחִידוּשֵׁי הָרִיטְב"א הַגְּ"ל שֶׁנִּדְפְּסוּ עִם הַגְּהוֹת הָרַב מוֹהַר"ח מוֹדְעֵי שֶׁכְּתֵב שֵׁם שְׁגַם רַבְּיָנוּ פֶּרֶץ בְּהִגָּהוֹת עַל הַסְּמ"ק ס' קמ"ג סוֹבֵר

פְּהַר־יִטְבָּ"א וְהִבִּיא שָׁם מֵאֵי דְאֶמְרִינוּ בְּחִגְיָהּ דְּרָ'ו' ע"ב בְּעֵי ר"ח הָאֵי קָרָא הִכִּי פְּתִיב וַיִּשְׁלַח אֶת נְעָרָי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְכוּ' וְדַבְּרֵי רַש"י וְתוֹס' וְח"ה שָׁם עֵי"ש וּמְקָרֹב הַשְּׁגָתִי ס' יְאִיר נְתִיב (לְהִרְבֵּ גִּנְת וְרָדִים שְׁנֹדֶפֶס מְחֻדָּשׁ עִם הַגְּהוֹת דַּבְּרֵי מְרַדְכִי) וְרֵאִיתִי בְּפִתְיָהּ לְדַבְּרֵי מְרַדְכִי בַד' ד' סוּף ע"ג שְׁפָתַב שְׁהַתּוֹסְפוֹת רִי"ד נְמִי סְבָרֵי פְּהַר־יִטְבָּ"א הַגְּ"ל וְהוּא מַמ"ש בְּתוֹס' רִי"ד לְמַגִּלָּה ד' ג' וְנ"ל וְנִבְיָנוּ בְּמַקְרָא אֱלוֹ הַטְּעָמִים קָשָׁה לִי פִּינּוּן דְּאֶנְשֵׁי כְּנֶסֶת הַגְּדוּלָּה סְדְרוֹ הַטְּעָמִים לְמָה נִסְתַּפְקוּ רַבּוּתֵינוּ בְּמַקְרָאוֹת הַתְּלוּיִם כְּגוֹן שְׁאֵת וְקָם מְחָר מְשׁוֹקְדִים וְכוּ' וְהִנֵּה לָהֶם לְהוֹכִיחַ עַל יְדֵי הַטְּעָמִים עַכ"ל וְלֹא תִּירָץ כְּלוּם מוֹכַח שְׁסוּבָר כְּסִבְרַת הָרִיטְבָּ"א וְהִבִּיא דַּבְּרֵי מְרָן בְּאַבְקַת רוֹכַל הַגְּ"ל וְתַמָּה עָלָיו וְעַל הָרַב הַשּׁוֹאֵל שְׁנַעְלָם מֵהֶם דַּבְּרֵי הָרִיטְבָּ"א וְדַבְּרֵי הָרָא"ש בְּתוֹסְפוֹתָיו שְׁהִבִּיא הָרַב יָבִין שְׁמוּעָה וְדַבְּרֵי הַתּוֹס' רִי"ד הַגְּ"ל עֵי"ש וְלִדְיָדֵי אֵין זֶה מִן הַתְּמִימָה מְדַבְּרֵי הָרָא"ש וְתוֹס' רִי"ד דְּאֶפְשָׁר דְּלֹא רָאָה מְרָן חִידוּשֵׁיהֶם כְּלָל וְרַק מְחִידוּשֵׁי הָרִיטְבָּ"א הוּא שְׁיֵשׁ לְתַמּוּהָ דְּמִיִּיתוּ לְהוּ כְּמָה זִיקְמֵי וְהִינּוּ טַעְמִיָּה דְּמְרָן חִיד' א"א בְּיַעִיר אֲזָן הַגְּ"ל שְׁלֹא הֵעִיר עָלָיו אֲלֵא מְדַבְּרֵי הָרִיטְבָּ"א (אַף שְׁכָפָר רָאָה שָׁם מָה שְׁכָתַב בְּיָבִין שְׁמוּעָה בְּשֵׁם הָרָא"ש בְּתוֹסְפוֹתָיו כִּיעֵי"ש) וּמָה שְׁכָתַב שְׁהַתּוֹסְפוֹת רִי"ד סוּבְרִים פְּהַר־יִטְבָּ"א לִי הִדְל אֵין נְרָאָה כּוּ דְזָה לְשׁוֹן הָרִיטְבָּ"א חֲמֵשׁ מְקַרְאוֹת אֵין לָהֶם הַכְּרַע נְרָאָה פְּרִוּשׁוֹ שְׁאֵין לָהֶם הַכְּרַע מְלִשׁוֹן הַתְּיָבוֹת כָּל הִכָּא דְּלִיכָא פְּסוּקָא דְּקָרְאֵי אִו הַפְּסֻק טַעְמִים דְּאֵילוֹ הַשְּׁתָּא דְּאֵיכָא פְּסִיקָא דְּקָרְאֵי וְהַפְּסֻק טַעְמִים נִתְבָּרַר סְפָקוֹ עַכ"ל וּמִתְבָּאָר שְׁמַפְרָשׁ שְׁפֹנְנַת הַש"ס בְּאַמְרָם שְׁאֵין לָהֶם הַכְּרַע הִינּוּ שְׁלֹא הִנֵּה לָהֶם הַכְּרַע קוֹדֵם שְׁנַתְקֵנוּ פִּיטְסוּקֵי טַעְמִים וְאֵילוֹ מְדַבְּרֵי הַתּוֹס' רִי"ד (שְׁהֵעֵתִיק הָרַב אֶת דַּב"ק כְּנֹז"ל כִּי אֵין אֲצֻלֵי חִידוּשֵׁי תוֹס' רִי"ד לְמַגִּלָּה) הַגְּ"ל מִתְבָּאָר יָפָה דְּמִשְׁמַע לִיָּה דְּמָה שְׁאַמְרוּ בַּש"ס שְׁאֵין לָהֶם הַכְּרַע הִינּוּ שְׁגַם לְחַכְמֵי הַש"ס לֹא הִנֵּה הַכְּרַע וּמִפְּנֵי זֶה הִנּוּקְשָׁה לוֹ לְמָה לֹא הִכְרִיעוּ מִפִּיטְסוּק טַעְמִים שְׁתַּקּוּ עֲזָרָא וּמִתְבָּאָר דְּהַר־יִטְבָּ"א וְתוֹס' רִי"ד מְרָ אֶמַר חֲדָא וּמְרָ אֶמַר חֲדָא וּפְלִיגִי: וְרֵאִיתִי בַּס' חֲדָשׁ כְּלִילַת הַמְּנוּרָה לִידִידֵי הַגַּאבְד"ק דְּנֹפְנָא יצ"ו בְּרִישׁ מַעְרְכָה זֹו שְׁהִבִּיא תְּמִיִּית מְרָן חִיד' א"א עַל מְרָן הַב"י בְּאַבְקַת רוֹכַל הַגְּ"ל שְׁדַבְּרֵי הֶם הִיפּוּ דַּבְּרֵי הָרִיטְבָּ"א וְהָרָא"ש וְכוּ' וְכָתַב עַל זֶה דְּקוֹשְׁיָא מַעֲיָקְרָא לִיתָא דְּרַבִּינוּ הַב"י תִּירָץ קוֹשְׁיַת הַשּׁוֹאֵל עַל חַכְמֵי הַש"ס דְּכָל רְזוּ לֹא אֲנִיס לְהוּ וְגַם הֶם יָדְעוּ הֵיטֵב פִּיטְסוּק טַעְמִים דְּעֲזָרָא וְאַף עַל פִּי כֵן לֹא הִכְרִיעוּ מִכְּחַ זֶה וְעַל כֵּן תִּירָץ שְׁפִיר פִּינּוּן דְּאֵיכָא פְּלוּגְתָּא בְּהָא לְכֵן גַּם הֶם לֹא הִכְרִיעוּ הִלְכָה כְּמָאן אֵי כְּמַעְרְבָאֵי אֵי כְּמַדִּינְחָאֵי וְכִיּוֹצֵא אֲכֹן הָרָא"ש וְהָרִיטְבָּ"א לֹא מִיִּירוֹ עַל חַכְמֵי הַש"ס רַק לְדִידוֹ אֵיךְ יִקְרָאוּ בְּתוֹרָה בְּשַׁבַּת וּיּו"ט וְשְׁנֵי נְחֻמִּישֵׁי אִו בְּקַרְיַאת שְׁמוֹת וְכִיּוֹצֵא בְּזֶה כְּתָבוּ דְּנוּכַל לְהַכְרִיעַ לְקִרוֹת בְּתוֹרָה כְּפִי פִּיטְסוּק טַעְמִים וְכְמוֹ שְׁאַנּוּ מְכַרְיַעִים בְּכַמָּה דִּינִים בְּפִתְחוֹת וְסִתּוּמוֹת וְכַהֲנָה כְּכֹן אֲשֶׁר וְכַהֲרַמְב"ם בַּהַס"ת אָף שְׁיֵשׁ מְקוּמוֹת שְׁפּוֹסְקִים כְּכֹן נְפִתְלֵי מְכָל מְקוּם אֲנוּ נְגַרְרִים אַחַר כֵּן אֲשֶׁר מְכָח פְּסֻק הַרְמַב"ם אֲבָל לֹא מְכָח בְּעֻלֵי הַש"ס הִכִּי נְמִי בְּחֲמֵשׁ מְקַרְאוֹת נוּכַל לְהַכְרִיעַ מְכָח הַמְּסֻרָה זֹו שְׁבִידֵינוּ בְּפִיטְסוּק טַעְמִים וְאֶפְשָׁר שְׁבַמְקוּמוֹת אַחֲרִים יֵשׁ לְנַהוּג עַל פִּי מְסֻרָה שְׁלָהֶם בְּפִיטְסוּק טַעְמִים כְּדַעַת כֵּן נְפִתְלֵי וְכִיּוֹצֵא אֲבָל אִם בְּעֻלֵי הַש"ס הָיוּ מְכַרְיַעִים לֹא הִנֵּה שׁוּם מְחֻלְקֶת בְּדַבְּרָ וְאִם כֵּן דַּבְּרֵי הָרִיטְבָּ"א וְהָרָא"ש אֲחֻדִים עִם דַּבְּרֵי מְרָן הַב"י כְּמוֹכֵן עַכ"ל נְרָאָה שְׁהָרַב יצ"ו לֹא רָאָה כְּגוּף דַּבְּרֵי הָרִיטְבָּ"א וְהָרָא"ש רַק מָה שְׁכָתַב מְרָן חִיד' א"א בְּשֵׁמוֹ (בְּזֶה הַלְּשׁוֹן דְּהָרִיטְבָּ"א כְּתַב בְּהָא דְּחֲמֵשׁ מְקַרְאוֹת דְּהַשְּׁתָּא דְּאֵיכָא פִּיטְסוּק טַעְמִים נִתְבָּרַר הַסְּפָק) וְהִבִּין שְׁפֹנְנַת הָרִיטְבָּ"א

לומר דאף דחכמי הש"ס לא הכריעו אנו בדין אית לן לאכרועי מפת מסורת הפסיקה טעמים.

אמנם מן חיד"א עינו ראה בדברי הריטב"א בגופן שלקח דמתבאר שמפרש קו בכונת דברי הש"ס דמה שאמרו שאין להם הכרע היינו אם לא היה פיסוק טעמים ומה שכתב דאילו השתא וכו' לא על זמן הזה לבד הוא אומר אלא גם על זמן הש"ס קאמר שפבר היה להם מבונר דבר זה מפת פיסוק הטעמים וכן הוא לשון הרא"ש שהביא דבריו הרב יבין שמועה פלל תע"ג (והזכירו ביציר און שם) ונ"ל פתב הרא"ש ביומא גפי מקראות אין להם הכרע ונ"ל פירוש מתוך הפתב אין להם הכרע אבל מפי אתא עזרא ואפסקינהו יש להם הכרע עכ"ל ונהרי בדברי הרא"ש לא הוזכר דאילו השתא וכו' (פבדברי הריטב"א) וכונתו נדאי לומר דגם לחכמי הש"ס נתברר דהא קאמר דמפי אתא עזרא יש להם הכרע וזו היא גם כונת הריטב"א ואהכי קשיא ליה שפיר על מן הב"י מדברי הריטב"א והרא"ש דשניהם לדבר אחד פיונונו דגם בזמן הש"ס פבר נתברר ספק זה שלא פדברי מן הב"י וברור בעיני שאילו הרב יצ"ו אף הוא ראה גוף דברי הריטב"א לא היה כותב פן וגם תירוצו אינו נח לי במחכתה"ר דאם חכמי הש"ס לא יכלו להכריע מפני הספקות בחלוקי דעות שבין בן אשר לבין בן נפתלי מי שם פה ומה פח בית דין יפה להכריע מה שרבותינו בעלי הש"ס לא ידעו פשר דבר ואשר עשה את דמו למה שאנו מכריעים על פי פסק הרמב"ם אין הדמיון עולה יפה לדעתי הקצרה ואין להאריך אחרי שפדברי הרא"ש מפני שלא הייתה פונתו על הזמן הזה וכך היא פונת הריטב"א כמו שכתבתי: כלל צ"ט) חורפיה משווייה ליה לשבח הא דאמרנו הכי הוא מדאורייתא וספיקו הוי ספק דאורייתא ולחומרא פן כתב הרב שיבת ציון סי' ל"ב דלא פהרב השואל וכן מצאתי בספר יד אונדה לפסחים (הנד"מ להג' מראדחוב) שכתב בסוגית הש"ס ד' מ"ד ע"ב דהיה נראה לומר דחורפיה משוי לשבח הוא מדרבנן וזו בו דמדברי הגהת שיערי דורא ומוהרא"י ואיסור והיתר ושפתי פהו ופרי חדש מוכח דסברי דהוא מן התורה ע"ש (בד' פ"ט ע"ב וע"ג מדפי הספר) ובכולם נאמר בהם ונעלם דאישתמיט מנייהו מלכי תשובת הרשב"א בח"א סי' תצ"ז דמבואר מדב"ק שסובר דמאי דאמרנו דדבר חריף אסור בכלי שאינו בן יומו משום דחורפיה משוי ליה לשבח הוא מן התורה וכן פתב הרב פרי מגדים ביו"ד ריש סי' צ"ו במשבצות על פי דברי הרשב"א הנ"ל ומה שכתב הרב ישועות יעקב שם בסק"א בספר פ"מ נסתפק אם הוא מן התורה או מדברי סופרים כו' ונעלם מהרב תשובת הרשב"א סי' תצ"ז וכו' פונתו על ס' פנים מאירות שהביא בפרמ"ג שם שנסתפק בזה כיעי"ש גם הרב פתחי תשובה בסי' צ"ה סק"ד פתב שפן דעת רעק"א ובס' באר יעקב ד' ה"ן ע"ג (בד"ה טרם) הביא רב אחד דברי הרב פנים מאירות בהוכחתו דחורפיה משוי לשבח הוא מדאורייתא וכתב שאין ראיתו מוכרחת והרב המחבר בד' ח"ן ע"ד פתב לו דיפה השיג על הפני"מ אף דברי הפני"מ אמת בלא שום ראיה דנדאי הוא מן התורה וכו' והזכיר תשו' הרשב"א עי"ש גם הרב ערף השלחן ביו"ד סי' ק"ב ס"ג אות ט' פתב בשם הרב פלתי דאפשר דדבר חריף אינו דאורייתא וכתב על דבריו וליתא דבתשובת הרשב"א סי' תצ"ז מוכח דדבר חריף דמשביח הוא דאורייתא כמ"ש בסי' צ"ו עכ"ל ותמיה לי על הרב ישועות יעקב בסי' כ"ב סק"ב שהביא מה שכתב בפנים מאירות בשם חכם אחד דהוא מדרבנן ושהרב פני"מ הקשה עליו והוכיח דהוא

מדאורייתא ומני"ר פתב לךחות ראיתו ואדרבא פתב דינש להוכיח שהוא מדרבנן עי"ש שלא הזכיר פלל מתשו' הרשב"א שפתב הוא עצמו בסי' צ"ו הנז"ל וצ"ע: פלל ק') חייב אדם לקבל פני רבו ברגל פתב הרב נודע ביהודה במהדורא תננינא א"ח סי' צ"ד הביא דבריו הרב שערי תשובה סי' תקכ"ט דבזמן הזה ליכא חיובא אלא נכון לעשות כן ומשום הכי השמיטוהו הפוסקים ובגוף התשובה ביאר דהגם דאין דרוך הרי"ף והרא"ש להביא מה שאינו נוהג בזמן הזה מפל מקום פינון שהם מעתיקים הג"מ פינון דנכון לעשות כן העתיקו מימרא זו אבל הריב"ה ומר"ן אין דרפם להביא מה שאינו על פי הדין בזמן הזה עי"ש ועיין להרב ימי שלמה בדרף ז' ע"א דלפי הנראה לא ראה ידין הרב המגיה יצ"ו דברי הנו"ב בגופן שלהן ומשום הכי הוקשה לו מדהביאו הרי"ף והרא"ש מימרא זו ויישב עי"ש ומה שתמה עוד ידין הנו"ל מדפסקו הטוש"ע דמותר לעבור במים בתשעה באב ויום הפפורים לקבל פני רבו דדוחק לומר דמשום נכון התירו ומה גם למאן דאמר דמשע עינויין דאורייתא: ובהורמנוטיה דמר יצ"ו אינו מן התקמה דאטו מי גרע מענבר במים לשמור פירותיו דליכא סרוך מצוה ושרי וטעמא דלא נאסר אלא רחיצת תענוג אבל פל שהו לצורך אינו בכלל האיסור ועי"ש מה שהאריכו הרב המחבר והרב המגיה יצ"ו בעיקרא דהאי מילתא ובמה שחידש הריטב"א בחי' לסופה לד' ז"ך ע"ב דכי איתיה בכתא בכל יום ויום חייב לקבל פני רבו ובמה שפתב הרב מגן אברהם סי' תקנ"ד סקי"ב ובחול אינו חייב לקבל פני רבו ועוד איתיה חי' דינים בזה לך נא ראה שם ובתשו' מים חיים להרב מוהרח"ך ראפאפורט בחא"ח סי' י"ד וכדעת הסוכרים דגם בזמן הזה איתא להאי חיובא משמע ממה שאמרו בפרק קמא דסופה דף יו"ד ע"ב דאמרי ליה לרב נחמן שלוחי מצוה אנו ופטורין מן הסופה ופירש"י דחייב לקבל פני רבו ולדעת הסוכרים דאינו נוהג בזמן הזה פתב ידידי הגאון עמודי אש יצ"ו בסי' ה' אות מ"ב שהם מפרשים דלא כפירש"י אלא שהיו שלוחים לאיזו מצוה עי"ש והרב יפה ללב יצ"ו בסי' תקכ"ט אות ד' ובקונטרס יפה ללב ד' מ"ג ובח"ג פיו"ד סי' רמ"ב אות י"ח שקיל וטרי בדין זה על שהשמיטוהו הריב"ה ומרן והביא שם בקונטרס אחרון בדרף קכ"ב אות ג' בשם מר אביו בספר גנזי חיים במערכה זו אות מ"א דבזוהר הקדוש ח"א דף קכ"ז אמרו סתם חייב אדם לקבל פני רבו ועל יום ר"ח קאי ומר נ"י מצא פן מפניש בזוהר הקדוש ואתחנן ד' רס"ה ע"ב וחדוש הוא שלא הזכיר דברי הרב מגן אברהם סי' תקכ"ט הנו"ל: ודע דעיקר דבר זה הנה משמע לי דאינו מדאורייתא ולכל היותר אינו נחשב אלא דברי קבלה ולא דאורייתא ממש אף ראיתי להרב פתח הדביר בח"א סי' צ' סוף אות ד שפתב בשם הרב בני יהודה דף ס"ז ע"ב בדין אם מותר לעבור בשפת במים בספינה כדי להתפלל בעשרה דנראה לו דאסור מן הדין לדעת הרב בעל הלכות גדולות שפסק פן מרן בסי' תרי"ג ס"ו דאסור לעבור בספינה לקבל פני רבו ואם למצנת הקבלת פנים דהוי דאורייתא לא התירו פל שפן לצורך תפלה בעשרה דאינו אלא דרבנן עכ"ל ומשמע דמדאורייתא ממש קאמר דהגם דמצונו בש"ס לשון דאורייתא שפירושו שיש לו סמוך בדאורייתא ודעת הרב (בני יהודה) עצמו בעפרא דארעא על דברי ארעא דרבנן באות קד"ם דגם בדברי רש"י מצונו לפרושי דאורייתא דקאמר לאו דוקא אלא ר"ל שהוא מדברי קבלה (עיין מה שרשמתי במערכת הדל"ת אות י"ט בשדי חמד חלק ראשון) מפל מקום לא ניתא לי למימר הכי במלתיהו דרבנן בתראי דבתראי וצריף לעיין בגוף דברי הרב בני"י ואין מצוי אצלי

והרב שער אפרים סי' ל"ח הביא דברי הרב טל אורות בתשו' א"ח סי' ב' פתב דרף פלל
ללכת לבית האבל ולבית המשטה ולקבל פני רבו כל הני מילי אינו אלא מדרבנו עיי"ש:
וראיתי בספר חדש שפתב דמדאמרנו בירושלמי דשבת פרק י"ב הלכה ג' אילין דר'
הושעיא ודבר פזי שאלין בשלמא דנשיא בכל יומא יש ראיה ברורה למה שפתב הפגו
אברהם בסי' תקנ"ד ס"ק י"ב דקבלת פני רבו בכל יום איפא מצוה ורבו מובהק יש לו
דין נשיא לעגנו קימה והידור כבירה דעה סי' רמ"ד סעיף ט' וס' י"ד מסתמא הוא הדין
לעגנו קבלת פנים ועיין בירושלמי עירובין ריש פרק ה' י"ג שנין עביד עליל (ר"י) קומי
רבה דלא צריף פירוש דלא צריף לשאול כלום מרביה ועל פרחין מיירי בחול דאי בשבת
ויום טוב אפילו אין צריף לשאול כלום מרביה הוי חובה ועיין בירושלמי ראש השנה
פרק שני הלכה א' והנה המעין בדברי הרב מג"א בסי' ש"א סק"ז יראה שדעתו שם
דבחול ליכא שום מצוה וכמו שפירא מדבריו שבסי' תקנ"ד הנ"ל לתירוץ ראשון עיי"ש
בדברי הרב מחצית השקל וצריף לומר דמהירושלמי הנ"ל (וכן הוא בירושלמי סוף
מסכת הוריות) אין הכרח דיש מצוה בכל יום דלא אמרו אלא שאיזה משפחות שתיים
ש'הו ארבע היו נוהגות לשאול בשלום הנשיא בכל יום לא מצד חיוב ולא משום מצוה
רק שהיתה דעתן מקורבת עם הנשיא יותר מכל אדם ומצד אהבתם היו הולכים אצלו
בכל יום ואם היתה בזה מצור למה לא היו עושים פן כי אם אלו המשפחות וכי לא היו
נמצאים בדור ההוא מקיימי מצות זולתם אלא ודאי דלא משום מצוה היו עושים אבל
מהירושלמי דריש פרק ה' דעירובין הנ"ל משמע דאיכא מצוה בכל יום וכן פירש הרב
פני משה שם דר' יוחנן היתה מקבל פני רבו בכל יום ויש שקר על זה כמקבל פני שכינה:
פלל ק"א חצי שיעור דאסור מן התורה אליבא דר' יוחנן וריש לקיש סובר דאינו אסור
אלא מדרבנו אם גם בדברים האסורים בהנאה נחלקו או דילמא בדברים האסורים
בהנאה גם ריש לקיש מודה דאסור מן התורה עיין לעיל באות י"ז (בד"ה ובאות ק"א
פתבתי): פלל ק"ב חמץ אי מקרי איסורא בלע ונפקא מינה לעגנו הכשר פלים הוא
מתלוקת בין הפוסקים פידוע והרב ערף השלחן בסי' תנ"א אות ח' עמד בעגנו זה ובאר
מי ומי הסוברים דמקרי איסורא בלע וכן הסוברים בהיפך וכתב דהכל בו ורבינו ירוחם
כתבו בשם הרשב"א דהיתרא בלע מקרי ושהרב המגיד פתב בשם הרמב"ן והרשב"א
דהשוו חמץ לגעולי עכומ"ז וכן פתב בהדיא הרשב"א בתורת הבית ד' קכ"ג וכתב ליישב
סתירת דברי הרשב"א על פי מה שמתבאר מדבריו בתשו' סי' רס"ב דמתחלה היתה סבור
דחמץ מקרי היתרא בלע אמנם סיים ואמר אבל מרבתי שמעתי דאין לומר פן לפי שלא
נתחדש בגופו שום דבר דמתחלה ועד סוף חמץ הוא מה שאין פן בקדשים ואם פן מה
שפתבו בשמו הכל בו ורי"ו הוא מה שהיה סבור קודם חזרה וכן משמע מדבריו בתה"ב
דף קכ"ו דחמץ הוי היתרא בלע כמו בבשר בחלב ומה שפתב הרב המגיד בשמו היינו
אחר ששמע מרביתו וחסור בו והנה ספר תורת הבית שבידי הוא דפוס חדש ואינו מכונן
לדפוס הראשון ולו ציין בית ושער פי אז ידעתי תנא היכא קאי וכמו זר נחשב בעיני
שיהיו דברי הרשב"א סותרים בתורת הבית גופיה בתוך פדי דבור מד' קכ"ג לזף קכ"ו
ומעיקרא מאי סבר ולבסוף מאי סבר דבשלמא על הסתירה מתשובה לתורת הבית יש
לומר דמעיקרא הנה סבר דחמץ היתרא בלע מקרי ומכי שמע מרביתיה פדכתב בתשו'
הדר ביה אבל מה שפתב בתורת הבית לא יתיישב דניחזי אנו מאי דעתיה בזה קכ"ג

דחמץ איסורא בלע מקרי אי מטעמא דרבנותיה אם פן במאי הדר ביה מהאי סברא בד' קכ"ו ותו אמאי שתיק להו לרבנותיה בתשו' סי' רס"ב (שהתשו' הם אחרונות להתוה"ב כידוע) ולא אמר להו טעמא דחזא בדר' קכ"ו למיסבר דהיתרא בלע מקרי והדברים תמוהים לקוצר ועניות דעתי אמן מצאתי שבער דהשלחן יו"ד סי' קכ"ב אות ב' בדין פלי שאינו פן יומו ציין דברי הרשב"א בתורת הבית ד' קכ"ו והדברים הים הנה הנם בבית ד' שער ד' ושם (בדפוס התוה"ב שבידי וויען לישראל לפ"ק הוא בדר' פ"א סוף ע"א) כתב וז"ל וכן הדין לקדרה שבשל בה בשר אסור לאכול בה חלב אף שאינה בת יומא ואף שפשבבלעה היתרא בלעה ונפגם קודם שיבא לידי איסור בשר בחלב דכל שבלע מן השבח אף שנפגם בתוך דנפגי הפלי רואין אותו כאילו עומד בשבחו שלא להתירו לכתחלה מיהא וקדרות בפסח יוכיחו שאם אתה אומר פן פלי שנשתמש בהם חמץ קודם פסח יהיו מותרין וכו' ואמאי אסורין בפסח אלא ודאי וכו' עכ"ל והובאו תנרף דברי קדשו בדברי הריב"ה ומרן הב"י בריש סי' קכ"ב הרי מפורש שסובר דחמץ היתרא בלע מקרי פמו מבשר לחלב שאם לא פן אינו מוכן הוכחתו דכלי מבשר לחלב שאינו פן יומו אסור מקדרות בפסח דשאני חמץ דאיסורא בלע מיקרי אבל מבשר לחלב דהיתרא בלע הוא אימא לך דבשאינו פן יומו שרי ותמיה לי על הרב ערף השלחן למה כתב שמשמע מדברי הרשב"א פן ולא כתב בפשיטות שפן דעת הרשב"א שבאמת הרי הוא פמבואר שפן היא דעתו כנז"ל ובמאי דשקיל וטרי שם בדעת הריטב"א היכי סובר בזה הנה חידושי הריטב"א למס' ע"א שציין שם אינו מצוי אצלי אמן מדברי הריטב"א בחידושי למס' חולין על דף צ"ז מתבאר שסובר דהיתרא בלע מקרי ושפן דעת רבו הרא"ה שכתב וז"ל (גבי הא דתניא קדרה שבשל בה בשר לא יבשל בה חלב) מדקדק מורי הרא"ה מדקתני ואם בשל משמע דכבת יומא עסיקינו ואם פן למה לי למיתני לא יבשל בה פשיטא אלא הא קמשמע לן דדוקא בבת יומא לא יבשל אבל לאו בת יומא שריא לכתחלה פינו דנותן טעם לפגם ולא גזרו אטו בת יומא אלא בקדרה דבלעה איסורא אבל הא דהיתרא בלעה לא דמיא לכלי מדין והיינו הא דשמואל בפרק פל שעה דאמר קדרות בפסח משהינו להו לאחר הפסח וכו' דכיון דהיתרא בלע והשתא נותן טעם לפגם ואפשר דלית בהו פדי לאסור דהא פליטתה בפחות מששים ובפסח אסורות משום דאיסורו במשהו וכן ראיתי שהיה עושה מעשה וחבריו היו חולקים עליו וכבר דנתי לפניו במחילת פבודו דההיא דפסחים שאני דשמואל סובר כר' שמעון דחמץ שעבר עליו הפסח קנסא דרבנן בעלמא הוא משום דעבר על בל יראה ולא קניס אלא בעיניה אבל ע"י תערובת לא קנים ואפילו תערובת משו אפילו פליטת טעמו בלא משו אפילו לכתחלה מה שאין פן בזו דחלב איסורא דאורייתא ותערובתו אסור בפחות מששים דבשר בחלב בנותן טעם והא דהכא אורחא הוא למיתני לא יעשה ואם עשה אסור אי נמי הכי קאמר לא יבשל בה לעולם ואם בישל דינה בנותן טעם ולא נחית השתא לדין נותן טעם לפגם דההיא פלוגתא דתנאי היא עכ"ל ועיין להרב פרי מגדים בס' ראש יוסף בחולין שם מה שכתב על דברי הרא"ה והריטב"א הללו הרי דקאמר דטעמא דשמואל משום דהיתרא בלע וגם הריטב"א שתיק ליה בזה משמע דמודי ליה.

ועיין במאי דשקיל וטרי בדבריהם הרב כתב סופר בחלק יו"ד סי' ה"ן: אולם מצאתי להרב קהל יאודה בחידושי ליו"ד סי' קכ"א ד ג"ן ע"ד שהוקשה לו בדברי הרשב"א

הָלְלוּ הַיְיָ יְלִיף דְקַדְרָה מִבְּשָׁר לְחֻלְבֵי שְׂאִינָה בֵּת יוֹמָא אַסוּרָה מִכְּלִים בְּפִסְחָא הָא אִיהוּ סוּבְר דְחֻמְזֵי אִסוּרָא בְּלַע מְקָרִי מְשׁוּם דְשִׁמוּ עֲלֵיו אַבְל מִבְּשָׁר לְחֻלְבֵי דְנֻדְאֵי הֵיטְרָא בְּלַע מְקָרִי אִימּוֹר דְאִם אִינָה בֵּת יוֹמָא מְוֹתֶרֶת וְנִיחָא לִיהָ דְהָא דְחֻמְזֵי אִסוּרָא בְּלַע מְקָרִי הֵינּוּ דוֹקָא לְעַנְנֵי הַכְּשָׁרוֹ שְׂאִין לוֹ הַכְּשָׁר אֶלָּא בְּלִיבּוֹן פְּעִין תְּשִׁמִּישׁוּ אַבְל מַה שְׁהוּא נּוֹתֵן טַעַם לְפָגַם לֹא מִן הַשֵּׁם הוּא לְאִסּוּרוֹ פִּינּוֹן שְׂבִשְׁעַת בְּלִיעֵתוֹ הֵיטְרָא הָוִי וְגַם בְּעַת אִסּוּרוֹ נְמִי הֵיטְרָא הוּא שְׁהָרִי נְפִגָם אֵלּוֹ תְּנַרְף דְבָרִי קְדָשׁוֹ עִי"ש.

וְאִפְשָׁר שְׂמִפְנֵי זֶה פְּתַב הָרַב עָרוּף הַשְּׁלַחֵן דְמִשְׁמַע מִדְבָרֵי הַרְשָׁבָ"א בְּד' קַכ"ו שְׁסוּבְר דְהָוִי הֵיטְרָא בְּלַע וְלֹא פְּתַב בְּפִשְׁטוֹת שְׁפִן דַּעְתּוֹ מְשׁוּם שְׂיִשׁ לּוֹמֵר פְּדַכְתַּב הָרַב קְהֵל יְהוּדָה דְהֵתֵם לְעַנְנֵי הֵיטְרָא הַכְּלִי שְׂאִינּוֹ בֶּן יוֹמוֹ הוּא שְׁסוּבְר דְהָוִי הֵיטְרָא בְּלַע אַבְל לְעַנְנֵי הַכְּשָׁר הַכְּלִי סוּבְר דְאִסוּרָא בְּלַע מְקָרִי אֶלָּא דְמַגּוּף דְבָרֵי הַרְשָׁבָ"א בְּתִשׁוּ' סִי' רַס"ב מִשְׁמַע קֶצֶת דְגַם לְעַנְנֵי הֵיטְרָא הַכְּלִי שְׂאִינּוֹ בֶּן יוֹמוֹ סוּבְרִים רַבּוּתֵי דְחֻמְזֵי חֲשִׁיב אִסוּרָא בְּלַע עִי"ש וְעֵינֵי בְּמַה שְׁהִבְאֵתִי בְּקוֹנְטְרִיס אַסִּיפַת דִּינִים בְּמַעְרְכַת ה"ה אוֹת י"ז וּבְאוֹת כ"ג וּכ"ד בְּעַנְיָיִנִים אֵלּוֹ בֵּין לְעַנְנֵי חֻמְזֵי אִי מְקָרִי אִסוּרָא בְּלַע וּבֵין לְעַנְנֵי בְּשָׁר בְּחֻלְבֵי לְהַכְּשָׁר הַכְּלִי מִבְּשָׁר לְחֻלְבֵי וְרֵאִיתִי לְהָרַב מְגוֹ הָאֶלְפֵי בְּרִישׁ סִי' תנ"א (בְּד"ה אֶלָּא דְקִשְׁיָה) שְׂפַתְּבָּ לְדַעַת הַרְמַב"ם שְׁסוּבְר דְחֻמְזֵי שְׂשִׁמוּ עֲלֵיו אִסוּרָא בְּלַע מְקָרִי וּכְדַעַת הַרְמַב"ן וְהַרְשָׁבָ"א שְׁסוּבְרִים בֶּן עִי"ש וּבְמַחֲכַתֵּהּ ר' אֵין לּוֹמֵר בֶּן בְּדַעַת הַרְמַב"ם וְנִעְלַם מִמֶּנּוּ דְהָרַב הַמַּגִּיד בְּפָרֻק חֲמִישִׁי מֵהַלְכוֹת חֻמְזֵי דִין כ"ג פְּתַב לְדַעַת הַרְמַב"ם בְּמַה שְׂמַחֲלֵק בְּהַכְּשָׁר סְפִינִים בֵּין שְׁל חֻמְזֵי דְסָגִי לְהוּ בְּהַגְעָלָה לְשַׁל אִסוּרִין דְבְּעֵי לִיבּוֹן שְׁסוּבְר דְחֻמְזֵי הֵיטְרָא בְּלַע מְקָרִי וּבְדַעַת הַרִי"ף וְהָרָא"ש וְהַרִיב"ה וּמָרְן אִי סְבָרִי דְאִסוּרָא בְּלַע עֵינֵי לְהָרַב פְּרִי חֲדָשׁ בְּסִי' תנ"ב ס"א (בְּד"ה וּמ"ש פְּדִי) וּבְדַעַת רִש"י עֵינֵי לְגֵאוֹן עֲזִינוּ הַנְּצִי"ב יצ"ו בְּס' הַעֲמֵק שְׂאֵלָה שְׂאֵלְתָא קל"ז אוֹת ה' ד' מ' ע"ד ע"ד רִש"י בְּפִסְחִים דָּף כ"ה ע"א בְּד"ה זֹאת אוֹמְרַת.

וּתְרוּמָה אִי חֲשִׁיבָא הֵיטְרָא בְּלַע צַדֵּד בְּזֵה הָרַב פְּתַב סוּפְר בַּחֲיו"ד סִי' ה"ן לְדַעַת הָרָא"ה וְצִינֵי לְעֵינֵי רַמְבַּ"ן בְּמַלְחָמוֹת בְּפִסְחִים בְּסוּגְיָא דְרִיחָא אִי מְלִתָּא הִיא עִי"ש וּבְדְבָרֵי הַרְשָׁבָ"א בְּמִשְׁמַרְתֵּי הַבֵּית בֵּית ד' שְׁעַר ד' (בְּד"ה עוֹד שָׁם עוֹד פְּתַב דְּכָלִי חֲרָס וְכו'): וְאִם חֻמְזֵי מְקָרִי דְבָר שְׂיִשׁ לוֹ מִתִּירִין רְשָׁמְתֵי לְעִיל בְּמַעְרְכַת הַדְּלָ"ת אוֹת ע"ז (בְּשָׂדֵי חֻמְד ח"א) וְגַם בְּקוֹנְטְרִיס אַסִּיפַת דִּינִים בְּמַעְרְכַת חֲדָשׁ בְּזִמְן הַזֶּה בְּאוֹת י"ד עִי"ש: וְחֻמְזֵי בְּעָרַב פִּסְחָא אִם עוֹבֵר בְּבַל יִרְאֶה רְשָׁמְתֵי בְּקוֹנְטְרִיס אַסִּיפַת דִּינִים בְּמַעְרְכַת חֻמְזֵי וּמַצָּה סִי' ה' אוֹת יו"ד וּלְעַנְנֵי בְּיִטוּל חֻמְזֵי אִי סָגִי בְּהַרְהוּר הַלֵּב אוֹ צָרִיף לְבִטָּא בְּשִׁפְתֵי רְשָׁמְתֵי בְּקוֹנְטְרִיס זֶה בְּמַעְרְכַת הַבֵּית אוֹת צ"ח (בְּשָׂדֵי חֻמְד ח"א): וְחֻמְזֵי גְּוִקְשָׁה אִם אִסוּר אַכִּילְתּוֹ הוּא מְדַרְבְּנֵן עֵינִיף תְּחַזְזֵנָּה בְּדְבָרֵי הַרְבָּנִים מוֹהַרִש"ז בְּש"ע שְׁלוֹ סִי' תמ"ב אוֹת כ' וְנוֹדַע בִּיהוּדָה קָמָא בְּסִי' כ"א וְסִי' כ"ב וּבְתַנְיִינָא סִי' ע' וּבְצַל"ח לְפִסְחִים עַל ד' מ"ג וּפְרִי חֲדָשׁ סִי' תמ"ז סִי"ב וּמְגוֹן אַבְרָהָם שָׁם סק"ה וְשְׁעָרֵי תְּשׁוּבָה שָׁם סק"ח שִׁיבַת צִיּוֹן סִי' י"ג יְשׁוּעוֹת יַעֲקֹב סִי' תס"ב סק"א גְּהַר שְׁלוֹם דָּף קל"ב ע"א וְעֵינֵי בְּמַה שְׂרְשָׁמְתֵי בְּקוֹנְטְרִיס אַסִּיפַת דִּינִים מַעְרְכַת חֻמְזֵי סִי' ב' אוֹת ב' לְעַנְנֵי בְּטוּלוֹ בְּשִׁשִׁים וּבְסִי' י"ד אוֹת ז' וּפְרִי מְגָדִים בְּאֶשֶׁל אַבְרָהָם סִי' תס"ו סק"ב שׁו"ת עֲנָג יוֹם טוֹב סִי' ל"ח עֲמוּדֵי אוֹר סִי' כ"ד שׁוֹאֵל וּמְשִׁיב מִהַדּוּרָא קָמָא ח"ג סִי' רִי"ח חֲתָם סוּפְר א"ח סִי' קמ"ז בֶּן יְהוּדָה סִי' קי"ד וְהָרַב אֲנֵן אֶהְרֹן בְּקוֹנְטְרִיס אַרְעָא סְמִיכְתָּא דָּף פ"ח אוֹת ה' פְּתַב שְׁהָרַב חֲקַת הַפִּסְחָא

בסי' תל"ח השיב על מה שכתב בצל"ח ובנודע ביהודה סי' כ"א דחמץ גוקשה משש
שעות עד הלילה הוא מדרבנן ומי שנמצא אצלו יעיין בדב"ק ומר נכדו יצ"ו ציין על
דברי מר זקנו הנ"ל לעיין בס' קהלת יעקב בתוספת דרבנן אות קל"ג ועיינתי שם וראיתי
שאינו ענין לדברי הרב המחבר דהרב המחבר כתב וילענין חמץ גוקשה משש שעות
ולמעלה כתב בצל"ח ונו"ב דאינו אסור אלא מדרבנן וכונתו נדאי היא לומר דמשש שעות
עד הלילה סובר הרב נודע ביהודה שהוא מדרבנן אליבא דכולי עלמא (אף להסוברים
דחמץ גוקשה בפסח אסור מן התורה) והרב קהלת יעקב לא מייירי בהא אלא בחמץ
גוקשה בפסח שהרי כתב וז"ל חמץ גוקשה כתב הרב מגן אברהם בסי' תמ"ז דמוהרא"י
סובר דאיסורא מדאורייתא ועיין בהרב פרי חדש סי' תמ"ז ס"א דהעלה דאינו אלא
מדרבנן עכ"ל ודברי המגן אברהם בסק"ה ודברי הפרי חדש הם בסעיף י"ב והמעניין
בדב"ק ישר יחזה דתרונויהו רבנן קדישי הם המדברים על חמץ גוקשה בתוך הפסח (לא
על גוקשה משש שעות נגד הלילה דמייירי בה הרב און אהרן) ואי הכי הא דמיייתי עלה
מר נכדו יצ"ו לא שמא מתייא ודברי קהלת יעקב הנ"ל אינם מדוקדקים במחילת כתיב"ר
שנראה שמביא דהפרי חדש חולק על מה שכתב הרב מגן אברהם (דמוהרא"י סובר
דהוא מדאורייתא) ועיין רואה בגוף דברי הרב פרי חדש דלא מייירי בהכי כלל אלא
אעיקרא דדינא קעסיק ואמר רב דנקיטינו פדעת הסוברים דחמץ גוקשה בפסח אינו
אסור אלא מדרב) ובזה באמת גם הרב מגן אברהם מודה כמו שמפורש בדב"ק ולא אמר
אלא דמוהרא"י סובר שהוא מדאורייתא פיעניין בדבריו ועיין בדינים אלו בשו"ת הרב
מוהר"ן יפה סי' י"ד: ובחמץ גוקשה דמי פירות עם מים עיין להרבנים שער המלך בפרק
ד' מהלכות חמץ דין ח' מקור חיים סי' תס"ב ובית מאיר שם ס"ב שואל ומשיב בתניינא
ח"ד סי' י"א ד' ד' ע"ב בית שלמה סי' ע"ט וסי' צ"ד (ועיין מה שכתבתי בקונטרס אסיפת
דינים מערכת חמץ סי' ח' אות ז"ך לענין עבר עליו הפסח) פרי מגדים במשפצות סי'
תס"ו סק"ב ובהקדמה לסי' תס"ז ובסי' תמ"ג באש"ל אברהם אות ב' ואות ו' (ד"ה הוי
יודע) ועיין בשו"ת ענג יום טוב הנ"ל מאי דשקיל וטרי על דברי הנודע ביהודה וכן
בשו"ת עמודי אור ושואל ומשיב מהדורא קמא הנ"ל חתם סופר סי' קכ"ג (ד"ה והנה):
כלל ק"ג) חרש שאינו שומע ואינו מדבר שאינו פן מלידתו אלא הנה פקח ונתחרש אם
דינו פחרש גמור ממעי אמו נסתפק בזה הרב השואל בשו"ת צמח צדק החדש בחלק
אה"ע סי' ל"ה אות ד' דאולי חרש היינו ממעי אמו כלשון תשובת הרא"ש שבטור ח"מ
סי' רל"ה ואם אין דיני פחרש גמור שמא הוא לדין פחרש ממעי אמו לר"א (יבמות
קי"ג) דלא מצוי מגרש כלל ומני"ר פשיטא ליה דהוי פחרש גמור ובמחכ"ת יש לפקפק
בראייתו מה שכתב דבפקח ונתחרש חלוקים חבירו על רבן שמעון בן גמליאל וסוברים
דאף אם יכול לדבר מתוך הכתב אינו יכול לגרש כמו שאמרו בגטין דף ע"א ולכן יש
פוסקים בסי' ק"ך דפקח יכול לגרש על ידי פתיבת יד מה שאין פן פחרש אם נשאה
פשהוא פקח ע"כ הנה אם באנו לומר דפקח ונתחרש הוי לדין פחרש מעיקרו לר"א
ולא מצוי מגרש משום ספק עתים חלים וכו' אם פן אין ראיה מדלא מגרש על ידי כת"י
דדינו פחרש גמור דדילמא משום דמספקא לן בעתים שוטה אינו יכול לגרש ואי הנה
אשכחינו מאן דאמר דפקח שנתחרש וכתב בכת"י פתבו ותנו וכו' וכן עשו דאינו גט כלל
שפיר הנה שמענו דמדמקילינו לומר דאינו גט שמעת מינה פשיטא לן דחרש גמור

חֲשַׁבְנָן לִיה אֲבָל מֵהַפּוֹסְקִים שֶׁכְּתָבוּ דָּאִין כּוֹתְבִים נִרְאֶה דָּאִין רְאִיָּה פְּאָמּוֹר: וּבְדַרְךָ זֶה יֵשׁ לְדַחוּת מַה שֶׁכְּתַב דְּכֵן מִשְׁמַע מִירוּשְׁלָמִי סוֹף פֶּרֶק חֲרֵשׁ דְּהֵתָם נְמִי פִּקְחַ שְׁנַתְחַרֵּשׁ עַד שְׁלֵא פְּנֹסָה דָּאִינוּ מְאָכִיל בְּתֵרוּמָה הִיָּינוּ נְמִי לְהַחְמִיר מִשׁוּם סְפֵק עֵתִים שׁוֹטָה וְכֵן מַה שֶׁהִבִּיא מְדַבְרֵי הָר"ן בְּפֶרֶק קָמָא דְּגִטִּין ד' ט' ע"א מֵאִי אִינוּ יָכוֹל לֹאמַר וְכו' דְּפִקְחַ שְׁנַתְחַרֵּשׁ אִינוּ נֶאֱמָן לְהַעִיר עַל יְדֵי פֶתֶב וְכו' הִיָּינוּ נְמִי לְחַוְמָרָא מִשׁוּם סְפֵק עֵתִים שׁוֹטָה וְכו' הָרְאִיָּה שֶׁהִבִּיא מִפֶּרֶק שְׁנֵי דְּגִטִּין דָּף כ"ג דְּפִקְחַ וְנִתְחַרֵּשׁ דְּוָקָא אִם חֲזוֹר וְנִתְפַקַּח פֶּשֶׁר הָא לֹא הָכִי הָוִי פִּתְרֵשׁ גָּמּוֹר גַּם זֶה יֵשׁ לֹאמַר דְּכִשְׁלֵא חֲזוֹר וְנִתְפַקַּח פְּסוּל מִשׁוּם סְפֵק וְהָרְאִיָּה שֶׁהִבִּיא מִדְּמִשׁוּי מִתְנִיתָן רִישׁ פֶּרֶק חֲרֵשׁ פִּקְחַ שְׁנַתְחַרֵּשׁ לְנִשְׁטָתָה הָא וְדָאִי קֻשְׁיָה לְהוֹצִיא דִּין עַל פִּי דִּיוֹק פְּנֵה וְכֵן מַה שֶׁהִכְרִיחַ מִדְּתַנְנָן נִתְחַרֵּשׁ הוּא וְכו' דְּהִיָּינוּ אַחַר הַנִּשְׁוֹאִיִן לִימָא דְּנִתְחַרֵּשׁ קוֹדֵם נִשְׁוֹאִיִן נְמִי אִינוּ מוֹצִיא אֲלֵא וְדָאִי נִתְחַרֵּשׁ קוֹדֵם נִשְׁוֹאִיִן דִּינוּ פִּתְרֵשׁ גָּמּוֹר הֵנָּה מְגוּפָא דְּמִתְנִיתָן נִרְאֶה דָּאִין הִכְרַח דְּהָא מְצִינָן לְמִימַר דְּנִתְחַרֵּשׁ דְּתַנְנָן הִיָּינוּ נִתְחַרֵּשׁ קוֹדֵם נִשְׁוֹאִיִן וְכַלּוֹמַר דְּפִקְחַ שְׁנַתְחַרֵּשׁ אִינוּ מוֹצִיא אֶף וְדָאִי כּוֹנְתוֹ לְהִכְרִיחַ כֵּן עַל פִּי מַה שֶׁכְּתָבוּ רַש"י וְהַרְע"ב וְהַנְּמוּקֵי יוֹסֵף דְּמַה שֶׁאֲמָרוּ בְּמִתְנִיתָן נִתְחַרֵּשׁ הִיָּינוּ אַחַר הַנִּשְׁוֹאִיִן וְכו' דְּלִפִּי זֶה וְדָאִי מוֹכַח שֶׁפִּיר מִמִּתְנִיתָן דְּפִקְחַ שְׁנַתְחַרֵּשׁ דִּינוּ פִּתְרֵשׁ גָּמּוֹר כְּמוֹ שֶׁכְּתַב הַגָּאוֹן צְמַח צְדָק הַנ"ל: וְמַה שֶׁהִבִּיא מִמַּה שֶׁכְּתַב הָרַמְבַּ"ם בְּפֶרֶק ו' מֵהַלְכוֹת גִּירוּשִׁין הִלְכָה ח' וּבִש"ע ס' קמ"א סְעִיף ל"ב הֵנָּה כּוֹנְתוֹ לְהוֹכִיחַ מִדְּכְתָבוּ דְּחֲזוֹר וְנִתְפַקַּח פֶּשֶׁר מִשְׁמַע שְׁאֵם לֹא כֵּן אִינוּ פֶּשֶׁר מִשׁוּם דְּהוּא פִּתְרֵשׁ גָּמּוֹר וּבְדַרְךָ שֶׁהוֹכִיחַ מִהַש"ס גִּטִּין דָּף כ"ג וְכִבְרַ פְּתַבְתִּי דָּאִין מְזַה רְאִיָּה אֶף לִי הַדֵּל נִרְאֶה דְּמִדְּבַרֵי הָרַמְבַּ"ם שֶׁם אֶפְשֶׁר לְהוֹכִיחַ דְּכָל חֲרֵשׁ שְׁוִים לֹא שְׁנָא חֲרֵשׁ מְמַעֵי אִמּוֹ לֹא שְׁנָא פִּקְחַ שְׁנַתְחַרֵּשׁ וְהוּא מִמַּה שֶׁכְּתַב הֵינָּה הַשְּׁלִיחַ חֲרֵשׁ וְנִתְפַקַּח הָרִי זֶה בְּטֵל וּמִדְּלֵא מְפַלֵּג בֵּין חֲרֵשׁ לְחֲרֵשׁ מִשְׁמַע דְּכָל חֲרֵשׁ קָאמַר דְּהַגֵּט בְּטֵל וּמִדְּבְטֵל מוֹכַח וְדָאִי דְּהוּא מִן הַתּוֹרָה וְאִי פֶּשֶׁטָה יְדָה וְקַבְלָה קִידוּשִׁין לֹא חִיָּישִׁינָן לְהוּ אֲלֵמָא דְּמִדְּאוּרִיתָא חֲשִׁיב פֶּשֶׁטָה בְּעֵלְמָא וְאִין בְּמַעֲשֵׁי פְלוּם וְאִין לֹאמַר דְּלִכְךָ נִתְפַּוֹן הַגָּאוֹן צְמַח צְדָק בְּרִאִיָּתוֹ שֶׁהָרִי הִבִּיא רְאִיָּה גַם מִדְּבַרֵי הַש"ע וּבִש"ע פְּתַב פְּסוּל וְלֹא בְּטֵל וְעוֹד דְּמַמָּה שֶׁכְּתַב בְּצְמַח צְדָק אַחַר כֵּף מוֹכַח דְּלֹא דְּחִיקָא לִיה לֹאמַר דְּחֲרֵשׁ הָאמּוֹר בְּש"ס וּפּוֹסְקִים הִיָּינוּ חֲרֵשׁ גָּמּוֹר מְמַעֵי אִמּוֹ דְּוָקָא עִי"ש וְדו"ק: וְאִנָּא עֲנִיא לְדִידֵי חֲזִי לִי לְהוֹכִיחַ מִדְּבַרֵי הָרַא"ש גּוֹפִיָּה דְּגַם פִּקְחַ שְׁנַתְחַרֵּשׁ דִּינוּ פִּתְרֵשׁ גָּמּוֹר וְהוּא מִמַּה שֶׁכְּתַב בְּפִירוּשׁוֹ לְגִדְרִים ד' ע"ג ע"א דְּמֵאִי דְּבַעֵי רְמִי ב"ח חֲרֵשׁ מַהוּ שֶׁיִּפְרַר לְאִשְׁתּוֹ הִיָּינוּ בְּמִדְּבַר וְאִינוּ שׁוֹמַע דְּאִילוּ בְּשִׂאִינוּ שׁוֹמַע וְאִינוּ מְדַבֵּר בְּרַמִּיָּה לֹא מְצִי מִפְּקַע נִדְרַ דְּאוּרִיתָא וְעוֹד שְׁדִינוּ פֶּשֶׁטָה ע"כ.

וְלִכְאוּרָה צְרִיף לְהַבִּין לְמַה לֹא הִכְרִיחַ דְּעַל פְּרַחֲזִין לֹא מִיָּירִי בְּאִינוּ שׁוֹמַע וְאִינוּ מְדַבֵּר דְּאִם כֵּן אִינָּה אִשְׁתּוֹ מִן הַתּוֹרָה וְהִכִּי מְצִי לְהַפְּרֵ אֲלֵא וְדָאִי נִרְאֶה דְּכּוֹנְתוֹ לְשִׁלּוֹל דְּלֹא נִימָא דְּמִיָּירִי בְּחֲרֵשׁ שְׁאִינוּ שׁוֹמַע וְאִינוּ מְדַבֵּר וְכַגּוֹן שְׁנִשְׁאָה פֶּשֶׁהוּא פִּקְחַ וְשׁוֹב נִתְחַרֵּשׁ אַהֲכִי קָאמַר דְּלֹא יִתְכֵן לֹאמַר כֵּן דְּבְרַמִּיָּה לֹא מְצִי וְכו' וְעוֹד שְׁדִינוּ פֶּשֶׁטָה וְאִם כֵּן שְׁמַעַתָּ מִיָּנָה דְּגַם בְּפִקְחַ שְׁנַתְחַרֵּשׁ סוֹבַר הָרַא"ש דְּדִינוּ פֶּשֶׁטָה כְּמוֹ חֲרֵשׁ מְמַעֵי אִמּוֹ וְכִינוּ שֶׁהַמְּסַפֵּק עֲלֵינוּ דְּבַר זֶה הוּא דְּבַרֵי הָרַא"ש שֶׁבְּתְּשׁוּבָה וְנִמְצָא בְּדְּבַרֵי הָרַא"ש דְּגִדְרִים הַנ"ל לְהוֹכִיחַ דָּאִין לְחַלֵּק אִם כֵּן מִמִּילָא נְסַתְלַק הַסְּפֵק מְעִיקְרוֹ: וְנִרְאֶה מִסְתְּמִיּוֹת הַש"ס וְהַפּוֹסְקִים בְּכַמָּה דִּינִים (דְּמִקְלִינָן בְּחֲרֵשׁ) דָּאִין לְחַלֵּק בֵּין חֲרֵשׁ לְחֲרֵשׁ עֵינָן בְּרִישׁ פֶּרֶק

קמא דתרומות חמשה לא יתרומו ואם תרמו אין תרומתן תרומה החרש וכו' וכן הוא בקרב"ם פ"ק ד' מהלכות תרומות וב"ד סי' שא"ל.

ואם הנה שום חילוק בזה הנה ליהו להפוסקים לפרש דלא מקילינן לומר אין תרומתן תרומה אלא בחרש ממעי אמו אבל פקח ונתחרש הוא ספק ומה שכתב הרא"ש בתשובה שהוא פן ממעי אמו עיין בפרישה שם סוף ס"ק י"ט שכתב דרוצה לומר דדוקא פשהנה פן ממעי אמו הוא דבעינן אינו שומע ואינו מדבר אבל אם נשתתק אחר כה אפילו שומע דינו פחרש ואם פן כל שפן שנשתתק ואינו שומע אף שמתחלה הנה פקח שדינו פחרש (לי הדל צריף להתנישב בזה וטפי ניחא לי לומר דאנרתא דמילתא קאמר ולא דוקא וצ"ע): ועוד נראה לי הדל דאי נימא דפקח שנחתרש יש לספק בו לעתים חלים וכו' פדסבירא ליה לר"א בחרש ממעי אמו אם פן צריכים אנו לומר דפקח שנשא ונתחרש אם גירש אשתו אזלינן לחומרא ואם פשטה ידה וקבלה קודשין מאחר נצריכה גט משני מספק שמה הנה חלים ודומה לנשתתק או אלם השומע ואינו מדבר.

וכבר כתב הרב פתחי תשובה בסי' קכ"א סק"ה דמסתמיות הש"ס והפוסקים משמע דאינו גט פלל וכו' עיי"ש פי ע"כ נראה דהדין פשוט וברור דאין לחלק בין חרש לחרש וכמסקנת הגאון צמח צדק הנ"ל: ועתה הגיע לידי ספר מלאכת חרש לאחד מגאוני הדור יצ"ו וראיתי שם בדרך א' שעמד בתקירה זו והביא מה שכתב הרב פרי מגדים בא"ח בפתיחה הכוללות ח"ב אות ד' וה' דהב"ח פשיטא ליה דגם פקח שנחתרש דינו כממעי אמו (ב"ד סי' א') והרב פרי מגדים חולק וסובר דהוא ספק וכו' ומני"ר הגאון המתבראריף להוכיח דהעיקר פהבית חרש וראיה ברורה ממה דאמרין ביבמות דף קי"ג אהא דאשת חרש אין חייבין עליה אשם תלוי לימא מסייע ליה וכו' איפא דאמרי וכו' עיי"ש פל הסוגיא ומדדחיק לומר דשמואל סובר כר"א ולא אמר דשמואל מייירי בפקח שנחתרש דהוי ספק ומתניתין בחרש ממעי אמו וסברא פרבנן ותירוץ זה אינו דוחק פמתבאר מתוספות גטין דף ע"א (ד"ה תנאי) מוכח ודאי דלרבנן אין שום חילוק בזה עכ"ד יצ"ו.

ובהורמנותיה דמר יש לפקפק בראיה זו ושערי דחיה לא ננעלו דאעיקרא הדבר תמוה ללישנא קמא מאי דדחי הוא דאמר כר"א וכו' דבשלמא לאיפא דאמרי דהנה בעינן לאותובי עליה דשמואל ממתניתין צריכנא לדחוקי אנפשינן משום יתובי דעתא דלא תקשי לן מילתיה דמר שמואל אבל ללישנא קמא דמילתיה דשמואל אתי שפיר כמתניתין היכי נדחי ליה דשמואל לית ליה פמתניתין מי הזקיננו לזה לומר דשמואל פוסק בזה פניחיד נגד רבים.

אדרבא מסתמא ניחא לן לומר דשמואל סובר כמתניתין אלא ודאי נראה דהש"ס פשיטא ליה וקים ליה דהכי סבירא ליה לשמואל כר"א ואם פן ממילא אין ראיה זו מבןורת דיש לומר דקושטא דמילתא משני הש"ס ואמר דשמואל כר"א: עוד הביא ראיה דאין לחלק בין חרש לחרש מדאמרין בשבת דף קנ"ג ב' גבי קטן וחרש אליבא דר"א לא תבועי לה וכו' פי תבועי לה אליבא דרבנן וכו' ואי כהפ"מ הנה מצוי למימר הפל אליבא דרבנן ולימא הכי בפקח שנחתרש לא תבועי לה דלקטן יתבינו פי תבועי לה בחרש מעיקרו אלא ודאי לרבנן לא שניא בין חרש ממעי אמו לפקח ונתחרש ע"כ וגם ראיה זו אינה מוכרחת

לקוצר ועניות דעתי דהא נדאי גם הרב פרי מגדים מודה דלא נמצא מפני דאמור רבנו לחלק בין חרש לחרש אלא דעתו לומר כן כדי שלא להפליג הסברות מאד דלר"א אפילו חרש ממעי אמו ספיקא הוי ולרבנו אפילו פקח ונתחרש שוטה הוי אהכי קאמר דמצינו למימר דרבנו מודו וסברת ר"א בפקח שנתחרש מיהא דכל כמה דמצינו לקרב הסברות והיו לאחדים הכי עדיף.

וכיון דלא אשכחן לרבנו דאמרי בפירוש בשום דוכתא דפקח ונתחרש ספיקא הוי נהי דמסתברא לן למימר הכי מיהו ניחא ליה לש"ס למישקל ולמיטרי כר"א דאשכחנא ביה דאמר מר דספיקא הוי זהו הנלע"ד שיש להשיב על שתי ראיות אלו ואם שגיתי אתי תלין משוגתי ומכל מקום עיני הרואה תחזינה משרים בספר הנ"ל פי הגאון המהר"ר הרבה להשיב בראיות נכוחות מדברי הש"ס והפוסקים בכמה עניינים דאין לחלק בין חרש לחרש: ושם באותו פתב דאין להכריח מדברי רש"י ריש פרק חרש שכתב נתחרש הוא לאחר קידושין דמשמע דאם נתחרש קודם קידושין יכול לגרש אף שהוא פקח ונתחרש דלא כהפרי מגדים משום דיש לומר דרש"י פירש אליבא דכולי עלמא גם למאי דאבעיא לן לקמן ובעינו למימר דטעמא דר"א הוא דמספקא ליה אי אית ליה חד דעתא וכדי שלא נוכל לפשוט הבעיא ממתניתין ע"כ ונראה פונתו דהגם דמתניתין לאו ר"א היא נאנו קמבעיא לן אליבא דר"א מיהו הוי מצינו למיפשט שפיר ממתניתין דמדרבנו בפקח שנתחרש נשמע לר"א בחרש ממעי אמו ולפי הנראה לא שלטו מאורות עיני קדשו בדברי הרע"ב והגמגי יוסף שכתבו בדברי רש"י כמו שכתבתי לעיל וכן מוכח מדברי הרמב"ם בפירושו עי"ש דהנה מאי דדחי מני"ר יתכן לדברי רש"י באשר נודע שדרב רש"י בהרבה מקומות לפרש המשנה כס"ד שפ"ש"ס מה שאין כן הרע"ב דרפו לפרש המשנה כפי האמת וכמו שהסביר הרב תוספת יום טוב פרק ט' משנה ג' דיבמות ובשאר דוכתי ועיין יד מלאכי בכללי שאר המחברים והמפרשים אות ל"ו וכבר כתבתי בזה בקונטרס פללי הפוסקים סי' ח' אות א' עי"ש וכיון דהרע"ב שדרפו לפרש על פי האמת פירש דנתחרש רוצה לומר אחר הקידושין וכן כתב הרב הגמגי יוסף וכן משמעות דברי רמב"ם בפירושו אם כן מוכח שפיר מדב"ק דפקח שנתחרש ואחר כך נשא יכול לגרש כחרש ממעי אמו (ועיין מה שרשמתי בקונטרס פללי הפוסקים הנ"ל בשם הרדב"ז דאינו סובר לחלק בין פירוש רש"י לפירוש המשניות להרמב"ם): וראיתי להגאון בעל שו"ת שואל ומשיב בהסקמתו לספר הנ"ל שכתב שדעתו דהעיקר כמו שכתב הגאון המהר"ר יצ"ו דלא כהרב פרי מגדים והביא ראיה מההיא דגטין דף כ"ג והיא הראיה שבצמח צדק הנ"ל וכבר כתבתי למעלה על דברי הרב צמח צדק דנראה לי הדל דאינו מוכרח גם מה שהוסיף להביא מבבא בתרא ד' קכ"ח ובח"מ סי' ל"ה דפקח שנתחרש פסול לעדות גם מזה אין ראיה פללן של דברים ממקומות שנאמרו בש"ס ופוסקים להחמיר בפקח שנתחרש אין לנו הכרח מהם דפשיטא לן דדינו כחרש ממעי אמו דשמא ספקא הוא אף ממקומות שנאמר בש"ס ופוסקים צד קולא בפקח שנתחרש משום שהוא חרש ולא חשו לדונו כספק מהם יש להביא ראיה לעיקר דינא דקמן ובשיטה זו שייט הגאון בספר מלאכת חרש הנ"ל בהוכחותיו הישרות בריאות וטובות כמו שיראה הרואה ואפריון נמטייה והנה אמת נכון לדינא דאין לחלק בין חרש לחרש וכן מתבאר ממה שכתב הגאון דברי נחמיה שהביא דבריו בספר מלאכת חרש הנ"ל בחלק א' אות מ"ד

דגם פקח שנתחרש יכול לגרש אם פנסה פשהוא חרש ע"ש: ודרף אגב ראיתי להגאון מלא הרועים במערכת חרש אות ה' שנסתפק להסוכרים דחרש ספק הוא אי מוציא את הגדול בברכת המזון וכו' ע"ש משמע דסוכר דחרש שהוא ספק לר"א הוא במדבר ואינו שומע ותמוה לעניות דעתי דנדאי לא אמרו בחרש שהוא ספק אלא באינו שומע ואינו מדבר אבל מדבר ואינו שומע הרי הוא כפקח לדברים שאינם תלויים בשמיעה ואולי מה שאמר בברכת המזון הוא אשגרת ליטן וצ"ע (עיין מה שכתבתי לעיל במערכת זו אות ל"א): ואחר ימים ראיתי מה שכתב הרמב"ם בפסק ד' מהלכות יבום הלכה י"ג וי"ו דחליצת חרש וחרשת אינה פלוגא מפליג בין חרש מעיקרו לפקח ונתחרש משמע דגם בפקח ונתחרש סוכר דאינה פלוגא ואי בפקח ונתחרש ספיקא הוי הנה ליה למימר דבפקח ונתחרש הוי חליצה פסולה משום ספק אלא ונדאי גם פקח שנתחרש הרי הוא כשוטה והגיע לידי ספר מצות חליצה וראיתי שם בבבאוריים אות ע"ד שהקשה על דברי הרמב"ם הנ"ל מדאמרינן ביבמות דף ק"י ע"א פקחת ונתחרשה לא דמעכב קריאה ואמאי לא אמר פקחת ונתחרשה לא משום דלאו בני דעה נינהו עיין בספר בית מאיר מה שכתב בזה וכו' ע"כ וספר בית מאיר לאהע"ז אין מצוי אצלי מוכח דסוכר דמה שכתב הרמב"ם דחליצת חרש אינה פלוגא הוא גם בפקח שנתחרש: גם מה שכתבתי למעלה (בד"ה ועתה) לדחות ראיות הגאון מלאכת חרש יצ"ו ע"ש הנה עתה ראיתי להרב משק ביתי דף קי"ח אות רנ"א שכתב בשם פללי מרן שהקשה במה שאמרו בש"ס בכמה דוכתי לימא מסייע ליה ודחי לה דנראה כאילו היא קושא גדולה ומשתדל לדחותה מעליו ואדרבא הנה לו לשמון בסיוע שמביא לו ותירץ דכשאומר פן הוא מקשה על בעל המאמר שמאחר שפונרש פן במשנה או בריתא מאי קמשמע לן ומשני דאפשר לפרש באופן אחר ועוד יש לומר דכשאומר לימא מסייע ליה היינו לומר דתקשה לבר פלוגתא ודחי דיתרץ בענין דלא תיקשי ליה וכשאין חולק על בעל המאמר ואומר לימא מסייע ליה אין לפרש אלא באופן הראשון ע"כ והביא דבריו הרב שני לוחות הברית בח"ב ד' מ"ז א עד פאן דברי הרב משק ביתי ולפי זה בסוגיא דקמן דאין שום חולק על שמואל עכ"ל דמה שאמרו לימא הפונה היא להקשות על שמואל מאי קמשמע לן ודחי דשמואל לית ליה דינא דמתניתין דסוכר כר"א וכו' וכו' (פדאתמר בש"ס ואף למה שכתב עוד מרן הובא במשק ביתי שם דיש לומר שאם יש מי שחולק לא נחוש לדבריו והרב מקנה אברהם בח"ב אות שב"י כתב בשם הרב לב שמח דף ס' דכשאומר לימא מסייע ליה מוכח דאיכא חולק דאם לא פן מה צורך לסיוע עיין לקמן במערכת הפ"ם אות קפ"ד מה שכתבתי על דבריו מפל מקום בסוגיין אי אפשר לפרש אלא כפירוש הראשון דילמד סתום הלימא מסייע ליה מן המפורש הוא דאמר וכו' דקאי אשמואל כמבואר בש"ס וק"ל) ומעתה ראית הגאון מלאכת חרש הנ"ל יצ"ו קמה וגם נצבה דהא הנה מצוי שפיר לפרוקי גושנין והנה בהניח אף בחלקות ישית בין חרש מעיקרו לפקח שנתחרש ומדלא דחי הכי ונדחק לדחות הוא דאמר כר"א שמעת מנה דדא ודא ודא היא: ואני אמרתי בחפשי בספרי בעלי הפללים ומצאתי את שאהבה נפשי זה הי"מ גדול במערכת הה"א אות בר"ך שכתב ונ"ל הוא דאמר פרבי פלוני פך אמרינן הכי בכלי ש"ס היכא דמותיב לאמורא משום תנא ומקדרינן דאף דהא מתניתין או מתניתא פליגא עליה הוא דאמר פהאי תנא ומצאתי מחודש ביבמות דף קי"ג ע"א דבעי לסיועי לשמואל ממתניתין ומשני הוא דאמר כר"א

פְּלוֹמֵר דִּילְמָא הָאֵי תִּנְא לָא מְסַפְקָא לִיהּ דְּאִיהּ בְּשִׁטְתָּא דְּאִידָּךְ תִּנְא אֲזִיל וְכַתְּב הָרִיטְבָּ"א
שֵׁם בְּשִׁטְתָּא פְּתִיבַת יָד דְּהֶלְשׁוֹן הוּא זֶר וְזֶה מִן הַהֶלְכוֹת שְׁמַתְחֵלְךָ עֲנִינְךָ בְּתַלְמוּד עַכ"ד
הָרַב יָד מְלָאכִי.

הֵנָּה מְבֹנָר דְּלָא סְבִירָא לִיהּ בְּכֹנַת הַש"ס דְּקוּשְׁטָא דְּמִילְתָּא קְאָמֵר דְּשְׁמוּאֵל לִית לִיהּ
פְּקָא מִתְּנִיתִין אֲלָא כַר"א רַק דְּחֻי הוּא דְּקַמְדְּחֵי דְּדִילְמָא שְׁמוּאֵל סְבִירָא לִיהּ כַר"א וְקְאָמֵר
דְּסֻגְיָא זֶה הִיא מוֹצֵאת מְפָל הֵהוּא דְּאָמֵר שְׁבַש"ס דְּבְכָל דְּוֹכְתִי מְשַׁמֵּשׁ לְשׁוֹן הוּא דְּאָמֵר
עַל תִּירוּץ קוּשְׁיָא וְלֹא עַל דְּחִינִית רְאִיָּה דְּעַל דְּחִינִית רְאִיָּה הוּא אֹמֵר לְשׁוֹן דִּילְמָא וְכו' לָא
הִיא וְכו' וְכִינְצָא מְלִשׁוֹנוֹת שְׁמִשְׁמַעוֹתָם דְּחִינִית רְאִיָּה וְאִילוּ הִכָּא קְאָמֵר לְשׁוֹן זֶה שְׁשִׁימוּשׁוֹ
בְּעֵלְמָא תִּירוּץ קוּשְׁיָא זֶה בְּמָקוֹם שְׁהִיָּה לוֹ לֹמֵר לְשׁוֹן דְּחִינִית וְזֶהוּ שְׁפַתְב הָרִיטְבָּ"א הֶלְשׁוֹן
הוּא זֶר פְּלוֹמֵר דְּלָא הֵנָּה לוֹ לֹמֵר לְשׁוֹן שְׁמִשְׁמַשׁ בְּעֵלְמָא לְתִירוּץ קוּשְׁיָא אֲלָא הֵנָּה לִיהּ
לְמִימֵר לְשׁוֹן דְּחִינִית וְעַל זֶה פְּתַב דְּהוּא מְהֶלְכוֹת שְׁמַתְחֵלְךָ עֲנִינְךָ בְּתַלְמוּד רוֹצֵה לֹמֵר
דְּמִצִּינוּ בַש"ס כְּמָה דְּוֹכְתִי דְּלְשׁוֹן אֶחָד מְשַׁמֵּשׁ שְׁתֵּי פְּנוֹת פַּעַם פְּנוֹה זֶה וּפַעַם פְּנוֹה אַחֲרָת
כְּמוֹ שְׁפַתְב הָר"ן בְּרִישׁ פְּרָק הָאִישׁ מְקַדֵּשׁ בְּסוֹף ד"ה גְּרָסִינָּה אִמָּה שְׁאָמְרוּ בַש"ס מְעַמִּידִין
לְהֵם אֶפּוֹטְרוֹפּוֹס לְחֹב עַל מְנַת לְזָכוֹת עִי"ש וְהוּבָא בִי"מ הַגְּדוֹל אוֹת שַׁע"ד וְכַתְּב כֵּן גַּם
בְּשֵׁם כְּמָה מְרַבְּנוֹתָא.

וּמְפָלְלֵם הָרִיטְבָּ"א וְכוּן פְּתַב מֶרֶן חֵיד"א בְּסַפֵּר יַעִיר אֲזִין אוֹת י"ד וְעֵינִין מַה שְׁפַתְבְּתִי
בְּעֲנִינִיתִין לְקַמֵּן בְּמַעְרַכַת הַלְמ"ד אוֹת צ"ח וְהָכִי נָמִי בְּלְשׁוֹן הוּא דְּאָמֵר אַף דְּבִשְׁאָר דְּוֹכְתִי
מְשַׁמֵּע דְּבָא לְתַרְץ הִכָּא הוּא לְדַחוֹת הָרְאִיָּה וְהוּא לְשׁוֹן אֶחָד וְכֹנֹת מִתְחַלְפּוֹת וּלְפִי זֶה
מוּכַח דְּלָא סְבִירָא לִיהּ בְּפִירוּשׁ הַלִּימָא מְסִייע לִיהּ כְּמוֹ שְׁפַתְב מֶרֶן בְּדַרְךָ הָרְאִיָּה דְּאָמֵר
כֵּן הָכִי נָמִי הוּא דְּאָמֵר בָּא לְתַרְץ הַקּוּשְׁיָא דְּהֵנָּה קוּשְׁיָא לִיהּ בְּהַלִּימָא מַס"ל כְּאַרְחִיָּה דְּש"ס
בְּעֵלְמָא וְהַפֵּל שְׁפָה אַחַת וּדְבָרִים אַחֲדִים כְּמוֹכֵן: וְאִם כְּנִים אֲנַחְנוּ בְּזֶה הַדְּרָא תְּמִיָּה דִּידֵן
דְּמַעֲיָקְרָא לְדוֹכְתָא דְּמִי שְׁמַע פְּזֹאת דְּהַמְסִייע יְבִיא רְאִיָּה לְבַעַל הַמְאָמֵר בְּהַנְחָה סוֹבְרַת
דְּמַסְתְּמָא סוֹבֵר כְּהַלְכָתָא וְיִדְחָה הַדּוּחָה דְּדִילְמָא בְּעַל הַמְאָמֵר סוֹבֵר דְּלָא כְּהַלְכָתָא וְלָא
תְּסִייעִיהּ וְאוּלִי הֵנָּה אִיפְכָא דְּהֵנָּה בְּעֵינֵן לְאַתּוּיִי סִייעֵתָא מַס' יְחִידָּה וְהוּי דְּחִי דְּאָמֵר
סוֹבֵר כְּרַבְּנֵן דְּנִקִּיטִינֵן כְּוִתִּיָּהוּ לְזֶה שׁוֹמְעִין שְׁאָמֵר כְּהַלְכָה וְלָא הֵנָּה קוּשְׁיָא לֵן אֲלָא זְרוּת
הֶלְשׁוֹן (הוּא דְּאָמֵר בְּמָקוֹם דִּילְמָא) וְלִזְה פְּתַב הָרִיטְבָּ"א דְּהָכִי אַרְחִיָּה דְּש"ס וְכו' בְּרַם
מֵאִי דְּקַמֵּן דְּהוּא אִיפְכָא תְּמִיָּה לֵן וַצ"ע: וְתוֹ אִיפְכָא לְמִידְק לְפִי דְּרַכּוֹ שֶׁל מֶרֶן מְדַאשְׁכְּחֵן
בַש"ס בְּכְמָה דְּוֹכְתִי דְּאָמְרִינֵן מְסִייע לִיהּ ל"פ וְלָא דְּחִי מִיָּדִי וְאִם כֵּן צְרִיךְ לֹמֵר לְפִי דְּרַכּוֹ
דְּכֹנַת הַש"ס בְּזֶה לְאַסּוֹקִי בְּקוּשְׁיָא דְּמֵאִי קָא מְשַׁמֵּע לֵן וְכו' וְאַמֵּאִי לָא אָמֵר הָכִי קוּשְׁיָא אוֹ
תִּיּוּבְתָא וּמְדָלָא מְסַקִּינֵן בְּכִי הָאֵי לִישְׁנָא מְשַׁמֵּע קֶצֶת דְּלָאו קוּשְׁיָא הִיא וְכוּן יֵשׁ לְהַבִּין
בְּכְמָה דְּוֹכְתִי דְּאָמְרִינֵן אַף אֲנִי נָמִי תְּנִינָא וְלָא דְּחִי מִיָּדִי וּמְשַׁמֵּע דְּלָאו דְּקוּשְׁיָא לִיהּ מִיָּדִי
אֲלָא סִיּוּעִיָּה הוּא דְּמְסִייעִינֵן לִיהּ.

שׁוֹב רְאִיתִי מַה שְׁפַתְב בִּי"מ הַגְּדוֹל אוֹת ס' בְּשֵׁם רַש"י וּמוֹהַרְש"א בְּחֻלִּין כ' ע"ב דְּלְשׁוֹן
אַף אֲנִי נָמִי תְּנִינָא הוּא כְּמוֹ מֵאִי קְמַשְׁמַע לֵן מִתְּנִיתִין הוּא עִי"ש וּבָאוֹת ס"א פְּתַב דִּישׁ
לְהַבִּין לְמָה זֶה לְפַעְמִים אֹמֵר מֵאִי קְמַשְׁמַע לֵן תְּנִינָא וְזִמְנִין אֹמֵר אַף אֲנִי תְּנִינָא וְכַתְּב
דְּכְשִׁהֲדִין שְׁאוּמֵר הָאֲמוּרָא הוּא מְפֹרֵשׁ בְּמִשְׁנֵה שְׁנִיָּה לְהַקְשׁוֹת מֵאִי קְמַשְׁמַע לֵן וְכְשִׁאֲנִי
מְפֹרֵשׁ אֲלָא שְׁעַל יְדֵי אִיזָה הַכְּרַח צ"ל שְׁהֲדִין כֵּן אֹמֵר אַף אֲנִי נָמִי תְּנִינָא וְאִינוּ קוּשְׁיָא

על האמורא אלא סיוע לדבריו וכו' עי"ש ויש לדקדק מדברי רש"י ומוהרש"א שהביא באות ס' שפירשו אף אגון נמי תנינא שהוא קושיא וכו': ולפי דרכו יתכן לומר דיש לימא מסייע ליה דהוא קושיא מאי קמשמע ויש שהוא רק סיוע דאם מה שאמר האמורא הוא שנוי במשנה באותו דין דעסוק האמורא אז הלימא מסייע ליה הוא מאי קא משמע לן כיון שמה שאמר האמורא הוא ממש מה שאמר התנא הכל בענין אחד ואם מה שאמר האמורא ומה שאמר התנא אינו שונה ממש בענין אחד אלא דיש ללמוד זה מזה דכמו שאמר התנא דבריו בגדון שהוא פן יש ללמוד בגדון דמייירי האמורא שיהא הדין כמו שאמר התנא בעניינא דמייירי התנא אז הוא לסייעתא ולא קושיא ליה על האמורא מאי קמשמע לן דטובא אשמועינו ללמוד דבר מדבר אף דנראה פשוט שהיה לנו ללמוד זה מזה ולפי זה בסוגיא דקמן עכ"ל דהלימא מסייע ליה אינו קושיא אלא סייעתא דכי היכי דלענין תרומה חשבנו לחפש פשוטה הכי נמי לענין חיוב אשם תלוי והיינו דפשיטא ליה להריטב"א שהביא הרב יד מלאכי דבסוגיין הלימא מסייע ליה הוא סיוע ודיחוי אלא שצריך חיפוש מחפוש בזה לראות אם פנים דברינו: והנה מה שכתבתי למעלה (מתחילת האות עד ד"ה ודרף אגב) בענין זה שלחתי להגאון בעל ס' מלאכת חרש יצ"ו כשנתכפדתי בקבלת ספרו הנחמד והשיב על דברי ונ"ל מה שדקדק על הראיה שהבאתי וכו' (היינו מה שכתבתי בד"ה ועתה) הוראה לי בזה דהנה קושיתו על הש"ס כבר הקשה הריטב"א בחידושי ליקמות שם ונ"ל הוא דאמר כר"א הלשון הזה הוא זר דבעלמא אמרינו הכי כדמותבינו לאמורא משום תנא ואמרינו דאף על גב דהא מתניתן או מתניתא פליגא עליה הוא דאמר כפלוני תנא ואילו הכא אתי לסייעה מהאי תנא ואמרינו דדילמא האי תנא לא מסייע ליה דאיהו בשיטתה דאיך תנא אזיל וזה מלשונות שמתחלה עניינם בש"ס עכ"ל הריטב"א הרי מבואר דהריטב"א תירץ באופן אחר על הקושיא הנ"ל ולא נראה לו לומר דקים ליה לש"ס דשמואל כר"א סבירא ליה ואם פן יש לי עמוד להשען עליו בהראיה שהבאתי בספרי: אמנם לולא דמסתפינא מדב"ק של הריטב"א היה נראה לי לתרץ קושיתו הנ"ל דלכן דחו ואמרו הוא דאמר כר"א משום שיש הוכחה לזה דבשלמא אי נימא דסובר כר"א שפיר אשמועינו שמואל בדבריו ללישנא קמא כדאית ליה וללישנא בתרא כדאית ליה (כמ"ש בש"ס עי"ש) אבל אי נימא דשמואל סובר כרבנן וכסתם משנה דתרומות אם פן ללישנא קמא מאי קמשמע לן שמואל פשיטא דהלכה כחכמים וכסתם משנה דתרומות חזא דייחיד ורבים הלכה כרבים ועוד דסתם במשנה ומחלוקת בבביתא הלכה כסתם כמו שאמרו ביבמות דף מ"ב ע"א ולכן שפיר אמרו בש"ס הוא דאמר כר"א ואם פן ראיתי גכונה דאם איתא דפקח שנתחרש גם לחכמים ספק הוי למה ליה לדחוקי דסובר כר"א הנה ליה למימר דסובר כרבנן אלא דשמואל מייירי בפקח שנתחרש דהוי ספק אלא ודאי דלחכמים גם בפקח שנתחרש ליכא ספיקא ע"כ דברי הגאון מוהרי"ח בעל ספר מלאכת חרש יצ"ו: ומתוך מה שכתבתי למעלה (בד"ה גם) מתבאר דאיכא תנא דמסייע ליה בכונת הש"ס מני"ר מרן הב"י בכללין ויתוש קדמו שפכר כתבתי פן בענייני להעמיד ראיתו על פי דברי מרן הנ"ל כיעי"ש אלא דמה שהוסיף מלח ותבלין להכריח פן מדקימא לן דסתם במשנה ומחלוקת בבביתא הלכה כסתם משנה לדבר זה יסלח האדון שפכר הבאתי לקמן במערכת הסמ"ך אות ה' מה שכתב הרב יעיר אגון אות כ"ז בשם הרשב"א בחידושי לרבא קמא דף ק"ב דדוקא ר'

אבהו וְאִמּוֹרָאֵי דְאִמְרֵי אֱלִיבָא דְר"י הִלְכָה פְּסֻתָּהּ מְשֻׁנָּה הוּא דְאִית לִיהוּ הָאֵי פְּלִלָא אֲבָל לְדִידָן אֲפֻשֶׁר לֹמַר דְּהִנֵּה לִיה סֵתָם וְאַחַר כֹּף דְּמַחְלֻקְתָּא וְכַתְּבִיתִי שְׁמִי שְׁפֹן דְּעַת הַרְב"א בְּתִשְׁבֵּה סִי' ה' וְהִרְמִב"ן כְּמוֹ שְׁפֹתָב בְּשֵׁמֶם הַגָּאוֹן מוֹהֲרֵיט"א בְּסִפְרֵי הַלְכוֹת יוֹם טוֹב פְּרָק ד' דְּבִכּוּרוֹת אוֹת מ"ט וְאִם כֹּן אֵין בְּכַחֲנֵנוּ לְהַקְשׁוֹת עַל פִּי זֶה דְאִימּוֹר שְׁמוּאֵל לֹא סְבִירָא לִיה הָאֵי פְּלִלָא בְּעֵלְמָא וְהִכָּא סוּבְר הִכִּי וּבְאַמְתָּא מִתְבָּאָר בְּש"ס ע"א כ"א ע"א דְר"י אָמַר שְׁמוּאֵל אֵינוֹ סוּבְר פְּלִלָא דְמַחְלֻקְתָּא וְאַחַר כֹּף סֵתָם הִלְכָה פְּסֻתָּהּ מְשֻׁנָּה וְהִכִּי נָמִי יֵשׁ לֹמַר דְאֵינוֹ סוּבְר פְּלִלָא דְר' אַבְהוּ דְסֵתָם בְּמִשְׁנֵה וּמַחְלֻקְתָּא בְּבִרְיָתָא הִלְכָה פְּסֻתָּהּ מְשֻׁנָּה: וְהִרְבַּ מְקַנָּה אֲבָרְהָם בְּמִהְדוּרָא תְּנִינָא אוֹת שֶׁל"ב פְּתַב בְּשֵׁם הַרְב"א בְּתִשְׁבֵּה סִי' א' בְּשֵׁם הַרְשֵׁב"א דְכִלְלָא דְמַחְלֻקְתָּא וְאַחַר כֹּף סֵתָם הִלְכָה פְּסֻתָּהּ מְשֻׁנָּה עֲדִירָא מְפִלְלָא דְסֵתָם בְּמִשְׁנֵה וְכו' וּמֵאֵן דְלִית לִיה מַחְלֻקְתָּא וְאַחַר כֹּף סֵתָם וְכו' כֹּל שְׁפֹן דְלִית לִיה אִידָּהּ פְּלִלָא עִי"ש וְעֵינָן בְּתוֹסְפוֹת שְׁמֵ דָּף ז' ד"ה פְּשִׁיטָא וְאַף אֵי הִנֵּה סְבִירָא לִיה לְשְׁמוּאֵל הָאֵי פְּלִלָא לֹא תִיקְשִׁי עֲלֵיהּ אֵי אֲתָא לְאַפּוּקִי מְמָאן דְלִית לֵהּ הָאֵי פְּלִלָא וּלְפִי מַה שְׁפֹתָבוּ הַתּוֹסְפוֹת דְעַל כֹּל פְּנִימֵי חֲשׁוֹב כְּרַבִּים לְגַבִּי יַחֲזִיד אִם כֹּן הִינֵנוּ מַה שְׁפֹתָב מִנִּיר יצ"ו דְמֵאֵי קְמִשְׁמַע לֹן פְּשִׁיטָא יַחֲזִיד וְרַבִּים הִלְכָה כְּרַבִּים וְלֹא עוֹד וְגַם עַל זֶה יֵשׁ לְפַקְפַק קֶצֶת לְפִי מַה שְׁפֹתָבִיתִי לְעִיל לְחֻלְקָא בֵּין כְּשִׁדְבְּרֵי הָאִמּוֹרָא הֵם בְּעֵנָן אֲחֻד שְׁדַבְּרַתְּהוֹן לְכֻשְׁהוּא שְׁנֵי עֲנִינֵינִים דְבָזָה נִרְאָה דְאֵין שְׁיִידָּהּ לְהַקְשׁוֹת בְּפִשְׁטוּת פְּשִׁיטָא יַחֲזִיד וְרַבִּים הִלְכָה כְּרַבִּים דְּבַכְל הַמְקוּמוֹת שְׁרָאִיתִי שְׁמַקְשָׁה הַש"ס כֹּן (וְהֵם שְׁבַת ס' ע"ב).

בִּיצָה י"א ע"א יוֹמָא ל"ו ע"ב. יְבָמוֹת מ ע"א.

מ"ו ע"ב.

מ"ז ע"א.

בְּכוּרוֹת ל"ו ע"א. נִדָּה ל' ע"ב וּמ"ט ע"א) הוּא בְּדַבְּרָא אֲחֻד מְמִשׁ אֲבָל בְּאֵם בָּא לְלַמּוּד דְבַר מְדַבְּרָא לֹא רָאִיתִי שְׁמַקְשָׁה הַש"ס כֹּן כִּי הִכִּי דְנִימָא דְהִכָּא נָמִי כֹן הִיא פְּנוּנַת הַש"ס בְּמֵאֵי דְאָמַר לִימָא מְסִיעָה לִיה: וְעַל מַה שְׁפֹתָבִיתִי לְמַעְלָה (בְּד"ה עוֹד) הַשִּׁיב וְז"ל מַה שְׁדַחָה הִרְאִיָּה שְׁהַבְּאִיתִי מְש"ס דְשְׁבַת וְכו' לְע"ד נִרְאָה אֲדַרְבָּא דו"ק לְאִידָּהּ גִּיסָא דְהָא אֱלִיבָא דְר"א לֹא הִשְׁמִיעֵנוּ הַש"ס רְבוּתָא כֹּל כֹּף פִּינּוֹן שְׁדַבְּרֵי ר"א מְפִנְרִשִׁים בְּתוֹסְפוֹתָא אֲבָל בְּפִקְחָא וְנִתְחַרְשׁ שְׁלֹא נִמְצָא בְּשׁוּם מְקוּם מַה דִּינוּ אֱלִיבָא דְרַבְּנָן אִם אִיתָא דְסוּבְר הַש"ס מְסַבְּרָא דְגַם לְרַבְּנָן סְפִיקָא הוּי הִנֵּה לִיה לְאַשְׁמוּעֵינוּ לְעֵנָן פִּקְחָא שְׁנִתְחַרְשׁ שְׁאֲז מִילְתָּא אֲגַב אֲרַחֲזִיה הִנֵּה קְמִשְׁמַע לֹן דְּפִקְחָא וְנִתְחַרְשׁ גַּם לְרַבְּנָן סְפִיקָא הוּי וְזֶה דְבַר חִידוּשׁ שְׁלֹא נִתְבָּאָר בְּמְקוּם אַחַר רַק מְסַבְּרָא אֲלֹא וְדֵאֵי לְרַבְּנָן גַּם פִּקְחָא וְנִתְחַרְשׁ כְּשׁוֹטָה יַחְשָׁב וּמַה שְׁפֹתָב עוֹד עַל מַה שְׁפֹתָבִיתִי בְּאוֹת ז' (כְּכַתוּב לְעִיל בְּד"ה עוֹד) אֲגַב רִיקָטָא לֹא דַק לְשׁוֹנֵי בְּמַה שְׁפֹתָבִיתִי בְּסִפְרֵי שְׁמֵ דְלֹא כְּתָבִיתִי כְּמוֹ שְׁהַעֲתִיק דְבְּרֵי וּבְעֵינָן לְמִימַר דְּטַעֲמָא דְר"א הוּא דְמְסַפְּקָא לִיה אֵי אִית לִיה חֵד דְעֵתָא (דְאִילוּ כְּתָבִיתִי כֹן לֹא הִנֵּה לְדַבְּרֵי שְׁחַר) רַק זֶה לְשׁוֹנֵי בְּסִפְרֵי וּבְעֵינָן לְמִימַר דְּטַעֲמָא דְר"א הוּא דְמְסַפְּקָא לִיה אֵי דְעֵתָא צִילוּתָא לְחַרְשׁ אוֹ לֹא דְעֵתָא צִילוּתָא וּלְעוֹלָם חֵדָּא דְעֵתָא הוּא וְכו' גַּם מַה שְׁפֹתָב (בְּד"ה עוֹד) וּלְפִי הַנִּרְאָה לֹא שְׁלֻטוּ בְּדַבְּרֵי הַנְּמַק"י וְכו' וְכֹן מְשַׁמַּע מִדְּבְרֵי הַרְמִב"ם וְכו' (וְעֵינִיתִי בְּפִירוּשׁ הַמְשֻׁנָּה לְהַרְמִב"ם וְלֹא מְצֵאתִי שׁוּם הוֹכְחָה וְשׁוּם מְשַׁמַּעוֹת עַל זֶה) לְדַעֲתִי נִרְאָה כְּדַבְּרֵי דְהָא גַּם לְפִי מַה שְׁפֹתָבִיתִי לֹא פִירֵשׁ"י (וְהַרְע"ב וְהַנְּמַק"י) אֱלִיבָא דְסִלְקָא דְעֵתִין דְש"ס

דְּהָא מֵאֲחַר דְּהֶאֱבַעֵיָא בְּש"ס לֹא נִפְשְׁטָה אִם כּוֹן לְדַעַת הַפְּרִי מְגִדִים יָפָה פִּירְשׁוּ גַם לְפִי הָאֲמַת אֲלִיבָא דְכּוֹלֵי עֲלָמָא כְּדִי שְׁלֵא יִקְשָׁה מְדוּעָה לֹא פִּשְׁטוּ הֶאֱבַעֵיָא מִמְתְּנִיתִין וּפִירְשׁ רִש"י (וְהֵרַע"ב וְהֵנַמְק"י) שְׁרִיר וְקִיָּים גַּם לְמִסְקָנָא וְלֹא יִדְעָתִי אֵיזָה סְלֵקָא דְעֵתִין שְׁיִיךְ כְּאֵן ע"כ דְּבָרֵי הַגָּאוֹן מוֹהֲרֵי"ח יצ"ו: וְאֵנִי אֹמֵר מְסֻנְרַת בְּיַדֵּינוּ הַדּוֹחָה דּוֹחָה בְּכָל שְׁהוּא וְאִין הֶרְאָה מְוֹכְרַחַת עַד שְׁלֵא יִהְיֶה מְקוֹם לְדַחוֹת בְּשׁוּם אֲנָפִין וְכִינּוֹן שְׁיִישׁ לֹמֵר בְּמֵאֵי דְקָמֵן דְּנִיחָא לִיהַּ לְש"ס לִישְׁא וְלִיתֵן אֲלִיבָא דְמֵאֵן דְּאִית לִיהַּ הַכִּי בְּהֶדְיָא וְכוּ' תוּ לֹא הָוִי רְאָה זֶה בְּרוּרָה וְזֵהוּ שְׁכַתְבְּתִי שֶׁם דְּאִין רְאָה זֶה מְוֹכְרַחַת וְעַתָּה נִרְאָה לִי דְאֶפְשָׁר לֹמֵר לְדַעַת הַפְּרִי מְגִדִים דְּהַש"ס גּוֹפִיָה מְסַפְקָא לִיהַּ בְּסִבְרַת רַבְּנָן אִי פִּשְׁטָא לְהוּ גַם בְּפַקְחָא וְנִתְחַרְשׁ דְּדִינוּ כְּשׁוֹטָה אוּ דְשִׁנְיָא לְהוּ וְדוֹקָא בְּחַרְשׁ מְעִיקְרוּ הוּא דְפִשְׁטָא לְהוּ דְהָוִי כְּשׁוֹטָה אֲבָל בְּפַקְחָא שְׁנִתְחַרְשׁ מְסַפְקָא לִיהַּ וְכִינּוֹן דְּלֹא פְסִיקָא לִיהַּ לְהַש"ס אֲלִיבָא דְרַבְּנָן נְקִיט אֲלִיבָא דְר"א וּבְזָה יֵשׁ לְדַחוֹת גַּם הֶרְאָה דִּיבְמוֹת דָּף קו"ג הַג"ל כְּמוֹכּוֹ: וְמָה שְׁכַתְבַּת הַגָּאוֹן יצ"ו שְׁלֵא דְקִדְקִיתִי בְּמָה שְׁכַתְבַּת בְּסִפְרוֹ וְכוּ' יָפָה אֹמֵר חֲנַן וְהָדִין עֲמוֹ וְצָרִיךְ לְתַקּוֹן הַלְשׁוֹן לְמֵאֵי דְבַעֵי לְמִימַר דְּטַעְמָא דְר"א כְּהַצַּד דְּמְסַפְקָא לָן אִי חַד דְּעַתָּא הוּא וְהִינּוּ הַצַּד הֶרְאִישׁוֹן שְׁבַהש"ס וּמָמָה שְׁכַתְבַּת הַרְמְב"ם בְּפִירוּשׁ הַמְשֻׁנָּה דְכְּשֶׁהֲנִישׁוּאִין גְּמוּרִים וְהַגִּירוּשִׁין אֵינָם גְּמוּרִים הָדִין הוּא שְׁלֵא יוֹצִיא עוֹלָמִית הָנָה מִשְׁמַע לִי דְרוּצָה לֹמֵר דְּמֵאֵי דִתְנִין נִתְחַרְשׁ אוּ נִשְׁטָה לֹא יוֹצִיא עוֹלָמִית הִינּוּ לְפִי שְׁהֲנִישׁוּאִין גְּמוּרִים כְּלוֹמֵר כְּשֶׁהִיָּה פַקְחָא (דְּאִם לֹא כֵן אִף אִי נִימָא כְּהַרְבַּ פְּרִי מְגִדִים דְּפַקְחָא וְנִתְחַרְשׁ לֹא הָוִי כְּחַרְשׁ גְּמוּר מְכַל מְקוֹם אֵינּוּ אֲלֵא סְפֵק וְלֹא שְׁיִיךְ לֹמֵר דְּהֲנִישׁוּאִין גְּמוּרִים) וּמְגַרְשׁ כְּשֶׁהוּא חַרְשׁ וְמָה שְׁהוֹשִׁיב עַל מָה שְׁכַתְבְּתִי בְּעֵנִיּוֹתִין דְּדַחֲיִיתוּ שְׁיִיךְ רַק לְרִש"י וְכוּ' וְסִיָּים דְּלֹא יִדַע אֵיזָה סְלֵקָא דְעֵתִין יֵשׁ כְּאֵן הֵנָּה אֵנִי עֵנִי הַבְּנִיתִי מְדַבְּרִי וְשֶׁפְסַפְרֵי הַבְּהִיר מְלֹאכַת חַרְשׁ שְׁכַתְבְּתִי דְּחִיִּיתוּ הִיא עַל דְּרָף מָה שְׁכַתְבַּת הַרְבַּ תּוֹסַפֶּת יוֹם טוֹב פְּרָק ט' מְשֻׁנָּה ג' דִּיבְמוֹת דְּמָה שְׁפִירְשׁ רִש"י וְלֹא מְזוֹנוֹת דְּגַבִּי שְׁנִיָּה דְּהִינּוּ בְּלוֹתָה וְאֲכַלָּה (וְהֵנָּה לִיהַּ לְפִרְשׁ מְזוֹנוֹת דְּלֵאֲחַר מִיתָה דְּאִילוּ בְּלוֹתָה גַם בְּאֲלֻמְנָה לְכַהֵן גְּדוֹל לִית לָהּ) הוּא מְשׁוּם דְּאֶבְעֵיָא לָן בְּש"ס בְּלוֹתָה גַבִּי אֲלֻמְנָה אִי אִית לָהּ וְלַצַּד זֶה דְּאִית לָהּ בְּעֵינֵן לְפִרוּשֵׁי וְלֹא מְזוֹנוֹת דְּגַבִּי שְׁנִיָּה דְּהִינּוּ בְּלוֹתָה וְאֲכַלָּה אֲהֵכִי פִירְשׁ רִש"י לְמִתְנִיתִין בְּשִׁנְיָוֹת בְּלוֹתָה וְאֲכַלָּה כְּפִי הַצַּד הַזֶּה דְּנִימָא בְּאֲלֻמְנָה דְּאִית לָהּ בְּלוֹתָה וְאֲכַלָּה שְׁכַתְבַּת דְּרַכּוֹ לְפִרְשׁ כְּפִי הַסְּלֵקָא דְעֵתִין וְהֵכִי נְמִי מְפִרְשׁ כְּטַעַם לְצַד הָאֲחַר שֶׁל הַבְּעֵינֵן אִף דְּלִפִּי הָאֲמַת הָדִין הוּא בְּאֲלֻמְנָה דְּלוֹתָה לִית לָהּ וּמְבַעֵי לָן לְפִרוּשֵׁי הוּלָא מְזוֹנוֹת דְּשִׁנְיָה בְּלֵאֲחַר מִיתָה דְּבְאֲלֻמְנָה אִית לָהּ וּבְשִׁנְיָה לִית לָהּ וְכֵן בְּמֵאֵי דְקָמֵן בְּעֵי לְדַחֲוִי לְדַעַת הַרְבַּ פְּרִי מְגִדִים דְּאִף דְּקוּשְׁטָא הוּא דְּגַם בְּקִדְשָׁה אַחַר שְׁנִתְחַרְשׁ לֹא יוֹצִיא דְכִינּוֹן שְׁהִיָּה פַקְחָא אֵינּוּ כְּחַרְשׁ גְּמוּר מְכַל מְקוֹם כִּינּוֹן דְּבִש"ס מְבַעֵיָא לָן (אֲלִיבָא דְר"א וּמְדַר"א נִשְׁמַע לְרַבְּנָן בְּפַקְחָא שְׁנִתְחַרְשׁ) וְלַצַּד אֶחָד בְּעֵינֵן לְמִימַר דְּמִצִּי מְגַרְשׁ וְלֵאוֹתוֹ צַד צְרִיכִים אֵנּוּ לְפִרְשׁ דְּמֵאֵי דִתְנִין לֹא יוֹצִיא הִינּוּ בְּקִדְשׁ כְּשֶׁהוּא פַקְחָא (דְּאִם לֹא כֵן אֲלֵא נְפִרְשׁ בְּקִדְשׁ אַחַר שְׁנִתְחַרְשׁ אִם כֵּן הָרִי אִיפְשִׁיטָא בְּעֵינֵן דְּלֹא מְצִי מְגַרְשׁ) אֲהֵכִי פִירְשׁ רִש"י כְּפִי הַסְּלֵקָא דְעֵתִין הַזֶּה.

וְהָא דְקָמֵן עֲדִיפָא מֵהֵיכִי דְהַרְבַּ תּוֹסַפֶּת יוֹם טוֹב כִּינּוֹן דְּלִפִּי הָאֲמַת בְּעֵינֵן לֹא אִיפְשִׁיטָא וְיִוֹכַל לְהִיָּת שְׁכַתְבַּת הוּא הָאֲמַת לְכֵן פִּירְשׁ רִש"י בְּמִתְנִיתִין שְׁקִדְשָׁה כְּשֶׁהוּא פַקְחָא אֲבָל לְדִינָא לֹא נִיְדוּק מְדַבְּרֵי רִש"י דְּאִם קִדְשָׁה אַחַר שְׁנִתְחַרְשׁ סוֹבֵר דִּיכּוֹל לְגַרְשׁ דְּהוּא לֹא כְּתַב אֲלֵא לְפִי הַסְּלֵקָא דְעֵתִין שֶׁל הַבְּעֵינֵן זֵהוּ מָה שְׁהַבְּנִיתִי מְדַחֲיִיתוֹ וְעַל זֶה כְּתַבְּתִי דְּדַחֲיָה זֶה שְׁיִיכָה

רק לדברי רש"י ולא להרע"ב וכו' ועל דרך שפתב הרב תוספת יום טוב הג"ל הן הן הדברים שפתיבתי במכתבי הראשון ולא ירדתי לסוף דעתו במה שהשיב על זה והמעניין יבחר: ועל מה שהבאתי למעלה (בד"ה ונאנא עניא) מדברי הרא"ש בפי' לנדריים דף ע"ג וכו' כתב בשם הגאון מוהר"ר מאיר שמחה הפה"י וכו' שהשיב על זה דיש לומר דמייירי שאשת החרש נפלה לו ליבום מאחיו הפקח וניבם אותה דאז היא אשתו מן התורה עכ"ל ונפה השיב דברים נכוחים ורש"י: ודע דעתה ראיתי בפירושי המשניות תפארת ישראל אמתיניתין דפרק קמא דתרומות חרש שדברו חכמים שאינו שומע ואינו מדבר כתב ונ"ל אפילו פקח שנתחרש דינו פשוטה כאה"ע סי' קכ"א ודלא פהרב פאן עכ"ל פונת הוכחתו מסי' קכ"א נראה דהוא דמסתמו הפוסקים דחרש שנשא פשהוא חרש מוציא ולא חלקו בין חרש לחרש וכמו שכתב גם פן הגאון מלאכת חרש יצ"ו בפתיחה אות ז ומאי דמשמע ליה מדברי הרע"ב דסובר לחלק בזה הנה כבר דחה זה במלאכת חרש בפתיחה אות ט' עי"ש ובא לידי ספר גט מקונשר לה"ה מוהרמ"ב וראיתי בסי' י"ז אות א' (ד"ה עוד) דשם שקיל וטרי בדברי הרא"ש בתשובה (שהביא הרב צמח צדק הג"ל בריש אות זו) דמשמע דמחלק בין חרש ממעי אמו לנתחרש אחר כך והרבה לתמוה על דבריו (מכלל תמיהתיו אחת היא דהא הרא"ש גופיה פסק בחרש שנשא פשהוא פקח ואחר כך נתחרש דאינו יכול לגרש על ידי כתב וכו' ועיין מה שפתיבתי על דברי הרב צמח צדק בריש אות זו) וכדי ליישב דבריו הביא מה שכתב הרע"ב הג"ל וכתב ונ"ל בראור דבריו שפא ליישב דכיון דחרש שדברו חכמים בכל מקום היינו שאינו שומע ואינו מדבר אם פן למה אמרו חרש שפירושו שאינו שומע והיה לו לומר שגם אינו מדבר ולמה אמרו בכל מקום חרש לבד ולמה בא ליישב דבמה שאמרו חרש כבר נרמז שאינו מדבר דחרש שאמרו היינו שנולד חרש ממעי אמו וכיון א מוכרח שאינו מדבר דכיון שלא שמע מה שמדברים לו מעולם אי אפשר שיידבר: גם הר"מ בפירושי המשניות כתב ונ"ל (העתיק כל דברי הרמב"ם ושוב כתב) כלומר דכשהתרשות בא אחר ששמע דאז הוא מדבר שפבר למד לדבר או נשתתק אחד שהיה מדבר כלומר ששומע ואינו מדבר מותר לו לתרום אבל אין לומר שפונתו דאם התרשות בא אחר ששמע כשנולד קודם שלמד לדבר דאז הוי פפקח אף שעכשיו אינו שומע ואינו מדבר דזה אינו שפבר הוכחתי דפקח ונתחרש הוי פשוטה אלא ודאי הפונה כמו שפתיבתי אף שלשונו מגומגם ודו"ק וכן נראה מדבריו בהבורו פרק ד' מהלכות תרומות שלא חלק בין חרש מעיקרו לפקח ונתחרש וכו' ואין להקשות כיון דמשפחת חרש אחר שלמד לדבר איך אמרו חכמים חרש סתם ולא אמרו שגם אינו מדבר דיש לומר דדברו בהונה שנה מצוי וזה אינו מצוי וכו' אלו תנן דב"ק ועל פי הצעה זו פירש דברי הרא"ש בתשובה בהרחבה ודבריו מכוננים בפירושי דברי הרע"ב למה שכתב הגאון מלאכת חרש יצ"ו בקצרה: גם מה שכתב הרב מלאכת חרש סוף אות ח' דהרב גנת ורד"ם סי' י"ד וט"ו מוכח דסובר דלא פהרב פרי מגדים ולא הנה דעינא מאי קאמר פי ספר גנת ורד"ם אין מצוי אצלי אף עתה ראיתי בספר ג"מ הג"ל שהביא דברי הרב גנת ורד"ם אף הוא היה מתכוין להוכיח דאין לחלק בזה והוא דבסי' י"ד כתב הרב מוהרי"ף בנוסח פתובת חרש שהיה חרש מעיקרו.

ומוהר"א הלוי השיגו דמאי נפקא מינה הרי אין חילוק בין חרש מעיקרו לפקח שנתחרש ומוהר"י פראג"י הודה לו בזה ואמר שטעה הסופר וכו' עיי"ש דמזה מוכח דלא שאני

להו בין חרש לחרש וכן משמע מסתמיות דברי הרמב"ם בפ"ק א' מהלכות נערה הלכה ט' דקפסיק ותני באלו נערוש שאין להם קנס החרשת והשוטה ומשמע ודאי דאי תפסה מפקינן מינה ואם איתא דפקחת ונתחרשה ספיקא הוי אי דינא פחרשת או פפקחת הנה ליה לפרש דהא דאין לה קנס ואי תפסה מפיקינן מינה דוקא פחרשת מעיקר' ולא בפפקחת ונתחרשה אחר פ' אלא ודאי דאין לחלק: ובקונטרסי באסיפת דינים מערכת אישות סי' א' אות י"ח (בש"ד ח"א) פתבתי לדקדק פן מדברי הגאון משנה למלך פ"ק י"א מהלכות אישות ושיש לדחות ע"ש.

וכן יש להוכיח מסתמיות דברי הרמב"ם בפ"ק י"ג מהלכות טומאת אוכלין הלכה ד' ופ"ק י"ד שם הלכה ב' ופ"ק ח' מהלכות פלים הלכה י"א מדלא חלק בין חרש מעיקרו לפקח ונתחרש להחמיר מספק וכן יש להוכיח מדברי רמב"ם בפ"ק ב' מהלכות אישות הלכה כ"ו חרש וחרשת האמורים בכל מקום הם האלמים שאין שומעים ולא מדברים אבל השומע ואינו מדבר או מדבר ואינו שומע הרי הוא בכל אדם וכינן שרצונו לתת פלל להודיע השמות פדי שלא יצטרף לבאר בכל מקום כמו שסיים בהלכה כ"ז שים פל השמות האלו לעומתה תמיד ואל ילוזו מעיניו פדי שלא נהי צריכים לבאר כל שם מהם בכל מקום שנוכחיר אותו הא ודאי אם היה מקום לחלק בין חרש מעיקרו לפקח שנתחרש פאן היה ראוי לו להזכיר חילוק זה פי ממנו נדע פי בכל מקום שנוכח בחבורו חרש היינו פחרש מעיקרו דוקא אלא ודאי מוכח דאין לחלק בזה וכן פתב הגאון מוהרמ"ב בספר גט מקושך בסי' י"ז אות י"א דאי אפשר לומר דהרמב"ם סובר לחלק בין אינו שומע פלום לשומע קצת (כמו שפתב מ"ן פס"פ משנה בפ"ק כ"ט מהלכות מכירה) דאם פן היה לו לבאר פן בפ"ק ב' מהלכות אישות הלכה כ"ו ומה ראיה להשמיטו שם ולכותבו בהלכות מכירה ע"ש וכל שפן חילוק זה שלא הוזכר פלל בדברי הרמב"ם בשום מקום ודאי מוכח דאין לחלק: פלל ק"ד) חזקה אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות לא נאמרה חזקה זו אלא בבני אדם הפשרים וכו' עיין להרבנים פרומת הדשן סי' ר"ט ומוהרימ"ט ח"ב אה"ע סי' א' (ד"ה ובר מן דין) פשובת הרדב"ז החזשות סי' שנ"א וסי' ת"ט וח"ד סי' פ"ו וסי' קמ"ט (הלא המה בדפוס ווארשא ש' תרמ"ב בסי' א"לף זק"ן וא"לף ר"ד) ומוהריב"ל ומוהרד"ך שהביא הרב קהלת יעקב פחלק מדות חכמים אות ה' והרב מקנה אברהם פאות ב' (ובעיקר האי דינא דאעבב"ז עיין מה שרשמתי במערכת הא"ל"ף חילוקי דינים בס"ד בש"ד ח"א פחלק הפללים): פלל ק"ה) חזקה אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות אם הוא מודה שעשה בעילתו בעי"ז אינה צריכה גט הרדב"ז ח"ב סי' פ"א ועיין פמרדכי פ"ק האומר ומוהרד"ך בית ט' חז"ר ז' ואגרות הרמב"ם סי' מ"ב ע"כ דברי הרב פנסת הגדולה באה"ע סי' קמ"ט אות ח"י ושם פאות ח' פתב אם אמר נתניחדתי בפני עדים ומתו או לא בעלתי (נראה דט"ס הוא וצ"ל ולא בעלתי).

אף שגם בדברי הרב מוהרימ"ט גם פן פתוב פפתוב בכנסה"ג נראה דצריף להגיה פן ואם לא פן אינו מוכן לכאורה) או בעלתי ולא לשם קידושין ליכא למיחש לקידושין מורי הרב בתשו' ח"ב אה"ע סי' כ"ח (בד"ה ואיכא) וכן פתב ריא"ז בשלטי הגבורים וכן הסכים מוהראד"ב ולבסוף פתב שלא מלאו לבו להתיר אם לא יספיקו עמו וכו' עכ"ל ואיני יודע אמאי לא הזכיר סברות אלו פאות ח"י.

ועיין בתשוב' הרדב"ז הקדשות סוף סי' ת"ט דאם אומר דשחרר שפחתו וכא עליה לא לשם קידושין אלא לזנות נאמן. והרב מוהריט"ץ סוף סי' רמ"ז הביא דברי השה"ג דאם נתניח וישניהם מודים שלא בעל א"צ גט וכתב שזה תמוה דכיון דאמור רבנן הוה הוה עדי חידו הוה הוה עדי ביאה אנו סהדי דבעל ולא מהימני להכחיש ויש לי ראיות מהתלמוד עכ"ד ונראה דכשהבועל מודה שפא עליה אלא שאומר שבעל לשם זנות דבזה אינו מכחיש האנו סהדי.

מודה דנאמן כמו שכתבו הרבנים שהביא בכנסת הגדולה וזה לשון הרמב"ם באגרותיו (בד' מ"ג ע"ב מדפוס ווארשא) על מה שנשאל במה שאמרו שויה רבנן לבעילתו בעילת זנות מדקימא לן אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות והשיב דאם בועל לשם אישות נדאי פונתו לקידושין אלא דרבנן הוא דשויה בעי"ז אבל הוא לא נתפונן לזנות אלא לאישות וכל ישראל בחזקה זו עד שיבאר שבעל הנואף דרך זנות ואין אנו אומרים בו חזקה שאם כן נמצא כל מי שמונה עם פנויה בעדים צריכה הימנו גט וליכא מאן דסליק אדעתיה למימר הכי דלא אמרינן חזקה בכל מקום אלא בסתם הדברים אבל בפירוש הדבר ברור עכ"ל: (פלל ק"ו) חרש דקימא לן באבן העזר בסי' עק"ב דמיבם א וכן חרשת מתניבמת נראה פשוט דהיינו בחרש גמור שאינו שומע ואינו מדבר בסתם חרש שדברו חכמים שאינו שומע ואינו מדבר דאף למה שכתב הרב תבואת שור לדעת הרמב"ם והבאתיו לעיל באות ל' דהאי פללא ליתיה אלא במקום שישנו חכמים חרש אצל שוטה הנה ביבום שישנו בתוספתא שהביאו הרי"ף והרא"ש בסוף פרק קמא דיבמות ביחד החרשת והשוטה מתניבמות ולא חולצות וכן חרש ושוטה וכו' וכן נקטו הפוסקים חרשת ושוטה חרש ושוטה עיין בדבריהם.

והרמב"ם כתב בפרק ששי דטעם עם חרשת דמתניבמת ולא חולצת הוא משום שאינם בני דעה וכן כתב הרב הלבוש טעם זה מוכח נדאי דכוננתם דחרש גמור אינו חולץ אבל מיבם ובלאו הכי נראה לי הדל דמדברי הרמב"ם בפרק שני מהלכות אישות הלכה כ"ו יש להוכיח שלא פדברי הרב תבואת שור שהרי כתב חרש וחרשת האמורים בכל מקום הם האלמים שאין שומעים ולא מדברים ומדלא אמר האמורים בכל מקום אצל שוטה מוכח דבכל מקום שנשנה חרש הפונה הוא שאינו שומע ואינו מדבר ואולי משמע ליה להרב תב"ש דמה שכתב הרמב"ם בהלכות אישות הנ"ל פונתו היא לתת פלל על דבריו שבעל מקום שיכתוב חרש רוצה לומר שאינו שומע ואינו מדבר אבל בלשון חכמים במשנה ובריתא לא אמרינן הכי אף בחלקות תשית למו דכשנשנה אצל שוטה הוא חרש גמור וכשנשנה חרש לבד מדבר ואינו שומע בכלל ובהיה דנדרים שהבאתי באות ל' עיין בהרמב"ם פרק י"ב דין י"ג מהלכות נדרים שלא כתב בלשון חרש כמו שאמרו בש"ס אלא כתב בעל ואב שאינם שומעים וכו' כדי שלא יסתור הפלל שפלל בהלכות אישות הנ"ל (ומה מאוד צודקת לפי זה גרסת הא"ח שהביא מרן כסוף משנה פרק א' מהלכות מגילה הלכה ב דל"ג בדברי הרמב"ם חרש עי"ש).

אף מדברי מרן כסוף משנה בפרק ב' מהלכות אישות הנ"ל שכתב על דברי הרמב"ם זה מבואר בהרבה מקומות חרש שדברו וכו' מוכח דמבין מדברי הרמב"ם שהוא נותן פלל לכל מקום שישנו חכמים ולא לבד על חבורו הוא אומר ועיין בכסוף משנה פרק ד' מהלכות

שחיטה דין ט' חרש שדברו וכו' אבל כל שיש בו אחד מאלו שוחט לכתחלה וכתב על דבריו הרב שונה הלכות ח"ב ד' ל"ג ע"א שאין כלל זה שונה בכל מקום דבחגיגה ונחליצה וכו' עיי"ש פי נמשך אחר דברי רבינו שמשון ורבינו עובדיה שכתבו כן על פי הירושלמי וכבר כתבתי לעיל אות ל' דש"ס דילן סבירא ליה האי פללא כמו שכתבו כמה מפרשים.

והרב שונה הלכות לפי הנראה נעלם ממנו דברי הרמב"ם בסוף פרק ב' דהלכות אישות ה"ל או שסובר דנותן פלל לחבורו דוקא. ואין מזה קושיא על מרן דמצי סבר שפיר דהוא כולל כל מקום שדברי חז"ל גם כן וכן יש לדקדק מדברי הרמב"ם שפריש הלכות שבת שרצה ליתן פלל על דבריו שחבורו אמר כל מקום שנאמר וכו', ומדבר בעדו כמו שכתב הרב המגיד וכלומר כל מקום שעתידי אנו לומר וכו' וכן פריש פרק עשירי מהלכות גירושין כל מקום שאמרנו בחבור זה וכו' הרי כתב מפורש שפונתו רק על חבורו אבל בהיה דפרק שני מהלכות אישות שכתב סתם חרשת האמורים בכל מקום ולא גילה דעתו שפונתו רק על חבורו משמע דהוא נותן פלל להבין דברי חכמים שכל מקום שאמרו חרש היינו שאינו שומע ואינו מדבר זולת היכא דאיכא הוכחה או דמפורש בש"ס כי היה דחגיגה דמייתו בש"ס ברייתא בהדיא וכן בחליצה גם כן שאמרו בהדיא דאלם ואלמת שאינם באמר ואמרה או היכא דמוכח מעצמו כי היה דנדריים דאם אינו מדבר היכי מצי מפר דברמיזה ודאי לא מהני וכן כתבו התוספות פריש חגיגה והרב תוי"ט בתרומות והתוס' והר"ן בפ"ב דמגילה (מה שכתוב בדברי הר"ן אפילו מדבר ואינו שומע נראה שאינו מדקדק) דחרש לשנינו במגילה פשיטא שאינו בכלל הזה דבמדבר איירי וכו' וכל דליכא שום הוכחה סתמו כפירוש דחרש גמור הוא שאינו שומע ואינו מדבר וכן פשיטא ליה להרב פתח הדביר בסי' קכ"ח אות ב"ד דמה לשנינו במומין הפוסלים באדם חרש ושוטה בבכורות דף מ"ה היינו דוקא שאינו שומע ואינו מדבר ככל חרש שדברו חכמים בכל מקום שאינו שומע ואינו מדבר כששנוי אצל שוטה ולא מדבר ואינו שומע ולמד מזה לנשיאות כפיים עיי"ש (ויש לדקדק על דבריו שהיא סמוך בכל פחו אהיה פללא ולא זכר דברי הרש"מ והרע"ב דלדידהו לאןכללו הוא ואיכא יוצא מן הכלל אף כשנשנה חרש אצל שוטה ולדידהו אפשר דבהיה דבכורות גם מדבר ואינו שומע בכלל ומכל מקום ממה שכתב הרמב"ם בסוף פרק ח' מהלכות ביאת מקדש חרש פסול מוכח ודאי דמדבר ואינו שומע אינו פסול לפום פללא דכנייל לן בפרק שני מהלכות אישות ה"ל ועיין מה שרשמתי לעיל אות ל"א ומצאתי לרבינו בפרק ד' מהלכות יבום דין כ"ו כל מקום שאמרנו וכו' נראה מדברי הרב המגיד דכונת הרמב"ם ליתן פלל לכל מקום בדברי רז"ל אף שכתב שאמרנו ואם כן פל שפן בהיה דהלכות אישות וק"ל) איך שיהיה לדאתן עלה לענין יבום נראה פשוט דחרש גמור מייבם אף שאינו חולץ וכדמוכח מדברי הפוסקים כאמור: ותמיה לי על מה שראיתי להרב שזה הארץ ח"ג בחיו"ד סי' כ"ב שהביא דברי הרב תוספת יום טוב ריש פרק קמא דתרומות דבפרק שני דמגילה דתני חרש ודאי דמדבר הוא ולא הוצרך הרע"ב להביאו והקשה על דבריו דהלא הביא היה דחרש שפחלץ והתם בעינן שיאמר לא חפצתי כמו שכתב רבינו עובדיה בפרק יו"ד משנה ג' ועי"ש בתוספת יום טוב נמצא דהתם איירי באינו שומע ואינו מדבר ולכך חליצתם פסולה דאי מיירי במדבר ואינו שומע למה חליצתם פסולה פיון דישנם באמר ואמרה וכתב לתרץ וז"ל ולא קשיא דכונת הרב לומר דהא לאו פללא הוא דהרי

בתגובה איירי במדבר ואינו שומע וביבמות הוא להיפך בשומע ואינו מדבר ואינו באמר ואמרה נמצא דאין חרש סתם הנשנה שם אינו שומע ואינו מדבר ואם כן ודאי פשיטא דפטור מפל המצות דלית דין צריה בשש דחרש פנה דאינו שומע ואינו מדבר שהוא חרש שדברו בכל מקום ודאי דמן התורה פטור מפל המצות פדתנן בתרומות חרש המדבר וכו' חרש שדברו חכמים בכל מקום שאינו שומע ואינו מדבר ונחליצתם פסולה.

אלא איירי בשומע ואינו מדבר והנה אמינא דחליצתם פשרה פינון דשומע קמשמע לן דחליצתם פסולה דאינם באמר ואמרה ועוד פגון זה פתב רבינו עובדיה בפירק י"ב דיבמות מ"ד דאינו פוטר במקום שיש אה אחר וכתב התו"ט דליתא דדין יבום יש לו נמצא דחרש הלז מחייב ליבומי ואם הוא חרש שאינו שומע ואינו מדבר הרי הוא פטור מפל המצות אלא ודאי דאיירי בחרש שומע ואינו מדבר דחייב במצות וחייב לייבם ואינו חולץ פינון דאינו באמירה והנה שם בפירק י"ד משנה ד' פתב הרע"ב מוציא אשתו בגט דאין פח בקידושיו לדחות היבום וכו' ע"כ נמצא דקידושין דידיה אינם אלא מדרבנן והיינו בסתם חרש בין שאינו שומע ואינו מדבר בין ששומע ואינו מדבר אבל אם מדבר ואינו שומע קידושיו מדאורייתא ולכאורה קשה שפתב הרמב"ם בפירק י"ד מהלכות אישות דין ט' סתם חרש וחרשת אין להם קידושין מן התורה אלא מדברי סופרים ולא פירש באיזה חרש איירי והנה ליה למימר אבל אם הוא חרש המדבר ואינו שומע דחייב במצות כנו"ל.

עוד קשה לכאורה דהלא בפירק ט' מהלכות עדות הלכה י"א פתב דחרש ושופט שאין דעתו נכונה ואינו במצות ואחד מדבר ואינו שומע או שומע ו ואינו מדבר אפ"ל הוא וכו' ע"כ דברי הרב הארמתי להעתיק פל דבריו (שלא פדרכי בקונטרס זה) לפי שיש לי לדקדק בדב"ק ואין ספרו מצוי פל פה: ולפי דעתי הענייה במחכ"ת הרמה פל דבריו תמוהים בזה דהנה מה שהקשה על הרב תוספת יום טוב מדהביא הרב ההיא דחליצה אינו מוכן מה לו פי יזעק על התו"ט דלפי הנראה קושיתו היא משום דהנה משמע ליה דהיא דחליצה מייירי דוקא בחרש שאינו שומע ואינו מדבר דלפי זה אינו סותר הפלל.

ומתיר דמייירי נמי בשומע ואינו מדבר ואם כן סותר הפלל. ואם לכך נתפונן הרי אם כן קושיתו שייכא על הר"ב ומה לו עם התו"ט דמשמע מדבריו דלפי דברי התו"ט הוא דקשיא ליה והוא תמוה.

גם מה שפתב דחרש גמור פטור מפל המצות פדתנן בתרומות וכו' נראה מדבריו דמההיא דתרומות מוכיח דפטור מפל המצות. והוא תמוה דאף דכן הוא האמת דחרש גמור פטור מפל המצות פדאמרינן בריש חגיגה ד' ב' וג' ע"א (עיין לקמן אות קט"ו בדין זה) מפל מקום מגופא דמתניתין דתרומות אין ללמוד זה דהתם טעמא משום שאינם בנדיבות לב ואפשר דבשאר מצות איתנהו.

גם מה שפתב דעל פרחין חרש ששנינו בחליצה לא מייירי באינו שומע ואינו מדבר דאם כן פשיטא וכו' גם זה תמוה שנראה שלא ראה הרב סוגיית הש"ס בזה דמעיקרא בעי למימר דמילתיה דרבא קאי ארישא וטעמא דפיסולא דחרש וחרשת משום דלאו בני דעה נינהו ומשמע ודאי דלפי זה מתניתין מייירי בחרש שאינו שומע ואינו מדבר ותקשי ליה היכי סליק אדעתין לומר דמייירי בהכי דהא פשיטא פינון דפטורים מפל המצות חליצתם

פסולה ולמסקנא נמי דרבא אסיפא קאי משמע נמי דעיקרא דמתניתין נאמרה ונשנית אחרש שאינו שומע ואינו מדבר אלא דלפום טעמא דלפי שאינם באמר נאמרה חזית לן רבא דהוא הדין באלם ואלמת ושמעינן מינה דלא נפלאות היא לומר דמתני' מיירי בחרש שאינו שומע ואינו מדבר: גם מה שפכת עוד דמדאיתיה ביבום מוכח דמיירי בשומע ואינו מדבר דאם אינו שומע ואינו מדבר הרי הוא פטור מפל המצות הנה פבר פתבתי דמשמעות דברי הפוסקים הוא דחרש שאינו שומע ואינו מדבר דאינו חולץ מפל מקום הוא מיבם ותימה בעיני שפראה שלא עיין בדברי הפוסקים פשפכת דברים אלו ומה שפכת על דברי רבינו עובדיה בפרק י"ד והיינו בן חרש שאינו שומע ואינו מדבר בין שומע ואינו מדבר אבל מדבר ואינו שומע הוי מן התורה והקשה על דברי הרמב"ם בפרק ד' שהיה לו לחלק וכו' נראה ודאי דנעלם ממנו דברי הרמב"ם בפרק שני מהלכות אישות הלכה כ"ו הנז"ל דכלל פניל א דכל מקום שאמרו חרש היינו שאינו שומע ואינו מדבר וכו' ואם פן פשפכת בפרק רביעי דחרש וחרשת אין להם קידושין מן התורה סתמו בפירושו דהיינו בחרש שאי"ש ואינו מדבר וגם יש ללמוד מדברי הרמב"ם דהשומע ואינו מדבר קדושיו הם מן התורה שהרי סיים בפרק שני הנז"ל אבל מדבר ואינו שומע או שומע ואינו מדבר הרי הם פכל אדם והיינו פדמתניא פחגיגה ד' ב' ע"ב ובגטין דף ע"א ז' וזה הרי הם פפקחין (ואף לדברי הרב הדרישה שהבאתי לעיל אות ל"א דנה וזה וכו' אינו מלשון הפרימא ועי"ש שדבריו תמוהים מפל מקום פירוש זה וזה היינו אלם ושמעינן דאלם הוא פפקח לכל דבריו) ואם פן פינן דהוא פפקח משמע ודאי דהם קידושין גמורים ועיינתי קצת בדברי הפוסקים בסי' מ"ד ולא ראיתי מי שפכת דאלם אין קידושיו מן התורה (וצריך להתיישב במאי דשקלו וטרו הפוסקים באלם מעיקרו ששומע ואינו מדבר אם צריך בדיקה פשמגרש עיין בדברי מרן הב"י בסי' קכ"א ד"ה ודוקא וכו' שפראה דלא חשבינן ליה פפקח גמור) ומדברי הרמב"ם בפרק תשיעי מהלכות עדות הלכה י"א שהביא הרב מוכח גם פן דשומע ואינו מדבר הרי הוא פכל אדם ורק לענין עדות אינו ראוי (ולא זכינן להבין מאי הנה קשיא ליה על הרמב"ם פי לא נמצא סיום התשובה וזה"ע"ד) ואם פן יש לומר דקידושיו גמורים.

וגם לענין יבום בחרש גמור נראה דמיבם ואולי גם הרב במסקנתו הנה חוזר בו וצ"ע לענין דינא: שוב ראיתי בנודע ביהודה מהדורא קמא באהע"ז סו' ד"ן שפכת בשם הרב השואל שפלפל בדין חרש אם הוא בר יבום לאבא שאול דאמר הכונס ובמתו לשם נוי וכו' ואם פן צריך דוקא שיכנין לשם מצנה וחרש לאו בר פונה הוא ומה שפכת מרן בש"ע יבום בחרש הוא משום דפוסק מצנות יבום קודמת אבל להפוסקים כאבא שאול דמצנות חליצה קודמת חרש לאו בר יבום הוא והגאון המתבר האריך להוכיח דגם לאבא שאול חרש בר יבום הוא עי"ש ואם פן מדברי שנייהם נלמוד דחרש בר יבום הוא למר אליבא דכולי עלמא ולמר לרבנן דאבא שאול.

ותנא דמתניתין דפרק חרש סובר דחרש איתיה ביבום ולדברי הרב השואל אתיא פרבנן דאבא שאול ולהנו"ב בדברי הפל כיעי"ש ודלא פמו שפכת הרב שדה הארץ דמוכרחים לומר דמתניתין לא איירי בחרש גמור וכו' וק"ל.

והגאון שואל ומשיב במהדורא תליתאה ח"ג סי' ו' האריה בדברי הנודע ביהודה ולא יכולתי לעיין בדבריו לה נא ראה: (פלל ק"ז) חרש ששנינו במומין הפוסלים באדם (בכורות מ"ה ע"ב) פשיטא ליה להרב פתח הדביר בח"א סי' קכ"ח אות כ"ב שהוא דוקא שאינו שומע ואינו מדבר ככל חרש שדברו חכמים בכל מקום אצל שוטה.

ואין בכלל הזה מדבר ואינו שומע ולמד מזה להכשיר לנשיאות פנים מדבר ואינו שומע עיי"ש והגיע לדי משניות עם תוס' רבינו עקיב"א וראיתי שכתב במתניתין דבכורות ונ"ל בשו"ת נודע ביהודה סי' נ"ג מסתפק אם חרש היינו דוקא אינו שומע ואינו מדבר או דאף אינו שומע לבד הוי מום ע"כ ועיינתי בנודע ביהודה וכמעט נראה דיותר נוטה דעתו לומר דחרש זה היינו מדבר ואינו שומע, ולפי זה דינו של הרב פתח הדביר להכשיר מדבר ואינו שומע לנשיאות פנים נפל בבירא דאם באנו ללמד מעבודה לנשיאות פנים נהפוך הוא דגם מדבר ואינו שומע פסול.

אף לי הדל נראה הדין עם הפתח הדביר דלפי הנראה נעלם מהגאון נודע ביהודה דברי הרמב"ם בחיבורו סוף פרק ב' מהלכות אישות דכלל פניל לן דחרש וחרשת האמורים בכל מקום היינו שאינו שומע ואינו מדבר.

ולא מבעיא אם נאמר דכוננתו ליתן פלל על דברי חז"ל שכל מקום שאמרו חרש רוצה לומר שאינו שומע ואינו מדבר דפשיטא נדאי לדעתו דחרש ששנינו במומין הוא אינו שומע ואינו מדבר.

אלא אף אי נימא דכוננתו לתת פלל על דבריו שבחבורו דוקא (כמו שצדדתי לעיל באות ק"ו ממה שכתב בריש הלכות שבת וריש פרק יו"ד מהלכות גירושין וכו') מפל מקום הרי בדין זה בסוף פרק ח' מהלכות ביאת מקדש כתב חרש ושוטה וכו' ובנדאי שפונתו על חרש שאינו שומע ואינו מדבר אבל מדבר ואינו שומע אינו פסול וממילא מוכן דמפרש פן מתניתין דבכורות הנ"ל: הן אמת שצריך להבין אמאי לא יהיה פסול מדבר ואינו שומע הלא טעם פסול כל הני משום שאינו שונה בזרעו של אהרן אם פן גם מדבר ואינו שומע אינה שונה בזרעו של אהרן הוא ואי משום שאין שינויו ניכר לא חשיב אינה שונה אם פן שומע ואינו מדבר נמי לא ליפסיל משום האי טעמא שאינו ניכר שינויו ונהרי תבנית גופו כתבנית כל אדם הוא.

ואולי יש לומר דמפני מה שאינו שומע לבד לא חשיב אינו שונה בזרעו של אהרן לפי שחסרון חוש השמע מצוי אצל הרבה בני אדם מחמת זקנה אבל שומע ואינו מדבר לא שכיח אצל הרבה בני אדם אהכי חשיב אינו שונה בזרעו של אהרן ואיך שיהיה הרי על פנים מדברי הרמב"ם מתבאר דחרש ששנינו במומי האדם היינו שאינו שומע ואינו מדבר וכדברי הרב פתח הדביר (אלא דמה שהכריח הפתח הדביר מהפלל דכל מקום שדברו כו חרש וכו' יש לפקפק על זה כמו שפכתתי לעיל אות ק"ו) וכן כתב הרב בית דוד באה"ע סי' ל"ג הביא דבריו הרב חזקוני וחסדא ח"ב דף ר"ל אות ק"ב (לענין משוודכת שנתגלה שהיא חרשת ורוצה החתן להפטר מהקנס) ונ"ל וציינן בזה דאף על גב דנקיטינן פל המומין הפוסלים בפניהם וכו' וגם סתם חרש שאינו שומע ואינו מדבר וכו' עכ"ל מוכח דסובר דחרש שאמרו גבי מומין היינו שאינו שומע ואינו מדבר (ואין מצוי אצלי לראות אם הזכיר מ"ש הרש"מ והרע"ב דאין זה פלל מוחלט כמו שפכתתי לעיל באות

ק"ו): וראיתי למרן החבי"ף בספר חיים ושלום ח"ב סי' כ' שהבין דמה ששנינו במומי פהנים חרש הוא שאינו שומע ואינו מדבר על פי הכלל שבנידונו חרש שדברו חכמים בכל מקום שאינו שומע ואינו מדבר ולא זכר שר דאין כלל זה פשוט ומוסכם וכתב עוד (אחר שהביא מה שאמרו בריש תגיגה דיש חילוק בין חרש גמור למדבר ואינו שומע) ולפי זה בחרש המדבר ואינו שומע אם פסול לעבודה צריכה רבה שהרי בתרומה תנו לא יתרום ואם תרם תרומתו תרומה אם פן גבי עבודה נמי לא יעבוד ואם עבד עבודתו עבודה עכ"ל ומשמע מדבריו דדעתו להשוות מומין לתרומה שפשמ דבתרומה חרש שאינו שומע אבל מדבר אם תרם תרומתו תרומה ושאינו שומע ואינו מדבר אין תרומתו תרומה הכי נמי לענין עבודה חרש גמור מיחל עבודה והוא תמוה לי הדל דהא מבואר בש"ס דף מ"ג סוף ע"א וע"ב דמומין הפוסלים באדם יתר על של בהמה פסולין הוא או משום שאינו שנה בזרע של אהרן ועובר עליהן בעשה או משום מראית עין ואינו עובר בעשה וכולהו לא מיחלי עבודה ואם פן פסול דחרש דשנינו במשנתנו אינו אלא משום שאינו שנה בזרע של אהרן ואינו מחלל עבודה ולפי מה שהבין בחיים ושלום דחרש ששנינו בזה הוא חרש גמור וכן בדין פדמוכח מפלגיה דהרמב"ם אם פן שמעינו דחרש גמור שעבד אינו מחלל עבודה ויותר יש לתמוה על מה שמצדד שם בחיים ושלום (בד"ה איברא) דגם חרש המדבר ואינו שומע מיחל עבודה עי"ש וצ"ע: והנה לפי מאי דהוכחנו מדברי הרמב"ם דרק אינו שומע ואינו מדבר פסול יקשה עלינו קושית הגאון נודע ביהודה דאם בכהנים פשר מדבר ואינו שומע ובגושים פשוט דהוי מום פדמוכח מבבא קמא דף פ"ה חרשו נותן לו דמי כולו אמאי לא תני ליה בהוסיפו עליהן שבפרק המדיר דף ע"ה ע"א ונדחק לתרץ עי"ש דב"ק ואינם גוהים לי ואנן מה נענה לפי סברת הרמב"ם הנ"ל ובהשקפה ראשונה אמרתי דעל פרחין לומר דלא מנה בתוספתא כל המומין שיש בגושים מה שאין בכהנים דהא איכא דדין גסין ובין דדין טפח ונשכה פלב וכו' וקול עבה וריח החוטם (למ"ד) דהוי מום באשה ומוכרחים לומר דתנא ושייר ואם פן שייר נמי אינה שומעת אלא דראיתי באסיפת זקנים שכתב בשם רש"י במ"ק דמידי דלא שייך בכהנים פלל לא תני בהוסיפו עליהן והיינו קולנית ודדין וכו' וכתב עוד דמנשפה פלב וקול עבה לא קשיא ליה לרש"י משום דהוא מימרא דאמוראי.

ולפי זה כל שפן חרשת שאינו מימרא פל עיקר דאף דנאמר דלפי האמת הוא מום לא קשיא לן אמאי לא תני בתוס' אלא דאינו מוכן לקוצר נעניות דעתיה דכי הוי מימרא מאי הוי ותיקשי לן דאם איתא לדברי האמוראים הנה ליה לתנא דתוס' למיחשבניהו אף מה שכתב אחר כך הוא נכון וז"ל אי נמי נשכה וכו' וקול עבה פשיטא דלא הוי מום בכהנים והכא לא בעי למיתני אלא מאי דאיכא ריבנותא בין בגושים דהוי מום ובין בכהנים דלא הוי מום עכ"ל ומשמע דאף אי איכא ריבנותא מצד אחד לא תני אלא פל דאיכא ריבנותא משני צדדין ובתירוץ זה יתנישב גם פן מאי דלא תני שאינה שומעת דהנה מסתברא נדאי דלגבי פהנים עדיף שאינו שומע מנשיכת פלב ונעשה מקומו צלקת (דרישמו ניקר) ואם בגושיכה וכו' קאמר דפשוט דאינו פוסל בכהנים פל שפן דנימא באינו שומע דפשוט דאינו פוסל בכהנים.

ומשום הכי לא תני ליה בתוס' וכל שפן שיש לומר דגם מאי דהוי מום בגושים הוא פשוט דפשיטא ליה לנו"ב ואהכי לא תני ליה בתוספתא: אלא דמאי דפשיטא ליה להגאון נודע

ביהודה דאינו שומע הוי מום ונליף הכי מההיא דחרשו נותן לו דמי כולו איפא למישדי ביה נרגא דהמענין באסיפת זקנים בסוף דב"ק הנ"ל ישר יחזה דיש מהראשונים דמפרשים דחרשו נותן לו דמי כולו קאי אקטע ידו ושיבר רגלו וסימא עינו שאחר שעשה כל אלה חרשו אהא הוא דאמר חרשו נותן לו דמי כולו דאז אינו שנה פלום ומשמע דאם חרשו לבד אינו נותן לו דמי פולו דבזה לא אמרינן דאינו שנה פלום דאפילו אינו שומע ואינו מדבר אמרינן דנידר ונערה פמו שהבינו התוס' (וקצת נראה לי מתוך דברי רש"י בד"ה שבר וכו' דמפרש פמפרשים הנ"ל) ומה שהכריחו התוס' היפה מזה מתבאר באסיפת זקנים שם לפי שיטת המפרשים עיי"ש ואם פן אין לנו הכרח מסוגיא זו דחרשות לבד הוי מום גדול לשיטת המפרשים הנ"ל והנה נראה דהדין אמת פמו שכתב הרב נודע ביהודה דחרשות לבד הוי מום באשה שהרי עבד יוצא בו לחירות פדאמרינן בקידושין ד' כ"ד ע"ב הפהו על אוננו וחרשו עבד יוצא בו לחירותוכינן דהוי מום גדול שהעבד יוצא בו לחירות משמע דהוא הדין דחשבינן ליה מום באשה: אף ראיתי להריטב"א בקידושין לקידושין שכתב ונ"ל אף על גב דחרש אינו מום בקרבן ובכהן שהוא מום אינו משום מום פדתנן החרש וכו' ופסולין באדם ואמרינן טעמא מפני שאינו שנה בזרע אהרו לא קשיא כלל שאין דין עבד שנה למומי בהמה ואדם דגבי עבד כל שמתבטל ממלאכתו ואינו חוזר הוא בגלוי יוצא לחירות פן מצאתי בתוס' עכ"ל (בתוס' שלפנינו ליתנהו להני מילי) וכן פתב בקידושי הרשב"א בשם התוס' עיי"ש ואם פן לפי דבריהם אפשר דאין ללמוד מומי אשה מעבד וצ"ע והרב פתחי תשובה בסי' ל"ט על דברי הנודע ביהודה ציין לעיין בס' יד המלה פרק ז' מהלכות אישות ועינתי בספר יד המלה הנמצא אצלי (להרב מוהר"א פאלומבו) ולא דבר מזה כיעי"ש ולפי הנראה פונתו לספר יד המלה להגאון מוהר"א (עיין באוצר הספרים) ואינו מצוי אצלי ומדברי הרב ב"ד שהבאתי למעלה נראה דלא פשיטא ליה דמה שאינה שומעת חשיב מום.

וכן מתבאר מתוך דברי הרב מוהרד"א בשו"ת שבסוף ספר מגן גבורים סי' ד' דאם מדברת פכל אדם אף אם אינה שומעת פכל לא חשיב זה מפלל המומין עיי"ש וראיתי למרן החבי"ף בס' חיים ושלום ח"ב סימן ר' עמד על זה אי מדבר ואינו שומע חשיב מום ונדונו הנה בארוס שלא ידעה הפלה שמדבר ואינו שומע ורוצה לבטל השידוך והביא שו"ת הרב"ד הנ"ל דכתב במסקנתו דמתירין לו שבועתו וכו' ומר בריה הרב יצ"ו הביא לזה דברי מוהרש"א בח"א במסכת נדרים א ס"ו דמתבאר מדבריו דכל שלגבי בני אדם חשיב מום אף של נשנו בפנהנים מיקרו מומין בנשים ופטר את הפלה מהשבועה דאדעתא דהכי לא נשבועה ובסוף דבריו הביא שו"ת הנו"ב הנ"ל עיי"ש ובפתח הדביר ח"ג דף רצ"ט ע"ד: ועתה הגיע לידי ספר מלבושי יום טוב לידידי הגאון המפורסם ר"מ בעיי"ת מיר מר ניהו פנהא רבא מוהר"ר יום טוב ליפמאן הפנה יצ"ו וראיתי שם בשו"ת לאה"ע סי' ד' בדרף ח' ע"ד והלאה שעמד בחקירה זו אם חרש דתנן במומי פנהנים הוא שאינו שומע ואינו מדבר או מיירי במדבר ואינו שומע וכתב דנראה להכריח דמיירי במדבר ואינו שומע מדפסלינן ליה משום שאינו שנה בזרע אהרו ואינו מוחל עבודה ואי אינו שומע ואינו מדבר הנה ליה למימר דמיקחל עבודה דהא קטן לאו בר עבודה דממעטינן מאיש פחולין כ"ד ע"ב ופשיטא דעבודתו פסולה וכל היכא דממעטינן קטן מאיש דמעטינן נמי חרש ושוטה (והאריף להכריח זה) ואם פן הנה ליה למימר דמיקחל עבודה

אֵלָא וְדַאי הֵינּוּ חֲרַשׁ הַמְדַבֵּר וְאִינוּ שׁוֹמְעֵי וְשׁוֹב הַבֵּיא דְבַרֵי הַגָּאוֹן נוֹדַע בִּיהוּדָה הַגָּלִיל וְכַתְּבַת דְרָאֲנִיתוּ מִדְּלָא חֲשִׁיב בְּמוֹמִין שְׁהוֹסִיפוּ חֲרַשְׁתָּהּ הִיא רְאָיָה גְדוּלָה דְגַם בְּכַהֲנִים פְּסוּל וּמָה שְׁדַחְתָּה מִשׁוּם דְּלָא שְׂכִיחַ אִינוּ דְחִיזָה דְאֶפְשָׁר שְׂרָאָה אוֹתָהּ וְלֹא דִיבְרַע עֲמָה אוּ שְׂקַבְלָה קִידוּשֵׁין עַל יְדֵי אַחַר וּמָנָא לִיהָ דְלָא שְׂכִיחַ אֵלָא נְרָאָה בְרוּר דְמִיָּבְרִי בְחֲרַשׁ הַמְדַבֵּר וְאִינוּ שׁוֹמְעֵי פְדִמְצִינוּ בְּנִדְרִים דָּף ע"ג וּבְסִנְהֶדְרִין דָּף ע"א ע"ב וְכֵן בִּיבְמוֹת ק"ד ע"ב חֲרַשׁ שְׁנַחְלִץ וְכוּ' פִּירְשׁוּ הַרְמְב"ן וְהַרְשָׁב"א דְלֵהֲרִישְׁלָמִי וְאֶפְשָׁר לֹאמַר גַּם לְש"ס דִּילָן מִיָּבְרִי בְּאִינוּ שׁוֹמְעֵי לְבַד שְׁזָה גַם כֵּן בְּכָלֵל וְאָמַר וְאָמַרָה וּפְלָא שְׂלָא הוּבָא דְעַתָּה בְּש"ע דְאִינוּ שׁוֹמְעֵי לְבַד פְּסוּל לְחַלִּיצָה: שׁוֹב רְאָה שְׁהַגָּאוֹן רַבִּינוּ עֲקִיבָא הָעִיר בְּזָה וְהִבֵּיא מָה שְׁפַתְבוּ הַתּוֹס' בְּכוֹרוֹת ל"ז ע"א (ד"ה מָה הַפְּרָט) וְהוֹכִיחַ מִדְּבַרֵיהֶם דַּס"ל דְחֲרַשׁ דְמוֹמִי פְהִגִים הֵינּוּ אִינוּ שׁוֹמְעֵי לְבַד דָּאֵם לֹא כֵן הִנֵּה לִיהָ לְהַקְשׁוֹת יוֹתֵר דְמֵאִי שְׁנָא גְבִי עֶבֶד אִינוּ שׁוֹמְעֵי לְבַד הֵנּוּ מוּם וּבְכַהֵן אִינוּ מוּם וּכְלָלָא דַּכ"מ שְׁדַבְּרוּ חֲכָמִים חֲרַשׁ וְכוּ' אֶפְשָׁר לֹאמַר דְהוּא דְנוֹקָא הִיכָא דְתַנּוּ חֲרַשׁ שׁוֹטָה וְקָטָן יַחַד אֲבָל הִיכָא דְחֲשִׁיב חֲרַשׁ לְבַד אוּ אֶפְיָלוּ חֲרַשׁ וְשׁוֹטָה כִּינּוּן דְלָא חֲשִׁיב קָטָן אֶפְשָׁר לֹאמַר דְמִיָּבְרִי בְּמְדַבֵּר וְאִינוּ שׁוֹמְעֵי וְכֵן בְּשׁוֹטָה מִיָּבְרִי שְׂאִינוּ שׁוֹטָה גְמוּר אֵלָא מְשׁוֹנָה בְּדַעְתּוֹ מְשָׂאָר בְּנֵי אָדָם שְׁדַעְתּוֹ קָלָה וּקְלוּשָׁה שְׁזָה נְמִי נִקְרָא לְפַעְמִים שׁוֹטָה.

וְרַצָּה לֹאמַר עוֹד דְחֲרַשׁ דְמַתְנִי דְבְּכוֹרוֹת הֵינּוּ כֵל דְהוּ אוּ אִינוּ שׁוֹמְעֵי לְבַד אוּ אִינוּ מְדַבְּרֵי לְבַד וְהִכֵּי אִיתָא בִּירוּשְׁלָמִי רִישׁ תְּרוּמוֹת דְחֲרַשׁ כֵּל דְהוּ מִיָּקְרִי לְפַעְמִים סְתָם חֲרַשׁ וְלִפִּי זָה גַם פְּהֵן אֵלָם פְּסוּל לְעַבּוּדָה וּבְזָה מַתְנִי שְׁבַב מֵאִי דְקָשָׁה אֲמַאי לֹא מָנָה בְּמוֹמִין הַיְתָרִים אֵלָם דְלֹא שְׂהָה וְדַאי אֵלָם מוּם הוּא אֵלָא וְדַאי דְגַם בְּכַהֵן מוּם הוּא וְאִף דְאֶפְשָׁר לֹאמַר כִּינּוּן דְחֲשִׁיב בְּנִשְׁמִים קוּל עֶבֶה לֹא הוּא צָרָה לֹאמַר אֵלָמָת דְכָל שְׁכֵן הוּא מְכָל מְקוּם מְסַבְרָא נְרָאָה לִי דְאֵלָם הֵנּוּ מוּם בְּכַהֲנִים דְלָא מִיָּקְרִי שְׁזָה בְּזָרַע שְׁל אֶהְרֹן וְאִף שְׂאִין שׁוּם שְׁיֻנִּי בְּגוּפּוֹ לֹא עֲדִיף מְשִׁכּוֹר מְשָׂאָר דְבַרֵי הַמְשַׁפְּרִים עֵינִן בְּכוֹרוֹת ד' מ"ה ע"ג דְפְסוּל מְשׁוּם דְאִינוּ שְׁזָה בְּזָרַע אֶהְרֹן מְכָל מְקוּם הַגָּאוֹן חוֹת יָאִיר כְּתַב בְּפִשְׁטוֹת דְאֵלָם פֶּשֶׁר לְעַבּוּדָה וְגַם הַפּוֹסְקִים לֹא הִזְכִּירוּ זֹאת לְהַדְיָא לְכֵן בְּטָלָה דְעַתִּי אֲבָל בְּשְׂאִינוּ שׁוֹמְעֵי בְרוּר דְפְסוּל לְעַבּוּדָה וּבְזָה אִיָּרִי מַתְנִיתָן וְכֵן בְּשׁוֹטָה אִיָּרִי שְׂאִינוּ שׁוֹטָה גְמוּר אֵלּוּ תוֹרָה דְבַרֵי קְדֻשׁוֹ: אֶפְרִיּוֹן נְמִטְיָה דְאֶנְהִיר לָן עֵינִין בְּמַרְגְּנִיתָא דְאֶשְׁכַּח דְבַרֵי הַתּוֹס' בְּכוֹרוֹת ל"ז הַגָּלִיל.

אֲכֵן נוֹדַע הַדְּבָר כִּי מָה שְׁפַתְבוּ הַרְשָׁב"א וְהַרְיִטְב"א בְּשֵׁם הַתּוֹס' (וְלֹא הִנֵּה יְדַעְנָא אֲנִי מְקוּם פְּבוֹד דְב"ק) הִלָּא הֵמָּה בְּכוֹרוֹת הַגָּלִיל וּמָה שְׁהוֹכִיחַ מִדְּבַרֵי הַתּוֹס' דְעַל פְּרָחִין דְסַבְרֵי דְחֲרַשׁ דְמַתְנִיתָן מְדַבֵּר וְאִינוּ שׁוֹמְעֵי הוּא הָאֲמַת כִּי הוּא טוֹבָה תּוֹכַחַת מְגוּלָה וְרִאֲוִיִן הַדְּבָרִים לְגְדוּל שְׁפַתְתוֹ וְלִפִּי דְרַפְנוּ לְמַדְנּוּ שְׁזוּ גַם כֵּן דַּעַת הַרְשָׁב"א וְהַרְיִטְב"א בְּחִידוּשֵׁיהֶם לְקִידוּשֵׁין שְׁהִבִּיאוּ דְבַרֵי הַתּוֹס' בְּשִׁתִּיקָה פְּהוּדָאָה כְּמוֹ שְׁהִבִּיתִי דְבַרֵיהֶם לְמַעַלָּה אֲמַנָּם מָה שְׁהַחֲלִיט הַגָּאוֹן מְלַבּוּשֵׁי יוֹם טוֹב שִׁיחַל"א כֵּן לְדִינָא בְּהוֹרְמָנוּתִיהָ דְמַנִּי"ר אוֹמַר אֲנִי עִם הַיּוֹת שְׁמוֹנְכָרַח כֵּן דַּעַת הַתּוֹס' וְכֵן נְרָאָה דַּעַת הַרְשָׁב"א וְהַרְיִטְב"א מְכָל מְקוּם וְדַאי אִין דַּעַת הַרְמְב"ם כֵּן פְּדִמוּכַח מְהַפְּלֵל שְׁמַסֵּר לָנוּ בְּפָרְק ב' מְהַלְכוֹת אִישׁוֹת הַגָּלִיל וְאִין סָפַק שְׁגַם מְעִינֵי דְמַר נְעֻלְמוּ דְבַרֵי הַרְמְב"ם הַגָּלִיל וּמ"ש דְכָל הִיכָא דְמַמְעֻטִּין קָטָן מֵאִישׁ מְמַעֻטִּין נְמִי חֲרַשׁ עֵינִין מָה שְׁפַתְבִּיתִי בְּזָה בְּמַעֲרַכַת הַאֲלָף אוֹת שַׁנ"ב (בְּשִׁדִּי חֲמַד חֲלַק רִאשׁוֹן): וּמָה שְׁהַכְרִיחַ הַגָּאוֹן מְלַבּוּשֵׁי יוֹם טוֹב יצ"ו דְעַל פְּרָחִין דְמִיָּבְרִי בְּמְדַבֵּר וְאִינוּ שׁוֹמְעֵי מְדַפְסְלִין לִיהָ מְשׁוּם שְׂאִינוּ שְׁזָה בְּזָרַע אֶהְרֹן וְלֹא מִיַּחַד

עבודה ואילו קטן מיחל עבודה וכו' הנה באמת לכאורה זו קונשייא עצומה לסברת הרמב"ם לפי מה שהוכחנו דהרמב"ם יפרש חרש דמומי פהגים בחרש גמור כמדובר אלא דלי הדל מאי דפשיטא ליה דקטן מיחל עבודה מספקא לי טובא דהרמב"ם בסוף פרק ט' מביאת מקדש מנה ח"י פסולים לעבודה ושאם עבדו חיללו בר מתלת ולא מני בהדייהו קטן כיע"ש וגם בפרק ה' מהלכות פלי המקדש הלכה ט"ו לא פתב בפירוש דקטן פסול לעבודה אלא דמפלל דבריו משמע דקטן אינו פשר לעבודה ואי סבירא ליה דקטן מיחל עבודה פל פי הא נדאי לא הנה ליה למישן מלאשמועינו בהדיא.

דבשלקא מאי דלא נקוט קטן בהדי אינה בהלכות ביאת מקדש הנ"ל לא קשיא פל כף דיש לומר דסמך על המוכן מדבריו בהלכות פלי המקדש הנ"ל: אף לענין שמחלל עבודה אין לו על מה לסמוך.

וגם מהסוגיא דבכורות הנ"ל יש להוכיח דחרש ושוטה אין מחללין עבודה דהנה להסלקא דעתין דשיפור הוא מיין פריה דבהדי מומא דמחללי עבודה בעי למיתני ונהכי נמי לכל הפחות לסלקא דעתין בעלמא הנה ליה לש"ס להביא דחרש דתנו הוא חרש גמור שאינו שומע ואינו מדבר ככלל דחרש שדברו חכמים בכל מקום וכו' ותיקשי ליה דבהדי אינה דמחלי הנה ליה למיתני (דאינה הכרח הנה לו לש"ס לומר דמתניתין לאו בחרש גמור הוא) ולישני דמייירי במדבר ואינו שומע אלא נדאי מוכח דלא שניא ואף אי מייירי בחרש גמור פסתם חרש דעלמא לא מחלל עבודה ונדעתי ביני דלפי מאי דחזית לן מני"ר שיחל"א דלא אמרו חרש שדברו חכמים בכל מקום וכו' אלא פשוטנה קטן נמי אין ראיה זו ראיה דהש"ס פשיטא ליה דחרש ששנינו היינו מדבר ואינו שומע מדלא תני נמי קטן אף אני אומר להכריח מהש"ס דלא מיחל עבודה לדעת הרמב"ם על פי מדותיו כלומר לפום מאי דמשמע מדבריו שפסוף פרק ב' מהלכות אישות דנותן כלל להבין דברי חכמים שכל מקום שאמרו חרש רוצה לומר שאינו שומע ואינו מדבר כדמשמע מדברי מרן כ"מ שם ובנדאי משמעות דבריו הוא אף פשוטנה חרש לבד בלא שו"ק דאם לא כן הנה לו לפרש (דלא ככלליה דהגאון מלבושי יום טוב יצ"ו) אם כן לפי דרכו יש להוכיח דאין לחלק פאמור: ותו דאם נאמר דבהכרח לפרש חרש דמומין במדבר ואינו שומע קשה אמתניתין דריש תרומות חרש שדברו חכמים וכו' דהאאיכא חרש דגבי מומין דאינו חרש גמור ומההיא דריש חגיגה דתני חרש ומדבר ואינו שומע בכלל כבר פתבו המפרשים דלפי מה שאמרו בש"ס דילן שם חסורי מחסרא וכו' אינו יוצא מן הכלל (וכמו שרשמתי לעיל באות ל' קח"מ) וכן מה ששנינו בפרק מצות חליצה חרש שחלץ וכו' אינו סותר הכלל לדעת הרמב"ם דסובר דחליצת חרש גמור אינה פלום ובהכי מייירי מתניתין דפרק מצות חליצה ופסולה דנקט הוא לאו דוקא אלא בגררא דקטן וכו' עיין בדברי הרמב"ם והרב המגיד בפרק ד' מהלכות יבום דין י"ג.

אף מה נענה להא דתני חרש במומי פהגים ואינו חרש. גמור אלא מדבר ואינו שומע וגם תיקשי לן על הרמב"ם דאם איתא דכל מקום ששנו חרש היינו שאינו שומע ואינו מדבר (אפילו פשוטנה חרש לבד כמשמעות לשונו) אמאי לא קשיא ליה להירושלמי ריש תרומות אהאי פללא ממתינת דבכורות פדקשיא ליה ממתינת דריש חגיגה ודפרק מצות חליצה אלא נדאי מוכח דלדעת הרמב"ם חרש דמומין הוא חרש גמור ואינו פוסל אלא

משום שאינו שונה בזרעו של אהרן ואינו מחלל עבודה: ונראה דיש להכריח דאין לחלק בין חרש לחרש דאי סלקא דעתין דחרש דמתניתין היינו מדבר ואינו שומע אבל שאינו שומע ואינו מדבר מיחל עבודה אם כן הנה ליה לתנא למיתני תרי גוונני חרש.

חרש גמור בהדי אינה דמחלי עבודה וחרש המדבר ואינו שומע בהדי הפסולים משום שאינו שונה בזרע של אהרן ומעין זה הקשה הרב זבחי שלמים בסי' מ' הביא דבריו הרב דר"ה המלך דף פ"ד ע"ג אמאי דמפרש בש"ס שיפור דמתניתין בשאר דברים המשפריים דאם כן ליתני תרי גוונני שיפור וכו' ותירץ דשיפור מיין לא איצטריף תנא למיתני דמקרא מלא דבר הפתוב יין ושכר וכו' ולא תחללו.

ולא תני אלא מידי דאתי מגזרה שונה או מרבוץ וכו' עי"ש ותירוצו זה לא יספיק לחרש דאף אי נימא דמאי ש ממעטינן חרש דממעטינן קטן. מכל מקום לא משמע מקרא דמחלל כמו גבי יין ואם כן הנה ליה למיתני תרי גוונני חרש.

פי על כן אי לאו דמסתפינא מכבוד תורתו הרמה אמינא דהגם דמוכח דהתוספות והרמב"ם חלוקים בפירוש מתניתין דבכורות לא ראי זה כראי זה להרמב"ם מיירי בחרש גמור ולתוס' במדבר ואינו שומע הצד השונה שבהן דחרש גמור אינו מיחל עבודה (כדמוכח מדברי הרמב"ם ולא מצינו להתוס' דסוברים בהיקף בזה) אלא דלהרמב"ם לא מיירי מתניתין אלא באינו שומע ואינו מדבר ולהתוס' גם מדבר ואינו שומע בכלל כנ"ל דדוחק גדול דתני תנא חרש דמשמעו מוסתמא (היכא דליכא הוכחה בהיקף) שאינו שומע ואינו מדבר ואין פונותו אלא למדבר ואינו שומע אף אי נימא דחרש דתני כולל שניהם לא קשה כל כך דעל כל פנים משמעו אמת ואינו שומע אף אי נימא דחרש דתני כולל יום טוב יצ"ו דדוקא היכא דתני קטן נמי וכו' לא קשיא כלל מכל מקום אין דבריו מבותרים לקוצר ועניות דעתו כמו שאכתוב להלן בס"ד (ואת זה אגיד פי בדר"ה המלך שם מדקדק מדברי הרמב"ם דכי היכי דכתב ברות רעה לעתים ידועות הכי נמי בשוטה פונותו עתים חלים עתים שוטה עי"ש ולפי דבריו אפשר דבחרש נמי אמרינן דרוצה לומר אפי' חרש כל דהו ומדבר ואינו שומע בכלל אלא דלי הדל נראה דמדברי הרמב"ם מוכח דהוא חרש גמור פאמור): ומה שהמציא הגאון מלבושי יום טוב יחיה דלא נאמר הפלל דחרש שדברו חכמים בכל מקום וכו' אלא היכא דתני חרש שוטה וקטן פאחת וכו' אבל לא היכא דלא תני קטן וכו' נראה דיש לפקפק ממה שכתב הרע"ב בפירק קמא דבכורות שהובא בשו"ת נודע ביהודה הנ"ל דלאו פללא הוא דהא תני בחגיגה וכו' ובפירק מצנות חליצה וכו' וכדבריו פתב גם הרש"מ בפירוש המשנה שם וקשה דמנא להו לומר דלאו פללא הוא על פי שהיא דמצנות חליצה נימא דליתא להאי פללא אלא היכא דתני שלשתן פאחד מה שאין כן בהיא דיבמות דלא תני אלא חרש וקטן ולא שוטה.

אלא ודאי משמע דסברי דמה שאמרו חרש שדברו חכמים וכו' אינו תלוי באחר פלל אלא אף חרש לבד בלא שוטה ובלא קטן משמעו אינו שומע ואינו מדבר משום הכי קאמרי דלאו פללא הוא.

ואף דיש לומר דהתוס' לא סברי הכי אלא סוברים דלא אתמר הפלל אלא בדתני פוליהו מכל מקום יש לתמוה דהרואה נראה דהרש"מ והרע"ב לא פתבו כן מדעתם אלא הם

דברי הירושלמי שם ובפרק קמא דתגיגה ובפרק מצות חליצה ואי הנה סבירא ליה להירושלמי לחלק כנו"ל.

מנ"ל דליתיה להאי פלגא ומוכיח מההיא דיבמות גימא דשאני התם דלא תני שוטה ולא אמר רבי הפלג הזה אלא היכא דתני פולהו חרש שוטה וקטן אלא ודאי דלא סבירא ליה להירושלמי לחלק בזה ויש לנישב בדוסק דכונתו לומר דהפלג תלוי בקטן דהיכא דתני קטן דהוא לאו בר דעה אמרינו דחרש ושוטה הם גמורים דלא בני דעה ניהו אבל פלג דלא תני קטן אין לנו הכרח דחרש ושוטה היינו גמורים דלאו בני דעה דאפשר לפרש בשאינם גמורים אבל לתלות הדבר בדתני פלהו תלתא או דחסר חד ממניהו אין שום סבא ואף דמצינו לפעמים דקטן נקרא מי שהביא שתי שערות עיין למרן פסר משנה בפרק ה' מהלכות פלי המקדש הלכה ט"ו לא כתב פן אלא לדעת הרמב"ם ואפשר דהתוס' אין סוכרים פן נראה לי ההדיוט דמדברי מרן הב"י אה"ע סי' ככ"א סוף ד"ה ודוקא וכו' מתבאר דגם כי לא תני קטן בהדי חרש אמרינו דחרש היינו שאינו שומע ואינו מדבר: ומה שכתב עוד אישי פהו גדול יחיה דפשוט דאלמת חשיב מום באשה ומאי דלא תני בהדי מומין היתרין משום דאתי בקל שפן מקול עבה.

הנה פשט דב"ק מורין דנרגש על תנא דתוספתא אמאי לא תנא אלמת בהדי הני דתני דהוסיפו עליהו ואי הכי אינו מבין מאי קאמר מר דאתי בקל שפן מקול עבה עטו קול עבה מי קתני בתוספתא מימרא דר"ח היא ועכ"ל דתנא ושייר קול עבה ונשיכה והכי גמי גימא דאלמת שייר אף אי לא אתי בכ"ש מקול עבה.

וצ"ל דקושיותו היא על אמוראים שלא הזכירו אלמת כמו שהזכירו הנהו דלא תני בתוספתא וכבר כתבתי למעלה בשם האס"ז דכל שהיא פשוט דהוי מום בנשים ודלא הוי מום בכהנים לא חשיב תנא דתוספתא וכן י"ל באלמת כנו"ל: ולעגן אלם לעבודה שכתב הגאון שיחל"א דהיה נראה לי דפסול לולא שהגאון חות יאיר כתב בהיקף ובצירוף שלא הוזכר בפוסקים וכו' הנה שו"ת חות יאיר אינו מצוי אצלי אף נראה לי דמדברי הרמב"ם שכתב דחרש פסול מוכח דסובר דאלם פשר לפי הפלג שפסול לנו בסוף פרק ב' מהלכות אישות דחרש היינו שאינו שומע ואינו מדבר ומה שכתב עוד הגאון מלבואשי יום טוב יצ"ו לעגן מדבר ואינו שומע לחליצה עיין מה שכתבתי בקונטרס אסיפת דינים במערכת חליצה סי' א' אות ד': והנה פל הגז"ל שלחתי להגאון בעל ספר מלבואשי יום טוב יצ"ו ובתשובתו כתב אלי בעגן זה וז"ל הנה על מה שהוכחתי בספרי מלבואשי יום טוב דעל פרחין חרש ושוטה שהוזכר בבכורות במומי הפהנים שפסולים רק משום שאינו שונה בזרע אהרן לא איירי בחרש ושוטה גמורים דאם לא פן תיפוק ליה דפסול מטעם קטן וגם מחלל עבודה וכן נראה מדברי התוס' דבכורות.

וכת"ר הביא דברי הרשב"א והריטב"א בקידושין דף כ"ד שהביאו דברי התוס' דבכורות ומדבריהם נראה ברור דהם מפרשים דחרש דבכורות מיירי במדבר ואינו שומע. ונראה דפסיקא להו לפרש פן משום דאם לא פן קשה תיפוק ליה דפסול לעבודה מטעם קטן אפילו דיעבד אמנם כת"ר יצא לדון ולומר דהרמב"ם נדאי אינו סובר פן דהא כתב בהלכות אישות פרק ב' חרש וחרשת הגמורים בקל מקום הם האלמים שאין שומעין ולא מדברין ע"כ נסתפק כת"ר במאי דפסיקא לי דקטן מחלל עבודה: ונפלאתי על זה

דְּהָא מוּכַח בְּחֻלְיֵי לְהִדְיָא דְקָטָן פְּסוּל לְעִבּוּדָּה אֲפִילוּ דְיַעֲבֹד דְאִמְרִינוּ שְׁם דָּף כ"ד ת"ר איש מוֹרְעָה מִפְּאֵן אָמַר ר"א קָטָן פְּסוּל לְעִבּוּדָּה וְכוּ' אִיכָא דְאִמְרֵי רַבִּי אֵית לֵיהּ פְּסוּל מְדַרְבְּנָן וְהָא רַבָּנָן הֵיא וּלְכַתְחֻלָּהּ הוּא דְלֹא אָבֵל דְיַעֲבֹד עִבּוּדְתוּ פְּשָׁרָה.

אם פֶּן מְבֹאֵר לְהִדְיָא דְהִיכָא דְפְּסוּל פְּסוּל אֲפִילוּ דְיַעֲבֹד וְכֵן מוּכַח בְּתוֹרַת פְּהָגִים דְקִאָמַר שְׁם מֵאֲמַתִּי עִבּוּדְתוּ פְּשָׁרָה מְשִׁיבֵיא שְׁתֵּי שְׁעָרוֹת אֲלֵמָא דְקָטָן עִבּוּדְתוּ פְּסוּלָה וְעַל פְּרָחִין הָא דְלֹא מְנָה הֶרְמֵב"ם בְּסוּף פֶּרֶק ט' מֵהִלְכוֹת בִּיאַת מְקַדְּשׁ קָטָן דְמַחְלֵל עִבּוּדָּה הוּא מְשׁוּם דְקָטָן אֵינוּ בְּכֻלָּל אִישׁ וְלֹא שְׁיִיף פְּלֵל בְּעִבּוּדָּה וְלִכְפֹּד לֹא הוֹנְכֵר פְּלֵל בְּמִשְׁנָה דְבְּכּוֹרוֹת שְׁנֵי מִינֵי חֶרֶשׁ מְשׁוּם דְחֶרֶשׁ שְׁאֵינוּ שׁוֹמֵעַ וְאֵינוּ מְדַבֵּר אֵין צְרִיף לְחֻשׁוֹב בְּפְּסוּלִין לְעִבּוּדָּה דְאֵינוּ פְּסוּל מְשׁוּם מוּמוֹ אֲלֵא מְשׁוּם דְאֵינוּ בֵּר דְעָה וְלֹא בֵּר פְּנִיָּה לְכֹדֵלֵא שְׁיִיף פְּלֵל בְּעִבּוּדָּה כִּי הִיכֵי דְלֹא חֲשִׁיב קָטָן בְּמִשְׁנָה בֵּין הֵנִי דְפְּסוּלִין לְעִבּוּדָּה.

וגם דְיִוְקָא דְמַר מְדַבְּרֵי הִירוּשְׁלָמִי דְתְּרוּמוֹת אֵינוּ רְאָיָה דְנֻדְאֵי כְּנֻלֵי עֲלֵמָא מוּדִים דְהֶרְבָּה פְּעֻמִּים דְהִזְפִּירוּ חֲכָמִים חֶרֶשׁ וּפְיִרוּשׁוֹ מְדַבֵּר וְאֵינוּ שׁוֹמֵעַ רַק הִיכָא דְקָטָן חֶרֶשׁ בְּהִדְיָא קָטָן וְהֵתֵם פְּלֵלֵא הוּא דְרוּצָה לֹמַר שְׁאֵינוּ שׁוֹמֵעַ וְאֵינוּ מְדַבֵּר מְכָל מְקוֹם קִאָמַר הִירוּשְׁלָמִי דְגַם זֶה לֹא פְּלֵלֵא הוּא.

וגם הֶרְמֵב"ם שְׁהֵבִיא כַּת"ר פְּנִיָּתוֹ הוּא גַם פֶּן אֲלֵא דְחֻשׁוֹב חֶרֶשׁ לְהַשְׁוֹתוֹ לְקָטָן עַכ"ד יצ"ו מְכַתְּבוֹ הִיָּקֵר הִגִּיעֵנוּ בְּהִיוֹתִי עָסוּק בְּעִנְיָנִים אַחֲרִים וְלֹא יְכֻלְתִּי לְהִתְיַשֵּׁב בְּדַב"ק וְלִמְזַכְּרַת אַהֲבָה וְלִפְאָר אֶת קְוִנְטְרִיסִי נְתַתִּי לְהַעֲתִיק דַּב"ק בְּקְוִנְטְרִיסִי וְאִיה"ש אֲשׁוּבָה אֲרָאָה לְהַתְּפַסֵּם בְּדַב"ק וְזֹאת לְזַכְּרוֹן: פְּלֵל ק"ח) חֶרֶשׁ בְּאֲזֵנוֹ אַחַת פְּטוּר מִרְאָיָה הִיכֵי אֵיתָא בְּמַסְכַּת חֲגִיגָה ד' ג' ע"א ועי"ש בְּתוֹסְפוֹת ד"ה חֶרֶשׁ וְעִינֵן בְּשׁו"ת אֹר לִי ס' צ"ב שְׁכַתְּבֵי לְהַכְרִיחַ מְסוּנָא הַנֶּ"ל וּמֵהִירוּשְׁלָמִי שְׁהֵבִיאוּ הַתּוֹסֵ' דְלֹא פְּהָרַב הַלְבוּשׁ א"ח ס' י"ד ס"ה דְמַדְכְּתִיב בְּגִדֵיהֶם וְלֹא פְּתוּב בְּגִדֵם מְרַבִּינָן בְּגִד שׁוֹתְפִין וְכוּ' עי"ש וְרֵאִיתִי לְהַרְבֵּי לְשׁוֹן לְיַמּוּדִים דָּף י"ח ע"ב בְּשֵׁם הַרְבֵּי זֶהָב שְׁפָא שְׁחַקֵּר לְמֵאֵי הַלְכְּתָא מִיִּתּוֹ הַתּוֹסְפוֹת הִירוּשְׁלָמִי בְּזֶה וְכַתְּבֵי דְהוֹקְשָׁה לְהַתּוֹסֵ' דְמֵאֵי פְּרִיף הַש"ס הֵאֵי בְּאֲזֻנֵיהֶם מְבַעֵי לֵיהּ בְּאֲזֻנֵיהֶם דְכָל יִשְׂרָאֵל לִימָא דְסְבִירָא לֵיהּ לר' תַּנְחוּם דְמַדְהִנָּה לֵיהּ לְמִיכְתָּב בְּאֲזֻנָם וְכַתְּיב בְּאֲזֻנֵיהֶם מְשֻׁמַּע דְאַתָּא לְמַעוּטֵי חֶרֶשׁ בְּאֲזֵן אַחַת (כְּדִאָמְרִינוּ רִישׁ מְגִלָּה אִם פֶּן לִיכְתוּב קִרָא זְמַנָּם מֵאֵי זְמַנֵּיהֶם שְׁמַעְתָּ מִינָהּ תַּרְתִּי) וְלִיָּשֵׁב זֶה הֵבִיאוּ הַתּוֹסְפוֹת מֵה שְׁאָמְרוּ בִירוּשְׁלָמִי דְמַכְּחַ הֵהִיא דְכּוֹתְמוֹת ר"י אָמַר אֲזֵן לְכָל א' וְאִם פֶּן קִשָּׁה לר"ת דְמִנָּא לֵיהּ לְמַעַט חֶרֶשׁ בְּאֲזֵנוֹ א' מְבִאָזְנֵיהֶם דִּילְמָא כַּר"י קִיָּמָא לֵן דְבְּאֲזֻנֵיהֶם דְכָל יִשְׂרָאֵל קִאָמַר וְאֵי מְשׁוּם דְלֹא פְּתוּב בְּאֲזֻנָם כּוֹתְמוֹת יוֹכִיחַ דְהוּא לְשׁוֹן רַבִּים וְדַרְיֵשׁ ר"י כְּתוּנָת לְכָל אֶחָד אֵלוֹ תוֹרָף דַּב"ק: וּבְעִנְיֹתֵי לֹא זְכִיתִי לְהִבִּין דַּב"ק דְאִם הַתּוֹסְפוֹת הוֹקְשָׁה לְהֵם כְּדִאָמַר מֵר לֹא הוֹרְנוּחַ לְנוּ בְּמֵאֵי דְמִיִּתּוֹ הִירוּשְׁלָמִי מִיִּדֵי חֲדָא דְמָה פְּחִינוּ יָפָה לְהַקְשׁוֹת עַל ר' תַּנְחוּם דִּילְמָא הִלְכָה כַּר' יוֹסִי וְכוּ' דְהָא פִּינוּ דְפְּלוּגְתָא דר"י וְרַבָּנָן הֵיא מְצִי ר"ת סְבַר דְהִלְכָה כְּרַבָּנָן דְכָבֵר דְיוֹעַ כְּמָה דְיוֹת נְשַׁתְּפְּכוּ בְּכֻלָּלֵא דְהִלְכָה כְּרַבִּי יוֹסִי דְנִימּוֹקוּ עִמוֹ אִם נִאָמַר נְגִד רַבִּים (עִינֵן מֵה שְׁרַשְׁמַתִּי בְּזֶה בְּמַעֲרַכַת ה"ה אֹת קכ"ד בְּשִׁדִּי חֲמַד ח"א) וְאִף דְהַתּוֹסְפוֹת סוֹבְרִים בְּתַעֲנִית דָּף כ"ח ע"א ד"ה אֵי ר"מ וְכוּ' דְגַם מְחַבְּרֵי הִלְכָה כַּר"י (וְנִימָא דְבְּשִׁיטָה זֹו אֲזֻלֵי הַתּוֹסְפוֹת הֵכָא אִף דְבְּאַמַּת מִיחְלָפָא שְׁיִטְתִּיָּהּ בְּזֶה כְּמוֹ שְׁכַתְּבֵי הַרְבֵּי זֵד מְלֵאכֵי ס' ר"ל) מְכָל מְקוֹם וְנֻדְאֵי לֹא נְפִלְאֵת הֵיא לֹמַר דְרַבִּי תַּנְחוּם סוֹבֵר דְלֹא

אָמרוּ הַלְלָהּ כְּרַבִּי יוֹסֵי נֶגֶד רַבְּנָן וּמָה גַם דְּבִירוּשְׁלָמִי פָּרַק ג' דְּיוֹמָא הַלְלָהּ ו' מֵייתוּ בְּרִינְתָא דְקַיִמָא דְלֵא כְּרַבִּי יוֹסֵי וְאִם כּוֹן בְּאַיִנָּה כַּח יְקֻשָּׁה הַש"ס עַל ר"ת מְדַרְי"ו הָא מְצִי אָמַר אָנָּה כְּרַבְּנָן סְבִירָא לִי וְתוּ אָף אֵי נִימָא דְכֻלְּלָא דְהַלְלָהּ כַּר' יוֹסֵי דְנִימוּקוּ עִמּוֹ שְׁרִיר וְקִיָּם אָף נֶגֶד רַבִּים וְאִין חוֹלַק עַל זֶה אַפְתִּי קֻשָּׁה דְהַתִּינַח אֵי אֲשַׁכְחָנָא פְּלוּגְתָא דַר"י וְרַבְּנָן בְּהַדְּיָא גַבִּי בְּאַזְנִיָּהֶם דַר"י דְרִישׁ אֲזֵן לְכָל אֶחָד שְׁפִיר מְצִינָן לְהַקְשׁוֹת עַל ר"ת מְדַרְי"ו: אַדְּ הַרְוָאָה יִרְאֶה דְרַבִּי יוֹסֵי בַר בּוֹן הוּא דְקֶאֱמַר דְתַלִּי הָא בְּהָא כְּמוֹ שְׁהִבִּיאוּ הַתּוֹסְפוֹת וּמַעֲתָה אֵי נַחִית הַש"ס לְהָאֵי סְבָרָא דִישׁ לְרַבּוֹת מְדַכְתִּיב בְּאַזְנִיָּהֶם וְלֹא פְתִיב בְּאַזְנֵם אִיף יִסְתֹר סְבָרָא זֹו אֲלִיבָא דַר"ת מְדַאֲמַר ר"י בַר בּוֹן אֲלִיבָא דַר"י דְכִמְחַלְוֹקַת בּוֹזוּ כְּףֵּה מְחַלְוֹקַת בּוֹזוּ דְאִטּוּ גַבְרָא אַגְבְּרָא קְרַמִּית וְר"ת אָמַר לְךָ אָנָּה דְאָמַרִי אֲפִילוּ לְרַבִּי יוֹסֵי דְעַד כְּאִן לֹא אָמַר ר"י אֲלֵא בְּכּוֹתְנּוֹת אֲבָל גַבִּי בְּאַזְנִיָּהֶם מוֹדָה מְדַלָּא פְתִיב בְּאַזְנֵם וּמָה גַם דְסוֹגְיִית הַש"ס דְמַגִּילָה מוֹכַחַת דְדַרְשִׁינָן שְׁפִיר כִּי הָאֵי גּוֹנוֹא דְכִי הִיכִי דְדַרְשִׁינָן לְרַבּוֹת מְדַכְתִּיב זְמַנִּיהֶם וְלֹא פְתִיב זְמַנָּם הִיכִי נְמִי נִיְדַרְוֹשׁ מְדַכְתִּיב בְּאַזְנִיָּהֶם וְלֹא בְּאַזְנֵם כְּמוֹ שְׁכַתַּב מְנִי"ר גּוֹפִיָּה בְּכּוֹנֶנֶת הַרְגֵּשׁ הַתּוֹס': הֵן אָמַת דְלִי הַדַּל נִרְאֶה דְמַהֲש"ס דְמַגִּילָה אִין הַכְּרַח דְאִית לָן לְמִיְדַרְשׁ הִיכִי דְהֵתָם לֹא יִלְפוּתָא גְמוּרָה הִיא אֲלֵא רְמֵז בְּעֵלְמָא פְדַאֲמַרִינָן הֵתָם מִיְפְדִי כּוֹלְהוּ אַנְשֵׁי כְּנֹסֶת הַגְדוּלָה תְּקַנְיָנְהוּ הִיכָא רְמִיזָא וְכו' אֲבָל הִכָּא דְבַעֲיָנָן לְמִילָף יִלְפוּתָא גְמוּרָה לְמִיְפֹטֵר חֲרַשׁ בְּאַזְנוֹ אַחַת מְנָא לִיָּה דְדַרְשִׁינָן הִיכִי וְכֵן הַשְׁכַּתִּי לִידִי"ן תְּלַמִּידי וְחַתְנֵי הַמַּעֲלוֹת לְשַׁלְמָה הִי"ו עַל מָה שְׁשֹׁאֲלָנִי עַל מָה שְׁכַתַּב בְּאוּר לִי הַנָּ"ל לְהוֹכִיחַ מַהֲש"ס דְחַגִּיגָה הַנָּ"ל דְאִין חִילוּק בֵּין אֵי פְתִיב בְּאַזְנֵם לֹאֵי פְתִיב בְּאַזְנִיָּהֶם וְכֵן בְּגַדָּם בְּגַדִּיהֶם דְהִרִי בַש"ס דְמַגִּילָה מְרַבִּינָן מְדַכְתִּיב בְּזְמַנִּיהֶם וְלֹא פְתִיב בְּזְמַנָּם וְנוֹמִיִּיתִי לֹו כְּנֹז"ל וְנִרְאֶה דְהַרְבַּ סוֹבֵר דְהַגָּם דְהֶאֱמַת הוּא דְשֵׁם הוּא רַק רְמֵז בְּעֵלְמָא וְלֹא יִלְפוּתָא גְמוּרָה מְכַל מְקוּם אֵי לֹא דְכָף הִיא מְדָה בַתּוֹרָה לְמִיְדַרְשׁ כִּי הָאֵי גּוֹנוֹא מְנָא יְדַעֲיָנָן דְאַנְשֵׁי כְּנֹסֶת הַגְדוּלָה רְמֵזוּ לָזָה דְהָא נְדָאֵי אַנְשֵׁי כְּנֹסֶת הַגְדוּלָה לֹא אָמְרוּ בְּפִירוּשׁ שְׂיִהִיָּה כַּח לְתַקֵּן וְלַהוֹסִיף יָמִים לְפָנֵי הַכְּפָרִים אֲלֵא דְמַתּוּף מָה שְׁכַתּוּב בְּמַגִּילָה אָנוּ א לְמַדִּין וְק"ל: וּבְמַכְתָּב רַב אֶחָד מִיְדִידֵי מַר נִיָּהוּ הַגָּאוֹן בְּעַל סֶפֶר עֲמוּזֵי אִשׁ יצ"ו כְּתַב אֵלַי לִיְיֹשֵׁב דְבָרֵי הַרְבַּ הַלְבוּשׁ מִמָּה שְׁהָק' עָלָיו בְּשׁו"ת אוּר לִי הַנָּ"ל וְתוֹרָף דְבָרָיו הוּא דְמַש"ס דְמַגִּילָה הַנָּ"ל מְתַבָּאָר דְרַב שְׁמֹן ב"א אַר"י וְרַבִּי שְׁמַעוֹן בַּר נַחֲמָנִי פְּלִיגֵי בְּזֶה אֵי דַרְשִׁינָן מְדַכְתִּיב זְמַנִּיהֶם וְלֹא זְמַנָּם וְנִקְיִטִינָן כְּרַבִּי יוֹסֵי דְדַרְשִׁינָן הִיכִי דְלֵא כְּרַשְׁבָּ"ץ וְכֵן תְּפַס תְּלַמוּדָא בְּפָרַק קַמָּא דִּיבְמוֹת ד' י"ג ע"ב דְרִשַׁת רַבִּי יוֹסֵי זְמַנִּים הַרְבֵּה תְּקַנּוּ לָהֶם וְהוּא הַדִּין דְדַרְשִׁינָן מְבַגְדִּיהֶם וְלֹא פְתִיב בְּגַדָּם וְהַש"ס בְּחַגִּיגָה מְשַׁנֵּי לְרוּחָא דְמִילְתָא גַם לְרַשְׁב"ן וְגַם הִירוּשְׁלָמִי שְׁהִבִּיאוּ הַתּוֹסְפוֹת שְׁם בְּחַגִּיגָה קָאֵי כְּסִבְרַת רַשְׁב"ן אֲבָל לְהַלְלָהּ נִקְיִטִינָן כְּרַבִּי יוֹסֵי נֶגֶד רַשְׁב"ן דְדַרְשִׁישׁ זְמַנָּם זְמַנִּיהֶם עַכ"ד יצ"ו וּבְמַטּוּ מַנְיָה דְמַר לִי הַדַּל דְבָרָיו דְחוּקִים וְרַחוּקִים וְהַמַּעֲיָיִן יְבַחֵר: עוֹד רְאִיתִי שְׁהַקְשָׁה הַרְבַּ הַנָּ"ל יצ"ו דְבַרִּישׁ מַגִּילָה אָמְרִינָן זֹו דְבָרֵי ר"ע דְדַרְשִׁישׁ זְמַן זְמַנָּם זְמַנִּיהֶם וְאִילוּ בְּתַעֲנִית דָּף ב' ע"ב אָמַר ר"ע בְּשֵׁשִׁי בְּחַג מְזִפִּיר וְכו' בַּב' נְסוּכִין הַפְּתוּב מְדַבֵּר וְכַתַּב רַש"י דְמַנְסַפִּיהֶם מְשַׁמַּע הַרְבֵּה לְקַרְבָּנוֹת הַרְבֵּה וְכו' וְקֻשָּׁה דְכִי הִיכִי דְדַרְשִׁישׁ מְזַמְנִיהֶם דְלֵא פְתִיב זְמַנָּם כֵּן הוּי לִיָּה לְמַדְרַשׁ מְדַלָּא פְתִיב וְנִסְכַּם וְכַתִּיב וְנִסְכַּפִּיהֶם בְּשֵׁנֵי נִסְכִּין הַפְּתוּב מְדַבֵּר וְצָרִיף עִיוֹן גְּדוּל עַד כְּאִן דְבָרָיו יצ"ו לִי הַדַּל נִרְאֶה דְבַהֲהִיא דְנִסְפוּף לֹא מְצִיָּא לְדִיוְקֵי מְדַלָּא פְתִיב וְנִסְכַּם דְבַשְׁנֵי נִסְכִּין הַפְּתוּב מְדַבֵּר דִּישׁ לֹוֹמַר דְמָאֵי דְלֵא פְתִיב וְנִסְכַּם הוּא כִּי הִיכִי דְלֵא נִימָא דְנִסְפוּף אֶחָד סָגִי

לקרבנות הרבה ולא בא ללמד שיהיו שני נוסוכין על קרבן אחד: כלל ק"ט) חכמים ותנא קמא כשחולקים פתב הרא"ש בפירוק הפועלים סי' י"א דהלכה פתכמי' לפי ששננה בלשון רבים ואיפא סתמא טובא דיחידאי אינון וכן פתב מרן פספ משנה בריש פרק שני מהלכות פלאים בטעם שפסק הרמב"ם שם (ובפירוש המשנה פתכמים) והיה נראה לי שדבר זה מוספם ונמשכתי בסברא זו לעיל במערכת הה' אות ק"א בד"ה אחר זמן (ענין בשד"י תמד ח"א בחלק הפללים) עתה ראיתי שהרב מגן אברהם בסי' פק"ח סק"ה הקשה דברי הרא"ש אהדדי דפירוק הפועלים הנ"ל פתב דהלכה פתכמים נגד תנא קמא ואילו בסוף פרק מקום שנהגו פתב דסברת תנא קמא עדיף מתכמים וכתב שהרב מעדני מלך בסוף פרק שני דנדה פתב דהרא"ש שם הוצרך להביא ראיה דהלכה פתכמים משום דסובר דתנא קמא עדיף מתכמים והקשה עליו מדברי הרא"ש דפרק הפועלים ותירץ (לדעת המע"מ) דפירוק הפועלים סמוך על טעם אחר שכתב שם דמסתברא פתכמים וכו' והרב מג"א פתב לחלק דכשפברת חכמים שנויה בסמוך לסברת תנא קמא הלכה פתכמים והיינו ההיא דהפועלים אבל בההיא דפירוק מקום שנהגו אין המחלוקת שנויה בצדו אלא אחר כמה משניות לכן מקרי סתם גמור ועדיף מתכמים ובגדה מייתי הרא"ש ראיה לרנוחא בעלמא ונמצא לפי זה דאינו פשוט לומר דהלכה פתכמים נגד הת"ק דלדברי הרב מעדני מלך דעת הרא"ש היא לאידך גיסא דסברת תנא קמא עדיף מתכמים ולהרב מגן אברהם אין לנו כלל מוחלט והכל לפי מה ששניית סברת חכמים אם בסמוך או ברחוק והרב נתיב חיים שם ביאר בדעת הרא"ש דדוקא בההיא דפרק מקום שנהגו הוא שסובר הרא"ש דסברת תנא קמא עדיף (משום דתני לה גבי הלכתא פסיקתא) אבל בעלמא סברת חכמים עדיף מסברת ת"ק עי"ש ובקרבן נתנאל בסוף פרק מקום שנהגו ומצאתי שהרב יד מלאכי במערכת הת"ו סי' תרס"א (ציינו מרן חיד"א בבכ"פ יוסף שם סוף אות ג') עמד בכלל זה והביא דברי הרא"ש דפרק הפועלים ודפרק מקום שנהגו והאריך לפלפל בסתירת דברי הרא"ש ומקמי אקהייתא על דברי הרבנים מעדני מלך ומגן אברהם הנ"ל ואחר שהאריך בפלפול עצום פדרכו בקודש לא נתקרה דעתו ליישב דברי הרא"ש כי אם בזאת דדוקא כשאין לנו הוכחה בש"ס שהסברא ששניית בלשון חכמים בההיא עניינא היא סברת יחיד הוא שסובר הרא"ש דחכמים עדיף מתנא קמא אבל בההיא דמקום שנהגו דאתמר בש"ס דף נ"ה דסברא השנויה בלשון חכמים היא סברת יחיד בהא עדיף סברת התנא קמא ובדעת הרמב"ם הצריך תלמוד שמצא סתירה בדבריו דיש מקומות שמתבאר שסובר שסברת חכמים עדיף מסברת תנא קמא ויש מקומות שסובר שסברת התנא קמא עדיף והביא איזה מקומות בפירוש המשנה שסובר דחכמים עדיף מדתנא קמא (ולא הנזכר דברי הרמב"ם בפירוש המשנה בפירוק שני דכלאים הנז"ל הן אמת דמההיא דכלאים אין הכרח כל כך שתופס עיקר בכל מקום פתכמים נגד תנא קמא דאפשר דמה שפסק פתכמים הוא משאר טעמים שהזכיר מרן פספ משנה בדין ההוא אלא דהרב יד מלאכי שהקשה דברי הרמב"ם מההיא דכלאים אשאר דוכתי דמשמע ליה דעיקר פסקא דכלאים משום דחכמים עדיף מתנא קמא הוא היה לו להביא גם ודבריו שבפירוש המשנה למירמא דידיה אדידיה בפירושו) ולפי מה שכתב הרב בית דוד על המשניות בפירוק שביעי דכתובות משנה ג' גבי כלל דהלכה כר' יוסי דאף מאן דסבר דאף מחבריו הלכה כמותו היינו דוקא נגד חבריו הרבים אבל לא

נגד סתם משנה שמעינו דסתם משנה עדיף מרבים המפורשים במשנה וכל שכן דעדיפא מסברא שנושגית בלשון רבים (ותכמים אומרים פוטרים וכיוצא) אמנם הרב שושנים לדוד (אשר הביא דבריו) שם הרבה להשיב עליו וכתב דלא תציתו לכלליה וכו' גם הרב יד מלאכי במערכת הה"א סי' רל"א תמה עליו והביא סתירות לסברתו והביא גם דברי הרא"ש דפרק הפועלים דסברא השנויה בלשון רבים (תכמים) עדיפא מסתם משנה ואם כן כל שכן פשהונפרו שמות הרבים בפירוש (ענין בקינטריס פאת השדי בחלק הפללים במערכת הה"א אות כ"ט ששם פתב רב אהד יצ"ו קצת בכלל זה): והיכא דסברת תכמים היא פסברת תנא קמא פרכינן בש"ס בכמה דוכתי תכמים היינו תנא קמא ויבסוף פרק ג' דגדה ד' ל' ע"ב פרכינן נמי הכי ומשנינו מהו דתימא מסתבר טעמיה דר' ישמעאל קמשמע לן ולכאורה לפי זה בכל דוכתא דקשיא לן תכמים היינו ת"ק נימא מהו דתימא מסתבר טעמיה דבר פלוגתיה וצריף לומר דדוקא התם דאיפא קראי דמסייעי לר' ישמעאל הוא דהנה סליק אדעתין דהלכה כר' ישמעאל ומשום הכי הוצרך למיהדר ולמיתני מלתיה דתנא קמא בלשון תכמים אבל לא בכל דוכתא: פלל ק"י) תצרו של אדם קונה לו לא אמרינו בנפקד שאם הופקד בידו אינה דבר ושוב בא לקנותו על ידי קנין תצרו לא מהני משום דמקום הפקדון קנוי להמפקיד ואין זה תצרו של נפקד כדי שיקנה לו פן כתב רב אהד הביא דבריו רבינו מוהרימ"ט בח"א סי' ס"ה שלמד פן מדברי רשב"ם בבבא בתרא ד' פ"ה ע"א ד"ה המןפקדון.

ומני"ר דחה סברתו וכתב שלא השגיח יפה בדברי הרשב"ם וכו' עיי"ש והרב יד המלך בפרק שלישי מהלכות זכיה דין ב' תמה על סברת אותו הרב מדברי הרמב"ם שם שפירש שקנה הנפקד בלי שום קנין.

והרב קרית ארבע הנד"מ בד' ק' ע"ג ס"ב ציין להפרישה וכנה"ג ח"מ סי' רמ"א ובני אהרן שם. ושוי"ת הר"ב אנג"ל סי' א' ומוהרשד"ם ח"מ סי' צ"ה ואין אצלי מספרים הנ"ל אלא הפרישה וראיתי שדעתו פסברת אותו הרב דלא שייף בזה קנין תצור משום דהמקום פמושאל להמפקיד אלא דלענין הדין גם הפרישה סובר דקונה אם לא מטעם תצור קונה מיהא משום דהני פמשיכה עיי"ש ועיין בפרישה שם סוף סי' קפ"ט שקניימ גירסא שלנו בטור אבל אם הנה בידו וכו' ולא ראה מה שכתב מרן בבדק הבית דט"ס הוא בטור ויש לתמוה דמאי שנא מההיא דסי' רמ"א הנ"ל: גם בשו"ת תפארת יוסף בחיו"ד סי' ל"ד (ד"ה אולם עכ"ז) שפקפק בנדונו על פי סברת הט"ז דתצור הנפקד נשאל להמפקיד וכו' וכתב דבאמת כל האחרונים השיגו על הט"ז וכו' וגם לענ"ד דברי הט"ז תמוהים וכו' ועיין להגאון צמח צדק החדש יו"ד סי' ר"ל ונהבאתיו בקונטרס אסיפת דינים במערכת בכור בהמה סי' ג' אות ז ועיי"ש מה שכתבתי עוד בזה בס"ד (בשדי חמד ח"א) ועיין בשו"ת חינוף בית יהודה סי' י"ג הובא בקצרה בחק יעקב סי' תמ"ח ס"ק ט"ו ובבאה"ט האחרונים שכתב בנדונו דלא קנה לו התצור לפי שלא הנה יודע שיש שם מציאה וכמ"ש הרמ"א ח"מ סי' רס"ח ס"ג משמע דאם הנה יודע הנפקד הנה קונה לו תצרו אף שמתחלה בא לידו בפקדון ומשמע לכאורה שסובר פהחולקים על הט"ז הנ"ל וכדברי הרב חינוף בית יהודה פתב הרב מצודת יששכר הביא דבריו הרב עיקרי הד"ט א"ח סי' י"ז אות כ"ג ובשו"ת שו"מ מהדורא ב' ח"ג סי' קכ"א (ד"ה איברא) פתב דפשטות דברי הט"ז אי אפשר להולמן פלל ונדחק לפרש עיי"ש והרב רמ"ץ בחלק א"ח

סי' כ"ט (ד"ה ולגופא) פתב דמי שמיכר לעכומ"ז בקנין הראוי פה נכה מדות מחמץ וגם מכר לו הסדר ואחר פה נזכר שיש מדות יותר ממה שאמר להעכומ"ז ומכר גם את היתרון אף לא היה שום פסוף על זה דבדיעבד משיכה לחוד קונה ואם פן קנה לעכומ"ז חצרו עי"ש ולכאורה משמע דגם הוא בשיטת רבני האחרונים החולקים על הט"ז אמרה למילתיה אף יש לומר דבזה מהני לכולי עלמא דהא הטעם דלא מהני הוא משום דהנפקד מושאל מקום הפקדון להמפקיד ולא הוי חצרו של הנפקד וזה שייך פשהנפקד ידע שיש ברשותו פקדון זה והשאל מקומו למפקיד לא כן בהאי עובדא דלא ידע העכומ"ז שהנפקד דבר ברשותו ובזה יש ליישב ההיא דחב"י ומצודת יששכר וק"ל.

ובשואל ומשיב מהדורא תניינא ח"ב סי' ע"ז ד' ס"ו ע"ב (ד"ה אף) הביא טעם הרא"ש והובא בט"ז סי' ת"מ סק"ד דהטעם דהמפקיד חמצו ביד עכומ"ז עובר בבל נראה אף שאינו בבת הישראל דכיון שהנפקד השאל ביתו למפקיד לשמירת ממונו ביתו דמפקיד מיקרי וכתב וזה רבות בשנים שהארבתי בזה דהדבר נראה דהרא"ש סובר פדעת הרשב"ם בבבא בתרא דף פ"ה שרשות הנפקד שהחפץ מונח בו הוי רשות המפקיד ובאמת המוהרי"ט בח"א סי' ס"ה חולק בזה וקצה"ח סי' קפ"ט האריך לקיים דבריו ובמ"א הארבתי לברר הדברים ואכ"מ וכו' עכ"ל נראה מדבריו דרבינו מוהרי"ט חולק על רשב"ם ואינו פן אלא כמו שרשמתי לעיל דמוהרי"ט הביא פן בשם רב אהד שדקדק מדברי רשב"ם פן והשיגו דלא דקדק יפה בדברי רשב"ם והרב בית שלמה בא"ח סי' ע"ד כתב וכ"ת חוכה להחמיר פיון דהמרתף היה שאול להם על פי דברי הנה"מ בפתיחה לסי' ר' זה אינו פקפוק וכו' והוי כמפקיד שהקנה לנפקד דבר המנפקד דהעיקר כמוהרי"ט ולא פהט"ז כמ"ש הנה"מ שם סוף הפתיחה.

וקנה הנפקד הפקדון על ידי חצרו ועיין בנה"מ סי' קל"ח סק"ב מבואר ג"כ כמ"ש עכ"ל. ומה שכתב השו"מ דזה רבות בשנים וכו' דהרא"ש סובר פהרשב"ם וכו' הנה בשו"ת בית שלמה הנ"ל בסי' ע"ו כתב פן בשם המק"ח סוסי' ת"מ דטעם הרא"ש הוא דסובר כהט"ז דחצרו של נפקד אינו קונה לו וכו' וכתב הוא דדבריו אינם מתקבלים דהא מוהרי"ט האריך להוכיח בהפ"ה והקצה"ח הביא ראיה ברורה לדחות סברת הט"ז.

וגם המק"ח בעצמו בס' נה"מ בסוף פתיחה לסי' ר' כתב דהעיקר כמוהרי"ט וכו' עכ"ל גם מדברי הלב"ש שהביא הרב פת"ש בסי' ש"ף ס"ק ה' משמע דבישראל דמהני קנין חצר מהני אף אם היתה מקודם אצל הקונה: הן אמת דהיה נראה להכריח בסברת הט"ז הנ"ל מדאמרינן בכתובות ד' פ"ה ע"א בההיא אתמא דהו מפקדי גבה מלוגמא דשטרי דאצרכה רב נחמן לסהדי דתפסה מחיים דאי לא לא מהני דהויא תפיסה דלאחר מיתה עי"ש ואמאי לא נימא דאף אי לא תפסה מחיים קנתה לה חצרה ולהט"ז ניחא פיון דבתורת פקדון בא לידיה לא קני לה חצרה אף אין מזה הכרח עיין להרב מקנה אברהם מערכה זו אות קכ"ח דף כ' ע"ד (ד"ה ועל) שהביא קושיא זו בשם ס' י"מ ד' מ"ו ע"א (לא ידעתי איזה ס' הוא) ותירץ על פי דברי המרדכי דלא אמרינן חצרו קונה וכו' אלא בהפקד גמור וכו' עי"ש גם מרן מוהרי"ט א בקהלת יעקב בתוספת דרבנן סי' ק"מ (ד"ה והנה) תירץ על פי דברי התוס' דבבא בתרא ד' ד"ן ד"ה אדעתא דדוקא פשלא ידע מהחפץ ואילו ידע היה מתכוין לזכות הוא דקונה לו שלא מדעתו אבל פשידע מהחפץ

ולא כיון לקנות לא קנה לו עי"ש ולפי דרכנו למדנו דהרבנים הנ"ל לא שמיע להו סברת הרט"ז הנ"ל וק"ל: (פ"ל קי"א) חזקת שליח עושה שליחותו לא נאמר אלא בישראל ולא בעכומ"ז דלא מהימן פן כתב הרב רמ"ץ בחלק יו"ד סי' ע"ה לענין בכור בהמה עי"ש ולפי מה שכתב הרב משנה למלך בהלכות בכורות בהתשובה שבפרק ד' דלא אמרינן חזקת שליח וכו' אלא במקלמא דאי לא עביד השליח תכף אפשר שיבא המשלח לידי עבירה וכו' אבל במקירת בכור דכל זמן שלא ילדה אין שום איסור השליח מתעצל לומר מחור אעשה שליחותי ע"ש דשמעינן מינה דמאי דסמכינן אהך חזקה הוא משום דמסתמא ינדירו השליח שלא יפשל המשלח באיסור אם פן פשיטא דלגבי עכומ"ז אין שנייה לומר פן: (פ"ל קי"ב) חזקת שליח עושה שליחותו כתב מרן המשנה למלך בהתשובה שבפרק ד' מהלכות בכורות דלא אמרינן חזקה זו להקל בעושה שליח למפן לעכומ"ז פרתו המעונפת דהכא תלוי בדעת אחרים דאפשר לא ירצה לקנות וכו' ועיין להרבנים נודע ביהודה מהדורא קמא אהע"ז סי' ב' ובשו"ת בית שלמה א"ח סי' ע"ג וחדש ש"ה דאם כפר פסק עם העכומ"ז ונתרצה שיקנה וכו' אמרינן דנדאי נתרצה גם עתה ועוד הביא פ"ל אחר בשם שו"ת רב"א והובא במגן אברהם סי' ת"ט ס"ק י"ז דאם השליח עשה השליחות אלא דמספקא לן אולי שינה בהשליחות פולי עלמא מודו דסמכינן דעשה שליחות ועוד כתב פ"ל אחר דדוקא כשבאים אנו להוציא הדבר מחזקת איסור על ידי חזקה זו כמו בעירוב דבאנו להוציא מחזקת תחום ביתו וכן בחדש וטבל וכו' הוא דנחלקו בש"ס רב נחמן ורב ששת אי אמרינן חזקת שליח עושה שליחותו ונחלקו הפוסקים אי סמכינן בדאורייתא על חזקת שליח עושה שליחותו אבל היכא דאין אנו באים להוציא מחזקה אחרת לכו"ל עלמא אמרינן חזקת שליח עושה שליחותו בכל ענין אף בשל תורה: (פ"ל קי"ג) חצי שיעור דאסור מן התורה אם הדין פן בלאו דלא תלין פעולת שכיר עיין לעיל באות י"ז (בד"ה ובאות קי"ג הבאתי): (פ"ל קי"ד) חרש שונתה אשתו וכן חרשת אשת פקח שונתה אם אסורות לבעליהן רשמתי בקונטרס אסיפת דינים במערכת אישות סי' א' אות ח"י עי"ש (בש"ד ח"א): (פ"ל קט"ו) חרש ושוטה פטורים מכל המצוות כמו שאמרו בחגיגה דף ג' ע"א והרמב"ם בפרק ט' מהלכות עדות הלכה י"א ורש"י במתניתין ריש חגיגה ד"ה חוץ כתב דלאו בני דעה ופטורין מהמצוות ונראה דמשמע ליה דמה שאמרו בש"ס הואיל ופטורין מכל המצוות קאי אפיטור ראיה ג"כ אף הרמב"ם בפירוש המשנה כתב דחרש פטור מראיה לפי שאינו שומע נראה דמפרש מ"ש בש"ס הואיל ופטורין קאי רק אשמחה ולא ידעתי לכאורה למה לא סגי לן בטעם פטור המצוות כמו בשמחה אף באמת דברי רבינו הרמב"ם נכונים דהא ממעטינן נמי חרש המדבר ואינו שומע והוא חייב במצוות להכי הוצרכו לטעמא אחרת ודברי רש"י צ"ע לקוע"ד ודחוק לומר דלא כתב טעם זה אלא לשוטה וקטן ולא לחרש דהנה ליה לפרש טעם פטור החרש ואחר כך לומר על שוטה וקטן דפטורים לפי שאינם בני מצוות וכן כתב הרע"ב בסניגון זה עי"ש ואולי יש לומר דכיון דפשיטא דמתניתין דתני חרש משמע דהוא חרש גמור ניקח ליה לפרש בסניגון זה ומעין זה כתבו המפרשים שדרך רש"י לפרש לפי הסלקא דעתין כמו שרשמתי בקונטרס פ"ל סי' ח' אות א' והרמב"ם פרק ב' מהלכות חגיגה הלכה ד' כתב טעם פטור חרש שוטה וקטן משמחה דהוא משום שפטורים מכל המצוות והיינו בחרש גמור ועי"ש בה"א ובחגיגה דף ג' ע"ב אמה שאמרו בש"ס תנו רבנן

איזהו שוטה וכו' כתב רש"י האמור בכל מקום שפטור מכל המצות ומן העונש ואין קניינו קנין ואין ממפרו ממפר עכ"ל: וראיתי להגאון שואל ומשיב במהדורא תניינא ח"ד סי' פ"ז עמד מתמיה על מה שכתב הרמב"ם בהלכות עדות הנה"ל דשוטה פסול לפי שאינו בן מצות דהרי שוטה הוא בר מצות והגדולים מוזהרים עליו כמו שכתב בשו"ת מוהרי"ל סי' קצ"ו והרב תבואת שור סי' א' ס"ק מ"ט הקוזיק בזה וכו' עי"ש ותמיה לי שלא זכר דברי רש"י והרע"ב הנה"ל דקרו בחיל דחרש ושוטה פטורים מהמצות ומלמוד ערוך הוא בידינו בחגיגה דף ג' ע"א כנז"ל ומה שישב לזה הרב שואל ומשיב דנדאי לאו בני מצות גינהו ומוהרי"ל דקרי ליה בין מצות פוננתו דכיון דיכול להיות שיתפקח וישתפה אחר כך אם פו בר מצות חשיב לכשישתפה ואינו יוצא מגדר בר מצות רק שפעת פטור שאינו בר דעה וזהו לכל המצות אבל מצות עדות כיון שפעת ראותו העדות לא היה בן דעת ואינו בן מצות מה בכך שיוכל לבא לידי מצות מכל מקום היה פסול בשעת ראיה וכו' ובה נראה לי מה דלא כתב הרמב"ם רק לענין עדות משום דבעדות הוא דפסול דאינו בן דעה בשעת ראיה ובשעת הגדה עכ"ל תמיהני דנעלם ממנו דברי הרמב"ם בפרק ב' מהלכות חגיגה הנה"ל דכתב מפני גבי שמחה דפטורים משום דפטורים מכל המצות וכמו שאמרו בש"ס הנה"ל וכן כתב הרמב"ם בפרק ו' מהלכות חמץ הלכה ג' בדין אכל מצה פשה הוא נכפה דלא יצא לפי שאכל בעת שטותו שהוא פטור מכל המצות ועיין להרב טורי אבן במסכת ר"ה על דף כ"ח ע"ב בדין פפאו שד ואכל מצה ובהגהות מוהר"ץ הירש חיות ליבמות דף ס"ב דנקטי דשוטה פטור מכל המצות: והרב פרי מגדים בא"ח בפתיחה הפולקת ריש ח"ב נראה דמחלק בזה בין מצות עשה למצות לא תעשה דבמצות עשה הוא דאמרינו דחרש שוטה וקטן פטורים אבל במצות לא תעשה לעבור בקום עשה הרי חרש ושוטה שנים לקטן דאביו מוזהר עליו עי"ש שכתב פו אחר שהזכיר ש"ס דחגיגה ודברי הרמב"ם דהלכות חגיגה ודברי רש"י הנה"ל וגם תשובת מוהרי"ל סי' קצ"ו וכתב לדחות מה שכתב מוהרי"ל דשייך בהו פפריה כבנדרים דף ל"ה ב' דהתם לאו פפריה על חטא הוא דבכפריה בעינן דעת בעלים רק להכשירם לאכל בקדשים וסיים הרב פרי מגדים דאם עוברים על לא תעשה אין להם עונש בעולם הנה ולא בעולם הבא דאנוס רחמנא פטריה וידידי הפהן הגדול הגאון מוהריו"ט יצ"ו בסה"ב מלבושי יום טוב סי' ד' כתב דחרש ושוטה אימעיטו מעונשים מאיש אשר יעשו מכל חטאת האדם ועיין מה שכתבתי על דבריו במערכת האל"ף (בשדי חמד ח"א) אות שנ"ב והרב שואל ומשיב מהדורא תליתאה ח"א סי' ל' כתב ונ"ל בשאלתו בחרש שאינו שומע ואינו מדבר ואינו חייב במצות אם שייך ביה דין פדיון הדבר ברור דהבית דין חייבים לזכות בשבילו ולו לקיים מצות פדיון שאף שהם פטורים אבל לא שאינם רשאים והרי הם בני מצות כמו שכתב הרב מוהרי"ל הובא בתבואת שור סי' א' ואם פו למה לא יזפו אותו ב"ד במצוה זו וכו' ומסיק שם דנדאי חייבים לפדותו אלא שיעשו הפדיון בלא ברכה: והנה הרב פרי מגדים שם כתב באות ג' דתפלין שכתבן חרש ושוטה י"ל דכשרים דדמי למי שנקטעה ידו שכתב המג"א בס"ל ל"ט סק"ה דכשר הכא נמי חרש ושוטה בני מצות הם ופומא הוא דכאיב ובסוף דבריו כתב דהרב תבואת שור בחידושו לגטין כתב בפשיטות דכתבן חרש ושוטה פסולים דפטורים מכל המצות וצ"ע ועיין מה שכתבתי בפריי שם ע"כ ושם בס"ל ל"ט באשל אברהם סק"א כתב וחרש ושוטה י"ל דפסולים לכתוב ואין ראיה משחיטה

דַּהֲתָם קָטָן נָמִי פֶּשֶׁר וּמִיקָרִי בַּר זְבִיחָה אִם כֵּן בְּהִכָּרְחֵם לְחַלֵּק בֵּין שְׁחִיטָה לְתַפְלִין וּבַפְתִּיחָה כְּתַבְנוּ מִזֶּה וּצ"ע עכ"ל הַגָּד רֹאֵה דָּהָא מִקְלָתָא רַפְיָא בִּידְיָה וְלֹא הִחְלִיט לְהִתֵּר וְלֹא לְאִסוּר וּמְרוּצַת דְּבָרָיו שְׁבֵאל הַגָּד מֵרֵאשִׁית שְׁדַעְתוֹ נוֹטָה לְאִסוּר מִלְּהִתֵּר הַיְפֹף מִמָּה שְׁנֵרָאָה דַּעְתוֹ בַּפְתִּיחָה שְׁנוּטָה לְהַקְלֵל וְרֵאשִׁיתִי לְהִרְבּוֹת פֶּתַח סוֹפֵר א"ח ס"ו ו' שְׁכַתְּבֵנּוּ שְׁהִפְרִי מְגִדִים בַּפְתִּיחָה פֶּתַח דְּחֵרֵשׁ וְשׁוֹטָה פֶּשֶׁרִים לְכַתּוּב וְכו' וְרַב אֶחָד פֶּתַח דְּבָרָיו נִפְלְאִים כִּי מְדַמָּה מִקְלָתָא לְמִקְלָתָא וְהֵם רְחוּקִים וְכו' דְּמִי שְׁנִקְטָעָה יָדוֹ בַּר חַיִּיבָא הוּא אֵלֶּא שְׂאִינוּ יָכוֹל לְקַיֵּים אֲבָל חֵרֵשׁ וְשׁוֹטָה לֹא בְּנֵי חַיִּיבָא נִיגְהוּ שְׂאִין לְהֵם דַּעַת וְלֹא נִתְחַיִּיבוּ כָּלֵל בְּמַצּוֹת וְהַגָּאוֹן הַמְחַבֵּר פֶּתַח שְׁתַּמִּיהָתוֹ קַיִימָת.

וְגַם בְּעֵינָיו יִפְלֵא עֵי"ש וְלֹא הִיָּה לְהֵם לְכַתּוּב כֵּן דְּמִשְׁמַע דְּכֵן הוּא בְּאַמְתַּת דַּעַת הָרַב פְּרִי מְגִדִים וְאִין הָאֲמַת כֵּן כְּמַבְנֵאָר בְּדְבָרָיו אֵלֶּא דְתַמִּיהָתֵם שְׂיִיכָא שְׁפִיר עַל מָה שְׁנֵרָאָה מְדַבְּרִי בַּפְתִּיחָה שְׁנוּטָה לְהַקְלֵל וְהַגָּאוֹן שִׁיבַת צִיּוֹן בְּסִי' ד' הָאָרִיף מְאֹד בְּזָה וּמְסַקְנָתוֹ דְּמֵן הַדִּין חֲשִׁיב חֵרֵשׁ וְשׁוֹטָה יִשְׁנֵם בְּקִשְׁיָה וְאִם פֶּתַח חֵרֵשׁ גְּדוֹל עוֹמֵד עַל גַּבְיּוֹ וּמְלַמְדוֹ לְשִׁמָּה שְׁפִיר דְּמִי אֵלֶּא דְלִכְתַּחֲלָה אִין לִיתָן לוֹ לְכַתּוּב וְאִם כְּבָר פֶּתַח יָכוֹל לְהַנִּיחַ מִי שְׂאִין לוֹ תַּפְלִין אַחֲרִים וּג"ע הָרַב פֶּתַח הַדְּבִיר בַּח"א ס"ו ל"ט הָאָרִיף מְאֹד וּמְסַקְנָתוֹ דְּהַתַּפְלִין פְּסוּלִים שְׁכֵן דַּעַת הָרַבָּנִים מוֹר וְקִצְעָה וְעַרְףְּ הַשְּׁלַחֵן וְשַׁע"ת וְכו"כ בְּאַגְוָדָה וְכוּן גְּרָסִי הָרַבָּנִים נִחְלַת אֲרִיָּאֵל וְכִסָּא רַחֲמִים וְשִׁמְחַת יְהוּדָה בְּבִרְיָתָא שְׁבַמְסַכַּת סוֹפְרִים עֵינִין בְּאוּר לִי סִי' קכ"ה דָּף ק"ט סוֹף ע"ג וּמָמָה שְׁפַתְבְּתִי מִתְּשׁוּבַת הָרַב פֶּתַח סוֹפֵר מְבֹנָאָר שְׁכֵן גַּם דַּעַת הָרַבָּנִים הַשְּׁוֹאֵל וְהַמְּשִׁיב דְּהַתַּפְלִין פְּסוּלִים דְּחֵרֵשׁ וְשׁוֹטָה לֹא מִיקָרוּ בְּנֵי קִשְׁיָה גַּם הָרַב יָפָה לְלֵב רִישׁ סִי' ל"ט פֶּתַח דְּפִשׁוּט דְּחֵרֵשׁ וְשׁוֹטָה דִּינִים פֶּקֶטָן שְׁהָרִי חֵרֵשׁ אִינוּ יָכוֹל לוֹמַר בְּפִי שְׁכּוֹתֵב לְשִׁמָּה וְכו' עֵי"ש וְלֹא יִדְעָתִי לְמָה תַּפְסֵם טַעַם זֶה דָּאִם כֵּן אֶפְשָׁר לְהַתִּיר בְּדִיעַבְדַּת וְהִיָּה לוֹ לוֹמַר הַטַּעַם דְּלֹא בְּנֵי קִשְׁיָה נִיגְהוּ כְּמוֹ שְׁכֵן דַּעַת הָרַבָּנִים שְׁהִבִּיא שֵׁם וְגַם בְּדִיעַבְדַּת פְּסוּלִים וְהָרַב פֶּתַח סוֹפֵר הַגָּד לְפַלְפֵּל בִּישׁוּב קְוִשְׁיַת הַתְּבוּאָת שׁוֹר בְּגִטִּין אֲמַאי לֹא תְּנִי בְּבִרְיָתָא חֵרֵשׁ נָמִי בְּהִנֵּי אִינְךָ דְתַנִּי הֵתֵם עֵי"ש שְׁלֵא זְכַר דְּבָרֵי הַגָּאוֹן אָבִיו בְּחַתֵּם סוֹפֵר אַה"ע ח"ב רִישׁ סִי' ב': וְלַעֲנִין אִי שְׁרִי לְסַפּוֹת אִסוּר בְּיָדִים לְחֵרֵשׁ וְשׁוֹטָה הִנֵּה הָרַב פְּרִי מְגִדִים בַּפְתִּיחָה שֵׁם אוֹת א' דַּעְתוֹ דְּאִסוּר כְּמוֹ קָטָן וְעֵינִין עוֹד לְהִרְבּוֹת פְּרִי מְגִדִים בְּסִי' רס"ו בְּמַשְׁבָּצוֹת סק"ד ד"ה עוֹד וּבְשׁו"ת שִׁיבַת צִיּוֹן סִי' ד' הַגָּד הָאָרִיף בְּזָה לְהוֹכִיחַ דְּלֹא כְּהִפְרִי מְגִדִים וְהָרַב פֶּתַח הַדְּבִיר בַּח"ג סִי' שְׁמ"ג אוֹת ז הָאָרִיף לְהַשִּׁיב עַל כָּל דְּבָרָיו וְהִבִּיא בְּשֵׁם הַגָּאוֹן חֲקָרִי לֵב דְּפִשְׁיָא לִיָּה דְּאִסוּר לְסַפּוֹתֵם אִסוּר וּמְסִיק גַּם הוּא כֵּן אֵלֶּא דְלַחֲנֹכוּ בְּמַצְנַת עֲשֵׂה לֹא חֲיִיבוּ בְּחֵרֵשׁ כִּיּוֹן שְׁהוּא בְּיָטוּל בְּשֵׁב וְאֵל תַּעֲשֶׂה וְכַתְּבֵנּוּ שֵׁם בְּאוֹת י"ב דְּחֵרֵשׁ וְשׁוֹטָה שְׁגָבּוּ אִין חֲיִיבִים לְשַׁלֵּם כְּשִׁיתְרַפְּאוּ וְטוֹב שְׂאֵם עֲשׂוּ אִינְךָ עֲבִירָה בְּעַת הַחֹלִי שְׁיִקְבְּלוּ עֲלֵיהֶם אִינְךָ דְּבַר לְתַשׁוּבָה וְעֵינִין בְּמֵלֵא הַרְוָעִים בְּמַעֲרַכַת קָטָן אוֹכַל נְבִלוֹת אוֹת כ"א (רְמָזוֹ בְּמַעֲרַכַת חֵרֵשׁ) וְהַגָּאוֹן חַתֵּם סוֹפֵר א"ח סִי' פ"ג הָאָרִיף בְּזָה וְדַעְתוֹ דְּאִסוּר לְסַפּוֹתוֹ וְהִבִּיא כֵּן מִחֲדוּשֵׁי הַרְשָׁב"א לְגִטִּין דָּף נ"ה ע"ב וְשְׁכֵן יֵשׁ לְלַמְדוֹ מְדַבְּרֵי רִש"י וְדִלֵּא כְּדִמְשַׁמַּע מִהָרַב תְּרוּמַת הַדָּשָׁן בְּפו"כ סִי' ס"ב (שְׁכ' הַטַּעַם דְּאִסוּר לְסַפּוֹתוֹ שְׁלֵא יִרְגִּילְנוּ בְּעֲבִירוֹת וְכִשְׁיִגְדִיל יִבְקָשׁ לְיָמּוּדוֹ) דְּבִשׁוּטָה דְּלֹא אֲתִי לְכָלֵל דַּעַת מוֹתֵר וּמְדַבְּרֵי הַרְשָׁב"א הִלְלוּ יֵשׁ לְעַמּוּד עַל מָה שְׁכַתְּבֵנּוּ הָרַב שִׁיבַת צִיּוֹן הַגָּד לְבָאָר דַּעַת הַרְשָׁב"א עֵי"ש וְעֵינִין בְּדְבָרֵי הָרַב עַרְףְּ הַשְּׁלַחֵן סִי' תַּקפ"ט אוֹת ה' דְּמַתְּבָאָר דְּסוֹבֵר דְּחֵרֵשׁ וְשׁוֹטָה דִּינֵם פֶּקֶטָן וְאִסוּר לְסַפּוֹתוֹ וּמַצְאָתִי

לידי"ן הגאון בס' עמודי אש יצ"ו בסי' ד' פלל ו' דשקיל וטרי בזה וכתב דמפירש ברבינו
ירוחם נתיב י"ח ח"ג ובשנייני פנסת הגדולה יו"ד סי' קנ"ז הגב"י אות נ"ו דאסור לספותם
בידים והשיג על כמה מחברים עיין שם באורו: ואי מהני זכיה על ידי אחר לחרש ושטה
עיין להרב מחנה אפרים הלכות זכיה ומתנה סי' ל"ב דהרמב"ם פתב בפירק ד' מהלכות
זכיה דהמזפה לשטה ע"י בן דעת זכה ולפי הראיה שהביא הרב המגיד שם נראה דגם
בחרש הדין בן וכתב הרב מחנה אפרים דהרא"ש בפירק ב' דכתובות סי' י"ד פתב בשם
הרמ"ה דדוקא במתנה והוא דהוי עיתים חלים עתים שוטה ושמדברי הרמב"ם משמע
דגם שוטה גמור ע"ש ולפי זה בחרש גמור שאינו שומע ואינו מדבר לא מהני לדעת
הרא"ש אפילו במתנה דארף על גב דאפשר שיתפקח מכל מקום לא תשיב מפני זה אתי
לכלל דעת דאם בן בשוטה גמור נימא נמי הכי דחשיב בן דעת הואיל ואפשר שישתפה
אלא ודאי מדכתב הרא"ש דדוקא בעתים חלים שמעינן מינה דהוא הדין בחרש גמור לא
מהני לדעתו: אף ראיתי להרב שואל ומשיב במהדורא תניינא ח"ג סי' ס"ח שפנדונו
בחרש גמור שאינו שומע ואינו מדבר הביא דברי הרמב"ם הנ"ל וכתב דגם הרא"ש
הנ"ל מודה שהרי כתב הרא"ש בהדיא דבמתנה יכול לזכות אף לחרש (אינו מדקדק כי
הרא"ש לא דבר בחרש אלא פונתו דחרש שנה לשוטה הוא) ע"ש ולי הדל צ"ע דמדברי
הרא"ש מתבאר דבחרש גמור לא מהני פי הכי דלא מהני לדידיה בשוטה גמור וכמו
שהבין הרב מחנה אפרים מדברי הרא"ש כיע"ש ושם הזכיר את הרב מחנה אפרים ולא
ציין מקומו ומסתמא היינו ההיא דהל' זכיה הנ"ל ועיין עוד להרב שואל ומשיב מהדורא
תליתאה ח"א סי' ל' ושם נראה דמודה למה שכתב הרב קצות החשן דחרש הוא כעכומ"ז
ואין לו זכיה על ידי אחרים ויישב קושיות הרב השואל על דברי הרב קצות החשן מדברי
התוספות יבמות קי"ג ע"א שכתבו גבי חרש דזכין לאדם וכו' עיי"ש וספר קצות החשן
אין אצלי להבין היטב דב"ק ועיין בירושלמי פירק קמא דקידושין הלכה ג' הגע עצמך
שהיה חרש אמר ליה איש ופירש הפני משה איש כתיב בזכיה ואפי' חרש ועי"ש במראה
הפנים ובפירק ב' הלכה א' קרוב לסופה מה נפיק מביניהון היה הפועל חרש על דעתיה
דר' היילא לא חשש שאין זכיה לחרש ובציון ירושלים שם הצ"ע דברי הירושלמי דסתרי
אהדדי דבפירק קמא משמע דיש זכיה להקדש עי"ש ואם פנונתו למה שאמרו בירושלמי
פירק קמא הלכה ג' הנ"ל נראה לי הדל דלא קשיא מידי עיין במחנה אפרים הלכות
שלוחין סוף סי' כ"ד דמה שאמרו בירושלמי פירק ב' דאין זכיה לחרש רוצה לומר דאין
החרש יכול לזכות בשביל אחרים דאין יד לחרש והביא דברי הרשב"א בקידושין
לקידושין שכתב דאין החרש זוכה לעצמו וכתב על דבריו דמדברי הרמב"ם נראה
דהחרש זוכה לעצמו בשדעת אחרת מקנה לו כמו הקטן עיי"ש מ"ש בפ"ק דיש זכיה
לחרש היינו אם מזפה להחרש ע"י בן דעת מהני וק"ל ועיין דברי אמת בקונטרס שביעי
סי' א' (וד"ה וראיתי להרב בעל מח"א) שעל מה שכתב הרב מחנה אפרים דמדברי
הרמב"ם נראה דלא פהרשב"א וכו' פתב וז"ל ולא הבנתי דבריו דהרשב"א לא קאמר
שאין החרש זוכה לעצמו אלא שאין החרש זוכה לאחרים עכ"ל: אחר זמן רב ראיתי
בספר מלאכת חרש (הנזכר בדברינו לקמן בד"ה והנה וכו') בהשמה שפסוף הספר
שכתב על דברי הרב ציון ירושלים הנ"ל כמו שכתבתי בענייני ולא ראה דברי הרבנים
מחנה אפרים ודברי אמת הנ"ל והביא מה שהשיב לו הגאון שואל ומשיב על זה עיי"ש

ועיין להרב אבני מילואים בסוף סי' א' שעל פי מה שפכת הרב קצות החושן סי' רמ"ג סק"ו דאין בחרש דין זכיה כלל מנישב קושית הגאון חתנו של הגאון נודע ביהודה סי' ס"ג על ר"י בר"י בדין קטן בן י"א שנים שקידש לו אביו אשה וכו': והנה מסתמיות דברי הרמב"ם משמע דלא משפחת זכיה לשוטה כלל אלא ע"י בן דעת דמופה לו אבל אם הוא עצמו זוכה מההפקר לאו פלום הוא אפילו מדרבנן וראיתי להרב פרי מגדים א"ח בפתיחה הפוללת ח"ב אות ב' שפכת וז"ל ואיפא לעיוני בתמץ חרש שוטה וקטן שזכו מההפקר דמן התורה לאו שלקה באין אחרים מזפים פי אם מדרבנן וכל שאסור להשהותו מדרבנן שרי בהנאה וכו' ע"ש מבואר דסובר דעל ידי עצמו זוכה מיהא מדרבנן וכעת לא ידעתי מנ"ל דאית ליה זכיה ע"י עצמו כלל ועיין ברמב"ם פ"ק כ"ט מהלכות מכירה דין ב' ודין ד' ובש"ע ח"מ סי' ס"ז וס"כ החילוק שבין חרש לשוטה וק"ל גם מאי דפשיטא ליה דאם אחרים מזפים לו זכי מדאורייתא ומשמע לשיטתו דחשיב בתמץ גמור שעבר עליו הפסח ואסור בהנאה תמיה לי דהרי לדעת הרמ"א והרא"ש הנ"ל שוטה גמור אין לו זכיה כלל אף במתנה ואם בן בתמץ שעבר עליו הפסח נוכל לסמוך על זה להתירו בהנאה מיהא והנה מדברי הפוסקים בכמה עניינים מתבאר דזכיה ע"י אחרים עדיפא מזכיה על ידי עצמו דדעת אחרת המזכה אלים ומנהי: וראיתי להרב חינוך וחסדא בח"א דף קס"ט ע"ד שפכת בשם הרב מגילת ספר דף נ"ד ע"ג לענין גר חרש ושוטה דסובר דלשוטה מהני זכיה ע"י ב"ד כמ"ש הרמב"ם בפ"ז (צ"ל פ"ד) מהלכות זכיה ולא לחרש ושלזה דקדק הרמב"ם וכתב אבל החרש זוכה לעצמו דמשמע דלא ע"י ב"ד וכו' דלא תקנו לחרש אלא שיהא זוכה ע"י עצמו ולא על ידי ב"ד וכו' והוא תמה ע"ד דהא חרש עדיף משוטה ואי בשוטה מהני זכיה ע"י אחרים כל שפן בחרש וכו' וגם מדברי הרב המגיד וכו' עיי"ש מה שהאריך וספר מגלת ספר אין מצוי אצלי ולי הדל נראה מה שפכת הרמב"ם דהחרש זוכה לעצמו ריבונתא קאמר דאף ע"י עצמו זוכה דעדיף משוטה דאין לו זכיה ע"י עצמו כלל כמ"ש בס' רל"ה הנ"ל וכל שפן שזוכה ע"י מזכה בן דעת ודעת הרב שואל ומשיב במהדורא תניינא הנ"ל פדעת החינוך וחסדא דמהני זכיה ע"י אחרים לחרש כמו דמהני לשוטה ועיי"מ בח"מ סי' רמ"ג סי' וי"ז ובסמ"ע ס"ק כ"ט וס"ק ל"א וקצת תמיה לי על הרב חינוך וחסדא דנראה דנקיט בפשיטות דלשוטה מהני זכיה ע"י אחר פדעת הרמב"ם ולא זכר דברי הרב מחנה אפרים הנ"ל שלדעת הרא"ש לא מהני לשוטה זכיה ע"י אחר ואולי הוזכר זה בספר מגלת ספר הנ"ל: אחר זמן רב מצאתי בספר מלאכת חרש לאחד מגאוני דורנו יצ"ו בדה"ט"ז אות ס"ח שהביא מה שפכת הרב קצות החושן סי' רמ"ג סק"ו דהמזכה לחרש ושוטה ע"י אחר לא מהני ותמה על דבריו איך חולק על הרמב"ם וש"ע סי' רמ"ג סי' וי"ז דהמזכה לשוטה ע"י בן דעת זכה ופשוט דהוא הדין חרש וכן פתב הטור סי' רמ"ג סכ"ב לענין חרש שוטה וקטן שזוכין להם ע"י אחר וכן הוא בירושלמי פ"א דקידושין וכו' והתוס' יבמות דף קי"ג ע"א (כבר רשמתי למעלה שו"ת השואל ומשיב מהדורא תליתאה מה שפכת בזה) ומה שדחה ראיתי הרב המגיד דבריו תמוהים וכו' ומה שהביא מדברי הרא"ש פ"ב סי' י"ד המעניין בגוף דברי הרמ"ה שהביא בשיטה מקובצת שם יראה דלא הוזכר בדבריו עתים חלים רק שוטה סתם והוא שוטה גמור ומה שפכת הרא"ש גם זה עתים חלים הם דברי עצמו שהוסיף טעם מעצמו לרווחא דמילתא אבל באמת גם הרא"ש מודה דגם לשוטה גמור

יש זכיה על ידי אחרים שהרי בתוספתיו ליבמות דף קי"ג ע"א פתב גבי חרש דזכין לאדם שלא בפניו כמו שכתבו התוספות הנ"ל והוכחה לזה מדהטור לא הזכיר סברת הרא"ש וכו' ומה שכתב הרב קצות החושן דחרש ושוטה לא חשיבי אתי לכלל דעת כמו בעכומ"ז דלא חשיב אתי לכלל שליחות פשיטאגניר לא דמי כלל דזה על ידי מעשה אבל חרש ושוטה יוכל לבא לכלל דעת מממילא בידי שמים וחשיב אתי לכלל דעת אלו תנורף דב"ק: ולפי זה בטלה מחלוקת דגם הרא"ש סובר פהרמב"ם דאף שוטה גמור זוכה ע"י בן דעת ומתיישב בזה דברי הרב פרי מגדים הנ"ל וגם הרב חינו וחסדא אולי סובר פן בפ"י דברי הרא"ש אלא דמכל מקום הנה לו להביא דברי הרב מחנה אפרים ולבאר דברי הרא"ש על דרך שפיאר הגאון מלאכת חרש יצ"ו ומה שכתב הגאון מלאכת חרש דחרש ושוטה לא חשיבי מחוסר מעשה דיכולים להשתפות בידי שמים ממילא פקטן דאתי לכלל דעת ממילא הן אמת דכן כתבו התוספות בגטין דף כ"ב ע"ב לענין בני פרייתות דחרש ושוטה הם בני פרייתות דאפשר שיתרפא ויתפקח מכל מקום פיון דהוא ספק ולא שכיח כמו קטן שיגדיל אפשר דחשיב מחוסר מעשה ולא דמי לקטן וענין להרבנים נודע ביהודה מהדורא קמא באבן העזר סי' ס"ד ובמהדורא תניינא סי' ס"ח ושיבת ציון סי' ד' וכתב סופר סי' ז' דפקחות החרש לא שכיח ואם פן לא נפלא לומר דחשיב מחוסר מעשה להתפקח ע"י מעשה: ולענין שליחות לחרש ענין בירושלמי קידושין פ"ק א' הלכה א' ובפ"ק ב' הלכה א' דף כ"ב ע"ב (מדפוס זיטאמר) ובמה שהאריף בזה מן מוהריט"א בספר קהלת יעקב סי' קי"ט (בד"ה והנה אמרינו פירושלמי) בפירוש דברי הירושלמי: ועתה השגתי ספר חדש אמרי הצבי לידדי הגאבד"ק דאב"ר יצ"ו וראיתי בח"ב בחידושי לטוגיא דף פ"ח ע"ב גבי חרשו נותן לו דמי כולו האריף בדין חרש אם הוא בר דמים ואם הוא בר זביחה ובר עבודה ובר מצות והביא מדברי הרבנים שהזכרתי למעלה ופלפל בחקמתו בדב"ק עי"ש בפ"ק ח' סי' ט' ד' ק"ד וד' ק"ה: כלל קי"ו) חרש ושוטה אי חשיבי בני דעה ענין גטין דף כ"ג בשלמא חרש שוטה וקטן דלאו בני דעה נינהו.

והכי אמרינו במנחות ד' צ"ג ע"א גבי סמיכה בשלמא חש"ו דלאו בני דעה נינהו וכן ביבמות צ"ט ע"ב ובמתני' ריש ערכין מפני שאין בהם דעת וכן פירש רבינו עובדיה שם וכן פתב רש"י במתניתין ריש מסכת חגיגה ד"ה חוץ מחש"ו דלאו בני דעה נינהו וכן פתב הרמב"ם בפ"ק שני מהלכות שלוחין דין ב' והרב לחם משנה בפ"ק תשיעי דין י"א מהלכות עדות הקשה על הרמב"ם שם למה לא פתב הטעם משום דלאו בני דעה נינהו כדאמרינו בגטין הנ"ל והוא עצמו בהלכות שלוחין הנ"ל והרב אורים ותומים סי' ל"ה סק"ו תירץ גושית הלחם משנה דהא גבי גט קימא לן דגדול עומד על גבן מהני אלמא יש להם דעת ומילף ילפי ולכן פשמעיד שנתקדשה אשה בפניו וגדול עמו למה לא יוכשר אם פשר לכתובת הגט איף לא יוכשר לעדות קידושין לכה צריף לומר הטעם דלאו בני דעה נינהו (ט"ס הוא וצ"ל דלאו בני מצות הוא עי"ש ברמב"ם) עכ"ל.

וכננתו לפי הנראה דאף דודאי חרש שוטה וקטן לאו בני דעה והא מילתא ליתא בהכחשה ותלמוד ערוף הוא בידינו כנז"ל מכל מקום פיון דמעיד אחר עמו חשיב זה כגדול עומד על גבו דמהני במידי דפיסולו משום דלאו בני דעה נינהו ועם שיש לפקפק לדעתי הדלה דמות יערוף עדות הגדול המעיד עמו לגדול עומד על גבו דמאי דמהני עומד ע"ג היינו

שהגדול עומד עליו ומלמדו ומנהירו ושיכונן לשמה וכיוצא וקעד הגדול העומד אצלו להעיד אינו יכול ללמדו שום דבר כי הוא צריך להעיד בעצמו מה שיודע ולא שילמדו אותו אחרים מפל מקום נראה שכן היא פונתו ועם שהיה פשוט בעיני שזו היא פונתו הווצרתי לקנותו לפי שראיתי בצמח צדק החדש בחלק אבן העזר בסי' שכ"ג שלא הבין הרב פן שכתב פאות ג' ונ"ל הטעור ועיין עוד בתנאים סק"ז מה שכתב חרש ושוטה יש להם דעה ודבריו תמוהים ונגד המשנה דערכין הנ"ל ששנינו להדיא שאין בהם דעת ונגד הגמרא בבבא מציעא דף ח' ע"א דאמר בפירושו דחרש אינו בן דעת עכ"ל ונאנא דאמרי לישברי לן מר פי לולא הווצר בדברי הרב לחם משנה סוגיא דגטין ודברי הרמב"ם דהלכות שלוחין הנ"ל דקרו בחיל דחרש ושוטה לאו בני דעה ניהו הנהי אפטר להעלות על הדעת פי האף אמנם הרב מוהרר"י לאורייתא חיליה וכל רז לא אגיס ליה נעלם ממנו לשעתו דברי הש"ס והרמב"ם הנ"ל אף אחרי שדבריו סובבים על דברי הרב לחם משנה והן לו הובא שם דברי הש"ס והרמב"ם מעתה הרי זה בכל יאמר ונעלם ממנו ולא ידע חלילה אלא נדאי אמת כמו שכתבתי דכונתו לומר דעדות הגדול המעיד עמו חשיב כגדול עומד על גביו דמהני לריעותא דאין בהם דעת: פלל קי"ז) חצרו של אדם קונה לו לענין חצר המושפר אם קונה להשוכר או להמשכיר הוא מחלוקת הרמב"ם ורש"י והראב"ד עיין בחושן משפט סי' שי"ג ס"ג ובדברי המפרשים שם וכתב הרב חתם סופר בא"ח ריש סי' קי"ז דאף לדעת הסוברים דקונה להמשכיר מפל מקום בדעת אחרת מקנה לכולי עלמא קונה להשוכר וכן כתב הרב ש"ך שציין שם לישב קושיות הראב"ד משוכר את מקומו עי"ש ונעלמו דברי הש"ך מהרב מזל שעה בפרק שני מהלכות זכיה ד' ס"ג ע"ד.

וגם מהרב משנה למלך בפרק ששי מהלכות שכירות דין ט' נעלמו דברי הסמ"ע והש"ך במה שהקשה דברי מרן בש"ע בסי' ר"ס ס"ג וסי' שי"ג אהדדי עי"ש ובס' זכרנו לחיים ח"ב דף קמ"ד ע"ב כתב דבספר אליהו ד' ל"ז הקשה על מרן פסוק משנה בפרק שלישי מהלכות מכירה דין ו' דנראה דנעלם ממנו מה שכתב הרמב"ם בהלכות שכירות דין ה' ופסקו בש"ע סי' שי"ג ס"ג וספר הנ"ל אין אצלי לראות מאי קשיא ליה על מרן דהמתבאר בהלכות מכירה הוא דהחפץ הוא של המשכיר ונחלקו הרב המגיד ומרן פסוק משנה בטעם הרמב"ם דהרב המגיד משמע ליה קצת דאזיל לשיטתיה דהמושפר קונה למשכיר ומרן פסוק משנה מפרש פונת הרמב"ם דלא תקנו משיכה בכי האי גוונא משום שבעל כרחו מציל וממילא מוקמינן אדין תורה ועם שיש לומר דכונתו להקשות דמשמע דאי לא טעם זה דלא תקנו בכי האי גוונא הנה קונה להשוכר מפל מקום אין שייך לכתוב דנעלם ממנו דמלבד דכמו זר נחשב לומר על מאור הגולה דכל רז לא אגיס ליה ועוד דכבר הווצר דא דפרק ו' דשכירות בדברי הרב המגיד ועלה קאי מרן פסוק משנה והס פי לא להזכיר בכיוצא לזה ונעלם.

ועל דברי הרמב"ם בהלכות מכירה הנ"ל עיין למרן מחנה אפרים בהלכות מכירה קנן חצר סי' ג' ובמה שהאריך בזה מרן מוהריט"א בקונטרס גט מקושפר (שבס' גאות יעקב) בד' ד"ן ע"ב ורעק"א בשו"ת סי' קל"ג (ד"ה אף למ"ש הש"ך): ואם גם לדעת הראב"ד (שסובר דחצר המושפר קונה לשוכר) ודעמיה אמרינן דבדאיכא דעת אחרת מקנה מודו דקונה להמשכיר הנה מרן מוהריט"א בקהלת יעקב סי' ק"מ ד' ט"ן ע"א (מדפוס אשכנז) רצה לומר דדוקא בדבר הפקר הוא שסובר הראב"ד דקונה להשוכר אבל בדעת אחרת

מקנה מודה דקונה להמשפיר (נכתב פן ליישב סברת הראב"ד ממה שהקשה עליו) אלא שפכת דהרבנים מוהרימ"ט ומחנה אפרים בהלכות קנן חצר סי' ג' סברי בדעת הראב"ד דלא מהני דעת אחרת מקנה להקנות לשוכר ושקיל וטרי בזה ובדברי הרב מוהרשד"ם אהע"ז סי' קפ"ד (שהביא שם ד' ז"ן ע"ד) עיש"ב: נכתב הרב בית שלמה א"ח סי' ס"ד (ד' מ"ב ע"א) בשם הרב קצות החושן דדוקא לענין זבל סובר הרמב"ם דקנה המשפיר משום דלא מכר הרפת אבל לענין שאר מציאות והפקר מודה הרמב"ם דקונה השוכר וכתב שדבריו נכונים ולי הדל מתבאר מתוך דברי רבנו קדישי הרשומים באות זו דחידוש זה שחדשה תורה דיליה הרב קצות החושן אין הכל מודים בו: וכתב עוד הרב בית שלמה הנ"ל דנראה דאף הרמב"ם לא אמר אלא היכא דרוצה המשפיר לזפות אבל מידי דאיסורא דאין התצר קונה להמשפיר דאיסורא לא ניחא ליה דליקני מודה דקונה להשוכר ובפרט פשמכר החמץ וגם השפיר המקום לינצל מאיסור בל יראה בין אם הוא מכירה או לאו על כל פנים ודאי דאיכא גילוי דעת גמור שאינו רוצה שיקנה לו את החמץ שעליו בזה אף הרמב"ם מודה דקנה השוכר וכיוצא בזה פתב הבית מאיר בריש סי' לק"ט עכ"ל: והרב משנת ר' אליעזר בח"ב בזכרונות ד' י"ג אות ל"ה פתב דלדעת הרמב"ם דקונה להמשפיר נחלקו הפוסקים אם יש לחלק בין חצר לבית דהרב מוהרימ"ט ח"א סי' ס"ה ובח"מ סי' פ"ג סובר דאף בבית המושפך סובר הרמב"ם דקונה המשפיר והרב מוהר"ם מאטאלון הובאו דבריו בשו"ת דברי ריבות סי' שכ"ו סובר דלא אמר הרמב"ם אלא בחצר והרב מחנה אפרים בהלכות קנן חצר (אלו פונתו לדבריו שפסי' ג' עיש"ש) קאי בשיטת מוהרימ"ט וכן היא דעת הסמ"ע עכ"ד: ובגוף מחלוקת הרמב"ם והראב"ד שפכת הרב שפתי פהו דהעיקר פהרמב"ם דקונה להמשפיר פתב רבינו עקיב"א בסי' קל"ג (בד"ה והנה פבוד) בשם הג' בית מאיר דמה שהביא מדברי התוס' ונמק"י דסברי פהרמב"ם הוא תמוה וכו' וביאר דדעת הרי"ף ותוס' ונמק"י והרא"ש והטור פדעת הראב"ד ורש"י דקונה להשוכר ופסקי השו"ע קשו אהדדי כמו שפכת הסמ"ע ואם פן מהיכא תיתי לא נפסוק פרש"י וכו' גם מרן מוהריט"א בס' קהלת יעקב סי' ק"מ דף ח"ן ע"א פתב וכיון דכל הפוסקים חולקים על סברת הרמב"ם ודאי דנקיטינן דחצר השכורה זוכה לשוכר ולא למשפיר והרב רמ"ץ א"ח סי' כ"ד אות ה' פתב דנקיטינן פסברת הרמב"ם דקונה להמשפיר ומיישב דברי רש"י ותוס' בפסחים דף ד' בבבאי דמשפיר בית לתברו וכו' דאזלי לשיטתיהו גם בסי' כ"ט סוף אות ג' מתבאר שסובר דהעיקר פסברת הרמב"ם אלא דלגבי חמץ שעבר עליו הפסח דהוא רק מדרבנן אפטר לסמוך אדעת הפוסקים דקונה להשוכר וכן פתב בסי' ל"א (ד"ה ועל) גם בסי' ל' אות ה' פתב פבר גפסק בש"ע סי' שי"ג פהרמב"ם ומתוך מה שרשמתי נראה דאין בדין זה הכרע ובס' פרת יוסף להג' מסלאנים ראיתי בריש סי' ס"ד שפכת בשם הגר"א בסי' שי"ג שהכריע פשיטת רש"י והראב"ד אף בסוף הסי' פתב דתלמוד ערוף הוא בירושלמי פרק תשיעי דשביעית הלכה ד' ר' חזקיה סליק לגבי ר' ירמיה אמר ליה זכיתי בהן אוצריה וכו' ולפי מה שפירש דברי הירושלמי מתבאר דאינו קונה להשוכר מדין חצר ובקהלת יעקב אות ח' מחזיק דעת הסוברים דחצר שכורה קונה וצע"ג עכ"ל.

וראיתי עתה בשו"ת אורי וישעי סי' קי"א שהאריף לפלפל בדברי רבינו הש"ף במה שפכת ליישב דעת הרמב"ם וכן בשו"ת הרב מוהר"ן יפה בחלק ח"מ סי' י"ז ד' ס"א

הָאָרִיף בְּזֶה וְלֹא פְּנִינִי כַּעַת לְעֵינַי בְּדַב"ק: וּבְחֶצֶר שְׂאִינָה מְשַׁתְּמֶרֶת וְעוֹמֵד בְּצַדָּה דְקוֹנָה
אֵי בְּעֵינַי שְׁתֵּהָא מְשַׁתְּמֶרֶת לְדַעְתּוֹ בְּדוּקָא עֵינַי בְּשׁוֹ"ת הָרַב מוֹהֲר"ן יָפֵה הַנָּ"ל בְּסִי' ח"י
ד' ס"ב: כָּלָל קי"ח) חוֹב אֵי חָשׁוּב כְּכֹסֶף לְעֵנְו קִנְיָן רְאִיתִי לְהָרַב יָפֵה עֲנָף דָּף ס"ה ע"ד
אוֹת ט' שְׁכַתְּב וְזֶה לְשׁוֹנוֹ בְּשֵׁטֶר לְבַד דְּלֹא קִנְיָה עַד שְׂיִתְּנוּ דְמִים לְאוּ דוּקָא אֲלֵא הוּא הִדִּין
אִם הִיָּה הַמּוֹכֵר חָיִיב לוֹ דְקִנְיָה הָרֶשֶׁב"א הוּבָא בְּקַמ"ר דָּף קס"ה ע"ב ב"ד ס' ק"ו וק"ט
וְעֵינַי בְּסִי' ק"י דק"ג סוף ע"ג וּבְדַעַת הָרֶשֶׁב"א נִרְאָה גַם פֶּן מְדַבְּרִי הָרַמְבַּ"ן בְּחִי'
לְקִידוּשִׁין וְכֵן פֶּתַב הָרַב פְּהִנּוֹת עוֹלָם ס' מ"ג וְהוּבָא בְּס' בְּנֵי דוֹד דָּף פ"ז ע"ב עכ"ל וְהִנֵּה
מְסַפְּרִים הַנָּ"ל אֵין גַּם אֶחָד מְצוּי אֲצֵלִי לְרֵאוֹת אִם הִזְפִּירוּ מַחְלֻקָת הָרַמְבַּ"ם וְהִרְאָב"ד
הוּבָא בְּש"ע ח"מ ס' ר"ד ס"י לְעֵנְו קִנְיָן מְטַלְטְלִין לְמִי שְׁפָרַע וְכַתְּב הָרַב דִּין אֲמַת בְּד'
מ"ו סוף ע"ג דְּדַעַת מְרֵן לְפִסּוּק פְּהִרְאָב"ד דְּלֹא קִנְיָה לְמִי שְׁפָרַע מְדַהֲבִיא שְׁתֵּי הַסְּבָרוֹת
בְּלִשׁוֹן יֵשׁ וְיֵשׁ דְקִימָא לֹן פִּישׁ אוֹמְרִים בְּתָרָא (עֵינַי בְּמַה שְׁרִשְׁמַתִּי בְּקוֹנְטְרִיס כָּלְלִי
הַפּוֹסְקִים ס' י"ז אוֹת י"ד וט"ו) וּלְפִי הַנִּרְאָה הוּא הִדִּין לְקִנּוֹת קַרְקַע בְּשֵׁטֶר עִם הַחוֹב
בְּמָקוֹם כְּסָף עֵינַי בְּדַבְּרִי הָרַמְבַּ"ם בְּפָרְק ז' מֵהַלְכוֹת מְכִירָה דִּין ד' וּלְהַרְבְּנִים מְשַׁנָּה לְמַלְךְ
שָׁם וּפְתַחֲתִי תְּשׁוּבָה ס' ק"ץ סק"ב דְּדַעַת רֹב הַפּוֹסְקִים פְּהִרְאָב"ד דְּחוֹב לֹא חָשִׁיב כְּכֹסֶף
וּלְפִי מַה שְׁכַתְּב רַבֵּינוּ הַמְּשַׁנָּה לְמַלְךְ שָׁם דִּישׁ לְחַלֵּק דָּאָף דְּחוֹב לֹא חָשִׁיב כְּכֹסֶף לְעֵנְו
קִנְיָן מְכָל מְקוֹם חָשִׁיב כְּכֹסֶף לְעֵנְו קִנְיָת קַרְקַע בְּשֵׁטֶר דְּהַפְּסָף הוּא מְשׁוּם דְּלֹא סְמָכָה
דַּעַתִּיהָ וּבְזֶה סְמָכָה דַּעַתִּיהָ וּמַהֲנִי עִם הַשֵּׁטֶר יֵשׁ לְפַקְפֵּק קֶצֶת עַל דַּבְּרִי הָרַב פְּתַחֲתִי תְּשׁוּבָה
כְּמוֹ שְׂיִרְאָה הָרוּאָה וְעֵינַי עוֹד בְּש"ע ח"מ ס' קצ"ה סְעִיף יו"ד שְׁכִירוֹת וּמְשַׁכּוֹנָא אֵינָם
נִקְנִים בְּמַלְוָה וְעֵינַי בְּשׁוֹ"ת שְׁבַחֲדוּשִׁי יְד אַבְרָהָם לִי"ו ד' ס' ש"ף הַבְּאֲתִיו בְּקוֹנְטְרִיס
אֲסִיפַת דֵּינִים בְּמַעְרַכַת בְּכוֹר בְּהֶמָּה ס' ג' אוֹת א' ס"ק כ"ג (בְּשַׁדִּי חֲמֵד ח"א) וְעֵינַי בְּשׁוֹ"ת
בֵּית שְׁלֵמָה א"ח רִישׁ ס' ע"ב בְּמִי שְׁמָכֵר חֲמִצּוֹ לְפוֹעֵל שְׁלוֹ וּבְמָקוֹם אֲדַרו"פ נִיפְּהָ לוֹ
מְשַׁכֵּר פְּעוֹלָתוֹ כֶּף וְכֶף פֶּתַב דְּתִלוּי בְּמַחְלֻקַת הַפּוֹסְקִים בְּסִי' ר"ד ס"י לְעֵנְו מִי שְׁפָרַע
וּבִיפְּהָ עֲנָף שָׁם פֶּתַב בְּשָׁם הָרַב שְׁמַחַת יְאֻדָּה ס' נ"א לְעֵנְו קִנְיָן קַרְקַע בְּכֹסֶף דְּבַמְלֻוָּה
הַבָּאָה מַחְמַת שְׁכִירוֹת שְׁהִיָּה חָיִיב לוֹ הַמּוֹכֵר קִנְיָה לְכוּלֵי עֲלָמָא וְעֵינַי בְּמַה שְׁרִשְׁמַתִּי
בְּמַעְרַכַת הַפ"ף אוֹת קל"א (ד"ה וְאִם): וְכַתְּב הָרַב יָפֵה עֲנָף שָׁם אוֹת כ"ח בְּשָׁם הָרַב פְּנִי
מִשָּׁה ח"ג ס' ס"א דְמוֹכֵר בְּמַלְוָה דְאֵינּוּ קוֹנָה הֵינּוּ דוּקָא הֵיכָא דְלֹא הִגִּיעַ זְמַנָּה לְגַבּוֹת
אִז אֲמַרִּינוּ מְלֻוָּה לְהוֹצָאָה נִתְּנָה אֲבָל הִגִּיעַ זְמַנָּה הֵוִי כְּמַעוֹת בְּעֵין וְשִׁהָרַב מְטָה שְׁמַעוֹן
ח"ג בְּתִשׁוּ' ס' י"ב תְּמָה עֲלֵיו וְעֵינַי הָרִיטְב"א בְּקִידוּשִׁין דָּף ו' ע"ב גְּבִי מְקַדָּשׁ בְּמַלְוָה
אֵינָה מְקוֹדָשֶׁת דְּהוּא אֲפִילוּ הִגִּיעַ זְמַן פְּרַעוֹן עכ"ד: כָּלָל קי"ט) חֲלִיפֵי אִיסוּרֵי הַנָּאָה (שְׂאִין
תּוֹפְסִין דְמִים) דְמוֹתֵרִים פֶּתַב הָרַב אֲרַעָא דְרַבְּנָן בְּאוֹת רמ"ד דַּעַת רש"י בְּחֻלִּין ד' ד'
ע"ב וּבַע"א דָּף ד"ן דְלִמְחֻלִּיף אֲסוּר מְדַרְבְּנָן וְלֹאֲחֻרִים מוֹתֵר עכ"ד נ"ב עֵינַי בְּהַר"ן בְּחֻלִּין
שָׁם וּבְדַבְּרֵי הַר"ן בְּגִזְרִים דָּף מ"ז ע"א ד"ה בְּעֵי רְמִי בַר אֲבָא וּבְחִי' רַעְק"א לִי"ו ד' ס' י'
רִי"ו וּבְמַחְנָה אֲפִרִים בְּנִימוּקֵיו לְהַרְמַב"ם בְּהַלְכוֹת מְאָכְלוֹת אֲסוּרוֹת פָּרַק שְׁמִינֵי דִין ט"ז
וּבְדַבְּרֵי הַמְּפָרְשִׁים בֵּא"ח ס' תמ"ג וּישׁוּעוֹת יַעֲקֹב שָׁם סק"ו וּמַעֲיִין גָּנִים (עֲצֵי לְבוֹנָה
ח"ב) בְּהַשְׁמָטוֹת בְּד' ד"ן ע"ד וּבְס' אוֹר חֲדָשׁ לְקִידוּשִׁין דָּף נ"ו ע"ב רְאִיתִי שְׁמַצְדָּד לְדַעַת
רש"י דְמַה שְׂאֲסוּרִין לְהַמְחֻלִּיף עֲצָמוֹ הוּא מְדֹאֲרִיתָא וּבַעֲנָן זֶה וְאֲבִיזְרִיָּה הָאָרִיכוֹ כָּל
הַמְּחַבְּרִים כְּמוֹ שְׂיִרְאָה הָרוּאָה בְּדַבְּרֵי הַמְּפָרְשִׁים עַל סוּגְיָא דְחֻלִּין הַנָּ"ל וְעַל סוּגְיָא
דְקִידוּשִׁין הַנָּ"ל וּבְקַרְבָּן אֲלִיצוּרָבְסוּגְיָא דַּע"א ד' ס"ב הָאָרִיף מְאֹד בְּפָרְטִים אֵלוֹ מַד' ק'

ע"ב עד ד' ח"ק ע"ד: וילעגן איסורי הנאה דרבנן פתב הרב ארעא דרבנן באות רמ"ד דנסתפק הרב משנה למלה בפרק ד' (צ"ל פ"ה) מהלכות אישות אי אסורין להמתליף ועיין בזה בשער המלה פרק א' מהלכות חמץ (ד' ל"א ע"א מדפוס אשפנז) ובשו"ת פתב סופר א"ח סי' פ"ג עי"ש מה שכתב בדעת הטור ובדעת הרא"ש ולא ראה דברי הרב שער המלה הנ"ל ועיין מה שרשמתי בקונטרס אסיפת דינים במערכת חמץ ומצה סי' ח' אות כ"ו בס"ד: פ"ל ק"ך) חגגר הוא שאין לו רגלים ופסח צולע על צדו אחד ויש לו רגלים ויכול להלך וזהו לשון המשנה וכל שאינו לא חגגר ולא פסח וכו' פן פתב הרב קהלת יעקב במענה לשון ח"ב אות אמ"ר ומשנתינו היא בסוף פאה ועי"ש בתוי"ט ובספר זכרון יהודה (על המשניות) פתב דבס' בית דוד הקשה על דברי התוספת יום טוב דחגגר הוא ברגל אחד ופסח בשתי רגליו ושהוא פירש החילוק דחגגר יכול לחזור ולהתפשט ופסח אינו יכול להתפשט.

ועיין שושנים לדוד שם שדחה דברי הב"ד דבחיגיגה ד' ו' בפי ר"ש קטן חגגר וכו' מתבאר דגם מי שאין יכול להתפשט עולמית שייך ביה לשון חגגר וכו' ומסיק היינו חגגר היינו פסח אלא דפסח לשון תורה וחגגר לשון חכמים ובפירוש המשניות תפארת ישראל שם פתב דחגגר הוא ברגל אחד ופסח בשתי רגליו ובקונטרס אסיפת דינים (בשדי חמד ח"א) במערכת גט סי' ז' אות ט' הבאתי מה שכתב הרב פתחי תשובה סי' קו"ל בשם רעק"א דמ"ש התוי"ט דפסח הוא בשתי רגליו כננתו דתרונייהו במשמע ובשו"ת חתם סופר חלק ששי סי' כ"א נשאל על דברי רש"י בפכורות מ' ע"א ושקיל וטרי בענין פסח וצולע וכו' עי"ש ובספר שו"ת מבעל טיב גטין הנד"מ שקיל וטרי בענין זה עצמו בס' ה' וכתב דפסח האמור בתורה היינו שאינו יכול להלך פ"ל אף בצולע וכל פח הילוכו גיטל ממנו בתולדה או בסביבה אחרת והצ"ע דברי התוי"ט עי"ש ועיין בנחמד למראה ח"א ד' ט"ל ע"ג ונהלאה אם אפשר לחלק ולומר דחגגר הוא שנולד פן ממעי אמו ופיסח שנעשה אחר פ"ה ונהאריף בכל זה הרב פתח הדביר בח"ב סי' רכ"ה אות י"ו על דברי הרב לחם שמים (פיה"מ) בסוף פאה שכתב לחלק בזה ועוד האריף עי"ש עתה ראיתי שרב אחד יצ"ו בקובץ יגדיל תורה קונטרס ה' סי' ל"ח האריף מאד בזה בבקיאיות נפלא להוכיח דפסח וחגגר שייך בין מרגלו אחת בין משתי רגליו ונפקא מינה לענין גט שצריף לכתוב סימן בשם המגרש לשני יוסף בן שמעון דיכולים לכתוב פסח או חגגר בין כשהוא ברגל אחד בין בשתי רגליו עי"ש ולא פניתי פעת לעיין בבקיאיותו פוק עיין: פ"ל ככ"א) חקת העכומ"ז הגאון חתם סופר בהשמטות לחלק ח"מ בס' קצ"א הביא מאי דקימא לן דכל דכתיבא באורייתא ולא מנייהו גמרינן ליכא משום ובחקתיהם לא תלכו ומה שכתבו התוספות דהיינו היכא דליכא חק ע"א אלא חק בעלמא אבל אי אית ביה חק ע"א אף על גב דכתיבא באורייתא לא עבדינן פנומייהו וכתב דלענין גילוי הראש דלא כתיב באורייתא ואדרבא באורייתא כתיב בהפ"ה דכהן אסור לעבוד מזוןסר בגדים ונהרי כשהוא בגילוי הראש חסר המצנפת אם פן נמצא דמנייהו הוא דגמרינן לכן אסור משום ובחקתיהם וכו' אלו תנרף דב"ק מתבאר שסובר דליכא שום סרף חק ע"א בגילוי הראש דאם פן למה לי משום דלא כתיב בתורה ומנייהו הוא דגמרינן תיפוק ליה דמשום סרף ע"א אסור כמו שכתבו התוס' הנ"ל ולפי זה יש לתמוה שהרי פתב הרמ"א בס' קע"ח דאינו אסור משום חקת העכומ"ז, אלא במנהג של פריצות או דאין לו טעם דאז יש לחוש משום דרכי

האמורי או לשמץ ע"א אבל כל שאינו דרף פריצות וכו' אלא שעושין פן לכבוד מותר
ואם פן בגילוי ראש דאינו דרף פריצות אלא עושין פן דרף כבוד אם אין בחק זה שמץ
עכומ"ז כמו שמתבאר מדברי הרב כנז"ל איה שייך לאוסרו משום חקת עכומ"ז הן אמת
דזו של פת הקודמין היא דהרב ט"ז בסי' ח' וסי' ס"א פתב דאסור גילוי הראש משום
ובחקתיהם לא תלכו וכבר הקשו עליו הרבנים מטה אפרים בפרק שביעי מהלכות ברכות
ובית עובד בגימקיו כ"י מדברי הרמ"א הנ"ל והרב פתח הדביר בח"א ד' י"א ע"ג הביא
דבריהם וכתב דבאמת גם בחק זה יש בו שמץ ע"א כמו שכתב הרב מנחת אהרן עיין
שם אכן אנחנו בני ישראל אשר לא עבר על ראשינו מים כו' הרי זה בכלל ובחקתיהם
לא תלכו ועוברים אלא דאורייתא בשאט ונפש וכו' אלו תנרף דב"ק אף למה שמתבאר
מדברי הרב חתם סופר שסובר דליפא בזה שמץ ע"א ודאי קשה ובדברי הרב מנח"א
הנ"ל עי"ש בפתח הדביר (בד"ה איברא) מה שכתב חכם אחד לפקפק לפי מה שכתב
בס' צמח דוד (קובץ קטן) באלף הרביעי שנת תמ"ח דהוא להורות הכנענה וכו' אלא
שכתב דדבר זה אין לו שחר דהקתיב והוא הולף יחף וראש לו חפוי וקתיב אבל וחפוי
ראש דמורה מזה דחפוי הראש הוא הכנענה וגם הרב המחבר הודה לו בזה דגילוי הראש
אינו מורה הכנענה עי"ש ועיין בפירש"י ישעיה (ז ג') אל מסילת שדה כוכס רבותינו
דרשו נכנע אחז מפני ישעיה ושם על ראשו אוקלי דקרצי וכו' מוכח דכיופי הראש מורה
כניעה ועיין שו"ת חתם סופר חלק ו' סי' ב' ועי"ש עוד בפתח הדביר שהאריך בחילוקי
דינים בחקת העכומ"ז: ואי איפא בתגלחת הזקן משום חקת העכומ"ז האריך קצת בזה
הגאון חתם סופר בחלק או"ח סי' קט"ו (ד"ה אשר מלא) להוכיח דליפא משום חקת
העכומ"ז ובעיקר תגלחת זקן רשמתי לעיל במערכת הגימ"ל אות ע"ד (בשדי חמד ח"א
בחלק הפללים): פלל קכ"ב) חזקה במאי דקימא לן ביו"ד סי' פ"ד ס"ט דתבשיל שנמצא
בו שלשה תולעים חזקה שיש גם פן עוד ונאסר פולה ועיין עוד שם בסי' ק' ס"ד וכתב
הרב ט"ז בשם רש"ל לחלק דדוקא בתולעים דמנייה קא רבו אמרינו הכי אבל לא במידי
דאתי מעלמא עיין בקונטרס אסיפת דינים במערכת חמץ ומצה סי' יו"ד אות ד' ובסי' ה'
אות מ"א מה שרשמתי בזה בס"ד: פלל קכ"ג) חזקת חיוב מצנה אי חשיבא חזקה כמו
באיסורין דמחליקין בכמה דינים בין אתחזוק איסורא ללא אתחזוק רשמתי במערכת
הסמ"ך אות כ"ו (ד"ה ולענין): ואי איפא חזקה במידי דמצנה עיין מה שכתבתי בס"ד
בקונטרס אסיפת דינים במערכת חזקה במצות לענין מי שהחזיק להיות בית הפנסת
בביתו וכן להדליק גרות הבית הפנסת וכן בשאר מצות עי"ש שהבאתי בס"ד על כמה
פרטים בעניינים אלו וגם במערכת שחיטה פתבתי בס"ד על שוחט שהחזיק ובא אחר
בגבולו: פלל קכ"ד) חקמים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה לא אמרינו אלא
במקום שאמרו בפירוש אבל היכא שלא פירשו פן אנו לא אמרינו הכי פן פתב הרב יד
מלאכי בסי' פז"ר בשם הרב חוט השני ד' פ"א ע"א ובחזות יאיר סי' ט' וכן פתב מרן
חיד"א ביעיר און מערכה זו אות ט"ו וסיים ולפי הרשום בדעתתי א פל האחרונים
מסכימים בזה ועיין מקור ברוך סי' ח"ן עכ"ל ונהנה שני המאורות הגדולים הנ"ל העידו
פן בשם הרב חזות יאיר ואין בידי שו"ת הנ"ל לעיין בו אף ראיתי במקתב רב גדול בדורנו
יצ"ו שכתב שלא נמצא זה בשו"ת חזות יאיר דשם חקר בדין מקרא מגילה דדוחה מצנה
דאורייתא אם הוא רק לקדם או גם לדחות וכתב ואף על פי שכתב ביד חקמים לעקור דבר

מן התורה בגזרתם היינו רק במקום שאמרו ונקא ובמקום שאמרו מחשש איסור תורה שלא לעשות דבר אף שעל ידי זה מתבטל מפל מקום וכו' ולפעמים עשו חזיון פשל תורה ולפעמים יותר משל תורה אבל לא שיתקנו מ"ע ואנו נחמיר בה לזכות מצות עשה דאורייתא אי אפשר לומר פן עכ"ל דמבואר דלא פתב פן אלא לעקור דבר מן התורה אבל לא לענון שלא עשו חזיון לדבריהם יותר משל תורה וכתב דעל כל פנים בחוט השני פתוב כמו שפתבו בשמו ביד מלאכי ויעיר און ונשא ונתן בדברי החוט השני כמה שפתב שפחלקו ר' מאיר ור' יהודה בפירק אף על פי אי עשו חזיון וכו' ואפילו"י לא אמר דעשו חזיון יותר משל תורה אלא במילתא דשכיחא ועוד דהלכה כר' יוסי דלא עשו חזיון פלל עכ"ד הרב חוט השני ותמה עליו דהא ר' מאיר סבירא ליה בכמה דוכתי עשו חזיון וכו' ואפילו במילתא דלא שכיח כמו שפתבו התוספות ביבמות דף ל"ו ע"ב ומכרח לומר פדברי התוס' בכתובות דרך בכתובה שהוא ממון ולא מילתא דאיסורא וסייג סובר דלא עשו חזיון וגם מ"ש דקי"ל כר' יוסי וכו' דנראה מדבריו דאנו לא קי"ל דעשו חזיון לדבריהם יותר מש"ת הוא תמוה דרי"ו לא אמר פן אלא בכתובה ועוד הביא מה שפתב מרן הב"י בסי' תרי"ג לדעת הלכות גדולות לענון לשובט במים ביום הפפורים דחכמים עשו חזיון לדבריהם יותר משל תורה הרי דאף דלא אמרו פן בש"ס על זה אנו אמרינו הכי ודברי החוט השני צ"ע עכ"ל ומה שציין ביעיר און לשו"ת מקור ברוך דבריו הובאו בקהלת יעקב במערכה זו סוף אות ק"ל שפתב מפרש בהא דאמרינו חכמים עשו חזיון לדבריהם יותר משל תורה לא אמרינו הכי אלא היכא דאמר פן בהדיא בגמרא ולא בכל מקום עכ"ל ופשם במערכת האל"ף אות ג' ואות מ"ו פתב ליישב דברי התוס' לדעת מרן פספ משנה דעשו חזיון לדבריהם יותר משל תורה עי"ש שלא זכר דברי הרב מקור ברוך דלא אמרינו הכי אלא פשאומר בש"ס בהדיא: פלל קכ"ה) חדש בזמן הזה אם הוא מדאורייתא גם בחוצה לארץ ואם נוהג איסורא גם בחדש של עכומ"ז ועוד איזה פרטי דינים בזה רשמתי בסיעתא דשמאי בחלק אסיפת דינים במערכה זו לך נא ראה: פלל קכ"ו) חריף בקונטרס אסיפת דינים במערכה זו רשמתי איזה פרטי דינים בזה בס"ד עיין פשם: פלל קכ"ז) חזיר אם לעתיד לבא יהיה מותר באכילה רשמתי במערכת הגימ"ל אות ע"ו (בשדי חמד ח"א): פלל קכ"ח) חילוף בפקדון שפינד עכומ"ז אי חיישינו שיהחליף בדבר שאין לו ריוח ובדבר שאין בו טורח רשמתי בקונטרס אסיפת דינים מערכת חמץ ומצה סי' ח' אות ל"א מדברי הפוסקים ביו"ד סי' קי"ח ובא"ח סי' תקי"ג ותקט"ו ותקי"ז ובסי' כ' ועוד מדברי איזה מחברים עי"ש.

והרב פרי מגדים באשל אברהם סי' ל"ב אות י"ג גבי עור מעובד לשמה שיש ספק שפחלף עם עור שלא נעבד לשמה אחר שפתב דעיבוד לשמה הוא מדרבנן והוי ספק בדרבנן וכו' פתב אבל בבית עכומ"ז פל דחיישינו לחלופי שפנהגה בו לא אמרינו ספק דרבנן לקולא דרגיל וקרוב לנדאי הוא ומשום הכי ביו"ד קי"ח באיסור דרבנן בלא חותם אחד אסור דיעבד ושאני חמאה בסוף סי' קכ"ז בטורי זהב דמתיר אחיו הגאון דקיל איסוריה משאר איסור דרבנן (ועיין ש"ף ק"י פשם אות י"ח באו"ה ומ"ש בפריי פשם קשה קצת פי בבית עכומ"ז פל שפנהגה קרוב לנדאי שפחלף ולא שייך ספק דרבנן לקולא) ומיהו אם לא נהנה קימא לו דלא חיישינו לחלופי עיין יו"ד קי"ח עמ"ש סערי"ט בזה עכ"ל ועיין בס' ברפת משה הנדפס חדש ממש לידידי הגאון בעל ס' מנחת משה נר"ו

בַּקְנוּטְרִיס הַתְּשׁוּ' סִי' ד' וַיְדִידֵי הַגָּאוֹן עֲמוּדֵי אֵשׁ נִרְ"ו בְּסִי' ח' הַעֲמִיק מְאֹד בְּבִיאוֹר דַּעַת הָרֵאשׁוֹנִים וְהֶאֱחָרוּנִים בְּעֵנֶן זֶה עֲמַד וַיִּמְוֹד אֶרֶ"ש רַחֲבַת יָדַיִם פְּדָרְכּוּ דֵה"ק וּבִד' ס' ע"ד פֶּתַח הָעוֹלָה מִמ"ש דְּכָל הַפּוֹסְקִים (זוֹלַת הִיא אֲשֶׁר בְּיָנֵנו יְרוּחָם) סוֹבְרִים דְּהִיכָא דְלִית לִיהַּ הַנָּאָה לֹא חִיָּשִׁינָן שְׂיִכְוִין לְהַכְשִׁיל דְּלֹא כִהֲנֵה"ג וְשַׁעְרֵי דְעָה שְׁפָתָבוּ דְרִש"י וְהִג"א וְרִשְׁב"א וְרַבִּינוּ שְׁמוּאֵל שְׁבַמְרֵדְכִי סְבָרֵי דְלֹא פִּהֲתוּס' (פֶּתַח הַשַּׁע"ד דִּיר"ש יֵשׁ לוֹ לְחַוֵּשׁ לְדַעְתָּם) דְּלִיתָא דְגַם הֵם סְבָרֵי פִּהֲתוּס' וְגַם דְּלֹא פִּהֲיִשׁוּעוֹת יַעֲקֹב בְּיו"ד סִי' קי"ד סק"א שְׁפָתָבוּ דְבִאִסּוּרֵי תוֹרָה יֵשׁ לְחַוֵּשׁ גַּם כְּשֶׁאִין לוֹ הַנָּאָה בְּחִלְפִין דְּלִיתָא עַכ"ל וְהָרַב מַעֲשֶׂה אַבְרָהָם בְּחֻלְק יו"ד סִי' ל"ג הִבִּיא מַחְלֻקַּת הַפּוֹסְקִים וְכַתֵּב דָּאָף שְׁרַבִּינוּ הַטּוֹר וּמָרְן בִּש"ע סִי' קי"ח פֶּסְקוּ פְּדַעַת הַתּוֹס' וְדַעַמְיָהּוּ דָּאָם אִינוּ נִהְגָּה בְּחִלְפִין מוֹתֵר מִפְּל מְקוּם שָׁם בְּסַעֲרֵי י"ב פֶּתַח דִּירָא שְׁמַיִם נִכּוֹן לְהַחְמִיר וְכַתֵּב שְׁדַעַת הָרַב מוֹהֲרִימ"ט בַּח"א סִי' י"ב שְׁאָף שְׁאִין לוֹ תוֹעֵלַת בְּחִילוֹף יֵשׁ לְחַוֵּשׁ שְׂיִחְלִיף בְּשָׁלוֹ וְצִיִּין לְעִיִּין בַּכְּנֵה"ג בְּהַגָּהַת ב"י אוֹת מ"ה וְכַתֵּב שְׁהַרְבָּנִים פְּרִי חֲדָשׁ וּפְרִי תוֹאֵר בְּיִטְלוּ כָּל רְאִיוֹת הָרַב מוֹהֲרִימ"ט וְסוֹף דְּבָר מְסִיק הָרַב פְּרִי חֲדָשׁ דְּלַעוֹלָם לֹא חִיָּשִׁינָן שֶׁהַעֲכוּמ"ז יִתְפָּנִין לְהַכְשִׁיל לְיִשְׂרָאֵל וְאָף בְּדָבָר שְׁאִין לוֹ שׁוּם טוֹרַח אֲלֵא לַעוֹלָם כְּוִינָן לְהַנָּאָתוֹ אִם מְעַט וְאִם הַרְבֵּה וְכֵן מִשְׁמַעוֹת הַפּוֹסְקִים וְהָרַב הַמְּחַבֵּר פֶּתַח דְּנִרְאָה לוֹ לְהַכְרִיעַ דָּאָף דְּלִיכָא הַנָּאָה לְהַעֲכוּמ"ז חִיָּשִׁינָן שְׂיִחְלִיף לְהַכְשִׁיל אֵת יִשְׂרָאֵל כְּמוֹ שְׁמַצִּינוּ בְּמַעֲשֶׂה שְׁהִיָּה לְהָרַב מוֹהֲרִי"ץ אַבְרָאֲבָנָאִיל שְׁהִיָּה קְרוֹב לְמִלְדָּה סְפָרַד מִהַיּוֹשְׁבִים רֵאשׁוֹנָה בְּמַלְכוּת וְהוּבָא שָׁם הַמַּעֲשֶׂה בְּאַרְיִכוֹת וְתוֹרָף הַדְּבָרִים הוּא שְׁהַמְלִיךְ רָצָה שְׂיֵאֱכַל הָרַב עֲמוֹ עַל שְׁלַחְנוּ מֵאֲכָלִים שְׂיִבְשָׁלוּ לְהָרַב בְּבֵית הָרַב וְיִבִּיאוּ לוֹ וַיֵּאֱכְלוּ שְׁנִיָּהֶם יַחְדָּיו וְהַמְלִיךְ צִוָּה לְעַבְדָּיו שְׂיִבְשָׁלוּ בְּדַמּוּתוֹ כְּצִלְמוֹ וְגַם צִוָּה לַעֲשׂוֹת אִיזוֹ תַחֲבוּלָה שְׂיִוְכַל בְּקַל לְסַבֵּב וּלְגַלְגַּל אֵת הַשְּׁלַחָן וּבַעוּדָם אוֹכְלִים אָמַר לְהָרַב שְׂיִבִיט בְּחִלוֹן וְכו' וּבַעוּד שְׁהָרַב הִבִּיט סַבֵּב אֵת הַשְּׁלַחָן וְקַעֲרָתוֹ בָּאָה לְפָנָי הָרַב וְלֹא הִרְגִישׁ הָרַב מְזָה וְכִשְׁחֲזָרוּ לְאָכּוֹל מִשָּׁף הָרַב אֵת יָדוֹ וְלֹא רָצָה לְאָכּוֹל וְכַעַס עָלָיו הַמְלִיךְ מְדוּעַ לֹא תֵאֱכַל מִמֵּאֲכָל כְּשֶׁר אֲשֶׁר הוּבָא לָהּ וְהַשִּׁיב הָרַב כֶּף דִּינָנוּ בְּשׁוֹר שְׁנַעֲלָם מִן הָעֵין אֲסוּר וְהָרִי הַעֲלַמְתִּי עֵינַי בְּהַבְּיִטִי לְחִלוֹן וְהִגִּזִּים עָלָיו הַמְלִיךְ וְלֹא שְׁמַע בְּקוֹלוֹ עֲמַד וּנְשָׁקוֹ עַל רֵאשׁוֹ וְאָמַר לוֹ אֲשֶׁרִיךְ וְאֲשֶׁרִי תוֹרְתִיךְ וְכו' הָרִי שְׁאָף בְּלִתֵּי שׁוּם הַנָּאָה הַחֲלוֹף וּבִקְשׁ לְהַכְשִׁילוֹ אֵלָיו דְּבָרָיו וְלִי הַהֲדִיּוֹט אִין מְזָה הַכְּרַע גְּדִינָא וְהַמַּעֲיִין יְכָרִיעַ: פֶּלֶל קכ"ט) חֲתִיכָה הָרְאוּיָה לְהַתְּכַפֵּד דְּאִינָה בְּטִלָּה אִם הוּא מְדֹאֲרִיתָא הָרַב פִּתְחֵי תְּשׁוּבָה יו"ד רִישׁ סִי' ק"א צִיִּין לְזָה שׁוֹ"ת שְׁאֲלַת יַעֲב"ץ וְאִינוּ מְצוּי אֲצִלֵּי לְרֵאוֹת דְּב"ק וְעִיִּין בְּסְפָרִים שְׁרַשְׁמַתִּי בְּמַעֲרַכַת הַבֵּי"ת אוֹת כ"ו וּבְמַעֲרַכַת הַדְּל"ת אוֹת מ וְאוֹת פ"ח (בְּשׂוֹדֵי חֲמַד ח"א בְּחֻלְק הַפְּלָלִים) וּמִשָּׁם בְּאַרְהַ דְּכָל הַדְּבָרִים שְׁאִינָם בְּטִלִּים הוּא רַק מְדַרְבְּנָן לְדַעַת רֹב הַפּוֹסְקִים וְכֵן פֶּתַח הָרַב אֶרְעָא דְּרַבְּנָן בְּאוֹת רל"א דְּחֲתִיכָה הָרְאוּיָה לְהַתְּכַפֵּד הוּא מְדַרְבְּנָן שְׁפֵן פֶּתַח הָרַב מְב"ם בְּפָרָק ט"ז מִהַלְכוּת מֵאֲכָלוֹת אֲסוּרוֹת דִּין ט' וְדָבָר בְּרוּר הוּא שְׁפֵל הָאִסּוּרִים הָאֵלּוּ מְדַבְּרִיהֶם ע"כ וְשְׁפֵן פֶּתַח הָאֲרוּף פֶּלֶל כ"ה וְכֵן פֶּתַח הָרַב פִּתְחָה הִבִּיא דְּבָרָיו הָרַב עִיקָרֵי הַד"ט סִי' י"א אוֹת ו': וְאִם בְּשַׁעֲהַ שְׁנַתְעַרְבָה לֹא הִיָּתָה רְאוּיָה לְהַתְּכַפֵּד וְאַחַר כֶּף הַנְּכַשְׁרָה לְהִיּוֹת רְאוּיָה לְהַתְּכַפֵּד פֶּתַח הָרַב זָרַע אֲמַת בַּח"ב סִי' ל' לְדַעַת הָרַב הַשּׁוּאֵל שְׁאֲפָשֶׁר שְׁמַסְתַּפֵּק אִם יֵשׁ לָהּ דִּין חֲתִיכָה הָרְאוּיָה לְהַתְּכַפֵּד וְאִינָה בְּטִלָּה וּמִנִּי"ר פֶּתַח דָּאָם לֹא נוֹדַע הַמַּעֲרֻנְבַת עַד שְׁהַנְּכַשְׁרָה לְהִיּוֹת רְאוּיָה לְהַתְּכַפֵּד יֵשׁ לָהּ דִּין חֲתִיכָה הָרְאוּיָה לְהַתְּכַפֵּד וְאִינָה בְּטִלָּה עִי"ש וַיֵּשׁ לוֹ רַב תְּנָא דְּמַסִּיעַ

ליה שפן פתב הרדב"ז בתשובות הקדשות סי' רס"ז והביא דבריו הרב פתחי תשובה
בסי' ק"א סק"ה והרב יד דוד בהגב"י אות ו' פתב דהרב עצי לבונה מחלק בזה בין נדאי
איסור לספק איסור דבספק טרפה שנתערב מותר אף בלא נודע עד אחר פה דאף דזה
מגרע דהדיעה גורמת הביטול והוי עתה ראוייה להתפבד מכל מקום פנין דלא נודע הספק
טרפיות עד אחר התערובת מותר בהפסד מרובה דהוי ספק ספיקא בדברי הש"ך סי' ק"י
וגם יש דעות פהמחבר סי' ק"ט בנתערבו קודם דמותר אף בלא נודע עד אחר פה: ואם
ראוייה להתפבד לפני עכומ"ז ואינה ראוייה לישראל אי חשיבה ראוייה להתפבד ענין להרב
נודע ביהודה יו"ד סי' ט"ז ולהרב ישועות יעקב יו"ד סי' ק"א ובספר דרכי הוראה בח"ב
פרק ס"ז האריף בדברי הנו"ב ובסוף דבריו פתב דבספר ערוגת הבשם סי' ק"א פתב
בשם הד"מ בסי' ק"א דמיקרי ראוי להתפבד וסיים וכן נראה הלכה למעשה עיי"ש דברי
מי שגדול גאון בדורנו יצ"ו: פלל ק"ל) חידוש הוא ומחידוש לא ילפינו פתב הרב מקנה
אברהם במהדורא בתרא אות קע"ה אי הא דאמרינו מחידוש לא ילפינו היינו דוקא
לקולא אבל לחומראלפינו הנה מסוגיא דבבא מציעא דף ס"א מוכח דאף לחומרא
אמרינו מחידוש לא ילפינו וכן הוכיח בספר פרי עץ חיים דף ל"ו מהה סוגיא ומה
שהקשה מחולין דף צ"ח עמדתי על דבריו במ"א עכ"ל ומדברי רש"ל שהובאו בתשובות
הרמ"א סי' י"ג (בד"ה והדרה השני) מתבאר לדעתי הענייה דכי אמרינו מחידוש לא
ילפינו היינו שאם החידוש עצמו הוא חומרא ויש בו גם פן איזה דין להקל נהי דמחומרו
לא ילפינו אבל מקולו ילפינו בקל וחומר והוא הדין איפכא אם החידוש הוא קולא ויש
בו איזה דין להחמיר נהי שאין למדין קולו ממנו מכל מקום למדין חומרו ממנו שפתב
ונ"ל ואף שפתב המרדכי שיש דוחין שפל ענייני הנזמה חידוש הוא ולא גמרינו מניה איני
מבין דבריו פלל דנהי דעדים זוממים חידוש הוא לחייב אותם מטעם תרי ותרי גיהו מאי
חזית דסמכת אהני וכו' ולא גמרינו מניה לחיובא ולא לחומרא אבל לפטור ולקולא שפיר
ילפינו מניה מק"ו שאפילו עדים זוממים לא מחייבינו להו שלא בפניהם קל וחומר
בדוקתא אחריתי וכן יראה מלשון רש"י בפרק פל הבשר גבי בשר בחלב חידוש הוא
דוקא חומרא לא גמרינו מניה ואף אם תמצא לומר דפרכינו הכי בין לקולא בין לחומרא
מידי באורייתא פתיב שאין מזימין אלא בפניהם וכו' עכ"ל ומתבאר שאף שפתב בלשון
אם תמצא לומר וכו' מכל מקום דעתו היא כמו שפתב בתחלה דכיון דהחידוש הוא חומרא
נהי דאין ללמוד ממנו להחמיר מכל מקום להקל למדין גם הרב משאת בנימין בסי' ק"ו
נמשך אחר דברי רבו מוהרש"ל הנ"ל כיעי"ש ומ"ש בשם רש"י בפרק פל הבשר פונתו
למה שפתב בד' ק"ח ע"א דאמרינו מבשר בחלב מאי טעמא לא גמרינו משום דחידוש
הוא וכתב רש"י דשניהם מין היתר זה לבדו וזה לבדו וכשנתערבו נאסרו וכו' הלכה לא
גמרינו חומרא מניהו עכ"ל דמוכח דכשהחידוש הוא להחמיר לא גמרינו חומרא מניה
אבל קולא שפיר ילפינו מניה דכל שפן דאם בדבר שחידשה בו תורה חומרא אית ביה
קולא זו כ"ש לבעלמא והכי נמי יש לנו לומר בדבר שהחידוש שחידשה תורה להקל ויש
בו נמי צד חומרא נהי דלא מצינו למילף קולא מניה משום דחידוש הוא אבל חומרא
שיש בדבר החידוש ילפינו שפיר מק"ו כנז"ל וזה מבואר לדעתי הענייה בדברי הש"ס
דחולין דף צ"ח ע"ב דאמרינו התיב דהא דתניא זהו היתר הבא מכלל איסור לא נצרכה
אלא לר"י דאמר מין במינו לא בטיל ובזרוע בשלה מן האיל בטיל ופרכינן ולגמר מניה

דמין במינו בטיל ומשנין חידוש הוא ומחידוש לא ילפין אי הכי למאה ולששים לא נוגמר אטו אנו לקולא גמרינו לחומרא גמרינו דמדאורייתא ברנבא בטיל והתם החידוש הוא לקולא דמבטלינו איסור לכתחלה ואהכי לא מציינו למילף קולא אחריתי דליבטיל מין במינו אבל לאצרוכי מאה וששים שפיר ילפין וכתב רש"י אטו אנו הא דגמרינו מניה מאה או ששים קולא הוא דתימא חידוש הוא דחדש רחמנא ואקיל גביה ולא גמרינו מניה הא חומרא היא דלא תימא ליבטיל ברנבא וחומרא שפיר ילפין מניה דכ"ש הוא ומה איל נזיר דאקיל גביה לא אקיל אלא במאה או ששים כ"ש באיסורא אחרנא עכ"ל מבואר דכשהחידוש הוא להקל קולא לא מציינו למילף מניה אבל חומרא נדאי שפיר ילפין מניה והוא הדין בהפכו אם החידוש הוא חומרא לא ילפין מניה חומרתו אבל קולתו ילפין והיא דבבא מציעא ד' ס"א שהביא הרב מקנה אברהם החידוש הוא חומרא דאפילו בלנה אסר רחמנא רבית ואמרינו דאי לא הנה פתיב קרא לאסור גזל ואונאה לא הנה ילפין דאסירי מרבית דשאני רבית דחידוש הוא פל זה נראה ברור בעיני ולכן לא הבנתי מאי קשיא ליה להרב פרי עץ חיים מש"ס דחולין ד' צ"ח אש"ס דב"מ ועיניתי בדבריו וראיתי שאחר שהביא סוגיא דחולין ה"ל ס"ג ואמר הרי בהדיא דמאי דלא גמרינו מחידוש היינו דוקא לקולא אבל לחומרא ילפין מנה אם פן קשה אש"ס דב"מ למה לי דכתב רחמנא לאו בגזל גילף מרבית וצ"ע אבל מי שיעיין בדברי רש"י בד"ה הא חומרא דלא תימא ליבטיל ברנבא עינו יראה ולכבו יבין דלא קשיא מידי עכ"ל ואולי פונתו ליישב כמו שפכתתי אבל לא ידעתי למה תלה עצמו בדברי רש"י שבד"ה הא חומרא.

והסוגיא עצמה ודברי רש"י שלפני זה ושאחרי זה מוכיחים פן ובחפשי ראיתי בספר מלאכת שלמה קמחי בחידושיו לבבא מציעא ד' ס"א ה"ל שהביא קושיא ה"ל (מב"מ לחולין ד' צ"ח) בשם ס' קול שמואל ותירוץ הרב קול שמואל הוא לחלק בין אם החידוש הוא קולא דאז לא ילפין קולא מיניה להיכא דהחידוש הוא חומרא וכו' על דרך שפכתתי וכתב הרב מלאכת שלמה דגם הרב פרי עץ חיים נתפנון לנה עיי"ש ואינו נח לי פל פך כמו שפכתתי ועוד ראיתי שם בחידושיו למס' חולין דף צ"ח פלפלו בחכמה פמה רבני דורנו יצ"ו בסוגיא ה"ל במאי דאמרינו דבשר בחלב חידוש הוא דרש"י פירש דהחידוש הוא החומרא שעל ידי צירוף שניהם והתוס' שם פתבו דהחידוש הוא דאי תרי ליה כוליה יומא וכו' פמסקנת הש"ס בפסחים ובנזיר ועל זה נחלקו בעלי תריסין ה"ל אם החידוש של בשר בחלב הוא ההיתר שבו דלא נימא ביה פבוש כמבןשל כבשאר איסורין ולפי זה יש ללמוד מסוגית הש"ס דפרק כל הבשר דכי אמרינו מחידוש לא ילפין היינו דאפילו מחידוש שהוא של קולא לא ילפין חומרא מיניה או נימא דהחידוש של בשר בחלב הוא החומרא שבו היינו הבישול והאריכו למעניתם ואם נאמר כצד זה יש לומר דמחידוש של חומרא נוכל ללמוד קולו וכן בהיפוך ולפי שדבריהם באו בארנפה לא יכלתי פעת להתיישב בדבריהם ואתה תחזה אשר הובא בדבריהם מה שפתבו התוס' במועד קטן ד' ח' ע"א בסוף ד"ה נפקא ועוד דברי פמה מחברים שמפרשים החידוש דאי תרו ליה בחלבא היינו הקולא שבו ויש לעמוד לפי זה על דברי רש"י שבתשובות הרמ"א ה"ל וצריך להתיישב היטב בענין זה וראיתי שהרב פרי מגדים בספר גנות ורדים פלל ג"ן עמד בענין זה וחדוש הוא לרוב בקיאותו שפעלם ממנו דברי התוס' במ"ק ד' ח' ה"ל

וּדְבָרֵי הַתּוֹסֵף בְּסִנְהֶדְרֵין דָּף ז"ך ד"ה אין לה בו אֵלָא חִידוּשׁוֹ כְּמוֹ שְׂיִרְאָה הַמְעֵינִין וְצ"ע
וּבְסֵפֶר אַבְרָהָם אֲזַנְפֹר הַנֶּד"מ לְגִדּוֹל בְּדוֹרְנוּ יצ"ו ד' י"ט אוֹת ס"ג פֶּתַח בְּשֵׁם אֶהְלִי יְהוּדָה
נֶאֱגָא ר' סָדֵר רָאָה ד' מ"ד פְּשֵׁהֲהִיתֵר חִידוּשׁ אֵין לְלַמּוֹד מִמֶּנּוּ אִיסוּר וְכֵן פְּשֵׁהֲאִיסוּר
חִידוּשׁ אֵין לְלַמּוֹד קוֹלָא לְעֵינֵינוּ בְּשֵׁר בְּחֻלְב וְעִיר הַנְּדַחַת וְאֵין מְצוּי אֶצְלֵי לְעֵינֵינוּ בְּדַב"ק:
פְּלָל קל"א) חֻלְב שְׁחֻלְבוֹ עִכּוּמ"ז וְאֵין יִשְׂרָאֵל רוֹאֵהוּ בְּמָקוֹם שְׁמְצוּי חֻלְב מִבְּהֵמֹת טְמֵאוֹת
אִיסוּר מִשׁוּם סִפְק דְּאוֹרִיתָא מִחֲשֵׁשׁ תַּעְרוֹבֶת חֻלְב טְמֵא וּבְמָקוֹם שְׁאֵין חֻלְב טְמֵא מְצוּי
וּבְכָל זֹאת נִהְגוּ אִיסוּר הוּא מִחְלֻקָתָא אִם אִיסוּרָא מִדְּאוֹרִיתָא אוֹ אֵינוּ אֵלָא מִדְּרַבְּנָן דְּלַדְעַת
הַרְדְּב"ז שְׁבִפְרֵי חֻדֵשׁ יו"ד ס' קי"ד דְּאִיסוּר חֻלְב שְׁחֻלְבוֹ עִכּוּמ"ז וְאֵין יִשְׂרָאֵל רוֹאֵהוּ לֹא
נִגְזֵר בְּמִנְיָן וְאִם כֵּן הִיָּה מְוֹתֵר מִן הַדִּין בְּמָקוֹם שְׁאֵין חֻלְב טְמֵא מְצוּי אֵלָא שְׁקִבְלוּ עֲלֵיהֶם
כְּדַעַת הָאוֹסְרִים וְאִם כֵּן הֵי נִדְר דְּאוֹרִיתָא אֵף עַל פִּי שְׁלֹא אִסֵּר עֲצָמוּ בְּלִשׁוֹן קוֹנָם כֹּל
שְׁמִקְבֵּל עַל עֲצָמוּ לְעֵשׂוֹת דְּבַר מְצוּה הֵי דְּאוֹרִיתָא וְנִפְקָא מִפִּיהּ זֹו צְדָקָה כַּמ"ש הַר"ן
בְּנִדְרִים ד' ח' ע"א (ד"ה עֲלִיו לְהִשְׁפִּים) וְהִמְקַבֵּל עֲלֵיו פְּרִישׁוֹת שְׁלֹא לְעֵשׂוֹת כְּגוֹן שְׁלֹא
לְאַכּוֹל חֻלְב שֶׁל עִכּוּמ"ז אוֹ קִבְּלַת תַּעֲנִית נִפְקָא לָן מִקִּבְּלַת נְזִירוֹת שְׁאוּמֵר בְּלִשׁוֹן קִבְּלָהּ
וּלְדַעַת כֹּל הַפּוֹסְקִים דְּחֻלְב נֶאֱסֵר בְּמִנְיָן אִם כֵּן מָה שְׁנִהְגוּ שְׁלֹא לְאַכּוֹל שְׁחֻלְבוֹ עִכּוּמ"ז
וְאֵין יִשְׂרָאֵל רוֹאֵהוּ אֵף בְּמָקוֹם שְׁאֵינוּ מְצוּי חֻלְב טְמֵא הוּא מִן הַדִּין מִפְּחֵ דְּבַר שְׁנֶאֱסֵר
בְּמִנְיָן וְלֹא קִבְּלוּ עֲלֵיהֶם שׁוּם נִדְר וְלִיכָא דְּרָרָא דְּאִיסוּר תּוֹרָק וְהַעוֹבֵר הוּא עֲבָרִיין בְּאִיסוּר
דְּרַבְּנָן כֵּן פֶּתַח הַרְבַּ חַת"ס בִּי"ד ס' ק"ז וְהִבִּיא דְּבָרֵיו בְּקִצְרָה הַרְבַּ פֶּתַחֵי תְּשׁוּבָה יו"ד
רִישׁ ס' קט"ו עֵינֵין שָׁם.

פְּלָל קל"ב) חִירוֹפִין וְגִידוּפִין מִי שְׁמִחְרַף רֵאשִׁי וְטוֹבֵי הָעִיר וּמִמִּנְיָ הַקְּהָל אִם הִיָּה חֲזִיב
נִידוּי (בְּזִמְן הַבֵּית שְׁהִיָּה מְוֹתֵר) רִשְׁמֵתִי בְּקוֹנְטֵרִיס אֲסִיפַת דִּינִים בְּמַעְרַכַת חִירוֹפִין וְעוֹד
כְּתַבְתִּי שָׁם עַל מִי שְׁקוֹרָא לְחַבְרוֹ בְּלִיעֵל וּלְמִי שְׁאוּמֵר אֵיזָה דְּבָרֵי בִּיזוּי בְּכ"ף הַדְּמִיוֹן
(כְּמִזְזוֹר פְּרָשָׁע וְכִינְצָא) וְעוֹד אֵיזָה פְּרִטֵי דִינִים עִי"ש: פְּלָל קל"ג) חֲזָקָה אֵין אֲשֶׁה מְעִיזָה
פְּנִיָּה בְּפָנֵי בַּעֲלָה (לוֹמֵר גְּרִשְׁתִּנִּי אִם לֹא גְרִשָׁה) עֵינֵין מָה שְׁרִשְׁמֵתִי בְּזָה בְּשִׁדֵי חֶמֶד ח"א
בְּמַעְרַכַת הָאֶל"ף אוֹת שפ"ח וּבְקוֹנְטֵרִיס פֶּאֶת הַשְּׁדֵי לְכֻלָּיִם בְּאוֹת ק"ג: פְּלָל קל"ד) רַבִּי
חֶמָא בַר' חֲנִינְיָא נִרְאָה שְׁהוּא אֲמוֹרָא מִדְּאִמְרֵינוּ בְּמַסְכַת בְּרָכוֹת דָּף מ' ע"א אָמַר ר' חֶמָא
בַר' חֲנִינְיָא הַרְגִיל בְּקִצְחָא וְכו' שְׁאִם הִיָּה תִנְיָא הֵי מְבִיאִים דְּבָרֵיו בְּלִשׁוֹן הַרְגִיל לְתַנְאִים
תְּנִי ר' חֶמָא וְכו' תִנְיָא ר' חֶמָא אוֹמֵר וְכו' וְזַכּוּרֵי שְׁמִדְקֵדְקִים כֵּן הַקְּדָמוּנִים אֵף רֵאִיתִי
לְהַרְבַּ יָפָה נַר"ו בְּקוֹנְטֵרִיס יָפָה תְּלַמּוֹד שְׁבִסוּף סִפְר יָפָה לְלֵב ח"ב בְּחִידוּשֵׁיו לְבְּרָכוֹת שָׁם
שְׁכַתְבַּת בְּשֵׁם הַרְבַּ שְׁמַחַת יְהוּדָה נֶאֱגָא ר' בְּפָרְק ג' דְּמַסְכַת פְּלָה דָּף ג' ע"ג שְׁהוּא תִנְיָא וְהוּא
פֶּתַח עַל דְּבָרֵיו מִיָּהוּ מַמ"ש הַרְבַּ סָדֵר הַדּוֹרוֹת ד' צ"ח ע"ג נִרְאָה שְׁהוּא אֲמוֹרָא וְהָכִי
שְׁמִיעַ לִי מִהַרְבַּ נְחֻלַת שְׁמַעוּנֵי שְׁלֹא הִנְפִירוּ בְּסִדְר הַתְּנָאִים עכ"ל וְאֵין סִפְר נְחֻלַת שְׁמַעוּנֵי
אֶצְלֵי וְגַם ס' סָדֵר הַדּוֹרוֹת שְׁבִינְדִי הוּא דְּפּוֹס חֻדֵשׁ וְאֵין דְּפִי הַסִּפְר מְכּוּוֹנִים לְהַדְּפּוֹס יִשׁוֹן
לְעֵינֵינוּ בְּדַב"ק אֲכַל נִרְאָה פְּשוּט שְׁהוּא אֲמוֹרָא מִהַטְעַם שְׁכַתְבְּתִי וְנִזְכַּרְתִּי שְׁכֵן כְּתַבְתִּי
בְּמַעְרַכַת הָאֶל"ף אוֹת ע"ז (בַּד"ה עוֹד רֵאִיתִי וְהוּא בְּשִׁדֵי חֶמֶד ח"א דָּף י"ז ע"ד) וְהַבֵּאתִי
שְׁכֵן פֶּתַח הַגָּאוֹן צל"ח לְפִסְחִים דָּף ס"ד ע"ב דְּמִדְּאִמְרוּ אָמַר ר' יֶצְחָק וְלֹא אָמְרוּ תְּנִי ר'
יֶצְחָק מוֹכַח שְׁהוּא אֲמוֹרָא וּמָה שְׁרַמְזוּ לְסִפְר סָדֵר הַדּוֹרוֹת אוֹלֵי כּוֹנְתוֹ לְסִדְר תִּנְיָאִים
וְאֲמוֹרָאִים בְּמַעְרַכַת חַת"ס (בְּשֵׁם ר' חֶמָא) דְּמָמָה שְׁהִבִּיא שָׁם מְשִׁמָּא דְּגִמְרָא בְּתַעֲנִית דָּף
כ"ה סוּף ע"א וּבְשִׁבְתָּ דָּף קמ"ז ע"ב מִתְבָּאָר שְׁהִיָּה בִּימֵי ר' יְהוֹשֻׁעַ כֵּן לִנְי וְר' יוֹחָנָן

וברבי"ל יש מבוכה אם הנה תנא אבל ר' יוחנן לא הנה תנא ואם פן גם ר' חמא בר"ח חברו לא הנה תנא ועיין עוד בפרכות ד' ה' סוף ע"ב דאמר ר' חמא בר' חנינא אמר ר' יצחק: כלל קל"ה) תמשה עינויים של יום הכיפורים אם פולם הם מדאורייתא או דוקא אכילה ושתייה מן התורה הוא מחלוקת הראשונים כמו שארשוןם להלן בס"ד ותמיה לי על רבין חסידא בספר ארעא דרבנן במערכה זו אות רב"ן שסתם וכתב ונ"ל חמש עינויים פתב הרמב"ם בפרק א' מהלכות שביית עשור דאכילה ושתייה דוקא מדאורייתא אבל שאר עינוין מדרבנן וקרא אסמכתא עכ"ל והיה לו להזכיר שדבר זה שנוי במחלוקת הראשונים ועוד יש לתמוה במה שכתב בשם הרמב"ם דשאר עינויים הם מדרבנן פאילו פתב מפניש פן והרואה יראה דהרמב"ם לא פתב לחלק בין עינוי דאכילה ושתייה לשאר עינויים אלא לענן חייב פרת אבל לענן איסורין אינו מפניש בדבריו דסובר דהשאר הם מדרבנן והמעניו בדברי הרב המגיד והרב לחם משנה ומרן פסוף משנה במה שפתבו בשם הר"ן יראה שהבינו בדעת הרמב"ם דכל החמשה עינויים הן מן התורה ועוד יש לתמוה דבספרו קהלת יעקב בתוספת דרבנן במערכה זו אות רמ"ב פתב דהתוספות סוברים דשאר עינויים הם רק מדרבנן וקראי אסמכתא ניהו אבל דעת הרמב"ם דכולם מדאורייתא וציין לתשובת הרדב"ז החדשות סי' שע"ז עי"ש והיה לו למקן ולהגיה מה שכתב בארעא דרבנן לדעת הרמב"ם דנהפוך הוא.

ואחר זמן רב ראיתי שהרב המגיה לספר משק ביתי במערכת ספקא דרבנן לקולא באות בפ"ן עמד על דברי הרב ארעא דרבנן דתבריה לגזיזיה בספרי קהלת יעקב הנ"ל ועל מה שכתב בארעא דרבנן בדעת הרמב"ם דשאר העינויים הם מדרבנן פתב שנמשך בזה אחר דברי הרב תוספת יום טוב בריש פרק ח' דיומא ובפרק ט' דשבת שדעת הרמב"ם דהם מדרבנן ושפבר הושג מהרבנים קול אליהו ח"א סי' ל"ו ויד יהודה ד' כ' ע"ד.

אף פתב הוא ליישב דאינו מוכרח שדעת הרמב"ם שפולם מן התורה דיש לומר בדברי הרב מרפכת המשנה אשפניו בדעת הרמב"ם ששהשאר הם מדרבנן והביא פן מדברי הרב המגיד וכו' וסייעו מדברי הרמב"ם בפירוש המשנה דקראי אסמכתא וכו' וגם בדעת הר"ן הביא מחלוקת דהרב ב"ח בסי' תרי"א פתב שדעת הר"ן דכולם הם מדאורייתא והרדב"ז בסי' שע"ז הנ"ל סובר דדעת הר"ן במסקנתו דלא פהרמב"ם (לפי שיטתו שהבין שפולם הם מדאורייתא) אלו תנרף דב"ק עי"ש.

ובמה שכתב הרב המחבר שם במערכת האל"ף אות י"ו ומה שכתב שיש סיוע לדברי הרב מרפכת המשנה מדברי הרמב"ם בפירוש המשנה ודלא פהרבנים שפתבו שדעת הרמב"ם גם בפירושו שפולם מן התורה בענייני איני רואה שום נטיית דעת הרמב"ם לזה בפירושו ואדרבא לאידך גיסא מטין דברי הרמב"ם שכתב לא בארה התורה מניעה מאלו הדברים ביום צום פפור אבל אמר הפתוב לשון עינוי וכו' ובאה הקבלה שפאו לאסור תמשה דברים מהנאת הגוף והם אכילה וכו' ובאה בכל אחת מאלו המצות מלת עינוי לפי שהם רמזים ואסמכתות ועיקר איסור קבלה וכו' עי"ש ומדכתב שהם מקבלה יש להבין שהם מדאורייתא עיין למרן פסוף משנה בפרק א' מהלכות אישות דין ו' שהקשה לו על מה שכתב הרמב"ם ויש נשים אחרות שאסורות מפי הקבלה דכיון דאינו אלא מדרבנן אינו שייך לומר בהן לשון קבלה ומה שכתב בפירושו שהם רמזים ואסמכתות

יש לומר דכוננתו דהילפותא היא אסמכתא אבל עיקר הדין אפשר שסובר שהוא מקבלה למשה מסיני והוא מדאורייתא ועם שיש לומר דאולי יש חילוק בין מפי הקבלה לקבלה על כל פנים אין לנו שום נטיה דסובר שהם מדרבנן: והרב נהר שלום בסי' תרי"א הביא כל מה שכתב הרב פרי חדש להכריח דכל העינויים מן התורה ונדחה הוכחותיו ומקללן מה שלמד סיכה ביום כפפור מסיכה בשמן תרומה כתב דיש לחלק דבשאר איסורין שצאמר בהם אכילה וגם שתיה בכלל וסיכה כשתיה דבהו לכולי עלמא סיכה אסורה מן התורה מה שאין פן יום הכיפורים דלא כתיב ביה אכילה וכו' עי"ש.

וניש לפקפק בזה משיטת התוס' דסברי דשאר עינויים מדרבנן וסברי נמי ביומא ד' ע"ז בד"ה דתנן דסיכה בשמן תרומה הוא אסור רק מדרבנן ולדידהו אינו מתנישב קושית הרב פר"ח למה הטבילוה הרי כל שהוא לצורך הקטן מותר כיעי"ש.

ובדברי הרב ערף השלחן בריש סי' תרי"א ודוק ולפי דרבננו למדנו דהרבנים הנ"ל סוברים בדעת הרמב"ם שפולם מן התורה וכן הבין הרב מראה הפנים על דברי הירושלמי בריש פירק בתרא דיומא בדעת הרמב"ם גם הרב ערף השלחן בסוף אות א' שהביא דעות הפוסקים שסוברים שהם מדרבנן (הלא הנה מסקנת הר"ן והתו"י ור"ת ור"י וריב"א וסמ"ג וסמ"ק והרא"ש והטור ורי"ו והריטב"א בחי' והרב החינוך בפירשת אמור והרשב"א בתשובה שהביא מרן הב"י בי"ד סי' קכ"ג) לא מני בהדיהו הרמב"ם דמשמע ליה ודאי שדעתו דכולהו הווי מן התורה וכמו שכתב שם בתחלת האות וכן נקט הרב מאמר מרדכי בדעת הרמב"ם (מ"ש שם שפן דעת הר"ן נמשך בזה אחר דברי הרב ב"ח שכתב פן ולא ראה שהרדב"ז הנ"ל הבין בדעת הר"ן דמסקנתו לדינא דאינם אלא מדרבנן וקושטא קאי דהכי רהטי דברי הר"ן וכדכתב הרב המגיה במשק ביתי שם) וכמעט כל האחרונים סוברים פן בדעת הרמב"ם דלא כמו שחדש בדעתו הרב מרפבת המשנה שסובר שהם מדרבנן והרב מטה אהרן במערכת היו"ד האריף מאד במחלוקת זו ולפי שלא תקע עצמו לדבר הלכה אחת כי אם נסתעף בכמה סעיפים מענין לענין לא יכלתי להתבשם בתורתו מרוב האריכות עי"ש מדף קמ"ח והלאה גם הרב ימי שלמה בד' ח"י ע"ג וע"ד כתב קצת בענין זה והעיר בדברי איזה רבני האחרונים וחדוש הוא שלא הזכיר דברי הרב ארעא דרבנן וקלהל יעקב הנ"ל ומה שהקשה על מה שכתב הרב ב"ח דדעת הר"ן שפולם מן התורה וכו' לא ראה דברי הרב המגיה במשק ביתי הנ"ל ומה שקשה על שיטת הרמב"ם מדמצינו דהקלו חכמים בכמה דברים בשאר העינויים פבר האריכו בזה הראשונים והאחרונים הלא בספרתם גם אשו"ר ברהטי"ם דברי מי שגדול בדורנו הגאון נצי"ב יצ"ו בספרו הנורא העמק שאלה בפירשת וזאת הפרכה שאלתא קס"ז שהאריף מאד ליישב שיטת רבינו השאלות (שסובר דכל החמש עינויין מן התורה) והראה לנו שמחלוקת הראשונים בזה אם הם מדאורייתא או מדרבנן (חוץ מאכילה ושתיה) הוא מחלוקת בגמרא עי"ש דב"ק: והנה בקונטרס אסיפת דינים במערכת חתן וכלה אות כ"ו נמשכתי אחר דברי הרב ארעא דרבנן והקשתי על הרב ישועות יעקב והנה אז קונטרס זה ביז המעתיק הי"ו אף עתה אנכי הרוואה לפי כל הרשום אמת ליעקב שדברי הרב ישועות יעקב נכונים פפי הסכמת רובא דרובא בדעת הרמב"ם ובדעת רש"י כתב מרן הפרי חדש בריש סי' תרי"א דממה שכתב ביומא דף ע"ד ע"א (בד"ה שבתון) מוכח שסובר דשאר עינויים הם מדרבנן מדכתב דכי היכי

דאסמיכו רבנן בשבתון דשבת שאר מלאכות שלא היו במשפן ואינם מלאכה גמורה הכי נמי שבתון דגבי עינוי להוסיף על עינויאכילה ושתייה קאתי וקרב ערוף השלחן כתב דלא כתב רש"י דהוא אסמכתא אלא אדרשה דשבתון דהיא אסמכתא דהא נפקא מקראי אחרוני פנגד חמשה עינויים שבתורה אבל נדאי מודה רש"י דהו מן התורה עי"ש.

והנה תרוננייהו רבנן קדישי משמע להו בכוננת רש"י דגם שבתון דעינוי אסמכתא הוא קאמר אלא דלהרב פרי חדש דעת רש"י שהם מדרבנן ולהרב ערוף השלחן אף דדרשה דשבתון אסמכתא היא מכל מקום מן התורה הם מקראי אחרוני אמנם בספר צמח צדק על המשניות להגאון מוהר"ם מליבאוויץ ראיתי בפרק בתרא דיומא שאדרבא מדברי רש"י הללו דקדק שפובר שהם מן התורה דרק לגבי שבתון דשבת כתב דאסמיכו רבנן וכו' אבל בשבתון דעינוי לא כתב אסמיכו רבנן רק כתב להוסיף על עינוי אכילה קאתי משמע שאר הפתוב בא להוסיף זה ולפי הנראה הצדק אתו וכיונה דעתו בזה לדברי הרב שיח יצחק שהבאתי לקמן (בד"ה ודע) שכתב כדבריו ועוד דקדק בצמח צדק מדברי רש"י בראש הפרק שפובר שהם מן התורה ועוד שקיל וטרי שם לענוי סיכה וציין לעיין בפרי חדש שכתב גם כן על דרו שנתבאר וכונתו על ענוי הסיכה והיה לו להעיר על דברי הרב פרי חדש שהבין מדברי רש"י שפובר שהם מדרבנן ושנייה הדרגא ביבמות ד' ע"ד עי"ש ולפי מה שהבין הרב צמח צדק בכוננת רש"י דבריו אחרים ואין נסתר מחמתו שגם ביומא דעתו שהם מדאורייתא והגאון מנחת חינוך במצנה שי"ג אות א' כתב דהיה נראה מדברי רש"י הנ"ל שהם מדרבנן מדכתב דאסמיכו רבנן ושוב כתב דאפשר שפובר שהם מן התורה ומסרו הפתוב לחכמים: ודע שנתראה לי הדל דאפשר לומר שגם הסוברים דכל העינויים מן התורה הם היינו דוקא לאנשים אבל נשים אינם בשאר עינויים אלא מדרבנן ומשמע לי הכי דהא בסוגיא דפרק הישן ד' כ"ח ע"ב אמרינן איצטריף ה"ה דהאזרח (לגבי עינוי יום הפיפורים) לרבות נשים לתוספת עינוי דלא הנה ידעין מהיקשא דהשנה הפתוב אשה לאיש לכל עונשים שבתורה דסלקא דעתך אמינא הואיל ומיעט רחמנא לתוספת עינוי מעונש ואזהרה לא ליחייבו נשים כלל קמשמע לן ואם כן לגבי שאר עינויים דליכא בהו עונש ואזהרה ממילא מדהשנה הפתוב אשה לאיש לא מצינו לחיובי בהו נשים והוא הדין דהאזרח מוקמינן לדמיסתבר טפי דהיינו תוספת מחול על הקודש בעינוי דאכילה דפשיטא לן דבעיצומו של יום נשים נמי אימנהו בחיובא ומרבינן דדמי להו ולא מיסתבר לרבות שאר עינויים ובעינוי דאכילה לא תהיו שונים לאנשים לגמרי וגם לרבות שתייהם לא נוכל כיון שיש לומר שלא בא הפתוב לרבות אלא אחת מאי דמיסתבר טפי ותו לא ואם כן חיוב נשים בשאר עינויים לדברי הכל הוא מדרבנן.

אמנם ראיתי להגאון שער המלך בפרק א' מהלכות שביתת עשור שהכריח מסוגיא זו פדעת הפוסקים דשאר עינויים אינם מן התורה דאם כן אמאי לא מוקמינן לרבויה לרבות נשים בעינוי שאר הדברים ולית בהו עונש ואזהרה אלא מוכח דקים ליה להש"ס דאין שאר עינויים אלא מדרבנן עי"ש ולפי מה שכתבתי אני הדל אין מזה סתירה לדעת הסוברים שכולם מן התורה ובחפשי בספרים שבידי ראיתי שהרב יד דוד בחידושיו לריש פרק יום הפיפורים הביא קושית הרב שער המלך ותירץ וז"ל ואפשר לומר כי על אלו עינויים שהם פלולים בכלל עינוי והם בכלל ועניתם את נפשותיכם אף על גב

דאזנהרה לא קאי אלא אאכילה ושתיה מקל מקום לא תחלק בהם פיון שפלולים בעשה ואם פן אין שייכות לחייב במקצתם ולפטורם מאחרניי אבל תוספת נזכר בקרא בפני עצמו שפיר הנה אמינא דפטורות עכ"ל הנה רואה שהרב הנ"ל כתב הסברא בהיפך והמענין יבחר והשגתי עתה ספר נחמד (יסודתו על דברי הרב החינוך הכי קרא שמו) מנחת חינוך וראיתי בסי' שי"ג אות א' שהביא קושית הרב שער המלה הנז"ל בשם הרמב"ן על התורה בפרשת אמור (עינתי שם בקשתיו ולא מצאתיו) וכתב ליישב הקושיא בטוב טעם עי"ש ושם ראיתי שכתב דאי אפשר לומר דאנשים בכל העינות מן התורה ונשים בשאר עינות אינם אלא מדרבנן דאם פן כל מצות עשה שהזמן גרמא ליסויבו מדרבנן פקושית הש"ס בברכות גבי קידוש היום ועל פי זה הכריח פדעת הסוברים דשאר עינות אינם אלא מדרבנן דהא נשים נמי איתנהו בשאר עינות ואין לומר דחייבות מדאורייתא פיון דליכא שום ריבוי וכו' עי"ש דב"ק: וראיתי לידידי הגאון אד"ר בקונטרס הלכות גדולות אשר לו בכנסת הגדולה החדש ד' שנדפסה עתה שכתב באות ה' לדחות ראית הרב שער המלה ותנרף דב"ק הוא דהסוברים דכל העינות מן התורה מפרשים פן באמת מה שאמרו בש"ס דסופה לא נצרכה אלא לתוספת עינוי שרצונם לומר הוספה על העינוי שעיקר הוא מאכילה ושתיה והלכה למשה מסיני שגם שאר העינות נוהגים ביום הפיפורים (דלא כפיפורים) דתוספת עינוי רוצה לומר שיתחיל להתענות מבעוד יום) ודקדק פן מלשון הש"ס דבסופה אמרו לתוספת עינוי ואילו בשאר דוכתי נקטי לשון תוספת יום הפיפורים ולא לחנם עבידי רבנן דמשנו אלא להורות דכאן בסוגיא דסופה הפונה על הוספת שאר עינות ובשאר דוכתי הפונה להוסיף מחול על הקודש להתחיל מבעוד יום עי"ש.

ובהורמנותיה דמר שיחל"א מלבד הדחוק לפרש לשון אחד לכונות מתחלפות שלשון תוספת עינוי נאמר בש"ס דיומא דף פ"א ע"א על תוספת מחול על הקודש להתחיל מבעוד יום וכמו שנגזש בעצמו שם ונדחק ואינו נח לי כאשר יראה הרוואה ועוד יש לפקפק דאנו מה נענה לדעת רש"י גופיה שבפרק הערל דף ע"ד ע"א דאמר ריש לקיש מנין למעשר שני שנטמא שמונתר לסוכו פירש ואף על גב דקימא לן דסיכה כשתיה והנה ליה פמאן דשתי בטומאה ומזה הוכיח הרב פרי חדש בריש סי' תרי"א שדעת רש"י דכל העינות הן מן התורה דמדאיצטריף קרא למישרי מעשר שני טמא בסיכה שמענין דבעלמא סיכה כשתיה מן התורה ומה שהוקשה להרב פרי חדש דברי רש"י בריש פרק יום הפיפורים (בד"ה שבתון) שכתב שהוא אסמכתא פבר בא חכם הרב ערוף השלחן ויישב דכונת רש"י דקרא דשבתון הוא אסמכתא דהא נפקא מקראי אחרניי פנגד חמשה עינות שבתורה וכו' אבל ודאי דהוא מן התורה וכן כתבו התוספות ישנים שם במתניתין עי"ש וצדד לחלק בין סיכה דתרומה שהיא מן התורה לסיכה ביום הפיפורים שהיא מדרבנן ולא נחה דעתו ומסיק וז"ל מיהו אין נראה פן דעת רש"י אלא לכל מילי משמע דסיכה מן התורה וכן נראה מדאמרין בבבא מציעא ד' נ"ד דילפינן סיכה מדכתיב ותבא פמים בקרבן ולא מייתי קרא דולא יחללו דהוי דרשה גמורה בתרומה עכ"ל מתבאר דמסקנתו בדעת רש"י שסובר דכולהו מדאורייתא נינהו וכן תמצא אליו שם בסוף האות פשכת בפרטות דעות הסוברים דשאר עינות מדרבנן לא מנה את רש"י בכללם עי"ש משום דמסתבר ליה טפי שדעת רש"י פדעת הרמב"ם דכולהו מדאורייתא כמו שכתב

בתחלת האות גם הרב שיח יצחק ליומא בדרף קי"ג ע"ב דקדק מלשון רש"י בדרף ע"ד ע"א (בד"ה שבתון שפתיב וגבי עינוי פתיב וכי היכי דשבתון האמור בשבת אסמיכו ביה רבנן שאר מלאכות שלא היו במשפן ואינן מלאכות גמורות הכי נמי שבתון דגבי עינוי דכתיב שבתון היא לכם וענייתם להוסיף על עינוי אכילה ושתייה קאתי עכ"ל) שפובר דכל העינויים מן התורה מדלא כתב ה"כ אסמיכו ביה רבנן וכו' מוכח שפובר דאין הדמיון אלא ששבתון בא להוסיף אבל חלוקים הם דהכא מדאורייתא שהרי מלבד זה יש להם ראיה אחרת דחמשה עינויים פתובים בתורה ועוד פינו דרביתה תורה עינוי שהיא בשב ואל תעשה פדלקמן מעשה בגילוי מלתא ילפינן מדברי קבלה דהנה נמי איקרו עינוי ובכלל תענו דקרא ניהו והינו דפירש רש"י לקמן ע"ב בד"ה מה מצנות (מלאכת שבת שב ואל תעשה אף מצנות עינוי שב ואל תעשה דבר המבטל ממך את העינוי ואין זו אלא פגון הני דמתניתין) לא יאכל ולא ישפה ולא ירחץ פלומר דגם שאר עינויים רחיצה וכו' בכלל דרשה דתענו ומדאורייתא ניהו וכן מוכח ממה שפירש לקמן דף פ"א ע"ב (ד"ה תשבתו שבתכם) דדרשה שבת שבתון דרשה גמורה היא ולא אסמכתא לן בפרק הערל וכו' ולפי זה דעתו פדעת הרמב"ם דכולהו מדאורייתא ניהו ואין סתירה לדבריו כמו שפתיב הרב פרי חדש בסי' תרי"א עכ"ל הרי שני עדים נאמנים מעידים שדעת רש"י שכל העינויים הם מן התורה שוב מצאתי שפן כתב גם הרב יד דוד בחידושו ליומא על דף ע"ז ע"ב (בד"ה שענינה מביאות אחרות) שדעת רש"י דתשמיש ביום הפפורים אסור מדאורייתא: אמר מעשה לדעת רש"י שפובר שהם מן התורה ומפרש גם כן תוספת עינוי שפסוגיא דסופה כפשטיה על ההתחלה מבעוד יום הדרא קושית הרב שער המלה הנז"ל לדנקתה כמוכן ולפי הנראה ספרים שרשמתי שכתבו בדעת רש"י שפולם הם מדאורייתא אינם מצויים ביד ידי הרב עליון למעלה יצ"ו ואין לתמוה על שלא ראה דבריהם.

אמנם תמיה לי כי ראיתי שהזכיר שם מה שפתיב הגאון העמק שאלה יצ"ו שדבר זה הוא מחלוקת בגמרא וכו' ובנדאי שפונתו היא למה שפתיב בשאלתה קס"ז שהזכרתי אני ההדיוט למעלה נהרי שם בריש הסימן הוכיח מדברי רש"י בכמה מקומות שדעתו פדעת הרמב"ם והשאלות שכל העינויים הם מן התורה ולפי זה נסתרה דרכו בשוב קושית הרב שער המלה ומני"ר יצ"ו לא חלי ולא מרגיש בזה והוא תימה: עוד ראיתי לידידי הגאון הנז"ל יצ"ו שרצה להוכיח דאסור תשמיש ביום הפפורים מדאורייתא מדאמרינן בשילהי מסכת יומא ה"א קרי ביום הפפורים ידאג כל השנה ופירש רש"י כעבד המוזג כוס לרב ונשפך לו קיתון על פניו והתוספות בריש סופה דף ב' (בד"ה פי עבד) פתבו דמשום אסור דרבנן לא שייך לומר שהגשמים סימן קלה ואם כן מוכח דאסור דתשמיש הוא מן התורה דאם לא כן לא שייך בזה ששפך לו קיתון על פניו משום תקנתא דרבנן וכו' עי"ש ודבריו נפלאו ממני ואיני רואה בענייני ונשפלות דעתי שום דמיון בזה למה שכתבו התוספות דהתוס' כתבו דכל שיש בידו לקיים מצנות סופה אף על ידי אסור דרבנן ממילא לא יהיו לו הגשמים סימן קלה שהרי הוא מקיים המצוה ושם הסימן קלה הוא מה שלא יקיים המצוה נהרי זה מקיימה והכא אין ראיה זו באה למנוע ממנו שום קיום המצוה כי איך שיהיה הרי הוא בשב ואל תעשה מתשמיש ורק הסימן קלה הוא מה שמראים לו מן השמים שאין מעשיו רצוים כי הוא רצה לענות נפשו מדבר זה ומשביעים אותו במה שבידם ומה לנו אם העינוי שהיה רוצה לענות נפשו הוא מצוה מן

התורה או מדרבנן או אפילו אין בו מצוה כלל לא מן התורה ולא מדברי סופרים וזהו אמר לסגף עצמו למעט תאנתו לייסר את נפשו ומן השמים יורו לו שאינו מקובל ומרנצה לפניו יתברך על כן יש לו לדאוג כל השנה מספק שמא היתה זאת להורות פי לא נרצה לו לכפר עליו וכשהשלים שנתו אכן נודע הדבר שלטובה עשו לו זאת ומובטח לו שהוא בן העולם הבא יראה זרע ויאריו ימים: ומה שכתב בשם הרב מר אביו דממה שאמר שמואל בסוטה דף מ"ו ע"ב מאי ראה ראה שנתעברה אמן ביום הכיפורים משמע דאיסור תשמיש ביום הכיפורים הוא מדאורייתא ויפה פתח הבן שיחל"א להמציא שדבר זה הוא מחלוקת רב ושמואל דלרב דאמר ראה ממש פדרשב"ג אין איסור תשמיש מן התורה עי"ש הנה אמת שכן דעת הגאון מוהרש"א בחידושי אגדות שם דלשמואל הוא מן התורה שכתב וז"ל דקבלה היתה ביזו דנתעברו אמן באיסור תשמיש שהוא בלאו עכ"ל ודבריו נפלאים לעניות דעתי דלאו מאי שיאטיה גבי עינוי ובהדיא אמרינן דלא נאמרה אזהרה בעינוי ואף הפוסקים שסוברים שכל העינוים הם מן התורה ליכא למאן דאמר שהן בלאו וצ"ע על כל פנים דבריו הם סעד גדול למה שכתב הרב מר אביו מכל מקום מגוף דברי הש"ס אין הכרח לזה דאף אם אינו אלא איסור דרבנן שנתפשט בכל ישראל וישאל קדושים הם ואלו פרצו גדר ראה לקללם וזה לשון הרב עיון יעקב ראה שנתעברה אמן ביום הכיפורים כלומר לפי שהיו פרוצים כל כף בתשמיש שאפילו ביום, הכיפורים שמשו הפך הפרסיים שהן צנועים בתשמיש וכו' עכ"ל נראה שרצונו לומר שלא על מה שמשו ביום הכיפורים שעברו עברה הוא שקללם אלא מפני שמעשה זה מוכיח על הפלגת פריצותם שלילא כן היו כמנעים ביום אדיר בימי שנה ובאמת הדברים צריכים ביאור האם מפני אבותיהם ואמותיהם של אלו יתחייבו קללה ורחוק מאוד בעיניי ללמוד דין מזה והמעניין יכריע: כלל קל"ו) חמסן יהיב דמי הכי אמרינן בבבא קמא דף ס"ב ע"א דהיינו דאיכא בין גזלן לחמסן דגזלן לא יהיב דמי וחמסן יהיב דמי וכתבו התוספות שם דבלישנא דקרא גם חמסן הוא דלא יהיב דמי ובמדרש רבה בראשית פרק ל"א איתא אינהו חמס ואינהו גזל אמר ר' חנינא חמס שאינו שנה פרוטה וגזל שנה פרוטה וכו' היו אנשי מבול עושין וכו' והכי איתא בירושלמי בבבא מציעא פרק ד' הלכה ב' ובקונטרס פאת השדי בחלק הפללים במערכת האל"ף אות י"ט הבאתי אם יתכן לומר דהירושלמי והמדרש רבה הנ"ל לית להו הא דאמרינן בש"ס דילן דחמסן בלשון חכמים היינו דיהיב דמי ואם גם בלשון חכמים יתכן לפעמים לפרש חמסן דלא יהיב דמי עי"ש: כלל קל"ז) חציצה במה שנוהגים העולם בקביעות המזוזה שפורכים הפרשה בקלף או סמרטוט ונותניו אותה במזוזות הבית כתב הרב פתחי תשובה ביו"ד ריש סי' רפ"ט ובהנהגת החסיד הגר"א כתב לא יכרוך המזוזה בקלף וכדומה שלא יהיה חוצץ בין המזוזה למזוזות הבית עכ"ד וסיים הרב פתחי תשובה וצ"ע לא ביאר מאי קשיא ליה עלה דהאי מילתא ומצאתי בתשובת הגאון מוהר"ם שיק בחלק יו"ד סי' רפ"ח שנסאל אם יש לנהוג בהנהגת הנ"ל ואם יש חילוק בין קלף לארז והשיב דאין סברא לחלק בין ארז לקלף ושהוא נוהג כאשר ראה מרביתו וכאשר פשט המנהג בכל ישראל לכוון המזוזה בקלף או ליתנה בארז המיוחד לה ולקבעה במסמרים ואין חשש משום חציצה לא מיבעיא לשיטת הרשב"א והר"ן והריב"ש המובאים באנרח חיים סי' ז"ך דדוקא היכא דאיכא בקרא יתורא לגלות על חציצה הוא דקפדינן והכא ליכא יתורא אלא אפילו לדעת הרא"ש

וְסִיעָתוֹ דְּבִתְפִילִין פּוֹסְלֵת חֲצִיצָה בְּמִזְוָה מוֹדִים מְשׁוּם דְּמִפְרָשִׁין מְאִי דְכְּתִיב עַל מְזוּזוֹת בֵּיתָה דְעַל בְּסֻמוֹף הוּא וְהִכְרִיחַ דְעַל מְזוּזוֹת דְכְּתִיב בְּקִרְא אֵין הַכְּנָנָה עַל מְזוּזוֹת מִמָּשׁ שְׁהָרִי פּוֹתְבֵן עַל הַקְּלָף וְלֹא עַל הַמְּזוּזָה וּבְהִכְרַח לֹא מְרַחֵם לֹא אֶתְמָא לְפִסְלָה חֲצִיצָה אֶלְא עַל בְּסֻמוֹף וְעוֹד כִּינֵן שְׁקוּבְעִים אוֹתָם בְּמִסְמְרִים הָנִי חִיבּוּר וְקָרִינֵן בֵּיהּ שְׁפִיר וְכַתְבָּתָם עַל מְזוּזוֹת כִּינֵן שְׁחַבְרָם כְּגוּפוֹ דְּמִי כְּדָאֲמַרִּין בְּסֻנְפָּה דָּף ל"ז ע"א וְעוֹד דְּכִי הִיכִי דְאֲמַרִּין דְּכָל שְׁהוּא לְנֵאוֹתוֹ אֵינוֹ חוֹצֵץ הִכִי נְמִי כָּל שְׁעוֹשִׁים לְחֻזְקָה אֵינוֹ חוֹצֵץ: פְּלָל קל"ח) חִיּוּשֵׁין לְמִיתָה אוֹ לֹא חִיּוּשֵׁין הוּא מְחַלְקֵת בְּש"ס וְנֶאֱמָרוּ בְּזָה כְּפָה חִילּוּקִים קִבְּצָם כְּעֵמִיר הָרַב כְּסָף גְּבַחַר בְּכָלֵל ס"ג כְּדָרְכּוֹ בְּקוֹדֶשׁ וְשֵׁם אֶתְהּ מוֹצֵא מַה שְׁכַתְבוּ הַקְּדַמוֹנִים לְחֻלְק בֵּין זְמַן מוּעֵט לְזְמַן מְרֻבָּה דְלְזְמַן מוּעֵט לֹא חִיּוּשֵׁין לְמִיתָה וְהַגְּאוּן חָכָם צָבִי בְּסִי ק"ז הִבִּיא מַה שְׁכַתְבוּ הַתּוֹסְפוֹת לְחֻלְק בֵּין זְמַן הָרַבָּה לְזְמַן מוּעֵט וְכַתְבּ דִּישׁ מְקוּם עֵיוֹן בְּדַבְרֵי הַרְמַב"ם בְּהַלְכוֹת תְּרוּמוֹת רִישׁ פָּרָק תְּשִׁיעֵי עִם מַה שְׁכַתְבּ בְּהַלְכוֹת עֲבוּדַת יוֹם הַכִּפּוּרִים שְׁפָסַק דְּלֹא כַר' יְאֻנְדָּה דְאֲמַר אֶף אֲשֶׁה אַחֲרַת מְתַקְנִין לוֹ וְכוּ' עי"ש גַּם הָרַב פֶּתַח הַדְּבִיר בַּח"ג ס' ר"ן הָאָרִיף בְּזָה וְעֵינֵן לְהָרַב מְגוֹן אַבְרָהָם בְּסִי תַקְס"ח ס"ק י"ג אֶף הוּא הִנֵּה מְתַקְנֵין שְׁיֵשׁ לְחֻלְק בֵּין זְמַן מְרֻבָּה לְזְמַן מוּעֵט וְהָאָרִיף קִצַּת בְּזָה הַגְּאוּן יְשׁוּעוֹת יַעֲקֹב בְּרִישׁ ס' תַקְס"ח: הֵן אֶמֶת דְּמַדְבְּרֵי הָרַב טוֹרֵי זָהָב בְּסִי תַקְנ"א ס"ק י"ז גְּרָאָה שְׁסוּבֵר וְשֵׁם לְזְמַן מוּעֵט חִיּוּשֵׁין לְשִׁמָּא יְמוֹת שְׁכַתְבּ דְּמוֹתָר לֹא מְרַחֵם בְּבִין הַמְּצָרִים מְחַשֵּׁשׁ שְׁמָא יְמוֹת וּמִשְׁמַע דְאֶף בְּיוֹם עָרַב תְּשַׁעָּה בְּאָב מִתִּיר מִטַּעַם זֶה אֶף דְאֵינוֹ אֶלְא יוֹם אוֹ יוֹמִים וְהִבִּיא רָאָה לְדַבְרֵי מַמָּה דְאֵיתָא בְּסִי תַקְמ"ט דְּמוֹתָר לְכַתּוּב מַעֲשֶׂה בֵּית דִּין בְּחוּל הַמוּעֵד מְשׁוּם חֲשֵׁשׁ מִיתָה וְכוּ' עי"ש וְיֵשׁ לְדַחוֹת דְּכִינֵן דְּבִקְמִים הָרֵאוּשׁוֹנִים שְׁיִיף לְחוּשׁ שְׁמָא יְמוֹת לְפִי שְׁהוּא זְמַן מְרֻבָּה אֵין לְחֻלְק בְּדַבְרָה וְגַם בְּיוֹם הָאֲחֵרוֹן שְׁהוּא זְמַן מוּעֵט וְעֵינֵן לְעֵיל בְּמַעְרַכַת הַזֵּי"ן אוֹת כ"ד (בד"ה אֶף בְּזֹאת) אֲמַרִּין כֵּן וְהַגְּאוּן מַחְנֶה אֲפָרִים בְּגִימּוּקֵי עַל הַרְמַב"ם בְּפָרָק שְׁלִישִׁי מֵהַלְכוֹת מַעֲשֵׂר שְׁנֵי דִין ח' תְּמָה עַל מְרוֹן כְּסָף מְשֻׁנָּה שֵׁם מַהָּ דְקִימָא לֵן דְּלֹא חִיּוּשֵׁין לְמִיתָה בְּזְמַן מוּעֵט גַּם הַגְּאוּן שְׁעַר הַמְּלָךְ בְּפָרָק ד' מֵהַלְכוֹת סוּכָּה שְׁקִיל וְטָרִי בְּדַעַת הַרְמַב"ם בְּזָה וּמוֹפֵת דּוֹרְנוֹ הַגְּאוּן מוֹהֲרֵי"ץ אֶלְחָנֵן יצ"ו בְּשׁו"ת עֵינֵן יִצְחָק חֻלְק יו"ד ס' כ"ד בְּאוֹת ב' כְּתַב לְהוֹכִיחַ שְׁדַעַת הַרְמַב"ם דְּלְזְמַן מוּעֵט לֹא חִיּוּשֵׁין לְמִיתָה וְהוּא שְׁבֵאוֹה"ז ס' קמ"ג ס"ב בְּבֵית שְׁמוּאֵל סק"ד כְּתַב בְּשֵׁם הַרְמַב"ם דְּכָל שְׁבִינְדָּה אֶפִּילוּ בְּקוּם עֲשֶׂה לֹא חִיּוּשֵׁין שְׁתַּעֲבָרוּ וּמוֹתְרַת לְהַנְשֵׂא אִם כֵּן מוּכַח דְּלֹא חִיּוּשֵׁין לְמִיתָה דָּאִם לֹא כֵּן אֶפְתִּי תִקְשִׁי דְנִיחוּשׁ שְׁמָא תְּמוֹת וְלֹא יְתַקְנִים הַתְּנָאֵי עַל יְדֵי אֲוֹנָס וְעַבְרָה לְמַפְרַע עַל אִסּוּר אֲשֶׁת אִישׁ דְאֶף כְּשֵׁלֵא יְתַקְנִים הַתְּנָאֵי מַחְמַת אֲוֹנָס הַגֵּט בְּטַל לְמַפְרַע מְשׁוּם דְאֲוֹנָס רַחֲמָנָא פְּטָרִיהּ אֲמַרִּין רַחֲמָנָא חִיּוּבִיהּ לְאִידָּהּ לֹא אֲמַרִּין כְּמוֹ שְׁכַתְבּ הַש"ף בַּח"מ ס' כ"א וְכוּ' וְכַתְבּ שְׁכֵן שִׁיטַת רֹב הַפּוֹסְקִים דְּלֹא חִיּוּשֵׁין לְמִיתָה בְּזְמַן מוּעֵט וְעֵי"ש בְּאוֹת ג' דְלְדַעַת קִצַּת פּוֹסְקִים חִיּוּשֵׁין לְמִיתָה בְּזְמַן מוּעֵט בְּמְקוּם חֲשֵׁשׁ אִסּוּר וּבְשִׁיעוֹר זְמַן מוּעֵט רְשָׁמֵי בְּמַעְרַכַת הַזֵּי"ן אוֹת כ"ד: וְרֵאִיתִי בְּסִפְרָא מְשִׁיב דְּבַר לְהַגְּאוּן נְצִי"ב שְׁנֹדְפָס מְחַדֵּשׁ שְׁכַתְבּ בְּסוּף ס' מ"א בְּשֵׁם הַרְה"ג אַבְד"ק רֵאזִינֵאֵי (אֶת שְׁמוֹ לֹא הַזְכִּיר) שְׁחַקֵּר עַל בְּנֵי הַכְּפָרִים שְׁקוּרִין הַמְּגִילָה בְּיוֹם הַכְּנִיסָה אִם יְכוּלִים לְאַחַר קְרִיאַתָּה לְיוֹם אַרְבַּעָה עָשָׂר וְכַתְבּ בְּשֵׁמוֹ שְׁדַעַתוֹ דְאִסּוּר לְאַחַר שְׁיֵשׁ לְחוּשׁ שְׁמָא יְמוֹת וְעַל זֶה הַשִּׁיב הָרַב הַמְּחַבֵּר וְז"ל אֵין לְהָאָרִיף בְּזָה וְרַק לְדִינָא כְּבָר כְּתַבְתִּי בְּפִשְׁטוֹת שְׁיִכּוֹל לְאַחַר וְהוּא מִן הַמְּוֹבָחַר לְקִרוֹת בְּצִיבּוּר כָּל הַיּוֹתֵר וְלֹא שְׁיִיף בְּזָה מְשׁוּם

מצנה שבאה לידך וכו' משום דביום י"ד עושה המצנה יותר פתיקונה ולא מצינו חשש שמא ימות אלא באופן שמא ימות פלוני ונמצא חסי מקולקל אבל שמא ימות הוא עצמו אין חשש כלל שהרי עשה פדין שמן הדין הוא להמתין עד יום י"ד ואם מת בתוך כך הרי עתה נעשה חפשי מן המצות ופטור ולא מצינו חשש שמא ימות אלא בשבת דף קנ"ג לענן תשובה על מה שחטא כבר וישוב היום שמא ימות למחר ואם ימות הרי עוות ולא יכול לתקן עוד מה שאין כן במצות שעליו לעשות ואם מת נפטר ואין עליו פלוס עד כאן לשונו: והנה מה שכתב הגאבד"ק מראזניאיי שאסור להם לאחר עד יום י"ד משום חשש מיתה והגאון המחבר שתיק ליה בזה מדברי שניהם נלמוד דחיישי למיתה אף בימים מועטים אף אם יום או יומים או שלוש ימים (שהוא הזמן שבין תקנת בני הפפרים ליום ארבעה עשר) ועמהם הסליחה דמסורת בידינו דבזמן מועט לא חיישינו למיתה ומתבאר מדברי רבינו התרומת הדשן בס"ל"ה (גבי ברפת הלכנה) דפחות משבועה ימים חשיב זמן מועט ועיין במה שרשמתי בענין זה לעיל במערכת הזי"ן אות כ"ד בס"ד.

גם במה שכתב הרב המחבר דליכא משום שיהוי מצנה פשמשה אותה כדי לעשותה מן המוכח יש לפקפק בזה עיין במה שהבאתי במערכת הזי"ן אות א' ולפי מה שכתב הרשב"א בחידושיו לגטין דף כ"ח הביא דבריו הרב פס"ק נבחר בכלל ס"ג אות ד' בהא דאמרינו האומר לאשה הרי זה גיטך שעה אחת קודם מיתתי דאסורה לאכול בתרומה מיד שמא ימות אינו אלא מדרבנן משמע דמדאורייתא לא חיישינו שמא ימות יתכן דבמקרא מגילה שאינה מצוה דאורייתא לא חיישינו שמא ימות אלא שלפי מה שכתב שם דמדברי הרא"ש בקידושין דף מ"ה משמע דהוי דאורייתא יתכן דגם במקרא מגילה חיישינו מדרבנן ומכל מקום לזמן מועט יום או יומים ובדבר כזה שאין בו חשש איסור נראה דלא שייך לומר דאסור לאחר משום חשש איסור: ומה שכתב דלא מצינו חשש שמא ימות אלא באופן שמא ימות פלוני ונמצא חסי מקולקל יש להעיר לכאורה מהא דאמרינו בריש גדרים דף ג' ע"ב בל תאחר דנזירות היכי משפחת ליה פינן דאמר הריני נזיר הוי נזיר אכל קם ליה בבל יאכל באומר לכשארצה אהא נזיר ואי אמר לכשארצה ליכא בל תאחר אמר רבא כגון דאמר לא אפטר מן העולם עד שאהא נזיר דמההיא שתא הנה ליה נזיר מידי דהנה אומר לאשתו הרי זה גיטך שעה אחת קודם מיתתי דאסורה לאכול בתרומה מיד אלמא אמרינו כל שעמא דילמא מייית הכי נמי לאתפר הוי נזיר דאמרינו דילמא השתא מייית (עי"ש בדברי הרא"ש דאפילו מאן דפליג דלא חיישינו שמא ימות הכא דלזמן מרובה דלימי נזירות חיישינו וכו' פלומר דהכא דהחששא היא שמא ימות בתיך שלשים יום דנמצא דלא קיים נדרו לכולי עלמא חיישינו עיין במשנה למלך בהלכות מעשר שני פרק ג' הלכה ח') הרי דגם לחוש שמא ימות הוא עצמו חיישינו ולזה יש ליישב דהא נמי דמי לההיא דאמרינו לענין תשובת ישוב היום שמא ימות למחר שהביא הרב בסוף דבריו: אמנם הא קשיא לי דמתוך השקלא וטריא שברבני האחרונים בא"ח סי' צ' נראה שמתבאר דגם לשמא ימות הוא עצמו חיישינו ולא שמייעא להו מה שחידש הגאון המחבר והוא על מה שנשאל הרדב"ז במי שחבוש בבית האסורים ונתן לו שר בית הסנהר רשות לצאת יום לשנה כדי להתפלל בצבור איזה יום יבחר לו לצאת שדעת הרדב"ז שאין לו לברר שום יום אלא יומא קמא דאתי לידיה חייב לצאת ולהתפלל דשהוי מצנה לא משהינו והגאון חכם צבי הקשה עליו מבעיא דמנחות גבי תדיר ומקודש

ורבני האחרונים השיבו על זה דההיא דמנחות שאני דצבור הם העוסקים במעשה הקרבנות ואין צבור מתים אבל גבי יחיד חיישינן שפא ימות עיין בבאר היטב שם בסקי"א מדברי פולקם אנו למדים דאף לשפא ימות הוא עצמו חיישינן ולדברי הרב המחבר לא היה לנו לחוש לזה אלא היה לנו לומר שישמתינן עד יום קדוש ומצוינן כדי לעשות פתקנה ביותר ואם ימות קודם לזה הרי הוא חפשי מהמצות: והרב טורי זקב בס' תקנ"א ס"ק י"ז (על מה שכתב הרמ"א דפרי שלא ימצא אחר תשעה באב מותר לאוכלו בבין המצרים) פתב וז"ל וכן בפרי שלא ימצא וכו' נראה דמטעם זה יש להתיר בכל יום שביין המצרים דשפא ימות האדם קודם שקייים מצוה זו ושמעתי סברא זו בשם הרב מוהר"ר יוסף פ"ץ מקראקא ויש ראיה לזה ממה שכתבו התוס' פ"ק אלו מגלחין הביאה ב"י בס' תקמ"ט דשרי לכתוב כל דבר השייך לב"ד בחול המועד דהוי דבר האבוד פן ימות הנזות או העדים או ב"ד וכו' ואם בצורכי הגוף הקילו בסברא זו בצרכי גבוהה לעשות ברכה במקל שפן שמחשש זה ימהר לקיים כל זמן שיוכל לקיים עכ"ל הגה רואה דמדמי החששות אהדדי ומדחיישינן שפא ימות אחר ויהיה חסי מקולקל יליף לחוש לשפא ימות הוא עצמו ולפי דברי הרב המחבר היה לנו לומר שלא יברך בבין המצרים פינן שהדין נותן מחמת המנהג שאין לברך שהחיינו באותן הימים ואם הוא ימות הרי הוא פטור ואף אם נאמר לחלק בזה דכיון דמה שאין מברכין לא מן הדין הוא דמצד הדין יכול לברך משום הכי שרי ליה לברך מפני חשש כל דהו מה שאין פן בדבר שהמניעה היא מצד הדין פגון לעשות המצוה פתקנה ביותר אין לנו לחוש לשפא ימות הוא עצמו מפל מקום ממה שהביא הרב ט"ז ראיה מדין פתיבה בחול המועד שהוא חשש שפא ימות אחר ויקולקל חסי לגדונו שהוא חשש שפא ימות הוא עצמו משמע לי הדל שלדעתו אין חילוק בזה וכי היכי דחיישינן שפא ימות אחר הכי נמי חיישינן שפא ימות הוא עצמו: גם מדברי הגאון פתב סופר בחלק יו"ד סי' ק"ה מתבאר דכי אמור רבנן דלזמן מרובה חיישינן למיתה הוא גם למיתת עצמו והוא שנשאל במי שגדר מלאכול פירות שבעה ימים קודם מותו דחשיב זה זמן מרובה (לדעת הרב השואל) ואם פן אסור לאכול מיד מחשש שפא ימות דלזמן מרובה לכולי עלמא חיישינן שפא ימות האם מותר לו עתה להתיר גדרו או נימא דאין מתירין הגדר עד שיחול ושפא לא ימות ולא חל הגדר והגאון המחבר פתב לו דאינו פשוט דשבעה ימים חשיב זמן מרובה וכו' והעמיד הספק באם גדר מלאכול שלשים יום לפני מותו שהוא זמן מרובה וכתב לפשוט ספק זה ע"ש הרי דכשאמרו דחיישינן שפא ימות היינו גם לגבי עצמו שלא פמו שפא ימות מדברי הגאון משיב דבר שכתב שלא מצינו שיש לחוש שימות הוא עצמו: פלל לק"ט) חזקה על להבא פתב בשו"ת עין יצחק להגאון מקאונא יצ"ו בחלק א"ח סי' כ"ח אות ח"י שפספרו באר יצחק באהע"ז סי' א' ענף ד' פתב לדון הרבה בענין חזקה על להבא וכן יש להעיר בהרשב"א המובא בר"ן גדרים דף פ"ה ע"א (בד"ה ומהא שמעינן) שכתב דלא חיישינן דילמא מיתשל ומיתהני מדידה משום דלא חיישינן לזה אלמא דאף במה דהנה לנו לדון על להבא סמכינן אחזקה וכן במה שכתבו התוספות בבבא בתרא דף קי"ד ד"ה גיחוש ומיהו בקונטרס פירש דהכי פריה וכו' ואין נראה לר"י וכו' דיש לומר דכוננת רש"י היא דאף דכל זמן דלא חזר לא חיישינן שפא חזר עם כל זה על להבא חיישינן שפא יחזור וכן יש לומר דזו פונת התוספות בגיטין דף י"ז ד"ה זנות שכתב דטפי איכא למיחש לשפא

תזנה מלשמה זינתה וכו' ויש לעיין במאי דאמרינו בנדה דף ס"ז ע"ב דמן התורה ואחר
תטהר אבל אסרו חכמים לטבול ביום שביעי שלא תבא לידי ספק וכו' עי"ש בתוס' ד"ה
אבל דאף דמשמיש אסור רק מדרבנן וכדאיתא בב"י יו"ד סי' קצ"ג בשם הרשב"א אלמא
דמן התורה מותרת בתשמיש משום דלא תיזשינו שמה תראה ומוכח דמהני תזקה בלהבא
ויש לדון לפי מה שפיתבו בתוספות בנדה דף כ"ט ד"ה ר"ש דלרבנן דרבי שמעון הדין
דאסור מן התורה לשמש ביום ז' ולר' שמעון אינו אסור רק מדרבנן דיש לומר דבהא
פליגי דלרבנן תזקה לא מהני בלהבא ולר' שמעון מהני תזקה אף בלהבא לכן אינו אסור
רק מדרבנן שמה תראה ותסתור: (פ"ל ק"מ) חנופה מה שנושפתרב המנהג בדורינו
להפליג ולהרבות בתוארים הרב.

הגאון המפורסם הגאון הגדול. הגאון האמתי.

וכיוצא זה כמה אשר שומה בלבי כי לא נכון הדבר ויש בזה משום חשש חנופה ולא
איסתייעא מלתא לעמוד על הפרק פרק זה בורר דין זה אם יש לחוש בזה או לא ונדרכי
היה לצמצם בתוארים בכל מאי דאפשר ולא לכתוב תואר הגאון זולת לגדולים
המפורסמים בדורנו יחיו.

אף ראיתי במכתב לחזקיא מאת רב אחד מידידי יצ"ו עצה טובה קמשמע לן לכתוב
תואר גאון לכל אשר בשם רב יכונה פי העדר תואר זה נחשב להעדר כבוד בדורינו גם
ידידי הגאון הנפלא אבד"ק שאנויל מח"ס היקר זכר יהוסף (ועוד) יצ"ו כתב לי על רב
אחד אשר הגאון הנ"ל יצ"ו כתב לו (בתשובה ששלח לו על שאלתו) תואר הרב וכו'
ויקשה דפיס תשובתו ראה שהמיר תואר הרב וכו' בתואר הגאון וכו' ושהתנצל לפניו כי
היה מוכרח לזה שלילא זאת יאמרו הבריות שלא נחשב בעיניו ובדידי הנה עובדא שרב
אחד יצ"ו שלח לי איזה חידושי תורתו ובהודיעי אליו כי לא היה לי פנאי לעיין בהם
כתב לי שפבר הבין שלא מצאו דבריו חן בעיני ממה שלא תארתיו בתואר הגאון כמו
שמתאר אותו גדול מפורסם בדורנו יצ"ו ומאז בטלתי דעתי ורצוני מפני דעת ופצת ידידי
הרב המייעץ הנ"ל ואתנהג להשתמש בתואר הגאון לרבנים רבים יחיו פי אחרי שמצאה
הקפידה מקום לנוח חששני מחטאת להאדיב את לבכם חלילה וגם משום והייתם נקיים
לבל יחשדוני לרמות רוחא זולת לקדושים אשר בארץ רבנים גאונים אשר כבר הם
בעלמא דקשוט בהזכירם לברכה כמה שכתבו בספריהם הקדושים לא דקדקתי מאז וגם
עתה לתארם בתואר גאון פראוי להם באמת ופעם כתבתי עליהם הרב ופעם הגאון
ובאינהו מקומן לא זה ולא זה כי אם בשם ספרו הט"ז הש"ף הפר"ח המג"א וכיוצא פי
גדולים צדיקים במיתתם ובריא לי שלא יעלה שום טינא בלבם על זה חלילה לא כן
החיים אשר הם חיים ויחיו לאורך ימים ושנים מי יוכל לירד לדעת כל אחד ואחד אם
הוא מהנקדנין התופסים על כף או לא ופעם אחת נכשלתי וכתבתי תואר גאון לאחד
שלא היה ראוי לזה פי דברי מכתבו (שמזנומן להדפיס חבורו ושלח הרבה מחידושי
בכמה עניינים) בצירוף תעודת רב גאון מידידי יצ"ו והוא אבד"ק בעיר האיש שהוא
הטעוני והאיש שהוא בהיותו שש ומתפאר ומראה מכתבי אליו כמה נתפרסם הדבר
וכתב לי גאון אחד מידידי יצ"ו פי היה זה לפלא בעיני שלמים וכן רבים וכו' אז עלה
בדעתי לשוב לדרכי הראשון שלא להפריז בתוארים אף גם זאת לגדור בעדי שלא לכתוב

תנאור גאון לשום אדם כלל ובמכתבי לידידי הגאון מוהר"ר שלמה פריינדעש אבד"ק ליאדי מח"ס פנים חמד יצ"ו הודעתי לו צערי ואשר עלה בדעתי וכתב לי בלשון זה אודות דעת כ"ת הי"ו שלא לכתוב על פנולם בפאת השדי רק תנאור הרב לדעתי הקטנה לא יקפידו ח"ו על זה הגאונים האמיתיים יחיו ובפרט כי ידוע לכולם וכו' בנדאי פנולם ידונו לזכות בזה וידינו כל מעשיו לשם שמים וד"ל עכ"ל יצ"ו.

ושאלתי בעצת ידידי הגאון הגדול זכר יהוסף יצ"ו במכתבי אליו בזה הלשון עתה עולה בדעתי לגדור שלא לכתוב בקונטרס בהביאי דברי איזה רב מרבני דורנו יצ"ו תנאור גאון אף להגדולים המפורסמים כבוד גאון שיחל"א רק לכתוב הרב אבד"ק פלוני (ותורתו תכריז עליו ותרופותו ובקיאיותו בדברים שבכתב הן הן עדיו) אף חששני מחטאת פן אהיה פפוגם וממעט בכבוד רבנן קדישי יצ"ו לולא גדר זה אי אפשר לומר ונקה ומי יודע כמה וכמה רשומים בקונטרסי בתנאור שאינו הנלמתם וכשלא נתת עברת על כל תוסף (תגרע) ולא עשית מעשה וכו' וטוב העדר הטוב וכו' נא אדוני ידיעוני דעתו הקדושה בזה ולחסד רב יחשב: ואלה דברי תשובתו בנוגע לזה נידון התוארים מה שדורש בעצתי אם שלא להדפיס שום תנאור גם להראויים לזה אין לזה דמיון ממחלוקת ר"א ור"י כשנתת עברת על כל תגרע ולא עשית מעשה דאטו בשביל שנכשל לעבוד בהעדר ידיעה על כל תוסף באברך מאן דהוא יפגום בכבוד כל גדולי הדור ואשר אם יעשה פן בדפוס ולא במכתבו אליהם ביחוד יהיה גם פן תרתי דסתרי וגם הגרע"ק איגר ז"ל בזקנותו בתשובתו לא ניסה רק להפחית התוארים ממה שהיה כותב וגם בזה לא עלתה בידו ובפרט בזמנינו אשר גדולי התורה מועטים ואם יזלזל בכבוד תורתם יגרם יותר ויותר לזות שפתיים ובכלל די רק להזהר במה שהוא באפשרי ולא להביט בזה על תהליכות וכו' אלו דברי הגאון אבד"ק שאנויל יצ"ו: והנה עתה השגתי שו"ת מעשה איש להרב הגאון יש"א ברכה ראשון לציון יצ"ו וראיתי שם בחלק ח"מ סי' י"ד הן לא הובא שאלה תשובה מהרב שלום הדאיה יצ"ו על מה שנשאל במה שנהגו לתאר תוארים גדולים שלדעת השואל יש איסור משום ולא תחניפו וכו' והיתה תשובתו שאם מתארים בתנאור יותר מדאי לעין כל הא נדאי מחזי כשיקרא אבל לתאר בתוארים גדולים לאיש שאינו מפיר היטב ויוכל להיות שהוא ראוי לאותם התוארים אין בזה חשש (פן הבנתי בכונתו ויש לפקפק הרבה בדבריו כאשר יראה הרוואה שם) והרב המחבר יצ"ו כתב בתשובתו לאמר ראיתי דבריו טובים ונכוחים מהיכא תיתי שיקרא זה בשם חנופה לאדם שראוי לנהוג בו כבוד ומוסיפים על כבודו הראוי לו ואינו רואה שום צד חנופה כי אם לאיש רע מעללים אשר מנעו ה' מכבוד ומכבדים אותו ואף על מה שחשש המשיב הנ"ל משום מחזי כשיקרא כתב דאין לחוש והביא על זה פלוגתא דב"ש ובית הלל בכתובות דף י"ז ע"א פיצד מרקדין לפני הפלה דאמרו ב"ה פלה נאה וחסודה מפאן אמרו חכמים שתהא דעתו של אדם מעורבת עם הבריות לעשות לכל איש פרצונו וכתבו התוספות דלב"ש אין להם לחכמים לתמן להזקק לדברי שקר מפלל דלב"ה יש לחכמים לתמן בכי האי גוונא וקיימא לן בסי' ס"ה כב"ה ונשא ונתן בדברי הרב הפרישה שם וכתב שבשיטה מקובצת שם הביא שני פירושים בהא דתהא דעתו מעורבת עם הבריות.

א) שחייב לשבח את הבריות אף שאין השבח בהם. ב) שתהא דעתו נוחה עם הבריות כדי שיקלסו אותו פנולם אף שאינו הגון כל כך כמו שמקלסין הפלה אף שאינה הגונה

כָּל כֹּהֵן וְלָמַד מִזֶּה דְהוּא הַדִּין שֶׁמוֹתֵר לְהוֹסִיף בְּתוֹנָא חֲבָרוּ אִף שְׂאִינוּ כְּדָא לְכֹהֵן וְאִי בְּזֵה מִשׁוּם חֲנוּפָה וְשִׁקָּר וּבִשְׂבָחֵי הָאָרֶץ כְּתוּב שֶׁהֵיךְ מְכַבֵּד לְחַכְמֵי אֶחָד אִף שְׂלֵא הֵיךְ רְאוּי לְכֹהֵן וְאָמַר לְתַלְמִידָיו שֶׁהֵיךְ עוֹשֶׂה כֵּן לַעֲשׂוֹת לוֹ נַחַת רוּחַ שֶׁהֵיךְ מִשְׁתַּעֲשַׁע בְּזֵה וְלֹא חֲשַׁשׁ לְחֲנוּפָה כְּלָל אֲלֵא שְׂיֵשׁ אֲזַנְהֵרָה רַבָּה שְׂלֵא יִרְדּוּף אַחַר הַתּוֹאֲרִים כְּדַכְתְּבוּ בִּס' גְּנֹזֵי חַיִּים סִי' ז"ך ס"ק ט"ו וּבְסִפּוֹר אֲגָרַת אֲלֵיהּ עוֹנֵשׁ הַרְוֹדָף אַחַר זֶה וְעַיִן לְהַרְבּ מוֹהַרלֵנ"ח בְּסוּף סִי' ק"א ד' קכ"ה ע"ב שֶׁכְּתוּב שְׂלֵא יִתְאַוְהוּ וְכו' אֲבָל לְהַפּוֹתוֹב וּמִתְאַר לְחַכְמֵי יוֹתֵר מִן הָרְאוּי אִין חֲשַׁשׁ חֲנוּפָה וְלֹא שִׁקָּר וּגְמָרָא גְמָרִינוּ מֵהֵיכָא דְכְּתוּבוֹת שְׂיֻכַל לְשַׁבַּח אִף שְׂאִינוּ כְּדָאֵי אֵלּוּ תוֹרָף דְב"ק: גַּם בְּסִפּוֹר אֲבוֹת הָרֵאֵשׁ ח"ג בְּקוֹנְטְרִיס נֶפֶשׁ הֵיכָּה בְּמַעֲרַכַת הַשִּׁי"ן ד' קל"ג ע"א אוֹת ד' רְאִיתִי שֶׁכְּתוּב הָרַב וְנ"ל שֶׁבַח אִין לְגִזּוֹת לְמִשְׁבַּח שֶׁמִּשְׁבַּח בְּתוֹאֲרִים שְׂאִין לוֹ שֶׁכֵּן עֲמָא דְבַר וְעַיִן בִּיְלִקוּט פְּרִישַׁת בְּשַׁלַּח רַמְזוֹ רמ"ב ד' קכ"ה ע"א בְּפִסּוּק אֲשִׁירָה לֵה' דְּבַרֵי הַיְלִקוּט הֵם שְׁנוֹהֵג שְׁבַע עוֹלָם לְקַלֵּס אֵת הַמִּלָּה אִף בְּמָה שְׂאִין בּוֹ שְׂאֵם הוּא עֲנֵי מְקַלְסִין אוֹתוֹ שֶׁהוּא עֲשִׂיר וְאֵם חֲלָשׁ הוּא אוֹמְרִים עֲלֵיו שֶׁהוּא גְבוּר וְכֵן כְּפִיּוּצָא לְזֵה וְהָרַב יצ"ו יְלִיף הַדִּיוּט מִמִּלָּה וְאִינוּ מְוַכְרַח (וְעַיִן לְקַמְזוֹ בְּמַעֲרַכַת הַפ"ף כְּלָל זק"ן מֵהַ שְׁנַשְׁמַט מִכָּאן): כְּלָל קמ"א חֲתוּן הַדֵּר בְּבֵית חֲמִיּוֹ דְאִמְרִינוּ בַּפ"ק דְּקִידוּשֵׁין ד' י"ב ע"ב דְּרַב מְנַגִּיד אֲחַתְנָא דְדִינְרֵי חֲמוּהֵי וְנִהְרְדְעֵי אִמְרֵי דְלָא מְנַגִּיד רַב אֵהָא וְכְתוּבוֹ שֶׁם הַתּוֹס' (בְּד"ה בְּכוּלְהוּ) דַּע"ז סוּמְכִין חֲתָנִים הַדְרִים בְּבֵית חֲמִיָּהּ וְעוֹד הוֹסִיפוּ דָּאִף לְמ"ד דְּמְנַגִּיד מ"מ בּוֹזֵה"ז דְּמוּכַח דְּמִשׁוּם טוֹבַת הַנְּאִה הוּא שְׁדָרִים לִית לֵן בַּהּ וְהָרֵא"ש בִּסִי' י"ח כְּתוּב כְּתוּבַת דְּבַרֵי הַתּוֹס' דְּסוּמְכִים אֲדַנְהֲרְדְעֵי דָּאֵהָ לָא מְנַגִּיד רַב וְצ"ל דְּסִבְרֵי דְמֵאֵי דְאִמְרִינוּ בְּמִס' בְּתָרָא ד' צ"ח ע"ב לָאו אֲרַח אֲרַעָא דְחַתְנָא לְמִיזְרַבְּי חֲמוּהֵי דְכְּתוּב בִּס' בֵּן סִרָא קַל מְסוּבִין חֲתוּן הַדֵּר בְּבֵית חֲמִיּוֹ אִינוּ אֲלֵא חֲסָרוּן דְרַף אֲרַץ אֲבָל אִין בְּזֵה אִיסוּר אֲמָנָם הַרְמָב"ם בְּפָרְק כ"א מֵהַלְכוֹת אִיסוּרֵי בִיָּאָה דִין ט"ו כְּתוּב אֲסָרוּ חֲכָמִים שְׂדִדוֹר בְּבֵית חֲמִיּוֹ שְׂזוֹ עֲזוֹת פְּנִים וְכְתוּב הַה"מ שֶׁם דְּמִפְקָנָא אִית לֵיהּ מֵהֵיכָא דְב"ב וְלִפִּי שְׂלֵא אִמְרוּ שֶׁם נִגִּידָא לָא כְּתוּב רַבִּינוּ מְרְדוּת עַל זֶה וְהַעוֹלָם שְׁדָרִים סוּמְכִין עַמ"ש הָרֵאֵב"ד דְּכְשִׁינְיָחַד לוֹ בֵּית לְמִשְׁכָּב שְׁפִיר דְמֵי וְסִיָּים דְאִין לְזֵה הַכְרַע בְּגְמָרָא וְלֹא יִדְעָתִי לְמָה לָא כְּתוּב דְהַעוֹלָם סוּמְכִים עַל מֵהַ שְׁמוּכַח שְׁדִירְתָּם הִיא לְטוֹבַת הַנְּאִה וְכַמ"ש הַתּוֹס' דָּאִף שְׁהַתּוֹס' כ"כ אֵהָהִיא דְרַב מְנַגִּיד וּמִשְׁמַע דְּמִשְׁנָה הֵהִיא דְקַל מְסוּבִין לָא חֲיִישֵׁי כְּלָל מִשׁוּם דְאִינוּ אֲלֵא מְנַהֵג דְרַף אֲרַץ וְאִין אִיסוּר בְּדָבָר מ"מ גַּם לְהַרְמָב"ם דְאִיכָּא בַּהּ אִיסוּרָא שְׂזוֹ עֲזוֹת פְּנִים כָּל שְׁמוּכַח הַדְבָר שְׂאִינוּ עוֹשֶׂה אֲלֵא מִשׁוּם טוֹבַת הַנְּאִה לִיכָּא מִשׁוּם עֲזוֹת פְּנִים.

וְהִנֵּה מְדַבְרֵי כָּל הַפּוֹסְקִים מִשְׁמַע דְּמֵאֵי דְמְנַגִּיד רַב הִיָּינוּ לְחֲתוּן הַדֵּר בְּבֵית חֲמִיּוֹ אַחַר הַנְּשִׁוּאִין אִף רָאָה זֶה חֲדָשׁ שְׂרֵאִיתִי לְהַרְבּ חִינָא וְחִסְדָּא בַח"ב ד' ר"ך ע"ב בְּשֵׁם שְׂיֻטָּה לָא נוֹדַע לְמֵי לְמִס' קִידוּשֵׁין שֶׁכְּתוּב דְעַל חַתְנָא דְדִינְרַי וְכו' דוֹקָא מִן הָאִירוּסִין אֲבָל מִן הַנְּשִׁוּאִין לִיכָּא חוֹצְפָא אֲלֵא דְלָאו שְׁפִיר עֲבִיד כְּדָאֵמַר בֵּן סִרָא קַל מְסוּבִין חֲתוּן הַדֵּר בְּבֵית חֲמִיּוֹ עַכ"ל וְאִי לָאו דְמִיְסְתְּפִינָא הֵייתִי אוֹמֵר שְׂזוֹ דַּעַת הַרְמָב"ם דַּמ"ש אֲסָרוּ חֲכָמִים וְכו' מִשׁוּם עֲזוֹת פְּנִים כְּנֻתוֹ לְהֵהִיא דְרַב מְנַגִּיד וְכו' דְבָהָא אִיכָּא חוֹצְפָא כַּמ"ש בְּשִׁיטָּה הַנְּ"ל דְאִילוּ מִשׁוּם הֵהִיא דְב"ב לָא מִשְׁמַע מְלִישְׁנָא דַּש"ס דְאִיכָּא אִיסוּרָא דְהָא לָאו דְרָפָא דְחַתְנָא לְמִיזְרַבְּי חֲמוּהֵי קְאָמְרִינוּ דְמִשְׁמַע דְאִינוּ אֲלֵא חֲסָרוּן דְרַף אֲרַץ וּמֵהַ שְׂלֵא כְּתוּב מְרְדוּת הוּא מִשׁוּם דְפּוֹסְק כְּנִהְרְדְעֵי דְאִמְרֵי דְלָא מְנַגִּיד רַב אֵהָא וְקִי"ל כְּנִהְרְדְעֵי מִשׁוּם דְבִשְׁל סוּפְרִים הַלָּף אַחַר הַמִּיקַל וְכַמ"ש הַתּוֹס' יְבָמוֹת ד' ב"ן וְהָרֵא"ש שֶׁם וּמ"ש מְרוֹן

הב"י באה"ע סי' כ"ו דאין מדברי הרא"ש בפ"ק דקידושין הכרע דס"ל דהלכה פנהרדעי דסומכין העולם קאמר וליה לא ס"ל פבר השיגוהו שזעלם ממנו דברי התוס' והרא"ש ביבמות וס"ל להרמב"ם דאף לנהרדעי מינגד הוא דלא מנגיד אבל איסורא מיהא איפא ולכן פתב אסרו חכמים וכו' שזו עזות פנים והיינו מן האירוסין ולפי זה יש סמך גדול למנהג העולם שדרים אחר הנישואין על דעת השיטה קדמונית והרמב"ם דליפא משום חוצפא אלא באירוסין ולזה באמת אין מנהג בשום מקום ואם ימצא מי שיידור מן האירוסין הוא עזות פנים ואין רוח הבריות נוטה הימנו וסוף בא לידי תקלה רח"ל (כמו שהבאתי בקונטרס אסיפת דינים במערכת חתן וכלה אות י"ד בד"ה ואנכי הדל) והרב חינוך וחסדא פתב דמלבד הטעם שכתבו התוס' סמך למנהג העולם משום דמוכח דמשום טובת הנאה הוא דעבדי יש טעם לפי יוקר השערים ואם ידור החתן בפני עצמו ההוצאות מרובות וכו' ונר לאחד נר למאה וכו' ואפשר שזה ג"כ פגנת התוס' שכתבו משום שאר הנאות וכו' עי"ש ועם שזה היה אפשר לתקן במה שיידור בבית אביו אבל הוא אליה וקוץ בה פלה בחומתה.

לכן מי שאי אפשר לו לדור בפני עצמו טב למיתב בבי חמויה. ועזב את אביו ואיש על מקומו יבא בשלום: מערכת טי"ת פלל א) טבילת בעלי קריין כדי לעסוק בתורה היא תקנת עזרא כמו שאמרו בבבא קמא ד' פ"ב ע"ב ומזה הקשה הרב מוהר"ץ הירש חיות בהגהותיו למסכת ברכות ד' ח"י ע"ב על מה שפירש רש"י גבי בניהו בין יהודע דנחת וטבל לקריו שהוא כדי לעסוק בתורה דבניהו קדים לעזרא ועדין לא היתה תקנה זו בימיו ובימי חרפי פתבתי דמפני קושיות זו הוכרחו רבותינו התוספות בב"ק לומר דבניהו טבל כדי לאכול חולין בטורה ולדעת רש"י פתבתי ליישב דבניהו נהג בעצמו כן ולא קבעה לדורות ואתא עזרא ותקנה לדורות שיהיו בעלי קריין טובלים לעסוק בתורה כמו שמצינו פינצא לזה בתוספות ישנים ד' כ"ח ע"ב (ד"ה צלותיה דאברהם) דאאע"ה היה מתפלל מנחה אלא שלא עשאה כלל לביתו ואתא יצחק אבינו ע"ה ותיקן לדורות וכיוצא לזה פתב הרב צ"ח בחידושיו לברכות ד' כ"ו גבי תפלות אבות תקנום או אנשי פנסת הגדולה תקנום כנגד תמידין במכתב לחזקיא ד' י"ג ע"ב ועתה רואה אני שפבר עמדו בקושיות זו על פירש"י הרבנים עפרא דארעא על דברי הרב ארעא דרבנן במהדורא בתרא אות צ"ב ויעיר און במערכה זו אות ז והעלו דהנכון לדעת רש"י דבניהו היה עושה כן דרף חומרא ומדת חסידות עי"ש: ומצאתי לגאון עזינו בספר העמק שאלה פפרשת מטות שאלתא קל"ז אות ב' שכתב ליישב בדרף זה תמיהת הגאון טורי אבן בחגיגה ד' ו' ע"א דמקשה הש"ס על שלא העלה אלקנה את שמואל לראות ברגל משום חינוף ותמה דהא חינוף מדרבנן ומנו"ר יצ"ו יישוב ואמר בדרף כלל דבכל מידי דרבנן נהגו מכבר גדולי דור דור אלא שהיה הדבר ברפיון ותלוי בדעת עצמם עד שבאו חז"ל וגזרו על כל ישראל חק ולא יעבור ומיישב בזה עוד כמה עניינים עי"ש דב"ק ורב אחד בדורנו יצ"ו במאמר הפל בחזקת סומין שבכה"ג החדש בחלק ד' השיב על הגאון מוהרצ"ח מדברי התוספות דבבא קמא ומדניל ידיה מישתלים שהוא משיג על כמה רבנים שלא ראו דברי מי שקדמום אף ממחברים שבזמנם אשר קרוב לומר שלא נתפשט אותו החיבור ולא היה לנגד עיני המושג עיין מה שכתבתי בקונטרס אסיפת דינים במערכת חתן וכלה אות ה' והוא לא ראה שפבר קדמוהו בהשגתו בספר מכתב לחזקיא

שְׁנֵדפס בְּשַׁנַּת תַּרְכּוּ עֵי"ש בַּד' י"ג ע"ב וּבְעֵיקָר תַּקַּנַּת עֲזָרָא אִם נִתְפָּשְׁטָה בְּכָל יִשְׂרָאֵל
הָאָרֶיזָה קִצַּת הָרַב נִחְמַד לְמַרְאָה בַּח"א ד' קי"ד עיי"ש: פְּלָל ב) טְבִילַת פְּלִים חֲדָשִׁים
הַנִּקְחִים מִן הַנְּכָרִים פֶּתַב הָרַב אֲרָעָא דְרַבְּנָן בָּאוֹת רַפ"ד דְּהִיא מְדַרְבְּנָן כְּמוֹ שֶׁפֶתַב
הָרַמְבַּ"ם בְּפָרְק י"ז מֵהֵלְכוֹת מְאָכְלוֹת אֲסוּרוֹת וּמְרַן חֵיד"א בְּמַעֲרָכָה זֹאת ה' פֶּתַב שְׁדַעַת
רוֹב הַפּוֹסְקִים שֶׁהִיא מְדַאוּרֵייתָא וְכֵן דַּעַת מְרַן בַּש"ע ס' ק"כ כְּמוֹ שֶׁבָּאָר הָרַב פְּרִי חֲדָשׁ
בַּסִּי' ק"כ סק"ז גַּם הָרַב שְׁלַחַן גְּבוּהָ בַּסִּי' תַּנ"א סק"כ בְּחֻלְק הָרֵאשׁוֹן (שְׁבַדָּף ל"ד ע"ב)
אוֹת ב' הַזְּפִיר מִחֲלוֹקֶת זֹאת דְּלֵהֲרַמְבַּ"ם הִיא מְדַרְבְּנָן וְהָרֵאב"ד וְהָרַמְבַּ"ן וְהָרַשְׁבַּ"א סְבָרִי
דְּהִיא מְדַאוּרֵייתָא וְאֶזְלִי בְּסַפִּיקָא וּבְבַעֲיָא דְלֹא אִיפְשִׁיטָא לְחוּמְרָא וְשָׁפֵן עֵיקָר לְדִינָא
מֵאַחַר שֶׁפֶן דַּעַת מְרַן כְּמוֹ שֶׁפֶתַב הָרַב פְּרִי חֲדָשׁ וְסִיִּים דְּמַכְּל מְקוּם מִיַּדִּי סָפֵק פְּלִגְוִתָּא לֹא
נִפְיָק וְאִם יֵשׁ עוֹד סָפֵק הֵוִי סָפֵק סָפֵקָא וְכו' עיי"ש וּמְרַן בְּכֶסֶף מִשְׁנָה וְהָרַב לְחַם מִשְׁנָה
בְּהֵלְכוֹת מְאָכְלוֹת אֲסוּרוֹת פָּרְק י"ז הֵלְכָה ד' פֶּתַבּוּ בְּשֵׁם הָרַשְׁבַּ"א בְּתַשׁוּבָה שֶׁהֵבִין בְּדַעַת
הָרַמְבַּ"ם דְּסוֹבֵר דְּטְבִילַת פְּלִים מְדַאוּרֵייתָא וְכַתְּבוּ מָה הַכְּרִיחוּ לְהָרַשְׁבַּ"א לְהֵבִין כֵּן בְּדַעַת
הָרַמְבַּ"ם מָה שְׁאִין נִרְאָה כֵּן מְלִשׁוֹנוֹ: אֲמַנְם הָרַב פְּרִי תִּנְאוֹר בַּסִּי' ק"כ פֶּתַב דְּטַעוֹת סוֹפֵר
הוּא בְּדַבְרֵי הָרַשְׁבַּ"א וְצ"ל זֹלַת הָרַמְבַּ"ם דְּסוֹבֵר דְּהִיא מְדַרְבְּנָן עיי"ש גַּם הָרַב מֵטָה
אֶהְרֵן בַּח"א דָּף קמ"ז ע"ד פֶּתַב בְּשֵׁם הָרַבְּנִים קַרְיַת סָפֵר וּכְנֻסַּת הַגְּדוּלָּה פְּרִי חֲדָשׁ דַּט"ס
הוּא בְּדַבְרֵי הָרַשְׁבַּ"א וְכו' וְשֶׁפְּשׁוּט שְׁדַעַת הָרַמְבַּ"ם דְּהִיא מְדַרְבְּנָן מְדַפְּסָא בְּעֵינָא דְּמִשְׁפַּנְתָּא
קוֹלָא וְאִין מִזְהָ הַכְּרַח גְּמוּר עֵינֵין בְּהַגְּהוֹת מִיַּמ' שֵׁם אוֹת חֵי"ת מ"ש בְּשֵׁם רֵאבִי"ה שְׁאִין
זֶה פֶּתִיקוֹ דְּאִיִּסוּרָא לְחוּמְרָא וְכו' וּבְמָה שֶׁהִסְבִּיר הָרַב חֲתַם סוֹפֵר בַּחֵיו"ד רַס"י קי"ד וְאִם
נִחְלָקוּ בְּדַעַת הָרַמְבַּ"ם עַל כָּל פְּנִיִּים דַּעַת הָרַמְבַּ"ן וְהָרֵאב"ד וְהָרַשְׁבַּ"א מְבוֹרֶרֶת דְּסְבָרִי
דְּהִיא מְדַאוּרֵייתָא כְּמוֹ שֶׁפֶתַבּוּ הָרַבְּנִים הַנִּזְ"ל וְכַתְּבוּ הָרַב מֵטָה אֶהְרֵן שֵׁם שֶׁפֶן גַּם דַּעַת
הָרִיטְבַּ"א בְּחֵידוּשָׁיו עיי"ש: וְהָרַב בֵּית חֲדָשׁ בַּסִּי' ק"כ סְעִיף ב' הֵבִין מְדַבְרֵי הַסְּמ"ק
שֶׁהִבִּיא מְרַן הַב"י שֵׁם שְׁסוֹבֵר דְּטְבִילָה זֹאת מְדַאוּרֵייתָא הִיא עיי"ש וּבְאַמַּת שֶׁפֶן מִתְבָּאָר
מְדַבְרֵי כְּמוֹ שֶׁיִּרְאָה הָרֹאֶה וּמְכַל זֶה תְּמִיָּה לִי עַל מָה שֶׁרְאִיתִי לְהַרְדֵּב"ז בְּתַשׁוּבוֹת
הַחֲדָשׁוֹת ס' ל"ד שֶׁנִּשְׁאַל בְּטְבִילַת גְּדָה שֶׁלֹּא בְּכּוֹנְנָה שֶׁנִּחְלָקוּ רַב וּר' יוֹחָנָן אִם גְּדָה
שֶׁנִּאֲנָסָה וְטְבִילָה טְהוּרָה לְבֵיתָהּ וְנִחְלָקוּ הַפּוֹסְקִים אִם הֵלְכָה כְּרַב דְּטְהוּרָה לְבֵיתָהּ אוֹ כַּר"י
דָּאָף לְבֵיתָהּ אִינָה טְהוּרָה וּבַד"ה וְהוּי יוֹדַע וְכו' פֶּתַב שְׁדַעַת הָר"ן לְהַקֵּל כְּהָרַמְבַּ"ם וְשֶׁפֶן
מִשְׁמַע מֵהָרַשְׁבַּ"א וְהָרֵאב"ד וְשֶׁפֶן פִּירֵשׁ ר"ח דְּקִיָּמָא לֹן כְּרַב וְכֵן פִּירֵשׁ ר"י וּפְסָק דְּמִי
שֶׁקְנָה פְּלִים חֲדָשִׁים וְנִפְלוּ לוֹ בְּמִים עֲלֵתָהּ לוֹ טְבִילָה וְסִיִּים עַל זֶה וּמִקְלָתָא דְּפִשְׁטָא הִיא
וְאִי לֹא דְּמִסְתַּפִּינָא אֲמִינָא דְּאִפִּילוּ רִי"ו מוֹדָה בְּהָא פִּינֹן דְּטְבִילַת פְּלִים חֲדָשִׁים לֹא
דְּאוּרֵייתָא הִיא מוֹדָה הוּא דְּלֹא בָּעוּ כְּפִנְנָה וְאָף עַל גַּב דְּיִלְפִינֵן לָהּ מְכַלִּי מְדִין אֲסַמְכָתָא
בְּעֻלְמָא הִיא וְכֵן פֶּתַב הָרַמְבַּ"ם בְּפָרְק ז' מֵהֵלְכוֹת מְאָכְלוֹת אֲסוּרוֹת עכ"ל: וְהוּא תִּימָה אִיךָ
נִקִּיט בְּפִשְׁטוֹת דְּטְבִילַת פְּלִים חֲדָשִׁים אִינָה אֵלָא מְדַרְבְּנָן וְהֵלָא לְדַעַת שְׁאָר הָרֵאשׁוֹנִים
הַנִּזְ"ל הִיא מְדַאוּרֵייתָא וְאָף דַּעַת הָרַמְבַּ"ם אִינוּ פְּשׁוּט דְּסוֹבֵר שֶׁהִיא מְדַרְבְּנָן וְהָרַשְׁבַּ"א
פֶּתַב דְּסוֹבֵר דְּהִיא מְדַאוּרֵייתָא וּמִשְׁמַע לִיהָ כֵּן מְדַכְּתַב הָרַמְבַּ"ם מִפִּי הַשְּׁמוּעָה לְמָדוּ אוֹ
מְדַכְּתַב מְדַבְרֵי סוֹפְרִים וְכו' כְּמוֹ שֶׁפֶתַבּוּ בְּכֶסֶף מִשְׁנָה וְלְחַם מִשְׁנָה הַנִּזְ"ל וְאִם עַל פִּי אִינָה
הַכְּרַח דַּעַתוֹ מְכַרַּעַת דְּהִיא מְדַרְבְּנָן לְכָל הַפְּחוֹת הֵיזָה לוֹ לְהַזְכִּיר שְׁדַבְּרָה זֶה שְׁנוּי בְּמִחְלוֹקֶת
וְשֶׁהַכְּרַעַת דַּעַתוֹ דְּהִיא מְדַרְבְּנָן וְהָרַב מוֹהֲרִימ"ט בַּחֵיו"ד סוֹף ס' י"ח נִקִּיט בְּפִשְׁטוֹת דְּהִיא
מְדַאוּרֵייתָא וְאֶזְלִינֵן בְּסַפִּיקָא לְחוּמְרָא וְהָרַב עוֹלַת שְׁבַת רִישׁ ס' רַס"א הִבִּיא דְּבָרֵי הָרַב

פּתח הַדְּבִיר שֵׁם נִרְאָה דְּנָקִיט דְּטְבִילָה זֶה דְּאֻרִייתָא הִיא גַם הָרַב אַבְנֵי מִילֻוּאִים בְּתַשׁוּבָה סוּף סִי י"א פְּתַב דְּיֵישׁ לַחוּשׁ לְדַעַת הַפּוֹסְקִים דְּטְבִילַת פְּלִים חֲדָשִׁים דְּאֻרִייתָא וְהָרַב יִשׁוּעוֹת יַעֲקֹב בְּסִי תַק"ט סק"ד פְּתַב דְּלָרוּב הַפּוֹסְקִים טְבִילַת פְּלִים חֲדָשִׁים הִיא מְדַרְבְּנֵן עֵי"שׁ וְכַבֵּר נִתְבְּאָר דְּאִין כֹּן דַּעַת רַבְּנֵי הָאֲתְרוּנִים הַנִּזְ"ל: וְכַתַּב הָרַב עֲרֵף הַשְּׁלֶחֶן בֵּי"ד סִי ק"כ אוֹת ה' דְּהָרַב תְּרוּמַת הַדְּשָׁן בְּסִי רַנ"ז פְּתַב בְּפִשְׁיטוֹת דְּהִיא מְדַאֻרִייתָא וְכַתַּב שֵׁכֶן דַּעַת הָרַב"ד וְהַרְמַב"ן וְהַרְשֵׁב"א וְהַרְא"ה וְהַא"ח וְהַפְּלָבוּ בְּהַלְכוֹת יו"ט וְשֵׁכֶן נִרְאָה דַּעַת הַסֵּמ"ג עֵי"שׁ הָרִי לָהּ דְּהָרַבָּה מְרַבְּנוֹתָא סְבָרִי דְּטְבִילַת פְּלִים הִיא מְדַאֻרִייתָא וּמְרֵן מוהר"ד ךּ בְּסֵפֶר חֲסָדֵי דָוִד עַל דְּבָרֵי הַתּוֹסְפֹתָא בְּמַס' עֲבוּדָה זָרָה פ"ט (בד"ה הַלּוֹקֵחַ כְּלֵי תַשְׁמִישׁ) הַעֲיִד גַם כֹּן דְּמְדַאֻרִינֵן הוֹסִיף הַפְּתוּב טְהָרָה אַחֲרַת בְּמִקְנֵה לְמַדּוּ רֹב הַפּוֹסְקִים דְּטְבִילָה זֶה הִיא מְדַאֻרִייתָא וְעַם שֵׁכֶתָּב דַּעַת הַרְמַב"ם דְּאִינָה אֵלָא מְדַרְבְּנֵן וּקְרָא אַסְמַכְתָּא בְּעֵלְמָא (לְכִי שְׁלֵא רָאָה מַה שֵׁפְלָפְלוּ הַפּוֹסְקִים בְּדַעַתוֹ שְׁאִינוּ פִּשְׁוֹט לְהַחֲלִיט דְּסוּבֵר שֶׁהִיא מְדַרְבְּנֵן כְּנִז"ל) מְכַל מְקוּם סִינִים דְּבָרֵי וְהָכִי אָמַר רַב וְאָמְנֵם לִישְׁנָא דְּמַתְנִיתָא וּדְש"ס מִשְׁמַע טְפִי שֶׁהִיא מְדַאֻרִייתָא עַכ"ל הָרִי שֵׁכֶתָּב שֶׁלְמַדּוּ רֹב הַפּוֹסְקִים שֶׁהִיא מְדַאֻרִייתָא דְּלֵא כְּמוֹ שֵׁכֶתָּב הָרַב יִשׁוּעוֹת יַעֲקֹב שֶׁדַּעַת רֹב הַפּוֹסְקִים שֶׁהִיא מְדַרְבְּנֵן (עֵינֵן לְקַמֵּן בַּד"ה וְרֵאִיתִי מַה שֶׁהִבְאֵתִי בְּשִׁמּוֹ בְּזוּה): וְרֵאִיתִי לְהָרַב מִרְאָה הַנְּגוּגָה בְּדָף ל"ו ע"ב שֶׁהִבְיָא תַשׁוּבַת הָרַב מוהר"מ ט"ח ב"ב בַּחֲיּו"ד סוּף סִי י"ח שֵׁכֶתָּב דְּטְבִילָה זֶה מְדַאֻרִייתָא וְאֶזְלִינֵן בְּסֵפֶקָא לְחַוְמָרָא וְתַמָּה עָלְיוּ אִיךְ נִעְלַם מִמֶּנּוּ דַּעַת הַרְמַב"ם דְּהִיא מְדַרְבְּנֵן וְהַכְרִיחַ שֵׁכֶן דַּעַת הַרְמַב"ם מִמַּה שֵׁכֶתָּב הַרְמַב"ם אָמְרוּ חֲכָמִים הוֹסִיף לוֹ טְהָרָה אַחֲרַת אַחַר הַעֲבָרְתוֹ בְּאֵשׁ וְכו' דְּלִשׁוֹן אָמְרוּ חֲכָמִים מוֹרָה דְּאִינוּ אֵלָא מְדַרְבְּנֵן עֵי"שׁ וְלִי הַדָּל אִין זֶה מִן הַתִּימָה עַל הָרַב מוהר"מ ט"ט דְּמִלְכַד דְּאִיפָא שְׁלָמִים וְכֹן רַבִּים דְּנָקְטִי בְּדַעַת הַרְמַב"ם דְּמְדַאֻרִייתָא הִיא כְּמוֹ שֵׁכֶתָּבִי לְעֵיל וְעוֹד לוֹ יְהִי שֵׁכֶן דַּעַת הַרְמַב"ם הָא מִיָּהָ אֲנִי בְּדִינֵן אִית לִן לְמִינְקַט כְּדַעַת רֹב מְנִינֵן הָרֵאשׁוֹנִים הַנִּזְ"ל דְּסְבָרֵי דְּמְדַאֻרִייתָא הִיא וְשִׁפִּיר קָאָמַר הָרַב מוהר"מ ט"ט דְּאֶזְלִינֵן בְּסֵפֶקוֹ לְחַוְמָרָא וְמַה שֶׁהַכְרִיחַ דַּעַת הַרְמַב"ם דְּמְדַרְבְּנֵן הִיא מְדַכְתָּב אָמְרוּ חֲכָמִים וְכו' אִינוּ מוֹנְקָרַח לִי הַדָּל שֶׁהָרִי מְצִינּוּ לְשׁוֹן זֶה בְּדָבָר שֶׁהוּא מִן הַתּוֹרָה שֵׁכֶן שְׁנִינּוּ בְּפָרֶק ג' מִשְׁנֵה י"ג דְּמִסְכַּת סוּפָה אָמְרוּ חֲכָמִים אִין אָדָם יוֹצֵא יְדֵי חוּבְתוֹ בְּלוּלָבוּ שֶׁל חֲבָרוֹ וְגַם בְּדָבְרֵי הַרְמַב"ם מְצִינּוּ שֶׁמִּשְׁתַּמֵּשׁ בְּלִשׁוֹן זֶה בְּדָבָרִים שֶׁהֵם מְדַאֻרִייתָא כְּמוֹ שֶׁרְשַׁמְתִּי בְּקוּנְט' זֶה בְּמַעֲרַכַת הָאֵלֶף אוֹת רַע"ג (בְּשִׁדִּי חֲמַד ח"א) וְמַה שֶׁהַכְרִיחַ מִדְּכ' הַרְמַב"ם מְדַבְּרֵי סוּפְרִים אִין זֶה הַכְּרַח כְּמוֹ שֶׁנִּתְבְּאָר: וְהָרַב לְחַם מְשֻׁנָּה מְפָרֵשׁ שֶׁמָּה שֶׁהִבְיָאוּ לְהַרְשֵׁב"א לְהַבִּין שֶׁדַּעַת הַרְמַב"ם שֶׁהִיא מְדַאֻרִייתָא הוּא מְדַכְתָּב מְדַבְּרֵי סוּפְרִים וְכו' וְהָאָמַת דְּאִין הַכְּרַח לְשׁוּם צַד מְלִשׁוֹן זֶה דְּאִיפָא דּוֹכְתִי דְּלִשׁוֹן זֶה רוּצָה לוֹמַר דְּמְדַאֻרִייתָא הוּא וּפְיִרְשׁוּהָ סוּפְרִים וְאִיפָא דְּרוּצָה לוֹמַר דְּמְדַרְבְּנֵן מִמֶּשׁ הוּא וְכְמוֹ שֶׁהִבְאֵתִי בְּקוּנְטֵרַס כְּלָלִי הַפּוֹסְקִים סִי ה' אוֹת ח' עֵי"שׁ וְעַל כְּרַחֲנֵן צְרִיכִים אָנוּ לְדַבְּרֵי מְרֵן כְּסָף מְשֻׁנָּה דְּמַמָּה שֵׁכֶתָּב הַרְמַב"ם מְפִי הַשְּׁמוּעָה לְמַדּוּ מִשְׁמַע לִיָּה דְּהִיא מִן הַתּוֹרָה וְחִידוּשׁ הוּא שְׁלֵא רָאָה (הָרַב מִרְאָה הַנְּגוּגָה) דְּבָרֵי הָרַב לְחַם מְשֻׁנָּה בְּאוֹתוֹ פָּרַק בְּאוֹתוֹ מְקוּם גַם נִעְלַם מִמֶּנּוּ שֶׁהָרַב דְּבָרֵי אָמַת בְּקוּנְטֵרַס שְׁמִינִי (בַּד"ה וּבְרִישׁ מ' מ"ק וְכו' ד' ח"ק ע"א מְדָפוּס אֲשַׁכְּנִז) הִבְיָא מַה שֵׁכֶתָּב הַרְשֵׁב"א שֶׁהִבְיָא מְרֵן כְּסָף מְשֻׁנָּה דְּמְדַבְּרֵי הַרְמַב"ם מִשְׁמַע שֶׁהִיא מְדַאֻרִייתָא וְכַתַּב שֶׁכְּוֹנְנָתוֹ שֶׁדְּבָרֵי הַרְמַב"ם חוֹזֵר אֵל הַשׁוֹרֵשׁ הַשְּׁנִי (דְּכָל דְּבָר שְׁאִינוּ מְפָרֵשׁ בַּתּוֹרָה קָרִי לִיָּה דְּבָרֵי סוּפְרִים) וּבְחֻמֵם

טרח הרב פרי חֲדָשׁ בסי' ק"כ להשיג על הרמב"ם עיי"ש שלא ראה גם הוא דברי הרב לחם משנה ובספר זכרנו לחיים ח"ב דף ל' אות א' הצ"ע דברי הרב מוהרימ"ט הנ"ל וכבר פתבתי דלא קשיא מידי דנודאי לעגנו דינא שפיר קאמר הרב מוהרימ"ט דיש להחמיר: והרב ישועות יעקב בחלק יו"ד סי' ק"כ הביא מה שכתב מרן פסוף משנה בשם הרשב"א דדעת הרמב"ם דהיא מדאוריין וכתב שדבריו תמוהים שהרי הרמב"ם פתב בהדיא שהיא מדברי סופרים ותימה על תמיהתו הרי במקומות הרבה פותב הרמב"ם מד"ס על דברים שהם מן התורה על פי מה שהשריש בשורש השני כנז"ל ונאף שיש גם כן בהיפוך שפותב דברי סופרים ורוצה לומר מדרבנן על כל פנים בדין זה שכתב מפי השמועה למדו שפיר נוכל לפרש דקרי ליה דברי סופרים על פי מה שהשריש בשורש השני ועיי"ש להרב ישועות יעקב שכתב ליישב מ"ש הרשב"א בדעת הרמב"ם שהיא מדאורייתא דהיינו שעיקר טבילת פלים חֲדָשִׁים היא נדאי מן התורה ולזה פתב מפי השמועה למדו אבל מה שאסור להשתמש בכלי קודם טבילה זה אינו אלא איסור דרבנן ולזה פתב מדברי סופרים וכו' אלו תנן דב"ק ונמצא לפי זה דגם הרמב"ם קאי בשיטת הראשונים הרמב"ם ד והרשב"א וכו' שסופרים דהיא מדאורייתא ולפי זה יש לתמוה על מה שכתב הרב ישועות יעקב בסי' תק"ט הנ"ל דלרוב הפוסקים טבילה זו מדרבנן היא דאם על עיקר הטבילה קאמר נהפוך הוא דדעת רוב הפוסקים דהיא מן התורה ואם על מה שאסור להשתמש בכלי קודם טבילה קאמר הרי נוכל לומר דלכל הפוסקים אינו אלא מדרבנן וכמו שפירש הרב בדעת הרמב"ם: וידידי הגאון עמודי אש בסי' י"ג אות י"ז הביא דברי הריטב"א לט"ז דף ע"ה ע"ב שכתב בשם הרמב"ם דטבילת פלים היא מדאורייתא ושכן דעת התוס' וכתב שכן דעת הרמב"ם ד והרשב"א ומרן בש"ע כמו שכתב הרב פרי חֲדָשׁ ודחה מה שכתב הרב תפארת ישראל בסוף ע"ז דטבילת פלים מדרבנן דלא כבאר הגולה דליתא דאדרבא להלכה קיימא לן דהוי מן התורה שכן דעת הראשונים וגם השיג על מה שכתב הרב שער דעה סי' ק"כ סק"ב והרמב"ם סובר דטבילת פלים מדרבנן דנעלם ממנו דהריטב"א שם פתב בשמו דהיא מדאורייתא וכתב דנראה לו להגיה בתשובת הרשב"א הרמב"ם במקום הרמב"ם דלא פבית חֲדָשׁ ודברי אמת וכו' עיי"ש ונעלם ממנו שפיר קדמוהו רבנן הנז"ל בהגה"ה זו וחיידוש הוא שלא ראה דמרן פסוף משנה והרב לחם משנה הוטב בעיניהם מה שכתב הרשב"א דדעת הרמב"ם דהיא מדאורייתא וחתרו ליישב מהיכא משמע ליה הכי מר אמר מדקרי ליה דברי סופרים ומר אמר מדנקט בלישניה מפי השמועה למדו וגם דברי הרמב"ם על התורה (במדבר ל"א כ"ג) שהביא בהשמטות פכר הובאו בדברי הרבנים הנ"ל וראה זה חֲדָשׁ הביא לנו מה שכתב בספר האשכול לר"א אב"ד שבח"ג סי' כ"ד גבי פלי זכוכית ונזי לן דמדרבנן צריך טבילה וספר הנ"ל אין מצוי אצלי לעיין בו ומשמעות דבריו הוא דסובר דעיקר טבילת פלים מדאורייתא היא זולת דבזכוכית היא מדרבנן ואפריון נמטייה ועיין עוד בענין זה לאבי התעודה סב"ק בס' העמק שאלה בפרישת מטות שאלתא קל"ז סק"ט: פלל ג) טבילת פלים בבורות שפפתים הנה הרב מוהרימ"ט בח"ב הנ"ל (באות הקודמת) מר קעסיק בטבילת פלים בבורות שפפתים שרובם פוסקים בימות הקיץ וכתב שאין להטביל בהם פלים אלא אם ידוע שיש בהם ארבעים סאה דלא דייגינן להו בדין מעין שמטהר בכל שהו דהא טבילת פלים דאורייתא וראוי להחמיר בפל תורה עכ"ל

ותמה עליו הרב מראה הנגה דמשמע מדבריו דאי הנה דיינינו להו פדין מעין לא הנה צריף ארבעים סאה דמעין מטהר בכל שהו והוא תימה דהרי הא דמעין מטהר בכל שהו היינו לשאר טומאות אבל לכלים הנלקחים מהנפרים הוא מחלוקת הסמ"ק והטור יו"ד סי' ק"כ ומרן והרמ"א והרב הלבוש פסקו פהסמ"ק דגם במעין בעינו ארבעים סאה לטבילת פלים והצ"ע ועל קושיא זו פתב בספר זכרנו לחיים ח"ב ד' ל' שראה מה שפתב הרב מוהרימ"ט הביא דבריו הרב דברי אמת בקונטרס ג' ד' ט"ו ועל פי דבריו ההם נסתלקה תמיהה זו עי"ש אלה דבריו: והנה ספר דברי אמת אשר לי הוא דפוס אשכנז ואין הדפוס מכוננים לדפוס ישן ועיינתי בקונטרס ג' וראיתי שבד' נ"א ע"ג (ד"ה וכבר ראיתי) הביא שו"ת הרב מוהרימ"ט יו"ד סי' ח"י ואם לזה נתפנון לא ידעתי מה ענין זה לזה דהתם קעסיק בפלוגת' דהרמב"ם והראב"ד עם ר"י והרא"ש שהביא ריב"ה ריש ס' ר"א אי מעין מטהר בכל שהוא לאדם או דוקא לכלים והכריח מן התוספתא פדעת הסוברים דגם לאדם מטהר בכ"ש ואינו ענין למחלוקת הסמ"ק והטור דהסמ"ק סובר דאע"ג דמעין מטהר בכ"ש בשאר טומאות מפל מקום לטבילת פלים הנקחים מן הנכרי וחידיוש הוא בעי ארבעים סאה כמו שפתב מרן הב"י שם דהסמ"ק למד דינו מדברי התוספות וכו' פתב להדיא הרב בית חדש שם דדין הסמ"ק הוא אף להרמב"ם דמעין מטהר בכ"ש אפי' לאדם ארי הכי לענין טבילת פלים הנקחים מהגוים לא מהני מעין בכל שבו שהכריח פן מדברי סמ"ק שהביא מרן הב"י: ואף דה' כ חדש מבין מדברי מרן דהא בהא לא ולא החמיר הסמ"ק בטבילת פלים אלא משום ד בי א ליה להחמיר בטבילת אדם דלא מהני מעין בכל שהו כיעי"ש ולפי זה נוכל לומר דהרב מוהרימ"ט לפי שטתיה דהכריח דמעין מטהר בכ"ש אף לאדם שפיר קאמר דאילו הנה דיינינו לבורות שפבתים פדין מעין הנה מקילינו בכ"ש ואין סתירה לזה מהסמ"ק דהוא אזיל לשיטתיה דלא מהני מעין בכל שהו מה שאין פן להכרח הרב מוהרימ"ט דמהני הוא הדין דמהני לטבילת פלים ואפשר שלזה פינו בספר זכרנו לחיים אלא שקיצר מאד וגם לא אדע אמאי הוצרך לראות בדברי אמת הלא דברי הרב מוהרימ"ט לפניו באותו פרק באותו מקום דקעסיק בתחלת הענין (דמה שציין בספר דברי אמת שו"ת מוהרימ"ט סי' י"ז הוא טעות סופר וצריף להיות ח"י) מפל מקום נראה לי הדל דלא נוכל ליישב בזה דברי הרב מוהרימ"ט דמלבד דראיית והכרח הרב בית חדש דהסמ"ק לדברי הפל קאמר היא ראיה חותכת ומה יענה עליה הרב מוהרימ"ט וילקוצר ועניות דעתי גם מרן הב"י משמע ליה בדעת הסמ"ק דיתכן דיסבור דלטבילת פלים לא מהני מעין פל שהו משום דחידיוש הוא וקושניית מרן על ריב"ה היא דמשמע ליה דהריב"ה חולק עליו לענין הדין וסובר דלא מחמירין בכלים טפי מנדה אהכי קשיא ליה דאיך יחלוק בדין מאחר דבטבילת נדה מודה דלא מהני ואם פן אף אי לא נימא פדעת הסמ"ק להחמיר בכלים מבנדה הא מיהא ליהו שונים לפיפולא ולא ניחא למרן לומר כמו שפתב הרמ"א בדרך משה דהריב"ה לשיטת הסמ"ק דמעין מטהר בכל שהו הוא דקאמר דתיקני נמי בכלים עי"ש חזא דאם פן משמע דלענין דינא מודה להסמ"ק דיש להחמיר בכלים לפי מאי דמחמירינו בנדה ואין זה משמעות דברי ריב"ה אלא דלדינא חולק עליו ועיין להרב הלבוש שהביא שתי הסברות ועוד מנא ליה לריב"ה דלהסמ"ק מהני מעין בכל שהו אף לאדם דלא קאמר אלא אע"ג דמעין מטהר בכלי טמאוכו ואימור דלאדם מודה דאין מעין מטהר בכל שהו ואתי שפיר דינו בכלים

הנִקְחִים מֵהַגּוֹיִם וְאֶפְשָׁר דְּלִזְה פִּינּוֹן הָרַב טוֹרֵי זָהָב שְׁם סַק"ב עִי"ש אֶלְא וְדַאי דְהַרִיב"ה
חֲלוּק עַל הַסְּמ"ק לְעַנְיָן דִּינָא וּמִשּׁוּם הָכִי קִשְׁיָא לִיה לְמָרְן הַב"י וְלַעוֹלָם דְּגַם מָרְן סוֹבֵר
דְּהַסְּמ"ק לְדַבְרֵי הַכֹּל קֵאָמַר וּכְמוֹ שֶׁהַכְרִיחַ הָרַב בֵּית חֲדָשׁ וְהוּא הִכְרִיחַ גַּמּוּר וְאִם כֵּן לֹא
מְצִינּוּ לְמִימַר דְּהַרְבּ מוֹהֲרִימ"ט סְבִירָא לִיה דְּהָא בְּהָא תְּלִיא כְּמַדְוֹבֵר וְיֵישׁ קֶצֶת רְאִיָּה לְמֵאִי
דְּכַתִּיבָנָא מְדָלָא כְּתַב מָרְן הַב"י בְּסִי' ר"א דְּהַסְּמ"ק סְבִירָא לִיה כְּדַעַת ר"י וְדַעֲמִיָּה מִשְׁמַע
דְּסוֹבֵר דְּהַסְּמ"ק מְצִי סְבֵר אַף כְּהַרְמָב"ם וְק"ל: וְאַף אִי נִימָא דְּהַרְבּ מוֹהֲרִימ"ט סוֹבֵר דְּהָא
בְּהָא תְּלִיא מְפָל מְקוּם לֹא רְאִינוּ לְהַרְבּ מוֹהֲרִימ"ט דְּעַל פִּי מַה שֶׁהַכְרִיחַ מֵהַתּוֹס' הַסְּפִים
לְהַלְכָה דְּמַהְנֵי מְעִין בְּכָל שְׁהוּ בְּגִדָה דְּהָא וְדַאי בְּמִילְתָא דְּתְלִיא בְּאַשְׁלֵי רַבְרָבִי וּשְׁלָמִים
וְכֹן רַבִּים סְבָרִי מָרְנָן דְּלֹא מְהַנִּי מְעִין בְּכָל שְׁהוּ לְטוֹנְמַאת אָדָם מֵאֵן סְפִין לְהַכְרִיעַ בְּאַיִסוּר
כְּרַת עַל פִּי אִיזְהָ הוֹכְחָה וּמִי לְנוּ גְדוֹל מְהַרְ"ן וְכַתְּבַת בְּתַשׁוּבָה סִי' ס"ו הַבִּיאָה מָרְן הַב"י
בְּסִי' ר"א דְּאַף שְׁנַרְאִית בְּעִינָיו שִׁיטַת הַסּוֹבְרִים דְּמְעִין מְטַהַר בְּכָל שְׁהוּ אַף עַל פִּי כֹן כְּתַב
רְאוּי לְחוּשׁ לְדַבְרֵי הַמַּחְמִירִין עִי"ש וּכְמוֹ כֵּן נִרְאָה לִי הַדָּל בְּרוּר דְּהַרְבּ מוֹהֲרִימ"ט מוֹדָה
דְּנִקְיִטִינּוּ כְּדַעַת הַמַּחְמִירִין דְּמַפְנֵי שְׁאַנּוּ מְדַמִּין לֹא נַעֲשֶׂה מַעֲשֶׂה לְהַקֵּל נִגְדַת רַבְנֵי אֶלְפִין
הַמַּחְמִירִין וְהָרִי הָרַב מוֹהֲרִימ"ט עֲצָמוּ כְּתַב שְׁם (בְּד"ה וְכֵן מִן דִּין) וְנ"ל וְתַמָּה אֲנִי בְּזַה
מֵאַחַר שֶׁבִּיאָרוּ הַרְבָּנִים מוֹהֲרִימ"ק וְתַרּוּמַת הַדְּשָׁן וְתַלּוּ טַעְמָם שֶׁל כָּל אוֹתָם הַגְּדוֹלִים שְׁהוּ
טוֹרְחִים לְנִקּוּת מִי הַמְּקַנָּה הַנּוֹבַע בְּטַעְמָא דְּסְבָרִי כְּרַבּוֹנְתָא דְּאַמְרֵי שְׁאַיִן מְעִין מְטַהַר בְּכָל
שְׁהוּ לְעַנְיָן טְבִילַת אָדָם בְּהָא (וְהָא) וְדַאי אִיכָּא לְמִיחַשׁ טוֹבָא שֶׁהַפּוֹסְקִים הַמְּפֹרְסָמִים
רַבִּינוּ יִצְחָק וְרַבִּינוּ שְׁמִשׁוֹן הָכִי סְבִירָא לְהוּ וְהָרֵא"ש הַכְרִיעַ כְּדַבְרֵיהֶם וְכֹן הַסְּפִים
הַרְשָׁפ"א בְּסִפְרַת תּוֹרַת הַבֵּית דְּהָאִי לְטַהַר בְּכָל שְׁהוּ לֹא לְאָדָם קֵאָמַר אֶלְא לְכֹלִים זֶה הִיא
הַסְּפִמַת רַבִּינוּ תַּם וְרַבִּינוּ שְׁמִשׁוֹן וְלְדַבְרֵי רַבּוֹתֵינוּ הַצְּרִפְתִּים לְהַחְמִיר בְּשַׁל תּוֹרָה עַד כָּאֵן
הִילְכָה פִּי הִיכִי דְּלֹא מְקִילִינּוּ לְהַטְבִּיל אָדָם בְּמַעֲנֵן פְּחוֹת מֵאַרְבָּעִים סָאָה וְכו' עִי"ש: הָרִי
שְׁמַבִּיא דַעַת הַרְבֵּה גְדוֹלִים שְׁפּוֹבְרִים דְּלֹא מְהַנִּי מְעִין לְטַהַר אָדָם בְּכָל שְׁהוּ וּפְשִׁיטָא דְּאַף
לְמַה שְׁנַרְאָה לוֹ לְהַכְרִיחַ מֵהַתּוֹסְפְתָא כְּדַעַת הַסּוֹבְרִים דְּמַהְנֵי מְעִין בְּכָל שְׁהוּ אַף לְאָדָם
מְפָל מְקוּם לְמַעֲשֶׂה לֹא יִסְמוּךְ עַל זֶה וְכִינּוּן שְׁכֹן גַּם לְטְבִילַת כְּלִים הַנִּקְחִים מֵהַגּוֹיִם דְּיִלְפִינּוּ
מְטְבִילַת נְדָה וְיַמַר הוּא דְּאַמַר דְּטְבִילַת כְּלִים דְּאוֹרֵייתָא יֵישׁ לְנוּ לְהַחְמִיר דְּלֹא מְהַנִּי מְעִין
בְּכָל שְׁהוּ וְהַדְרָא קוֹשְׁיִית הָרַב מְרָאָה הַנְּנָגָה הַנְּ"ל לְדוֹנְכָתָא אִם לֹא שְׁנַאֲמַר בְּדוֹחַק שְׁפּוֹנְתוֹ
דְּאַיְלוּ הֵנָּה דְּיִינְיָנוּ לְהוּ כְּמַעֲנִין אִזְ הֵנָּה מְקוּם לְדוֹן וּלְפַלְפֵל אִם הַלְכָה כְּהַסְּמ"ק אוֹ
כְּהַרִיב"ה דְּפִלְגִי עֲלֵיהָ אֶבֶל פִּינּוֹן דְּלֹא דְּיִינְיָנוּ לְהוּ כְּמַעֲנִין הָרִי אִם כֵּן פְּסוּל לְכוּלֵי עֲלֵמָא
וְיִוֹתַר נְכוּן בְּעִינֵי לּוֹמַר דְּהַאֲמַת הוּא דְּלֹא אִסִּיק אֲדַעֲתִיָּה בְּהָ שְׁעֵתָא מַה שְׁנַחֲלִקוּ רַבּוֹנְתָא
בְּדִין זֶה וּמְסַבְרָא דְּנַפְשִׁיָּה הֵנָּה מִשְׁמַע לִיה לְהַקֵּל בְּטְבִילַת כְּלִים אִי הֵנָּה דְּיִינְיָנוּ לְהוּ כְּמַעֲנִין
וְכִינּוּן דְּלֹא נַחֲתִית לְעִינֵינוּ בְּזַה נְקִיט נַפְשִׁיָּה בְּקִיצְרֵי וְאַמַר פִּינּוֹן שְׁאַיִן לְהֵם דִּין מְעִין פְּשִׁיטָא
דְּאַיִן לְטְבִילַת בְּהֵם: וּבְעִינֵי דִין מְעִין הַמְטַהַר בְּכָל שְׁהוּ אִי לְאָדָם סְגִי בְּכָל שְׁהוּא וְאִם לְמֵאֵן
דְּאַמַר דְּלְאָדָם בְּעִינֵינוּ אַרְבָּעִים סָאָה גַּם כְּמַעֲנִין אִם הוּא מִן הַתּוֹרָה כְּתַב הָרַב פְּרִי מְגָדִים
בֵּא"ח סִי' קנ"ט בְּמִשְׁבָּצוֹת ס"ק ח"י וְנ"ל וְהַמְעִינּוּ בְּב"י יו"ד סִי' ר"א וּבְתוֹרַת הַבֵּית בֵּית
שְׁבִיעִי שְׁעַר ד' (קפ"ח א' ד"ב) דְּמַקְנָה אַף לְנִנְסַת וּקְטָנָה בְּעִינֵינוּ אַרְבָּעִים סָאָה וְכֹלִים דִּי
בְּרַבִּיעִית זֶהוּ דִּין תּוֹרָה בְּמַקְנָה וּבְטָלוּ רַבְּנָן רַבִּיעִית לְכֹלִים אֶבֶל מְעִינּוּ מְטַהַר בְּכָל שְׁהוּ
אִם כֵּן גּוֹפּוֹ עוֹלָה בְּהֵם אַף לְאָדָם וְזֶה הוּא פְּשִׁטָּה דְּבְרֵייתָא דְּתוֹרַת כְּהִנָּם מְעִין בְּכָל שְׁהוּ
וּמַקְנָה בְּאַרְבָּעִים סָאָה וְהִינּוּ אַף בְּגוֹפּוֹ עוֹלָה בְּפָחוֹת וְזוֹ שִׁיטַת הַרְמָב"ם בְּפָרְק ט'

דמקנאות וְהָרָאָב"ד בס' בעלי הנפש בשער המים פָּרַק ב' וּפָרַק שִׁישִׁי וכו' אָבֵל ר"ת וטור
וְהָרָא"ש סוֹבְרִים דְּמַעֲיָן מִן הַתּוֹרָה בְּעֵינָיו לְאָדָם אַרְבַּעַה סָאָה וּלְכָלִים כָּל שֶׁהוּא וּבְרִייתָא
דְּתוֹרַת פְּהִיגִים אֶסְמִכְתָּא לְכָלִים מְקוּהָ בְּטָלוּ רְבִיעִית מְעִין כָּלִים כָּל שֶׁהוּ עכ"ל וּכְבָר
כְּתַבְתִּי לְמַעְלָה דְּרַבִּינוּ מוֹהֲרִימ"ט הַכְרִיחַ מְלִישוֹן הַתּוֹסֵפֶתָא פְּדַעַת הַסּוֹבְרִים דְּגַם לְאָדָם
מְהֵי מְעִין בְּפָחוֹת מְאַרְבַּעִים סָאָה וְשִׁכָּל זֹאת דַּעְתוֹ לְדִינָא דִּישׁ לְהַחְמִיר דְּלֹא מְהֵי לְאָדָם
פָּחוֹת מְאַרְבַּעִים סָאָה גַם בְּמַעֲיָן (עֵינָיו בְּזָה בס' מְקוּהָ יִשְׂרָאֵל הַחֲדָשׁ הַרְשׁוּם לְקַמֵּן בְּסוֹף
אוֹת ד' בְּמָה שִׁכְתָּב כְּרִישׁ סִפְרוֹ וּבְמִקוּמוֹת שִׁצְיָן לְזָה): וּטְבִילַת כָּלִים שֶׁנִּשְׁתַּמְּשׁוּ נְכָרִים
בְּחַמִּין שִׁצְרִיכִים הַגְּעָלָה תַּחֲלָה וְאַחַר כֵּן טְבִילָה וְכַתֵּב מֶרֶן בְּסִי' קכ"א סְעִיף ב' דָּאָם
הַטְּבִיל וְאַחַר כֵּן הַגְּעִיל מִן־תְּרִים אִיף הִיא דַּעַת הַרְשָׁב"א בְּזָה כְּתַבְתִּי בְּמַעְרַכַת הַכָּ"ף
בָּאוֹת ס"ז (בד"ה אָמְנָם) עי"ש: כָּלִל ד) טְבִילַת אָדָם דְּבַעֲיָנוּ בְּמִקוּהָ אַרְבַּעִים סָאָה נִרְאָה
מִדְּבָרֵי הָרַב בֵּית חֲדָשׁ בִּי"ד סִי' ק"ך סְעִיף ב' דְּלְדַבְּרֵי הַכָּל מְאִי דְּבַעֲיָנוּ אַרְבַּעִים סָאָה
לְאָדָם אִינוּ אֵלָא מְדַרְבְּנוּ וּקְרָא אֶסְמִכְתָּא בְּעֵלְמָא וְתוֹרָף דְּבָרֵינוּ הוּא שֶׁהַטּוֹר הִבִּיא מַה
שִׁכְתָּב הַסְּמ"ק לְגַבֵּי טְבִילַת כָּלִים הַנִּלְקָחִים מִן הַנְּכָרִי דָּאָף בְּמַעֲיָן צָרִיף אַרְבַּעִים סָאָה
וְכַתֵּב עַל דְּבָרֵינוּ וְלֹא נִהֲרָא שֶׁאִין לְהַחְמִיר בְּטְבִילָה זֹו טְפִי מְבַטְבִּילַת טְמֵאָה וּמֶרֶן הַב"י
תָּמָה עָלָיו שֶׁנִּרְאָה שֶׁתּוֹפֵס בְּפִשְׁטוֹת דְּנִדָּה אִינָה צָרִיכָה אַרְבַּעִים סָאָה בְּמַעֲיָן וְהוּא הִיפּוֹף
מְמָה שִׁכְתָּב רַבִּינוּ הַטּוֹר כְּרִישׁ סִי' ר"א דר"י וְהַסְּכִים הָרָא"ש לְדַבְּרֵינוּ סוֹבְרֵי דָּאָף בְּמַעֲיָן
צָרִיף אַרְבַּעִים סָאָה וְעַל זֶה הַשִּׁיב הָרַב בֵּית חֲדָשׁ דְּבַהֲכַרְח דְּהַסְּמ"ק אָמַר לְמִילְתָּיָה אָף
לְהַרְמַב"ם דְּסוֹבְרֵי דְּמַעֲיָן מְטַהֵר כָּלִל שֶׁהוּ אָף בְּאָדָם וְכו' וְכַתֵּב וְעוֹד נִרְאָה דְּלְדַבְּרֵי הַכָּל
אַרְבַּעִים סָאָה דְּנִדָּה אִינוּ אֵלָא מְדַרְבְּנוּ וּקְרָא אֶסְמִכְתָּא בְּעֵלְמָא הִיא כְּכַתֵּב הַב"י בְּסִי'
ר"א לְהַרְמַב"ם וְהָרָאָב"ד וְכו' כְּתַב סְמ"ג בְּהַלְכוֹת מְקוּנָאוֹת ד' רמ"א וכו' וְהַשְּׁתָּא הַשְּׁגַת
הַטּוֹר עַל הַסְּמ"ק הִיא דְּקָאֵמַר דְּמִדְּאוּרִייתָא צָרִיף בְּמַעֲיָן אַרְבַּעִים סָאָה לְטְבִילַת כָּלִים
הַלְקוּחִים מִן הַנְּכָרִים פִּינָן דְּחִידוּשׁ הוּא וְכו' וְהֵא לִיתָא דְּכִינָן דְּבַנְדָּה סְגִי בְּרְבִיעִית דְּמִקוּהָ
מִן הַתּוֹרָה וְכָל שֶׁפֶן מְעֵינָן כָּל שֶׁהוּ אִם כֵּן אִין לְהַחְמִיר בְּטְבִילָה זֹו טְפִי מְבַטְבִּילַת טְמֵאָה
וְאָף דְּלְגַבֵּי אָדָם הַחְמִירוּ רַבָּנוּ דְּאֶפִּילוּ בְּמַעֲיָן בְּעֵינָיו אַרְבַּעִים סָאָה לר"י וְהָרָא"ש מְכָל
מְקוּם לְגַבֵּי כָלִים לֹא אֲשַׁכְּחִין דְּאֶחָמוֹר רַבָּנוּ בְּמַעֲיָן אָף דְּרְבִיעִית דְּמִקוּהָ לֹא מְהֵי מְדַרְבְּנוּ
אֶפִּילוּ לְגַבֵּי כָלִים מְכָל מְקוּם בְּמַעֲיָן כָּל שֶׁהוּ סְגִי גַבֵּי כָלִים לְדַבְּרֵי הַכָּל וְכו' כְּתַב הָרָא"ש
וְכו' עי"ש כָּל דְּבָרֵינוּ וְהִנֵּה אָף שֶׁכָּל הַמְּשָׂא וּמִתָּן שָׁלוּ הִיא לְגַבֵּי אַרְבַּעִים סָאָה לְאָדָם
בְּמַעֲיָן מְכָל מְקוּם מְדַכְתָּב דְּבַנְדָּה סְגִי בְּרְבִיעִית דְּמִקוּהָ מִן הַתּוֹרָה וְכָל שֶׁפֶן מְעֵינָן כָּל שֶׁהוּ
מִשְׁמַע שֶׁפְּנִתוֹ לֹמַר דְּמִן הַתּוֹרָה סְגִי בְּמִקוּהָ בְּרְבִיעִית כְּלוּמַר אָף שֶׁאִין בּוֹ אַרְבַּעִים סָאָה
רַק שֶׁמִּתְּפִסָּה בְּהֵם כְּמוֹ נְנֶסֶת דְּסְגִי לָהּ לְהַתְּפִסוֹת בְּמִים פָּחוֹת מְאַרְבַּעִים סָאָה סְגִי בְּהַכִּי
מִן הַתּוֹרָה וּמַה שִׁכְתָּב בְּתַחֲלַת דְּבָרֵינוּ דְּקָרָא אֶסְמִכְתָּא בְּעֵלְמָא כְּפִנְתוֹ דְּמֵאִי דִּילְפִינָן מְקָרָא
דְּבְּמִקוּהָ בְּעֵינָיו אַרְבַּעִים סָאָה שֶׁהֵם מִים שֶׁכָּל גּוֹפּוֹ עוֹלָה בְּהֵם אִמָּה עַל אִמָּה בְּרוּם שְׁלִשׁ
וְשִׁיעֵרוֹ חֲכָמִים אַרְבַּעִים סָאָה הוּא אֶסְמִכְתָּא בְּעֵלְמָא כֵּן נִרְאָה מְפָרוּצַת דְּבָרֵינוּ: וְתַמְיָה לִי
שֶׁהָרַב דְּבָרֵי אִמָּת בְּקוּנְטָרְס שְׁמִינִי סִי' ג' (ד' קי"ב ע"ד מְדָפוּס חֲדָשׁ) כְּתַב שֶׁאֵלוּ
לְהַרְיָב"ש סִי' רצ"ד אִם אַרְבַּעִים סָאָה לְמִקוּהָ לְטְבִילַת אָדָם הִיא מִן הַתּוֹרָה אוֹ אִם הִיא
מְדַרְבְּנוּ וְהִבִּין הַשּׁוֹאֵל מִדְּבָרֵי הַר"ם מְקוּצִי דְּסוֹבְרֵי דְּהִיא מְדַרְבְּנוּ וְלִזָּה הַשִּׁיב הַרְיָב"ש
דְּהִיא מִן הַתּוֹרָה וּכְאוּתָהּ שֶׁאֶמְרוּ שִׁיעוּרִין הִלְכָה לְמִשְׁנֵי מְסִינֵי וְהִבִּיא מִדְּבָרֵי הַרְשָׁב"א
שִׁכְתָּב וְלֹא תִימָא שֶׁהִיא מְדַרְבְּנוּ וּקְרָא אֶסְמִכְתָּא בְּעֵלְמָא דְּהֵא תַנְיָא בְּתוֹסֵפֶתָא וְכו' וְאַנִּי

מִצְאָתִי מִשְׁנֵה מְפֹרְשֵׁת בְּפָרֶק שִׁישֵׁי דְמִקְנֹאוֹת סֶפֶק יֵשׁ בָּהּ נֶקֶב כְּשֹׁפְפֹרֶת פְּסוּלָה מִפְּנֵי
שֶׁהִיא מִן הַתּוֹרָה וּכְבֵר הַשּׁוֹאֵל רְמֵזָה בְּשִׂאֲלָתוֹ וְרִצָּה לְפָרֵשׁ מִפְּנֵי שֶׁעִיִּקְרוּ מִן הַתּוֹרָה וְכִּי
הֵם דְּבָרֵי הַרְמֵב"ם בְּפָרֶק רְבִיעִי דְמִקְנֹאוֹת וְכַתֵּב עַל זֶה הָרַב דְּבָרֵי אֱמֶת וּמְקוֹם הַנִּיחוּ לִי
הִרְאִישׁוֹנִים דְּבִהְדִּיא אֲמָרוּ בְּתַגִּיגָה פָּרֶק קַמָּא בְּמַתְנִיתִין הַטְּוִמְאוֹת וְהַטְּהָרוֹת יֵשׁ לָהֶן עַל
מָה שִׁיִּסְמוּכוּ וְהֵן הֵן גּוֹפֵי תוֹרָה וְהִקְשׁוּ טְהָרוֹת בְּהִדְיָא כְּתִיבָא לֹא נִצְרַכָּה אֱלָא לְשִׁיעוּר
מְקִנָה דְלֹא כְּתִיב בְּהִדְיָא וְכוּ' מִיָּם שְׁפָל גּוֹפּוֹ שֶׁל אָדָם עוֹלָה בְּהֵם וְכַמְּה אֲמָה עַל אֲמָה וְכוּ'
וְשִׁיעֵרוּ חֲכָמִים אַרְבָּעִים סָאָה הָרִי דְאֲמָה עַל אֲמָה בְּרוּם שְׁלֵשׁ הוּא מְגוּף תּוֹרָה וְכוּ' עִ"ש
דב"ק הָרִי מְפֹרֶשׁ בְּדְבָרֵי הָרִיב"ש דְּהוּא מִן הַתּוֹרָה מִמֶּשׁ וְשִׁכּוֹן גַּם דַּעַת הַסֵּמ"ג מֵר נִיְהוּ
הַר"מ מְקוֹצֵי וְאִיךָ כְּתִיב הָרַב בֵּית חֲדָשׁ דְּלְדְבָרֵי הַפֶּל בְּמִקְנָה דְּבַעֲיָנָן אַרְבָּעִים סָאָה לְטְבִילַת
אָדָם אֵינוֹ אֱלָא מְדַרְבָּנָן (וְמִי שֶׁנִּמְצָא בְּיָדוֹ שׁו"ת הָרִיב"ש יַעֲיִיבּוּ לְדַעַת בְּמָה דְּחָה מָה
שֶׁהֵבִין הַשּׁוֹאֵל מִדְּבָרֵי הַסֵּמ"ג).

וּמִדְּבָרֵי מְרֵן הַבֵּית יוֹסֵף בְּרִישׁ הַסִּימָן (בד"ה וְכַתֵּב עוֹד) מְתַבָּאֵר גַּם כֵּן דְאַרְבָּעִים סָאָה
דְּמִקְנָה הוּא מִן הַתּוֹרָה מִמֶּשׁ שְׁפָתָב וְז"ל וְכַתֵּב עוֹד דְּבַעֲיָנָן אֲמָה שׁוֹחֲקֵת וְכוּ מוֹכַח בְּפָרֶק
קַמָּא דְעִירוּבִין שְׁפָל שִׁיעוּרֵי תּוֹרָה לְהַחְמִיר עַכ"ל הָרִי דְקָרִי לְאַרְבָּעִים סָאָה דְּמִקְנָה שִׁיעוּר
תּוֹרָה לְהַחְמִיר וְשִׁמְעִינָן דְלֹא אָדָם מִיָּהָא אַרְבָּעִים סָאָה דְּמִקְנָה מִן הַתּוֹרָה הֵם: וּמִצְאָתִי עוֹד
לְהַרְבֵּי דְבָרֵי אֱמֶת בְּקוּוֹטְרָס שְׁלִישֵׁי ד' ה"ן ע"א (מְדַפּוּס חֲדָשׁ בד"ה אֲנִי טָרַם אֲכַלָּה)
שְׁפָתָב שְׁהַרְב ט"ז כְּתִיב וְז"ל מִיָּהוּ לֹא אֲמָרוּ זֶה אֱלָא מְדַרְבָּנָן וּקְרָא אֲסַמְכְּתָא בְּעֵלְמָא הוּא
אֲבָל מִן הַתּוֹרָה בֵּין אָדָם בֵּין פְּלִים מְתַחַטָּא בְּפָחוֹת מְאַרְבָּעִים סָאָה.

רַק שְׁכּוּלוֹ עוֹלָה בְּבַת אַחַת וְכַתֵּב עַל זֶה וְהָרַב שִׁינָה בְּזֵה דְשִׁיעוּר מְקִנָה שֶׁאֲמָרוּ בְּאַרְבָּעִים
סָאָה אֵינוֹ אֱלָא מְדַרְבָּנָן בֵּין בְּמִקְנָה בֵּין בְּמַעֲזָן וּמִן הַתּוֹרָה דִּי בְּשִׁפָּל גּוֹפָה עוֹלָה בְּהֵם וְלֹא
רְאִיתִי שֶׁהַשִּׁיגוּהוּ בְּזֵה וְאֲנִי אוֹמֵר אַחֲרֵי אֵלְךָ מְחִילוֹת דְּבָר זֶה יִשְׁתַּקַּע וְלֹא יֵאמֵר וְכַנְרָאָה
שֶׁנִּגְרָר אַחֲרֵי דְבָרֵי רַבֵּינוּ שֶׁמִּשׁוֹן בְּפִירוּשׁ הַמְשַׁנִּיּוֹת בְּרִאשׁוֹן דְּמִקְנֹאוֹת לְמַעְלָה מִהֵן מַעֲזָן
שְׁמִימִי מוֹעֲטִין וְשָׂרְבוּ עָלָיו מִיָּם שֶׁאֲוִבִין שְׁנֵה לְמִקְנָה לְטַהַר בְּאַשְׁפּוּרָן וְלְמַעֲזָן לְהַטְבִּיל
בּוּ בְּכָל שְׁהוּ וְכַתֵּב רש"מ וְלֹא בְּעֵי אַרְבָּעִים סָאָה בְּמִקְנָה דְאִיךָ דְבִטְלוּ רְבִיעִית דְּמִקְנָה
כְּדִאֲמַרִּין פָּרֶק שְׁלִישֵׁי מִיָּנִים מְפָל מְקוֹם כָּל שְׁהוּ דְמַעֲזָן לֹא וְהָכִי תִּנְיָא בְּתוֹרַת כְּהֻנִּים
בְּסוּף פְּרִשְׁתָּ וְנִיְהִי בֵּינֵם הַשְּׁמִינִי מַעֲזָן מְטַהַר בְּכָל שְׁהוּ וּמִקְנָה בְּאַרְבָּעִים סָאָה וְאֲסַמְכְּתָא
בְּעֵלְמָא הִיא דְמִדְאוּרִיָּתָא סְגִי בְּרְבִיעִית בְּמִקְנָה אֱלָא שְׁחַכְמִים תְּקוּן אַרְבָּעִים סָאָה מְשׁוּם
הָכִי נִקְטָה וְאֲפִילוּ הָכִי קִתְּנִי מַעֲזָן בְּכָל שְׁהוּ עַד כָּאֵן וְנִרְאָה דְאִין דְּבָרֵי אֲמוּרִים אֱלָא
לְעַנְנֵן פְּלִים דְּמִן הַתּוֹרָה סְגִי בְּרְבִיעִית בְּמִקְנָה אֱלָא שְׁחַכְמִים תְּקוּן אַרְבָּעִים סָאָה וְכוּ' אֲבָל
טְבִילַת אָדָם בְּמִקְנָה שִׁישׁ בּוּ אַרְבָּעִים סָאָה לֹא נִקְרָא אֲסַמְכְּתָא אֱלָא דְרִשָּׁה גְּמוּרָה מִפִּי
הַגְּבוּרָה לְמִשָּׁה רַבֵּינוּ וְכִי הֵם דְּבָרֵי ר"י בְּתוֹסְפוֹת פְּסָחִים דָּף י"ז כְּדְבָרֵי רַבֵּינוּ שֶׁמִּשׁוֹן
וְרש"י שֶׁם כְּתִיב דְּכִי כְּתִיבִי אַרְבָּעִים סָאָה בְּאָדָם הוּא דְכְּתִיבִי וְכִי הֵם דְּבָרֵי הַמְרָדְכֵי פָּרֶק
הַשּׁוֹכֵר אֶת הַפּוֹעֵל דְשִׁיעוּר מְקִנָה הַלְכָה לְמִשָּׁה מְסִינִי הוּא וְכַבֵּר נִשְׂאֵל הָרִיב"ש בְּסִי
רצ"ד אִם אִשָּׁה שֶׁטְבָלָה בְּמִקְנָה שְׁפָל גּוֹפּוֹ עָלְתָה וְלֹא הָיוּ אַרְבָּעִים סָאָה אִם חִיָּבַת כְּרַת
וְהַשִּׁיב דְאַרְבָּעִים סָאָה לְמִקְנָה שֶׁל אָדָם תּוֹרָה הֵם וְכוּ' מִפִּי הַשְּׁמוּעָה כְּמוֹ שֶׁלְמָדוּ מִהַלְכָה
לְמִשָּׁה מְסִינִי כָּל הַשִּׁיעוּרִין וְהִבִּיא דְבָרֵי הַרְשָׁב"א שְׁפָתָב שְׁכָף קִבְלוּ מְסִינִי דְאַרְבָּעִים
סָאָה דְבַר תּוֹרָה וְלֹא תִימָא מְדַרְבָּנָן וְכוּ' וְכֵן כְּתִיב הַרְשָׁב"א דְּבִסְפָר בְּעֵלֵי הַנְּפֶשׁ וְכוּ' וְשׁוּב
כְּתִיב וּמְקוֹם הַנִּיחוּ לִי וְכוּ' (כְּמוֹ שְׁפָתָב בְּקוּוֹטְרָס ח' סִי ג' הַנְּ"ל) עִ"ש דב"ק: וְהִנֵּה דְבָרֵי

הָרַב ט"ז לֹא יָדַעְתִּי אֵיזוֹ מְקוֹם כְּבוֹדָם וּמַמָּה שֶׁפָּתַח בְּטוּרֵי זָהָב יו"ד ס' ר"א ס"ק מ"ז וְנ"ל מִכָּל מְקוֹם יֵשׁ לוֹמַר דִּנְקָא בְּחֶסֶר הַמְקַנָּה מְאַרְבָּעִים סָאָה עַל יְדֵי טְבִילַת הָרֵאשׁוֹן שְׁזָהוּ אִיסוּר דְּאוֹרְיִיתָא מַה שְּׂאִין כֹּן כָּאֵן לְעֻנְיָן שְׂאוּב דְּהוּי מְדַרְבְּנָן וְכוּ' ע"ש מִתְבָּאָר דְּנִקִּיט דְּשִׁיעוּר אַרְבָּעִים סָאָה בְּמִקְנָה הוּא מִן הַתּוֹרָה וְהַ דְּבָרֵי אֲמַת לֹא רָאָה דְּבָרֵי הָרַב ב"ח הַנּוֹ"ל דְּבִאֲמַת תְּמִיהוּתוֹ תְּסוּבְּנָה עַל דְּבָרֵי הָרַב"ח לְפִי הַנֶּרְאָה מְדַרְבְּרִי כְּנֻ"ל וּמַה שֶּׁהִבִּיא הָרַב בֵּית חֲדָשׁ מְדַרְבְּרֵי מְרֵן הַב"י בְּסִי' ר"א דְּבָרֵי מְרֵן הֵם בְּרִישׁ הַסִּי' (בד"ה וּמ"ש וְאַף אִם תִּטְבֹּל בְּמַעְיָן) וּלְפִי מ"ש הָרַב דב"א בְּכֻנְתַּת דְּבָרֵי רַבֵּינוּ שְׁמִשׁוֹן דְּעַל טְבִילַת פְּלִים הוּא דְּקָאָמַר לֹא נִפְלְאָת לְפָרֵשׁ כֹּן גַּם בְּדְבָרֵי מְרֵן הַב"י וּמִסְתַּמָּא גַּם דְּבָרֵי הַסִּמ"ג שֶׁבְּהִלְכוֹת מְקוֹאוֹת שֶׁהִבִּיא הָרַב"ח יִתְפָּרְשׁוּ בְּעֻנְיָן זֶה.

שׁוּב הַשְּׂגָתִי תְּשׁוּבַת הָרִיב"ש וְרֵאִיתִי שֶׁבְּסוּף הַסִּי' פָּתַח וּמַה שֶׁפָּתַח הַשָּׂר מְקוּצֵי דְּאַרְבָּעִים סָאָה דְּרַבְּנָן בְּכָלִים נְמִי קָאָמַר תַּדַּע דְּהָא מַעְיָן מִטְהַר בְּכָל שְׂהוּ בְּכָלִים הוּא לְפִי דְּבָרֵי וְכוּ' ע"כ וְתִיבַת נְמִי אֶהְשֶׁר מְקוּצֵי קָאִי וּכְאִילוּ אָמַר וּמַה שֶׁפָּתַח הַשָּׂר מְקוּצֵי נְמִי וְכוּ' וְדְבָרֵי רַש"י בְּפִסְחִים דָּף י"ז שֶׁהִבִּיא הָרַב דְּבָרֵי אֲמַת הַבֵּיאָם גַּם כֹּן הָרִיב"ש שֶׁם לְהוֹכִיחַ דַּמ' סָאָה בְּאָדָם הוּא דְּאוֹרְיִיתָא ע"ש: אַחַר זֶמַן רֵאִיתִי שֶׁמַּה שֶׁפָּתַח הָרַב דְּבָרֵי אֲמַת בְּשֵׁם הָרַב ט"ז כְּנֻ"ל שֶׁנֶּרְאָה שֶׁכְּנֻתוֹ עַל הַטּוּרֵי זָהָב (וְלִזְזָה פְּתִיבְתִי שֶׁמְדַרְבְּרֵי הָרַב טוּרֵי זָהָב בְּס"ק מ"ז מִתְבָּאָר בְּהִיפָּדָה) הִנֵּה הַדְּבָרִים הֵהֵם פְּתִיבְתִיבְתִי הָרַב הַלְבוּשׁ בְּסִי' ר"א סְעִיף א'.

וּבְדְבָרֵי אֲמַת לְפִי הַנֶּרְאָה יֵשׁ טְעוֹת הַדְּפוּס שֶׁפָּתוּב וְרֵאִיתִי לְהָרַב ט"ז וְצָרִיף לְהִיּוֹת לְהָרַב ע"ט"ז וְהוּא רֵאִישִׁי תִּיבּוֹת עֲטָרַת זָהָב וְכְנֻתוֹ עַל הָרַב הַלְבוּשׁ שֶׁחֲלַק יו"ד הוּא נִקְרָא עֲטָרַת זָהָב וְשִׁפִּיר תְּמָה עָלָיו בְּמָה שֶׁמִּתְבָּאָר שְׂסוּבְר דְּשִׁיעוּר אַרְבָּעִים סָאָה שְׂאָמְרוּ גְבִי טְבִילַת אָדָם אֵינּוּ אֵלָא מְדַרְבְּנָן וְכֹן תְּמָה עַל הָרַב הַלְבוּשׁ בְּזָהָב הָרַב פְּרִי מְגִדִים בְּהִלְכוֹת נְטִילַת יְדֵים ס' קנ"ט בְּמִשְׁפָּצוֹת ס"ק ח"י וְהָאֵרִיף קָצַת ע"ש וְעוֹד יֵשׁ לְתַמּוּהָ עַל הָרַב הַלְבוּשׁ שֶׁפָּסַק שֶׁם דְּבַעֲיָנָן אֲמָה שׁוֹחֲקַת וּמְדַרְבְּרֵי מְרֵן הַב"י (בד"ה וְכַתְּבָה עוֹד) הַנּוֹ"ל מִשְׁמַע דְּהָא דְּמִצְרִיכִינָן אֲמָה שׁוֹחֲקַת הוּא לְהַחְמִיר בְּשִׁיעוּרֵי תוֹרָה וּלְדַעַת הָרַב הַלְבוּשׁ דְּאִין כָּאֵן שִׁיעוּר תוֹרָה מְנָא לֵן לְהַחְמִיר בְּזָהָב: וּבְחֻפְשֵׁי רֵאִיתִי לְהָרַב מְלַבּוּשֵׁי טְהָרָה בְּסִי' ר"א ס"ב שֶׁפָּסַק דְּאַרְבָּעִים סָאָה דְּבַעֲיָנָן בְּטְבִילַת נְדָה הוּא מְדַרְבְּנָן אֲבָל מְדְאוֹרְיִיתָא אֲפִילוּ בְּפָחוֹת מְאַרְבָּעִים סָאָה אִם נִתְפָּסָה כָּל גּוּפָה בְּמִי מְקוֹנָה עֲלֶתָה לָהּ טְבִילָה וְכַתְּבָה בְּמִרְאָה מְקוֹם שְׂכָף מְבּוֹאָר לְהַדְיָא בְּרַבֵּינוּ יוֹנָה פְּרַק אֵלּוּ דְּבָרִים וְנ"ל שֶׁם דְּמֵן הַתּוֹרָה אִין שׁוּם טְבִילָה צָרִיכָה אַרְבָּעִים סָאָה אֵלָא טְבִילָה כָּל גּוּפוֹ בְּלַבַּד (דְּבָרֵי הָרַב"י הֵם קְרוּב לְסוּף הַפְּרַק גְּבִי פְּלוּגְתָא דְּחֻזְקָה וְר' יוֹחָנָן בְּחַמֵּי טְבִירָא לְטְבִילָה ע"ש בד"ה וְנִרְאָה לְמוֹרֵי הָרַב) וְכֹן מְבּוֹאָר בְּב"ח ס' ק"כ וְכוּ' וְכֹן מְבּוֹאָר שֶׁם בְּהַרְמָב"ן וְהָרֵא"ש פּוֹלְהוּ סְבִירָא לְהוּ דְּמְדְאוֹרְיִיתָא לֹא בְּעִינָן אֵלָא שִׁיתְפָּסָה כָּל גּוּפוֹ וְלֹא אַרְבָּעִים סָאָה דִּנְקָא וּבְרִיב"ש ס' רצ"ד חוֹלַק בְּזָהָב וְסוּבְר דְּאַרְבָּעִים סָאָה אֲפִילוּ בְּאָדָם נִנְס הוּא דְּאוֹרְיִיתָא וְצ"ע בְּזָהָב עכ"ל וְאַעֲתִיק לְשׁוֹן הָרַב"י כְּמוֹת שֶׁהוּא וְנ"ל וְנִרְאָה לְמוֹרֵי הָרַב יצ"ו לְפָרֵשׁ מִחֻלּוֹקַת חֻזְקָה וְרַבֵּי יוֹחָנָן בְּשִׁאִין שׁוּם עִירוּב מִהַמַּעְיָן לְבַת בְּרַתָּא וְאִין בְּבֵית בִּירְתָּא אַרְבָּעִים סָאָה וְדִיִּיק הָכִי מְלִישְׁנָא דְּאָמַר דְּפָסַק מִנֵּיְהוּ דְּלִשׁוֹן פָּסַק מִשְׁמַע דְּפָסַק אוֹתָהּ לְגַמְרֵי וְאִין בִּינֵיהֶם חִיבּוּר כָּלֵל דְּמֵן הַתּוֹרָה אִין שׁוּם טְבִילָה צָרִיכָה אַרְבָּעִים סָאָה אֵלָא טְבִילַת כָּל גּוּפוֹ בְּלַבַּד אֲבָל טְבִילַת פְּלִים דִּי בְּרַבֵּיעִית בְּלַבַּד וְהוּא שִׁיְהִי מִתְפָּסִים הַפְּלִים בְּתוֹף הַמִּים כְּגוֹן מַחְטוֹת וְצִינּוֹרוֹת שֶׁהֵם פְּלִים קְטָנִים וְיִכּוּלִים לְהַתְפָּסוֹת בְּרַבֵּיעִית אוֹ אִם הֵם פְּלִים גְּדוּלִים

שְׂיוֹסִיף עַל הַרְבִּיעִית כְּדֵי שְׂיִתְכַסּוּ בְּתוֹכָן הַגָּה שְׂאָף שְׂלֵא יִהְיוּ בּוֹ אַרְבָּעִים סָאָה דֵי לְטְבִילַת פְּלִים בְּרַבִּיעִית מִן הַתּוֹרָה אֲלֵא שְׂחַכְמִים אָמְרוּ שְׂלֵא יִהְיֶה חִילּוּק בֵּין טְבִילַת גּוֹפּוֹ לְטְבִילַת פְּלִים וְהַצָּרִיכוּ הַכֹּל בְּאַרְבָּעִים סָאָה כְּדֵאֲמַרְיָנָן (נְזִיר ל"א) רַבִּיעִית שֶׁל תּוֹרָה בְּטוֹלֵי בְּטֹלוֹהָ וְרוֹצֶה לֹאמַר אֵף שְׂטְבִילַת פְּלִים דֵי בְּרַבִּיעִית מִן הַתּוֹרָה כִּינּוּן שְׂהַפְלִים מִתְּפִסִּים בְּמִים אֲפִילוּ הֵכִי בְּטָלוּ חַכְמִים זֶה הַשְּׂעִוּר וְהַעֲמִידוּ הַכֹּל בְּשְׂעִוּר אַרְבָּעִים סָאָה וּמִדְּחֻזֵּינָן דְּטְבִילַת פְּלִים שְׂהִיא מִן הַתּוֹרָה אֵינָה צָרִיכָה מ' סָאָה כֹּל שְׂפָן טְבִילַת הַיָּדִים שְׂאִינוּ אֲלֵא מִדְּרַבָּנָן שְׂדֵי בְּשִׂטְבּוֹל יָדָיו בְּרַבִּיעִית כִּינּוּן שְׂמִתְּפִסִּים שֶׁם עכ"ל: הַגָּה מָמָה שְׂפֶתֶב דָּמֵן הַתּוֹרָה אֵין שׁוּם טְבִילָה צָרִיכָה מ' סָאָה אֲלֵא טְבִילַת כֹּל גּוֹפּוֹ בְּלֶבֶד מְשַׁמַּע כְּמוֹ שְׂהִבִין הָרַב מִלְּבוּשֵׁי טְהָרָה דְּגַם בְּטְבִילַת אָדָם לֹא בְּעֵינָן אַרְבָּעִים סָאָה וְסָגִי בְּמִים שְׂמִתְּפִסָּה בָּהֶם כֹּל גּוֹפּוֹ אֲלֵא שְׂאִינוּ מוּכָן לְפִי זֶה מֵאֵי קֵאָמַר אֲבָל בְּטְבִילַת פְּלִים דֵי בְּרַבִּיעִית וְהוּא שְׂיִהְיוּ מִתְּפִסִּין וְכוּ' דְּכִינּוּן דְּבִדִּין תּוֹרָה מִיְיָרִי הָרִי אִם כֹּן טְבִילַת גּוֹפּוֹ וְטְבִילַת פְּלִים כִּי הִדְדִי נִינְהוּ דְּלֹא בְּעֵינָן אַרְבָּעִים סָאָה וְסָגִי בְּמָה שְׂיִתְכַסּוּ בְּמִים וּמֵאֵי אֲבָל דְּקֵאָמַר לְכוּ נִרְאָה דְּאֲפָשֶׁר לְפָרֵשׁ כְּפִנְתּוֹ כְּפִאִילוּ אָמַר דָּמֵן הַתּוֹרָה אֵין שׁוּם טְבִילָה צָרִיכָה אַרְבָּעִים סָאָה אֲלֵא לְטְבִילַת גּוֹפּוֹ אֲבָל לֹא לְכֻלִּים וְכוּ' וְהֵינּוּ שְׂפִסִּים וְאֵף שְׂלֵא יִהְיוּ בּוֹ מ' סָאָה דֵי לְטְבִילַת פְּלִים בְּרַבִּיעִית מִן הַתּוֹרָה כְּלוּמַר דְּדוֹנְקָא לְטְבִילַת פְּלִים הוּא דֵי בְּרַבִּיעִית כְּשֶׁמִתְּפִסָּה בָּהֶם אֲבָל לְטְבִילַת אָדָם לֹא מְהֵי מַה שְׂמִתְּפִסָּה בָּהֶם אֲלֵא בְּעֵי אַרְבָּעִים סָאָה מִמֶּשׁ וְכוּן דְּקִדְקָ בְּסוּף לְשׁוֹנוֹ וּמִדְּחֻזֵּינָן דְּטְבִילַת פְּלִים שְׂהִיא מִן הַתּוֹרָה אֵין צָרִיךְ אַרְבָּעִים סָאָה כִּינּוּן טְבִילַת יָדִים וְכוּ' וְהֵינּוּ וְדֵאֵי מִדִּין תּוֹרָה קֵאָמַר דְּאֵין צָרִיךְ אַרְבָּעִים סָאָה דְּאֵילוּ מִדְּרַבָּנָן הֵא בְּטֹלוֹהָ לְרַבִּיעִית דְּכֻלִּים וְאִם כֹּן אִמָּאֵי נִקְטַ דְּטְבִילַת פְּלִים אֵינָה צָרִיכָה אַרְבָּעִים סָאָה הֲלֹא גַם טְבִילַת גּוֹפּוֹ הוּא כֹּן אֲלֵא וְדֵאֵי בְּטְבִילַת גּוֹפּוֹ בְּעֵינָן אַרְבָּעִים סָאָה מִן הַתּוֹרָה כֹּן נִרְאָה לִי הַדֵּל בְּכּוֹנְתּוֹ וְאֲחֵרֵי שְׂמִבְּנֹאָר כֹּן בְּדַבְרֵי הָרַאשׁוֹנִים שְׂהִבִּיאוּ הָרִיב"ש וְהָרַב דְּבָרֵי אֲמַת אֵינוּ רְחוּק לְדַעֲתֵי הַקְּצָרָה לְפָרֵשׁ כֹּן גַם דְּבָרֵי הָרַר"י וְהַמְּעַיִן יִבְחַר: וְאִתָּה תַחֲזוּהָ בְּפָרִי מְגִדִים הַנּוֹ"ל (בַּד"ה אַחַר זו) שְׂפֶתֶב בְּתַחֲלַת דְּבָרָיו וְז"ל בַּב"י בְּשֶׁם הָרַר"י דָּמֵן הַתּוֹרָה בְּגּוֹפּוֹ מ' סָאָה וּבְכֻלִּים אֵף בְּטוֹמְאָה ד"ת דֵי מִן הַתּוֹרָה שְׂיִכְסּוּ גּוֹפֶם וְרַבָּנָן בְּטָלוּ לְרַבִּיעִית דְּמִקְוֵה וְכוּ' עִי"ש הָרִי שְׂפֶתֶב מְפִנְרֵשׁ בְּשֶׁם הָרַר"י דָּמֵן הַתּוֹרָה בְּעֵינָן אַרְבָּעִים סָאָה בְּמִקְוֵה לְאָדָם וְשׁוּב הִבִּיא דְּבָרֵי הָרַב הַלְבוּשׁ וְהָרַבָּה לְהַשִּׁיב עַל מַה שְׂפֶתֶב דְּאַרְבָּעִים סָאָה דְּמִקְוֵה לְאָדָם הֵם מִדְּרַבָּנָן כִּיעִי"ש אֵף זו מִן הַתּוֹכְחוֹת שְׂהִבִין מִדְּבָרֵי רַבִּינוּ יוֹנָה כְּאֲשֶׁר פִּתְבַּתִּי אֲנִי הַדֵּל שְׂאִם לֹא כֹן הִיָּה מִתְּמִיָּה גַם עָלָיו: עֵתָה נְדַפֵּס סֵפֶר מִקְוֵה יִשְׂרָאֵל ח"א לִידִידֵי הָרַה"ג אַבְד"ק נַאוּוָא פְּרַאגַע יצ"ו וּבְפִתְחֵי סֵפֶר הַתּוֹרָה הַגָּה רֵאִיתִי בְּרֵאשׁוֹ (ד' ג' ע"א) שְׂפֶתֶב דְּבְמִקְוֵה בְּעֵינָן אַרְבָּעִים סָאָה לְאָדָם לְכּוֹלֵי עֲלֵמָא כְּאֲשֶׁר יִבְנֹאֵר לְקַמֵּן וְכְּמִבְּנֹאֵר בְּרַבִּינוּ שְׂמִשׁוֹן בַּפ"ו מ"ח (אֲגַב רִיְהֻטָּאֵי לֹא מְצֵאתִי מִזֶּה בְּפָרֶק שְׂשֵׁי מִשְׁנֶה ח') דְּמִקְוֹאוֹת דְּמִקְוֵה חֶסֶר מֵאַרְבָּעִים סָאָה פְּסוּל מִן הַתּוֹרָה וּלְאָדָם הוּא כְּמוּכָן עכ"ל וְלֹא פְּנִיתִי כְּעַת לְעֵינָן בְּמַה שְׂמִרְמִזוּ לְמַה שְׂפֶתֶב לְקַמִּיָּה לְרֵאוֹת אִם הַזְּכִיר דְּבָרֵי הַפּוֹסְקִים שְׂהִבַּאתִי אֲנִי הַדֵּל דְּמִשְׁמַע לְהוּ דְּאַרְבָּעִים סָאָה לְמִקְוֵה מִדְּרַבָּנָן גַּם לְאָדָם וּמַה דְּבַר עָלֵיהֶם פּוֹק עֵינָן בַּדב"ק כִּי אֵין פְּנָאֵי אִתִּי כְּעַת שׁוּב רֵאִיתִי שֶׁם ד' ל"ד ע"ג בְּחִזְדוּשִׁים וּבִיְאוּרִים עַל הַטּוֹר וּב"י שְׂפֶתֶב דְּמִדְּבָרֵי מְרִן הַב"י בְּרִישׁ הַסִּימָן (בַּד"ה וְכַתֵּב עוֹד שְׂהִבַּאתִי לְמַעְלָה) מוֹכַח שְׂהוּא מִן הַתּוֹרָה וְשְׂפָן כְּתִב בְּפָרִי מְגִדִים א"ח ס' קנ"ט בְּמִשְׁבָּצוֹת סַקח"י דְּלְמִקְוֵה אַרְבָּעִים סָאָה לְאָדָם מִן הַתּוֹרָה לְכּוֹלֵי

עלמא אף להרמב"ם והראב"ד שסוברים דבמעין סגי בכל שהו אף לאדם גם מדברי סופרים: כלל ה) טבעים שנשתנו עתה בכמה ענינים ראיתי לרבינו חסידא בספר קהלת יעקב בקונטרס מדות חכמים במערכת הוי"ו אות ע"ה הביא מה שאמרו ביבמות ד' פ' דרבה תוספאה עבד עובדא להכשיר על פי סברא דולד מישתהי במעי אמו י"ב חדש ומשמע דלא משתהי יותר מי"ב חדש וכתב ששמע חוקרים בזה דלפי מ"ש בסדר עולם בפרשת ויצא דישישכר נולד בעשרה באב ועיבורה מיששכר על ידי הדודאים הנה בימי קציר חטים שהוא בחדש תמוז אם כן בלדתה לשנה הבאה ביו"ד באב כבר עברו יותר משלשה עשר חדש וכתב על זה ואין לנו לומר בדברים אלו וכיוצא בהן שעשה נשתנו הענינים וכיוצא לזה כתב מרן הב"י באה"ע סוף סי' קע"ח ובסי' קנ"ו הביא תשובת הרשב"ץ במה שאמרו בש"ס יולדת לתשעה אינה יולדת למקוטעים שרבים היו תמהים שהחוש מכזיב זה והתוס' כתבו שעשה נשתנו הענינים כמו שאמרו שפרה וחמורה אינן יולדות אלא לשלש שנים ועשה יולדות לשתי שנים וכן תמצא בכמה דברים עד כאן לשון הרב הג"ל והעמקתי כל דבריו לפי שנראה לי שבמקום מה שכתוב ואין לנו לומר וכו' צריף להיות ניש לנו לומר וכו' או שהנה כתוב ואי' ורוצה לומר ואית והמעתיק כתב ואין וכו' שאם לא כן אין בדבריו נשוא המאמר והמענין יבחר ויקרב: ושם במערכת השין אות רס"ח הביא גם כן מה שכתב הרשב"ץ הג"ל וציין לעיין בתשובת הרשב"א סי' צ"ח וכונתו (לפי הנראה היא) להוכיח דהרשב"א לא ניחא ליה למימר דנשתנו הטבעים מזמן הש"ס שנשאל שם בבמה שנולד בה טרפות ברור ועברו עליה י"ב חדש שיש מי שהורה להקל על פי הכלל דטרפה אינה חיה י"ב חדש וזו שחיתה לא נטרפה והאריף לבטל דברי המתיר ואין לנו להוציא לעז על מה שהעידו רז"ל ושה רעיון רוח ודברי הבאי וכו' וכתב בסיום דבריו ואם תשיב ומה נעשה וכבר ראינו בעינינו יתרת ברגל ששהתה י"ב חדש זו היא שאמר ריב"ל לר' יוסי בן גהוראי על דא את סמיך פלומר אי אפשר וכאילו אתה מעיד על שאי אפשר שראית אותו בעיניך או סיבה אחרת יש וכן בכאן אנו שואלין אותו שמעיד מאין אתה, יודע ששהתה זו שמא שכחת או שמא טעית או שמא נתחלף לה זמן בזמן או שמא נתחלפה בהמה זו באחרת שאי אפשר להעיד ששהתה בהמה זו בין עיניו כל י"ב חדש ואם יתחזק בטעותו ויאמר לא פי אהבתי דברים זרים וכו' ואחריהם אלה נאמר לו וכו' ויבטל המעיד ואלף פיוצא בו ואל תבטל נקודה אחת ממה שהספיקו בו חכמי ישראל הקדושים הנביאים ובני נביאים ודברים שנאמרו למשה מסיני עכ"ל וממה שלא כתב להשיב להמעיד שעשה נשתנו הטבעים וכו' מוכח דלא שמיצא ליה סברא זו כן נראה בכונתו: והרב תרומת הדשן בסי' רע"א ובכתבים סי' קס"ז הביא גם כן מה שכתבו התו' והרא"ש שנשתנו טבעי הבהמו' שלנו ממה שהנה בזמן הש"ס לענין לידת פרה בת שתי שנים ולענין עינוניתא דוורדי (דברי התוס' והרא"ש הם בחולין ד' מ"ז ע"א בד"ה כל הני עיי"ש ובמה שציין על הגליון וכיוצא לזה כתבו התוס' בסוף פרק קמא דמ"ק ד' י"א ד"ה פנורא אמה שאמרו בש"ס פנורא סמוך למיסרחי מעלי וכו' ולמישתי ביה אבנה דעכשיו תופסים דברים אלה לספנה ושמה נשתנו כמו הרפואות שבש"ס שאינם טובות בזמן הנה ועיין בדברי מרן כסף משנה פהלכות דעות פרק ד' הלכה י"ח ובהגהות קובץ על יד שם הלכה ח' על רפואות שבש"ס ובמה שכתב באור לי סי' ע"ו) ורצה לומר כן גם במה שאמרו חז"ל דרוב בהמות אינם

חולבות אלא אם כן יולדות דבהמות שלנו משונות משלהם כמו שמעידים שלפעמים חולבות ד' שבועות קודם הלידה ושוב כתב דאין להתיר מהאי טעמא לחוד לסמוך על חקירתנו שהוא נגד קבלת התלמוד ולומר שנשתנה בזמנינו וגם הגאונים שכתבו לאיסור ולהיתר מזה היינו צריכים לומר שלא כתבו דבריהם לזמנינו ולא רצות שאנו יושבים בהם עכ"ל: ואמנם הרמ"א באה"ע סי' קנ"ו הביא סברת הרשב"ץ בלשון ויש אומרים וכו' ומתבאר ממה שכתב הרב פתחי תשובה שם בשם הרב פרח מטה אהרן שכן דעת הרמ"א להלכה ושגם הספרדים שנמשכים אחר סברת הרמב"ם י"ל דבהא נקטי פהרמ"א עיי"ש והרב מגן אברהם בסי' קע"ג סק"א (על מה שכתב מרן דכין בשור לדגים חובה ליטול משום דקשה לדבר אחר) כתב דבזמן הזה אפשר דלא קפדינו דנשתנו הטבעים וכו' גם בסי' קע"ט סק"ח (על מה שכתב מרן אכל כל ולא אכל מלח שתה כל משקה ולא שתה מים ידאג וכו') כתב והאיך נשתנו הטבעים אף מרן החבי"ף בספר רוח חיים בסי' קע"ג כתב דבספר נכ"י (נראה שהוא ספר נוהג כצאן יוסף ואינו מצוי אצלי) דחה דברי הרב מגן אברהם שם ובמאי דתנו בפירק י"ט דמסכת שבת מ"ב עושין כל צרכי מילה מזהלין ופורעין ומוצצין כתב הרב תפארת ישראל דלפי מה שאמרו הרופאים עתה דאדרבא על ידי המציצה אפשר שיסתפן (והסביר הדבר) ואין לתמונה שהוא נגד הש"ס דבכמה דברים נשתנו הטבעים וכו' הנה נראה לסמוך על דבריהם לכל הפחות בשבת שלא לעשות חבורה וכו' אבל חלילה לזוז מדברי חז"ל וכו' עיי"ש ובריש פירק ג' דבכורות: ומצאתי בספר יקר מלבושי יום טוב שנדפס מקרוב לידידי הגאון המפורסם הפה"ס הגדול מהר"ו"ט הפה"ס יצ"ו שבסי' כ"ד (בד"ה אמנם) כתב דהגאון בעל משפנות יעקב לא רצה לסמוך על מה שכתב הרמ"א (בשם הרשב"ץ) בסי' קנ"ו הנ"ל דעתה נשתנו הטבעים ויולדת לתשעה נמי יולדת למקוטעים ובעי ששה חדשים שלמים אחר הפרת העובר וכתב דנראה שדעתו היא דמה שכתב הרשב"ץ דעתה נשתנו הטבעים היא דעת יחיד דבאמת הריב"ש כתב שלא פדבריו וז"ל ואין להקשות על זה ממנהגו של עולם שרוב נשים יולדות ולד של קיימא לפחות מתשעה גמורים מיום שטבלה לנדתה שפיון שאינם בועלים ופורשים אין טבילתם ראיה שהרי אפשר שטעו באומד דעתם בהריון והולד הוא אם מטבילות הקודמות וכו' וכתב מי שרוצה לסמוך על דעת הרמב"ן דסובר יולדת לתשעה יולדת למקוטעין יש לו עמוד נכון לסמוך עליו וגם זאת לא ברירא ליה יעיי"ש בתשובת תרמ"ז שכתב מי שיחפז לחלוק עליו יאמר שגם הרמב"ן לא כתב כן אלא באבלות להחמיר אבל לא להקל בחליצה: ושוב הביא (במלבושי יום טוב) מה שכתב הגאון בעל ספר בית מאיר בספר צלעות הבית וז"ל ויותר קרוב אלי מה שפירש הריב"ש בסי' תמ"ז (ט"ס יש למעלה או למטה) שאפשר לבעל דין לחלוק ולומר דהרמב"ן מחמיר באבלות וכו' אף ראיתי שהגאון רעק"א בסי' פ"ט נראה להדיא שסמוך על דברי הרמ"א הנ"ל למעשה דהא גם שם לא הנה ששה חדשים שלמים מעת שנראה העד שהוכר עברה מכל מקום מתיר בפשיטות וכן סמוך הגאון חמדת שלמה על דברי הרמ"א הנ"ל למעשה וכן כתב הגאון ישועות יעקב דהיכא דאי אפשר סמכינן על דברי הרמ"א הנ"ל.

אלה הדברים אשר דבר בקדשו הרב מלבושי יום טוב יצ"ו וצריך לעיין בגוף דברי הריב"ש איך נחה דעתו לומר דהרמב"ן לא אמר אלא להחמיר באבלות והלא פלג גדול

הוא בְּיָדֵינוּ לְמִיזֵל לְקוֹלָא בְּמִיּוֹד דְּאַבְיָלוֹת וְאִין אָדָם רִשְׁאֵי לְהַחְמִיר דְּנִמְצָא חֲנוּמָרוּ קוּלוּ שְׁמַתְבְּטַל מִתְּלִמוּד תּוֹרָה וְתַפְיָלִין וְעוֹנָה וְכוּ' כְּמוֹ שְׁכָתְבוּ הַפּוֹסְקִים עֵינֵן בְּמָה שְׁרִשְׁמַתִּי בְּמַעְרַכְתָּהּ הַה"א אוֹת יו"ד (בְּשִׁדְי חֲמָד חֶלֶק רֵאשׁוֹן בְּחֶלֶק הַפְּלָלִים) וְכִבֵּר כְּתַבְתִּי בְּמַכְתָּב לְחִזְקִיָּהוּ בְּחֶלֶק הַתְּשׁוּבוֹת סִי' י"א בְּיָשׁוּב הַחֲקִירָה דְּלִמְאֵי אִיְצְטָרַף פְּלָלָא דְהִלְכָה פְּדַבְרֵי הַמִּיקָל בְּאַבְל וְלֹא סָגִי לָן בְּכִלְלָא דְבִשְׁל סוֹפְרִים הִלְף אַחַר הַמִּיקָל דְּהֵינּוּ מִשׁוּם דְּבִשְׁאָר דְּבַרֵי סוֹפְרִים עִם פִּי הַדִּין נוֹתֵן לְהַקְל אִם בָּא לְהַחְמִיר הַרְשׁוֹת בְּיָדוֹ מַה שְׁאִין פֶּן בְּאַבְלוֹת לְהַקְל אָמְרוּ וְלֹא לְהַחְמִיר מִשׁוּם דְּחֲנוּמָרוּ קוּלוּ עִי"ש וְאִם פֶּן אִיף יִתְכֵּן לֹאמַר דְּהַרְמַב"ן לֹא מַחְמַת שְׁשׁוּרַת הַדִּין פֶּן קָאָמַר אֱלָא לְהַחְמִיר וְהִלָּא חוּמְרָא זֹו קוֹלָא הִיא וְאִף שְׁאִינָם אֱלָא בִּישׁוּל בְּשֵׁב וְאֵל תַּעֲשֶׂה לֹא הִיָּה מִן הַרְאוּי לְהַחְמִיר בְּדַבְרֵי שְׁיָבֵא ע"י זֶה לִיְדֵי בִּישׁוּל מַצּוֹת ה' וְדוֹחֵק לְפָרֵשׁ שְׁפִנְתּוֹ שְׁהַרְמַב"ן לֹא אָמַר אֱלָא לְעִנְיָן חֲנוּמְרוֹת שְׁבְּאַבְלוֹת וְלֹא לְעִנְיָן הַקּוּלוֹת שְׁבּוֹ וְשׁו"ת הַרִיב"ש אִין מְצוּי אֲצִלִּי וּבְדַבְרֵי הַרִיב"ש שְׁהִבִּיא מְרֵן הַב"י בְּסִי' קנ"ו לִיתְנָהוּ לְהַנִּי מִיְלֵי כְּמוֹ שְׁיָרְאָה הַרְאוּאָה: וְהַרְבַּ חֲתַם סוֹפֵר בְּחֶלֶק יו"ד סִי' ק"א (בְּד"ה אִיבְרָא) הִבִּיא מַה שְׁכָתְבַּ מוֹהַרש"ל בְּפָרְק גִּיד הַנְּשֵׂה סוֹף סִי' ט"ו דְּמַדְלָא הִבִּיא הַרְמַב"ם הֵף דְּמַר בַּר רַב אֲשֵׁי דְּבִנְיָתָא דְּאֲטוּנִי בְּהַדִּי בִּישְׁרָא אֲסוּר לְמִיכְלִיָּה אֲפִילוּ בְּמִיקְחָא מִשׁוּם סַכְנָתָא שְׁמַעַת מִיָּנָה דְּהוּא בְּרוּב בְּקִיאוּתוֹ בְּרַפּוּאוֹת יַדַּע דְּבִנְיָתָא אִינוּ מְזִיק וְהַש"ס מִיְרֵי שְׁנִטְנָה עִם בְּשָׂר מִמֶּשׁ וְכַתְּבַ עַל דְּבַרְיוֹ שְׁהוּא דוֹחֵק מְפִנְרָסָם דְּעַל כָּל פְּנִים הִיָּה לְהַרְמַב"ם לֹאמַר דְּאֲסוּר לְצִלוֹתוֹ עִם בְּשָׂר מִמֶּשׁ לְכֵן כְּתַב דִּיּוֹמַר נִרְאָה דְּלִפִּי עוֹנָם חֲקַמְתּוֹ יַדַּע וְהִבִּין שְׁנִשְׁתַּנּוּ הַטְּבָעִים בְּעִנְיָן זֶה וְכְמוֹ שְׁכָתְבוּ הַתּוֹס' (הִבִּיא דְּבַרֵי הַתּוֹס' בְּכַמָּה מְקוּמוֹת בְּזֶה) וּמַגֵּן אַבְרָהָם רִישׁ סִי' קע"ג כְּתַב גַּם פֶּן דְּאֲפִשֵׁר נִשְׁתַּנּוּ הַטְּבָעִים וּמִיְיָתִי רְאוּיֹת אַחֲרוֹת וּמְכַל מְקוּם כָּל הַרְאוּיֹת יֵשׁ לְדַחוֹת דְּהַתָּם נִתְבַּרַר לָנוּ שְׁנִשְׁתַּנּוּ הַמְּקוּם אוֹ הַזְּמַן דוּק וְתִשְׁכַּח וְאֲפִילוּ הֵף דְּשִׁיבְתָא בְּתוֹס' יוֹמָא ד' ע"ז ע"ב י"ל אוֹתָם הַבְּקִיָּאִים בְּהֵם וּבְשִׁמוֹתֵיהֶם וְכוּתְבִין קְמִיעִין יוֹדְעִים רוּחוֹת וְשִׁדְיִן דְּשִׁכְיָחִי וְדָלָא שְׁכִיחִי וְכוּ' אַבְל הֵכָא מִי הִגִּיד לָנוּ דְּבִטַל הַחֲשָׁשׁ הַהִיא דִּישְׁרָאֵלִים נִזְהָרִים בְּאַמַּת וּמַעֲכוּמ"ז אִין רְאָיָה דְּהוּי אֲכִלִּי שְׁקָצִים וְרַמְשִׁים וְחַבּוּל גּוֹפִיָּהוּ פְּדִאִיתָא בַּע"ז ד' ל"א ע"ב גְּבִי גִילּוּי אֱלָא דְּמַדְחִזִּינָן לְהַרְמַב"ם דְּרַב גּוֹבְרִיָּה בְּרַפּוּאוֹת וְטְבָעִיּוֹת שְׁהַשְׁמִיט הַנְּ"ל ע"כ נִיסָה בְּחִקְרִיתוֹ וּמְצָא שְׁנִשְׁתַּנּוּ הַטְּבָעִים בְּזֶה אֵלוּ תוֹרְף דַּב"ק וּבְהִיא דְּשִׁיבְתָא שְׁהַזְפִּיר הַרְבַּ חֲתַם סוֹפֵר עֵינֵן בְּמָה שְׁכָתְבַתִּי בְּמַכְתָּב לְחִזְקִיָּהוּ בְּחֶלֶק הַתְּשׁוּבוֹת רִישׁ סִי' א': אַחַר זְמַן הַשְּׁגַתִּי סֵפֶר אֲזַן אֲהָרֵן וְרִאִיתִי שְׁבְּמַעְרַכְתָּהּ הַמ"ם אוֹת פ"ב כְּתַב הַרְבַּ וְז"ל דַּע שְׁיֵשׁ רַבָּנִים רְצוּ לְהַתִּיר אֲפִילוּ אִישְׁתַּהִי אַרְבְּעָה עָשָׂר וְחַמְשָׁה עָשָׂר חֲדָשׁ וְשִׁפְן כְּתוּב בְּהַרְבַּ הַמְּאִירִי לִיבְמוֹת ד' ס"ג ע"א מְדַפִּי הַסֵּפֶר שְׁאִירַע מַעֲשֶׂה בְּאֲשֶׁה שְׁשִׁהְתָּה ט"ו חֲדָשׁ וְלֹא הִיָּה בְּהַ שׁוּם חֲשָׁד וְיִלְדָה בֵּן וְהוּא חִידוּשׁ גְּדוֹל אַבְל הַסְּכַמַת הָאֲחֲרוֹנִים דְּאִין לָנוּ אֱלָא דְּבַרֵי מְרֵן שְׁנִים עָשָׂר חֲדָשׁ וְאִי אִישְׁתַּהִי יוֹמַר הוּי סֵפֶק מְמֹזַר הַפֶּל מְקוֹבֵץ בְּס' פַּחַד יִצְחָק מַעְרַכְתָּהּ הַמ"ם ד' דַּק"ל וְעֵינֵן בְּס' הַתְּקַנּוֹת בְּמִנְהַגֵי יְרוּשָׁלַיִם תּוּב"ב בַּאֲהַע"ז הַלְכוֹת פְּרִיָּה וְרַבִּיָּה אוֹת א' בְּשֵׁם חַיִּים שְׁאֵל ח"ב סִי' ל"ח אוֹת מ"ט עכ"ל: וְהַגָּאוֹן מוֹהַר"ם שִׁיק בְּחֶלֶק יו"ד סִי' רמ"ד בְּמָה שְׁנִשְׁאָל שְׁבַקְהִלָּה אַחַת עָשׂוּ תַקְנָה לְבִטַל הַמְּצִיצָה אִם רִשְׁאֵי הַמּוֹהֵל לְמוּל בְּלֹא מְצִיצָה אִם יִמְחוּ בּוֹ מְלַעֲשׂוֹת הַמְּצִיצָה וְאַחַר שְׁהַשִּׁיב שְׁאִין זֹו תַקְנָה אֱלָא קַלְקוּל וְהַרְמַת יַד בְּדַבְרֵי הַמְּפֹרָשׁ בַּש"ס וּבַפּוֹסְקִים וְחִלְלִיָּה לְמוּל בְּלֹא מְצִיצָה וְהַאֲרִיף בְּזֶה סִיִּים (בְּד"ה וְכִי תִימָא) וְז"ל וְכִי תִימָא דְּאוּלִּי נִשְׁתַּנּוּ הָעֵתִיּוֹת יַעֲתָה אִין סַכְנָה כְּמוֹ שְׁבַכְמָה דְּבַרֵי

מצינו שנשתנו העתים עינין תוס' ע"ז ד' כ"ד ע"ב (ד"ה פרה) ומגן אברהם בסי' קע"ג סק"א ובאה"ע סי' קנ"ו סעיף ד' זה אינו דאם פן איך סמכינן על כל הדברים שנמסרו לנו מאבותינו ועל פרחין הכלל פה הוא דשינוי העתים אי אפשר לומר בתרי אנפי.

א) בדבר שהוא הלכה למשה מסיני אי אפשר לומר שינוי עתים כי דבר אלהינו קנים לעולם ואם פן פנין שנמסר לנו על פי ה' לכל הזמנים ובכל המקומות אם פן ה' הוא היודע אם יהיה עתיד שישתנו העתים איך מסר דבר זה למשה מסיני לאסור לעולם ועל פרחין או שלא נשתנו או שאפילו נשתנה מפל מקום אסור פגון שמנה טרפות שנאמרו למשה מסיני אי אפשר שנשתנו ואף אם אנו רואים שינוי שהוא חי ורבותינו אמרו טרפה אינה.

חנה מוכח רק שהטרופות אינם תלויים בחיות ואפילו חי פנין שיש בו חסרון וריעותא זו היא טרפה והראיה שיש לחכמינו ז"ל האומרים דטרפה חנה. ב) דבדיני התורה אזלינן בתר חזקה וכל דיניה מיוסדין על רובא וחזקה ואם פן פנין שידענו שפן היה בזמן שנמסר לנו נשאר הדין על מה שהיה מצד חזקה ובחזקת שלא נשתנה אלא אם פן נתברר לנו שנשתנה וכבר בירנו דדבר המנוסה מצד הניסיון והחקירה אי אפשר לה שתעיד אלא על פי הרוב ושייך זה בדבר דסגי ליה ברוב ולא הוי הלכה למשה מסיני דאז פנין שהניסיון מעיד שעל פי רוב נשתנה ואין דבר זה הלכה למשה מסיני שפיר יש לומר דנשתנה אבל מה שהוא הלכה למשה מסיני או ספק הללמ"מ או דבר שצריך לחוש אף למיעוט אי אפשר להחליט דנשתנה דאולי המיעוט לא נשתנה ושוב מוקמינן אחזקה ולכן בהיה דתוספות בעבודה זרה וכן באבן העזר סי' קנ"ו דמוכרח שנשתנה על פרחין דלא הוי הלכה למשה מסיני אבל בטרפיות דמבאר בש"ס דהן הלכה למשה מסיני וכן במציצה דהוא לענין פיקוח נפש דאין הולכין בתר הרוב על פן אי אפשר להעיד שנשתנה ושוב אזלינן בתר חזקה ובחזקה שלא נשתנה: ומה שכתב הרב מגן אברהם הנ"ל דאפשר שנשתנה דבריו קשים דגם שם איירי בדברים האסורים משום ספנה ואין הולכין בפיקוח נפש אחר הרוב ועל המיעוט אי אפשר לרופאים להעיד כדלעיל ואם פן מנא לן לומר דנשתנה אדרבא אזלינן בתר חזקה והוא בחזקה ש"א נשתנה וכל שפן שאי אפשר להתיר משום ספק שמה נשתנה וספק איסור תורה או ספק ספנה לחומרא ואיך כתב דאפשר שנשתנה אלו תנרף דב"ק: והאריך עוד קצת לנדונו דאסור למול בלא מציצה ועדיף לבטל מצות מילה מליקנס בזה ואני הדל רשמתי בענין זה וגם במה שיש שאין מבקשים לעקור את כל גוף המציצה רק למנוע המציצה בפה כי אם על ידי סמרטוט הגה על שניהם רשמתי בקונטרס אסיפת דינים במערכת מילה ושם יתבאר בס"ד כי אין זה מקומו רק הן הדברים הנקנים באגב שרציתי לכתוב דברי הרב הנ"ל שהם פלל גדול לעניינים אלו: ועל מה שכתבתי למעלה (בד"ה ושם במערכת) בשם תשובת הרשב"א כתב לי הרב שלום נאטאנזאהן יצ"ו דבשפתי כהן סי' ז"ן ס"ק מ"ח הביא תנרף דברי תשובת הרשב"א וראית הרב קהלת יעקב צ"ע דעל פרחין קים ליה בשיטת הסוברים דאין טריפה חנה והוא ממה שאמר הכתוב זאת החנה אשר תאכלו ודרשינן חנה אכול וכו' וכיון דמקרא נפקא לן הלא תורתנו הקדושה נצחית ואי אפשר לומר שמה שכתוב בתורה יקבל שינוי ותמורה חלילה ודוחק לומר דקרא אסמכתא בעלמא היא וגם בזה יש לדון אם נוכל בדרך אסמכתא לומר דבר שישתנה לכן בחר הרשב"א תירוצים אחרים

עכ"ד יצ"ו: כ"ו) טעמייה בדבריהם האסורים לאכילה בטועם ופולט אסור מדרבנן שמה
יבלע פל שהוא ואתי לידי אסור חצי שיעור דאסור מן התורה פן כתב הריב"ש בסי'
פר"ח הביא דבריו הרב אהל יעקב במערכת החי"ת אות ד ועיין תוספות יבמות ד' פ"ט
(ד"ה איבעי) שכתבו פלומר פריש על משהו וכו' דנראה בעליל דהוקשה להם דאיך
יוכל לטענם והוא טבל לכן פי' דר"ל דיתקן משהו ולפי זה שמעינן מדבריהם דאף במידי
דרבנן פתומת ירק (עיין הרמב"ם פ"ק שני מהלכות תרומות) אסור לטענם ומזה יש
להעיר על הרב צמח צדק סי' מ"ז הובאו דבריו באהל יעקב שם דמתיר לטענם דבר
פגום דכיון דאיסור אכילתו מדרבנן לא גזרו על הטעמייה עי"ש ולהרב פרי חדש י"ד סי'
ח"ק ס"ק כ"ב (בשו"ת הגאון מוהר"ם שיק בחלק או"ח סי' י"ב [בד"ה אמנם] כתב
דהריב"ש בסי' רפ"ח דטעמייה אסורה מדרבנן ובנו של הצמח צדק בקונטרס אחרון לסי'
מ"ז דעתו דאפילו באיסור דרבנן טעמייה אסורה ואף להצמח צדק דרבנן שרי טעמייה
היינו אם אינו בולע אבל אם בולע אפילו פל שיהו לדין דחצי שיעור אסור מן התורה
ואפילו בדרבנן אסור וכתב שגראה מדברי הריב"ש דאפילו באסורי הנאה אין כאן איסור
דאורייתא): הן אמת דלפי מה שכתב הרב פרי תואר שם דלא התיר הרב צמח צדק אלא
דוקא בפגום גמור אבל לא בקדירה שאינה בת יומא משום דחזי פורתא עי"ש אם פן יש
לומר דהיא דקישות מרה דאירי התוספות לא הוי פגום גמור ואהכי קשיא להו
להתוספות דנהי דאבטיח דנמצאת סרוחה הוי פגום גמור ויכול לטענם מיהו במתניתין
תנו נמי קישות ונמצאת מרה דלא הוי פגום גמור מפל מקום המעיין בדברי הרב צמח
צדק בגופן שלקו יראה דכונתו ללמוד מדברי הריב"ש דכל שאין באכילתו איסור אלא
מדרבנן דליכא תו למיחש לידי איסור תורה לא גזרו טעמייה ואם פן לדעתו בכל איסור
אכילה דרבנן אית לן למימר דטעמייה בהו שריא וכמו שהבינו הרב בנו בקונטרס אחרון
שם והרב פרי חדש שם והשיגוהו מחולין דף קי"א ע"ב בקערה שפולח בה בשך דאי
אפשר למטעמייה עי"ש ועיין להרב תפארת ישראל (פירוש המשניות) ריש פ"ק ג'
דמסכת תרומות ודו"ק.

ולהרב נו"ב מה"ת יו"ד סי' נ"ג והרב כתב סופר חלק יו"ד האריף בזה בסי' ז"ן עי"ש
ובבית אפרים לטרפיות סי' ל"ו בטעמיית המים שפבועא ובז"א אפרים סי' צ"ח לטעימת
סתם יינם והרב יד דוד ליו"ד סי' צ"ח הגהות הטור אות ד כתב בשם הרב בעי חיי יו"ד
סי' קל"ה שנסתפק באיסור שיש ספק אם יש בו בנותן טעם אי שרי לטועמו ולפלחט פיון
דאין פאן אכילה ושהעלה דאסור אלא יטעימו לנכרי למאן דאמר דאפילו בזמן הגה
סמכינן אטעימת קפילא דלא סמכינן ישער בששים עכ"ל וספר בעי חיי הג"ל אין בידי
ונראה שיש חיסור לשון וכן צריף להיות ולמאן דאמר דלא סמכינן ישער בששים ועל
דברי הגאון נודע ביהודה בתשובה הג"ל פלפל בחכמה ידידי הגאון מוהר"א קלעצק
אבד"ק ברעזי יצ"ו בספרו הנחמד אכן הראשה בסי' י"א עי"ש מסקנתו לדינא גם בספר
אלף המגן לידידי הגאון משה נתן רובינשטיין אבד"ק דוברוונא יצ"ו בסי' ל"ח האריף
מאד בעניינים אלו ובמסקנתו כתב דאף דבפרי מגדים סי' צ"ה ס"ק ט"ו אוסר טעמייה
בלשון בשך ספק מלוח מפל מקום פיון שדעת הט"ז ופרי חדש ומנחת יעקב ותבואת
שור ומקום שמואל ונודע ביהודה ובית יצחק להתיר לטענם בלשון כשהבשר נקי מדם
שעליו יש לסמוך עליהם להקל בדרבנן לעת הצורך או בערב שבת כשאין שהות למלוח

מספק ובשאר איסור דרבנן אף שיש להם עיקר בדאורייתא נראה להקל בטעימה בלשון לחוד אפילו רק בצורך קצת פדעת הצמח צדק ופרי חדש עי"ש טעמו ונימוקו בפלפולא חריפא: ובעיקר טעימה אם סמכינן בזמן הזה אטעימת נכרי עיין במה שפתי הרמ"א ריש סי' צ"ח דאין סומכין אנכרי ודקדק הרב ש"ך בסק"ה דאטעימת ישראל סמכינן גם בזמן הזה במידי דהיתירא פנדר וכינצא וכן דעת הרב פרי חדש שם והרב בכור שור לחולין דף צ"ז תמה על דקדוק השפתי כהן מדברי הרמ"א שדברי מדברי הרמ"א בס"י מ"ב ס"ג בצירוף מה שפתי בדרכי משה שם מתבאר דלא סמכינן אישראל ומסיק דאין להקל והרב פתחי תשובה שם הביא מה שפתי הפרי מגדים ליישב קושיא זו עי"ש וכתב הרב יד דוד שם אות ו' בשם ספר שערי דעה דהספימו כל האחרונים דטעימת ישראל מהני בדיעבד בהאי דצנון וכדומה וכן באוסר עצמו בקונם ואין להחמיר פינן דמעיקר הדין גם טעימת נכרי מהני וכן פתי הרב מסגרת השלחן שם בשם הספמת האחרונים ועי"ש בחידושי רע"ק איגר ולהרב שם אריה באורח חיים סי' א' לענין טעימת חמץ קודם פסח אי סמכינן בזמן הזה אטעימת ישראל ואי לכתחלה נמי או דוקא בדיעבד כמו שפתי הש"ך סי' צ"ו סק"ה וכתב דבגדונו דהטעימה לישראל הוא רק לרונחא דמילתא סמכינן: פלל ז) טפח מסתמא אינו שוחק אם לא היכא דאיכא גילוי פן פתי מרן הב"י סי' תקפ"ו גבי שיעור שופר עי"ש (בד"ה וה"ש בשם הר"י גיא): פלל ח) טריפה מצינו דכיננו חז"ל נבילה בלשון טריפה פן פתי בזכרונותי בשם הרב צפיהת בדבש סי' מ"ד ד' קכ"ב וכעת אין מצוי אצלי: פלל ט) טבל מותר בהנאה אבל בהנאה של פילוי אסור כמו שפתי התוספות בכמה דוכתי ועיין טור יו"ד סי' של"א ועיין למרן מלפא רל"ז בספרו הבהיר מנחה טהורה ד' פ"ח ע"ד: ואם יש איסור טבל בפירות קודם הפרישת ביכורים נסתפק בזה הרשב"ץ בפירוש האזהרות במצות עשה סי' קנ"ו והרב משנת ר' אליעזר בח"ב בזכרונותיו ד' ד' ע"ג אות נ"א פתי על דבריו דמשנה מפורשת היא בפרק שני דביכורים משנה ג': פלל יו"ד) טבל דאסור בהנאה של פילוי אם הוא מדאורייתא או אינו אלא מדרבנן האריף רבינו המשנה למלך בפרק שני מהלכות תרומות הלכה י"ד ומסתפק לדעת רבינו שמשון דסובר דאסור הנאה של פילוי בתרומה הוא מדרבנן אם בטבל מודה דאסור מן התורה ועיין להרב ארעא דרבנן במערכת הה' אות ד' ולהרב עפרא דארעא שם והרב מוהרש"ל מר בריה דרב נודע ביהודה במהדורא תגינא בחלק א"ח סי' קל"ד (בד"ה והנה ראיתי) הוכיח מדברי הרמב"ם בפרק חמישי מהלכות איסורי מזבח הלכה ט' דאסור הנאה של פילוי בטבל אינו אלא מדרבנן דאם לא פן מאי ואין צריך לומר בערלה וכלאי הפרים וכו' עי"ש ומדברי הרשב"א בחידושי לישבת אהיהא דבפרק במה מדליקין דף כ"ו ע"א אין מדליקין בטבל טמא בחול ואין צריך לומר בישבת וכו' שפתי רש"י וכל שכן בטהור ולזה פתי הרשב"א שהקשו עליו וכו' ומסיק דדוקא בטבל טמא הוא דאין מדליקין אבל בטבל טהור מדליקין עי"ש משמע דהנאה של פילוי בטבל טהור מותר גמור הוא אף מדרבנן אלא שהרב בית המלך בפרק ששי מהלכות מעשר נדחק דכונתו דמותר מן התורה אבל נדא מודה דאסור מדרבנן עי"ש מה שפתי בדעת הרמב"ם: פלל יא) טעם פעיקר אם הוא מדאורייתא או אינו אלא מדרבנן הוא מחלוקת הפוסקים פנודע וכתב הרב דברי אמת בקונטרס עשירי (דף קי"ח ע"ד מדפוס אשכנז בד"ה וכבר ראיתי) שהקשו גדולי האחרונים למאן דאמר דהוא מדרבנן דהא

קִימָא לן חֲצִי שְׁעוֹר אָסוּר מִן הַתּוֹרָה עִי"ש מֵה שְׁיִינֵשֶׁב לְזֶה וְהַסְפַּמַת הַפּוֹסְקִים דְּנִקְיִטִינוּ דְטַעַם פְּעִיקָר דְאוֹרֵייתָא וְכֵן פְּתַב בְּשׁו"ת שְׁאַגַּת אַרְיֵה הַחֲדָשׁוֹת בְּקוֹנְטְרָס חוֹבֵת קַרְקַע רִישׁ סִי י"ג דְּפָסְקוּ רֹב רַבָּנוֹתָא דְטַעַם פְּעִיקָר מִן הַתּוֹרָה בְּכָל הָאִיסוּרִין וּבְדַעוֹת הַתְּנָאִים וְאִמּוֹרָאִים בְּדִין זֶה מִי הֵם הַסּוֹבְרִים מְדְאוֹרֵייתָא וּמִי הֵם הַסּוֹבְרִים דְרַבָּנָן פְּכָר הָאָרִיף הָרַב מְלֵא הַרוּעִים בְּמַעֲרָכָה זֹה אִף בְּדַעוֹת הַפּוֹסְקִים לֹא נִטְפַּל לְהוֹדִיעֵנוּ מִי וּמִי הַסּוֹבְרִים דְאוֹרֵייתָא וְכֵן לְהִיפּוֹף וּכְבָר בָּא חֲכָם מְרֵן הַפּר"ח בְּהַל' פֶּסַח סִי תמ"ב וְעַרְף עֲלֵיהָ מַעֲרָכָה מוּל מַעֲרָכָה כִיעִי"ש וְעֵינָן גַּם כֵּן לְהַרְבּ פֶּסֶף נִבְחַר בְּכָלֵל ע"ד: וְהַרְבּ אֶהֱל יַעֲקֹב בְּמַעֲרָכָה זֹה אַחַר שְׁהַעֲמִיק מְאֹד בְּדִינִים אֱלוּ בְּפִירוּשׁ טַעַם פְּעִיקָר וּבְדִינִים הַמְסַתְעֵפִים עַל פִּי סוֹגֵיאוֹת עֲמֻקּוֹת בִּש"ס וְדַבְרֵי הָרֵאשׁוֹנִים עִי"ש נִפְלְאוֹת מִתּוֹרָתוֹ מְאוֹת ב' עַד סוֹף אוֹת ט"ו הִנֵּה בְּאוֹת ט"ז בִּיאַר דַּעַת הַסּוֹבְרִים טַעַם פְּעִיקָר דְרַבָּנָן וְהֵם רש"י בְּפָרָק גִּיד הַנְּשִׂא ד' צ"ח ע"ב בד"ה לְטַעַם פְּעִיקָר וְהַרְמַב"ן שֵׁם בְּחִידוּשָׁיו פְּתִיבַת יָד וְכֵן הַסְפִּים הָר"ן בְּפִירוּשׁ הַהֲלָכוֹת בְּפָרָק גִּיד הַנְּשִׂא וּבְחִידוּשָׁיו לְחֻלּוּן וְכֵן פְּתַב הַרִיטְב"א בְּחִידוּשָׁיו לְחֻלּוּן שֵׁם וְכֵן פְּתַב הָרֵא"ה בְּבִדְק הַבֵּית בֵּית ד' שְׁעַר א' וְכַתַּב שְׁדַעַת רַבִּינוּ שְׁמִשׁוֹן בְּפָרָק שְׁנֵי מְטָבוֹל יוֹם מְשֻׁנָּה ג' לֹא נִתְבָּרְרָה אִי דְרַבָּנָן אִי דְאוֹרֵייתָא וּבְאוֹת י"ז הִבִּיא הַפּוֹסְקִים דְטַעַם פְּעִיקָר דְאוֹרֵייתָא וְהֵם הָרַז"ה בְּרִישׁ פָּרָק אֱלוּ עוֹבְרִין וְהַתּוֹס' בַּע"ז ד' ס"ז ע"ב בְּשֵׁם רַבִּינוּ תָּם וְרַבִּינוּ אֱלִיהוּ וְהַר"ימְאוֹרְלִינְס וּבְחֻלּוּן דָּף צ"ט ע"א וּבִנְבָחִים ד' ע"ט ד"ה אֲמוֹר וְרַבִּינוּ יוֹנָה בְּחִידוּשָׁיו לַע"ז בְּכַתִּיבַת יָד וְכֵן דַּעַת הָרֵשֶׁב"א בְּחִידוּשָׁיו וּבַתּוֹרַת הַבֵּית הָאָרוּךְ בֵּית רַבִּיעִי שְׁעַר רֵאשׁוֹן וְכַתַּב כֵּן בְּשֵׁם הָרֵאָב"ד שְׁכַתַּב כֵּן בְּשֵׁם בַּעַל הַלְכוֹת גְּדוּלוֹת וְכָף פְּתַב הַסְמ"ג בְּשֵׁם בַּעַל הַלְכוֹת גְּדוּלוֹת וְשָׁפֵן פְּתַב ר"י בְּשִׁמּוֹ וְכֵן פֶּסֶק הָרַב סֶפֶר הַתְּרוּמָה בְּסִי מ"ט וְכֵן פְּתַב הָרוֹקַח בְּסִי עַת"ה וּבְאוֹת ח"י פְּתַב דְרַבִּינוּ פָּרִץ בְּחִידוּשָׁיו לְנִזִּיר כְּתִיבַת יָד פְּתַב בְּשֵׁם הַתּוֹס' דְטַעַם פְּעִיקָר דְאוֹרֵייתָא וְחִיב עֲלָיו פֶּרַת אֱלוּ תוֹרָף דב"ק: וְהִנֵּה רוֹאֵה שְׁלֵא הַזְּפִיר דַּעַת הַרְמַב"ם בְּזֶה וְנִרְאֵה דְמִשׁוּם דְשִׁנּוּי בְּמַחְלֻקַּת אִיף דַּעַת הַרְמַב"ם דְמָרְן פֶּסֶף מְשֻׁנָּה בְּפָרָק חֲמִשָּׁה עָשָׂר מֵהֲלָכוֹת מְאָכְלוֹת אָסוּרוֹת פְּתַב שְׁדַעַתוֹ פְּדַעַת רש"י דְהוּא מְדַרְבָּנָן וְהַרְבּ בְּנֵי שְׁמוּאֵל פְּתַב שְׁדַעַתוֹ פְּדַעַת ר"ת דְהוּא מְדְאוֹרֵייתָא עֵינָן לְהַרְבּ קַהֲלַת יַעֲקֹב בְּתוֹסַפַּת דְרַבָּנָן אוֹת קד"ם לְכֵן בְּפִלּוּגְתָא לֹא קְמִירִי וְדוֹחַק וּס' בְּנֵי שְׁמוּאֵל אִין אֲצִלִי לְרֵאוֹת סְמוּכוֹת שְׁלוֹ לְהַחֲלִיט כֵּן בְּדַעַת הַרְמַב"ם וְאַנְכִי הָרוֹאֵה לְהַנְשִׂר הַגְּדוֹל הַרְמַב"ן בְּחִידוּשָׁיו לְחֻלּוּן ד' צ"ח הוּא הָעַד דְכְשִׁיטַת רש"י דְטַעַם פְּעִיקָר דְרַבָּנָן הִיא דַּעַת הַרְמַב"ם וְהוּא תִנָּא דְמַסִּיעַ לְמָרְן פֶּסֶף מְשֻׁנָּה שְׁכַתַּב כֵּן בְּדַעַת הַרְמַב"ם וּמָרְן לֹא רָאָה דַבְרֵי הַרְמַב"ן שְׁהִיוּ בְּפִתּוּבִים וְנִדְפְּסוּ רֵאוֹנָה בְּשִׁנַּת תַּק"ע וְשֵׁם פְּתַב הַרְמַב"ן שְׁשִׁיטַת רש"י הִיא הַנְּכוּן וְאֵם הָרַב אֶהֱל יַעֲקֹב שְׁכַתַּב בְּשִׁמּוֹ בְּכַתִּיבַת יָד שְׁסוֹבֵר שְׁהוּא דְרַבָּנָן כְּנֻנְתּוֹ עַל חִידוּשִׁים אֱלוּ שְׁלֵא רָאָה אוֹתָם בְּדְפוּס כִּי אִם בְּכַתּוּבִים הִנֵּה יָכוֹל לְסַמְּוֹף עַל עֲדוּתוֹ שֶׁל הַרְמַב"ן לְיַחַס שְׁדַעַת הַרְמַב"ם פְּדַעַת רש"י: וּבְדַעַת הַרְמַב"ן שְׁסוֹבֵר שְׁהוּא מְדַרְבָּנָן כְּנז"ל הִנֵּה הָרַב קָהֵל יְהוּדָה בְּחִידוּשָׁיו לְמַסְכַּת פְּסָחִים אֲשֶׁר בְּסוֹף סֶפֶרוֹ בְּקוֹנְטְרָס הַמִּינוּחַד שְׁיִשׁ לוֹ מִדָּף ז"ך וְהִלְאָה פְּתַב בד' ל"א ע"ג (בד"ה וְהִנֵּה) לְהַכְרִיחַ שְׁכֵן דַּעַתוֹ מִמָּה שְׁהַקְשָׁה בְּפִירוּשׁוֹ עַל הַתּוֹרָה לְמָה לֹא צְנוּנָה הַפְּתוּב מְצוֹת גִּיעוּלִי נְכָרִים בְּמַלְחַמַת סִיחוֹן וְעוּג שְׁקַדְמָה לְמַלְחַמַת מִדִּין וְתִרְץ שְׁמַלְחַמַת סִיחוֹן שְׁהִיא מְשַׁבַּע אֲנוּמוֹת הָרִי הַתְּתָרוּ אֶפְיָלוּ בְּקַדְלֵי דְחִזְרִי וְכָל שְׁכֵן בְּפִלִּיטָתוֹ אֲבָל בְּמִדָּן שְׁאִינָה מְשַׁבַּעָה עֲמִיּוֹן הַזְּאָרְכוּ לְמַצּוֹת הַגְּעֵלָה וְקִשָּׁה דְאַכְתִּי תִיקְשִׁי

למה לא צוה מצוה זו לעגנו חמץ בפסח אף אם נאמר דסובר טעם פְּעִיקָר דְּרַבְּנָן אם כן שפיר לא הוֹצֵרוּ הַגְּעֵלָה לעגנו חמץ רק לעגנו גִּיעוּלֵי נְכָרִים דְּלַכּוּלֵי עֲלָמָא טעם פְּעִיקָר דְּאוּרְיִיתָא אֵלָא דְּלֹא יִלְפִינן מִיְנֵיהּ אִי מְשׁוּם דְּגִיעוּלֵי נְכָרִים חִידוּשׁ הוּא אִי מְשׁוּם דְּהוּוּ שְׁנֵי פְּתוּבִים פְּדַכְתְּב רש"י לְכוּ קִשְׂיָא לִיה שפיר דְּכִינּוּ דְּגִיעוּלֵי נְכָרִים מִיְהָא לְכוּלֵי עֲלָמָא אֲמַרִינן טעם פְּעִיקָר דְּאוּרְיִיתָא לְמָה לֹא צוה כֵּן בְּמַלְחַמַת סִיחּוּן וְהָאֲרִיף עוּד בְּפִלְפוּלָא דְּאוּרְיִיתָא בְּדִינִים אֵלּוּ גַם הָרַב מְכַתֵּב שְׁלֵמָה בְּסִי' ל"ז הָאֲרִיף בְּדַבְרֵי הַרְבָּנִים פְּרִי חֲדָשׁ בְּסִי' תמ"ב וְנָד אֶהְרֵן וּמְקַרְאֵי קִדְשׁ וּבְדַבְרֵי הַרְאִשׁוֹנִים: וְהִנֵּה בְּמָה שְׁכַתְּב הָרַב קֵהֵל יְהוּדָה בְּדַעַת הַרְמַב"ן בְּפִירוּשׁוֹ לְתוֹרָה כְּנֹז"ל נִרְאֶה דִּישׁ לְפַקְפַק מְמָה שְׁכַתְּב הָרַא"ה בְּבֵית הַתְּעַרְוּכַת בֵּית רְבִיעֵי שְׁעַר רֵאשׁוֹן ב"ד ס"ח דְּפוּס וְנִיעֵן בְּשֵׁם הַרְמַב"ן דְּהָא דְּהֶצְרִיכָה הַתּוֹרָה הַגְּעֵלָה בְּגִיעוּלֵי נְכָרִים אִף דְּטַעַם פְּעִיקָר לֹא דְּאוּרְיִיתָא הוּא מְשׁוּם דְּמַעְלָה עֲשֵׂתָה תּוֹרָה בְּכָלִים פִּינּוּן שְׁבִשְׁעָה שְׁבָלְעוּ הִנֵּה בְּעֵין אִף שְׁעִכְשִׁיו שְׁפּוּלְט אִין בּוּ רַק טַעַם פִּינּוּן שְׁהַפְלִי נֶאֱסַר מְשׁוּם בְּעֵין שׁוּב אֶסְרָה תּוֹרָה אִף פְּלִיטָתוֹ וְאִף כְּלִים שֶׁל יִשְׂרָאֵל אֶסְרָה תּוֹרָה בְּשִׁבִיל זֶה עכ"ל דְּמַתְּבָאֵר דְּפְלִיטַת כְּלִים אִינוּ תְּלוּי בְּדִין טַעַם פְּעִיקָר דְּאִף דְּטַעַם פְּעִיקָר לֹא דְּאוּרְיִיתָא פְּלִיטַת כְּלִים שְׁאֵנִי וְנֵה הוּא כְּנֹגֵד הִסְוֹד שֶׁל הָרַב לְדַעַת הַרְמַב"ן וְאַתָּה תַּחֲזוּה לְהַגְאֹן שׁוֹאֵל וּמְשִׁיב בְּמַהֲדוּרָא קַמָּא ח"ב ס' קמ"ג (בְּדָף ע"א בד"ה וְהִנֵּה רֵאִיתִי) מָה שְׁפָלְפַל עַל פִּי דְּבַר הָרַא"ה הִלְלוּ וְגַם בְּעִיקָר הַדִּין דְּטַעַם פְּעִיקָר הָאֲרִיף מְאֹד בְּפִלְפוּל עֲצוּם בְּכַמָּה פְּרָטִים גַּם מְקָרֹב הַשְּׁגָתִי סְפָר מְאָה שְׁעָרִים (שְׁנַדְפֵס בְּשַׁנַּת שְׁעָרֵי בֵּינָה לִפ"ק) לְהַגְאֹן מוֹהֲרֵי"ץ הוֹרְוויץ אַבְד"ק זָאֲרָאֲוֹנָא יצ"ו וְרֵאִיתִי שֵׁם בְּסִי' כ"ח פְּלְפוּל אֲרוֹן וְחֲרִיף בְּדִינִים אֵלּוּ עי"ש: וְהָרַב זָרַע אֶמֶת בַּח"ב ס' מ"ז הָאֲרִיף בְּדִינִים אֵלּוּ וְאַחַר שְׁכַתְּב דְּנִקְטִינן כְּדַעַת הַפּוֹסְקִים דְּטַעַם פְּעִיקָר דְּאוּרְיִיתָא נִסְתַּפֵּק אִם אֶפְשָׁר לְהַתִּיר לְחוּלָה שְׁאִין בּוּ סְפָנָה דְּבַר שְׁיֵשׁ בּוּ טַעַם אִיסוּר תּוֹרָה עַל פִּי סְפָק סְפִיקָא סְפָק אִי הִלְכָה כְּמֵאן דְּאָמַר טַעַם פְּעִיקָר דְּרַבְּנָן וּמִוֹתֵר לְחוּלָה שְׁאִין בּוּ סְפָנָה אַת"ל דְּאוּרְיִיתָא סְפָק אִי הִלְכָה כְּמ"ד דְּאִף אִיסוּרֵי תּוֹרָה כָּל שְׁאִין בְּהֵם מְלַקוֹת מְוֹתֵרִים לְחוּלָה שְׁאִין בּוּ סְפָנָה וּבְטַעַם פְּעִיקָר אִין בּוּ מְלַקוֹת וְכו' עי"ש שְׁהָאֲרִיף: וְכַתְּב הָרַב עֲרַף הַשְּׁלַחַן בִּיּו"ד ס' צ"ה אֹת ב' דְּלִמָּי דְּנִקְטִינן כְּדַעַת רֹב הַפּוֹסְקִים דְּטַעַם פְּעִיקָר דְּאוּרְיִיתָא וְכֵן לְמָה שְׁכַתְּבוּ הַתּוֹס' בְּמַסְכַּת עֲבוּדָה זָרָה ד' ס"ו (ד"ה אָמַר ר"י) דְּבַבְשָׁר בְּחֻלְב לְכוּלֵי עֲלָמָא טַעַם פְּעִיקָר דְּאוּרְיִיתָא מְכָל מְקוּם נוֹתֵן טַעַם בַּר נוֹתֵן טַעַם מְוֹתֵר גְּבִי בְשָׁר בְּחֻלְב מְשׁוּם שְׁנַקְלֵשׁ בְּעוּדוֹ הֵיתֵר מָה שְׁאִין כֵּן בְּשָׂאֵר אִיסוּרֵין דְּלֹא כְּמוֹ שְׁנִרְאֶה מְדַבְרֵי הַכָּל בּוּ שְׁהִבִּיא שְׁם: וְאִם נֶאֱסַר טַעַם פְּעִיקָר לְבָנֵי נֹחַ הִנֵּה הַגְאֹן חֲתָם סוֹפֵר בִּיּו"ד ס' צ"ד הִבִּיא הוֹרָאֵת גְּאֹן אֶחָד בְּעוֹף חֵי שְׁנַפְל לִיּוֹרָה שְׁיֵשׁ בּוּ חֲמָאָה רוֹתַחַת דְּאָסִיר לְמַכּוֹר הַחֲמָאָה לְנִכְרֵי מְשׁוּם שְׁבָלְעָה הַחֲמָאָה מְאֶבֶר מִן הַחֵי מִן הָעוֹף קוֹדֵם שְׁמַת וְכֵן נֹחַ אָסוּר בְּאֶבֶר מִן הַחֵי וְנִתְקַשּׁוּ בְּזָה שְׁנֵי רַבָּנִים מְוֹפְלָגִים הוֹבְאוּ דְּבָרֵיהֶם בְּשׁו"ת יז אֶלְעֶזֶר לְהַגְאֹן אַבְד"ק וְנִיעֵן בְּסִי' קכ"ה הִלֵּא טַעַם פְּעִיקָר לְיִשְׂרָאֵל מִמְשָׁרַת נְפָקָא וּלְיִשְׂרָאֵל נֶאֱמַר וְלֹא לְכוּן נֹחַ וְהַמְחַבֵּר הִשִּׁיב כִּי הַגְאֹן הַהוּא (הוּא בְּעַל הַהַפְלָאָה) יָפָה הוֹרָה וְהוּא מְשׁוּם דְּקִיָּיָמָא לֹן דְּלֹא נֶאֱמָרוּ שְׁיַעוּרִין לְבָנֵי נֹחַ כְּמִבְּנֵי אֶבְרָם בְּרַמְב"ם בְּתַשְׁעֵי מֵהִלְכוֹת מְלָכִים דִּין יו"ד דְּכוּן נֹחַ חֲטִיב אֶבְרָם מִן הַחֵי וּבְשָׁר מֵהַחֵי בְּכָל שָׁהוּ וְאִם כֵּן בְּלִיעַת אִיסוּר לֹא גָרַע מְכָל שָׁהוּ וְאִם כֵּן דְּנוֹקָא בְּיִשְׂרָאֵל דְּאִינוּ חֲטִיב אֵלָא בְּכַזִּית צָרִיף קָרָא לְטַעַם פְּעִיקָר אֶבְל לְכוּן נֹחַ אִין צָרִיף שׁוּם לְיָמוּד לְטַעַם פְּעִיקָר אֵלּוּ תוֹרָף דַּב"ק מְבֹנָאֵר דְּפִשְׁיטָא לִיה וּלְהַגְאֹנִים בְּעַל הַהַפְלָאָה וְחֲתָם סוֹפֵר דְּטַעַם

כְּעֵיקָר אֲסוּר לְבֹן נָח: וְאַף שְׁלֹכְאוּרָה יֵשׁ לְפַקְפֵּק בְּזֶה דְהֶרֶב פֶּתַח בְּפִשְׁיטוֹת דְּלָא נְאָמְרוּ
שְׁיַעוּרִין לְבָנֵי נָח וּכְדַפְסֵק הֶרְמֵב"ם אַבְל אֵין זֶה פְּשוּט כְּמוֹ שְׁפֶתֶח הֶרֶב פְּרִי מְגִדִים בְּגִנַּת
וְרָדִים כָּלֵל מ"ה וּבִסְפָרוֹ רֹאשׁ יוֹסֵף עַל מִסְכַּת חֻלְיִין ד' ל"ג שְׁהַתּוֹסְפוֹת בְּחֻלְיִין ד' ל"ג
ד"ה אֶחָד עֶפּוֹ"ם וְאֶחָד יִשְׂרָאֵל נִרְאָה שְׁחֻלְקִים בְּזֶה וְכֵן פֶּתַח בְּפְרִי מְגִדִים ס"ב כְּמוֹ
שְׁפֶתֶח בְּשֵׁמוֹ הֶרֶב בֵּית שְׁלֹמֹה בְּחֻלְקֵי א"ח ס"ו ד' מ"ד סוּף ע"א הִנֵּה מְלַבֵּד מֵה שְׁפֶתֶח
בְּבֵית שְׁלֹמֹה שֵׁם דְּאֵין רֹאָה מִדְּבָרֵי הַתּוֹסְפוֹת דְּיֵשׁ לוֹמַר דְּהַתּוֹס' לֹא נִחְתּוּ לְזֶה בְּקוֹשְׁיָתָם
וְלְפִשְׁיטוֹת הִקְשׁוּ עִ"ש וְהִגְאֹן מִסְלָאָנִים בְּשׁו"ת עֲדוּת בִּיהוֹסֵף ס"ו ו' עֲנָף ט' פֶּתַח דְּתִלִּי
הָא בְּפִלוגְתָּא דְּחֲצֵי שְׁיַעוּר אֵי אֲסוּר מִן הַתּוֹרָה וּלְמֵאֵי דְּנִקְטִינָן דְּחֲצֵי שְׁיַעוּר אֲסוּר מִן
הַתּוֹרָה גַּם הַתּוֹסְפוֹת מוֹדוּ דְּכֵן נָח מְצַנּוּה אַכְל שְׁהוּ פְּדַעַת הֶרְמֵב"ם עִ"ש וְרַבְנִים
הָאֲחֻרּוֹנִים תּוֹפְסִים בְּפִשְׁיטוֹת פְּדַעַת הֶרְמֵב"ם וְעֵינָן בְּפִלְתֵי ס"ב ס"ב ס"ג וּבְשׁוֹאֵל וּמְשִׁיב
מִהְדוּרָא תְּנַיִנָא ח"א ס"ו י"ד ד' ח' ע"ב שְׁהִבִּיאוּ סְבֵרַת הֶרְמֵב"ם וְלֹא זָכְרוּ שְׂרִים שְׂאֵין
כֵּן דַּעַת הַתּוֹס' מוֹכַח דְּסוּבְרִים דְּלָא פְּלִיגֵי הַתּוֹסְפוֹת אֶהְרֵמֵב"ם בְּזֶה וְעוֹד אַף אֵי נִימָא
דְּהַתּוֹס' חוֹלְקִים עַל הֶרְמֵב"ם וְסוּבְרִים דְּבַעֵי שְׁיַעוּר לְבָנֵי נָח עַל כָּל פְּנִים הֵוִי סְפִיקָא
דְּדִינָא וְשִׁפִּיר פֶּסֶק הִגְאֹן לְהַחְמִיר לְאַסּוֹר לְמַפְנֵי הַחֲמָאָה לְנִכְרֵי מְשׁוּם פְּלִיטַת אֲבָר מִן
הַחֵי פִּינּוּ דְּלַדַּעַת הֶרְמֵב"ם דְּלָא נְאָמְרוּ הַשְׁיַעוּרִין לְבֹן נָח אֵית לָן לְמִימַר דְּטַעַם כְּעֵיקָר
דְּאוּרִיָּתָא גַּם לְגַבֵּי בֶן נָח מְשׁוּם דְּלָא גָרַע טַעַם מִמְשָׁהוּ וְלִזְהָ יֵשׁ לְפַקְפֵּק קִצָּת לְפִי מֵה
שְׁהַשְׁרִישְׁנוּ הֶרֶב נוֹדַע בִּיהוּדָה דְּדוּקָא בְּאִסּוּר שְׁיֵשׁ בּוֹ מְלַקוֹת הוּא דְּטַעַם כְּעֵיקָר
דְּאוּרִיָּתָא עֵינָן לְקַמֵּן אוֹת י"ב וְהִכָּא אִיסּוּר הַמְכִּירָה לְבֹן נָח הוּא מְשׁוּם וְלְפָנֵי עוֹר וְהוּא
לָאוּ שְׂאֵין בּוֹ מְלַקוֹת וְאֵין טַעַם כְּעֵיקָר מִן הַתּוֹרָה לְכֵן יוֹתֵר נִכּוֹן לוֹמַר דְּסוּבְרֵי בַּעַל
הַהוֹרָאָה דְּלָא פְּלִיגֵי הַתּוֹסְפוֹת אֶהְרֵמֵב"ם: וְהַסְבָּרָא שְׁפֶתֶח הֶרֶב יד אֲלַעְזָר דְּכִינּוּ דְּכֵן נָח
אֲסוּר בְּכָל שְׁהוּ לָא גָרַע טַעַם כְּעֵיקָר מְכָל שְׁהוּ הֵם דְּבָרֵי טַעַם רְאוּיִם הַדְּבָרִים לְגֵאוֹן
שְׁפִמוֹתוֹ וּמְצִאתֵי שְׁסָבְרָא זֹו כְּתִבָּה הֶרְשֵׁב"א בְּחִידוּשֵׁי חֻלְיִין בְּסוּגְיָא דְּזִרְוּעַ בְּשִׁלְה הִבִּיא
דְּבָרֵי הֶרֶב מְלֵא הַרְוּעִים בְּמַעְרַכַת בֶּן נָח אוֹת כ"א דְּלִמָּאן דְּאָמַר מִין בְּמִינוּ בְּמִשְׁהוּ אֲזִי
וּדְאֵי טַעַם כְּעֵיקָר דַּעַל פְּרַחִין טַעַם לָא גָרַע מִמְשָׁהוּ וְכַתֵּב מְלֵא הַרְוּעִים דְּלִפִּי זֶה לַדַּעַת
הֶרְמֵב"ם דְּסוּבְרֵי דְּכֵן נָח נִהְרַג עַל חֲצֵי שְׁיַעוּר דְּהֵינּוּ אַף עַל מְשָׁהוּ וּדְאֵי לְדִידִיהָ טַעַם
כְּעֵיקָר דְּלָא גָרַע מִמְשָׁהוּ וְסִיִּים אֲמָנָם לַדַּעַת הַתּוֹס' דְּכֵן נָח צְרִיף שְׁיַעוּר (שֵׁם בְּאוֹת ט"ו
פֶּתַח כֵּן בְּשֵׁם הַתּוֹס' דְּחֻלְיִין ד' ל"ג הַנִּל) יֵשׁ לוֹמַר דְּכֵן נָח אֵין מוֹזְהָר עַל טַעַם כְּעֵיקָר
דְּזֶה יְלַפִּינָן מְגִיעוּלֵי נְכָרִים וּמְנַזִּיר וְלִישְׂרָאֵל נְאָמַר וְלֹא לְבֹן נָח וְאֵין צְרִיף לוֹמַר לַדַּעַת
רש"י דְּטַעַם כְּעֵיקָר דְּרַבְנָן וּדְאֵי דְּאֵין כֵּן נָח מוֹזְהָר עָלָיו וְכו' עִ"ש וְכַבֵּר הַבְּאֵתִי אֲנִי הַדָּל
מְלַתִּיָּהוּ דְּרַבְנָן קְדִישֵׁי בֵּית שְׁלֹמֹה וְעֲדוּת בִּיהוֹסֵף דְּאֵין הֶכְרַח שְׁהַתּוֹסְפוֹת חוֹלְקִים עַל
הֶרְמֵב"ם: וּמְצִאתֵי בְּשׁו"ת בֵּית יִצְחָק לִידִידֵי הִגְאֹן אַבְד"ק פְּרָאֲמִישְׁלָא יצ"ו בְּחֻלְקֵי א"ח
ס"ו כ"ט אוֹת ז' שְׁהַתּוֹפְלָא גַּם הוּא עַל הוֹרָאָת הִגְאֹן שְׁהוּבָאָה בְּחַתְּמֵם סוּפֵר הַנִּל וְנ"ל וְגַם
טַעַם כְּעֵיקָר לָא מְהַנִּי גַבֵּי בֶן נָח דְּטַעַם כְּעֵיקָר יְלַפִּינָן מְגִיעוּלֵי נְכָרִים אוּ מְמִשְׁרַת וְכָל זֶה
לֹא שְׁיִיף גַבֵּי בֶן נָח וְהַפְּלָא עַל חַתְּמֵם סוּפֵר יו"ד ס"ו צ"ד שְׁהִבִּיא עֲנֻבְדָּא דְּהַפְּלָאָה שְׁהוֹרָה
בְּעוּף שְׁנַפֵּל לְקַלְחַת חֲמָאָה שְׁאֲסוּר בְּהִנָּאָה וְצוּנְחוּ עָלֶיהָ בְּכִי מְדַרְשָׁא דְּבִשְׁר עוּף בְּחֻלְב
מוֹתֵר בְּהִנָּאָה וְהַשִּׁיב דְּמַטַּעַם אֲבָר מִן הַחֵי אֲסַר לְתַת לְנִכְרֵי וּבְאֲמַת לַדַּעַתִּי לֹא אֲמָרוּ טַעַם
כְּעֵיקָר גַבֵּי בֶן נָח וְאֲפִילוּ נֹאמַר דְּמָאן דְּאָמַר טַעַם כְּעֵיקָר ל"ד מַטַּעַם בְּיִטוּל בְּרוּב פְּדַכְתֵּב
רש"י וְנֹאמַר דְּכֵן נָח לָא מְהַנִּי בְּיִטוּל בְּרוּב מְכָל מְקוּם פִּינּוּ דְּכָל עֵיקָר אִיסּוּר דְּצִיר הוּא

מילפוטא דהטמאים לאסור צירם ורנוטבם ומשם ילפינו טע"כ כדכתב מרן החיות דעת בסי"ק"ה ובנכרי לא כתיב הטמאים ומשום הכי טעם פעיקר מותר וההפלאה לא אמרי זאת רק ליישב הוראתו אבל ראיה שגם במלא הרועים צדד לומר דטעם פעיקר דאורייתא בנכרי.

אבל דבריו תמוהים שכתב כמו דבמין במינו הואיל דהוא במשהו לר' יהודה טעם פעיקר דאורייתא פו לנכרי דמשהו אסור טעם פעיקר דאורייתא ואינו דומה דשם מיירי במשהו בתערוכת מה שאין פו בנכרי אף דכל שיהו אסור אבל לא בתערוכת כמו שכתבו התוס' בעבודה זרה ד' ס"ח דאף לר' שמעון דכל שיהו למפות מכל מקום שינה ביטול איסורין לדידיה ולומר פעין שפכת מוהרש"א בשבועות ד' כ"ט דלר' שמעון דכל שיהו למפות שלא כדרך הנאתן אסור הוא הדין בנכרי טעם פעיקר אסור זה אינו דאם פו למה לי לר' שמעון משרת לטעם פעיקר כמו שהקשו התוס' בע"ז שם עכ"ד יצ"ו ולפי דבריו גם דברי הגאון ז"ל אלעזר שהבאתי למעלה נדחים בזה דיש לומר דלא כתב הרמב"ם דכו נח נענש אכל שיהו אלא פשהו בעין ולא פשהו על ידי תערוכת ואם פו אין ללמוד מזה לטעם פעיקר והדרא קושיא לדוכתה דטעם פעיקר לישראל נאמר ולא לכו נח: אמנם לדעתי העניה אין דברי הגאון בית יצחק יצ"ו מוכרחים דאף שכתבו התוספות בעבודה זרה ד' ס"ח ד"ה רבי שמעון דהא דקאמר ר' שמעון פל שיהו למפות היינו דוקא בעיניה אבל על ידי תערוכת בהיתר לא.

הנה התוספות הכריחו פו משום דאי לא תימא הכי לא תמצא שום ביטול לר' שמעון לא ברוב ולא בששים ולא במאמים אלא נדאי באיסור מעורב בהיתר מודה ר' שמעון והכרח זה שינה דוקא לגבי ישראל דנאמר בהו אחרי רבים אבל בכו נח אינו מוכרח דאזלינו בהו בטר רובא דהרב פרי מגדים ביו"ד במשפצות סי' ס"ב אות א' (בד"ה עוד) צדד בזה והרבנים חתם סופר ביו"ד סי' י"ט (בד"ה ועדיין) ושו"ת רמ"ץ ביו"ד סי' ע"ח אות ט' כתבו בפשיטות דרובא לישראל נאמר ולא לבני נח ואף שבשדי חמד ח"א בחלק הפללים במערכת הגימ"ל אות ה"ן סק"כ הבאתי חולקים בזה עי"ש מכל מקום לא נפלא לומר פי הגאון בעל ההפלאה סובר דלא נאמר רוב לגבי פו נח וממילא אין לנו הכרח לחלק בין משהו בעין לכשהוא על ידי תערוכת ושפיר יש לנו לומר דלהרמב"ם דכו נח אסור בכל שיהו איסור זה הוא בין אם הוא בעיניה בין אם הוא ע"י תערוכת ולא יהא אלא ספק הא נדאי מספיקא יש לנו להחמיר ולומר פו וממילא שמעינו דכינון שאסור בכל שיהו גם טעם פעיקר אסור דלא גרע טעם פעיקר ממשהו באופן דלדעתי העניה הוראת הגאון בעל ההפלאה לפי מה שפירש בדעתו הרב ז"ל אלעזר הנ"ל יוצאה בהינומא ומה שאמר הגאון בית יצחק יצ"ו דההפלאה לא אמר זאת אלא ליישב הוראתו נראה שפונתו לומר דמשום פיסופא הוא דאמר הכי אבל גם הוא מודה לקושטא דאין טעם פעיקר אסור בכו נח ואין דעתי העניה נוחה בזה אלא פו דעתו להלכה ולמעשה והוראתו בקדושה כמו שביאר בדעתו הגאון ז"ל אלעזר: ודע שראיתי להרב פרי מגדים בהלכות תערוכות בשפתי דעת ריש סי' צ"ח שלפי הנראה הוראת הגאון שפחתם סופר הנ"ל באה לאזניו ותמה גם הוא על זה ונ"ל שמעתי שהנה שאלה באיזה קהלה שהתיכו (נראה שצריף להיות שהרתיחו) יורה גדולה של חמאה ופרח לתוכה עוף ומת שם והיה מבוכה בין הלומדים באשר לא היה ששים נגד העוף ואני לא אאמין אם היה זה שאלה פי לדעתי

פשוט שהקמאה אסור באכילה ומותר בהנאה כדין בשר עוף בקלב בסי' פ"ז ואף בשר בהמה כי האי גוונא יראה בהפסד מרובה פי' הא לצדד בהנאה דקמאה הוי דרף טיגון ומדרבנן הוא עיין סלת למנחה כלל פ"ה בגרות חלב עם קמאה ומוהר"ם ש"י בקולין צדד גם כן עכ"ל נראין הדברים שעל הוראה הנ"ל דבר בקדשו ומכל מקום אין הכרח מזה שסובר דטעם פעיקר לא נאמר לכן נח דמלבד דיש לומר דמותר ליהנות מגוף העוף בעצמו הוא דקאמר אם יזדמן ליהנות בו אבל לא להתיר מכירה לכן נח ועוד דיתכן דלא עלה על דעתו מה שאמר הגאון שיש בדבר משום אבר מן החי קודם שמת העוף פאשר באמת גם חבריו של הגאון צווחו עליו בבי מדרשא בצאת ההוראה מפה קדשו ומסתמא גם הם גאונים כמוהו בדומה לו ולא אסקו אדעתיהו החשש מאמ"ה שנגלה עליהם מפי בעל ההוראה ולא נפלאות לומר שגם הגאון פרי מגדים לא אסיק אדעתיה הא דאבר מן החי ומה שכתב בפרי מגדים לצדד גם בבשר בהמה דטיגון דרבנן עיין בזה לקמן באות כ"ו: אלא שלכאורה יש לפקפק לדעת הקצרה במה שכתב דלגבי בן נח אין צריך שום לימוד פניו דלא נאמרו שיעורין לכן נח לא גרע מכל שהו שאם כן לדין דמיימא לן תצי שיעור אסור מן התורה למאי איצטריך לן ילפותא לטעם פעיקר הלא פניו דאסור בכל שהו לא גרע טעמא מכל שהו ובשלמא להסוברים דלוקין אטעם פעיקר ניקח דאיצטריך למילף למלקות דמחצי שיעור לא ידעינן אלא איסורא בעלמא אבל לדעת הר"י מאורלינגאש שהביאו התוספות בקולין ד' צ"ח ד"ה רבא אמר דליכא אלא איסורא דאורייתא ולא מלקות וכן כתב שם הרא"ש בשם רבינו חיים וכן הביא רבינו שמשון בשני מטבול יום משנה ג' סברא זו בשם יש מפרשים וכן דעת הראב"ד והרשב"א הביא דבריהם מרן הבית יוסף ביו"ד סי' צ"ח והרב פרי חדש בריש סי' תמ"ב וכתב הרב זרע אמת בח"ב ריש סי' מ"ז שכן דעת רוב הפוסקים והמפרשים ומה שכתב הרב פרי חדש בדעת רבינו הטור דאף שביו"ד הביא סברת רבינו תם דאסור מן התורה אבל אין לוקין עליו לא מפני שהוא סובר כן אלא דעתו דלוקין עליו כמו שמתבאר ממה שכתב בסי' תמ"ב ובסי' תנ"ג עי"ש דב"ק הנה הרב נהר שלום בסי' תמ"ב אות א' (בד"ה עוד כתב) ביאר שבאמת דעתו כמו שכתב ביו"ד ואין סתירה לזה מדבריו שבסי' תמ"ב ותנ"ג עי"ש אם כן לדידהו תיקשי למה לן ילפותא מקרא לטעם פעיקר הרי פניו דמחצי שיעור אסור מן התורה לא גרע הטעם מכל שהו ולדעת רש"י ר' יוחנן סבירא ליה טעם פעיקר דרבנן ואיך יתכן שיסבור כן הלא לא גרע טעם מכל שהו וצריך להתיישב הרבה בזה ואני אמרתי בחפזי להעיר און שומעת ומים עמקים ידלם איש תבונות בונה וסותר על מנת לבנות לקיים דברי חכמים פדרבנות ועיין בגוף דברי הרב אמת שרשמתי בריש אות זו: כלל יב) טעם פעיקר אף למאן דאמר דהוא דאורייתא פניו דממשרת או מגיעולי נכרים ילפינן אית לן למימר דדוקא באיסורין דכנותיהו שהם לאוין שיש בהם מלקות ולא בלאוין שאין בהם מלקות כגון חלב טמא וכיוצא לא אמרינן טעם פעיקר מן התורה רק מדרבנן אסור כן כתב הגאון נודע ביהודה במהדורא תניינא חלק א"ח סי' ס"ו והביא דבריו הרב פתחי תשובה ביו"ד ריש סי' ח"י ובספר דרכי הוראה לגאון בדורנו יצ"ו חדש על פי זה דמה שכתב הרב פרי חדש בקונטרס אחרון סי' ע"ט דתינוק שנפל לשכר אסור אינו אסור אלא מדרבנן פניו דבשר אדם הוא בעשה עי"ש בח"ב פרק ע"א אמנם בספר עין יצחק להגאון המפורסם סבא קדישא מוהרי"ץ אלחנן יצ"ו בחלק יו"ד סי' י"ג

אות ב' ראיתי שפתי שפספרו באר יצחק חלק יו"ד סי' י"ג העלה להוכיח דלא פהנודע ביהודה בזה: פלל יג) טעם פעיקר צדד הגאון יד שאול יצ"ו בס"א רצ"ג אות א' לומר דבערלה וחדש לכולי עלמא טעם פעיקר הוא מדרבנן והסביר הדברים אף מסיק דגם בערלה וחדש טעם פעיקר דאורייתא ובתשובת שואל ומשיב חלק א' סי' ע"א פתב דהרב השואל האריף לפלפל על פי סברא שביד שאול הנ"ל דבערלה לא אמרינן טעם פעיקר דאורייתא וכן בחדש וכתב ששמח בפלפולו אף שלפי האמת כבר דחה סברא זו ביד שאול לענין ערלה והוא הדין לענין חדש ואתה תחזה דבתקירה זו עמד הגאון שאגת אריה בתשובות הנדפסות חדשות מעתה בקונטרס חובת הקרקע בדיני חדש סי' י"ג למאי דפסקו רוב רבנותא דטעם פעיקר אסור מן התורה בכל האיסורין אי בחדש נמי אמרינן הכי או לא ומסיק דאסור מן התורה ובאר שם דאף דבעלמא לא ילפינן להחמיר באיסור קל מדמחמרינן באיסור חמור מכל מקום לגבי טעם פעיקר ילפינן קילתא מחמירתא והכריח פו מסוגיית הש"ס וסיים דאף שהדבר תמוה למילף קילתא מחמירתא להחמיר מכל מקום נסמוך על רבותינו בעלי התלמוד שדעתם רחבה: וכתב הרב מקנה אברהם באות קל"א ונ"ל טעם פעיקר דאורייתא פתב בספר שמחת יום טוב סי' ב' דף זי"א ע"ג ממוהר"א עזריאל לדעת המ"א דכל איסור שלא היה נזכר קודם שנתערב שלא נכנס בסוג איסור ולומר בו טעם פעיקר דאורייתא דומיא מה שפתב מור"ם ביו"ד סי' ק"ב ס"ד פל איסור שלא היה נזכר קודם שנתערב בטל אף על פי שיש לו מתירין כמו שפתב בארוך והם דברי הטור משם בעל התרומה וסמ"ג וסמ"ק ואין חולק עליהם ועיין ד' ט' ע"א וב' עכ"ל וספר שמחת יום טוב הנ"ל אין מצוי אצלי לראות דב"ק פי לפום ריהטא יש לפקפק איהו גלמוד מדין דבר שיש לו מתירין לכאן דדבר שיש לו מתירין דלא בטיל הוא מדרבנן מצינו למימר הם אמרו והם אמרו דכל שלא היה איסור נזכר קודם שנתערב לא יהיה לו חומרת דבר שיש לו מתירין והכא בטעם פעיקר למאן דאמר דאורייתא מאן פלג לן באיסור תורה בין היה נזכר האיסור קודם שנתערב ללא היה נזכר האיסור קודם שנתערב ואיהו נוכח להקל באיסור תורה בסברא בעלמא ועשה את דמו למאי דאמור רבנן בדין שאינו אלא מדרבנן וזה לא יתכן לדעתי הקצרה: ואי אמרינן טעם פעיקר דאורייתא לאסור בהנאה הנה המרדכי בפרק פל שעה סי' תקנ"ח פתב בשם הר"י מפאריזש בתרנגולת שנמצא בה חטה בבישול בפסח אף שהחטה היתה מבוקעת וחמץ בפסח אסור בהנאה מותר למכרה לכותי לפי שאינה נמכרת ביוקר בשביל החטה שנמצאת בתוכה מאם לא נמצאת נמצא שאין לו הנאה כלל מן החטה והביא ראיה מדאמרינן בעבודה זרה ד' ס"ה ע"ב שהיא ארבא דחזיטי דנפל עליה יין נסוף שרייה רבא לזבוגי לכותים אלמא אף דיינ נסוף אסור בהנאה מכל מקום פיון שאין החזיטים נמכרים בדתים יקרים יותר משום היין שנפל בהם מותר למוכרם לכותים ויש לחלק דהתם פיון נסוף דרבנן והריטב"א במסכת עבודה זרה הביא דבריו בספר יוסף אומץ (קובץ קטן לרב גדול אשכנזי) בד' ס"ד ע"ג אות קצ"ט פתב ונ"ל יש שפירשו משום דאין יין נסוף אוסר בהנאה אלא במינו ואף שאין בו ששים אלא היכא דמוקים אוקומי ואינו נכון שכל איסור שבעולם שאוסר תערובתו הרי הוא כמוהו אלא דהכא משום דסתם יינם הוא וכתב הרב יוסף אומץ דהמרדכי אינו מחליט לאסור בהנאה משום טעם פעיקר והריטב"א מחליט לאיסור וביאר דלדעת הסוברים דאף אי טעם פעיקר דאורייתא מכל מקום לא

אָמרינו דְּנִהְפָּה הִקְיִתָּר לִהְיוֹת אִסּוּר רַק לַעֲנֹן זֶה אָמרינו טַעַם כְּעִיקָר דְּאוֹרְיִיתָא דְּטַעֲמִיתּוּ זֹה הִפְרָתּוּ וְהִכָּא דְּנִרְגָּשׁ טַעַם הָאִסּוּר לֹא נִתְבַּטַּל בְּתוֹף הִקְיִתָּר וְחֵיב כְּשֹׂאוֹכֵל כְּזוֹת בְּכַדֵּי אֲכִילַת פָּרֶס וּפְחוֹת מִזֶּה אִסּוּר מִשּׁוּם חֲצִי שְׂיַעוּר לְדִידְהוּ וְדֹאֵי בְּאִסּוּרֵי הִנָּאָה אֵינוּ אוֹסֵר תַּעֲרֻבְתּוּ בְּהִנָּאָה וְכִינוּ דְּלֹא נִהְנֶה מְגוּף הָאִסּוּר מִוְתֵּר לְמַפּוֹר לְנִכְרֵי רַק אֵי אָמרינו בְּכָל אִסּוּרֵי דְּמַחֲמַת הַטַּעַם נִהְפָּה הִקְיִתָּר לִהְיוֹת אִסּוּר בְּזֶה יֵשׁ לְהַסְתַּפֵּק אֵי אָמרינו פֶּן בְּאִסּוּרֵי הִנָּאָה דְּמִהְפָּה הִקְיִתָּר גַּם פֶּן לִהְיוֹת אִסּוּר בְּהִנָּאָה וְדַעַת הִרִיטְב"א הִיא כְּמוֹ דְּאָמרינו לַעֲנֹן אֲכִילָה דְּנִהְפָּה וְכו' וְחֵיב עַל כְּזוֹת מִהִקְיִתָּר כְּמוֹ כֵּן אָמרינו לַעֲנֹן הִנָּאָה דְּהַטַּעַם מִהְפָּה כָּל הַתַּעֲרוּבָת שְׂיַהֲיֶה נֶאֱסֵר בְּהִנָּאָה דְּחֲשִׁיב כְּאִילוּ פִּלּוּ אִסּוּר וְהַסּוּבְרִים דְּלֹא אָמרינו טַעַם כְּעִיקָר לַעֲנֹן אִסּוּרֵי הִנָּאָה טַעֲמִייהוּ דְּבִשְׁלֵמָא לַעֲנֹן אֲכִילָה אָמרינו טַעַם כְּעִיקָר דְּאוֹרְיִיתָא כִּינוּ דְּנִרְגָּשׁ הַטַּעַם כְּשֹׂאוֹכֵלוּ אָמרינו טַעֲמִיתּוּ זֶה הִיכְרוּ וְלֹא נִתְבַּטַּל דְּהוּי כְּאִילוּ הַנּוֹפֵר אִסּוּר מִה שְׂאִין פֶּן לַעֲנֹן הִנָּאָה לְמַפּוֹר לְכוּתֵי כִּינוּ דְּאִין טַעַם הָאִסּוּר נִיכָר בְּתוֹף הִקְיִתָּר תּוּ לֹא שְׂיַיָּד לּוֹמֵר דְּהוּי כְּאִילוּ הַנּוֹפֵר הָאִסּוּר וְשְׂקִיל וְטְרֵי בְּזֶה וְכו' ס"ה ע"א פְּתַב שְׂהִיָּה אֲצֵל גְּאוֹן גְּדוּל וְכֹא לְפָנָיו שְׂאֵלָה שְׁנוּזְחַל חֵלֵב פְּתַח קוֹדֶרָה שֶׁל בֶּשֶׂר וְלֹא הִיָּה בְּבֶשֶׂר שְׂשִׁים נֶגֶד הַחֵלֵב וּבִקְדוּרָה הִיָּה בֶּשֶׂר בְּהִמָּה עִם בֶּשֶׂר עוֹף וְהוֹרָה הַגְּאוֹן דְּהַפֵּל אִסּוּר בְּהִנָּאָה וְשְׂאֵל מִמֶּנּוּ הִרִי יֵשׁ לְהַתִּיר בֶּשֶׂר הָעוֹף בְּהִנָּאָה אַחֲרֵי דְּעַל גּוֹף בֶּשֶׂר הָעוֹף לִיכָא אִסּוּר הִנָּאָה מִשּׁוּם בֶּשֶׂר בְּחֵלֵב רַק מִשּׁוּם דְּקַבֵּל טַעַם מִבֶּשֶׂר בְּהִמָּה הַנֶּאֱסֵר בְּהִנָּאָה וְכַבֵּר כְּתִבּוּ הַמְחַבְרִים הַפְּרִי מְגֻדִים וְחֹת דַּעַת דְּיִמְכּוֹר לְנִכְרֵי דְּלַעֲנֹן הִנָּאָה לֹא אָמרינו טַעַם כְּעִיקָר דְּאוֹרְיִיתָא וְהַשִּׁיבּוּ הַגְּאוֹן שְׂאֲבִיו הַגְּאוֹן בַּעַל סֶפֶר פְּתַח הַבַּיִת תְּמִיד כְּשֶׁבֵּא שְׂאֵלָה כְּזוֹ לְפָנָיו הִיָּה אוֹסֵר בְּהִנָּאָה גַּם בֶּשֶׂר הָעוֹף דְּכֹאֲמַת בְּרֵאוּשׁוֹנִים אֵין מְבוֹנָר פֶּן בְּפִירוּשׁ וְהַמְרָדְכֵי הַנִּיחַ בְּסַפֵּק וְהִרִיטְב"א אוֹסֵר לְגַמְרֵי כְּזוֹ"ל לְכֵן לֹא רָצָה לְסַמּוֹךְ עַל זֶה לְהַקְלִי וּמִהֲרָ"ן בְּעַבּוּדָה זָרָה אֵין רָאָה דְּהוּא אֲזִיל לְשִׁיטָתּוּ דְּלֹא אָמרינו נִהְפָּה וְאִין רָאָה לְדִידֵן דְּמַחֲמֵרֵינוּ כְּסַבְרַת רַבֵּינוּ תָּם דְּאָמרינו נִהְפָּה רַק דִּישׁ לּוֹמֵר דְּמַצְרֵפֵינוּ שִׁיטַת הַפּוֹסְקִים דְּלֹא אָמרינו נִהְפָּה לְהַפּוֹסְקִים דְּאִפִּילוּ אֵי אָמרינו נִהְפָּה הוּא רַק לַעֲנֹן אֲכִילָה כִּינוּ דְּנִרְגָּשׁ בּוֹ הַטַּעַם וְלֹא לַעֲנֹן הִנָּאָה וְהִכָּא דְּלִיכָא רַק טַעַם בְּעֵלְמָא נוֹכַח לְצַרְף גַּם דַּעַת רַש"י דְּטַעַם כְּעִיקָר לֹא דְּאוֹרְיִיתָא וְאִף דְּגַם לְדַעַת רַש"י מְכַל מְקוֹם בְּטַעַם הַבָּא מִן הַמַּמְשׁ מוֹדָה דְּהוּא מְדְאוֹרְיִיתָא מְכַל מְקוֹם נִהְפָּה הִקְיִתָּר לֹא שְׂיַיָּד בְּזֶה דְּהָא לִיכָא לְמִימֵר דְּטַעַם הַנֶּכְנֵס בְּהִקְיִתָּר מִהִפְכוּ לִהְיוֹת אִסּוּר כִּינוּ דְּלַרְש"י טַעַם כְּזֶה אֵינוּ אִסּוּר מִן הַתּוֹרָה וּמִמִּילָא דְּמוֹתֵר בְּהִנָּאָה וְהַנְּנִי לְבָאָר זֶה וְכו' וְהָאֵרִיף עַד אוֹת ר"ד בְּעַנְיָנִים אֵלוּ עִ"ש: וְלְדַעַת הַסּוּבְרִים טַעַם כְּעִיקָר לֹא דְּאוֹרְיִיתָא נְסַתְּפָקוּ הָאֲחֵרוֹנִים אִם הוּא מְטַעַם בְּיִטּוּל שְׁנוּתְבַטַּל הַטַּעַם וְלָכֵן מוֹתֵר מִן הַתּוֹרָה אוּ מִשּׁוּם דְּאִף שְׂלֹא נִתְבַּטַּל וְהַטַּעַם עֲצָמוּ אִסּוּר מְקַרָּא דְּהַטְּמָאִים יְעוּיָן בְּחֻלְיֵין ד' קי"ב בְּחִידוּשֵׁי הַרְמְב"ן וְהִרִיטְב"א מְכַל מְקוֹם כָּל שְׁנוּתְעָרֵב לֹא אֲסַרְתּוּ הַתּוֹרָה וְהָאֵרִיף בְּזֶה הַגְּאוֹן חֹת דַּעַת בְּסִי" צ"ח סק"ג וְרַבֵּינוּ עֲקִיבָא אֵיגֵר בְּסִי" קס"ו הוֹכִיחַ מְדַבְרֵי הַר"ן דְּלֹא מְטַעַם בְּיִטּוּל הוּא בְּהָא דְּאָמרינו בְּחֻלְיֵין ד' צ"ח ע"ב רְבָא אָמַר לֹא נִצְרָכָה אֵלָא לְטַעַם כְּעִיקָר וְכַתֵּב הַר"ן דְּקָאֵי לר' יְהוּדָה דָּאִם טַע"כ דְּאוֹרְיִיתָא הוּי מְב"מ וְלֹא בְּטִיל וְאִם טַע"כ לֹא דְּאוֹרְיִיתָא מוֹתֵר גַּם לר' יְהוּדָה אֲלָמָא דְּלֹא מְטַעַם בְּיִטּוּל הוּא מֵאֵי דְּאָמרינו דְּלֹא מֵה"ת שֵׁא"כ גַּם אִם טַע"כ אֵינוּ מֵה"ת הִיָּה אִסּוּר מִן הַדִּין עִ"ש וְכו' בְּיַפּוּרֵי שְׂלֵמָה שְׁנַדְפֵּס עֲתָה לִידִידֵי הַגְּאוֹן מוֹהַרְש"א רַעֲזַכְטָא מְאוּרָאקָאוּ יצ"ו בְּסִי" מ"א בְּתַשׁוּבַת הַגְּאוֹן שְׂמִשׁוֹן אֵרִינְשְׁטֵיין אַבְד"ק קְאֵלִישׁ

באות א' פתב ראיה זו בשם הרב מר אביו ונשויב נדפס שו"ת רעק"א וראה שפסי' קס"ו הביא ראיה זו מדברי הר"ן והוא דחאה דאף אם נאמר דמאי דאינו דאורייתא הוא משום דנתבטל הטעם גם לר' יהודה מותר משום דכיון דלא גילתה תורה בעלמא דטעם פעיקר אם פן שפיר מתבטל משום דלא דמי לדם הפך ודם השעיר שהם ממש וזה אינו אלא טעם והרב המחבר יצ"ו בסי' מ"ב פתב ליישב דברי הגרעק"א על פי מה שהמציא הרב מוהר"ם ברבי בדרשותיו לשפת הגדול בהפתיחה ראיה נכונה לרבא דאית ליה מין במינו לא בטיל דאין צריך למילף מדם הפך ומדם השעיר אלא יליף מדין הגעלה יעי"ש (דברי מוהר"ם ברבי הובאו בהרחבה בס' מלא הרועים במערכת מין במינו אות יו"ד ומצאתי כי תדרשנו מעל ספר הנ"ל) ומפל מקום פתב דיש מקום לדברי הרב מוהר"ם הנ"ל עי"ש דב"ק: והנה נודע דנקיטין דהא דטעם פעיקר דאורייתא אינו אלא במין בשאינו מינו אבל מין במינו מדאורייתא ברובא בטיל וטעם החילוק שביניהם מבואר בפוסקים לשיטת הפוסקים דטעם פעיקר דאורייתא דבמין באינו מינו פיון שהאסור נותן טעם בהקיתר נהפך ההיתר להיות כולו אסור וכלו מן התורה אבל מין במינו פיון שאינו נותן בו טעם בטל מן התורה ברוב פדכתיב אחרי רבים להטות אלא שחכמים הצריכוהו ששים ולכונטפלו הפוסקים ראשונים ואחרונים לבאר כמה דברים שיש מקום להסתפק אם הם מין במינו או חשובים שני מינים ראש המדברים ראשון לציון דברי הפוסקים בזה הוא המשביר מרן הבית יוסף ביו"ד סי' צ"ח (בד"ה מצאתי כתוב) ואחריו יאיר נתיב תנא דבי חזקיה הרב פרי חדש שם בסק"ז (מד"ה והנה ראיתי להמרדכי והלאה) ובאיזה פרטים חלק בחקמתו על דברי רבנים שקדמוהו כמפורש בדב"ק ורבין חסידא אור החיים בספר פרי תואר שם בסק"ה האריף גם כן בזה ויאר לנו בכמה פרטים ברוב מבינתו הלא בספרתו ואני הדל ארשום בס"ד באיזה פרטים שראיתי שדברו רבנו בתראי להקל על המעיין טורח החיפוש.

א' שאור ועיסה פתבו הקדמונים דהו שני מינים והרב פרי חדש שם (בד"ה גם מ"ש דשאור) פתב דא"א לפרש דבשאור ועיסה ממין אחד (שניהם חטים או שניהם שעורים) קאמרי דזה טעות בדבר משנה דתנו בערלה ולמה אמרו כל המזמץ וכו' מין במינו כיצד שאור של חטים תוף עיסה של חטים וכו' אסור אלמא דמיקרו מין במינו וכתב הר"ן בפ"ב דעבודת זרה בשם הרמב"ן דאף דאינם חד שמה ולא חד טעמא הואיל וראויה העיסה להמתין והוי שאור חשיבי מהשתא מין במינו אלא פונתם על שאור של חטים ועיסה של שעורים או בהיקף דדכונתה בשאור עצמו של חטים בשל שעורים מיקרו מין אחד דשם אחד הוא וקמשמע לן דשאור ועיסה של שני מינים מיקרו מין בשאינו מינו: והרב פרי תואר (בסוף ד"ה נמצאו אומרים) פתב דמה שכתבו רבנותא דשאור ועיסה שני מינין ובערלה תנו בהדיא דהוי מין במינו הרב פרי חדש יישוב דרף דחוק ונראה לומר דמתערבת שאור בעיסה אית ביה צד לומר דהוא שני מינין לצד שזה שאור נקרא וזה עיסה ואיכא פנים לומר פיון דהעיסה בזמן מועט תקרא גם היא שאור דהעיסה ראויה להמתין קצת זמן ותקרא שאור בלא אמצעות שום אמצעי מעכשיו נמי לא מפלגא בשם וכיון שפן אין הכרעה לדבר ויהבינו חומרת שניהם חומרת מין ומינו להצריך מאה מאתים בתרומה וערלה והיינו מתניתין דמסכת ערלה וחומרת מין בשאינו מינו בשאר אסורין והיא דעת רבנותא עכ"ל והרב נהר שלום בסי' תמ"ב אות א' (בד"ה והיכא

דאינו) בדרך קי"ג סוף ע"ד נמשך אחר סברת הרב פרי חדש דשאור ועיסה הווי מין במינו ולא הזכיר מדברי הרב פרי תואר עי"ש: אחר זמן השגתי ס' ערוף השלקון חלק יו"ד וראיתי בסי' צ"ח אות ו שהביא מה שכתבו האגור ו המרדכי דשאור ועיסה הם שני מינים ומשערים בששים ושפן נראה דעת רבינו שמשון בשלישי דמסכת חלה משנה ז' והרא"ש בתשובה פלל ב' דשאור בעיסה הווי שני מינים וצריך ששים ומיירי בדליפא ששים דלא בטל בעיסה וכן כתב מוהרי עי"ש בעפרא דארעא על דברי הארעא דרבנן במהדורא בתרא אות ל"ו פיון דפעולת החימוץ ניכר בעיסה חשיב שלא במינו והרב פרי חדש תמה מדתנן בערלה מין במינו כיצד שאור של חטים וכו' אלמא הווי מין במינו והטעם משום דעיסה ראוייה להמתין שתחמיץ והוי שאור והביא דברי הרב פרי תואר הנז"ל וכתב ולימא מדברי המרדכי משמע דפוסק כר"י דמין במינו לא בטל וכן מבואר בספר תמים דעים סי' קמ"ו ואפילו הכי כתב דשאור ועיסה הווי שני מינים להקל דבטל בששים לכן נראה דסברי כדכתבו התוס' בנבחים ד' ע"ג בד"ה רי"א דההיא דפסחים כר' חייא דאית ליה לר"י גבלה ושחוטתה בטלות זו בזו ולהכי חשיב התם מין בשאינו מינו לענגן משהו אף שחשוב מין במינו לענגן אחד ומאה דלא סגי בששים וכו' והכי נמי שאור ועיסה פיון דלא שוו בשמא הווי שני מינים לענגן איסור משהו ומתניתין דערלה לענגן אחד ומאה הוא דחשיב להו מין במינו ולא סבירא ליה פתרוץ הרמב"ן דהא למאן דאמר בטר בטל אזלינן גבי גבלה ושחוטתה הכי נמי אף דעיסה ראוייה להיות שאור לא אזלינן בטר מבטל אלא בטר בטל: אמנם הרב בית מאיר בחלק א"ח בסי' תמ"ב ד' ט"ן ע"ב (בד"ה ועדין) הביא מאי דאמרינן בנדה ד' מ"ז עיסה שנדמעה או שנתחמצה בשאור של תרומה חייבת בחלה דברי ר' מאיר ור"י.

ור"י ור"ש פוטרם ופולגתייהו היא דר"מ ור"י סוברים חלה בזמן הזה דאורייתא ולא אתי דימוע דרבנן ומפקע לחלה דאורייתא וכתב שמהו הוכחה ברורה למה שהעלה בספר קנגן דעה סי' צ"ח דשאור ועיסה שני מינים הם דלא כהפרי חדש שכתב שזה שיבוש שאם פדעתו שהם מין במינו הא לר' יהודה מין במינו לא בטיל דבר תורה ותינח דימוע יבש ביבש דמודה ר' יהודה דבטל מן התורה כדכתבו התוס' בכמה דוכתי אבל שאור בעיסה מבואר בתוספות מנחות ד' ק"ב ע"ב שפמו פן הנה יכול להקשות מההיא של שאור של חולין ושל תרומה שנפלו בעיסה שאין לח ומתערב יתר ממנו ואם פן אם שאור ועיסה הווי מין במינו למה לר' יהודה חייב בחלה אלא ודאי דהוי מין בשאינו מינו: והרב חיי אדם בהלכות פסח בקונטרס נשמת אדם סי' י"ט הביא מה שכתב הרב פרי חדש דשגו האומרים דשאור ועיסה הווי שני מינים מהא דתנן בערלה דהוי מין במינו וכתב ליישב דהגדולים הנ"ל מיירו משאור ועיסה שאין דעתו כלל ליתן השאור לעיסה והעיסה כבר נתחמצה זה ודאי הוי מין בשאינו מינו אבל מתניתין דשאור וכו' מיירי בשאור שעומד לחמץ ועיסה שעומדת לקבל שאור על דרך שכתבו התוס' בביצה ד' ל"ט ד"ה משום דתבלין ומלח פיון שבאים לתקן האוכל הווי מין במינו ואם פן הוא הדין שאור ועיסה אם נותן השאור לעיסה או שעומד לכוף הוי מין במינו מדרבנן אבל פלוגתא דאב"י ורבא אי בטר שמא או בטר טעמא שעלה הקשה הרמב"ן ממתניתין דערלה דשאור ועיסה הווי מין אחד אף דלא שוו לא בטעמא ולא בשמא מיירי בדבר שאין אחד בא לתקן חברו וסיים ומצאתי כמעט דבר זה בכרו"פ: וכן כתב הרב פנפי יונה הביא דבריו הרב

יד דוד בסי' צ"ח בהגהות ב"י אות י"ד (ומינישב מה שנתקשו בבית מאיר ב"י"ד סי' צ"ח ונשמת אדם הג"ל מחלא וחקרא דהו שני מינים) וז"ל דהאי מתניתין איירי בשאור הניתן לעיסה להחמיצו דהוי מין במינו מפני שעושה גם העיסה כמוהו ואף דאין בו כדי לחמץ מכל מקום ניחא ליה שיחמיץ אבל שאור שנפל לעיסה בלי פונת חימוץ כגון שנפל לעיסה גילושיה בלי חימוץ כמו שעושין עיסות לבשל פשיטא דהוי מין באינו מינו ואף מה שכתב הר"ן בשם הרמב"ן דהואיל וראוי להחמיץ וְהוּא שאור משום הכי הוי מהשתא מין במינו יש לומר דמייירי בהכי ומכל מקום צריך גם פן לסברתו דאם לא פן קשה מחלא וחקרא ועל פל פנים יש לומר דמייירי בהכי עכ"ל: גם גאון מפלא בדורנו יצ"ו בשו"ת תורת חסד חלק א"ח סי' כ"א אות ב' ד' ג"ן סוף ע"ב כתב ומה שכתבו המצאתי פתוב והאגור שבב"י סי' צ"ח וכן הוא במקדכי דשאור ועיסה שני מינים הם ומשמע אף שהם של מין אחד היינו כדכתב בכרתי ופלתי שם דלא קשיא ממתניתין דערלה דעיסה קודם שהחמיצה שהיא צריכה לשאור ועומדת להחמיצה אז היא מין במינו עם השאור ואחר שהחמיצה העיסה הוי עם השאור מין בשאינו מינו עכ"ל אמנם בבית מאיר חלק יו"ד סי' צ"ח ד' י"ט ע"ד כתב שדברי הכרתי אין בם ממש במחילת פבוד תורתו הרמה ובפרט בכונת הרמב"ן וכו' ע"ש ועיין בשו"ת ענג יום טוב סוף סי' ל"ז והמעניין בדברי רבנו קדישי בית מאיר וענג יום טוב הג"ל ישר יחנה שמה שכתב בספר דרכי הוראה שנדפס מקרוב לגאון בדורנו יצ"ו בח"ב פרק כ"ד בענין זה פיונה דעתו הגדולה לדעתם והוא פתב שלא העיר שום אדם במה שכתב הוא יצ"ו לפי שספרים הג"ל לא ראה אותם א בלי ספק: ובשו"ת אורי וישעי לידדי הגאון אבד"ק יאס יצ"ו בסי' ה' (בסוף ד"ה תשובה) כתב וז"ל ואף למה שכתב בבית יוסף בשם מצאתי פתוב דשאור ועיסה הו מין בשאינו מינו וכו' כבר העלה בים של שלמה חולין לדחות דבריו ממתניתין דערלה דמפרש להדיא מין במינו פיצד שאור של חטים בעיסת חטים וכו' ע"ש וחידיוש הוא שלא הזכיר מדברי רבני האחרונים הג"ל וצריף לעיין בגוף דברי הרב לבושי שרד שכתב הרב פתחי תשובה ב"י"ד סי' שכ"ד סק"ג בשמו דשאור ועיסה הו מין בשאינו מינו דאזלינן בתר טעמא ב') קמח חטים בקמח שעורים הוי מין בשאינו מינו לכולי עלמא אף דחקירא דחטיי וחקירא דשערי הו מין במינו לרבא בעבודה זרה ד' ס"ו פן כתב הרב בית שלמה בחלק א"ח סוף סי' צ"ג ותמה על פי זה על מה שהרב מקור חיים בסי' תמ"ה סוף סק"ח בבואו להכריח דחומרת דבר שיש לו מתירין איתא גם בנתערב קודם שנוולד האיסור כתב בזה הלשון דאטו אם נתערב קמח חטין בקמח שעורין ואחר כך נדר אחד מקמח חטין לא יהיה בכלל דבר שיש לו מתירין פיון שנתערב קודם שנוולד האיסור ודאי ליתא וכן מוכח בכמה דוכתי עכ"ל ותמה עליו דהא חומרת דבר שיש לו מתירין אינה אלא במין במינו וקמח חטין וקמח שעורין הו מין בשאינו מינו ולית בהו חומרת דבר שיש לו מתירין וצ"ע לעיין בש"ס ביצה ד' ל"ח ולכאורה אינו מוכן מה הציון הלז דהתם מייירין בחטים בחטים דהו מין במינו אבל חטים בשעורים הו מין בשאינו מינו ע"ש ואין מזה הכרח לקמח חטים בקמח שעורין דחשיבי מין בשאינו מינו: אמנם פונתו לפי הנראה היא כמו שכתבו התוס' ביבמות פרק הערל דף פ"ב ד"ה רבי יהודה דהא דאמרין בביצה הג"ל דחטין בשעורין הו מין בשאינו מינו ובטלין לרבי יהודה על פרחנו מייירי

בְּקִמְחָ בְּקִמְחָ שָׁאֵם לֹא כִּן חֲטִיִּים בְּשִׁעוּרִים אֲמָאֵי בְּטָלִים הֲלֹא נִיכְרִים הֵם (וְכִן כָּתְבוּ בְּזִבְחֵיהֶם ד' ע"ג ד"ה רבֵי יְהוּדָה וּבְמִנְחֹת ד' כ"ב ד"ה וְרַבֵי יְהוּדָה) עי"ש.

גַּם הֶרֶב יָד דָּוִד בְּחִידוּשָׁיו לְפִסְחִים ד' מ"ד עַל דְּבָרֵי הַתּוֹסְפוֹת שֶׁם בַּד"ה אֵיִתִּיבָהּ בִּינְאָר דְּמָה שֶׁכָּתְבוּ הַתּוֹסֵף דְּמִיִּירֵי בְּקִמְחָ וְכוּ' הַנֶּחְרָכוּ לְזֶה מְשׁוּם דְּאֵי הָוֵי תְּבוּאָה חֲטִיִּים וּשְׁעוּרִים הָוֵי נִיכְרָ וְלֹא הָוֵי תַעֲרוּבָת עי"ש שֶׁלֹּא הַזְּפִיר מִדְּבָרֵי הַתּוֹסֵף שֶׁהִבְאֵתִי לְפִי שֶׁהַדְּבָר פְּשוּט מְסַבְּרָא גַם בְּלִתֵּי שׁוּם רְאִיָּה וְאֵם כִּן מוֹכַח שֶׁפִּיר דְּקִמְחָ חֲטִיִּים בְּקִמְחָ שֶׁל שְׁעוּרִים הָוֵי מִן בְּשִׂאֵינוּ מִינוּ אֲלָא שֶׁלֹּא רְאָה הֶרֶב בֵּית שְׁלֹמֹה דְּבָרֵי הַתּוֹסֵף רַק כִּינּוּן מְדַעְתּוֹ לְדְבָרֵיהֶם שֶׁהָרִי הַתּוֹסֵף בִּיבְמוֹת שֶׁם סִימּוֹ בְּזֶה הַלְּשׁוֹן וְעוֹד נִרְאָה דְּאֶפִּילוּ קִמְחָ כִּינּוּן שֶׁצּוֹנֵן הוּא וְאֵין טַעַם מִתְּפַשֵּׁט בְּטַל דְּאֵי לֹא הִכִּי אֶפִּילוּ קִמְחָ חֲטִיִּין וְקִמְחָ שְׁעוּרִים מִן בְּמִינוּ הוּא לְרַבָּא בַעֲבוּדָה זָרָה ד' ס"ז דְּאִזְזִיל בְּתַר שְׁמָא כְּמוֹ חֲמִירָא דְחֲטִי וְחֲמִירָא דְשְׁעָרֵי אֲלָא הֵתֵם בְּרוּתָח אֵיִירֵי וְכוּ' עי"ש הָרִי מְפֹרָשׁ דְּלְרַבָּא קִמְחָ חֲטִיִּין בְּקִמְחָ שְׁעוּרִין הָוֵי מִן בְּמִינוּ כְּחֲמִירָא דְחֲטִי וְדְשְׁעָרֵי: הֵן אֲמַת דֵּהַתּוֹסְפוֹת בְּפִסְחִים דָּף מ"ד בַּד"ה אֵיִתִּיבָהּ כָּתְבוּ בְּפִירוּשׁ דְּקִמְחָ חֲטִיִּין בְּקִמְחָ שְׁעוּרִין הָוֵי מִן בְּאֵינוּ מִינוּ שְׂאֵינוּ נִיכְרָ וְלִכְאוּרָה דְּבָרֵי הַתּוֹסֵף סוֹתְרִים לְמָה שֶׁכָּתְבוּ בִּיבְמוֹת הַנְּ"ל וְלִפִּי הַנִּרְאָה לְכָף נִתְכַּוֵּן בְּהַגְהוֹת הַגְּאוּן בְּרוּף פְּרַעֲנִקִיל בְּש"ס הַחֲדָשׁ דְּפוּס רָאֵם וְז"ל שֶׁם תּוֹסְפוֹת הַנְּ"ל וְעוֹד נִרְאָה דְּאֶפִּילוּ קִמְחָ נ"ב יַעֲוִיִּין פִּסְחִים מ"ד ד"ה אֵיִתִּיבָהּ וּבַתּוֹסֵף חֲזָלִין ד' צ"ט ד"ה רַבָּא אָמַר וְאֵם תֹּאמַר אֵי טַעַם פְּעִיקָר כּוּ' עַכ"ל כְּוִנְתּוֹ לֹמַר שֶׁדְּבָרֵי הַתּוֹסֵף סוֹתְרִים מִיבְּמוֹת לְפִסְחִים וְמָה שְׂצִיִּין לְתוֹסְפוֹת בְּחֲזָלִין כְּוִנְתּוֹ דְּשֶׁם כָּתְבוּ דְּמִתְּנִיתִין דְּשִׁתֵּי קוֹפּוֹת אַחַת שֶׁל חֲזָלִין וְכוּ' דְּאֵיִירִינּוּ בְּהַ בְּפִסְחִים הַנְּ"ל מִיִּירֵי בְּמִינוּ גַּם עַל דְּבָרֵי הַתּוֹסְפוֹת דְּפִסְחִים בְּהַגְהוֹת הַנְּ"ל כְּתַב (עַל מָה שֶׁכָּתְבוּ הַתּוֹסְפוֹת בְּקוֹשְׁיָתָם דְּכָל מְקוֹם בְּדֹאוּרֵיִתָּא מִן בְּמִינוּ בְּטַל בְּרוּב) נ"ב עֵיִין תּוֹסֵף חֲזָלִין ד' צ"ט ע"א ד"ה רַבָּא דְּמִסְקֵי דְּמִיִּירֵי בַּמְב"מ עַכ"ל מִתְּבָאָר דֵּהַרְגִישׁ בְּסִתִּירַת דְּבָרֵי הַתּוֹסְפוֹת וְלֹא כְּתַב יָשׁוּב לְדְבָרֵיהֶם: וְהֶרֶב חֲכָמַת אָדָם בְּכָלֵל ג"ן אוֹת כ"ח הִבִּיא מָה שֶׁכָּתְבוּ הַתּוֹסְפוֹת בִּיבְמוֹת דְּקִמְחָ חֲטִיִּין וְקִמְחָ שְׁעוּרִין הָוֵי מִן בְּמִינוּ לְרַבָּא וְכוּ' וְנִרְגַּשׁ מִדְּבָרֵיהֶם בְּפִסְחִים הַנְּ"ל וְכָתַב דְּצָרִיף לֹמַר דְּמָה שֶׁכָּתְבוּ בְּפִסְחִים דְּהָוֵי מִן בְּאֵינוּ מִינוּ הוּא אֲלִיבָא דְּאֵבִי דְּהוּא מְאָרָה דֵּהִיא שְׁמַעְתָּא וְאִיהוּ אִזְזִיל בְּתַר טַעְמָא וְהַסְתִּירָה מִדְּבָרֵי הַתּוֹסְפוֹת דְּחֲזָלִין אֵינָה עֲנִין לְמָה שְׂאֵנוּ עֲסוּקִים (אֵם קִמְחָ חֲטִיִּין וְקִמְחָ שְׁעוּרִין הָוֵי שְׁנֵי מִינִים) דֵּהֵם כָּתְבוּ דְּמִיִּירֵי בְּמִינוּ וְלֹא כָּתְבוּ שֶׁהוּא קִמְחָ בְּקִמְחָ וְרַק הַסְתִּירָה הִיא דְּבְחֲזָלִין כָּתְבוּ דְּמִיִּירֵי בְּמִינוּ וְמָה שֶׁהִקְשׁוּ בְּפִסְחִים הִקְשׁוּ גַם שֶׁם וְתִירְצוּ בְּעֲנֵן אַחַר וּבְחֲזָלִין תִּירְצוּ דְּמִיִּירֵי גַם בְּאֵינוּ מִינוּ וְאֵין זֶה בְּגִדְרַת סִתִּירָה וְעַל כָּל פְּנִים לְדִאֲתָן עֲלָה דַעַת הַתּוֹסֵף בִּיבְמוֹת בְּרוּר מְלָלוּ דְּקִמְחָ חֲטִיִּין בְּקִמְחָ שְׁעוּרִין לְרַבָּא דְּאִזְזִיל בְּתַר שְׁמָא הָוֵי מִן בְּמִינוּ וְשִׁפִּיר מְתַרְץ הֶרֶב חֲכָמַת אָדָם לְדְבָרֵיהֶם שֶׁבְּפִסְחִים וְדְבָרֵי הֶרֶב בֵּית שְׁלֹמֹה תְּמוּהִים בַּמְחֻכְתָּה"ר: שׁוּב נְדַפְּס קוֹבֵץ שְׁמַעְתָּא דְּרַבֵּנּוּ וְרֵאִיתִי שֶׁם בְּסִי' ה' לְרַב גְּדוֹל בְּדוּרְנוּ יצ"ו (מֵר גִּיהוּ יְדִידֵי הַגְּאוּן מוֹהַרש"ל פְּרִיִּדְעֵשׁ אַבְד"ק לִיאֲדֵי יצ"ו) שֶׁכְּתַב בְּס"ק כ"ד וְז"ל בְּשׁו"ת בֵּית שְׁלֹמֹה סִי' צ"ז כְּתַב דְּדְבָרֵי הַמְּקוֹר חֲיִים סִי' תַּמ"ז ס"ק ח תְּמוּהִים דֵּהֵא קִמְחָ חֲטִיִּים בְּקִמְחָ שְׁעוּרִים הָוֵי מִבְּשִׂא"מ אָף בְּנִדְרַת עי"ש וְעֵיִין בַּחו"ד הַלְּכוֹת תַּעֲרוּבָת סִי' צ"ח בְּבִיאָוּרִים אוֹת ג' וְדוּק וְעֵיִין חֲכָמַת אָדָם כָּלֵל נ"ג אוֹת כ"ח עַכ"ל הִנֵּה כָּלֵל בְּדְבָרִים קְצָרִים אֶת אֲשֶׁר כָּתְבִיתִי לְמַעַלָּה שֶׁלִּפִּי הַנִּרְאָה כְּוִנְתּוֹ בְּצִיּוֹן דְּבָרֵי הַחֲכָמַת אָדָם הִיא לֹמַר שֶׁהַתּוֹסֵף סוֹבְרִים לְהַדְּיָא דְּלְרַבָּא הָוֵי מִן בְּמִינוּ שֶׁלֹּא כְּדְבָרֵי הֶרֶב בֵּית שְׁלֹמֹה כִּן נִרְאָה כְּוִנְתּוֹ אֲנִכִּי אֲשַׁמַּח שְׁמַצְאֵתִי

רב דמסייע לי נאני הדל ביארתי הדברים בס"ד ומנייה דמר ומיני תסתנים שמעתתא ומה שציינן לחוות דעת עיינתי שם אגב ריקטאי וכפי הנראה פונתו בציון זה היא למה שכתב שם (בסוף ד"ה ומעתה) ונ"ל ומה שכתב דשור ואיל ועזו שלשה מינים היינו בשלמין אבל בכתובות פולם נקראים בשם בשר ולא מידי דמיליה עליה שליח הוא פכתב האיסור והיתר ואף הרמ"א בדרכי משה דפליג עליו לא השיג עליו רק בכתובות דג וכתובות בשר דמידי דמיליה עליה שליח הוא אבל בכתובות בשר שור ואיל מודה דהוי ממש כמו קמחא דחטי ודשערי עכ"ל הרי שכתב דקמח חטין בדשעורין היו מין במינו והוא פשיטתו שבמקור חיים דקמח חטין בקמח של שעורין הווי מין במינו ויש בתעורבתם חומרת דבר שיש לו מתירין: וידידי הגאון מוהרש"א רעזנפטא מאוראקאווי יצ"ו בספרו הנכבד ביקורי שלמה שנדפס חדש ממש בחלק יו"ד בס"ל ז' פיונה דעתו ליישב דברי התוספות דפסחים ודיבמות לדברי הרב חיי אדם הנ"ל והוא שהביא שם מה שכתב הרב מקור חיים באם נתערב קמח חטים בקמח שעורין הוי דבר שיש לו מתירין להנודר כנו"ל והקשה עליו מדברי התוספות בפסחים ד' מ"ד דקמח חטין בקמח שעורין הוי אינו מינו ובאינו מינו בטל אף בדבר שיש לו מתירין ותיירץ ונ"ל אף אינו השגה לפי מה שכתבו התוספות ביבמות ד' פ"ב דלרבא דאזיל בתר שמא מיקרי מינו וכתב הש"ך בס"ל נ"ח סק"ו דבאיסורים שאינם בטלים בששים אוליגן בתר שמא עכ"ל וכלומר דהתוס' בפסחים לא כתבו דהוי מין באינו מינו אלא לאבני דהוא מארא דשמעתא וסובר דלא אזליגן בתר שמא וכדתירץ יתיב הרב חיי אדם ומכרח שפך היא פונתו שאם לא כן: ג') חטים שנתבקעו עם חטים שלא נתבקעו אי הווי מין במינו הנה הרב גהר שלום בס"ל תמ"ב אות א' ד' קי"ג סוף ע"ד הביא מה שכתב מרן הבית יוסף בשם הרא"ה בחטים שנתבקעו והם מעורבין שאם יש באיסור כזית בכדי אכילת פרוס אסור לקיימן והקשה אי איכא כזית בכדי אכילת פרוס למה אסור לקיימן והא מין במינו מדאורייתא ברובא ואין לומר דהוי מין בשאינו מינו משום דכיון שנתבקעו מקצתו הוי פחמץ מצה דזה אינו דאף שאור ועיסה הווי מין במינו וכו' ותיירץ דסבירא ליה דכי מרבינן מפל מחמצת לכותח הבבלי אף דלא עבדי אלא לקיוהא הכי נמי מרבינן מין במינו כל דאית ביה כזית בכדי אכילת פרוס והילכך כל דאית ביה כזית בכדי אכילת פרוס עובר באכילתו ואסור משום בל יראה מיהו קשה כיון שנתבקעו מאי איריא שאין באיסור בכדי אכילת פרוס והא יכול הוא לבררם דכל איסור ניקר שהוא בעין אין לו ביטול אף מן התורה פכתב הרשב"א בס"ל תפ"ה ואפשר דמייירי בטחנן לאכילה אף דלא נתפרש פן בדבריו עכ"ל הנה פשיטא ליה דמבוקעות עם שאין מבוקעות הווי מין במינו: ובשו"ת אורי וישעי סי' ה' נשאל בחטים שנמצאים הרבה שנקלפו הקרוימים שלהם היינו הקליפה העליונה שעליהם עד שנראין נקובים ואי אפשר לבדקם אם נתבקעו או נצמחו אם מותרין לפסח וכתב ונ"ל גם יש לדון בנדון שלפנינו להתיר דיש לדמותו למין במינו ונשפך דמבואר בס"ל צ"ח דמותר משום דהוי ספק דרבנן וילקולא כמו כן חטים הללו עם החטים המצומחים נחשבים הם כמין במינו כמעט לשיטת רוב הפוסקים עכ"ל מתבאר דסובר דחטים מבוקעים עם שאינם מבוקעים הווי מין במינו והרב חיי אדם בהלכות פסח בקונטרס נשמת אדם סי' י"ט שקיל וטרי בדגן שצמח אם החטים המצומחים עם שאינם מצומחים הווי מין במינו או לא ונראה דכשאין מצומחים רק שיש מבוקעים מודה הוא דהווי מין

במינו עם שאינם מבוקעים: והרב השואל בשו"ת עמודי אור סי' ט"ו נסתפק בדגן שצמח הנמצאים בחטים אם צריך לדעת בבירור שיש ששים או ארמספק שרי פיון דנתבטלו ברוב הוי כשאר מין במינו ונשפה ויש ספק אם הנה ששים דשרי משום דספיקא דרבנן לקולא והרב המחבר דקדק מלשון ההגהות מיימוניות שהביא מרן הב"י בסי' תנ"ג על דגן שצמח מלח לוחית הארץ וכו' שדגן שצמח יש לו טעם משונה משאר חטים ולפי זה יש מקום לומר דהוי מין בשאינו מינו דצריך ששים מן התורה ובאמת עיינו רואות דשעורים מצומחים לצורך השכר טעמם משונה הרבה ומי יתן גדר וגבול לשוני הטעם ושוב כתב דיש לדון להחמיר מטעם אחר דהוי דבר שיש לו מתירין והאריה קצת בזה וסיים בסוף התשובה וכל שכן בדגן שצמח שצדדנו לעיל דהוי טעמו משונה ואיסור דאורייתא הוא ואין להקל בספקו מבואר שדעתו נוטה יותר דדגן שצמח עם שאין מצומחים הווי תרי מיני: ובספר דבר אליהו להגאבד"ק טארלא בסי' י"ב (בד"ה ולולא דמסתפינא) פתב בחיטים שיש בהם מבוקעים ויש כמה פעמים ששים נגד המבוקעים ולא נמכרו לנכרי קודם פסח ולולא דמסתפינא הייתי אומר דמדאורייתא בטליון ברוב אף דהמבוקעין ניפריין אף על פי כן פיון דאינם ניפרים לכל אדם כי אם להבקי בדבר הוי שפיר אינו ניכר האיסור וכדכתב הרשב"א בתורת הבית שטעם שאינו נרגש לסתם בני אדם אינו טעם הוא הדין הכא באם שאינם ניפרים לסתם בני אדם לא מיקרי ניכר האיסור גם לענין מין במינו בטעמא הגם דחמץ ומצה אין שוין בטעמם זהו דוקא בחמץ גמור אבל חטים מבוקעים בודאי שוין בטעמם לשאין מבוקעים דאי לא תימא הכי מאי עלה על דעת הרב הלבוש שפסק דחטים מבוקעים אין אסורים רק מדרבנן וגם דעת הרא"ש בפסחים ד' מ' דחטים מבוקעים אינם אלא קרובים להחמץ ואם איתא שיש הפרש בטעמן אמאי פליגי הפוסקים הא יש לברר אם נרגש במבוקעים טעם חמץ וכדומה לזה הקשה בכריתת ופליתי סי' צ"א במאי פליגי רב ושמואל אי עילאה גבר או תתאה גבר הלא חיה אנכל יטעם וליטעמיה קפילא ותירץ שטעם הנרגש הוא קלוש מאד והוא הדין בנדון דידן יש לומר דבודאי אין טעם המבוקעים נרגש לכן פליגי הפוסקים אי חמץ הוא אי לא והוי שפיר מין במינו ובטל ברוב: ובשו"ת אורי וישעי הנ"ל כתב דבשו"ת ברית אברהם סי' ל"ו האריה להתיר בדיעבד שנטחנו החטים בספק אם הנה ששים נגד המצומחים דמתבאר דסובר דחשיבי מין במינו ועיין בשו"ת עטרת חכמים סי' ה' שפתב לדעת הר"ן דחטים מבוקעות שהן מחומצים עם חטים שאינם מחומצים הווי מבא"מ או עכ"פ אינם כמב"מ גמור משתונה מכל צד שדוקא באותו גוונא דעת הר"ן דאינו בטל מדאורייתא כ"ז שמשתונה כמה שהוא היתר בהיתר מצאתי במנ"י פ"ל מ"ט סקט"ז שהעלה הדין גבי דגן שצמח דכיון שניכר בטעמו בתערובת חטים שאינם צומחים הוי מין בשאינו מינו (ועינין בכרתי סי' צ"ט סקי"ח שאגב חורפיה לא דק לסבור שדעת הר"ן דליכא ביטול היתר בהיתר אף במין כשאינו מינו וסתירה מבוארת לדבריו מתוך דברי הר"ן בעצמו בנדרים ובפרט מדבריו שבתשובה סי' ז"ן וסי' ט"ן הנ"ל) עכ"ל: (ד' י"ש של תבואה ביי"ש של פסח אף שחלוקים הם בטעמא ומסקנת הש"ך בסי' צ"ח סק"ו דאזלינן בתר טעמא והיכא דחלוקים בטעמא בעינן מן התורה ששים דטעם פעיקר הנה הש"ך בסי' קי"ח סק"ח פתב דחלב טהור חנינר וחלב טמא ירוק אם הנה מחליף כולו או רובו הנה מניכר ואם פן אינו אסור אלא מדרבנן דמין במינו בטל ברוב מדאורייתא

וְקָשָׁה הָרִי חֶלֶב טָמֵא מִשְׁנֹנָה בְּטַעְמוֹ מִחֶלֶב טְהוֹר וְאִיהוּ סְבִירָא לִיהּ בְּסִי' צ"ח דְּאֶזְלִינֵן בְּתַר טַעְמָא וְלִיִּישָׁב דְּבָרֵיו צָרִיף לֹמַר דְּהָא דְמַסִּיק בְּסִי' צ"ח דְּאֶזְלִינֵן בְּתַר טַעְמָא הִיָּינוּ אִם הוּא מִשְׁנֹנָה הֶרְבֵּה בְּטַעְמוֹ אֲבָל אִם מִשְׁנֹנָה הַטַּעַם רַק קֶצֶת אֶפְתִּי מִיִּחְשָׁב מִיָּן בְּמִינוֹ וְחֶלֶב טָמֵא מִשְׁנֹנָה רַק קֶצֶת מִטַּעַם חֶלֶב טְהוֹר וְלָכֵן בְּטַל בְּרוּב כְּמוֹ מִיָּן בְּמִינוֹ וְאִם כֵּן הוּא הַדִּין יי"ש שֶׁל פֶּסַח אִם הַשֵּׁל חֶמֶץ הוּא רַק קֶצֶת מִשְׁנֹנָה בְּטַעַם וּשְׁמֵם שְׁנֵה הָיוּ מִיָּן בְּמִינוֹ אֱלוֹ תַנְרַף דְּבָרֵי הֶרֶב הַשְׂוֹאֵל בְּשׁו"ת נוֹדַע בִּיהוּדָה מִהַדוּרָא תַנְיִינָא ס' ס"ו וְהַג' הַמְחַבֵּר כָּתַב שְׁכִינּוֹן לְדַעַת הֶרֶב פְּרִי תוֹאֵר שְׁבִסִי' צ"ח סק"ד מַסִּיק כֵּן דְּכַל דְּשְׁנֵה בְּשָׂמָא אֱלָא שְׁחֵלֻקִים בְּטַעַם אִם אֵינוֹ שְׁיָנוּי טַעַם גָּמוּר רַק קֶצֶת שְׁיָנוּי מִקְרִי מִיָּן בְּמִינוֹ לַעֲנֵן בִּיטוּל בְּרוּב אֱלָא שְׁלֵקוֹנְשִׁיתוֹ בְּדְבָרֵי הֶרֶב שְׁפָתֵי כֵהֵן כָּתַב לִיִּישָׁב בְּאֶפְסָן אַחַר וּמַסִּיק (בְּסוּף ד"ה וּבְגוֹף הַדִּין) דְּאֵר לְדְבָרֵי הֶרֶב הַשְׂוֹאֵל שֶׁהַטַּעַם בְּחֶלֶב הוּא לְפִי שְׂאִינוֹ שְׁיָנוּי טַעַם גָּמוּר מְכָל מְקוֹם בְּחֶמֶץ אֵין לְסַמּוֹךְ עַל זֶה וְכו' עי"ש וְעַיִן חֲנַת דַּעַת בְּסִי' צ"ח בְּבִיאורֵים סוּף סק"ג וְהַבְּאִתּוֹ לְקַמֵּן סק"ו: וּבְפָרִי מְגָדִים בְּמִשְׁבָּצוֹת ס' תמ"ה סק"ד (בד"ה מַעֲשֵׂה שְׁשֻׁלְחוֹ) בִּי"ש שֶׁל פֶּסַח שְׁשֻׁלְחוֹ עַל יְדֵי נְכָרֵי בְּלִי חוֹתֵם כָּלֵל לַעִיר אַחֲרַת וְקַבְּלוּ הַיִּשְׂרָאֵל וְעַבַר הַפֶּסַח כָּתַב דִּיש לֹמַר סֶפֶק חֶמֶץ שְׁעֵבֵר עָלָיו הַפֶּסַח יֵשׁ לְהַקְל בְּהַנָּאָה עַל כָּל פְּנִיִם וּמְכָל מְקוֹם יֵשׁ לֹמַר דְּעֵבֵר תוֹף הַפֶּסַח בְּסֶפֶק לְאוֹ דְּבַל יִרְאֶה וְכִי תִימָא דְהָיוּ סֶפֶק סֶפֶקָא שְׂמָא לֹא הִחְלִיף וְאִם תִּאֲמַר הִחְלִיף אֶפְתִּי מִסְתַּמָּא לֹא שְׁתֵּה הָרוּב וּמִן הַתּוֹרָה חֵד בְּתַרִי בְּטִיִל בְּמִינוֹ וְלֹא עֵבֵר עַל כָּל יִרְאֶה כְּדָכְתַב מִגֵּן אַבְרָהָם תמ"ב א' יֵשׁ לֹמַר אֵר דִּי"ש פֶּסַח שְׁנֵה לְכַאוּרָה מִמֶּשׁ בְּטַעְמָא עִם יי"ש חֶמֶץ כְּשֶׁהוּא מִן הַמְּוַבְחָר אֶפְתִּי אֶפְשָׁר הָיוּ מִיָּן בְּאִינוֹ מִינוֹ דְּמְכָל מְקוֹם לְאוֹ חֵד טַעְמָא מִקְרִי עַיִן בְּשׁו"ף ס' צ"ח עכ"ל וּבְסִי' תס"ז סק"א בְּמִשְׁבָּצוֹת כָּתַב מִיָּן בְּמִינוֹ בְּלַח פְּחוֹת מִשְׁשִׁים וַיִּצְיָיֵר יֵין שְׁרָף פֶּסַח עִם יי"ש חֶמֶץ אֵר דְּעִיקְרָם אֵינוֹ מִינוֹ מְכָל מְקוֹם בְּתַר טַעְמָא אֶזְלִינֵן בֵּין לְקוֹלָא וּלְחוּמְרָא עַיִן יו"ד ס' צ"ח וְשׁו"ף אוֹת ו' וּבְעֵרֵב פֶּסַח עַד הַלִּילָה יֵשׁ לֹמַר יי"ש לְטַעְמִיהָ וְנִרְגַּשׁ בְּאֵלָף יֵשׁ לְגִזְרֵן אֵטוֹ אֵינוֹ מִינוֹ וְכו' עי"ש: וְאֵלָה דְּבָרֵי הַגָּאוֹן חֲתַם סוֹפֵר בא"ח ס' קל"ג אַחַר שְׁכָתַב שְׁפָשׁוּט שִׁי"ש שֶׁל תְּבוּאָה מִקְרִי חֶמֶץ גָּמוּר כָּתַב וְז"ל אֲמַנֵם עֵתָה שְׁרַגְלִים לְזִיָּכּוֹ וּלְעֵרֵב עִם הַתְּבוּאָה תְּפוּחֵי אֲדָמָה אִם יִבְרַר שְׁהִיָּה רֹב תְּפוּחֵי אֲדָמָה וַיְבַרֵר נְמִי דְשְׁנֵה בְּטַעְמָא זִיעַת הַתְּבוּאָה עִם זִיעַת תְּפוּחֵי אֲדָמָה כֵּינֵן דְּבִשְׂמָא יֵין שְׁרָף נִקְרָא וּבּוֹדָאֵי אֵי שְׁנוּיָן הָיוּ מִיָּן בְּמִינוֹ דְּמִדְּאוּרִיָּתָא בְּרוּבָא בְּטִיִל הִיָּה אֶפְשָׁר לְהַמְצִיא קוֹלָא אֲבָל לֹא אֲאָמִין שְׁהִיָּה רֹב תְּפוּחֵי אֲדָמָה וְגַם שְׁהִיָּה שְׁנוּיָם בְּטַעְמָם וְאֵר אִם יִהְיֶה תְּפוּחֵי אֲדָמָה הָרוּב מְכָל מְקוֹם הַזִּיעָה הַעוֹלָה מִן הַתְּבוּאָה הִיא רֹב שְׁמִסְנוֹגֵל לְמִלְאָכָה זֹו וְעוֹד אֶפְיָלוּ יִהְיֶה הָרוּב מְדָבָר הַמְּנוֹתָר מְכָל מְקוֹם כָּל זְמַן שְׁתַּעְרוּבָת הַתְּבוּאָה וּשְׂאָר מִיָּנִים בְּעֵינֵן לֹא שְׁיָיֵף בִּיטוּל כִּי אֶפְשָׁר לְבָרְרָם וְלֹא נָדוֹן אֱלָא עַל טִיפַת הַזִּיעָה וְכֵינֵן שְׁתַּחֲלַת בִּיאָתוֹ לְעוֹלָם עַל יְדֵי תַעְרוּבָת אֵין לוֹ בִּיטוּל כְּמוֹ שְׁהוּכִיחַ הַמְּרָדְכֵי בְּסוּף פָּרֵק הַזְּרוּעַ מִהִיָּה דִּיבְמָה שְׁרַקְקָה דָּם וְזָב שְׂרוּאָה קָרִי וְלֹא דְמִי לְמָה שְׁכָתַב הַמְּרָדְכֵי סוּף פָּרֵק קָמָא דְשִׁבְתָּ גַבֵּי גִיגִית עֲנָבִים דְּרוּכִים בְּהִיָּפּוֹף מִזֶּה הֵתֵם שְׂאֵנִי דְּכָל דְּבִטַל הָאִיסוּר בְּעוֹנָם מִיַּעוּטוֹ וְלֹא נָבֵא עָלָיו אֱלָא מִחְנוּמַת דְּבָר שְׁיֵשׁ לוֹ מִתִּירִין בְּזֶה נִימָא כָּל שְׂלֵא נִיכַר הָאִיסוּר מִעוֹלָם לֹא הִחְמִירוּ בּוֹ חֻכְמִים אֲבָל כָּל שְׂנוּלֵד כֵּף וְלֹא נִשְׁתַּנָּה דְּבָר עַל יְדֵי תַעְרוּבָת הָרִי הוּא כְּמוֹת שְׁהִיָּה וְהִכָּא נְמִי דְכּוֹנְתָא וְאֵין כָּאֵן בִּיטוּל וְשׁוֹב שְׁקִיל וְטָרִי אִם יֵשׁ בְּהַתַּעְרוּבָת מִיָּם וּדְבַשׁ וְאִם יֵשׁ כְּזִית בְּכַדִּי אַכִּילַת פָּרֶס וְאִם יֵשׁ לְאַסוּר מִשׁוּם מַעְמִיד אוֹ דְהָיוּ זֶה וְזֶה גוֹרָם וְכו' אֱלוֹ תַנְרַף דב"ק:

וְרֵאִיתִי לְהִגָּאֹן בֵּית שְׁלֹמֹה בְּחֶלֶק א"ח סי' ע"ב (בְּדָף מ"ו ע"א קְרוֹב לְסוֹפּוֹ) שְׁפָתַב וְנ"ל
וְרֵאִיתִי בְּדָרָךְ הַעֲבָרָה בְּתִשְׁבֵּת חֲתָם סוֹפֵר שְׁפָתַב דָּאף שְׁעַכְשָׁיו הוּא מִין בְּמִינוֹ מְפָל
מְקוֹם בְּעַת הַבְּיָשׁוּל הָיָה מִין בְּמִינוֹ אַחַר הַבְּיָשׁוּל שְׁנַעֲשָׂה יי"ש מְשַׁנֵּיָהֶם קוֹדֵם הַפְּסָח וְעַיִן מְגוֹן אַבְרָהָם
סִי' תמ"ז סקל"ח אִם פֶּן בְּטַל מִן הַתּוֹרָה עכ"ל וְשׁוֹב שְׁקִיל וְטָרִי עַל מָה שְׁפָתַב בְּחֲתָם
סוֹפֵר מְשׁוּם שְׁתַּחֲלָתוֹ עַל יְדֵי תַעֲרוֹבָתָהּ עַל פִּי דְבָרֵי הַמְּרָדְכֵי דְפָרָק הַזְּרוּעַ וְכוּ' עי"ש וְהִנֵּה
לֹא צִיָּין אֵיזָה מְקוֹם פְּבוֹד דְבָרֵי הַחֲתָם סוֹפֵר וְאִם פְּנִנְתּוֹ הִיא לְהָא דְסִי' קל"ג הַנֶּ"ל לֹא
יִדְעָתִי מֵאִי קָשְׁיָא לִיהִי פִי הַרְוָאָה בְּדב"ק בְּגוֹפּוֹ שְׁלֶהֶן יִשְׂרָיִל יְחִזֵּה שְׁאִינָם בְּסִיגְנוֹן שְׁפָתַב
הֶרֶב בֵּית שְׁלֹמֹה בְּשִׁמּוֹ אֲלָא כְּמוֹ שְׁפָתַבְתִּי לְמַעְלָה וְעַל סִיגְנוֹן זֶה לְפִי הַנֶּרְאָה אִין מְקוֹם
לְתַמִּיחָתוֹ פְּלָל בְּמַחֲלֵת פְּבוֹד תּוֹרָתוֹ: וְכַתְּבִי שֶׁם בְּבֵית שְׁלֹמֹה אֲמַנָּם בִּי"ש דַּעַת הַפְּנִי
יְהוֹשֻׁעַ דְּאִינוּ רַק חֲשֵׁשׁ גְּנוּקָשָׁה וְאָף שְׁעַל זֶה לְבַד קָשָׁה לְסַמְּוֵה נֶגֶד דַּעַתְרוֹב הַפּוֹסְקִים מְפָל
מְקוֹם יי"ש שְׁלָנוּ שְׁעַיְקָרוּ נַעֲשָׂה מְקַטְנִיּוֹת רַק שְׁיֵשׁ בּוֹ תַעֲרוֹבָתָהּ חֲמִץ מְאֵלִיו מְפָל מְקוֹם
הֶרֶב יי"ש הוּא מְהַקְטְנִיּוֹת אִם פֶּן מִן הַתּוֹרָה הִי"ש שְׁנַעֲשָׂה מְחַמֵּץ בְּטַל בְּרוֹב פְּדִין מִין
בְּמִינוֹ וְאָף דְּנִימָא שְׁיֵשׁ קֶצֶת שְׁיִנּוּי טַעַם בֵּין הִי"ש שְׁנַעֲשָׂה מְקַטְנִיּוֹת וּבֵין הַנַּעֲשָׂה מְחַמֵּץ
מְפָל מְקוֹם פִּינּוֹן שְׁאִינוּ שְׁיִנּוּי טַעַם גְּמוֹר כֹּל שֶׁהוּא מִין בְּמִינוֹ בְּשִׁמָּה הָיָה מִין בְּמִינוֹ וּבְטַל
מִן הַתּוֹרָה וְעַיִן בְּפָרִי תְּנָאָר סק"ה וּבְנוֹדַע בִּיהוּדָה תְּנִינָא א"ח סי' ס"ו עכ"ל וְכַבֵּר הַבְּאִתִּי
לְמַעְלָה (בְּרִישׁ ס"ק זֶה) מָה שְׁפִסִּים בְּנוֹדַע בִּיהוּדָה דְּבַחֲמִץ אִין לְסַמְּוֵה אֲלָא דְלַעֲנֵן חֲמִץ
שְׁעַבֵּר עֲלָיו הַפְּסָח דְּמוֹדָה דִּישׁ לְסַמְּוֵה עַל זֶה: וּבְסִי' פ"ז גַּם פֶּן שְׁקִיל וְטָרִי בְּזֶה וְבד' ג"ן
עֲמוּד ד' קְרוֹב לְסוֹפּוֹ פָּתַב כֹּל זֶה הוּא אִם הִי"ש חֲמִץ הַבְּלוּעַ בְּהַפְּלִי הָיָה עֲשׂוּי פְּלוֹ
מִתְּבוּאָה מְחַמֵּשׁ הַמִּינִים הַבָּאִים לִידֵי חֲמִיּוֹץ אִם פֶּן הִי"ש פְּלוֹ חֲמִץ דָּאף שְׁיֵשׁ בְּהִיּוֹרָה
תַעֲרוֹבָתָהּ מִים וְאוּלַי יוֹתֵר מִים מִתְּבוּאָה מְפָל מְקוֹם הַזִּיעָה שְׁעוֹלָה שֶׁהוּא הִי"ש הִיא רַק
מִתְּבוּאָה וְלֹא מִהִמִּים פִּי אִין כַּח בְּמִים שְׁיִתְּהוּהָ מִהֶם יי"ש אִם פֶּן הַזִּיעָה הַבְּלוּעָה בְּהַפְּלִי
הִיא פְּלוֹלָה חֲמִץ וְכָף פָּתַב נוֹדַע בִּיהוּדָה תְּנִינָא יו"ד סי' ח"ן אֲבָל אִם נַעֲשָׂה יי"ש מְקַטְנִיּוֹת
קַאֲגִירוּזִישׁ אוֹ מְבַאֲרַבְּאִלִּישׁ כְּמוֹ שְׁעוֹשִׁין מִהֶם יי"ש בְּמַדִּינָה זוֹ אָף שְׁנוֹתְנִים בְּהַגִּיגִית
מְאֵלֶץ מְשֻׁעָרוֹם וְהוּא מְעַמִּיד וּמְחַמֵּץ הַנְּבָלֶל שְׁבַהֲגִיגִית שְׁיִוִּכֵל לְהַתְּהוּוֹת מִהֶם יי"ש מְפָל
מְקוֹם יְדוּעַ שְׁקַמַח הַקַּאֲגִירוּזִישׁ אוֹ בְּאַרְבַּאִלִּישׁ הוּא מְרַבֵּה הַרְבֵּה עַל הַמְּאֵלֶץ עַד
שְׁהַמְּאֵלֶץ הוּא חֶלֶק שְׁשִׁית אוֹ חֲמִישִׁית נֶגֶד הַקַּאֲגִירוּזִישׁ אוֹ הַבְּאַרְבַּאֲלִישׁ וְאִם שְׁאִין לְדוֹן
אֵת הִי"ש לְתַעֲרוֹבָתָהּ חֲמִץ אֲלָא לְכַוֵּל חֲמִץ כְּמוֹ שְׁהַסְפִּימוּ רֹב הַפּוֹסְקִים בְּסִי' תמ"ב וְאִם
הַמְּעַמִּיד הוּא חֲמִץ חֲמִיר מִתַּעֲרוֹבָתָהּ חֲמִץ דְּהוּי כְּאֵילוֹ הוּא בְּעֵינָיָה מְפָל מְקוֹם זֶה לַעֲנִין
גוּף הִי"ש אֲבָל אִם נִתְעַרֵב יי"ש זֶה בִּי"ש שֶׁל פְּסָח קוֹדֵם הַפְּסָח אִין צְרִיף לְשַׁעֵר נֶגֶד
פְּלוֹל פִּינּוֹן דְּנַעֲשָׂה גַם מְדַבֵּר שְׁאִינוּ מְחַמֵּץ וְכוּ' וְאִם פֶּן בְּנִדּוֹן דִּינּוֹן אִם הִי"ש חֲמִץ נַעֲשָׂה
מְקַאֲגִירוּזִישׁ אוֹ מְבַרְבַּאֲלִישׁ וְדֹאֵי יֵשׁ בְּהִי"ש שְׁשִׁים נֶגֶד חֲמִץ שְׁנַבְלַע בְּהַפְּלִי לְפִי עַרְף
דָּאף דֹּאִין לְחֲשׁוֹב שְׁיֵשׁ בּוֹ רַק בְּלוּעַ חֶלֶק חֲמִישִׁית אוֹ שְׁשִׁית מְחַמֵּץ כְּפִי עַרְף הַמְּאֵלֶץ
הַמְּעוֹרֵב בְּהַקַּאֲגִירוּזִישׁ אוֹ בְּאַרְבַּאֲלִישׁ דְּמַצַּד הַסְּבָרָא מִתְּהוּוּהָ יי"ש יוֹתֵר מִהַמְּאֵלֶץ לְפִי
עַרְף מִמָּה שְׁמִתְּהוּוּהָ מִהַקַּאֲגִירוּזִישׁ אוֹ מִהַבְּאַרְבַּאֲלִישׁ דְּהַמְּאֵלֶץ יֵשׁ בּוֹ כַּח יוֹתֵר עִם כֹּל
זֶה נֶרְאָה דְּעַל כֹּל פְּנִים וְדֹאֵי אִינוּ מִתְּהוּוּהָ עַל כֹּל פְּנִים רַק עַרְף שְׁלִישׁ מִהַמְּאֵלֶץ וְהֶרֶב
מִתְּהוּוּהָ מִהַקַּאֲגִירוּזִישׁ אוֹ מִהַבְּאַרְבַּאֲלִישׁ וְאִם פֶּן אִין צְרִיף רַק עֲשָׂרִים פְּעֻמִּים לְבַטַּל
הִי"ש בְּעַרְף וְאִם פֶּן וְדֹאֵי יֵשׁ בִּי"ש שֶׁל פְּסָח כְּשִׁיעוֹר בִּיטוּל אִם הִי"ש חֲמִץ נַעֲשָׂה

בְּאִנְפֵּן הַנִּלְ: גַּם הַגָּאוֹן בְּרוּךְ תְּאוֹמִים פֶּרְעֹנְקֵל בְּשׁו"ת עֲטָרַת חֲכָמִים ס' ה' דָּבָר בְּעֵנִין זֶה וְכַתֵּב בְּשֵׁם הָרֵב הַשּׁוֹאֵל דִּי"ש הַנְּעֻשָׂה מִתְּפוּחֵי אֲדָמָה וְדָגוּן יֵשׁ בִּיטוּל בְּרוּב מִיֵּן בְּמִינוֹ לְפִי שְׁתַּפוּחֵי אֲדָמָה מְרֻבָּה בְּכָפֵל מִהַתְּבוּאָה וְהוּא פֶּתֵב דָּאִין לְהַחֲלִיט פֶּן מִשׁוּם שְׁאִינוֹ בְּרוּר אִם זִיעַת הַיִּי"ש הַיִּנְצָא מִתְּפוּחֵי אֲדָמָה מְרֻבָּה עַל זִיעַת הַתְּבוּאָה שְׁחָקֵר מִהַבְּקִיָּאִים וְאָמְרוּ שְׁבַמְדָּה אַחַת תְּבוּאָה צָרִיךְ שְׁתִּי מְדוּת וְחֲצִי מִתְּפוּחֵי אֲדָמָה כְּדִי שְׁתַּהֲיֶה אִזּוּ זִיעַה הַיִּנְצָא מִשְׁנִיָּהֶם שְׁנֵה בְּשִׁנְהָה הַרִי עַל כָּל פְּנִים אִין זִיעַה הַיִּנְצָא מִשְׁתִּי מְדוּת תְּפוּחִים רֻב לְגַבִּי מְדָה אַחַת תְּבוּאָה וְלֹא נוֹכַל לְדוּן עַל הַתְּעַרְוּכָת קוֹדֵם יִצְיָא מִזִּיעַה דָּאִזּוּ הֵנִי תְּעַרְוּכָת מִיֵּן בְּשְׁאִינוֹ מִינוֹ (אִינוֹ מְדוּקְדָּק וְכְלוּמֵר דְּלֹא מִקְרָא תְּעַרְוּכָת כָּלֵל לְפִי שְׁנִיפֵר וְכִמוֹ שְׁבִינְאָר בַּחֲתָם סוּפֵר) וְעוֹד שְׁיִדוּעַ בְּחוּשׁ שְׁהִי"ש הַבָּא מְזָה וּמְזָה נִיפֵר בְּטַעַם הַיִּי"ש שֶׁל הַתְּבוּאָה הַחֲזֵק בְּטַעַם וּבְרִיחַ עַל הַטַּעַם שְׁבוּ מִן חֵלֶק יִי"ש שְׁבַתְּפוּחֵי אֲדָמָה וְגַרְע מַחֲלָא דְחֲמָרָא וְחֲלָא דְשִׁינְקָרָא דְהוּוּ מִיֵּן בְּשְׁאִינוֹ מִינוֹ שְׁאִין שְׁוִים בְּטַעַמָּם וּלְפִי הַכְּרַעַת הַשְּׁ"ף בְּסִי' צ"ח סְעִיף קָטָן ו' דְּלַעֲנָן בִּיטוּל בְּרוּב אוֹ בְּשִׁשִּׁים גַּם רְבָא מוּדָה דְּאֲזֵלִין בְּתֵר טַעַמָּא דְּאִם חֲלוּקִים בְּטַעַמָּם מִיקָרִי מִיֵּן בְּשְׁאִינוֹ מִינוֹ אִף שְׁשׁוּיִם בְּשִׁמָּא וְלֹא אָמַר דְּאֲזֵלִין בְּתֵר שְׁמָא אֲלֵא בְּאִיסוּרִין שְׁהוּן לְמַעֲלָה מִשְׁשִׁים וְכוּ' גַּם יְדוּעַ שְׁאִף בְּאִקוּי"ט בְּעוֹד שְׁלֹא נַעֲשֶׂה שְׁפִיר"ט גְּמוּר יֵשׁ בּוֹ תְּעַרְוּכָת מִים כְּאֲשֶׁר נִרְאָה בְּחוּשׁ שְׁמָה שְׁנִפְרַד מִהַשְּׁפִירֵט מִיָּא בְּעֻלְמָא הוּא וְאִם פֶּן יֵשׁ בְּתְעַרְוּכָת זֶה מִינוֹ וְשְׁאִינוֹ מִינוֹ שְׁהִמִּים אִינוֹ מִינוֹ הוּוּ וְהַכְּרַעַת הַשְּׁפִתִי כְּהוּן שֵׁם סִק"ח דְּלֹא אָמְרִין סִלֵּק אֶת שְׁאִינוֹ מִינוֹ וּמִינוֹ רְבָה וּמְבַטְלוּ וְעוֹד דְּכַתֵּב הַמְרָדְכֵי בְּסוּף פֶּרֶק הַזְּרוּעַ וְכוּ' (בְּכַתּוּב לְמַעֲלָה בְּדַבְרֵי הַחֲתָם סוּפֵר): וְגָדוּל בְּדוּרְנוֹ בְּשׁו"ת דְּבָרֵי מְרָדְכֵי (פְּרִידְבוּרֵג) בְּסִי' מ"ו פֶּתֵב כְּמִסְתַּפֵּק אִם נֶאֱמַר דִּי"ש חֲמֵץ בִּי"ש פֶּסַח חֲשִׁיב מִיֵּן בְּמִינוֹ יֵשׁ לְהַתִּיר (בְּנִדְוֹנוֹ עִי"ש) אֲמָנָם אִם נֶאֱמַר דִּי"ש חֲמֵץ בִּי"ש פֶּסַח הֵנִי מִיֵּן בְּשְׁאִינוֹ מִינוֹ מִשׁוּם דִּי"ש בְּסִבִּיבוּתֵינוּ נַעֲשֶׂה מְדָגוּן וִי"ש פֶּסַח נַעֲשֶׂה מְפֻסְלוּת הַצּוּקָא ר' וְעֵינֵין בְּפִרֵי חֲדָשׁ ס' צ"ח מָה נִקְרָא מִיֵּן בְּמִינוֹ וְכַתֵּב הַמַּג"א דְּבָמִין בְּשְׁאִינוֹ מִינוֹ אִף דְּלֹא לְקִי עַל אֲכִילְתוֹ אֲבָל חֲיִיב לְבַעֲרוֹ וְכוּ' אִף יֵשׁ לוֹמֵר דְּתִלְיָא בְּפִלּוּגְתָּא אִי בְּטַעַם כְּעִינְקֵר עוֹבֵר בְּבֵל יִרְאָה וְכוּ' וְיֵשׁ לְצַרְף דַּעַת הַסּוּבְרִים דַּעַל טַעַם אִינוֹ עוֹבֵר בְּבֵל יִרְאָה וְכוּ' עִי"ש שְׁלֹא הַזְּפִיר מְדַבְרֵי הַרְבָּנִים נוֹדַע בִּיהוּדָה וְחֲתָם סוּפֵר הַנּוֹ"ל וְהוּא חִידוּשׁ: ה') מְרֵן הַבִּי בְּסִי' צ"ח בְּד"ה מְצָאֲתִי כְּתוּב הַבִּיא עַל כְּפָה דְּבָרִים שְׁנִקְרָאִים מִיֵּן בְּמִינוֹ וְכַתֵּב הַרְמ"א בְּדַרְכֵי מִשְׁהָ אֹת ה' דְּבִאִיסוּר וְהִיתָר כָּלֵל כ"ג הַבִּיא כָּל אוֹתָם הַדִּינִים וְכַתֵּב לְבַסּוּף וְהֵנִי מִלִּי כְּשֶׁהוּן שְׁלָמִים אֲבָל הַחֲתוּכִין הַפֵּל מִיקָרִי חֲתִיכוֹת חֲתִיכוֹת דָּג אוֹ חֲתִיכוֹת עוֹף עַכ"ל נִרְאָה מְדַבְרֵי דְסוּבֵר דְּכִי הָאִי גִוּוֹנָא הֵנִי מִיֵּן בְּמִינוֹ דְּבַתֵּר שְׁמָא אֲזֵלִין הוֹאִיל וְכוּלְהוּ מִיקָרוּ חֲתִיכוֹת דָּג אוֹ עוֹף אִם פֶּן שְׁמֵן שְׁוֹה וְאִין דְּבָרֵי נִרְאִין דָּאִין זֶה שְׁמֵן הַעֲצָם שְׁנִלְף אַחֲרֵי לַעֲנָן מִיֵּן בְּמִינוֹ עַכ"ל וְהַרְבֵּ פִרֵי חֲדָשׁ הַכְּרִיעַ כְּדַעַת הָאִיסוּר וְהִיתָר וְגַם הַרְבֵּ בֵּית מֵאִיר (בְּד"ה עֵינֵין בְּד"מ) כְּתֵב דְּנִרְאָה רְאִיָּה לְדַעַת הָאִיסוּר וְהִיתָר מְסוּגִיָּא דְּפָרֶק גִּיד הַנְּשָׂה ד' ק' דְּמִקְשָׁה לְאַבְיֵי מִיפְדֵי וְכוּ' וְרְבָא נְמִי מְשִׁנֵי קוֹשְׁיָא זֹו וּמֵאִי קוֹשְׁיָא לִיָּה לְרְבָא הָא רְבָא סוּבֵר דְּבַתֵּר שְׁמָא אֲזֵלִין וְדָג טְהוּר וְטָמֵא חֲלוּקִים בְּשִׁמָּם וְכוּ' וְשׁוּב דַּחָה רְאִיָּה זֹו דְּשְׁפִיר יֵשׁ לוֹמֵר כְּדַעַת הַדְּרָכֵי מִשְׁהָ וְהַצְּרִיף עֵיוֹן וְהַרְבֵּ חוֹת דַּעַת בְּבִיאוּרִים סוּף סִק"ג הַבִּיא סְבַרְתָּ הָאִיסוּר וְהִיתָר וְכַתֵּב דְּמָה שְׁכַתְּבוּ הַפּוֹסְקִים דְּשׁוּר וְאִיל וְעַז שְׁלִשָׁה מִינִים הֵם הֵינּוּ בְּשְׁלָמִים אֲבָל בְּחֲתִיכוֹת כְּוֹלָם נִקְרָאִים בְּשֵׁם בְּשׁוּר וְאִף הַרְמ"א בְּדַרְכֵי מִשְׁהָ דְּהַשִּׁיג עַל הָאִיסוּר וְהִיתָר בְּזָה לֹא הַשִּׁיג אֲלֵא בְּחֲתִיכוֹת דָּג וְחֲתִיכַת בְּשׁוּר דְּמִדֵּי

דמימליה עליה אכל בַחתיכות בֶּשֶׂר שׁוֹר וְאֵיל מוֹדָה דְהוּוּ מִמֶּשׁ פְּקַמְחָא דְחִיטֵי וְשַׁעֲרֵי:
(ויו) לְדַעַת הֶרֶב שְׁפִתֵי פִהוּ דְאֶזְלִינּוּ בְּתַר טַעְמָא נִרְאָה דְאַף אוֹתָן שְׁנֵי דְבָרִים שְׁטַעְמָן קֶצֶת
דוֹמִים עַד שְׁנִקְרָאִין מִין בְּמִינוּ לְאַבְיֵי מִכָּל מְקוֹם נִרְאָה דְכָאן אֲסוּר כָּל שְׁהַקְפִּילָא מְרַגִּישׁ
וּמְפִיר טַעַם אֶחָד בְּחֻבְרֵוֹ דְסַתְמָא אֲמָרוּ מִין וְאִינוּ מִינוּ בְּקַפִּילָא מִשְׁמַע דְתַלְיָא הַפֵּל
בְּקַפִּילָא אֶבֶל בְּמְקוֹם הַפְסֵד מְרַנְבָּה נִרְאָה לְסַמּוּךְ עַל הַרְמָ"א דְאֶזְלִינּוּ בְּתַר שְׁמָא פִי רְאוּי
לְסַמּוּךְ עֲלֵיו וּבְפִרְט שְׁבָלָאוּ הֵכִי הִרְבָּה פּוֹסְקִים סוֹבְרִים דְטַעַם כְּעִיקָר לָאו דְאוֹרֵייתָא כֹּן
כְּתַב הֶרֶב חוֹזֵת דַּעַת בְּסִי' צ"ח בְּבִיאורִים סוּף סְעִיף קָטָן ג' וְעִינֵין בְּפָרִי תוֹאֵר וְנוֹדַע
בִּיהוּדָה שְׁהַבְּאֵתִי לְעֵיל בְּסַק"ד: זַיִן) חֵלֶב דְהֵינּוּ תַרְבָּא עִם בֶּשֶׂר הוּוּ שְׁנֵי מִינִים כֹּן פְּתַבוּ
הַרְבָּנִים שְׁפִתֵי פִהוּ וְטוֹרֵי זָהָב בְּרִישׁ סִי' צ"ח וְהֶרֶב פְּרִי חֲדָשׁ בְּרִישׁ הַסִּימָן כְּתַב שְׁכֹן
עִיקָר וּמִרְאָה מְקוֹם לְעִינֵין בְּמָה שְׁפִתַב בְּסַק"ז וְדַבְּרֵיו שֵׁם הֵם בְּד"ה גַם מָה שְׁפִתַבּוּ דְחֵלֶב
וּבֶשֶׂר שְׁנֵי מִינִים הֵם וְכו' עִי"ש וְכִתְבוּ בְּשִׁפְתֵי פִהוּ וּפְרִי חֲדָשׁ דְמָה שְׁפִתַב רְאָב"ן דְחֵלֶב
וּבֶשֶׂר טַעְמָם שְׁוֵה צְרִיף לֹמַר דְמִינֵי בְּבֶשֶׂר שְׁמֹן וְהֶאֱרִיכוּ רַבְנֵי הָאֲחֵרוֹנִים שֵׁם וְהֶרֶב יֵד
דְּוֹד בְּאוֹת ג' כְּתַב דְבַסְפָּר ב"ש בְּהִלְכוֹת תַּעֲרוּבוֹת דָּף לַק"ט ע"ד וּמִטָּה יוֹסֵף ח"ב ד' ח'
ע"ג וּבְפָרִי תוֹאֵר סַק"א הֵם אֲמָרוּ דְמָה שְׁכִתְבוּ הַפּוֹסְקִים דְחֵלֶב וּבֶשֶׂר הֵם שְׁנֵי מִינִים
בְּחֵלֶב בְּקַמֵּץ קְאָמְרֵי וְשִׁכּוֹן נִרְאָה מְדַבְּרֵי הַרְמַב"ם בְּהִלְכוֹת מְאָכְלוֹת אֲסוּרוֹת פָּרָק ט"ו וְגַם
הַסְמ"ג לְאוֹנֵן חַל"ק וְרַבֵּינוּ יְרוּחֵם בְּס' אֲדָם נְתִיב ט"ו ח"ב ד' קל"ח וְשִׁכּוֹן כְּתַב בְּסַפֵּר
חֵלְקוֹ שֶׁל יְדִיד ד' ע"ד ע"א וְהֶרֶב עֲצֵי לְבוֹנָה הָאֲרִיף לְהוֹכִיחַ דְהֶאֱמַת בְּרוּר דְהוּא תַרְבָּא
וְכוּ הֶרֶב קַהֵל יְהוּדָה וְאַרְשׁוֹם בְּקִיצוֹר דְבָרֵי הֶרֶב עָרוּף הַשְּׁלֶחֶן בְּאוֹת ב' בְּעִנְיָן זֶה הַרְשָׁב"א
וְהַר"ן כְּתַבוּ בְּשֵׁם הַרְאָב"ד דְחֵלֶב וּבֶשֶׂר מִין אֶחָד הֵם מְדַאֲמַר ר"י הָאוֹכֵל חֵלֶב חֵי מִן
הַטְּרַפָּה לֹקֵה וְכו' וּמִשׁוּם בֶּשֶׂר מִן הַחֵי וּמִשׁוּם טְרַפָּה וְכו' וְהֶרֶא"ש בְּפָרָק בְּהֶמָּה מְקַשָּׁה
סִימָן ה' גְּבִי תֵלֶשׁ חֵלֶב מִכֹּן תַּשְׁעָה חֵי גַם כֹּן סוֹבֵר כֹּן שְׁפִתַב וְז"ל כְּתַבְתִּי כָּל זֶה וְכו' דְאַף
לְרִישׁ לְקִישׁ אִם אִינוּ אֲסוּר מִשׁוּם חֵלֶב אֲסוּר הוּא מִשׁוּם בֶּשֶׂר מִן הַחֵי וְכו' עִי"ש
וּמוֹהֲרַח"א בְּסַפֵּר עֵץ חַיִּים כְּתַב דְרַאֲיִיתָהּ רְאָב"ד נְכוֹנָה מְדְלוּקָה עַל חֵלֶב וּמִשׁוּם וּבֶשֶׂר
בְּשִׁנְיָה טְרַפָּה וּמָה שְׁהַשִּׁיגוּ הֶרֶב שַׁעַר הַמִּלְחָה בְּהִלְכוֹת אִיסוּרֵי בִיאָה ד' קכ"ד ע"ב לִיתָא
וְכו': וְרַבֵּינוּ יִשְׁעִיָּה הֶרֶאֲשׁוֹן בְּסַפֵּר הַמְכַרִיעַ סִי' ס"ח הוֹכִיחַ דְחֵלֶב וּבֶשֶׂר מִין בְּמִינוּ מְדַאֲמַר
רַבָּא בְּפָרָק גִּיד הַנְּשָׂה מִין בְּמִינוּ דְלִיפָא לְמִיקָם אֲטַעְמָא פְּגוֹן שְׁמִנוּנִית דְגִיד הַנְּשָׂה וְכו'
וְכוּ גִירְסַת הַרִי"ף וְהַרְשָׁב"ד וְהַרְשָׁב"א בְּתוֹרַת הַבֵּית ד' ח"ק מִשְׁמַע דְשׁוֹמֵן וְחֵלֶב עִם בֶּשֶׂר
טַעְמָם שְׁוֵה וְכוּ כְּתַב הַרִיטְב"א בְּחִידוּשָׁיו שֵׁם וְכוּ דְקַדְדַּק מוֹהֲרַלָּאנ"ח בְּסִי' פ"ח מְלִשׁוֹן
הַרְמַב"ם פָּרָק ט"ו וְכוּ מְבוֹאֵר בְּפִירוּשׁ הַמְשֻׁנָּה דְגִיד שְׁנַתְבָּשֶׁל עִם הַגִּידִין וְכו' דְשׁוֹמֵן
וְחֵלֶב עִם בֶּשֶׂר טַעְמָם שְׁוֵה וְהוּי מִין בְּמִינוּ וּמִשְׁמַע דְגַם בֶּשֶׂר שְׁאִינוּ שְׁמֹן טַעְמוֹ שְׁוֵה לְחֵלֶב
וְהַגְּהוֹת מְרַדְכֵי סוּף פָּרָק כָּל הַבֶּשֶׂר צַדֵּד מֵהֵיָא דְשִׁילְהֵי פָּרָק גִּיד הַנְּשָׂה בְּהֵיָא זִיתָא
דְתַרְבָּא דְנָפֵל בְּדִיקוּלָא דְבֶשֶׂר סָבַר רַב אֲשִׁי לְשַׁעוּרֵי וְכו' דְחֵלֶב וּבֶשֶׂר שְׁנֵי מִינִים הֵם אֶבֶל
הַרִיטְב"א בְּחִידוּשָׁיו לַע"ז כְּתַב שְׁהַרְאָב"ד הֵבִיא רְאִיָּה מֵהֵיָא דְרַב אֲשִׁי סוֹבֵר דְמִין בְּמִינוּ
כְּטַל דְהָא חֵלֶב וּבֶשֶׂר מִין אֶחָד הֵם וּבְאֵמַת שְׁהַרְשָׁב"א וְהַר"ן בְּפָרָק גִּיד הַנְּשָׂה כְּתַבוּ דְלִקְוָה
פִּירִשׁ רַש"י קַלְחַת מִשׁוּם דְחֵלֶב וּבֶשֶׂר מִין אֶחָד הֵם וּמִין בְּמִינוּ לֹא כְּטַל אֶלָּא מִשׁוּם דְנָפֵל
לְתוֹף הַרוֹטֵב וְהַפֵּל בּוֹ סִי' ק"ד כְּתַב בְּשֵׁם רַש"י מְצַאֲתֵי חֵלֶב מְחַנְבֵּר בְּחַתִּיכָה וְנִמְלַח עִמָּה
כָּל שְׁהוּא עוֹשָׂה כָּל הַחַתִּיכָה נִבְלָה לְפִי כְּמִין בְּמִינוּ כְּטַל הֵרִי דַּעַת כָּל הַגִּי רַבּוֹנוֹתָא דְחֵלֶב
וּבֶשֶׂר מִין אֶחָד הֵם אֵלּוּ תוֹרָף דְבָרֵי הֶרֶב עָרוּף הַשְּׁלֶחֶן בְּזֶה וְדַבְּרֵי הַרְשָׁב"א שְׁרַמְזוּ הֵם

בְּפָרֶק גִּיד הַנְּשֵׂה עַל מַה שֶּׁאָמַר אַבְיֵי בְּדָף צ"ח ע"ב לֹא נִצְרְכָה אֱלָא לְרַבֵּי יְהוּדָה דְאָמַר מִיָּן בְּמִינוּ לֹא בְּטָיִל עִי"ש אִף בְּמַה שֶּׁיִּיחַס לְהֵרָא"ש שֶׁסּוֹבֵר כּוֹן יֵשׁ לְפַקְפֵּק דְּלִכְאוּרָה נִרְאָה מִדְּבַרֵי הֵרָא"ש בְּפָרֶק גִּיד הַנְּשֵׂה ס' כ"ה שֶׁסּוֹבֵר דְּשׁוֹמֵן וּבִשְׂרָהּ הוּוּ שְׁנֵי מִיָּנִים שֶׁכְּתֹב וְז"ל מִיָּן בְּשִׂאֵינוּ מִינוּ דְאִיסוּרָא כְּגוֹן בְּשֶׁר בְּחֻלְבַּ סְמִכִינוּ אֶקְפִּילָא מִיָּן בְּמִינוּ דְּלִיפָא לְמִיקָם אֶטְעֵמָא כְּגוֹן חֻלְבַּ וְשׁוֹמֵן בְּשִׂשִׁים עכ"ל וּמְדַלָּא כְּתֹב תְּרַבָּא וּבִשְׂרָהּ מִשְׁמַע דְּלֹא בְּרִירָא לִיהַ דְּהוּוּ מִיָּן אֶחָד אֱלָא חֻלְבַּ וְשׁוֹמֵן אֲבָל לֹא בְּשֶׁר וְחֻלְבַּ וְיִתְכּוֹן גַּם כּוֹן דְּבַהֲצִיּוּר שֶׁל אֵינוּ מִינוּ כְּנֻנְתּוֹ הִיא עַל תְּרַבָּא וְאִם הָאֵמַת כּוֹן מְבֹאֵר שֶׁדַּעַת הֵרָא"ש דְּבִשְׂרָהּ וְחֻלְבַּ שְׁנֵי מִיָּנִים הֵם וְכֵן נִרְאָה שֶׁהֵבִין בְּדַעַתּוֹ הֵרַב פְּרִי מְגִדִים בְּס' צ"ח בְּרֵאשׁוֹ בְּשִׁפְתֵי דַעַת עִי"ש וְהֵרַב בֵּית מֵאִיר בְּס' צ"ח קְרוֹב לְסוּפּוֹ (בְּד"ה שֵׁם ס"ק הַנִּזְכָּר) עַל מַה שֶּׁכְּתֹב הֵרַב פְּרִי חֲדָשׁ בְּסִק"ז בְּחֻלְבַּ וּבִשְׂרָה אִם הֵם שְׁנֵי מִיָּנִים כְּתֹב וְז"ל עֵינֵן וְזַחֲחִים ד' ק"י מְבֹאֵר דְּחֻלְבַּ וּבִשְׂרָה מִיָּן בְּמִינוּ הוּוּ וְלִהְיֵי אֵינוּ חוֹצֵץ: וְהִנֵּה בְּמַה שֶּׁכְּתֹב בְּשֵׁם הַכֹּל בּוֹ שֶׁמְצָא בְּשֵׁם רִש"י נֶפֶל טְעוֹת בְּדַפּוּס וְכֵן צָרִיף לְהִיּוֹת לְפִי שְׁמִין בְּמִינוּ הוּוּ וְלֹא בְּטָל שְׁכּוֹן דַּעַת רִש"י דְּמִיָּן בְּמִינוּ לֹא בְּטָיִל וְכֵן הוּוּ בְּאֵמַת בְּדְבַרֵי הַכֹּל בּוֹ עֲצֻמוֹ כְּמוֹ שֶׁנִּרְאָה הֵרֹוּאָה וּמִתְבָּאָר שֶׁכְּנֻנְתּוֹ הֵרַב עָרוּף הַשְּׁלֵחֹן בְּהִבְיָאוֹ דְּבַרֵי הַכֹּל בּוֹ הִיא לּוֹמַר שֶׁדַּעַת רִש"י דְּחֻלְבַּ וּבִשְׂרָה הוּוּ מִיָּן בְּמִינוּ אֲמָנָם תְּמִיָּה לִי לְמַה הוֹצֵרָה לְהִבְיָא מְפָרְחָק מִמַּה שֶּׁמְצָא הַכֹּל בּוֹ בְּשֵׁם רִש"י וְהֵלֵא מְפֹרָשׁ כּוֹן בְּדְבַרֵי רִש"י בְּפִסְחִים רִישׁ דָּף ל' בְּהֵא דְאָמַר רַבָּא חֲמִץ וְכו' בְּמַשְׁהוּ שֶׁמְעִינֵן שֶׁפּוֹסֵק רַבָּא כָּל אִיסוּרֵין שֶׁבַתּוֹרָה בְּמִיָּנָם בְּמַשְׁהוּ חֻלְבַּ שֶׁנֶּפֶל לְקַדְרָה אוֹסֵר בְּמַשְׁהוּ וְכֵן הִלְכָה וְכו' עכ"ל הֵרִי מְפֹרָשׁ שֶׁדַּעַת רִש"י דְּחֻלְבַּ וּבִשְׂרָה הוּוּ מִיָּן בְּמִינוּ וְכֵן כְּתֹב הֵרַב פְּרִי חֲדָשׁ בְּס' צ"ח סִק"ז (בְּד"ה גַּם מ"ש דְּחֻלְבַּ וּבִשְׂרָה) לְדַעַת רִש"י בְּפִסְחִים הַנִּזְכָּר: הֵן אֵמַת דְּהֵרַב שֶׁלְטִי הַגְּבוּרִים בְּפָרֶק בְּתֵרָא דְעֵבּוּדָה זָרָה (אֲמַתְנִיתִין דְּיִין נֶסֶף אֶסוּר וְאוֹסֵר בְּכָל שְׁהוּא) הִקְשָׁה לְדַעַת רִש"י שֶׁפּוֹסֵק דְּמִיָּן בְּמִינוּ לֹא בְּטָיִל אִיף כְּתֹב בְּשׁוֹמֵן הַגִּיד דְּהוּוּ בְּשִׂשִׁים וְאִי חֻלְבַּ וּבִשְׂרָה הוּוּ מִיָּן בְּמִינוּ הוּוּ הַדִּין נְמִי שׁוֹמֵן וּבִשְׂרָה וְאִיף שִׁיעוּרוֹ בְּשִׂשִׁים הֵא לְדִידִיָּה הֵוּ מִיָּן בְּמִינוּ בְּמַשְׁהוּ וְכְתֹב דְּצָרִיף לּוֹמַר דְּחֻלְבַּ וּבִשְׂרָה סוֹבֵר רִש"י דְּהוּוּ מִיָּן בְּשִׂאֵינוּ מִינוּ עִי"ש אֲמָנָם כְּכֹר תְּמִיָּה עֲלֵיו הֵרַב מוֹהֲרַמ"א הִבְיָא דְּבַרֵי הֵרַב יֵד דּוֹד בְּס' צ"ח הַגָּהֶת ב"י סוּף אוֹת י"ט שֶׁנֶּעְלַם מִמֶּנּוּ דְּבַרֵי רִש"י דְּפִסְחִים הַנִּזְכָּר שֶׁמְפֹרָשׁ שֶׁסּוֹבֵר דְּחֻלְבַּ וּבִשְׂרָה הוּוּ מִיָּן בְּמִינוּ: שׁוֹב רֵאִיתִי שֶׁהֵרַב בֵּית חֲדָשׁ בְּס' צ"ח עֲמַד לְבָאָר דַּעַת רִש"י אִם סוֹבֵר דְּתְרַבָּא וּבִשְׂרָה הֵם שְׁנֵי מִיָּנִים וְהִבְיָא דַּעַת כְּמַה רֵאשׁוּנִים שֶׁסּוֹבֵרִים שֶׁהֵם שְׁנֵי מִיָּנִים וְסִיִּים וְהֵא דְמִשְׁמַע מְלִשׁוֹן רִש"י בְּפִסְחִים ד' ל' דְּפִסְק בְּתַחֲלָה דְּמִיָּן בְּמִינוּ בְּמַשְׁהוּ וְכְתֹב שֶׁמְעִינֵן מִיָּנָה חֻלְבַּ שֶׁנֶּפֶל לְקַדְרָה אֶסוּר בְּמַשְׁהוּ וּמִשְׁמַע דְּהִיָּנוּ שֶׁנֶּפֶל תְּרַבָּא בְּקַדְרָה שֶׁל בְּשֶׁר אֶפְשֶׁר לְדַחּוֹת דְּלֹא קֵאֲמַר אֱלָא בְּדַנְפֵּל תְּרַבָּא בְּקַדְרָה שִׂישׁ בַּה שׁוֹמֵן וְכו' עִי"ש גַּם הֵרִש"ל בְּחֻקְמַת שְׁלֵמָה כְּתֹב עַל דְּבַרֵי רִש"י וְז"ל נִרְאָה לִי שִׂישׁ בַּה שׁוֹמֵן אֲבָל בְּשֶׁר וְחֻלְבַּ שְׁנֵי מִיָּנִים הֵם כְּדַכְּתֹב הַא"ז וְלִית פְּלוּגְתָּא בְּזָה אֱלָא שֶׁהֵרָא"ש כְּתֹב בְּמִסְכַּת חוֹלִין דְּשׁוֹמֵן וְחֻלְבַּ מִיָּן בְּמִינוּ הוּוּ וּבְרוּב סְפָרִים כְּתֹב בְּפִירוּשׁ רִש"י חֻלְבַּ שֶׁנֶּפֶל לְקַדְרָה בְּמִינוּ אוֹסֵר בְּמַשְׁהוּ וְכו' דְּמִשְׁמַע לְהַדְיָא דְּלֹא אֵינְרִי אֱלָא בְּמִינוּ מִמַּשׁ כְּדַפְרֵישִׁית עכ"ל הֵרִי שְׁנֵי גְאוּנֵי אֶרֶץ מְפָרָשִׁים בְּכְנֻנְתּוֹ רִש"י דְּבִשְׂרָה וְתְרַבָּא שְׁנֵי מִיָּנִין גִּינְהוּ וְלִכּוֹן הוֹצֵרָה הֵרַב עָרוּף הַשְּׁלֵחֹן לְהִבְיָא מַה שֶּׁמְצָא הַכֹּל בּוֹ בְּשֵׁם רִש"י דְּמִתְבָּאָר שֶׁסּוֹבֵר דְּהוּוּ מִיָּן אֶחָד וְכַכֵּן קַדִּישֵׁי הַנִּזְכָּר לְפִי שֶׁלֹּא רָאוּ מַה שֶּׁנְּמַצָּא כְּתוּב עַל שֵׁם רִש"י נִדְחָקוּ בְּכְנֻנְתּוֹ אֲבָל לְפִי דְּבַרֵי הַכֹּל בּוֹ נוֹכַל לְפָרֵשׁ דְּבַרֵי רִש"י דְּפִסְחִים כְּפִשְׁטָן: וּמַה

שְׁפָתַי הָרִשׁוֹן לְדַלִּית מֵאֵן דְּפָלִיג בְּזֶה דְהוּוּ שְׁנֵי מֵינִים זוּלַת הָרִאשׁוֹן בְּחֻלְיִן אוּלַי כְּוָנְתוּ
עַל דְּבָרֵי הָרִאשׁוֹן בְּפֶרֶק גִּיד הַנְּשֵׂה שְׁרַמְזוּ הָרַב עָרוּף הַשְּׁלַחַן אֲבָל תְּמִיחָה לִי שְׁלֵא רָאָה
שְׁהַרְשֵׁב־א וְהָרִאשׁוֹן פְּתָבוּ בְּשֵׁם הָרִאשׁוֹן דְּחֻלְבַּ וּבְשֵׁר מִיֵּן אֶחָד הֵם וְגַם כְּמָה מְרַבְּוֹתָא
סְבָרֵי הָכִי כְּדָכְתַב הָרַב עָרוּף הַשְּׁלַחַן הַנְּלִי וְרִאשִׁיתִי בְּשׁוֹס הַחֲדָשִׁים דְּפוּסֵי רִאשׁוֹן בְּהַגְהַת
מְצַפָּה אֵיתָן בְּפִסְחִים עַל דְּבָרֵי רִשׁוֹן הַנְּלִי וְנִלְ מִשְׁמַע דְּלִקְדָרָה שְׁלֵי בְּשֵׁר קֶאֱמֵר וְקֶשְׁה
דָּאֵם כֵּן אֲמַאי אוּסֵר בְּמִשְׁהוּ כְּמוֹ מִיֵּן בְּמִינוֹ הָא תְּרַבָּא בְּבִישְׁרָא הוּוּ שְׁנֵי מֵינִים כְּמִבְּוֹרָא
בְּפוּסְקִים וּבִיּוֹד סִי צִיח וּמְצַאֲתִי שְׁהַרְגִישׁ בְּזֶה מוֹהֲרֵשׁ לִי וְגִדּוּלָה מְזוּ יֵשׁ לְתַמְוָה שְׁהוּא
סוּתֵר אֵת עֲצָמוֹ דְּרִשׁוֹן גּוּפִיָּה פִּירֵשׁ בְּחֻלְיִן ד' ק"ט גְּבִי חֲתִיכַת בְּשֵׁר בְּחֻלְבַּ שְׁהַחֲלַב דְּבוּק
כֶּה שְׁאִינָה נְאֻסְרַת אֲלֵא בְּנוֹתָן טַעַם וְאִיֵּן לוֹמֵר דְּהָכָא אֵינְרִי בְּבְשֵׁר שְׁהוּא בְּתוּלְדָתוֹ שְׁמֵן
וְסוּבֵר כְּדַעַת הָרִאשׁוֹן שְׁהַבִּיא הָרַב שְׁ"י בִּי"ד שְׁם דְּבְשֵׁר שְׁמֵן עִם חֻלְבַּ חַד טַעְמָא הוּא
וּמִשׁוּם הָכִי הוּוּ מִיֵּן בְּמִינוֹ דְּהַתִּינַח לְמֵאֵן דְּאֶמֶר בְּעִבּוּדָה זָרָה ד' ס"ו דְּלַעֲנִין מִיֵּן בְּמִינוֹ
אֲזַלִּינָן בְּתֵר טַעְמָא אֲבָל לְמֵאֵן דְּאֶמֶר בְּתֵר שְׁמָא מִשְׁמַע דְּלֵא הוּוּ חֻלְבַּ וּבְשֵׁר מִיֵּן בְּמִינוֹ
כָּלֵל אִף בְּבְשֵׁר שְׁמֵן דְּלֵאוֹ חַד שְׁמָא הוּא וְהָרִי הָכָא אֲלִיבָא דְּרַבָּא קְוִימִינָן וְאִיהוּ אֶמֶר
דְּבְתֵר שְׁמָא אֲזַלִּינָן וּמִיָּהוּ הָרִשׁוֹן אֲבַחֲדוּשִׁי לְחֻלְיִן כְּתַב בְּשֵׁם הָרִאשׁוֹן דְּחֻלְבַּ מִיָּקֵרִי
בְּשֵׁר וְהִבִּיא רָאָה מְסוּפָּה פֶּרֶק גִּיד הַנְּשֵׂה עִי"ש וְנִרְאָה דְּגַם דַּעַת רִשׁוֹן כֵּן הוּא וּמִשׁוּם הָכִי
פִּירֵשׁ כְּאֵן אֲלִיבָא דְּרַבָּא דְּחֻלְבַּ בְּקִדְרָה שְׁלֵי בְּשֵׁר הוּוּ מִיֵּן בְּמִינוֹ וּמָה שְׁפָתַי בְּחֻלְיִן דְּחֻלְבַּ
בְּבְשֵׁר בְּנוֹתָן טַעַם אֵינְרִי לְמֵאֵן דְּאֶמֶר דְּאֲזַלִּינָן בְּתֵר טַעְמָא אֲבָל לְמֵאֵן דְּאֶמֶר בְּתֵר שְׁמָא
חֻלְבַּ מִיָּקֵרִי בְּשֵׁר וְעִיֵּן בְּפִירוּשׁ רִשׁוֹן לְעִיל ד' נ"ג ע"ב דְּמִשְׁמַע דְּתַלְיָא בְּפִלְגֻתָא דְּר'
יוּסִי הַגְּלִילִי וּר' עֲקִיבָא שְׁם דְּלִרִיָּה ג' חֻלְבַּ אֵינּוּ בְּכָלֵל בְּשֵׁר וּלְרַע"ק הוּא בְּכָלֵל עַכ"ל
וְחִדּוּשׁ הוּא שְׁלֵא רָאָה דְּבָרֵי הָרַב שְׁלֵטִי הַגְּבּוּרִים בְּפֶרֶק בְּתֵרָא דְּעִבּוּדָה זָרָה הַנְּלִי שְׁעַמַּד
עַל דְּבָרֵי רִשׁוֹן וְעַל כָּל פְּנִיִם לְמַדְנּוֹ שְׁדַעַת הַגְּאֻוֹן מְצַפָּה אֵיתָן לְהַסְפִּים דַּעַת רִשׁוֹן לְדַעַת
הָרִאשׁוֹן דְּוַדְעַמִּיָּה דְּבְשֵׁר וְחֻלְבַּ הוּוּ מִיֵּן אֶחָד וּמְסַתִּיבָא מִלְתִּיָּה מִדְּבָרֵי הַכָּל בּוֹ בְּשֵׁם רִשׁוֹן
הַנְּלִי וּמְתַבָּאֵר גַּם כֵּן דְּהָא דְּאֶמְרֵי רַבְּוֹתָא דְּחֻלְבַּ וּבְשֵׁר מִיֵּן בְּמִינוֹ הוּא הֵינְיָנוּ גַם לְמֵאֵן
דְּאֶמֶר דְּבְתֵר שְׁמָא אֲזַלִּינָן מִשׁוּם דְּחֻלְבַּ נְמִי מִיָּקֵרִי בְּשֵׁר: וְדַעַת רַבִּינוּ הָרוּקַח בְּסִי תַע"ח
דְּחֻלְבַּ וּבְשֵׁר שְׁנֵי מֵינִים הֵם וְחֻלְבַּ וְשׁוּמֵן מִיֵּן אֶחָד הֵם כֵּן כְּתַב בְּעָרוּף הַשְּׁלַחַן שְׁם וּמָה
שְׁפָתַי הָרַב שְׁפָתֵי כֶּהֵן דְּהָרִאשׁוֹן מִיָּרִי בְּבְשֵׁר שְׁמֵן שְׁבֻזָּה הוּא שְׁטַעְמָם שְׁוָה עִם הַחֻלְבַּ
כְּתַב הָרַב עָרוּף הַשְּׁלַחַן שְׁכֵן דַּעַת הָרִשׁוֹן בְּח"ב סִי ד' דְּחֻלְבַּ וּבְשֵׁר שְׁמֵן טַעְמָם שְׁוָה
וּלְפִי זֶה נִרְאָה דְּהָרַב פְּרִי מְגֻדִים בְּשְׁפָתֵי דַּעַת רִישׁוֹן צִיח שְׁהַצְרִיָּה עֵינּוֹ לְדִינָא בְּבְשֵׁר
שְׁמֵן עִם חֻלְבַּ אִם יֵשׁ לוֹמֵר דְּהוּוּ מִיֵּן בְּמִינוֹ עִי"ש כְּתַב כֵּן לְפִי שְׁלֵא רָאָה מִי שְׁפָתַי מְפּוֹרְשׁ
כֵּן זוּלַת הָרַב שְׁפָתֵי כֶּהֵן שְׁנִדְחַק לוֹמֵר כֵּן כְּדִי לְהַשְׁוֹת דַּעַת הָרִאשׁוֹן לְדַעַת שְׁאֵר הַפּוּסְקִים
דְּחֻשְׁבֵי בְּשֵׁר וְחֻלְבַּ לְשְׁנֵי מֵינִים כִּי לֹא רָאָה גַם כֵּן דַּעַת הַנְּהוּ רַבְּוֹתָא שְׁהִבִּיא הָרַב עָרוּף
הַשְּׁלַחַן דְּסְבָרֵי דְּהוּוּ מִיֵּן בְּמִינוֹ וְכִינּוֹן שְׁלֵא מְצָא מְפּוֹרְשׁ מִי שְׁפָתַי כֵּן הַצְרִיָּה עֵינּוֹ לְדִינָא
מִשׁוּם דְּלֹא סְמִכִינּוֹ אֲשִׁינּוּיָא אֲבָל לְפִי מָה שְׁהַעִיד הָרַב עָרוּף הַשְּׁלַחַן שְׁכֵן כְּתַב הָרִשׁוֹן
הָא וְדֹאֵי נְכוּן לוֹמֵר שְׁגַם הַסּוּבָרִים דְּבְשֵׁר וְחֻלְבַּ שְׁנֵי מֵינִים הֵם לֹא אֶמְרוּ אֲלֵא בְּבְשֵׁר
דְּעֻלְמָא אֲבָל בְּבְשֵׁר שְׁמֵן מוֹדוֹ דְּהוּוּ מִיֵּן בְּמִינוֹ דְּאֶפּוּשֵׁי פְּלֻגְתָּא לֹא מְפָשִׁינּוּ: וְעַל פִּי הָאֶמּוֹר
שְׁדַעַת הָרַבָּה מְהַגְּדוּלִים שְׁהִבִּיא הָרַב עָרוּף הַשְּׁלַחַן וְכֵן דַּעַת קֶצֶת מְרַבְּנֵי הָאֶחְרוּנִים
שְׁהִבִּיא הָרַב יֵד דּוֹד דְּתַרְבָּאוּבִישְׁרָא הוּוּ מִיֵּן בְּמִינוֹ נִרְאָה דְּאֶפְשֵׁר לִיִּישֵׁב דְּבָרֵי הַרְמָ"א
בְּתַשׁוּבָה סִי ד"ן לְהַצִּילוֹ מִתְּמִיָּהַת הַגַּאבְד"ק טֶאֶרְלֵא בְּשׁוֹ"ת דְּבַר אֲלִיָּהוּ סִי ל"ו (בד"ה

וְרֵאִיתִי בְּשׁוֹ"ת) וְהוּא שְׁהַרְמָ"א כָּתַב לְהַכְרִיחַ דְּשׁוֹמֵן חֲזִיר מְשׁוֹנָה בְּטַעְמוֹ מִשְׁמֵן זַיִת
מִדְּאֲמַרְיֵנוּ בְּחֻלְיֵינוּ ד' ק"ט אָסַר לֵן חֲזִיר וְשָׂרִי לֵן שִׁיבוּטָא וְלָמָּה לֹא אָמְרוּ וְשָׂרִי לֵן שְׁמֵן
זַיִת שְׁמַעַת מִינָה דְּאִין טַעְמָם שְׁנָה וְתַמָּה עֲלֵיו וְנ"ל וּבְמַחֲזִילַת כְּבוֹד קַדְוֶשֶׁת תּוֹרַתּוֹ אִינוּ
מְבִין דב"ק הֲלֹא יְדוּעַ דְּבִשְׁרָ וְתַרְבָּא אֵינָם שְׁוִים בְּטַעְמָא וְהֵם מִין בְּשָׂאֵינוּ מִינוּ עֵינֵן סִי'
צ"ח וְאִי הוּוּ אָמְרִי בְּש"ס אָסַר לֵן שְׁוֹמֵן חֲזִיר וְהַתִּיר לֵן שִׁיבוּטָא שְׁפִיר הֲוָה דְּיִיק מִדְּלֹא
אָמְרוּ וְהַתִּיר לֵן שְׁמֵן זַיִת אָבֵל בְּש"ס אָמְרוּ אָסַר לֵן חֲזִיר וְקָאֵי עַל פֶּל אִיסוּרוֹ בְּשָׂרוֹ
וְשׁוּמְנוֹ וּמוֹחַ עֲצָמוֹת שְׂבֹו וְלִזָּה יֵשׁ כְּנֶגְדּוֹ שִׁיבוּטָא שְׁמוֹתָר בְּשָׂרוֹ וְשְׁמֵנוֹ וּמוֹחַ שְׂבַעֲצָמוֹתָיו
אָבֵל שְׁמֵן זַיִת אִינוּ אֵלָא כְּנֶגְדַּ שְׁמֵנוֹ עכ"ל וְלִפִּי הָאֲמוּר הוֹכַחַת הַרְמָ"א אֲתֵינָא שְׁפִיר לְדַעַת
הַסּוֹבְרִים דְּבִשְׁרָ וְשׁוֹמֵן שְׁוִים בְּטַעְמָם דְּלִדְיָהּוּ מִיָּהָא תִּיקְשִׁי לֵן אֲמַאי לֹא אָמוּר רַבְּנָן
וְהַתִּיר לֵן שְׁמֵן זַיִת שְׁהַרְי גַּם מְדַבְּרִיו מִתְבָּאָר דְּלֹא תַמָּה עַל הַרְמָ"א אֵלָא עַל פִּי הַנְּחָה
סוֹבְרַת דְּמִסְתַּבְּרָא לִיָּה דְּבִשְׁרָ וְחֻלְבָּ הֵם מִין בְּאִינוּ מִינוּ אֵלָא וְדֹאֵי דְּשׁוֹמֵן חֲזִיר מְשׁוֹנָה
טַעְמוֹ מִשְׁמֵן זַיִת: וְהִנֵּה בְּעֵינֵינוּ אֵלּוּ מְצָאֵי תְּשׁוּבָה שְׁלָמָה בַּס' אֵלָּף הַפְּגָן לִידִידֵי הַגְּאוֹן
רָאב"ד דּוֹבְנָא יצ"ו בַּסִּי' ל"ז שְׁקִיל וְטָרִי חֵי חֻלְבָּ וּבִשְׁרָ הָוִי מִין בְּמִינוֹ וְהִבִּיא דְּבָרֵי
הָרַאשׁוֹנִים וְהָאֲחֵרוֹנִים הַמְדַבְּרִים בְּזָה וּמִסְקִנְתּוֹ לְדִינָא דִּישׁ לְהַחְמִיר מִשׁוּם דְּאָנָן אֲתַפָּא
דְּמָרְן סְמַכִּינוּ בְּשָׂאֵינוּ חוֹלֵק עֲלֵיו הַרְמָ"א (כְּלוּמַר לְדִידְהוּ דְּלֹא נִקְטִי כְּמָרְן הִיכָא דְּפִלִּיג
הַרְמָ"א עֲלֵיהִי) וְהָרִי הֵם סוֹבְרִים דְּהוּוּ שְׁנֵי מִינִים וְהָוִי סְפָקָא דְּאוֹרֵינָא וְלֹא רָאָה הַרְב
יצ"ו שִׁישׁ מְפָרְשִׁים דְּבָרֵי רַבִּינוּ הַטוֹר וּמָרְן דְּעַל חֻלְבָּ בְּקִמְצָא הוּא שְׂכַתְבוּ דְּהָוִי מִין בְּשָׂאֵינוּ
מִינוּ וְאָף בְּבִשְׁרָ שְׁמֵן עִם חֻלְבָּ מְסִיק שְׁם דִּישׁ לְהַחְמִיר וְהִיכָא דְּנִפְקִי חוּמְרָא אִי נִימָא דְּהוּוּ
מִין בְּמִינוֹ חֲשָׁבִינוּ לְהוּ מִין בְּמִינוֹ וּבְסוּף הַסִּימָן עֲלָה וְנִסְתַּפַּק לְפִי מַה שְׂכַתְבִּי דְּלִידִין
דְּגִרִירִינוּ כְּתַר מָרְן וְהַרְמָ"א דְּחֻלְבָּ וּבִשְׁרָ הוּוּ מִין בְּשָׂאֵינוּ מִינוּ אִם הִדִּין כֵּן גַּם בְּחֻלְבָּ
כְּחוּשׁ עִם בִּשְׁרָ אוֹ דִּילְמָא דְּחֻלְבָּ כְּחוּשׁ עִם בִּשְׁרָ הוּוּ מִין בְּמִינוֹ לְפִי מַה שְׂכַתְבִּי הַר"ן בְּפָרְק
גִּיד הַנְּשָׂה גְּבִי הִנְהוּ אֲמַטְרוּתָא דְּאִמְלִיחוּ בִּי רִישׁ גְּלוּתָא בְּגִיד הַנְּשָׂה דְּשְׁמוֹנִית הַגִּיד לֹא
עָדִיף מִחֻלְבָּ כְּחוּשׁ דְּשְׁמַעִינוּ דְּחֻלְבָּ כְּחוּשׁ הָוִי מִין בְּמִינוֹ עִם בִּשְׁרָ וּמְסִיק בַּצ"ע וַיֵּשׁ לִי
לְפִלְפֵל בַּדב"ק אָף כִּי לְמִיגְמַר בְּעִתִּיקָא קָשָׁה: ח) גִּיד וּבִשְׁרָ מִין אַחַד הֵם כֵּן כְּתַב הַרְב
פְּרִי חֲדָשׁ בַּסִּי' צ"ח בְּסוּף סק"ז וְהִבִּיא רָאָה מְסוּגֵיָא דְּפָרְק פֶּל שְׁעָה דָּף כ"ג ע"ב
כְּשֶׁהוֹתֵרָה גְּבִלָה הִיא וְגִידָה הוֹתֵרָה וְאָף דְּאֲמַרְיֵנוּ שְׁם דְּלִמָּאן דְּאָמַר אִין בְּגִידִין בְּנוֹתָן
טַעַם אִין הַגִּידִין בְּכֻלָּה גְּבִלָה לְרוֹנוּחָא דְּמִקְלֵתָא אִיתְמַר כְּדַכְתַּב הַרְב הַמְגִיד בְּשְׁמִינֵי מַהֲלָכוֹת
מְאָקְלוֹת אֲסוּרוֹת וְכו' וְהַרְב פְּרִי תְּנָאָר בַּסִּי' הַנְּחָלֵק עֲלֵיו וְהוֹכִיחַ מִדְּבָרֵי הַרְמָב"ם דְּגִיד
עִם בִּשְׁרָ הָוִי מִין בְּשָׂאֵינוּ מִינוּ וְכֵן עֲצָמוֹת עִם בִּשְׁרָ הוּוּ מִין בְּשָׂאֵינוּ מִינוּ דְּדוֹקָא דְּבָרִים
שִׁישׁ בְּהֵם טַעַם כְּשׁוֹמֵן וְחֻלְבָּ וְדַקִּין הוּא דְּהוּוּ עִם בִּשְׁרָ מִין בְּמִינוֹ אָבֵל מִיָּדִי דְּלִית בִּיָּה
טַעְמָא וְהוּא כְּעֵץ בְּעֵלְמָא כְּגִידִים וְעֲצָמוֹת הוּוּ מִין בְּשָׂאֵינוּ מִינוּ: וְהַרְב יָד דּוֹד בְּהַגְהַת ב"י
אוֹת ח"י הִבִּיא דְּבָרֵי הַרְב פְּרִי חֲדָשׁ וְכַתַּב שְׁבַסְפָּר שְׁמַחַת עוֹלָם בְּנִימוּקֵיו עַל הַרְמָב"ם ד'
ל"א ע"ד בִּיאָר כְּוֹנַת דְּבָרֵי הַרְב הַמְגִיד וְנִסְתַּיֵּעַ מִדְּבָרֵי הַרְשֵׁב"א שְׂבַתוֹרַת הַבֵּית ד' ע"ח
וְכַתַּב עַל הַרְב פְּרִי חֲדָשׁ שְׁלֹא יֵרַד לְכוֹנוֹת הַרְב הַמְגִיד וְאִישְׁתַּמִּיט מִיָּנִיָּה דְּבָרֵי הַרְשֵׁב"א
הַנְּ"ל וְצִיָּין לְעִיָּין בְּהַגְהָה שְׁבַסְפָּר הָאֲרוּךְ לְהַש"ף הַנְּקִרָאָת בְּשֵׁם מְנַחַת אַהֲרֹן וְשְׂבַכְנִסַּת
הַגְּדוּלָה אוֹת ע"ה כְּתַב דְּשְׁנֵי מִינִים הֵם וְשְׁכַן כְּתַב הַדְּמָשֵׁק אֲלִיעֶזֶר עִי"ש שְׁלֹא זָכַר דְּבָרֵי
הַרְב פְּרִי תְּנָאָר וְלֹא יָדַעְתִּי לָמָּה.

על כל פנים למדנו מדבריו דהגני רבנותא סרכין תלתא דמשק אליעזר וכנסת הגדולה
ושמחת עולם קיימי בשיטתיה דרב פרי תנאר דהווי שני מינים וקרב פרתו ופליתי בסק"ד
(בד"ה הגה בדין גיד) כתב בשם הנה"כ ופ"ח דהגני מין באינו מינו וקאריו קצת בזה
עי"ש ועיינתי בנקודות הפסוף ולא ראיתי שדבר בזה ומה שכתב בשם פ"ח נראה דצריף
להיות פ"ת והוא פרי תנאר: ומזה תמיה לי על רבין חסידא בספר כפי אהרן בח"ב בחלק
יו"ד סי' י"ג (ד' י"ז בד"ה ורגע אדבר) שהביא מחלוקת זו שבין הרבנים, פרי חדש ופרי
תנאר הג"ל בבשר ועצמות אי חשיבי פרי מיני וקאריו להכריח פדעת הרב פרי חדש
דהווי מין במינו ולא זכר שר דהרבנים הג"ל סוכרים פדעת הרב פרי תנאר דגיד ובשר
הווי שני מינים: ט) מים ומלח לעיסה וכן תבלין לקדרה אי חשיבי מין במינו הגה התוס'
בסוף ביצה ד' ט"ל ד"ה משום כתבו בתירוץ בתרא דהא דאמרין בש"ס דחשיבי מים
ומלח ותבלין דבר שיש לו מתירין ומשום הכי לא בטלי לגבי עיסה וקדרה אף דאין דין
דבר שיש לו מתירין אלא במין במינו מכל מקום פיון דהעיסה אינה נילוושה אלא על ידי
המים והקדרה נתקנה בשביל התבלין אם כן כשעירב זה בזה הווי פאילו מין אחד גם
הרשב"א בסו"א ת"ק נשאל על מה שהרב"ם בהלכות מאכלות אסורות פרק חמשה עשר
דין י"ב כתב יראה לי דלא נאמר חומרת דבר שיש לו מתירין אלא במין במינו דאין
תלה הדבר בהכרעת דעתו וקלא כן מפורש בירושלמי והשיב דלפי שהרי"ף בפרק גיד
הנשה בפלוגתא דרב ולוי בריחא אי מילתא היא סובר דגם במין בשאינו מינו אמרין
דבר שיש לו מתירין לא בטיל וכן מוכחא קצת ריקטא דסוגיא דביצה גבי מים ומלח
ותבלין דאמרין טעמא דלא בטלי משום שיש לו מתירין אף דהווי שלא במינו לכו תלה
הדבר בשיקול דעתו ומיהו מההיא דביצה אין סתירה לסברתו משום דמים ומלח לגבי
עיסה כמין אחד שאין עיסה בלא מים ולא יאכל תפל בלי מלח וכן הדין בתבלין בקדרה
וכו וכדברים האלה כתוב גם בתשובות המיוחסות בריש סי' קנ"א עי"ש הרי מפורש
בדב"ק דחשיבי מין במינו ומשמע דלכל דבר הם חשובים מין במינו מטעם שהם נצרכים
לעיסה ולקדרה: אמנם הרב פרי חדש בסו"א צ"ח סקכ"ו הכריח שלא כתבו התוס' דמשום
שהם לתמן העיסה והקדרה מיקרו מין במינו אלא לגבי חומרת דבר שיש לו מתירין אבל
לשאר מילי חשיבי מין באינו מינו וקרב יד דוד בחידושינו על דברי התוספות הג"ל הביא
סברת הרב פרי חדש וכתב שמוהרח"א בעץ חיים בסופו ד' נ"ו ע"ד השיג עליו על מה
שהביא ראיה ממתניתין דערלה פל המחמיץ והמתבל וכו' דהתם מירי בשאין בו שיעור
למתבל ואין ספר הג"ל מצוי אצלי לראות אם רק הראיה הוא דוחה או שגם בעיקר הדין
חולק עליו ואתה תחזו בים של שלמה בפרק פל הבשר סי' פ"ח שהביא דברי התוספות
דביצה וכתב שהעיקר פתירוץ ראשון של התוס' דאילו לתירוץ שני דמתבלין חשיבי מינו
קשה ממתניתין דערלה פל המחמיץ וכו' ומסוגיא דפרק גיד הנשה וכו' וסיים אם לא
שתחלק ותאמר לענין דבר שיש לו מתירין שלא יהא בטל חשבו חכמים פל דבר המתקן
המאכל שיהא מינו ולא יהא בטל לחומרא בעלמא ודוחק אלא נראה עיקר וכו' עי"ש
והרב בית חדש בסו"א ק"ב סעיף ג' (בד"ה כתבו התוס') הביא דברי הרשב"ל עי"ש: גם
הרב טורי זקב בסו"א ק"ב סק"ו אחר שהביא דברי התוספות דסוף ביצה הג"ל כתב וז"ל
ואין לטעות מפח זה לענין מה דאמרין בהרבה דוכתי חד בתרי בטיל מן התורה במינו
ובאינו מינו צריף ששים מן התורה ולומר דגם שם הנה מין במינו במידי דמתקן הקדרה

כמו פאן דשם תלוי בטעם פון שנותן טעם באינו מינו והאי נותן טעם בקדירה ממילא יש לו שם חומרא דאינו מינו עכ"ל: ומפל זה תמיה לי על הרב חיי אדם בנושמת אדם הלכות פסח סי' י"ט שהביא מה שכתבו המרדכי והאגור ואיסור והיתר דשאור ועיסה הווי מין באינו מינו ושפרי חדש כתב שטעו בדבר משנה דתנו בשני דמסכת ערלה מין במינו להחמיר פיצד שאור של חטים שנפל לעיסה של חטים וכו' וכתב הוא דלא קשיא מידי פדכתבו התוספות בביצה ד' ט"ל דתבלין ומלח פון שבאים לתמן האוכל הווי מין במינו ואם פן הוא הדין שאור ועיסה אם נותן השאור לעיסה או שעומד לכך הווי מין במינו מדרבנן אבל פלוגמא דאב"י ורבא היא בדבר שאין אחד בא לתמן חבירו ולפי זה לא קשיא על אלו הגדולים דהא מייירי משאור ועיסה שאינו דעתו כלל ליתן השאור לעיסה והעיסה כבר נתחמצה זה ודאי הווי מין בשאינו מינו מה שאין פן מתניתין דשאור וכו' מייירי בשאור שעומד לחמץ ועיסה שעומדת לקבל שאור ומצאתי כמעט דבר זה בכו"ף עכ"ל דמתבאר שתופס דברי התוספות כפשוטן דלכל דבר הווי מלח לעיסה ותבלין לקדירה מין במינו משום שבאים לתמן והוא פלא לרב שפמותו שנעלם ממנו דברי הרבנים הנ"ל שהוכרחו לומר שלא כתבו פן התוספות אלא לענין חומרת דבר שיש לו מתירין שאם לא פן דבריהם תמוהים וכו': ומה שכתב שמצא כמעט דבר זה בכרתי ופלתי עיינתי בדבריו והם בסק"ד (בד"ה איברא הואיל וכתב) ולא הזכיר שם מדברי התוספות דמסכת ביצה וגם אין הזכיר בדבריו שסובר בכל דבר הבא לתמן האוכל דחשיב מינו (כדמשמע להרב חיי אדם) ורק בשאור ועיסה כשצריכה לשאור הוא שסובר דהווי מין במינו והילך לשון הזהב אחר שהתרעם על הרב פרי חדש במה שכתב שנעלם מהגדולים הללו משנה מפנרשת וכו' כתב וכבר עמד בזה הים של שלמה ותירץ עי"ש ובאמת אין צריכים לכל זה דנדאי עיסה קודם שהחמיצה שהיא צריכה לשאור וזו היא סבתה להחמיצה פשיטא דהיא מינה היא תקבל משאות פח החימוץ וכן לאיפוד ומהפר (אולי צריף להיות ומהכ"ת היינו ומהיכא תיתי) לא יהא נקראת מינה פון ששניהם מין אחד והשאור עומד לכך מה שאין פן עיסה שפבר נתחמצה ומפעל פעולתה אם פן אינו ראוי עוד לקבל שאור דהווי נותן טעם לפגם אם פן פשיטא דהיא ושאור שני מינים הם בשמא ואפילו בטעמא פדכתב הר"ן דאין עומד לכך וזה ברור ולכך יבש ביבש אם נתערב שאור בעיסה שפבר נתחמצה הווי מבשא"מ עכ"ל ומתבאר כמו שכתבתי ודברי הרב חיי אדם צריכים עיון לכאורה: אף שוב ראיתי שהרב ערוף השלחן בסי' צ"ח אות י"ג אחר שהביא מה שכתבו הרבנים הנ"ל דלא כתבו התוס' פן אלא לענין דבר שיש לו מתירין כתב דבדברי האיסור והיתר כלל כ"ה דין ו' ועוד שם בדין ו' וז' ואות י"ז מבואר שסובר דחשיב מין במינו לכל ענין ושפן משמע ממאי דאמרינן בביצה דף ל"ח ע"ב מאי שנא חטים בשעורים דלא אמר להו דהווי מין בשאינו מינו חטים בחטים נמי וכו' ואם איתא מאי פריף מחטים בחטים הא בחטים ושעורים סבירא ליה דבטלי והכי נמי מים ומלח בעיסה אלא משמע דסובר דמים ומלח בעיסה חשיב מין במינו ושפן מצא להרמב"ן במלחמות בפירק פיצד צולין ובחידושי גדרים שלו דף ב"ן ועי"ש בחידושי הריטב"א והתוס' בחולין דף צ"ז בד"ה אמר כתבו אף על גב דר"י מייירי התם מפלל דרישא רבנן מפל מקום רבנן התם לא מייירי במין במינו וכו' והרב זרע יצחק שם הקשה מדברי התוס' דביצה שכתבו דמים ומלח בעיסה הווי פמין במינו ונדחק דלא כתבו פן אלא לדברי המתירין אבל המקשן אצ"ל

(אולי צריך להיות אפ"ל) דחשיב מין במינו עי"ש ובאמת דבתוס' דביצה בד"ה וליבטיל מבואר דהמקשה סובר דחשיב מין שלא במינו מיהו ר' אבא דלא פריך מחטים ושעורים משמע דסובר דדמו לשאר איסורין ומים ומלח בעיפה הוי כמין במינו ועי"ש בש"מ כמבואר במלחמות פ"ק פיצד צולין ועי"ש תירוץ אחר ומוהרש"א בפ"ק משילין לא ראה דבריו עי"ש: הא למדת דשלמים וכן רבים סוברים דלכל דבר חשבינו מין במינו את התבלין לקדרה ומים ומלח לעיפה ועלוי דברי הרב חיי אדם פהוגן וסברתו לא נפלאה היא ולא רחוקה ואין לנו אלא תרעומת על שפכתב פן בפשיטות ולא זכר שר דברי גדולי האחרונים הנז"ל ובתשובת הגאון מוהר"ם גימפל אבד"ק ראינא ש"בס' ב"פכרי שלמה לידדי הגאון מוהרש"א רעזעכטא מאזרקאו יצ"ו בסי' מ"ג אות ה' כתב בשם תורת חטאת פ"ל ע"ד סעיף ב' וז"ל דגם במין בשאינו מינו בכלל דבר שנותנים לתמן זה את זה לא בטיל אפילו מין בשאינו מינו עכ"ל משמעות לשון זה הוא שאף שפא לתמן המאכל מיקרי מין בשאינו מינו ורק לענין חומרת הביטול הוא דדיינינו ליה כמין במינו וצריך לעיין בגוף דברי התורת חטאת ואינו מצוי אצלי: ובקונטרס שמחה ניום טוב שפסו"ק ספר בית אהרן על הלכות גיטין להגאבד"ק קראטשין פסו"ק פ"ל ח"י כתב שהיה נראה ראיה לסברא זו שכתבו התו' דדבר שפא לתמן חבירו ולהכשיר הדבר מיקרי מין במינו מהא דאמרו במנחות ד' כ"ב גבי נתערב קומצה בקומץ חבתא דס"ל לר"י דבמנחות נסכים פסולה שזו בלילתה עבה וזו בלילתה רפה והן בולעות זו מזו ומבואר בגמ' הטעם דהנה מין בשאינו מינו שהסולת של הקומץ רפה על השמן של מנחת נסכים ומבטלן ותמהו התו' דא"כ מה"ט לפסול לר"י נתערב קומצה בקומץ חבתא ע"ש אמנם אם נימא דדבר שפא לתמן חבירו חשוב כמב"מ ל"ק קו' התו' דבנודאי בהך דנתערב פלול בחרב פיון דשמן הצריך לגופו כפר נתן בו פשיעור הצריך ואם נתרבה השמן שפיר בטל דחשיב לגבי הקומץ פאלו אינו מינו אבל שני קומצין שנתערבו ניהו שפלו זה מזה אעפ"כ בכל אחת אין בו שיעור יותר ממה שצריך לו וכיון שפמה שגבלע צריך להשלים השיעור חשוב כמב"מ ודוק היטב עכ"ל ועם שיש להעיר עליו שתופס בפשיטות שפונת התוספות בביצה הנז"ל דחשיב מין במינו לכל מילי ולא זכר שר שהרבנים טורי זהב ופרי חדש הנז"ל כתבו בהיפך הנה לפי מה שהבאתי בשם הרב ערוך השלחן דבריו נכונים אלא שיש לפקפק דאדרבא מדלא כתבו התוספות במנחות ליישב קושיותם על פי זה מוכח בדברי הטורי זהב ופרי חדש דלא מהניא האי סברא אלא לענין דבר שיש לו מתירין: יו"ד) טבל ותרומה מיקרו מין בשאינו מינו לפי מה שפסק הרמ"א בסי' צ"ח סעיף ב' וכן כתבו השפתי פהו והפרי חדש שם ומבואר שם דטבל ותרומה שני מינים הם ובהא איירי רבא ועיין בפירוש רש"י בעבודת זרה ד' ע"ג ע"ב ד"ה טבל במינו במשהו ובש"ס שם פן כתב הרב דרוך המלך בהלכות מאכלות אסורות ד' כ' ע"ג ודבריו סוברים על דברי רבינו המשנה למלך בפ"ש דרכים דרוש ט' (בד"ה ולפי) במה שנהלקו תנאים בפ"ק בתרא דיומא ד' פ"ג ע"א בענין להאכיל איסור לחולה דמאכילים אותו קל תחלה ואם אין חולין מתוקנים ויש טבל וגם תרומה אינה מהם מאכילין ולפירוש רש"י מייירי פשאין מספיק להחולה אם יפרישו תרומה מהטבל ויאכילוהו רק החולין אלא צריך להאכילו את הפל החולין ותרומה אינה מהם קל כפי להאכילו לתנא קמא מאכילין אותו טבל ולכן תימה תרומה ועל זה הקשה דלמה נחלקו בזה והיה להם

לתקן באופן אחר דהיינו שיפריש תרומה מהטבל ואחר כך יערב התרומה דאף להסוברים דלכטל איסור לכתחלה אסור מן התורה מכל מקום אין בו אלא איסור בעלמא והוא קל לגבי טבל ותרומה והרב אורים גדולים יישוב דמאחר שאין קושיתו אלא לפירוש רש"י יש ליישב דרש"י אגיל לשיטתו בעלמא שפוסק כר' יהודה דמין במינו במשהו ולזה הוא שהשיב הרב דר"ה המלך דטבל ותרומה שני מינים: והנה לפום ריהטא אני מבין מה ענין טבל לכאן שהרי קושית הרב פרשת דרכים היא שנפריש התרומה ואחר כך יערבנה ואם פן אין כאן טבל אלא דימוע חולין ותרומה מעורבין זה בזה וישוב הרב יוצדק גם על זה בשנאמר דתרומה וחולין הוו מין באינו מינו למאי דאזלינן בטר שמה ובעיקר דבריו אתה תחזה בספר הבהיר שערי רחמים לידידי הרה"ג רחמים יוסף פראנקו רב השני בעיק"ו חברון תוב"ב בחלק א"ח סי' ז' אשר תמה עליו דבסוגיא דעבודה זרה ד' ס"ו ע"א שנתלקו אבני ורבא אי בטר שמה אזלינן או בטר טעמא אמר רבא חמירא דחטי דתרומה וחמירא דשערי דחולין ונתערבו אזלינן בטר שמה והני מין במינו ואוסר במשהו הרי דתרומה וחולין לא חשיבי מין בשאינו מינו וגם כמה שכתב לענין טבל תמה עליו עיי"ש דב"ק ועוד צריך להתנייב בדברי הפוסקים לענין פיוצא לזה כמו גבלה ושחוטטה בשר שחוטטה ובשר טרפה אם חשובים שני מינים מפני שזו שמה בשר גבלה וזו בשר סתם וכן בטרפה עיין בכנסת הגדולה סי' צ"ח בהגהת ב"י אות ס"ח ופרי חדש בסק"ז (בד"ה פתב הב"י בשם האגור) ובערוף השלחן אות ד' נאות ו' (מד"ה עוד פתב המרדכי) ובשערי רחמים הנ"ל בחלק יו"ד סי' י"ב: פלל י"ד) טעמא דקרא אי דרשינן הרב מלא הרועים במערכה זו ביאר עליה מי ומי הסוברים דדרשינן טעמא דקרא פדרכו הטוב ועל ר' יוחנן לא דבר פלום ולפום ריהטא נראה דצריך לומר דסובר דלא דרשינן טעמא דקרא דהא ר"י סובר הלכה פסתם משנה ובפרק המקבל ד' קט"ו ע"א סתם לן תנא אלמנה בין ענייה בין עשירה אין ממשפנין אותה דלא דריש טעמא דקרא ועיין מלא הרועים בחלק שני ד' מ"ד מי הם הסוברים הלכה פסתם משנה וממילא דסוברים נמי דלא דרשינן טעמא דקרא שוב ראיתי דאין זה מוכרח דהא איכא סתם משנה בפרק ג' דפריה משנה ו' דסתם לן כר' שמעון עיין שם להרב תוספת יום טוב אלא דקשה דסתרי תרי סתמי אהדדי וקצ"ע ובדעת ר' מאיר פתב הרב מלא הרועים שם אות ו' בשם הרב תורת השלמים סי' קפ"ג סק"ד לחד שנויא דנריש ר' מאיר טעמא דקרא ובהגהות הרב מוהר"ץ הירץ חיות בגטין דף י"ב נראה דנקיט בדעת ר' מאיר דלא דרשינן טעמא דקרא אבל יש לומר דכוננתו דאף אם נאמר דר' מאיר סבירא ליה דלא דרשינן טעמא דקרא קשה דהוא היפך משורת הדין ע"ש ועוד יש להקשות בההיא לפי מה שכתב מרן חיד"א בספר יעיר אגון מערכה זו אות ט"ו בשם רבינו בצלאל בכתיבת יד שכתב בשם תוספי הרא"ש לבבא מציעא פרק המקבל דהא דלא דרשינן טעמא דקרא היינו היכא דפשיטיה דקרא משמע פגון לא תחבול בגד אלמנה דהתם דמשמע בין ענייה בין עשירה אבל היכא דפשיטיה דקרא משמע דלא אזהר אלא משום הכי פגון לא תחסום דלא אזהר אלא לטובת הבהמה אי משום דמעלי לה ואי משום דלא תצטער משום הכי בעי בפרק הפועלים היתה אוכלת ומתרות מהו עכ"ל וק"ל ובירושלמי בבבא מציעא פרק המקבל הלכה י"ג תני אלמנה בין ענייה בין עשירה אין ממשפנין אותה שנאמר וכו' דברי ר' מאיר וכו' ע"ש לפי זה מתבאר דר' מאיר לא דריש טעמא דקרא אמנם הגירסא

בתוספתא היא דברי ר' יהודה כמו שהביא הרב מראה הפנים שם דפליגי בה ר' יהודה ור' שמעון כבתלמודין ואין זכר לר' מאיר בפלוגתא זו ועיין פילפול נאה על פי גירסת הירושלמי הנ"ל שהבאתי בקונטרס אסיפת דינים במערכת חמץ ומצה סי' ה' אות י"ז (בד"ה אמנם הירושלמי לשיטתו): ולדעת ר' יהודה דלא דריש טעמא דקרא מפל מקום אם הטעם מפנרש בכתוב דריש טעמא כמו שהביא הרב מלא הרועים בחלק שני במערכה זו אות ב' משמא דגמרא בבבא מציעא דף קט"ו וסוטה ד' ה' ע"א ויבמות ד' כ"א וכתב הרב לחם משנה בריש פירק ז' מהלכות מלנה דהרמב"ם פוסק פן ע"ש וכן כתב בשו"ת נחל משה לגאון בדורנו יצ"ו בדעת הרמב"ם ע"ש בד' י"ז ע"ג ועיין בס' יבשר טוב להרה"ג מוהרי"ח ראטנר יצ"ו בדף ה' מה שפלפל בזה בסוגיא דעמוני ולא עמונית ביבמות ד' ע"ו על פי הנחה זו דכשמפנרש בתורה גם ר' יהודה דריש טעמא דקרא ומזה יש להעיר על מה שכתב בקונטרס יגדיל תורה במאמר גפן אדרת לידידי הגאון אבד"ק פאניוועז יצ"ו אשר בקונטרס עשירי סי' קנ"ג ד' ער"ה ע"ב דלפי מה שכתבו הר"ן בריש פסחים והרב המגיד בהקדמתו להלכות חמץ דמה שאמרה תורה בחמץ לא יראה הוא משום שלא יבא לאוכלו אם פן באותם שאסורים ועומדים קודם שחל איסור חמץ ובדיל מנייהו מפני איסורם יש לומר דלא עליהם אמרה תורה לא יראה ולא ימצא ונדחה זה דהא קיימא לן דלא דרשינן טעמא דקרא אפילו היכא דכתיב בהדיא וכו' אלו תנרף דב"ק ועמו הסליחה דמלבד דאינו פשוט לומר דלא קיימא לן כמאן דדריש טעמא דקרא ועיין בזה לקמן אות ט"ו ועוד אף לר' יהודה דלא דריש טעמא דקרא מפל מקום כשמפנרש הטעם בכתוב מודה דדרשינן ולא היה לו להגזים דגם פי כתיב בהדיא לא דרשינן וכו' ועיין בקונטרס אסיפת דינים במערכת חתן וכלה אות כ"ט (בד"ה ואפשר עוד): וראיתי למר"ן חיד"א בספר ברפי יוסף בס' תר"ח אות ז (בד"ה נחמותי) שכתב בשם הרב מוהר"י זאבי בדרשותיו פרשת בלק בפלוגתא דרב ושמואל ור' יוחנן בסוף פירק ג' דערבין גבי חיוב תוכחה רב אמר עד הפאה ושמואל אמר עד קללה ור' יוחנן אמר עד גזיפה ופסק הרמב"ם בששי מהלכות דעות כרב והקשו עליו דהיה לו לפסוק כר' יוחנן ולזה תירץ דהך פלוגתא תליא בפלוגתא דדרשינן טעמא דקרא או לא דמאן דאמר עד גזיפה סובר דדרשינן טעמא דקרא מדי הוא טעמא אלא שישוה החוטא וכיון שהוא מוסיף על חטאתו אינו חייב ומאן דאמר עד הפאה סובר דלא דרשינן טעמא דקרא וסתם לן תנא בפרק המקבל אלמנה בין שהיא עניה בין שהיא עשירה וכו' וכמאן דלא דריש טעמא דקרא וכן פסק הרמב"ם והכי נמי גבי תוכחה אזיל לטעמיה ופסק כמאן דאמר עד הפאה ומר"ן חיד"א הקשה עליו דאם פן תיקשי לן לר' יוחנן דסבר הלכה כסתם וכיון דסתם לן תנא כמאן דלא דריש טעמא דקרא היכי סבר הכא עד גזיפה דאתי כמאן דדריש טעמא דקרא ואין לומר אמוראי נינהו אליבא דר' יוחנן דאנן קיימא לן דר' יוחנן אמר הלכה כסתם משנה כמו שהאריך הרב דברי אמת בקונטרסים ד' י"ב ע"ב ועוד דהרשב"א בחידושיו לשבת ד' מ' וביבמות ד' ס' כתב דבכל דוכתא פריה הש"ס ומשני ה"כ: ולי הדל אי משום הא לא אריא דיש לומר דר' יוחנן סתמא אחרניא אשכח ההיא דמסכת פרה דאתיא כמאן דדריש טעמא דקרא אלא דבעיקר הישוב הנ"ל יש לפקפק דהרבנים הנ"ל נקטי בפשיטות דהרמב"ם פוסק כמאן דלא דריש טעמא דקרא ובאמת אין הדבר פשוט ורבים לוחמים בזה ועיין לקמן באות ט"ו ועוד קשה על מה שכתב הרב מוהר"י

זאבי דר' יוחנן דאמר עד נזיפה סובר דדרשינו טעמא דקרא דאיך יתכן לומר פן נהרי ר' יוחנן אמר בעירוובין דף מ"ו ע"ב ר' יהודה ור' שמעון הלכה כר' יהודה ור' יהודה היא לא דריש טעמא דקרא: ותמיה לי על מה שראיתי להרב פרי חדש בחידושו להלכות עבודה זרה (שפסוף חלק הלכות פסח ד' ז"ך ע"ג ד"ה אמן) על מה שכתב הרמב"ם בפירק רביעי דין ה' דאין בית דין אהד עושה שלש עיירות נדחות וכו' שהשיגו הרמב"ם דלעולם אין עושין שלש עיירות נדחות לא בבית אהד ולא בשלשה וכו' והאריך רבינו מוהר"י קולון לנישב דעת הרמב"ם ולא הונח למרן הפר"ח בכל מה שכתב ולכן כתב לנישב באופן אחר וסיים וז"ל ואף על גב דר' יוחנן סבר הלכה כסתם משנה וסתם לן תנא בפירק המקבל דלא דרשינו טעמא דקרא מפל מקום אמוראי ניהו אליבא דר' יוחנן וקם ליה ריש לקיש אליבא דהלכתא פדקימא לן בעלמא דלא דרשינו טעמא דקרא ולכן פסק הרב פריש לקיש עכ"ל וקשה עליו פקושיות מרן חיד"א שתיים זו א' דאנן קימא לן דר' יוחנן אמר הלכה כסתם משנה.

ב' דבכל דנכתא פריש הש"ך ומשני הכי ועוד קשה דהיה לו לנישב דר' יוחנן סתמא דפריש אשכח דסברה דדרשינו טעמא דקרא ועוד אף אי נימא דר' יוחנן לית ליה הלכה כסתם משנה מפל מקום הכי נימא דר' יוחנן סובר דדרשינו טעמא דקרא הלא פלוגתא דר' שמעון ור' יהודה היא ור' יהודה לא דריש טעמא ומר הוא דאמר בעירוובין ד' מ"ו ע"ב דר' שמעון ור' יהודה הלכה כר' יהודה: ובספר דרף המלך החדש (להגאבד"ק ראוונא יצ"ו) בפירק ששי מהלכות דעות הביא דעת הרא"ם שהובאה בהגמ"י שם במה שאמרו שאם ידוע שלא יקבל תוכחה פטור דהפונה היא שפטור מעונש אבל חייב דהוכח תוכיח לא נז ממנו אבל הר"ם מקוצי כתב וכו' פך חייב שלא לומר דבר שאינו נשמע שנאמר אל תוכח לץ וכו' וכתב הרב הנ"ל יצ"ו דסברת הרא"ם היא דאף שידוע שהטעם של תוכחה הוא כדי שיתזירו למוטב וכשידוע שלא יקבל בטל הטעם מפל מקום אין ביננו לגטות מדברי התורה חלילה מחמת הטעם דאין דורשים טעמא דקרא וכש"ס בבא מציעא ד' קט"ו ולפי דבריו צריך לומר דהסמ"ג שחולק על הרא"ם (פדכתבו בהגהות מימוניות הנ"ל אבל הר"ם מקוצי וכו') סובר דדרשינו טעמא דקרא ומשום הכי סובר שאם ידוע שלא יקבל חייב שלא לומר דבר שלא נשמע ועם כי לא פניתי כעת לעיין איך דעת הסמ"ג בעיקר מחלוקת זו (דרשינו טעמא דקרא או לא) בכל זאת נראה שיש לפקפק קצת בדברי הרב יצ"ו על פי דברי הרב שני לוחות הברית שהביא מרן חיד"א בבבב"י יוסף סי' תר"ח אות ז (בד"ה ואשורה נא) והוא שכתב ראיה לסברת הרא"ם דמעשה דתוכחה אינו פטור מסוגית ערכין דאפליגו רב ושמואל ור' יוחנן בחיוב תוכחה וסבר רב עד הכאה וכתב על זה הרי אף שכתב בא לנזיפה וקללה אינו פטור עד הכאה ואף לסמ"ג דפסק כר' יוחנן מפל מקום מוכח מרב ושמואל דאפילו ידע שלא יקבל מחוניב להוכיח ובזה לא פליג ר' יוחנן ואפילו תימא דפליג וזהו טעמו שסובר עד נזיפה וכו' עי"ש מתבאר שדעתו לקושטא דמילתא שאף ר' יוחנן מודה שאפילו ידע שלא יקבל מחוניב להוכיח ולפי זה מתבאר שגם הסמ"ג מודה דלא דרשינו טעמא דקרא: פלל ט"ו טעמא דקרא קיימא לן כמאן דלא דריש טעמא דקרא עיין להרבנים נודע ביהודה ח"א אה"ע סי' פ' אות ד' ואות ח' ובבב"י יוסף סי' תר"ח אות ז וסתם סופר א"ח סי' ח"ק (ד"ה ואע"ג) ובחיו"ד סי' רנ"ד (ד"ה ונ"ל) אהלי יהודה דף צ"א ע"ג משנת אברהם דף י"ג

ע"ג ס"ק י"ג נחפפה בכסף ח"ב ד' ק"ה ע"ב ויש לעיין בספר כל החיים הנדפס מחדש למרן החבי"ף במערכה זו אות ה' וכן פתב הרב חזת יאיר סי' קמ"ב הובא בספר חיים בקד סוף סי' י"ח ועיין עוד להרב חתם סופר סוף סימן שמ"א חיים ומלך הנדפס מחדש דף ג' ע"ג ישועות יעקב יו"ד בקונטרס דברי נכד המחבר בהלכות דף ל"ב ע"א חכם צבי סי' ס"ג (ד"ה ובקושית) שיבת ציון סי' צ"ח (ד"ה ומה) שואל ומשיב מהדורא תליתאה ח"א סי' קפ"ג ויש לתמוה על מה שכתב הגאון שואל ומשיב בח"א סי' ס"א דבמצנות עשה שיש בה לאו אף דהוי הזמן גרמא נוהגת בנשים לפי מה שכתב הרב האבודרהם דטעמא דנשים פטורות הוא משום שמשונעבדת לבעלה אם פן פינו דבהלאו אינה משונעבדת ממילא איתא גם בעשה עי"ש דנראה דנקיט דדרשינו טעמא דקרא וזה לא יתכן כאמור אף לפי מה שכתבתי לקמן בשם החת"ם דלחומרא דרשינו טעמא דקרא ניקח: ומצאתי להרב שם אריה א"ח סי' ב' (ד"ה והנה בא) השיג על הרב שואל ומשיב בזה ושם בחיו"ד סי' כ"ו סוף ד"ה ולפי זה השיג על הרבנים תוספות יום טוב וטורי זקב ופרי חדש בענין איסור סחורה בדברים האסורים וכו' שדרשו טעמא דקרא עי"ש ובספר שו"ת רמ"ץ א"ח סי' י"ד סוף אות יו"ד פתב בשם הרב חזת יאיר סי' קל"ט דקיימא לן דלא דרשינו טעמא דקרא וכתב על דבריו דזה אינו פשוט ויש מבוכה בדברי הרמב"ם דבהלכות איסורי ביאה פרק ב' וי"ב נראה דפוסק פרבי שמעון דדריש טעמא דקרא וכמו שכתב הרב לחם משנה ריש פרק ג' מהלכות מלנה ע"כ ועי"ש בסי' כ"ה אות א' תמה על דברי הרב השואל אף בא לדרוש טעמא דקרא והא אנו לא פסקינו כר"ש דדריש טעמא דקרא וכן פתב שם בסי' ל"ה (ד"ה אף) ועיין בספר יבשר טוב סי' ג' מה שפלפל בסתירת דברי הרמב"ם בזה ועיין להרב שואל ומשיב ח"ב סי' קל"ה (השני) שרצה לומר פינו שאין בחליצה תועלת להמת כמו ביבום רק הוא לטובתה שתהיה מותרת לעלמא אם פן כל שאינה רוצה לחלוץ אין פופין אותה וסיים אבל באמת כ"ז הוא דרף דרש אבל חלילה חלילה לדרוש טעמא דקרא ובפרט בדבר דנפקא מינה לדינא וכו' ע"ש ובמהדורא תליתאה חלק ג' סי' ק"נ (בד"ה והנה ראיתי) הבאתי דבריו בקונטרס אסיפת דינים במערכת ברכות סי' א' סוף אות ו' (בשדי חמד ח"א): ותמיה לי על מה שכתב הרב הלבוש בא"ח סי' י"ז סוף ס"ב בטעם שלא נהגו נשים להתעטף בציצית אף על גב דבשאר מצות עשה שהזמן גרמא מחייבות עצמן ואמר מר דכינן דצצית חובת גברא הוא הוי כלי גבר וכתוב לא יהיה כלי גבר על אשה ואיך תתחייבו עצמן בדבר שיש בו גנדוד עבירה ומיכל בת שאול שאני שהיתה בת מלך ואשת מלך ולא אסרה תורה כלי גבר אלא כשלו בשת כדי שלא יפירו אותה הפל כדי שתזנה מה שאין שייך פן בכת מלך ואשת מלך שהפל מפירים אותה עכ"ל דמתבאר דסובר דנקיטנו למידרש טעמא דקרא ולפי הטעם נבון ונדון להקל על מה שבא מפונרש בתורה ולפי האמור אין הלכה פן והן אמת שהרב החינוך בפרשת פי תצא סי' תקמ"ב פתב טעם לא יהיה כלי גבר משום זנות ושכן פתב הרמב"ם מפל מקום אין לנו לסמוך על הטעם להוציא דין להקל עפ"י הטעם ומה גם שכתב שם עוד טעם אחר בשם הרמב"ם שהוא כדי להרחיק פל ענין עבודת אלילים שהיה דרפן של עובדי ע"ז בקד וכו' עי"ש ואם פן פינו שיש איסור בדבר אף תוכל בת מלך לסמוך על הטעם להתיר לעצמה מה שיש בו איסור תורה וכל זה פתבתי לפי מה שנראה מדברי הרב הלבוש דמיכל בת שאול היתה לובשת בגד ציצית: אמנם בענייני

לא יכולתי להבין מאי קא קשׁיא ליה ממׁיכל בׁת שאול עד שׁהוצרף לומר דבׁת מלך שאני דהיכן מצינו דמיכל בׁת שאול היתה מתעטפת בציצית דבש"ס דילן במסכת עירובין דף צ"ו ע"א שנינו בברייתא דמיכל בׁת שאול היתה מנחת תפלין ואשת יונה עולה לרגל ולא הונפר שם ציצית וכן הביאו הראשונים בפירוש ברייתא דר"ה דף ל"ג ע"א דמיכל בׁת שאול היתה מנחת תפלין וכן הוא בש"ס ירושלמי בר"פ המוציא תפלין ובפרק הנה קורא הלכה ג' ע"ש ולא ראיתי מי שהזכיר שהיתה מתעטפת בציצית וצריף לומר דכונתו דלפי שיטתו דמשום שהיא חובת גברא איפא משום לא יהיה כלי גבר על אשה אם כן גם בתפלין אין לנשים להחמיר על עצמן דבהו נמי פנין דדרף לבישה הוא איפא משום כלי גבר על האשה ואיך מיכל בׁת שאול היתה מנחת תפלין ולזה השיב דבׁת מלך שאני ועיין לקמן במערכת הלמ"ד אות קט"ז שהבאתי דבתרגום יונתן בן עוזיאל מתרגם לא יהיה כלי גבר על ציצית ותפילין: ובעיקר דעת הרמב"ם במחלוקת זו כתב הרב מטה אהרן ד' קמ"ז ע"א (בד"ה והנראה) בשם הרבנים לב שמח ועצמות יוסף וקול הרמז בפירוש ב' דיבמות שפוסק כר' יהודה דלא דריש טעמא דקרא והרבה להשיב על דבריהם מפמה מקומות בדברי הרמב"ם וגם על דברי הרב לחם משנה בפירוש שלישי מהלכות מלנה הרבה להשיב וכתב במסקנתו שדעת הרמב"ם לפסוק כר' שמעון היכא דסתם לן תנא פנותיה או היכא דאיפא הוכחה בש"ס ולכן בהלכות איסורי ביאה והלכות יבום פסק דבן הבא מן הנכרית אינו קרוי בנה מקרא דכי יסיר משום דסתמא דש"ס מיייתי תחלה דברי ר' שמעון וקאמר אמר קרא פי יסיר וכדכתב מרן הב"י באה"ע סי' ז' וגבי אלמנה סתם לן תנא פר יהודה ולכן פסק כר' יהודה וגבי פרה דסתם לן תנא כר' שמעון פסק פנותיה וגבי לא ירבה לו נשים לא פסק לא כר' יהודה ולא כר' שמעון אלא פתנא קמא דמתניתין השנוייה בסתם דשלוש מחלוקות בדבר פדכתב רבינו עובדיה ובגדרים פסק לענין הפרה פהתוספתא שהביא הר"ן ויישב בזה פסק הרמב"ם ברביעי מהלכות עבודה זרה דין ד' שנדחק מרן בכסף משנה ליישב ולפי דרכו אין צריף לזה וכו' ע"ש: וכתב הרב חתם סופר בחיו"ד סי' רנ"ד (בד"ה ונראה לי) דאף על גב דקימא לן כמאן דלא דריש טעמא דקרא מפל מקום היכא דנפק חומרא פי נידרוש טעמא דקרא אזי אזלינן לחומרא ודרשינן טעמא דקרא ועיין משנת אברהם ד' י"ג ע"ג ובחת"ס יו"ד סי' ק"ד (בד"ה געמיות) וסי' אמ"ש (בד"ה איברא הרמב"ם) ודו"ק ועיין בס' בנן שלמה לידידי הגאון מוהרש"ל מוויילנא יצ"ו בס"ה כ"ה שמה שהעירותי עליו בקונטרס אסיפת דינים במערכת חמץ ומצה סי' ה' אות מ"ג (בד"ה גם) ודע שבגוף דברי הגאון חתם סופר סי' רנ"ד הנ"ל מבואר דאף ר' יהודה דלא דריש טעמא דקרא מפל מקום היכא דנפיק חומרא נקיט פהטעם ויש לפקפק לפי זה בהא דאמר רבינא בגטין ד' מ"ט ריש ע"ב דמתניתין דהנזקין שמין בעידית מפני תיקון העולם אתי כר' עקיבא דאמר בדמזיק שיימינן ור' שמעון היא דדריש טעמא דקרא וכו' ולפי דברי החתם סופר הרי פנין דלפי הטעם נפיק חומרא לדון בדמזיק גם ר' יהודה מודה ואמאי אמרינן ור' שמעון היא ומעין קושיא זו הבאתי לקמן באות ט"ז ע"ש ובגוף דברי הגאון חתם סופר בס"ה רנ"ד במה שתמה על הרב הדרישה על פי מאי דקימא לן דלא דרשינן טעמא דקרא ועיין בס' מזבח אבנים הנדפס מחדש ד' י"א בדרוש תמישי ועיין בקונטרס אסיפת דינים במערכת חתן וכלה אות כ"ט (בד"ה וראיתי בכפר מנחת חינוך) שפתיבתי ליישב דברי הרב החינוך על פי דברי הרב חתם

סופר הנ"ל נשם (בד"ה ואפשר עוד) הערותי על הרב חתם סופר בחלק אהע"ז ח"ב סי' קנ"ה עי"ש ובשו"ת בית יצחק לידדי הגאון דפראמישלא יצ"ו בחלק יו"ד סי' קמ"ג אות ח' (ט') כתב שהרב השואל הביא מה שכתב בחתם סופר סי' ק"ד גבי סחורה בדברים אסורים לאכילה אתי למיכל ואף היכא דלא נכלל בקרא כגון שליח של נכרי אסור דלהחמיר דרשינו טעמא דקרא אף במה שלא נכלל בו ושתמה עליו דזו סברת ר' שמעון דדריש טעמא דקרא נאנו קניימא לן דלא דרשינו טעמא דקרא והוא יצ"ו פתב דלא צדקו דבריו דר' שמעון אף לקולא דריש ורבנן לא פליגי אלא לקולא והיכא דמפניש הטעם בקרא פליגי להקפד עיין מלא הרועים בסוף הספר באות טעמא דקרא ובנחלת יעקב ח"ב ד' א' בהג"ה ובתשובת חסד לאברהם להאבד"ק מביטשאטש שהאריך בזה וכו' ולענין ממון אם על ידי הטעם נאמר להוציא ממון היכא דלא שייך הטעם יש לומר דרשינו טעמא דקרא ולא נוציא ממון דלהחזיק אף רבנן מודו בדכתבו החות יאיר ומלא הרועים הטעם דלהחמיר אמרינו טעמא דקרא וכו' והאריך קצת בזה עי"ש ובחלק א"ח סי' ע"ה אות ג' ובבית יצחק חלק יו"ד ח"ב שנדפס חדש ממש עי"ש בסי' קמ"ח אות ב' שתופס שפן הוא עיקר דלחומרא דרשינו טעמא דקרא: ובספר מור ואתרות לרב גדול בדורנו ידידי הרב המפורסם מוהר"א פוסק יצ"ו בדרף ל"ט ע"ב ראיתי שנסתפק אי דרשינו טעמא דקרא דדברי קבלה וכתב דיש להחמיר ומתוך מאי דשקיל וטרי הרב אהלי יהודה הפהו בדרף צ"א ע"ג מתבאר דלא שאני ליה בין קרא דכתיב באורייתא דמשה לקרא דנביאי וכתובי והכי מסתברא לפום ריהטא אלא שכתבתי בשם הגאון חתם סופר דלחומרא אית לן למידרש טעמא דקרא: וזאת להודיע פי כל הפתוב בענין זה הנה פתוב אצלי משנים קדמוניות ואז הייתי תופס השניטה דנקיטינו או דיותר דעת תורה נוטה למינקט דלא דרשינו טעמא דקרא וכן כתבתי בכמה מקומות בין בחלק הפללים ובין בחלק האסיפת דינים והעירותי על דברי איזה מחברים על פי הנחה זו אמנם אחר זמן ראיתי בכמה ספרים שתופסים לעיקר דקניימא לן כר' שמעון דדריש טעמא דקרא ולא איסתייעא מילתא לרשום מי ומי הסוברים פן אבל ברור אצלי שראיתי פן ולכן אין לתמונה על איזה מחבר אם יספור הכי או הכי כי מאן דתני הכי לא משתבש ומאן דתני הכי לא משתבש ועיין להרב מראה הנגה בפרק ג' מהלכות מלוה בדרף פ"ו ע"ד שהאריך עיון על הרב לחם משנה ודעמיה דנקטי בדעת הרמב"ם שפוסק כמאן דלא דריש טעמא דקרא שהרי כתב הרמב"ם ברביעי מהלכות עפ"ם דין ה' דנקסי צדיקים שבעיר הגזחת אובדין משום דממונם גרם להם לדור בתוכה וגם בשם הרב מר זקנו כתב שהאריך עיון מדברי הרמב"ם בשלישי מהלכות מאכלות אסורות דין ב' דבש דבורים וכו' דאתי כמאן דדריש טעמא דקרא: גם בס' מנחת חינוך בפרשת ראה מצוה תס"ד ד' נ"א ע"ג מסיק שדעת הרמב"ם לפסוק כר' שמעון דדריש טעמא דקרא ושביאר במקום אחר דאין סתירה לזה ממה שפסק בשלישי מהלכות מלוה דאין ממשכנין אלמנה עשירה דאתי דלא כר' שמעון עי"ש והבאתי תורף דב"ק לקמן בסוף אות ט"ז ובשו"ת נחל משה לגאון בדורנו יצ"ו עמד בסתירת דברי הרמב"ם דבשלישי מהלכות מלוה פסק דאלמנה עשירה נמי אין ממשכנין אותה כמאן דלא דריש טעמא דקרא ואילו בהלכות איסורי ביאה ריש פרק י"ב נראה דפוסק כמאן דדריש טעמא דקרא וניחא ליה דלעולם דעתו כמאן דלא דריש טעמא דקרא והיא דאיסורי ביאה שאני משום דמפניש הטעם בקרא כי יסיר את

בנה והיכא דמפונרש הטעם לכולי עלמא דרשינו ומפרש סוגיית הש"ס בזה כדפירש הר"ן בקידושין פ"ק האומר ד' ס"ח דהוא משום דרשת טעמא דקרא ולא משום יתורא דקרא (כדמפרשי רש"י והתוספות וכו' אלו תורף דב"ק בד' י"ז ע"ג) וחידיוש הוא שלא ראה דברי הרב לח"מ בריש פ"ק ג' מהלכות מלנה כיעי"ש: פ"ל טז) טעמא דקרא מתבאר מדברי רבינו התוספת יום טוב בסנהדרין פ"ק חלק משנה ה' (ד"ה אוכדיו) דבמידי דלא נפקא מינה לדינא פולי עלמא מודו דדרשינו טעמא דקרא והוא שהביא שם מה שאמרו בש"ס אמר ר' שמעון מפני מה אמרה תורה נכסי צדיקים שבתוכה יאבדו מי גרם להם לדור בתוכה ממונם לפיכך ממונם אבד וכתב רש"י דר' שמעון בכל דוכתא דריש טעמא דקרא וכתב על זה הרב תוספת יום טוב ולי נראה דכיון דלענין דין לא נפקא מינה מידי נתנה התורה לדרוש טעמיה כדאשפחן במשנה ה' ו' פ"ק ח' ובשאר דוכתין עכ"ל הרי הוא כמבואר שדעתו לומר דבטעם זה דר' שמעון פולי עלמא מודו ביה פיון דאין נפקא מינה מידי לדינא ובפ"ק ח' משנה ה' דתנן בן סורר ומורה נידון על שם סופו וכו' הביא בתוספת יו"ט מאי דתני ר' יוסי הגלילי וכי מפני שאכל זה תרטימר בשר וכו' אמרה תורה יסקל אלא הגיעה תורה לסוף דעתו שילסטם הבריות וכו' וצ"ע לעיין במשנה ה' פ"ק ט' (לפי הנראה הוא טעות הדפוס וצריך להיות פ"ק יוד משנה ה' וכונתו דהרי זו דומה להביא דנכסי צדיקים אוכדיו) וכן במשנה ו' שם גבי הפא במחמתרת נידון על שם סופו הביא מה שאמר רבא מאי טעמא דמחמתרת חזקה אין אדם מעמיד עצמו על ממונו וכו' וצ"ע למה נשפכת במשנה ה' פ"ק יו"ד והיינו כשיטתו שם דבמידי דלא נפקא מינה לדינא פולי עלמא מודו דדרשינו טעמא דקרא: והרב תוספת חזשים כתב על דברי התוספת יום טוב בפ"ק יו"ד הנ"ל ולי נראה דנפקא מינה צדיק שאינו דר' שם ונפלו לו שם נכסים בירושא וכדומה דלר' שמעון ניצולים מה שאין פו לרבנן ומפח זה תמה על הרמב"ם בחבורו שפכת דנכסי צדיקים גשרפין עם שללה הואיל וישבו שם ממונם אבד דאתי כר' שמעון דדריש טעמא דקרא והלא הוא פוסק בעלמא כמאן דלא דריש טעמא דקרא ולא הונח לו לומר שפובר הרמב"ם דרבנן מודו בזה לר' שמעון דמנא ליה הא וטפי מסתבר כדכתב רש"י עי"ש מתבאר דלולא מצא נפקותא דדינא הנה מודה לסברת הרב תוספת יום טוב דהיכא דלא נפקא מינה לדינא פולי עלמא מודו דדרשינו טעמא דקרא: ומיסתייעא מלתייהו מדברי מ"ן פ"ק משנה ברביעי מהלכות עפ"ם דין ד' על מה שכתב הרמב"ם אין עושין עיר הנדחת בספר כדי שלא יפנסו אויבים ויחריבו את ארץ ישראל תמה מ"ן דטעם זה הוא לרבי שמעון דדריש טעמא דקרא ולרבנן טעמא דספר הוא מדכתיב מקרבה ולא מן הספר וכיון דרבינו פוסק בעלמא כמאן דלא דריש טעמא דקרא למה כתב כן טעמיה דר' שמעון וניחא ליה דלפי שאין ביניהם נפקותא דדינא שזה טעם מתקרב אל השכל וגם חכמים אין מכחישים אותו אלא שאף אם לא היה טעם זה נפיק מקרא לפיכך ראה רבינו לכתבו וכדבריו כ' הרב לח"מ שם עי"ש גם הרב פר"ח בחידושו על הרמב"ם להלכות עבו"ז (בסו' ספר פרי חזש להלכות פסח) בד' ז"ך ע"ג הביא סוגיית הש"ס דסנהדרין דמקמו הא דתני בבב"יתא טעמא דאין עושין עיר הנדחת בספר משום שלא יפנסו וכו' כר' שמעון דדריש טעמא דקרא וסיים והרמב"ם העתיק הטעם משום דלא נפקא מינה לדינא (נראה דנשמט בדפוס איזה תיבות וכן צריך להיות דלא נפקא מינה לדינא וכדכתב הרב בכסף משנה שמתמא ראה דב"ק דאף

שְׁהָרַב לְחַם מִשְׁנֵה לֹא הִזְפִּיר בְּזֶה דְבָרֵי מֶרֶן כֹּס' מִשְׁנֵה אֵין זֶה מִן הַתִּימָה כְּמוֹ שֶׁפִּתְבַּתִּי
בְּקוֹנְטֵרס פְּלָלִי הַפּוֹסְקִים סִי ט"ו אוֹת י"ג אֲבָל הָרַב פְּרִי חֲדָשׁ פְּכָר הָיָה בְּיָדוֹ חֲבוּר הַכֹּס'
מִשְׁנֵה וּמִזְפִּירוֹ בְּכָל מְקוֹם) הָרִי דְכָתְבוּ הַרְבֵּנִים הַנִּזְ"ל פְּסָבֶרֶת הָרַב תּוֹסֶפֶת יוֹם טוֹב
דְּבַמִּידֵי דְלֹא נִפְקָא מִינֵה לְדִינָא פְּוֹלִי עֲלֵמָא דְרָשִׁי טַעְמָא: וְהוֹסִיף הָרַב פְּרִי חֲדָשׁ שָׁם וְנ"ל
וּכְבָר כְּתָבוּ הַתּוֹס' בְּרִישׁ פְּרָק הַנִּזְנָקִין וּבְרִישׁ פְּרָק דְסוּטָה דְהִיכָא דְלִיכָא נִפְקוּתָא לְכוּלִי
עֲלֵמָא דְרָשִׁינּוּ טַעְמָא דְקָרָא וְאִי קוֹשִׁיא אִם פֶּן אַמְאִי מוֹקְמִינּוּ לְהַדָּ בְּרִייתָא כִר' שְׁמַעוֹן וְלֹא
פְּרַבְנָן לָאו קוֹשִׁיא הִיא דְאִי פְּרַבְנָן לֹא הָוָה לִיה לְמַעְבַּד עֵיקָר מִהַטְעַם דְּמִשְׁמַע שְׁהָדִין
נְלַמַּד מִהַטְעַם וְהָא לִיתָא דְלַרְבָּנָן אֵין הַדִּין נְלַמַּד אֲלָא מִקְרָבָה אֲבָל לִר' שְׁמַעוֹן דְדַרְרִישׁ
טַעְמָא דְקָרָא עֲבָדִין עֵיקָר מִהַטְעַם דְּלִפִּי הַטְעַם מִשְׁתַּנָּה הַדִּין עַכ"ל וּכְלוּמַר דְכָהּ הִיא
הַמְדָּה בְּעֲלֵמָא לִר' שְׁמַעוֹן לְמַעְבַּד עֵיקָר מִהַטְעַם לְפִי שְׁמִשְׁתַּנָּה הַדִּין כְּפִי הַטְעַם וְלָכוּ אַף
הִכָּא דְאֵינוֹ מִשְׁתַּנָּה הַדִּין נְקֻט כְּשִׁיטְתוֹ בְּעֲלֵמָא לֹא כּוֹ רַבְנָן דְּבַעֲלֵמָא לֹא עֲבָדִי עֵיקָר מִהַטְעַם
הָוָה לְהוּ לְמִינְקֻט הַדִּין מִקְרָבָה: וְהָוָה רְאִיתִי נְבֻכִים בְּכֹנֶנֶת דְּבָרֵי הַתּוֹסְפוֹת וְאַבְאָר בִּס"ד
מֵה שְׁנֵרְאָה לְדַעֲתִי הַקְצָרָה שְׁפֹן הַבִּין מְדַבְרִיהֶם מֶרֶן הַפְּרִי חֲדָשׁ וְהַהֲכָרַח לְהַעֲתִיק לְשׁוֹנָם
וְהוּא דְבַמָּה שְׁשֵׁנו חֲכָמִים בְּלִשׁוֹן הַמִּשְׁנָה הַנִּזְנָקִין שְׁמִין לְהֶם בְּעֵידִית מְפַנִּי תִיקוֹן הָעוֹלָם
מִקְשִׁינּוּ בִש"ס מְפַנִּי תִיקוֹן הָעוֹלָם דְּאוּרִייתָא הִיא דְכָתִיב מִיטַב שְׂדֵהוּ וּמִיטַב פְּרָמוֹ יִשְׁלַם
וְאוֹקְמָא אַבְיִי אֲלִיכָא דִר' יִשְׁמַעְאֵל דְאָמַר מְדְאוּרִייתָא בְּדִנְיָק שְׁיִימִינּוּ וּמִשׁוּם תִיקוֹן
הָעוֹלָם שְׁיִימִינּוּ בְּדַמְזִיק הִיכָא דְזַבּוּרִית דְמְזִיק הִיא פְּעֵידִית דְנִינְק לֹא יָהִיב לִיה פְּזִיבּוּרִית
דִידִיָה אֲלָא פְּעֵידִית דִידִיָה מְפַנִּי תִיקוֹן הָעוֹלָם וְרַבִּינָא אוֹקְמָא כִר' עֲקִיבָא דְאָמַר
מְדְאוּרִייתָא בְּדַמְזִיק שְׁיִימִינּוּ וְרַבִּי שְׁמַעוֹן הִיא דְדַרְרִישׁ טַעְמָא דְקָרָא וּמֵה טַעַם קְאָמַר מֵה
טַעַם שְׁמִין לְהֶם בְּעֵידִית מְפַנִּי תִיקוֹן הָעוֹלָם וְכָתְבוּ הַתּוֹסְפוֹת וּר' שְׁמַעוֹן הִיא וְכוּ לֹא פְּלִיגִי
אֲלָא הִיכָא דְאִיכָא נִפְקוּתָא פְּגוֹן בְּחוּבֵל בְּגַד אֲלֵמְנָה וְכוּ' וְהִכָּא נְמִי מִשׁוּם הִיא טַעְמָא
שְׁיִימִינּוּ בְּדַמְזִיק עַכ"ד הַתּוֹסְפוֹת וּמוּבָן שֶׁהַבִּין מֶרֶן הַפְּרִי חֲדָשׁ שְׁפֹנֶת הַתּוֹסְפוֹת לוֹמַר
דְרַבְנָן דִר' שְׁמַעוֹן לֹא פְּלִיגִי עֲלֵיהּ וְאָמְרִי דְלֹא דְרָשִׁינּוּ טַעְמָא דְקָרָא אֲלָא הִיכָא דְאִיכָא
נִפְקוּתָא דְדִינָא וְכָתְבוּ וְהִכָּא נְמִי מִשׁוּם הִיא טַעְמָא שְׁיִימִינּוּ בְּדַמְזִיק פְּלוּמַר דְאִי לֹא דְרָשִׁינּוּ
טַעְמָא דְקָרָא מְצִינּוּ לְמִימַר כִר' יִשְׁמַעְאֵל דְבַדְנִינְק שְׁיִימִינּוּ אֲבָל אִי דְרָשִׁינּוּ טַעְמָא דְקָרָא
מְוַכְרַחִים לוֹמַר בְּדַמְזִיק שְׁיִימִינּוּ וּמִשׁוּם הִכִי אֲמַרִינּוּ בִש"ס וּר' שְׁמַעוֹן הִיא פְּלוּמַר וְלֹא
פְּרַבְנָן דִר' שְׁמַעוֹן דְכִינּוּ דְאִיכָא נִפְקוּתָא דְדִינָא לֹא סְבָרִי לְמִינְרֵשׁ טַעְמָא וּלְפִי זֶה מְבוּאָר
יּוֹצֵא מְדַבְרֵי הַתּוֹסְפוֹת דְהִיכָא דְלִקוּשְׁטָא לִיכָא שׁוּם נִפְקוּתָא פְּוֹלִי עֲלֵמָא מוֹדוֹ דְדַרְרִישִׁין
טַעְמָא דְקָרָא וְלָכוּן כְּתַב הָרַב פְּרִי חֲדָשׁ דְבַהֲהִיא דְעִיר הַנְּדַחַת בְּסִפְרָא דְלִיכָא נִפְקוּתָא דְדִינָא
פְּוֹלִי עֲלֵמָא מוֹדוֹ דְדַרְרִישִׁין טַעְמָא דְקָרָא: וְכוּ נִרְאָה שֶׁהַבִּין הָרַב מוּהַר"ם מְלוּבְלִין בְּכֹנֶנֶת
הַתּוֹסְפוֹת שְׁכָתַב נִרְאָה דְקֻשְׁהּ לְהוּ לְהַתּוֹסְפוֹת דְמֵאִי פְּלוּגְתָא שְׁיִינְדָּ בְּזֶה דְמָה יִזִיק לָן אִי
דְרָשִׁינּוּ טַעַם עַל הַמְקָרָא וְנוֹתְנִים טַעַם לְשִׁבַח עַל אַחַת מִמְצוֹת הַתּוֹרָה לָכוּן כְּתָבוּ לֹא פְּלִיגִי
אֲלָא הִיכָא דְאִיכָא נִפְקוּתָא דְדִינָא שְׁהָדִין מִשְׁתַּנָּה לְפִי הַטְעַם עַכ"ל וְלֹא בִיָּאָר סִיּוּם דְבָרֵי
הַתּוֹסְפוֹת וּמִסְתַּמָּא מִבִּין בְּכֹנֶנֶתָם כְּמוֹ שְׁכָתְבַתִּי דְהִכָּא נְמִי לְפִי שְׁיִישׁ נִפְקוּתָא דְאִי דְרָשִׁינּוּ
טַעְמָא דְקָרָא מְוַכְרַחִים לוֹמַר בְּדַמְזִיק שְׁיִימִינּוּ וְאִי לֹא דְרָשִׁינּוּ טַעְמָא נוֹכַל לוֹמַר בְּדִנְיָק
שְׁיִימִינּוּ מִשׁוּם הִכִי אֲמַרִינּוּ דִר' שְׁמַעוֹן הִיא אֲבָל אִי הָוָה שׁוּם נִפְקוּתָא הָוָה מְצִינּוּ לְמִימַר
דְגַם כְּבַר פְּלוּגְתִיָה דִר' שְׁמַעוֹן אֲתִי וְנִמְצָא דְהַרְבֵּנִים פְּרִי חֲדָשׁ וּמוּהַר"ם מְפָרְשִׁים
שֶׁהַתּוֹסְפוֹת פְּנִנְתָם לוֹמַר דְהִיכָא דְלִיכָא נִפְקוּתָא דְדִינָא גַם רַבְנָן מוֹדוֹ דְדַרְרִישִׁין טַעְמָא

דקרא וְהָא דַּאיִכָּא נַפְקוּתָא הוּא דְצָרִיכִינִין לְמִימַר וּר' שְׁמַעוֹן הִיא: אַמָּנָם הָרַב שְׁבוּת יַעֲקֹב בְּקוֹנְטְרַס פֶּאָר יַעֲקֹב שְׁבִסוּף חֶלֶק רַאשׁוֹן בְּחִידוּשֵׁיו לְמַסְכַּת גִּיטִין שֶׁם (בְּדַפּוּס שְׁלִפְנֵי נֶרְשֵׁם ד' נ' ע"ב בְּרִישׁ"י וְחוֹס' וכו') וְהוּא טְעוּת הַדַּפּוּס כִּי דְבָרֵי רִשׁ"י וְחוֹסְפוֹת הֵם בַּד' מ"ט ע"ב) גִּרְאָה שְׁרוּחַ אַחֲרַת אָתוּ בְּכַנְנָתָם שְׁפַתְבּוֹ וְז"ל בְּרִישׁ"י ד"ה וּר' שְׁמַעוֹן הִיא ר' שְׁמַעוֹן שְׁהִיָּה תַלְמִיד ר' עֲקִיבָא אֲמַרָה גִּרְאָה דְרִישׁ"י וְחוֹס' נִשְׁמְרוּ דְלֹא תִיקָשִׁי לָמָּה קֵאָמַר מִתְּנִיתִין ר' עֲקִיבָא הִיא הֵלֵא יָכוֹל לְתַרְץ בְּקִיצוֹר אֲלִיבָא דְכֹלֵי עֲלָמָא ר' שְׁמַעוֹן הִיא דְדָרִישׁ טַעְמָא דְקֵרָא וּמָה טַעַם קֵאָמַר מָה טַעַם בְּעֵינֵידִית מְפָנִי תִיקוֹן הָעוֹלָם לְכַף פִּירִישׁ רִישׁ"י דְלֵהֲכִי מוֹקִי כַר' עֲקִיבָא מִשׁוּם דַּר' שְׁמַעוֹן תַּלְמִידוֹ הִיָּה וְהַתּוֹסְפוֹת מְתַרְצִים בְּדַרְוֹ אַחֲרַת דָּגָם ר' שְׁמַעוֹן לֹא דְרִישׁ טַעְמָא דְקֵרָא אֲלֵא הִיכָא דַּאיִכָּא נַפְקוּתָא עַכ"ל וְכַנְנָתוֹ דְכִינֵן דְכָשְׂאִין נַפְקוּתָא לֹא דְרִישׁ ר' שְׁמַעוֹן טַעְמָא אִם כֵּן גַּבִּי עֵינֵידִית דְדָרִישׁ טַעְמָא עַל כְּרַחֲמֵי לֹמַר דַּאיִכָּא נַפְקוּתָא דַּאי דְרִישׁוֹן טַעְמָא שְׁיִימִין בְּדִנְיָזָק וְאִי לֹא דְרִישׁוֹן טַעְמָא מְצִינֵן לְמִימַר דְבִנְיָזָק שְׁיִימִין וְנִמְצָא דַּלְר' יִשְׁמַעְאֵל מְוַכְרַחִים אֲנִי לֹמַר דְלֹא דְרִישׁ טַעְמָא וּמִשׁוּם הִכִּי הִנְצָרְכוּ בִּשְׁ"ס לְאוֹקוּמָא כַר' עֲקִיבָא דוֹקָא וְלֹא אֲמַרוּ דְאֵתְנֵי כְּכֹלֵי עֲלָמָא כְּלוּמַר בֵּין כְּרַבִּי יִשְׁמַעְאֵל וּבֵין כַר' עֲקִיבָא וְסַבְרִי כַר' שְׁמַעוֹן דְדָרִישׁ טַעְמָא מִשׁוּם דָּאִם נֹאמַר כֵּן הָרִי לִיכָא נַפְקוּתָא דְדִינָא וְהָרִי כִּי הִיא גְּוֹנָא לֹא דְרִישׁ ר' שְׁמַעוֹן טַעְמָא דְקֵרָא: וּלְפִי פִירוּשׁוֹ בְּדָבָרֵי הַתּוֹסְפוֹת אֵין לְלַמּוֹד מְדַבְרֵיהֶם דְבְּלִיכָא נַפְקוּתָא כְּכֹלֵי עֲלָמָא מוֹדוֹ דְדָרִישׁוֹן טַעְמָא דְנִהְפֹןָּה הוּא דְבְּדִלִיכָא נַפְקוּתָא גַם ר' שְׁמַעוֹן מוֹדָה דְלֹא דְרִישׁוֹן טַעְמָא וְעַם שְׁפִירוּשׁוֹ גְּבוּן וְחֲרִיף רְאוּיָם הַדְּבָרִים לְרַב שְׁפִמוּתוֹ אֲף לְפִי הַנִּרְאָה לֹא רְאָה דְבָרֵי מָרְן כְּסָף מְשֻׁנָּה וְדָבָרֵי הָרַב תּוֹסְפֵת יוֹם טוֹב הַנּוֹז"ל וּלְפִי פִירוּשׁוֹ בְּדָבָרֵי הַתּוֹסְפוֹת יִהְיוּ סְבֻרוֹתֵיהֶם הַפּוֹכוֹת דְלִמְרָן כְּסָף מְשֻׁנָּה וְדַעֲמִיָּה הִיכָא דְלִיכָא נַפְקוּתָא דְדִינָא גַם רַבְּנֵן דַּר' שְׁמַעוֹן מוֹדוֹ דְדָרִישׁוֹן טַעְמָא וְלְרַבּוּתֵינוּ הַתּוֹסְפוֹת בְּדִלִיכָא נַפְקוּתָא גַם ר' שְׁמַעוֹן מוֹדָה דְלֹא דְרִישׁוֹן וּמִסְתַּבְּרָא לְקַרְבַּ הַסְּבֻרוֹת וּלְפִירִישׁ דְבָרֵי הַתּוֹסְפוֹת כְּדַתְרַגְּמִימוֹ לְהוּ הַרְבָּנִים פְּרִי חֲדָשׁ וּמוֹהַר"ם הַנּוֹז"ל: וְרֵאִיתִי לְהַרְבֵּי הַמַּגִּיָּה בְּסִפְרֵי מְרַדְכֵי קְרִיסְפִין שְׁפַתְבּוֹ עַל דְבָרֵי הַתּוֹסְפוֹת דְגִטִּין הַנּוֹז"ל וְז"ל כְּנֻת הַתּוֹסְפוֹת הִיא דְהִכָּא אֲלִיבָא דְכֹלֵי עֲלָמָא דְרִישׁוֹן טַעְמָא וְלֹא אֲמַרִינֵן ר' שְׁמַעוֹן הִיא לְאִפּוֹקִי ר' יְהוּדָה אֲלֵא לְשׁוֹן מְוַשָּׁאֵל הוּא וְצָרִיף לֹמַר וְהִכָּא מִשׁוּם הִיא טַעְמָא וְכֵן הֶעֱתִיק מוֹהַרש"א וְכֵן הִבִּין כְּדַבְרֵיהֶם מוֹהַר"ם מְלוּבָלִין אֲף הָרַב א"ר פִּירִישׁ דְבָרֵיהֶם בְּכַנְנָה אַחֲרַת וְכֵן הָרַב מֵר דְרוּר וּלְדַעֲתִי לִיכָא נַפְקוּתָא כָּלֵל וְלְשׁוֹן וְהִכִּי נִמִּי הִבִּיאֵם לָזֶה וְדו"ק עַכ"ל וְאֵין אֲצֵלֵי ס' א"ר וּמֵר דְרוּר לְרֵאוּת דַּב"ק וּמָה שְׁנִדְחַק הָרַב הַמַּגִּיָּה לְפִירִישׁ דְלְדָבָרֵי הַתּוֹסְפוֹת הֵא דְאֲמַרִינֵן בִּשְׁ"ס וּר' שְׁמַעוֹן הִיא לֹא דוֹקָא דְבִהָא ר' יְהוּדָה נִמִּי מוֹדָה אֲלֵא לְשׁוֹן מְוַשָּׁאֵל הוּא לְדַעֲתִי הַקְּצָרָה אֵין זֹו כְּפִנְתָּם אֲלֵא כְּמוֹ שְׁפַתְבְּתִי לְמַעְלָה (בַּד"ה וְהִנֵּה רֵאִיתִי) וְעַל כָּל פָּנִים לְמַדְנֵנוּ מְדַבְרֵיו שְׁגַם הוּא מְפָרֵשׁ דְבָרֵי הַתּוֹסְפוֹת שְׁכַנְנָתָם לֹמַר דְהִיכָא דְלִיכָא נַפְקוּתָא מוֹדוֹ רַבְּנֵן לַר' שְׁמַעוֹן דְדָרִישׁוֹן טַעְמָא דְקֵרָא דְלֹא כְּמוֹ שְׁפִירִישׁ הָרַב שְׁבוּת יַעֲקֹב בְּכַנְנָתָם וְכֵן דַּעַת הָרַב מְרָאֵה הַנְּוִגָּה הַמּוּבָא לְהֵלָן (בַּד"ה וּמְצָאתִי שְׁגַם): וְהִנֵּה הָרַב פְּרִי חֲדָשׁ צִיָּין גַם לְתוֹסְפוֹת בְּפִרְקֵי דְסוּטָה וְנִשְׁמַט בְּדַפּוּס מְרָאֵה מְקוּם שֶׁל הַפִּרְקֵי וְכַנְנָתוֹ לְפִי הַנִּרְאָה לְדָבָרֵי הַתּוֹסְפוֹת בְּרִישׁ פִּרְקֵי שְׁנֵי דְסוּטָה דְתַנּוּן הִיָּה מְבִיאָא אֶת מְנַחֲתָהּ בְּתוֹף כְּפִיפָּה מְצָרִית וְנוֹתְנָה עַל יְדֵיהָ כְּדִי לְיִגְעָה כְּתַבּוֹ הַחוֹס' כְּדִי לְיִגְעָה שְׁהָרִי הִיָּתָה נְתוּנָה עַל יְדֵיהָ עַד גְּמַר כָּל הַסֵּדֶר כְּדִי שְׁתַּחֲזוֹר וְתוֹדָה וְלֹא שְׁיִיף לְמִימַר דְדָרִישׁ טַעְמָא דְקֵרָא אֲלֵא הִיכָא דְנַפְקָא לָן מִיָּנָה מִיַּד דְמַרְבִּי מַנְיָה וּקְרָא

סְתָמָא כְּתִיב וְכוּלָּל הַפֶּל וְאָנוּ דוֹרְשִׁים טַעְמוֹ וְאוֹמְרִים זֶהוּ הַטַּעַם שֶׁל פְּסוּק הוֹאִיל וְטַעְמוֹ בְּשִׁבְלֵי כֶּף אֵיפָא דְוָקָא כְּגוֹן לֹא תַחְבּוּל בְּגַד אֶלְמָנָה מִשְׁמַע בֵּין עֲנִיָּה וְעֲשִׂירָה וְאָמַר ר' שְׁמַעוֹן טַעְמָא דְקָרָא שְׂאָם אַתָּה מִמְשַׁכְּנָה אַתָּה מְשִׂיא לָהּ שֵׁם רַע בְּשִׁכְנוּתֶיהָ מִתּוֹךְ שְׂאֵתָהּ מְשִׁיב לָהּ הָעֵבוֹט וְנֹאֲמַר עֲנִיָּה דְוָקָא אֵין מִמְשַׁכְּנִין אוֹתָהּ עַכ"ל וּמָה שֶׁכְּתוּבוֹ דְמַרְבֵּי מִנִּיָּה דְקָרָא סְתָמָא כְּתִיב וְכוּ' אֵינוֹ בְּדַקְדוּק כְּמוֹ שֶׁכְּתַב הַרְש"ל בְּחֻקְמַת שְׁלֵמָה דִּהוּא הַדִּין הֵיכָא דִּהִטַּעַם מִמַּעַט מִשְׁמַעוֹת הַפְּתוּב כְּדַמְיִיתוּ מִלֵּא תַחְבּוּל בְּגַד אֶלְמָנָה דְמִשְׁמַעוֹתֶיהָ עֲשִׂירָה נְמִי וְהִטַּעַם מִמַּעַט עֲשִׂירָה וּלְכִי הִנְרָאָה יֵישׁ חִסּוּר אֵיזוֹ תִּיבּוֹת אֲצֵל תִּיבּוֹת אֵיפָא דְוָקָא כְּגוֹן וְכוּ' וְהַכְּנָנָה שֶׁעַל יְדֵי הַטַּעַם אָנוּ אוֹמְרִים שֶׁלֹּא כְּמִשְׁמַעוֹת הַכְּתוּב שֶׁפּוֹלֵל אֶת הַפֶּל אֲלֵא דְוָקָא בְּגוֹנוֹא דְשִׁינְיָה בְּהָ טַעְמָא וּמִשְׁמַע לִיָּה לְהַרְבֵּי פְרִי חֲדָשׁ דְּכַנְנַת הַתּוֹסְפוֹת לוֹמַר דִּהָא דִּיְהִיבֵנו טַעְמָא בְּהָא דְסוּטָה לֹא מִשּׁוּם דְסִבְיָא לֹן כַּר' שְׁמַעוֹן דְּכָל כִּי הָאֵי גוֹנוֹא אֵינוֹ בְּכָלֵל פְּלוּגְתִּיָּהוּ כִּינּוֹן דְלֹא נִפְקָא לֹן מִיָּדִי וְכוּלֵי עֲלָמָא מוֹדוֹ בְּכָל כִּי הָאֵי גוֹנוֹא דִּיְהִיבֵנו טַעְמָא וְלָכֵן הַשְׁוָה דְבְרֵיהֶם הִלְלוּ לְמָה שֶׁכְּתוּבוֹ בְּרִישׁ פֶּרֶק הַגְּזֵקִין: גַּם בְּסִפְרוֹ מִים חַיִּים בְּנִימוּקֵי עַל הַש"ס עַל דְבְרֵי הַתּוֹסְפוֹת דְסוּטָה הַגְּז"ל צִינּוֹן לְעִינּוֹן בְּדְבְרֵי הַתּוֹס' דְרִישׁ פֶּרֶק הַגְּזֵקִין הַגְּז"ל דְמִשְׁמַע שֶׁכְּנָתוֹ לוֹמַר שֶׁבְשֵׁתִי הַמְקוֹמוֹת לְדָבָר אֶחָד נִתְפָּוֵנוּ וְכֵן בְּהִגָּהוֹת מְצַפֵּה אֵיתָן עַל דְבְרֵי הַתּוֹס' דְסוּטָה צִינּוֹן לְעִינּוֹן בַּתּוֹס' דְפֶרֶק הַגְּזֵקִין הַגְּז"ל גַּם בְּהִגָּהוֹת הַרְבֵּי מוֹהַר"ץ הִירֵשׁ חִיוֹת בְּסוּטָה עַל מָה שֶׁכְּתוּבוֹ הַתּוֹס' דְלֹא שִׁינְיָה טַעְמָא דְקָרָא רַק הֵיכָא דְנִפְקָא מִיָּנָה לְדִינָא וְכוּ' כְּתַב כֵּן הִיא שִׁיטַת הַרְמַב"ם שֶׁכְּתַב בְּסוּף הַלְכוֹת תְּמוּרָה אַף עַל פִּי שֶׁכָּל חֲקֵי הַתּוֹרָה גְּזֵרוֹת הֵם רְאוּי לְהַתְּבַוֵּן בְּהֵם וְכָל מָה שְׂאֵתָהּ יָכוֹל לִיתָן טַעַם תָּן לְהֵם טַעַם וְרַבֵּינוּ בְּעֲצָמוֹ נָתַן טַעַם עַל תְּקִיעַת שׁוֹפָר וּמִצּוֹת טְהֵרַת הַמְקוֹנָה בְּפֶרֶק י"ג מִהַלְכוֹת תְּשׁוּבָה וְסוּף הַלְכוֹת מְקוֹנָאוֹת אַחַר שֶׁהִקְדִּים בְּכָל אֶחָד כִּי כָל דְבְרֵי הַתּוֹרָה חֲקִים הֵם עַכ"ל וּמִתְבָּאָר שֶׁהֵבִין מִדְבְרֵי הַתּוֹס' שֶׁכְּנָתָם לוֹמַר דְכִי לֵיכָא נִפְקוּתָא דְדִינָא גַּם רַבָּנּוּ מוֹדוֹ דִּיְהִיבֵנו טַעְמָא וְלָכֵן אַף הַרְמַב"ם שֶׁפּוֹסֵק בְּעֲלָמָא כְּמָאן דְלֹא דְרִישׁ טַעְמָא דְקָרָא כְּתַב כָּל מָה שְׂאֵתָהּ יָכוֹל לִיתָן טַעַם תָּן וְכוּ' וּפְשִׁטָא לִיָּה שְׂאֵין כְּנָתָהּ הַרְמַב"ם לְתַת תּוֹרַת כָּל אֶחָד בְּיָדוֹ אַף בְּדָבָר דַּנְפ"מ לְדִינָא שֶׁמְשַׁתְּנָה הַדִּין לְפִי הַטַּעַם דְזָה וְדָאֵי לֹא יִתְכַּן לְפִי שִׁיטָתוֹ שְׂאֵינוֹ פּוֹסֵק כַּר"ש דְדְרִישׁ טַעְמָא דְקָרָא אֲלֵא כְּנָתָהּ הַרְמַב"ם שֶׁיָכוֹל אָדָם לִיתָן טַעַם לְשִׁבַח בְּדָבָר שְׂאֵינוֹ נוֹגַע לְהַדִּין שְׂאֵין מְשַׁתְּנָה הַדִּין מִפְּנֵי הַטַּעַם וְכִסְבַּרְתָּ הַתּוֹסְפוֹת: וּלְדַעֲתִי הַקְּצָרָה דְבְרֵי הַתּוֹסְפוֹת דְסוּטָה הִלְלוּ מְכַרְיַעִים לְפָרֵשׁ דְבְרֵיהֶם שֶׁבְהַגְזֵקִין כְּדַמְפְּרִישִׁי לְהוֹ הַרְבָּנִים פְּרִי חֲדָשׁ וְדַעֲמִיָּה לְפִי שֶׁלֹּא יִכְלַתִּי לְפָרֵשׁ בְּכַנְנָתָם בְּסִיגְנוֹן שֶׁפִּירֵשׁ הַרְבֵּי שְׁבוֹת יַעֲקֹב דְבְרֵיהֶם שֶׁבְהַגְזֵקִין הַגְּז"ל שֶׁכְּנָתָם לוֹמַר דְכִי הָאֵי גוֹנוֹא דְלֵיכָא נִפְקוּתָא דְדִינָא גַּם ר' שְׁמַעוֹן מוֹדָה דְלֹא דְרִישֵׁנו טַעְמָא דְקָרָא כִּי בְּדְבְרֵיהֶם דְסוּטָה נִרְאָה שְׂאֵי אֶפְשָׁר לְהַעֲמִיס כְּנָתָהּ זֶה הֵן אֵמֶת שְׂרָאִיתִי לְהַרְבֵּי תּוֹסְפוֹת יו"ט שֶׁהִבִּיא דְבְרֵי הַתּוֹס' דְסוּטָה בְּזָה הַלְשׁוֹן כְּדִי לִיַּגְעָה וְכוּ' וְאֵף עַל גַּב דַּר' שְׁמַעוֹן דְרִישׁ טַעְמָא דְקָרָא הֵכָא שְׂאֵנִי וְכוּ' (סִינִים דְבְרֵי הַתּוֹס') עִי"ש שֶׁנִּרְאָה שְׂרוּצָה לוֹמַר דְאֵף דְבְּעֲלָמָא דְרִישׁ ר' שְׁמַעוֹן טַעְמָא דְקָרָא מִיָּהוּ אֵין זֶה אֲלֵא הֵיכָא דְאֵיכָא נִפְקוּתָא דְדִינָא וְכוּ' וְאֵנִי בְּעַר וְלֹא אֲדַע מֵאֵי הֵנָּה קָא קוֹשִׁיא לֹן בְּמַתְּנִיתִין לְסִבְרַת ר' שְׁמַעוֹן שֶׁהָרִי בְּמַתְּנִיתִין נְמִי טַעְמָא דְקָרָא קָא דְרִישֵׁנו כְּדִי לִיַּגְעָה וְגַם אֵינִי מִבִּין אֵיךְ יִתְכַּן לְפָרֵשׁ כְּנָתָהּ זֶה בְּדְבְרֵי הַתּוֹס' וְרַצִּיתִי לוֹמַר שִׁישׁ חִסּוּר תִּיבָה וְאוֹת בְּדְבְרֵיו וְכֵן צָרִיךְ לְהִיוֹת אַף עַל גַּב דַּר' שְׁמַעוֹן הוּא דְדְרִישׁ טַעְמָא דְקָרָא כְּלוֹמַר אֲבָל רַבָּנּוּ לֹא סִבְרִי לְמִדְרַשׁ טַעְמָא דְקָרָא הֵבֵא שְׂאֵנִי וְכוּ' וּלְפִי זֶה כְּנָתָהּ

גם כן היא להבין מדברי התוספות הללו כמו שהבינו הרבנים הנ"ל דכיון דליכא נפקותא כולי עלמא מודו דדרשינן טעמא אף גרא אנכי להגיה מדעתי וצ"ע: ומצאתי שגם הרב מראה הנגה מסכים הולך למה שפירשו הרבנים הנ"ל בכונת התוס' והוא שבהלכות מלוה פ'ק ג' ב"ד פ"ו ע"ג הביא דברי מ'ן הפס' משנה בהלכות עפוי"ם בדין עיר הנדחת בספר הנז"ל וכתב שדבריו הן דברי התוס' בריש פ'ק הניזקין ובסוטה ריש פ'ק ב' והביא שערב מרפבת המשנה הקשה בשם הרב מוהר"י הפה"ן על דברי התוס' דפ'ק הניזקין דאם כן אמאי מוקמינן לה' ברייתא כר' שמעון (נראה דתיבת הברייתא היא טעות סופר וצ"ל מתניתין) דהא בכי האי גוונא אף רבנן מודו ואתיא פ'כלי עלמא וכתב על דבריו וז"ל ועיין להרב פרי חדש שתירץ שני תירוצים לקושיא זו שוב הביא דברי רש"י בההיא דנכסי צדיקים אוכדין בד' קי"א דאמרין מי גרם להם לצדיקים לדור בתוכה ממונם לפיכך ממונם אבד וכתב רש"י דר' שמעון פ'כל דוקתא דריש טעמא דקרא דמשמע דסובר רש"י דאף במידי דלא נפקא מינה מידי לדינא פליגי רבנן ור' שמעון לכו הוצרך רש"י לומר דר' שמעון לטעמיה דדריש טעמא דקרא ושוב פתב דיש גם בההיא נפקותא דדינא והוא דאי דרשינן טעמא דקרא מי גרם להם וכו' נפקא מינה לקטני בני אנשי עיר הנדחת שהודחו עמה דיהרגו כיון דהקטנים הם גרמא וסבה ליישיבת הגדולים וכיון שפון יהרגו אף הקטנים אבל אי לא דרשינן טעמא דקרא אלא הוא משום דכתיב קרא וכו' אם כן כיון דקטנים לאו בני עונשין ניהו אינו בדין שיהרגו ומצא שפון פתב הרב פרי חדש בהלכות עבודה זרה בפ'ק ד' דין ו' וסיים דכיון שיש נפקותא לדינא הוצרך רש"י לומר דר' שמעון אזיל לטעמיה וכו' והתפלג על הרב תוספת יו"ט שכתב בפ'ק עשירי משנה ה' על דברי רש"י הנ"ל ולי נראה דלא נפקא מינה לדינא וכו' דברי נפקא מינה טובא וכו' אלו תורף דב"ק: הנה גם הרב הנ"ל סובר שפונת התוס' בגיטין ובסוטה הנ"ל לומר דהיכא דליכא נפקותא דדינא כולי עלמא מודו דדרשינן טעמא דקרא ושאינ הכרח שרש"י אינו סובר כן (כדמשמע מדברי הרב תוספת יו"ט) שהרי גם שם איכא נפקותא ויש להעיר עליו שפ'ק קדמו הרב תוספות חדשים ליישב שגם רש"י סובר פ'לל זה ומצא נפקותא אחרת כמו שפכתתי למעלה (בד"ה והרב תוספות חדשים) גם במה שכתב על קושית הרב מוהר"י הפה"ן שפ'ק תירץ הרב פרי חדש שני תירוצים על קושיא זו ולא ראה את דבריו וכו' הנה נדאי אין פונתו לומר שקושיא זו עצמה (על דברי התוס' בהנזקין) הקשה הרב פרי חדש ותירץ אלא פונתו שמעין קושיא זו הקשה להרב פרי חדש בההיא דעיר הנדחת בספר ותירץ וכו' אלא דמה שנראה מדבריו שפונתו לומר דשני התירוצים שתירץ הרב פרי חדש לקושיתו יכוננו יחדיו גם לקושית הרב מוהר"י הפה"ן ה'רואה יראה דרב תירוצו הראשון (הינו מה שהבאתי בשמו למעלה בד"ה והוסף) שייך לקושיא זו ג"כ אבל תירוצו השני שהוא מפני שתחלת הברייתא לא אתיא אלא כר' שמעון משום הכי מוקמינן סיפא נמי כר' שמעון וכו' נראה דלא יגהה מזור לקושית הרב מוהר"י הפה"ן: אחר פ'ל אלה הדברים ראיתי בספר מנחת חינוך שהשגתיו מקרוב והוא ספר יקר ונורא סובב הולך על דברי רבינו החינוך והוא מגאון גדול מןפלא שפסגהדרין אבד"ק טארינאפאל ובפ'רשת ראה בדיני עיר הנדחת בסי' תס"ד סק"א ד' נ"א סוף ע"ב בדין דעיר הסמוכה לספר הביא הברייתא שפסגהדרין דף ט"ז דלרבנן ילפינן מקרבה ולא על הספר ודר' שמעון דריש טעמא דקרא וכתב שפ'כל מקום

שדורש ר' שמעון טעמא דקרא היינו שעל ידי הטעם ישמנה הדין וכדי לדון הדין ההוא הוא דדרשינו הטעם אבל בכל שאר המקומות איך תיסק אדעתין לדרוש הטעם הלא דרכי תורתנו הקדושה עמקו מאד ואין בשכל אנושי להשיג כטפה מהים אלהים הבין דרפה ושבעים פנים לתורה ובהא דספר נמי המציא בעומק שכלו כמה נפקותות לדינא בין אם נאמר דגזרת הפתוב מקרבה ולא על הספר לאם נאמר דאיכא טעמא שלא ישמעו האויבים ויחריבו את ארץ ישראל.

א) אי מגזרת הפתוב אין עושין דין גם במדיחיה ואי מטעמא נהי דאין העיר נעשית עיר הגזרת אבל עושין דין במדיחיה וכו' והאריה לבאר הדברים. ב) אם הדיחו פשהיתה ספר ולא יכלו לעשות בה דין משום שהיתה ספר ואחר זמן כפשו ישראל עוד כמה עיירות ואין העיר ההיא עתה סמוכה לספר לטעמא דשמא יבואו אויבים וכו' דגין בה עתה דין הגזרת ולרבנן דגזרת הפתוב היינו מקרבה וכו' אין דגין בה.

ג) בעיירות שאין דגין בהן דין עיר הגזרת נידונים היחידים בסקילה כפיחידים וכן בספר אם הוא מגזרת הפתוב נידונים היחידים בסקילה ככל שאר עיירות שאין נעשות עיר הגזרת מגזרת הפתוב אבל לר' שמעון דדריש טעמא דקרא אין דגין היחידים בסקילה אלא בסייף וכו' ומפל זה התפלא מאד על מרן קסף משנה והרב לחם משנה שכתבו דמשום שאין נפקא מינה בין מקרבה לטעמא דקרא כתב הרמב"ם הטעם שאמרו בפרייתא וילדעתו אינו כן דודאי איכא נפקותות לדינא ומסיק שהעיקר הוא שהרמב"ם פוסק כר' שמעון דדריש טעמא דקרא וכתב שבמקום אחר ביאר דאין סתירה לזה ממה שפסק בשלישי מהלכות מלוה אלמנה בין ענינה בין עשירה אין ממשפנין אותה אלו תנרף דב"ק ובסוף הספר בקונטרס קומץ מנחה בהשמטה למצוה תס"ד כתב וז"ל שם פתבתי דהיכא דיש נפקא מינה לדינא דריש ר' שמעון טעמא דקרא ועיין בתוס' גטין דף מ"ט ע"ב ד"ה ר' שמעון שכתבו להדיא דר' שמעון ור' יהודה לא פליגי אלא היכי דיש נפקא מינה לדינא עי"ש דלא פדברי הכסף משנה והתוספת יום טוב עכ"ל ומצינו חבד להגאון שבות יעקב שלפי הנראה הרב מנחת חינוך גם כן מפרש דברי התוספות שפוננתם לומר אליכא דר' שמעון דלא דריש טעמא דקרא אלא היכא דאיכא נפקותא דדינא והרב מנחת חינוך לא ראה דברי התוס' בריש פרק שני דסוטה המכריעים לפרש בכוננת דבריהם שבגטין הנ"ל כמו שהבינו הרבנים פרי חדש ודעמיה: פלל י"ז) טעמא דבית שמאי אתא לאשמועינן בספרי מכתב לחזקיהו פתבתי בזה הפלל בדוכתי טובא ואין צריף לחפש רק בעיניף תביט במפתחות הספר במערכה זו ומשם בארה ועיין להרב בית השואבה בדינים השייכים לסופה ישנה אות ב' ואות ז' ולמרן חיד"א בספר יעיר און מערכה זו אות ב' ולהרב מקנה אברהם בח"ב אות קפ"ג: פלל יח) טומאה ברשות הרבים דסקו טהור עיין הרמב"ם הלכות גזירות פרק ט' הלכה ט"ז דגם ברשות היחיד אם יש שלשה בני אדם חשיב ברשות הרבים וסקוקוטהור ואם יש לחלק בין אם הם ישראלים לגוים וכן בין אנשים לנשים עיין להרב אשדות הפסגה דף קי"ד ע"ג מה שכתב על דברי הרשב"א וקצת תימה על הרבנים משנה למלך בהלכות אבות הטומאה ומוהר"ש הגרץ חיות בהגהותיו לנזיר דף ז"ן וקהלת יעקב בלשון חכמים אות תע"ו שלא נתעוררו על דברי הרשב"א: פלל יט) טומאה ברשות הרבים דסקו טהור אם יש לחלק בין היכא דאיכא רובא להיכא דליכא רובא עיין בשו"ת אור לי סי' צ"ז (ד"ה והנה) ובהשמטות לשם

ועיין להגאון שואל ומשיב ח"א סי' ש"ה (ד"ה והנה לפמ"ש): כ"ח ע"א שכתב דקנימא לן
היא בצבור או הותרה הוא מחלוקת עיין במסכת יומא דף ו' ועיין להגאון פני יהושע
בחידושיו לשבת והבאתי דבריו בספרי מכתב לחזקתו דף כ"ח ע"א שכתב דקנימא לן
דהותרה היא בצבור וכתבתי על דבריו דאינו פשוט לומר פן והרמב"ם פסק כמאן דאמר
דחזקה עי"ש ועיין להרב באר המים ד' ח' ע"א בשם הרשב"א והר"ן והרדב"ז דשבת
דחזקה היא אצל חולה וכתב מרן פ"ק פ"ג משנה בהלכות שבת פ"ק ב' דתלי הא בהא עי"ש
ומדברי תוספות תענית י"ז ע"ב (ד"ה בעינן) אין להכריח דסברי דנקיטין כמאן דאמר
הותרה דיש לומר דכוננתם לומר דאותה ברייתא הכי סברה ועיין למרן החבי"ף בפ"ק
ברכת מועדיה לחיים דף ט"ז ע"א והגאון חתם סופר יו"ד סי' רל"ו פ"ב בפשיטות
דטומאה הותרה ולקוצר ועניות דעתי צ"ע עתה נדפס ספר עין יצחק להגאון סב"ק
מוהרי"ץ אלקחנן יצ"ו וראיתי שם בחלק א"ח סי' ט"ו פלפול עצום בדין זה עי"ש כמה
חילוקים וחידושי דינים: כ"ח ע"א טומאה הותרה או דחזקה עי' להגאון מלא הרועים
במערכה זו ביאר עליה דעת הסוברים דחזקה והסוברים הותרה ועיין תוספות תענית י"ז
ע"ב (ד"ה בעינן) בפלוגתא דרבי ורבנן שם: כ"ח ע"א טומאה הותרה וכו' היינו טומאת
מת אבל לא טומאת זבין ועיין להרב ארעא דרבנן במהדורא בתרא אות ק' מה שהקשה
על דברי תוספות תענית ד' י"ז (ד"ה בעינן) דמה יענו לטומאת זבין והרב עפ"ר דארעא
שם תירץ דאפשר דטבלי ועיילי ומרן חיד"א בספר יעיר און אות ח' פ"ב על דבריו
דאפתי הם מעורבי שמש ואם נפשך לומר אוידי לי מיהא דמחוסרי כפרה הם עי"ש ולא
פירש מאי אם נפשך לומר ואפשר דכוננתו לומר דיכול להמצא אנשים שטבלו מאתמול
לטומאת קרי והעריבו שמש עיין להרב מטה אהרן דף קמ"א ע"ד (ד"ה ואולם) אבל
מחוסרי כפרה ודאי קשה וכן הקשה הרב מטה אהרן שם ועיין להגאון חתם סופר יו"ד
סי' רל"ו בשם הרב כפתור ופרח שרבינו חיים עלה לירושלים ת"ו ורצה להקריב וכו'
דטומאה הותרה בצבור וכו' עי"ש ולא ידעתי מה יענה לטומאת זיבה ולא יוכל להקריב
מחוסרי כפרה כנז"ל וצ"ע: כ"ח ע"א טומאת הנאה אי הויא ממון או לא עיין להרבננים
שפתי פהגן בח"מ סי' ל"ז סק"י ובסוף סי' ש"ן מחנה אפרים בהלכות טומאת הנאה (ד' ז"ך
ע"ב) גאות יעקב בתשובות שפראש הספר בסי' ד' באריכות שאגת אריה תוף סי' ע"ז
ד"ף המלך בהלכות מעשר פ"ק ששי דין ו' (וגם בדין טומאת הנאה לבעלים) עי"ש ב"ד
פ' ע"ג והלאה ובס' ימי שלמה ב"ד ח"ק ע"ג בדין טומאת הנאה לבעלים ועיין עוד ב"ד
המלך הנ"ל בהלכות מכירה פ"ק שלישי דין ח"י ד' ק' בדין טומאת הנאה אי הוי ממון
וישרי לב ד' ז"ן ע"ב אות ו' ובקונטרס אחרון שם במערכה זו שאילת שלום על
השאלות בפרשת קרח שאלתא קל"ב האריה בדין ה' ודעתו דאית לן למינקט פדפסקו
רבינו חננאל והשאלות דטומאת הנאה ממון והפוסקים שפסקו אינה ממון אילו הוה חזו
שגם דעת רבינו השאלות פדעת רבינו חננאל דטומאת הנאה ממון הוה הדרי בהו ועל כל
פנים חלילה להקל על פי סברא דטומאת הנאה אינה ממון פי מי לא יירא משני האריות
האלו וכו' עי"ש דב"ק והמעין בדברי הפוסקים יראה דנלוו עמיהם שרים רבים
מהראשונים ואחרונים דנקטי הכי הלא הנה הרמב"ן והר"ן והרשב"א והריטב"א
בחידושיהם לסוף פ"ק האיש מקדש שהביאו דברי רבינו חננאל בשתיקה פהודאה
והריטב"א פ"ב פ"ג בפירוש בתשובה שהביא מרן הב"י בח"מ סי' ל"ז ובפירושו לגדרים

בְּסוּגְיַת דָּרָף פ"ד גְּבִי מַאי דְתַנֵּן קוֹנָם פְּהֵינִים וְלוֹיִם נְהֵינִים לִי וְכוּ' ע"ש וְכֵן נִקִּיט הָרַב מוהרי"מ ט"ב ב"ב בְּחֻלְקָא יו"ד ס"ה ה' וּבְחֻלְקָא ח"מ ס"ה צ"ו וְכֵן נִרְאֶה דַּעַת הָרַב פְּנֹסֶת הַגְּדוּלָּה שֶׁהֵבִיא הָרַב עֲרוּף הַשְּׁלֵחֹן בִּיּו"ד ס"ה ס"א ס"ק כ"ד וְכֵן תַּפְס הָרַב מוהר"ח א"א בְּקוֹנְטְרָס שֶׁבְּסוּף ס' מְוַזֵּל מֵאֵשׁ דָּת שֶׁהֵבִיא תוֹרַף דְּבָרָיו הָרַב אֶהֱל יַעֲקֹב בְּמַעֲרָכָה זֹו אוֹת א' וְכֵן נִרְאֶה דַּעַת הָרַב אֶהֱל יַעֲקֹב דְּבִּפְרָק שְׁשֵׁי מֵהַלְכוֹת מַעֲשֵׂר דִּין ט"ו כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הָרַב מַחֲנֵה אֶפְרַיִם בְּהַלְכוֹת טוֹבֵת הַנְּאָה ס"ה א' ד' ז"ך ע"ג (בד"ה אָמְנָם) וְהָרַב מְקַנֵּה אַבְרָהָם בְּמַהְדוּרָא בְּתַרְא אוֹת קפ"ב וְכֵן פֶּתַח מְפֹרָשׁ בְּאוֹר זְרוּעַ הַגְּדוּל בְּפִסְקוֹ לְבָבָא מְצִיעָא (שְׁנַדְפָּסוּ בְּעִיר קְדֻשָּׁנוּ יְרוּשָׁלַיִם תוֹב"ב בְּשֵׁנַת תַּרְח"ם) בְּסוּגְיַת דָּרָף י"א ע"ב דְּרַבִּינוּ חֲנַנְאֵל פֶּסֶק דְּטוֹבֵת הַנְּאָה מְמוֹן וְקִימָא לֹן פְּנוּתִיהָ: עוֹד תֵּשׁוּב וְתִרְאֶה בְּעֵנֵינִים אֱלוֹ פְּלוּלִים עֲמוּקִים וְרַחֲבִים בְּהַעֲמֵק שְׁאֵלָה פְּרִשְׁת קַרְחַ שְׁאֵלְתָא קל"ב הַנְּ"ל וּבְפִרְטוֹת בְּדָף כ"ח ע"א קְרוּב לְסוּפּוֹ עַד ד' ל"ב ע"א קְרוּב לְסוּפּוֹ וְהֵם דְּבָרֵי יְדִידֵי הַגְּאוֹן הַמְּנַפְלָא מוהר"ר רַפְּאֵל שְׁפִירָא אַבְד"ק בְּאַבְרָהָם יצ"ו חֲתַן הַגְּאוֹן הַמְּחַבֵּר וְשֵׁם אִתָּהּ מוֹצֵא פְּלוּל גְּדוּל וְנוֹרָא בְּחַרְפּוֹתוֹ וּבְקִיאוֹתוֹ בְּרוּף שְׁחֻלְקָא לִירְאִיו מְחַכְמָתוֹ וְעֵינֵן עוֹד בְּקַרְנֵן אוֹרָה בְּחִידוּשָׁיו לְנִדְרִים דָּף פ"ד ע"ב (מד"ה אֶלְמָא טוֹבֵת הַנְּאָה וְהֵלְאָה) יבֵּא הַלּוֹי דָּף ז"ן ע"ג מְקוֹר חַיִּים בְּהַלְכוֹת פֶּסֶח בְּהַקְדָּמָה לְסִי תל"א אוֹת ג' (בד"ה וְעַתָּה נִבְאָר אֵי מְהֵי) קַהֲלַת יַעֲקֹב בְּמַעֲנֵה לְשׁוֹן בְּחֻלְקָא ג' אוֹת תַּרל"ב אֶהֱל יַעֲקֹב בְּמַעֲרָכָה זֹו אוֹת א' מְלֵא הָרוּעִים בְּמַעֲרָכָה זֹו מְקַנֵּה אַבְרָהָם בְּמַהְדוּרָא בְּתַרְא אוֹת קפ"ב פְּסָף נִבְחַר פְּלָל ע"ה אֲזַן אֶהֱרֹן בְּמַעֲרָכָה זֹו אוֹת א' ב' ג' וְכֵן אַבְרָהָם אֲזַפְּוֹר אוֹת ט"ז סְפָר הַמְּקַנֵּה הַחֲדָשׁ (להגאבד"ק חֵאֶלְלָאֵשׁ) פְּלָל כ"ט ד' נ"א וּבַח"ג פְּלָל ט"ל פְּרִט ד' דָּף ל"ה עֲבוּדַת הַשֵּׁם בְּחֻלְקָא יו"ד ס"ה ב' ד' יו"ד ע"א וְע"ב תְּהֵלָה לְדוּד הַחֲדָשׁ (להגאבד"ק בְּאַרְדִּיעֻשׁוֹב) בְּקוֹנְטְרָס שְׁהֵם וְיִשְׁפָּה שֶׁבְּסוּף ח"א בְּהַלְכוֹת נִדְרִים ד' ו' ע"ג: וְכַתַּב הָרַב מְלֵא הָרוּעִים בְּאוֹת א' דר' אֱלִיעֶזֶר בְּפִסְחִים דָּף מ"ו ע"ב סוּבַר טוֹבֵת הַנְּאָה מְמוֹן וְלִכְּן עוֹבֵר עַל חֻלְא בְּכַל יִרְאֶה וְאֵף דְּמַסְקִינוּ דְּכּוּלֵי עֲלָמָא אֵינְהָ מְמוֹן הֵנָּה רַש"י בְּדָף מ"ח בד"ה אֶהֱדַר לִיהָ בְּמַכִּילְתָּא פֶּתַח דְּלִפִּי מַאי דְּאֶהֱדַר לִיהָ עַל פְּרַחֲזִין סוּבַר דְּטוֹבֵת הַנְּאָה מְמוֹן וְכַל זֶה לְפִירוּשׁ רַש"י וְכוּ' וְסִיִּים וְיֵשׁ לוֹמַר דְּנוֹקָא בְּחַמִּין סוּבַר מְמוֹן פִּינוּן דְּמַצוּי בִּידוֹ אֶבֶל בְּעֲלָמָא סוּבַר אֵינְהָ מְמוֹן עֵינֵן בְּפָנֵי יְהוֹשֻׁעַ שְׁכַתַּב פֶּן אֲלִיבָא דְּרַבִּי עכ"ל וְסְפָר פָּנֵי יְהוֹשֻׁעַ אֵין אֶצְלֵי אֶבֶל רְאִיתִי סְבָרָא זֹו (לְחֻלְקָא בְּטוֹבֵת הַנְּאָה בֵּין שְׁאָר מִיְלֵי לְחַמִּין) בְּשֵׁנַת אַרְיָה ס"ה ע"ז (תוֹף ד"ה וּבְאַמַּת בַּד' נו"ן ע"ד מְדַפּוּס יוֹזַעֲפָאֵף) שְׁשֵׁם הֵבִיא סוּגְיַת דְּפִסְחִים דָּף מ"ו ע"ב הַנְּ"ל דְּמַסְקֵי דְּכּוּלֵי עֲלָמָא טוֹבֵת הַנְּאָה אֵינְהָ מְמוֹן וְכוּ' וְהַכְּרִיחַ דְּלִפְּירוּשׁ רַש"י עַל פְּרַחֲזִין דְּלְמַסְקָנָא סְבִירָא לִיהָ לר' אֱלִיעֶזֶר טוֹבֵת הַנְּאָה מְמוֹן וְהַקְשָׁה עַל פִּי זֶה דְּרַבִּי שֵׁם בְּדָף מ"ח ע"א פֶּסֶק הַלְכָה כר' אֱלִיעֶזֶר וְהֵלֵא רַבִּי סְבִירָא לִיהָ בְּקַדוּשָׁיו דָּף נ"ו וּבְנִדְרִים ד' פ"א דְּטוֹבֵת הַנְּאָה אֵינְהָ מְמוֹן וְאֵיף קְאָמַר הַלְכָה כר' אֱלִיעֶזֶר וְכַתַּב דָּאֵף דְּלִפְּירוּשׁ רַש"י בְּהַכְּרַח לוֹמַר דְּהָא דְּאָמַר רַבִּי הַלְכָה כר' אֱלִיעֶזֶר לָאו אֶפּוּלִיָּה מִיְלִתִּיהָ קְאָמַר דְּהַלְכָה כר' אֱלִיעֶזֶר אֶלָּא דְּנוֹקָא בְּהוֹאִיל אֵף לָא מִשְׁמַע הָכִי מְדַסְתָּם וְאָמַר הַלְכָה כר' אֱלִיעֶזֶר מִשְׁמַע דְּאֶפּוּלִיָּה מִיְלִתִּיהָ קְאָמַר וְכַתַּב לְפָרִשׁ דְּהָא דְּפִלְגִי ר' אֱלִיעֶזֶר ור' יְהוֹשֻׁעַ בְּטוֹבֵת הַנְּאָה אֵי מְמוֹן אֵי לָא דְּמִי לְשְׁאָר הַמְּקוּמוֹת שְׁבַש"ס בְּפִלוֹגְתָּא דְּטוֹבֵת הַנְּאָה מְמוֹן אוֹ לָא דְּבַהֲנָהוּ הַפִּירוּשׁ הוּא אִם מַה שֵׁישׁ לְבַעֲלִים טוֹבֵת הַנְּאָה נִחְשָׁב לוֹ לְמְמוֹן דִּידִיהָ אוֹ לָא וְנִפְקָא מִיָּנֵה לְעַנְנֵן קִידוּשִׁין וְלִגְוִיב טְבִלוֹ שְׁל חֲבִירוֹ אִם מְשַׁלֵּם דְּמֵי תְּרוּמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת שְׁבוּ וְלַעֲנִין מוֹדַר הַנְּאָה וְכֵן אִם אֶפְשָׁר לוֹ

להקנות במטלטלין אגב קרקע דמאן דאמר טובת הנאה ממונ הוי ממונו לכל הנ"ל אבל
בהא דר' אליעזר ור' יהושע הא דקאמר ר' אליעזר סבר דטובת הנאה ממונ היינו דלעבד
עליו אבל נראה דוקא נחשב כממונ וטעמא דר' אליעזר משום דכמו שמצינו שהחמירה
התורה לענין כל נראה בקבל עליו אחריות דאף דדבר הגורם לממונ פי האי גוונא לאו
כממונ דמי לכולי עלמא בכל דוקתא משום דהא איתיה בעיניה וקדרא למאניה ואפילו
הכי לענין כל נראה כממונ דמי כדאמרינן בפרק קמא דפסחים ה"א נמי סבירא ליה
בטובת הנאה דאף על גב דבכל דוקתא לאו כממונ דמי לענין כל נראה טובת הנאה ממונ
הו"א ור' יהושע סובר דאף דדבר הגורם לממונ חזית לו קרא לענין כל נראה מפל
מקום לא אמרי' מניה לטובת הנאה אלא כשם שאינה ממונ בכל דוקתא ה"א נמי אינה
ממונ לכל נראה אלו תנור דברי קדשו והאריף עוד לצדד בזה ע"ש: והרב מקור חיים
בפתיחה לסי' תל"א בסק"ג (בד"ה ועתה נבאר אי מהני) הביא מה שכתב הרב שאגת
אריה דר' אליעזר סובר בעלמא טובת הנאה אינה ממונ ורק לענין כל נראה כממונ דמי
ומה שהמציא על ידי זה דלא מהני ביטול למידי דהוא רק טובת הנאה והרבה להשיב על
המצאתו והוא כתב להסביר בדרך אחרת דנדאי למאן דאמר טובת הנאה אינה ממונ פיו
דיכול להקדיש ולהחרימם הטובת הנאה שיש לו בקדשים כמבואר בערכין דף כ"ח וכו"ט
כל שפן שיכול להפקיר ולבטל ומה שאין יכול לקדש אשה בטובת הנאה למאן דאמר
טובת הנאה אינה ממונ וכן הגב פטור מפל של טובת הנאה היינו טעמא דנדאי טובת
הנאה שנה פספ היא דהא שמין אותה בהקדש כדאימא בערכין שם ואיף שייך לומר
אינה ממונ בדבר שיש לו שומה וכל העולם נותנים סף הרבה עבור זה אלא פלוגתייהו
אם טובת הנאה חשיב ממונ וזכות בגוף החפץ דמאן דסבר ממונ חשיב כאילו יש לו ממונ
וזכות בגוף החפץ ויכול להקנות הטובת הנאה במשיכת החפץ ומאן דסבר אינה ממונ
היינו שאין חשוב ממונ וקנין בגוף החפץ רק זכות מבחויז הוא דנכי ליה רחמנא ואין
יכול להקנות הטובת הנאה במשיכת החפץ וכן אין יכול להקנות בחליפין ואגב קרקע
רק חפץ ולא זכות מבחויז אבל קנין הנתפס בדבור פגון הקדש הפקר ביטול ודאי מועיל
בטובת הנאה וכו' ע"ש דב"ק אחר זמן רב שהשגתי ספר המקנה החדש מצאתי בחלק
ג' פלל ט"ל פרט ד' אות ו' ד' ל"ה ע"א שהביא דברי השאגת אריה והמקור חיים הנ"ל
והצריך עיון דמדברי התוספות בתמורה דף ל"ב ד"ה מקדשין כמה שכתבו ונראה למורי
וכו' שמתבאר שרק משום שיש שם בעלים על החפץ יש מקום לחול ההקדש על החפץ
אבל בבדק הבית אין מקום לחול אף שיש לו טובת הנאה וזה פה שאגת אריה שמדייק
שאין מקום לחול ההפקר ע"ש עוד בזה: פלל כד) טובת הנאה אי מקרי ממונ אי לא הוי
פלוגתא ומדברי מרן בשלחנו הטהור ח"מ סי' פ"ז סעיף ל"ה יש לדקדק דסובר דטובת
הנאה לא הוי ממונ וכן נראה מדברי מור"ם ח"מ סי' ל"ז סעיף ט' וכן פסק בפירוש בסי'
ר"ג סעיף א' דטובת הנאה אינה ממונ ואינה נקנית בחליפין אבל בתשובת הריטב"א
הביאה מרן הב"י ח"מ סי' ל"ז מחודש י"ד פוסק דטובת הנאה הוי ממונ וכתב רבינו
בכנסת הגדולה י"ד סי' של"א לענין הלכה רש"ל בספר ים של שלמה פרק הגוזל סי'
ס"א ובפרק הזרוע סי' ז' ח' כתב דהרמב"ם פסק דטובת הנאה אינה ממונ וכן הלכה אלא
דלקדושין ולגדרים הוי ממונ והרימ"ט בח"מ ס"ז כתב דלענין טובת הנאה אינה
ממונ ובחי"ד סי' ה' כתב דאף על גב דטובת הנאה ממונ לגדרים ולקידושין לממונא לענין

שעבוד והקנאה לא הוי ממון לדעת הרא"ש אבל לדעת הרי"ף משמע דטובת הנאה ממון להיותה נקנית באגב ובתשובת מעשה חייא ס"ו פתב דטובת הנאה אינה ממון לשעבוד וכתב עוד בשם הרדב"ז דטובת הנאה מיקרי ממונא לגבי איסור הנאה ומוהר"ם מפדוואה סי' ס"ה דטובת הנאה אינה ממון ליתנה לאחרים אלא דברי הרב קהלת יעקב במענה לשון ח"ג סי' תרל"ב: ותמיה לי מה שכתב שמדברי מרן בסי' פ"ז יש לדקדק שסובר דטובת הנאה אינה ממון וקלא מאריה דההוא דינא מר ניהו רבינו מאיר שהביא הרב המרדכי בפרק שבועת הדיינים הובא ביתה יוסף ומבואר בדבריו והעתיקו פן הרבנים סמ"ע ובאר הגולה שם דאף למאן דאמר טובת הנאה ממון הדין פן שלא נתקנה שבועת היסט על פה ומפניו פן בדברי הרב הלבוש שם ועיניתי בסי' ל"ז סעיף ט' וראיתי שגם הרב הסמ"ע שם בס"ק כ"ב פתב שדעת מרן בסי' פ"ז סעיף ל"ה דטובת הנאה אינה ממון ופליאה דעת ממני דהרי מר ניהו גופיה בסמ"ע שם העתיק לשון הרב המרדכי דהאי דינא מצי אתי גם למאן דאמר טובת הנאה ממון: וראיתי להרב ישרי לב בחלק ח"מ דף ז"ן אות ו' שכתב וז"ל טובת הנאה אי מיקרי ממון מרן הב"י ח"מ סי' ל"ז מחודש י"ד פסק דהוי ממון ועיין מור"ם סי' ל"ז סעיף ט' וביריש סי' ר"ג וכו' עכ"ל ולפי זה יש להגדיל התימה על הרבנים סמ"ע וקהלת יעקב הנ"ל דכיון שדעת מרן בבית יוסף דטובת הנאה ממון אם פן בהכרח לומר דמה שפסק בסי' פ"ז הנ"ל לאו משום דטובת הנאה אינה ממון אלא דאף אי הויא ממון לא תקון רבנן שבועה לטובת הנאה אלא דאי מהא לא אריא דבמחילת כבוד תורתו דברים תמוהים הם מה שמייחס פן למרן הב"י ודבריו הם סובבים על תשובת הרב תרומת הדשן סי' שנ"ד וז"ל מרן מי שטוען לאחד מבעלי דינים ואמר לו אין רצוני לקצוץ לי שום שער ממך אם תזכה יעמוד בך אם תרצה לתת לי שום דבר אי הוי נוגע בעדות עיין בסוף תרומת הדשן ולי נראה דפשיטא דנוגע בעדות הוי שהדבר נדאי שישלם לו עכ"ל ואיני מבין איזו טובת הנאה יש בדברי מרן שהרי דעת שפתיו ברור מללו שהדבר נדאי שישלם לו ואם פן הוי ממון גמור ולא טובת הנאה גם בב"י ח"מ סי' קכ"ג (בד"ה פתב הרמב"ן) פתב על דברי הרב תרומת הדשן הנ"ל ואין דבריו נראין לי ואם הנה תלוי זה במקצוע דטובת הנאה אי ממון הוי או לא אין שייך לתקוב על זה ואין דבריו נראים לי בלתי שיד ע למה אין נראה לו מה שייסבור הרב תרומת הדשן כהסוברים דטובת הנאה אינה ממון שהיא על כל פנים דעת הרמב"ם ורבינו הטור ודעתו גם דעת אביו הרא"ש היא פן ובפרט לפי מה שכתב בפסוק משנה בהלכות נדרים פרק שביעי דין י"א בשם רבינו מאיר המעילי שגם דעת הרי"ף בפרק ואלו עוברין דטובת הנאה אינה ממון ואם הרב תרומת הדשן תופס שישתם מי שייך לומר דאין דבריו נראים בדבר שישלשה עמודי הוראה סוברים ואדרבה על מרן אם יסבור בהקפף יש לתמוה אלא נדאי לאו הא בהא תליא משום דלדעת מרן בדין זה הוא ממון ממש ולא טובת הנאה דברי הרב ישרי לב קשים לדעתי העניה ועל כל פנים אף דלא מצינו למרן הב"י שסובר דטובת הנאה הוי ממון מפל מקום מהדין שפסי' פ"ז הנ"ל אינו מוכן שסובר דלא הויא ממון פאמור למעלה: וכזאת תמיה לי על הרב יד ימין בתשובה ובה חלק ח"מ סי' י"ח דף קט"ו ע"ב (בד"ה ואיך שיהיה) שכתב שדעת מרן דטובת הנאה אינה ממון כמו שפסק בח"מ סי' פ"ז דאין נשבעין היסט על תביעת טובת הנאה והיינו נדאי משום דלא תשיבא ממון וכן דעת מור"ם כמ"ש שם ובסי' ר"ג ועיין

בסי' ל"ז בפאר היטב סקי"ב עכ"ל וכן כתב עוד שם (בד"ה הנה עלה) שדעת מרן ומור"ם דטובת הנאה אינה ממון וכן פסקו רש"ל ונ"ש ופרי חדש וכו' עיי"ש ואני בער ולא אדע איך כתב פן ולא שלטו מאורות עיניו בסמ"ע ובאר הגולה שם שכתבו מפני שדין זה אתי אף למאן דאמר טובת הנאה ממון: אחר זמן רב ראיתי ביד ימין בליקוטי ח"מ שפסוף הספר שכתב השמטה לסי' ח"י וז"ל האמת אגיד פי אני אמרתי בקפזי ובסומכי נפשי על דברי הסמ"ע סי' ל"ז שכתב שפן פסק המחבר בסי' פ"ז סעיף ל"ה אף בהתיישבי ראיתי דאין ראיה מהתם דדין זה שורשו פתוח מהמרדכי והביאו בב"י סי' פ"ז ואיתמר התם דדין זה הוי אף למאן דאמר טובת הנאה ממון וכן פתוב בבאר הגולה סי' פ"ז ואם פן אין פאן ראיה דעתו של מרן היכי הוי ואדרבה תמיהה לי על דברי הסמ"ע דפשיט ליה דעת מרן דטובת הנאה אינה ממון וכן על הרב פנסת הגדולה יו"ד סי' של"א הגהות הטור אות מ"ג שכתב דיש לדקדק מדברי מרן דסובר דטובת הנאה אינה ממון ולא מצאתי משמעות בדברי מרן לשום צד וצריף יישוב עכ"ל ותמיהה לי שאחר שנתנישב וראיה דברי מרן הב"י ודברי הרב באר הגולה איך לא הביט עין בדברי הסמ"ע שם בס"ק צ"ח שהעתיק לשון המרדכי והנה לו להגדיל תמיהתו על דברי הסמ"ע שפסי' ל"ז: ומה שכתב עוד הסמ"ע שפן פסק רבינו הטור ביו"ד סי' של"א היינו שישם כתב דמתנות פהונה שלקחם הפהו זכה בהם פינו שאין לבעלים אלא טובת הנאה ואינה ממון ולפי הנראה על דברי הטור הללו הם דברי הרב פנסת הגדולה שציין הרב קהלת יעקב ואין בידי ספר פנסת הגדולה חלק ה"ל לראות דברי קדשו פי ממה שכתב בשמו נראה שפוסק כמאן דאמר טובת הנאה אינה ממון ואם האמת הוא פן קשה דממה שכתב בשמו הרב ערוף השלחן ביו"ד סו' ס"א אות כ"ד מוכח שדעת הרב פנסת הגדולה שם בהגהת ב"י אות מ"ו דטובת הנאה ממון ודברי הרב ערוף השלחן הם על הדין שבש"ע שם סעיף כ"ח דהשוהט בהמת ישראל חבירו חייב ליתן המתנות לפהו ומיהו טובת הנאה לבעלים ליתנם לכל פהו שירצה וכתב על זה הרב ערוף השלחן מיהו אפשר דהר"ן (מאריה דהאי דינא דטובת הנאה לבעלים) הקא שכתב דארף דהדין עם הטבח טובת הנאה לבעלים דאיך זה עושה סחורה בפרתו של זה אזיל לטעמיה שפסק כמאן דאמר טובת הנאה ממון אבל לדין דקיימא לן טובת הנאה אינה ממון הכי נמי אם רצה הטבח יתן לכהו שירצה כמו שפסק הרמב"ם בפ"ק י"ב מהלכות תרומות שאם לקח הפהו שלא ברשות הבעלים זכה בהם דאין לבעלים אלא טובת הנאה ואינה ממון וכן כתב הטור בסי' של"א דלא פהכנסת הגדולה באות מ"ו שכתב דכהו שלקח מתנות שלא ברשות אם בעל הבהמה תובע לפהו מוציאין מידו הטובת הנאה שלו ואם אינו תובע אין מוציאין מפהו זה לכהו אחר וינראה דאפילו תפס פהו אחר והו בעין מוציאין מידו עיי"ש דליתא דאם לקח הפהו שלא ברשות בעלים אין מוציאין מידו דקיימא לן טובת הנאה אינה ממון כמבואר ברמב"ם ובטור וכן פסק הרש"ל וכן הסכים השפתי פהו והפרי חדש בסקמ"ז עכ"ל דנראה מזה שצריף לומר שדעת הרב פנסת הגדולה דטובת הנאה ממון היא (ועיין במה שכתב ביד ימין ד' קע"ה ע"ג בשמו והבאתיו בד"ה אחר זמן רב) ומה שכתב הרב ערוף השלחן שפן פסק רש"ל ולא ציין איה מקום דב"ק לפי הנראה פונתו לדבריו שבים של שלמה בפ"ק הזרוע סי' ח' ושם אתה מוצא שכתב מפני דהר"ן שכתב דטובת הנאה לבעלים אזיל לשיטתיה שפוסק טובת הנאה ממון וכו' והרב ערוף השלחן בכתבו הדברים ה"ל לא עיין בים של

שלמה וכתב מדנפשיה דהר"ן אזיל לטעמיה וכו' וכיונה דעתו לדברי הרש"ל: ואשר כתב (בקהלת יעקב) דבגים של שלמה פוסק דטובת הנאה אינה ממון אלא דלקודושין ונדרים הוי ממון הנה עינתי בפרק הגזול וראיתי שאחר שהאריה בסי' ס"א בדין טובת הנאה אי ממון הויא או לא והביא שדעת רבינו חננאל לפסוק דהוי ממון והאריה במה שגראה סתירה בדברי הרמב"ם דבתמישי מהלכות אישות פוסק דאינה ממון וממה שפסק בהלכות נדרים פרק שביעי מתניתין דנדרים ד' פ"ד גבי פהנים ולויים נהנים לי דיטלו בעל פרחו וכהנים אלו יטלו אחרים ופסק ככלה מתניתין נראה שתופס דטובת הנאה הויא ממון וכתב ליישב שני הפוסקים הנה אחר כל אלה הדברים סיים במסקנתו הילכף מסקנא דהא מילתא טובת הנאה לא חשיב ממון בין לענין קידושין בין לענין נדרים ומי שאוסר עליו דבר בקונם יכול ליתן לצדקה או פי האי גוונא ונאחרים אין יכולים ליתול ממנו בעל פרחו ולא עוד אלא אף מוציאין אותו מידן ואם כבר אכלו פטורין מלשלם דהא ליפא ממון עכ"ל ודברים אלו מבארים שדעתו שטובת הנאה אינה ממון לשום דבר שלא כמו שכתב בשמו הרב קהלת יעקב ולילא כתב בשמו כן גם לגבי קידושין הייתי אומר שפונתו לענין נדרים היינו דמי שאוסר עליו בקונם אין יכולים אחרים ליתול ממנו בעל פרחו כמו שביאר בים של שלמה שם דאף דטובת הנאה אינה ממון להוציא מכל מקום לענין נדר משום לתא דגזל שלא יוכלו אחרים ליתול בעל פרחו הוי ממון משום דלא גרע מפחות משנה פרוטה עי"ש אבל מה שכתב בשמו דלענין קידושין נמי טובת הנאה אינה ממון הא נדאי קשיא דמבאר בדבריו בהיפך: ומה שכתב (בקהלת יעקב) שבתשובת מעשה חייא כתב בשם הרדב"ז דטובת הנאה מיקרי ממונא לגבי איסור הנאה וכן כתב הרב משק ביתי בסי' רט"ו שפן כתב בשניי פנסת הגדולה יו"ד סי' אש"ל בהגהות הטור אות מ"ד בשם תשובת הרדב"ז הנה ספר מעשה חייא וכן ספר שניי פנסת הגדולה אין אצלי אף כפי הנראה דברי הרדב"ז הם בחלק רביעי סי' אל"ף צ"ו (בדפוס ווארשא תרמ"ב) שנשאל אם מותר ישראל לישב במסיבה שישבם עכומ"ז ולהשקותם והוא לא ישתה והשיב דבר זה אסור שהרי העכומ"ז מחזיקים לו טובה על פכה וטובת הנאה ממון חשוב גבי איסורי הנאה פדתנן עכומ"ז שיש לו מרחץ או גינה נהנים בה שלא בטובת העובדים פלומר להחזיקם לטובה מפני שאסור להננות כפירוש רש"י השני וכן הסכים רבינו תם ותו פיון דמחזיקים לו טובה רוצה הוא בקיומו ואסור ועוד נראוי להתרחק ממסיבה וכו' וראוי לגעור בישראל העושה כן ולמנעו מזה אף שאין מחזיקים לו טובה עכ"ל: ומקורו נדפס (בשנת תרנ"ג) ספר עבודת השם לרב גדול משאלוניקי וראיתי בחלק יו"ד סי' ב' ד' יו"ד ע"א שכתב וז"ל דנראה פשוט דבדברים של איסורי הנאה לכולי עלמא טובת הנאה הוי ממון וזה מוכרח מדברי הפוסקים שפסקו בעלמא טובת הנאה אינה ממון ופסקו גם כן הני דיני דבירושלמי דאפילו לעשות בחנם ביין נסוף עם העכומ"ז אסור וממשפנין גם כן כנגד טובת הנאה עיין ביו"ד סי' קל"ג סעיף ד' ועיין ברמב"ם פרק ז' מהלכות נדרים במה שכתב מרן בכסף משנה בשם הר"ם בר' שמעון המעילי לחלק בין טובת הנאה דעלמא לטובת הנאה דאיסורי הנאה וכן מוכח מתשובת הרדב"ז ח"א סי' כ"ב דבאיסורי הנאה וי"נ וכיוצא לכולי עלמא טובת הנאה ממון והביא מה שפסק הרמ"א ביו"ד סי' רצ"ד ס"ח בשם הפל בו דאסור לישראל ללקט פירות ערלה של כותי אפילו בחנם משום שפחזיק לו טובה וכן כתב מרן הב"י בבדק

הבית בסוף סי' רצ"ד ונהביאו הרב פנסת הגדולה בהגהת ב"י ס"ק ל"ב עי"ש דמשמע שסוברים דטובת הנאה הוי ממון באיסורי הנאה לכולי עלמא עכ"ל וילדעתי הענייה אין מגוף הדין ראיה לחלק בזה לולא שכבר נודע לנו שדעת הרמ"א לפסוק דטובת הנאה אינה ממון כמו שרשם הרב קהלת יעקב ה"ל ואם פן מדבריו יש להוכיח פן אבל מגוף דברי הארחות חיים שהביא מרן בבידק הבית שם אין הכרח מפני שפפי הנראה הדברים שהם פתב הרב ארחות חיים לדעת הרשב"א והוא סובר פרבינו חננאל דטובת הנאה ממון כמו שכתב בשמו בשתיקה בחידושי לקידושין דף ח"ן ע"ב עי"ש: והנה הרב אהל יעקב בענשר בקיאותו אסף איש טהור כמה מקומות שפסקו הפוסקים דטובת הנאה אינה ממון וארשום דבריו בקיצור לזכות את מי שאין בידו ספר התורה הזה ואלו הן.

א) לענין קדושין שפסק הרמב"ם בחמישי מהלכות אישות דישראל שקידש בתרומה שיהפריש מגורו אינה מקודשת דטובת הנאה אינה ממון. ב) לשבועת היסת פדכתב מרן בש"ע ח"מ סל"ה (פן פתוב בגוף דברי הרב אה נשמט בדפוס מראה מקום הסימן וכן צריך להיות סימן פ"ז סל"ה).

ג) אינה נקנית בחליפין ואגב פדפסק הרמ"א בריש סי' ר"ג ונהביא מה שהרב שפתי פהו חולק וסובר דהויא ממון לענין חליפין ואגב. ד) שאין היורשים זוכים בטובת הנאה אם היא ביד אחרים פדפסק הרמ"א בסוף סי' רע"ו בשם הרבנים מוהר"י קולון ומוהר"ם פדווא.

ה) וכמו שאינו יכול להוריש הטובת הנאה פשהיא ביד אחרים הכי נמי אינו יכול ליתן במתנה אם היא ביד אחרים פדכתבו שם בסמ"ע ושפתי פהו. ו) לענין נוגע בעדות משום הטובת הנאה פתב שפסק הרמ"א בסי' ל"ז ס"ט דכשר העדות ונהביא שהרב ש"ך חלק עליו וסובר דחשיב נוגע בעדות אף למאן דאמר טובת הנאה אינה ממון ועל פי כל האמור עמד מתמיה על הרב מוהר"ם אלפאנדארי בקונטרס מוצל מאש דת סוף סי' ד"ן שכתב דקיימא לן טובת הנאה ממון ובהנחה זו הקשה על הרא"ש ונהצריך עיון ובאמת לא קשה מידי דהלכתא אזלא דטובת הנאה אינה ממון אלו תנרף דב"ק: תנא ושייר מה שכתב הטור ביו"ד סי' של"א אסור לכהן שישטול תרומה או שאר מתנותיו עד שיפרישו הבעלים שאין לו זכיה עד שירימו אותם ואחר כך זוכה בהם ואף אחר שהורמו לא ישול אלא מדעת הבעלים שהרי אין לבעלים ליתנם לכל פהושירצו ואם לקחם שלא מדעת בעליהם זכה בהם שאין לבעלים בהם אלא טובת הנאה וטובת הנאה אינה ממון: ומה שתמה על הרב מוהר"ח א הנה אמת דבהרא"ש סוף פרק האיש מקדש מביא דעת רבינו חננאל דטובת הנאה ממון וסיים וכן הלכה דמשמע להדיא דדעת הרא"ש פרבינו חננאל דטובת הנאה ממון וכתב הרב תפארת שמואל שם דרבינו הטור ביו"ד סי' של"א שפסק טובת הנאה אינה ממון שכח דברי הרא"ש אלו אמנם כבר עמד בזה הרב ש"ך בח"מ סי' ש"ן והכריח דלפני הטור לא היה פתוב פן בדברי הרא"ש שהרי פסק בקיצור פסקי שם דטובת הנאה אינה ממון וכן פתב בטור יו"ד ה"ל וכו' ואיזה תלמיד הוסיף מדעתו וכן פתב הרב קרבן נתנאל שם וכתב הרב ש"ך שם דאף שרבינו חננאל והרמב"ן והריטב"א פסקו דטובת הנאה ממון העיקר דדעת הרמב"ם דאינה ממון ועוד צידד לחלק בין גדרים לשאר דברים עי"ש וכבר ציינו באהל יעקב לענין בש"ך ה"ל ולכן הדין עמו כמה שתמה

על הרב מוהר"ח"א: נכזאת תמיה לי על מרן מחנה אפרים בהלכות טובת הנאה ד"ך
ע"ב דפסקיה בספינא חריפא דדעת הרא"ש בסוף פרק האיש מקדש פדעת רבינו חננאל
והר"ן דטובת הנאה הוי ממון ולא הביט עין הבדולח בקיצור פסקי שם דפסק דטובת
הנאה אינה ממון וגם לא זכר שר דברי הטור ב"ד סי' של"א ודברי הרב ש"ך בס"י ש"ן
הנ"ל וכן יש לתמוה על הרב מוהר"י אלפאדורי בשו"ת פורת יוסף חלק יו"ד סי' א' דף
ד' ע"ג שכתב גם כן שהרא"ש פוסק בסוף פרק האיש מקדש דטובת הנאה ממון וכפי
הנראה לא נחית לעיניו מקור דין זה רק נמשך אחר דברי הרב מחנה אפרים שהזכירו
אחר כך עי"ש הן אמת דגם מרן הפרי חדש ב"ד סי' ס"א סקמ"ז כתב דרבינו חננאל
והרא"ש והר"ן פוסקים דטובת הנאה ממון ולא הראה מקום דברי הרא"ש וכן נחננתו לדברי
הרא"ש הנ"ל ותמה על הטור בס"י אש"ל ובקיצור פסקי הרא"ש שלא השגיח לסברת
הרא"ש ופסק פהרמב"ם דאינה ממון אבל בסוף דבריו כתב שמצא שהש"ך בס"י ש"ן
תמה על הטור ומכל מקום פסק דאינה ממון וכן פסק רש"ל וסיים הוא וכן ראוי להורות
ע"ש ועם שלא הביא מה שכתב בש"ך ששלפני הטור לא היה כתוב בדברי הרא"ש וכן
הלכה או שיש לחלק בין שאר דברים לנדרים על כל פנים פינן שהזכיר דבריו ולא חלק
עליו בנדאי גם דעתו מספמת כן דאין לייחס דהרא"ש פוסק דטובת הנאה ממון גם בספר
קרן אורה בסוגיא דנדרים ד' פ"ד ע"ב אף שבתחלה ייחס להרא"ש בהאיש מקדש דנקיט
כרבינו חננאל דטובת הנאה ממון ונשא ונתן על פי זה מכל מקום בסוף דבריו כתב ועיין
ש"ך סי' ש"ן דהרא"ש אליבא דרבינו חננאל קאמר וליה לא סבירא ליה הכי עי"ש
(בסוף ד"ה ולדידי): ובספר המקנה החדש בח"ב פלל כ"ט ריש פרט ג' הביא מה שכתוב
בקיצור פסקי הרא"ש והלכתא טובת הנאה אינה ממון ואם קידש בה אשה אינה מקודשת
וכתב על זה וחידיוש שזה נגד הרא"ש ועיין פר"ח ס"א עכ"ל ברור בעיני שלא עיין
באותו פרק בדברי הרב ש"ך סי' ש"ן שרמז הרב פר"ח כמובן: והרב מקנה אברהם
במהדורא בתרא סי' קפ"ב כתב שדעת הרמב"ן בספר אורחין תליתאי בחידיושיו
לקידושין ד' ח"ן והרשב"א והרא"ש והר"ן שם כרבינו חננאל דטובת הנאה ממון ועל
פי זה עמד מתמיה על מה שכתב הרב ב"ר משה על נדרים בריש פרק אין בין המנדר
במאי דאמר רבא בד' ל"ד ע"ב היתה לפניו כפר הפקר ואמר כפר זו הקדש נטלה לאוכלה
מעל לפי טובת הנאה דמשמע מזה דטובת הנאה הוי ממון והלא קיימא לן דטובת הנאה
אינה ממון ולזה תמה שהרי רוב הפוסקים סוברים דהיא ממון והם הפוסקים הנ"ל והם
אמרו שכן דעת רבא ומאי מקשה לרבא וכו' ועוד כתב דגם דעת הרמב"ם נראה כן ממה
שכתב בששי מהלכות מעשר דין ט"ו וכו' וכיונה דעתו בזה לדברי הרב מחנה אפרים
שהבאתי לקמן (בד"ה ובדעת הרמב"ם) אלו תנור דב"ק: והנה לכאורה נראה שהדין
עמו במה שתמה על הרב ב"ר משה דמאי מקשה על רבא מאחר דרבא סובר טובת
הנאה ממון שמכח זה הוא שפסקו הראשונים הנ"ל כן משום דאית לן למינקט כרבא
ועוד שאף רש"י ותוס' והרא"ש והר"ן בסוגיא דנדרים אף דלא עסקי בפסק הלכה זו אי
נקיטין כרבא או נקיטין כסוגיא דקידושין דמסקא דאינה ממון הא מיהא בפירוש מלתיה
דרבא כתבו שפונתו לומר דלעולם טובת הנאה ממון כמו שיראה הרוואה גם הרמב"ן
והרב ניומי יוסף והריטב"א בסוגיא דנדרים פירשו כן וסיים הריטב"א וקיימא לן כרבא
פדכתבנא בפ"ק דקידושין וכן ראיתי עתה בספר אור זרוע הגדול פסקי בבא מציעא

שְׁנֵדֶפֶס מְקָרֹב בְּשֵׁנַת תְּרַמ"ז בְּעִיר קִדְשָׁנוּ יְרוּשָׁלַיִם תּוֹב"ב בְּסוּגְיָא דְדַרְפָּי י"א ע"ב שְׁפַתְבָּ
דְּרָבָא בְּסוּף גְּדָרִים סוּבְרָ דְטוֹבַת הִנָּאָה מְמוֹן וְרַק זֶה הַקְּשָׁה מֵהַ שְׁפַתְבָּ שְׁדַעַת הָרָא"ש
לְהִלְכָה כְּנוֹתִיָה דְרָבָא וְעַמּוֹ הַסְּלִיחָה רַבָּה שְׁנִרְאָה שְׁנַעְעֵלֶם מְמַנּוּ דְבָרֵי רַבִּינוּ הַטּוֹר בֵּינֵי"ד
סִי' אֲש"ל וּבְקִיצוֹר פְּסָקֵי בְּסוּף הָאִישׁ מְקַדֵּשׁ וְדְבָרֵי רַבְּנֵי הָאֲחֵרוֹנִים הִנָּ"ל: אֲמַנְם אַחַר
הַתְּבוּנָנוֹת נִרְאָה דְשִׁפִּיר מְקַשֵּׁי הָרַב בִּירְדָּ מְשִׁיָּה וְתַמִּיָּה לִי עַל הָרַב מְקַנָּה אַבְרָהָם אִיִּף
נְתַפְיִיס בְּזֶה דְנָהִי דְרָבָא סְבִירָא לִיהַ טוֹבַת הִנָּאָה מְמוֹן וְנִימָא דְאֲזִיל הִכָּא לְשִׁיטְתִּיָּה בְּעֵלְמָא
מְפֹל מְקוּם אֲנִן מֵהַ נַעֲנָה לְהִרְמַב"ם שְׁפּוֹסֶק דְטוֹבַת הִנָּאָה אֵינָה מְמוֹן וּפְסָק דִּין זֶה דְהִיתָה
לְפָנֵינוּ כְּפָר שֶׁל הַפְּקָר דְנִטְלָה לְהוֹרִישָׁה מֵעַל כְּפִי טוֹבַת הִנָּאָה שְׁבָה בְּרַבִּיעֵי מַהֲלָכוֹת
מְעִילָה דִּין ט' וּלְפִי מַאי דְמִשְׁמַע לִיהַ לְהָרַב בִּירְדָּ מְשִׁיָּה דְמַאי דְמַעַל כְּפִי טוֹבַת הִנָּאָה הוּא
מִשׁוּם דְטוֹבַת הִנָּאָה מְמוֹן הָא וְדַאי קָשָׁה עַל הִרְמַב"ם שְׁפּוֹסֶק בְּעֵלְמָא דְאֵינָה מְמוֹן וְלֹא
נִפְלָאֵת הִיא לְזֹמֵר שְׁמָה שְׁפַתְבָּ הָרַב בִּירְדָּ מְשִׁיָּה דְקִינָמָא לֹן דְאֵינָה מְמוֹן כְּנִנְתּוֹ עַל פְּסָק
הִרְמַב"ם וְסַמָּךְ עַל הַמְעַיִינוּ אֲשֶׁר יִשְׂרָ יַחֲזֶה דְהַאי דְרָבָא הִיתָה כְּפָר שֶׁל הַפְּקָר וְכו' הִיא
הִלְכָה פְּסוּקָה וְקָשׁוּ אֶהְדְּדִי וְאִף אִם הָרַב לֹא כִינּוֹן לְזֶה אֲנִן טְעַנִּינוּ עַל הָרַב מְקַנָּה אַבְרָהָם
דְמַה יַעֲנֶה לְפָסֶק הִרְמַב"ם: וְלִקְוִישִׁית הָרַב בִּירְדָּ מְשִׁיָּה פְתַב בְּשִׁמוֹ הָרַב מְקַנָּה אַבְרָהָם
וְנ"ל וְהָרַב הִנָּ"ל לְסַלֵּק יֵצֵא בֵּין הַהִיא דְקִידוּשִׁין לְהַהִיא דְנִגְדָרִים דְהַהִיא דְקִידוּשִׁין ד' ח"ן
לְקוּלָא לֹא אֲמַרִינוּ דְהוּוּ קִידוּשִׁין אֲבָל מֵהַ שְׂאִי אֲמַרִינוּ דְהוּוּ מְמוֹן חֲיִיב מְעִילָה אֲמַרִינוּ
דְהוּוּ מְמוֹן נִמְצָא לְדַעַת הָרַב הִתְם בְּקִידוּשִׁין לֹא אֲמַרִינוּ דְטוֹבַת הִנָּאָה לִיהַ מְמוֹן כִּי הִיכִי
דְלִיְהוּוּ קִידוּשִׁין לְמַקְדֵּשׁ בְּתֵרוּמוֹת אֲלֵא אֲמַרִינוּ אֵינָה מְמוֹן דְלֵא לִיהוּוּ קִידוּשִׁין שְׁהוּא
קוּלָא נִרְאָה דְכְּשִׂאִין קִידוּשִׁין הוּוּ קוּלָא וְהִתְם בְּמְעִילָה אֲמַרִינוּ הוּוּ מְמוֹן לְחֲיִיבוֹ בְּמְעִילָה
עכ"ל דְ הָרַב מְקַנָּה אַבְרָהָם גַּם מֶרֶן הַחֲבִי"ף בְּס' עֵינֵי כָל חֵי בְּדָף מ"ב עֲמוּד ד' פְתַב הַקְּשָׁה
הָרַב בִּירְדָּ מְשִׁיָּה מְפָרֵק ב' דְקִידוּשִׁין דְטוֹבַת הִנָּאָה אֵינָה מְמוֹן וְהַתִּירוּץ פְּשׁוּט בֵּין חוּמְרָא
לְקוּלָא וְדְבָרֵי הַתּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב בְּזֶה תְּמוּהִים בְּמַה שְׁנִדְחָק וְדוּק עכ"ל וְאֲנָא עֲבָדָא שׁוּתָא
דְרַבְּנָן קִדְשֵׁי סְרַכִּין תְּלָתָא הִנָּ"ל לֹא גְמִירָנָא וְהַדְּבָרִים סְתוּמִים וְחֲתוּמִים וּלְפִי פְּשׁוּטָן
מְוָקְשִׁים וְתְּמוּהִים הַעֲמַקְתִּי דב"ק לְמַזְפָּרַת לְעֵינֵינוּ בל"ן בְּזִמְנָן אַחַר אוּלֵי אוּכַל לִירַד
לְתַבוּנָתְם זֶה דְבָרֵי הָרַב תּוֹסְפֵת יוֹם טוֹב שְׁרַמְזוּ וְעֲלִיָּהֶם הוּא אוֹמֵר שְׁנִדְחָק וְכו' לֹא יַדְעַתִּי
אֵיִה מְקוּם כְּבוֹדֶם לְהַבִּין מַאי קָשָׁיָא לִיהַ: וְאַחֲרֵי שְׁדְּבָרֵי הָרַבִּים הִנָּ"ל מְוָפְלָאִים נִיחְזִי
אֲנִן כְּדַת מֵהַ לִיִּישָׁב תְּמִיִּהַת הָרַב בִּירְדָּ מְשִׁיָּה הִנָּ"ל וְנִרְאָה דְלְפִי מֵהַ שְׁהַבֵּאתִי לְמַעֲלָה בְּאוֹת
כ"ג בְּשֵׁם הָרַב מְקוּר חֲיִים דְאִף לְמֵאֵן דְאֵמַר טוֹבַת הִנָּאָה אֵינָה מְמוֹן הָא מִיָּהָא שְׁוִיָּא כְּסָף
הִיא וְיִישׁ בְּכַחוֹ לְהַקְדִּישׁ וְלְהַחֲרִים הַטּוֹבַת הִנָּאָה וְיִישׁ לוֹ שׁוּמֵר וְהַעוֹלָם נּוֹתְנִים עַל זֶה סָף
הָרַבָּה וְאִיִּף שְׁיִיף לְזֹמֵר בְּכִזָּה דְאֵינָה מְמוֹן וְרַק מֵהַ שְׂאֲמָרוּ דְאֵינָה מְמוֹן הַכְּפֻנָה הִיא שְׂאִין
לוֹ זְכִיָּה בְּגוּף הַחֲפֵץ רַק זְכוּת מִבְּחוּץ הוּא דְזְכִי לִיהַ רַחֲמָנָא וְכו' עי"ש (בד"ה וְהָרַב מְקוּר
חֲיִים) נִרְאָה דְמִתְיַשְׁבֵּת שְׁפִיר קוּשְׁיָא הִנָּ"ל דְנִדְאִי הַטּוֹבַת הִנָּאָה שְׁוִיָּא מְמוֹן הִיא וּמִשׁוּם
הִכִּי מְעַל לְפִי טוֹבַת הִנָּאָה שְׁבָה: וְגַם לְפִי מֵהַ שְׁפַתְבָּתִי בְּרִישׁ אוֹת זוֹ בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת מְעַשָּׂה
חֲיִיָּא שְׁהִבִּיא הָרַב קוֹהֶלֶת יַעֲקֹב דְבְּמִידֵי דְאִיסוּרֵי הִנָּאָה כְּוִלֵי עֵלְמָא מוֹדוֹ דְטוֹבַת הִנָּאָה
מְמוֹן מִתְיַשְׁבֵּת שְׁפִיר סוּגְיָא הִנָּ"ל דְאִין לְהַכְרִיחַ מְדַאֲמֵר רַבָּא בְּנִדְרִים ד' ל"ד דְנִטְלָה
לְאוּכַלָּה מְעַל לְפִי טוֹבַת הִנָּאָה וְכו' שְׁפוּבְרָ בְּעֵלְמָא דְטוֹבַת הִנָּאָה מְמוֹן דְשְׂאִי בְּהַקְדֵּשׁ
כִּינּוֹן דְאִסוּר בְּהִנָּאָה כְּוִלֵי עֵלְמָא מוֹדוֹ דְהוּוּ מְמוֹן וּמֵהַ שְׁפַתְבָּ הָרַב מְקַנָּה אַבְרָהָם דְמִדְּבָרֵי
הִרְמַ"ה בְּחִידוּשֵׁי לְסַנְהֶדְרִין לְדָף קי"ב ע"ב נִרְאָה דְסוּבְרָ רַב חֲסֵדָא טוֹבַת הִנָּאָה מְמוֹן

דעל מאי דאמר רב חסדא לא שנו אלא תרומה ביד ישראל אבל תרומה ביד פהו פנין דממוניה הוא תשרף כתב הרמ"ה לא שנו אלא תרומה ביד ישראל שעדיין לא נתנה לכהן דאפתי חזיא לכהן שפחוצה לה דלאו ממון דאנשי עיר הנדחת הוא מיהו פנין דאיפא למימר דדילמא יהיב לה לכהן שבתוכה ירקב אי נמי פנין דאית ליה למאריה זכותא דטובת הנאה בגנוה אמטול להכי ירקבו עכ"ל דמזה מוכח דסובר דטובת הנאה הוי ממון ע"ש לפי האמור נראה דאין מזה הכרח פמוכן: אחר זמן ראיתי מה שפלפל הרב נאות יעקב בתשובה שבראש הספר בסי' ד' דף י"ט ע"א וע"ב בסוגיא דנדירים ד' ל"ד הנ"ל ובסוגיא דפרק השואל ד' צ"ט ע"א המשאיל קרדום של הקדש מעל לפי טובת הנאה שבו ולא יכלתי להתבשרם בדב"ק לך נא ראה אף גם זאת ראיתי להרב טעם המלה אשר בשער המלה בתמישי מהלכות אישות דין ו' (בד' י"ב ע"א מדפוס לבוב קרוב לסופו) שהקשה על הרמב"ם שפוסק בעלמא דטובת הנאה אינה ממון איה פסק להא דרבא דמעל לפי טובת הנאה הלא אם אינה ממון אין פאן שנה פרוטה ולרבא גופיה לא קשיא דאיהו סבר טובת הנאה ממון וכן הקשה על מה שכתב הרמב"ם פרק ז' מהלכות מעילה דין ד' במשאיל קרדום של הקדש דמעל לפי טובת הנאה שבו וכתב דיש לדחוק ולומר דהאי טובת הנאה דגבי ירושה ושאלה לא דמיא לשאר טובת הנאה דהא מותר ליקח לכתחלה דינר מבניו כדי לירשו וכן מותר ליקח פרוטה בשכר שאלה אבל גבי מתנות פהונה ותרומה ומעשרות שאסור הפהו עצמו ליקח דינר לתת לו התרומה אלא שרשאי ליקח דינר מישראל לתת התרומה לכן פהו פהו טובת הנאה כזאת דלא שכיחא לא מיקריא ממון: נחזור לציוני הרב אהל יעקב הנ"ל (בד"ה והנה הרב אהל יעקב) מה שציין בדין חליפין וקנין אגב אי איתנהו בטובת הנאה דהרמ"א בריש סי' ר"ג סובר דאינה ממון ושקרב שפתי פהו סבר דהויא ממון לענין חליפין ואגב אנכי הוואה דמרון מוהרימ"ט בחלק ב' בחלק יו"ד סי' ה' (בד"ה ובספק השני) אחר שכתב דהלכה דטובת הנאה הוי ממון פתב ומיהו לענין שעבוד והקנאה לא מהני הא דחשיב ממון ומנא אמיןא לה מדאשפחן דרבא גופיה (דאית ליה בנדירים ד' פ"ה דטובת הנאה ממון) אמר בפרק קמא דמציעא דף י"א ע"ב דאינה ממון לחליפין ולקנין אגב אלמא מוכח דאף דהוי הנאה לנדירים ולקידושין מפל מקום אינה חשובה ממון להקנותה בקנין סודר ולא באגב דלית בה מששא ואף דדחי לה בגמרא להא דרבא דאמרין ולא היא מתנות פהונה נתינה פתיב פהו לא דחי אלא סברא דרבא דמשנה חליפין לאגב דטובא איפא בינייהו וכן מוכח מדברי רש"י אבל עיקר טעמו של רבא דטובת הנאה לא חשיבא ממון להקנותה לא אדחיה וכו' ע"ש (בגוף הספר פתוב רבה בה"ה וצריף להיות רבא) ופירש דבריו הרב קרית ארבע בדרף קט"ו ע"ד סעיף ב' שרוצה לומר שעיקר דינו קיים דטובת הנאה אינה נקנית באגב ולא בחליפין וכתב שגמרא מדברי רש"י שציין שם דלא מיקניא בחליפין אבל באגב מיקניא ושגמרא שזו היא דעת הרי"ף שהביא הרב מוהרימ"ט שם ע"ש וחידוש הוא שלא זכר (בקרית ארבע) דברי הרמ"א ושפתי פהו דסי' ר"ג הנ"ל פדרכו בקודש: ורבינו בצלאל באסיפת זקנים לבבא מציעא בסוגיא הנ"ל פתב (בד"ה טובת) על מה שאמרו בש"ס ולא היא שאני מתנות פהונה וכו' וז"ל פתב רש"י דמהיאי דלא הנה להם סודר לאו ראה היא וכו' פירוש לפירושו דאי משום הא לא איריא דמצי למידחי שאני מתנות פהונה דנתינה פתיב פהו ואין מכאן ראה אבל קושטא היא דטובת

הנָּאָה אינָּה מְמוֹן לְהַקְנוֹת בְּחִלְפִין וְהוֹצֵרְכָתִי לְכַתּוֹב זֶה מִפְּנֵי שֶׁיֵּשׁ מְקוֹם לְפָרֵשׁ דֵּהָא דְקָאָמַר תַּלְמוּדָא וְלֹא הִיא אַפְּלוּלָה מִלְּתַמָּא קָאֵי וְלֹא הִיא אֱלָא דְטוֹבַת הַנָּאָה נִקְנִית בְּחִלְפִין וְשֹׁאנֵי מִתְּנוּת פְּהוּנָה דְנִתְיָנָה כְּתִיב בְּהוּ וְלֹא רָצָה רִשׁ"י לְפָרֵשׁ כִּי מִשּׁוּם דְלֹא תְלִינּוּ בּוּקֵי סְרִיקֵי בְּסִתְמָם תַּלְמוּדָא דְסוּבֵר דְטוֹבַת הַנָּאָה חֲשִׁיבָא מְמוֹן לְקִנּוּת בְּחִלְפִין וְהָא וְדָאֵי לֹא מִסְתַּבֵּר אִי נָמִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ לְרִשׁ"י בְּקִיאוּת מִמְּקוֹם אַחַר שֶׁאֵינָה נִקְנִית בְּחִלְפִין עַכ"ל וּמְבֹנָאָר שְׂדַעַת רִשׁ"י דְטוֹבַת הַנָּאָה אינָּה נִקְנִית בְּחִלְפִין כְּמוֹ שֶׁהִבִּין מְדַבְּרֵי הַרֵב קִרְיַת אַרְבַּע: וּמִצְוָה לְהִבְיָא מִן הַקְּרוֹב אֶת אֲשֶׁר רְאִיתִי עִתָּה בְּסִפְרָא אֹר זְרוּעַ הַגְּדוּל (פְּסָקֵי מִסְכַּת בְּבֹא מְצִיעָא) שְׁנֵדְפֵס מְקָרוֹב בְּעִיר קִדְשָׁנוּ יְרוּשָׁלַיִם תּוֹב"ב (בְּשֵׁנַת תַּרְמ"ז) וְהוּא שְׁבִסְגִיָּא דְדַף י"א ע"א וע"ב אַחַר שֶׁהִבְיָא כָּל סְגִיָּת הַש"ס עַד הַמְּסַקְנָא וְלֹא הִיא מִתְּנוּת כְּהוּנָה נִתְיָנָה כְּתִיב בְּהוּ וְכו' כְּתִיב וְלֹא אִיתְּבְרִיר לִי אִי הִלְכָה פְּרָבָא דְטוֹבַת הַנָּאָה לֹא מִיִּקְנִיָּא בְּחִלְפִין אוֹ הִלְכָה לְפִי הַמְּסַקְנָא דְאִסִּיק דְטוֹבַת הַנָּאָה מִיִּקְנִיָּא בְּחִלְפִין וּמִתְּנוּת שֶׁאֵינִי דְכְּתִיב בְּהוּ נִתְיָנָה וְאֹמֵר לִי לְבִי דְמִמָּאֵי דְמִסִּיק בְּלִשׁוֹן פְּשִׁיטוּת וְלֹא הִיא וְלֹא קָאָמַר בְּלִשׁוֹן דְחִיָּה דִּילְמָא שֶׁאֵינִי מִתְּנוּת כְּהוּנָה דְנִתְיָנָה כְּתִיב בְּהוּ שְׂמַעַת מִיָּנָה דְהִכִּי קִים לִן סְתָמָא דְתַלְמוּדָא דְטוֹבַת הַנָּאָה מִיִּקְנִיָּא בְּחִלְפִין וְהִכִּי נָמִי מְסַתְּבְּרָא דֵּהָא רָבָא גּוֹפִיָּה סְבַר בְּפָרְק בְּתָרָא דְנִדְרִים דְטוֹבַת הַנָּאָה מְמוֹן (הִבְיָא כָּל סְגִיָּת הַש"ס דְנִדְרִים ד' פ"ד ע"ב וּפ"ה ע"א וְסִיָּים) אֲלַמָּא קְסַבְּרָא רָבָא טוֹבַת הַנָּאָה מְמוֹן וּפְסָק רַבִּינוּ חֲנִנְאֵל דְהִלְכָה פְּרָבָא הִילְכָף הוּאִיל וְרָבָא גּוֹפִיָּה סְבַר דְטוֹבַת הַנָּאָה מְמוֹן וְקִימָא לִן כְּנוּתִיָּה לֹא מִסְתַּבֵּר לְחִלְק דְלַעֲנֵן קִידוּשֵׁי אִשָּׁה וְלַעֲנֵן נִדְרָה הִנֵּי מְמוֹן וְלַעֲנֵן לְקִנּוּת בְּחִלְפִין לֹא הִנֵּי מְמוֹן אֱלָא מְסַתְּבַר כְּסִתְמָא דְתַלְמוּדָא דְמִסִּיק וְלֹא הִיא מִתְּנוּת נִתְיָנָה כְּתִיב בְּהוּ חִלְפִין דְרַף מְקַח וּמְמַפְּרָא הוּא וְלַעֲזוּלָם טוֹבַת הַנָּאָה בְּעִלְמָא שֶׁהִיא מְמוֹן שְׁפִיר מִיִּקְנִיָּא בְּחִלְפִין עַכ"ל וְאֲשַׁכְּחָנָא תַּנָּא דְמִסִּיעַ לְהַפְּהוּ הַגְּדוּל הַרֵב שְׁפָתֵי כְּהוּ בְּמָה שְׁפָסַק שְׁטוֹבַת הַנָּאָה נִקְנִית בְּחִלְפִין: וְמָה שֶׁהִבְיָא הַרֵב אֲהֵל יַעֲקֹב מִדִּין נוֹגַע בְּעֵדוּת שְׁהַרְמ"א מְכַשִּׁיר וְשְׁפָתֵי כְּהוּ חוֹלֵק עָלָיו הִנֵּה קִיָּצַר מְאֹד בְּזֵה דְמִשְׁמַעוּת דְבְּרֵי הוּא דְהַרְמ"א מְכַשִּׁיר לְעֵדוּת אֶף לְמִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ בְּהַ טוֹבַת הַנָּאָה אֲבָל לִשׁוֹן הַרְמ"א אֵינּוּ מוֹרָה כֵּן וּדְבְּרֵי הֵם עַל מָה שֶׁכְּתִיב מִן דְּגִזְבֵּר שֶׁאֵין לוֹ וְלֹא לְקָרוֹבֵי שׁוּם זְכוּת בְּנִכְסֵי הַקִּדְשׁ וְלֹא בְּפִירוּתֵיהֶם כְּאִשֶׁר לְהַעֲיֵד עַל זֶה כְּתִיב הַרְמ"א וְכָל שְׁכֵן שְׁקָרוּבֵיהֶם כְּשֵׁרִים לְהַעֲיֵד אֶף שֶׁהַגְּזֵבֵר מְחַלֵּק הַמְמוֹן לְמִי שֶׁיִּרְצֶה לְמַאן דְּאָמַר טוֹבַת הַנָּאָה אינָּה מְמוֹן וְכו' וְאֵין בְּמִשְׁמַע לִשׁוֹן זֶה שֶׁהַגְּזֵבֵר עֲצָמוּ יְכוּל לְהַעֲיֵד לְמַאן דְּאָמַר טוֹבַת הַנָּאָה אינָּה מְמוֹן רַק בְּהַכְּשֵׁר קָרוּבֵי הַגְּזֵבֵר הוּא דְעִסִּיק הַרְמ"א וְהַרֵב מִחֲנֵה אֲפָרִים בְּהַלְכוֹת עֵדוּת סִי' א' הִבְיָא מָה שֶׁחִלֵּק הַשְּׁפָתֵי כְּהוּ עַל הַרְמ"א וְכְתִיב עַל זֶה וְנ"ל נִרְאָה שֶׁהִבִּין שְׁטַעַם פִּיִּסוּל הַקְּרוּבִים הוּא מְשׁוּב דְחֲשִׁידֵי לְאַסְהוּדֵי שִׁיקְרָא וּמִשׁוּם קְוֹרְבָה וְכו' אֲבָל אֵין נִרְאָה לִי כְּמוֹ שֶׁכְּתִיב דְעֵדִים שְׁמַעֲיֵדִים עַל דְּבַר אֶחָד וּמֵאוּתוֹ עֵדוּת מְטִי הַנָּאָה דְמִמִּילָא לְקָרוּבֵי הַעֲדִים אֶף שֶׁאוּתוֹ קָרוֹב הִנֵּה פִּיִּסוּל לְאוּתוֹ עֵדוּת מְשׁוּם דְנוֹגַע בְּעֵדוּת וּכְגוֹן בְּאוּמֵר תְּנִי מְנָה לְעֵנֵי עִירֵי דְקִימָא לִן אֵין מְבִיאִים רְאָיָה מְאֲנָשֵׁי אוּתָהּ הַעִיר מְשׁוּם שְׁנוּגָעִים בְּעֵדוּת מְכָל מְקוֹם קָרוּבֵי אֲנָשֵׁי הַעִיר יְכוּלִים לְהַעֲיֵד דְטַעַם פִּיִּסוּל הַקְּרוּבִים לֹא מְשׁוּם דְחֲשִׁידֵי לְהַעֲיֵד שְׁקָר דְאֵין אָדָם חוּטָא וְלֹא לוֹ הִלְכָף דּוֹקָא שְׁמַעֲיֵד עַל קָרוֹבוֹ הוּא דְפִסּוּל אֲבָל כְּשֶׁאֵינּוּ מַעֲיֵד עַל קָרוֹבוֹ אֱלָא עַל אָדָם אַחַר אֶף דְמִמִּילָא מְטִי הַנָּאָה לְקָרוֹבוֹ כְּאִשֶׁר וְכו' עִי"ש: וְכְדַבְּרֵי הַרֵב מִחֲנֵה אֲפָרִים כְּתִיב הַרֵב אוּרִים וְתוֹמִים עַל דְּבַרֵי הַרְמ"א וְש"ף הַנְּ"ל וְנ"ל בְּסִק"ד אֶף עַל פִּי שֶׁהַגְּזֵבֵר מְחַלֵּק וְכו'

הש"ך בס"ק יו"ד האריף להשיג על הרמ"א דמה בקף דטובת הנאה אינה ממון מפל מקום הרי יש לו הנאה ממנו ויש בו צד נגיעה ובעדות קי"ל כל שיש צד נגיעה אפילו בדרך רחוקה ונפלאה לא יעיד וע"ש שהאריף פי מ"ש ריטב"א למאן דאמר טובת הנאה ממון דאין מעיד קושטא דמילתא קאמר דס"ל טובת הנאה ממון אבל באמת אף דאינו ממון אינו מעיד והאריף ואפשר שיש בטענתו דברים נכונים אלא (נראה דצריף להיות אילו) אנו באים לדון שהגזבר בעצמו יעיד בזו יש פתחון פה להרב שפתי פהו לטעון פמו שפתבתי דהא יש פאן צד נגיעה אבל בקרובים לא הבנתי דבריו דהא קרובים לא נחשדו לשקר רק גזרת הכתוב לא יומתו אבות וכו ואם פן אף בשלמא דאין פאן ממון מפל מקום פיון (הלשון מגומגם קצת והפונה מבוארת) פאן נגיעה אוילי יעיד שקר בשביל נגיעה אבל קרובים לא נחשדו לשקר ובשלמא אי הוי ממון אם פן לגזבר הוי ממון וש"פ והרי זה בכלל לא יומתו אבות דאין הקרובים יכולים להעיד אבל פיון שטובת הנאה אינה ממון אם פן לא שניף בקרובים גזרת המלך דהא אין פאן לא זכות ולא חיוב בממון קרובם ואי דיש נגיעה להגזבר קרובם זהו אלו החשש דיעידו שקר אבל הקרובים לא נחשדו לשקר כלל ולכן צדקו דברי רמ"א שפתב שקרובים יכולים להעיד דבזהו ליפא פקפוק אבל בגזבר עצמו יש לספק אוילי פש"ף ואם העידו דבר שיש לגזבר הנאה גמורה פו דעת הריטב"א דמפל מקום ההקדש חל וינתן לגזבר אחר דפלגינן דבורא ועיין לקמן בס' נ"א מ"ש פנה עכ"ל וכיונה דעתו לדברי הרב מחנה אפרים הנ"ל ונחידוש הוא שהרב אהל יעקב לא ראה דב"ק: ומה שהביא הרב אהל יעקב דהיא דאין נשבעין היסת על טובת הנאה ומשמע ליה דמזה מוכח דאינה ממון פבר פתבתי על דברי הרב קהלת יעקב פראש אות זו דאין מזה הכרח משום דדין זה אתי שפיר גם למאן דסבר טובת הנאה ממון: ולענין נדרים פתב הרב אהל יעקב דמדברי הרמב"ם בשביעי מהלכות נדרים דין י"א נראה דסובר דהוי ממון אף דבעלמא סבירא ליה דאינה ממון פדכתב בפרק חמישי מהלכות אישות ובפרק ב' מהלכות גניבה דין ה' ובפרק י"ב מהלכות תרומות דין ט"ו וצייין לעיין בכסף משנה שפיאר החילוק שבין נדרים לשאר מילי וז"ל ממה שכתב בכאן נראה שפסק הרב פאוקמתיה דרבא דסבירא ליה דטובת הנאה ממון ותימה שהרב פפרק ה' מאישות פסק דאינה ממון מצאתי לר' מאיר בר' שמעון המעילי שכתב בפשיטת נדרים וז"ל הרי"ף נראה שפסק בפרק אלו עוברין גבי הפריש חלה פטומאה פיום טוב דטובת הנאה אינה ממון ובקידושין נמי גבי מקדש בתרומות ומעשרות ויש לחלק בין טובת הנאת דמודר הנאה לטובת הנאה דעלמא מתרי טעמי חדא דהא סבירא ליה דאפילו ויתור אסור במודר הנאה וסתם לן תנא דמתניתין בתלת דוכתי בההיא מסכתא הכי ועוד דהא חזינא דמילתא דאסור הנאה אפילו בהנאה אסור דאילו יין נסך אם נגע עכומ"ז פיינו פכוננה אסור בהנחה ואסור לתתו לעכומ"ז הכי נמי גבי מודר הנאה פיון דאסור לאיתנהויי מיניה אסור לתת התרומה אף על פי שאינם שלו ויש לו ליתנם על פרחו ואפילו הכי אסור ואולי הרי"ף סמך על טעם זה עכ"ל הנה על מה שכתב בשם הרי"ף שפראש שפוסק דטובת הנאה אינה ממון התפלא הגאון בשאלת שלום (על השאלות) בפרשת קרח שאלתא קל"ב שלא מצא שום ה פחה לזה בדברי הרי"ף ועי"ש בהעמק שאלה מה שפיאר פנה וכדברים האלה פתב הרב המאירי בחידושיו לנדרים פסוגיא הנ"ל אף שאין הלשון פסיגנון זה ממש אבל פנונה אחת לשניהם ושם לא הזכיר את

הרי"ף רק כתב פן בשם רוב המפרשים: והנה הוכחת רבינו מאיר מלשון הרמב"ם שסובר דטובת הנאה ממון לכאורה צריכה ביאור דלא הונפר בדברי הרמב"ם מזה וגם לא נקוט הרמב"ם פלישני דרבא דאמר דתרומה דלא חזיא אלא לכהנים וכו' שניא עפרא וכו' שמלשון זה הוא שהבינו הראשונים בדעת רבא שסובר דטובת הנאה ממון היא אבל בדברי הרמב"ם אין רמז מזה ונתקשיתי בזה עד שמצאתי ביאור הדברים בים של שלמה לבבא קמא פרק הגוזל קמא סי' ס"א והוא זה דבגמרא ד' פ"ד ע"ב פרכינו דמרישא דמתניתין דתני קונם פהנים נהנים לי יטלו הפהנים על פרחו משמע דטובת הנאה אינה ממון ואילו מדתני סיפא גבי פהנים אלו נהנים לי יטלו פהנים אחרים משמע דטובת הנאה ממון ומוקי לה רב הושעיא פתנאי רישא כר' יוסי בר יהודה דאמר טובת הנאה אינה ממון וסיפא פרבי דאמר טובת הנאה ממון ושקיל וטרי בפ"ס ביהאי שינויאי והדר מתרץ לה רבא שאני תרומה וכו' ופירשו המפרשים רש"י ותוספות והר"ן והרא"ש והרמב"ן והרב הנמק"י והריטב"א דכונתו לומר דלעולם מתניתין סברה טובת הנאה ממון ושאי תרומה וכו' נמצא דבפירושא דמתניתין איפא תרי שינויי לרב אושעיא אתיא פתנאי ולא יתכן שהרמב"ם סובר כמותו שהרי הוא פסק לשתי הפכות שבמתניתין ועל פרחין דנקיט פשינויאי דרבא דאתיא פולה מתניתין פחד תנא ולפי מה שפירשו המפרשים הג"ל היינו דמוקים לה כמאן דאמר טובת הנאה ממון ומזה מוכח שפיר דהרמב"ם פוסק כמאן דאמר טובת הנאה ממון ואהכי קושיא ליה דהא בעלמא אית ליה להרמב"ם דטובת הנאה אינה ממון וכן הקשה הגאון רש"ל בים של שלמה ועי"ש מה שיישב ומובא בדברינו להלן בס"ד: ומה שיישב רבינו מאיר פסקו של הרמב"ם גבי פהנים אלו שיטלו אחרים ולא אמרינו שיטלו המונדרים בעל פרתו לפי שהטובת הנאה שיש לבעל הבית אינה ממון נראה שהוא יישוב נכון וכונתו דאין המונדרים יכולים ליטול את התרומה על פי טענה זו (דאינה ממון להבעל הבית) והם יתנוה לפהנים המותרים בה משום שאם פן נמצאים פהנים האלו נהנים בטובת הנאה זו שנותנים אותה למי שירצה ואף דטובת הנאה אינה ממון מפל מקום לא גריעא טובת הנאה מותרת וכיון דותרת אסור למודר הנאה הכי, נמי הדין נותן שתהא טובת הנאה זו אסורה להמונדרים אף דלא חשיבא ממון ועוד פינו דהם אסורים בה הרי אסורים הם ליתן במתנה דבר האסור להם כמו ביין נסוף שאסור בהנאה ואסור ליתנו במתנה ולכן פינו שלפנהנים אלו אסורה משום הכי תנו בסיפא גבי פהנים אלו יטלו אחרים ולא המונדרים אף דאין לבעל התרומה בה אלא טובת הנאה ואינה ממון והפהנים האלו אם יטלוה לא יהנו בה אלא על פרחם צריכים ליתנה לכהנים אחרים אפילו הכי אסור דהנתינה לאחרים הוי הנאה פן נראה ברור פונת רבינו מאיר ומרן כסף משנה קבל דבריו בשתיקה כהודאה: ועל מה שמדמה רבינו מאיר הא דתרומה לאסור יין נסוף כתב הרב קרן אורה בדרף מ' ע"א דאינו מוכן דהתם אסור ליהנות ביין נסוף וכשנותנו לעכו"ם הרי הוא נהנה שמחזיק לו טובה אבל הכא הפהן אסור לו ליהנות משל ישראל וכיון דטובת הנאה אינה ממון ואין זה שלו אמאי לא יהא רשאי ליתן לו ועוד דמתניתין קתני יטלו אחרים דמשמע דהם אסורים ליטול אפילו מעצמם עכ"ל הנה הרב הבין שהדמיון ליין נסוף הוא פלפי בעל התרומה אבל לפי מה שפירשתי שפונתו היא פלפי הפהנים המונדרים שאסורים ליטלה כדי ליתנה לכהן שירצו שהרי בנתינתם הלזו הם נהנים וכיון שאסורה להם אסורים ליתנה לאחרים

כמו בנין שאסור לו ואסור ליתנו לאחרים: וראיתי בספר תהלה לנוד החדש לידידי הרה"ג אבד"ק בארדיטשוב יצ"ו בקונטרס שהם וישפה שבסוף ח"א שכתב בנ"ד ו' ע"ג על תירוץ רבינו מאיר שהביא מרן פס"ק משנה נ"ל ולא זכיתי להבין תירוץ דנהי דפשיטא דאיסורי הנאה אסור ליתנם במתנה וכמבואר מהא דכהנים ולוים נהנים ליטלו על פרחו דמשמע ודאי דאסור ליתן להם אבל הכא עיקר הקושיא בכהנים אלו ולוים אלו אמאי לא יטלו בעל פרחו פניו דטובת אינה ממון ולכאורה אמינה דקשה לכאורה איך אמרינו יטלו בעל פרחו הא אמרינו בחולין דף קל"ג ע"ג ונתן ולא שיטול מעצמו וזה אף למאן דאמר טובת הנאה אינה ממון וכן פסק רבינו בפרק י"ב מהלכות תרומות דין ט"ו דאף דטובת הנאה אינה ממון אסור ליטלם שלא מדעת בעלים ולכן הנה אפ"ש לומר דמעיקרא דלא הנה ידעינו טעמא דרישא דיטלו בעל פרחו ועל פרחין צריך לומר דטובת הנאה אינה ממון ומותר ליטול שלא מדעתו ועל פרחין לא סבירא לו הא דונתן ולא שיטול מעצמו פניו שמפניו שמתנתו שפ"ש ליקח בעל פרחו ולכן קשיא לו ס"פא דגם בכהנים אלו יטלו בעל פרחו אבל פניו דמתרצינו דהיינו טעמא דיטלו על פרחו דשויא עפ"א בעלמא אם פן אין קושיא ברישא מהא דונתן ולא שיטול מעצמו אם פן ס"פא אתיא שפיר בפשיטות אף אי טובת הנאה אינה ממון דיטלו אחרים אבל הני לא דמדעתו אסורים מטעם מתנה כדכתב רבינו מאיר בר' שמעון הנ"ל ובעל פרחו אסורים מטעם ונתן ולא שיטול מעצמו עכ"ד יצ"ו: ולי הדל דברי רבינו מאיר הנ"ל מבוארים כפ"ש פתבתי בפנים ומה שכתב הרב יצ"ו דנדאי איסורי הנאה אסור ליתנם במתנה כמבואר מהא דכהנים נהנים ליטלו על פרחו לא הבנתי דמיונו שהרי מה שאנו דנים בזה הוא שהאיש שאסור לו הדבר ההוא בהנאה אסור הוא ליתנה במתנה שהרי גם במתנתו מטי ליה הנאה וזה פשוט מאד שפ"ש שאסור למכור דבר האסור בהנאה וכן אסור גם בשאר הנאות אסור גם פן ליתן הדבר שאסור לו בהנאה אף למי שמותר הוא בהנאתו ואפ"ל לבהמת הפקר אסור ליתן דבר האסור בהנאה ע"י פמה שרשמתי בשדי חמד ח"א בחלק הפללים במערכת האל"ף אות רכ"ג וגם על מתנה לחבירו פתבתישם (בד"ה והנה) שאסור ליתן עי"ש ובקונטרס פאת השדה לחלק הפללים במערכת האל"ף אות ל"ח אבל מה שמביא מההיא דכהנים נהנים דיטלו בעל פרחו והוא לא יתן הוא דבר אחר שמי שמותר הוא עצמו ליתנות אסור לו ליתן אותו הדבר למי שאסור המקבל ליתנות מאותו דבר ומה זה ענין למה שאנו עוסקים בו ואנכי לא ידעתי: ומה שהקשה ארישא דמתניתין איך יטלו בעל פרחו והא קיימא לו ונתן ולא שיטול מעצמו ונדחק דמעיקרא הנה משמע לו דלא קיימא לו פהא דונתן ולא שיטול וכו' לדעתי הקצרה נראה פשוט דבכי האי גוונא שאסור הנאתה לכל הפהנים אין בזה משום ולא שיטול מעצמו דדוקא פשיכול הבעל הבית ליתן למי שירצה הוא דאסור לכהן ליטול מעצמו דהוי פגול זכותו של בעל הבית אבל בזה שאין להבעלים שום זכות עוד יכולים הפהנים ליטול בעצמם ולא להניח התרומה בידי הבעלים שיתלה לאיבוד ומפני זה הוא שנוטלים ממנו בעל פרחו שאם לא פן אף אם לא נדרוש ונתן ולא שיטול מעצמו מכל מקום מי התיר לפהנים לכוף אותו בעל פרחו ודי להם שאם יוכלו ליקח התרומה שלא בידעתו יטלוהו ואין חשש משום ולא שיטול מעצמו דלא דרשינו דרשה זו אבל אם הבעלים אין מניחים אותם ליטול אותה למה יהיו מותרים ליטלה בעל פרחו אלא ודאי פניו שאין עוד

להבדלים זכות ליתנה למי שירצו פיון שאסרה על פולם אם פן אין להם לבדלים פח לעפב ביד הפהנים ונוטלים ממנו בעל פרחו ולא תלה לאיבוד בידו: והרב קרן אורה פתב בשם הרשב"א שהקשה אמאי יטלו בעל פרחו הרי יכול לקבל טובת הנאה מאחרים והם יתנו לכל פהן שירצו ושתירץ דעיקר טובת הנאה היא מדכתיב נתינה דזכותה לו תורה בנתינה למי שירצה אבל הכא דאסר הנאת כל הפהנים ממנו ואין הנתינה בידו משום הכי אין לו עוד טובת הנאה בזה עכ"ל הרי דכשאסר הנאת כל הפהנים ממנו פקע ממנו זכות זו והוא לגבי התרומה פאיש זר והפהנים הם הבדלים ויכולים להוציא את שלהם ממנו בעל פרחו ואין בזה משום ולא שיטול מעצמו פיון שאינו נוטל דבר מהבדלים (נחזור לדברי רבינו מאיר שהביא מרן כס' משנה שפתבתי בפנים שדבריו נכונים ומבוארים): אלא דקשה על זה דמסתמא דהש"ס משמע דלא סבירא ליה לחלק בהכי שאם פן פי מוקי רב הושעיא סיפא דמתניתין פרבי ורישא כר' יוסי בר יהודה דרבי אית ליה גבי גונב טבלו של חבירו דטובת הנאה ממון ורישא ר' יוסי בר יהודה דסבר פה דטובת הנאה אינה ממון הנה ליה לש"ס לדחויי ממאי דילמא עד פאן לא אמר ר' יוסי דאינה ממון אלא בעלמא אבל גבי מודר הנאה מודה דאסור ולא משום דטוה"נ ממון אלא אף אינה ממון אסור למודר הנאה ולמה לך למימר דסיפא פרבי אתיא הלא פולה כר' יוסי בר יהודה מצית לאוקומא ומדלא אמרינו הכי מוכח דרב הושעיא סובר דאי אמרינו דטובת הנאה אינה ממון יכולים פהנים אלו ליטול התרומה וליתנה לפהנים האחרים וגם סתמא דש"ס שתיק ליה בהא ואם פן מנא ליה להרב"ם לחלק פן בדבר שמשמעות הש"ס הוא בהיפך וכבר ראיתי בחידושי הרשב"ש שבש"ס החדשים דפוס ראם שהקשה פן והיא קושיא חמורה: ועוד קשה דהנה הראשונים רבינו חננאל ודעמיה שפסקו פמאן דאמר טובת הנאה ממון מביאים ראיה מהא דרבא בסוגיא דנדרים מוכח דסבר הכי מדמוקים למתניתין דנדרים דסברה טובת הנאה ממון ושאני טובת הנאה דתרומה וכו' ושניא עפרא בעלמא והסוברים דטובת הנאה אינה ממון סבירא להו דרבא משום דדחיקא ליה שינויאי דרב הושעיא למתניתין דנדרים משום הכי הוא דמוקי מתניתין דנדרים דסברה טובת הנאה ממון וטעמא דרישא משום דשנייה עפרא אבל איהו לא סבירא ליה פהאי מתניתין אלא פמתניתין דסוף פרק האיש מקדש דתנו המקדש בתרומות ומעשרות מקודשת ואוקמיה עולא ורב אסי דהוצל בטבלים שנפלו מאבי אמו אבל לא בתרומה מפריו משום דטובת הנאה אינה ממון עיין בתשובת שבמרדכי פרק שבועת הדייגין סי' תשס"ז שכתב פן דרבא דמוקי מתניתין דנדרים דסברה טובת הנאה ממון לאו משום דהכי סבירא ליה אלא משום דדחיקא ליה לאוקומה רישא פחד תנא וסיפא פתנא אחרינא אהכי מוקים לכולה מתניתין פחד תנא: אמור מעתה דמזה יש להוכיח דרבא גופיה לית ליה סברת רבינו מאיר שהביא מרן פסוף משנה שאם פן למה ליה לאוקמיה דמתניתין דנדרים סברה טובת הנאה ממון לימא דהו מתניתין נמי סברה פמתניתין דקידושין דטובת הנאה אינה ממון והא דתני סיפא גבי פהנים אלו דיטלו אחרים היינו טעמא משום דויתור אסור וכו' אלא נדאי מוכח דגם רבא לא סבירא ליה סברא זו ומשום הכי הוצרך לשנויי דמתניתין סברה טובת הנאה ממון וכו' ואם פן מנא ליה להרב"ם לומר היפך ממאי דמשמע מהש"ס ומרב הושעיא ומרבא פאמור אבל באמת הא לא קשיא דכוננת רבינו מאיר היא לומר דמתניתין לאו משום דטובת הנאה

ממון פדמפרשי ליה הראשונים אלא מהני טעמי שפכת הרב ועיין עוד להלן בס"ד:
ובחידושי הרש"ש שם פתב לחלק דדוקא הנאה שיש לבעל הבית ליתן לכל מי שירצה
הוא דאינה ממון כי היא דקדושין דגם האשה המתקדשת לא תהיה לה בהן אלא טובת
הנאה זו בלבד אבל ההנאה שמגיע להמקבל כי הקא חשיבא ממון פינון דיכולים אחר פד
למקורן ופלוגתא דרבי ור' יוסי בר יהודה הואיל דהגנב אכלו להא דמיא דהרי הגיע לו
הנאה גמורה ומדוניק הגירסא דכאן ואכלו ובתוספתא בשלישי דמעשר שני האוכל טבל
של חבירו ואילו בקדושין ליתא למלת ואכלו ואולי שתי ברייתות הן והש"ס מיייתי התם
היא ברייתא דוקא משום דשם מייירי בטובת הנאה הקטנה פדאמרן (ויישב בזה כמה
עניינים וסיים) ולפי זה יצא לנו דין חדש דישאל שקידש בת פהו במתנות פהונה הזרוע
וכו' מקודשת דלדידה הוי טובת הנאה גדולה דהוי ממון דקימא לן בחולין ד' קל"ב פהו
ואפילו פהנת ואפילו היא אשת ישראל ואף דהוא לא נתן לה מידי דטובת הנאה שלו
הקטנה אינה ממון מכל מקום מקודשת פינון דבאה הנאה לה מחמתו פדכתב הר"ן
בקדושין גבי מקורן וקידש בדמיהו והוא הדין במקדש בתרומה על ידי אב פהו לקטנה
או נערה עכ"ל: ולפום ריהטא איני מבין דב"ק שגרא שפונתו לומר דגבי פהנים אלו
חשיבא הנאה גדולה ומשום הכי הויא ממון שהרי ליישב קושית רבינו מאיר על הרמב"ם
עסיקינו ואיני מבין היכי הויא טובת הנאה גדולה הרי הפהנים האלו אם יטלו את התרומה
נדאי אינו אלא ליתנה לכהנים אחרים שהם עצמם אין יכולים ליהנות שום הנאה ממנה
לפי שהבעל הבית אסרה עליהם ורק הסלקא דעתין הוא שיטלוהו הם ויתנוהו לפהו שירצו
וזהו היא רק טובת הנאה קטנה ומדקאסרינו אותה להם שמעינו דאף טובת הנאה הקטנה
הויא ממון ומה שדקדק מלשון הפרייתא הגונב טבלו של חבירו ואכלו ואילו בקדושין
ליתא למלת ואכלו עם שבאמת הוא דקדוק נכון אמנם אנכי הוואה בשאלתות פרת
קרח שאלתא קל"ב שהובא שם סוגיא דגדרים ומיייתי הפרייתא דהגונב טבל בלא מלת
ואכלו וכדאיתא בש"ס דקדושין ממש: ובהגהות וחידיושי פורת יוסף אשר בש"ס
החדשים פוס ראם בסוגיא דגדרים פתב ליישב דעת הרמב"ם דכיון דלא קאמר רבא
לעולם טובת הנאה ממון משמע שפובר דלאו בטובת הנאה שייכי אלא אף דטובת הנאה
אינו ממון מכל מקום פינון דבידו לתתה לכל מי שירצה הנאה מיקרי אם נותן לנה הפהו
ועיין חולין ד' קל"א דאפילו למאן דאמר טובת הנאה אינו ממון אין יכול ליתנה בעל
פרחו ומה דהמקשן תלה בטובת הנאה ממון היינו משום רישא עכ"ל ותרוץ זה גראה
נכון ויש לבאר עוד דמה שהזקיקו להרמב"ם לפרש פן בכונת דברי רבא הוא משום
דאמר רבא בבבא מציעא ד' י"א דטובת הנאה אינה ממון וכי היכי דלא תיקשי לן דרבא
אדרבא מפרש פונת רבא בגדרים כנז"ל וראיתי בהגהות הרב מוהר"ץ הירש חיות
בגדרים שהביא שהרב מחנה אפרים בהלכות טובת הנאה הקשה דרבא אדרבא והוא
פתב ליישב עי"ש ועיינתי במחנה אפרים וראיתי שפכת דהרמב"ם ם ודעמיה דפסקו
דטובת הנאה אינה ממון מפרשים סוגיא דגדרים דהכי קאמר לא תימא דטעמא דשרי
ברישא הוא משום דטובת הנאה אינה ממון דאף אם אינה ממון אסור דטובת הנאה מיהא
אית ליה שהתורה נתנה לו כח ליתנם למי שירצה ואין הפהו רשאי ליטלם שלא מדעת
בעל הבית פדכתב הרמב"ם בפסק י"ב מהלכות תרומות ולא עוד אלא דרשאי הישראל
ליקח ארבעה זוזי מחבירו כדי ליתנם לבן בתו פהו פדכתב הרמב"ם שם ובגדרים אפילו

וניתור אסור אלא היינו טעמא דשרי משום דכינן דתרומה לא חזיא אלא לכהנים מפי
אסריה עליוהו שזיא לטובת הנאה דינדה עפרא בעלמא ושוב הביא סוגיא דבבבא מציעא
הנ"ל דמוכח מפשטה דרבא סובר דטובת הנאה אינה ממון ושוב שקיל וטרי ליישב לדעת
הפוסקים דטובת הנאה ממון מפת סוגיא דנדרים דאית ליה לרבא הכי לפי פירושים בדברי
רבא עי"ש דב"ק באורו ועיין להרב מלא הרועים במערכה זו אות י"א מה שכתב בספרת
רבא ובמה שציין בהגהות מוהר"ץ הירש חיות לבבא מציעא ד' י"א: ואנכי הרואה
דבחקירה זו בסתירת דברי רבא פבר עמד מרן מוהרימ"ט בח"ב בחלק יו"ד סי' ה' (בד"ה
ובספק השני) שאחר שהביא סוגיא דקידושין דמסקינן דטובת הנאה אינה ממון ומסקנת
רבא בנדרים דטובת הנאה ממון ושפתב רבינו חננאל דנקיטינן פרבא וסיים הוא שכן
עיקר פתב ומיהו נראה לי דלענין שעבוד והקנאה לא מהני מאי דחשיב ממון דהיא לא
מיתפסא שיחול עליו שעבוד ולא הקנאה ואמינא לה מדאשפחן דרבא גופיה בפרק קמא
דמציעא פריה וכי לא הנה להם סודר לקנות בחליפין אלא טובת הנאה אינה ממון לקנות
בחליפין הכי נמי אינה ממון לקנות באגב ונהרי רבא מסיק בנדרים טובת הנאה ממון אלא
ודאי מוכח דאף דחשובה ממון לנדרים ולקידושין דאנהא קפדינן והאי נמי הנאה היא
מכל מקום אינה חשובה ממון להקנותה בסודר ובאגב וכו' עי"ש גם בחלק ח"מ סי'
צ"ז (בד"ה וכי תימא) הביא מאי דמסיק רבא בנדרים דטובת הנאה ממון ושפתב רבינו
חננאל דאדרבא סמכינן להלכה וסיים וזהו לענין קידושין ונדרים אבל לענין ממון מוכח
בפרק קמא דבבא מציעא דאינה ממון והביא הסוגיא הנ"ל עי"ש דב"ק וחידיוש הוא שלא
ראו הרבנים הנ"ל את דבר קדשו וגם על רבינו מוהרימ"ט יש לתמוה דנקיט בפשיטות
על פי פסק רבינו חננאל דטובת הנאה ממון ולא זכר כלל שאין פן דעת הרמב"ם והטור
ביו"ד סי' של"א ובקיצור פסקי סוף פרק שני דקידושין וקבר העיר קצת בזה הרב קרית
ארבע על דבריו שפסי' ה' הנ"ל וז"ל ועיין להרמב"ם פרק ה' מהלכות אישות ובשביעי
מהלכות נדרים ובכסף משנה שם וצריף ושוב על רבינו מוהרימ"ט שלא הביא מזה פלום
ועשה עיקר דברי רבינו חננאל שהביא הרא"ש בקידושין עכ"ל עיין בספרו בד' קט"ו
ע"ד ואם הנה רואה הרב קרית ארבע דברי הריב"ה בטור ובקיצור פסקי הנ"ל הנה
מגדיל התמה עליו: ובשיטה מקוננת לבבא מציעא בסוגיא הנ"ל כתב בשם מורו הרב
ונ"ל טובת הנאה אינה ממון נראה לי דאפילו תימא ממון אינה ממון חשוב להקנות על
ינדה חליפין ואתיא סוגיין בין למאן דאמר טובת הנאה ממון ובין למאן דאמר אינה ממון
ואף דאינה נקנית בחליפין ולא אגב קרקע ה"מ מפני שאין קניינים אלו חשובין אלא
גריעי אבל אם אמר אדם לחבירו הרי לה מנה ונתן לו ותקנה טובת הנאה שיש לה
לפירות הללו קנה דאי לא תימא הכי הכי הנה ליה למימר טובת הנאה אינה ממון ואינה
נקנית ומדקאמר אינה ממון לקנות בחליפין הכי נמי וכו' משמע דאיכא גוונא דמקנייה
טובת הנאה עכ"ל ובקרית ארבע שם כתב וז"ל ועיין באסיפת זקנים שם דדחיק לדקדק
מלשון הסוגיא דהיינו אף למאן דאמר טובת הנאה ממון ואין אנו צריכים לכל הדקדוקים
דרבא גופיה הוא ניהו מאריה דשמעתא דהכא ודהתם עכ"ל וכונתו לפי הנראה היא דמה
שכתב דאפילו תימא ממון וכו' נראה דאיהו לא סבירא ליה הכי ולזה קאמר דמאריה
דשמעתא הוא רבא ואיהו סבירא ליה בסוגיא דנדרים דטובת הנאה ממון ואם פן בהכרח
לומר דלענין הקנאה שאני וכו' והנה הדברים האלו פתב באסיפת זקנים בשם מר רבו

הוא הַרְדָּב"ז וְיוּכַל לְהִיּוֹת שֶׁהַרְדָּב"ז מְסַפֵּק לִיהַ בְּדַעַת רַבָּא אִי מַאי דְמוֹקִינְיָ לְמַתְנִיתִין דְנִדְרִים כְּמַאן דְאָמַר טוֹבַת הַנָּאָה מְמוֹן הוּא מְשׁוּם דְהִכִּי סְבִירָא לִיהַ כְּמוֹ שְׁפוֹבְרִים רַבִּינוּ חֲנִנְאֵל וְדַעְמִיָּה הַפּוֹסְקִים דְטוֹבַת הַנָּאָה מְמוֹן אוֹ דְמְשׁוּם דְדַחִיקָא לִיהַ שְׁיִנּוּיָא דְרַב הוֹשַׁעְיָא (דְמוֹקִי לְמַתְנִיתִין כְּתָרִי תַנְאִי) תְּרִיז וְמוֹקִינְיָ לֵהּ כְּחַד תַּנְא וּמִיהוּ לְקוֹשְׁטָא סְבִירָא לִיהַ דְטוֹבַת הַנָּאָה אִינְהּ מְמוֹן אוֹ דְסְבִירָא לִיהַ כְּדַכְתַּב הַגָּאוֹן יָם שֶׁל שְׁלֵמָה בְּפֶרֶק הַגּוֹזֵל סִי' ס"א לְדַעַת הַסּוֹבְרִים דְאִינְהּ מְמוֹן דְהָא דְרַבָּא לֹא תְלִי בְּהַאי פְּלִגְוִתָא וְכְמוֹ שֶׁהֲבֵאתִי בְּשִׁמּוֹ לְקַמְן (בד"ה גַּם בְּעִיקָר) וְלִכְּן מִיְהֵדֵר לְפָרוּשֵׁי מִיְלַתְיָה דְרַבָּא בְּהַאי שְׁמַעְתָּתָא אֲלִיבָא דְכּוֹלֵי עֲלָמָא וְכוּנַת רַבָּא הִיא דְבִין אִי אָמְרִינְיָ טוֹבַת הַנָּאָה מְמוֹן אוֹ אִי נִימָא אִינְהּ מְמוֹן הַדִּין כּוֹן לְעַנְיָן חֲלִיפִין: גַּם בְּעִיקָר הַקְּוֹשְׁיָא שֶׁהַקְּשָׁה רַבִּינוּ מְאִיר שֶׁהִבִּיא מְרַן כְּסָף מְשֻׁנָּה שְׁנֵרָאִין דְבָרֵי הַרְמְב"ם סוֹתְרִים רְאִיתִי שְׁעֵמֵד בְּקוֹשְׁיָא זוֹ הַגָּאוֹן רִש"ל בִּיָּם שֶׁל שְׁלֵמָה פֶּרֶק הַגּוֹזֵל קָמָא סִי' ס"א וּלְפִי שְׁרַבְנֵי הָאֲחֵרוֹנִים שֶׁהִזְכַּרְתִּי לְמַעַלָּה אֲשֶׁר עָמְדוּ לִינִישְׁב דְבָרֵי הַרְמְב"ם בְּשִׁנֵּי פְּסָקִים בְּהַלְכוֹת קִידוּשֵׁין וּבְהַלְכוֹת נִדְרִים לֹא הִזְכִּירוּ דְבָרֵי הַיָּם שֶׁל שְׁלֵמָה כְּנֶרְאָה שְׁנַעְעֵלְם מֵהֶם דְב"ק לְכוּן מְצִוָּה לְהִבִּיא מַה שְׁכַתֵּב בְּזֶה וְהוּא שְׁבַתְחַלְהַ כְּתַב לְהִבִּיא רְאִיָּה דְטוֹבַת הַנָּאָה מְמוֹן מְדַמְסְקִינְיָ בְּפֶרֶק אֱלוֹי נִדְרִים עַל מַתְנִיתִין קוֹנָם שְׁכַהֲנִים וְלוֹיִים נְהַגִּים לִי וְכו' (הִבִּיא כָּל דְבָרֵי הַש"ס וְשְׁיִנּוּיָא דְרַבָּא שְׁאֲנִי תְרוּמָה מְשׁוּם דְלֹא חֲזִינָא אֲלָא לְכַהֲנִים וְכו' עַד שְׁוִינָא עֶפְרָא בְּעֲלָמָא) וְסִיִּים אֲלָמָא שְׁמַעֲינְיָ דְטוֹבַת הַנָּאָה מְמוֹן וּמִמִּילָא אִין הִלְכָה כְּסוּגִיָּא דְקִידוּשֵׁין אֲלָא כְּרַבָּא בְּנִדְרִים וְכוּן פֶּסֶק הַרָא"ש בְּסוּף הָאִישׁ מְקַדֵּשׁ בְּשֵׁם רַבִּינוּ חֲנִנְאֵל וּמִן הַתִּימָה עַל הַרְמְב"ם שְׁפָסֶק כְּעוֹלָא דְטוֹבַת הַנָּאָה אִינְהּ מְמוֹן וּבְהַלְכוֹת נִדְרִים מְבִיא הַמְשֻׁנָּה דְכַהֲנִים וְלוֹיִים כְּצוּרְתָהּ וּבְהַכְרַח סוֹבֵר כְּרַבָּא דְמְשֻׁנֵּי רִישָׁא וְסִיפָא דְטוֹבַת הַנָּאָה מְמוֹן דְאִי סְבַר כַּר' אוֹשְׁעִיָּא רִישָׁא וְסִיפָא פְּלִיגִי אִם כּוֹן לְמָה כְּתַב שְׁתִּיָּהּ וְהִיא נֶרְאָה שְׁשֻׁגְגָה יִצְאָה מִלְּפָנֵי הַשְּׁלִיט אֲדָּה שׁוֹב עֵינֵינִי שְׁכַתֵּב בְּהַלְכוֹת תְּרוּמוֹת אֲסוּר לְכַהֵן שְׁיִטוֹל תְּרוּמָה אוֹ שְׁאָר מַתְנוּתֵי עַד שְׁיִפְרִישׁוּם הַבְּעֵלִים וְאִין לוֹ לְפַהֵן בְּהֶם עַד שְׁיִרִימוּ אוֹתָם וְאֲחַר כֶּף זוֹכָה כַּהֵן וְאֲרָף אֲחַר שֶׁהוֹרְמוּ לֹא יִטוֹל אוֹתָם אֲלָא מְדַעַת הַבְּעֵלִים שְׁהָרִי הֶם לְבַעֲלִים שְׁיִתְּנֵם לְכָל כַּהֵן שְׁיִרְצוּ וְאִם לְקַחֵן שְׁלֹא מְדַעַת בְּעֲלֵיהֶם זָכָה בְּהֶם שְׁאִין לְבַעֲלִים בְּהֶם אֲלָא טוֹבַת הַנָּאָה וְאִינְהּ מְמוֹן וּלְפִי זֶה לֹא קוֹשְׁיָא מִיָּדִי דְסְבִירָא לִיהַ דְאִינְהּ מְמוֹן לְקַדֵּשׁ אִשָּׁה אוֹ לְהוֹצִיא אוֹ בְּדִינִים אֲבָל מְקוֹם הוּא מְמוֹן לְבַעֲלִים שְׁלֹא לִיטְלוּ בְּעַל כְּרַחוּ מְאֲחַר שְׁיִישׁ לוֹ בּוֹ טוֹבַת הַנָּאָה וְלֹא גֵרַע מְפָחוֹת מְשֻׁנָּה פְּרוּטָה שְׁאֲסוּר לִיטְלוּ הֵימְנוּ וְאִין מְמוֹן לְכָל דְבָר וְאִם כּוֹן כְּשִׁאֲסוּר לְכָל הַכַּהֲנִים הֵוִי כְּעֶפְרָא בְּעֲלָמָא וְשָׂרִי לִיטְלוּ בְּעַל כְּרַחוּ אֲבָל כְּשִׁאֲסוּר לְאֱלוֹי לֹא יִטְלוּ בְּעַל כְּרַחוּ שְׁהָרִי יֵישׁ לוֹ בּוֹ עַדִּין טוֹבַת הַנָּאָה לִיתָן לְמִי שְׁיִרְצָה וּמַה שְׁאֲמָרוּ יִטְלוּ אֲחֵרִים אִינוּ בְּעַל כְּרַחוּ אֲלָא שְׁהַכַּהֲנִים הָאֱלוֹי לֹא יִטְלוּ וְנִדְרוּ קִיָּים שְׁהָרִי הַטּוֹבַת הַנָּאָה שְׁהִיא לוֹ כֶּה אוֹסֵר עֲלֵיהֶם וְכוּן כְּתַבְּם הַרְמְב"ם לְהַדְיָא שְׁיִתְּנוּ מְעַשְׂרוֹתֵי וְתְרוּמוֹתֵי לְכַהֲנִים אֲחֵרִים וּבַתְחִלַּת הַסּוּגִיָּא הִנְהּ בְּעִי לְמִימַר דְמַתְנִיתִין דְהֵתָם תְּלִיא בְּפִלְגּוּתָא אִי הֵוִי טוֹבַת הַנָּאָה מְמוֹן אֲבָל לְפִי שְׁיִנּוּיָּא דְרַבָּא לֹא צְרִיכָה תּוֹ לְתַלוּת מַתְנִיתִין בְּטוֹבַת הַנָּאָה מְמוֹן אֲלָא כְּדְפְרִישִׁית וְלַעֲנִין פֶּסֶק הִלְכָה נֶרְאָה כְּדְבָרֵי הַרְמְב"ם שְׁהָרִי בְּסִי' שֶׁל"א כְּתַב מְמֵשׁ כְּדְבָרֵי הַרְמְב"ם דְטוֹבַת הַנָּאָה אִינְהּ מְמוֹן וּבְעַנְיָן נִדְרִים הִבִּיא נְמִי הַמְשֻׁנָּה כְּצוּרְתָהּ וּכְדְבָרֵי הַרְמְב"ם אֲלָמָא כְּדְפְרִישִׁית דְאִינְהּ מְמוֹן לְעַנְיָן קִידוּשֵׁין וְלְהוֹצִיא בְּדִינִים אֲבָל לְעַנְיָן נִדְרִי וְלַעֲנִין גּוֹזֵל שְׁלֹא יִטְלוּ בְּעַל כְּרַחוּ הֵוִי מְמוֹן עַכ"ל: הָרִי שְׁעֵמֵד בְּסִתִּירַת דְבָרֵי הַרְמְב"ם עַד שְׁחֻשְׁב בַּתְחִלָּה שְׁשֻׁגְגָה

יצאה מלפני השליט ושוב ביאר שהדין עמו דלשינויאי דרבא מתניתין מצי סברה טובת הנאה אינה ממון או דהוי ממון ושאני הכא וכו' ודבריו מכוונים למה שכתב הרב מחנה אפרים שהבאתי למעלה ומה שסיים בים של שלמה דלענן הלכה נראה דדברי הרמב"ם שהרי בסי' של"א פתב דדברי הרמב"ם וכו' לפי הנראה בדפוס שלפני (שטעטין) נשמט תיבת הטור וכן צריך להיות שהרי בסי' של"א פתב הטור דדברי הרמב"ם ומה שכתב שבענן נדרים הביא המשנה פצורתה פונתו גם פן על הטור בסי' רכ"ז בסופו שהביא פל המשנה כיעי"ש: ובדעת הראב"ד במחלוקת זו ראיתי למרן המחנה אפרים שם (בד' ז"ך ע"ג ד"ה אמנם) שהביא מה שכתב הרמב"ם בפשטי מהלכות מעשר פהו או לוי שלקחו פירות מישראל אחר שנגמר מלאכתן מוציאין אותן מידיהם קנס הוא להם כדי שלא יקפצולבית הגרנות והשיגו הראב"ד אני אומר שאינו קנס אבל מפני שאמר להם מנתא דכהן לא זביני לך עכ"ל דנראה מזה שסובר דטובת הנאה ממון דאי אינה ממון הא נדאי אין מוציאין מיד הפהו והצריך עיון וכתב בספר המקנה החדש בח"ב פלל כ"ט פרט ג' דף ג"ן ע"ג שפונתו במה שהצריך עיון היא כי גם אם טובת הנאה ממון פתבו התוספות בבבא מציעא שצריך רק לשלם דמי טובת הנאה ולמה יוציאו מידם עכ"ל ובהורמנותיה דמר לא ניקח לי לפרש פן בכוננת הרב מחנה אפרים מאחר שלא הביא שם סברת התוספות הלזו על מי סמו ויבינהו אלא פונתו היא לפי שכתב קודם לכן (אחר שכתב שדעת הרמב"ם דטובת הנאה אינה ממון סיים) ולכאורה נראה שגם הראב"ד סובר פן והיינו מדלא השיגו במקומות שפסק דטובת הנאה אינה ממון מוכח דמודי ליה בהא ולזה פתב אמנם וכו' והביא דברי הראב"ד הנ"ל דמוכח דסובר דטובת הנאה ממון ולכן הצריך עיון: פלל כה) טובת הנאה אי הויא ממון בתשובת רבינו מאיר שפמרדכי פרק שבועת הדיינין סי' תשס"ז פתב דלכאורה נראה דטובת הנאה אינה ממון פעולא וכרב אסי דבסוף פרק שני דקידושין דלא פרב הונא דיחיד ורבים וכו' ואף דרבא הוא בתרא ומוקי מתניתין דנדרים דטובת הנאה ממון בדרף פ"ה ע"א היינו דבעי לאוקומי פחד תנא ומיהו רבא איהו גופיה סבירא ליה טובת הנאה אינה ממון וכן משמע בפרק קמא דמציעא בשמעתא דרבן גמליאל וזקנים שהיו באים בספינה (בד' י"א ע"ב) מיהו יש לדחות דאליבא דעולא קאמר עכ"ל והפקה הגדול בשפתי פהו ח"מ סי' ש"ן תמה בזה דהיכן מציינו דרבא סובר טובת הנאה אינה ממון והרב מלא הרועים במערכה זו אות י"א פתב שברור הוא שפונת המרדכי היא על מה שאמר רבא בב"מ דף י"א ע"ב שפיר עבד דלא קבלה וכו' טוה"נ אינה ממון וכו' גם הרבנים דרף המלך בהל' מכירה ד' ק' ע"ג וטעם המלך אשר בשעה"מ בפ"ה מהל' אישות דין ו' (בד"ה ואולם בדברי) החליטו שפעלמה סוגיא זו מעיני הש"ך עי"ש ולפי שקשה מאד וכמו זר נחשב בעיני לומר פן על אדם הגדול די כל רז לא אגיס ליה וכוליה ש"ס כמאן דמנח בכיסתיה ובפרט פי סוגיא זו פבר הביאה בתשובת מוהר"ם ועליה קאי והס פי לא להזכיר שלא הביט עין הבדולח בפסגיא דשקיל וטרי בה מוהר"ם לכן לפי חומר הנושא נראה לי הדל שמדקדוק לשון רבינו מאיר משמע ליה דמה שכתב דרבא אית ליה דטובת הנאה אינה ממון אין סמיכתו על סוגיא דבבא מציעא הנ"ל מדכתב ומיהו רבא גופיה סבירא ליה טובת הנאה אינה ממון וכן משמע בפרק קמא דמציעא וכו' ואם פל סמיכתו היתה על סוגיא זו הנה לו לומר דרבא סובר אינה ממון כדמשמע בפרק קמא דמציעא דלשון זה מורה דעלה הוא

דסמיה לומר דרְבָא סוֹבֵר דְאִינְהָ מְמוֹן וְכִי הֵוָה דְחֵי דְאֶלִּיבָא דְעוֹלָא קְאָמֵר מְמִילָא הֵוָה מְשַׁמַּע דְלָא פִּשׁ לָן הוֹכְחָה דְסוֹבֵר רְבָא אִינְהָ מְמוֹן אָבֵל מְדַכְתֵּב וְכֵן מְשַׁמַּע וְכוּ' נִרְאֵה שְׁמָה שְׁפַתְבּ בְּתַחֲלָה פִּן הוּא עַל פִּי בְּקִיאוֹת מְמָקוֹם אַחַר וְלָכֵן תְּמָה הֵיכֵן מְצִינּוּ דְסוֹבֵר רְבָא דְאִינְהָ מְמוֹן פִּן נִרְאֵה לִי לְהַמְלִיץ לְפִי חוֹמֵר הַנוֹשֵׂא וְדַרְךְ אַגַּב אֲנִי אֲמַר דְמָה שְׁפַתְבּ הֵרֵב מְלֵא הָרוּעִים דִּישׁ לֹמֵר דְמָה שְׁאָמֵר רְבָא דְטוֹבַת הִנְאָה אִינְהָ מְמוֹן אֶלִּיבָא דְרַבִּין גְּמִילֵאל קְאָמֵר נִרְאֵה שְׁהוּא טְעוֹת הַדְּפוּס וְצָרִיךְ לְהִיּוֹת אֶלִּיבָא דְעוֹלָא קְאָמֵר פְּכַתוּב בְּדַבְרֵי מוהר"ם שְׁבַמְרֻדְכִי: וְדַע שְׁבַדְפוּסִים הַחֲדָשִׁים הֵגִיָּה בְּמֻרְדְכִי וְהוֹסִיפוּ תִּיבַת דִּילְמָא אִיְהוּ סוֹבֵר טוֹבַת הִנְאָה אִינְהָ מְמוֹן וְלְפִי הִגָּהָה זֶה אֵין מְקוֹם לִישׁוֹב דְבַרִּי הֵרֵב שְׁפַתִּי פִּהוּ עַל דְרַךְ שְׁפַתְבְּתִי אָבֵל וְדֹאִי לְפָנָיו הִיְתָה הַגִּירָסָא בְּלֵא תִיבַת דִּילְמָא: וְנִרְאִיתִי לְהֵרֵב מַחְנָה אֲפָרִים בְּהִלְכוֹת טוֹבַת הִנְאָה שְׁהִבִּיא מָה שְׁפַתְבוּ הֵרֵאשׁוּנִים דְרְבָא בְּסוּגִיא דְנְדָרִים ד' פ"ה סוֹבֵר דְטוֹבַת הִנְאָה הֵוָה מְמוֹן וְהוֹקְשָׁה לּוֹ מְדַרְבָּא פֶּרְק קַמָּא דְמְצִיעָא הַנְּ"ל דְאָמֵר טוֹבַת הִנְאָה אִינְהָ מְמוֹן מוֹכַח דְהָכִי סְבִירָא לִיהָ וְדוֹחַק לֹמֵר דְאֶלִּיבָא דְר' אַבָּא הוּא דְאָמֵר אָבֵל רְבָא גּוֹפִיָּה סוֹבֵר דְטוֹבַת הִנְאָה מְמוֹן וְהוּא עֲצוּמוֹ מְסִיִּים וְאָמֵר וְלֵא הִיא פְלוֹמֵר טוֹבַת הִנְאָה לְעוֹלָם חָשִׁיב מְמוֹן וּמֵאִי דְלֵא מְקַנֵּי בְּחִלְפִין הֵינְנוּ טַעֲמָא מְשׁוּם דְנִתְיָנָה פְתִיב בְּהוּ וְכוּ' וְהֵוָה בְּמֵאִי דְמְשַׁמַּע לִיהָ דְלִשׁוֹן וְלֵא הִיא הָאָמֵר בְּש"ס הֵם דְבַרִּי רְבָא עֵינָן לְעֵיל בְּמַעְרְכַת הֵוָה אוֹת ד' מָה שְׁהִבַּאתִי בְּזָה אִם קוֹלָא הִיא הֵם דְבַרִּי בְּעַל הַמִּמְרָא דְמְסִיק לְמִילְתֵּיהָ וְלֵא הִיא פְדוּהָ בְּעֵינָן לְמִימֵר אוֹ שְׁהֵם דְבַרִּי סְתָמָא דְש"ס דְדְחֵי מִילְתֵּיהָ דְהָאָמֵר הֵוָה: וּבְעַיְקָר מִילְתֵּיהָ דְרַב שְׁפַתְבּ לְהוֹכִיחַ מְסוּגִיא דְבְּבָא מְצִיעָא הַנְּ"ל דְרְבָא סוֹבֵר טוֹבַת הִנְאָה אִינְהָ מְמוֹן חִידוּשׁ הוּא בְּעֵינֵי שְׁלֵא זָכַר שֵׁר תְּשׁוּבַת רַבִּינוּ מֵאִיר שְׁבַמְרֻדְכִי בְּפֶרְק שְׁבוּעַת הַדְּיָיָנִים הַנְּזוֹ"ל וְכֵן תְּמָה לִי עַל הֵרֵב מוהר"ם ט"ב בְּחִלְקָא יו"ד ס' ה' (בד"ה וּבְסָפֵק הַשְּׁנִי) שְׁפַתְבּ לְהַכְרִיחַ שְׁאָפּ דְרְבָא סוֹבֵר טוֹבַת הִנְאָה מְמוֹן מְכַל מְקוֹם לְעֵנָן שְׁעֵבוּד וְהַקְנָאָה מוֹדָה דְאִינְהָ מְמוֹן מְהָא דְרְבָא גּוֹפִיָּה אָמֵר בְּפֶרְק קַמָּא דְמְצִיעָא דְטוֹבַת הִנְאָה אִינְהָ מְמוֹן וְאָמֵר בְּש"ס וְאָמֵר וְלֵא הִיא לֵא דְחֵי לְכוּלֵי מִילְתֵּיהָ וְכוּ' ע"ש וְלֵא זָכַר שֵׁר דְרַבִּינוּ מֵאִיר בְּמֻרְדְכִי הַנְּ"ל כְּתַב דְמְשַׁמַּע מְסוּגִיא זֶה דְרְבָא סוֹבֵר טוֹבַת הִנְאָה אִינְהָ מְמוֹן וּמֵאִי בְּנְדָרִים הוּא לְפָרוּשֵׁי מְתַנִּיתִין דְדַחֲקָא לִיהָ לְאוֹקוּמָא פְתַנְאִי וּמוֹכַח לְפִי זֶה דֹאִין חִילּוּק בֵּין שְׁאָר דְבָרִים לְהַקְנָאָה וְשְׁעֵבוּד וְהֵרֵב בְּמֻרְדְכִי שְׁם דְחָה דְאֶפְשֵׁר דְאֶלִּיבָא דְעוֹלָא קְאָמֵר וְלִיהָ לֵא סְבִירָא לִיהָ ע"ש וְאִם פִּן אֵין הוֹכְחַת רַבִּינוּ מוהר"ם ט"ב לְחִלְקָא בֵּין שְׁאָר דְבָרִים לְהַקְנָאָה וְשְׁעֵבוּד מְוַכְרַחַת פְּמוּבָן: פְּלָל כו) טִיגוֹן אִם הוּא בְּכַלְל בִּישׁוּל מִן הַתּוֹרָה וְנִפְקָא מִינָהּ לְעֵנָן בְּשֵׁר בְּחִלְבֵּי אִם אֲסוּר בְּהִנְאָה עֵינָן לְהֵרֵב נְאוֹת יַעֲקֹב בְּמַעְנָה לְשׁוֹן מַעְרְכַת בִּישׁוּל וּבְקַהֲלַת יַעֲקֹב בְּמַעְנָה לְשׁוֹן ח"ב אוֹת רס"ב וְעֵינָן מָה שְׁפַתְבוּ רַבִּנֵי הָאֲחֵרוֹנִים בִּי"ד ס' פ"ז וּבְשַׁעְרֵי תְּשׁוּבָה ס' תרע"ג וּמְדַבְרֵי מֶרְן חִיד"א בְּמַחְזִיק בְּרָכָה יו"ד נִרְאֵה שְׁהוּא שֵׁר הַמְסַפֵּים לְדַבְרֵי הֵרֵב פְּרִי חֲדָשׁ דְאֲסוּר מִן הַתּוֹרָה וְכֵן בִּיאָר דְעָתוֹ בְּעֵיר אֲזוֹן מַעְרְכָה זֶה אוֹת ט' ע"ש וּבְמַחְזִיק בְּרָכָה שְׁם אוֹת ח"י כְּתַב דְבְּמְשַׁפְּצוֹת סק"א וּבְפַתִּיחָה לְהִלְכוֹת הַלְלוּ בְּשֵׁם מוהר"ם שְׁ כְּתַב שְׁצִדָּד דְהוּי מְדַרְבְּנוּ וּמִוֹתֵר בְּהִנְאָה וְלְפִי מָה שְׁפַתְבְּתִי לְעֵיל טִיגוֹן הוּי כְּבִישׁוּל וְאֲסוּר מְדַאוּרֵייתָא וְאֲסוּר בְּהִנְאָה עכ"ד וְהֵרֵב יד דוֹד בְּס' פ"ז אוֹת ט' כְּתַב בְּשֵׁם הֵרֵב תְּשׁוּבָה מְאֵהָבָה חִלְקָא ג' דף כ"א שְׁדַבְרֵי הַמוהר"ם שְׁ הֵם דְבַרִּי תְּיָמָה וְאֵין סָפֵק שְׁיֵישׁ טְעוֹת סוֹפֵר וְכוּ' ע"ש וּמִן הַתְּיָמָה עַל הֵרֵב אֲגוּדַת אַזוּב מְדַבְרֵי בְּשׁוֹ"ת לְאַנְרַח חַיִּים רִישׁ ס' י"ו דְנָקִיט בְּפִשְׁטוּת דְטִיגוֹן הוּא מְדַרְבְּנוּ פְּדַכְתְּבּ

הרב פרי מגדים וכו' עי"ש והוא תמוה דאף אם לא נאמר פמו שכתב התשובה מאהבה דטעות סופר יש במוהר"ם שיף מפל מקום עינינו הרואות דבמוהר"ם ש"ס סיים דלא מלאו לבו להקל ועלובה עיפה וכו' ואיך אנו ניקום וניסמוך עלה וכן תמיה לי על הגאון מוהרא"ז בנתיקיו לי"ד (נד אפרים) בסי' פ"ז ס"ו שנמשך אחר מה שכתב הרב פרי מגדים ומיחס למוהר"ם דסבירא ליה דטיגון דרבנן ועי"ש בקיצור הלכות בש"ר בחלב אות ד' ולא ראה בגוף דברי מוהר"ם ש כיעי"ש גם בשער תשובה הנ"ל הביא דברי הפרי מגדים ולא יעיר דאינו פשוט לומר דטיגון מדרבנן וכדמסיק מרן חיד"א ואתה תחנה בספר אפריון שלמה (לאחד מרבני דורנו יצ"ו) בדף י"ח ע"ג עמד בענין זה וכתב דדבר ברור הוא דטיגון הוא פבישול לענין בש"ר בחלב מן התורה ושקיל וטרי על דברי הרב פרי חדש וסיים דהרב פרי מגדים אגב שטיפיה פתב פן ומוהר"ם שיף בסוף חידושי מסכת חולין הגם שהזכיר פן בדרך הערה מפל מקום סיים דלא מלאו לבו להתיר עכ"ד יצ"ו ואילו היה רואה דברי התשובה מאהבה היה שמח לקראתו ועיין בשו"ת שואל ומשיב מהדורא קמא חלק ב' סי' קצ"ג הבאתיו בקונטרס אסיפת דינים מערכת בש"ר בחלב אות י"א (בש"ד ח"א) וחידוש הוא שלא הזכיר מדברי הפרי מגדים הנ"ל ודבריו נשנו גם בהלכות תערוכת בש"ר דעת ריש סי' צ"ח בבשר בהמה שנפל לקדרה רותחת של חמאה כתב לצדד היתר הנאה משום דחמאה היא דרף טיגון ולהפנות למנחה ומוהר"ם שיף יש לצדד שהוא מדרבנן עי"ש: פלל כז) טועה בדין אי חשיב שוגג עיין להרב טורי זקב יו"ד סי' צ"ט סק"ט ומה שכתב על דבריו הרב יד דוד שם הגהות הטור אות כ"ה ולהרבנים אהל יעקב ומשנת ר' אליעזר ח"ב בזכרונות במערכה זו תפארת אדם ד' קפ"ג פתחי תשובה שם: ומי שהורו לו הוראה בטעות ועשה עפ"י הוראתם אי חשיב אנוס עיין להרבנים קהלת יעקב במענה לשון ח"ג אות תקפ"ח צמח צדק סי' מ' מגן אברהם סי' שי"ח סק"ג וערף השלחן שם אות ג' שואל ומשיב מהדורא תניינא חלק ד' סי' י"א וסי' פ' בית יהודה אה"ע סי' ח"י חתם סופר יו"ד סי' פ"ח חות יאיר הביא דבריו בפרם שלמה יו"ד סי' ש"ף (בד"ה ובסוף) שו"ת רמ"ץ יו"ד סי' ע"ד אות ה' (וכתב דמשמע מדברי הרד"ך שהביא המג"א דאף אם טעה המורה בדבר דהנה ליה למידע מקרי שוגג) מים חיים ראפורט סוף סי' ה' שערי תשובה סי' חת"ם אות ח' קרוב לסוף הבאתיו בקונטרס אסיפת דינים במערכת חמץ ומצה סי' ח' אות ז ס"ק יו"ד ובספר זכרון יהושע דף י"ט ע"א וכתב הרב שלחן גבוה סי' תצ"ו מחודש ב' דעם הארץ שעשה מלאכה ביום טוב על פי הוראת חכם אין מנדין אותו פנסת הגדולה בשם מ"ץ ח"ב ע"כ וגם המג"א הביאו שם וכתב בשם הרד"ך דהוא הדין לשכח ועיין חתם סופר א"ח סי' קי"ט לענין טועה בדין מכירת חמץ ועבר עליו הפסח (בד"ה אף אי גם שכירתו) זכרון צבי מנחם שרשמי במערכת האל"ף אות רל"ט (בש"ד ח"א) ובשו"ת חות יאיר שהביא הפרם שלמה פתב אף דהוי קרוב למזיד דהנה ליה לשיולי ליודעי ספר מפל מקום לא מקרי פושע רק שוגג באשר סבר לפי מה ששמע וראה הפנהג המקולקל דניתר במכירה דבכל דהו סגי ומדברי מוהראנ"ח שהביא בכנה"ג אה"ע סי' י"ג הגהות הטור אות יו"ד נראה דטועה בדין לא חשיב שוגג ועי"ש באות י"ב וכו' כתב הרב פרי תנאר בסי' קי"ט ס"ק ח"י דכל דסבר דכדין עבד ואין פאן אסור פלל לא מקרי מזיד ועיין בשו"ת יד יוסף סי' קי"ג (ד"ה אכן) והאר"י בעניינים אלו גאון בדורנו יצ"ו בספר תורת חסד חלק אורח

חיים סי' כ"ח אות י"ג עי"ש ולידידי הגאון מנחת משה יצ"ו בחלק יו"ד סי' כ"א והגאון שאילת שלום במהדורא תננינא בסי' ט"ז (כד"ה הנה) פתב גם יש לדונו קצת פשוט פיון דמורה אהד התיירם לו ואומר מותר שוגג הוא פדכתב הטורי זקב ביו"ד סי' צ"ט ואף שפתב הצמח צדק בסי' מ"ו דתולה בהוראת המורה לא הוי שוגג וכו' מפל מקום בנדון דידן דאין האיסור בדיעבד אלא משום קנס וכו' עי"ש: פלל כח) טרפה אינה יולדת אי אמרינו גם כן דאינו מוליד עיין לרבנו קדישי בעלי הפללים במערכה זו ועיין מה שפתב בזה הרב יד דוד ליו"ד סי' ז"ן הגהות הטור אות י"ב והרב אבני מלואים בתשובה סי' ח' בית הלוי ח"ב סי' ל' שו"ת רבינו עקיבא איגר סי' ר"ד פתב סופר יו"ד סי' כ"ט ומתבאר למעניין בדב"ק דאין הפל מודים לסברת הרב פרי חדש בתשובה דאין זכר טריפה מוליד ורבין חסידא בקהלת יעקב בחלק מדות חכמים סי' קכ"ג לפי שלא ראה מחלוקת בזה פתב סברתו בסתם ושם ביד דוד ציין ספרים רבים שדחו מה שהרב פרי חדש בתשובה הוכיח דטריפה זכר אינו מוליד מהש"ס דגטין ד' מ"ג ושםביאים ראיה דזכר מוליד מסוגיא דפרק הערל ד' ע"ה ע"ב אינהו פצוע דכה וכו' ואינם מצויים אצלי לעיין בדב"ק ועיין להרב ערוך השלחן ביו"ד סי' ז"ן אות י"ג ומסתמא פבר עמדו ליישב מה שהכריח הרב באר יעקב מסוגיא דעבודה זרה דף ה' ע"ב מניין למחוסר אבר שאסור לכני נח וכו' הניחא למאן דאמר טריפה אינה יולדת וכו' דזכר אינו מוליד דאם מוליד גם למאן דאמר אינה יולדת איצטריף קרא וכו' והביא דבריו הרב מקנה אברהם בסי' קל"ד עי"ש וכבר האריף בזה מרן חיד"א במחזיק ברכה יו"ד סי' ז"ך אות י"ג ובהיות במחנינו רב אהד מופלג יצ"ו אמר לי ראיה זו מעצמו מהא דיבמות וכיונה דעתו לדעת הגדולים הנ"ל: והא דטרפה אינה יולדת היינו דוקא מה שנתעברה אחר הטריפות כן פתב בחידושי רבינו עקיבא איגר ליו"ד סי' פ"ז (ד"ה נסתפקתי) בשם האיסור והיתר ובמה שפתבו הפוסקים ביו"ד סי' ז"ן בטרפה דאינה יולדת אם גם כן אינה מתעברת או אין ראיה מהעבור האריף הגאון פתב סופר שם יורה דעה סימן כ"ט: פלל כט) טומאת היסט בזב ונדה מסוגיא דנדה ד' ל"ג מוכח דהוי דאורייתא ומדברי רא"ם על הסמ"ג הלכות חנופה מוכח דהוי מדרבנן ועיין מה שפתב על דבריו הרב בתי פהונה חלק ראשון בבית ועד ד' ד' ע"א פן פתב הרב מוהר"י אליקים בקונטרס פתיבת יד: פלל ל) טומאת אוכלין שהיא בכפיצה פמבואר בש"ס במקומות הרבה אם דוקא לטמא אחרים הוא דבעינן כפיצה אבל לטומאת עצמן לא בעינן כפיצה ומקבלין טומאה אף בכל שהוא או גם לטומאת עצמן בעינן כפיצה נחלקו בזה הקדמונים ורמז מחלוקת זו רבין חסידא בס' ארעא דרבנן במערכת האלף אות פ"ג וז"ל אכל דמקבל טומאה פתבו התוס' חולין ד' כ"ד ע"ב לדעת רבנו תם דאין אכל מקבל טומאה מדאורייתא פחות מכפיצה ומדרבנן מקבל טומאה בכל שהוא ובחידושי הרשב"א חולין דף קי"ח משמע דפחות מכפיצה אפילו מדרבנן אינו מקבל טומאה עכ"ל ודבריו הם בקצירת האומר דמשמע דרק שתי דעות נאמרו בזה.

א) דמטמא בכל שהוא מדרבנן. ב) דאינו מיטמא אף מדרבנן ואל השלשה לא בא.

ואני אבא אחריו למלאות דב"ק פי באמת שלש מחלוקות בדבר. א) דעת רש"י בפ' כל שעה דף ל"ג ע"ב דמדאורייתא טומאת עצמן בכל שהוא פדתניא בתורת פהנים מפל האכל מלמד שמיטמא בכל שהוא יכול יטמא לאחרים בכל שהוא תלמוד לומר אשר יאכל אוכל הנאכל בבת אחת דהיינו כפיצה וכו' עי"ש בד"ה בכפיצה נמי וכן דעתו בסוטה דף

ל' ע"ב ובזבחים ד' ל"א ע"א וכן משמע ממה שכתב בחולין ד' כ"ה ריש ע"א ושם בדרף ל"ד ע"א בד"ה אלא מצינו שהמאכל כפאשר עיני הרואה תחזינה מישרים בכל המקומות הנ"ל וקצת תמיה לי על רבותינו התוס' בפסחים שם (בד"ה לאימת) שאחר שכתבו דארף טומאת עצמן אינה בכל שהוא מן התורה ודרשת התורת פהנים אסמכתא בעלמא היא סיימו ורש"י בעצמו חזר בו בפרק אותו ואת בנו ד' פ"ב וכו' עי"ש שגראה שפונתם לומר שלפי האמת גם דעת רש"י פן דארף טומאת עצמן אינה בכל שהוא מן התורה ואנכי לא ידעתי מנא לן דהיא דחולין חזרה היא ואיפוד אנא ונימא סמי חדא מקמי הנהו דפסחים וסוטה ובזבחים וחוילין: הן אמת שהגאון ראש יוסף בחולין ד' ל"ד הנ"ל צדד לפרש בכונת רש"י דכביצה למאכל קאי וכלומר המאכל שהוא פביצה מקבל טומאה מאוכלין שנגעו בו אף סיים אבל הר"ן בחמש שיטות פירש דברי רש"י דכביצה אאוכלין טמאים שנגעו קאי שכתב בלשון זה פירש"י שהמאכל מקבל טומאה מביצה אוכלין טמאים שנגעו בו משמע דעל עצמן בכל שהוא ואפשר שהיה פתוב ברש"י מכביצה וכו' עכ"ד הראש יוסף ובהנרמנותיה דמר נראה לי הדל דארף למה שכתוב ברש"י שלפנינו שהמאכל קבל טומאה בכביצה אוכלין טמאים שנגעו בו אינו מתפרש אלא כאילו כתב מכביצה שאם לא פן היה לו לכתוב דהמאכל קבל טומאה בכביצה מאוכלין טמאים שנגעו בו וגם מדברי התוס' בפסחים הנ"ל מוכח שאין פונת רש"י כמו שצדד לפרש הרב ראש יוסף שאם פן היו פותבים שגם בסוגיא זו חזר רש"י משיטתו וסובר שאינו מקבל טומאת עצמו בכל שהוא אלא ודאי מוכח שהבינו מדבריו דאזיל לשיטתיה בעלמא דאנכל כל שהוא מקבל טומאה או משום שהיה פתוב ברש"י שלפניהם מכביצה כמו שכתב הרב או שארף אם היה פתוב בכביצה משמע להו כמו שכתבתי אני הדל: ואתה תחזו לרבותינו רש"ל ומוהרש"א בשבת דף צ"א ע"ב על דברי רש"י בד"ה בהדי הדדי מה שגשאו ונתנו לפרש דברי רש"י שם שיהיו מוספמים למאי דסבירא ליה בעלמא דאנכל מקבל טומאה בכל שהוא ויתכן שהוא משום שרבותינו התוס' לא ייחסו לרש"י שחזר בו אלא בהיה דפרק אותו ואת בנו משמע דאין יוצא מן הכלל אלא מה שבפרט אבל בדרף כלל בכל מקום הוא הולך לשיטתו שוב ראיתי שאין מזה הכרח כלל שהרי מצינו לרש"י בחולין ד' קכ"ח סוף ע"ב בד"ה החותף פזית בשור וכו' ויגון דאיפא פביצה וכתב על זה מוהרש"א שם וז"ל נראה מזה שהסכים לפרש פאן פפירוש רבינו תם שכתבו התוספות בריש פרקין דלקבל טומאה נמי בעי בטומאת אוכלין פביצה הרי דניחא ליה לפרש דברי רש"י שלא כשיטתו בכל מקום אף שלא הביאו התוספות מקום זה לראיה שחזר בו ועל פרחין שאין מזה הכרח ואין מן התמיה אי לא אסיקו אדעתיהו כולהו דוכתי דמוכח דהדר ביה ואי נמי דלאו פרוכלא וכו' וזאת להודיע כי באות זו כתבתי לקמן כמה פעמים להכריח מדלא הזכירו התוספות חזרת רש"י באותו מקום על דרף שכתבתי למעלה (בד"ה הן אמת) והיה זה טרם שראיתי דברי רש"י דחולין ד' קכ"ח ודברי מוהרש"א הנ"ל ומשנה לא זזה ממקומה: שוב ראיתי תנא דמסייע להרב ראש יוסף מר גיהו הרב בית חדש בהגהותיו שלפי הגהתו בדברי רש"י בהכרח לפרש בכונת רש"י כמו שכתב לפרש בכונתו הרב ראש יוסף דדברי רש"י שלפנינו הם בזה הלשון אלא מצינו שהמאכל חמור מן האוכל דאילו המאכל קבל טומאה בכביצה אוכלין טמאים שנגעו בו עכ"ל ומזה דקדקתי אני הדל דאם פונת רש"י היא דכביצה קאי אמקבל וכלומר שהמאכל קבל

טוּמְאָה בַּהֵיאוֹתוֹ כִּבְיָצָה הִיָּה צָרִיף לְכַתּוּב קִבֵּל טוּמְאָה כִּכְבִּיָּצָה מֵאוּכְלִין טְמֵאִין שְׁנִגְעוּ בּוֹ וְלֹא לומר אוּכְלִין טְמֵאִין שְׁנִגְעוּ בּוֹ זֶה הוּא מֵה שְׁדַקְדַקְתִּי לְפִי דְבַרֵי הָרַב רֵאשׁ יוֹסֵף דְּמַמָּה שְׁפַתָּב בְּכִבְיָצָה אוּכְלִין נִרְאָה שְׁתִּיבַת אוּכְלִין נִרְאָה שְׁתִּיבַת אוּכְלִין נִסְמַכְתָּ לְתִיבַת בְּכִבְיָצָה וְכְלוּמֵר שְׁהִמְאַכַּל (אֵף אִם הוּא כָּל שֶׁהוּ) קִבֵּל טוּמְאָה מִכְּבִיָּצָה אוּכְלִין שְׁהִמְטַמֵּא הוּא כִּבְיָצָה אֵף בְּהִגָּהוֹת הָרַב בֵּית חֲדָשׁ שְׁהִגִּיהַ בְּדַבְרֵי רִשׁ"י מֵאוּכְלִין וּלְפִי זֶה נִרְאָה שְׁמִוּכְרָחִים אָנוּ לְפָרֵשׁ בְּדַבְרֵי רִשׁ"י כְּדַפְיָרֵשׁ הָרַב רֵאשׁ יוֹסֵף כְּמוּבָן אֲלֵא שְׁהָרַב רֵאשׁ יוֹסֵף מְלַבֵּד שְׁמִסְתַּמָּא לֹא רָאָה הִגָּהוֹת אֵלּוּ שְׁלֹא נִדְפְּסוּ בְּזִמְנֵנוּ אֵף גַּם הָרִי הוּא הֶעֱתִיק לְשׁוֹן רִשׁ"י כְּמוֹ שֶׁהוּא לְפָנֵינוּ וְשִׁפִּיר הַעִירוֹתֵי עֲלֵינוּ: וְעַל הָרַב בֵּית חֲדָשׁ תִּמְחִיהַ לִי וְלֹא יִדְעֵתִי מִי הִזְקִיקוֹ לְהִגִּיהַ כֵּן שְׁלְפִי זֶה יֵהָא מוּבָן מִדַּבְרֵי רִשׁ"י שְׁסוּבֵר דְּגַם לְקִבֵּל טוּמְאָה בְּעֵינֵנוּ כִּבְיָצָה הִיָּפֵד מְשִׁיטְתוֹ בְּשֶׁאֵר הַמְקוֹמוֹת וְהַתּוֹסְפוֹת לֹא מְצָאוּ שְׁחִזּוּר בּוֹ אֲלֵא בְּסוּגְיָא דְּפָרֵק אוֹתוֹ וְאֵת בְּנוֹ וּמֵה גַּם לְפִי מֵה שְׁהִבִּיא הָרַב רֵאשׁ יוֹסֵף בְּשֵׁם הָר"ן שְׁמִפְנֵי רֵשׁ בְּכּוֹנֵת רִשׁ"י דְּכִבְיָצָה קָאִי אֲאֹנְכְלִין טְמֵאִים אוֹ שֶׁהִיָּה גּוֹרֵס מִכְּבִיָּצָה וְדָאִי לֹא יִתְכּוֹן לְגִרוּס מֵאוּכְלִין וּבִשׁ"ס הִחֲדָשִׁים דְּפוּס רֵאשׁ הוּבָא עַל הַגְּלִיּוֹן חִידוּשֵׁי שִׁיטָּה מְקוּבָצָת וְשֵׁם גּוֹרֵס בְּדַבְרֵי רִשׁ"י מִכְּבִיָּצָה גַּם הוּבָא שֵׁם פִּירוּשׁ רִבִּינוּ גְּרִישׁוֹן וְכַתּוּב שְׁהִמְאַכַּל מְטַמֵּא בְּכִבְיָצָה דְּמִשְׁמַע גַּם כֵּן דֵּאֲאֹנְכַל הַטְּמֵא קָאֵמֵר שֶׁהוּא בְּכִבְיָצָה וְלֹא אֲמִיתַטְמֵא שְׂאֵם כֵּן הִיָּה לוֹ לומר שְׁהִמְאַכַּל מִיטְמֵא וְכְלוּמֵר טוּמְאָת עֲצָמוֹ: וְאֵף שְׁמַתְבָּאֵר מִדַּבְרֵי הָרַב הַמְגִיֵּה בְּמִשְׁנֵה לְמַלְךְ פָּרֵק רְבִיעִי מֵהַלְכוֹת טוּמְאָת אוּכְלִין שְׁהִבִּין מְסוּגְיָא דְּחֻלִּין הַלְזוּ דָּאִין אֲנֹכַל מְקִבֵּל טוּמְאָה בְּפַחוֹת מִכְּבִיָּצָה וְכַתּוּב דְּצָרִיף יָשׁוּב לְהַסוּבְרִים דְּמְקִבֵּל טוּמְאָה בְּכָל שֶׁהוּ מֵה יַעֲנוּ לְסוּגְיָא זֹו וּמִסְתַּמָּא וְדָאִי עֵינֵנוּ רָאָה בְּפִירוּשׁ רִשׁ"י וְאִם כֵּן מוּכְרָח שְׁמִפְרֵשׁ בְּכּוֹנֵת רִשׁ"י כְּמוֹ שְׁפִירֵשׁ הָרַב רֵאשׁ יוֹסֵף וְאוּלֵי הִיָּתָה הַגְּיָרָסָא לְפָנֵינוּ בְּדַבְרֵי רִשׁ"י בְּכִבְיָצָה מֵאוּכְלִין כְּמוֹ שְׁהִגִּיהַ הָרַב בֵּית חֲדָשׁ שְׁאֵז מוּבָן מִדַּבְרֵי רִשׁ"י דְּלְטוּמְאָת עֲצָמוֹ בְּעֵי כִּבְיָצָה בְּכָל זֹאת לְדַעֲתֵי הַעֲנִיָּה אִין נִרְאָה לְפָרֵשׁ כֵּן בְּכּוֹנֵת רִשׁ"י אֲלֵא בְּכִבְיָצָה קָאִי אֲאֹנְכְלִין טְמֵאִין וּמִמִּילָא לֹא קִשְׂיָא מִיָּנָה לְהַסוּבְרִים דְּמְקִבֵּל טוּמְאָה בְּכָל שֶׁהוּ (וְעֵינֵינוּ לְקַמְּן בַּד"ה וּבְעֵיקֵר סְבָרָא זֹו): וּבְמֵה שְׁפַתְבוּ הַתּוֹסְפוֹת דְּרִשׁ"י חִזּוּר בּוֹ בְּפָרֵק אוֹתוֹ וְאֵת בְּנוֹ וְכוּ' וְכֵן פְּתַבוּ בְּכַבָּא קָמָא ד' ע"ז בַּד"ה פָּרָה וְכֵן פְּתַב רִבִּינוּ יִשְׁעִיָּה הוּבָא בְּאַסִּיפַת זְקֵנִים שֵׁם הִנֵּה רֵאִיתִי שְׁהִגָּאוֹן רֵאשׁ יוֹסֵף בְּסוּגְיָא דְּפָרֵק אוֹתוֹ וְאֵת בְּנוֹ הַנֵּ"ל אֲסַבְּרָה לָן דָּאִין סְתִירָה לְדַבְרֵי רִשׁ"י מִדִּידִיָּה אֲדִידִיָּה כָּלֵל מְשׁוּם דְּסוּגְיָא הַהִיא קִיָּמָא אֲלִיבָא דַּר' שְׁמַעוֹן וְאִיהוּ סוּבֵר דְּכָל הָאֲנֹכַל לְרַבּוֹת אֵף שְׂאִין מוּתֵר בְּאַכִּילָה כְּדַכְתְּבוּ הַתּוֹס' בַּד"ה פ"ה בַּד"ה וּר"ש אֲשֶׁר יֹאכַל וְאִם כֵּן לְדִידִיָּה לֹא מִיָּתֵר כָּל לְדָרוּשׁ דְּעַל עֲצָמוֹ בְּכָל שֶׁהוּ אֲבָל לְרַבָּן דְּפִלְגִי עַל ר' שְׁמַעוֹן וְסַבְרֵי אֵף שְׂאִסוּר בְּהִנָּאָה מְקִבֵּל טוּמְאָה אִם כֵּן אִיָּתֵר כָּל לְדָרוּשׁ דְּעַל עֲצָמוֹ מְקִבֵּל בְּכָל שֶׁהוּ וְהַדְּבָרִים רֵאוּיִים לְמִי שְׂאֵמְרוֹן וְעֵינֵינוּ בְּסַפֵּר פְּנֵי מִשְׁהַ עַל מְסַכַּת פְּסָחִים לְהַגָּאוֹן מוּהַר"ר מִשְׁהַ יצ"ו בֵּן הַגָּאוֹן מוּהַר"ר יְהוֹשֻׁעַ מְסִלְאֲנִימָא בַּד"ה כ' ע"א (מִדְּפִי הַסַּפֵּר בַּד"ה וּמֵה) שְׁפַתָּב לִיָּשָׁב עַל פִּי זֶה כְּמֵה עֲנִיָּיִנִים וּמְקָרוּב נְדַפְּס סַפֵּר חַתָּם סוּפֵר עַל מְסַכַּת פְּסָחִים וְרֵאִיתִי שֶׁכ' בְּפָרֵק כָּל שְׁעָה עַל דְּבַרֵי הַתּוֹס' דַּד' ל"ג הַנֵּ"ל וְז"ל וּמֵה שְׁפַתְבוּ דְּרִשׁ"י חִזּוּר יֵשׁ לומר דְּהַתָּם לַר' שְׁמַעוֹן פִּירוּשׁ כֵּן דְּדַרְיָשׁ מְכָל אֲנֹכַל אֲשֶׁר יֹאכַל אֲנֹכַל שְׁיִכּוֹל לְהֵאֲכִיל לְאַחֲרִים מְטַמֵּא לְאַפּוּקֵי אִיסוּרֵי הַנָּאָה אִם כֵּן הוּא הַדִּין דְּלֹא דַרְיָשׁ מְכָל אֲנֹכַל לְטַמֵּא בְּכָל שֶׁהוּ מֵה שְׂאִין כֵּן לְדִידוֹ דְּדַרְשִׁינוּ מְכָל הָאֲנֹכַל אֲשֶׁר יֹאכַל אֲנֹכַל שְׂרָאוּי לְאַכּוֹל בְּבַת אַחַת הִיָּינוּ כִּבְיָצָה אִם כֵּן דַּרְשִׁינוּ מְרִיבּוּיָא דְּכָל לְקִבֵּל טוּמְאָה סְגִי בְּכָל שֶׁהוּ

וכן יש ליישב פירוש רש"י בבכורות ד' יו"ד ד"ה בכפרי וגם התם אַזְלָא הסוגיא לר' שמעון ויתיישב גם פן כנז"ל עכ"ל: נמצינו למדין מדברי הגאונים הנז"ל שדעת רש"י מבוננת דאנכל כל שהו מטמא טומאת עצמו מן התורה וזו היא שיטת הרמב"ם ברביעי מהלכות טומאת אוכלין דכל שהו מקבל טומאה מן התורה כדמשמע מפשטא דברייתא דתורת פהגים וכדכתב מרן בקסוף משנה ואף שפירוש המשנה בפרק י"ג דמסכת אהלות משנה ה' כתב דבפחות מכביצה לא יטמא טומאת אוכלין פתב הרב תוספת יום טוב שם דבחבורו חזר בו עי"ש ובדעת הרבנו עובדיה בזה עיין בדברי הרב תוספת יו"ט בריש פרק שני דטהרות (בד"ה אין בו) וקצת נראית פן דעת הרשב"ם בפרק ערבי פסחים ד' קכ"א ע"א אמאי דאמרינן התם דמאן דאמר בכביצה טעמו משום דנתנו בו שיעור כטומאתו פתב רשב"ם ונ"ל כטומאתו טומאת אוכלין בכביצה לטמא אחרים משמע דלטמא עצמן הוא בכל שהו ומשמע דהוא מדאורייתא דאי אינו אלא מדרבנן אכל מדאורייתא גם לטומאת עצמן בכביצה הנה אפשר לפרש דכטומאתו היינו כטומאת עצמו דהוי בכביצה דכיון דטומאת הידים מדרבנן לא אחמור בה טומאת כל שהו כדאחמירו בטומאה דאורייתא וכן נראה דברי הרשב"ם בבבא בתרא פרק הספינה דף פ' ע"א גבי הא דמניא דבש כוננת אינו לא אנכל ולא משקה כתב שם בד"ה ולא משקה דמקבל טומאה בכל שהו כדמניא בתורת פהגים מקל האנכל וכו' עי"ש: והנה הרמב"ן בחידושו על התורה בפרשת שמני סי' י"א לד' הבין מדברי רש"י בחומש שדעתו היא שאנכל פחות מכביצה מקבל טומאה מן התורה וכתב דלמד פן מתורת פהגים אכל כפר חלקו עליו דמה ששנינו דגם בכל שהו מקבל טומאה הוא מדרבנן וקרא אסמכתא וכו' והרא"ם התפלא על הרמב"ן דמנא ליה להבין פן בכוננת רש"י ונהרי נוכל לומר שגם הוא סובר דמאי דמטמא בכל שהו הוא מדרבנן ומה שלא הזכיר כביצה בטומאת עצמו הוא משום דהא מיהא מדרבנן אסור בכל שהו ולזה לא הזכיר כביצה אלא בלטמא את אחרים דבזה אף מדרבנן אינו מטמא בפחות מכביצה וחיידוש הוא בעיני שגרא שגזעלם ממנו מה שכתבו התוס' הנז"ל דרשי חזר בו וסובר דדעת רבינו תם דאינו מקבל טומאה בכל שהו מן התורה שאם פן הנה לו לומר דכיון שמצינו שרש"י חזר משיטתו הראשונה אם פן מאן לימא לו דדברי רש"י בחומש נאמרו קודם חזרתו אימור לאחר חזרה הם וכן יש לדקדק באמת על הרמב"ן דמנא ליה להבין פן בדעת רש"י אכל לדעת הקצרה מאן דקמותיב שפיר קמותיב דנדאי אם הנה מביא רש"י בחומש לשון הברייתא דתורת פהגים היינו יכולים לפרש בכוננת רש"י מה שפרשים התוס' בכוננת הברייתא דאסמכתא בעלמא היא אכל רש"י לא הביא הברייתא כלל רק אמר שמהפכתוב הנה למדנו כמה דברים וכו' ולמדנו שאין אנכל מטמא אחרים בפחות מכביצה משמע דמפשטיה דקרא ילפינן הכי והוא מדאורייתא ממש ולזה טען הרמב"ן שאף שלמד פן מהתורת פהגים כפר חלקו עליו דלא אמרו בתורת פהגים אלא דרף אסמכתא: עוד כתב הרא"ם דאף למה שהבין הרמב"ן בדעת רש"י שסובר דטומאת עצמו בכל שהו לא הנה לו לטעון על רש"י מאחר שכמה גדולי עולם סוברים פן שהרי הרמב"ם פתב ברביעי מטומאת אוכלין וכו' הביא פל דברי הרמב"ם וכתב שאם פונתו היתה לומר שמקבל טומאה בכל שהו מדברי סופרים הנה מפרש פן פדרכו בכל מקום עכ"ל ותימה בעיני דפתח בכמה גדולי עולם ובפרט אינו מונה אלא הרמב"ם בלבד ובאמת בעניותי איני מבין מה זו תשובה

דאף אים יהיו פמה גדולים סוכרים פן האם אין פח גדול ברבינו הרמב"ן לחלוק עליהם גם פן ולומר שהם סמכו על התורת פהנים ואין ממנה ראיה פי אסמכתא היא ומה גם בדבר שיש גם מגדולי עולם רבותינו התוספות שסוכרים פן וכן דעת רבינו שמשון ולא מנה הגדולי עולם שסוכרים פרש"י זולת הרמב"ם ואף שפאמת גם הסמ"ג בסי' רמ"ו סוכר פהרמב"ם פמו שפתב בשמו בס' ויקרא אברהם ד' ס"ג ע"ב וכן דעת הרוקח לפי מה שהבין בדעתו מרן הב"י בסי' קנ"ח בדין גטילת ידים לפחות מפביצה מפל מקום הרא"ם ודאי לא נתפונן להשיב על הרמב"ם על פי סברתם פמוכן: ובעיקר סברא זו דכל שהו מקבל טומאה מן התורה עיין במשנה למלה ברביעי מהלכות טומאת אוכלין מה שהצריך ישוב הסוגיאות ולפי שהשגתי עתה ספר יקר יד יהודה על מס' פסחים לרב גדול אבד"ק ראדחוב ומצאתי שם ישוב נאה נכון לפני לזכות את הרבים ואעתיק תנרף דב"ק והם על סוגיית הש"ס ד' ל"ג ע"א במאי דאמרין הקא במאי עסיקינו בענבים שלא הונקשו ואלה דבריו המשנה למלה פתב ועיין בפירק שלשה שאכלו ובפסחים פירק אלו עוברין ד' מ"ט דאמרין חזרתו פטומאתו מה טומאתו בכביצה וכו' דמוכח דבין לרבי מאיר ובין לר' יהודה פחות מפביצה אינו מקבל טומאתו דאין סברא לומר דהתם דנקט שיעורא דלטמא אחרים חדא דלישנא דטומאתו מוכח דטומאת עצמו משערין ותו דמה ראיית להשוות חזרתו למה שטמא אחרים ולא לטומאת עצמו דמטמא בכל שהו תו צריך עיון בחולין דף ל"ד דקאמר מצינו שהמאכיל חמור מן האוכל דאילו מאכיל בכביצה ואוכל עד דאכיל פחצי פרס ושתי סוגיאות אלו צריכות יישוב למאן דאמר דכל שהו מקבל טומאה מן התורה עכ"ל ונפלאתי מאד על המשנה למלה שהרי הרמב"ם בפירק שני מהלכות טומאת אוכלין דין א' שפוסק דאכלין מקבלין טומאה בכל שהו אפילו הכי פתב בפירוש המשנה בפסחים אמתניתין וכן מי שיצא מירושלים ונזכר שיש בידו בשר קודש וכו' ונ"ל ר"מ אומר פמו שטומאת אוכלין בכביצה שאינו מטמא עד שיהא בה פביצה פאשר נבאר בראש מסכת טהרות פן לא יחזור אלא על פביצה הרי שהרמב"ם מבאר חזרתו פטומאתו היינו לטמא אחרים דטומאת עצמו לדעת הרמב"ם היא בכל שהו ובכל שהו פודאי אין סברא שיחזור על זה פדכתב רש"י בברכות ד' מ"ט ע"ב בד"ה חזרתו מידי דחשיב לענין טומאה חשיב לענין חזרה וכל שהו אינו דבר חשוב והסוגיא דחולין מצינו שהמאכיל וכו' מפרש רש"י שם בד"ה אלא מצינו שהמאכיל חמור מן האוכל דאילו המאכל קבל טומאה בכביצה אוכלים טמאים שנגעו בו מבואר להדיא שאוכלים טמאים שנגעו בו היו בהם פביצה אבל האוכלין שנטמאו מהם היו אף בפחות מפביצה ואדם האוכל אוכלים טמאים אינו טמא אלא אם אכל פחצי פרס וכו' ודברי המשנה למלה צריכים עיון עכ"ל: והנה מה שמיחס דברים אלו להרב משנה למלה אינו בדקדוק ובעל דברים הוא הרב המגיה ובמה שהבין הרב מדברי רש"י בפסוקא דחולין פבר פתבתי למעלה מה שיש לצדד בזה עיין מד"ה הן אמת וכו' והלאה ומה שהקשה הרב המגיה מפסוקא דברכות דף מ"ט ה"ל הנה ראיתי בשער המלה בששי מהלכות ברכות (ד' ט' ע"ג) שפתב בשם הרשב"א אהא דאמרין דחזרתו פטומאתו בכביצה ונ"ל לפירוש רבינו תם דאכלין אין מקבלים טומאה בפחות מפביצה ניחא אבל לדברי רש"י וכו' הנה רואה שקושיא זו של פת הקודמים וחידישי הרשב"א לברכות אין אצלי לראות פמה נתיישבה דעתו מקושיא זו אבל בתוספי רבינו יהודה החסיד שפספר ברכה

המשלשלת ראיתי שכתב דלפירוש רש"י דמקבל טומאה בכל שהו צריף לומר דהוי לטמא אחרים ופירושו פתבתי בפירק קמא דחולין עכ"ל וכדבריו ממש פתב גם בפשיטה מקובצת שם וכדמפרש הרמב"ם בפירושו המשנה וכן השיג הרב מלאכת שלמה חכים בדרף ח"י ע"א (סוף ד"ה אלא) על הרב המגיה במשנה למלה שעל פי דברי הרמב"ם לא קשיא קושיתו מההיא דברכות וכתב שפן תירץ הרב קהלת יעקב בפירק ח"י מהלכות שבת דין ז"ד: הסברא השנית היא דעת התוספות (שהזכיר הרב ארעא דרבנן) בחולין ד' כ"ד ועוד בכמה מקומות דמן התורה אין אנו מקבל טומאה בכל שהו אבל מדרבנן מקבל טומאה בכל שהו והברייתא דתורת פהנים אסמכתא מדרבנן היא ובחולין ד' קי"ח ע"א פתבו התוספות בשם רבינו שמואל שסובר פדעת רבינו תם דמדאורייתא אין אנו מקבל טומאה אלא בכביצה ועל דברים אלו ציין הגאון על הגליון לעיני בתוס' בשבת ד' צ"א ד"ה אי ובפסחים ד' ל"ג ד"ה לאימת ולכאורה אינו מוכן מה הציון הלז ואין לומר שפונתו לציין מקומות שדברו רבותינו התוספות בדין זה אם טומאת עצמן בכל שהו או בכביצה שאם פו הנה לו לציין עוד כמה וכמה מקומות שדברו בזה רבותינו התוספות ומאי שנא הני תרתי דנקיט: לכן נראה שאולי פנת הגאון בציין זה היא לפי מה שכתבו התוס' שם שרבינו שמואל סובר פרבינו תם ועינינו הרואות שבכל המקומות שהביאו התוספות סברת רבינו תם ולא אחד בהם שיאמרו שפן היא דעת רבינו שמואל (שהוא הרשב"ם) ואדרבא מדברי רשב"ם בערכי פסחים ובהספינה הנ"ל מוכח שסובר דטומאת עצמן בכל שהו היא לכן מציין לדברי התוספות בשבת ובפירק כל שעה ששם פתבו שרש"י חזר בו וסובר פרבינו תם דאין אנו מקבל טומאה מן התורה בפחות מכביצה ואם פו יש להגיה בדברי התוספות דחולין דף קי"ח וצריף להיות וא"ת לפירוש רבינו תם ורש"י (במקום רבינו שמואל הפתוב בתוס') דבעו כביצה לקבל טומאה וכו' פו נראה לי הדל בכונת הציון שבגליון התוס' הנ"ל ואינו רחוק להגיה פו בדברי התוס' דטעות כזה נמצא במקומות רבות מחמת התחכמות המעתיקים ומדפיסים שהיה פתוב בתוס' לפירוש ר"ת ור"ש ומדלא פתוב רש"י וגם מהקדמתם ר"ת לר"ש משמע ליה שר"ש הוא ראשי תיבות רבינו שמואל ולכן פתב פו בפירוש אבל דעת הגאון המציין היא שפון שלא מצינו לרשב"ם שכתבו בשמו שסובר פו ואדרבא מוכח קצת מדבריו שבפירק ערכי פסחים והספינה בהקדמה בהכרח להגיה בדברי התוס' רש"י במקום רבינו שמואל וצריף להיות רש"י ור"ת ועיין למוהרש"א בחידושי הלכות שם על דברי התוספות וגם על דברי רש"י שם בד"ה וכל שהוא שומר נראה שמייחס דעת רש"י דבעינן כביצה לטומאת עצמו טוב מצאתי בתוספי רבינו יהודה הקסיד לברכות ד' מ"ט ע"ב (בס' ברכה המשלשלת) שכתב דרשב"ם ורבינו תם סוברים דאינו מקבל טומאה בפחות מכביצה: והנה דבר זה הנה פשוט אצלי שדעת התוספות דאינו מקבל טומאה בפחות מכביצה ועם שבדעת רש"י הטילו ספק רבותינו התוספות וכתבו שחזר בו על כל פנים דעתם פו היא ברורה דאינו מקבל טומאה בפחות מכביצה מן התורה וכן ראיתי לכמה מחברים שייחסו פו בדעתם אמנם ראיתי שהגאון אלעזר לאנדא אב"ד בראד בחידושו למסכת פסחים על ד' ל"ג הובאו דבריו בש"ס החדשים דפוס ראם פתב שהתוס' ורש"י מיחלפא שיטתם וז"ל עיין ביומא ד' ע"ט ע"א שהחליפו רש"י ותוס' שיטתם ממה שפירש פאן גם בחידושו למסכת יומא ד' ע"ט פתב וז"ל תוס' ד"ה נטלו במפה נ"ב ג"כ פירש"י דכרף הידים משום אנינות

הדעת ועינין פסחים ד' ל"ג ברש"י ותוס' ד"ה לאימת שהחליפו פל אחד שיטתם ממה שפירשו פאן דרש"י פירש שם בטומאת עצמו בכל שהו והתוס' חילקו עליו דאפילו לטומאת עצמו בעינין כביצה עכ"ל וכוננתו דהתוס' ביומא כתבו דמה שפירש רש"י דר' צדוק נטל האוכל במפה הוא משום נקיות בחנם פירש פן דהא ר' צדוק הנה פהו והנה אוכל על טהרת תרומה וידיים פוסלות התרומה אפילו פחות מכביצה מקבל טומאה עכ"ל ומשמע ליה דרש"י שלא פירש פן הוא משום שסובר דפחות מכביצה אינו מקבל טומאה והיינו מןחלפת השיטה: ועם שלא יקשה לנו דברי רש"י בזה לפי מה שכתבו התוספות בפסחים ובבא קמא הנז"ל דחזר בו רש"י משיטתו וסובר דאינו מקבל טומאה בפחות מכביצה ומכל מקום יש לתמוה דאם התוספות היו מבינים פן בכוננת רש"י הנה להם בפסחים להראות גם את זה שחזר בו רש"י אלא ודאי שאין מנה הכרח ועינין להרב שיח יצחק ביומא על דברי רש"י בד"ה נטלו במפה מה שביאר בכוננת רש"י ועוד יש לתמוה על חילוף שיטת התוספות ביומא מכל המקומות דנקטי דאין אוכל מקבל טומאה מן התורה בפחות מכביצה והן אמת דאם לא הנה לנו אלא דברי התוספות דיומא לא הנה קשיא לן מידי דלפי הנראה הגאון הנ"ל חושב שהתוספות למסכת יומא הם לרבתינו בעלי התוספות אבל נעלם מעיני כבודו שכתב רבינו מוהרימ"ט וכן כתבו עוד איזה רבנים דהתוספות ליומא חברים מוהר"ם מרוטרונבורג וכשדברי התוס' סותרים נקיטין פכתוב בתוס' דיומא שמחברים הוא בתרא וכו' כמו שהבאתי בקונטרס כללי הפוסקים בסי' ט' אות ז עי"ש ואם פן אין פאן שיטה מןחלפת בדעת התוס': אבל באמת עיינו הראות דהתוספות בסופה ד' כ"ו ע"ב ד"ה נטלו במפה כתבו ג"כ פכתוב בתוספות דיומא הנ"ל ועל דבריהם שפסוקה ודאי שייך לומר שפיר מןחלפת שיטתם אמנם בענייני לא ידעתי מי מזיקינו לומר דמןחלפת שיטתם והלא כבר כתבו התוספות בכמה מקומות דמדרבנן מיהא אוכל כל שהוא מקבל טומאה וזה ששינוי בכרייתא דתורת פהנים דמטמא בכל שהו מדכתיב כל האוכל הוא אסמכתא מדרבנן ואם פן שפיר יש לומר שפוננת התוספות בסופה ויומא שכתבו דפחות מכביצה נמי מקבל טומאה היינו מדרבנן ועיינתי בספרים וראיתי שהרב יד דוד בחידושו ליומא שם בתחילה סבר כדמשמע ליה להגאון מוהר"א לאנדא הנ"ל והקשה דברי רש"י ותוספות אהדדי ממה שכתבו ביומא אמה שכתבו בפסחים ד' ל"ג ובשבת ד' צ"א ע"א וכתב שפכר עמד בקושיא זו הרב בני יעקב בהגהותיו ד' רכ"ה ע"ג ושפכר ידי משה ד' קס"א וקס"ב האריף בזה אף שוב כתב ליישב שיטת רש"י ביומא אף קודם שחזר בו דיש לומר דרש"י אינו סובר דר' צדוק פהו הנה (כמו שכתבו התוס') וכן הרמב"ם בהקדמתו לסדר המשנה לא מנאו עם הפהנים ובספר יוחסין האריף בזה והביא צדדים לכאן ולכאן וכיון שלא הנה פהו לא נצטרף לומר שאכל על טהרת תרומה ומה לי אם יטמא פינון שאין צריף נטילה לפחות מכביצה וטומאה לא חיישינו בחולין ועל ג"כ (נראה דצריף לומר ועל התוס' ג"כ) לא קשיא נהי דסברי דפחות מכביצה אינו מקבל טומאה מדאורייתא מיהו מדרבנן מקבל כדמוכח מתוס' דשבת: ובשער המלך ח"א ד' י"ד ע"ד הקשה פזאת על רש"י דנהי דרש"י סובר דפחות מכביצה אינו מקבל טומאה על כל פנים מדרבנן מקבל טומאה ולפי מה שכתבתי דרש"י יסבור דר' צדוק לא הנה פהו לא קשיא מידי בין אם סובר דמקבל טומאה מדאורייתא בין אם סובר דמדרבנן היא עכ"ל ודברי הרב שער המלך הנ"ל הם בדפוס

לעמבערג שנת תרי"ט בד' ט' ע"ג בתוך ד"ה ודע שאף וכו' קרוב לסופו עי"ש שהביא
קושיא זו בשם הרב מוהר"ם בן חביב בתוספת יום הפיפורים והמחבר פתב דסובר רש"י
דכינן דנטילת ידים בחולין משום סרף תרומה הוא דאי משום חולין גופא אין שני עושה
שלישי פשהצריכו חכמים נטילת ידים אינו אלא בכביצה אבל פחות מכביצה דאף
בתרומה עצמה אינו מקבל טומאה אלא מדרבנן לא הצריכו וכתב שגם בתוספת יום
הפיפורים פתב פן לדעת הרוקח: הנה רואה שפתב הרב יד דוד ליישב דברי התוס' דמה
שפתבו דפחות מכביצה מקבל טומאה היינו מדרבנן גם מדברי הרב שער המלה שם
מתבאר שסובר שמה שכתבו התוס' דאנכל פחות מכביצה מקבל טומאה הוא מדרבנן
וכשיטתם בעלמא והוא שאחר שפתב ליישב דברי רש"י כנו"ל פתב ובהכי ניחא מה
שיש לדקדק על מה שפתבו התוס' דרבי צדוק פהו הנה וכו' דמאחר שפתבו דפחות
מכביצה מקבל טומאה אם פן מן הדין צריף נטילת ידים לכל אדם ולמה הוצרכו לומר
דכהו הנה וכו' וכן הקשה הרב מוהר"ם בן חביב אף לפי מה שפתבתי יש ליישב דהתוס'
אזלי לשיטתם דפחות מכביצה אינו מקבל טומאה מדאורייתא ולכן בפחות מכביצה לא
הצריכו נטילת ידים דליפא למיגזר אטו תרומה משום דהוי גזרה לגזרה ולא (צריף לומר
אלא) משום דר צדוק פהו הנה ונהיה אוכל חולין על טהרת תרומה ואם פן לדידיה הנה
ליה בדין (צ"ל פדין) תרומה ומשום הכי כרף ידיו במפה עכ"ל הרי שמפרש דמה שפתבו
התוס' שמקבל טומאה פחות מכביצה היינו מדרבנן פשיטתם בעלמא: גם אשור בחידושי
הגמ' שמחה מעדסוי בש"ס דפוס ראם פתב ונ"ל תוס' ד"ה נטלו וכו' מקבל טומאה נכתב
בצדו פדמוכח פרק ב' דטהרות פן פתבו התוס' בסופה ד' כ"ו והאי דהנה מקיל בפחות
מכביצה לפי שפתבו התוס' בפסחים ד' ל"ג ע"ב דפחות מכביצה אין מקבל טומאה אלא
מדרבנן ועיין ביאורי הגר"א אורח חיים סי' קנ"ח סק"ו וסק"ז עכ"ל אף הוא הנה מתפנין
לפרש דברי התוס' שפתבו דפחות מכביצה מקבל טומאה דאינו אלא מדרבנן וכמו
שפתבתי אני הדל ותימה היא בעיני על הגאון אלעזר לאנדא הנ"ל שהחליט שרש"י
ותוספות מוחלפת שיטתם ואין לזה הכרח פלל במחילת כתיבה: ולכל הדברות דעת
רבינו תם שהביאו התוספות בכמה מקומות היא דמדאורייתא בעינן פביצה אף לטומאת
עצמן וכן דעת רבינו שמשון בפרק י"ג דמסכת אהלות משנה ה' דמדאורייתא אין אנכל
מקבל טומאה בפחות מכביצה וכן פתב שם רבינו עובדיה דאין אנכל מקבל טומאה פחות
מכביצה מן התורה אבל אין שיטתו ברורה שיש מקומות שסובר שמטמא עצמו בכל
שהו כמו שכתב רבינו התוספת יום טוב בריש פרק שני דטהרות בד"ה אין בו פביצה
ע"ש גם הרב המאירי בסוגיא דשבת ד' צ"א פתב שגדולי הדורות שלפנינו סוברים שאף
לטומאת עצמן בעינן פביצה ובחידושי הרמב"ן לחולין על דף ל"ד הביא דעת רש"י
דמטמא בכל שהו מן התורה טומאת עצמו וגם מה שהשיב רבינו תם ונשא ונתן בראיות
רש"י ורבינו תם ונראית מסקנתו פדעת רבינו תם דאינו טמא בכל שהו אלא מדרבנן
וכבר פתבו פן בשמו בפירוש התורה בפרישת שמיני (סי' י"א ל"ד) וכן נראה מפירוש
רבינו גרשון בחולין ד' ל"ד (הנ"ל בד"ה ועל הרב): הדעה השלישית היא להרשב"א
פפי אשר פתב בשמו הרב ארעא דרבנן הנז"ל בראש האות שמדבריו בחידושי לחולין
ד' קי"ח נראה דאנכל פל שהו אינו מקבל טומאה אף מדרבנן ועיניתי בדברי הרשב"א
שם ובהורמנותיה דמר איני רואה שום משמעות לזה ששם הקשה אהיהא דיש יד לפחות

מפזיזת או לא דמאי נפקא מינה אם יש יד הלא אף אם הטומאה נוגעת בהאןכל עצמו לא מקבל טומאה מפני שאין בו כפיצה וכתב דאם היינו אומרים פשיטת רש"י דכל שהו מקבל טומאה ולא בעינו כפיצה אלא לטמא אחרים הוה ניחא אכל וכו' והביא מה שפירש רש"י דמייירי בתצי זית בשר שהו עם אוכלין אחרים שיש כפיצה והיד הוא להחצי זית ונגעה טומאה בהיד ומיבעיא לן אם יש יד וכו' ולא נראו דבריו בלא ימנע דאי החצי זית מחובר עם שאר האוכלין הרי זה יד לכפיצה ואם אינם מחוברים כל חד לחודיה קאי וכו' שוב פתב ויש מתרצים דאף דמדאורייתא אינו מקבל טומאה בכל שהו מיהו מדרבנן מקבל טומאה בכל שהו והתוס' פירשו דפחות מפזיזת זה מחובר עם האוכלין אלא שאינו מחובר כל כך וכו' אלו תנרף דב"ק הנה רואה שהביא סברת רש"י דמקבל טומאה מן התורה בכל שהו וגם הביא סברת התוס' דמדרבנן מיהא מטמא בכל שהו ויש מפרשים הסוגיא על פי סברא זו אלא שהתוס' בעצמם לא הוצרכו לזה ומקמו לה באנפא אחרת וזו מזה הכרח שסוברים דאינו מקבל טומאה אף מדרבנן ושמשום הכי הוא שהוצרכו לפירוש אחר כמו שנתראה שפסח זה הוא שכתב הרב שנתראה מדברי הרשב"א דאינו מקבל טומאה אף מדרבנן ולי הדל אין מזה הכרח (ומצאתי שפבר הושג הרב ארעא דרבנן בזה כמו שאכתוב להלן בס"ד): אמנם דבר ה' בפיהו אמת שכן דעת הרשב"א דפחות מכפיצה אינו מקבל טומאה אף מדרבנן שכן ראיתי להרב שער המלה בפרק ששי מהלכות ברכות (בד' ט' ע"ג מדפוס חדש בסו' ד"ה ודע שאף) שכתב שהרשב"א בחידושו לישב בפרק המצניע פתב דפחות מכפיצה אינו מקבל טומאה אף מדרבנן והוכיח פן ממתניתין דפרק י"ב דאהלות ואין אצלי חידושו לישב וכפי הנראה מה שכתוב בשער המלה פרק י"ב דאהלות צריף להיות פרק י"ג וכוונתו למה ששינונו שם במשנה ה' וע"ש בדברי רבינו שמשון ובתוספתיו טוב הרי שלא לבד משמעות איפא שסובר פן הרשב"א כי אם פתב מפונרש פן פאמור אלא שהרב שער המלה תמה על הרשב"א דמה יענה להיא דפרק שני דטהרות שהביאו התוס' בסופה ד' כ"ו ע"ב דמוכח להדיא דלכל הפחות מדרבנן מיהא אוכל כל שהו מקבל טומאה ועוד הקשה עליו ממתניתין דפרק שנים עשר דמסכת פרה משנה ו' וקושיא שניה יישובה ע"ש: שוב ראיתי שגם הרב דברי אמת בקונטרס עשירי סי' א' (בד"ה איברא שלענין) הביא סברת הרשב"א שפבר המצניע וכתב שכן משמע ממה שכתב בפרק העור והרוטב ותמה עליו פקושית הרב שער המלה דמה יענה למה שהוכיחו התוספות וכו' ועוד הרבה להשיב בזה ושם פתב שהרשב"א הוכיח פן ממתניתין דפרק י"ג דאהלות עי"ש דב"ק וכבר פתבתי דלדעתי הקצרה אין שום משמעות מדברי הרשב"א דחולין ואין לתמוה עליו כל כך (פעל הרב ארעא דרבנן) כי הוא עשאו סניף למה שכתב מפונרש בחידושו לישב לא כן הרב ארעא דרבנן שמבין פן בדעת הרשב"א רק מדרבנן שפחולין כנז"ל וקצת תימה על הרבנים הנ"ל שלא ראו שהרב המגיה במשנה למלה ברביעי מהלכות טומאת אוכלין פתב שיש סמך למה שנתראה מדברי הרשב"א בחולין שאף מדרבנן אין אוכל מקבל טומאה בכל שהו והוא מדברי התוספתא וכו' ע"ש וכפי אשר הרחיקו הרבנים הנ"ל סברא זו הנה להם לבאר מה שיש לדחות הסמך שהביא הרב מוהר"י פולי לסברא זו מהתוספתא ומה שדקדקתי למעלה (בד"ה הדעה השלישית) על הרב ארעא דרבנן דאין ראיה מדברי הרשב"א בחולין וכו' ראיתי שכן תמה עליו ועל הרב המגיה במשנה למלה

הרב הפרדס בספר אות היא לעולם ח"א סי' י"ט שאין ראיה מדברי הרשב"א שפחולין ושהיה להם להביא דבריו שפחידושויו לפרק המצניע וכו' ע"ש שלא הזכיר דברי הרבנים שער המלה ודברי אמת שהבאתי למעלה: ומאד אני מצטער על שאין נמצא אצלי חידושי הרשב"א לשבת לראות דב"ק כי ראיתי להרב ערף השלחן בא"ח ריש סי' קנ"ח שאחר שפכת שהתוספות בפסחים ובגריש פרק המצניע הוכיחו בשם רבינו תם דאנכל פחות מפביצה אינו מקבל טומאה אלא מדרבנן ושרש"י חזר בו סיים וז"ל וכן דעת הרמב"ן בפרישת שמיני והרשב"א בחידושויו ומסתמא כונתו להרשב"א בחידושויו לפרק המצניע ואילו הרבנים הנ"ל פתבו בשמו שפכת שם מפורש דאינו מקבל טומאה אף מדרבנן ומהם אשר היו תמהים דלא יתכן לומר כן פאמור למעלה ולא מצניא לאישתעווי ניתי ספרא ונניחזי איזה יכשר ואף אם דברי הרשב"א שרמז הרב ערף השלחן הם במקום אחד הדבר תמוה דהני מילי דמר סתראי ניהו: והרב מלאכת שלמה חפיים בחידושויו על הרמב"ם הלכות טומאת אוכלין (בד' ז"ך ד"ה וראיתי) הביא מה שפכת הרב מוהר"ם בן חביב בתוספת יום הכפורים על יומא דף ע"ט דכולי עלמא מודו דאנכל כל שיהו מקבל טומאה מדרבנן ותמה עליו ממה שפכת הר"ן ה' בריש פרק המצניע ושמענו מהכא דפחות מפביצה אוכלין אין מקבלים טומאה והיה דתניא בתורת פהגים מכל האנכל מלמד שפוטמא בכל שיהו יש מפרשים בצירוף כלי וכו' ויש אומרים שהיא טומאה מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא וכן כתב הרשב"א שם והשתא מדמקמו לה בצירוף כלי ולא מוקמו לה באסמכתא כדכתבו ה"ש אומרים מוכח דסברי דאינו מטמא אפי' מדרבנן וכן הקשה על כמה מחברים שהביא שם שפכתו דלכ"ע פחות מפביצה מקבל טומאה מדרבנן ולא זכרו דברי הר"ן הנ"ל עי"ש ואם היה רואה הרב דברי רבינו המאירי בריש פרק המצניע היה מגדיל התימה על הרבנים שפכתו דלכולי עלמא מקבלים טומאה מדרבנן ומדברי הרב המאירי מתבאר דמלבד ה"ש מפרשים שהביא הר"ן ה' דמקמו לבריינתא דתורת פהגים בצירוף כלי שמזה מוכח דסברי דאין אנכל מקבל טומאה בפחות מפביצה אף מדרבנן כדכתב הרב הגה הרב המאירי כתב בזה הלשון (אחר שפכת שאנכל מקבל טומאה בכל שיהו פדתניא בתורת פהגים וכו') ומכל מקום גדולי הדורות שלפנינו סוברים שאף לקבלת טומאה צריך פביצה זהו שבספרי מפרשים אותה לענין צירוף כלי כגון כלי מלא חרדל שאם נגעה טומאה בגרגיר אחד מהם יטמא הכל שהפלי מצרפם ויש מפרשים אותה בברייה שלא אמרו שיעור פביצה אלא באוכלין המכונסין כגון פת וכיוצא בו אבל מה שהוא בריה בפני עצמה כגון אגוז ולוז וערמון אפילו חטה ועדשה הא בשאר אוכלין אין מקבלים טומאה אלא בכביצה עכ"ל הרי אם כן איתוספו גברי רבירי דסברי דאינו מקבל טומאה אפילו מדרבנן דכמו שהוכיח הרב מלאכת שלמה מדברי המפרשים בצירוף כלי שסוברים דאף מדרבנן אין מקבלין טומאה מדלא מוקמו באסמכתא וכו' כן יש להוכיח מדברי המפרשים אותה בברייה וכו' כמובן ונמצא דסברא זו לא נפלאה היא והן רבים מהקדמונים דסברי הכי ותגדל התימה על האומרים דלכולי עלמא מדרבנן מיהא מקבל טומאה: וכבר כתבתי למעלה (בד"ה אמנם ובד"ה שוב) שהרבנים שער המלה ודברי אמת הרחיקו מאד סברא זו לומר דאף מדרבנן אינו מקבל טומאה בכל שיהו מפת הוכחת רבינו תם ועוד כמה הוכחות דמדרבנן מיהא מקבל טומאה בכל שיהו ועל הראשונים אנו מצטערים על מה שפכת הרשב"א כן ואיך נוסף עוד מגדולי הראשונים

לניחוס להם שסוברים פן לכו נראה לי הדל דאין הכרח מדברי המפרשים הברייתא בצירוף פלי או בברייתא שסוברים דאף מדרבנן אינו מקבל טומאה בכל שהו מדלא מוקמו לה באסמכתא פדכתב הרב מלאכת שלמה דיש לומר דמשום דמשמע להו דהברייתא דרשה גמורה קאמרה פדמשמע ליה לרש"י קודם חזרה (לדעת הסוברים שחזר בו) ולהרמב"ם לדעת מרן פסוף משנה וכמה גדולים משום הכי מיהדרו לאוקומא בפשטה בטומאה דאורייתא ובאנפי אחרוני אכל לדינא יש לומר שגם הם מודים שאף בענין שאינו מקבל טומאה מדאורייתא מפל מקום לענין הכשר אפילו מדרבנן אינו מקבל הכשר תם ורבינו שמשון ולרבני האחרונים הנ"ל: ולענין הכשר אם מקבלים האוכלים הכשר בכל שהו או דוקא בכביצה הנה הרב מוהרש"א בחידושי הלכות על דברי התוספות בפסחים ד' ל"ג ד"ה לאימת ביאר בדבריהם דאף למה שפכתבו התוספות שם דאנכל כל שהו מקבל טומאה מדרבנן מפל מקום לענין הכשר אפילו מדרבנן אינו מקבל הכשר בכל שהו עיי"ש וכתב הרב חוסן ישועות על מסכת חולין בד' קי"ח ע"ב אמר שאמרו בש"ס אמר רב יש יד לטומאה וכו' דלמאן דאמר דהכשר תחילת טומאה פינו דקימא לן דמדרבנן אנכל כל שהו מקבל טומאה הכי נמי מקבל הכשר היינו דוקא לר"ח שם אכל לר"י דסובר הכא הכשר תחילת טומאה מסתברא דהכשר וטומאה שקולים ושנין ואפשר דר"י דפליג התם אדר"ח היינו משום דאזיל לטעמיה שסובר הכא דהכשר הוא תחילת טומאה עכ"ל והעתקתי הקדמה זאת אולי בזה תתיישב תמיהת הרב דברי אמת בכת"י הביא דבריו מרן חיד"א בספר יעיר אנו אות קט"ו שמדברי התוספות בפרק המצניע ד' צ"א ד"ה אי לענין נראה דאף מדרבנן אינו מוכשר וכן כתב בחידושי הלכות שם ודבריהם סותרים בכריתות פרק אמרו לו גבי ההיא דהתירו לה למגע טמא שכתבו להדיא דמדרבנן מקבל הכשר בכל שהו וכן מוכרח מדברי הגמרא שם והצריך עיון ולא ציין אינה דף הוא ולא פניתי לחפש ולענין ואולי על פי מה שחלק הרב חוסן ישועות תתיישב תמיהתו שוב ראיתי להרב שער המלך בהלכות ברכות פרק ששי (בד"ה ודע ד' ט' ריש עמוד ג' בדפוס חדש) הקשה פקושנית הרב דברי אמת והראה מקום לדברי התוס' בכריתות ד' י"ב ע"א ד"ה פינו ותמה על הרב חידושי הלכות שנעלם ממנו דברי התוס' אלו עיי"ש: ודע דבעיקר כללין ראיתי עתה בשלשה ספרים יקרים מרבני גאוני דורנו הלא המה מצנת המלך לידידי הרה"ג מוהר"ח הפה"ח אבד"ק טראבלוס יצ"ו בסי' קכ"ח ד' מ"ב והלאה ואמרי הצבי לידידי הגאון צבי מאיר אבד"ק דאברי יצ"ו בחידושו לכתב קמא בפרק מרובה סי' קכ"ח ד' ע"ט ע"ד בפיכרי שלמה לידידי הגאון שלמה אברהם רזעפטא מאוזארקאו יצ"ו בסי' ה' וסי' נא"ו שפלו בחדמתם הרמה וראיתי במצות המלך שקדמני באיזו הערות ופנאי אין לי להתבשרם בדברי קדשם רק את זה אגיד חזות קשה נראה לי באמרי הצבי שאחר שהביא מה שכתבו התוספות שרש"י חזר ממה שהיה סובר שאוכל כל שהו מקבל טומאה מן התורה סיים ונ"ל ולענ"ד נראה דרש"י הוציא פן מהתוספתא ענין חולין כ"ח ע"ב ת"ר החותף פזית בשר מאבר מן החי וכו' ופירש"י בתוספתא לא גריס פזית אלא החותף בשר מאבר מן החי וכגון דאיכא כביצה עכ"ל ונראה טעמו משום דאם היה פחות מכביצה לא נטמא הבשר כלל משום דפחות מכביצה לא מקבל טומאה כלל ודוק עכ"ל יצ"ו ובענייני לא זכיתי להבין פונתו דמשמעות לשונו הוא שרוצה לומר שהתוספתא הלזו הנקיטתו לרש"י לחזור מסבתו הראשונה ואני בער

וְצֵא אֲדַע אֵיזָה הַכֶּרֶחַ יֵשׁ מִגּוֹף הַתּוֹסֶפֶתָא שְׂאִין אֹכְלֵי מִקְבֵּל טוֹמְאָה בְּכָל שְׁהוּ וְלוֹלֵא כְּתַב רִש"י מְפֹרָשׁ וּכְגוֹן דְּאִיפָא כְּבִיצָה הֵינּוּ מְפֹרָשִׁים הַתּוֹסֶפֶתָא אַף בְּדִלְיָפָא כְּבִיצָה וְאִם כּוֹנְתוּ לֹמַר שְׂמֵדְבְּרֵי רִש"י הִלְלוּ מִתְבָּאָר שְׁחִזֵּר בּוּ מִדְּהַנְּצָרָה לְאוֹקוּמָה בְּדִאִיפָא כְּבִיצָה מְלַבֵּד שְׂאִין זֶה בְּמִשְׁמַעוֹת דְּבְרֵי וְעוֹד תְּמִינְהֵי שְׂלֵא רְאָה שְׂפִכְרָ קְדָמוּ הַגָּאוֹן מוֹהֲרֵש"א שְׁם בְּאוֹתוֹ פֶּרֶק בְּאוֹתוֹ מְקוּם עַל דְּבְרֵי רִש"י הִלְלוּ שְׂפִכְרָ שְׂמֵדְבְּרֵי אֵלּוּ נִרְאָה שְׂהִסְפִּים כְּאֵן לְפִרְשׁ כְּפִירוּשׁ רַבִּינוּ תָּם שְׂאִין אֹכְלֵי מִקְבֵּל טוֹמְאָה פְּחוֹת מְכַבֵּיצָה כְּמוֹ שְׂפִכְרָתִי לְמַעְלָה (בד"ה וְאִתָּה תַּחֲזֶה) וְצָרִיךְ עֵינּוּ: כָּלֵל לֹא) טְבִילַת גְּדָה דְּצָרִיכָה בְּאַרְבָּעִים סָאָה כְּתַב הֶרֶב דְּבְרֵי אֲמַת בְּסוּף קוֹנְטְרַס ג' (בד"ה אֲנִי טָרַם אֲכַלְהָ) בְּשֵׁם הַרְט"ז (כֵּן פְּתוּב בְּסִפְרָ אֲמַנְם חִפְשִׁיתִי בְּדְבְּרֵי הֶרֶב ט"ז בְּסִי ר"א יִגְעַתִּי לֹא מְצָאתִי וְכִמְדוּנְמָה לִי שְׂבִסְפֵר דְּבְרֵי אֲמַת אֲשֶׁר לִי וְהוּא דְּפוּס הַאֲלִבְעָרִישְׂטֹאדְט יֵשׁ טְעוֹת סוֹפֵר וְצָרִיךְ לְהִיּוֹת הַעֲט"ז שְׂהוּא רִאשִׁי תִּיבּוֹת הַעֲטָרַת זָהָב בְּמְקוּם הַט"ז וְהוּא הֶרֶב הַלְבוּשׁ וְכֵן הוּא בְּאֲמַת בְּעֲטָרַת זָהָב עֵינּוּ בְּדב"ק ס' ר"א ס"א) דְּשִׁיעוּר אַרְבָּעִים סָאָה בֵּין בְּמַעֲנֵן בֵּין בְּמִקְנָה הוּא מְדַרְבְּנָן דְּאִילוּ מְדֹאֹרֵייתָא סְגִי בְּשִׁכְלָ גּוּפּוֹ עוֹלָה בְּהֵם וְהֶאָרִיךְ לְהַשִּׁיג עָלָיו דְּשִׁיעוּר זֶה הוּא מִן הַתּוֹרָה הַלְכָה לְמִשְׁנֵי מְסִינֵי כְּמוֹ שְׂפִכְרָתוֹ הֶרֶב שׁוֹנֵי עִיש"ב וְיֵשׁ לְהַעִיר עוֹד עַל הֶרֶב הַלְבוּשׁ דְּהַמְסַתְּפֵל יָפָה בְּדב"ק בְּסִי ק"ד ס"א יִרְאָה דְּמוּכָח מְדַרְבְּרֵי דְּמֵאֵי דְּבַעֲעִינָן אַרְבָּעִים סָאָה בְּגִדָה הוּא מְדֹאֹרֵייתָא מְדַכְתֵּב דְּקָרָא יִתְיָרָה וְטָהַר אֲתִי לְמִימַר דְּנֹקָא בְּמִי גְדָה שְׂהֵם אַרְבָּעִים סָאָה עִיש"ש וְרִאִיתִי לְאַחַד מְגֹאוּנֵי דוֹרְנוּ נִרְ"ו בְּסִפְרָ מְלַבּוּשֵׁי טְהָרָה בְּסִי ר"א בְּבֹאֵר מִים חַיִּים אוֹת ב' שְׂפִכְרָ דְּמִבְּנֹאֵר לְהִדְיָא בְּרַבִּינוּ יוֹנָה פֶּרֶק אֵלּוּ דְּבְרֵי דְּמֵאֵי דְּבַעֲעִינָן אַרְבָּעִים סָאָה הוּא רַק מְדַרְבְּנָן וְהֶאָרִיךְ עֵינּוּ דְּהֶרִיב"ש בְּסִי רצ"ד כְּתַב דְּהוּא מְדֹאֹרֵייתָא וְהוּא נִרְ"ו פֶּסֶק בְּרַבִּינוּ יוֹנָה עִיש"ש וְדְּבְרֵי הֶרֶב רַבִּינוּ יוֹנָה הֵם אֶפְלוּגְתָא דְּחִזְקִיָּה וְרַבִּי יוֹחָנָן לְעַנְיָן נוֹטֵל יָדָיו בְּחַמֵּי טְבָרִיא (בד"ה וְנִרְאָה לְמוֹרֵי הֶרֶב) עִיש"ש וְנִרְאָה שְׂהִבִּין דְּמָה שְׂפִכְרָ הֶרֶב רַבִּינוּ יוֹנָה דְּמִן הַתּוֹרָה אֵין שׁוּם טְבִילָה צָרִיכָה אַרְבָּעִים סָאָה אֲלֵא טְבִילַת כָּל גּוּפּוֹ בְּלַבֵּד דְּרוּצָה לֹמַר דְּסְגִי בְּמָה שְׂיִתְכַפֶּסָה בְּמִים כָּל גּוּף הַדְּבָר הַנְּטָבֵל אַף לִי הַדָּל אַחֲרֵי הַמְּחִילָה רַבָּה נִרְאָה דְּאֵין כּוֹנְתֵי רַבִּינוּ יוֹנָה כֵּן אֲלֵא רְצוֹנוֹ לְחַלֵּק בֵּין טְבִילַת כְּלִים לְטְבִילַת אָדָם כֵּן נִרְאָה מְרוּצַת כָּל דְּבְרֵי רַבִּינוּ יוֹנָה דְּרוּצָה לֹמַר דְּלְכָלִים לֹא מְצִינּוּ שְׂיִנְצָרָה מִן הַתּוֹרָה אַרְבָּעִים סָאָה כִּיעִיש"ש וּמָה שְׂהִבִּיא הֶרֶב הַנְּ"ל דְּבְרֵי הֶרֶב בֵּית חֲדָשׁ יו"ד ס' ק"כ שְׂפִכְרָ שְׂהוּא מְדַרְבְּנָן עֵינּוּ מָה שְׂפִכְרָ עַל דְּבְרֵי הַגָּאוֹן חֲתָם סוֹפֵר א"ח ס' קפ"א (ד"ה מְכַל מְקוּם) וְאִיבְרָא דְּהֶרֶב בֵּית חֲדָשׁ שְׁם הִבִּיא דְּבְרֵי הַסְּמ"ג בְּהַלְכוֹת מְקַנְאוֹת שְׂפִכְרָ בְּשֵׁם ר"י ב"ר שְׂמוּאֵל דְּהָא דְּתַנְיָא בְּתוֹרַת פְּהִינִים מְעִין מְטָהָר בְּכָל שְׁהוּ וּמְקַנָּה בְּאַרְבָּעִים סָאָה הוּא מְדַרְבְּנָן עִיש"ש נִרְאָה לִי הַדָּל דְּמִיָּרִי לְעַנְיָן כְּלִים וְכִמוֹ שְׂפִירֵשׁ הַגָּאוֹן דְּבְרֵי אֲמַת שְׁם דְּבְרֵי הֶרֶב רַבִּינוּ שְׂמִשׁוֹן בְּפִירוּשׁ הַמְּשֻׁנָּה בְּפֶרֶק א' דְּמְקַנְאוֹת עִיש"ש וְס' סְמ"ג אֵין מְצוּי אֲצִלֵי וְעֵינּוּ עוֹד בְּדְבְּרֵי אֲמַת בְּקוֹנְטְרַס דְּבְרֵי סוֹפְרִים ס' ג' וְכִמְדוּנְמָה לִי שְׂפִכְרָתִי בְּעַנְיָנִים אֵלּוּ בְּמְקוּם אַחַר וְאֵין הַפְּנֹאֵי פְּעַת לְחַפְשׁ בְּזָה: כָּלֵל לֵב) טְעִימָה נְאֻמְרָה בְּש"ס וְרוּצָה לֹמַר אֲכִילָה כֵּן כְּתַב הֶרֶב הַפְּרָדָס בְּסִפְרָ אוֹת הִיא לְעוֹלָם ס' ק"ה ד' ק"ל ע"ג דְּמוּכָח כֵּן מְמָה שְׂאֻמְרוּ בְּבִרְכוֹת ד' מ"ז ע"א אֵין הַמְּסוּבִין רִשְׁאֵין לְאַכּוֹל כְּלוּם עַד שְׂיִטְעוּם וְכו' לְטְעוּם אֲתָמַר וּפִירֵשׁ"י אֵין חִילּוּק בְּדְבָר וְכו' אֲלֵמָא דְּבִתְיַבַּת טְעִימָה נְכַלְלָה אֲכִילָה ע"כ וְלִי הַדָּל יֵשׁ לְדַחּוֹת דְּשִׁאֲנֵי הֶכָא דְּאָמַר לְאַכּוֹל כְּלוּם מְשׁוּם הִכִּי הוּא כְּאִילוּ אָמַר לְטְעוּם וּמָה שְׂפִכְרָ עוֹד רִאִיָּה מְמָה שְׂאֻמְרוּ בְּתַעֲנִית ד' י"ב ע"ב ר"י אֲקַלְעַ וְכו' עֲבָדוּ

ליה עיגלא וכו' אמר ליה לטעום מר וכו' ומסתמא לאו דוקא טעימה אלא אכילה על דרך צדיקים אומרים מעט ועושים הרבה וכו' לי הדל הוכחה חלושה היא כמו שיראה הרואה וכו' הראיה מסופה ד' כ"ו וכמה אכילת עראי פדטעם וכו' יש לומר דאכילת עראי וטעימה שווו אבל לא אכילה סתמית וממה שהביא שם בשם הרבנים הליכות אלי וקהלת יעקב במערכת ל' ח"ב סי' רס"ד שכתבו בשם תוס' שבועות כ"ב ע"ב ד"ה תא ונטעום שמא בלשונם הוו קרו לאכילה טעימה עד פאן יש להוכיח קצת דאין ראיה ממקומות האלה דלפי דבריו דמוכח מהש"ס בתלת דוכתי הנ"ל דאכילה נאמרה בלשון טעימה מה זה שכתבו התוס' בלשון שמא בלשונם וכו' וכי נעלמו מהם דוכתי הנ"ל אלא ודאי מדוכתי הנ"ל אין הכרח ורק התוס' כתבו דאפשר דבזמנא בלשון בני אדם קרו לאכילה טעימה ואין מזה הכרח ללשון חכמים דקרו לאכילה טעימה: וגם מה שכתב בשם הריב"ש סי' רפ"ח היינו דאכילה מועטת קרויה טעימה כמו שכתב שם הריב"ש בפירושו והביא ראיה מההיא דסנפה פדטעם בר בי רב וכו' ומה שכתב בשם מרן הב"י א"ח סי' רל"ב בשם הרשב"א דסעודה קטנה קרי לה טעימה משם יש ראיה דהא סעודה קטנה היינו אכילה גמורה (אלא שאינה של חפה וכו') וקאמר ריב"ל אסור לטעום והיינו לאכול שמעת מינה וקרי לאכילה טעימה ומפל מקום אף אם נאמר שכן דרך חז"ל לקרא לאכילה טעימה נראה דאין מזה סתירה למה שכתב הרב מגן אברהם ס' תרצ"ב סק"ז דמשום הכי שינה הרמ"א וכתב לאכול (ולא כתב לטעום פלשון התרומת הדשן) להורות דטעימה שרי וכתב על דבריו הרב "אות היא לעולם" שם דלפי האמור דבתיבת אכילה נכללת טעימה אם פן מה שכתב הרמ"א אסור לאכול הוא הדין דאסור לטעום ע"כ דיש לומר לדעת הרב מגן אברהם דבדברי הפוסקים שדרכם לפרש אכילה לחוד וטעימה לחוד בפרט ביהיא דשינה מלשון הרב תרומת הדשן דודאי יותר נכון הוא להעתיק הדברים כמו שאמרם בעל השמועה ע"ד שאמרו אלא שחייב אדם לומר פלשון רבו ומדשני בלישניה מוכח ודאי דלהורות נתן דאינו סובר כסברת התה"ד אלא דוקא אכילה אסור ובשנות בשמים ראש סי' שע"ח כתב הא דאמרו אסור שיטעום פלום קודם שיבדיל מסתברא דהיינו בשיעור רביעית אלא שיש לומר הואיל ואמרו פלום דלגמרי אסור ע"כ: שוב ראיתי למרן חיד"א במחזיק ברכה א"ח סי' קס"ז אות ד (ציינו הרב הפרדס בספר אות היא לעולם שם) שרמז למה שכתב בברכי יוסף שם ביהיא דאסור לאכול קודם שיאכיל לבהמתו אי גרסינו לאכול או גרסינו לטעום (ועיין מה שרשמתי בזה במערכת האלף אות ק' בשדי חמד ח"א) ושוב כתב והתוספות שבועות דף כ"ב כתבו דבלשונם היו קורים לאכילה טעימה וכן כתב הריטב"א (נרא' דאין הלשון מדוקדק דהתוס' כתבו שמא וכו') ואין זה ענין למאי דקמן למאי דגרסי אסור לאדם שיטעום פלום ולשון שיטעום פלום משמע אפילו טעימה עכ"ל הנך רואה דמבין בכוננתם כמו שהבין הרב אות היא לעולם דר"ל דטעימה בלשון חז"ל ר"ל אכילה ובטלה דעתי והרב חיי אדם בנשמת אדם הלכות ברכות פלל ה' סי' י"א אף הוא היה מתכוון להוכיח מש"ס דברכות ד' מ"ז ע"א דטעימה ואכילה שונים והוקשה לו דהתוספות בשפת דף ט' ד"ה לימא (בנ"א רשום תוס' שפת ד' ק' והוא ט"ס) כתבו חלוק זה והצ"ע והנה גירסת הב"ח שם בדברי התוס' הוא לטעום פלום ואם פן יש לומר דאף אי נימא בעלמא דאכילה וטעימה פי הדדי הלא דאמר ריב"ל לטעום פלום הוא פחות מאכילה דעלמא על דרך שכתב במחזיק ברכה

הנ"ל והוכחת הש"ס לפי פירוש התוספות היא דמדאמר ריב"ל אסור לטעום פלום
דמשמע אפילו אכילת פירות כל שכן שצריה להפסיק כמו שכתב הרב קרבו נתנאל שם
וק"ל: וראיתי בהשמות שכתב אות היא לעולם ח"ב ד' רי"א סוף ע"ד שכתב שכתב
נחמד למראה ח"ד דף קע"ג ע"ד כתב דיש להשיב דאין ראיה זו (מברכות ד' מ"ז ע"א)
חומכת וכתב על דבריו שהראה לכמה מעינים ואמרו שאין חילוק בדבר ע"כ וכבר
כתבתי שראה לי הדל דיש לחלק משום שאמרו לאכול פלום ואעיקרא מדברי התוספות
בסוגיא הנ"ל ובפסחים דף ק"ו ד"ה גחזין והרא"ש בברכות ופסחים שם מתבאר דגרסי
אין המסובין רשאין לטעום (תחת לאכול שפגירסתנו) וכן הוא בהרי"ף והר"י ובמרדכי
ע"ש אלא שלא זכיתי להבין סיום הדברים לטעום אתמר וכו' לומר פלשון רבו ע"כ
ודוחק לומר דליתנהו להגי מילי בגירסתם ומצאתי בספר עמודי אש הנדפס מחדש לידיון
הגאון מוהרי"א יצ"ו בס"ב דף ט"ז ע"א (ד"ה וראיתי) ונ"ל וראיתי להתוספות בשבת
דף ק' ד"ה לימא שכתבו דלאכול משמע אכילה ולא טעימה ובגשמת אדם הניח בצ"ע
מש"ס ברכות דף מ"ז ע"א וכו' מבואר דאין חילוק בין לאכול ובין לטעום ולדעתי יש
לומר דגירסת התוספות בגירסת הרב שיטה מקובצת שם דגריס לטעם אתמר בפתח
תחת העין וכן היתה גירסת התוספות ולא קשיא מידי: שוב ראיתי בזכרון יוסף א"ח סי'
ח' שגם הוא הקשה מברכות הנ"ל ובסי' י"ד כתב לו חכם אחד דבהקדמת ספר יוסף
גריס לטעם א"ל לטעום אתמר כתב על זה אטו אמדפיסים ניקו וניסמוך אולם אנחנו
זכינו ומצאנו פן בספר שיטה מקובצת וכן היתה גירסת התוספות ואתי שפיר שומע עכ"ד
יצ"ו ששתי פעל כל הון ומחזיקנא ליה טיבותא דאשכח לן מרגניתא ותמיה לי שלא
הרגיש שהתוספות והרא"ש תפסו לשון הממרא בלשון טעימה וכן הרי"ף והר"י והרב
המרדכי כנז"ל דמזה מוכח נדאי דגרסי בגירסת הספר שיטה מקובצת וגם רש"י יוכל
להיות שפך היה גורס ואהכי כתב דאין חילוק בדבר וכו' אבל מודה דבין אכילה לטעימה
יש חילוק ופלא בעיני שגם הוא מציינן תוס' שבת דף ק' וליתנהו להגי מילי שם כמו
שכתבתי למעלה: פלל לג) טומאה חמירא לאינשי טפי מאיסור תורה תוספות סנהדרין
דף מ"ח ע"ב (ד"ה משמשין) והרב קהלת יעקב בחלק מדות חכמים אות ל"ו כתב בשם
הרדב"ז דטומאה חמירא לאינשי וכו' ואין שו"ת הרדב"ז מצוי אצלי לראות אם הביא
דברי התוספות הנ"ל וכתב הרב מוהר"י טיבה הביא דבריו הרב שונה הלכות בח"ב דף
ע"ד ע"ב לבאר מנא להו להתוספות דאפילו מאיסור תורה חמירא טומאה לאינשי ע"ש:
פלל לד) טומאה ברשות היחיד דסקו טמא אם הוא מתורת נדאי או מחמת ספק ונפקא
מינה לקרבן ועונשים שקיל וטרי בזה מרן מוהרי"ט א בספר הלכות יום טוב בפרק ה'
סוף סי' מ"ג ד' ס"ט ע"ד (מדפוס ווארשא) ודף ע' ע"א ומסיק דהוא טמא מתורת נדאי
ע"ש באורו ועיין בזה להרב החסיד בספרו פפי אהרן בחלק יו"ד סי' ה' דף ל"ה ע"ג
ואילך ובשו"ת הרב רמ"ץ אורח חיים סוף סי' י"א כתב בפשיטות דסקו טומאה ברשות
היחיד מדין תורה פנדאי הוא: וכתב בס' און אהרן בקונטרס ארעא סמיכתא אות ו' דהרב
מוהר"ם בן חביב בקונטרס שפסוק ספר פפות תמרים דף ל"ה סוף ע"ב כתב לדעת
הרמב"ם דהא דגמרינו מסוטה היינו דוקא ספק טומאה דאיכא רגלים לדבר אבל בספק
רחוק וכל שכן בספיקי טובא ליכא טומאה מדאורייתא אלא רבנן הוא דגזרו בכל הספקות
שהו מדרבנן וכתב על דבריו דלפום ריהטא דבריו הם היפך המתבאר מסוגיא דריש נדה

דאָמרינגן מאן תנא חבית ר' שמעון וכו' ופירשו רש"י ותוספות דלא גמרינגן מסוטה אלא בדאיפא רגלים לדבר ומשמע דלרבנן דקיימא לו פותיהו לא שאני להו ואף בדליפא רגלים לדבר טומאה מדאורייתא ועיין דברי אמת בקונטרס תשיעי סוף סי' א': פלל לה) טצדקי אם חייב אדם לעשות טצדקי להביא עצמו לידי חיוב מצוה וכן שלא לבא לידי ביטול מצוה או לעבור עברה ח"ו ע"י אונס עיין במערכת הפ"ם אות ק"ט: פלל לו) טבילה בזמנה אי הויא מצוה הוא מחלוקת פידוע והרב אהל יצחק בשו"ת יו"ד סי' ל"ו רצה להתיר תשמיש לאבל שארע טבילת אשתו בליל שביעי לאבלות על פי ספק ספקא ספק אי הלכה כמאן דאמר טבילה בזמנה מצוה וספק אי הלכה כהרדב"ז דאמרינגן גם בליל שביעי מקצת לילה ככולה דאמרינגן מקצת יום שביעי ככולו וחזר בו וכתב דסברא זו דטבילה בזמנה מצוה אין לצרפה לספק ספקא משום דכל חכמי ישראל חולקים עליה וכן הסברא השנית עי"ש אמנם הרב שמשון המשחה ד' קל"ב סי' ס"ב כתב שדעת התוספות ותוספות ישנים ליומא והרשב"א והרב המאירי כמאן דאמר טבילה בזמנה מצוה ועשה ספק ספקא בנדונו ובקונטרס אסיפת דינים במערכת אבלות אות כ"ה (בשדי חמד ח"א) כתבתי קצת בזה והנה מפורש בדברי הראשונים שהביא מרן הבית יוסף ביו"ד ריש סי' קצ"ז שרבינו תם סובר טבילה בזמנה אינה מצוה ומזה תמה הרב יד המלך (הספרדי) על מה שכתב הריב"ש בסוף סי' תכ"ה בטעם שהיו טובלות בדורות ראשונים שתי פעמים אחת בסוף ימי נדתה ואחת אחר ספירת שבועה נקיים כדכתבו התוס' בשבת דף י"ג ע"ב בשם ר"ת גבי עובדא דההוא תלמיד ששנה הרבה וכו' דמה שנהגו בטבילה הראשונה הוא דסברי דטבילה בזמנה מצוה נהרי ר"ת סבירא ליה דטבילה בזמנה אינה מצוה ועמד בתקומה ולי הדל יתכן ליישב דברי הריב"ש דמשמע ליה דבמה שכתב רבינו תם שהיו טובלות שתי טבילות ליכא מאן דפליג עליה וכתב בתחלה שנהגו בטבילה זו בדורות ראשונים משום טהרות כמו שהיו מטבילין את הקטנות דאמרינגן מעשה הנה והטבילה קודם לאמה וסיים עוד הריב"ש ועוד דאפשר דסובר טבילה בזמנה מצוה עכ"ל נראה שפוננתו ליישב לשתי הדעות דלמאן דאמר טבילה בזמנה אינה מצוה אמרינגן דטעם הטבילה משום טהרות ולמאן דאמר טבילה בזמנה מצוה אתי שפיר בלאו הכי ואם כן אם לא הנה פותב הריב"ש כי אם הטעם האחרון ודאי הנה קשיא לו עליה דמה יענה לרבינו תם ודעמיה דסברי אינה מצוה אמנם מאחר שכתב שני טעמים שפיר יש לומר שפוננתו ליישב לכל מר פדאית ליה אלא דלכאורה יש לפקפק בטעם האחרון דכיון דסוף סוף צריכה להמתין עד שתספור שבועה נקיים מה המצוה הזאת ומה טעם יש בה אחרי שלא יוכלו לבוא בזה לתכלית המבוקש ועוד טומאתה בשוליה ואין זה פקפוק שהרי למאן דאמר טבילה בזמנה מצוה כל חייבי טבילות טובלין פדרפן גם בתשעה באב וביום הכפורים אף דאסורים בתשמיש בו ביום: והנה הרב אהל יצחק שם כתב דהרב בנגימן זאב בסי' קמ"ח האריך דטבילה בזמן הזה גם כן בזמנה היא מצוה והרב משנת ר' אליעזר בח"ב חלק יו"ד סי' כ"ב הביא הוראת גדול אחד מן מורי הוראות להתיר בנדונו על פי ספק ספקא ואחד מן הספיקות הוא שמה הלכה כמאן דאמר טבילה בזמנה מצוה והשיב על דבריו פבר כתב מוהר"י קולון בשרש ל"ה דבזמן הזה דנהגינגן להחמיר למנות חמשה ימים קודם ספירת השבועה נקיים אפילו להפוסקים דטבילה בזמנה מצוה לא אמרוה אלא בימיהם שלא היו ממתנים אלא שלש עונות שלמות ועוד הביא מה שכתבו התוס'

בְּהָא דְּכָל חַיִּיבֵי טְבִילוֹת טּוֹבְלִין פְּדֻרְפֵּן וְכוּ' דְּהֵינּוּ דּוֹקָא לְהַנִּי שְׁטוּבְלוֹת בְּזַמְנָה אֲבָל
הַשְּׂמָא שְׂכָל טְבִילוֹת שְׁטוּבְלוֹת הֵן אַחַר שְׁפּוֹפְרוֹת שְׂבָעָה נְקִיִּים מִחּוּמְרָא דְר' זִירָא לֹא
הָוִיא טְבִילָה בְּזַמְנָה אֲלֵא שְׂכַתְבַּי שְׂמֵדְבְּרֵי הָרָאשׁוֹנִים מּוֹכַח דָּאף דְּקִיָּיְמָא לֵן כֵּר' זִירָא
חֲשִׁיבָא טְבִילָה בְּזַמְנָה וְכַדְכַתְבַּי מוּהַר"י קוֹלוֹן בְּשַׁרְשׁ ל"ה וּמְפָל מְקוּם מִיָּדֵי פְּלוּגְתָא לֹא
נִפְקָא אֵלּוּ תַנְרַף דְּב"ק וְלֹא הַזְפִּיר כָּלֵל מִדְּבְרֵי הָרַב בְּנִימָן זָאב הַגָּ"ל וְסִפֵּר זֶה אֵין מְצוּי
אֲצִלֵי לְעֵינֵין בְּדָב"ק אַף רְאִיתִי קֶצֶת מִדְּבְרֵי הָרַב בְּנִימָן זָאב הוּבְאוּ בְּסִפְרָא פְּחַד יִצְחָק וְהוּא
שְׂבַמְעַרְכַּת הָרִישׁ (אוֹת רְחִיצָה בְּיוֹם טוֹב) הוּבְאָה תְּשׁוּבַת רַב אֶחָד מוּהַר"ר חַיִּים מִשָּׂה
לְהַתִּיר לְהַחֵם מַיִם לְמִקְנֵה בְּיוֹם טוֹב עַל יְדֵי נְכָרֵי דְשָׁבוּת בְּמִקּוּם מְצוּהָ מְנוֹתָר וּטְבִילָה
בְּזַמְנָה מְצוּהָ וְהָרַב הַמְשִׁיג מוּהַר"ר מְרֻדְכִי צִהְלוֹן פָּתַב דְּהַאֲדִינָא לִיכָא טְבִילָה בְּזַמְנָה
וְצִדָד לְהַתִּיר בְּגִדּוֹנוּ דָּאף דְּטְבִילָה בְּזַמְנָה לִיכָא מְצוּהָ מִיְהוּ אִיכָא מְצוֹת עוֹנָה דְּאוּרִיָּתָא
וְכַתְבַּי בְּשֵׁם הָרַב בְּנִימָן זָאב בְּסִי' קמ"ח וְז"ל וְנִרְאָה לְחַלְקָא בְּדְבְרֵי רַבֵּינוּ תָּם שְׂכַתְבַּי
דְּטְבִילָה בְּזַמְנָה אֵינָה מְצוּהָ וְלֹא תְּטַבּוּל בְּשַׁבָּת הֵינּוּ הִיכָא דְּאֵין בְּעֵלָה בְּעֵיר אֲבָל אִם
בְּעֵלָה בְּעֵיר שְׂרֵי מִשׁוּם מְצוֹת עוֹנָה וְאִפְּלוּ שְׂלֵא בְּשַׁעַת עוֹנָה חֲשִׁיב מְצוּהָ מַה שְׂמִשְׁמַח
אֶת אַשְׁתּוֹ אִפְּלוּ שְׂלֵא בְּשַׁעַת עוֹנָה אִם רוּאָה שְׂמִתְאָנָה לוֹ וְעוֹד פָּתַב בְּשֵׁם הָרַב בְּנִימָן
זָאב וְז"ל אֲבָל הַאֲדִינָא דְּכָל הַנְּשִׁים הוּבְסַפֵּק זְבוֹת אִפְּלוּ לֹא רְאִיתָה אֲלֵא טַפַּת דָּם פְּחַרְדָּל
סוֹפְרַת שְׂבָעָה נְקִיִּים וְכֵינּוּן דְּהוּא טַעַם מִדְּאוּרִיָּתָא לִיכָא דְּהָא כְּלוּהוּ סַפֵּק זְבוֹת שׁוּיָנְהוּ
רַבֵּן בְּשָׁבִיל חוּמְרָא דְר' זִירָא עַל פֶּן הַאֲדִינָא טְבִילָה בְּזַמְנָה מְצוּהָ עכ"ל: וְדַע שְׂבַסְפֵּר
עֲבוֹדַת הַשֵּׁם שְׂנַדְפַּס מְקָרוֹב (לְרַב גְּדוֹל מִשְׁאֲלוֹנִיקֵי) בְּחַלְקָא יו"ד סי' י"ט עֶמֶד מִתְמִיָּה עַל
דְּבְרֵי הָרַבֵּנִים אֲהֵל יִצְחָק וְשִׁמּוֹן הַמְּשַׁחָה שְׂהַבְּאִתִּי לְמַעְלָה שְׂכַתְבּוּ לְהַתִּיר שְׂתַטְבּוּל
וּתְשַׁמֵּשׁ עַל פִּי סַפֵּק סַפֵּק דְּשָׂמָא הִלְכָה כְּמָאן דְּאָמַר טְבִילָה בְּזַמְנָה מְצוּהָ (אֲלֵא שְׂהַרַב
אֲהֵל יִצְחָק בְּמַסְקְנָתוֹ לֹא רָצָה לְהַתִּיר מִשׁוּם שְׂהֵן סְבָרוֹת דְּחַוִּיּוֹת וְכוּ') וְהָרִי אַף לְמַה
שְׂכַתְבַּי הָרַב בְּנִימָן זָאב בְּסִי' קמ"ח דְּטְבִילָה בְּזַמְנָה גַּם בְּזַמְנָן הִזָּה מְצוּהָ מְפָל מְקוּם מְפּוֹרֶשׁ
בְּדָב"ק דְּלֹא אָמַר אֲלֵא לְעַנְיָן טְהָרָה מְטוֹמְאָתָה שְׂתוּכַל לְבָא לְבֵית הַכְּנֶסֶת לְהַתְּפַלֵּל אֲבָל
לֹא מְפַנֵּי זֶה הַתְּרַם הַתְּשַׁמֵּשׁ בְּזַמְנָן הָאָסוּר פִּימֵי הָאֲבָלוֹת וְכֵן תְּשַׁעָה בְּאָב וַיּוֹם הַכְּפוּרִים
וְכוּ' וְהָאֲרִיף בְּזֵה עֵי"ש דְּב"ק וְכֵסִי' א' דָּף ט' ע"א (בְּסוּף ד"ה וּלְרוֹןחָא דְּמִילְתָא): וְאֵי
בְּטְבִילַת פְּלִים נְמִי אֲמַרִּינּוּ טְבִילָה בְּזַמְנָה מְצוּהָ לְהָאֲרִיף בְּשׁו"ת בְּן יְהוּדָה לְאַחַד הַמִּינוּחַד
מְרַבְּנֵי גְּאוּנֵי דוֹרְנוּ יצ"ו עֵי"ש בְּסִי' ס"א: כָּלֵל לז) טַעַם הָא דְּאֲמַרִּינּוּ מִיָּדֵי דְּלְטַעְמָא עֲבִיד
לֹא בְּטִיל כְּתַב הָרַב פְּרִי חֲדָשׁ בִּיּוֹ"ד סי' צ"ח ס"ק כ"ה דָּאע"ג דְּדְבָר הַמְּעַמִּיד דְּלֹא בְּטִיל
הוּא מְדַרְבְּנָן מִיָּדֵי דְּלְטַעְמָא עֲבִיד דְּלֹא בְּטִיל הוּא מִדְּאוּרִיָּתָא לְמָאן דְּקִי"ל טַעַם כְּעִיקָר
דְּאוּרִיָּתָא וְשֵׁם בְּסִי' ק' ס"ג כְּתַב דְּהוּא דְּרַבֵּן וְהָרַב בֵּית מֵאִיר א"ח סי' תמ"ב דָּף נ"ט
ע"א כְּתַב דְּדְבָרֵי שְׂבַסִּי' צ"ח מְסַתְּבָרִים יוֹתֵר וְשֵׁם בַּע"ב וְע"ג שְׂקו"ט עוֹד בְּסוּגִיַת חוֹלִין
ד' ו' ע"א דְּפִשְׁטוֹת הַש"ס מְשַׁמַּע דְּהוּא מְדַרְבְּנָן וְהָאֲרִיף בְּזֵה וְכַתְבַּי דְּמִשְׁמַעוֹת דְּבְרֵי הַר"י
שְׂבַטוֹר סוּף סי' תמ"ז הוּא דְּמִיָּדֵי דְּלְטַעְמָא עֲבִיד לֹא בְּטִיל דִּין תוֹרָה הוּא עֵי"ש: גַּם הָרַב
שְׂאִילַת שְׁלוֹם בְּמַהְדוּרָא תְּנִינָא דְּעָתוֹ הִיא דְּהַעִיקָר דְּהָא דְּמִיָּדֵי דְּלְטַעְמָא לֹא בְּטִיל הוּא
מִדְּאוּרִיָּתָא וְז"ל בְּסִי' י"ד (בְּסו' ד"ה יְקָרַת) וּמ"ש כ"ת דְּכֵינּוּן דְּמִלְתָא דְּעֲבִיד לְטַעְמָא
דְּלֹא בְּטִיל אֵינּוּ אֲלֵא מְדַרְבְּנָן וְכוּ' מַה יַּעֲנֶה כ"ת לְשִׁיטַת הַר"ן דְּבַעְבִּיד לְטַעְמָא מִן הַתוֹרָה
לֹא בְּטִיל וְכֵן דְּעַת הַפְּרִי חֲדָשׁ וְהַפְּרִי חֲדָשׁ וְהַפְּרִי חֲדָשׁ וְהַפְּרִי חֲדָשׁ וְהַפְּרִי חֲדָשׁ וְהַפְּרִי חֲדָשׁ
וְדָאֵי לֹא בְּטִיל מִן הַתוֹרָה דְּטַעַם כְּעִיקָר דְּאוּרִיָּתָא וְמַה שְׂכַתְבַּי בְּפְרִי מְגַדִּים בְּשַׁעַר

התערובות דכל למעלה מששים הוי טעם קלוש הוא דבר שחוש יכחישנו וחקיך אכל
טעם דמלתא דעביד לטעמא טעם גמור הוא אף למעלה מששים יותר מבשאר דבר
(מבש"ד) דלא עבידו לטעמא ואף בפחות מששים ועי"ש בסי' ט"ו (בד"ה ומ"ש כ"ת
עמ"ש דגם) לענגן אי מידי דעביד לטעמא הוי פאילו הוא בעין או אינו אלא פטעם
בעלמא: והא דמידי דלטעמא עביד לא בטיל כתב הרב יד מלאכי בכללי הדינים אות
רס"ח בשם תוספות עבודה זרה דף ס"ו ע"א דלא בעי למימר דלא בטיל כלל אלא דלא
בטיל פדין שאר איסורין אבל בטל ודאי שפיר פי ידעונו ודאי דנתבטל הטעם כגון ביורה
גדולה ע"כ וכבר מתבאר פן מדברי הרמ"א בסי' צ"ח עי"ש בטורי זהב ס"ק י"א ושפתי
כהן ס"ק כ"ח וכן כתב הגאון נודע ביהודה מהדורא תנגינא יו"ד סי' נ"ו ונ"ל הא דלטעמא
עביד לא בטיל לאו משום חשיבות פבריה ונתיכה הראויה להתפד אלא טעם הדבר
משום דמסתמא יהיב טעמא אפילו באלף אבל אם ודאי אין מרגישין טעמו מותר אפילו
באלף כמפורש בשפתי כהן סי' ח"ץ ס"ק כ"ח וט"ז סקי"א: כלל לח) טעם דבר צלול
הנבלע בגוש אי חשיב ממש או לא הוי אלא טעם בעלמא עיין שם אריה יו"ד סי' ס"ו
ובשו"ת רמ"ץ א"ח סי' ל"ב אות ד' ובקונטרס אסיפת דינים במערכת חמץ ומצה סי' ד'
אות י"ד פתבתי קצת על דברי ידידי הגאון מנחת משה הי"ו באו"ח סי' ט עי"ש ועוד לו
שם בחלק יו"ד סי' ט"ו וסי' ח"י וסי' י"ט: פלל לט) טעות עכומ"ז עיין בדברי רמ"א
בח"מ סי' שמ"ח ס"ב ובאר היטב ופתחי תשובה שם וכתב בתפארת ישראל פ"ק ד'
דבבא קמא משנה ג' בשם באר הגולה שם (בבאר הגולה שלפני לימנהו להני מילי), ואני
כותב זה לדורות שראיתי רבים העשירו מטעות נכרי ולא הצליחו וירדו מנכסיהם ולא
הניחו אחריהם ברכה ורבים אשר קדשו ה' והחזירו טעות נכרי בדבר חשוב והצליחו
והעשירו והניחו יתרום לעולליהם והאריה בתפארת ישראל בנעם שיח שפתי דעת
ללמוד בקל וחומר לנכרים שבזמנינו ע"ש ואני מעיד פי בהיותי בעיר גדולה זה קרוב
לעשרים וחמש שנים חכם אחד ירא שמים היה בספינה קטנה עם אחד משרי האומות
וכשהגיעו לנמל קדם השר ויצא עם כל האנשים שהיו בספינה ובחפזו לצאת נפל ממנו
פיסו שהיה בו סף גדול עצום ורב והחכם לא ראה פשנפל ממנו רק בקומו לצאת ראה
הפיסו ובו המטמון ולא ידע ממי נפל והוציא פרוזות בכל פלה ופלה שיבא בעל האבידה
ויתן הסימנים ומסור לו וכן היה והשיב האבידה לבעליו ולא רצה לקבל התשורה שרצה
השר ליתן לו ונכתב זה בו בפרק במכתבי העתים של הישראליים ושל כל המכתבי עתים
והיה קידוש ה' גדול מאוד עד להפליא אשריך ישראל המקדשים שם שמים בפרהסיא
וראו כל עמי הארץ פי שם ה' נקרא עלינו: פלל מ) טביעות עין דמהדרינו לצורבא מרבנו
בטביעות עין כמו שכתב מרן בש"ע חשן משפט סי' רס"ב סכ"א אם הוא דוקא בדבר
שיש בו סימן ואף שאינו יודע בו סימן מפל מקום על ידי שיש בדבר סימן יש לאדם בו
טביעות עין או נימא דטביעות עין שיקה גם בדבר שאין בו סימן כלל נסתפק בזה בשו"ת
פן יהודה הנדפס מחדש לאחד מגדולי דורנו יצ"ו בסי' ז' והעלה דבדברים ששבעתן העין
אפילו אין בו סימן מהני ובדברים שלא שבעתן העין תלי בפלוגתא עי"ש ועיין בעמודי
אש שארשום בסמוך לענגן טביעות עין אי בעינו שבעתן העין: ואי מהני טביעות עין
במידי דאיסורא אפילו להדיוט או דוקא לצורבא מרבנו עיין להגאון עמודי אש יצ"ו בדף
ס"א ע"א הבאתי תורף דבריו בקונטרס אסיפת דינים במערכת חמץ סי' י"ד אות ח':

כָּלֵל מֵא) טִירְפָּא מִמְשַׁעְבְּדֵי שְׁבַעֲרֵי בְּמָקוֹם שֵׁשׁ בְּנֵי חָרִי בְּעִיר אַחֲרַת מְבוֹאָר בִּשְׁׁעַ ח"מ סִי קי"א סִי"א דְּטוֹרְף וְאִין הִלּוּקְתָּ יָכוֹל לֹאמַר לֹו הִנְחִיתִי לְךָ מְקוֹם וְכוּ' וְהַקְשָׁה הַגָּאוֹן בְּתוֹמִים שְׁם מִש"ס בְּבָא בְּתָרָא דָּף מ"ה רִישׁ ע"א הֵיכִי דָּמִי אִי דְאִית לִיה אַרְעָא אַחֲרִיתִי וְכוּ' עִי"ש וְאִמָּאי לֹא מוּקִי בְּדָאִית לִיה אַרְעָא אַחֲרִיתִי בְּמִדְיָנָה אַחֲרַת וְרוּצָה לְהַעֲמִיד זֹו בְּפָנֵי בְּעַל חוּב וְתִשְׁאַר לְעַצְמוֹ הָאַרְעָא אַחֲרִיתִי שְׁבַמְדִינָה אַחֲרַת וְתִירְץ דְּהֵיָא דְסִי קי"א הִיא אֲלִיבָא דְהִלְכְתָּא דְשַׁעְבוּדָּא דְאוּרִייתָא וְהִש"ס דְּבָבָא בְּתָרָא הַנָּ"ל קָאִי לְשִׁמוּאֵל דְּסוּבְר דְּשַׁעְבוּדָּא לֹאוּ דְאוּרִייתָא וְלִדְיָדִיָּה אִין בְּעַל חוּב גּוּבָה מְשֻׁדָּה שְׁבַעֲרֵי זֹו אֲלֹא מְבַנִי חָרִי שְׁבַעֲרֵי אַחֲרַת וְכוּ' עִי"ש וְהוּבָא תוֹרְף דְּבָרִיו בְּמֵלֵא הָרוּעִים מְעַרְכַת שַׁעְבוּדָּא דְאוּרִייתָא אוֹת ל"ו.

וְלִי הִדֵּל נִרְאָה דְלֹא קִשְׁיָא מִיָּדִי דְהָא וְדָאִי שְׁמוּאֵל לֹא אִינְצֻטְרִיָּה לְאַשְׁמוּעִינן בְּהִיכָא דְמָטִי לִיה הַנְּבָאָת מְמוֹן דְלֹא יַעֲיֵד דְהָא מִקְלָתָא דְפְשִׁיטָא לְדַרְדְּקִי הוּא דְכָל דְמָטִי לִיה הַנְּבָאָת מְמוֹן נוֹגַע בְּעֵדוֹת הוּא וּפְסוּל וּמִשׁוּם הֵכִי מוּכַר שְׁדָהוּ בְּאַחֲרִיּוֹת פְּשִׁיטָא וְדָאִי דְלֹא מְצִי לְהַעֲיֵד וְלֹא אִינְצֻטְרִיָּה לְשִׁמוּאֵל לְאַשְׁמוּעִינן אֲלֹא הִיכָא דְלֹא מָטִי לִיה הַנְּבָאָת מְמוֹן דְאַפְּיִלוּ הֵכִי לֹא יַעֲיֵד וְהֵיכִי דְיִיק מִקְלָתָהּ דְאַמַר טַעְמָא מְפָנִי שְׁמַעְמִידָה בְּפָנֵי בְּעַל חוּבוּ כְּלוּמַר אָף עַל פִּי דְלִית לִיה הַנְּבָאָת מְמוֹן הִיא גּוּפָא הַנְּבָאָה חֲשִׁיבָא מַה שְׁמַעְמִידָה בְּפָנֵי בְּעַל חוּבוּ וְאִי הֵכִי הֵיכִי הַנְּבָאָת מְצִי הִש"ס לְאוּקְמִי בְּדָאִית לִיה אַרְעָא בְּדוּכְתִי אַחֲרִיתִי דְקָא מְשִׁמִּיט לָה מְבַעַל חוּבוּ כִּי הֵיכִי דְתִיקוּם לְנַפְשָׁהּ דָּאִי הֵכִי הֵינּוּ הַנְּבָאָת מְמוֹן מִמֶּשׁ וְהָא לֹא אִינְצֻטְרִיָּה לְשִׁמוּאֵל לְאַשְׁמוּעִינן דְמִקְלָתָא דְפְשִׁיטָא הוּא דְחֲשִׁיב נוֹגַע בְּעֵדוֹת וּפְסוּל אֵהֵכִי אִינְצֻטְרִיכוּ בִּשְׁׁס לְאוּקְמָא בְּאַנְפָּא אַחֲרִינָא: כָּלֵל מ"ב) רַבִּי טַרְפוֹן הָיָה מִתְלַמֵּידֵי בֵּית שַׁמַּאי כֶּף כְּתַב רִש"י בִּיבְמוֹת ד' ט"ו ע"א וְכַתְּב הָרַב סֵדֵר הַדּוֹרוֹת (גַּבִּי שְׁם ר' טַרְפוֹן) דִּישׁ רְאִיָּה לְזָה מְמַה שְׁאַמַר ר' טַרְפוֹן וְהִטִּיתִי לְקִרוֹת כְּדַבְּרֵי בֵּית שַׁמַּאי וְכוּ' וּבְהוֹרְמְנוּתָהּ דְמַר נִרְאָה לִי הִדֵּל דָּאִין מְזָה רְאִיָּה וְכַמְעַט יֵשׁ לֹאמַר לְאִידָּהּ גִּיסָא דְאֵם הָיָה מִתְלַמֵּידֵי בֵּית שַׁמַּאי לֹא הָיָה מִתְחַיֵּיב בְּנַפְשׁוֹ בְּעַבְרֵי עַל דְּבָרֵי בֵּית הַלֵּל דְּוְדָאִי תְלַמֵּידֵי בֵּית שַׁמַּאי אִיגְהוּ דְעַבּוּד בְּכָל דְּבַר וְדָבַר כְּשִׁיטַת בֵּית שַׁמַּאי.

וְלִישִׁיטַת הַתּוֹסְפוֹת בְּפָרְק הַמְּפָקִיד ד' ל"ז (ד"ה מוֹדָה אֲנִי לְפִי גֵרְסַתְּם בִּיבְמוֹת רַפ"ק עִי"ש) יֵשׁ לְהוֹכִיחַ דְר' טַרְפוֹן הָיָה מִתְלַמֵּידֵי בֵּית הַלֵּל לְפִי גֵרְסַתְּנוּ בְּהֵיָא דִּיבְמוֹת דְר' טַרְפוֹן הוּא דְאַמַר מְתִי תְבוּא צָרַת הַבַּת לְיָדִי וְאַשְׁיֵאָנָה עִי"ש וְלִקְמוֹן בְּמַעְרְכַת הָעֵינן אוֹת פ"ז וצ"ע וְהָרַב מְקַנָּה אַבְרָהָם בַּח"ב סִי ק"ב (ד"ה וְלַעֲנִין) כְּתַב דְּמַדְבְּרֵי הָרַמְבַּ"ם בְּהַקְדָּמַת סֵפֶר הַיָּד שְׁכַתְּב שְׁחַבְּרִיו שֶׁל ר' עֲקִיבָא קֶבְלוּ מֵר' אֱלִיעֶזֶר הַגְּדוֹל וְר"א הַגְּדוֹל קֶבַל מֵרַבֵּן יוֹחָנָן בֶּן זַכָּאי וְרִיב"ז קֶבַל מֵהַלֵּל מוּכַח שְׁהָיָה מִתְלַמֵּידֵי ב"ה שְׁהָרִי ר' טַרְפוֹן הָיָה מְחַבְּרִיו שֶׁל רַע"ק וְשֶׁרִש"י בִּיבְמוֹת סְבִירָא לִיה דְהוּא מִתְלַמֵּידֵי ב"ש וְלִי הִדֵּל אִין הִכְרַח מַדְבְּרֵי הָרַמְבַּ"ם שְׁהָרִי גַם ר"א קֶבַל מֵרִיב"ז שְׁקֶבַל מֵהַלֵּל וּבְכָל זֹאת מְפָרְשִׁים הָרַאשׁוֹנִים דְמַה שְׁאַמְרוּ אִין הִלְכָה כֹּר' אֱלִיעֶזֶר דְּשִׁמוּתִי הוּא רוּצָה לֹאמַר דְאִתִּי מְבִית שַׁמַּאי וְכַתְּב הָרַב סֵדֵר הַדּוֹרוֹת בְּאוֹת הָאֵלָף (גַּבִּי שְׁם ר' אֱלִיעֶזֶר הַגְּדוֹל אוֹת קֶטָן יו"ד) בְּשֵׁם סֵפֶר עֵץ חַיִּים בְּדַרְכֵי הַמְּשֻׁנָּה אָף עַל גַּב דְהוּא תְלַמֵּיד רִיב"ז וְרִיב"ז תְלַמֵּיד הַלֵּל הָיָה יֵשׁ לֹאמַר שְׁמָא אַחַר כֶּף חָזַר וְשִׁמְשׁ אֶת שַׁמַּאי עַכ"ל וְאֵם כֶּן גַּם עַל ר' טַרְפוֹן נוֹכַח לֹאמַר כֶּן וּמְצִאתִי לְהַגָּאוֹן מְלֵא הָרוּעִים בְּסִפְרוֹ בֵּית נַעַד לְחַכְמִים שְׁכַתְּב בְּמַעְרְכָה זֹו דְר' טַרְפוֹן מִתְלַמֵּידֵי שַׁמַּאי הָיָה כְּמוֹ שְׁכַתְּב רִש"י בִּיבְמוֹת וְסִיִּים וְאָף לְמַה דְמַסִּיק בִּשְׁׁס

ואשיאנה הוא מטעם דלא ביש כדבריהם ע"ש ולפי מה שפכת הרמב"ם בהקדמת ספר
היד שקה תלמידו של ר' אליעזר ור"א הנה מתלמידי ב"ש אתי שפיר עכ"ל הנה רואה
דאדרבה על פי דברי הרמב"ם משמע ליה דר' טרפון מתלמידי בית שמאי הנה דלא
כדמשמע ליה להרב מקנה אברהם אף הוא הנה מתפונן ליישב מאי דהוינו בעניויתין
דממה שאמרו בש"ס מתי תבוא צרת הבת ואשיאנה מוכח דהוא מתלמידי בית הלל
ומפרק פלאחר יד ככתוב בדב"ק אף תימה בעיני דנעלם ממנו דברי התוספות דפרק
המפקיד שרשמי ועם שפכת פן לדעת רש"י מפל מקום הנה לו להעיר דלדברי התוספות
נהיה מוכרחים לומר דר' טרפון הנה מתלמידי בית הלל פאמור: שוב מצאתי למרן חיד"א
בספר יעיר און במערכת ה"ה אות מ"ו שפכת דהרב חות יאיר בהשמטות ד' רנ"ח ע"ב
הקשה לפירוש שמותי דהוא מב"ש אם פן גם כר' טרפון לא נפסק שקה מב"ש וכתב
על דבריו דאישתמיט מיניה מה שאמרו בירושלמי ריש פרק ד' דשביעית דבתרין מיליא
עבד ר' טרפון כב"ש וספין עצמיה דמוכח דכל מילי עבד פבית הלל ומשום הכי הלכה
פמותו דאף על גב דהיה מב"ש קביל עליה דעת בית הלל וכו' פכת שם (בד"ה עלה)
באות קטן ה"א ר"ט מתלמידי ב"ש ונהג תדיר כב"ה עכ"ל וגם עליו יש לתמוה שלא
העיר דלשיטת התוספות בפרק המפקיד צריף לומר דלפי גירסתנו ר' טרפון במקום ר'
עקיבא ר' טרפון הנה מתלמידי ב"ה: פלל מג) טומאת פהגים לקמן במערכת הפ"ף אות
צ"ג פכתתי אם רשאים הפהגים להשתטח על קברי הצדיקים ושם באות צ"ב רשמתי
אם הפהגים בזמן הנה חשובים פהגים ונדאים או הוו ספק פהגים שאין להם פכת יחוס
עי"ש: פלל מד) טומאת אהל בדין סוף טומאה לצאת פכת הרב ארעא דרבנן במערכת
הסוף אות תס"ג וז"ל נראה מדברי התוספת יום טוב בפרק צא דאהלות עלה דמתניתין
המת בבית ולו פתחים הרבה וכו' דהוי מדאורייתא ולפי דברי מוהרי"ט בסי' צ"ה ופ"ף
סי' שע"ב סק"ב מוכן מדבריהם דסוף טומאה לצאת אינו אלא מדרבנן ועיין זרע אברהם
יו"ד סי' ז' שבות יעקב ח"א סי' פ"ה ונהביא דעת הש"ף והרב שער אפרים דס"ל
דכשהבית שהמת בתוכו פתוח אין בפחים הסמוכים אליו אלא מדרבנן ודעת מוהרי"ט
סי' צ"ה דהוי דאורייתא וכן הסכים הוא שם ודחה דברי הש"ף עכ"ל והמענין בגוף דברי
הרב תוספת יום טוב ישר יחזה שלא שפרא פן מדבריו אלא דבריו ברור מללו שהוא
מדאורייתא ומפני זה הוצרך לומר דמה שפכת רבינו עובדיה שם והם דברי רש"י בפרק
קמא דביצה ד' יו"ד סוף ע"א דגזרו חכמים טומאה וכו' שפופו לצאת לאו דוקא גזרת
חכמים אלא לפי שאינו מפונש בתורה נקרא גזרת חכמים וכמו שדרף הרמב"ם לומר
מדברי סופרים על דבר הנלמד באחת משלש עשרה מדות וכו' ונהביא שפן פכת רש"י
בעצמו בביצה ד' ל"ח ובעירובין ד' ס"ח עי"ש ובשיטה מקונצת שם הבין דברי רש"י
פפושטן דהוא מדרבנן אבל פכת שאין זה עיקר אלא פמו שפכת בדרף ל"ח שהוא
מדאורייתא עי"ש ומיסתייעא מניה מילתיה דרב תוספת יום טוב במאי דסבר שדין סוף
טומאה לצאת הוא מן התורה: אלא שיש להרגיש עליהם שפרא שלא זכרו שרים דרבינו
התרומות הדשן בפסקים וכתבים סי' כ"ד הבין מדברי רש"י שפפרק קמא דמדרבנן ממש
קאמר אלא שפרא לו עיקר מה שפכת בפרק בתרא ובפרק הדר דהוא מהלכה למשה
מסיני ושפן מוכח להדיא בגמרא בפרק בתרא דביצה עי"ש וכן יש להעיר על פמה
מחברים שאביא דב"ק להלן איה"ש שעמדו בסתירת דברי רש"י בזה ונחלקו בדעתו

איזה שיטה היא עיקר מר אָמר שְדַבְּרִי וְשַׁבְּרִק קָמָא עֵיקָר וּמַר אָמַר שְדַבְּרִי וְשַׁבְּרִק בְּתָרָא עֵיקָר וּבְכּוּלָּם גָּאָמַר וּנְעָלַם דְּבַרֵּי הַפְּסָקִים וּכְתָבִים הַגְּ"ל כְּמוֹ שְיִרְאֶה הַרְוֹאֶה בְּדַב"ק: וְכּוּן יֵשׁ לְהַעִיר עַל הָרַב הוּן עָשִׂיר בְּשַׁבְּעֵי דְמַסְכַּת אֶהְלוֹת שְמֵבִין בְּדַבְּרֵי רַש"י דְּפָרַק בְּתָרָא דְבִיּצָה שְפִינּוּן שְפוּף טְוּמָאָה לְצִאתָהּ הִיא מְהַלְכָה לְמִשְׁהָ מְסִינֵי חֲשִׁיב מְדַרְבְּנּוּן אֲלֵא דְהוּי עֵיקָרוֹ מִן הַתּוֹרָה דְמַלְבַּד הַדּוֹחַק לְפָרֵשׁ בְּכּוּנּוֹת רַש"י דְכִינּוּן דְהוּי מְהַלְכָה חֲשִׁיב מְדַרְבְּנּוּן דְאֶדְרַבָּא אִיפְכָא מְסַתְבָּרָא דְכִינּוּן דְהוּא מְהַלְכָה לְמִשְׁהָ מְסִינֵי חֲשִׁיב דְאוּרִיּוּתָא כְּכֹל שְאָר הֵלְכָה לְמִשְׁהָ מְסִינֵי שְהֵן גּוּפֵי תוֹרָה וְעוֹד דְמַדְבְּרֵי הַפְּסָקִים הַגְּ"ל גְרָאָה בְּעַלְלִיל שְהַבִּין בְּכּוּנּוֹת רַש"י דְמְהַלְכָה לְמִשְׁהָ מְסִינֵי דְקָאָמַר הֵינּוּ מְדְאוּרִיּוּתָא מִמֶּשׁ וְהָרַב קָרְבּוּן אֲלִיצוֹר בְּד' קפ"ו סוּף ע"ג כְּתָב וְרֵאִיתִי שֵׁם (בְּהוּן עָשִׂיר) דְּבָרִים תְּמוּהִים שְפָתַב דְרַש"י כְּתָב דְטוּמָאָה זֹו מְדַרְבְּנּוּן וְעֵיקָרָהּ מְדְאוּרִיּוּתָא וְזֶה לֹא מְצִינּוּ לְרַש"י אֲלֵא דְמְצִינּוּ לוֹ דְבָרִים סוּתָרִים דְבַפְּרָק קָמָא דְבִיּצָה כְּתָב דְהוּי גְזֵרַת חֲכָמִים וּבַפְּרָק מְשִׁילִין וּבַפְּרָק הַדָּר כְּתָב דְהוּי הֵלְכָה לְמִשְׁהָ מְסִינֵי אִם כּוּן הוּי מִן הַתּוֹרָה גְמוּר אֲבָל מַה שְּפָתַב בְּשִׁמוֹ דְהוּי מְדַרְבְּנּוּן וְעֵיקָרוֹ מִן הַתּוֹרָה לֹא מְצִינּוּ וְיֵשׁ לִיּוֹשֵׁב וְכו' עִי"ש שְגָם הוּא לֹא רָאָה דְבַרֵּי הָרַב תְּרוּמַת הַדָּשׁוּן וְהִזְיָה מְגַדִּיל תְּמִיּהָתוֹ כְּמוּבָן וְעַל כָּל פְּנִיָּם לְמַדְנּוּ מְדַב"ק דְנִקְיֵט לְעֵיקָר דְהוּי מְדְאוּרִיּוּתָא וְכּוּן כְּתָב הָרַב חֲכָמַת אָדָם בְּכָלֵל קט"ו סק"ח הֵלְכָה לְמִשְׁהָ מְסִינֵי עַל הַפְּתַח שְיוּצִיאוֹ מִשֵּׁם הַמַּת וְכו' הוּאִיל וְסוּף טוּמָאָה לְצִאתָהּ וּבִיָּאָר שֵׁם שְכָן כְּתָב רַש"י בְּבִיּצָה ד' ל"ח וְכּוּן מְשִׁמַּע שֵׁם בְּגִמְרָא וּבַפְּרָק הַדָּר וְכּוּן כְּתָב הָרַב הַלְבוּשׁ וְכּוּן כְּתָב מַע"מ וְהֶאָרִיף בְּזֶה וּמַה שְּפָתַב הַשְּׁפָתִי כְהֵן בַּסַּק"ט וּבַסַּי"ש ע"ב סק"ב שֶׁהוּא מְדַרְבְּנּוּן כְּבָר הַשִּׁיגוֹ הַמְּגוֹן אֲבָרְהֵם בַּסַּי"ש מ"ג הָרִי דְנִקְיֵט דְהוּא מְדְאוּרִיּוּתָא (אֲלֵא דְמַה שְּפָתַב שְהַמְּגוֹן אֲבָרְהֵם הַשִּׁיגוֹ הַרְוֹאֶה יִרְאֶה שְפָתַב עַל דְבַרֵּי שְהָרַב בֵּית יוֹסֵף הַבִּיא בְּזֶה מַחְלוּקַת וְאִין זֶה בְּגִדְרַת הַשְּׁגָה): אֲמָנָם הָרַב שְעַר הַמְּלָךְ בְּהַלְכוֹת עִירוּבֵין פְּרָק ח' הֵלְכָה ז' (בְּד"ה עוֹד רֵאִיתִי לְעַמּוּד כָּל מ"ש וְכו' בְּד' ט"ו סו' ע"א מְדָפוּס חֲדָשׁ) עַמְד גַּם כּוּן בְּסַתִּירַת דְבַרֵּי רַש"י וְהַבִּיא מַה שְּפָתַב הָרַב תּוֹסֶפֶת יוֹם טוֹב בְּכּוּנּוֹת דְבַרֵּי רַש"י וְרַבֵּינוּ עוֹבְדֵיָה וְלֹא נִתְקַרְרָה דְעָתוֹ בְּזֶה דְלִשׁוֹן הֵלְכָה לְמִשְׁהָ מְסִינֵי צוּדָק שְפִיר מְשׁוּם דְחַז"ל פִּירְשׁוּ לָנוּ הַדְּבָר שֶׁהוּא הֵלְכָה לְמִשְׁהָ מְסִינֵי אֲבָל לְשׁוֹן גְזֵרַת חֲכָמִים אִינוּ צוּדָק כָּלֵל בְּדַבְּרַת שֶׁהוּא הֵלְכָה לְמִשְׁהָ מְסִינֵי וּמַה שְּהַכְרִיחַ הָרַב תּוֹסֶפֶת יוֹם טוֹב מְדָפְסַק הַר"ב שֵׁם דְאִין בְּרִירָה וְאִי הֵא דְסוּף טוּמָאָה לְצִאתָהּ הוּא מְדַרְבְּנּוּן הֵא אִיהוּ גּוּפִיָה פְּסַק בְּשַׁבְּעֵי דְדָמָאֵי דְבַדְרַבְּנּוּן יֵשׁ בְּרִירָה כְּתָב לְדַחוּת דְהֵדָא בְּדַרְבְּנּוּן פְּסָקִינוּ דִּישׁ בְּרִירָה הֵינּוּ דְנוּקָא בְּדַבְּרַת שְעֵיקָרוֹ מְדַרְבְּנּוּן עִי"ש וְעֵינִיף תַּחֲזִנָּה שְמַלְבַּד שְלֹא הַזְכִּיר דְבַרֵּי הַפְּסָקִים הַגְּ"ל וְאִין מְזָה כָּל כָּף מִן הַתִּימָה אִם לֹא רָאָה דְבַרֵּי כְּאֲשֶׁר כּוּן הָרַבָּה מְחַבְּרִים לֹא רָאוּ דְבַרֵּי אֲבָל זֶה תִּימָה וְחִידוּשׁ הוּא שְלֹא הַזְכִּיר כָּלֵל דְבַרֵּי הַשִּׁטָּה מְקוּבָצָת שְמַתְבָּאָר שְמַסְכִּים לְדַעַת הָרַב תּוֹסֶפֶת יוֹם טוֹב שֶׁהוּא מִן הַתּוֹרָה וְדַרְכּוֹ בַּקּוּדָשׁ לְהַבִּיא דְבַרֵּי הַשִּׁטָּה מְקוּבָצָת בְּסוּגְיָא דְעֵסִיק בְּהָ פִידוּעַ לְבָקִי בְּסַפְרוֹ וְהַגָּאוֹן צ"ח בְּסוּגְיָא דְפָרַק קָמָא כְּתָב (בְּד"ה שֵׁם בְּעוּמַד) דְאִין כְּוָנַת רַש"י דְלִפִּי הָאָמַת סוּף טוּמָאָה לְצִאתָהּ הוּא מְדַרְבְּנּוּן שְהָרִי לְקַמֵּן מְבוּאָר שֶׁהוּא מְדְאוּרִיּוּתָא רַק כְּוָנַתוֹ שְכּוּן דַּעַת הַמְקַשֶּׁה וְכו' עִי"ש שְמַבִּיא דְבַרֵּי הַשְּׁעַר הַמְּלָךְ שְבַמְקוּם אַחַר וְלֹא רָאָה דְבַרֵּי שְבַהַלְכוֹת עִירוּבֵין וְלֹא דְבַרֵּי הַתּוֹסֶפֶת יוֹם טוֹב וְכַס' שְעַר שְמַעוֹן לְהַגָּאוֹן אַבְד"ק רֵאָגְאִזְעוּן בַּפְּרָק ה' דְבִיּצָה ס' קפ"ט רְצָה לְפָרֵשׁ בְּכּוּנּוֹת דְבַרֵּי רַש"י דְכִינּוּן שְאִינוּ מְפֹרֵשׁ נְקָרָא דְרַשׁ חֲכָמִים כְּקִדּוּשֵׁי כְּסָף וּשְטָר שְקוּרָא הַרְמַב"ם מְדַבְּרֵי סוּפְרִים וְלֹא רָאָה שְכּוּן כְּתָב הַתּוֹסֶפֶת

יום טוב וסנינים ומיהו לשון רש"י שגזרו חכמים דחוק קצת לפרש פן עכ"ל נראה שמספיק לפרש בכוננת רש"י דברים כפשוטו: גם הגאון בעל ס' גט מקנשר בחידושו למסכת ביצה בס' פני אריה (בד' ז"ך ע"ב מהספר) קאי בשיטת הרב שער המלה והוכיח מסוגיא דדף ל"ח דסוף טומאה לצאת הוא מדרבנן ומאי דאמרינן בש"ס דאין ברירה הוא משום דאף שסוף טומאה לצאת הוא מדרבנן מכל מקום גוף טומאת מת הוא מדאורייתא עי"ש שלא ראה דברי הרב תוספת יום טוב הנ"ל ועוד תראה שם שבתחלה רצה לומר דכוננת רש"י היא דאף דעיקר דין סוף טומאה לצאת הוא מהלכה למשה מסיני מכל מקום היינו דוקא כשאין שם אלא פתח אחד שזה ברור שדבר שם תצא הטומאה אבל פשיש פתחים הרבה היה ראוי לומר דיתבטל פתח זה ברוב אלא שחכמים גזרו וכו' ושוב כתב להוכיח מסוגיית הש"ס דעיקר דין סוף טומאה לצאת הוא מדרבנן אמנם אנכי הוואה בספרו שמחת יום טוב בחידושו לביצה שני דרכים לפניו ליישב דברי רש"י.

א) דמה שכתב גזרו חכמים וכו' כתב פן אליבא דרבא דאמר לעולם למפרע וכו' דקשה דסוגיין בעלמא דבדאורייתא אין ברירה ועוד וכו' לכן הוצרך רש"י לומר דרבא סובר דסוף טומאה לצאת הוא רק מדרבנן ופליג ארבי הושעיא שסובר בד' ל"ח שהוא הלכה למשה מסיני.

ב) דגם רבא סובר שהוא הלכה למשה מסיני אף אין זה אלא בפתח אחד אבל בפתחים הרבה אינו אלא מדרבנן ובהא הוא דפליג ארבי הושעיא וכו' אלו תנן דב"ק וזה כמו שכתב בפני אריה שעלה בדעתו לומר וכו' אלא שסתרו אחר כך בפני אריה ובשמחת יום טוב לא הזכיר מזה כיעי"ש: ובהגהות יד שאול להגאון שואל ומשיב ביו"ד סי' שע"א סעיף ד' הזכיר שיש דעות בטומאה זו אם היא מדרבנן וכתב דמהתוספתא שהביא רבינו שמשון בשביעי דאהלות משנה ג' מוכח דסוף טומאה לצאת הוא מדאורייתא והוא מדמסיני ביה ובלבד שלא יערים ואי מדרבנן הרי הערמה בדרבנן שרי והצריך עיון עי"ש דברי התוספתא שרמזו הם בריש פרק שמיני וגאון עוינו בס' העמק שאלה בפרשת אמור בשאלתא ק"ג סק"ז שקיל וטרי קצת אם היא מדאורייתא והרב מטה יוסף בחלק ב' בחלק יו"ד סי' ה' תופס בפשיטות שדין זה הוא דין תורה גמור והביא מה שכתב רב אחד להתיר היכא דאיכא ביטול מצוה ולמד זה מקל וחומר ומה בטומאה של דבריהם כבית הפרס או ארץ העמים מותר להטמאות לדבר מצוה לישא אשה וכו' כל שכן בזה שאינו אפילו מדרבנן אלא הלכה למשה מסיני כדכתב, בעל הלבושים וכו' פשיטא שמוותר לצאת ולבוא במקום שיש ביטול מצוה וכו' וכתב על זה הרב המחבר דברים אלו אין להם שחר דאטו הלכה למשה מסיני גריע ממידי דרבנן ישתקע הדבר ולא יאמר דהא הלכה למשה מסיני פדין תורה לגמרי ואין ביניהם אלא קריאת שם בעלמא דכיון שאינו מפורש בתורה נקרא מדברי סופרים כדכתב הרמב"ם בפירושו המשנה בפרק י"ז דכלים והביאו הרב תוספת יום טוב פרק ז' דאהלות משנה ג' ואל יטעה אומר שיעורו מדברי סופרים עם השורש אשר בידינו שכל השיעורין הלכה למשה מסיני לפי שכל מה שלא נתבאר בלשון התורה יקרא מדברי סופרים אף שהדברים הם הלכה למשה מסיני לפי שמאמר מדברי סופרים יכלול שיהיה הדבר קבלת סופרים כמו הפירושים וההלכות המקובלות ממשה מסיני (ע"כ לשון הרמב"ם וסנינים הרב מטה יוסף) אבל לענין דינא אין הפרש בין הלכה למשה מסיני לדבר שהוא מפורש בתורה כדכתב הרמב"ן וכו' וכו'.

עי"ש שפאר לךחות ראית הרב ההוא מדברי הרב הלבוש ולא הזכיר כלל דעת שום פוסק שדין זה אינו אלא מדרבנן מוכח שתופס לעיקר פדעת הסוברים שהיא הלכה למשה מסיני ומדין תורה ממש אלא שמפני שהוא הלכתא בלי טעמא אמרינן הבו דלא נוסף ועל זה נאמרה ולא על דבר אחר וכדכתב הרב תרומת הדשן ובהגהות הגאון מוהר"ש איגר ציין לעיני בפני יהושע ביצה שם וכן ציין הגאון מוהר"ב רנשבורג פני יהושע וספר דרדף אגיה בלב ים ואין מצויים אצלי לראות דב"ק: ומה שכתב הרב ארעא דרבנן דמדברי הרב מוהרימ"ט בסי' צ"ו נראה דסובר דסוף טומאה לצאת הוא מדרבנן עיניתי בדב"ק ולא מצאתי בעניותי גילוי לזה ואף אם יש גילוי בדבריו לזה פבר פתב הרב מטה יוסף שם דמה שהרב מוהרימ"ט היקל בנדונו הוא לפי שלא ראה גוף דברי הרב תרומת הדשן כמו שהעיד בעצמו שלא היה ספר תרומת הדשן בידו ואפשר שאם היה רואה דבריו היה חוזר בו וחשש לדברי המחמירים וכו' עי"ש אף אנו נאמר לענין עיקר דין זה אם הוא מדאורייתא או אינו אלא מדרבנן שאם היה רואה מרן מוהרימ"ט דברי רבינו התרומת הדשן שמתבאר שתופס עיקר שדין סוף טומאה לצאת הוא מדאורייתא מהלכה למשה מסיני שכן מוכח להדיא מסוגיא דפרק בתרא דביצה היה חוזר בו ומודה לדבריו והרב עפרא דארעא על דברי הרב ארעא דרבנן במהדורא בתרא במערכת הבית אות ל"א פתב בסק"ט מה דשייך להבנת הש"ך בסי' שע"ב סק"ב פתבו עליו האחרונים והעלו דלא מיירי הרב אלא בסוף טומאה לצאת דאין טומאתו אלא מדרבנן ולאפוקי מסברת התוספת יום טוב דהוי הלכה למשה מסיני וכבר פתבתי בזה בספרי בני יהודה בתשובת בית יהודה ח"ב סוף סי' ק"ט עכ"ל מוכן מזה שהספמת האחרונים היא שאין טומאה זו אלא מדרבנן ואין מצוי אצלי ספר הג"ל לעיני בדב"ק: ובספר ישרי לב ד' י"ז ע"א הובאו דברי הרב המליץ הוא מר דודו של הרב המחבר שכתב וז"ל סוף טומאה לצאת אי הוה דאורייתא או דרבנן הרבנים תרומת הדשן ומוהר"ם שלום ומוהר"ר נתנאל והפל בו סוברים דהוא מדרבנן עינו למרן הב"י בסי' שע"א וכן דעת מוהרש"ך בסי' שע"ב (אולי פנתו על הרב שפתי פהן אף שלשון מוהרש"ך אינו מורה פן) והש"ע סי' צ"ג והרב צבי סי' ק"ג והרב זרע אברהם סי' י"ז אבל הרב תוספת יום טוב בשביעי דאהלות סובר דהוי דאורייתא והרב מקתם לדוד והרב דבר שמואל סי' א' האריף למעניתו לומר שהוא דבר תורה ועיני רש"י בביצה ד' י"ז שכתב דהוי מדרבנן ובדף ל"ח פתב שהוא הלכה למשה מסיני עכ"ל הרב המליץ הגה מה שכתב בשם הש"ע לא ידעתי איזה טעות הדפוס יש בזה כי בסי' צ"ג אין שייך ענין זה (עי' לקמן בד"ה אמנם עיניתי בספרו): אמנם מה שכתב דהרב תרומת הדשן שהביא מרן הבית יוסף סובר שהוא מדרבנן במחילת כתיב"ר הם דברים תמוהים דכל הפא אל הבית ביתה יוסף ישר יחזה דנהפוך הוא דשם הביא מה שכתב בפסקים דכינן דפירש רש"י בפרק הדר דהא דסוף טומאה לצאת הוא מהלכה למשה מסיני ואין טעם בדבר נוכח לומר הבו דלא לוסף עלה וכו' עי"ש שלא הזכיר בשמו שהיא מדרבנן כלל והנה אמת דבגוף דברי הפסקים וכתבים בסוף סי' כ"ד הזכיר מה שכתב רש"י בפרק קמא דביצה דגזרה דרבנן היא וכתב שגם בפירוש המשניות פרק שלישי דאהלות נמי פירש דגזרה דרבנן על הפתחים מפל מקום מלבד שבבית יוסף לא הוזכר מזה ועוד שדברי הפסקים הם בסיגנון זה ואף על גב דרש"י פירש בפרק קמא דביצה וכו' בפרק בתרא

פירש להדיא דהלכה למשה מסיני הוא וכן מוכח שם בגמרא להדיא ומכל מקום אפילו איגזרה דרבנן היא וכו' עי"ש הנה מפרוצת לשונו נראה בעליל שדעתו לתפוס עיקר שהיא הלכה למשה מסיני וסובר שכן גם דעת רש"י ולא עבדינן עיקר ממה שכתב בפרק קמא אי משום דסמי תדא (ההיא דפרק קמא) מקמי תרתי מה שפירש בפרק בתרא ובפרק הדר אלא דאי מהא לא איריא שהרי גם בחולין ד' קכ"ה ע"ב כתב רש"י שהיא מדרבנן וכבר התעורר על זה בהגהות הרב מוהר"ץ הירש חיות שם אף יש עוד הכרח משום דכן מוכח להדיא מסוגיא דגמרא בפרק בתרא ואם כן איהו יאמר הרב המליץ בשמו שסובר שהיא מדרבנן ואיפכא מסתברא שדעתו שהיא מדאורייתא: ואף שבתשובת הרדב"ז החדשות בסי' תע"ו כתב בזה הלשון וכן תמצא שכתב מוהר"ר ישראל וכו' ונתן טעם לדבר בין אם טומאת פתחים הלכה למשה מסיני אין למדין הימנה וכו' והבו דלא לוסקיף עלה ובין אם היא מדרבנן לא גזרו אלא בפתח ראשון וכו' דמשמע מלשון זה דסובר דהרב תרומת הדשן מספקא ליה אי הויא מדאורייתא או אינה אלא מדרבנן אין הכרח לומר כן משום שהרדב"ז לא נחית להכי אם טומאה זו מדאורייתא או מדרבנן וקושטא דמילתא קאמר דתרומת הדשן פתח טעם להקל לכל הצדדים כמו שהוא האמת ולעולם אימא לך שגם הוא מודה שדעת התרומת הדשן נוטה יותר דהויא מדאורייתא: ועוד יש להעיר על הרב המליץ במה שציין לעיניו בדברי רש"י דבפרק קמא ובפרק בתרא שדבריו סותרים דאיברא ודאי לא ראה בגוף דברי הרב תרומת הדשן כמו שמתבאר ממה שכתבתי למעלה אבל תמיה לי אחרי שכתב ראה דברי הרב תוס' יום טוב ושם אתה מוצא שהביא דברי רש"י בשתי המקומות ומדקשו ליה אהדדי מוכיח דאין פונת רש"י כמשמעות לשונו דהוא מדרבנן ממש אלא משום שאינו מפורש בתורה קרי ליה גזרת חכמים אם כן לא ידעתי מאי קשיא ליה תו בדברי רש"י אהדדי: גם מה שכתב הרב המליץ בשם הפל בו שהביא מרן הבית יוסף שסובר שהיא מדרבנן לא ראיתי שום רמז מזה ממה שהביא מרן בשם הפל בו ואי משום שכתב שר"י מאוריא הראה לרבנו נתנאל שאין פהו מוזהר על סוף טומאה לצאת וכו' ומשמע ליה דאזהרה הוא דליכא הא טומאה דרבנן איכא בסוף טומאה לצאת הא ודאי לא מפרעא משום דסברת הר"י דעל סוף טומאה לצאת אין הנזיר מגלח עליה וכל שאין הנזיר מגלח אין פהו מוזהר ולא נאמר דין דסוף טומאה לצאת לטומאת פתחים אלא לענין פתחים אין הכי נמי דמודה הוא דעיקר דין טומאה לצאת במקום שנאמרה היא מהלכה למשה מסיני ולא מדרבנן: וכן מה שהעיד בשם הרב צבי בסי' ק"ג שסובר שהוא מדרבנן נראה שהוכחתו היא מדכתב ואם תאמר אין דנין קל וחומר מהלכה פדכתב מוהרא"י שם כל זה הוא להחמיר אבל להקל שזה אינו הלכה למשה מסיני שהרי אדרבא מסברא אנו מטהרים הפתח הראשון שנכנס בו המת לא כל שכן שנטהר הפתח השני שהמת יוצא ממנו עכ"ל הרי שכתב שאין זה הלכה למשה מסיני אבל לדעתי הקצרה אין פונתו דעיקר דין סוף טומאה לצאת היא מדרבנן ולא מהלכה שהרי הוא פותח על פי דברי מוהרא"י ובדבריו מבואר דהלכה גמורה היא ומדאורייתא כמו שכתבתי אלא פונתו כמו שכתב הרב תרומת הדשן שם דאף דעיקר דין זה הוא מהלכה מכל מקום פניו דלית ביה טעמא אמרינן הבו דלא לוסקיף עלה ואין דבר זה בכלל ההלכה וזו פונת הרב צבי אבל להקל וכו' פלומר אם אנו באים לומר שאין דבר זה בכלל ההלכה למשה מסיני אמרינן שפיר שהרי מסברא

דנפשיין וכו' ומה שפכת בשם הרבנים זרע אברהם ודבר שמואל אין ספרים הללו מצויים
אצלי לראות דב"ק: אבל מה שציין לעיין במקתם לדוד ולא הראה מקומו לפי הנראה
כונתו לספר מקתם לדוד למרן מוהרד"ף ודבריו הם בחלק יו"ד סי' נ"א ושם הפליא
עצה הגדיל תושיה בעומק עיונו הזך והאריף למעניתו ברוחב מבינתו ולפי שאין ס'
התורה הזה מצוי אחרשוב למצנה וצדקה תהיה לי לרשום בס"ד לכל הפחות תורף דבריו
בקיצור ותחלת דבריו בזה הם בד' קל"א (בד"ה איה שיהיה) דקדק מלשון הרמב"ם
בריש פרק שביעי מהלכות טומאת מת דדיו זה דסוף טומאה לצאת טומאה גמורה היא
מדאורייתא שוב הביא סוגיא דפרק קמא דביצה דאמר רבה לטהר את הפתחים מפאן
ולהבא ורבא אמר לעולם למפרע וכו' דצריך להבין במאי פליגי והיכי קאמר רבא למפרע
וכו' הא קיימא לן בדאורייתא אין ברירה וכו' וביאר דפליגי בדבר העומד להתברר אם
יש בו דין ברירה או דפליגי אם דבר זה חשיב דבר העומד להתברר וכו' והאריף בכל
זה עד ד' קל"ב ע"א וסיים (בד"ה יצא לנו) ויש הכרח אחר שהרמב"ם סובר סוף טומאה
לצאת דאורייתא דאי סבירא ליה דרבנן הא קיימא לן בדרבנן יש ברירה: ושוב עמד
בסתירת דברי רש"י מדף יו"ד לדף ל"ח ושדבריו שדף ל"ח מוכרחים מהגמרא וכתב
ליישוב דמה שכתב בפרק קמא דגזרו חכמים כוננתו דבמצאיות כזה שיש כמה פתחים
בבית ואנו באים לטמאות את פולן משום סוף טומאה לצאת משום דלא ידעינן בהי
מינייהו מפיך ליה הוי ספק וסובר דחומר הספקות מדרבנן ואף דהרב פרי חדש הוכיח
במישור בריש פללי הספק ספקא והביא פן בשם הרב מוהרימ"ט דרש"י סובר דחומר
הספקות מן התורה מכל מקום אינו אלא בספק שקול אבל הכא שיש פתחים הרבה ואין
סוף הטומאה לצאת אלא באחד מהם מן התורה אית לן למיזל בטר רובא ולטהרו ולא
שייך קבוע אלא בניכר האיסור בתחלה ושוב נתערב ולכן פתב שאינו אלא גזרת חכמים
ופירוש זה הנוח בעיניו יותר ממה שפירש הרב תוספת יום טוב (משום דאינו מפורש
בתורה וכו') משום דבהכי דייק טפי לישנא דגזרה דחומר כזו דהו דפתחים הרבה ודאי
גזרה דרבנן היא אבל מפל מקום עיקר סוף טומאה לצאת בפתח שונדאי יצא המת דרף
שם ודאי הלכה למשה מסיני היא ויישב גם פן דברי רש"י בחולין ד' קכ"ה שכתב דסוף
טומאה לצאת היא מדרבנן דהתם לפי שאין בפתח התיבה שיעור להוציא הטומאה שהרי
אין בה פותח טפח משום הכי אינו אלא מדרבנן אבל עיקרו היא מדאורייתא: והביא
תורף דברי הרב זרע אברהם בחלק יו"ד סי' י"ז אשר הרבה להשיב ולדחות דברי הרב
תוספת יום טוב והעלה שלא כדעתו ומר גיהו הרב המחבר האריף ליישב כל תמיהות
הרב זרע אברהם ולהכריח בדברי התוספת יו"ט ומסיק בדף קל"ג (בד"ה ומה שסיים)
דאף שדרף הרב תוספת יום טוב בפירוש דברי רש"י רחוקה מפל מקום דינו דין אמת
כשחר נכון מוצאו ועוד כתב שמצא תשובה אחת ממר רבו הובאה בספר סמא דחיי סי'
ח"י שהוכיח מדברי הרמב"ם דסוף טומאה לצאת היא טומאה דאורייתא ושהרב סמא
דחיי בסי' י"ט דחה דבריו וכתב לקיים דברי רבו ואחר שהאריף בזה פתב בדף קל"ג
ע"ד (בד"ה נמצינו) נמצינו למדין דסוגיא דפרק משילין מוכחא דעיקר דין סוף טומאה
לצאת מדאורייתא היא דהיינו הלכה מסיני כדפירש רש"י שם ובפרק הדר ומה שכתב
רש"י בפרק קמא וכן פתב רבינו שמשון בשלישי דאהלות משנה ו' דגזרו חכמים טומאה
שסופה לצאת היינו בכגון מתניתין שיש פתחים הרבה ואין ידוע באיזה פתח יוציאו

הטומאה וכו' וכתב עוד שמר רבו הוכיח מדברי הרשב"א בסי' קל"ו ותתקכ"ב ושכ"ב שפוסק דטומאה זו מדאורייתא ובאר הוכחתו והביא מה שדחה הרב סמ"א דחיי את הוכחתו וכתב לקיים דברי רבו: שוב הביא תנרף תשובת הרשב"א בח"ב סי' א' אשר מדבריו רצה להוכיח הרב סמ"א דחיי בסוף טומאה לצאת דדעת כל הפוסקים דהויא מדרבנן שפן הביא דברי רש"י בפרק קמא דביצה ובפרק העור והרוטב דגזרת חכמים היא וכתב הרשב"א שפן הסכימו כל הפוסקים שאין בכל זה אלא איסור דרבנן והוא פתב לדחות הוכחתו מדברי הרשב"א וסיים בדרך קל"ה (סו' ד"ה והנלע"ד) איהו שיהיה נפלה החומה שפנה הרב בכחו של זקן מוהרשב"א דסובר דלכל הפוסקים עיקר דין סוף טומאה לצאת דרבנן דלא היו דברים מעולם ודינא יתיב וספרין פתיחו פתיחי חותם דעיקר סוף טומאה לצאת דינא דאורייתא הוא וכאשר הורה גבר מר רבו שפן מוכח בין מסוגיא דמשילין ובין מברייתא דספרי והכי מוכח דעת הרמב"ם והראב"ד ותשובת הרשב"א והביא מה שכתב בשיטה מקובצת שמה שפירש רש"י בפרק קמא שטומאה זו מדרבנן אינו עיקר והעיקר כמו שפירש בפרק משילין וכו' (העתיק כל דברי השיטה מקובצת וביאר שפנתו לפרש דברי רש"י דרק בכי האי גוונא הוא דהוי גזרה דרבנן אבל עיקר דין סוף טומאה לצאת הוא מדאורייתא): גם הביא תשובת הרשב"א (בן הרשב"א) בסי' תרל"ד והוכיח מדבריו שלא פדברי הרב סמ"א דחיי שהבין מדברי הרשב"א דלכל המפרשים עיקר דין דסוף טומאה לצאת אינו אלא מדרבנן והביא דברי רבינו מוהרא"י בפוסקים וכתבים סי' כ"ד במה שנראה מדבריו דרש"י סותר עצמו ממה שכתב בפרק קמא דביצה למה שכתב בפרק בתרא ובפרק הדר וכתב דלפי האמור אין סתירה בדברי רש"י וכו' והאריה קצת בזה ובסוף ד"ה שוב ראיתי הזכיר תשובת הרב מוהרמ"ז וכתב (בד"ה איברא) שהפריז על המדה במה שרצה להוכיח בפשיטות דעיקר סוף טומאה לצאת אינו אלא מדרבנן והביא דברי הוכחותיו ושהעלה שדברי רש"י בפרק משילין שינוייה הוא אליבא דר' הושעיא דנקא ואשנוני לא סמכינן והאריה לסתור דבריו ושוב בד' קל"ו (בד"ה תו חזיתיה) פתב בשם הרמ"ז הנ"ל שרצה להוכיח מדברי הפל פו שהביא מרן הקדוש בב"י סי' שע"א שפוסק שטומאה זו אינה אלא מדרבנן ודחה הוכחתו וגם הביא תשובת הרדב"ז בחזקות סי' תע"ו ומה שכתב הרמ"ז דמדברי הרא"ש בפרק משילין ומלשונו שבהלכות קטנות מוכח שפוסק שהיא טומאה מדרבנן ודחה דבריו וסיים חזרתו על כל דבריו ולא מצאתי דבר שיהא בו כדי לדחות כל הראיות שהבאתי לעיל: וכתב עוד בשם מר רבו שהוכיח שגם הרבנים מוהרי"ט ורש"י ושער אפרים סוברים פן ושהרב סמ"א דחיי תמה על דבריו והוא לא רצה למשפן עצמו בפירוש דברי הרב מוהרי"ט לפי שאין ספרו בידו רק על מה שכתב הרב סמ"א דחיי דבש"א סי' שע"א פתב בהדיא דסוף טומאה לצאת היא מדרבנן וכתב לבאר דלא פתב הש"א שהיא גזרה דרבנן אלא בכגון זה דאיכא פתחים הרבה ואין ידוע באיזה פתח יצא המת הא לאו הכי נדאי גם איהו מודה דמדאורייתא הוא וגם דברי הרב שער אפרים הכי מישתמעו וברך קל"ז ע"א פתב אסיקנא מפל מאי דברירנא דעיקר סוף טומאה לצאת הלכה למשה מסיני היא ודינה דין תורה ממש וכנראה מסוגיא דמשילין ומהברייתא דספרי וכמו שהוכחנו מדברי רש"י והרמב"ם והראב"ד נמי מדלא השיגו וכן הרשב"א והרב בשיטה מקובצת ומהרא"ש ומהרש"ל והרב תי"ט ואפילו תימא שהפל בו והסמ"ג לא

סְבָרֵי הַכִּי עִם הַיּוֹת שְׂאִין הַכְרַע מִדְּבָרֵיהֶם כְּדִלְעִיל מִכָּל מְקוֹם מִיַּד ס' לֹא נִפְקֵי וְשׁוּב רֵאִיתִי לְהֵרֵב הַמְבִי"ט בְּסֵפֶר קִרְיַת סֶפֶר בְּפָרָק ז' מֵהַלְכוּת טוֹמְאָת מַת דְּנִרְאָה דְּסִפּוּקֵי מִסִּפְקָא לִיהּ וְז"ל שְׁם אַחַר שֶׁהֵבִיא מִתְּנִיתִין דְּהִמַּת בְּבֵית וְכוּ' וּמִדְּמַחְשָׁבָה מִפְקָא מִיַּד טוֹמְאָת פְּתָחִים נִרְאָה דְּטוֹמְאָתוֹן אֵינָה אֱלָא מִדְּרַבְּנָן וּבְפָרָק הַדָּר מִיַּתִּי תַלְמוּדָא הָא מִתְּנִיתִין וְכוּ' וְכַתֵּב רַש"י פֶּתַח שְׁעֵתִיד לְצֵאת בּוֹ טָמֵא מִיַּד טַעְמָא לִיפָא אֱלָא הִלְכוּת טוֹמְאָה הַכִּי גְמָרִינָן לְהוּ עכ"ל וְכֹנְנָתוֹ מוֹבְנָת דְּרוּצָה לוֹמַר דְּמִדְּבָרֵי רַש"י מוֹכַח דְּהִלְכָה הִיא אַע"ג דְּמַחְשָׁבָה מוֹעֲלַת לְהוּ וּמ"מ לֹא יִדְעָנָא לְמָה לֹא הֵבִיא הַהוּא דְּפָרָק מִשִּׁילִין דְּהוּי מְבֹנְרָר טְפֵי סוּף דְּבָר דְּעַל כָּל פְּנִים מִיַּד סִפְק דְּאוֹרֵינִיָּתָא לֹא נִפְקֵי וְלַע"ד קָרוּב לְנִדְאֵי דְּאִין זֶה נִכְנָס בְּגִדְר סִפְק אַחַר דְּמִרְנָבָא דְּרַבְּנוּתָא הַכִּי מִשְׁמַע טְפֵי וּמִהוּ הִינְנוּ דְּנוֹקָא בְּפֶתַח רֵאשׁוֹן אֲבָל מִשְׁם וְאֵילָף לִיפָא לְמֵאן דְּאָמַר דְּהוּי דְּאוֹרֵינִיָּתָא וּכְמוֹ שֶׁכַּתֵּב הַרְשֵׁב"ץ וְכַדְהוֹכַחְנוּ נְקוּט מְהָא דְּלְצוֹנְרָף מְצַנְהָ יֵשׁ לְדַחוּתָהּ אֵי נְמִי מִשׁוּם גַּכ"ה (גְּדוּל כְּבוֹד הַבְּרִיּוֹת): אֱלוּ תוֹנְרָף דְּבָרֵי מָרְן מוֹהֲרַד"ף וּמִי שֶׁנִּמְצָא אֲצִלוּ סֶפֶר הַתּוֹרָה הַזֶּה יִשְׂרָ יַחֲזֶה שְׁפָל דְּבָרֵיו אֱלוּ הֵן הַנְּאָמְרֵין בְּשִׁקְל הַקּוֹנֵדֶשׁ שִׁקוּ"ט בְּחֻקָּהּ וּבְתוֹבּוֹנָה נְשָׂא וְנָתַן בְּאִמּוּנָה לְאַמְתָּהּ שֶׁל תּוֹרָה בְּפִלְפּוּל וּסְבָרָא יִשְׂרָה וְהַרְבָּנִים שֶׁקְדָמוּהוּ אִם הֵיוּ רוֹאִים אֶת דְּבָרֵיו הֵיוּ חוֹזְרִים מִסְּבָרָתָם וּמוֹדִים דְּרַבְּנָן לְכָל אֲשֶׁר הֵעֲלָה לְדוֹד מִשְׁפִּיל וְהֵנָּה אִמַּת שְׂרָאִיתִי לְהַרְבָּנִים אֲהֵל יִצְחָק בְּחֻלְק יו"ד ס' ז"ן (ד' קכ"ז בד"ה וְשׁוּב אַח"ז) דְּנִקְטִי וְאֲזִילִי בְּשִׁיפּוּלֵי גְלִימָא דְּרַב זְרַע אֲבָרְהָם דְּעֵיבָר דִּין סוּף טוֹמְאָה לְצֵאת אֵינָה אֱלָא מִדְּרַבְּנָן אֲמַנְם הֵם לֹא הִזְפִּירוּ כֹּלֵל דְּבָרֵי מָרְן מוֹהֲרַד"ף בְּמַכְתָּם לְדוֹד הַנְּ"ל כְּמוֹ שֶׁיִּרְאָה הַרְוֹאָה וְאֵי הוּוּ חִזּוּ לְמִילְתֵיהּ הוּוּ הַדָּרִי בְּהוּ כֹן נִרְאָה לְדַעְתִּי הַקְּצָרָה: אַחַר זֶמַן רַב הַשְׁגַּתִּי סֶפֶר אֲזֵן אֲהֵרֹן לְרַבִּין חֲסִידָא תַנָּא יְרוּשְׁלַמְאָה וְרֵאִיתִי שְׁם בְּקוֹנְטְרַס אַרְעָא סְמִיכְתָּא בְּמַעְרַכַת הַסֶּמ"ף פְּתַח וְז"ל סוּף טוֹמְאָה לְצֵאת הַרְב אַרְעָא דְּרַבְּנָן אוֹת תּס"ג הֵבִיא דְּבָרֵי הַרְב זְרַע אֲבָרְהָם סִימָן י"ז שֶׁכַּתֵּב דְּאֵינָה אֱלָא מִדְּרַבְּנָן עִי"ש וְלָזֶה הַסְפִּים הַרְב חִזּוֹן נַחוּם עַל טְהָרוֹת בְּפִסְק הַפְּהֵגִים שֶׁבְּסוּף הַסֶּפֶר וְהַרְב סְמָא דְּחִינֵי בְּחֻלְק יו"ד ס' כ' וּמוֹהֲר"ם זְכוּת בְּתַשׁוּבָה ס' ט"ו אָף הַרְב הַגְּדוֹל יַעֲקֹב בְּלִילּוּס רַבּוּ שֶׁל הַגָּאוֹן מוֹהֲרַד"ף הוֹבָאוּ דְּבָרֵיו בְּסִמָּא דְּחֵיָא ס' י"ט הוֹכִיחַ מִדְּבָרֵי כָּל הַרְאִשׁוֹנִים דְּהוּי דְּאוֹרֵינִיָּתָא וְאָף שֶׁהַרְב סְמָא דְּחֵיָא דְּחָה כָּל דְּבָרֵיו הֵנָּה הַגָּאוֹן מוֹהֲרַד"ף בְּס' מַכְתָּם לְדוֹד ס' נ"א תַּפְס קִשְׁת וּמִגֵּן וְעַמֵּד בְּכָל עֲוֹן לְהַצִּיל אֶת רַבּוּ מִפִּי הַאֲרִיּוֹת וְהַעֲמִיד דְּבָרֵיו וְכֹן דַּעְתּוֹ דַּעַת עֲלִיוֹן נוֹטָה דְּהוּי דְּאוֹרֵינִיָּתָא וְעִינֵין בְּכַפֵּי אֲהֵרֹן ח"ב הַלְכוּת טוֹמְאָת כַּהֵן ס' י"ב עכ"ד מִשְׁמַעוֹת דְּבָרֵיו הוּא שְׁדַעְתּוֹ מִסְכַּמַת לְדְבָרֵי מָרְן מוֹהֲרַד"ף בְּמַכְתָּם לְדוֹד הַנְּ"ל: אֲמַנְם עֵינֵינִי בְּסִפְרוּ כְּפִי אֲהֵרֹן הַנְּ"ל וְרֵאִיתִי שֶׁבְּדָף מ"ט סוּף ע"ד אַחַר שֶׁאֲסַף דַּעוֹת הַפּוֹסְקִים כְּתֵב וְנִמְצָא שְׁדַעַת הַרְבָּנִים הַשְּׁ"ף וּמוֹהֲרָא"י וּמוֹהֲרָא"א נַחוּם וְאֲדַמַת קִדְשׁ וּפְרֵי הַאֲרִץ וְשַׁעַר אֲפָרִים וְדְבָר שְׁמוּאֵל וּמוֹהֲר"ם זְכוּת דְּסוּף טוֹמְאָה לְצֵאת אֵינּוּ אֱלָא דְּרַבְּנָן דְּלֹא כְּהַרְבָּנִים תּוֹסְפֵת יוֹם טוֹב וּמוֹהֲר"י בְּלִילּוּס הָאָף אֲמַנְם אַחֲרֵי אָרִי קָם כְּגַבּוֹר הַרְב הַגָּאוֹן מוֹהֲרַד"ף בְּסִפְר מַכְתָּם לְדוֹד בְּחֻלְק יו"ד ס' נ"א אֵינִי בִּידְיָהּ כָּל דְּבָרֵי הַרְבָּנִים הַנּוּ' וְיִצָּא לִישַׁע רַבּוּ וְהוֹכִיחַ בְּמִישׁוֹר דְּהוּי הִלְכָה לְמַשָּׂה מְסִינֵי וְלֹא דְּרַבְּנָן וְחֻלְק עַל כָּל הַרְבָּנִים הַנּוּ' וְלֹא הַכְּנַסְתִּי עֲצָמוֹ לְשֵׁאת וְלַתַּת בְּדְבָרֵיהֶם וְכוּ' וְהַדְּבָרִים אַרְנֹפִים וְעֵתִיקִים נְקוּט מִיָּהָ דְּהַדְּבָר בְּמַחְלֻקַת הִיא שְׁנוּי וְרוֹבָא דְּמִינְכֵר סְבָרֵי מָרְנָן דְּעֵיבָר דִּינָא דְּסוּף טוֹמְאָה לְצֵאת אֵינָה אֱלָא גְזַרַת חֻקִּים עכ"ל נִרְאָה מְזֵה שְׁדַעְתּוֹ נוֹטָה יוֹתֵר לוֹמַר שֶׁהִיא

מְדַרְבֵּן לְפִי מַה שֶׁפָּתַח דְּרַוְבָא דְּמִינְכֵר סְבָרִי הֵכִי וְגַם בְּדַף ב"ן ע"ד קָרוֹב לְסוּפוֹ פָּתַח
שֶׁדַעַת רֹב רַבֵּי הָאֲתְרוּנִים דְּעֵיקָר דִּין סוּף טוּמְאָה לְצִאת הוּא מְדַרְבֵּן וְהֵבִיא בַד' נו"ן
ע"א מַה שֶׁפָּתַח בְּיִשְׂרָאֵל לֵב בְּשֵׁם הָרַב הַמְּלִיץ כְּנו"ל וְכַתֵּב דְּיִשׁ טְעוֹת סוּפֵר בְּמַה שֶׁפָּתַח
בְּשֵׁם הַש"ע ס' צ"ג וְצָרִיף לְהִיּוֹת שַׁע"א ס' צ"ג וְהִיָּינוּ שַׁעַר אֲפָרַיִם (אֲפָרַיִן נְמַטְיָה)
וְעַל מַה שֶׁפָּתַח דְּהָרַב דְּבַר שְׁמוּאֵל סוּבֵר שֶׁהִיא מְדַאוּרֵיָתָא פָּתַח דְּאָף שֶׁפָּתַח לָהּ הֵיךְ סוּבֵר
כֵּן אֲבָל חֲזַר בּוֹ וְהִסְפִּים דְּאִינָה אֵלָא מְדַרְבֵּן וְשָׁפַן פְּתוּב בְּתַשׁוּבַתוֹ בְּסִי' רמ"ח וְעַל מַה
שֶׁצִּיָּין דְּבָרֵי רש"י דְּסִתְרֵי מְפָרַק קָמָא לְפָרַק בְּתָרָא דְּבִיּצָה הָעִיר עָלָיו מַה מְצִיאָה מְצָא
בְּזָה וְהֵלָא כָּל הָרַבָּנִים שֶׁהִזְכִּיר יְסוּד דְּבָרֵיהֶם הֵם בְּסִתְרֵי דְּבָרֵי רש"י וְגַם עַל מַה שֶׁפָּתַח
שֶׁהָרַבָּנִים תְּרוּמַת הַדְּשָׁן וְכו' שֶׁהֵבִיא מֶרְן הַב"י סוּבֵרִים שֶׁהִיא מְדַרְבֵּן פָּתַח דְּאֲחַר
הַמְּחִילָה רַבָּה אֵין הֶכְרַח מְדַבְּרֵיהֶם לְזָה וְכו' אֵלּוֹ תְּנַרְף דב"ק וְיֵמָה שֶׁפָּתַח בְּתַחֲלַת דְּבָרָיו
שְׁמוּהָרָא"י הוּא מְכַלֵּל הַסּוּבֵרִים שֶׁהִיא מְדַרְבֵּן אֵין כְּוָנָתוֹ עַל הָרַב תְּרוּמַת הַדְּשָׁן אֵלָא עַל
הָרַב מוּהָרָא"א יִצְחָקִי בַעַל סֶפֶר זָרַע אֲבָרְהָם הוּא הַמְּסַבֵּיר שֶׁעֵיקָר דִּין סוּף טוּמְאָה לְצִאת
אִינָה אֵלָא מְדַרְבֵּן כְּמוֹ שֶׁפָּתַחוּ כָּל הָרַבָּנִים הַנִּזְ"ל בְּשֵׁמוֹ גַּם בְּס' פָּדָה אֶת אֲבָרְהָם לְגָדוּל
בְּדוּרָנוּ מֵר קְשִׁישָׁא יצ"ו בְּמַעְרְכָה זֹה אוֹת ב' רְאִיתִי שֶׁפָּתַח הָא דְּסוּף טוּמְאָה לְצִאת הוּא
הֶלְכָה לְמִשָּׁה מְסִינֵי דְּנֻקָּא בְּפִתְחָא רֵאשׁוֹן אֲבָל בְּפִתְחָא שְׁנֵי הוּא מְדַרְבֵּן לְדַעַת הָרַב מְכַתֵּם
לְדוּד יו"ד סִימָן נ"א וְלְדַעַת הָרַב נְחֻלַת שְׁמוּאֵל סוּף טוּמְאָה לְצִאת הִיא מְדַרְבֵּן בְּפִתְחָא
רֵאשׁוֹן וְסִפֵּר נְחֻלַת שְׁמוּאֵל אֵין אֲצִלֵי גַם לֹא שֶׁמְעַתִּי שֵׁם סֶפֶר זָה וְאוּלַי הוּא טְעוֹת סוּפֵר
וְצָרִיף לְהִיּוֹת נֶאֱמָן שְׁמוּאֵל שֶׁרְאִיתִי בְּסֶפֶר יָפָה עֲנָף ד' צ"ג ע"ב (שֶׁצִּיָּין נְפָדָה אֶת אֲבָרְהָם)
שֶׁפָּתַח בְּשֵׁמוֹ שְׁסוּף טוּמְאָה לְצִאת מְדַרְבֵּן אֲפִילוּ בְּפִתְחָא רֵאשׁוֹן: וְהִנֵּה הַשְּׂגָתִי עִתָּה סֶפֶר
חֵי אֲרִיָּה שֶׁנֶּדְפַס מְקָרוֹב (בְּשִׁנַת רנ"ת לִידִידֵי הַגָּאוֹן חַיִּים אֲרִיָּה הוֹרְוויץ אַבְד"ק קְרֵאקָא
יצ"ו) וְרְאִיתִי בְּסִי' ס"ז בַד' פ"ט ע"א (בַד"ה וְהִנֵּה) שֶׁחִידֵשׁ שְׁדִין סוּף טוּמְאָה לְצִאת לֹא
שִׁיף בְּמַתִּי עֲכוּמ"ז שֶׁהָרִי דַעַת הַש"ף וְדָבָר שְׁמוּאֵל וְשָׁבוּת יַעֲקֹב וְהַרְשָׁפ"ץ רִישׁ חֵלֶק ג'
וְכוֹ רש"י בְּפָרַק קָמָא דְּבִיּצָה דְּלֹא הָוִי אֵלָא מְדַרְבֵּן וְזָה שֶׁלֹּא כְּהַחְפַּמַת אָדָם שֶׁפָּסַק שְׁסוּף
טוּמְאָה לְצִאת הִיא מְדַאוּרֵיָתָא מְהָא דְּכַתֵּב רש"י בְּסוּף בִּיּצָה דְּהָוִי הֶלְכָה לְמִשָּׁה מְסִינֵי
חֲדָא דְּיִשׁ לְוֹמֵר כְּשִׁיטַת הַר"ש מְאוּיָרָא הוּבָא בְּבֵית יוֹסֵף דְּעַל סוּף טוּמְאָה לְצִאת אֵין הַכְּהֵן
מְוָזָהר וְיִשׁ לְפָרֵשׁ כְּמוֹ שֶׁפָּתַח שֵׁם בְּשֵׁם מוּהָרָא"י דְּהוּא מְשׁוּם שְׁאֵין הַנְּזִיר מְגַלַח עָלָיָהּ
וְעוֹד גּוֹף דְּבָרֵי רש"י וְשִׁיטַתוֹ כְּכָר בִּיָּאָר בְּתַשׁוּבַת מוּהָרָא"ם זְכוּת וְהַעֲלָה שְׁדִין סוּף טוּמְאָה
לְצִאת מְדַרְבֵּן הוּא וְאֵם כֵּן בְּמַתִּי עֲכוּמ"ז שֶׁטוּמְאָת אֵהֵל בְּהֵן אֵינוֹ אֵלָא מְשׁוּם חוּמְרָא יִשׁ
לְוֹמֵר דְּלֹא אֲסֵרוּ וְגִזְרוּ סוּף טוּמְאָה לְצִאת אֵלּוֹ תְּנַרְף דְּבָרֵי הָרַב יצ"ו וְאֵנִי הֶהְדִּיּוּט כְּכָר
הָאֲרַכְתִּי לְמַעְלָה בְּס"ד וְהֵבֵאתִי מַעְרְכָה מוּל מַעְרְכָה בְּזָה וּמְכַל הָרִשׁוּם לְמַעְלָה אִתָּה תַּחֲזָה
שְׁאֵין לְהַזְנִיחַ סְבֵרַת הָרַב חֲכַמַת אָדָם שֶׁסוּבֵר שֶׁהִיא מְהֶלְכָה לְמִשָּׁה מְסִינֵי וּמְדַאוּרֵיָתָא כִּי
שְׁלָמִים וְכוֹן רַבִּים קִיָּיִמִי כְּנוֹתִיָּה וּמְכַל מְקוּם מַה שֶׁפָּתַח הָרַב יצ"ו שְׁבַמַת עֲכוּמ"ז לִיתִיָּה
לְדִין זָה מְאַחַר שֶׁכָּל עֵיקָר דִּין טוּמְאָת אֵהֵל בַּעֲכוּמ"ז אֵינוֹ אֵלָא מְחַמַת חוּמְרָא כְּמוֹ שֶׁבִיָּאָר
שֵׁם קוֹדֵם לְזָה כִּיעוֹנֵיָן שֵׁם נִרְאָה שֶׁיָּפָה אָמַר רַב וְשֵׁם (בְּסו' ד"ה וְעוֹד) פָּתַח בְּשֵׁם שׁו"ת
נְפִשׁ חֵיָה שֶׁפָּתַח לְהַתִּיר בְּנִדּוּנוֹ בְּמַת עֲכוּמ"ז וְסֶפֶר זָה לֹא רְאִיתִיו מְעוּדֵי וּפְנָאֵי אֵין לִי
לְחַזֵּר עַל לִימוּדֵי לְעִיָּין בְּדְבָרֵי הָרַבָּנִים שֶׁהֵבֵאתִי בְּאוֹת זֹה אוּלַי מְדַבְּרֵיהֶם יִתְבָּרַר דִּין זָה
וּלְפּוּם רִיקֵטָא דְּבָרָיו נְכוּנִים בְּזָה: וּבְעֵיקָר דִּין טוּמְאָת מַת דְּקִיָּיָא לֹן דְּאֵם הַמַת בְּבֵית
אֲחָד וְיִשׁ בָּה חֵלוֹן פּוֹתַח טַפַּח לְבֵית הַסְּמוּכָה טְמָאָה וְכַתֵּב הָרַב חֲכַמַת אָדָם בְּכַלֵּל קנ"ט

סק"ז דאם יש חלון בין שני בתים והטומאה באחד מהם והיו בחלון סריגות שקורין גראטער ובלשון אשכנז גיטטער אפילו היו של מתכות אף על פי שיש ביניהם אויר אם אין באחד מהן פותח טפח חוצץ בפני הטומאה ולא יצטרפו נקבי הסריגות לפותח טפח והוא מדברי הט"ז סי' שע"א סק"א והובא בש"ך שם סק"ב ממתניתין דאהלות יעש"ה וחי'דש הרב הנ"ל דזה לא שייך בחלונות שלנו שהם נעשים לאורה דשיעורו רק כפונדיון והוא קטן מאד עכ"ל והביא בספרו בינת אדם דברי הרמב"ם פ"ק י"ד מהלכות טומאת מת וכתב על דבריו בשו"ת חיי ארנה הנ"ל שם ונ"ל ואני שמעתי ולא אבין שהרי בפירוש פתב הרמב"ם שם בהלכה א' וסלון העשוי לאורה הוא שאין עליו תקרה אלא גלוי הוא לשמש וכן שם בהלכה ה' שהוא גלוי לאויר שיעורה כפונדיון מפני שאינה עשויה אלא לאורה בנה בית חוצה לה ונעשית חלון זו תחת תקרה והרי היא בין שני בתים שיעורה כפותח טפח ומשום הכי כתב שם הרמב"ם בהלכה א' ציורו בחלון שעשויה לאורה פגון היטה טומאה ובא אדם ונסמך לחלון זה של מאור וכו' נטמא אבל בחלון בין שני בתים כיון שיש תקרה מן הבית השני שיעורו כפותח טפח ועיין אהלות פ"ק י"ג משנה ב' ורק אם החלון פתוחה לשמש והטומאה נכנסה על ידי זיון וכדומה נידון בשיעור קטן שוב ראיתי בפ"ח מטה אהרן ח"ב שצ"ג שכתב בדברי החכמת אדם ולי נראה כמו שכתבתי עכ"ל יצ"ו: עוד כתב בישרי לב שם בשם הרב המליץ ונ"ל וראה זה חדש שכתב הרשב"ש בסוף תשובה אחרונה דסוף טומאה לצאת לא נאמר אלא בכלים אבל לא באדם ולכן מותר לו לאדם ליכנס בתוך חצר שהמת נתון באויר ולא חיישינו על מה שהמת עתיד לצאת מפתח החצר וכן בפתח העיר וכדבריו מוכח מדברי רבינו עובדיה בשלישי דאהלות משנה ז דלא נקט אלא כלים ואדם אין עכ"ל הגה ספר שו"ת הרשב"ש אין אצלי ולכאורה יש לתמוה במה שהביא מן הרשב"ש פאילו סברא זו לא נזכרה בדברי שאר הפוסקים ובאמת לא כן הדבר והמעניין בדברי מ"ן הב"י בסימן שע"א (אשר כבר הזכיר דבריו הרב המליץ קודם לכן לענין אם דין סו' טומאה לצאת הוא הלכה למשה מסיני או אינו אלא מדרבנן) עיניו תחזנה מישרים שכתב בשם הפל בו שר"י מאוריקא הראה לרבינו נתנאל שאין פהו מנוהר על סוף טומאה לצאת ואפילו תחת הזיון ועל אסקפות הפתח יכול לעמוד ובלבד שלא יהא שם חור פותח טפח להביא את הטומאה עכ"ל הרי שכתב מפני דאין דין סוף טומאה לצאת לפהנים וכלומר דכי נאמרה הלכה דסוף טומאה לצאת טמא לכלים הוא דנאמרה דנדאי לא נוכל לכחש שישנו לדין זה כמבואר במשנה דאהלות שהובאה בש"ס בפ"ק קמא ובתרא דביצה ובפ"ק הדר כמו שהזכיר בתשובה שבפוסקים וכתבים סי' כ"ד שהביא מ"ן הב"י שם וגם כתב שם בשם הסמ"ק דהתוספתא דתני כל טומאה שאין נזיר מגלח עליה אין פהו מנוהר עליה מתרצתא היא ועל פי זה צידד בתרומת הדשן דמאן לימא לו דכהו מנוהר על סוף טומאה לצאת ולצד זה צריך לומר שלא נאמר דין סוף טומאה לצאת באדם כי אם בכלים ונמצא שסברא זו לחלק בין כלים לאדם כבר נאמרה בפוסקים ואין כל חדש: ומה שהרב תרומת הדשן כתב כמסתפק מאן לימא לו דמנוהר פהו על סוף טומאה לצאת הגה בתשובת הרדב"ז החדשות בסי' תע"ו כתב ועוד שאין הנזיר מגלח על טומאת פתחים עד שיהיה עם המת תחת האהל יחד וכן כתב הרמב"ם בפ"ק ז' מהלכות נזיר כל אלו השנים עשר טומאות וכו' משמע בהדיא דדוקא בהני מגלח אבל לא על טומאת פתחים כיון שאינו ביחד תחת

אהל המת ושנינו בתוספתא כל טומאה שאין הנזיר מגלח עליה אין פהו מוזהר עליה ואף דאיכא מאן דאמר דמשבשטא היא ולא סמכינן עליה מפל מקום הבו דלא לוסקיף שאר הפתחים (חויז מפתח הראשון) וכיון שנהגו הפהנים שלא ליזהר בזה מנהג אבותינו תורה ואין לשנות המנהג עכ"ל הנך רואה שהרדב"ז דק ואשפח ללמוד מדברי הרמב"ם שאין הנזיר מגלח על סוף טומאה לצאת ואם פן לדברי הסמ"ק דהתוספתא מתרצתא היא וכל טומאה שאין הנזיר מגלח עליה אין הפהו מוזהר עליה ליתיה לדינא דסוף טומאה לצאת גבי אדם פי אם בכלים: וראיתי להרב מקנה אברהם בסי' רמ"ז ונ"ל עיין בתשובת הרדב"ז ב"ב סי' תע"ו שהורה מוהר"ם שאין פהו מוזהר על סוף טומאה לצאת עכ"ל והמענין בדברי הרדב"ז הנ"ל יראה שלא הזכיר דבר זה בשם מוהר"ם רק הביא שם דברי הפל בו הנ"ל מה שר"י מאוירא הראה לרבינו נתנאל שאין הפהו מוזהר על סוף טומאה לצאת וכו' פמו שפתי למעלה דברי הפל בו ובתרומת הדשן בפסקים סי' כ"ד פתב שרבינו מאיר אסר לפהנים שיצאו דרך שער העיר שסוף המת לצאת עד אחר שעבר המת ואולי מוהר"ם הוא רב אחר ועל כל פנים לא נזכר זה בדברי הרדב"ז (נחזור למה שפתי הרב המלי"ץ וראה זה חדש וכו' ואין זה דבר חדש פאמור): ואם פונתו לומר שהרשב"ש פסק פן הלכה למעשה גם זה קשה בעיני שהרי מדברי הרי"ף בהלק"ט הלכות טומאה מתבאר דגם באדם אמרינו סוף טומאה לצאת שפתי ויהיכא דאיכא דרתא דמוקפת זיזין או אכסדרא ונהו מיתא פחד ביתא איתסר ליה לפהנא למיעבר תותי הנה פולהו זיזין וכו' אבל נדאי אי הנה מיתא תותי הנהו זיזין או גו אכסדרא שרי ליה לפהנא למיתב בגו ביתא שדרף טומאה לצאת ואין דרפה ליפנס וכו' והרא"ש שם תמה למה הביא משנה זו על סוף טומאה לצאת פמה משניות הנה יכול להביא שהן פשוטות יותר מזו ההיא דבו פתחים הרבה וכו' עי"ש שפראה שגם הרא"ש סובר פן והרב תרומת הדשן בפסקים סי' כ"ד פשפתי ותו מאן לימא לן דהה טומאה דסופה לצאת הוי טומאה שהנזיר מגלח וכו' סיים אמנם עיין באשירי בהלכות טומאה משמע דכהן מוזהר פי האי גוונא עי"ש דאפשר יש לחלק מפל מקום הואיל ורפנו קשישי חששו לאיסור זה חלילה להפליג דבריהם וכו' עי"ש ואיני יודע אם פונתו לדברי הרא"ש שהבאתי או לדבריו במקום אחר ולפי מה שפתי שאפשר יש לחלק וכו' נוכל לומר דהרשב"ש חילק ידע בין דברי הרי"ף והרא"ש לנדונו וצריך לעיין בדב"ק בגופן שלהן ואינו מצוי אצלי: ואמנם תורה דברי הרשב"ש ראיתי שהביא הרב מעשה אברהם בחלק יו"ד סי' ז"ן (בד"ה ולדידי מילתא) שפתי בסי' תרל"ד אחר שהביא מתניתין דפי"ג דאהלות ומה שפירשו רש"י ורבינו שמשון והרמב"ם פתי ונ"ל ועל פי דרפנו למדנו דלכל הפירושים אם יש מת באמצע החצר באויר אף על פי שצריכים להוציא המת מפתח הבית שיכולים הפהנים להפנס לאותו חצר פינון שאין שם אהל ולא חיישינו למידי ולא אמרינו ביה פינון דסוף טומאה לצאת ממנו אין הפהנים רשאים ליפנס דרך אותו פתי דאם פפירוש רש"י ובאחד מלישני רבינו שמשון ליתא אלא בכלים חומרא דרבנו היא ואם בתרי לישני דהרמב"ם גם פן ליכא למיחש למידי שאין פתי שם סתום ואינו עומד פתי אהל המת עכ"ל וסיים (במעשה אברהם) הרי דהרב מקפשיט פשיטא ליה דלא איתמר סוף טומאה לצאת אלא בכלים וחומרא דרבנו לשיטת רש"י ורבינו שמשון לא כן באדם ותימה על הרב נחפה בכסף ביו"ד סי' ו' איה נעלם ממנו תשובה זו של הרשב"ש עכ"ל הנה מתבאר דלא פתי

הרשב"ש דינו אליבא דכולי עלמא וספר נחפה בכסף ח"א אין מצוי אצלי לעיין בדב"ק ולהבין מה שמתמיה עליו הרב מעשה אברהם: ולפי האמור יש להעיר על הרב המליץ שכתב דבר זה בשמו כהלכה פסוקה לדברי הכל ואולי ממה שכתב בשמו הרב מעשה אברהם מתבאר יפה שאין הפל מודים בחילוק זה שבין פלים לאדם ומה שהתיר בנדונו הוא לפי ששייך ההיתר לכל מר כדאית ליה ולא שפולם מודים בהדין שהוא מהטעם הזה (שלא נאמר דין זה באדם) פנראה מדברי הרב המלי"ץ גם מרן מוהרד"ף במכתם לדוד בחלק יו"ד סי' נ"א (בד"ה בטר דנא חזיה הוית) הביא דברי הרשב"ש פסיגנון שהביאם הרב מעשה אברהם וע"ש מה שפלפל בזה: והרב כפי אהרן בח"ב סי' י"ב ד' ד"ן (ד"ה ואשר אני) הביא גם כן דברי הרשב"ש וכתב טעם לחלק בין פלים לאדם על פי מה שאמרו בתוספתא דכל טומאה שאין נזיר מגלח עליה אין פהו מוזהר עליה וכו' וכתב שזו היא דעת הסמ"ק שהעתיק המשנה בצורתה המת בבית וכו' ולא הזכיר אדם ומוכרח לומר דאכלים דוקא קאי שהרי פסק בהתוספתא דאין פהו מוזהר וביאר דאף לכתחלה שרי ועל פי זה כתב להבין דברי הרב תרומת הדשן בפסקים וכתבים סי' כ"ד ושוב לא הונח לו בזה דאם איתא דסובר דלא מייירי הא דסוף טומאה לצאת אלא בכלים ולא באדם אם כן לא היה לו לפסוק דין סוף טומאה לצאת כלל דטומאת פלים ליחא בזמן הזה דכל טומאת פלים אינו אלא בזמן שהיה נוהג דין טומאה וטהרה וכל הדינים שבמסכת פלים לא הזכירו הפוסקים הרי"ף והרא"ש והסמ"ק והרמב"ן בספר תורת האדם כי לא פסקו רק טומאת אדם הנוהגים לכהן בזמן הזה והאריך ליישב דברי הרב תרומת הדשן עי"ש: ואם יש צד להקל בטומאת אהל לפהגים בזמן הזה על פי סברת הראב"ד שפהו טמא אינו מוזהר מליטמא עוד והפהגים בזמן הזה טמאי מתים הם הנה הרב אהל יצחק בחלק יו"ד סי' ל"ג כתב בנדונו (לענין גולל ודופק) לעשות ספק ספקא והספק השני הוא שמה הלכה פהראב"ד בחמישי מהלכות נזירות דין ט"ז דכהגים בזמן הזה טמאי מת הם ואין עליהם חיוב טומאה והמחייב אותם עליו להביא ראיה והסמ"ג בעשין רל"א מסכים כן וכן הרב שלטי הגבורים העתיק לשון הסמ"ג משמע שסובר כן וכמו שכתב הרב זרע אברהם בד' ס"ח ע"ג והביא מה שכתב הרב צרור החיים דאין לעשות ספק מסברת הראב"ד שאינו ספק שקול שכל חכמי ישראל חולקים עליו וחלק עליו דמפל מקום אפשר לעשות ספק ספקא אף על פי סברא דחזיה מהפוסקים והביא ראיות לזה ואף שהרב משנה למלה בפרק שלישי מהלכות אבל שרצה להתיר לפהגים שימכרו המומי"א על פי ספק ספקא והאחד הוא סברת הראב"ד ושוב חזר בו משום דאין לעשות ספק ספקא כשכל חכמי ישראל חולקים וכו' והו דוקא אם בשני הספקות חולקים כל חכמי ישראל אבל בנדון דידן הרי בהספק שני הוא ספק שקול ושפיר עבדינו ספק ספקא ככי האי גוונא אלו תנרף דב"ק מתבאר יפה דכולהו רבנן קדישי הנ"ל נקטי בדעת הראב"ד דכהן בזמן הזה שריותא היא לגביה ליטמא למת פיון שבלאו הכי הוא טמא: אמנם הגאון נודע ביהודה בדגול מרבקה על דברי רבינו השפתי פהו ביו"ד סי' שע"ב סק"ב לא ברירא ליה האי מילתא ואחר שכתב גם הוא להקל בספק ספיקא על פי סברת הראב"ד כתב (בד"ה אמר יחזקאל) מה שכתבתי בשני הסעיפים הנ"ל נמשכתי אחר דברי המשנה למלה ולדעתו סובר הראב"ד שאין איסור כלל לכהן שכתב נטמא לטמא עצמו אבל עכשיו נתתי אל לבי דאולי לא אמר הראב"ד אלא לענין חיוב מלקות אבל איסור אולי

אפילו איסור תורה מודה וכו' לכהן הדורנא ב' מלהתיר לכהן לילה על קברי עכומ"ז וכו' עי"ש והגאון חתם סופר בחלק יו"ד סי' של"ח (בד"ה ומ"ש רמכ"ת) פתב ש'הרב השואל עשה סניף דלהראב"ד פהגים בזמן הזה אין מוזהרים על הטומאה כיון שפולחן טמאי מתים והשיב לו על זה שיעיין בדגול מרובה וכו' וכתב ש'בדבר זה נתנופח מר רבו עם הנודע ביהודה פנים בפנים וגם במקתבים וכתב שאחר זמן מצא הוא (החתם סופר) שכתב הראב"ד בתמים דעים סוף סי' רל"ו דאסורים מן התורה ודברי סמ"ק (אין אצלי) אינו מוכן וצ"ע על כל פנים אין לו משען בזה עכ"ל וכן פתב גם בסי' של"ט עי"ש הרי לנו עד אחד גאון מעיד בגדלו שמבואר בתמים דעים שסובר הראב"ד שאסורים מן התורה והגאון שואל ומשיב במהדורא קמא בח"א סי' ש"ה פתב בתורה דבריו כל זה לפלפולא אבל לדינא באמת גם הראב"ד מודה דעל כל פנים איפא איסור דרבנן פדכתב הדגול מרובה ומעלתו הביא דברי תורת אדם להרמב"ן והרא"ש בהלכות טומאה והגני יוסף שכן מבואר בחידושי רמב"ן בשבועות ד' י"ז ועיין ברשב"א וריטב"א שם ועיין בחידושי רמב"ן ור"ן בנדה ד' נ"ו ועיין תמים דעים להראב"ד סי' רל"ו ובשיטה מקוננת בנזיר שם ודוק עכ"ל הנה אף שבתחלה פתב דמודה הראב"ד דאיפא איסור דרבנן פתב קודם שראה דבריו שבתמים דעים וכשראה דבריו וצינינם סמוך על המעיין בדבריו וישר יחזה דסובר הראב"ד דאסורים מן התורה פן אני אומר דרף השערה לפי עדות החתם סופר (פי ספר תמים דעים אין אצלי) ולא פניתי לעיין בבקיאותו על כל פנים הרי שני עדים גאונים מעידים שדעת הראב"ד שהפגים אסורים ליטמא אף בזמן הזה שהם טמאים וחידיוש הוא שלא זכר בשואל ומשיב את דברי החתם סופר בזה וכל הרבנים שהזכיר באהל יצחק וגם הוא בכלל נעלם מהם דברי הראב"ד שבס' תמים דעים ולכן הבינו בדעתו דמתיר נעתה הנגלות לנו דב"ק בתמים דעים אין לנו עוד ליחס היתר לדעתו: וראיתי להרב ימי שלמה בהלכות טומאת מת פרק ו' בד' קכ"א ע"א שכתב לנדונו שראה להרב אהל יצחק בסי' ג"ל שהוסיף נופך בטעם אחר להתיר והמציא ספק ספקא על פי סברת הראב"ד בפרק ה' מהלכות נזירות שסובר דכהגים בזמן הזה הם טמאי מתים ואין עליהם חיוב טומאה והביא עוד דישרון סמיכין על סברת הראב"ד הלזו והעלה להתיר עכ"ל והרב המגיה יצ"ו פתב ש'הרב חכמת אדם בכלל קנ"ט סעיף ב' פסק פן להתיר ועם שאין לתמוה עליהם שלא הזכירו דברי הראב"ד שבתמים דעים דקרוב לודאי לא היה אצלם ספר התורה הזה אמנם חידוש הוא שלא ראו דברי הדגול מרובה דלא פשיטא ליה בדעת הראב"ד דמותר דשמא לא אמר אלא לענין חיוב מלקות כנז"ל ומה שכתב שפן פסק בחכמת אדם לא מצאתי דבריו פעת: והגאון ישועות יעקב בא"ח סי' שמ"ג בסוף סק"ב (בד"ה והנה יש עוד) הבין בדעת הראב"ד דכהן טמא אינו עובר מן התורה וכתב שיש ראיה לזה מסוגיא דנדה ד' כ"ז כו' ועוד הביא ראיה מדאמרין בסנהדרין דפנתס קטליה לבלעם ופירש רש"י דאף דהוא עצמו לא הרגו נקרא על שמו לפי שהיה שר צבא וכתב שדחקו לרש"י לפרש פן דקשיא ליה איך נטמא פנתס שהיה פהן בהריגת בלעם ועכומ"ז מטמא במגע לכן פירש דהוא עצמו לא הרגו אמנם בלשון הש"ס דוחק לומר פן ולפי דעת הראב"ד אפשר שבהריגת המדינית נכנס לאהל מת ונטמא באונס לכן היה בידו לטמא עצמו ושוב פתב דמסוגיא דנזיר ד' מ"ג לא משמע פן עי"ש דב"ק הרי שמינחס גם הוא לדעת הראב"ד שפכה טמא מותר מן התורה ליטמא

ולא ראה דברי הראב"ד שבתמים דעים הנ"ל: ואנכי חזון הרביתי בס' חיי אריה שנדפס מקרוב לידידי הגאון חיים אריה אבד"ק קראקא יצ"ו שכתב בס' ס"ז ד' פ"ט ע"ב ונ"ל והנה שיטת הראב"ד דכהן בזמן הזה אין איסור מן התורה מפני שהם טמאי מתים וכן ביאר שיטתו הגאון רעק"א בתשובות התדשות שנדפסות שנה זו והש"ג על הלכות טומאה להרי"ף הביא בשם סמ"ג עשין רל"א מה שכתב בשם רבינו יעקב הוא ר"ת שבזמן הזה כהן המטמא בבית הקברות אינו לוקה ומביא ראיה מדתניא מס' שמחות הרי שקבר את מתו ובא אחר כל זמן שעוסק בבית הקברות יכול לעסוק בו פירש מן הקבר אם חזר וקברו לוקה דברי ר' עקיבא ר"ט אומר כל היום אינו לוקה מפני שאינו מרבה עלי' ימי טומאה ובה"ג פוסק כר"ט ואם פו בזמן הנה מאי מרבה טומאה יש פיון שמי חטאת אינו נוגעות ע"כ ומיהו מה שרוצה בתשו' מהר"ץ חיותלפשוט ספקו של הדגול מרבה שמסופק בדעת הראב"ד דאפשר דדוקא מלקות ליפא אבל איסור תורה יש עכ"פ אף שקבר נטמא וכתב דמלשון הסמ"ג מוכח דגם איסור תורה אין כאן דהרי בזה"ז אין נפקא מינה למלקות לע"ד אינו מוכרח דיש לומר דנפקא מינה לפנסלו לעדות וכמש"כ הש"ף יו"ד סי' ט"ז סק"ז עי"ש ובכמה דוכתי עכ"ד יצ"ו ואין בידי ס' שו"ת רעק"א התדשות ולא שו"ת מוהר"ץ לעיין בדב"ק שלפי הנראה לא ראו דברי הראב"ד בתמים דעים שמפניך יוצא שסובר האסורים מן התורה כמו שהעיד הגאון חתם סופר וחידיוש הוא שהרב הנ"ל יצ"ו לא זכר דברי החתם סופר בזה (אף שמזכירו למכביר בספרו היקר וגם באותו סימן מזכירו עי"ש בד' פ"ח ע"ב וכתב דמבטל דעתו מפני דעתו): כלל מה) טוב יתכן לפרש דבא למעט דאינו גרוע ואינו רוצה לומר שהוא מוכרח כף כתב הרב צמח צדק בס' י"א במי שנתחייב לתת לחברו בגדים טובים דמצי פטר נפשיה בבנינוניים מדלא כתב לו מוכחרים אלא טובים ובינוני נמי נקרא טוב כמו שכתב רש"ב"ם בבבא בתרא ד' ס"ט אהיה דחזינא אי דיקלא טבא הוא וכו' ופירושו מוכרח כמו שכתב מוהרש"א וכו' אלו תנרף דב"ק ונהביא דבריו רבין חסידא בספר קהלת יעקב במענה לשון ח"ג אות ע"ט ובאות פ' הביא מה שכתב הרב לחם רב סי' יו"ד וי"ג דיפים וטובים רוצה לומר דעוברים בין הסוחרים וכתב דזה מסכים לסברת הרב צמח צדק וספר לחם רב אינו מצוי אצלי לראות דב"ק ולפי הנראה מדברי הרב קהלת יעקב דעובר לסוחר רוצה שהוא בינוני ולא מוכרח נראה לפי זה דעם דהרב לחם רב מודה להרב צמח צדק דטובים רוצה לומר בינוני מכל מקום הרב צמח צדק אינו מודה להרב לחם רב שהרי סיים בהצמח צדק דאם כתב שנתחייב ליתן לו בגדים טובים מוכחרים או שכתב שנתחייב ליתן לו בגדים טובים ממש צריך ליתן לו מוכחרים ולא בינוניים ואם פו כמו כן יש לומר דכשכתב ליתן לו יפים וטובים הרי הוא כאומר בגדים טובים ממש וצריך ליתן לו מוכחרים ולא מצוי פטר נפשיה בבנינוניים: ובחפשי בספרים ראיתי להרב חקרי לב בזכרונותיו שפספר ישרי לב דף ק"ז ע"א אות א' שאחר שהביא דברי הצמח צדק במילואם (לא פהרב קהלת יעקב שהשמיט סיום דבריו הנז"ל) כתב ונראה לי דאם אמר לו אני מתחייב שלא ליתן בגד רע אלא טוב אינו יכול לפטור בבנינוני אלא צריך ליתן לו מוכחך דלישנא יתירא לטפויי אתא דאי למעוטי רע כפר אמר לו בפירושו (וכתב עוד בזה ולא יכלתי להבין דב"ק פי אם על פי שמראה מקום למה שכתב מני"ר במערכת הצד"י ונשמט בהדפוס כמו שיראה הרואה וסיים) ועיין בתשובת מוהר"א אדרבי (מני"ר

הלחם רב) סי' י"ג וצ"יין וע"יין פרי הארץ ח"מ סי' ע"ה עכ"ל מחשבתו נזכרת דמצריף
ישוב דמדברי הרב לחם רב מתבאר דלא סבירא ליה פהרב צמח צדק אלא גם באומר
לו בגד מוכרר יכול לפטור עצמו בבינוני כמו בבגדים יפים וטובים וספר פרי הארץ אין
מצוי אצלי לראות אם חולק או מסכים לסברת הרב צמח צדק ועל כל פנים באומר טוב
סתם כולי עלמא מודו דמצוי פטר נפשיה בבינוני דטוב יש לפרש בינוני והרב פתחי
תשובה בח"מ סוף סי' רמ"ח הביא דברי הצמח צדק ולא הביא שום חולק גם ראיתי
שהרב מלאכת שלמה חפ"מ בפ"ק י"ח מהלכות מעשה הקרבנות הביא דברי הצמח צדק
וכתב ראיה לדבריו ממה שאמרו במנחות ד' ח"ק גבי מאי דתנן האומר אחד מכבשי
הקדש והיו לו שנים הגדול שבהם הקדש היו לו שלשה הבינוני הקדש ומפרש שמואל
דחוששין אף לבינוני דלגבי קטן עין יפה הוא הרי דבינוני קרי ליה תנא עין יפה ואף
דהתם הוא רק חוששין היינו משום דמקדיש בעין יפה מקדיש אבל מוכר דבעין רעה
מוכר יש לומר דטובים דקאמר הוא לאפוקי גרועים: גם אשו"ר להרב מוהרי"ץ פ"גון
נר"ו הובאו דבריו בספר יפה ללב ח"ג בסי' תרכ"א ד' כ' ע"ד שפכתב שפן הסכימו הרב
פרי הארץ בח"מ סי' ה' ומרן חיד"א בספר אהבת דוד ד' ס"ט ע"א ושהרבה להביא
ראיות לפסק הצמח צדק וכתב דאף דהרב שמחת יהודה סי' ג"ן חלק על הצמח צדק
והביא ראיה היפך פסקו.

מ"מ הרב לב מבין בד' קנ"ה ע"ג עמד על דברי הרב שמחת יהודה ובסוף דבריו הסכים
לדברי הצ"ץ וכתב שגם מר אביו בחידושו על הרמב"ם בכתיבת יד ומני"ר עצמו יצ"ו
במקום אחר עמדו על דברי הרב שמחת יהודה עד כאן תנרף דב"ק נמצא דסברת הרב
צמח צדק דטוב רוצה לומר בינוני מוסקמת מכל רבני האחרונים הנז"ל ונפקא מינה למה
שנשאלתי באחד שנתחייב להלביש בתו בבגדים טובים בכניסתה לחופה והזמין הבגדים
ט"רם החופה פנהוג והחתן טען פ"ן שנתחייב בבגדים טובים צריף ליתן לו בבגדים
שנותנים העשירים לבנותיהם וחקמו טען שבגדים טובים רוצה לומר כבגדי הבעלי בתים
הבינונים לאפוקי מהעניים אבל לא כמו העשירים דלפי כל הנ"ל נראה דמצוי פטר נפשיה
בבגדים בינונים וברוך ה' כי נתפייסו שני הצדדים ונפטרו לשלום בכי טוב: מערכת י"ד
פ"ל א) יד פועל פ"ד בעל הבית אם הפועל גוי אי חשיב שלוחו של בעל הבית ע"יין מה
שרשמתי במערכת האלף אות קמ"ו (בש"ד חמ"ד ח"א): פ"ל ב) יום אחד מצינו דרוצה
לומר שעה כל דהו כמו שפכתבו התוספות בגטין דף ע"ה (ד"ה ורמינהי) וע"יין להרבנים
סמ"ע סי' ל"ה אליהו רבה סי' ג"ן משנה למלה בהלכות אישות פ"ק שני דין כ"ב צ"יין
מרן חיד"א בייעיר א"ן מערכת השי"ן אות ט"ז ולהרבנים טורי זקב ושפתי פהו יורה דעה
ריש סי' ת"ב: פ"ל ג) יחיד ורבים הלכה פרבים אי אמרינן נגד סתם משנה נחלקו הר"ן ה'
והרמב"ן בדעת רב להר"ן ה' בפ"ק הגזול עצים רב פוסק פהסתם משנה ולא חייש לכללא
דיחיד ורבים והרמב"ן במלחמות שם סבירא ליה דפוסק רב פרבים ולא חייש לסתם
משנה והו"פ"ו דב"ק בדברי מרן חיד"א בייעיר א"ן מערכת ה"ה אות מ"ה (ד"ה וכבר)
וע"יין יומא דף ל"ו ע"ב פשיטא יחיד ורבים וכו' ולהרב זכור לאברהם אביגדור בחידושו
לש"ס שם מה שפכתב בשם יש מקשים וכו' ולדעת הרמב"ן אין מקום לאותה קושיא
ולדעת הר"ן ה' ודאי קשה וע"יין במכתב לחזקיהו שם: פ"ל ד) יחיד ורבים וכו' האומר
שמועה בשם אומרה ולא חלק עליו מסתמא הכי סבירא ליה והו"פ"ו פ"ן פתב הרב

הליכות אלי הביא דבריו הרב שער המלך בפרק ג' מהלכות יום טוב הלכה ה' בשם הרא"ש וראב"ה והקשה על זה ממה שאמרו בביצה דף י"א ע"א תנו רבנן אין מולחין את החלבים וכו' משום ר' יהושע אמרו וכו' הלכה וכו' פשיטא יחיד ורבים וכו' עי"ש וכמו כן קשיא לי ממה שאמרו במגילה דף ח"י ע"ב שמואל חייש ליחידא וכו' אף דקתני משום ר' יהודא בן בתירא אמרו כיעי"ש אולם מצאתי להרב חתם סופר בשו"ת א"ח סי' קס"ד שפכת על דברי הרב שער המלך דלא אמר הרא"ש אלא היכא דהונוכר שם אומרו וידענו דגברא רבא אמר משמו מה שאין כן בהיה דביצה שלא הונוכר שם האומר אולי תלמידים שלא הגיעו להוראה הם עי"ש והיה דמגילה נמי מתיישב בהכי והרב משק ביתי באות ג' כתב דגם הרמב"ם דחולק עם ראב"ה והרא"ש הנ"ל אינו חולק בכלל זה אלא דלא הוה גריס ר"ח אמר ר"י ובזה נוחים לי דברי מרן חיד"א ביציר און מערכת הרי"ש אות י"ד דנקיט בפשיטות בכי האי גוונא דהוה תרי לגבי חזד והכי אמר רב לדברי הפל כיעי"ש והוי קשיא לי דאין כן דעת הרמב"ם וכמו שפכת הרב שער המלך שם בשם הרב הליכות אלי ולהנ"ל ניחא דיש לומר שסובר פדכתב הרב משק ביתי שגם הרמב"ם מודה לראב"ה בעיקר הפלל ואחר זמן רב השגתי ספר יקר אלף המגן לידידי הגאון אבד"ק דובנא יצ"ו וראיתי בסי' ג' דף ט"ו ע"ג שהזכיר דברי הרבנים הליכות אלי ושער המלך ויד מלאכי הנז"ל וכתב שראיות הרב יד מלאכי מהש"ס הן עצומות ואי אפשר לומר שהרמב"ם חולק בזה ובהכרח לומר שלפי גירסתו פליגי רק חזד בחד וכתב שבמקום אחר כתב שיש ראיות לזה מהרמב"ם עצמו בכמה מקומות אלו תורף דב"ק יצ"ו ועיין בקונטרס פאת השדי בחלק הפללים במערכת ה"ה אות כ"ט הערת רב אהד יצ"ו על דברי הרא"ש בענין זה: והרב מקנה אברהם במהדורא בתרא אות קצ"ה הביא תשובת הרשב"א סוף סי' תס"ד דסובר פראב"ה הנז"ל עי"ש ומה שהרא"ש חולק על הרשב"א כמבואר באותה תשובה ובפירושו לפרק שני דמסכת חלה משנה ב' היינו משום דסבירא ליה דר' יהושע בן לוי קאי דלא כר"י אבל למה שפכת הרשב"א בעד ר' יהושע בן לוי גם הוא מודה להרשב"א אלא דאיהו לא משמע ליה הכי ועיין להרב המגיה בספר משק ביתי תוף אות רטו"ב דף צ"ו ע"א ואילך באורף ועיין גדרים דף ז"ן ע"ב שביק מר תרין ועביד פחד משמע דאומר השמועה אינו מצטרף דאי הכי לא הוי חזד דהא איכא ר"ח תריתאה וגם בסברת התרין איכא נמי ר' אבהו ורשב"ן והנה ליה תרי וארבע (וכמדומה לי שיש שקלא וטריא על זה אי פי האי גוונא חשיבי פייחיד ורבים שאם הוא כן יש לומר דתרי חזד לאו דוקא אלא רוצה לומר יחיד ורבים ואיה"ש לקמן באות ל"ה אכתוב בזה) ועיין להרבנים צפיחת בדבש דף כ' ע"ג יד מלאכי בכללי הרי"ף סוף אות י"ג מרן הב"י א"ח סי' תקנ"ג בשם הרמב"ן והרב יד מלאכי במערכת הני"ו בסי' רמ"ה גבי ואנדא רב פפא לטעמיה האריף קצת בזה דמסתמא האומר דבר בשם אומר סבירא ליה כוונתיה והוכיח כן מדברי הר"ן בפרק בהמה המקשה דף ע"ו ע"ב גבי גחמף רוב צומת הגידין וכו' וכתב שפן הוא האמת בכל דוכתא וכו' ועיין להרב בית אהרן קריספין בחלק יו"ד במערכת הטי"ת אות ג': פלל ה) יחיד ורבים וכו' פי מסתבר טעמיה דייחיד הלכה פייחיד פידוע וכתב הרב יד מלאכי אות צו"ר בשם הרא"ש סוף פרק קמא דבבא בתרא דאין לית לן לאכרועי טעמיה דייחיד מסברא דנפשיין עי"ש ויתכן דהיינו דוקא פייחיד נגד רבים אבל רבים מכרעין מסברא דנפשיין עיין

הרא"ש פָּרַק ב' דְּסוּפָה סוּף ס' ח' דְּפָסַק כּר' שִׁילָא לְפִי שְׁהֵם רַבִּים וְכַתְּבַהּ רַב יַד אֲהָרֹן הִבִּיא דְּבָרָיו בְּסִפְרָא יְקֵהִיל שְׁלֵמָה דָּף ו' ע"א דְּהֵינּוּ מְשׁוּם דְּמִסְתַּבְּרָא טַעְמִיָּה וְהוּא הִדִּין בְּיַחֲדָא לְגַבֵּי יַחֲדָא וּק"ל: וּבְעֵיקַר דִּין זֶה עֵינָן בְּסִפְרָא חִינָא וְחִסְדָּא ד' ס' ע"ג וְעֵינָן עוּד בְּדַבְּרֵי הִרְא"ש בְּפָרְק הַפּוּעֵלִים ס' י"א וְעוּד דְּמִסְתַּבְּרָא טַעְמִיָּהּ וְכוּ' גִּרְאָה דְּרוּצָה לֹמַר דָּאָף אִי נִימָא דְּסִבְרַת תַּנָּא קַמָּא נְמִי הָוֵי רַבִּים נְקִיטִינָן פְּתַכְמִים דְּמִסְתַּבְּרָא טַעְמִיָּהּ וּמִמָּה שְׁכַתְּבַהּ בְּאַסִּיפַת זְמָנִים שְׁהִבְאִיתִי לְקַמְן בְּמַעְרַכַת הַפ"ף אוֹת ק"ל אוֹת קָטָן כ"ד גִּרְאָה דְּאֲמַרִּינָן מִסְבָּרְתִּין מִסְתַּבְּרָא טַעְמִיָּה דִּיַּחֲדָא.

ואחר זמן רב ראיתי מה שכתב מֶרֶן חִיד"א בְּמַחְזִיק בְּרַכָּה ס' ע' הִבְאִיתִי דְּבָרָיו לְקַמְן בְּמַעְרַכַת הַפ"ף אוֹת ק"ל אוֹת קָטָן ל"ז ע"ש וְעֵינָן כְּסָף מְשֻׁנָּה פָּרַק ח' מֵהִלְכוֹת תְּמִידִין הִלְכָה י"א דְּפָסַק פְּרָבִי מְשׁוּם דְּמִסְתַּבְּרָא טַעְמִיָּהּ וּמִדְּבָרָיו לְמַד בְּיַד מְלָאכִי אוֹת ק"ב לְעֵנָן הִלְכָה כּר' עַקִּיבָא מְחַבְּרוּ וְכוּ' דָּאִי מִסְתַּבְּרָא טַעְמִיָּה דּר' עַקִּיבָא הִלְכָה פְּמוֹתוֹ גַּם מְחַבְּרֵי וְעֵינָן בְּמִשְׁק בֵּיתִי ס' רי"ח: וְכֵן הִיכָא דְּפִשְׁטִיָּה דְּקִרְא פְּהִיחִיד אֵינּוּ מְנוֹכַרְח לְפָסוּק פְּהִרְבִּים כֵּן גִּרְאָה לְפּוּם רִיִּהֲטָא לְפִי מָה שְׁכַתְּבַהּ בְּיַד מְלָאכִי אוֹת רכ"ה לְעֵנָן הִלְכָה כּר' עַקִּיבָא מְחַבְּרוּ וְכוּ' וְכוּ' אֲבָל הִיכָא דְּפִשְׁטִיָּה דְּקִרְא מְסִינֵע לְבַר פְּלוֹגְמִיָּה לָא אֲמַרִּינָן הִלְכָה כּר' עַקִּיבָא וְעֵינָן עוּד מְקַנָּה אֲבָרְהֵם בְּמַהֲדוּרָא בְּתַרָּא סִימָן קכ"ג אָף יֵשׁ לֹמַר דְּכָלְלָא דְּרַבִּים אֵלִים וְצָרִיף לְעֵינָן בְּזֵה: פְּלָל ו') יַעֲבֹר וְאַל יִהְרַג אִם רוּצָה לְהַחְמִיר וְלִיִּהְרַג לְהַרְמִיב"ם אֵינּוּ רִשְׁאֵי וְלִהְתּוֹסְפוֹת רִשְׁאֵי עֵינָן לְהַגְאֹן מְשֻׁנָּה לְמַלְלָה בְּפָרַק ה' מֵהִלְכוֹת יְסוּדֵי הַתּוֹרָה וּמִזֵּה יֵשׁ לְהַעִיר עַל הַגְּאֹן הַגְּדוֹל מוֹהֲרֵש"א בְּזֵהָב שְׁפָא דָּף ס"ו סוּף ע"א שְׁכַתְּבַהּ עַל רַע"ק וְנַחְבְּרֵי דְּלוּלָא שְׁהִיָּתָה שְׁעַת גְּזֵרָה הָיוּ נַחְשָׁבִים מְאֹד עַצְמָם לְדַעַת חֵס וְשְׁלוֹם וְהָיָה לוֹ לְבָאָר דְּזֵה דְּנוֹקָא לְדַעַת הַרְמִיב"ם אֲבָל לְהַתּוֹסְפוֹת שְׂרִי וְהַרְבֵּי דְּרַכִּי שְׁלוֹם רִישׁ פְּרִישַׁת תּוֹלְדוֹת פְּתַב בְּשֵׁם הַרְדֵּב"ז ח"א ס' ס"ו דְּדַעַתוֹ נוֹטָה פְּהַתּוֹסְפוֹת וְתוֹ דְּגַם לְדַעַת הַרְמִיב"ם פְּתַב מֶרֶן הַב"י בִּי"ד ס' זק"ן בְּשֵׁם הַרְבֵּי הַנִּימוּקֵי יוֹסֵף בְּפָרַק בָּן סוּרֵר דְּאָדָם גְּדוֹל חֲסִיד וִירָא שְׁמִים וְרוּאָה הַדּוֹר פְּרוּץ רִשְׁאֵי לְקַדְשׁ אֵת הַשֵּׁם אֲפִילוּ עַל מְצֻנָּה קִלְעָה עִי"ש וְקִצַּת צָרִיף עֵיוֹן: וּמָה שְׁהַקְשָׁה הַרְבֵּי הַמַּגִּיָּה בְּמִשְׁנָה לְמַלְלָה דְּבָרֵי הַתּוֹסְפוֹת דְּעַבּוּדָה זָרָה דְּסִתְרֵי לְמָה שְׁאֲמָרוּ בְּסִנְהֶדְרִין דָּף ע"ד ע"ב עִי"ש מָה שְׁנִרְאָה לִי הַדֵּל לִיִּישָׁב מְצַאֲתִי לְהַרְבֵּי מִטָּה אֲהָרֹן דָּף קנ"ו ע"ד עִי"ש מָה שְׁכַתְּבַהּ בְּעֵנָן זֶה וְעֵינָן הַרְדֵּב"ז הַחֲדָשׁוֹת בְּלִשׁוֹנוֹת הַר"מ ס' ג' שְׁכַתְּבַהּ דְּדַעַתוֹ פְּהַחֲלוּקִים עַל הַרְמִיב"ם וְהַרְבֵּי מְרָאָה הַפְּנִים עַל הַיְרוּשָׁלַיִם פָּרַק זֶה בּוֹרֵר הִלְכָה ה' (ד"ה אֵילוּ) פְּתַב דְּשִׁיטַת הַרְמִיב"ם הִיא מְנוֹכַרְחַת מִמְּסַקְנַת הַש"ס שְׁם עִי"ש וּבְפָרַק ב' דְּעַבּוּדָה זָרָה הִלְכָה ב' (ד"ה וּמָה הָיָה לִיָּה) וְכַתְּבַהּ הַרְבֵּי מוֹהֲרֵ"ץ הִירֵשׁ חֵיוֹת בְּהַגְהוֹתֵי לְמַסְכַּת סוּטָה דָּף יו"ד ע"ב דָּאָף לְדַעַת הַרְמִיב"ם דְּאִינוּרִשְׁאֵי לְהַחְמִיר עַל עַצְמוֹ הֵינּוּ דְּנוֹקָא בְּיִשְׂרָאֵל דְּכַתִּיב בְּהוּ וְחֵי בְּהֵם אֲבָל בָּן נַח רִשְׁאֵי עִי"ש: פְּלָל ז') יַעֲבֹר וְאַל יִהְרַג אִם יֵשׁ סִפְק אִם יִהְרַג אוֹ לֹא אֲפִילוּ הִכִּי אֲמַרִּינָן יַעֲבֹר וְאַל יִפְגֹּס בְּסִפְק דִּיִּהְרַג כֵּן פְּתַב הַרְבֵּי חֲזִי עוֹלָם בְּדְרוּשׁ ב' לְסִדֵּר וַיִּשְׁלַח עִיש"ב: פְּלָל ח') יַעֲבֹר וְאַל יִהְרַג אֲפִילוּ לְהַסוּבְּרִים דְּרִשְׁאֵי לְהַחְמִיר הֵינּוּ דְּנוֹקָא בְּאִיסוּר תּוֹרָה אֲבָל מְשׁוּם אִיסוּר דְּרַבְּנָן אֵינּוּ רִשְׁאֵי לְהַחְמִיר כֵּן פְּתַב הַרְבֵּי דְּרָף הַמְּלָלָה דָּף א' סוּף ע"ב בְּשֵׁם הַרְבֵּי מוֹהֲרִיק"ו וְכֵן פְּתַב הַרְבֵּי אַרְעָא דְּרַבְּנָן בְּמַעְרַכַת הַקו"ף ס' תְּקַמ"ה: פְּלָל ט') יַעֲבֹר וְאַל יִהְרַג פְּתַב הַרְבֵּי כְּבוֹד חֲכָמִים הִבִּיא דְּבָרָיו הַרְבֵּי נַחְמֵד לְמַרְאָה ח"א דָּף קכ"ב ע"א דָּאָם בָּא לְהַחְמִיר עַל עַצְמוֹ פְּדִי לִינְצָל מְלָאכְלוּל מְאֻכְלוּת אֲסוּרוֹת רִשְׁאֵי לְהַחְמִיר לְכוּלֵי עֻלְמָא

והוא דחה דבריו ממה שכתבו התוספות בעבודה נרה ד' ז"ך שביאו ראיה מהירושלמי ואם יש חילוק אין ראיתם ראיה ע"ש ולי הדל אין מזה סתירה דלהתוספות ודאי אין לחלק וקרב בית חדש מר הוא דאמר ליישב לדעת הרמב"ם וזה פשוט אבל האמת יורה דרכו דאין נראה לחלק פן דלא הווי משתמטי הפוסקים מלהודיע חילוק זה ולראית התוספות פבר עמדו רבנו בתראי ליישב לדעת הרמב"ם הלא בספרתם: פלל י) יתרג ואל יעבור דקימא לן בשלש עבירות החמורות עיין להרב מראה הגדול ח"א דף פ"ו ע"ג דהוכיח מדברי הרב שפתי פהו יו"ד סי' זק"ן סק"י דבעירות דרבנו לא אמרינו יתרג ואל יעבור והוא הדין בעבודת אלילים דרבנו יעו"ש ומרן חיד"א בספר שיורי ברכה שם הביא דברי הר"ן והרבנים מוהרמב"ח ונרע אברהם דבאלמנה לכהן גדול דליכא שום מציאות חיוב מיתה או פרת לא אמרינו יתרג ואל יעבור ואם פן כל שפן באיסורין דרבנו אלא דצריף עיון דהרא"ם הביא דבריו הגאון משנה למלך ריש פרק ה' מהלכות יסודי התורה פתב דאפ"י חלוצה לכהן דאינו אלא מדרבנו פיון דאבינרא דגילוי עריות היא יתרג ואל יעבור ע"ש ועיין להרבנים יד המלך שם מטה אהרן דף קט"ן ע"א נחמד למראה ח"א דף קכ"א ע"ג: פלל יא) יתרג ואל יעבור ואם עבר אין מענישין אותו כמו שכתב הרמב"ם פרק ה' מיסודי התורה וכתב הגאון משנה למלך בפרשת דרכים דרוש א' (ד"ה אמנם) דבדיני שמים מענישים והקשו עליו דתניא בתורת פהנים ונתתי את פני באיש ההוא ולא אנוס ועיין להרב שמן המשחה דף ב' ע"ג דדוקא מפרת פטור ולא ממיתה בידי שמים: פלל יב) יין ומים אמרו בירושלמי הובא בשו"ת הרמ"א סי' ג"ן הביא דבריו הרב באר יעקב יו"ד סי' ק"ג ד' ג"ן ע"ב נקב שאינו מוציא מים מוציא יין משמע דין דק ממים ולכאורה הוא היקף ש"ס סנפה דף מ"ט ע"ב חמרא סמיה מיא חליש ומצאתי להרב פרי חדש במים חיים בנמוקיו על הר"מ ב"דף ט"ז ע"ב שדקדק מדברי הר"מ בפירוש המשניות לסנפה שם דין של זמן המשנה דוקא הנה עב מהמים אבל לא של זמן הר"מ וגם באתריה דתנא דתוספתא הובא בשבת דף פ' הנה הדין דק ע"ש ואם פן לא נפלא לומר פן על הירושלמי וק"ל: פלל יג) יין ושמן עיין להרב תוספת יום טוב פרק שלישי דכלים משנה ב איזה מהם עב ובירושלמי שהזכרתי באות י"ב אמרו נקב שאינו מוציא יין מוציא שמן אלמא שמן דק מהדין ועיין רש"י שבת דף פ' ע"א (ד"ה של יין) למעוטי שמן ודבש שהדין זב דרף נקב קטן יותר משמן ועיין להרב פרי חדש הנזכר באות י"ב ושו"ת הרמ"א ושו"ס ירושלמי אין מצוי אצלי לעיין בדבר ועיין להרב תוספת יום טוב פרק שמיני דשבת משנה ד' ולהרב קהל יהודה דף ח"י ע"ד וקרב יד דוד דף קי"ג אות כ"א: פלל יד) יש פח ביד חז"ל לעקור דבר מן התורה בשב ואל תעשה אי אמרינו פן בכל ענין או דוקא היכא דאתמר עיין להרב פתח הדביר ח"א דף קכ"ז ע"ג ושם שקיל וטרי אם יש לחלק בין איסור דרבנו קל לאיסור חמור ולענין ביטול המצוה לגמרי דאין פח בידם אם יש לחלק בין היכא דאפשר להמצוה דאורייתא שתבטל מאליה להיכא דאין שום מציאות שתבטל מאליה וכתב דאף שהגאון חקרי לב בחלק א"ח סי' ט"ז דף כ"ג פתב דלא אמרינו פן אלא במקום שאמרו חז"ל מפל מקום פתב בחקרי לב שהרב בני יעקב בסי' א' פתב בשם פמה תשובות דיש לדון מהם דקללא הוא דהעמידו דבריהם בכל שב ואל תעשה וגם במקום שלא פירשו חכמים פן יש לנו לומר דיש פח בידם לעקור דבר תורה וכו': ולענין ביטול המצוה לגמרי פתב בשם הרב מנחם

מאש בסוף ספר רב יוסף סי' נ"ג דאף שאין פח ביז חכמים לחסר מצוה אחת לגמרי
אפילו הכי העביר יוחנן פהו גדול הודנית המעשר (מפני שאינו יכול לומר וגם נתתו
ללוי אחר דקנסיהו עזרא) משום דכיון דוידוי זה אפשר שיתבטל מעצמו כגון שהקדים
המתנות שלא כסדרן או שחיסר אחד מהם דפטור מן הדין מהודנית המעשר מצאו מקום
חו"ל לומר דמן התורה אין פאן חיוב וכו' וכתב בשם הרב נר מצוה בח"ב סי' ט"ו דף
נ"ה ע"א שישב בזה פמה עניינים וקבעו לכלל מוסכם באות ח' ומדבריו למד הרב פתח
הדביר לגדונו עי"ש שגם הרבנים קהלת יעקב בסי' ער"א ונד מלאכי בסי' רצ"ו פתבי
פן: וכתב הרב פרי מגדים בשושנת העמקים פלל ז דאין סברא לחלק בין ביטול מצות
עשה ללאו שהוא בלא מעשה ואף בלא מעשה יש פח לעקור בשב ואל מעשה והוכיח פן
מדברי הרמב"ם בשלישי מהלכות חמץ דין ח' במוצא חמץ ביום טוב ואף אם לא בטלו
אינו מבטלו משום מוקצה והעמידו דבריהם לדחות לא מעשה בשב ואל מעשה אלא
דרש"י פירש דמייירי בבטלו ויש לומר שסובר דדוקא במניעת מצות עשה הוא שיש פח
בידם ולא לבטל לא מעשה בשב ואל מעשה ושוב צדד שגם רש"י סובר כדמוכח מדברי
הרמב"ם וכו' אלו תורף דב"ק עתה ראיתי שערב מעין החכמה דף קנ"ט פתב דהא דיש
פח ביז חכמים לעקור דבר מן התורה בשב ואל מעשה לא אמרינו פן במצות לא מעשה
והביא דבריו דידוי הרה"ג חיים הפהו אבד"ק טארבולוס יצ"ו בספר לב שומע אות ד'
ותמה עליו דמנא ליה חילוק זה והעיקר הוא משום דהוי שב ואל מעשה מה לי מצות
עשה ומה לי לא מעשה והוכיח פן מדברי התוספות סנהדרין דף ס"ט ד"ה קטן שפתבו
גבי גר קטן שהיו מטבילין אותו על דעת בית דין והיה חשיב גר להתירו בבת ישראל
וקודשו קודשו וכו' חולצין ומיבמין ולכל מיילי דאורייתא דלא משמע שיהיה מטעם
דיש פח ביז חכמים וכו' חזא דהאי קום עשה הוא וכו' אלמא דגם בלא מעשה אמרינו
יש פח וכו' אם היה שב ואל מעשה שהרי איסור בת ישראל הוא מלאו דלא תתחטן וכו'
וכן מתבאר בפרק השולח ד' ל"ו ע"ב דמשני אפיי שב ואל מעשה הוא וידעת הרמב"ם
פריעת בעל חוב היא בכלל לא מעשוק והביא תורף דברי הרב שושנת העמקים בכלל ז'
ושערב חוקת הפסח בסי' תל"א אות ב' פתב שיש מחלוקת בזה אם לעבור בשב ואל
מעשה בלאו שאין בו מעשה יש פח בידם או לא ושוהר"ם מלובלין בתשובה סי' כ'
שכתב הטעם שהעמידו דבריהם בשב ואל מעשה מוכח דסובר דלאו שאין בו מעשה
מיקרי שב ואל מעשה והביא ראיה מפרק ביצד צולין על העצמות והגידין ישרפו וכו':
פלל טו) יש פח ביז חו"ל וכו' אבל לא בקום עשה פן פסקו הרמב"ם והרשב"א ומדברי
התוספות נראה בקצת דוכתי דסברי כמאן דאמר יש פח לחו"ל לעקור אפילו בקום עשה
פן פתב מרן מוהריט"א בספר קהלת יעקב בתוספות דרבנן אות שי"ד ונראה דהתוספות
בנזיר ד' מ"ג (ד"ה והאי) לא סבירא להו הכישהרי פתבו חו"ל ואף כי אין פח ביז חכמים
לעקור דבר מן התורה בקום עשה במקום שיש פנים וטעם לדבר ודאי לכולי עלמא יש
פח לעקור והביא דבריו מרן בב"י א"ח סי' תי"ח והרדב"ז חלק ה' בלשונות הרמב"ם
סי' פ"ח (בדפוס ווארשא אלף תס"א) מוכח דנקטי כמאן דאמר דאין פח לעקור בקום
עשה (לולא דאיכא פנים וטעם) דלא ניחא לי לומר דכל עצמם לא באו אלא ליישב גם
למאן דאמר דאין פח לעקור בקום עשה: וראיתי להרב מקנה אברהם במהדורא בתרא
אות ע"ה דנקיט בפשיטות דדעת התוספות כמאן דאמר דאין פח לעקור בקום עשה שכתב

דהתוספות יבמות ד' ק"י (ד"ה לפיכך) סבירא להו דהיכא דאיכא טעם מתנים לעקור בקום עשה דאם לא פן קשה איה פתבו משום שיש פח וכו' הא אין זה אלא בשוב ואל תעשה אלא נדאי משום דאיכא טעם וכו' וכמו שכתבו התוספות נזיר דף מ"ג ע"ב (וד"ה והאי) ולא ראה מה שכתב בקהלת יעקב הג"ל דהתוספות יבמות הג"ל ובכתובות ד' י"א ע"א ובבא בתרא דף מ"ח (ד"ה תינח) ובבא מציעא כ' (ד"ה שובר) סברי מימר פרב חסדא יבמות דף פ"ט דמתנין לקום עשה ע"ש וקרב חזנא וחסדא ח"א דף קע"א ע"ג התפלא על דברי תוספות כתובות הג"ל דהא הוי קום עשה ולפי מה שכתב בקהלת יעקב אין פאן פליאה דזה דעת התוספות בקצת דוכתי ויחס לזה דעת רבינו תם וקרב"ן בענין תוך פדי דבור ע"ש ולהרב מחצית השקל בריש סי' תק"ל (ואמנם עיין בספר מלבושי יום טוב לידידי הגאון המפורסם כמוהר"ו ט הפה"י יצ"ו ריש סי' י"ז מה שכתב לפקפק על דברי מרן מוהריט"א בזה וצריך להתיישב) ובספר תשובת שמואל דף ל"א ע"ג ועמוד ד' כתב דהתוספות ביבמות ריש דף כ"ה סברי פדעת התוספות בנזיר דף מ"ג הג"ל ע"ש ובמלבושי יום טוב דף כ"ד אות ה': וכתב במקנה אברהם שם בשם הרדב"ז בלשונות הרמב"ם הג"ל דבגדרים דקילי פיון דאיתיה בשאלה יש פח ביד חכמים לעקור בקום עשה וסיים שם הרדב"ז ועל תירוץ זה אני סומך בקושיא זו והרב מקנה אברהם פתב דמדברי מרן הב"י בסי' תי"ח מוכח דלא סבירא ליה פהרדב"ז ע"ש אף אני אביא דמדברי הר"ן בגדרים ד' פ"ז ע"א (בשמעתא דתוך פדי דבור) מוכח דלא סבירא ליה פכלליה דהרדב"ז שפתב וז"ל וראיתי להרמב"ן בשם רבינו תם דתוך פדי דבור תקנתא דרבנן היא וכו' ולא ניחא לי וכי בית דין מתקנים לעקור דבר מן התורה בקום עשה בגדרים אלא נדאי וכו' ואי סבירא ליה פהרדב"ז מאי קשיא ליה מגדרים ואולי רבינו תם והרמב"ן סברי פכלליה דהרדב"ז ואין לנו הרכח דסברי דהלכה פמאן דאמר דמתנים לעקור בקום עשה פמו שכתב מרן מוהריט"א שם.

אלא דמפני קושית התוספות בגדרים שביא מרן מוהריט"א הוכרח לומר פן ע"ש (וק"ל: פלל טז) יש פח ביד חז"ל וכו' אם עושה מעשה הגורם על ידו שיתבטל דבר מן התורה בשוב ואל תעשה גם זה חשיב שוב ואל תעשה ויש פח ביד חז"ל פיון שאינו עושה מעשה בדבר שציוותה התורה ממש פן יש ללמוד מדברי הרדב"ז בחדשות ח"ב סי' כ"ו הביא דבריו הרב קהלת יעקב בתוספת דרבנן סי' ר' לענין יבום ונחליצה ע"ש: פלל יז) יש פח ביד חז"ל וכו' ידוע מה שחידש הרב טורי זהב אורח חיים סי' תקפ"ח סק"ה וביד"ד סי' קי"ז ובחשן משפט סי' ב' דדוקא פשאינו מפורש ההיתר בתורה אבל דבר שהיתרו מפורש בתורה אין פח בידם לאסור ורשום אצלי בזכרונותי לעיין בזה בספרן של צדיקים המזדברים בזה ואלו הן חקרי לב יו"ד סי' ג"ן ד' ע"ד עושה שלום ד' כ"ד ע"ב ובדף מ"ז ע"ג אור חדש לפסחים ריש פרק מקום שנהגו ציון לגפש חיה לביצה דף כ' ע"ב (ד"ה גזרה שפא ישעה) חיים וחסד סי' י"ט ד' מ"ו ועתה אין גם אחד מהספרים הג"ל מצויים אצלי ובספרים הנמצאים אצלי אשר ראיתי דב ק בזה יש לי איזה שקלא וטרין ואכתוב בזה בס"ד הסוברים פמותו ובאות ח"י החולקים עליו ואח"כ אכתוב מה שראיה לי הדל בס"ד הסוברים פהרב ט"ז הלא הפה הרבנים דברי יוסף סי' מ"ח וקנאת סופרים הביא דבריו הרב יד מלאכי אות רצ"ה וכן נראה דעתו וכן נראה דעת הרב ברפי יוסף או"ח סי' תקפ"ח ובכר פתב בס' תרט"ן דנראה דרבינו המאירי למגילה סובר פהרב

טורי זָהב וְעֵינָיו בְּסִפְרָיו הַקְדוּשִׁים יַעִיר אֶזְנֵן מַעְרַכַת ג' אֹת ו' וּמַעְרַכַת ה"ה אֹת ס"ג
וּמְחֻזֵּיק בְּרָכָה ס' ש"א וּבְשִׁיּוּרֵי בְּרָכָה יו"ד ס' ק"יז וְכֵן דַּעַת הָרַב חֲתָם סוֹפֵר בְּהַרְבֵּה
מִתְשׁוּבוֹתָיו עֵינָיו בְּחֶלֶק אֲנֹרַח חַיִּים סוֹף ס' ק"ו וּס' קט"ן (ד"ה וְאַחַר) וּבְחֶלֶק יו"ד ס'
ע"ג וּס' צ"ט (ד"ה וְעַל דְּבָר) וּס' ח"ק וּס' ק"ט וּבְחֶלֶק ו' ס' ב"ן וּבְחֶלֶק אה"ע ס' ב'
(סוֹף ד"ה וְעֵדִין) וְהַרְבָּנִים נוֹדַע בִּיהוּדָה בַּח"ב יו"ד ס' ס"ב וּמַר בְּרִיָּה בְּשׁו"ת שְׂיַבַת
צִיּוֹן ס' ל"ג הַלִּיצוֹ בַּעֲדוֹ כִּיעִי"ש (אֶלְא דַּהֲרַש"ץ שָׁם סְבִירָא לִיָּה דְהַרְמַב"ם גְּבִי רַבִּית
לְנִכְרֵי מוֹכַח דְּלֹא כַהֲרַט"ז וּכְבָר בְּשׁו"ת חַת"ס ס' ק"ט וּס' ב"ן הַנּוֹז"ל בִּיָּאָר דְּאִין סְתִירָה
מְזָה עִי"ש) וְהָרַב קָרְבֵן אֶלִיצוֹר ד' קי"ב ע"ד פֶּתַח דְּדַעַת הַרְמַב"ם פְּהָרַב טוּרֵי זָהָב וְכֵן
נִקְיֵט בְּפִשְׁיטוֹת הָרַב לְשׁוֹן לִיְמוּדִים א"ח ד' ק"ג ע"ג כַּהֲרַט"ז אֶלְא שְׁצִיָּין לְמָה שְׁפִתַּב
בְּהִלְכוֹת שְׂבַת וְרֵאִיתִי שָׁם בְּסוֹף ס' קס"ב שְׁפִתַּב שְׁאִין פֶּן דַּעַת הַתּוֹסְפוֹת וְהַרְמַב"ם עִי"ש
וְכֵן דַּעַת מְרֵן הַחֲבִי"ף בְּסִפְרֵי חַיִּים וְשְׁלוֹם ד' ל"ו ע"ג וְכֵן דַּעַת הָרַב רַל"ץ כְּמוֹ שְׁפִתַּב
בִּיעִיר אֶזְנֵן שָׁם וְעֵינָיו עוֹד בְּפָרִי תֹאֵר ס' קי"ז וְעֵינָיו לְהָרַב תּוֹסְפֵת שְׂבַת הֵבִיא דְבָרָיו הָרַב
פָּרִי מְגִדִים ס' רפ"ב בְּמִשְׁבָּצוֹת סק"א וּבְסִי' ש"ל"א וּלְהָרַב שׁוֹאֵל וּמְשִׁיב ח"ב ס' מ"ג
וְאִם נִיחָס סְבָרָא זֹה לְהָרַב בֵּית חֲדָשׁ יֵשׁ לִיְיָשֵׁב קֶצֶת מָה שְׁהַקְשָׁה עָלָיו הָרַב אֹת הִיא
לְעוֹלָם בַּח"א ד' ק"ד ע"ג (ד"ה וְעוֹד) עִי"ש וק"ל וְעֵינָיו עוֹד בְּסִפְרֵי סְמִיכָה לְחַיִּים ד' פ"ט
ע"ד וְהָרַב חֲשֵׁק שְׁלֵמָה בְּכֻלְלָיו אֹת כ"א הֵבִיא בְּשִׁתִּיקָה דְבָרֵי הָרַב טוּרֵי זָהָב וְעֵינָיו בַּעֲנָן
זֶה לְרַבִּין חֲסִידָא בְּסִפְרֵי פְפִי אֶהְרֵן ד' מ"ח ע"א פֶּל הַחַיִּים ד' ו' ע"ד אֹת טו"ב (עֲתָה יֵשׁ
אֶצְלֵי צ"ח וְאוֹר חֲדָשׁ וְצָרִיף לְעֵינָיו בַּד"ב"ק וּלְכַתּוּב סְבָרְתָם בל"ן) גִּנַּת וְרָדִים לְהָרַב פָּרִי
מְגִדִים פֶּלֶל ע' (ד"ה עוֹד אֶבְאָר): פֶּלֶל חֵי) הַחֹלְקִים עַל הָרַב טוּרֵי זָהָב הֵלֵא הֵמָּה הַרְבָּנִים
חֹת יָאִיר ס' קמ"ב וּבֵית יַעֲקֹב ס' מ"ב קִהְלַת יַעֲקֹב בַּת סִפְת דְּרַבְנָן אֹת פ"ב מְנַחֵה
טְהוּרָה ד' קל"ז אֶהֱל יַעֲקֹב מַעְרַכַת הַבִּי"ת אֹת ו' וְהַרִיטְב"א לְכַבָּא מְצִיעָא כְּמוֹ שְׁפִתַּב
בְּאֶהֱל יַעֲקֹב שָׁם בַּד' כ"ה ע"א וְתוֹסְפוֹת פְּסָחִים רִישׁ פָּרָק מְקוֹם שְׁנֵהֲגוֹ לְדַעַת חֲתָם סוֹפֵר
יּוֹרָה דַּעָה ס' ק"ט וְעֵינָיו לְקַמֵּן אֹת כ"א וְתוֹסְפוֹת פְּסָחִים י"ב ע"א לְדַעַת פֶּתַחֵי תְּשׁוּבָה
יּוֹרָה דַּעָה ס' קי"ז עֵינָיו לְקַמֵּן אֹת כ"ה וְתוֹסְפוֹת זְבָחִים ע"ד (ד"ה רַב) לְדַעַת פְּנִים
מְאִירוֹת הוּבָא בְּפִתְחֵי תְּשׁוּבָה שָׁם וְהַרְבָּנִים מְשֻׁנָּה לְמַלְךָ פָּרָק ח' דְּמֵאֲכָלוֹת אֲסוּרוֹת וּפְרִי
חֲדָשׁ יּוֹרָה דַּעָה ס' קי"ז וּמוֹהַר"ם דִּי בּוּטְנֵן ס' ה' הוּבָא בְּאַשְׁדוֹת הַפְּסָגָה יו"ד ס' ד'
שְׁהַכְרִיחוּ מְדַבְרֵי הַרְמַב"ם גְּבִי חֶלֶב דְּאִסּוּר סְחוּרָה בְּדַבְרֵי הַאֲסוּרִים הוּא מִן הַתּוֹרָה
דְּאִי מְדַרְבְּנָן מְנָא לִיָּה לְהַרְמַב"ם דְּלֹא גְזָרוּ גַם עַל חֶלֶב מוֹכַח מְדַבְרֵיהֶם דְּלֹא מְשַׁמַּע לְהוּ
פְּהָרַב טוּרֵי זָהָב דְּאִי סְבִירָא לְהוּ פְּנִתִיָּה אִין שׁוּם רְאִיָּה עֵינָיו נוֹדַע בִּיהוּדָה מְהִדוּרָא תַנְיִינָא
חֶלֶק יּוֹרָה דַּעָה ס' ס"ב וְקָרְבֵן אֶלִיצוֹר קי"ב ע"ד (אֶלְא דְּלִפִּי מָה שְׁפִתַּב בִּיעִיר אֶזְנֵן
מַעְרַכַת הָאֶלְף אֹת ס"ח אִין רְאִיָּה מְזָה) וְעֵינָיו עוֹד מְשֻׁנָּה לְמַלְךָ הַלְכוֹת עֲבָדִים פָּרָק שְׁלִישִׁי
הֶלְכָה ג' (ד"ה וְכוּפְהוּ) מָה שְׁהַקְשָׁה עַל מוֹהַרְשָׁד"ם וְאִי סְבִירָא לִיָּה פֶּלֶל זֶה אִין שׁוּם
קוֹשְׁיָא עֵינָיו לְקַמֵּן בְּמַעְרַכַת הַשִּׁי"ן אֹת ל"ה מָה שְׁפִתַּבְתִּי שָׁם בַּס"ד וְתוֹסְפוֹת בְּבָא מְצִיעָא
ד' ע' (ד"ה תְּשִׁיבָה) לְדַעַת הָרַב לְשׁוֹן לִיְמוּדִים א"ח ס' קס"ב עֵינָיו לְקַמֵּן אֹת י"ט וְתוֹסְפוֹת
חֲגִיגָה י"ז ע"ב (ד"ה דְּכַתִּיב) וּפְנִיתָ דַּעַתוֹ שָׁם עֵינָיו לְקַמֵּן אֹת כ"ו וּמְכַתֵּם לְדוֹד חֶלֶק יּוֹרָה
דַּעָה ס' י"ד עֵינָיו לְקַמֵּן אֹת כ"ד וּמְטָה אֶהְרֵן חֶלֶק ב' ד' ר"ך ע"ג עִי"ש בְּשָׁם מְרֵן
מוֹהַרִיט"א וְשַׁעַר הַמְּלָךְ סוֹף פָּרָק שְׁנֵי מֵהַלְכוֹת שׁוֹפֵר: פֶּלֶל יט) וְהֵן עֲתָה אֲדַבְרָה וַיְרוּחַ
לִי אֵת אֲשֶׁר רֵאִיתִי בַּעֲנִיּוֹתֵי לְשִׁאת וּלְתַת בְּדַבְרֵי הַקְדוּשִׁים עֲלִיוֹנִים לְמַעְלָה זִיע"א הָרַב

יד מלאכי סי' רצ"ה הביא דברי הרב טורי זקב שבי"ד הנז"ל וסיים ונ"ל וכיוצא לזה
כתב בא"ח תקפ"ח וכן פתב הרב פרי חדש שם וכן נראה מתוספות בבא מציעא דף ע'
(ד"ה תשיף) ושוב הביא מה שהשיג הרב חיות יאיר ומה שיישב והרפנים דברי יוסף
ורל"ץ וקנאת סופרים עי"ש וקלא מאז הנה פתוב אצלי בחידושי לבבא מציעא דאדרבא
מתוספות הנ"ל מוכח דלא פהרב טורי זקב דמשמע מדבריהם דמשום דאיכא מצנה הוא
דאינומבטלים חז"ל המצנה הא אילו הנה דבר הרשות הנה פתם יפה לאסור היתר המפורש
בתורה ולהרב טורי זקב בסי' תקפ"ח והרב פרי חדש שם לא קשיא דשם מיירו מענין
ביטול מצנת שופר ומילה ולזה יש סיוע מתוספות דבבא מציעא הנ"ל אף להגאון יד
מלאכי שהשנה דברי הרב טורי זקב שבי"ד וא"ח והרב פרי חדש ומייתי סיעתא
מתוספות הנ"ל קשה וכזאת יש להעיר על הרב חתם סופר יו"ד סי' ח"ק שהביא דברי
הרב טורי זקב שבי"ד וסייעו מתוספות דבבא מציעא הנ"ל עי"ש והוא תמוה והנה אמת
דבקצת דפוסים ראיתי שהנשמט תיבת מצנה מדברי התוספות וכתב כיון דאמר רחמנא
לחסרם ונראים הדברים שפני סיבה שינו פו ואפשר שפן היתה גירסת הגאון חתם
סופר: אף הי"מ גדול העתיק דברי התוספות דמצנה לחסרם ואם פו הוא עזר פנגדו כנז"ל
וכן ראיתי להרפנים לשון לימודים א"ח סי' קס"ב ושיבת ציון סי' ל"ג ומטה אהרן ח"ב
ד' ר"ך ע"ב שכתבו דמשמע מהתוספות דלא פהרב ט"ז ע"ש והרב פסו נבחר פלל ע"ט
אות כ"א ציין להתוספות דבבא מציעא הנ"ל על דברי הרב טורי זקב ושוב הביא מה
שכתב השער המלך דשאני התם דאיכא מצנה ובלוחק אפשר להליץ בעד הי"מ גדול
דבדקדוק פתב וכיוצא לזה פתב בסי' תקפ"ח וכן פתב הרב פרי חדש וכו' ורוצה לומר
דאינו דומה ממש ההיא דסי' תקפ"ח למה שפתב ביורה דעה דביו"ד מיירי בדבר הרשות
ואילו בסי' תקפ"ח מיירי לדבר מצנה ועל זה הוא מה שהביא דברי הרב פרי חדש וכתב
דכן נראה מתוספות דבבא מציעא וכו' דבדבר מצנה מיהא אין פח בינז חז"ל ואין להקשות
דאי נחית להכי הנה ליה להקשות על דברי הרב טורי זקב שבי"ד מדקדוק לשון
התוספות דבבא מציעא הנ"ל דמשמע דוקא במקום מצנה דיש לומר דאפשר לדחות
דהתוספות קושטא דמילתא קאמרי דהתם איכא מצנה ולעולם אפילו בדבר הרשות סברי
הכי: ומה שכתב עוד הגאון יד מלאכי שם בשם הרב דברי יוסף סי' מ"ח שהקשה על
הרט"ז מדם טוהר ושתירץ דאינו אלא מנהג חפשי בדברי יוסף שם ולא ראיתי שדיבר
מדם טוהר פלל כיעי"ש ועתה נדפס ספר שערי צדק וראיתי להרב יצ"ו בסי' תקע"ז
שהשיג על היד מלאכי הן במה שכתב מדברי התוספות והן במה שכתב מדם טוהר עי"ש
ולפי מה שפתבתי לעיל אות ח"י דמהגאון פרי חדש יורה דעה סי' קי"ז נראה שאינו
סובר פהגאון טורי זקב בהכרח לומר דיש לחלק בין ביטול מצנה לדבר הרשות אלא
שפבר פתבתי שם דלפי מה שכתב בייעיר און אין ראיה ועיין חקרי לב בכלליו בסוף
ספר ישרי לב בד' ק"ג אות מ"ג ודוק: ואחר זמן רב ראיתי מה שפתב הרב פרום שלמה
(חאאס) ביו"ד סי' קי"ז דהתוספות בבא מציעא הנ"ל פתבו בתירוץ כמעט כדברי
הרט"ז עי"ש וק"ל ועיין עוד בישרי לב במערכת הדל"ת אות מ"ג ודוק היטיב בדב"ק
ועיין בתשובת הר"מ בר ברוך הובא בתשובת הרשב"א ח"א סי' תתנ"ד ובמקדכי
דשבועות סי' תשנ"ח במה שהוקשה לו ממה שכתב רב האי גאון בההיא דשמי שנכתב
בקדושה ימחה על המים עי"ש ודו"ק והשל"ה בד' רס"ו הובאו דבריו בספר פתב אם

היתה הלוואה לעכומ"ז ברבית מצוה לא היה בידי חכמים לאסור רבית עכומ"ז ודבריו הם פדברי התוספות הג"ל וק"ל: פ"ל כ) והנה מזמן רב היה פתוב אצלי דמדברי מרן פספ משנה פרק ג' מהלכות מלכים הלכה ז יש ראיה לדברי טורי זהב שפתב דבמלכי בית דוד דכתיב להדיא דינו לבקר משפט אף אם אינע תקלה לא היו גוזרים שלא לחלוק על הפתוב ועיין בהגהות הרב מוהר"ץ הירש חיות לסנהדרין ד' י"ט בשם הרא"ש פדברי מרן פספ משנה וכן פתב, הרב פספ נבחר פ"ל ע"ט בשם הש"מ שהביא הרב שער המלך פרק ב' דשופר וכתבתי דמה שפתב מרן חיד"א בייעיר און מערכת ג' אות ו' בשם הרב בירב יצחק פרשת שופטים דמדברי מרן פספ משנה מוכח דאפילו בקרא דדברי קבלה אמרינו דאין לחלוק על הפתוב ולא הגיד איה מקום דברי הפספ משנה וכתבתי דאולי כוננתו על פספ משנה דהלכות מלכים הג"ל ועתה ראיתי דברי הבירב יצחק הובאו בפספ שיערי צדק אות תקע"ז שפן הוא האמת שהביא מהפספ משנה הג"ל ועיין חתם סופר יורה דעה סי' ח"ק שפתב על דברי הרב טורי זהב שפבר קדמו הפספ משנה הג"ל והגם דהתם איפא ביטול מצוה אין נראה מדברי מרן פספ משנה דמשום הכי הוא אלא דסבירא ליה דכל שמפנרש הדבר בפתוב אין לחלוק והרב לחם משנה שם חולק וסבירא ליה דאם היה אינע בהם תקלה היה פח לחז"ל לתקן עי"ש ואפשר דמשום סיג מודה ומקלה שאני והרב אהל יעקב במערכת הבי"ת אות ו' פתב ליישב דאף דינש להם פח לעשות משום מגדר מילתא היינו דוקא לשעה ולא לקבוע הלכה לדורות עי"ש ולכאורה תמוה דחילוק זה הוא דוקא פשפאים לעקור בקום עשה פאליהו בכרמל וכיוצא והא דידן שב ואל תעשה הוא וכן פתב הוא עצמו שם בסמוך ומצאתי בשער המלך הלכות יסודי התורה פרק ה' הלכה ו' (בד"ה ולע"ד ק"ל טובא) שהביא דברי השטה מקנפצת לסנהדרין ודברי פספ משנה דהלכות מלכים הג"ל וחילק בין מצוה לרשות עי"ש: פ"ל כא) וראיתי להביא מה שהספיר הרב חת"ס יו"ד סוף סי' ק"ט בכ"ל דהרט"ז פי דבריו חדים נאמנו מאד ועל פי דבריו יתישב הרבה מההשגות שהשיגו רבנו בתראי על הרב טורי זהב כמו שאבאר להלן בס"ד והוא שגשאל מרב אחד דקשה על הט"ז דקרא פתיב לא תבשל גדי בחלב אמו ושליקה שרי מן התורה ואסרו חז"ל וערב פסח עד חצות חמץ מותר מאד חילק נחז"ל אסרו שתי שעות קודם והשיב דאם היה ההיתר מפנרש בתורה בקום עשה לומר גדי בחלב אמו שלוק תאכלו ובשל לא תבשלו וכן בערב פסח עד חצות תאכלו ואז תשביתו אז היה מענין היתר חלב ונבילה ומילה בשבת ולנכרי תשיף ובזה הוא דאין להם פח לאסור אבל השתא דלא פתיב בפניו אלא האזנה דבישול לומר שהתורה לא אסרה אלא הבישול ולא דיברה בכבישה והניח לחכמים לעשות סיג וגדר לפי המקום והזמן וכו' אלו תנרף דב"ק ונראה לי הדל דמה שפתב בכלל דבריו מלנכרי תשיף דנראה מזה דמדמי לחלב ונבילה דאין פח לרז"ל לאסור הוא אגב ריקטא דהא ברבית אסרו וכבר ביאר שם בריש הסימן טעם נכון לחלק משום שלא אסרו משום סיג לרבית אלא משום סיג ללאו דלא תלמד לעשות פתועבות הגויים עי"ש ובחלק ו' סי' ב"ן ועוד ביאר דהתורה לא התיירה בהלוואה רק שאם ילנה לא ילנה לנכרי בחנם נחז"ל אסרו בהלוואה וכו' עי"ש ולכן נראה דהוא אגב ריקטא: אף זוהי שקשה לי הדל במה שפתב שם דהתוספות ריש פרק פהרב טורי זהב עי"ש וקשה דאם פן סתרי תוספות אהדי אמה שפתבו בבבא מציעא ד' ס"ד ע"ב (בד"ה ולא ישפנר) שפתבו פהרב טורי זהב כמו שפתב

בחתם סופר שם וגם היפך תוספות בָּבָא מְצִיעָא ד' ע' (ד"ה תשיף) לדעתו כמו שפכתתי לעיל אות י"ט: ולפי הנראה מבין דברי התוספות משמע להו דהוי מדאורייתא מדמשני ואספת דגנה דאי מדרבנן לא משני מידי ומשום הכי מכריח דלא סבירא להו פהרב טורי זהב דאם לא פן היכי מקום שנהגו שפכתבו דנאספת דגנה בא להתיר מלאכה בכל יום דמשמע דאיסור מלאכה ביום הקרבן הוא מן התורה לית להו מוכח דהוא מדאורייתא נימא דאינו אסור אלא מדרבנן והכי משני פיון דכתיב להדיא ואספת דגניה לא מצו חז"ל לאסור זה נראה פונתו ולי הדל אינו מוכרח דאף שנוכל להעמיס פן בכונת הירושלמי מפל מקום לא נכחד דאין זה פשטות הסוגיא וזהו שפכתבו משמע בירושלמי וכו רוצה לומר דאף שיש לדחות ולהעמיס פונה אחרת מפל מקום משמעות הדברים לפי פשטן הוא דהירושלמי סבירא ליה דהוא מדאורייתא ומה שנסתפק שם אם התוספות ערכין ד' ל"א (ד"ה והתניא) סבירא להו פהרב טורי זהב או לא מדלא כתבו כמו שפכתבו בבבא מציעא ס"ד ע"ב הנז"ל עי"ש לי הדל נראה דגם תוספות ערכין סבירא להו פתוספות דבבא מציעא הנ"ל דאף דלא כתבו בפירוש דכיון שההיתר מפורש וכו' שפכתבו בבבא מציעא מפל מקום היכן מצינו שאסרו חז"ל בענין פתי ערי חומה וכיון שלא אסרו בבתי ערי חומה פדרף שאסרו בשאר משפנותא בלא נכיתא עכ"ל כמו שפכתבו תוספות דבבא מציעא הנ"ל דכיון שפפורש בתורה לא רצו חז"ל לאסרו ורבינו בצלאל הביא דבריו מרן חיד"א ביעיר און מערכת ה"ה אות ס"ג כתב חז"ל אם התירה התורה בהדיא צא רצו חז"ל להעמיד דבריהם תוספות בבא מציעא ד' ס"ד ע"ב ע"כ ומסתמא לא נעלם מהרב"ץ תוספות דערכין הנ"ל ואי הנה סבירא ליה דהתוספות פליגי אהדדי לא הנה סותם הדברים אלא מחנוורתא פדכתיבנא בעניויתין: וכתב שם ביעיר און דמדברי הרב"ץ הנ"ל יש סיוע לכלל הט"ז אלא דבדברי התוספות יש שינוי מה לדברי הט"ז ע"כ ונראה דהיינו דהתוספות כתבו לא רצו חז"ל לאסור משמע דתלי ברצו ואילו הט"ז כתב דלא מצו חז"ל לאסור ויש לדחות והנה לכאורה דברי הרב"ץ הללו נראים פסותרים למה שכתב בשמו ביז מלאכי סי' רצ"ה שכתב על דברי התוספות בבא מציעא ד' ע' (ד"ה תשיף) דלשון התוספות סתום דהא איכא מגילי דהתורה התיירם ואסרו חז"ל לעשות סייג וגדר ומתוך כך פנה אל דרף אחר ע"כ הרי דהרב"ץ לא סבירא ליה פהרב טורי זהב וספר אסיפת זקנים לבבא מציעא אין מצוי אצלי וכי היכי דלא ליסתרו דבריו הנה נראה לומר דסבירא ליה דהתוספות בבא מציעא ס"ד אין פונתם לומר דלא מצו חז"ל לאסור אלא רוצה לומר דזימנין דלא נראה לחכמים לאסור אם לא על פי הכרח גדול כדי שלא לחלוק על הפתוב אבל בדרף ע' (ד"ה תשיף) דמשמע מדב"ק דאין להם פח לאסור כלל אמטו להכי קשיא ליה שפיר אלא דלפי זה שמעינן דאין ראיה מדברי הרב"ץ לכלל הטורי זהב כמו שכתב ביעיר און וגם לא מגוף דברי התוס' איכא ראיה להטורי זהב כמו שפכתבו הרבנים חתם סופר הנ"ל ובחתם סופר אורח חיים סי' קט"ו (ד"ה ואחר) ולשון לימודים א"ח סי' קס"ב ובירף יצחק הובא בשערי צדק סי' תקע"ז ד' קפ"ג ע"א וקס"ב נבחר פלל ע"ט אות כ"א עי"ש שפכתבו פל הרבנים הנז"ל דמתוספות בבא מציעא דרף ס"ד משמע פהרב טורי זהב: ולפי האמור אין ראיה מעתה פמוכן ומוכרח הדבר מדברי הרב"ץ פנ"ל דהגם דממה שכתב הרב אהל יעקב בד' כ"ה ע"א נראה שמה שכתב הגאון יד מלאכי בשם הרב"ץ לאו סברא דנפשיה אלא סברת הריטב"א כיעי"ש מפל מקום אי

לא הנה סבירא ליה פְּנִיָּהּ לֹא הִנֵּה שְׂתִיק בְּיָהּ וצ"ע ובחידושי הג"מ יצחק אייזיק חֲבֵר
למסכת פְּסָחִים (ב"ש"ס חֲדָשׁ דְּפוּס רְאִים) בד' נ' ע"א פְּתַב דְּמַדְבְּרֵי הַתּוֹסְפוֹת רִישׁ פֶּרֶק
מְקוֹם שְׁנֵהֲגוּ מִשְׁמַע דְּלֹא פְּהָרַב טוּרֵי זָהָב וּכְמוֹ שְׁפַתְבְּתֵי לְעִיל בְּשֵׁם הַחֶתֶם סוּפֵר: כָּלֵל
(כב) וְחִזָּה הֵוִית בְּבִרְפֵי יוֹסֵף סִי תַקֵּפ"ח שְׁהַקְשָׁה עַל דְּבָרֵי הָרַב טוּרֵי זָהָב מִמָּה שְׁפַתְבו
תּוֹסְפוֹת פְּתוּבוֹת ד' נ"א (ד"ה אֲנֹס) דְּמִשְׁמַע דְּאִי לֹא דְאִיכָּא סְבָרָא שְׁלֹא לְהוֹצִיא אִשָּׁה
מִבְּעֻלָּה וְכוּ' הֵנָּה מְצִינֵן לְמִימַר דְּמָה שְׁאָמַר אֲבוּהָ דְּשְׁמוּאֵל חֲזִינְשִׁינֵן מְדַרְבְּנֵן קְאָמַר אַף עַל
גַּב דְּמְפֹרָשׁ וְהִיא לֹא נִתְפָּסָה הָא נִתְפָּסָה מִתְּרַת וְכוּ' עִי"ש מָה שְׁתִּירָץ וְלֹא זְכִיתִי לְהִבִּין
דְּמָה יוֹשִׁיעֵנוּ מָה שְׁהִנְכַרְחוּ הַתּוֹסְפוֹת לִימַר דְּמַדְאֹרְיִיתָא קְאָמַר מְדַפְרִיךְ אֲנֹס דְּשָׂרִי
רַחֲמָנָא וְכוּ' הֲלֵא הִרְגֵּשׁ הַתּוֹסְפוֹת הוּא עַל הַמְקַשֵּׁן מְנָא לִי הִיא לְהִבִּין כֵּן אִימֹר דְּחִינְשִׁינֵן
מְדַרְבְּנֵן קְאָמַר וְאֵהָא תִּירָץ דְּאִין סְבָרָא דְּמְדַרְבְּנֵן דְּלֹא הָיוּ מוֹצִיאִים וְכוּ' וּמְזָה מוֹכַח דְּלֹא
סְבִירָא לְהוּ כְּכִלְיָה דְּהֵרֵט"ז דְּאִם אִיתָא לְמָה לְהוּ מְשׁוּם סְבָרָא וְכוּ' תִּפְּוֹק לִי הָאִין דְּאִין לְהֵם
לְאַסְוֹר מָה שְׁהִתִּירָה תוֹרָה בְּפִירוּשׁ וְאוּלָם לְפִי מָה שְׁפַתְבְּתֵי לְעִיל אוֹת כ"א בְּשֵׁם הָרַב
חֶתֶם סוּפֵר סִי ק"ט יֵשׁ לִינְשֵׁב שְׁפִיר דְּאִף דְּמַדְלָא נִתְפָּסָה אֲסוּרָה שְׁמַעִינוּ וְדֹאִי הָא נִתְפָּסָה
מִתְּרַת מְכָל מְקוֹם פִּינֵן דְּלֹא כְּתִיב הִיתְרָא בְּהִדְיָא בְּקוֹם עֲשֵׂה לֹא מְקַרֵי מְפֹרָשׁ בַּתוֹרָה
וְדָמִי לְשִׁלּוֹק דְּאִף דְּמַדְכְּתִיב לֹא תִבְשַׁל מִשְׁמַע וְדֹאִי דְּשִׁלְיָקָה שְׁפִיר דְּמִי לֹא חֲשִׁיב מְפֹרָשׁ
וּק"ל: עוֹד הַקְשָׁה בְּבִרְפֵי יוֹסֵף שֵׁם מִמָּה שְׁאָמְרוּ בְּמַדְרָשׁ עַל פְּסוּק וּלְקַחְתֶּם לָכֶם בְּיוֹם
הָרֵאשׁוֹן אֶפִּילוּ בְּשַׁבַּת וְאִיךְ אֶסְרוּ חו"ל הָא הֵוִי מְפֹרָשׁ בַּתוֹרָה דְּוּמִיָּא דְּמִילָה וּבְמַחְזִיק
בְּרָכָה סִי שֵׁל"א הוֹסִיף לְהַקְשׁוֹת אִש"ס שַׁבַּת ד' קל"א וְסוּפָה ד' מ"ג דְּאָמְרוּ כֵּן עִי"ש
וּלְפִי מָה שְׁהִכְרִיחַ הָרַב פְּרִי מְגִדִים בְּמִשְׁפָּצוֹת זָהָב שֵׁם דְּלִבִּית שְׁמַאי דְּאִית לְהוּ אִיסוּר
הוֹצָאָה בְּיוֹם טוֹב עַל פְּרָחִין לִית לְהוּ הָא דְּאִין תּוֹקְעִין בְּשַׁבַּת מְשׁוּם שְׁמַאי יַעֲבִירֵנוּ דְּאִם
כֵּן גַּם בְּיוֹם טוֹב הִנֵּה צְרִיךְ לְאַסְוֹר וְזֵה לֹא יִתְכַּן וְכוּ' וְהָרַב פְּרִי חֲדָשׁ שֵׁם כְּתַב דְּלֹא יָכֵלוּ
לְאַסְוֹר תְּקִיעָה מְשׁוּם מְתַקֵּן מְנָא וְשְׁלֵא לְגִזְרוּר גַּם בְּיוֹם טוֹב דְּמַחְזִי כְּחוּכָא פִּינֵן דְּשִׁינְיָקָה
הַגְּזָרָה גַּם בְּיוֹם טוֹב עִי"ש וְאִם כֵּן עַל פְּרָחִין לִימַר דְּמֵאֵן דְּאִית לִי הָאִיסוּר הוֹצָאָה בְּיוֹם
טוֹב אִי אֶפְשָׁר לִי לְחַלֵּק בֵּין שַׁבַּת לְיוֹם טוֹב פִּינֵן דְּשִׁינְיָקָה הַגְּזָרָה גַּם בְּיוֹם טוֹב וְהָא
דְּגִזְרִינֵן הִינֵנוּ אֲלִיכָּא דְּהִלְכְּתָא דְּאִין אִיסוּר הוֹצָאָה בְּיוֹם טוֹב וּלְפִי זֵה לִימַר דְּאוֹתוֹ מֵאֵן
דְּאָמַר בְּמַדְרָשׁ סְבִירָא לִי הָא כְּבִית שְׁמַאי וּלְדִידְיָה תּוֹקְעִין וְנוֹטְלִין בְּשַׁבַּת כְּמַעֲשֵׂהוּ בְּחוּל
וְגַם סוּגִיית הַש"ס דְּשַׁבַּת וְסוּפָה הַנ"ל הִנֵּה נִכּוֹן דְּהֵתֶם אָמְרוּ כֵּן אֲלִיכָּא דר' אֲלִיעֶזֶר ור'
אֲלִיעֶזֶר שְׁמוֹתֵי וְכָתְבוּ רַש"י וְתוֹסְפוֹת שַׁבַּת ק"ל ע"ב דְּהוּא מִתְּלִמִּידֵי בֵּית שְׁמַאי וּלְפִירוּשׁ
זֵה הַסְּפִימוּ רַוב הַגְּדוּלִים עֵינֵן יַעֲרִיר אֲנִי מְעַרְכָּת ה"ה אוֹת מ"ו וּלר' אֲלִיעֶזֶר תּוֹקְעִין וְנוֹטְלִין
וְלֹא גִזְרוּ בְּזֵה וְאִין שׁוּם קְוָשָׂא עַל הַרֵט"ז כְּמוֹכֵן וְעֵינֵן לְהָרַב רַוב דְּגֵן ד' ב' ע"ב שְׁפַתְב
כֵּן דִּלְר' אֲלִיעֶזֶר וְדֹאִי תּוֹקְעִין בְּשַׁבַּת עִי"ש וּק"ל: וְהָרַב דְּרָכִי שְׁלוֹם ד' ט"ל ע"ב כְּתַב עַל
דְּבָרֵי הַבְּרָכִי יוֹסֵף הַנ"ל דְּאִישְׁתַּמִּיטְתִּיהָ ש"ס שַׁבַּת דָּף קל"א דר' אֲלִיעֶזֶר דְּרִישׁ בְּיוֹם
אֶפִּילוּ בְּשַׁבַּת וְלִרְבֵּן בְּיוֹם וְלֹא בְּלִילָה וְכִינֵן דְּאִיכָּא דְּרָשָׁה אַחֲרִינָא לֹא הֵוִי מְפֹרָשׁ בַּתוֹרָה
וּמְצוּ לְגִזְרוּר עִי"ש וְיֹתֵר יִגְדַל הַתִּימָה דְּבְמַחְזִיק בְּרָכָה סִי שֵׁל"א הֵגַם שְׁרָאָה הַש"ס דְּשַׁבַּת
אַף הוּא הִנֵּה מְתַפְּוִן לְהַקְשׁוֹת גַּם מִסוּגִיָּא הִיא וְהוּא תְּמוּנָה לְכַאוּרָה לְכֵן אֲנִי אוֹמַר מֵאֵן
דְּמוֹתִיב שְׁפִיר קְמוֹתִיב דְּהָא גְּבִי מִילָה גְּמִי דְּרָשִׁינֵן בְּיוֹם וְלֹא בְּלִילָה דְּאִם לֹא כֵּן מְזַלֵן
דְּאִין מְלִין בְּלִילָה וְכֵן כְּתַב הָרַב הַלְבוּשׁ רִישׁ סִי רס"ב וְהוּא מֵהַש"ס פֶּרֶק ב' דְּמַגִּילָה
וְאֶפִּילוּ הֵכִי סְבִירָא לִי הָרַב טוּרֵי זָהָב דְּדַרְשָׁת בְּיוֹם אֶפִּילוּ בְּשַׁבַּת חֲשִׁיב מְפֹרָשׁ וְעַל

פי מדותיו קשׁיא ליה שפיר מביום הראשון דלולב וק"ל ועיין להרב לשון לימודים ד' ח"ק ע"ג ובשעה"מ הנז"ל בסוף אות כ' שוב ראיתי מה שפכתב בשער המלך פ"ק ב' מהלכות שופר אף גם ראיתי מה שפכתב הרב הלבוש סי' רס"ו ס"ב ע"ש ועיין תוספות מועד קטן דף ח' (ד"ה נפקא) ודו"ק ועיין בספר ימי שלמה ב"ב ע"ג מה שפכתב י"ד נפשי רב האי גאון הרב המגיה נר"ו על דברי הרב ברפי יוסף הנ"ל וק"ל: כ"ל כג) ומרן מלפא בס' מנחה טהורה ד' קל"ז ע"ב שדי נרנא בהאי פללא ממה שאמרו בנדה ל"א ע"א בני ישראל מטמאין בזיבה ולא גויים אבל גזרו עליהם וכו' ע"ש והא נדאי מקרי מפונש בתורה דמאי שנא מיעוטה מרבויא דביום אפילו בשבת וכו' ע"ש ואפשר לומר דלא מקרי מפונש בתורה כיון דהיה אפשר לומר דקרא דאיש איש אתי לרבות נכרים וכמו שאמרו במנחות מ"ג ע"ב ובכמה דוכתי איש איש לרבות נכרים שנודרים וכו' לולא דכך באה הקבלה לרז"ל דהאי איש איש מרבי נכרים והאי לא מרבי מפל מקום לא הוי מפונש בתורה אמטו להכי יכלו לגזור גם על פי מה שפכתבתי באות כ"א בשם הרב חתם סופר דכל שלא בא היתר מפונש בקום עשה לא הוי מפונש מתנישב שפיר דכיון דלא פתיב בהדיא דגוים יהיו טהורים מזיבה ולא חשיב מפונש ומשום הכי גזרו חז"ל אי נמי על פי מה שפכתבתי לקמן אות כ"ד בשם הרב דברי יוסף ודעמיניה דהיכא דאין אוסרים לגמרי מודה הרט"ז דיכולים לאסור ואם פו הכא נמי דלא אסרו אלא מן תשעה שנים וקטנה מבת שלש שנים ויום אחד ולא בפחות מפאן עיין הרמב"ם הלכות מטמאי משכב ומושב פ"ק ב' דין יו"ד לכן יש פח בינדם לגזור: ובה יש ליישב נמי מה שהביא מתוספות יבמות מ"ח ע"ב (ד"ה אין מקיימין) שדחו פירוש ריב"ן משום שמתשובת רבי ישמעאל משמע דמדאורייתא פליגי ע"ש ואי פדברי הרב טורי ז"ה מאי קושיא נימא דרי"ש משיב דכיון דמפונש בתורה לא מצו חז"ל לאסור ע"ש ולדברי הרב דברי יוסף ניחא דהכי נמי לר' עקיבא כי פסקא למילתיה אי נמי כי אתני בהדיה מודה דמצי לקיים פמושאמרו בגמרא ומוכח דגם מדרבנן מותר עיין גם ברמב"ם אהכי לא מצי משגי ר' ישמעאל לר' עקיבא דמשום דמפונש אין פח בינדם לאסור משום דבכי האי גוונא יש פח בינדם לאסור וק"ל ובלאו הכי נראה לי דדחיק להתוספות לפרש דקושניית ר' ישמעאל היא דכיון דמפונש בתורה וכו' ונצטרף לפרש דמה שאמר ר' עקיבא בלוקח עבד בבין השמשות לאו דקושטא הכי הוי פירושא דקרא אלא רוצה לומר דאפשר לאוקמי קרא בהכי ואמטו להכי לא חשיב מפונש בתורה דאין כל זה במשמעות השמועה אלא פשט הסוגיא הוא דקושטא דמילתא לר' עקיבא לא שרי קרא אלא בבין השמשות אבל בעלמא אסור מדאורייתא ויתכן להעמיס דמשום הכי כתבו התוספות לשון משמע משום שיש בינך הדוחה לדחות פנ"ל אלא שאינו במשמעות הסוגיא וק"ל: ומה שהקשה עוד מבבא מציעא ד' פ"ח דמן התורה דרשינן ואכלת ולא מוכר זרעיה ולא לוקח וחייב לוקח מדרבנן וכו' ומה בין ריבוי למיעוט והפליא על הרב דברי יוסף שהביא סוגיא זו לסייעו להרט"ז והיא עזר פנגדו ע"ש הנה לפי מה שהסביר הרב חתם סופר הנז"ל באות כ"א יש לומר דשאני ריבויא ממיעוט דמעשר דבריבוי דמילה דקאי קרא בהיתרא דקום עשה וביום השמיני ימול כי מרבי שבת נמצא דקרא היתר בקום עשה ובהא לא מצו חז"ל לאסור מה שאין פו במיעוטא דמעשר דלא פתיב היתרא בקום עשה לכן לא חשיב מפונש ויכלו חז"ל לאסור וגם ההיא דיבמות מ"ח דאין מקיימין עבדים שאין מולין יש ליישב בה

וק"ל: עוד ראיתי בספר מנחה טהורה שם שהביא תמיהת הרב בית יעקב סי' ע"ב על פלל הרט"ז דהשיטה דיבמות כלה היא היפה היא פללא דיש פח ביז חו"ל לאסור אף המותר מדאורייתא וכתב על דבריו דלא מצא שום סתירה דודאי לא אמר הרט"ז אלא כשהוא בקום עשה ואינו מגדר מילתא אבל בשב ואל תעשה או בקום עשה למיגדר מודה הרט"ז וכו' ודי בזה ליישב פל הסוגיא והאריכות אף למותר גם מה שהקשה מקריאת שמע דאסרו חו"ל אחר חצות לסיג לא קשיא דהאי נמי שב ואל תעשה הוא ומודה הרט"ז ועוד דהרב טורי זקב פתב פן לדעת התוספות והתוספות סבירא להו דאם עבר חצות חייב לקרות וכן מסיק הרב בית יעקב בסי' פ"ח וכו' אלו תנרף דב"ק.

הארכתי בהעמקת רוב דב"ק לפי שנועלם ממני פונתו ולי הדל הם דברים תמוהים מאד אחרי המחילה רבה דודאי פלליה דהרט"ז הוא למידי דשב ואל תעשה דאילו בקום עשה פשיטא לן דאין בית דין מתנים לעקור דבר מן התורה אלא דבשב ואל תעשה דקימא לן דיש פח ביזם לאסור חצות לן הרב טורי זקב דהיינו דוקא כשאין ההיתר מפורש אבל כשמפורש אפילו בשב ואל תעשה אין פח ביזם לאסור ומשום הכי לא אסרו מילה בשבת ותקיעה ביום טוב בשב ואל תעשה וכן סחורה בנבילות וכו' ולא ידענא היכי משפחת לאסור דבר המותר בקום עשה דכל איסור היינו שב ואל תעשה וכיון דכיל לן הרב טורי זקב דדבר המפורש אין פח ביז חו"ל לאסור היינו ודאי בשב ואל תעשה סוף דבר פי מקוצר המשיג דברי הרב ז"ל נפלאו ממני וצ"ע: ואשר אני אהיה ליישב הסוגיא לדעת הרב טורי זקב (הנה הרב לא גילה מאיזה סוגיא קשיא ליה להרב בית יעקב על הרט"ז ולפי הנראה פונתו ליבמות ד' ג' ע"ב דאמר ליה ר' חנינא לרבה בעאי לאותובי לך ערל הזאה ואיזמל וכו') דגבי אכילת קדשים שנטמא דמן אף על גב דמצוה מן התורה לאכול קדשים פדכתיב ואכלו אותם וכו' וגם שנטמא דמן בכלל המצוה פיון דהציץ מרצה מכל מקום לא הוי מפורש בתורה דמי פתיב בשר שנטמא הדם יאכלו הא מציון לאוקמי קרא בקדשים שלא נטמא הדם וכן ערל מי פתיב מפורש דגר שנתגיר בערב פסח יאכל קרבן פסח והזאה ואיזמל דכנותיהו וסדין בציצית אף דדרשינו סמוכים ומותר מדאורייתא מכל מקום דרשה הוא ולא מקרי מפורש וכן פכשי עצרת שופר לולב הווי דכנותא ומה שהקשה מקריאת שמע אחר חצות עיין להרב קרבן אליצור ד' קי"ב שיישב דכיון שלא עקרו מצוה לגמרי פי אם מחצות ואילך שפיר דמי (ועי' לקמן אות כ"ד בשם מכתם לדוד) וקצת יש להעיד על הרב מטה אהרן ד' ר"ך ע"ב דק"ל על הרט"ז מסדין בציצית וכיון שפכר ראה שו"ת הרב בית יעקב הנ"ל וכבר הקשה מסוגיא דיבמות אם פן הא דסדין נמי אתיא מפללא ואין פל חדש והרב מוהרד"ף במכתם לדוד חלק יורה דעה סי' י"ב שקיל וטרי על דברי הרב ט"ז אף גם הביא מה שכתב הרב ידי אליהו דאין פח ביז בית דין לעקור לגמרי וכו' ותמה עליו מסוגיא דיבמות ואילו על דברי הרב טורי זקב לא העיר עליו מזה מוכח פדכתיבנא וק"ל ועיין להרב פרום שלמה (חאאס) ביו"ד סי' קי"ז בשם שו"ת שמן רוקח ח"ב סי' ח"י שכתב דדוקא היכא דכתיב ההיתר בהדיא א היכא דאתי מדיוקא יש פח ביזם עקור: פלל כד) והרב דברי יוסף סי' מ"ח אסברה לן דדוקא לאסור לגמרי הוא דסבירא ליה להרב טורי זקב דאין פח ביז חו"ל ובזה יישב מה שהשיגו הגאון חיות יאיר מרבית לעכומ"ז דמן התורה מותר ולדעת קצת מצוה נמי איכא ואסרו חו"ל והיינו משום דלא אסרו לגמרי דהרי התירו בכדי חיו

ולתלמיד חכם יותר מִפְּדֵי חַיֵּי נְמִי עִי"ש וְהוּבָא בִּי"מ הַגְּדוֹל אוֹת רצ"ה וְכֵן כָּתַב הַגָּאוֹן
נוֹדַע בִּיהוּדָה מִהַדוּרָא תַנְיִינָא בִּי"ד ס' ס"ב וּמַר בְּרֵיהּ בְּשׁו"ת שִׁיבַת צִיּוֹן ס' ל"ג וְעֵינֵי
חַתָּם סוֹפֵר יוֹרָה דְעָה רִישׁ ס' ק"ט וְעַל פִּי זֶה יֵשׁ לִינִשְׁבַּ מַה שֶּׁהַקְּשָׁה הָרַב אֶהְל יַעֲקֹב
בְּמַעֲרַכַת הַבֵּי"ת אוֹת ו' מַחֲוֹל הַמוֹעֵד דְלַדְעַת כְּפֹה פּוֹסְקִים מְלָאכָה בְּחוֹל הַמוֹעֵד מוֹתֵר מִן
הַתּוֹרָה דְלֹא אֶסְרָה תּוֹרָה אֲלֵא יוֹם רֵאשׁוֹן וּשְׁבִיעִי וְאַפִּילוּ הֵכִי אֶסְרוּ חו"ל עִי"ש וְלַהֲנַ"ל
נִיחָא דְכִינּוֹן דְלֹא אֶסְרוּ לְגַמְרֵי שְׁהָרִי הַתִּירוּ דְבַר הָאֲבָד לְכֹן יְכַלּוּ לְאַסּוֹר פִּינּוֹן דְלִיפֵא עֶקְרִיה
לְגַמְרֵי וְכֵן רֵאיתִי אַחַר זְמַן לְהָרַב מִטָּה אֶהְרֵן בַּח"ב ד' ר"ך ע"ג שְׁתִּירָץ כֵּן גַּם לְפִי מַה
שֶׁכְּתַבְתִּי לְעִיל בָּאוֹת כ"א בְּשֵׁם הָרַב חַתָּם סוֹפֵר נִיחָא דְהָא לֹא כְּתִיב מְפֹרָשׁ בְּקוּם עֲשֵׂה
לוֹמַר בְּחוֹל הַמוֹעֵד תַּעֲבֹד וְכו' אֲלֵא שֶׁכְּתַבָּה אִיסוּר בְּרֵאשׁוֹן וּשְׁבִיעִי וְעַל חוֹל הַמוֹעֵד לֹא
דִּיבְרָה תּוֹרָה וְזֶה לֹא מְקַרֵי מְפֹרָשׁ בַּתּוֹרָה: גַּם מַה שֶּׁהַקְּשָׁה מִדְּתַנּוּן בְּפִרְקָא קַמָּא דְסוּטָה ז'
ע"א אִם הִיָּה לְבָה נְאָה וְכו' אִף דְגִזְרַת הַפְּתוּב הוּא וּפְרַע אֵת רֵאשׁ הָאִשָּׁה כְּמוֹ שֶׁכְּתַבוּ
תּוֹסְפוֹת שֶׁם אֶסְרוּ חו"ל מִשׁוּם הַרְהוּר עִי"ש אִף אִם נִחְשׁוּב זֶה לְהִיתֵר מְפֹרָשׁ בַּתּוֹרָה
מִכָּל מְקוּם לְפִי מַה שֶׁכְּתַב הָרַב דְבַרֵי יוֹסֵף וּדְעֵימִיָּה יֵשׁ לוֹמַר דְהֵכִי נְמִי לִיפֵא עֶקְרִיה
לְגַמְרֵי שְׁהָרִי מוֹתֵר כְּשֵׁלֵא הִיָּה לְבָה נְאָה וְשִׁפִּיר מְצוּ לְגִזְרָה בְּלָבָה וּשְׁעָרָה נְאָה וְק"ל אֲלֵא
דְלַעֲנִיּוֹת דְעֵתִי אֵין אֲנּוּ צְרִיכִים לְזֶה דְנוֹדַי זֶה לֹא מְקַרֵי מְפֹרָשׁ בַּתּוֹרָה דְהָא גִילּוּי לְבָה
וּסְתִירַת קְלִיעַת שְׁעָרָה לֹא כְּתִיב בַּתּוֹרָה בְּהִדְיָא דְמַרְיָבוּיָא הוּא דִּילְפִינּוֹן לִיָּה כְּדַאֲמַרִּינּוּ
בְּגַמְרָא וְאִף עַל גַּב דְדַרְשָׁה גְמוּרָה וּמְדַאֲוֵרִיָּתָא הִיא מִכָּל מְקוּם לֹא הוּי מְפֹרָשׁ בַּתּוֹרָה
וְאִדְרַבָּה יֵשׁ קִצַּת סַמָּךְ מִזֶּה לְהַרְט"ז דְחִזִּינּוֹן דְלַר' יוֹחֲנָן דְחִנִּישׁ לְהַרְהוּר וְאַסְרֵי גִילּוּי לְבָה
וְכו' שְׁרִי פְרִיעַת רֵאשָׁה הֵגַם דְבְּגִילּוּי רֵאשָׁה נְמִי אִיכָּא מִשׁוּם גִילּוּי אֲלֵא דְכִינּוֹן דְמְפֹרָשׁ
לְהִדְיָא וּפְרַע רֵאשׁ הָאִשָּׁה לֹא אֶסְרוּ חו"ל אֲפִילוּ בְּשֵׁב וְאַל תַּעֲשֵׂה וּמַה שֶּׁהַכְּרִיחַ מְסוּגֵיָא
דִּיבְמוֹת צ' ע"ב עֵינֵי מַה שֶׁכְּתַבְתִּי לְעִיל בָּאוֹת כ"ג וּמַה שֶּׁהַקְּשָׁה מִמְשִׁיכָה דְדַבַּר תּוֹרָה
מְעוֹת קוֹנוֹת וְחו"ל הַתְּקִינוּ מְשִׁיכָה וְכו' יֵשׁ לוֹמַר עַנְיִינִי מְמוֹן שְׁאֲנִי דְהַפְּקַר בֵּית דִּין
הַפְּקַר: וּמַה שֶּׁהַקְּשָׁה דְמִי הַכְּרִיחוּ לְכָל זֶה דְאַפְשֵׁר לוֹמַר דְהַתּוֹסְפוֹת דְסוּפָה ט"ל (ד"ה
וְלִיתִיב) סְבִירָא לְהוּ כְּהַתּוֹסְפוֹת פְּסָחִים כ"ג דְהוּי דְאוֹרֵיָּתָא עִי"ש יֵשׁ לוֹמַר דְכִנְנַת הַרְט"ז
הִיא דְסוּבֵר דְגִלְיוֹן הַתּוֹסְפוֹת שֶׁהִבִּיא הָרַב תְּרוּמַת הַדְּשָׁן לֹא שָׁבָא לְחַלּוֹק עַל הַתּוֹסְפוֹת
דְפְסָחִים דְסְבָרִי דְאִיסוּר סְחוּרָה מְדַאֲוֵרִיָּתָא וְהוּא חוֹלֵק עֲלֵיהֶם אֲלֵא כְּנִנְתּוֹ לוֹמַר דְמַה
שֶׁכְּתַבוּ הַתּוֹסְפוֹת מְדַאֲוֵרִיָּתָא לֹא דוֹקָא אֲלֵא רוּצָה לוֹמַר דְאִית לִיָּה אִסְמְכְתָא בְּדַאֲוֵרִיָּתָא
וְאֵהָא הוּא דְקִשְׁיָא לִיָּה דְנִהִי דְבַתּוֹסְפוֹת פְּסָחִים נוֹכַל לְהַעֲמִיס כֵּן אִף מַה נַּעֲנָה לַתּוֹסְפוֹת
סוּפָה דְמוּכַח לְכַאוּרָה דְסְבִירָא לְהוּ דְהוּי דְאוֹרֵיָּתָא לְכֹן הַנְּצָרָה לוֹמַר דְגִלְיוֹן הַתּוֹסְפוֹת
סְבֵר דְגַם מְתוֹסְפוֹת סוּפָה אֵין רֵאשָׁה דְאִף דְאִיסוּר סְחוּרָה מְדַרְבְּנָן שְׁפִיר מֵיָּתוּ רֵאשָׁה מְקַרָּא
מִשׁוּם דְדַבַּר הַמְּפֹרָשׁ וְכו' אֵין כְּחַם לְאַסּוֹר כְּנ"ל כְּנִנְתּוֹ הַרְט"ז כְּעַתָּה: וּמַה שֶּׁהַקְּשָׁה
מְתוֹסְפוֹת בְּבָא קַמָּא ד' פ"ב ע"ב שֶׁכְּתַבוּ דְכָל דְבַר אִיסוּר לְהַסְתַּחַר חוּץ מִחֻלָּב שְׁאֵינּוּ רֵאוּי
לְאַכִּילָה דְמִשְׁמַע הָא רֵאוּי אִיסוּר וְאִי אִיסוּר סְחוּרָה מְדַרְבְּנָן אִם כֵּן מְצִינוּ דְאֶסְרוּ חו"ל
וְכו' עִי"ש לִי הַדַּל נְרָאָה דְאִף דְפְשֻׁטִיָּה דְקַרָּא יַעֲשֵׂה לְכָל מְלָאכָה וְאַכּוֹל לֹא תֵאכְלוּהוּ
מִשְׁמַע דְבְּרֵאוּי לְאַכִּילָה צִיּוּהַ הַפְּתוּב וְכו' הַתִּיר לְכָל מְלָאכָה מִכָּל מְקוּם לֹא מְצִינוּ מְפֹרָשׁ
בַּתּוֹרָה דְנוֹכַל לוֹמַר דְקַרָּא מֵיָּרִי בְּאֵינוּ רֵאוּי לְאַכִּילָה וְלְכֹן אֵינוּ נְרָאָה כְּעוֹבֵר עַל דַּת וּמַה
גַּם דְנוֹכַל לוֹמַר דְקַרָּא לֹא מֵיָּרִי בְּעוֹסֵק בְּסְחוּרָה רַק שְׂאֵם נִזְדַּמְן בְּבֵיתוֹ חֻלָּב יַעֲשֵׂה לְכָל
מְלָאכָה וְאִף דְבְּנִזְדַּמְנוּ לֹא צְרִיף לְהֵאִי קַרָּא דְבְּכָל הָאִיסוּרִים נְמִי דִּינָא הֵכִי כְּמוֹ שְׁאֲמָרוּ

בְּשׁוֹס וּפּוֹסְקִים מִפֶּל מְקוֹם לֹא מְצִינוּ מִפְּנֵי בְּשׁוֹס וְעֵינֵי בְּשׁוֹס נֹדַע בִּיהוּדָה חֶלֶק ב' יו"ד סי' ס"ב בְּאֵפֶס שְׁפָל רְאִיּוֹת הָרֵב אֶהֱל יַעֲקֹב אֵינֶן מְכָרִיעוֹת פְּאָמֹר: רַק אֵת זֶה מְצִאתִי רְאִיתִי לְהָרֵב מוֹהֲרֵד"ף בְּשׁוֹס"ת מְכַתֵּם לְדָוִד יו"ד סי' י"ד דְּאֶחָר שְׁפָלְפֵל בְּחַכְמָתוֹ הָרַמְהָ בְּכָלֵל זֶה וְרָצָה לִיִּישֵׁב מַה שֶּׁהִשְׁיִגוּ עַל הַרְט"ז בְּמָה שֶׁיֵּשׁ לְחֶלֶק בֵּין עֲקִירַת הַדְּבָר לְגַמְרִי וְכו' פֶּתַח דִּישׁ סְתִירָה לְדְבָרֵי הַרְט"ז מְאִיסוֹר סְחוּרָה דְהַרִי לֹא אָסְרוּ אֶלָּא בְּמַקְצֵת דְבַגְנָדְמָנוּ מְוֹתֵר אִם כֵּן אֵיפֹא לְאוֹקוּמֵי קָרָא בְּהַכִּי וּמְצוּ לְגִזְרָה וּלְפִי הַנְּרָאָה קֹנְשִׁיא זֹו הִיא אֵלִימְתָא (עִ"שׁ שֶׁהַקְּשָׁה מְדַנְקִיטִינוּ דִּינֵי מְמוֹנּוֹת בְּדְרִישָׁה וְחַקִּירָה וּמְשׁוּם נְעִילַת דְּלַת אָמְרוּ דְאֵינָה צְרִיכָה דְרִישָׁה וְחַקִּירָה וְלִזְהָ יֵשׁ לֹמֵר דְהַפְּקָר בֵּית דִּין שְׂאֵנִי כִנּוּ"ל גַּם מַה שֶּׁהַקְּשָׁה מְדַגְנָרוּ בְּזִמְנָן הָעֶבֶר זִיבָה עַל הַעֲכוּמ"ז עִ"ל לְעֵיל אוֹת כ"ג מַה שֶּׁכְּתַבְתִּי שָׁם) וּמִפֶּל מְקוֹם אֵין מְזָה סְתִירָה לְגוֹף הַפֶּלֶל אֶלָּא דְלֹא נִשְׂאָר לָנוּ הַכְּרַח דְסְחוּרָה הִיא מְדְרַבְּנָן כְּדִסְבַּר הַרְט"ז אֲבָל בְּגוֹף הַפֶּלֶל אֵין מְזָה סְתִירָה וְכַבֵּר כְּתַבְתִּי בְּאוֹת טו"ב דְשָׁרִים רַבִּים קִינִימֵי בְּסִבְרַת הַרְט"ז בְּגוֹף הַפֶּלֶל וּמַה שֶּׁכְּתַב הָרֵב אֶהֱל יַעֲקֹב דְאֵף שְׂרָאָה מְרַבְּנָן בְּתַרְאִי דְנִמְשָׁכוּ אַחַר פֶּלֶל זֶה אֵינוֹ זֹו מִמְקוֹמוֹ לְפִי הַרְאִיּוֹת בְּרוּרוֹת וְכו' כְּבָר כְּתַבְתִּי שֶׁיֵּשׁ לְהַעִיר עַל דְב"ק רַק מַה שֶּׁכְּתַב בְּעֵינֵי הַרְט"ז מֵהִיא דְבֵית דִּין מִכֵּין וְעוֹנֵשִׁין וְכו' שְׁפִיר קְמוּתִיב וְתַמִּיב לִי עַל הָרֵב דְבָרֵי יוֹסֵף הַנָּ"ל וְחֶבֶל נְבִיאִים דְקִינִימֵי בְּשִׁיטְמִיָּה לְחֶלֶק בֵּין עֲקִירַת כָּל הַדְּבָר לְעֲקִירַת מְקַנַּת וְכו' הֲלֹא הֵמָּה הַרְבַּנִּים קָרְבָּן אֲלִיצוֹר ד' קי"ב וְיָד מְלֶאכִי וְנֹדַע בִּיהוּדָה וְשִׁיבַת צִיּוֹן וְחַתֵּם סוֹפֵר הַנּוּ"ל בְּרִישׁ אוֹת זֹו אֵיף לֹא נִרְגָּשׁוּ מֵהָא דְבַסְחוּרָה נִזְדַּמְנוּ שְׂרִי וְלִיפֹא עֲקִירַת כָּל הַגּוֹף וְהוּא פֶּלֶא: פֶּלֶל כַּה) פֶּשׁ גְּבֹן לְהַבִּין דְמְדְבָרֵי הַתּוֹסְפוֹת בְּזַבְחִים דָּף ע"ד ע"א (ד"ה רַב דְאָמַר) נִרְאָה לְכֹאֲרָה הַיְפֹף פֶּלֶל הָרֵב טוּרִי זֶהָב דְמְשַׁמַּע מְדְבָרֵיהֶם דְאֵילוּ עֵינֵי קָרָא הֵנָּה צְרִיף לְהַתִּיר חַד בְּתַרִי הֵיָה אֶפְשָׁר לֹמֵר דְהַחְמִירוּ וְאָסְרוּ מְדְרַבְּנָן אֶלָּא דְכִינּוּן דְהַפְּלִיג הַכְּתוּב לְהַתִּיר חַד בְּחַד אֵין סְבָרָא שְׁחַז"ל יַחְמִירוּ בְּחַד בְּתַרִי לְגִבּוּהָ עִ"שׁ וְאֶפְשָׁר שְׁלִזְהָ נִתְכַּנּוּן הָרֵב פְּרִי מְגִדִּים שְׁרַמְזוּ הָרֵב פֶּתַחִי תְּשׁוּבָה יו"ד סי' קי"ז עִ"שׁ אֵף לְפִי מַה שֶּׁבִיָּאָר הָרֵב חַתֵּם סוֹפֵר הַנּוּ"ל בְּאוֹת כ"א יֵשׁ לֹמֵר שְׁפִיר דְנִדְאִי אֵילוּ הֵנָּה כְּתִיב קָרָא הֵיָתֵר בְּקוּם עֲשֵׂה עַל יְדֵי תַעֲרוּבַת יִרְצוּ וְדֹאִי תוּ לֹא הָיוּ מְצוּ חַז"ל לְאַסּוֹר מַה שֶּׁהַתּוֹרָה הַתִּירָתוֹ אֲבָל מִכֵּין דְלֹא כְּתִיב קָרָא מְפֹנֵשׁ כֵּן וּמְדִיוקָא הוּא דְשַׁמְעִינוּ לִיהָ לֹא חֲשַׁבְּנוּ לִיהָ מְפֹנֵשׁ בַּתּוֹרָה וְלָכֵן מְצוּ חַז"ל לְאַסּוֹר אֶלָּא דְמַה שֶּׁהַקְּשָׁה שָׁם הָרֵב פֶּתַחִי תְּשׁוּבָה מִמַּה שֶּׁכְּתַבוּ הַתּוֹסְפוֹת בְּחוּלִין דָּף י"ב ע"א (ד"ה פֶּסַח וְקַדְשִׁים) דְמוּכַח מְדְבָרֵיהֶם דְלֹא סְבָרֵי הָאֵי פֶּלֶלֵא דְהַרְט"ז עִ"שׁ הִיא קֹנְשִׁיא אֵלִימְתָא וְכַבֵּר עֲמַד בְּזָה הָרֵב שְׁעַר הַמִּלְוָה הַנּוּ"ל בְּסוֹף אוֹת כ' עִ"שׁ וְנַעֲלַם מְהַרְבַּ פֶּתַחִי תְּשׁוּבָה: פֶּלֶל כו) וְרְאִיתִי לְשֵׁנֵי הַמְּאוּרוֹת הַגְּדוֹלִים הַרְבַּנִּים לְשׁוֹן לִימוּדִים א"ח סי' קס"ב וְחַתֵּם סִיפֵר א"ח סי' קט"ן (ד"ה וְאֶחָר) דְמָר אֶמַר חַדָּא וְמָר אֶמַר חַדָּא וּפְלִיגִי בְּדַעַת תּוֹסְפוֹת חֲגִיגָה י"ז ע"ב דְהַלְשׁוֹן לִימוּדִים כְּתַב דְמַתּוֹסְפוֹת שָׁם ד"ה דְכְּתִיב וּפְנִיתַת מוּכַח דְלִית לְהוּ פֶּלֶל הַרְט"ז וְחַתֵּם סוֹפֵר כְּתַב דְמַתּוֹסְפוֹת שָׁם ד"ה אֶלָּא לְתַשְׁלוּמִין מוּכַח דְסְבָרֵי כְּהָרֵב טוּרִי זֶהָב וְהוּא פֶּלֶא לְכֹאֲרָה דְסְתִרֵי תּוֹסְפוֹת אֶהֱדָדִי בְּאוֹתוֹ פֶּרֶק בְּאוֹתוֹ מְקוּם וְאֵנִי עֲנִי בְּהוֹרְמְנוּתִיָּהּ דְרַבְּנָן קְדִישִׁי אוֹמֵר אֵנִי לֹא כְּדְבָרֵי וְכו' דְמַה שֶּׁכְּתַב הָרֵב לְשׁוֹן לִימוּדִים נִרְאָה דְכּוֹנְנָתוֹ מְדַמְקָשׁוּ הַתּוֹסְפוֹת דְלִמָּאָן דְאָמַר תַּחֲוּמִין דְרַבְּנָן נִימָא דְקָרָא דְוּפְנִיתַת הוּא בְּיוֹם טוֹב וְחַז"ל אָסְרוּ תַּחֲוּמִין שְׁמַעַת מִינָהּ דְסְבָרֵי דִיִּתְכּוּן לְאַסּוֹר הַמְּוֹתֵר מִן הַתּוֹרָה אִם לְכָף נִתְכַּוְּוָן נִרְאָה לִי הַדָּל דְאֵין מְזָה סְתִירָה דְלֹא מִיקְרֵי מְפֹנֵשׁ בַּתּוֹרָה דְהָא קָרָא גּוֹפִיָּה מְצִינוּ לְפְרוּשֵׁי

דקאמר ופנית בְּבָרַךְ הַיָּינוּ בְּחֹל הַמוֹעֵד וְכִינּוּן שְׂאִינוּ מְפֹרֵשׁ יְכָלוּ חַו"ל לְאַסֹּר וְעֵינּוּ פִּינְצָא לְזֶה לְהֵרֵב בְּאֵר יַעֲקֹב הֵבִיא דְבָרָיו הֵרֵב שְׁעָרֵי צְדָק יצ"ו ד' קפ"ג ע"ב וּמָה שְׁפָתַב הַחֲתָם סוֹפֵר דְּלַדְעַת הַתּוֹסְפוֹת בַּד"ה אֵלָּא דְּמְלָאכָה בְּיוֹם הַבָּאָת הַקְּרָבָן אֵינּוּ אֵלָּא מְדַרְבְּנָן מֵאֵי מְשַׁנֵּי הַיְרוּשְׁלָמִי שֶׁהֵבִיאוּ הַתּוֹסְפוֹת רִישׁ פֶּרֶק מְקוֹם שְׁנֵהֲגוּ דְּאִין לְאַסֹּר מְלָאכָה בְּכָל יוֹם דְּהָא כְּתִיב וְאַסְפֹּת דְּגַנְיָה הֲלָא אִיסוּר זֶה מְדַרְבְּנָן אֵלָּא וְדָאִי סְבִירָא לְהוּ פְּהֵרַב טוּרֵי זֶהָב עִי"ש שְׁזָהוּ פְּנִנְתּוֹ לִי הַדָּל יֵשׁ לּוֹמֵר דְּאִין פְּנִנְתְּ הַתּוֹסְפוֹת דְּמִשּׁוּם דְּמִן תּוֹרָה מִן הַתּוֹרָה אִין פַּח לְחַו"ל לְאַסֹּרוֹ אֵלָּא סְבִירָא לְהוּ דְּמֵאֵי דְּמְשַׁנֵּי בִירוּשְׁלָמִי מְדַכְתִּיב וְאַסְפֹּת דְּגַנְיָה רוּצָה לּוֹמֵר פִּינּוּ דְּבִרְכָה הִיא וְהוּא קִיּוּם הָעוֹלָם וְהַרְבֵּה עֲשׂוּ כו' שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאֵי וְלֹא עָלְתָה בְּיָדָם עַל פֶּן לֹא מְסַתְּבֵר לְהוּ לְחַו"ל לְאַסֹּר וּמָה גַם דְּאִין בְּזֶה מִשּׁוּם סִיגֵי וְגַדְרֵי וְכִינּוּן דְּהוּא בְּרָכָה וְאִין סִיגֵי וְגַדְרֵי בְּדָבָר אִין לְאַסֹּר וּבְזֶה יֵשׁ לִיְיָשֵׁב קֶצֶת דְּמַבְיָא הַיְרוּשְׁלָמִי קָרָא דְּוֹאַסְפֹּת דְּגַנְיָה וְלֹא מְמַקְרָא מְלֵא שְׁשֵׁת יָמִים תַּעֲבֹד וּק"ל: כָּלֵל כּו) לְדַעַת הֵרֵב טוּרֵי זֶהָב וְדַעֲמִיזָה דְּהֵיכָא דְּמְפֹרֵשׁ בַּתּוֹרָה לֹא יְכָלוּ חַו"ל לְאַסֹּר יֵשׁ לְהַסְתַּפֵּק בְּדָבָר הַנְּלָמֵד בְּגִזְרָה שְׁוֵה אִם דִּינוֹ כְּמְפֹרֵשׁ בַּתּוֹרָה אוֹ דִּילְמָא דְּוֹקָא פְּשֵׁמְפֹרֵשׁ בְּכַתוּב הוּא דְּלֹא מְצוּ חַו"ל לְאַסֹּר וְהַצַּד הֵרָאשׁוֹן נִרְאֶה יוֹתֵר נְכוּן דְּדָבָר הַנְּלָמֵד בְּגִזְרָה שְׁוֵה חָשִׁיב מְפֹרֵשׁ בַּתּוֹרָה וּמַעֲנִישִׁין מַלְקוּת וּמִיָּתָה עַל יְדֵי הַגִּזְרָה שְׁוֵה פֶן פְּתַבְתִּי בְּקוֹנוֹטְרַס זְכוּרֹנוֹתִי הַמִּינְסֵד מִימֵי חֶרְפֵי וְעַתָּה רְאִיתִי לְהֵרֵב מְלֵא הָרוּעִים בְּמַהֲדוּרָא בְּתַרָּא בְּמַעֲרַכַת הַגִּימ"ל ד' י"א ע"ד אוֹת ז"ך שְׁפָתַב לְחַלֵּק בֵּין גִּזְרָה שְׁוֵה דְּלֹא אֲתֵיָא אֵלָּא לְדָבָר אֲחַד לְגִזְרָה שְׁוֵה דְּלַמְדִּין הַיְמָנָה דְּבָרִים הַרְבֵּה עִי"ש וְהִנֵּה הַכְּתוּב בְּעֵינָן זֶה פְּתוּב אֲצֵלֵי מְזַמֵּן רַב הֵן בְּעוֹדְנֵי בֵימוֹת הַחוֹרְרָף רַק מְיַעוּטָא דְּמְיַעוּטָא נִתְּנוֹסַף אַחַר כֶּף וְשׁוּב הַשְּׁגָתֵי סְפָרִים רַבִּים וְרְאִיתִי שְׁדַבְּרוּ בְּכַלְלִיָּה דְּרַב טוּרֵי זֶהָב וְלֹא אִיסְתֵּינְיָעָא מְלֵתָא לְחַזוֹר עַל לִימוּדֵי וּמְקָרוּב הַשְּׁגָתֵי סְפָרִים חֲדָשִׁים וְרְאִיתִי שְׁדַבְּרוּ בְּזֶה וְאַשְׁא אֵת שְׁמוֹתָם לְזַפְרוֹן אוּלַי אוּכַל לְעֵינּוּ בְּעַת הַפְּנָאֵי עֵינּוּ בַּס' אֵהֵל מְשָׁה לִידִידֵי הַרָה"ג מְמַעֲרִיטְשׁ יצ"ו בַּסִּי' ט"ל וּבַס' בִּיפוּרֵי שְׁלֵמָה לִידִידֵי הַגְּאֹוֹן מֵאַנְרָאקֵאוּ מוֹהַרש"א רַעֲזַנְפֵּטָא יצ"ו בְּחַלֵּק אַהֲע"ז סִי' א' עַל חֶרֶם רַגְמ"ה לְמַטָּה יְהוּדָה הַנְּדַפְּסָ מְקָרוּב בְּחַלֵּק הַתְּשׁוּבוֹת סִי' ט' וּבְלוּחַ הַטְּעִיּוֹת לְדָף יו"ד ע"ד: כָּלֵל כּו) וְהֵרָא אִי אִיפָּא מִשּׁוּם יוֹהֲרָא בְּדָבָר שְׁעוּשָׁה הָאָדָם בֵּינוּ לְבִין עֲצָמוּ עֵינּוּ לְהֵרֵב פְּתַחֵי תְּשׁוּבָה יו"ד סוּף סִי' רמ"ו דְּפִשְׁיטָא לִיה דְּלִיפָּא מִשּׁוּם יוֹהֲרָא וְכֵן פְּתַב הַגְּאֹוֹן שְׁבוֹת יַעֲקֹב חַלֵּק ב' סִי' מ"ד וְעֵינּוּ לְהֵרֵב יָפָה לְלַב נר"ו בְּדָף כ' ע"ד בְּשֵׁם רש"ל בְּיָם שֶׁל שְׁלֵמָה לְבָבָא קָמָא פֶּרֶק שְׁבִיעֵי סִי' מ"א דְּגַם בְּעוּשָׁה שְׁלֵא בְּפִנֵי אַחֲרִים אִיפָּא מִשּׁוּם יוֹהֲרָא וְאַפְשֵׁר לּוֹמֵר דְּוֹקָא פְּגוּן הֵהִיא בִּיהוּדָה בֶּן קְנוּסָא שְׁעֵשָׂה פֶן בְּדָרְךָ הַרְבִּים וּמְסַתְּמָא שְׁכִיחֵי מְהַלְכִים בְּדָרְךָ אִיפָּא יוֹהֲרָא אַף כְּשֵׁלֵא רָאָה וְיַדַע דְּאַחֲרִים רוּאִים אוֹתוֹ מָה שְׂאִין פֶּן הֵיכָא דְּלֹא שְׁכִיחֵי רַבִּים וְעוּשָׁה בֵּינוּ לְבִינוּ לְשֵׁם שְׁמַיִם בְּהַצְנַע לְכַת וּק"ל וְעֵינּוּ בֵּית עוֹבֵד בְּדִינִים הַשְּׁיִיכִים לְפָסוּקֵי יְהִי כְּבוֹד: וְאִם מוֹתֵר לְלַמֵּד וּלְלַפֵּל בְּדָבָרֵי תוֹרָה בְּשׁוּק וּבְרַחוּב מְקוֹם שְׁרַבִּים עוֹבְרִים שֵׁם אִי אִיפָּא לְמִיחַשׁ מִשּׁוּם יוֹהֲרָא נְשָׂאֵל הֵרֵב אֲגוּדַת אַזוּב מְדַבְּרֵי בְּחַלֵּק יו"ד סִי' י"א וְהֵבִיא מֵאֵי דְּאַמְרִינָן בְּגִזְרָה דָּף ט"ז ע"ב פְּתוּב בְּסַפֵּר בֶּן סִירָא שְׁלֵשָׁה שְׁנָאֵתִי וְכו' הַמוֹשִׁיב שְׁבַת לְתַלְמִידִים בְּמָרוּמֵי קָרַת וּפְיַרְשׁ רש"י מִשּׁוּם יוֹהֲרָא וּמִשּׁוּם שְׁהַרְבִּים הָעוֹבְרִים יַפְסִיקוּהוּ מְלַמְּדוֹ וְכַתֵּב דִּישׁ נְפָקָא מִיְנָה בֵּין שְׁנֵי הַטְּעָמִים דְּלִטְעַם דְּיוֹהֲרָא לְאִישׁ מְפֹרֵסָם בְּחִסְדוֹת לִיפָּא מִשּׁוּם יוֹהֲרָא וּלְטְעַם שְׁיַפְסִיקוּהוּ גַם לְמְפֹרֵסָם אִיסוּר וְהֵבִיא ש"ס מ"ק ד' ט"ז ע"ב דְּרַבֵּי גִזְרָה שְׁלֵא יִשְׁנוּ לְתַלְמִידִים בְּשׁוּק יַצָּא ר' חֲזִיָּא וְשָׁנָה

לשני אחיו ואמרין דטעמיה דרבי משום מה גרף בסתר וכו' ודרבי חייא חכמות בחוץ
תרונה וביאר דתרונהו אית להו האדבספר בן סירא אלא דרבי סבר טעמא שמא
יפסיקוהו ואף למפורסם אסור ור' חייא סבר טעמא משום ינהרא ולמפורסם שרי וביאר
עוד דאיסור זה אינו אלא ללמד ולפלפל עם אחרים אבל ללמוד בפני עצמו מותר אפילו
בשוק כדמשמע לישנא דהמושיב שבת שפירש רש"י לתלמידים וכן גזרת רבי היתה
שלא ישנה לתלמידים בשוק אבל בפני עצמו מותר אפילו בשוק דמשום שייפסיקוהו
ליכא פיון שלומד בפני עצמו וגם משום ינהרא לא שייך אלא במלמד לאחרים שיש לו
בזה גדולה ולא בלומד בפני עצמו וכן משמע בעירוובין דף נ"ד ע"ב מדר' אלעזר בן פדת
היה יושב ועוסק בתורה בשוק התחתון של צפורי וכו' וכן בברכות דף כ"ב ע"א יצא בן
עזאי וישנאה לתלמידים בשוק ודחה דשאני ר' אלעזר בן פדת דהוה גברא רבא וכן בן
עזאי ובעירוובין דף צ"ח ע"א דדילמא מעינין ביהו ברשות הרבים משמע דמותר לעיין
בדברי תורה בפני עצמו גם ברה"ר ועיין תוס' סוטה דף ט"ל ד"ה פיון ותוס' ברכות ד'
ח' ד"ה רב ששית ולפום ריהטא נראה דאפשר לחלק דלענין היינו בהרהור שרי ברשות
הרבים אבל ללמוד להוציאם בפה יש בזה משום ינהרא ומה שכתב הרב דאין שייך
ינהרא אלא פשלומד לרבים אין נראה כן לדעתי הקצרה ואף שכתבו הרבנים הנ"ל
דכשעושה בינו לבין עצמו ליכא משום ינהרא נראה דאינו אלא במקום שאין רואים
ומרגישים בדבר: פלל כט) יש אם למקרא או למסורת הגאון פרי מגדים יורה דעה
במשפחות סי' פ"ז סק"א (ד"ה והנה) פתב דהגאון פתתי ופלתתי סבירא ליה דקימא לן יש
אם למקרא והוא ז"ל סבירא ליה דקימא לן דיש אם למסורת כמו שכתב בהלכות סנפה
פרק רביעי הלכה ב' ועיין למרן חיד"א במחזיק ברכה סוף אות י"ד בשם הרב מוהר"א
קארו הובא בספר חזון נחום פרק ט' דמנחות ד' ס"ג דעסיק ואתי בכמה הלכות וקאמר
ואזיל דקימא לן יש אם למסורת עי"ש ואין מצוי אצלי לראות דב"ק והרב טירת כסף
בדרוש ג' לסדר אמור פלפל בחכמה בענין זה ואיך היא דעת הרמב"ם בזה והרב מחנה
אברהם בסי' מ' אות י"א פתב להוכיח מכמה מקומות דהרמב"ם סבירא ליה כמאן דאמר
יש אם למקרא ויישב המקומות שנתקשה בהם הרב טירת כסף שנתראה דדעת הרמב"ם
לפסוק כמאן דאמר יש אם למסורת עיין שם באורה: פלל ל) יבום קודם חליצה אם
הוא מדאורייתא או אינו אלא מדרבנן פתב הרדב"ז בתשובות החידושים ח"ב סי' נ"ו
והביא דבריו הרב קהלת יעקב בתוספת דרבנן במערכת המ"ם אות ר' דאין קדימה זו
אלא מדרבנן דאי מדאורייתא לא היו חוזרים לומר מצות חליצה קודמת ולבסוף פתב
לצדד דקדימה זו היא מדאורייתא וחזרו לומר חליצה קודמת לפי שיש פח בידם לעקור
דבר מן התורה בשב ואל תעשה: ואם מצות עשה דיבום איתא גם בהיבמה או דוקא על
היבם מוטל הנה במכתב לחזקתיהו בחלק השיטה דף פ"ג ע"ג פתבתי דאפשר דהתוספות
סוברים דעשה דיבום איתיה גם ביבמה שלא כמו שהיה פשוט למרן מוהרמב"ח בספר
פפות תמרים בקונטרס תוספת יום הפיפורים על דף פ"ו (על מאמר גדולה תשובה
שדוחה לא תעשה שבתורה) דאין על היבמה מצות יבום עי"ש גם בספר אפריון שלמה
בקונטרס מנבח אבנים בסוף סי' ב' פתב בשם ספר הפלאה לכתובות דמצות יבום רמאי
גם איבמה ובחידושי לכתובות הבאתי דהרב מעין גנים בדף מ"א פשיטא ליה דליכא
בדידה מצות יבום ושקרב חקרי לב בסי' ס"ד הוכיח בראיות בכורות דעשה דיבום איתיה

גם ביבמה ועוד פתבתי בקונטרס אסיפת דינים במערכת חליצה סי' א' אות א' (בד"ה והנה) בענין זה עי"ש: פלל לא) יחיד ורבים הלכה פרבים כבר נודע כמה דיו נשתפף בדברי הפוסקים פרבים השנים בדין וחלוקים בטעמים אי חשיבי רבים או לא עיין בדברי הרמ"א בח"מ סי' כ"ה ולקרב ש"ך שם וביו"ד סוף סי' רמ"ב בהנהגת איסור וקיתר ומתבאר דרבינו מוהריק"ו סבירא ליה דחשיבי רבים אף שאין שנים בטעמים ועיין לקרב מוהרש"ל בשו"ת נודע ביהודה מהדורא תניינא חשן משפט סי' ג' ותשובת הרב מוהראנ"ח בח"א שציין בכנסת הגדולה אין אצלי אף בח"ב סי' ד"ע (בד"ה ומפלל מה שצריף) ראיתי שכתב ואף על גב דטעמו של זה לא פטעמו של זה פינו דבין למר ובין למר שרי לא אסרינו לה וכן ראיתי לרעק"א בחידושו ליו"ד על דברי הרב שפתי פהו בהנהגת איסור וקיתר שציין דברי הרבנים הנז"ל וכתב בשו"ת שער אפרים ריש סי' ס"ח דחה סברת הש"ך והעלה פהרמ"א דמיקרי רבים אף שאין מוספמים לדעת אחת וציין לעיין בגט פשוט סי' קכ"ב סק"ח ובית אפרים בק"ה סי' ל"ט אות י"ג ועי"ש בחידושי יד אפרים מה שכ' בענין זה וציין לעיין בספר משכיל לאיתן בריש יומא וכתב ומיהו בדיני ממונות לכולי עלמא מצרפינו לדעת רבים אף למחלקים בטעמים כמו עדות מיוחדת שפשרה בדרכי משה וכן כתב הרב נודע ביהודה במהדורא תניינא (לא הראה מקום לדברי הרב נודע ביהודה ולפי הנראה פונתו למה שכתב מר בריה בנודע ביהודה מהדורא תניינא סי' ג' הנז"ל) ונראה שלא ראה הרב יד אברהם דברי הרב פנסת הגדולה בכללי הקים לי אות ל"ו שכתב בשם מוהר"י הלוי הא דמצטרפין דוקא בממונא אבל באיסורא אין מצטרפין: וכתב על זה דאין נראה פן מוהרשד"ם באה"ע סי' מ"ה ובתשובה פתיבת יד למוהרד"כ כתב דאם בממונא מצטרפין כל שפן באיסורא עד כאן לענינו שמעינו מדבריו דאיסורא קיל מממונא לענין זה ואם פן למאן דאמר דבאיסורא לא מצטרפין כל שפן לדידה דלא מצרפינו לממונא ובנודע ביהודה הנ"ל לא כתב דבממונא לכולי עלמא מצרפינו רק שעל מה שהקשה על הרמ"א שפסק כמוהריק"ו דחלוקים בטעמים מצטרפין אף לא חשש להביא דעת הרמב"ם בהלכות קרבן פסת פרק חמישי הלכה ב' ופרק שמיני מהלכות תמידין ומוספין דין ט"ז כמו שכתב הרב לחם משנה דסבירא ליה דשנים החולקים ואין שנים בטעמים לא חשיבי רבים וכן תמה על הרבנים מוהרימ"ט וגט פשוט שלא הזכירו דעת הרמב"ם (עי' בזה לקרב יד שאול בסי' רמ"ב במהדורא בתרא בד' ט"ז סוף ע"א) וליישב זה כתב דסברי מרנן דבממונא מודה הרמב"ם כמו שכתב המוהר"י הלוי שבכנסת הגדולה לחלק בין ממון לאיסור עי"ש ואין פונתו לומר דבממונא לכולי עלמא מודו דמצטרפין שהרי כבר ראה דברי הכנסת הגדולה הנ"ל דמבואר דדעת הרב מוהראד"ב דממונא חמיר מאיסורא לענין זה ולכן מה שכתב ביד אברהם דבממונות לכולי עלמא מצטרפין אינו מדוקדק ומה שציין בחידושי רעק"א לגט פשוט סי' קכ"ב הנה ראיתי שהרב חשק שלמה בכללי הקים לי אות מ"ג הביא מסקנתו פדעת הרב שפתי פהו לחלק בזה בין דאורייתא לדרבנן ושם באות מ"ב הביא מה שכתב בשער אפרים ריש סי' ס"ח לדחות דברי הרב שפתי פהו והאריף בענין זה הרב ישמח לב יצ"ו בחלק אורח חיים סי' א' מדף ד' ע"א והלאה (ועוד לו שם בחלק חושן משפט סי' כ"ה אות כ"ג) עי"ש: ושם כתב דהרב שפתי פהו המשהה בדף קל"ה ע"ב בהשקפה השנייה להלכות שחיטה סי' ח' מה שהביא בשם הרב מוהר"ם אשפנזי על פי

סִבְרַת מוֹהֲרֵי־ק"ו דְּמַצְטַרְפִּינּוּ לֹא כָּתַב כָּל דְּבָרָיו בְּזֶה וְהָא גְרָמָא לִיה לְהַרְב מִיָּם הַחַיִּים בְּחֻלְק יוֹרָה דְּעָה דָּף כ"ג ע"ג שְׁרָצָה לְדַחוּת דְּבָרֵי הָרַב הַגָּ"ל דְּסִבְרַת מוֹהֲרֵי־ק"ו אֵינָה מְוַסְּמָת וְשֶׁהָרַב גָּט פְּשוּט מְסִיק דְּבִדְאוּרְיִיתָא אִין מְצַטְרְפִין אַמְנָם הָרוּאָה דְּבָרֵי הָרַב בְּגוּפֵן שְׁלֵהֶן וְהָמָה בְּפִתּוּבִים יִרְאָה דְּכָל רַז לֹא אֲנִים לִיה וְהַעֲתִיק גּוּף תְּשׁוּבַת הָרַב הַגָּ"ל דְּנִמְצָאת אֲצֵלוּ בְּכַתִּיבַת יָד עִי"ש שְׁנִרְאָה שְׁמִסְפִּים לְדַעַת הָרַב שְׁעַר אֲפָרִים הַנּוֹז"ל וְעֵינֵן בְּזֶה בְּהִגָּהוֹת יָד שְׂאוּל לְיוֹרָה דְּעָה סִי שִׁי"ו וְהָרַב הַשִּׁיב מִשָּׂה בְּסִי' פ"ב (נִרְשָׁם שָׁם בְּטַעוֹת סִי' פ"א) הִפְלִיא עֲצָה הַגָּדִיל תּוֹשִׁיָה תְּשׁוּבָה אַרְוֶפָה מְאֹד בְּעַנְיָנִים אֵלּוּ וּבְמִסְקָנָתוֹ כָּתַב בְּהָא נַחֲתָנָא וּבְהָא סְלִיקָנָא דְּוֹדָא דְּכָל הִיכָא דְּאֲזַלִּינּוּ בְּתַר רֹב הֵן בְּרוּב הַדְּיָנִים אוֹ בְּרוּב הַפּוֹסְקִים הֵנִי רֹב אִף שְׂאִין מְסִפִּימִים מְטַעַם אֶחָד פְּנ"ל בְּרוּר בְּס"ד עכ"ל: גַּם גְּאוּן בְּדוּרְנוּ יִצ"ו בְּסִפְר תּוֹרַת חֻסְד חֻלְק אֲנִיחִים סִי' ג' אוֹת ג' אַחַר שְׁצַרְף בְּנִדּוּנוּ דַּעוֹת הַפּוֹסְקִים הַחֲלוּקִים בְּטַעַמָּם כָּתַב דָּאָף דְּהַשְׁ"ף סוּבְר דְּדוּקָא בְּדַרְבְּנּוּ מְצַטְרְפִין פְּשְׂאִין שְׁוִים בְּטַעַמָּם כְּמָה פּוֹסְקִים חוֹלְקִים וְסִבְרֵי דְּמִהֲנִי גַם בְּדְאוּרְיִיתָא וּמוֹהֲרָאנ"ח בַּח"ב סִי' ע"ד וּמוֹהֲרֵי"ט יו"ד סִי' ט' וְעוֹד כְּמָה גְּדוּלִים שְׁהִבִּיא הַכְּנָה"ג בְּכָלְלִי הַקִּים לִי אוֹת ל"ה וְעֵינֵן בִּירוּשְׁלַמִי פָּרַק ב' דְּרֹאשׁ הַשְּׁנָה הַלְכָה ה' וּפָרַק קָמָא דְּסִנְהֶדְרִין הַלְכָה ב' עכ"ל וַיִּדִּיד נִפְשֵׁי הָרַב הַמְּגִיָה לְסִפְר יְמֵי שְׁלֹמֹה בַד' צ"ט ע"א פִּינָה דַּעַתוֹ לְהַקְשׁוֹת עַל סִבְרַת רַבִּינוּ מוֹהֲרֵי־ק"ו מְדַבְרֵי הָרַב"ם בְּהַלְכוֹת קָרְבַן פֶּסַח כְּקוֹשְׁיַת הָרַב מוֹהֲרֵש"ל שְׁבַנּוּדַע בִּיהוּדָה הַגָּ"ל עִי"ש וְעֵינֵן בְּעֵיקַר כְּלָלִין לְהָרַב יָד מְלֹאכִי בְּכָלְלִי שְׂאָר פּוֹסְקִים אוֹת כ"ג וְרֹאֲיִתִי בְּסִפְר חַיִּים וְמִלְּךָ בְּהַלְכוֹת מְקַנְאוֹת ד' י"ז ע"ב (מְתוֹרַת מֵר אָבִיו) שְׁכַתְּב גִּסְתַּפְקָתִי אִי חֲשִׁיב רֹב כְּשֶׁהָרֹב חוֹלְקִים בְּטַעַמָּם וּמְצָאֲתִי בִּיבְמוֹת פָּרַק הָאִשָּׁה אֶחָד אוֹמֵר נִהְרַג וְאֶחָד אוֹמֵר מֵת ר' מֵאִיר אוֹמֵר וְכו' ר' שְׁמַעוֹן וּר' יְהוּדָה אוֹמְרִים וְכו' הוֹאִיל וְזֶה וְזֶה מוֹדִים שְׂאִינוּ קִיָּים תְּנַשָּׂא וְעִי"ש בְּפּוֹסְקֵי הַלְכוֹת וּלְמוֹהֲרֵי"ט יו"ד סִי' ט' וַיִּד מְלֹאכִי בְּכָלְלִי הַפּוֹסְקִים וְחֻקְרֵי לֵב יוֹרָה דְּעָה ח"א סִי' פ"א ד' ק"ד ע"ג וְעוֹד לוֹ בְּחֻלְק חֲשׁוֹן מְשַׁפֵּט עכ"ל אִף כִּי סִפְר הִיָּקַר חֻקְרֵי לֵב אִין אֲצֵלִי אוֹלֵי יוֹעִיל צִיּוֹן זֶה לְזוּלְתִי לְעֵינֵן בַּדְּב"ק כִּי מְסַתְּמָא הָאֲרִיף כְּדַרְכּוֹ בְּקוֹדֶשׁ: וּלְכִי מְסַקְנַת רַבְּנּוּ קְדִישֵׁי הַגָּ"ל דְּשְׁנִים הַשְּׁוִים בְּדִין אִף שְׁחֲלוּקִים בְּטַעַמָּם מְצַטְרְפִין לְהִיּוֹת רַבִּים גְּלֻמוֹד לְמֵאִי דְּקִימָא לֵן הַלְכָה כְּפִלוּנִי מְחַבְרֵי דָאֻם חַבְרֵי הַחֲלוּקִים עִמּוֹ שְׁוִים בְּדִין אֲלָא שְׁחֲלוּקִים בְּטַעַמָּם חֲשִׁיבֵי רַבִּים וְאִין הַלְכָה כְּאוֹתוֹ פ' וְהָרַב מְקַנָּה אֲבָרְהָם בַּח"ב בְּמַעֲרַכַת הַה"א סוּף סִי' כ"ג כָּתַב בְּשֵׁם הָרַב שְׂדֵה הָאֲרָץ בַּח"ב ד' נִק"ב ע"ג דָּאֻם הַחֲלוּקִים עִם רַע"ק אִינָם שְׁוִים בְּטַעַמָּם אִף שְׁשׁוִים לְעַנְנֵן דִּינָא אֲפִילוּ הִכִּי הֵנִי כְּנַחֲלַק עִם יְחִיד וְהַלְכָה כַר' עֲקִיבָא וְשִׁפְן כָּתַב הָרַב לְחַם מְשֻׁנָּה בְּהַלְכוֹת תְּפִלִּין פָּרַק שְׁמִינֵי הַלְכָה ט"ו (טַעוֹת הַמַּעֲתִיק הוּא שְׁהִיָּה כְּתוּב בַּה"ת וְחֲשַׁב שְׁהוּא רֹאשֵׁי תְּיָבוֹת בְּהַלְכוֹת תְּפִלִּין וְכַתַּב מְפוֹרָשׁ וְלֹא יָדַע שְׁבַה"ת הוּא רֹאשֵׁי תְּיָבוֹת בְּהַלְכוֹת תְּמִידִין) וְעַל כִּי זֶה הַשִּׁיג עַל מָה שְׁכַתְּב הָרַב חוֹת יְאִיר ד' צ"ד ע"ב לְהוֹכִיחַ מְדַבְרֵי הַתּוֹסְפוֹת דְּהַלְכָה כַר' עֲקִיבָא מְחַבְרֵי דְּשְׂאֵנֵי הֵתָם דְּהַחֲלוּקִים אִינָם שְׁוִים בְּטַעַמָּם עִי"ש (סִפְר חוֹת יְאִיר אִין אֲצֵלִי לְרֹאוֹת אֵיָה מְקוּם דְּבָרֵי הַתּוֹסְפוֹת) וְאִם הָרַב חוֹת יְאִיר מֵר קַעְסִיק בְּהִיכָא דְּחַבְרֵי שְׁנִיָּהֻם שְׁוִים מְמַשׁ בְּדִין הוּא שְׁנִיָּהֻם אוֹסְרִים וּר' עֲקִיבָא מְתִיר אוֹ בְּהִיכָא נִרְאָה דְּאִין לְהַזְנִיחַ סִבְרָתוֹ שְׁהִיא מְוַסְּמָת מְרַבְּנּוּ קְדִישֵׁי הַנּוֹזְפִרִים לְעִיל דְּשְׁנִים הַשְּׁוִים בְּדִין אִף שְׁחֲלוּקִים בְּטַעַמָּם מְצַטְרְפִין לְהִיּוֹת רַבִּים אִף אִם הוּא בְּעַנְנֵן שְׁחֲלוּקִים עִם ר' עֲקִיבָא אִינָם שְׁוִים בְּדִין בְּדַעַת אַחַת דְּמֵר אִית לִיה חֻדָּא שִׁיטְתָא וּמֵר אִית לִיה שִׁיטְתָא אַחֲרִיתִי

והצד השונה שבהם דלא סברי כר' עקיבא בכי האי גוונא לא מקרו חבריו כמו שכתב מרן חיד"א בס' יעיר און במערכת הה"א אות מ"ב בשם הרב פנסת הגדולה בשו"ת בעי חיי חלק יורה דעה סי' קמ"ח ד' צ"ה ע"ד גבי הלכה כר' יוסי מחברו ולא מחבריו דהני מילי היכא דחבריו קנימי בחד שיטתא אבל היכא דחד אסר וחד שרי אף על גב דשנים לומר דאין לחלק לא מפני זה נאמר דאין הלכה כר' יוחנן לגבי תרנוניהו ואף שכתב הגאון מוהריק"ו דתרי תנאי או אמוראי או פוסקי הלכות אשר בתלקות ישיתו טעמיהם צרוף יצרפו התם דקנימי בחדא שיטה אלא שטעמיהם חלוקים אבל אי לא קנימי בחדא שיטה אף על פי שטעמים שונים אין מצטרפין וכתב עוד שפיוצא בזה פתב בכנסת הגדולה ח"מ סי' רצ"ב בהגהות בית יוסף אות כ"ד דאפשר לומר דלא אמרינן אין הלכה כר' אליעזר בן יעקב פשחולק עם רבים למאן דאמר אלא דוקא פשהרבים עומדים בסברא אחת אבל פשהרבים חלוקים בסברתם כל חד וחד יחיד אצל ראב"י עכ"ל וכתב מרן חיד"א דאפשר להביא ראיה לכלל זה מדברי הרב המגיד בפסק י"ח מהלכות שבת דין י"א ומדברי הרבנים משנה למלך בפסק שלישי מהלכות עבדים דין י"ד ופרי חדש במים חיים בהגהותיו על הרמב"ם שם דכדי להחשיבם רבים צריך שיהיו בסברא אחת ושכן משמע בעירובין ד' מ"ז ע"א אלו תורף דב"ק עי"ש: ותמיה לי שראיתי לרבין חסידא בספר קהלת יעקב בקונטרס מענה לשון ח"ב סי' צ"ז שכתב וז"ל אין הלכה פניחיד במקום רבים פתב בהגהות מרדכי פסק המפקיד עלה דאמר רבא מפי מטא אדרכתא לידיה פתב ראב"ה דהלכה פרבה שהוא רבם של אב"י ורבא ורבים לא הוו דלא אמרי בחדא שיטתא שפעת מינה דלא הוו תרי לגבי חד אלא פשהשנים חולקים כולם על האחד מחד טעמא אבל אם כל אחד חולק עליו מטעם אחר לית פאן תרי לגבי חד וכן פתב הרב המגיד בפסק ז' מהלכות אישות דין י"ב שפתי נראיתי להרב פנסת הגדולה בהגהות הרמב"ם פסק תשיעי מהלכות רוצח (עמ"ש מרן הפסך משנה דר' אליעזר בן יעקב ור' עקיבא פי פליגי לא אמרינן משנת ראב"י קב ונקי אלא כרע"ק מחברו ומשום הכי פסק כרע"ק) שכתב ודעת הרמב"ם פפי דברי מרן הפסך משנה מוכרח דסבירא ליה דאפילו לגבי רבים הלכתא כראב"י דאי לא למה לי למהב טעמא משום דפליגי עם ר' עקיבא תלמוד לומר משום דפליג עם רבים ע"כ: ואנכי לא ידעתי איה הם הרבים במשנה ואי משום דר' אליעזר אמר מטבורו ורע"ק מחוטמו וראב"י במקום שנעשה חלל הא לא מיקרי רבים כל דלא קנימי בחדא שיטתא עכ"ד הרב קהלת יעקב אלמא דדעת הרב פנסת הגדולה דגם בכי האי גוונא חשיבי רבים (וקצת נראה דבשיטה זו אגזיל בתשובת בעי חיי ח"מ ח"א סי' ט"ן ד' ג"ן ע"ב בהגהה וכן בס' ס' דף ד"ן ע"ג אבל אינו מוכרח כיעי"ש) והוא היפך ממה שכתב בשמו מרן חיד"א הנ"ל וכן פתב הרב יד מלאכי בכללי שאר פוסקים אות כ"ד בשם הרב פנסת הגדולה ביו"ד סי' ק"מ הגהות בית יוסף אות ב' הא דשני פוסקים משני טעמים מצטרפין היינו דוקא בדקנימי בחדא שיטה אלא שטעמיהם מחולקים אבל אי לא קנימי בחדא שיטה אף על פי שטעמיהם שונים אין מצטרפין ושם באות כ"ג פתב בשם ה"ה בהלכות אישות פסק שביעי דין י"ב דלא הוו תרי לגבי חד אלא פשהשנים שונים בטעמם אבל אם כל אחד חולק עליו מטעם אחר לית פאן תרי לגבי חד ועי"ש עוד בגוף הספר במערכת הפ"ף אות ש"א (בד"ה ומעתה יש לחקור ובד"ה וראיתי) ובחפשי ראיתי שהרב המגיד לספר משק בימי במערכת ה"ה סי'

קמ"ו הביא דברי הפנסת הגדולה בהגותו להרמב"ם הנ"ל והרבה להשיב על דבריו ומכלל תמיהותיו אחת היא דסתר דידיה אדידיה ממה שפכת בכנסת הגדולה ח"מ סי' רב"ץ הנ"ל גם הרב משק ביתי במערכת היו"ד סי' רי"ז אסף בכלל זה דהיכא דאינם בחדא שיטה לא חשיבי רבים וגם בעיקר פללא דיתיד ורבים הלכה פרבים האריה מאד בכמה פרטים עי"ש גם ידידי הגאון מוהרי"א יצ"ו בס' עמודי אש סי' ד' פלל י"ב בד' ל"ד ע"ב האריה קצת בעניינים אלו עי"ש: ובספר עין יצחק לגאון עזנו אבד"ק קאוונא יצ"ו בחלק א"ח סי' כ"ח אות ג' פתב שפספרו באר יצחק חלק א"ח סי' ז' הוכיח דמהני רובא אף אם אין מספיקים מטעם אחד מדברי התוס' בנדה ד' נ"ד ומהירושלמי דסנהדרין פרק א' הלכה ב' ולפי מה שכתב הש"ך בח"מ סי' כ"ה ס"ק י"ט לחלק דאם הם לפנינו שאני יש לסתור הראיה מהירושלמי אף כבר השיג על הש"ך בבית אפרים בקונטרס הראיות סי' ט"ל ס"ק י"ג דאין לחלק בזה וכדכתב מוהרי"ט בח"ב סי' ט' ואם פן שפיר מוכח מהירושלמי וידידי הרה"ג מוהר"י בכרך בספרו הנחמד עבור יחזקיהו המלך ד' י"ב ע"א בהגהה כתב כמסתפק אם בענין פנה חשיב חד לגבי תרי וכתב דרף הערה ולא נחית לעיין במקצוע זה שאינו מעין מלאכתו היקרה עי"ש: פלל לב) יחיד ורבים הלכה פרבים ובשעת הדחק יכול לסמוך על היחיד עיין מה שרשמתי במערכת הפ"ף אות ק"י קי"א קי"ד במאי דאמרינו פדאי הוא רבי פלוני לסמוך עליו בשעת הדחק: פלל לג) ידות שבועה פשוטה וכן לענין ידות נדרים עיין לקמן במערכת הש"י"ן: פלל לד) ישן אם עשה איזו מצוה בעודו ישן אם יצא ידי חובת מצותו ראיתי לרן החבי"ף בס' חיים ושלום ח"א סי' ב' שכתב בשם הרב שאלת יעבץ בח"ב סי' צ"ז שאם בא על האשה בשנייה ונתעברה וילדה לא קיים המצוה דינן לאו בר דעת הוא לגמרי לא למצוה ולא לעבירה לא נשפר ולא נענש וכן מצונו בלוט שלא ידע בשפכה ובקומה פיוצא בו אמרו ביבמות דף ג"ן ע"ב אין אונס בעריות אלא בינן לפי זה יכלנו לומר בלוט אף שפבכירה לא יצא ידי חובת פריה ורביה בצעירה מיהא יצא אף דחשבינן לה ופושעים יפשו בו אם פן מקצת דעת הנה ליה בצעירה וחשיבא פננה ולפום מאי דאמרו בפנזיר ד' כ"ג גדולה עבירה אף שהוא לאנתפונן למצוה תיתי כמאן דאמר מצות אין צריכות פננה לצאת נמצא בעמון קיים מצות פריה ורביה ואפשר היינו טעמא דאקדים קרא עמון למואב בכל מקום עכ"ל וסיים הרב חיים ושלום דמבואר מדברי הרב דבינן לגמרי הבא על אשתו לא קיים מצות פריה ורביה פיון דלאו בר דעת הוא ושקיל וטרי בדבריו עי"ש: והנה אין מצוי אצלי ס' שאלת יעבץ לראות אם הנפיר דמדברי התוספות בסנהדרין דף מ"ז ד"ה אימא פישן דמי מוכח לכאורה שלא פדעת הרב והוא דאמרינו התם אמר עולא אמר ר' יוחנן אכל חלב והפריש קרבן והמיר דת וחרז בו הואיל ונדחה ונדחה אתמר נמי אמר ר' יוחנן אכל חלב והפריש קרבן ונשתטה וחרז ונשתפה הואיל ונדחה ונדחה וצריכא דאי אשמועינן קמיתא משום דאיהו דחי נפשיה בינדים אבל האי דממילא קדחי אימא פישן דמי וכתבו התוספות לאו לגמרי פישן דמי דינן חזי אף בשעה שהוא ישן כדתנו השולח חטאתו למדינת הים מקריבין אותה בחזקת שהוא קיים ולא חיישינן שפא ישן בשעת הקרבה וכו' הרי דאף דשוטה בשעה שהוא שוטה לא חזי ולא בר פפרה הוא ואין מקריבין עליו קרבנו ישן מיחזא חזי ויכולים להקריב קרבנו כשהוא ישן דחשיב בר פפרה בשעה שהוא ישן וכיון שמתפפר בחטאת שמקריבין בשעה שהוא ישן הרי אם פן

יש לו שְׂכָר על זה בְּשַׁעַה שֶׁהוּא יֵשֵׁן וְזֶה כְּנֶגֶד הַיְסוּד שֶׁהַנִּיחַ הָרַב דִּישֵׁן לֹא בַר דַּעַת גְּמוּר
הוא לא נִשְׁכָּר וְלֹא נִעְנַשׁ וְכוּ' וְיֵשׁ לְדַחוּת דָּאֵף שֶׁחֲשׁוּב בַר דַּעַת כִּשְׁהוּא יֵשֵׁן לַעֲנִין שְׁמָה
שֶׁנַּעֲשָׂה בְּשִׁבְלֵוֹ עַל יְדֵי אַחֲרִים כִּשְׁהוּא יֵשֵׁן הָרִי הוּא חֲשׁוּב כְּאִילוֹ נַעֲשָׂה בְּשִׁבְלֵוֹ בְּשַׁעַה
שֶׁהוּא עַר מִכָּל מְקוֹם אֵין מְזָה רְאִיָּה לְמָה שֶׁהוּא בַּעֲצָמוֹ יַעֲשֶׂה בְּשַׁעַה שֶׁהוּא יֵשֵׁן שְׂיָהָא
מוֹעִיל כְּאִילוֹ עָשָׂה הַדְּבָר הַהוּא כִּשְׁהוּא עַר דְּכִשְׁהוּא יֵשֵׁן מָה שֶׁהוּא עוֹשֶׂה בַּעֲצָמוֹ כִּלְאֵי
חֲשִׁיב פִּינּוּן דְּלֹא בַר דַּעַת גְּמוּרָה הוּא בְּהֵיא שְׁעָתָא וְלֹא תַעֲזוּב נִפְשֵׁי לְשֹׂאֵל לְמָה לֹא
קִבַּע הָרַב דִּינוֹ לַעֲנִין חֲשִׁיב מְצוֹת עוֹנָה שְׁמַצוּי וְשִׁינְיָ דִּין זֶה בְּכָל אָדָם אֵף בְּמֵי שְׂכָרָא קִינִים
מְצוֹת פְּרִיָּה וְרַבִּיָּה וְאוּלֵי סוּבַר הָרַב דְּדוֹקָא בְּמְצוֹת עָשָׂה הוּא דְּבַעֲיָנָן כְּפִנְיָה אַבְל מָה
שֶׁעוֹשֶׂה כְּדֵי לְקַיָּים מָה שְׁמֻנְזָהָר בְּלֹא אֵף שֶׁעוֹשֶׂה מַעֲשֶׂה מִכָּל מְקוֹם פִּינּוּן שְׂאִינוֹ אֵלָא כְּדֵי
שְׁלֹא לַעֲבֹר עַל הַלְּאֹא לֹא נֶאֱמַר בְּזֶה מְצוֹת צְרִיכוֹת כְּפִנְיָה וְאֵף שְׂאִינוֹ מְכוּוֵן כִּלְל יוֹצֵא יְדֵי
חוֹבְתוֹ וְלִכְן בְּחִיב מְצוֹת עוֹנָה שֶׁהוּא בְּלֹא עוֹנְתָה לֹא יִגְרַע לֹא בַּעֲיָנָן כְּפִנְיָה כִּלְל וְלִכְן אֵף
הַיֵּשֵׁן מְקַיָּים מְצוֹת עוֹנָה וְרַק לְגַבֵּי פְּרִיָּה וְרַבִּיָּה שֶׁהִיא מְצוֹת עָשָׂה וּמְצוֹת צְרִיכוֹת כְּפִנְיָה
קְאָמַר דְּאִינוֹ מְקַיָּים הַמְצוֹה כִּשְׁהוּא יֵשֵׁן וְאִיהִי"ש אֶכְתּוּב בְּזֶה בְּמַעְרְכַת הַמ"ם בַּס"ד: וּמְרָן
הַחֲבִי"ף פְּתַב דְּנִרְאָה לֹו דְּקִינִים מְצוֹת פְּרִיָּה וְרַבִּיָּה מְמָה שְׁבָא עֲלֵי בַּעוּדוֹ יֵשֵׁן וְרִאִיָּה
מְדַקְיָמָא לֵן מְצוֹת אֵין צְרִיכוֹת כְּפִנְיָה כְּדָאֲמַרְיָנָן בְּחֻלְיָן דָּף ל"א ע"א גַּבֵּי נְדָה שְׁנַאֲנָסָה
וְטַבְלָה דְּאָמַר רַב טְהוּרָה לְבֵיתָה מְטַעֲמָא דְּבַעֲלָה חֻלְיָן הוּא וְלֹא בַּעֲיָי כְּפִנְיָה וּפְסָקוֹ הַרְמַב"ם
וְרַבִּינוֹ חֲנִנְיָאֵל וְהַסְמ"ג כָּרַב דְּלֹא בַּעֲיָנָן כְּפִנְיָה לְטַבִּילַת נְדָה כְּדַכְתּוּב מְרָן בְּכַסְפָּ מְשֻׁנָּה
בְּרֵאשׁוֹן מֵהַלְכוֹת מְקַנְאוֹת הַלְכָה ח' וְאֵם בְּמְצוֹת עָשָׂה שֶׁל טַבִּילַת נְדָה שֶׁהוּא חֲמוּר בַּעֲנוּשׁ
כֶּרֶת לֹא בַּעֲיָנָן כְּפִנְיָה כֹּל שְׁכֹן לְמְצוֹת פְּרִיָּה וְרַבִּיָּה אֵם עֲשָׂאָה בְּלֹא כְּפִנְיָה מְהַנִּי לִיָּה קִיּוּם
הַמְצוֹה וְצִיָּין לְהַגְהוֹת אֲשִׁירֵי סוּף פְּרָק רְאוּהוּ ב"ד וְלַהֲרַדְב"ז הַחֲדָשׁוֹת ח"ב ס' ל"ד
וְלַהֲרַב מוֹהַרמַב"ם ח' בְּסִפְרָ יוֹם תְּרוּעָה דָּף ז' ד"ה אֲמַרָא וּבְסִפְרָ קוּל אֲלֵיָּהוּ ח"א חֲלָק א"ח
ס' ל"ד וְסִיָּים דְּלֹא מְבַעֲיָא לְהַמְפְרָשִׁים דְּהָא דְּנָדָה שְׁנַאֲנָסָה וְטַבְלָה שְׁעַלְתָּה לָּה טַבִּילָה
הוּא מְשׁוּם דְּמְצוֹת אֵין צְרִיכוֹת כְּפִנְיָה דְּהוּא הַדִּין גְּמֵי בְּמְצוֹת פְּרִיָּה וְרַבִּיָּה אֵלָא אֵף
לְהַסוּבְרִים דְּלֹא מְשׁוּם מְצוֹת צְרִיכוֹת כְּפִנְיָה אוֹ אֵינָן צְרִיכוֹת אֲתִינָן עֲלָה הָא מִיָּהָא שְׁמַעֲיָנָן
דְּטַבִּילַת מְצוֹה שְׁאִיסוּרוֹ חֲמוּר בְּכַרְת מְהַנְיָא לָּה בְּלֹא כְּפִנְיָה כְּמוֹ כֵּן יְלַפִּינָן לְנִדּוֹן דִּידָן אֵלוֹ
תְּוַרְף דַּב"ק: וְהַגְהָ מָה שְׁכַתְבַּת דְּקִינָמָא לֵן מְצוֹת אֵין צְרִיכוֹת כְּפִנְיָה תְּמִיָּהנִי אֵיף פְּהָ קְדוּשׁ
יֹאמַר כֵּן וְנַהֲפֻךְ הוּא וְהַלְכָתָא אֲזֵלָא כְּמָאן דְּאָמַר מְצוֹת צְרִיכוֹת כְּפִנְיָה בְּמְצוֹת דְּאוּרְיָתָא
עֵינָן בַּא"ח ס' ס' סְעִיף ד' וּבְמָה שְׁצִינְיָתִי בְּזֶה לְקַמְן בְּמַעְרְכַת הַמ"ם אוֹת ס"ד שְׁדַעַת כְּמָה
פּוֹסְקִים דְּבַמְצוֹה דְּאוּרְיָתָא פְּשִׁיטָא לְהוּ דְּנַקִּיטִינָן דְּצְרִיכוֹת כְּפִנְיָה וּפְלִיגֵי בְּמְצוֹת דְּרַבְּנָן
דְּאִיפָא מָאן דְּאָמַר דְּבַדְרַבְּנָן נַקִּיטִינָן דְּאֵין צְרִיכוֹת כְּפִנְיָה וְאִיפָא מָאן דְּסַבַּר דְּגַם בְּדְרַבְּנָן
צְרִיכוֹת כְּפִנְיָה וְאִיפָא מָאן דְּאָמַר דְּאֲדַרְבָּא בְּדְרַבְּנָן פְּשׁוּט יוֹתַר דְּצְרִיכוֹת כְּפִנְיָה עֵינָן שְׁם
וְאֵם כֵּן בְּמֵאֵי דְּעַסְקִינָן בְּמְצוֹת פְּרִיָּה וְרַבִּיָּה דְּאוּרְיָתָא אֵיף יְכַתּוּב הָרַב דְּקִינָמָא לֵן דְּמְצוֹת
אֵין צְרִיכוֹת כְּפִנְיָה וְאֵנְכִי לֹא יַדַּעְתִּי וְאֵם יִרְצָה ה' אֲנוּפְףָ יְדֵי עוּד בְּזֶה בְּמַעְרְכַת הַמ"ם בַּס"ד
כִּי שְׁם בֵּיתוֹ: וּמָה שֶׁהִבִּיא רְאִיָּה דְּקִינָמָא לֵן אֵין צְרִיכוֹת כְּפִנְיָה מְדַקְיָמָא לֵן בְּרַב דְּנָדָה
שְׁטַבְלָה בְּאוּנְסָ טְהוּרָה לְבֵיתָה הַגְהָ מְלַבַּד דְּאֵין זֶה פְּשׁוּט דְּקִינָמָא לֵן הָכִי וְהַרְבֵּה פּוֹסְקִים
סוּבְרִים דְּלֹא עֲלָתָה לָּה טַבִּילָה אֵף גַּם לְהַפּוֹסְקִים כֵּן כְּכָר מְפּוֹרָשׁ בְּדְבַרִי הַרְדָּב"ז הַחֲדָשׁוֹת
ס' ל"ד שְׁצִיָּין הָרַב בַּעֲצָמוֹ שְׂאִין מְזָה הֶכְרַח לְדִין אֵם מְצוֹת צְרִיכוֹת כְּפִנְיָה אוֹ לֹא וְנ"ל
בְּסוּף הַתְּשׁוּבָה וְהַנִּי יוֹדַע דְּהָא פְּלוּגְתָא לֹא שְׁיִיכָא בְּמְצוֹת צְרִיכוֹת כְּפִנְיָה אוֹ לֹא דְּהָא

טבילה ושחיטה לאו מצות ניהו אלא מכשירין ובהכי פליגי רב ור' יוחנן דלמר מכשירי קילי ממצוה ולמר חמירי ממצוה אבל במצות גופייהו אי בעו פונה לא מעיילי נפשיהו בהכי רב ור' יוחנן וכן פתב הרמב"ן עכ"ל ועם שאינו פשוט לומר פדברי הרדב"ז הנ"ל (דלאו הא ביהא תליא) כמו שמתבאר ממה שרשמתי במערכת המ"ם אות ס"ב מפל מקום גם לאידך גיסא לומר דהא ביהא תלי אינו פשוט לומר כן (כמו שגראה מדברי הרב) ואולי שלזה נתפנון בציינו לדברי ההגהות אשירי דבסוף פרק ראווהו בית דין ושם מפורש שסובר דהא ביהא תלי ומה שאמר רב נדה שגאנסה וטבלה טהורה הוא משום דסבר מצות אין צריכות פונה כמו שכתבתי בשמו במערכת המ"ם שם וספר קול אליהו שציינו אין מצוי אצלי וספר יום תרומה שבידי הוא דפוס חדש ואין הדפים מכוונים לשל דפוס ישן וכפי הגראה פונתו לדברי הרב על מה שאמר רב אשי בדף כ"ח ע"א כפאוהו פרסיים וכו' ע"ש (בד' ו' ע"א בדפוס חדש) ושם פתב מפורש דקימא לן מצות צריכות פונה ובהיא דנדה פתב דאף למאן דאמר דבעיא פונה מכל מקום מה שאשה אחרת המטבלת אותה מכוונת לשם טבילה מהני וכו' ולא איירי בזה אי הא דטהורה לביטה תליא במצות צריכות פונה או לא פיעוין שם: ועל הראיה שהביא הרב שאלת יעב"ץ מיבמות דף ג"ן ע"ב הנ"ל פתב (בתיים ושלום) ונ"ל ועם שמצינו ביבמות דאמר רבא אין אונס לערוה לפי שאין קישוי אלא לדעת אלא בישן ואמר רב יהודה ישן לא קנה ביבמתו דגראה דביאת הישן לאו פלום היא לקיים מצות ביום הא לא מכרעה דלא מיבעיא לפירוש רש"י ונ"ל ישן לא קנה דישן לאו בר דעת הוא דלא הוי קניינו קנין דגראה מדבריו דלאו משום פנון המצוה הוא דלא קנה דאין הכי נמי דמשום קיום מצוה הנה מצי לקיים מצות אין צריכות פונה ברם שאני הכא דבעינו קנין וכל שהיא ישן לאו בר דעת לקנות אלא אפילו לשיטת התוס' והראשונים הרשב"א והרא"ש והריטב"א בחידושיהם שהקשו על פירוש רש"י והם פירשו דבעינו פונה לשם ביאה וכן פתב הרב המאירי שם והיינו משום דגלי קרא בהדיא יבמה יבא עליה פדאמרין בגמרא שם יבמה יבוא עליה עד דמכוין לה לשם ביאה הרי דדוקא באיש היבם דגלי קרא יבמה יבוא עליה לא מהני ישן אבל ביבמה עצמה אם היא ישנה קנה וכן פתב הרמב"ם בהלכות ביום פרק ב' הלכה ג' והרב המאירי שם והטור בסי' קס"ו הא לאו הכי גם בישן שאינו מקיים מצות ביום ביאתו הוי ביאה ובנדאי דקיים מצות פריה ורביה מדבריו גראה שהבין בכוננת הרב יעב"ץ שממה שיבם אינו קונה יבמתו בישן מוכיח דמצוה שעושה בעודו ישן פלא חשיב ולזה דוחה ראיתו הן לפי פירוש רש"י והן לפי פירוש התוספות ושאר הראשונים שהזכיר: ובהורמונתיה דמר לדידי חזי שאין פונת הרב שאלת יעב"ץ להביא ראיה לדינו מהא דישן לא קנה ביבמתו אלא פונתו להוכיח דישן אינו נענש על איזו עבירה שעשה בעודו ישן והנה לכאורה צריך להבין מה שכתב הרב פיוצא בו אמרו אין אונס לעריות אלא בישן שגראה ממרוצת דבריו שמבין דרבא דאמר אין אונס לערוה שאין קישוי אלא לדעת איהו גופיה הוא דקא מסיים למילתיה ואמר אלא בישן אבל באמת אין הדבר כן כי מאי דאמרין אלא בישן לאו סיום מלתיה דרבא הוא דרבא לא אמר אלא אין אונס לערוה לפי שאין קישוי אלא לדעת אלא הני מילי דסתמא דש"ס ניהו דקא מהדר לאסבורי לן הכי דמי אונס דמתניתין ואמר דלא מצינו לפרושי דאנסוהו נכרים דהא אמר רבא וכו' אלא צריך לפרש מתניתין דאנסו דתנינו היינו שהיה ישן אלא דלא נחה דעתיה

דש"ס בַּהַאי פִּירוּשָׁא מְשׁוּם דְּאָמַר רַב יְהוּדָה דְּאִין יָבָם קוּנְהָ בְּיָשׁוּן כֵּן הוּא אֲמִיתוּת סוּגִית
הש"ס אֵלָא שְׁכַוְנַת הָרַב שְׂאֵלַת יַעֲבִ"ץ לְמִילָף דְּכָל מַה שְׂיַעֲשֶׂה הָאָדָם בְּעוּדוֹ יָשׁוּן אָנוּס
מִיְקָרִי וְאִינוּ נֶעְנַשׁ עַל זֶה הִיא מִדְּהוּהָ בְּעִינֵי לְפָרוּשֵׁי דְּאָנוּס דְּמִתְנִיתִין מִשְׁפַּחַת לֵהּ בְּיָשׁוּן
וּכְלוּמַר דְּלִגְבֵי יָשׁוּן מוֹדָה רַבָּא דִּישׁ אָנוּס לְעָרְוָה אֵלָא דְּלֵא אֲתַנַּח לָן לְפָרוּשֵׁי מִתְנִיתִין
בְּהִכִּי לְפּוּם מַאי דְּאָמַר רַב יְהוּדָה דִּיבָבָם אִינוּ קוּנְהָ יְבַמְתוּ בְּיָשׁוּן אֲבָל מְהָא דְּהוּהָ סְבָרִינוּ
לְמִימַר דְּלִגְבֵי יָשׁוּן גַּם רַבָּא מוֹדָה דִּישׁוּן חֲשִׁיב אָנוּס לְעָרְוָה וְכִינוּ דְּאָנוּס הוּא רַחֲמֵנָא פְּטָרִיהָ
לֵא הִדְרִינוּ מְהָא סְבָרָא אֵלָא קוּשְׁטָא הִכִּי הוּי דְּלַעֲנֵנָּה עֲרִיּוֹת יָשׁוּן חֲשִׁיב אָנוּס וּפְטוּר אָם
בָּא עַל עָרוּהָ בְּעוּדוֹ יָשׁוּן וְשִׁמְעִינוּ דִּישׁוּן שְׁעֵבֵר עֲבִירָה אִינוּ נֶעְנַשׁ דִּישׁוּן לֵא פֵּר דַּעַת הוּא
לְהִיּוֹת נֶעְנַשׁ וְהוּא הַדִּין דְּלֵא חֲשִׁיב פֵּר דַּעַת לְקַבֵּל שְׂכָר עַל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה בְּעוּדוֹ יָשׁוּן זֶה הִיא
כְּוִנַּת הָרַב שְׂאֵלַת יַעֲבִ"ץ: אֵלָא דְּמִכָּל מְקוּם מַה שְׂכַתְבָּ מֶרְן הַחֲבִי"ף דְּלְדַבְרֵי הַתּוֹסְפוֹת
וְדַעַמְיָהוּ דְּטַעַמָּא דִּישׁוּן לֵא קִנְהָ בִּיבְמַתוּ שְׁהוּא מְשׁוּם דְּגִלִּי קִרָּא וְכו' הָא לֵא הִכִּי בִּיאַת
הַיָּשׁוּן בִּיאָה הִיא וְנִלְמוּד מְנָה לַעֲנֵנָּה פְּרִיָּה וּרְבִיָּה נִרְאָה דְּשַׁפִּיר קִאָּמַר דָּאָם לֵא כֵּן לְמַה לִּי
קִרָּא גִבִּי יְבָמָה דְּבַעֲיָנוּ כְּוִנְהָ לְשֵׁם בִּיאָה תִּפּוּק לִי דְּבִיאָתוּ לֵא פְּלוּם חֲשִׁיבָא וְאִין פְּאֵן
יְבוּם וְאִין לוּמַר דְּמִיבּוּם יְלַפִּינוּ לְעַלְמָא דְּלֵא מְקִיָּים הַמְצָוָה בְּעוּדוֹ יָשׁוּן דָּאָם כֵּן לַדַּעַת כְּמָה
פּוֹסְקִים שְׁהַבְּאֵתִי בְּקוּנְטָרְס אֲסִיפַת דִּינִים בְּמַעְרַכַת חֲלִיצָה סִי' א' אוֹת א' (בד"ה וּבְעֵיקָר)
דְּמַצְנוֹת יְבוּם אִיתָא גַּם בִּיבְמָה כִּיעִי"ש תִּיקְשִׁי לָן אֲמַאי כְּשֶׁהִיא יְשֻׁנָּה מְהֵנִי בְּהָ מַצְנוֹת יְבוּם
כְּדַאָּמְרִינוּ בְּש"ס וְכו' פְּסִקִּינוּ בְּסִי' קִס"ו דָּאָם הִיא יְשֻׁנָּה וְלַבּוֹ עַר קִנְהָ הָרִי גַּם עֲלֵיהָ אִיכָּא
מַצְוָה וְכְשֶׁהִיא יְשֻׁנָּה אִין פְּאֵן קִיּוּם מַצְוָה אֵלָא וְדַאי צְרִיף לוּמַר דְּגַם כְּשֶׁעוֹשֶׂה הַמַּצְוָה
בְּעוּד יָשׁוּן הוּי מַצְוָה אֵלָא דְּלִגְבֵי יְבוּם גִּלִּי קִרָּא בִּיבָבָם דְּלֵא מְהֵנִי מִדְּכַתִּיב יְבָמָה יְבָא עֲלֵיהָ
שְׁיַכּוּנוּ לְשֵׁם בִּיאָה וְגִבִּי יְבָמָה דְּלִיכָּא גִילוּיָא דְּקִרָּא מְהֵנִי גַּם כְּשֶׁהִיא יְשֻׁנָּה דִּישׁוּן שְׁקִיָּים
מַצְוָה מְהֵנִי: עוּד הוּכִיחַ שֵׁם (בְּחִיָּים וְשְׁלוּם) דְּקִיָּים מַצְנוֹת פְּרִיָּה וּרְבִיָּה בְּעִנְיָן זֶה שְׁהָרִי
כְּמָה אֲדוּלִים כְּתִבוּ דְּאֲשֶׁה שְׁנַתְעַבְרָה בְּאֲמַבְטִי וְיָדוּעַ שֶׁל מִי הָיָה הַזְרַע קִיָּים הָאִישׁ הַהוּא
מַצְנוֹת פְּרִיָּה וּרְבִיָּה וְהָרִי הוּא בְּנוֹ לְכָל דְּבָר וְאָם כֵּן כָּל שְׁכָן זֶה שְׁעוֹשֶׂה מַעֲשֶׂה בְּפוּעֵל אָף
שְׁהוּא יָשׁוּן וְדַאי דְּמְהֵנִי וְכִבְרַר רְמֵז שֵׁם לַעֲיִין בְּכַרְפִּי יוֹסֵף סִי' א' אוֹת י"ד וּבִשְׂאָר סְפָרִים
וְהַמְעֵינֵי בְּכַרְפִּי יוֹסֵף יִשְׂרָאֵל יַחֲזֶה שְׁהַרְבָּנִים חֲלָקַת מְחֻזְקָא וְמוֹהַר"י זִינֵן כְּתִבוּ דְּנַתְעַבְרָה
בְּאֲמַבְטִי קִיָּים הָאָב פְּרִיָּה וּרְבִיָּה וְהוּי בְּנוֹ לְכָל דְּבָר וְהוּכִיחוּ כֵּן מְהַגַּת סִי' ק שְׁהַבִּיא
הָרַב בֵּית חֲדָשׁ בִּי"ד סִי' קצ"ה וְשְׁכָן הוּכִיחַ הָרַב מְשֻׁנָּה לְמַלְךְ בְּפָרְק ט"ו מְהַלְכוֹת אִישׁוֹת
דִּין ד' דְּהוּי בְּנוֹ לְכָל דְּבָר וּמֶרְן חִיד"א שֵׁם פִּקְפֵק עַל רֵאִיָּתָם וּמְסִיק דְּאִין רֵאִיָּה חוֹתְכַת
מִדְּבָרֵי הַגָּהַת סִי' ק גַּם הָרַב פִּתְחֵי תְּשׁוּבָה בְּסִי' ק ט' כְּתִב דְּבָסְפֵר בְּנֵי אַהוּבָה הָאָרִיף
לְסִתּוֹר דְּבָרֵי הָרַב מְשֻׁנָּה לְמַלְךְ: וְהַבִּיא עוּד (בְּחִיָּים וְשְׁלוּם) מַה שְׂכַתְבָּ מֶרְן הַב"י אַהֲע"ז
רִישׁ סִי' מ"ב בְּשֵׁם הָרַב מוֹהַר"ש פֵּר צִמַח עַל מִי שְׁקַדְשׁ אֲשֶׁה וְאָמְרוּ שְׁהָיָה יָשׁוּן וְיָשׁוּן
אִינוּ מְדַבֵּר וְאָם נִים וְלֵא נִים תִּיר וְלֵא תִיר מַעֲשִׂיו קִיָּיִמִים וְנִרְאָה שְׁכַוְנַתוֹ לְהוּכִיחַ מְנָה
דְּמַה שְׂיַעֲשֶׂה בְּעוּדוֹ יָשׁוּן מְהֵנִי לִילָא דְּבִקְדוּשִׁין בְּעִינֵי אֲמִירָה וְלִיכָּא וְגַם צִיָּין לַעֲיִין בְּפָרְק
רְבִיעִי דְּעִירוּבִין מְשֻׁנָּה ה' (ד' מ"ה ע"א) מִי שְׂיָשׁוּן בְּדָרְךָ וְלֵא יָדַע שְׁחֲשַׁכָּה יֵשׁ לוֹ אֲלֵפִים
אֲמָה לְכָל רוּחַ דְּהוֹאִיל וְאָם הָיָה נַעוּר קָנִי יָשׁוּן נְמִי קָנִי וְכו' פְּסִקוּ הַפּוֹסְקִים בְּסִי' ת"א עוּד
צִיָּין לַעֲיִין בְּסִפֵּר עוֹשֶׂה שְׁלוּם בְּחִידוּשִׁיו לְמַגִּילָה ד' ק"ד ע"ג שְׁנִסְתַּפֵּק לַעֲנֵנָּה מְשֻׁלוֹת
מְנוֹת וּמִתְנֹת לְאֲבִיוָנִים אִם שְׁלַח וְנָתַן וְהַמְקַבֵּל הָיָה יָשׁוּן וְהַנִּיחָם בְּחִיקוֹ וְהַמְקַבֵּל נִשְׂאָר
יָשׁוּן עַד שְׁעֵבֵר פּוּרִים אִם קִיָּים בְּנָה הַמַּצְוָה שְׁהָרִי הוּא נָתַן אוֹ נִימָא כִּינּוּ שְׁהוּא לֵא יָדַע

ואין שמחה לגבי המקבל לא קיים הלה את המצנה וציינו לזה לעינינו במחנה אפרים הלכות קננו חצר סי' י"ב וסי' י"ד שמשם יתברר דין זה והנה ס' עושה שלום אין מצוי אצלי לראות מסקנתו למה שנסתפק גבי משלנות ומתנות ובענייני איני רואה שיהיה מזה הוכחה להדין שלפנינו אם עשיות המצנה פשהוא ישן מהני וכינון שאין הספר מצוי אצלי לא אוכל לדבר דבר וכן הספר חיים שאל (ח"א סימן ע"ד אות ל"ב) שציינו שם אין אצלי: ומה שכתב שיש לברר ספקו של הרב עושה שלום מתוך דברי הרב מחנה אפרים עיניתי בסי' י"ב ותורף דב"ק הוא שנסתפק בנותן מתנה לחבירו והמקבל ישן והניחה בחיקו או בידו אם קנאה בעודו ישן והביא מתנתו דהזורק נתן לה גיטה והיא ישנה געורה וקרי היא גטה אינו גט עד שיאמר לה הא גיטה ומה שפירשו הראשונים ודקדק מדבריהם דגבי מתנה דלא בעינו דעת המקבל כל דאיכא דעת מקנה מהני והביא דברי הפוסקים בזה ושוב כתב דברי פירוש פירק הבא על יבמותו אמרו ישן לא קנה ופירש רש"י דלאו בר דעת הוא ולא הוי קנינו קננו וכתב דלפי זה איכא למימר דאפילו בדעת אחרת מקנה לא קנה ויש לחלק ומה שהקשו התוס' שם לפירוש רש"י מקטן לאו קושיא היא דישן גרע מקטן פדכתב הרא"ש דישן גרע מחרשת וכן מה שהקשה הרשב"א דהא לא בעינו כונה אינה קושיא דישן פינו דאין בו דעת אין קנינו קננו אלו תורף דב"ק בסי' י"ב: ויש להעיר על הרב במאי דפשיטא ליה דישן גרע מקטן שלא זכר דברי מרן הב"י בא"ח סי' ה"ן דאם אהד מהעשרה אינו יכול לענות עמהם כגון שהוא ישן אפילו הכי מצטרף וכתב בשם האגור בשם מוהרי"ל שרצה לומר פן מדאמר רבי יהושע בן לוי דקטן המוטל בעריסה וכו' ואם איתא דישן גרע מקטן הכי מציינו למילף ישן מקטן דמהני ודוחק לומר דקטן המוטל בעריסה שאני ולא אמר רב מחנה אפרים בקטן כזה דגרע ישן מניה ובאמת הרב טורי זהב שם בסק"ד דחה דברי האגור בהנחה זו דישן גרע מקטן ויש להעיר עליו לכאורה מדברי התוספות ביבמות ד' נ"ד ע"א שדחו פירוש רש"י על פי מאי דמשמע להו דישן שנה לקטן אף שאינו קטן המוטל בעריסה וכי הכי דיבום של קטן מהני אף שאין בו דעת הכי נמי יבום הישן מהני וזה פנגד היסוד של הרב טורי זהב לכאורה אמנם יש לומר דלא אמר הרב טורי זהב דישן גרע מקטן לכל דינים שבתורה רק לענין ענית קדושה קאמר דגרע משום דישן אין בו קדושה דסלקא מניה נשמתא וטעים טעמא דמותא ושריא עליה רוח מסאבא פדאמרו בזהר וכו' שהביא בטורי זהב אבל לשאר מילי אפשר דגם הוא מודה דלא גרע ישן מקטן אף מדברי הרב פרי חדש שם נראה שסובר דישן גרע מקטן לכל מילי שאחר שכתב שנהא לוי עיקר כמו שכתב הטורי זהב דישן אינו מצטרף סיים וכל שפן למה שכתב מרן הב"י באהע"ז סי' חל"ק בשם הרא"ש דישנה לית בה דעת פלל וגריעא מחרשת וכונתו לומר דהכי נמי גרע ישן מקטן וזה היקף סברת התוספות והרב נהר שלום השיב על דברי הרב טורי זהב דאף דישן שורה עליו רוח רעה וכו' לא מפני זה גרע מקטן שהרי יש בו קדושה אלא ששורה עליו רוח רעה ולא נסתייע מדברי התוספות דיבמות דמשווי ישן לקטן משום שהוא בא להשיב על דברי הרב טורי זהב וסובר כמו שכתבתי דמודה הרב טורי זהב דלשאר דינים לא גרע ישן מקטן: גם הרב זכור לאברהם אביגדור בתשובה בחלק א"ח סי' י"א השיב על דברי הרב ט"ז שדברי תימה הם דאטו מפני שהוא ישן יצא מפלל ישראל לא ניחא למרייהו דנימא הכי ואף דשורה רוח טומאה על הישן הא מקרא מלא

דבר הפתוב השוכן אתם בתוך טומאותם ופירש רש"י אף על פי שהם טמאים שכינה ביניהם ולגבי צירוף לעשרה דתלי בבני קדושה וכל בי עשרה שכינתא שריא ישן הרי הוא ישראל ומבני קדושה ושפיר מצטרף ועל מה שהקשה הרב פרי חדש מדברי הרא"ש דישנה גרעה מחרשת כתב דאין הנדון דומה לראיה דהתם גבי גט דבעינן בר דעת כדי שיהיה משלחה ואינה חוזרת משום הכי ישנה לא מהני וגריעה מחרשת שהרי אין בה דעת פלל אבל פאן לאו בדעתא תליא מלתא אלא בבני קדושה תליא מלתא וישן בר קדושה הוא כנז"ל ונראה דאינו מתיישב בזה השגת הרב מחנה אפרים על התוספות דיבמות הנ"ל דהא גבי יבום נמי בדעתא תליא מלתא שתהיה דעתו לקנות היבמה כמובן: אמנם מצאתי בס' דבר אליהו להגאבד"ק טארלא בתוך סי' ה"ן בדף ס"ו ע"ג שכתב דמה שהקשה הפרי חדש על הא דישן מצטרף מההיא דבאהע"ז סי' חל"ק דאם נתן לה הגט כשהיא ישנה אינה מגורשת יש ליישב דהתם טעמא אחרתא איכא משום דהגט לא מינטר וכן כתב הר"ן בגטין ואדרבא משם ראיה דישן פנעור דמי דהא בנתן לה כשהיא ישנה אין צריך ליטלו ממנה ולחזור וליתנו לה עכ"ל הנה לפי זה גם קושיות הרב מחנה אפרים על דברי התוספות מתיישבת בהכי ויש להעיר בדברי הרב שגראה שסובר שפירוש דברי הרא"ש הוא פדכתב הר"ן הטעם משום נטירותא דגט והמענין בדברי מרן הב"י (בד"ה נתנו לו כשהיא ישנה) ישר יחזק שפרן משמע ליה שטעמים חלוקים הם וטעם הר"ן והרשב"א לא פטעמו של הרא"ש הוא שכתב וז"ל וכתב הרא"ש דטעמא דישנה הוא משום דלית בה דעת פלל וגרעה מחרשת והרשב"א כתב דאין הענין משום דעת אלא לפי שאין לה יד פלל וגרעה מחרשת והיא פגשפתית או שאינה יודעת לשמור גטה דאינה יכולה להתגרש וגם הר"ן כתב דאף דלא בעינן דעתא דידה מקום המשפטר מיהא בעינן וכשהיא ישנה לא מינטר עכ"ל מבואר דטעמים חלוקים הם ולהרא"ש אין הטעם משום דלא מינטר אלא משום דאין לה דעת פלל גם מדברי הרב פרי מגדים במשפצות על דברי הטורי ז"ה הנ"ל מתבאר פן: הן אמת שהרב קרפן נתנאל הרפ"ב בדברי הרא"ש טעמו של הר"ן וז"ל דגרעה מחרשת דחרשת יודעת לשמור גטה ומשום הכי יש לה יד להתגרש אבל ישנה לית בה דעת פלל להכי אין לה יד ומתאי טעמא אף אם בתחלה אמר לעדים ראו גט שאני נותן לאשתי אם נתן לה כשהיא ישנה אינה מגורשת דהא אין לה יד פלל עכ"ל אבל מדברי מרן הב"י נראה שלא הבין פן בדעת הרא"ש ואולי מפני זה הוצרך הרב פרי חדש להביא סברת הרא"ש הנ"ל שהביא מרן הב"י בס"י לק"ח ולא כתב הדברים בשם הרא"ש בלבד לפי שדברי הרא"ש אולי נוכל לפרש שפונתו לטעם הרשב"א והר"ן לכן תלה הדבר במה שכתב מרן בשם הרא"ש שמתבאר מדברי מרן שחלוקים בטעמים: ושם (בדבר אליהו) ראיתי בדף ס"ו ע"ב שהביא מה שאמרו בש"ס פתובות דף ק"ג דרבי הוה אתי לביתיה כל בי שימשי וכתב בספר החסידים סי' תתשכ"ט דרבינו הקדוש הנה נראה בבגדי תמודות שהיה לובש בשבת ולא בתכריכין להודיע שעדיין הנה בתקפו ופותר את הרבים ידי חובתם בקידוש היום ולא כשאר מתים שחפשים מן המצות כי צדיקים נקראים חיים במיתתם ופותר בקידוש בני ביתו ותמה על זה איך יוציאו ידי חובת אחרים הרי הוא פטור וכל שאינו מחוייב בדבר אינו מוציא את הרבים ידי חובתם (אמר המחבר פן הקשה הרב נחמד למראה בח"א ד' ק"ג ע"ב ואני ההדיוט פתבתי במכתב לחזקיאוי שגדפס כעשרים שנה

קוּדֵם שְׁנֹדֶפֶס סֶפֶר דְּבַר אֱלֹהֵי לִי יֵשֶׁב קוֹשֵׁיָא זֹו עִי"ש בְּחֻלְק הַשִּׁיטָה ד' כ"ח ע"ד) וְנִיחָא לִיה עַל פִּי מַאי דְקִימָא לֹן דִּישָׁן מְצֻטְרַף לַעֲשֶׂרָה וְאַף לַהֲט"ו שְׁחֻלְק בְּיָשָׁן הֵינּוּ מִשׁוּם דְּנִשְׁמָתוֹ מִסְתַּלְקַת וְלֹא הָוִי בְּכָלֵל קַדְוִשָׁה דְטַעִים טַעֲמָא דְמוֹתָא וְכוּ' וְאִם כֵּן גַּבִּי רַבִּי אֲדַרְבָּא נִשְׁמָתוֹ הֵיטָה מְקוֹדֶשֶׁת וּבְכִי הָאִי גִוּוֹנָא לֹא אֲמַרִּינָן כֹּל שְׂאִינוּ מְחַנְיָב בִּדְבַר וְכוּ' וְרַבִּינוּ הַקְדוּשׁ לְאַחַר פְּטִירְתוֹ נִחְשָׁב כְּיָשָׁן וְכַהֲךָ דְבָבָא מְצִיעָא דָף פ"ה דְאָמַר אֱלֹהֵי אֲדֹאֻקִּימָנָא לְאַבְרָהָם וּמְשִׁי יְדִיהָ וּמְצַלִּי וּפְיָרֵשׁ מוֹהַר־ש"א שְׁהַצְדִּיקִים בְּמִיתָתָן קְרוּיִים חַיִּים וְהַמִּיתָה אֵינָה אֱלֹא כְּשִׁינָה כְּאִמּוֹר לִישְׁנִי עֶפֶר וְהוּא שְׂאֵמַר אֲדֹאֻקִּימָנָא לְאַבְרָהָם שְׁהַעֲמִידוּ מִתּוֹךְ הַשִּׁינָה וּמְשִׁי יְדִיהָ לְתַפְלָה כְּדִין הִישָׁן עַל מִטָּתוֹ שְׁצָרִיף גְטִילָה לְתַפְלָה וְכוּ' דְמְבֹאֵר מְזַה דְמַצּוֹת נוֹהֲגוֹת בָּהֶם וְיָשָׁן בַּר מַצּוֹת הוּא וּבְיָשָׁן נוֹהֵג דִּינִים וּמְשַׁפְּטִים שְׂאֵם הַזִּיק כְּשִׁהוּא יָשָׁן חַיִּיב כְּמְבֹאֵר בְּרַמְבַּ"ם וְטוֹר וּש"ע ס' תכ"א וְגַם מְסַבְרָא גִרְאָה דְחַיִּיב גְלוֹת גַּם כֵּן וְכוּ' אֵף דְבִשׁוּ"ת עֲבוּדַת הַגְּרָשׁוֹנִי ס' ט"ט גְּסַתְפַק אִם יָשָׁן בַּר גְלוֹת הוּא גִרְאָה לִי כְּמוֹ שְׁפַתְבְּתִי וּמְצַאֲתִי לְהַחֲתֵם סוֹפֵר ח"מ ס' קפ"ד שְׁנַרְאָה מְלִשׁוֹנוֹ בְּפִשִׁטוֹת שְׁיָשָׁן בַּר גְלוֹת הוּא וְאִם הוּא בְּמִשְׁפָּטִים בְּנֹדָאִי הוּא גַם כֵּן בְּמַצּוֹת וְחֻקִּים וְכוּ': עוֹד כָּתַב דִּישׁ לְהִבְיָא רְאָיָה דִּישָׁן בַּר מַצּוֹת הוּא עַל פִּי מַה שְׁפַתְבַּר בְּחִידוּשׁוֹ בַר"ה דָף כ"ח א"ל אֲבִי אֱלֹא מַעֲתָה הִישָׁן בְּשִׁמְיָנִי בְּסוֹפָה יִלְקָה וְכוּ' עִי"ש בְּפִירוּשׁ רִש"י וְלְכֹאֲוֶרָה קֶשֶׁה אִיף שְׁיָיִף לְחַיִּיב מְלָקוֹת עַל שִׁינָה הָאִי בְּשַׁעַת שִׁינָה שׁוֹגֵג הוּא וּמְכַרְחִין לוֹמַר דְּמַחְיָבִינָן לִיה עַל מַה שְׁסוּמָף עֲצָמוֹ לִישָׁן וְאִיף מְצִינוּ לְחַיִּיב מְלָקוֹת עַל הַכְּשֶׁר עֲבִירָה דְהָא בְּמָה שְׁסוּמָף עֲצָמוֹ לִישָׁן אֵינוּ עוֹבֵר דְהָא דְאֲמַרִּינָן בְּסוֹפָה (ד' מ"ז) וְהַלְכְתָּא מִיתְבַּר יְתִבִּינָן רַק שִׁינָה אֲסוּר כְּפִי רִש"י שֶׁם וְאִם כֵּן מַאי מְקַשָּׁה אֲבִי עַל יָשָׁן דִּילְקָה אֵף דְהָא שׁוֹגֵג קְרוּב לְמַזִּיד דְהָא בְּשַׁעַת שְׁסוּמָף עֲצָמוֹ לִישָׁן הֵיךָ יוֹדַע בְּנֹדָאִי שְׁיִישָׁן אֵף עַל פִּי כֵן אִיף מְצִינוּ מְלָקוֹת עַל פִּי הָאִי גִוּוֹנָא וְעוֹד דְעַל הַסְּמִיכָה וְהַשְׁכִּיבָה אֵין לְחַיִּיבוּ דְהָא מִיתְבַּר יְתִבִּינָן רַק עַל הַשִּׁינָה וְשִׁינָה הָוִי לֹא שְׂאִין בּוֹ מַעֲשֶׂה וִי"ל דְּבִנְדָאִי אֵין כְּפִינָת אֲבִי עַל מְלָקוֹת מְמַשׁ רַק כְּפִינָתוֹ אִיסוּר מְלָקוֹת וְרִאִיתִי שְׁגַם בְּסֶפֶר יוֹם תְּרוּעָה כָּתַב דְּכִוּוּנָת אֲבִי עַל אִיסוּר מְלָקוֹת מְפִנִי דְלֹא מְשַׁפַּחַת הַתְּרָאָה דְהָא מִיִּירִי הֵכָא אֲלִיבָא דַר"מ בְּלֹא כְּפִינָת עִי"ש אֲמַנְם אֵין אָנוּ צָרִיכִים לְכָל זֶה דְאֵף בְּכִוּוּנָה לֹא שְׁיָיִף כָּאִן מְלָקוֹת מְמַשׁ הִינְצָא לָנוּ מְזַה דְבִשְׁעַת שִׁינָה עוֹבֵר עַל בַּל תּוֹסִיף וְאִיכָּא אִיסוּר מְלָקוֹת הָרִי דִּישָׁן בַּר מַצּוֹת הוּא וְעִיקַר מַצּוֹת שִׁינָה בְּסוֹפָה יוֹכִיחַ דִּישָׁן בַּר מַצּוֹת הוּא וְנוֹלַד לָנוּ מְזַה דִּין חֲדָשׁ דְאִם אֲחַד יָשָׁן בְּסוֹפָה וְבֹא חֲבִירוֹ וְהוֹצִיאֹו בְּתוֹךְ שְׁנָתוֹ חוּץ לְסוֹפָה וְיָשָׁן שֶׁם בְּבֵית הָוִי בְּחֻבְרִירוֹ דִּין מְבַטֵּל אֶת חֲבִירוֹ מִמְצָנָה עֵינָן בְּפוֹסְקִים עכ"ל: וְאֵין הַפְּנָאִי אֲתִי לְחֻזוֹר עַל לִימוּדֵי הַנְּז"ל וְלְפַלְפֵּל בְּמַה שְׁיֵשׁ לִישָׁא וְלִיתָן בְּדַבְרֵי הָרַב רַק הַעֲמַקְתִּי דְבְרֵי לְהִרְאוֹת שְׁדַעְתוֹ כְּדַעַת מְרָן הַחֲבִי"ף דִּישָׁן בַּר מִיָּקִיִּים מַצּוֹת הוּא וְלֹא רְאָה דְבְרֵי הַגָּאוֹן שְׂאֵלַת יַעֲב"ץ הַנְּז"ל כְּרִאֵשׁ אוֹת זֹו דְסוֹבֵר דִּישָׁן לֹא בַר דַּעַת הוּא וְאֵינוּ בְּמַצּוֹת כְּשִׁהוּא יָשָׁן וְשֶׁם רִאִיתִי שְׁהִבִּיא מַה שְׁנֹסְתְּפַק הַגָּאוֹן מְחַנֶּה אֲפָרִים שְׁהַבֵּאֲתִי לְקַמָּן (בד"ה וְמַה שְׁצִיָּינוּ) אִי חֲצָרוּ שֶׁל אָדָם קוֹנָה לוֹ כְּשִׁהוּא יָשָׁן וְכָתַב דְהָרַב תּוֹרַת גְטִין פְּשִׁיטָא לִיה דְּמַצִּיאָה עַל יְדֵי חֲצָר הַמְשַׁתְּמַר קוֹנָה אֵף בְּיָשָׁן: וְמַה שְׁצִיָּינוּ הָרַב חַיִּים וְשְׁלוֹם לְדַבְרֵי הָרַב מְחַנֶּה אֲפָרִים ס' י"ד עֵינָנִיתִי שֶׁם וְאֵין שְׁיִיכוּת לְזֶה רַק בְּסִי' ט"ו גְּסַתְפַק כְּדִין חֲצָר דְקוֹנָה שְׁלֹא מְדַעְתוֹ אִם הֵיךָ בְּעַל הַחֲצָר יָשָׁן אִם קִנָּה אוֹ לֹא וְכָתַב דְאֵף דְּבַנְתָּן לְהַ גְטָה בְּחֻצִירָה וְהִיא יָשְׁנָה אֵינָה מְגוֹרֶשֶׁת אִיכָּא לְמִימַר דְהֵתָם שְׂאֵנִי מִשׁוּם דְחֲצָר דְגְטָה לֹא אֲתִי אֱלֹא מִשׁוּם יְד וְכָל שְׁהוּא יָשָׁן לִית

ליה יד אבל בעלמא דחצר משום שליחות אתי פי היכי דשלוחו מהני אפילו הנה זה המשלוחו ישן הכי נמי בחצר וכן כתבו המפרשים בהזורק דאם עשתה שלים לקבלה וקבלתו בעודו ישנה דהויא מגורשת (עיינו לעיל בד"ה ואין הפנאי מה שהבאתי בזה בשם שו"ת דבר אליהו בשם תורת גטין) והרב המגיה שקיל וטרי במי שפאה מציאה בחצירו בעודו ישן אם קונה או לא אלו תורף הדברים אשר בספר מחנה אפרים בשני הסימנים הנ"ל ואיני מבין בענייני איך אפשר לפשוט מזה ספקו של הרב עושה שלום אם קיים המצוה אף שהמקבל לא ידע וכו' ואף שמדברי הרב מחנה אפרים נלמוד דהמקבל קונה החפץ אף בעודו ישן אפתי איכא למימר דלא יצא הנותן ידי חובתו כל שלא ידע המקבל ואין שמחה לפניו ועוד ציינו (בתיים ושלום) לתשובתו שבחלק ח"מ שכתב בענין קנין וזכיה בעודו ישן ולפי הנראה פונתו לתשובה שבספרו חקת התיים סי' ס"ג ששם חקר בענין זה אבל הלשון שם לפי הנראה אינו מדויקדק ונ"ל יש לחקור במי שהוא ישן ונתן מתנה לחברו שהניחה בחיקו או ביזו או לא ונפקא מינה אם בעודו ישן בא אחר ולקחה ממנו או הנותן לו מתנה כשנתעורר חזר ולקחה אי המתנה אינה מתנה יכול ליטולו או, הוי מתנה אלה דברי החקירה ומוכן שהלשון מגומגם וצריך לתקנו באופן שיהא מוכן שחקירתו היא אם המקבל הוא ישן בעת שנתן לו חברו המתנה ובתשובתו לא גילה דעתו לפשוט חקירתו רק הביא מה שכתב מרן הב"י באהע"ז סי' מ"ב בשם הרשב"ץ הנ"ל וציינו לעינינו במחנה אפרים ועושה שלום ותיים ושלום הנ"ל ובספרו ריח חיים באהע"ז סי' א' אות י"ד ציינו לעינינו בדין זה (אם קיים מצות פריה ורביה במה שפא בהיותו ישן) בספר נחמד למראה חלק ד' קס"ב ע"ב (ואינו מצוי אצלי) ובספר פתח הדביר ח"ב ד' צ"ב ואיני יודע איזה טעות נפל בדפוס כי עיינתי שם ולא מצאתי מדין זה: ובמה שכתבתי למעלה על דברי הרב שאלת יעב"ץ דמדברייהתוספות בסנהדרין דף מ"ז נראה בהיפך הנה ראיתי עתה בספר מתת ידו לידידי הרה"ג מתתיהו אבד"ק בנטען יצ"ו בסי' י"ד דמבעיא ליה אם יש על האדם חיוב מצוה כשהוא ישן או לא ונפקא מינה באם קיים איזו מצוה שאפשר לקיימה כשהוא ישן כגון שיטת בטלית מצויינות אם נאמר שישנו בקיום מצות כשהוא ישן נמצא מקיים המצוה בכל שעה ורגע שלבוש וישן בה ואם אין עליו שום חיוב אינו מקיים בזה שום מצוה בתר דבעיא הדר פשטה דגם על הישן יש חיוב לקיים מצות שאפשר לו לקיימן כשהוא ישן והוא ממה שכתב הרב טורי זהב בסי' ח' ס"ק ט"ו גבי לן בטליתו בלילה דאין צריך לברך בבוקר משום דהוי ספק פלוגתא בין הרמב"ם והרא"ש בדין פסות יום בלילה אם חייב בציצית המובא בש"ע סי' ח"י דלהרמב"ם דכסות יום בלילה פטור הלן בטליתו בלילה צריך לברך בבוקר פיון דבלילה נגמרה מצותו ובבוקר הוא חיוב חזק ולהרא"ש דכסות יום בלילה חייב אם פן בלילה לא נגמרה מצותו לכן אין צריך לברך וכיון דפלוגתא היא ספק ברכות להקל וכן פסקו האחרונים ומזה מוכח דגם כשהוא ישן ישנו בחיוב מצות שאם לא פן הלא גם להרא"ש דכסות יום בלילה חייב בציצית הנה צריך הלן בטליתו לברך דכיון שישן הרי פסק ממנו החיוב ואחר השינה הוא חיוב חזק אלא ודאי שגם בעודו ישן הוא חייב במצות שאפשר לו לקיים ואם פן על מה שמקיים אז יש לו שחר כמקיים כשהוא ער ועם שיש לפקפק קצת בדברי הרב יצ"ו בסגנון ספקו טהור ובדברי פשיטותו מפל מקום דבריו נכונים לפשוט מזה דגם בעוד האדם ישן שנייה הוא במצות שאפשר לו לקיים

בעודו ישן ונלמוד מזה לביאת ישן דמקים בזה מצנת פריה ורביה וכדעת מרן החבי"ף:
שוב כתב שיש להביא ראיה לזה מההיא דסנהדרין (הביא דברי הש"ס והתוספות הנז"ל)
והקשה לו במה שהוכיחו התוספות דכשהוא ישן נמי חזי מדמקריבין החטאת ולא
חיישינן אולי ישן הוא דדילמא הא דמקריבין ולא חיישינן שפא הוא ישן היינו משום
דמוקמינן אחזקתיה שהיה ער פשילקה כדמוקמינן ליה אחזקה שהוא חי ועוד מדאמר
רב בסופה דף כ"ו ע"ב דאסור לישן ביום יותר משיתין נשמי שהיא שינת עראי והקרבת
חטאת הלא היא דוקא ביום ואין הכי נמי דאי ידעינן שהוא ישן אין מקריבין משום דישן
לא חזי וניחא ליה דכיון דאי אפשר שלא ישן פדקמינן לו דהנשבוע שלא לישן שלשה
ימים היו מלקין אותו אין זו חזקה והיה לנו לחוש לולא דגם ישן חזי ואם פן מוכח מדברי
התוספות דישן חייב במצות שאם היה פטור הא ודאי שגדחה בפעשה שישן: והנה במה
שכתב דמאי דסמכינן להקריב קרבן הוא משום דסמכינן דלא עביד איסורא לישן ביום
וכו' יש לפקפק הרבה.

א) דיש פוסקים שכתבו דאף דאמר רב אסור אינו אלא מדת חסידות עיין בפתח הדביר
ח"ב סי' רל"א ובאור לי סי' ע"ח וכיון שאין בזה אלא מדת חסידות הא ודאי קשה לעשות
מעשה שיש בו אף נדנוד איסור על פי סמקי זה.

ב) דאין זה אלא לתלמידי חכמים ומשום ביטול תורה הא לדלת העם יושב ובטל מדברי
תורה פישן דמי ובעלי מלאכה העוסקים בלילה במלאכתם ואם נאסור להם לישן ביום
לא יעסקו מפני זה בתורה רק יצא אדם לפעלו ולעבודתו מאי נפקא מינה מאיסור זה
ומתניתין דשולח חטאתו וכו' על כל אדם היא שנויה אחד חכם ואחד שאינו יודע ואף
לתלמידי חכמים הותרה שינת הצהריים לאותם היושבים בבית ה' בלילות דיתבין ועסקין
באורייתא קדישמתא וגם כדי לחזק גופם לעסוק בתורה בלילה שאחר זה וכמו שמפורש
בדברי הפוסקים ומפורש פן בפתח הדביר ואור לי שם.

ג) שיתין נישמי הוא זמן שאפשר לעשות מעשה הקרבן אם לא פולו על כל פנים יש בו
כדי לשחוט ולקבל הדם ולזרוק פי נודע על פי נסיון ששינת הסוס היא יותר מחצי שעה
כמו שהעיד חכם אחד ירא ה' שדקדק במה פעמים בשינת הסוס וכך היה מונה ט"ן נשמי
ומתעורר והט"ן נשמי דסוס הם יותר מחצי שעה פן כתב מרן חיד"א בקונטרס אחרון
שבספר מחזיק ברכה בסי' ד' ויש דעות ששיתין נשמי הוא כשלוש שעות עיין בפתח
הדביר ח"ב סי' רל"א ובמשנה ברוכה בסי' ד' ועל כל פנים הדעה שהיא יותר מחצי שעה
היא דעה ממוצעת ויש בזה שהות כדי עבודת קרבנו והיה לנו לחוש אולי ישן הוא באותה
שעה ומדלא חיישינן להא שפיר מוכחי התוספות דגם כשהוא ישן מייחזא חזי להקרבת
קרבנו: ויותר נכון היה להרב יצ"ו לדחות ראית התוספות בפשיטות לא מצד איסור פי
אם מטעם דכיון דרוב העולם אין ישנים ביום אזלינן בתר רובא דעלמא ולא חיישינן
שפא השולח החטאת הוא מן המועט הישנים ביום ועוד דאיפא ספק ספקא שפא אין
דרכו של זה לישן ביום כלל ואת"ל שזה דרכו לישן מי זה אמר כי בפעשה זו הוא ישן
אלא שיש לומר דלא היה לנו לסמוך על זה לעשות מעשה לכתחלה להקריב קרבנו כמו
שמתבאר מדברי הרדב"ז (בדפוס ווארשא תרמ"ב היא בחלק ד' סי' אלף רפ"ו ובדפוסים
הישנים היא בחלק א' סי' רט"ו) שגשאל במי שזרק גט לאשתו בחצרה ביום ולא ידעין

אם היא ישנה או געוּרה אם זכּתה לה תּצַרָה ומתגַרֶשֶׁת או לא וכתב שבעיקר הדין איפּא פּלוגתא דרבנןאתא שְהַרְאָב"ד סוּבַר שְאֵם זַרְק לָה גִטָּה בַתְצַרָה וְהיא ישנה מגורֶשֶׁת וְהַרְשֵׁב"א פֶתַב דְּמִסְתַּבְּרָא דְאִינָה מְגוֹרֶשֶׁת דְּלא עֲדִיפָא תּצַרָה מִיָּדָה דְתַנּוּ נְתַנּוּ בְיָדָה וְהיא ישנה אינָה מְגוֹרֶשֶׁת פֶּל שֶׁפֶן בַּתְצַרָה וכו' וכן פֶתַבו הַרִיטְב"א וְהַר"ן שְאִינָה מְגוֹרֶשֶׁת וּמְפָל מְקוּם יֵשׁ לְתַרְזֵן לְפִי שִׁיטַת הַרְאָב"ד וכו' אָבַל מְפָל מְקוּם סוּגְיָא דְגַמְרָא מִשְׁמַע פְּדַבְרֵי אַחְרוּנִים וכו' וְהִשְׁתָּא בְּגִדּוֹן דִּינּוּן פִּינּוּן שְׁרוּב בְּגִי אָדָם יִשְׁנִים בְּלִילָה וְדִאי שְאִינָה מְגוֹרֶשֶׁת וְאֵם נִשְׂאֵת תּצַא עַד שְׁתַּבִּיא עֲדִים שְהִיתָה גְעוּרָה בְּשַׁעָה שְׁזַרְק לָה גִטָּה וְאֵם זַרְק לָה גִטָּה בַּתְצַרָה בְּיוֹם וְהיא בְּצַד תּצַרָה הַמְשַׁתְּמַרַת לְדַעְתָּה וְלא יִדְעִינוּ אֵם הִיתָה ישנה או גְעוּרָה מִסְתַּבְּרָא לִי פִינּוּן דְרוּב בְּגִי אָדָם גְעוּרִים בְּיוֹם וְקִימָא לֹן רַבָּא וְתַזְקָה רַבָּא עֲדִיף אֵם נִשְׂאֵת הָאִשָּׁה או שְהִלָּף בַּעֲלָה לְמַדִּינַת הַיָּם אֵין לָה שְׁעַת הַדְּחַק גְדוּל מְזָה וְסִמְכִינוּ עַל הַרְאָב"ד שְׁסוּבַר דְאַפִּילוּ יִדְעִינוּ בְּדִאי שְהִיתָה ישנה מְגוֹרֶשֶׁת אֵם זַרְק לָה גִטָּה בַּתְצַרָה הַמְשַׁתְּמַרַת לְדַעְתָּה וְקָרוּב אֲנִי לֹמַר שְאִפִּילוּ בְּגִי הַמְתַּלְוֶקֶת מוֹדִים וְהָא דְכַתַּב הַרְשֵׁב"א עַד שְׁתַּבִּיא עֲדִים שְבִאוּתָה שְׁעָה הִיתָה גְעוּרָה אִינְרֵי בְּלִילָה וְלא בְּיוֹם או דְאַפִּילוּ בְּיוֹם לְעַנְיָן שְׁתַּנְּשָׂא לְכַתְחֵלָה וכו' אֵלו תַּנְרַף דב"ק הַרִי לָה דְאָף דְנַחֲסִית לְסַבְּרָא זֹו שְׁרוּב בְּגִי אָדָם אִינָם יִשְׁנִים בְּיוֹם לֹא פֶתַב סַבְּרָא זֹו אֵלָא לְעַנְיָן אֵם פְּכַר נִשְׂאֵת או שְהִלָּף בַּעֲלָה לְמַדִּינַת הַיָּם שְהוּא שְׁעַת הַדְּחַק גְדוּל הָא לֹא הִכִי אֵין לְעַשׂוֹת מַעֲשֵׂה לְכַתְחֵלָה עַל סְמֻךְ זֶה וְכֵן יֵשׁ לֹמַר לְעַנְיָן הַקְּרַבַּת הַקְּרַבָּן פְּמוּבָן: נְחִזּוּר לְדַבְרֵי הַרַב מַתַּת יָדוּ יצ"ו וְהוּא שְהִבִיא שֵׁם הַדִּין שְפָסִי' ה"ן דִּישָׁן מְצַטְרַף לְמַנְיָן וְהָאִרִיף לִיִּישֵׁב קוֹנְשִׁוֹת הַרַבָּנִים טוּרֵי זֶהָב וּפְרִי חֲדָשׁ בְּדִין זֶה בְּדַבְרֵים גְכוּחִים וְיִשְׁרִים וְסִיָּים פְּדִין זֶה דִּישָׁן מְצַטְרַף שְרִיר וְקִיָּם וּמְזָה מוֹכִיחַ דִּישָׁן שִׁינָה בְּמַצּוֹת וְהוּא מְחַנְיֵיב בְּהֵם אֵלָא דְמַצַּד אֲנִסְּ שִׁינָה רַחֲמָנָא פְטַרְיָה וְלָכֵן שִׁינָה שְפִיר לְמִימַר דְגַם הוּא נְחֻשֵׁב כְּהַתְשַׁעָה גְעוּרִים אֵף דְאִינוּ יָכוֹל לְעַמּוֹד עִמָּהֶם שְאֵם נֹאמַר דְעַל יִשָּׁן לִיכָא שׁוּם חַיִּיב מְצוּהָ וְהַרִי הוּא כְּשׁוֹטָה וְקַטָּן וְדִאי אֶפְשָׁר לֹמַר דִּיצַטְרַף וּמֵאֲחַר דְפָסְקוּ הַפּוֹסְקִים דִּישָׁן מְצַטְרַף מוֹכַח דְמְחַנְיֵיב בְּמַצּוֹת אֵלָא דְרַחֲמָנָא פְטַרְיָה מַצַּד אֲוִנְסוֹ וּמִמִּילָא דְבַר שְׁיָכוֹל לְקַיָּים כְּגוֹן לְבִישַׁת צְצִית הַרִי יֵשׁ בְּיָדוּ לְקַיָּיְמוּ וְעוֹד הָאִרִיף בְּכַמָּה חִידוּשֵׁי דִינִים עַל פִּי שִׁיטָה זֹו עִי"ש דב"ק: וְהִנֵּה בא"ח סי' מ"ד נְקִיטִינוּ דְמוֹתַר לִישָׁן בַּתְּפִלִּין שִׁינַת עֲרֵאֵי כְּשִׁאֵין עֲמוּ אִשָּׁה פְּדַתְנִיא בְּסוּפָה וְכַתַּב הַרָא"ש בְּפָרְק מִי שְׁמַתוּ סי' כ"ח בְּשֵׁם רַבִּינוּ יוֹנָה הַטַּעַם דְּלא חִיִּישִׁינוּ מִשׁוּם הִיִּסַח הַדַּעַת מִשׁוּם שְהִיִּסַח הַדַּעַת שְאִסוּר בַּתְּפִלִּין הִיָּינוּ שְׁחוּק וְקִלוּת רֹאשׁ אָבַל הִיִּסַח הַדַּעַת אַחַר אִינוּ אִסוּר וְהַגָּאוֹן שְאֵגַת אֲרִיָה בְּסִי' ט"ל הוֹכִיחַ מְדַבְרֵי הַרַמְבַּ"ם וְהַרַמְבַּ"ן שְפּוֹבְרִים שְהִסִיחַ הַדַּעַת שְאִסוּר בַּתְּפִלִּין לֹא דוֹקָא שְׁחוּק וְקִלוּת רֹאשׁ אֵלָא כָּל שְׁמִסִיחַ דַּעַתוּ מִהַמְצוּהָ אִסוּר וְכַתַּב לִיִּישֵׁב מַה שְׁקֻשָּׁה לְפִי זֶה אֵם כֵּן לְמָה מוֹתַר לִישָׁן שִׁינַת עֲרֵאֵי בַּתְּפִלִּין עִי"ש וִידִידֵי הַגָּאוֹן פְּרִי יִצְחָק יצ"ו בְּסִי' ה' הַצְרִיף עֵיוֹן יִישׁוּבוּ וְכַתַּב לִיִּישֵׁב עַל פִּי מַה שְׁפֶתַב הַרַב מְגוֹן אַבְרָהָם בְּסִי' ש"ת ס"ק י"א דְלִמָּאן דְאָמַר שְׁבַת לֹא זְמַן תְּפִלִּין אֵם בָּא לְהַנִּיחַ תְּפִלִּין בְּשְׁבַת אֵין צְרִיף לְמַשְׁמַשׁ בְּהֵם כְּדִי שְׁלֹא יִסִיחַ דַּעַתוּ מֵהֶם וְכֵן מִתְבָּאֵר מְדַבְרֵי הַתּוֹסְפּוֹת בְּמִנְחוֹת דָּף ל"ו ד"ה אֵי וּמְדַבְרֵי הַמְרַדְכֵי בַהֲלַק"ט בְּהַלְכוֹת תְּפִלִּין עִי"ש בְּבִיאָוֹר מְרַדְכֵי לְהַגָּאוֹן מוֹהַר"ם בְּנַעַט הַרִי דְכָל שְאִינוּ זְמַן תְּפִלִּין וְאִינוּ מְקַיָּים שׁוּם מְצוּהָ אֵין צְרִיף לְמַשְׁמַשׁ בְּהֵם וְאֵין צְרִיף לִיְזַהַר מִהִיִּסַח הַדַּעַת וּבְזִמְן שְאֵדָם יִשָּׁן אִינוּ בְּמַצּוֹת תְּפִלִּין לֹא מְבַעֲיָא אֵי אֲמַרִינוּ מַצּוֹת צְרִיכוֹת כְּנֻגָה וְכָל שְאִינוּ מְכוּיָן אִינוּ מְקַיָּים שׁוּם מְצוּהָ אֵלָא

ארץ למאן דאמר מצות אין צריכות פונה מקל מקום בעת שינה אינו אלא כמתעסק בעלמא וכיון שבשעת שינה אינו מקיים שום מצוה הרי זה דומה למניח תפלין בשבת ויום טוב למאן דאמר דאינם זמן תפלין שאינו צריך למשמש בהם ואינו מוזהר בהיסח הדעת ולכן מותר לישן בהם שינת עראי אלא דשינת קבע אסור משום שמא יפית בהם שנה ודאי אסור גם כשמניח בזמן שאין בו חיוב בשבת ויום טוב והוא הדין בשעת שינה אלו תנורף דב"ק יצ"ו ולפי מה שהוכיח ידידי הרב מתת ידו יצ"ו מכמה מקומות שגם הישן הוא שייך במצות ורק שפטור מצד אונס שאי אפשר לו לקיים המצות כשהוא ישן ומה שעושה כשהוא ישן חשיב עושה מצוה ומקבל שכר נראה שיש לפקפק בטעמו של ידידי הרב פרי יצחק יצ"ו וצריך להתנייב ולא באתי אלא להעיר און שומעת והמענין תהיה דעתו מברעת: ודע שבבעיקר הדין שנוחלקו הרבנים שאלת יעב"ץ ותיים ושלום הנ"ל במי שבא על הישנה ונתעברה אם קיים המצוה בזה דלהשאלת יעב"ץ לא קיים המצוה ולהחיים ושלום קיים המצוה כנז"ל בראש האות מצאתי עתה סברא לקיים דברי חכמים טובים השנים דהא והא איתא ואבאר פונתי דהנה הגאון שאגת אריה בדיני מילה סי' ב"ן הביא מה שכתב בשפתי כהן סי' רס"ב ס"ק ב' (על מה שכתב הרמ"א שאם נקמול תוף שמונה אין צריך להטיף דם ברית) שהקשה ואם פן אמאי מילה דוחה שבת וכדאמרין גבי עומר דאי סלקא דעתך נקצר שלא כמצנתו פשר אמאי דוחה שבת וכו' וכתב ונ"ל בודאי אין סברא פלל לומר דאם מל תוף שמנה יצא ידי חובת מילה וכו' דהא ודאי ליתא דכל היכא שמלוהו קודם זמנו לא קיים מצנת מילה פלל והני ליה פאילו נפרת הגיד דאין לו מה לקמול ולא שייך אצלו מצוה פלל וכו' ואם פן אין קושיא פלל לקמלה ביערב שבת דבזה אינו מקיים פלל מצנת מילה ואדרבא מבטלה לגמרי לעולם ובהגעת זמן המצוה אי אפשר לקיימה כיון שאין לו ערלה שפבר נחתך קודם זמנו וכו' אלו תנורף דברי הרב שאגת אריה: ועל פי דברי השאגת אריה הנ"ל פתב ידידי הגאון דובערשיש ראפאפורט אבד"ק ראווה יצ"ו בספרו הנחמד דרך המלך (על הרמב"ם) בפרק שני מהלכות דעות דף י"ח ע"א ליישב קושית הגאון טורי אבן בחידושי לראש השנה דף כ"ח במאי דאמרין ביבמות דף ס"ב ע"א הנה לו בנים בגיותו ונתגייירו עמו דר' יוחנן סובר דקיים מצנות פריה ורביה והקשה מהא דאמרין התם פפאוהו ואכל מצה וכו' דאמרין פפאו מאן אילימא פפאו שד וכו' והתניא עתים חלים עתים שוטה וכו' והפירוש דכיון דבאותה שעה הנה פטור מהמצוה אכילה דאותה שעה לאו פלום היא ואי הדר חלים באותו לילה ונעשה בר חיובא צריך לחזור ולאכול וכו' והכי נמי בהיו לו בנים בגיותו היכי מקיים מצנות פריה ורביה הרי פן גח אינו מצוה על מצנות פריה ורביה פמו שכתבו התוספות שם בד"ה בני פריה וכיון דבאותה שעה לאו בר חיובא דפריה ורביה הוא א"כ אותם בנים לא עלו לפטרו לאחר שנעשה בר חיובא דהיינו לאחר שנתגיייר וכתב בדרך המלך ליישב על פי דברי השאגת אריה הנ"ל דהכא נמי יש לומר דהא דאמרין דאם היו לו בנים בגיותו דקיים פריה ורביה אין הפונה דחשיב פאילו קיים המצוה דבאמת מצוה זו שעשה קודם חיוב לא חשיב קיום המצוה רק דכיון שפבר יש לו בנים שוב אין עליו חיוב עוד לקיים מצוה זו שהרי פבר יש לו בנים שיש להם יחס עמדם ומעולם לא חשיב שקיים המצוה: ובדרך זו פתב ליישב קושית מרן מוהריט"א שהובאה במנחת חינוך מצוה א' במאי דקיימא לן דמי שהוליד ממזר קיים מצנות פריה

ורבקה היא מצוה הבאה בעבירה היא ולא חשיב מקנים מצוה כלל וכו' דיש לומר דגבי אם הוליד ממזר אין הפנונה שחס ושלום זה שבא על החייבי פרייתות קנים המצוה דבאמת חשיב מצוה הבאה בעבירה ולא חשיב מצוה כלל רק שפיון שיש לו בנים שוב אינה מוטלת עליו מצוה זו להוליד בנים שהרי כבר יש לו ואף אם יוליד אחר כך בנים ובנות לא יקנים המצוה עוד אם פן זה שבא על החייבי פרייתות מלבד שעבר עוד חשיב שמבטל המצוה ששוב אין בידו לקיימה ויתישב גם קושיות הרי"ט אלגאזי הנ"ל ובאבן העזר סי' א' הביא הבית שמואל בס"ק יו"ד דברי החלקת מחוקק שפתיב וז"ל יש להסתפק אשה שנתעברה באמבטי אם האב קנים פריה ורבקה ואם נקרא בנו לכל דבר והעלה דהוי בנו לכל דבר וממילא נשמע דחשיב כמקנים פריה ורבקה ובנדאי הוא לא עשה דבר שונאמר שחשיב שמקנים המצוה רק כיון דהוא חשיב כבנו לכל דבר אמרינו הרי יש לו בנים ושוב אין המצוה מוטלת עליו וכמו כן אני אומר שאם לא יתפנוין בשעת בעילתו לקנים המצוה אם תתעבר ויוליד שוב לא יהיה בידו לקנים המצוה עוד שפיון שפבר יהיה לו בנים ושוב לא תהיה המצוה מוטלת עליו כלל ואף אם יוליד אחר כך בנים ובנות לא חשיב בזה שיקנים המצוה שהרי אין המצוה מוטלת עליו אם פן בזה שבעל בלא פנונה למאן דאמר מצות צריכות פנונה חשיב כמבטל המצוה דהוי כמצוה שעוברת שאין בידו לקיימה ולא דמי לשאר מצות פגון שופר או מצה שכל שקיימה שלא במתפנוין למאן דאמר מצות צריכות פנונה מחויב לחזור ולקיימה בכונה אבל הכא אם לא קנים המצוה בכונה ויהיה לו בנים שוב לא יהיה בידו לקיימה עוד וחשיב כמבטל המצוה כאמור ועם פי לפי הנראה יש לפקפק במה שמדמה הא דידיה להיה דהרב שאגת אריה דשניא היהא דאחר שימול אותו בערב שבת אי אפטר לו למולו עוד בשבת ונמצא מבטל בזה המצוה ואין בידו לקיימה עוד אבל כשיש יכולת בידו לעשות המצוה שנית פי הא דהיו לו בנים בגיותו שאפטר לו גם עתה לעשות מה שעשה בגיותו כדי לקנים המצוה וכן בהוליד ממזר אם איתא שלא קנים המצוה במה שהוליד בגיותו וכן בבעילת זנות למה לא יהא חייב עתה לקיימה כיון שיש יכולת בידו לקיימה עתה ואיך נפקיע ממנו חיוב המצוה וצריך להתיישב בזה איה"ש: בכל זאת לפי דברי הרב יצ"ו נראה דהוא הדין בבא על אשתו כשהוא ישן ונתעברה אף שלא היה לו שום פנונה לקנים המצוה ולא חשיב מקנים המצוה וכדעת הרב שאלת יעב"ץ מכל מקום הוא נפטר בזה מידי חיובו אשר ציונה ה' שיהיה לו יחס ובנים והרי יש לו ואינו חייב עוד לקנים המצוה וכדעת הרב חיים ושלום ולא מטעמיה אלא משום שהמצוה זו נסתלקה ממנו כאילו לא היה חייב בדבר כלל ולכאורה נראה שגם לפי מה שיישב הרב טורי אבן לקושיותו (מהיהא דכפאו ואכל מצה וכו' אהיה דהיו לו בנים כשהיה פותי) דשאני התם דשבת בעינו והא איפא ואף דר' יוחנן סובר דאם היו לו בנים ומתו לא קנים פריה ורבקה מכל מקום בהיו לו בנים בהיותו פותי מודה דהא איפא שבת כמו כן יש לומר דבא עליה כשהוא ישן הרי איפא שבת ועדיף מהיו בנים בהיותו פותי ויתכן שמזה הטעם הוא שפתיבו מן הפוסקים בנתעברה באמבטי שמקנים מצות פריה ורבקה משום שהרי יש בזה לשבת אף יש להתיישב לפי דברי התוספות ביבמות שם בד"ה הפל מודים בעבד ובהגהות הגאון מוהר"ץ הירש חיות שם ומה שפירץ לקושיות הטורי אבן לפום ריהטא נראה שהן הן הדברים שפטורי אבן לישוב קושיותו עי"ש: כלל לה) יחיד ורבים הלכה פרבים הוא כלל אלים שעיקרו מן

התורה ולא מהני שום קלל לדחות קלל דייחיד ורבים וכו' מרן החבי"ב בכנסת הגדולה יו"ד סי' כ"א הגהות בית יוסף אות י"א הביא דבריו הגאון יד מלאכי במערכת המ"ם אות תכ"ג ועיי"ש נענין בשו"ת בעי חיי ח"מ ח"א סי' ח"ן דף מ"ח מה שהוקשה לו על זה והאריה: וסברת תנא קמא חשיב רבים ענין בינך מלאכי סוף אות ר"ל (ואם פשוטנה בלשון חכמים אומרים עדיף ענין במה שרשמתי במערכת החי"ת אות ק"ט) וענין מלא הרועים בח"ב דף מ"ו ע"א ובשאלות סוף סי' קס"ט (אמה שאמרו בסופה דף ג' ע"א כל שמתקנת ראשו ורובו ושלחנו פשרה ר' אומר עד שיהא פה ארבע אמות על ארבע אמות) פתב ברם צריד למימר הלכתא כר' או פרבנן אם תמצא לומר יחיד ורבים הלכה פריים וכו' אלמא דסברת תנא קמא חשיב רבים ועיי"ש בהעמק שאלה במה נסתפק וכן פתב בשאלת שלום אות ד"ן (על דברי השאלות שאלתא מ"ח) וכבר נודע דסתמא דתנא קמא הוי רבים בכל מקום כמו שכתבו תוספות ריש ביצה ע"ב וכן פתב מרן מוהריט"א בפ"ק ו' דבכורות אות ה"ן דפ"א ע"ג (מדפוס ווארשא): והיכא דפליגי תרי עם תלת וכיוצא דלאו יחיד ממש עם רבים אי הוי סברת המועטים פניחיד נגד רבים בס' חנינא וחסדא ח"א דף קס"ה ע"ג פתב בשם ס' עושה שלום במערכת הפ"ף דף ו' ע"ב דלא אמרינן בכי האי גוונא יחיד ורבים פנין דלאו יחיד ממש הוא ועל פי זה קשיא ליה על דברי הר"ן וכתב על דבריו דיש לומר דהר"ן סבירא ליה דמאי דאמרינן יחיד ורבים וכו' לאו דוקא יחיד ממש עם רבים אלא הוא הדין שלשה פנגד עשרה הוי יחיד ורבים וכל שכן פשוטאמר בש"ס ורבנן סברי או ותנא קמא סבר וכו' וכמו שכתב בכללי הכנסת הגדולה סי' ס"ו ובכללי הגט פשוט סי' ה' עכ"ל ובספר שביתת יום טוב בשו"ת לאנר"ח חיים סי' ט' דף י"א ע"ב פתב בשם הרב בנימן זאב סי' ש"ג דתרי לגבי תלת חשיב יחיד ורבים וכן פתב הרשב"א במחלוקת הפוסקים אזלינן בתר רוב מנין וכן פתב בפ"ח מטה אהרן ח"א סי' ל"ב דהא דקימא לן יחיד ורבים וכו' לאו דוקא יחיד נגד רבים אלא אפילו מועטים נגד מרובים תפסינן לדינא פסברת המרובים וכו' ע"כ וכן מתבאר מדברי מרן הב"י ביו"ד סי' שצ"ט (ד"ה ומה שכתב ולאחר שיקבר) ולענין הלכה נקיטנן פנומתייהו דרבים ניהו (נגד הרמב"ם וסייעתו שהובא שם): והשגתי עתה ספר גט פשוט (שציינן הרב חנינא וחסדא) וראיתי שכתב דמוכח בהרי"ף פ"ק אלו טריפות גבי גלוזה דתרי לגבי תלת חשיבי יחיד נגד רבים וציינן לענין ביו"ד סי' ב"ן ובנימן זאב ד' תל"ז ובכנסת הגדולה בכללי הגמרא סי' ס"ז והרדב"ז סי' קט"ז ומוהרי"ט יו"ד סי' ל"ג לענין ספק ספקא בפלוגתא דרבנא: וחקר שם (בגט פשוט הנ"ל) דלפי הנראה דכלל זה דייחיד ורבים הלכה פריים דאמרינן הכי בפלוגתא דתנאי ואמוראי ופוסקים הוא מן התורה כדמוכח בכמה דוכתי אם פן קשה לכאורה דאשכחן בכמה דוכתי בש"ס דפסקי אמוראי פתנא יחיד נגד רבים וכו' ובפ"ק הגזל עצים ד' צ"ו פרכינן ורב שביק רבנן ועביד כר' מאיר ומשני משום דאיפקא תני וכתב מרן בכללי הגמרא דפוס יי"ש דף ק"ג ע"ב בשם הרשב"א בשם הר"ן ה שאף שיש הרבה בגמרא שפוסקים פניחיד לא מקשינן הקא אלא משום דרב תלמידיה דרבי הנה דהנה סדרן של משניות וסתמן ואיהו הנה במניניה דרבי ואם פן היכי שביק מאי דסתם במתניתין ועביד כר' מאיר גם בספר גופי הלכות קלל קנ"ו ד' ל"א ע"ב פתב בשם רבינו בצלאל כל האמוראים יש להם פח לפסוק הלכה פניחיד אבל רב דתלמידיה דרבי וכו' וכן פתב הרשב"ז בפ"ק קמא דעדיות גבי ולמה מזכירין

דברי היחיד בין המרובין שאם יראה בית דין דברי היחיד ולסמוך עליו פירש הראב"ד
יסמוך עליו יקבע הלכה כמותו כדמצינו פאמוראים שקובעים הלכה פייחדי בכמה
מקומות אף שהרבים חולקים עליהם וכיוצא לזה כתב הרא"ם ח"א גם במחלוקת פוסקים
וצריך טעם למה הלא רובא דאורייתא הוא דכתיב אחרי רבים להטות: וכתב ליישב דהא
דאמרינו רובא דאורייתא הוא היינו פשנחלקו בשעת מעשה הסנהדרין או הבית דין
בשאלה שנשאל לפניהם אז פוסקים הדין והולכים אחר הרוב מן התורה בין להקל בין
להחמיר אמנם אותו הדין והפסק אין נשאר פן הלכה קבועה לדורות שלא יוכל בית דין
אחר לחלוק על אותו פסק של הראשונים שהרי אמרה תורה אל השופט אשר יהיה
בימים ההם וזה לשון הרמב"ם בריש פרק שני מהלכות ממרים בית דין גדול שדורשו
באחד מן המדות כפי מה שנגראה בעיניהם שהדין כף ודנו דין ועמד אחריהם בית דין
אחר ונגראה לו טעם אחר לסתור אותו הרי זה סותר ודן כפי מה שנגראה בעיניו וכתב
מרו בכסף משנה דלמד פן מדאשפחן דתנאי וכן אמוראי בתראי פליגי אקמאי וכו': אמנם
היינו דוקא כשהאדם יכול להכריע בראיות המקובלות לאנשי דורו יכול לסתור פסק
הקדמונים כמו שנגראה מדברי הרמב"ם והראב"ד הנ"ל וכדכתב הרא"ש בפרק אחד דיני
ממונות ובטור ח"מ סי' כ"ה וכל שפן אם יש בידו ראיה מכרעת לשיטה אחת מהפוסקים
דיכול לעשות כמותם ואינו חושש לסברת החולקים ואפילו שדעתו נוטה לסברא אחת
די כדכתב מרו בח"מ סוף סי' י"ח בשם גמוקי יוסף אבל כשלא יוכל להכריע בראיות אי
נמי בזמננו זה יתמי דיתמי דאף שיש לו ראיות אין אנו סומכים על הראיות לסתור סברת
הקדמונים כדכתב בכתבי מוהרי"א סי' רמ"א ואפילו להכריע בין גדולי הפוסקים אין
אנו סומכים על הראיות בכי האי גוונא יש כמה חולקים שאם רואה הדיין שפנחלקו
הפוסקים בדין זה אוסר וזה מתיר ברוב המקומות אנו רואים דרואים היכי דעת רוב
הפוסקים עמודי ההוראה ופוסק הדין כרוב הפוסקים בין להקל בין להחמיר וכו': אף
אפתי קשה כשפנחלקו הפוסקים באיסור תורה דהולכים ברוב המקומות אחר רוב
הפוסקים להקל כדכתיבנא ואינם חוששים לדברי המיעוט והלא הספימו הפוסקים דל"ח
רוב אלא כשפנחלקו פנים בפנים רובו מתוך פולו כדכתב הרשב"א בתשובה הביאה מרו
בח"מ סי' י"ג וכן דעת כמה פוסקים כמו שכתבתי לעיל ויראה לי דמטעם זה הוא שמצינו
בכמה דוכתי בפוסקים אחרונים דהולכים להחמיר באיסורי תורה וחוששים למיעוט
פוסקים המחמירים ודנין אותו פדין הספקות ואפילו בפסול גט דרבנן לפעמים חוששים
לדברי מיעוט הפוסקים המחמירים עיין בסי' קכ"ו בדין לא האריף הווינ ובסי' קמ"ו בדין
שהנפיר התנאי קודם התנאי שכתב מרו בב"י דהרא"ם החמיר ולא מלאו לבו להקל
כסברת רוב הפוסקים עי"ש ומכל מקום קשה מאי שנא דבמקצת מקומות חוששים
לדברי מיעוט הפוסקים האוסרים ובמקצת מקומות אין חוששין ומורין להקל כסברת
הרוב: והנראה בזה הוא דכשם דבדיני ממונות אם יש שני פוסקים מסייעים למחזק
חשבי ליה ספקא דדינא אף שיש כמה פוסקים מחייבים כשהוא יחיד נגד רבים אין
חוששים לדבריו ואין לומר קים לי דחשבי ליה מיעוטא דמיעוטא הכי נמי במחלוקת
באיסורי תורה אף דרוב הפוסקים מתירים פיון דיש שנים או שלשה פוסקים אחריהם
חוששים לדבריהם לענין הלכה למעשה אף ביחיד נגד רבים ברוב המקומות אין חוששים
לדבריו משום דחשבי ליה כמיעוטא דמיעוטא דאפילו ר' מאיר לא חייש וכו' וסיים

פְּנֵלוּ בְּעֵינֵינוּ אֲבָל אִם לֹא הָיוּ פְּנֵלָם בְּמַעֲמַד אֶחָד רַק שֶׁהַשְּׁמַשׁ הוֹלֵךְ לְכָל אֶחָד וְאֶחָד בְּפָנָיו עֲצָמוּ מִקְלֵתָא דְּפְשִׁיטָא הִיא דְּלֹא חָשִׁיב רֹב לְמִימַר אַחֲרֵי רַבִּים לְהַטּוֹת וְכַתֵּב הֶרֶב גִּט פְּשׁוּט וְשָׂאף שְׂרַבְיֵנו צֶפֶת וּמוֹהַר"י בִּי רַב שְׁקִינְיָמוּ הַסְּמִיכָה וְלֹא חָשׂוּ לְטַעֲמָא דְּמוֹהַרלָנ"ח דְּבַעֲיָנו רַבּוֹ מִתּוֹךְ פְּנֵלוּ לֹא הָיָה טַעֲמָא שֶׁם אֵלָא גֵימַפּ (צָרִיף לְהִיּוֹת מִפְּנֵי) שְׁהֵי סְבוּר שְׂאוֹתוֹ עֲנִין לֹא הָיְתָה הוֹרָאָה וְלֹא הָיָה צָרִיף מִשָּׂא וּמִתָּן וְלֹא חִקּוֹר דִּין אֵלָא הַסְּפָמָה בִּינֵיהֶם בְּלִבָּד לַעֲשׂוֹת סְמוּכִים וּלְבַרֵּר אֶחָד מֵהֶם שְׁהֵי סְמוּךְ כְּמוֹ שִׁירָאָה מִדְּבַרֵּי מוֹהַר"י בִּי רַב שְׁבַתְשׁוּבַת מוֹהַרלָאנ"ח ד' רצ"ח ע"ד וְהַרְלָנ"ח ד' ש"ח ע"א חֶלֶק עָלָיו דָּגַם בְּתַקְנֹת וְהַסְּפָמוֹת צָרִיף מִשָּׂא וּמִתָּן וְשִׁיָּהּיוּ נוֹשָׂאִים וְנוֹתְנִים אֵלּוּ כִּנְגַד אֵלּוּ כְּדַכְתַּב הַרְמְב"ם בְּרֵאשׁוֹן מֵהַלְכוֹת מְמָרִים וְאִם כֵּן בְּמַחְלֻקַּת הַפּוֹסְקִים וְהָ אוֹסֵר וְזֶה מִתִּיר לֹא שְׁיָיֶה בְּזֶה אַחֲרֵי רַבִּים אֵלָא הָיוּ סְפָקָא דְּדִינָא פִּינּוּן שְׁלֹא נִשְׂאוּ וְנִתְּנוּ בִּיחַד: גַּם מוֹהַר"א שְׁשׁוֹן סוֹף סִי' ר"ז הוֹכִיחַ מִדְּבַרֵּי הַתּוֹס' דְּרִישׁ פָּרָק הַמְּנִיחַ גַּבִּי אֵינן הוֹלְכִין בְּמִמּוֹן אַחַר הָרֹב דְּהָא דַּכְתִּיב אַחֲרֵי רַבִּים הֵינּוּ בְּסִנְהֶדְרִין דְּהָיוּ רַבּוֹ מִתּוֹךְ פְּנֵלוּ אֲבָל לֹא בְּמַחְלֻקַּת הַפּוֹסְקִים וְזֶה שְׁלֹא כְּדְבַרֵּי הַרְדָּב"ז בְּסִי' קט"ז דְּמָה שְׁאַמְרָה תּוֹרָה אַחֲרֵי רַבִּים הוּא אֶפְיָלוּ כְּדְבַרֵּי הַפּוֹסְקִים שְׁלֹא דְּבָרוּ זֶה עִם זֶה פְּנִים בְּפָנִים וְאֶפְיָלוּ לְהוֹצִיא מִמּוֹן אֲזֵלִינּוּ בְּתֵר רֹב הַפּוֹסְקִים מִן הַתּוֹרָה וְדָבָר בְּרוּר דְּסִגְיִין דְּעָלְמָא דְּלֹא כְּנוֹתִיָּה כְּמוֹ שִׁירָאָה הַמְּעִינּוּ כְּדְבַרֵּי הָאַחֲרוֹנִים הַתּוֹפְסִים דְּגַל הַקִּים לִי וְעַמַּד מִתְּמִיָּה וּמִתְּפִלָּא שְׁמָצָא לְהַרְשָׁב"א בְּתַשׁוּבוֹת אַחֲרוֹת שְׁנִרָאָה שְׂאִינוּ סוֹבֵר דְּבַעֲיָנוּ שְׁיָיָה הָרֹב מִתּוֹךְ פְּנֵלוּ וּבְמִשָּׂא וּמִתָּן וְכוּ' וְגַם הִבִּיא מִדְּבַרֵּי הַפּוֹסְקִים בְּכִמָּה מְקוֹמוֹת בְּהוֹרָאוֹת אִיסוּר וְהִיתֵר קִידוּשִׁין וְגִטִּין וְכִיּוֹצֵא שְׁלֹא הִשְׁווּ מִדּוֹתֵיהֶם בְּעֵנֵינוּ זֶה וְכַתֵּב שְׁצָרִיף לְהַתִּיּוֹשֵׁב לְהַעֲמִיד הַדְּבָר עַל בְּוִרְיוֹ וּמִקְוֶדֶם צָרִיף לְהַצִּיעַ אִיף הַדִּין לְעֵנֵינוּ מִמּוֹן בְּפִלּוּגָתָא דְּרַבְּנָנְוֹתָא וְשׁוֹב יִכְתֹּב בְּפִלּוּגָתָא בְּעֵנֵינוּ אִיסוּר וְהִיתֵר קִידוּשִׁין וְגִטִּין וְהִיאָרִיף שֶׁם וּבְכָלֵלִים הַבָּאִים אַחֲרָיו וּמְסַקְנָתוֹ לְעֵנֵינוּ אִיסוּר וְהִיתֵר הִיא לְפִי הַנִּרְאָה בְּסוֹף פְּלָל ה' וְהַבְּאִתִּי תוֹרָף דב"ק לְמַעְלָה (בד"ה וְהַנִּרְאָה) וְעֵינֵינוּ בְּעֵנֵינוּ זֶה בְּס' עֵין הַתְּכֵלֶת הַנְּדָפֶס חֲדָשׁ מִמָּשׁ בַּד' קי"ט ע"א מְאוֹת א' וְהִלָּאָה: פְּלָל לו) יִין נְסוּף אִם הָיָה אִיסוּר מִדְּאוּרִיָּתָא עֵינֵינוּ הַרְמְב"ם וְהַרְמְב"ן בְּמַצּוֹת לֹא תַעֲשֶׂה סִי' צד"ק וְהִלָּרַב שְׁעַר הַמְּלָךְ פָּרָק א' מֵהַלְכוֹת אִישׁוֹת סוֹף הִלָּכָה א' וְזֶה שְׁכַתֵּב שְׁשִׁמְעַ מִקְשִׁים בְּשֶׁם הֶרֶב מוֹהַרִיב"ד ז"ל עֵינֵינוּ בְּסִפְרוֹ הַנּוֹרָא דְּבַרֵּי אֶמֶת בְּקוֹנְטֵרַס דְּבַרֵּי סוֹפְרִים סִי' ה' (ד"ה וְרֵאִיתִי לְהַרְמְב"ן דָּף קי"ד ע"ג מִדְּפוּס חֲדָשׁ) וְעֵינֵינוּ שׁוֹאֵל וּמִשִׁיב ח"ג סִי' ככ"ו יַעֲוִיר אֲזַן מְעַרְכַּת הַסְּמָ"ף אוֹת ל' וְהֶרֶב פְּרִי הַעֵץ (בְּסו' סִפְר תּוֹרַת נְזִיר) בַּד' פ"ג שְׁקִיל וְטָרִי לִיָּשֵׁב דְּבַרֵּי הַרְמְב"ן מִמָּה שְׁהִשִּׁיב עַל דְּבָרֵינוּ הֶרֶב מְגִילַת אֶסְתֵר וַיֵּשׁ לְהַרְגִּישׁ עַל מָה שְׁכַתֵּב הֶרֶב חֲתַם סוֹפֵר בִּי"ד סִי' קי"א כְּגוֹן שְׁבַשְׁל יי"ג וְחֶלֶב שֶׁל עֲכוּמ"ז וְאֶפְיָלוּ אִיסוּר דְּאוּרִיָּתָא כְּגוֹן יִין לְנִזִּיר וְכוּ' עֵינֵינוּ דְּמִשְׁמַע דְּנִקְיִט בְּפְשִׁיטוֹת דְּיִין נְסוּף אִיסוּר דְּרַבְּנָנוּ הוּא וְאִין זֶה פְּשׁוּט וְצָרִיף לֹא מֵר דִּי"ג לֹא דְּוִקָא אֵלָא רוּצָה לֹא מֵר סֶתֶם יִינָם וְהוּא דְּוִחַק אִיף שְׁהִרְאִשׁוּנֵימִים מְפָרְשִׁים כֵּן לְשׁוֹן הַש"ס עֵינֵינוּ לְהַר"ן בְּהַלְכוֹת אֶמֶתִּיָּתִין דְּיִין נְסוּף אִיסוּר וְאִיסוּר בְּכָל שְׁהוּ (בַּע"ז ד' ע"ג) וְכֵן כְּתֵב הַרְמְב"ן בְּסִפְר הַמַּצּוֹת שֶׁם דְּבָרוֹב הַמְּקוֹמוֹת יִין נְסוּף כּוֹלָל גַּם סֶתֶם יִינָן מְפָל מְקוֹם מְלִבַּד דְּקָשָׁה לְפָרֵשׁ כֵּן דְּבַרֵּי רַבְּנֵי הָאַחֲרוֹנִים וְעוֹד דְּלֹא שְׁמַעְנוּ אֵלָא בְּכּוֹלָל וְלֹא לֹא מֵר יִין נְסוּף עַל סֶתֶם יִינָם לְבַד: פְּלָל לו) ז' אֶשָּׂה כִּיֵּד בְּעֵלָה נִרְאָה מִדְּבַרֵּי הֶרֶב מִחֲצִית הַשְּׁקָל בְּסִי' תמ"ח סק"ד דְּגַם בְּנְכָרֵי אֶמְרִינּוּ כֵּן וְתַמָּה עַל זֶה רַב אֶחָד בְּשׁוֹת חֲתַם סוֹפֵר יו"ד סוֹף סִי' שִׁי"ו וְעֵינֵינוּ שֶׁמָּה שְׁבִיָּאָר בְּכּוֹנְנָתוֹ וְעֵינֵינוּ שְׁבוֹת יַעֲקֹב ח"א סִי' כ'

דמאי דאָמרינן בכמה דוכתי מה שקנתה אשה קנה בעלה לאו דוקא בישראל אלא אף בנכרי אף דאין אישיות להם ובשו"ת שואל ומשיב מהדורא תננינא ח"ב סי' ס"ג (ד"ה והנה זאת): פלל לח) יום טוב איקרי נמי שבת מיהו יום השבת מיהא לא מתקרי פן כתב מהרי"ל בסוף הלכות יום טוב הביא דבריו הרב בית מנוחה בדינים שאחר ברוך שאמר ומיסתייעא מילתיה מההיא דאמרינן בביצה ד' י"ב על פסוק וצא תוציאו משא ביום השבת בשבת אין ביום טוב לא והיה נראה לי שאפשר שזה דעת התוספות בסנהדרין ד' ל"ו (ד"ה ומה) שפיתבו דמאי דילפינן דאין רציחה דוחה שבת מדכתיב בכל מושבותיכם אין יום טוב בכלל זה ומשמע דמאי דפשיטא להו הכי היינו מדכתיב ביום השבת ולא יום טוב וכמו שכתב מוהרי"ל דיום השבת לא איקרי: שוב ראיתי בהגהות מצפה איתן שפיתב דאף דיום טוב איקרי שבת הכא לא מציינו למימר הכי דהא העברה מותרת ביום טוב עי"ש והוא אמת ואין הכרח למוהרי"ל מדברי התוספות ומה שהבאתי מש"ס ביצה הנ"ל מצאתי בספר דברי מנחם סי' נ"א בהגהות בית יוסף אות ו' שכתב פן בשם הבית מנוחה בספרו גזע ישי ועיין בש"ע סי' תפ"ז סעיף א' דאם חתם ביום טוב מקדש השבת ונזר בו תוף כדי דבור ואמר מקדש ישראל והזמנים יצא משמע דאם לא נזכר תוף כדי דיבור לא מהני ומוכח דהשבת נמי לא מקרי (אפילו בלא יום השבת) אלא דכבר פיתבו המפרשים דכיון דסירקא דלישנייה נקיט ואמר מקדש השבת פונתו על שבת ממש ועיין בשלמי ציבור ד' ש"ח ע"ב גבי חותם בראש השנה מקדש ישראל והזמנים תחת ויום הזכרון והוא בקמח סולת ד' קמ"ד סוף ע"א ובעיקר דבר זה דיום טוב איקרי שבת מתבאר מדברי רש"י במסכת ביצה ד' י"ז ע"א שגם בדברי חז"ל יתכן לפרש דשבת רוצה לומר יום טוב שכתב בד"ה דלמיקני שביתה בשבתא לאו דוקא שבתא נקט אלא יום טוב קרי שבתא עכ"ל: פלל לט) יד סולדת מבואר בש"ע א"ח סי' שי"ח סי"ד דהיינו מקום שפרסו של תינוק נקוית בו ומזה התרעם בבכור שור לחולין ד' ק"ג על מה שנוהגים העולם דכשאי אפשר להחזיק בו היד מחמת חנומו חשבי ליה יד סולדת בו עי"ש והוא בקצרה בפתחי תשובה חלק יורה דעה סי' ק"ה סק"ו ולא זכר שפבר קדמו בתלונה זו בדרישה א"ח סי' שי"ח קרוב לסופו והוא בזכור לאברהם חלק יורה דעה מערכת הי"ד עי"ש ומצאתי בס' עמודי אש הנדפס מקדש בסי' ה' אות יו"ד שהשיג פן על הבכור שור ועוד איזה מחברים ובהשמטות גם פן כתב הגאון יחי' בענין זה עי"ש ובמה שאמרו בירושלמי בפרק פירה סוף הלכה ד' וכאן אין היד שולטת אלא עשו הרחקה וכו' אם פירוש אין היד שולטתהוא שאינה סולדת או רוצה לומר אין היד שולטת לפי שסולדת עיין בקרבן העדה וגליון הש"ס ובשו"ת שואל ומשיב מהדורא תליתאה ח"ג סי' קכ"ה ומחצית השקל בסי' שי"ח ס"ק כ"ח והרב ערף השלחן שם אות יו"ד הביא מה שכתב הרב בית יעקב בסי' כ' שנתנוכח עם הרב ש"ף והודה לו שסולדת הפל אחד והרבה להשיב על זה מדברי הירושלמי ריש פרק פירה ובמעשרות עי"ש: פלל מ) ידו של אדם אי קונה שלא מדעתו עיין לרבינו המהרש"א אפרים בהלכות מכירה קנין משיכה סי' ד' ועיין ש"ף ח"מ סי' ער"ה סק"ג והגאון חתם סופר יו"ד סי' שי"ח (ד"ה ומינה) תמה על הש"ף ועל רבינו מוהרימ"ט בסי' ק"ן בח"א שכתבו דיודו קונה שלא מדעתו שלא ראו דברי תוספות בבא בתרא דף ד"ן ע"א דפשיטא להו גם פן דיודו קונה שלא מדעתו והקשו משטרי גר ותירצו שאילו היה יודע נמי לא היה דעתו לקנות לצור אבל

בְּלֹא הָכִי לֹא וְהִבִּיא מֵה שֶׁפָּתַח הַטּוֹר בְּסִי עֵר"ה בְּשֵׁם הַרְמ"ה גַּבִּי לְבָנִים שֶׁל גֵּר וּבְגִלְיוֹן רִש"א לְבָבָא בְּתָרָא צִיִּין עַל דְּבָרֵי הַתּוֹסְפוֹת הַגְּז"ל לְעִיִּין בְּש"ף הַגְּז"ל אוֹלֵי אַף הוּא הֵיזָה מִתְפֹּנִין לְהַקְשׁוֹת עַל הַש"ף מִדְּבָרֵי הַתּוֹסְפוֹת פְּקוּשְׁיֵית הַחֲתָם סוֹפֵר וְעִיִּין מְשַׁנֵּה לְמַלְךְ הַלְכוֹת גְּזוּלָה פֶּרֶק י"ז הַלְכָה ח' שֶׁהַקְשָׁה עַל דְּבָרֵי מוֹהֲרִימ"ט דְּסַבִּירָא לִיה דִּידוֹ קוֹנָה שְׁלֹא מִדְּעָתוֹ מִדְּבָרֵי הַתּוֹסְפוֹת דְּבָבָא בְּתָרָא הַגְּז"ל דְּסַבִּירָא דְלֹא מְהַיִּי יְדוֹ שְׁלֹא מִדְּעָתוֹ וּלְדְבָרֵי הַחֲתָם סוֹפֵר אֲדַרְבָּא מִדְּבָרֵי הַתּוֹסְפוֹת מְסַתִּיעָא סְבַרְת הָרַב מוֹהֲרִימ"ט וּבִתְשׁוּבַת הַרִיב"ש סִי ת"א (ד"ה וְאִם הִתְמַיֵּץ הוּא בְּרִשׁוֹת הַרְבִּים) פָּתַח דְּאָסוּר לְטַלְטֵל הַחֲמִיץ שֶׁל נֹכְרִי שֶׁהוּא בְּרִשׁוֹת הַרְבִּים שֶׁהָרִי יִזְכֶּה בְּהַגְבָּהְתּוֹ וְהָנָה לִיה חֲמִיץ שְׁלוֹ וּבִקְוֹנְטֵרְס שֶׁבְּסוֹף שׁו"ת הַרִיב"ש (שְׁנֵדֶפֶס בְּזַמְנֵינוּ בְּוִילְנָא בְּשַׁנַּת הַתְּרַט"ל) שֶׁקִּיל וְטָרִי מְאֹד גְּאוֹן אַחַר בְּדוֹרְנוּ יִצ"ו בְּמֵאֵמֶר ה' בְּדְבָרֵי הַרִיב"ש וּמְשַׁנֵּה לְמַלְךְ הַגְּז"ל עִי"ש בְּאַרְךָ וְהַגְּאוֹן שְׁבִילֵי דְוֹד לִיו"ד בְּקוֹנְטֵרְס הַקְּנִינִים ד' קכ"ו ע"ד אוֹת ב' פָּתַח דְּמָה שֶׁפָּתַח הַחֲתָם סוֹפֵר דְּמִסְרִיהָ גַם כֵּן קוֹנָה פְּיָדוֹ שְׁלֹא מִדְּעָתוֹ הוּא תְּמוּהָ וְהוּא עֲצָמוֹ בְּסִי שִׁי"ג פָּתַח דְּהַגְבָּהְתָּה וּמִסְרִיהָ אֲבִינְרָא דְמְשִׁיכָה גִינְהוּ וּמוֹהֲרִי"ט לֹא אָמַר אֶלָּא בְּקִנְיָן יְדוֹ וְכו' וְשֵׁם בְּאוֹת ח' פָּתַח גַּם כֵּן בְּשֵׁם הַקְּצוֹת הַחֲוֹשֵׁן סִי רס"ח דְּרַק בְּיָדוֹ מִמֶּשׁ יֵשׁ לוֹ דִּין קִנְיָן חֲצָר וְלֹא מְשִׁיכָה וּמִסְרִיהָ וְהַגְבָּהְתָּה: וְרִש"י בְּכַתְּוֹבוֹת דָּף ל"א דְּסַבִּירָא לִיה פְּשִׁתּוֹפֶס בְּיָדוֹ בְּעֵי שְׁלִישֵׁי טְפָחִים חֲזִינוּ דִּידוֹ לֹא מִדִּין חֲצָר וְכֵן פָּתַח בְּשִׁטָּה מְקוּבָצֵת כְּתוּבוֹת הִבִּיאוּ הַקְּצוֹת .

דְּלְרִש"י יְדוֹ לֹא מִתּוֹרַת חֲצָר מְהַיִּי וְהַנְּתִיבוֹת פָּתַח דְּהוּא מִתּוֹרַת חֲצָר לְרִש"י גַּם כֵּן וְכו' וּבְאוֹת ז פָּתַח דְּהַתּוֹסְפוֹת בְּבָא בְּתָרָא ד' ד"ן וְהַש"ף סִי עֵר"ה סְבִירָא כְּמוֹהֲרִי"ט דִּידוֹ קוֹנָה שְׁלֹא מִדְּעָתוֹ וּמִדְּבָרֵי הַרִש"ף א גְּטִינֵי דָף כ' בְּהֵיָא דִּזְקוֹן שֶׁהִלְנָה לְבָנֵי הַכֹּפֵר שֶׁהַקְּנָה לָהֶם הַשְּׁטֵר וְכַתְּבַר הַרִש"ף דְּמְהַיִּי מְשׁוּם דַּעַת אַחֲרַת מְקָנָה מוּכַח דְּלוֹלָא זֶה אַף בְּיָדוֹ אֵינּוּ קוֹנָה שְׁלֹא מִדְּעָתוֹ.

וְעִיִּין בְּסֵפֶר מְנַחֵת זְכָרוֹן דָּף פ"א וְהַלָּאָה שֶׁהָאֲרִיף בְּעִנְיָנִים אֵלּוֹ וְעִיִּין מֵה שֶׁצִּיִּין בְּזֶה בְּסֵפֶר יָפָה עֲנָף דָּף ס"ד ע"ב אוֹת ה' וְלֹא זָכַר דְּבָרֵי מוֹהֲרִימ"ט וּמְשַׁנֵּה לְמַלְךְ הַגְּז"ל וְעִיִּין בְּסֵפֶר מְנַחֵת מְשֵׁה הַנְּדָפֶס מְחַדָּשׁ בְּחֻלְק יוֹרֵה דַּעָה סִי כ"ה אוֹת ז וּבְסֵפֶר פֶּרֶת יוֹסֵף לְהַגְּאוֹן מְסַלְאָנִים בְּסִי ט"ל דָּף ס"ז ע"ג וּבֵית שְׁלֵמָה חֻלְק אֲנֹרַח חֲזִיִּים סִי ס"ד דָּף מ"א ע"ד וּבְסִי ע"ד וּבְשׁו"ת רמ"ץ שְׁאֲרֵשׁוֹן בְּסֵמוּף: וּמָה שֶׁפָּתַח בְּשְׁבִילֵי דְוֹד דְּשִׁטַּת רִש"י דִּידוֹ לֹא מִדִּין חֲצָר הוּא עִיִּין בְּשׁו"ת הָרַב רמ"ץ חֻלְק אֲנֹרַח חֲזִיִּים סִי א' אוֹת ד' שֶׁהַזְּכִיר דַּעַת רִש"י הַגְּז"ל וְכַתְּבַר שֶׁדַּעַת הַתּוֹסְפוֹת וּשְׁאֵר פּוֹסְקִים דִּידוֹ שֶׁל אָדָם קוֹנָה הוּא מִתּוֹרַת חֲצָר וְיֵשׁ לוֹמֵר דְּלֹא בְּעִיִּין כּוֹנֵה לְקִנּוֹת כְּמוֹ שֶׁפָּתַח מוֹהֲרִי"ט וְכו' וְשֵׁם בְּסִי כ' אוֹת ט וְאוֹת כ"א וּבְסִי כ"ד אוֹת י"א וּבְמָה שֶׁתְּמָה הָרַב מְשַׁנֵּה לְמַלְךְ בְּפֶרֶק י"ז מֵהַלְכוֹת גְּזוּלָה דִּין ח' הַגְּז"ל עַל הָרַב מוֹהֲרִימ"ט שֶׁסוֹבֵר דִּידוֹ שֶׁל אָדָם קוֹנָה לוֹ שְׁלֹא מִדְּעָתוֹ מִדְּאֲמָרֵינוּ בְּבָבָא קָמָא ד' כ"ט ע"ב לֹא שָׁנוּ אֶלָּא שְׁנִתְּפֹנִין לְזִכּוֹת בְּהֵן אֲבָל לֹא נִתְּפֹנִין לְזִכּוֹת בְּהֵן פְּטוֹר דְּכִינוּ דְּמִסְתְּמָא יְדוֹ קוֹנָה שְׁלֹא מִדְּעָתוֹ הָכִי הָנָה לָן לְמִימֵר לֹא שָׁנוּ אֶלָּא פְּשִׁלָא כִּינּוֹן שְׁלֹא לְזִכּוֹת אֲבָל אִם כִּינּוֹן שְׁלֹא לְזִכּוֹת וְכו' וְהַצְּרִיף עִיִּין אִתָּה תְּחִיזָה בְּסֵפֶר אֲמָרֵי הַצְּבִי שִׁטָּה מְפֹאֲרָה לְמִסְכַּת בְּבָא קָמָא לִידִידֵי הַגְּאוֹן אַבְד"ק דְּאֲבָרֵי יִצ"ו בְּחִזְדוּשְׁיוֹ לְפֶרֶק ג' בְּסִי ו' שֶׁהָאֲרִיף

לַיִשָּׁב דְּבָרֵי הָרַב מוהרי"מ ט בְּכַמָּה פָּנִים וּבְסוּף דְּבָרָיו פָּתַח שְׁהַעֲלוּ הָאֲחֵרוֹנִים לְחֶלֶק בֵּין קַנְיָן יָד לְקַנְיָן הַגְּבֵיחָה דְּכִשְׁאוֹחוֹז כֹּל הַחֲפֵץ בְּיָדוֹ זֶה הוּא קַנְיָן יָד וְאֵלִים לְקַנּוֹת בְּסֵתֶם אִף אִם לֹא נִתְפַּוּוֹן לְקַנְיָן כִּלְלֵי אֲבָל בְּהַגְּבֵיחָה שְׁאִינוּ אוֹחוֹז כֹּל הַחֲפֵץ בְּיָדוֹ רַק שְׁמַגְבִּיחָה הַחֲפֵץ קַנְיָן פְּזָה בְּעֵי פְּנֵיחָה בְּדוּקָא וּבְזָה גַם מְתִינְשִׁבְתָּ קוֹשִׁית הַמְּשִׁנָּה לְמַלְךָ וְעֵינָן עוֹד בְּשׁוֹ"ת אֲבָן הָרֵאשָׁה לִידִידֵי הַגָּאוֹן אַבְד"ק בְּרַעְזֵי יצ"ו בְּסִי' מ' דָּף ב"ן ע"ב (בד"ה ועמ"ש בַּקְצָה"ח): כִּלְלֵי מֵא) יֵאוֹשׁ בְּטָעוֹת אֵי הָנִי יֵאוֹשׁ הֵנָּה בְּשׁוֹ"ת יָד יוֹסֵף סִי' י"ב (ד"ה הֵנָּה בְּמִןשׁכֵּל) רָצָה לְדוֹן דֵּיֵאוֹשׁ בְּטָעוֹת הָנִי יֵאוֹשׁ עַל פִּי דְּבָרֵי הַהֲגָהוֹת אֲשֶׁרֵי שְׁהִבִּיא בְּקַצּוֹת הַחֲשׁוֹן רִישׁ סִי' קמ"ב (דְּבָרֵי הַהֲגָהוֹת אֲשֶׁרֵי הֵם עַל דְּבָרֵי הָרֵא"ש בְּפָרָק אֵינְהוּ גִּישָׁה סִי' ל"ב עי"ש) וְשׁוֹב פָּתַח דְּנִזְכָּר שְׁזָה מְחַלְוֹקֶת ר' יוֹחָנָן וְרִישׁ לְקִישׁ סוּף פָּרָק שׁוֹר שְׁנַגְחָה אַרְבָּעָה וְחַמְשָׁה וְרִישׁ לְקִישׁ סְבִירָא לִיָּה דִּלָּא הָנִי יֵאוֹשׁ וְכַתְּבַּ הַנּוֹדָע בִּיהוּדָה בְּמַהְדּוּרָא קַמָּא אַה"ע סִי' ט"ן (ד"ה אֲמָנָם פְּקַחְתִּי) דְּהָא דְקַמָּא לֹן כֹּר' יוֹחָנָן לְגַבֵּי רִישׁ לְקִישׁ הֵינְנוּ דְּנוֹקָא כְּשֶׁהוּבָא מְחַלְוֹקוֹתָם בְּש"ס דִּילָן אֲבָל לֹא בְּפָלְגוּתָא שְׁבִירוּשְׁלָמִי וְאִם כֹּן נֹכַח לֹמַר דְּבָזָה הֶלְכָה כְּרִישׁ לְקִישׁ וְשׁוֹב פָּתַח דְּמַדְּבָרֵי הִירוּשְׁלָמִי בְּפָרָק מִי שְׁמַת גְּרָאָה דְּנָקִיט כֹּר' יוֹחָנָן דְּהָנִי יֵאוֹשׁ אֵלוֹ תוֹרָף דְּב"ק וְהֵנָּה מַה שְׁכַתְּבַ דְּהֶלְכָה כְּרִישׁ לְקִישׁ דִּלָּא הָנִי יֵאוֹשׁ כְּמוֹ שְׁכַתְּבַ הַגָּאוֹן נּוֹדָע בִּיהוּדָה וְכו' אוֹמַר אֲנִי בְּהוֹרְמְנוּתִיחָה דְּמַר דְּבָרָיו תְּמוּהִים לְקוֹצָר וְעֵינְוִית דְּעֵתִי דְּמַלְבַּד דְּעַל דְּבָרֵי הַנּוֹדָע בִּיהוּדָה יֵשׁ לְפַקְפַק עֵינָן מַה שְׁכַתְּבַתִּי בְּמַעְרַכְתָּ הָרִישׁ אוֹת י"ב וְעוֹד פִּינָן דְּחִידוּשׁ הוּא שְׁחַדְשׁ הַגָּאוֹן נּוֹדָע בִּיהוּדָה אֲמִינָא לָךְ אֲנָא הָבוּ דִּלָּא לוֹסִיף עֲלָה וְעַד כָּאן לֹא קֵאָמַר הַנּוֹדָע בִּיהוּדָה אֲלָא בְּמִידֵי דִּלָּא הוֹנְכָר כִּלְלֵי בְּש"ס דִּילָן לֹא סְבַרְתָּ ר"י וְלָא סְבַרְתָּ ר"ל כִּי רַק בִּירוּשְׁלָמִי הוּבָאוּ סְבַרְתֶּם כִּי הֵיחָא דְּמִיָּרֵי הַנּוֹדָע בִּיהוּדָה בְּמַהְדּוּרָא תְּנִינָא שְׁבִירוּשְׁלָמִי אֲמַתְנִיתִין דְּרִישׁ פָּרָק שְׁשֵׁי דְּפָאָה וְהוּבָא בְּפִירוּשׁ הַרש"מ שֵׁם אֲבָל בְּכַגּוֹן מֵאֵי דְּאֵיָּרֵי הֵיזַד יוֹסֵף דְּבְש"ס דִּילָן כְּרִיתוֹת ד' כ"ד ע"א הוּבָא מְלַתִּיחָה דְּר"י לְחוּד וְלֹא הוֹנְכָר כִּלְלֵי סְבַרְתָּ ר"ל מֵהִיכָא תִּיתִי לֹמַר כְּכִי הֵאֵי גּוֹנָא דְּכִינָן דְּבְש"ס דִּילָן לֹא הוּבָא הַמְּחַלְוֹקֶת אֲלָא בִּירוּשְׁלָמִי הֶלְכָה כְּרִישׁ לְקִישׁ אֲדַרְבָּא אִיפְכָא מְסַתְּבָרָא דְּמַדְּלָא מִיָּתִי ש"ס דִּילָן אֲלָא מְלַתִּיחָה דְּר"י שְׁמַעְתָּ מִיָּנָה דְּכִנּוּתִיחָה נָקִיט וְכִמוֹ שְׁבָאָמַת כֹּן פְּסַק הַרְמְב"ם עי"ש בְּמַרְאָה הַפָּנִים וְאִם כֹּן אִף אֵי בְּעַלְמָא נִימָא כְּמֵאֵי דְּכִיָּיל לֹן הַנּוֹדָע בִּיהוּדָה מְכַל מְקוּם כְּכִי הָא וְדָאֵי לִיתִיחָה לְהֵאֵי כִּלְלָא וְנִהְפֹּךְ הוּא וצ"ע: וּבְעֵיקָר דִּין זֶה יֵשׁ לְהִתְנִישׁב הֵיטֵב בְּכֹל מַה שְׁנַשָּׂא וְנָתַן הָרַב שְׁמֹן הַמַּר בְּתוּשׁוּכָה חֶלֶק חֲשׁוֹן מְשַׁפֵּט סִי' א' בְּמִי שְׁקֵנָה גְּרוּת מְנַכְרֵי וְהַעִידוּ שְׁנֵי עֵדִים כִּי הֵם עֲשׂוּיָוִית מְבַשָּׁר בְּחֶלֶב וְהוֹרָה הַמּוֹרָה לְהַטְעִינָן קְבוּרָה וְהַקּוֹנָה הַשְּׁלִיכֹן לְאַשְׁפָּה עַד כִּי יִשָּׁח מוֹעֵד לְקַבְּרוֹ וְאֲדַהְכִּי וְהָכִי בָּאוּ עֵדִים אַחֲרֵים וּבִיָּרוּ כִּי הַעֲדִים הָרֵאשׁוֹנִים טָעוּ בְּעַדוֹתָם וְהַשּׁוֹמְעִים דְּבָרֵי הַעֲדִים הָאֲחֵרוֹנִים הֶלְכוּ וְזָכוּ בְּגְרוּת שְׁבָאָשְׁפָה וְשׁוֹב נּוֹדָע לְהַקּוֹנָה הַנְּל כִּי בְּטָעוֹת אֵינְאֵשׁ מְנִיָּהוּ וְתוּבַע הַגְּרוּת מְהַזְכִּים עי"ש מַה שְׁהָאָרִיף בְּהֵחָא דְּכְרִיתוֹת הַנְּל וּמַעְנִין לְעַנְיָן בְּאוֹתוֹ עַנְיָן בְּרוּב חֲרִיפוֹת וּבְקִיאוֹת: כִּלְלֵי מֵב) יָבֵשׁ בְּיָבֵשׁ חַד בְּתָרֵי בְּטִיל אִם הַדִּין כֹּן בְּקַמַּח בְּקַמַּח אוֹ תְּשִׁיב לַח בְּלַח עֵינָן בִּירוּרָה דְּעָה רִישׁ סִי' ק"ט בְּדְבָרֵי הַרְבָּנִים שְׁפָתֵי פִּהוּ וּפְרִי חֶדֶשׁ וּפְלַתִי וּפְרִי מְגֻדִים וְחוֹת דְּעַת וְגַלְיוֹן רַעַק"א (מַה שְׁכַתְּבַ שֵׁם מְהַרְמְב"ם פָּרָק י"ג מֵהֶלְכוֹת תְּרוּמָה כְּכָר קְדָמוֹ הָרַב פּר"ח) וּמַסְגֶּרֶת הַשְּׁלֶחָן (שֵׁם מְסִיק לִילָף לְחוּמְרָא) קֹהֵל יְאֻדָּה דָּף כ"ט ע"ג (שֵׁם פָּתַח דְּנָקִיטִינוּ כְּמֵאֵן דְּאָמַר לַח בְּלַח) יָד דָּוִד בְּהַגְּהוֹת הַטּוֹר אוֹת י"א ט"ז א"ח סִי' תנ"ג סק"ב וּבְמַשְׁבָּצוֹת וַיִּשׁוּעוֹת יַעֲקֹב סק"ג בֵּית חֶדֶשׁ סִי' תס"ז

ס"ג ומ"גא ומחצה"ש שם סק"ד ופרי חדש שם ס"ד ובסי' תמ"ז ס"ט (ד"ה ונדע) ובמשפחות שם ס"ק ח"י וס"ק י"ט (וכתב שם דקמח ממצה אפויה ודאי לא הוי לח בלח אלא יבש ביבש) וש"ע הרב מוהרש"ז שם אות א' (לענין למכור חוץ מדמי איסור שבו) מאמר מרדכי סי' תנ"ג דף קפ"ב ע"א שלחן גבוה סי' תס"ו סק"ט מג"א סי' תצ"ח ס"ק כ"ח (ועי"ש לענין אפר באפר ובסי' ש"י סק"ח) בתי פנסיות סי' תמ"ז ס"ט (שם הביא מחלוקת בקמח עם יין ודבש וכיוצא אם נידון פלח בלח למאן דסבירא ליה דקמח הוי לח בלח) מגו אברהם וחק יעקב בסי' ת"ל (מה שיהקשה המג"א על רש"ל עיין בקונטרס להרב מוהר"ח א"א שפס"ו ספר אשדות הפסגה ד' י"ד ע"ד שכתב ליישב דהוי ספק ספקא) ובשו"ת דברי מרדכי פרידבורג סי' מ"ג (שם מחזיק במה שיש לחלק בין שנתערבו חטין בחטין ונטחנו בתערובת דבזה הוא דאמרי' דהוי לח בלח ולא פשנתערב אחר הטחינה קמת בקמח עי"ש) וצריף להתיישב בדברי המחברים הנ"ל אם סוברים לחלק פן גם בקונטרס אסיפת דינים במערכת חמץ ומצה סי' יו"ד וי"א הבאתי דברי איזה מחברים בעניינים אלו ועיין בשו"ת אבן שתייה להגאבד"ק לוציין יצ"ו (הבאתיו שם בסי' י"א אות ב') ובשו"ת אורי וישעי להגאבד"ק יאסי יצ"ו בסוף סי' ה' פתב דעם שהעיקר פהסוברים דקמח בקמח הוי לח בלח מכל מקום עושים סניף לשאר היתרים סברת הפוסקים דמיקרי יבש ביבש: ובשו"ת שואל ומשיב מהדורא קמא חלק שלישי סי' ר"י האריף מאד בפלפלא חריפא על דברי הטורי זקב בסי' תנ"ג עי"ש ובמהדורא ג' ח"א סי' ס"ג פתב דאף דלקצת פוסקים הוי לח בלח יש לסמוך על הפוסקים דקמח בקמח לא מקרי לח בלח (מר קעסיק בדין חמץ שעבר עליו הפסח לבטלו ברוב עי"ש) ובשו"ת בית שלמה בחלק יורה דעה ריש סי' קכ"ד תמה על מה שכתב רב השואל דקמח בקמח הוי יבש ביבש ובטל ברוב וכן במלח במלח וכו' דאדרבא רוב הפוסקים ראשונים ואחרונים סבירא להו דקמח בקמח הוי לח בלח והוא הדין מלח שנדוק היטב הוי לח בלח ואם הוא גס קצת יש לומר דחשיב יבש ביבש וכו' עי"ש ועיין בשו"ת חתם סופר יו"ד סי' ש"ט לענין קמח בקמח ולענין אפר באפר: וכתב ביז דוד סי' ק"ט הגהות הטור אות ג' דבחקרי לב יו"ד סי' צ"ה חקר באם שתי החתיכות של היתר הם משני בני אדם אי גם בכי האי גוונא חד בתרי בטיל דאזלינן בתר החתיכות או אזלינן בתר הבעלים ולא מצא פשיטות ברור לחקירתו והבאים אחריו בס' אמר יוסף דף קי"ח וגזע ישי סי' ש"ו פתבו לפשוט ספקו ובספר חקרי לב מהדורא בתרא סי' ט"ז דחה דבריהם ומסיק דצריף ראיה ברורה לזה וכדברים האלה פתב בספר זכרנו לחיים ח"א דף כ"ב ע"ב וקצת מדברי הרב חקרי לב בזה ראיתי בספר מקנה אברהם במערכת החי"ת אות קכ"ט (בד"ה ושוב) עי"ש: והא דאמרינן ביבש ביבש דחד בתרי בטיל אי אמרינן פן ברוב איסור ומיעוט היתר שיתבטל ההיתר ברוב איסור ויהיה נחשב כולו איסור ונפקא מינה שאם ההיתר הוא המשלים לכזית ילקה פאילו אכל כזית איסור עיין במשנה למלך פרק שביעי מהלכות מעילה (בד"ה וראיתי) שתמה על דברי הרב מוהרי"א דסבירא ליה דמיעוט ההיתר בטל ברוב איסור והוי כולו איסור דזו לא שמענו דהיתר בטל באיסור ברוב ואפילו למאן דאמר היתר מצטרף לאיסור ולוקין היינו דוקא בלח ולא ביבש והרב מוהר"ח א"א בתשובתו שבס' אהל יוסף חלק יורה דעה סי' כ"ט דף נ"א ע"ד האריף לתמוה על דברי הגאון משנה למלך מכמה מקומות עי"ש ובספר ישרי לב דף י"ז ע"ב פתב דהרב חקרי לב בי"ד סי'

צ"ז פתב דהדין עם הרב מוהרח"א ונהרבה להפליא על דברי המשנה מכה: ואי אמרינו בקרקע יבש ביבש חד בתרי בטיל הנה הרב פרי מגדים בא"ח סי' תס"א במשפחות זקב סק"ד פתב ואם ספק שאינו יודע מקומו איה לכאורה אף בקרקע יבש ביבש חד בתרי בטיל ועיין יו"ד ק"י בתנות קבוע ודברי הפריטות בנחל איתן וכו' ובפריין שם הארכנו עכ"ל עי"ש בשפתי דעת ס"ק י"ד (בד"ה החלק השני) ואולם הרב חקרי לב בספר מערכי לב דרוש ג"ן דף קי"ח הביא דברי הראשונים דמידי דמחוקר לקרקע חשיב ולא בטיל פתב דכל שפן קרקע עצמו דלא בטיל ושפן מתבאר מדתנו בפרק ביעי דתרומות מאה לגינה של תרומה ואחד של חולין וכו' ופי' דש"מ פיון שזרעה אין הקרקע בטלה וכן הוא להדיא בתוספתא ו' עי"ש ומצאתי שהרב חקרי לב בחלק אורח חיים בהשפחות הספר דף קי"ט ע"ב דחה דברי הרב פרי מגדים על פי מה שכתב במערכי לב הנ"ל עי"ש: גם מה שאמרו חד בתרי בטיל הוא דוקא דבעינו שיהיה בהיתר פי שנים באיסור או סגי בכל דהו בהיתר יותר על האיסור רשמתי במערכת החי"ת אות ע"ט: פלל מג) ימים אם בכלל ימים משמע לילות מתבאר מש"ס דסנפה דף מ"ג ע"א דאין לילות בכלל ימים זולת היכא דאיכא הוכחה דגם לילות בכלל כמו בסנפה וכיוצא ונהר נאות יעקב בקונטרס מענה לשון במערכה זו דף ר' ע"ג לא זכר שר סוגיא זו אף הביא פן בשם הש"ס בפרק פל שעה שבעת ימים מצות תאכלו עד יום האחד ועשרים וכו' לפי שנאמר שבעת ימים מצות תאכלו אין לי אלא ימים לילות מנין תלמוד לומר עד יום האחד ועשרים לרבות לילות (חפשי בפרק פל שעה ולפום ריהטא לא חזינא פי האי סימנא אף מצאתי דבר זה במכילתא פרשת בא פרשה יו"ד עי"ש) וכן דרשו במכילתא על פסוק ושמת את החקקה הזאת מימים ימימה וכו' ומזה הקשה על מה שכתב הרשב"א (הביא דבריו הרב משנה למלה בהלכות מתנות עניים פרק ח') בח"ב סי' ב"ן בכל לשון נכללו לילות בכלל ימים הלכך מי שצדד ליתן פרוטה בכל יום צריף ליתן בין ביום בין בלילה וכו' עי"ש ועיין להרב יוסף אברהם בפרשת בא דף ט"ו ע"ב שביאר דכונת הרשב"א היא רק על לשון בני אדם ולגבי נדר אזלינן אחר לשון בני אדם אבל גם הוא מודה דבלשון תורה ימים ולא לילות (עיין לעיל במערכת הבי"ת אות ב' בשדי חמד ח"א) וגם פירש בכוננת הרשב"א דרוצה לומר דצריף ליתן בכל יום ונתינה זו תהיה בין ביום בין בלילה פלוגתא אם רצה ביום ואם רצה בלילה (אעפ"י שהלשון דחוק) דאין סברא לומר דחייב ליתן ביום וגם בלילה.

ועיין ירושלמי פרק ב' דברכות הלכה א' ובעירובין ריש פרק עשירי הנותן תפלין בלילה עובר בעשה שנאמר מימים ימימה ימים ולא לילות: פלל מד) יש שבח עצים בפת אי אמרינו הכי בתבשיל יש שבח עצים בתבשיל הוא מחלוקת התוספות ונהר"ן דלהתנספות בעבודה זרה דף ס"ו (ד"ה אמר רבא) אמרינו פן בתבשיל ולהר"ן שם ד' ר"ט ע"ב אין שבח עצים בתבשיל ודוקא באיסור אכילה אבל באיסור הנאה יש שבח עצים בתבשיל ודעת הר"ן חידושה היא ואין לצרף להקל פן פתב בספר דרכי הוראה ח"ב פרק כ"ו: פלל מה) יורד לתוף אומנות חבירו ראיתי לחכם אחד שכתב במכ"ע בשם תשובת הרב מוהר"ם בר ברוך סי' תרט"ז דאינו אלא מדת חסידות ואין שו"ת הנ"ל מצוי אצלי לראות דב"ק אף ראיתי להגאון חות איר בסי' מ"ב ונהביא דבריו הרב מים רבים חלק ח"מ סי' ט"ו (ד"ה נהרי) שכתב דירד לתוף אומנות חבירו אין איסור פלל ואפילו בר מבואה

אבר מבוואה אמרינו דלא מצי מעכב ומותר לכתחלה אם לא בבר מבוואה ממתא אחריתי כמבואר בח"מ סי' קנ"ו והביא ראיה מדאמרינו בפ"ק אלו הו' הלוקין ב'א דוד ויהעמידן על י"א ה' מי גורר באהלה וכו' ומפרש כוליהו במלי דחסידותא שאין בהם נידוד עבירה ובתו' הבאים מפרש לא עשה לרעהו רעה שלא ירד לאומנות חברו מכלל דשרי אלא דהפרושים והצנועים מושכים ידיהם ומזה השיג על מה שכתב רש"ל בתשובה דיו"ד לאומנות חברו קשה מכולם והעלה דטעות סופר יש בדברי רש"ל אלו תנ"ך דב"ק: והרב מים רבים עמד מתמיה על זה דאיך אפשר שיהיה מותר לכתחלה ובסוף פ"ק הנשארין אמרינו ואת אשת רעהו לא טמא שלא ירד לאומנות חברו הרי שדימיהו לטמא אשת חברו ותני בפ"ק קמא דקידושין דף כ"ח ע"א הקורא לחברו רשע ירד עמו עד לחייו ופירש"י למעט פרנסתו לירד לאומנתו מכלל דבלא זה אסור לירד לאומנות (לי הדל יותר היה לו לתמוה על פי דברי רש"י בבבא מציעא ד' ע"א ע"א שהקשה על פירוש זה דאיך יתירו חכמי ישראל לעשות כן עי"ש הרי דאפילו בקוראו רשע אסור לירד לאומנתו) ובפ"ק ואלו מגלחין מבואר דיו"ד לאומנות חברו נקרא רודף דאמרינו מנ"ל דעבדינו הרדפה דכתיב הן לשרשו וכתב הר"ן (צ"ל הנמק"י עיין במה שרשמתי בקונטרס פללי הפוסקים סי' ד' אות ה') פירש ר' ישעיה הרדפה יורדין לחייו וכו' שמושיבים אנשים אחרים סמוך לו לעשות אננותו וכתב ליישב אף בחלקות ישית שהירד לעשות אננות כאומנות חברו ואומר לו אתה עשה בשלך ואני בשלי בכי האי גוונא הוא דאמר הרב חזקוני יאיר דמן הדין מותר והצנועים מושכין את ידיהם אבל היורד לאומנות חברו לסלק הראשון דהיינו לעשות אותה מלאכה שפ"ק באה ליד חברו זה אסור מן הדין ועל פיוצא בזה אמרו שדומה למטמא אשת חברו ולאו דוקא כשמסלקו לגמרי אלא אף אם לא יסלקנו לגמרי כי אם להשתתף עמו אסור שהרי ממעט בחלקו של ראשון שפ"ק זכה בה ולגבי אותו שיעור שפ"ק לסלקו ממנו הוי מסלקו לגמרי אלו תנ"ך דב"ק: והאריז להכריח כן מגוף דברי החו"י ומדברי שאר פוסקים ועוד האריז בדין יורד לאומנות חברו דיש כמה סעיפים עי"ש שפ"ק ריו יש ללמוד לשו"ב הבא לשחוט במקום שפ"ק יש שם שו"ב ואין לדין אלא מה שענינו רואות הכל לפי הנדון ועם מה שכתב הרב נראה אמת נכון ויציב לדין דיש לחלק כנז"ל מכל מקום צריך לעיין בגוף דברי המוהר"ם לראות תנא היכא קאי האם יתכן לחלק כן ומה יענה להנהו תלתא (מ"ק וקידושין וסנהדרין הנ"ל) דקיימי בחדא שיטה דאסור וקצת משמע מהריב"ש בס"י שע"ד דכל הני לא הוו אלא מדת חסידות מדלא הוקשה לו אהיהא דהקורא לחברו רשע ירד עמו לחייו אלא מבבא בתרא דף כ"א האי בר מבוואה וכו' דינא הוא דמצי מעכב ואם כן איך מותר לירד לאומנותו ותירץ פינן שזלזל בו וכו' ומדלא הוקשה לו מהנהו תלתא נראה קצת דפשיטא ליה דאינן אלא משנת חסידים ולא קשיא ליה אלא ממה שהוא מן הדין דרחוק לומר שנעלם ממנו דברי הש"ס בשלשה מקומות הנ"ל ובעניינים אלו אינהו ואביזריהו עיניה תחזינה דברי מי שגדול מן החתם סופר בחלק ח"מ סי' ע"ט שהאריז מאד (בד"ה פסיק השם הרביעי) כתב ביחוד אהא דיו"ד לאומנות חברו אם הוא מדאורייתא או אינו אלא מדרבנן עי"ש דברי קדשו: פלל מו) ישיבה בארץ מצרים.

בטעם הגרים בארץ מצרים בזמן הזה וכן לפנים האומים ישבו בה גדולי עולם הרמב"ם
וגדולים אחרים כתב הרמב"ם בחי' ליומא לדף ל"ח ע"א די"א שאותן העניירות כבר
נתבלבלו ונחרבו ואלו עניירות אחרות הן וכו' והרא"ם תירץ דלא אסר הפתוב אלא
להולך בדרך ההוא שמארץ ישראל והמדרב למצרים וכו' והנכון יותר שאין האיסור
אלא בזמן שישראל שרויין על אדמתם אבל בזמן הזה שנגזר עליהם להיות נדחים בכל
קצוי ארץ כל חוצה לארץ אחד הוא וכו' ע"ש גם בסמ"ג במצנות לא תעשה סי' רכ"ז
עמד בחקירה זו על מה סמכו לדור שם וגם הרמב"ם הלך לגור שם ולא נתקרה דעתו
בדברי הי"א (שהביא הרמב"ם הנ"ל) משום שעלה סנחריב ובלבל את כל העולם וגם
מצרים נתבלבלה דמלבד דמצינו דר' יהושע חולק בזה ועוד דבפרק החליל דף נ"א ע"ב
אמרינו ואלכסנדראי מאי טעמא דאינון משום דעברו אקרא דלא תוסיפו לשוב וכו'
ואותו מעשה היה אחר בלבול של סנחריב ולכן כתב דאין טעם להתיר אלא כמו שכתב
הרא"ם לא אסרה תורה אלא בדרך הזה פלומר מארץ ישראל למצרים אבל משאר
ארצות מותר ע"כ וכן כתב בהגמ"י פ"ה מהלכות מלכים עיי"ש ועיין מה שפילפל בזה
הרב די השיב בחיו"ד סי' ט"ו ובהגהות ציון ירושלים בפרק ה' דסופה הלכה א' ציין
למה שכתב ההגמ"י בפרק ה' מהלכות מלכים הנ"ל וכתב דבמ"א יישב דהרמב"ם
לשיטתו בהלכות איסורי ביאה דגם מצרים נתבלבלה עיי"ש: וכבר קדמו בזה רבינו
הפרי חדש במים חיים בנימוקיו להרמב"ם ונ"ל ואני מוסיף שלפי סברת הרב סוף פרק
י"ב מהלכות איסורי ביאה שעכשיו המצרים נתבטלו ואלו המצרים שבארץ מצרים עתה
אנשים אחרים הן שאין כאן איסור כלל עכשיו לדור במצרים שלא אסרה תורה הדירה
במצרים אלא בעודם המצרים במצרים ועל זה סומכים הדרים במצרים וצ"ע ליישב מה
שאמרו בסופה דאנשי אלכסנדראי אינון וכו' עכ"ל ולא ראה דברי הסמ"ג בזה וגם גוף
הישוב צ"ע דמדברי הרמב"ם בהלכות מלכים מוכח ודאי דגם בזמן הזה איתיה להאי
איסורא אלמא לא תלי האי איסורא בלא נתבטלו ומה שכתב עוד בציון ירושלים ואף
דמה שהתירה תורה וכו' עיי"ש נראה דטעות הוא וצ"ל ואפשר דמה שהתירה תורה וכו'
והרב שדה הארץ בח"ג בשו"ת אה"ע סי' י"א כתב בשם הרדב"ז בנדפסות סי' ע"ד דף
צ"ב ע"ב דאין איסור לאו דלא תוסיפו לראותם עוד ליושבי מצרים כיון דאין דעתם
להשתקע שם ואף מי שיושבים שם אבות על בנים שלישים גם רבעים ולפי הנראה לא
היה שמיע לרבנו קדישי הנ"ל מה ששמע הרב כפתור ופרח שהרמב"ם היה חותם עצמו
העובר בכל יום שלשה לאוין דלדבריהם לא עבר בלא כלום והרב מוהר"ץ הירש חיות
בהקדמתו לספר כפתור ופרח (בדפוס ברלין שנת תרי"א) כתב על זה אולם בהרמב"ם
פרק ה' מהלכות מלכים לא משמע פן עכ"ל ובענייני לא ראיתי שום משמעות בדברי
הרמב"ם היפך שמועתו של הרב כפתור ופרח הנ"ל ואפשר שפונתו למה שכתב הרב די
השיב שם דממה שכתב הרמב"ם בדין ח' דלא היתה תורה אלא לשוב לה יחידי או
לשכון בה והיא ביד גוים מפני שמעשיה מקולקלים משאר ארצות וכו' משמע דהשתא
מיהא שלא נשאר המעשים המקולקלים מותר לשכון בה עכ"ל ואם פן לפי זה לא עבר
הרמב"ם בלא כלום דאיסור זה ליתיה בזמן הזה וכבר כתבתי דמסתמיות דברי הרמב"ם
מוכח דאיסור גם בזמן הזה ומי הודיענו מה היו המעשים המקולקלים ונשאר נשאר עתה
המעשים הים אתמהה: וראיתי להרב ישרי לב בחלק יו"ד במערכת חיו"ד שנשאל אי

שְׂרֵי לְדוֹר בְּאַרְעָא דְמַצְרַיִם וְהַשִּׁיב שְׂאִין מְקוֹם לְשֹׂאֵלָה זֹו מֵאַחַר שְׂרַבְיָנוּ הַגְּדוֹל הַרְמָב"ם
יָשַׁב שֵׁם שְׁנַיִם רַבּוֹת וְכֵן הִרְדָּב"ז וּמוֹהֲרֵיק"ש וְעוֹד כַּמָּה גְּדוֹלִים וְאִין לְהֶאֱמִין לְהֶאֱמִירִים
שְׂהֶרְמָב"ם הִיָּה חוֹתֵם הָעֵנָבֶר בַּה' לְאֹנֶן דְּהָא וְדָאִי בְּדוּתָא הִיא וְכוּ' וְצִיָּין פְּנִסֵּת הַגְּדוֹלָה
בְּהֶגְהוּתֵי וְחַיִּים שְׂאֵל ח"א ס' צ"ה וְסֶפֶר הַיְרָאִים ס' ש"ג וְסֶמ"ג ס' רכ"ז וְהָרַב הַמְּגִיָּה
צִיָּין אַבְן סְפִיר דָּף ל"ג שְׂמַע אַבְרָהָם ס' ל"ג וְאִין בְּיַדִּי סְפָרִים הַגְּ"ל וּבִמְח"כ נִרְאָה וְדָאִי
דְּנַעְלָם מְמַנּוּ דְּבָרֵי הָרַב כְּפו"פ וְלִכְּן הָטִיחַ דְּבָרִים וְהַחְלִיט דְּבְּדוּתָא הִיא לְפִי שְׂלֵא רָאֵם
שְׂפִין פְּתַב אַחַד הַמְּיֻחַד מְגְדוֹלֵי הַקְּדַמוֹנִים רַק שְׂמַע פִּין בְּעַל פֶּה וְכַחַשׁ הַשְּׂמוּעָה וְלֹא יְדַעְתִּי
חִמְשָׁה לְאֹנֶן מֵאִי עֲבִידְתִּיָּהּ וּבְדְּבָרֵי הַרְמָב"ם בְּהַלְכוֹת מְלָכִים שֵׁם מְבוֹאֵר דְּבִשְׂלֵשָׁה
מְקוֹמוֹת הַזֵּהִירָה הַתּוֹרָה וְכוּ': וְכֵן פְּתַב בְּסֶפֶר הַמְּצוֹת בְּמַצְנוֹת לֹא תַעֲשֶׂה ס' מ"ו וְכַבֵּר
נִכְפַּל אֶזְהָרָה בְּזֶה שְׂלֵשָׁה פְּעָמִים וְכוּ' עֵי"ש וְהָכִי אֵיתָא בִּירוּשְׁלָמִי בְּמַסְסַת סוֹפָה פָּרַק
הַחֲלִיל הַלְכָה א' תְּנִי רַשְׁב"י בְּשְׂלֵשָׁה מְקוֹמוֹת הַזֵּהִירוּ יִשְׂרָאֵל שְׂלֵא לְשׁוֹב לְמַצְרַיִם וְכוּ'
וְכֵן הוּא בְּמַדְרַשׁ רַבָּה רִישׁ פְּתִיחַתָּא דְּאַסְתֵּר וּבִמְכִילְתָּא בְּשִׁלַּח פְּרָשָׁה ב' וְכֵן פְּתַב הָרַב
כְּפַתּוֹר וְפָרַח בְּפָרַק עֲשִׂירִי (בד"ה דַּע שְׂפָמוֹ) אַרְצֵי מַצְרַיִם הִיא הַיּוֹתֵר אֲסוּרָה מְכַל חֶלֶק
הָעוֹלָם עַד שֵׁישׁ עַל שְׁוֹכְנֵיהָ שְׂלֵשָׁה לְאֹוִיָן ע"כ וּמִזֵּה הִיָּה לוֹ לְהַכְחִישׁ הַשְּׂמוּעָה לְגַמְרֵי
מְדָהָא לִיתָא וְכוּ' וְאֹוִלֵי הוּא ט"ס בְּיִשְׂרָאֵל לֵב (יִשְׂרָאֵל לֵב שְׂבִיָּדִי חֶסֶר סוֹפּוֹ וְאֹוִלֵי נִתְקַן בְּלוֹחַ
הַטְּעִיּוֹת) עַל כָּל פְּנִיָּם אַחַר שְׂרַאֲיָנוּ שְׂהָרַב כְּפַתּוֹר וְפָרַח קַבֵּל שְׂמוּעָה זֹו חֲלִילָה לּוֹמֵר
עֲלֵיהָ שְׂהִיא בְּדוּיָהּ: וּמַצְאֵתִי בְּסֶפֶר בִּירוּשָׁי אֶת אַבְרָהָם לְהָרַב הַגְּדוֹל מוֹהֲרָא"ף יצ"ו
שְׂבִדְרוּשׁ לְפָרַשׁת צו פְּתַב כְּלָפִי לִיָּא דְּאַחַר שְׂהִבִּיא מַה שְׂפָתְבוּ הַסֶּמ"ג וְהַרִיטְב"א הַגְּ"ל
לִיָּישׁב אִיף הַרְמָב"ם נִתְיָישׁב בְּמַצְרַיִם פְּתַב דַּנ"ל דַּכ"ז אִף לְמוֹתֵר מֵאַחַר דְּהַרְמָב"ם עֲצָמוֹ
הִיָּה חוֹתֵם שְׂהִיָּה עוֹבֵר וְכוּ' כַּמָּה שְׂפָתְבַּהּ הָרַב כְּפַתּוֹר וְפָרַח שְׂשְׂמַע פִּין מְפִי רַבִּינוּ שְׂמוּאֵל
מְבַנֵּי בְּנֵי שְׂל הַרְמָב"ם וְהִיָּה מוֹכְרָח לְזֶה מְפַנֵּי שְׂהִיָּה ר״פֵּא לְמַלְךְ מַצְרַיִם וְכוּ' עֵי"ש דְּבָרֵי
הַנְּעִימִים בְּדָף צ"א ע"ד וְרֵאִיתִי שֵׁם בְּדָף צ"ב ע"א ע"ב שְׂפָתְבַּהּ בְּשֵׁם הָרַב אֲשֶׁר דַּת בְּפָרַשׁת
שׁוֹפְטִים דְּמִי שְׂהוּלָף לְמַצְרַיִם לְסַחֲזָרָה דְּמוֹתֵר כְּמוֹ שְׂפָתְבַּהּ הַרְמָב"ם בְּהַלְכוֹת מְלָכִים וְהוּא
מִירוּשְׁלָמִי וְהַסְפָּרִי פִּינּוֹן שְׂנַכְנַס בְּהִיָּתֵר מוֹתֵר לִישַׁב שֵׁם אַחַר כְּףָּ וְכַמוֹ שְׂפָתְבַּהּ הַרְמָב"ם
שְׂאִין לּוֹקִין עַל לָאו זֶה שְׂבִשְׂעַת הַכְּנָסָה מוֹתֵר וְאִם יַחֲשַׁב לִישַׁב וּלְהַשְׂתַּקַּע שֵׁם אִין בּוֹ
מַעֲשָׂה וְאִין מְצוִי אֲצִלֵי סֶפֶר הַגְּ"ל לְרֵאוֹת דַּב"ק וְתַמִּיָּה לִי דְּהִיָּכִי נִילָף הִיָּתֵרָא מְדָאִין
לוֹקִין עֲלֵיו לְפִי שְׂאִין בּוֹ מַעֲשָׂה נְהִידְמַלְקוֹת לִיכָּא אִיסוּרָא מִיָּהָא אִיכָּא וְעִיָּין מַה שְׂרַשְׂמַתִּי
בְּמַעֲרַכַת הָאֵלָף אוֹת ל"ח (בְּשַׁדֵּי חֶמֶד חֶלֶק רֵאֲשׁוֹן) וְצ"ע: כָּלֵל מַז) יִמְכַר כְּנֹלוֹ חוּץ מְדָמִי
אִיסוּר שְׂבּוֹ תַקְנֵתָא זֹו אֵיתָא בְּכָל אִיסוּרֵי הַנְּאָה הָאוּסְרִים בְּנוֹתֵן טַעַם אִף שְׂלֵא נִתְבַּטְלוּ
עַדִּין מִן הַתּוֹרָה כָּל שְׂאִין חֲשַׁשׁ שְׂיַחְזוֹר וְיִמְכְרֵנוּ לִישְׂרָאֵל מוֹכְרוֹ חוּץ מְדָמִי אִיסוּר שְׂבּוֹ
(וְכָל שְׂפִין בְּאִיסוּרֵי הַנְּאָה דְּאוּסְרִים בְּמַשְׂהוּ מַשׁוּם חֲשִׁיבוּתֵם וְכַבֵּר נִתְבַּטְלוּ מִן הַתּוֹרָה
דְּמְדָמִינּוֹן לְהוֹ לְסַתֵּם יִינָם דְּמַהֲנֵי מְכִירָה חוּץ מְדָמִי אִיסוּר שְׂבּוֹ) פִּין פְּתַבוּ הַרְבָּנִים פְּרִי
חֶדֶשׁ וּפְרִי מְגָדִים יו"ד ס' ק"י סק"ב וּבְפָרִי חֶדֶשׁ ס' תמ"ז סק"א (בד"ה וְאַפְתִּי) פְּתַב פִּין
בְּשֵׁם הַר"ן בְּפָרַק כָּל הַצְּלָמִים בְּסוֹפּוֹ דְּאִף עַל פִּי שְׂלֵא נִתְבַּטְל הָאִיסוּר מִן הַתּוֹרָה אֵיתָא
לְהַף תַּקְנֵתָא דִּימְכַר כְּנֹלוֹ וְכוּ' עֵי"ש וְכֵן רֵאִיתִי בְּשׁו"ת בֵּית שְׂלֵמָה חֶלֶק יוֹרָה דְּעָה ס' ס'
קס"ב בְּנִדּוֹן תַּעֲרוֹבַת בְּשַׁר בְּחֶלֶב שְׂלֵא הִיָּה שְׂשִׁים בְּהַתְעַרוֹבַת פִּינּוֹן שְׂאִיסוּר בְּאַכִּילָה אִיסוּר
בְּהַנְּאָה וְעַל כָּל פְּנִיָּם צָרִיף לְמוֹכְרוֹ לְנִכְרֵי חוּץ מְדָמִי אִיסוּר שְׂבּוֹ וְכוּ' עֵי"ש וּמִזֵּה תַמִּיָּה
לִי עַל מַה שְׂפָתְבַּהּ הָרַב יְשׁוּעוֹת יַעֲקֹב יו"ד ס' קל"ד ס"ק ט"ו (בד"ה עוֹד נִרְאָה לִי) לְעַנְיָן

איסור הנאה שנתערב מין בשאינו מינו בפחות מששים לא מהני למפור הכל חוץ מדמי איסור שבו משום דיש בחלק ההיתר גם כן איסור מה שקבל טעם מן האיסור וכו' ע"ש שלא זכר שר דברי הר"ן ודברי הרבנים הנ"ל וצ"ע: אחר זמן מצאתי בספר אפריון שלמה לידידי הרב הגדול מוהר"ר שלמה זלמן ראם יצ"ו בקונטרס מנפח אבנים דף י"ט אות ח' שכתב דאין לסמוך על מה שכתבו הרבנים פרי חדש ופרי מגדים בזה כי אף שכן כתב הר"ן בפירוש כל הצלמים מפל מקום הר"ן גופיה בפירוש השו"כר אמתינות דנין שפול לבור הביא דברי הראב"ד דהוא הדין לשאר דברים האוסרים בכל שהו וכו' וסיים הר"ן וכן עיקר ומשמע דדוקא באיסורי כל שהו מחמת חשיבותן (שפיר נתבטלו פדינם מד"ת) אבל לא באיסורי נותן טעם שלא נתבטלו ואחר שראה הר"ן בפירוש השו"כר דברי הראב"ד חזר בו וכו' ומסיק פן לדינא עיין שם באנרף ואין דברים נראים לי לומר פן בכוננת הר"ן דאם הנה מבין מדברי הראב"ד דבאיסורי הנאה שפנותן טעם ליתא להאי תקנתא לא הנה שתיק מלכתוב בהדיא שחוזר בו ממה שכתב בפירוש כל הצלמים וגם הנה לו לבאר מה נענה לראיתו מהירושלימי שביא בפירוש כל הצלמים והגם שלא נתישבתי לעיין בהוכחותיו מדברי שאר פוסקים פסקרתו הנ"ל (דליתא להאי תקנתא באיסורי הנאה שפנותן טעם) מפל מקום בדעת הר"ן נראה לי פשוט דלא חזר מסכרתו שפירוש כל הצלמים כמו שראה הרו"ח: פלל מח) ישיבת פרפים קשה הכי אמר ר"י בר חנינא במס' פתופות דף ק"י ע"ב ויליף לה מדכתוב ויברכו העם לכל האנשים המתנדבים לשבת בירושלים ופירש רש"י שהקושני הוא שהכל מתישבין בה ודוחקין וכו' והקשה רבינו הרב משנה למלך בספר פרשת דרכים דרוש ז על מה שפירש רש"י בנחמיה על פסוק זה המתנדבים לשבת בירושלים לשמור העיר מן האויבים דאם פן אנדא לה ראית ר' יוסי בר חנינא ששיבת פרפין קשה דשאני התם דהתנדבו לשומרה מן האויבים דזה נדאי קשה מאד לשבת במקום שצריך לשמרו מן האויבים והניחו בתמימה.

ולי הדל בהורמנותיה דמרון נראה לי ליישב דר' יוסי בר חנינא נדאי לאו ילפותא גמורה יליף דשיבת פרפין קשה אלא אסמכתא בעלמא אבל פשטיה דקרא כמו שכתב רש"י בפירוש המקרא ודייק נמי קרא דנקיט ויברכו העם לכל האנשים דהיינו שדרכו של איש להיות שומר ואין דרפה של אישה בכך דאם הברכה היא על שקבלו קושי ישיבת פרפין פדאמר ריב"ח מאי שנא אנשים מנשים הא פוליהו שוים בזה ותו אי סלקא דעתך דר' יוסי בר חנינא ילפותא גמורה יליף דהכי הוא פשטיה דקרא לא הנה שניף לאתויי סייעתא לריב"ח ממתנתין דהוי פיהודה ועוד לקרא דלא זו הדרכו אלא נדאי פשטיה דקרא הוא כמו שכתב רש"י בפירוש המקרא ור' יוסי בר חנינא אסמכתא בעלמא הוא דקאמר פן נראה לי הדל: פלל מט) יהא.

יהנה.

החילוק שביניהם (וכן בין תהא לתהיה) אפשר לומר דלשון יהא הוא פמשמעות תכף ומיד ומה שאין פן יהנה לעתיד משמע פן צדד הרב חות יאיר הביא דבריו הרב פתחי תשובה חושן משפט סי' מה"ר סק"ג ולפי מה שכתב שם דעיין בגוף דברי הרב המבי"ט וכו' ע"ש מוכח דגם לשון יהנה הוא כמו לשון יהא ואין חילוק ביניהם: פלל נ) רבי יוחנן אם הוא תנא או אמורא פתבו התוספות בכתופות דף ח' ע"א ד"ה רב תנא דמדלא

אמרנו ר' יוחנן תנא הוא ופליג מוכח דאמורא הנה וסיימו ומיהו איפא נמי ר' יוחנן שקהיה תנא דתנאי בנזיר דף ס"ה ע"א וכמה שיעור תפיסה פירש ר' יוחנן וכו' גם בנזיר שם כתבו דתנאי כמה שיעור תפיסה פירש ר' יוחנן לאו היינו ר' יוחנן דאמורא אלא ר' יוחנן בן נורי ומדברי התוספות בנזיר למד הגאון רש"ל לפירש דברי התוספות דכתובות שפונתם על ר' יוחנן בן נורי עיי"ש ובשיטה מקובצת בכתובות שם פתב דר' יוחנן לאו תנא הוא מדלא אמרי' תנא הוא ופליג וסיימ ואם תשאל הרי מצינו ר' יוחנן וכו' תשובתך זהו ר' יוחנן אחר שקהיה תנא וכן כתבו התוספות עכ"ל: ובמסכת פסחים דף פ"א ע"א איתא דתנאי ר' אושעיא אומר אבל זב שראה וכו' אמר לו ר' יוחנן וכו' וכתוב שם בגליון (וכפי הנראה היא הגהת הגאון מוהר"י פיק) ונ"ל יתכן להיות דאמר ר' אושעיא אבל זב וכו' דלא מצינו ר' אושעיא בפרייטא להדיא אף שהוא סדר הבביתות גם ר' יוחנן סתם לא נזכר בפרייטא בשום מקום וכן הוגה בגליון בנזיר דף ט"ו ע"ב עכ"ל ובש"ס הקדש (דפוס ראם) בחידושי הרשב"ש השיג על זה מדברי התוספות דכתובות הנ"ל וכן השיג בהגהות מצפה איתן בפסחים דף פ א ובנזיר דף ס"ה דמצינו ר' יוחנן שהוא תנא והנזכר בבביתא וכתב דהכי איתא נמי בספרי פרשת נשא (ועי' לקמן בד"ה ומפל זה): גם הגאון בספר סדר הדורות (בשם ר' יוחנן) הוכיח שיש תנא שישמו ר' יוחנן והוא מדאמרנו בבבא בתרא דף כ"ח ע"א אמר ר' יוחנן שמעתי מהולכי אושא ואמרנו שם ע"ב דהולכי אושא היינו ר' ישמעאל ור' ישמעאל היה רבו דרבי מאיר ור' מאיר רבו דרבי נרבי רבו של ר' יוחנן אם כן ר' יוחנן ששמע מר' ישמעאל מסתמא גדול היה ואם כן בימי רבי היה ר' יוחנן זקן ואילו ביומא דף פ"ב ע"ב גבי אמיה דר' יוחנן שהריחה ביום הפורים איתא לקמיה דרבי וכו' מוכח דר' יוחנן נולד בימי רבי אלא נדאי צריף לומר דר' יוחנן המנזכר בבבא בתרא ששמע מר' ישמעאל הוא תנא והיא הוכחה נכונה: אף אני אביא דהנזכר ר' יוחנן בבביתא בנדה דף כ"ד ע"ב תנא אבא שאול ואיתימא ר' יוחנן אומר קובר מתים הייתי וכו' הרי שהנזכר ר' יוחנן סתם בפרייטא ותימה שלא הזכירו הגדולים הנ"ל סוגיא זו ומצאתי בש"ס חדש שכתוב בגליון הגהות מוהר"ם רשב"ר ששהתעורר על זה ונ"ל עיין כתובות דף ח' תוס' ד"ה רב דאיפא ר' יוחנן שהוא תנא עכ"ל שוב ראיתי להרב מקנה אברהם במהדורא בתרא סי' שצ"ב שכתב בשם הרדב"ז בשניות סי' תשצ"ו דמירא דר' יוחנן עדיף מבביתא ונאמר על דבריו תנאי עכ"ל ולפי זה אין ראיה מסוגיא זו ואין שו"ת הרדב"ז הנ"ל אצלי לעיין בדב"ק פי לפי הנראה יש סתירה לדבריו מדברי התוס' הנ"ל שאם כן מנא לן דהוא ר' יוחנן דבנזיר תנא הוא וצ"ע (ועי' לקמן בד"ה ואפשר): ובפרק הנזקין (גטין ד' ס"ב ע"א) הובאה תוספתא העיד ר' יוסי בן המשולם משום ר' יוחנן אחיו וכו' וכתב שם בחידושי הרשב"ש ונ"ל אולי זהו התנא ר' יוחנן סתם המנזכר בנזיר ד' ס"ה דלא פהתוספות שם עכ"ל גם הגאון מלא הרועים בספרו בית ועד לחכמים (שנדפס מקרוב) בערך יוחנן בנזיר ג"ל ע"ב אות י"ז פתב יש ר' יוחנן שהוא תנא פדאיתא בנזיר דף ס"ה ופירשו התוספות שם שהוא ר' יוחנן בן נורי עיין בתוספות כתובות דף ח' ונהנה להו לאתויי ראיה מתוספתא דדמאי הובא בתוס' (נראה דצ"ל במס') גטין דף ס"ב העיד ר' יוסי בן המשולם משום ר' יוחנן אחיו עכ"ל בחידושי הרשב"ש לא ראה דברי הרש"ל בכתובות שגם הוא פירש דר' יוחנן שהנזכר בנזיר הוא ר' יוחנן בן נורי והנה משיגם עליו דאולי הוא ר' יוחנן בן המשולם והנה אפשר לדחות דר' יוחנן

בן נורי הוא אחיו של ר' יוסי בן המשולם ואחיו היינו אחיו מן האם וחד גברא הוא שהיה אחיו של ר' יוסי מהאם אלא שאביו של ר' יוסי היה המשולם ואביו של ר' יוחנן היה נורי אלא שזה נדאי דוסק ועיין מה שפתי במערכת האל"ף אות שע"ג (בשדי חמד ח"א) אם אח מן האם נקרא בסתם אחיו: אמנם תמיהני על שני גדולים הללו שבאו להשיג על רבותינו התוספות ולא שיתו לבם לעיין במקור מקומו טהור בגוף דברי התוספתא דמאי בפרק ג' פי שם נאמר ר' יוסי בן המשולם משם ר' נתן אחיו (ולא ר' יוחנן כאשר הובא בש"ס דגטין) ועיניתי בארבעה דפוסים ובכולם פתוב פן ואין ספק שבש"ס נתחלף בטעות יוחנן תחת נתן ולא נפלאות לומר דגירסת התוספות גם בש"ס דילו פן היא או דגרסי משם יונתן אחיו כמו שראיתי גירסא זו בספר סדר הדורות (עי' בשם ר' יוסי בן משולם) נתכל תלונתם מעל רבותינו התוספות ובלאו הכי השגת הר"ש איני מבין בעניותי דנדאי לא נעלם מרבותינו התוספות דאיכא ר' יוחנן טובא מהתנאים המיוחסים בשם אבותיהם כמו ר' יוחנן בן בג בג ר' יוחנן בר אלעאי ר' יוחנן בן ברוקה ר' יוחנן בן גנדגדא ר' יוחנן בן ישוע ר' יוחנן בן מתאי ר' יוחנן בן דהבאי ר' יוחנן בר פנחס ר' יוחנן בר יאשיה (כולם הונכרו לברכה בספר סדר הדורות בשם יוחנן עי"ש) ר' יוחנן בן החורני בסופה דף כ"ח וכנת התוספות היא לומר דאף דכשנה בשם ר' יוחנן סתם בלא ליווי שם אביו הפונה היא על ר' יוחנן המתניח במקום אחר על שם אביו כמו ר' יוחנן בן נורי ואין פונתם לומר בדוקא שהוא בן נורי ונדא מנייהו נקטי: ואי קשיא על דברי התוספות דנזיר ועל דברי רש"ל בכתובות ד' ח' שפירש בכונת דברי התוספות דהוא ר' יוחנן שבנזיר הוא ר' יוחנן בן נורי דאיך אפשר לומר פן הלא ההוא ר' יוחנן אמר למלתיה בשם בן עזאי (דהכי אמרינן התם אמר ר' יוחנן משום בן עזאי) ומשמע לכאורה שהיה ר' יוחנן הנה תלמידו של בן עזאי ומצינו בערכין ד' י"ז דאמר ר' יוחנן בן נורי כמה פעמים לקה עקיבא בן יוסף על ידי דנראה שהיה ר' יוחנן בן נורי גדול מרבי עקיבא ואף אם אין הכרח מזה שהיה גדול ממנו על כל פנים חברו של ר' עקיבא היה ובפרק אמר להם הממונה ד' ל"ח סוף ע"א אמר ר' יוחנן בן נורי פעם אחת מצאתי זקן אחד ומגלת סממנים בידו וכו' וכשבאתי וסחתי דברי לפני ר' עקיבא וכו' עי"ש מוכח שהיה חברו וכן עזאי היה תלמיד לר' עקיבא ואיך יאמר ר' יוחנן בן נורי הגדול מרבי עקיבא דבר בשם תלמידו של ר' עקיבא אף כפר עמד בזה הרב משפנות יעקב בפרשת תרו ונהביא דבריו הרב חזקוני וחסדא בח"א ד' קמ"ב ע"א ותירץ הרב חזקוני וחסדא דמצינו בכמה מקומות שהרב אומר הלכה בשם תלמיד גמור שלו וכו' ונהביא פן בשם כמה מחברים ועוד תירץ דאולי התוספות לא הוו גרסי ר' יוחנן משום בן עזאי אלא רבי יוחנן אומר נוטל עפר וכו' עי"ש: ומצאתי שהרב משק בתי במערכת הת"י"ו סי' תקנ"ז הביא מה שכתבו התוספות בכתובות שיש ר' יוחנן שהוא תנא ומה שפירשו בנזיר שהוא ר' יוחנן בן נורי וכתב שיש ראיה לדבריהם מדאמרינן בירושלמי בחמישי דמסכת שקלים סוף הלכה א' אמר ר' יוחנן מלקט עצבים הייתי וכו' וכשבאתי והרציתי הדברים לפני ר' עקיבא וכו' נהרי ר' יוחנן האמורא ור' עקיבא לא קרב זה אל זה כלל פנודע ואם פן נדאי דר' יוחנן זה הוא התנא ופירשו לנו התוס' שהוא ר' יוחנן בן נורי שהיה בזמן ר' עקיבא והאיר ה' עיני וראיתי דהירושלמי ההוא איתא בש"ס דילן ביומא ד' ל"ח ע"א ושם הוזכר להדא ר' יוחנן בן נורי הרי דרום ה' דבר בם דלר' יוחנן בן נורי קרי ליה ר'

יוחנן סתמא ועיין בסדר הדורות ד' קי"ד ריש ע"ד ודף קט"ו סוף ע"ב ויש להשיב ולפי מה שפכתתי יש ליישב כמה קושיות מהראשונים והאחרונים לר' יוחנן דידיה אדידיה וכיוצא בזה מקשים דבמקום אחד נראה שהוא בתחלת האמוראים וסוף התנאים ובמקום אחר נראה שהיה בימי התנאים הראשונים ולפי האמור מתניישוב עכ"ל וכדבריו בכל מפל פתב הרב נחמד למראה סוף פרק ט' דעירובין בדרף ק' ע"ד והיא ראיה נכונה לפי מה שהביא הגירסא בירושלמי ר' יוחנן סתם אמנם עינתי בירושלמי שם ובדפוס שלפני (זיטאמיר שנת נגה גר מערב) הגירסא היא ר' יוחנן בן נורי פדאיתא בש"ס דילן ובהירושלמי המובא בתלמוד דידן במסכת שקלים עינתי ויש דפוסים שפכתוב בהם ר"י בן נורי (כמו שהוא בגוף תלמוד ירושלמי) ויש שפכתוב ר"י סתם וכתב בצדו ס"א בן נורי ויש שפכתוב רק ר"י וזו היתה גירסת הרב משק ביתי וכן גריס בפירוש תקלין חדתין שפכת שם ובבבלי איתא ר"י בן נורי ועל כל פנים אינה ראיה מוכרחת אחרי שגירסאות מן הלכות הן: והנה כמה שפכתבו התוספות דר' יוחנן לא היה תנא מדלא אמרינו בגמרא ר' יוחנן תנא הוא ופליג פדאמרין גבי רב הביא הרב קהלת יעקב במענה לשון ח"ב אות צ"ב שכן פכתבו התוספות גם בפסחים ד' צ"ב ד"ה ואמר ר' יוחנן ומזה תמה על מר זקנו שפכתב דר' יוחנן תנא הוא עי"ש ולא באר איה מקום פבוד דברי מר זקנו ומקרוב השגתי ס' יבין שמועה (למר זקנו נטפל לקודש ספר הליכות עולם וכללי מרן מוהריק"א שנדפס בווארשא שנת הלכות עולם לו) וראיתי בדרף י"ב שעל מה שפכתב בהליכות עולם בשער שני פרק שני דר' יוחנן לא חשיב ליה לרב פתנא והוכיח בן מפרק קמא דכתנבות דף ח' ע"א עי"ש פתב על זה הרב יבין שמועה ונ"ל ודוקא אנו חשבינו לרב פתנא וכו' דברים אלו הם דברי התוספות בכתנבות ד' ח' ע"א וכתבו עוד שיש ר' יוחנן תנא וכתב הפרייתות בלשון לימודים שער ג' סי' קמ"א מציינו בכמה דוכתי רב תנא הוא ופליג ר' יוחנן תנא הוא ופליג וטעות סופר יש בנדאי מה שאמר ר' יוחנן תנא הוא שהרי הוא עצמו פתב בסוף הלשון ולא קאמר ר' יוחנן פרב סבירא ליה משום דלא חשיב ר' יוחנן רב לתנא ואי סבר הפרייתות דר' יוחנן גופיה תנא הוא אם פן למה לא תירץ הגמרא ר' יוחנן גופיה תנא הוא ופליג ואמאי הוצרך לתלות עצמו פרב ולומר ר' יוחנן פרב סבירא ליה פינו שיהוא עצמו תנא עכ"ל הגה רואה דברי מר זקנו פיבין שמועה פרוור מללו היפך ממה שפכתב הרב קהלת יעקב בשמו ואם דבריו הם במקום אחר סתראי נינהו ודבריו אלו נעלמו ממר נכדו: ומפל האמור שדעת התוספות דלא אמרינו גבי ר' יוחנן תנא הוא ופליג תמיה לי על מה שפכתב מרן החבי"ף בס' פל החיים במערכה זו אות ח' ונ"ל ר' יוחנן תנא הוא ופליג אינו מאמר הש"ס אלא מהגאונים או מהתוספות משמרות פהונה ד' ע"א ע"א ואין מצוי אצלי ס' משמרות פהונה ולפי האמור נראה דלא יתכן לומר שהם דברי התוספות שהרי דעת התוספות דלא אמרינו הכי גבי ר' יוחנן ואף לומר שהוא דברי הגאונים דחוק בעיני שהרי הוכחת התוספות מהש"ס דכתנבות מוכרחת ומה גם לפי מה שהבאתי להלן (בד"ה ומפל זה) בשם הרב יד מלאכי שדקדק מתשובת רב שרירא גאון דלא אמרינו ברבי יוחנן תנא הוא ופליג עם שאין זה הכרח פל פך סניף הוי להדוחק גם הריטב"א בחידושו לייבמות דף ז' ע"ב פתב (בסוף ד"ה אלא) והקשה עליו רבינו תם ובתוספות חדא דר' יוחנן היכי פליג אמתייתין דהא לאו תנא הוא פדמוכח בפרק קמא דכתנבות וכו' עכ"ל: ואם אמור יאמר העבד ל"ו אצא חפשי"י אנכי הוואה להפהן הגדול

י"מ המלך בספר יד מלאכי בסי' תקנ"ב שהביא מה שכתב הרב מוהר"ש אלגאזי בספר הליכות אלי כלל ע"ג פעם ושתיים דר' יוחנן הוא תנא פרב והתפלא עליו דמלבד שבספרו יבין שמועה דף ח"י ע"ב הכריח דמה שכתוב בכריתות סי' קמ"א דר' יוחנן תנא הוא טעות סופר הוא ועוד שבאמת פן הוא דלא מצינו בשום מקום שאמרו על ר' יוחנן תנא הוא ופליג וכמו שכתבו התוספות בכתובות דף ח' ע"א ובעירובין ד' ל"ח (ד"ה אמר רבא) ובפסחים ד' צ"ב וביבמות ד' ז' ד"ה רבי יוחנן ובגדה ד' כ"ג ע"ב ד"ה והתניא ובגזיר דף ס"ה ד"ה הוא ובזבחים ד' ל"ב ד"ה ור' יוחנן (אמת שפן מפירש בדברי התוספות במקומות הנ"ל זולת בעירובין שאינו מפירש פן רק דמוכח הכי ויש ביד הדוחה לדחות) וכן מצא להרשב"א בחידושו לביבמות דף ג' ד' ולהריטב"א בחידושו לכתובות דף ז' ע"א ובשיטה מקובצת לביצה ספ"ד ולמין פס"ה משנה בפרק ב' מהלכות עבודה זרה דין יו"ד ולהשפתי פהן יו"ד סוף סי' רמ"ב בכלליו ולהמפרש בפרק א' דתמיד וחיות יאיר בכלליו שבסי' צ"ד נחזון נחום על קדשים דף קל"ד ע"א וכתב שפדברי כל הני רבנותא יש להוכיח מסוגיא דפרק מרובה ד' פ"ב ע"א דמקשינן לר' יוחנן מברייתא ומשינן דריב"ל היא וכלומר ור' יוחנן פליג עליה הרי שלא מצא שום מציאות לומר שר' יוחנן יחלוק על הברייתא זולת על פי הנחה דהיא ברייתא ריב"ל שנאה גם רש"י בחגיגה דף ט' ע"א ד"ה ותנא מיייתי לה וביבמות ד' ס"ד ע"ב ד"ה אמר לה כתב שר' יוחנן הנה אמורא: ומפל זה עמד מתמיה על הרבנים מוהר"י בי רב בשיטתו לקידושין ד' צ"ז ע"ב ומוהר"י קורקוס בריש פרק שלישי מהלכות מתנות עניים ושדה יהושע להירושלמי פרק קמא דכתובות ד' ט' ע"א ופרי חדש ביו"ד סי' קי"ג סקכ"א שכתבו דר' יוחנן תנא הוא ופליג ועלה בדעתו לומר שלמדו הרבנים הנ"ל לומר פן מהא דאיתא בפרק פיצד צולין ד' פ"א ע"א דתניא ר' אושעיא אומר וכו' ואמר לו ר' יוחנן וכו' דלפום ריהטא משמע דר' יוחנן הוזכר בברייתא אבל אחר התבוננות דקדק שדברי הש"ס הם דאם איתא שהוא מלשון הברייתא הנה ליה למימר אמר ליה ר' יוחנן ומדנקט ואמר ליה ר' יוחנן שמעת מינה שדברי הש"ס הן משום דהנה קים ליה לתלמודא דר' יוחנן פליג עליה דר' אושעיא בההיא מילתא ושוב דקדק בתשובת רב שרירא גאון שהביא הרב ספר יוחסין בד' קי"ג ע"ב דלא מני לר' יוחנן בהדי אינון רבנן דאיתנון תנאי ואמוראי אלו תנרף דב"ק ולכאורה צריך להבין למה לא כתב לדחות פמו שכתבו הגאונים שהבאתי למעלה (בד"ה ובמסכת פסחים) על פי מה שכתבו התוספות בכתובות דף ח' דאיכא ר' יוחנן שהוא תנא והוזכר בברייתא ואם פן אף אם הא דאמר לו ר' יוחנן הם דברי הברייתא אינו הכרח מזה שר"י חבירו של רב ושמואל הוא תנא: ואפשר דמשום שכתבו התוספות דר' יוחנן התנא המוזכר בברייתא בסתם הוא ר' יוחנן פן נורי ומשמע ליה דעל פי איזה הכרח שהיה להם כתבו פן וכיון שר' יוחנן פן נורי היה גדול מר' עקיבא פמו שכתבתי למעלה (בד"ה ואי קשיא) ונמצא דקדים טובא שהרי ר' עקיבא רבו של ר' שמעון ור' שמעון רבו של רבינו הקדוש פמו שכתב רש"י בביצה ד' כ"ו סוף ע"א בד"ה א"ל ר' שמעון פן מנסיא הרי אמרו ור' אושעיא תלמידו של רבי לכן לא מסתברא ליה למימר שהוא ר' יוחנן פן נורי דקרוב הדבר לשמוע שלא קרב זה אל זה לכן הוצרך לומר שהם דברי הש"ס ולא מגוף הברייתא ולפי דבריו נראה דכמו כן יש לדחות מה שהבאתי אני הדל סוגיא דגדה דף כ"ד דאיכא ר' יוחנן שהוזכר בברייתא וכו' דיש לומר

דמה שאמרו ואיתימא ר' יוחנן הם דברי הש"ס דבתחלה אמרו דתניא אבא שאול וכו' ונהדר אמור רבנן ואיתימא ר' יוחנן פלומר שאין דבר זה שנוי בברייתא אלא מימרא דר' יוחנן היא דאמר הכי ובקונטרסי מצאתי רשום שהרב יד אהרן בא"ח במהדורא קמא סי' ס"ד דבר בכלל זה (אי אמרינן ר' יוחנן תנא הוא ופליג) ועתה אינו מצוי אצלי: ודע שספר יד מלאכי שבדי הוא מדפוס ליוורנו שנת תבענ"ה וכו' והקרה ה' לדי שבהיות פה רב שד"ר יצ"ו ראיתי בידו ס' יד מלאכי דפוס פראמישלא שנת תרל"ז ובו הערות והגהות מהרב המביאו לבית הדפוס ולפי שאין הספר מצוי אצלי נתתי להעתיק מה שכתב בכללין על דברי הרב יד מלאכי בסי' תקנ"ב ונ"ל דברי הרב המכתב אין צריכים חיזוק אמנם ראיתי בספר שבו שמעתיא המכונה שערי חכמה להגאון בעל שמו רוקח ש"ז סי' ק"ה סתמה על התוס' כתובות ח' א' מהא דאיתא ביומא מ"ג ב' ור' יוחנן לא מיבעיניא לתנא דלא ציית אלא אפילו לרביה נמי לא ציית וכו' הרי מוכח דהנה ביד ר' יוחנן פח לחלוק על תנא ושם מר"י האמורא עסיקין עכ"ד.

ושגג במחכ"ת דאטו משום דקאמר התם דר"י לא ציית לתנא שהיה לומד צורת השמועה לפניו בבית המדרש והיה אלים חיליה שיוכל לחלוק על התנאים השנויים במשנה וברייתא הלא אין פח התנא הזה (שלומד צורת ההלכה לפני מי שגדול ממנו) אף כאמורא וכדמצינו כ"פ דמשתקו להו השומעים משנתן או שמשנים דברייהם ואמרו להו תני הכי ומוסיפין וגורעין עיין חולין ט"ו אטו כ"ע לתנא צייתי וברש"י שם ועיין מגלה דף ח' ב' אי צורבא מרבנן הוא וכו' ואי תנא הוא ועיין ביצה י"ב: פלל נא) רבי יוסי סתם המונזפר במשנה ובברייתא הוא רבי יוסי בן חלפתא בן פתב הרב מלא הרועים בספרו בית ועד לחכמים במערכת יוסי אות ה' והגיעו כפול שם באות ל"ה עי"ש והיה לו לבאר שאין פלל זה אמור לכל מקום שהוזכר ר' יוסי בסתם שהרי לפעמים משני בש"ס דר' יוסי השנוי בסתם בברייתא הוא ר' יוסי ב"ר יהודה כמו שהביא הרב סדר הדורות (באות ר' יוסי ב"ר יהודה) שבסוף יומא ובשבת דף קכ"א ע"א ובמכות דף נא"ו ע"ב מקשינן דר' יוסי אדרבי יוסי ומשני ההיא רבי יוסי בר יהודה היא ופירש רש"י וזה רבי יוסי בן חלפתא והביא מה שכתבו התוס' בפרק קמא דיומא דף ח' (בד"ה וסבר רבי יוסי) דמאי דלא משני ההיא ר' יוסי ב"ר יהודה היא כדמשני בסוף מכילתין הוא משום דפליג בהדיא ר' מאיר שמעת מינה ר' יוסי בר חלפתא הוא שהיה חברו בר פלוגתיה וסיים הרב סדר הדורות הרי אף דהוזכר ר' יוסי סתם אמרינן דהוא ר' יוסי בר יהודה (כשלא הוזכר ר' מאיר אצלו) ועיין בספר אנרח מישור נזיר ס"ו עד כאן לשונו.

ועינתתי שם ודבריו הם על דברי התוספות (בד"ה במאי קא מיפלגי) שכתבו שיש לומר דדריש לפנות ערב כדדרשינן בספרי דקרי פוטר זיבה של אחריה כל מעת לעת שהתפלא הרב תוספת יום טוב בפרק שני דנזבים משנה ג' דנעלם מהם משנה מפורשת שם דר' יוסי אינו פוטר אלא יומו ולזה כתב הרב אנרח מישור דהאמת דהיא תמיהה גדולה אבל מצינו בכמה דוכתי (הזכיר דוכתי הנ"ל שכתב ויומא ומכות) דאף דהוזכר ר' יוסי בסתם אמרינן דהוא ר' יוסי בר יהודה הקא נמי יש ליישב דמאן לימא לן דר"י דהקא הוא ר"י דהתם וכו' עי"ש ודבריו דחוקים מאד במחכתה"ר וכבר השיג עליו בספר ברכת ראש שם ויישב תמיהת הרב תוספת יום טוב עי"ש ובהגהות הגאון מוהר"י עמדין (בש"ס החדש דפוס ראם) כתב במשנה דנזבים גרסינן ר' יוסי אומר יומו שפא לא כן בגנוסח

המשנה של התוספות שם וכו' וגם זה רחוק בעיני ועל כל פנים בש"ס נמצא בדוכתי הנ"ל דמשני דר' יוסי המוןפר בסתם הוא ר' יוסי בר יהודה כנז"ל ועיין לקמן (בד"ה ובעיקר): ורבי יוסי סתם אינו ר' יוסי הגלילי שהרי בפרק שמיני דמסכת סוטה ד' מ"ד ע"א מצאנום חולקים זה עם זה פן כתב הרב המאירי בספר בית אבות בפתיחתו למסכת אבות ד' ט"ז ע"א הביא דבריו בספר המעלות לשלמה שנדפס מקרוב לרב גדול בדורנו מוהר"ש חזן במערכת הסמך אות דל"ת דף ע"ד ע"א וביאר בכונתו במה שהקרה להודיענו שר' יוסי הגלילי אינו ר' יוסי סתם ולא הודיענו פזאת על ר' יוסי אחר שאינו הסתם ר' יוסי דהא איפא כמה ר' יוסי תנאים ר' יוסי בן יהודה בעירוובין דף ז' ע"א ר"י בן החוטף אפרתי בשלישי דדמאי ר"י בן המשולם שם בפ' ד' ויש עוד הרבה בש"ס ובפרט במס' אבות אלא דבר' יוסי אחר ליפא למיטעי שהוא ר' יוסי סתם לפי שכל ר' יוסי המוןפר בש"ס מפורש אצלו גם שם אביו משא"ה בריה"ג שלא נתפרש שם אביו רק שם עירו ונהיה מקום הטעות ולומר שר' יוסי הגלילי הוא סתם ר' יוסי לכן הוצרך הרב המאירי להודיענו דהאי לחודיה ויהאי לחודיה כמתבאר מהש"ס דסוטה זה ברור בכונתו אלו דברי הרב הנ"ל ואין אצלי ספר בתי אבות לראות סיגנון לשונו ואולי הנה באפשרות לפרש פונה אחרת בדב"ק פי כמה שפירש הרב הנ"ל לא נחה דעתי העניה דהא איפא ר' יוסי הפהן מתלמידיו של רבן יוחנן בן זכאי (באבות) שלא נתניחס אחר אביו כמו ר' יוסי הגלילי ולמה לא הודיענו שר' יוסי סתם אינו ר' יוסי הפהן ואם באנו לומר שמפני שלא מצא הכרח לזה (כמו שמצא ב"ר יוסי הגלילי שנתחלקו זה עם זה) לא כתב פן אלא ר' יוסי הפהן אם פן כמו כן יש לומר על שאר ר' יוסי ולא מפני שנתניחסו אחר שם האבות וק"ל: ובעיקר הדבר דסתם רבי יוסי הוא רבי יוסי בן חלפתא עמד הרב המעלות לשלמו שם לידע איזו הוכחה יש לזה וכתב שהרבנים בספר יוחסין (בדף ס"ג מדפוס קושטאנדינא) ובספר סדר הדורות בסדר תנאים ואמוראים כתבו דהכי איתא בפרק כל כתבי ובסדר הדורות הוסיף שפן כתבו התוספות ישנים בסוף יומא ולא נתקרה דעתו במה שמצינו בפרק כל כתבי שהזכיר ר' יוסי שם אביו ר' חלפתא שלא מפני זה נוכל לגזור על כל סתם ר' יוסי שהוא בן ר' חלפתא וגם מדברי התוספות ישנים אין הכרח שסוברים שפן הוא בכל מקום שהוזכר בסתם ר' יוסי הוא בן חלפתא דשמא הנה להם איזה הכרח שאותו ר' יוסי הוא בן חלפתא ולא ללמד על הכלל כולו כתבו פן לומר שכל מקום שהוזכר בסתם ר' יוסי היינו ר' יוסי בן חלפתא ומצא הדבר מפורש בתענית ד' ט"ו ע"א מעשה בימי ר' חלפתא וכו' ופירש רש"י בימי ר' חלפתא בצפורי אביו של ר' יוסי דאמרינו בסנהדרין אחר ר' יוסי בצפורי וכו' שפונתו מבוארת דמדמצינו שרבי חלפתא הנה בצפורי ור' יוסי הנה בצפורי ואשכחן בסנהדרין ד' פ' ע"א אמר ר' יוסי אפילו אבא חלפתא ביניהן וכו' ואשכחן שיש ר' חלפתא אחר ואם פן יש להסתפק ר' יוסי שהוא בן חלפתא בן איזה חלפתא הוא אם בן חלפתא דציפורי או בן חלפתא איש כפר חנניה המוןפר בשלישי דאבות והשתא דאשכחן דר' יוסי הנה מצפורי כדאיתא בסנהדרין אם פן מזה מוכח דר' יוסי הוא בנו של רבי חלפתא מצפורי זו היא פונת רש"י בלי ספק ושוב כתב משם הרב גופי הלכות באות הרי"ש סי' תק"ז על פי דברי התוספות דיבמות דף ה' ד"ה וסבר ר"י (פן כתוב בגופי הלכות וכתב הרב שהוא טעות סופר וצריך להיות יומא דף ח') דזימנין משני הש"ס דר' יוסי סתם הוא ר'

יוסי בר יהודה וזה אינו פשמונפר אצל ר' מאיר וישגם הרב סדר הדורות כתב פן אלו תנרף דב"ק: פלל נב) רבי יונתן פן אלעזר משמע לי שהיא אמורא והוא מדאימא בתגיגה דף כ' ע"א דמייתי מלתיה בלשון מימרא אמר ר' יונתן פן אלעזר נפלה מעפרתו וכו' ודרף הש"ס להביא בלשון זה דברי האמוראים וכשמביא דברי התנאים אומר בלשון תני ר' פלוני וכמו שכתב הגאון ציון לנפש תיה לפסחים דף ס"ד ע"ב דמדאמרינן אמר רבי יצחק וכו' ולא אמרו תני ר' יצחק מוכח שהיא אמורא וכן פתבתי אני הדל באינה מקומות עיין לעיל במערכת האל"ף אות ע"ז (בד"ה עוד ראיתי) והכא נמי דאתמר בלשון מימרא מוכח שהיא אמורא ועינתי בס' סדר הדורות וראיתי שכתב (באות היו"ד שפסדר תנאים ואמוראים בשם ר' יונתן פן עכמאי) וז"ל ר' יונתן פן עכמאי ור' יונתן פן אלעזר ור' חנינא בר חמא בזמן רבי וכו' ע"ש נראה דאף שהיה בזמן רבי מפל מקום הוא אמורא והוא מתחלת האמוראים ובספר בית ועד לחכמים באות היו"ד בערף יונתן אות ה' הזכיר יונתן פן אלעזר ומראה מקום הוא לש"ס דתגיגה ה"ל ולא באר אם הוא תנא או אמורא פדרכו בקודש אולי לא שמיע ליה מאי דכניל לן בצל"ח ה"ל וסובר דאין הכרח מדמייתי הש"ס מלתיה ולא נקיט לישנא דתני וכו' שוב עינתי בפסגיא דשבת דף מ"ט סוף ע"א שציין הגאון סדר הדורות ה"ל וראיתי שם להגאון מגיני שלמה שבתחלה כתב (בד"ה ועוד י"ל) ליישב דברי רש"י מקושניית התוס' על פי הנחה דר' יונתן פן אלעזר תנא הנה דהא ר' חנינא בר חמא שקיל וטרי בהדיה ור' חנינא תנא הנה ושוב כתב ואף אי ר' יונתן לא הנה תנא וכו' ע"ש אלמא לא ברירא ליה אי הנה תנא או אמורא ואי פלליה דרב צל"ח ה"ל שריר וקיים מתבאר מפסגיא דתגיגה דאמורא הנה כנז"ל: פלל נג) יום טוב דרשות.

יש קצת יחידים שעל ידי שאירע להם נס קבעו באותם ימים יום טוב לדורות למשמה ושמחה וגם בתשובת מוהר"ם אלשקר סי' מ"ט הביא מעיר אחת שתקנו לעשות יום י"א בטבת פיום פורים על נס גדול שנעשה להם באותו יום ולכאורה יש סמך למנהג זה ממה שאמרו בפירוש קמא דשבת מי כתב מגילת תענית חנניה פן חזקיהו וסיעתו שהיו מחבבין את הצרות שנגאלין מהם והנס חביב להם להזכירו לשבחיו של הקב"ה ואם חל יום טוב זה בתשעה באב דחוי אין צריך להשלים התענית כמו שכתב בטור סוף סי' תקנ"ט אבל אחר העיון נראה דהני ימים טובים והני סעודות פוליהו דרשות גינהו דהא קימא לן בטלה מגילת תענית ואי קמייתי בטיל אחרני מי מוסיפין ואי מוסיפין הני יום טוב דרשות דלא כמוהר"ם אלשקר שם שכתב על י"א טבת ה"ל דאפילו אם נהגו פן בלא קבלה פחרם חל עליהם לדורות וכו' דלימא שאם לא היתה פחרם אינו מנהג ואפילו התרה לא פעי ואין חילוק בין יחיד לרבים אלו תנרף דברי רבינו הפרי חדש במנהגי איסור והיתר סי' י"ד ע"ש והרב נהר שלום בסי' תצ"ו דף קמ"ט ע"א כתב דכיון דאיכא פמה מרבנותא דסברי דאפילו מנהג בטעות פעי התרה (פמו שכתב שם פדף קמ"ח ע"ג) אין לזלזל בלא התרה ומידי מנהג לא נפיק ומנהג טוב פעי התרה וזה שקובעו ליום טוב זריז ונזפר נפלאות האל ותברף מנהג טוב הוא וכו' והא דבטלה מגילת תענית היינו לקבוע יום טוב על פל ישראל אבל ליחיד או יחידים שפיר דמי ע"ש: והרב מטה אשר בלשונות רבינו רנוחם פדף קל"ה סעיף כ"ו כתב דנראה דהעיקר פדעת מוהרמ"א והספיים לדבריו הרב משא מלך בח"ז חקירה ג' וגם הרב פנסת הגדולה הביא דבריו בשתיקה משמע דהכי

סבירא ליה וקיה לוי להזכיר שפן פסק גם הרב מגן אברהם בסוף סי' תרפ"ו (בד"ה משנכנס) ומצאתי למרן חיד"א בספר שם הגדולים במערכת העי"ן (בסיפורי רבינו עובדיה ברטנורה) שמדברי הרמב"ם בכתובת יד שהביא שם למד קצת סיוע לסברת מוהר"ם אלשיקר דעיר שקבלו עליהם לעשות פורים ביום שנעשה להם גם חייבים לעשותו ועל מה שדחה הרב פרי חדש מדקנ"מא לן בטלה מגילת תענית פתב דלפי מה שמתבאר מדברי הרמב"ם הנ"ל צריך לומר דהא דבטלה מגילת תענית היינו דוקא לכללות כל ישראל על דרך שפתבו הרבנים מוהר"א יצחקי ומקראי קדש וסיים וכבר הכרעתי כמוהרמ"א בכסא דוד דף ל' ע"א מדברי הרמב"ם שהביא ספר התרדים שקבל עליו ועל זרעו עד סוף כל הדורות יום טוב ביום שעלה מן הים עכ"ל וס' פסא דוד אין מצוי אצלי אמנם ראיתי תנרף דב"ק הביאם הרב שנות ימין בח"א דף קכ"ג ע"ג וכתב שבהיותו במצרים ראה דברי הרמב"ם שכתב בשמו בכסא דוד הנ"ל בשיטה פתיבת יד על מסכת ראש השנה וכתב הרב שנות ימין דקנ"מא לן פהרמ"א הנ"ל מאחר שהרבנים מוהר"א יצחקי ומקראי קדש החזיקו דבריו גם הרב חיי אדם בהלכות מגילה כלל דק"ן אות מ"א חולק על הרב פרי חדש דאף דבטלה מגילת תענית היינו מלעשות יום טוב לכל ישראל וכתב דהסעודות שעושים בהם הווי סעודות מצוה דלא פהרב פרי חדש שכתב דהווי סעודת רשות דלא ראה מה שכתב בים של שלמה בבבא קמא סי' ל"ו שכל סעודה שעושים לזכר נפלאות ה' היא סעודת מצוה וכתב שפן עושים יום טוב על הגם שנעשה להם בשנת תקס"ד עי"ש: גם הרב חתם סופר בחלק אורח חיים סי' קס"ג (בד"ה אמנם נראה) חולק על הרב פר"ח ונהסביר דהא דאמרין בש"ס דאי בטלה מגילת תענית אחרוני לא מוסיפין היינו למאי דהוה סלקא דעתין דטעמא דבטלה מגילת תענית הוא משום דהני פי הני אביל למסקנא דמיייתי תנאי ואמר ר' יוסי טעמא מפני שאביל הוא להם אם כן תינח גסי דתלו בבית המקדש אביל גיסי דתלו בחוצה לארץ אדרבא שמחה שאף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם לא מאסתים וכו' ובאמת כן משמע דאחרוני מוסיפין מדאמרין בעירובין דף יו"ד משחרב בית המקדש הונוקשו כל.

הארצות לומר שירה וכן נהגו בכמה מדינות והקהלות לעשות להם פורים ביום שנעשה להם הצלה בגולה ול"ג בעומר יוכיח שנתחדש על ידי תלמידי ר' עקיבא והיה אחר החרבן אלא על פרחין מפני שנעשה בחוצה לארץ ודלא פהפרי חדש שקרא תגר על המנהג שהוא ולדעתי מנהג ותיקין הוא דלמסקנא לא קנ"מא לן פהד דאחרונייתא לא מוסיפין אלא פינון שאינו אביל להם יוסיפו ויוסיפו וכן כתב שם בסוף התשובה אות א' דשפיר מצו צבור או יחיד לקבוע יום מועד לעצמם ביום שנעשה להם גם ומצוה גמי קעבדי עי"ן מגן אברהם סוף סי' תרפ"ו דלא כמו שכתב הפרי חדש עד כאן לשונו וכוונתו דמהחלוקת שהביא שם במגן אברהם גמי שנזר לעשות פורים באדר אם יעשה באדר ראשון או באדר שני מוכח דכולי עלמא מודו דיכול לעשות פורים לעצמו וקצת נראה ממה שהביא בפרי מגדים באש"ל אברהם שם בשם הרב אליהו רבה דנקיט פדעת הרב מוהר"ם אלשיקר שהביא הרב פרי חדש עי"ש: ויותר נראה דכונת הרב חתם סופר לציין דברי המגן אברהם שם (בד"ה משנכנס אדר) ששם הביא לפסק הלכה תשובת הרב מוהר"ם אלשיקר הנ"ל וכן מצאתי שכתב בחתם סופר סי' קצ"א שהמגן אברהם סוף סי' תרפ"ז (צ"ל תרפ"ו) פסק כמוהרמ"א והביא גם דברי הרב פרי חדש וכתב דליתנהו להני

מילי דהרב פרי חדש ומסיק דמותר בלי פקפוק וכתב בשם ספר יוסף אומץ שנעשה גם
בפראנקפורט דמיין ביום כ' אדר וקבעוהו שמחה לדורות וכן נהג מר רבו וכן נוהגים
אחריו (וכתב שמר רבו היה נופל על פניו שלא לשנות מפני המחלוקת) ומתבאר מדבריו
דהסעודות שעושים בהם הם סעודת מצוה ומכל מקום הוא ו"ל נהג לסיים ספר באותו
יום פדי שתהיה הסעודה בלי פקפוק: וכתב בתם סופר שם דנראה לו דדוקא שנעשה
גם ממיתה לחיים דומיא דמרדכי ואסתר אבל בפדות משאר צרות לא דהרי במרדכי
ואסתר אמרו חז"ל דדרוש קל וחומר מעבדות לחירות אומרים שירה ממיתה לחיים לא
כל שפן ואם פן כל זמן שאנו בגלות דליפא פדיון מעבדות לחירות כל שאין ההצלה
ממיתה לחיים הבו דלא לוסוף לקבוע יום טוב ולפי הנראה לא ראה דברי מרן חיד"א
בספר שם הגדולים הנ"ל בשם הרמב"ם בכתיבת יד שכתב חומש מן ספר הידוע
במצרים ושוב שמע שבמלכות בריטניא היה ספר תורה מכתב יד הקדש עזרא הסופר
והלא הרמב"ם שם ומצא כל הפרשיות מכוננות למה שהעתיק וכתב הרמב"ם ושמחתי
מאד וקבלתי לעשות יום משתה ושמחה ביום ההוא בכל שנה ושנה הוא כ"ח לירח זיו
וכתב מרן חיד"א דמדברי הרמב"ם יש סעד לסברת מוהר"ם אלשיקר דלא פהרב פרי חד
עי"ש דמשמע מזה דלא דוקא בהצלה דממות לחיים אלא בכל דבר שראוי לשמח עליו
רשאי לקבועו חובה עליו לעשות אותו יום משתה ושמחה ועל כל פנים מדברי הרב חתם
סופר במקומות הנ"ל שמים זו שמענו שהספמת דעתו לדינא דלא פהרב פרי חדש אלא
רשאים לנהוג פן והוא מנהג ותיקין אלא דממה שכתב בתם סופר יורה דעה סי' רל"ג
(בד"ה אמנם ידעתי) נראה בהיפך והוא דמר קעסיק שם על מה שנהגו לעשות הגילולת
רשב"י בעיר הקדש צפ"ת בל"ג בעומר וכתב אם כי כל פונותם לשם שמים שכתב רב
בלי ספק על דרך ודילוגו ודילוקו עלי אהבה כמו שכתבו תוספות ריש פרק אין מעמידין
אבל מטעם זה בעצמו הייתי אני מן הפרושים כפן דריותאי שלא אצטרף להיות יושב שם
ומשנה מנהגם בפניהם ושלא ארצה להתחבר עמהם בזה פי כפר כמה פרפורים כפר
בפרי חדש סי' תצ"ו על המקומות שעושים יום טוב ביום שנעשה להם גם מהא דאמרינן
בפרק קמא דראש השנה קמייטא בטיל אחרנייתא מוסיפין בתמיה ובמקומו טרחתי הרבה
לקיים מנהג עיר מולדתי העושים פורים כ' אדר א' ומנהג מצרים ביום כ"ג אדר שלפי
עניות דעתי דאמרי הוא מהאי קל וחומר מעבדות לחירות אמרינן שירה ממיתה לחיים
לא כל שפן אבל לקבוע מועד שלא נעשה בו גם ולא הוזכר בש"ס ופוסקים בשום מקום
ורמז ורמיה רק מניעת הספד ותענית מנהגא הוא וטעמא גופה לא ידענא וכו' עי"ש כל
דב"ק דמפוצת דב"ק נראה דטפי ניחא ליה סברת הרב פרי חדש ורק ליישב מנהג
מקומו נדחק וטרח להעמיד המנהג גם בענין מנהג ההילולא בל"ג בעומר נראה
דמחלףא שיטתיה שכתבוכתו שבחלק אורח חיים הנ"ל הכריח סברתו דלא פהרב פרי
חדש ואמר ל"ג בעומר יוכיח כמבואר ועיין בדב"ק בסוף סי' רל"ג הנ"ל (בד"ה וכבר
הארכתי) שמתבאר באר דמה שכתב ליישב המנהג פן הוא באמת דעתו וסברתו וכדעת
כל הגדולים הנז"ל דחולקים על הרב פרי חדש בזה: